





ΝΙΚΟΛΑΩ,

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΩ,

ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΖΗΛΩΤΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗ,

ΑΝΘ' ΩΝ ΕΥ' ΕΠΑΘΟΝ, ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΤΑΥΤΗΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ.





## ΠΡΟΛΟΓΟΣ.



ν ἡ μὲν μυθιστορία αὕτη, κατὰ τινα πολλακίς  
ρήθέντα προτρεπτικὸν λόγον τῶν κριτικῶν  
τῶν ἡμετέρων χρόνων, ἀναζητεῖ λαὸν τινα  
— τὸν τῆς πάλαι Ἑλλάδος — ἐν τῇ παρα-  
γωγικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ, ὅ,τι δ' ὁ ἑλληνικὸς  
λαὸς παρήγαγε καὶ πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι διαφέρει,  
ἔργα καλλιτεχνῶν καὶ ποιητῶν καὶ καθ' ὅλου διανοη-  
τικὰ ἔργα εἶναι, δὲν θὰ φανῆ, ὅτι ἐνυπάρχει τῇ ἐργα-  
σίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ περὶ αὐτῆς διηγήσει ἰδανικόν τι καὶ  
διδασκτικόν; Καὶ τὰ αἰσθήματα δ', ἅτινα αὕτη θὰ διε-  
γείρη, δὲν θὰ στερῶνται τῆς χλοερᾶς χάριτος τῶν  
εἰκόνων τῶν ἀντλουμένων ἐκ τῶν ναμάτων φυσικοῦ  
καὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ καταστάσει εὐρισκομένου καὶ εἰς  
ἐνέργειαν νῦν ἐκρηγνυμένου βίου, οὗ τὴν διαφορὸν  
ἐκφανσιν ἴσως ἤκιστα ἐξήντησεν ἡ γραφὴ τῶν ποιητῶν;  
Ὡς δὲ τῆς χάριτος τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀρχεγόνου, δὲν θὰ στε-  
ρῆται ὡσαύτως ἡ διήγησις αὕτη καὶ τῆς χάριτος ἐκείνου, ὅπερ  
τῇ αἰσθήσει τῶν νεωτέρων εὐφυές, ὑποστατικῶς δηκτικὸν  
φαίνεται, ὡς καὶ τῆς ποικίλης λαμπρᾶς χροιᾶς τῆς σήμερον  
ποιήσεως; Ἄλλ' ἦτο δυνατόν ὁ τῶν Ἑλλήνων βίος ἄλλως



VI

νά παρασταθῆ, εἰ μὴ μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀφελείας; Ἡδύνατο δ' ὁ εἰκονίζων αὐτὸν ἕτερόν τι νὰ διώκῃ, ἢ τὴν αἴφραν ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἑλληνικῆς χάριτος; —

Δὲν φαίνεται δὲ καθ' ὅλου ἐπικίνδυνος ἡ ἀπεικόνισις βίου δύσαντος ἤδη; Ἐν ᾧ δ' ἡ λεπτομερὴς ἀπεικόνισις τοῦ νεωτέρου βίου ὡς χάρισσα περιγραφῆ τοῦ καθ' ὑπόστασιν ὄντος ἐξυμνεῖται, ἡ ἀπεικόνισις τοῦ παλαιοῦ δὲν θὰ ἐμπούσῃ πολλοῖς τὴν ψυχρὰν διάθεσιν τὴν ἐκ τῆς ἐπιδείξεως τῆς πολυμαθείας; Καὶ ὄντως· ὅστις ἂν διέλθῃ μόνον κατ' ἐπιπολὴν ἀναγιγνώσκων τὸ ἔργον τοῦτο, καθορῶν, ὅτι ἕκαστον κεφάλαιον ἀποψίν τινα παρέχει διαφόρων εἰκόνων τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ταχέως θ' ἀποφῆνηται γνώμην, ὅτι ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν λεύκωμά τι ἀσυναρτήτους εἰκόνας περιλαμβάνον, ἢ εὐνοϊκῶς κρίνων, μυθιστορίαν ὑπόθεσιν ἔχουσαν τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἑνὸς λαοῦ· τοῦτο δὲ κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν οὐχὶ μυθιστορία εἶναι. —

Ὅμως δὲ — ἂν ἡ μυθιστορία, ὡς τεχνικὸν τι ἔργον, διαφέρει τῆς βιογραφίας καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ἀπλοῦ διηγήματος καὶ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ οἰκονομίᾳ, ἂν εἶναι ἡ ἀποτύπωσις οὐ μόνον ἐμμελοῦς τινος αὐτοτελοῦς βίου, ἢ μοιραίου γεγονότος, ἀλλὰ καὶ συγκρούσεως κατὰ λόγον καὶ ἀκολουθίαν ἐκτυλισσομένης καὶ καταλυομένης, τότε, ὅτι ἐνταῦθα διηγούμεθα, εἶναι μυθιστορία. Διότι οὐ μόνον τὸ καλὸν καὶ τὸ τὴν πνευματικὴν λάμψιν περιβαλλόμενον ἀληθῶς ὄν παρίσταται ἐν αὐτῇ ἐν ὀρισμένη μορφῇ ἀναπτυσσόμενον καὶ ἀκμάζον καὶ παρακμάζον, ἀλλὰ καὶ ἡ πάλη τοῦ ἐν τᾷ βίῳ ἠθικοῦ καὶ αἰσθητικοῦ ἰδανικοῦ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ κρίνεται ἐν τῇ εἰμαρμένῃ ἑνὸς ἀνθρώπου ἅμα τε καὶ ἑνὸς λαοῦ. Ἡ ὁμοίότης δ' αὕτη καὶ ἐκ παραλλήλου ἀνάπτυξις καὶ κρίσις τῆς εἰμαρμένης ἑνὸς ἀνθρώπου καὶ ἑνὸς λαοῦ, τοῦ ἐπὶ μέρους καὶ καθ' ὅλου, πάντοτε

παρέστη ἡμῖν ὡς τὸ μυστήριον τῆς τέχνης τῆς ἐπικῆς ποιή-  
σεως, ὡς ἡ ὑψίστη αὐτῆς ἀρχή, ὡς τὸ κύριον αὐτῆς σχῆμα.  
Τὸν παραλληλισμὸν δὲ τοῦτον ἐννοοῦμεν οὐχὶ οὕτως, ὡς εἰ  
δηλα δὴ τὰ καθ' ἕκαστα τῆς τύχης τοῦ ἐπὶ μέρους, περὶ οὗ  
ἡ διήγησις, καὶ τὰ τῆς τοῦ καθ' ὅλου παρ' ἄλληλα νὰ θαίνωσι  
καὶ τὸ ἕτερον ὡς ἐπεισόδιον τοῦ ἐτέρου νὰ θεωρῆται ὀφείλει,  
ἀλλ' οὕτως, ὥστε ἀμφοτέρω, ἐφ' ὅσον τοῦτο δυνατόν, εἰς μίαν  
καὶ τὴν αὐτὴν λεπτομέρειαν νὰ ἀποπερατῶνται, ἀμ-  
φότερα, ἐφ' ὅσον τοῦτο δυνατόν, ὡς ὀργανικόν τι πλάσμα  
στενῶς νὰ συνυφαίνωνται καὶ νὰ συμπλέκωνται ἀλλήλοις. —

Μετρίως δὲ μόνον ἔπρεπε νὰ ἐπιδειχθῆ ἡ σύγκρουσις,  
ἵνα μὴ συγχέῃ τὸ ἐκ τῆς ὅλης εἰκόνας καθαρὸν καὶ εὐάρε-  
στον αἶσθημα, καὶ σχολῇ ἔδει νὰ προβαίνῃ· δι' ὃ φαίνεται  
ἴσως ἡ ὅλη δρᾶσις παρὰ λεπτόν τινα μίτον παρατεινομένη.  
Ἄλλ', ὅτι ἐν διαλόγοις καὶ περιγραφαῖς ὡς παρεκβολὴ φαί-  
νεται, ταῦτα πάντα ὁμοίως χωροῦσι πρὸς τὴν πρέπουσαν  
καὶ ἐντελῆ χροίαν καὶ ἐκφαίνονται ὡς ἀναγκαῖα καὶ ἀνή-  
κοντα εἰς τὸ ὅλον, εἰς τὴν ἰδέαν.

Ἰδέαν δὲ λέγοντες δὲν ἐκλαμβάνομεν τὴν λέξιν ἐν τῇ ἐν  
ἀφαιρέσει ἐννοίᾳ αὐτῆς. Μὴ πιστεῦτε δ', ὦ φίλε ἀναγνώστα,  
ὅτι χάριν σκοποῦ τινος ἡ πορεία τῆς διηγῆσεως ἐστρεβλώθη,  
ἢ μετεβλήθη, ἢ ἐπλάσθη. Διότι, ὅ,τι διηγούμεθα, καθαρὰ καὶ  
εἰλικρινῆς ἀλήθεια εἶναι. Ζωγραφοῦμεν τὴν ἀνθρωπίνην  
φύσιν καὶ τὴν πορείαν τῶν ἀνθρώπων. Παρίσταμεν τὰ ἦθη  
καὶ τὰς πράξεις, τὴν πάλην καὶ τὰς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων  
μεταχειριζόμενοι καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους, οὓς ἐκεῖνοι μετε-  
χειρίζοντο. Οὐδὲν ἕτερον δὲ προτιθέμεθα, εἰ μὴ τὸν βίον νὰ  
ζωγραφίσωμεν· οὐδεμίαν ἠθοποιῶν διάκομεν, εἰ μὴ τὴν ἀναγ-  
καίως ἐκ τῆς διηγῆσεως πηγάζουσαν· οὐδεμίαν λογικὴν με-  
τερχόμεθα, εἰ μὴ τὴν λογικὴν αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἧτις ἐν  
τῷ τύπῳ καὶ ἀντιτύπῳ ἐγκειμένη τοσοῦτον σταθερῶς καὶ



### VIII

ὀμαλή χωρεῖ, ὡς ἡ ἄνω καὶ κάτω κυραίνουσα ὑπὸ τῶν ἀνέμων κορυφή τῆς πίτυος. Καὶ ὀρθῶς μὲν ποιῶντες ἰσχυρίζονται οἱ σοφοί, ὅτι ἡ ἰδέα οὐδέποτε καθαρὰ ἐν ὑποστάσει προφαίνεται. Διότι ὁ ποιητὴς ὁ διάκων σκοπὸν τινα διὰ τῆς ποιήσεως ἀκολουθεῖ αὐτῇ μέχρι τινὸς ἄκρου τῆς ἀναπτύξεως, εἶτα δὲ συνέχων αὐτὴν θία ἐν τινι σημείῳ, οὗ κυρίως κατὰ τὴν πτῆσιν μόνον ἐπιφαύει, ἀναγκάζει αὐτὴν νὰ ἀπαστράπτῃ καὶ ποικίλα χρώματα νὰ περιβάλληται εἰς τέρψιν τῶν θεατῶν, ἀποδεικνύων οὕτω τὴν πομφόλυγα ἀπλανῆ ἀστέρα. Ἄλλ' ἡ ἄκρατος οὐδένα σκοπὸν διώκουσα ποιήσις ἀκολουθεῖ αὐτῇ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἐν ὑποστάσει ἐκφάνσεως ἀσμενέστατα μέχρις ἐκείνου τοῦ σημείου, καθ' ὃ αὐτῇ, ἵνα ἐν τῇ λαμπρότητι αὐτῆς προφανῇ, ὡς ὁ ἱερὸς τῶν Αἰγυπτίων ὄρνις, ὁ Φοῖνιξ, τῇ φλογὶ ἑαυτὴν παραδίδωσιν.

Ἐν Γρατσίῳ τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1875.

P. X.



Ἀσπασία I.

I.

Ο ΕΝ ΔΗΛΩΙ ΘΗΣΑΥΡΟΣ.

**Ε**ν εὐηλίῳ τινὶ ἡμέρᾳ τῆς  
 πνιγερᾶς ὥρας τοῦ  
 ἔτους ῥαδινὴ τις νεανικὴ  
 γυναικεία μορφή ἐπο-  
 ρεύετο πολλῇ σπουδῇ  
 διὰ τῆς ἀγορᾶς τῆς πό-  
 λεως τῶν Ἀθηναίων  
 δούλην ἀκόλουθον ἔχουσα. Ἡ ἐπιφάνεια  
 δὲ τῆς γυναικὸς ταύτης θαυμαστὴν τινα  
 εἶχε δύναμιν· διότι καθ' ἅπασαν τὴν ὁδὸν  
 πάντες οἱ ἀπαντῶντες αὐτῇ παρερχόμενοι  
 καὶ προσβλέποντες τὸ πρόσωπον ἴσταντο  
 κατοπίσθε κεχηνότες καὶ χρόνον τινά, ὡς

1



καταδεδεμένοι, συμπαρέπεμπον αὐτῇ τὴν ὄψιν. Αἴτιον δὲ τούτου ἦτο οὐ μόνον ἡ ἴσπανία ἐμφάνεια ἐν ταῖς δημοσίαις ὁδοῖς γυναικὸς ἐλευθέρας καὶ δὴ τὰν σεμνοτάτων, ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν μάλιστα καὶ καταπληκτικὸν αὐτῆς κάλλος.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου δὲ πάντων ἐκείνων, οἵτινες κατὰ τὴν ἀπάντησιν ἀτενῶς αὐτὴν προσέβλεπον, ἢ κατόπισθεν ὡς ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐρρίζωμένοι τὴν ὄψιν συμπαρέπεμπον, ἐξωγραφεῖτο ἢ ἐκπληξίς κατὰ πᾶσαν τὴν δυνατὴν ἔκφρασιν. Διότι τινὲς μὲν ἐμειδίαν ἠδουπαθῶς, τὰν δὲ πολιῶν πρεσβυτῶν τὰ ὄμματα ἐμάρμαυρον, τινὲς δὲ βλέμμα σατυρικὸν πρὸς τὴν καλὴν γυναικᾶ ἐστρεφον, ἄλλων δὲ τὸ πρόσωπον σέβας ἐνέφαιναν, ὡς εἰ θεὸν τινα προσέβλεπον, τινὲς δὲ τὰν ἐμπείρων τοῦ κάλλους φανεροὶ ἐγίγνοντο, ὅτι ἀγαπητῶς εἶχον, καὶ ἄλλοι ὡς ἡλίθιοι ἠτένιζον εἰς αὐτὴν σεσηρότα τὰ χεῖλη ἔχοντες ἐκ θαυμασμοῦ.

Ἦσαν δὲ καὶ τινες, ὀλίγοι ἀληθῶς, οἵτινες σεσηρὸς ὑπομειδιῶντες μοχθηρῶς καὶ δηκτικῶς εἰς αὐτὴν ἀπέβλεπον, ὡς εἰ τὸ κάλλος ἀνόσιόν τι ἦτο. Ὡσαύτως δὲ πολλοί, οἵτινες ἀνά δύο ἐπορεύοντο, ἢ ἐν ὀμίλῳ ἴσταντο διαλεγόμενοι, διέκοπτον τὸν λόγον· ἄλλοι δ', ἐφ' ἂν τὰν προσώπων ἢ ἀνία ἐπεκοιτάζετο, αἴφνης ἐξωγογνοῦντο καὶ ἄλλων τὸ συναφρωμένον πρόσωπον ἐλεαίνετο. Καθ' ὅλου δὲ ταραχὴ τὰν ψυχῶν ἐγένετο· διότι ἡ τῆς γυναικὸς ἐμφάνεια ἦτο ὡς ἀκτίς τοῦ ἡλίου, ἦτις εἰς φυλλάδα ῥόδων πίπτουσα τὰς ἐμπίδας εἰς βακχικὸν στρόβιλον παρορμαῖ.

Μεταξὺ δ' ἐκείνων, ἂν τὴν προσοχὴν προσεῖλκυσε τὸ καταπληκτικὸν κάλλος τῆς γυναικὸς, ἦσαν καὶ δύο ἄνδρες, οἵτινες σιγῇ ὁμοῦ ἐβάδιζον. Ἦρεμος καὶ σπουδαία καὶ σεμνοπρεπῆς καὶ εὐγενὴς ἦτο ἀμφοτέρων ἡ ὄψις· ἀλλ' ὁ μὲν νεώτερος καὶ μελανοπλόκαμος ἦτο καὶ εὐπρεπῆς μὲν ἐφαίνετο, ἀλλ' εἶχε καὶ ἴχνος τι ἀβρότητος ἐν τῇ μορφῇ· μείζων δὲ καὶ σέβας προκαλοῦσα ἐξεῖχεν ἡ μορφή τοῦ ἐτέρου παρ' αὐτῶν

βαδίζοντας, ἀλλὰ ψιλὸν ἐκυρτοῦτο τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς κεφαλῆς ὑπεράνω τοῦ θαθέος μετώπου. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἔβλεπε τὸν ἀνακτα ἀνδρῶν Ἀγαμέμνονα βαδίζοντα παρὰ τῷ θυμοειδεῖ Ἀχιλλεῖ.

Καὶ ὁ μὲν νεώτερος αὐτῶν ὄμμα ἔκπληξιν ἐκφαίνον προσήλωσε πρὸς τὴν θελκτικίαν γυναῖκα, ἤρεμος δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ἔμεινεν ὁ πρεσβύτερος καὶ ἐφαίνετο, ὡς εἰ οὐχὶ νῦν πρῶτον ἔβλεπε τὴν καλὴν ταύτην, καὶ τοσοῦτον ἀπάθης καὶ παραδεδομένος εἰς ἄλλους λογισμούς, ὥστε ἄκων ὁ συνοδοιπόρος ἐπέσχεν ἐρώτησιν, ἣν ἐπ' ἄκρου τοῦ χεῖλους εἶχεν.

Οἱ δύο δ' οὗτοι ἄνδρες, ἀκολουθοῦντος τοῦ δούλου, ἐτράποντο ἐπὶ τὴν μακρὰν κονιορτώδη ὁδὸν τὴν εἰς Πειραιᾶ ἄγουσαν. Ἐν ᾧ δ' ἐχώρουν εἰς τὰ πρόσω, ὁ νεώτερος κατασκόπιον ἔστρεφεν ὄμμα πρὸς τὴν ἀστράπτουσαν ἐπιφάνειαν τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Ἐπειδὴ δ' ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὄξυς, ὡς ὁ τοῦ αἵετος, ἦτο, διείδε πλοῖον, ὅπερ οὐδενὶ ἐτέρῳ ὀφθαλμῷ ἐφικτὸν ἦτο. Ἀλλὰ τὸ πλοῖον τοῦτο μόλις ἀνακύπτον ἐκ τοῦ κρασπέδου τοῦ ὀρίζοντος τῆς θαλάσσης διὰ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν ἐφαίνετο, ὅτι ἤκιστα προῦχώρει. Ἐκ τούτου δ' ὁ ὡς αἵετὸς ὄξυδερκῆς, καίπερ δόξαν παρέχων ἄνδρός, ὃς ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ ἑαυτοῦ, ὁσάκις ὅμως εἰς αὐτὸ ἠτένιζεν, ἐφαίνετο ἐπὶ στιγμὴν χρόνου, ὡς εἰ ἤθελε διὰ τῆς πνοῆς τοῦ ἰδίου αὐτοῦ στήθους νὰ περῶσῃ τὰ ὀκνηρὰ ἰστία.

Τῶν καταβαινόντων δ' εἰς Πειραιᾶ διὰ τῆς ὁδοῦ, ἦν οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες ἐπορευόντο, ἡ ὄψις μεταβαίνουσα ἐπὶ δεξιὰ μὲν ἔν τινι ἀποστάσει προσέκρουε πρὸς τεῖχος τι στίλβον ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ὅπερ ἀπέραντον σχεδὸν καθῆκεν ἐπὶ τὸν πετρώδη αἰγιαλὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς πόλεως· ἐπ' ἀριστερὰ δὲ πρὸς ἕτερον προσέκοπτεν ὅμοιον τεῖχος, ὅπερ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ ἐφαίνετο μέγα αὐξάνομενον. Διότι οἱ ἐργάται

σωρεύοντες μὲν πρῶτον ζεστοὺς ἔγγωνίους λίθους ἐπ' ἀλλήλοις, εἶτα δ' ἀρμόττοντες αὐτούς, ὅπου ἱκανοὶ σεσωρευμένοι ἦσαν καὶ δέοντες πρὸς ἀλλήλους διὰ σιδήρου καὶ μολύβδου, οὗς ἐνεπήγγνον διὰ τῶν μακρὰν ἀντηχούντων κτύπων τῶν τύκων, προῆγον αὐτό.

Καὶ τοῦτο δὲ τὸ τεῖχος διέτεινεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκεῖ εὐρείαν καμπὴν καμπτόμενον συνεδεῖτο τῷ ἐτέρῳ, ἵνα, ὡς ἄνω τὴν πόλιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸν λιμένα καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ οἰκοδομήματα τῷ προστατηρίῳ αὐτοῦ βραχίονι περιβάλῃ.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ οἰκοδομίᾳ ἐνδιέτριβεν ἡ ὄψις τοῦ νεωτέρου τῶν δύο ἀνδρῶν περιέργως καὶ ἀγαπητῶς, ὡσάκις ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἀπωλίσθαινε τῶν ὑποπτέρων ἰστίων, ἅτινα μάλιστα μακρὰν ἔτι ὄντα προσέβλεπε. Τέλος δὲ μετὰ τὴν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐτέρου ἄκρου ἐπὶ τὸ ἕτερον τοῦ ἀπεράντου στοιχοῦ τῶν καλῶς προσηρμοσμένων λίθων στραφεῖς εἶπε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον μειδιῶν·

«Ἄν ἐκάστη σφοδρὰ λέξις, ἐξ ὅσων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὑπὲρ τοῦ τεῖχους τούτου εἶπον, εἰς λίθον μετεβάλλετο, πρὸ πολλοῦ ἀληθῶς θὰ ἴστατο τοῦτο ἔτοιμον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω, ὡς βλέπομεν, ἐγγίζει πρὸς τὸ τέλος.»

«Καὶ ἦτο ἀληθῶς ἀναγκαῖον τὸ μέσον τοῦτο τεῖχος;» ἠρώτησεν ἀδιάφορον βλέμμα στρέψας πρὸς τὸ ἔργον ὁ πρεσβύτερος.

«Παντάσῃσι!» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. «Διότι πολὺ ἐκτείνεται πρὸς τὸ Φάληρον τὸ παλαιότερον ἐπ' ἀριστερὰ τεῖχος καὶ ἐκ τούτου μέγα μέρος τῆς ἀκτῆς τοῦ λιμένος ἔμενεν ἀτείχιστον. Νῦν δὲ πρῶτον συνετελέσθη τὸ ἔργον. Τῆς τέφρας τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων ὡς παρθένος ἀναδύσα καὶ λαμπρὰ καὶ ἰσχυρὰ γενομένη, τραφεῖσα ἀπὸ τῶν φόρων τῶν παραλίων ἑλληνικῶν πόλεων καὶ τῶν νήσων ἡ



πόλις τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς περιέβαλε τοῖς μέλεσιν αὐτῆς τὸ λίθινον τοῦτο τεῖχος καὶ ἐγένετο ἱκανὴ νὰ περιφρονῇ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ τὸν φθόνον τῶν τῆν ἑλληνικὴν γλῶσσαν λαλούντων καὶ τὰς ἐπιβολὰς τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας.»

Ὁ ἀνὴρ, ὃς ταῦτα ἔλεγεν, ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίπου, ὁ Ἀλκμεωνίδης Περικλῆς, ὃν Ὀλύμπιον ἐκάλουν.

Ὁ δὲ συνοδοιπόρος ἦτο εὐκλεῆς τις δημιουργὸς χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων ἀγαλμάτων, Φειδίας καλούμενος. Ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἦτο τὸ κολοσσαῖον ἀγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀκροπόλεως ἀπέλαμπε καθ' ὅλην τὴν χώραν τῆς Ἀττικῆς καὶ μέχρι τοῦ Σουνίου, ὅθεν οἱ καταπλέοντες εἰς Πειραιᾶ ναυτίλοι τὴν χρυσαυγὴ αἰχμὴν τοῦ δόρατος τῆς θεοῦ περιχαρεῖς ἐχαίρετιζον ὡς πρῶτον σύμβολον ἐκ τῆς χάρας τῶν ἰοστεφάνων Ἀθηνῶν.

Καὶ μονότονοι μὲν σχεδὸν ἦσαν οἱ μακρὰν παρατεινόμενοι ἐγγώνιοι λίθοι τοῦ τεῖχους, ἀλλ' ἐμβεβαπτισμένοι εἰς τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἀττικῆς οὐδὲν τὸ σκυθρωπὸν εἶχον. Πολυτάραχος δ' ὄχλος ἐκύμαινε περὶ αὐτοὺς καὶ ὄξειαι ἀντήχουν αἱ παρακελευστικαὶ φωναὶ τῶν ὄρεοκόμων· πολλὰ δ' ἀγέλαι ἡμιόνων ἀφθόνως πεφορτισμένων ἀνέβαινον εἰς τὴν πόλιν, ἢ κατέβαινον εἰς Πειραιᾶ.

Ἐνιαχοῦ δ' οἱ κλάδοι ἐλαίας τινὸς ὑπερεῖχον τῆς ὁδοῦ καὶ ἀναψυκτικὴ αὔρα ἐνίστε ἀπὸ τοῦ κόλπου προσπνέουσα προσέπαιζε πρὸς τὰς θαλαρὰς ἄκρας αὐτῶν.

Ὅσακις δὲ τοῦτο συνέβαιεν, ἀπετίθετο ὁ χαλκοτέχνης τὸν πέτασσον, ἵνα προσπνεύσῃ ἡ αὔρα τῷ ψιλῷ καὶ βαθεῖ αὐτοῦ μετώπῳ. Ἄλλ' ὁ Ὀλύμπιος προέβαινε πάντοτε διὰ τάχους ἀτενᾶς προσβλέπων τὴν τριῆρη, ἣτις τέλος ἐκ τοῦ βάθους τοῦ κόλπου κατὰ μικρὸν τῷ λιμένι προσεπέλαζεν.

Καὶ ἤδη εὐρίσκονται οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ τέλος ἀφικνοῦνται εἰς Πειραιᾶ. Καὶ ἐνταῦθα δὲ τὸ ὄμμα τοῦ ἀνδρός,

ὄν Ὀλύμπιον καλοῦσι, περιέφερετο χαρὰν προδίδον. Διότι, ὅτι παρείχετε εἰς θεὰν τῷ ὀφθαλμῷ, ἔργον αὐτοῦ μάλιστα ἦτο, νέον τι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, αἱ εὐρεῖαι, μεγαλοπρεπεῖς, εὐθυφερεῖς ἐκεῖνα ἀγυαί! Ἐνταῦθα μεγαλοπρεπῆς ἠγείρετο ἡ ἀγορὰ ἢ τῷ ὀνόματι τοῦ οἰκοδόμου Ἴπποδάμου τοῦ Μιλησίου Ἴπποδάμειος κληθεῖσα, ἦν στοαὶ περιέβαλλον. Ἐπ' ἀριστερὰ δὲ κλιμακαταὶ ὑψοῦντο ὑπεράνω τοῦ κιονοστεφοῦς θεάτρου αἱ οἰκίαι ἐπὶ τῆς ἀνάπτους κλιτύος τοῦ περιτετειχισμένου λόφου τῆς Μουνυχίας, ἐφ' οὗ τῆς κορυφῆς ἴστατο λαμπρὸν τὸ τῆς Ἀρτέμιδος μαρμάρινον ἱερόν. Κάτω δ' ἐν τῇ πεδιάδι ἐξτείνοντο μέχρι τῆς θαλάσσης ἀπέραντοι αἱ στοαί, ἐνταῦθα μὲν ἡ στοὰ τοῦ Περικλέους, ἐκεῖ δὲ τὸ κολοσσαῖον ἐμπόριον, ἐνθα φορτία ἀποβιβαζόμενα, ἕως ἂν πωληθῶσιν, ἢ ἀλλάχου διακομισθῶσι, κατέκειντο, περαιτέρω δ' οἱ κύκλοι καὶ τὸ ὑπερμέγεθες Δεῖγμα, ἐνθα οἱ θαλασσοῦργοι καὶ οἱ ἔμποροι τὰ δείγματα τῶν ἀγωγίμων φορτίων ἔδιδον καὶ περὶ τῶν συμβολαίων καὶ συναλλαγῶν ἀλλήλοις συνεβουλεύοντο.

Ἐν ταῖς στοαῖς ταύταις ἐπὶ τοῦ ζυστοῦ ἴστατο ὁ συνετὸς Ἕλληνας, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, χαίρων, ὅτι μετὰ τῆς κοινῆς εὐπραγίας καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα εὐωδοῦντο. Ἐνταῦθα δ' ἐδέχετο ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ φίλου θεοῦ τῆς θαλάσσης τὸ τῆς Ἀμαλθείας κέρασ μεστὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς ξένης καὶ ἔβλεπε τοὺς τελευταίους δακτυλίους τῶν κυμάτων τοῦ Πόντου, τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ εἰς τὸν αἰγιαλὸν αὐτοῦ ἐξαφρωμένους.

Ἐνταῦθα δ' ἀνεστρέφοντο οἱ Ἕλληνες τοῦ Περικλέους, περικαλλεῖς μελάγχρωτες τύποι σκιαγραφικῶς προέχοντες τοῦ βάθους τῶν λευκῶν μαρμαρίνων στοῶν. Ἄσκεπεῖς τὴν κεφαλὴν οἱ πλεῖστοι, ἐμβάδας μόνον ἐν ἀνάγκῃ φέροντες, τὸ εὐτελὲς λευκὸν ἱμάτιον, ἢ τὴν χλαμύδα ἀτημελήτως περιβεβλημένοι, ἐν τούτοις ἴσταντο ἐν μέσῳ τῶν κίωνων ἐν

γραφικῇ καλλονῇ ὡς ὀρφνῶδη χαλκᾷ ἀγάλματα ἐν τούτῳ μόνον αὐτῶν διαφέροντες, ὅτι ζωηρῶς ἐχειρονόμουν καὶ ἐν μεγάλῃ συγχύσει τῶν φωνῶν τοὺς εὐφάνους φθόγγους τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου ἐξέπεμπον πλήρεις ἐνεργείας καὶ ἐν τῷ λόγῳ καὶ ἐν ταῖς χειρονομίαις, ἀλλ' ἅμα σεμνοπρεπεῖς ὡς ὑποκριταί.

Ἄφ' οὗ χρόνου οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων κύριοι τῆς θαλάσσης ἐγένοντο, κατέβαινον συνήθως εἰς τὸ ἐπίνειον, τὸν Πειραιᾶ, ἔνθα ἐχρηματίζοντο. Διότι ἐκεῖ ἀνεζήτουν ναυκλήρους διαποντίους πλοῦς καὶ ἐπιχειρήσεις ἀναλαμβάνοντας· ἐκεῖ κατέλαμβανον τοὺς τραπεζίτας καὶ χρημάτων προξενητάς, παρ' οἷς παρακατετίθεσαν τὰ χρήματα αὐτῶν, ἢ ἀνελάμβανον τὰς παρακαταθήκας, ἢ, ἐὰν μῆτε νὰ παρακαταθῶσι, μῆτε ν' ἀναλάβωσιν εἶχον, ἐδάνειζοντο παρ' αὐτῶν. Διότι ἡ ἐμπορία ἤκμαζε καὶ ὁ Ἀθηναῖος ἐμπείρων τοὺς καιροὺς μετεχειρίζετο. Ἐγίγνωσκε δ', ὅποτε συνέφερε σίτον ἐκ τοῦ Πόντου νὰ προσκομίσει, ἢ ζυλείαν ἐκ Θράκης, ἢ πάπυρον ἐξ Αἰγύπτου, ἢ τάπητας ἐκ Μιλήτου, ἢ Σικυῶνια ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος, ἢ βότρυς ἐκ Ῥόδου. Ὡσαύτως δὲ καλῶς ἐγίγνωσκεν, ὅπου ἐπεζητοῦντο καὶ πολλοῦ ἐτιμῶντο τὸ ἔλαιον τῆς Ἀττικῆς, τὰ σῦκα, τὸ μέλι, τὰ τορνεύματα καὶ τὰ πῆλινα ἀγγεῖα. Προθύμως δ' ἐδάνειζον αὐτῷ χρήματα ὁ προξενητὴς καὶ ὁ τραπεζίτης, διότι ὁ τόκος μέγας ἦτο καὶ ἀντὶ μεγάλων τόκων πᾶς τις παρεκινδύνευεν. Ἐκ τούτου δ' ἀπελευθερὸς τις, Πασίων τις, ἢ Σίμων τις, ἢ Φορμίων τις ἐκάθητο εὐθυμος πρὸς τῇ τραπέζῃ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐσχηματίζετο, ὡς εἰ τῶν ἐν τέλει τις ἦτο, διότι τὰ συμβόλαιά παρ' αὐτῷ παρακατετίθεντο. Ἔδιδε δὲ δύο τάλαντα ἄνευ μορφασμοῦ, ὅπως καὶ ἐδέχετο ἀδιαφόρως δύο τάλαντα εἰς παρακαταθήκην, ἀναγράφων μόνον τὸ ποσὸν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ παρακατατιθέντος εἰς τὸ γραμματεῖον καὶ οὐδὲν πλέον.



Ἐπίστευον δὲ τῇ χρηστότητι τοῦ Πασιάνου καὶ ὁ Πασιάν ἀληθῶς χρηστὸς καὶ δίκαιος ἦτο, ἐπὶ τοσοῦτον τούλάχιστον, ἕως τὸ κέρδος ἀτίμου τινὸς πράξεως οὐχὶ ἀντάξιον ἐφάνετο τῆς ζημίας, ἣν ἡ κινδυνεύουσα φήμη τῆς χρηστότητος ἰδύνατο νὰ προξενήσῃ αὐτῷ.

Οἱ δύο δ' ἄνδρες προσέβλεπον νῦν τὴν μαλακὸν φρίτουσαν καὶ πράσινον, ὡς ἡ σμάραγδος, θάλασσαν προσκλύζουσαν τῇ προκυμιά. Ἀναπεπταμένος δ' ἐξετείνεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὁ θαυόκοπος στρογγύλος λιμὴν τοῦ Πειραιῶς καὶ ὡς φύλακες τοῦ θαλασσίου πυλῶνος ὑψοῦντο δύο μεγάλοι πύργοι ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ στόματος, πρὸς οὓς ἐν ᾠρᾷ κινδύνου περιῆπτον τὴν κολοσσιαίαν σιδηρᾶν ἄλυσιν, ἣτις τὸν εἰσπλουν ἐκάλυεν. Ἀναρίθμητα δ' ἐπ' ἀγκύραις ᾠρῶν στρογγύλα ὀγκώδη πλοῖα, ὁ δ' αἰγιαλὸς ἐπ' ἀριστερὰ ἐκαλύπτετο ὑπὸ ὑπερφῶν τριήρων τοῦ ἀθηναϊκοῦ ναυτικοῦ, αἵτινες κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἑλλήνων ἀνεγκυσμένοι ἐκάστη ἐν ἰδίῳ οἴκῳ ὡς τέρατα ἐν ταῖς φωλααῖς ἀναπαυόμενα ἐφαίνοντο, φοβεροὶ δράκοντες τῆς θαλάσσης φανταστικὰ ῥύγχι ἔχοντες καὶ πτερωτὰς θρασέως ἀναπαλλομένας οὐράς. Περαιτέρω δ' ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους τῆς πειραϊκῆς χερσονήσου, ἐν τοῖς ναυστάθμοις τῆς Ζέας καὶ τῆς Μουνυχίας, κατέκειντο πλείονα τοιαῦτα μεγαλοπρεπῆ θαλάσσια τέρατα καὶ ὀπισθεν αὐτῶν ὑψοῦντο τὰ νεώρια, ἐν οἷς τὰ κρεμαστὰ σκεύη τῶν ἀπαρασκευῶν τριήρων ἐφυλάττοντο, καὶ περαιτέρω οἱ νεώσοικοι, ἐν οἷς ἀδιαλείπτως ζυλεῖα κατετίθετο καὶ νέαι τρόποις κατεσκευάζοντο.

Καὶ ἤδη εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον, ὅπερ ὁ Ὀλύμπιος καταβαίνων εἰς Πειραιᾶ ἀτενῶς προσέβλεπεν. Ἦτο δὲ τὸ δημόσιον πλοῖον, ἡ Ἀμφιτρίτη.

Ὅχλος πολλὸς συρρέουσιν εἰς τὴν κάταρσιν καὶ ἐκ τῶν στοῶν καὶ τῶν ζυστῶν ἠχοῦσι συγκεχυμένα φωναί.

« Ἡ Ἀμφιτρίτη ἦλθεν — ἡ Ἀμφιτρίτη φέρουσα τὸν θησαυρὸν τὸν ἐν Δήλῳ! — Ἡ Ἀμφιτρίτη φέρουσα τὸ ταμειὸν τῶν συμμάχων! — Κατάρθωσε λοιπὸν ὁ συνετὸς Περικλῆς, ὅτι ἤθελε; — Τί θὰ εἴπωσιν οἱ σύμμαχοι; — Ἀδιάφορον! Εἶμεθα οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν, οἱ προστάται. Ἡμεῖς ἐκπέμπομεν τοὺς στόλους ἡμῶν εἰς τὴν παραλίαν αὐτῶν! Ἡμεῖς πολεμοῦμεν ὑπὲρ αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο τελοῦσι τοὺς φόρους, ὅτι ὑπολείπεται, ἡμέτερον εἶναι.»

Αἴφνης πλήττει τὴν ἀκοὴν ἡ ἠχὴ τῶν αὐλῶν ἐκ τοῦ πλοίου προσπελάζοντος. Διότι, ὡς ἐν παντὶ δημοσίῳ πλοίῳ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς Ἀμφιτρίτης οἱ κωπηλάται πρὸς αὐλὸν ἐκωπηλάτουν. Καὶ ἄσματα δ' ἤχουσιν ἀπὸ τῶν σελμάτων, καὶ ἡ ἠχὴ αὐτῶν ἀναμιγνύεται τῷ καχλάσματι τῶν ὑπ' ἀναριθμητῶν κωπῶν πληττομένων θαλασσίων κυμάτων. Καὶ χρυσαυγῆς μὲν ὑπεράνω τοῦ ἐμβόλου ἀπαυγάζει ἡ εἰκὼν τῆς θεοῦ τῆς θαλάσσης, ἀφ' ἧς καὶ τὸ πλοῖον τὸ ὄνομα φέρει, καταπεποικιλμένον δὲ διαλάμπει τὸ ἀκροστόλιον πρὸς τὸν ἥλιον. Ἀλλὰ τὰ ἄσματα καὶ ἡ ἠχὴ τῶν αὐλῶν καὶ τὸ κάχλασμα τῆς θαλάσσης ἐκκωφοῦνται εἰς τὰς κραυγὰς καὶ τὴν χαρὰν τοῦ ὄχλου, ὧν συμμετέχουσιν εὐθύμας καὶ οἱ ἠλιοκαεῖς ναῦται ἀπὸ τοῦ πλοίου.

Ἄλλ' ὁ αὐλὸς σιγᾶ· αἱ κῶπαι ἀργοῦσι· τὸ πλοῖον ἵσταται καὶ ἄρχεται ὁ ψόφος τῶν κάλων, ὁ κρότος τῶν ἀλύσεων καὶ ἡ διαδρομὴ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ. Ἡ ἄγκυρα βάλλεται· τὰ ἱστία συστέλλονται· τὰ πείσματα ἐκδέονται, καὶ ἡ ἀποβάθρα προσαρμόττεται. Τινὲς τῶν ἐν τέλει ἴστανται νῦν ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς προκυμίας καὶ ὁ Περικλῆς προσελθὼν λέγει λόγους τινὰς πρὸς αὐτούς. Ἄλλ' ὁ τόνος τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἔχει τι τὸ ἰδιότροπον, τὸ θαυμαστόν, δι' ὃ καὶ οἱ μὴ ἀναγνωρίσαντες πρότερον ἀναγνωρίζουσιν αὐτὸν νῦν. Διότι τοὺς μὲν χαρακτῆρας τοῦ προσώπου αὐτοῦ οὐχὶ πάντες ἠδύναντο νὰ ἴδωσιν

ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς Πυκνὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, ἀλλὰ τὴν φωνὴν πάντες ἤκουον καὶ πάντες καλῶς ἐγνώριζον. Τέλος τινὲς τῶν ἐν τέλει ἐπιβαίνουσι διὰ τῆς ἀποβάθρας ἐπὶ τὸ πλοῖον.

Μετὰ τινα δὲ χρόνον ἐκ τοῦ κοίλου τοῦ πλοίου ἀναφέρονται καὶ ἀποβιβάζονται πίθοι τινὲς χαλκόδετοι καὶ κατεσφραγισμένοι καὶ ἐπιτίθενται ἐπὶ ἡμιονικοῦ ζεύγους ἐπὶ τούτῳ ἀναμένοντος. Ἀποβιβάζεται δ' εἰς τὴν γῆν καὶ ὁ τριῆραρχος καὶ διαλέγεται πρὸς τὸν Περικλέα.

Χρυσοὺς θησαυροὺς εἶναι, ὅ,τι ἡ Ἀμφιτρίτη ἐπὶ τῶν γαλανῶν θαλασσιῶν κυμάτων ἐκόμισε καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν παραδοκούντων Ἀθηναίων κατέθηκεν. Εἶναι ὁ θησαυρὸς τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων. Κομίζουσι δ' αὐτὸν ἐκ Δήλου, τοῦ τηλεφάντου κυανέας χθονὸς ἄστρου, εἰς τὰς ἰσχυρὰς Ἀθήνας κατὰ προτροπὴν τοῦ Περικλέους, ἵνα διαχειρίζωσιν αὐτὸν οὐχὶ ὡς θησαυρὸν τῶν συμμάχων, ἀλλ' ὡς φόρον τῶν πόλεων καὶ νήσων.

Ὡς δὲ περὶ πάντα χρυσοῦν θησαυρὸν ἀδημονία τις περιῦπταται, ἀμυδρόν τι φῶς, πνοή τις τοῦ ἀβεβαίου, ἣτις ἐλπίδας πολυεύκτους ἀναζωπυρεῖ καὶ ἀσυνειδήτους φόβους ἐμποιεῖ· διότι ἡ χρυσὴ πλίνθος εἰς νόμισμα μεταβάλλεται, τὸ δὲ νόμισμα ἐν ταῖς χερσὶ τῶν κεκτημένων μεταχαράττεται καὶ μεταβάλλεται, ὡς πολλοὶ αὐτοῦ ἄπτονται, καὶ τῷ μὲν εὐτυχίαν προξενεῖ, τῷ δὲ δυστυχίαν, οὕτω καὶ ὁ θησαυρὸς οὗτος τῆς Δήλου, πρὸς ὃν τὰ βλέμματα ἀποβλέπουσι τοῦ ὄχλου, τίς δύναται νὰ προΐδῃ, πότερον εὐλογίαν, ἢ κατάραν κομίζει, πρὸς ἡδονήν, ἢ μεταμέλειαν ἐκομίσθῃ, ἀθάνατόν τι, ἢ θνητόν θά δημιουργήσῃ; Τίς δύναται νὰ προφητεύσῃ, ὅποιος ἄνεμος ἐκ τοῦ ἀσκοῦ τούτου τοῦ Αἰόλου θά πνεύσῃ;

«Διὰ τοῦ χρυσοῦ τούτου δύναταί τις νὰ καταστήσῃ τὰς



Ἀθήνας ἄμαχον ἔρεισμα τῆς Ἑλλάδος!» διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς τινες τῶν ἐν τέλει περὶ τὸν Περικλέα ἱστάμενοι.

«Διὰ τοῦ χρυσίου τούτου δύναται τις ν' αὐξήσῃ τὸ ναυτικὸν τῶν Ἀθηναίων, νὰ κυριεύσῃ τῆς Σικελίας καὶ Αἰγύπτου, νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς Πέρσας καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὴν Σπάρτην!» ἔλεγε πρὸς ἑαυτὸν ὁ τριήραρχος.

«Ἐκ τοῦ χρυσίου τούτου δύναται τις νὰ παρέχῃ ὑμῖν ἀφθονον χρῆμα πρὸς ἐστιάσεις καὶ θεάματα!» διελογίζετο ὁ ἐκεῖ συναθροισθεὶς ὄχλος.

«Διὰ τῶν χρημάτων τούτων θὰ ἠδύνατό τις νὰ οἰκοδομήσῃ μεγαλοπρεπεστάτους ναοὺς καὶ λαμπρότατα ἀγάλματα νὰ στήσῃ!» διανοεῖτο ὁ σύννους τῶν χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων ἀγαλμάτων δημιουργὸς παρὰ τῷ Περικλεῖ ἱστάμενος.

Αὐτὸς δ' ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς; . . . Ἡ διάνοια αὐτοῦ, καὶ μόνον αὐτοῦ πάντα ταῦτα ἔκνευ. . . .

Ἐν τούτῳ ἡ συνωρίς, ἣτις ἔμελλε νὰ κομίσῃ τὸ χρυσοῦν ἐκεῖνο φορτίον εἰς Ἀθήνας ἐκινήθη, καὶ μετ' αὐτῆς ὁ ὄχλος ἐκεῖνος· οὕτω δ' ἀφανισθέντος αὐτοῦ καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Φειδίας ὤρμησαν τὴν εἰς Ἀθήνας ἄγουσαν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πολὺ τοῦ ὄχλου παρηκολούθει τῇ συνωρίδι, ἢ τε ὁδὸς ἢ πειραϊκὴ κενὴ ἀνθρώπων ἦτο καὶ οἱ ἐπιφαινόμενοι τῆδε κακεῖσε ὄρατοί.

Ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης δὲ πλακὸς μνήματός τινος ἐκ τῶν εὐρισκομένων παραπλεύρως τῆς ὁδοῦ ἐκάθηγτο δύο ἄνδρες ζωηρῶς διαλεγόμενοι. Καὶ ἡ μὲν ὄψις τοῦ ἐνὸς ἐξέφαινε τὴν ἰλαρὰν σεμνότητα σοφοῦ ἀνδρός, σκυθρωπὸς δ' ἦτο ὁ ἕτερος, οὗ οἱ πυριφεγγεῖς ὀφθαλμοὶ προὔδιδον μανικὴν ἰδιογνωμοσύνην. Διελθόντα δὲ τὸν Περικλέα ὁ μὲν πρῶτος συνήθως προσηγόρευσε μειδιῶν, ὁ δὲ σκυθρωπὸς προσέβλεψεν ὀξέως καὶ ἐχθρικῶς.

Καὶ αὐθις δὲ μικρὸν προβάντες οἱ δύο ἄνδρες εἶδον ἐν

τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ νέον τινά, ὃς ἴστατο σύννους καὶ ὄλως εἰς λογισμοὺς θεβυθισμένος. Ἐφαίνετο δ' ἐπιλαθόμενος τοῦ περὶ αὐτὸν κόσμου, ἢ ἀπολέσας αὐτὸν πρὸ τῶν ποδῶν καὶ διαλογιζόμενος, ὅπου ἠδύνατο νὰ εὔρη νέον τινά. Εἶχε δὲ ιδιόβρυσθμόν τινα ὄψιν, πάντως οὐχὶ χαρίεσσαν, καὶ ἠτένιζεν εἰς τὴν γῆν ἀσκαρδαμυκτί.

«Εἷς τῶν λιθοζόων μου,» εἶπε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον ὁ σεμνὸς Φειδίας πατάσσαν τὸν ἄμρον τοῦ μεριμνητοῦ, ὡς, ἵνα ἀνακινήσῃ αὐτόν. «σπουδαῖος, ἀλλὰ παράδοξος νεανίσκος. Ἐργάζεται μίαν ὄλην ἡμέραν μετὰ μεγίστου ζήλου ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ μου, ἀλλὰ τὴν ἐπομένην ἀφανὴς γίγνεται. Εἶναι δ' ἴδιον αὐτοῦ, νὰ μένῃ οὕτω φροντιστικός.»

Οὐχὶ μακρὰν δὲ τοῦ σύννου νεανίσκου συνεκάθιζε χωλὸς τις, ἀνάπηρος ἀνὴρ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ἐπαίτης τις θαυμαστῶς σεσηρὸς πρόσωπον ἔχων. Καὶ ὁ μὲν φιλάνθρωπος Περικλῆς ἔδωκεν αὐτῷ νόμισμά τι, ἀλλ' ὁ ἀνάπηρος ἐπαίτης διέστρεψεν ἔτι μᾶλλον τὸ σεσηρὸς πρόσωπον καὶ ἐφαίνετο ὡς τονθορῶζων ὑβριστικὴν τινα λέξιν μεταξὺ τῶν χειλέων.

Ὅτε δ' οἱ δύο ἄνδρες τὸ ἤμισυ τῆς ὁδοῦ ἤδη διανύσαντες, ἔκ τινος δρυμοῦ ἐλαιῶν, ὅστις ἐπὶ βραχὺ τι τὴν ὁδὸν ἐκάλυπτε, προέκυψαν, ἀνεφάνη ἢ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηναίων, ἐν ἣ ἔβλεπέ τις τὸ κολοσσιαῖον χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηναῖς λάμπον ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ δύοντος ἡλίου. Ἐβλεπε δὲ τις τὴν τὸ κράνος φέρουσαν κεφαλὴν, τὸ ὑψούμενον δόρυ καὶ τὴν μεγάλην ἀσπίδα, ἐφ' ἧς ἡ ἀριστερὰ ἐστηρίζετο. Ὅσαύτως δ' ἀνέλαμπεν ἀνταγωγῆς ἐκ τῆς κλιτύος τῆς ἀκροπόλεως χρυσὴ τις κεφαλὴ Γοργούς, ἣν πλούσιός τις Ἀθηναῖος ἀνάθημα ἐκεῖ ἀνέθηκεν.

Ἐξαίφνης ἀπὸ τῆς στιγμῆς τοῦ χρόνου τούτου μεταβολὴ τις παράδοξος ἐγένετο ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεοποιοῦ. Ἐφαίνετο δ', ὅτι ἀντήλλαξεν ὄλως τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ τοῦ συνοδοιπόρου.

Ὡς δηλαδὴ κατὰ τὴν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸν λιμένα κατὰ-  
 βασιν οὗτος μὲν ἐφαίνετο παθαινόμενος καὶ πυριλαμπεῖ τῷ  
 ὀφθαλμῷ ἀτενῶς εἰς ἓν σημεῖον τηλεφανῆς ἀτενίζων, ὁ δὲ  
 συνοδοιπóρος σεμνὸς καὶ σιγηλὸς καὶ ἀπαθὴς παρ' αὐτῶ  
 ἐβάδιζεν, οὕτω νῦν ἐκ τοῦ ἐναντίου κατὰ τὴν ἀνάβασιν ὁ  
 μὲν θεοπλάστης ταχεῖ τῷ βήματι καὶ πυρπνέοντι τῷ ὀφθαλμῷ  
 ἀσκαρδαμυκτὶ εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀπέβλεπεν, ὁ δὲ συνοδοι-  
 πόρος ἀτάρακτος καὶ σχεδὸν κεκμηκῶς παρηκολούθει αὐτῶ.  
 Ἐφαίνετο δ', ὅτι ἡ θεὰ τῆς θεοῦ, μεθ' ὅσα ἐν Πειραιεῖ εἶδεν,  
 ἰδιοτρόπως αὐτὸν διέθηκε. Διότι ἐκεῖ μὲν ἦλθεν εἰς ὄψιν αὐτῶ  
 ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ὠφελίμου· ὁ ἐν τῷ λιμένι δηλαδὴ δι' ἄθυ-  
 βος, αἱ κραυγαὶ τῶν ἐριζόντων προξενητῶν, αἱ μεγαλοπρεπεῖς  
 μὲν, ἀλλ' αὐτοειδεῖς καὶ ἰσομεγέθεις στοαὶ ὅμοια πρὸς ναοὺς,  
 οὓς αἱ ἐνοικοῦσαι θεότητες κατέλιπον, καὶ τέλος ὁ χρυσοῦς  
 θησαυρὸς ὁ τὴν πνιγηρὰν πνοὴν τοῦ ἀβεβαίου περιβεβλημένος  
 καὶ τὰ τοιαῦτα σκυθραπὸν αὐτὸν κατέστησαν. Καὶ ὠφείλε  
 μὲν πάντα ταῦτα νὰ ἀνέχηται, ἀλλ' ἠσθάνετο, ὅτι ἐτάραττον  
 τὴν χορείαν ἀπράκτων ἐτι ἰδανικῶν λαμπρῶν πλασμάτων,  
 ἃν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἦτο πλήρης. Ἄλλ' εὐθύς, ὡς ἐπεφάνη ἡ  
 ἀκρόπολις, τοσοῦτον μετεμορφώθη καὶ τοσοῦτον ἔμφροντι καὶ  
 εὐλόγιστον καὶ εὐσταθμον τὸ ἀτενῆς αὐτοῦ βλέμμα ἐπὶ τὸ  
 λάμπρον ἄκρον τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως μετήγεν, ὥστε ὁ  
 Περικλῆς ἤδη περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς φροντιστικῆς ἐκείνης  
 προσοχῆς νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν ἤθελεν.

«Πάτερ!» ἔλεγε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου  
 παιδίον τι πρὸς τὸν πρεσβύτην πατέρα, ἐν οὗ τῇ συνοδίᾳ  
 παρ' αὐτὸν τὸν Περικλέα καὶ Φειδίαν παρήρχετο, ἀσκαρδα-  
 μυκτὶ τὴν ἀκρόπολιν προσβλέπον, «Μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι ἔχουσιν  
 ἐν τῇ ἀκροπόλει αὐτῶν πολιοῦχον θεὸν τὴν Ἀθηνᾶν, ἣ κα-  
 τουκεῖ αὐτὴ καὶ παρ' ἄλλοις;»

«Καὶ οἱ Ῥόδιοι ἤθελον νὰ ἔχωσιν αὐτὴν ἐν τῇ ἀκροπόλει·»



αὐτῶν,» ἔλεγεν ὁ πατήρ πρὸς τὸ παιδίον, «ἀλλὰ δὲν κατάρ-  
θωσαν τοῦτο.»

«Εἶχεν ὀργὴν πρὸς αὐτοὺς ἡ θεός;» ἠρώτησεν αὖθις τὸ  
παιδίον.

«Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς ἠπείρου», ἀπεκρίνατο ὁ πατήρ, «καὶ  
οἱ Ῥόδιοι κατὰ θάλασσαν ἐμνήστευον τὴν θεόν. Ἐκάτεροι  
δὲ παρεσκεύαζον θυσίας ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἵνα τῆς εὐνοίας  
αὐτῆς τύχωσιν. Ἄλλ' οἱ μὲν Ῥόδιοι ἐπιλήσμονες ὄντες, ὅτε  
ἀναβάντες εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἤθελον νὰ προσενέγκωσι τὴν  
θυσίαν, δὲν εἶχον πῦρ, καὶ ἐκ τούτου προσήνεγκον οὐχὶ τὴν  
ἀνήκουσαν θυσίαν, ἀλλ' ἄπυρά τινα ἱερά. Ἐκ δὲ τῆς πέτρας  
τῆς ἀκροπόλεως τῶν συνετῶν Ἀθηναίων πῦρ καὶ κνῖσα ἀνα-  
πεμπομένη εἰς τὸν οὐρανὸν διεχεῖτο. Διὰ τοῦτο δ' ἡ μὲν  
Ἀθηνᾶ προὔτιμησε τοὺς Ἀθηναίους, ὁ δὲ Ζεὺς οἰκτείρας τοὺς  
Ῥοδίους εἰς παρηγορίαν ἀνέωξε τοὺς κρουνοὺς, ἐξ ὧν χρυσῆ  
βροχὴ καταπεσοῦσα ἐπλήρωσε τὰς ἀγυῖας καὶ τὰς οἰκίας  
αὐτῶν. Χαρὰν μεγάλην δ' ἐχάρησαν οἱ Ῥόδιοι καὶ παρα-  
μυθίαν λαβόντες ἔστησαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χρυσοῦν τὸν  
θεὸν τοῦ πλοῦτου, τὸν Πλοῦτον.

Ἡ διήγησις τοῦ ἀνδρὸς ἔβαλε διὰ τῶν ἄτων τῶν δύο  
ἀνδρῶν, οἵτινες παρ' αὐτοὺς ἐβάδιζον. Ὁ Φειδίας ὑπεριδίασε  
καὶ μετὰ μικρὸν στραφεὶς πρὸς τὸν συνοδοιπόρον·

«Μοὶ φαίνεται, Περικλείς, ὅτι οἱ καιροὶ μετέλλαξαν, καὶ  
ὅτι ταχέως θὰ πράξωμεν, ὅ,τι καὶ οἱ Ῥόδιοι. Δὲν ἔχεις ἐν  
νῶ νὰ στήσης καὶ τὸν Πλοῦτον ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως;»

«Μὴ φοβοῦ!» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Περικλῆς. «Ἐφ' ὅσον  
ἂν ἡ θάλασσα προσκλύζη πρὸς τὴν ἀττικὴν ἀκτὴν, κύριον  
θὰ ὑψῶται ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν τὸ  
χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς θεοῦ σου.»

«Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῶν ναῶν!» προσέθηκεν  
ὁ Φειδίας. «Ἐρημος κατὰ τὸ ἥμισυ κεῖται ἔτι ἡ πέτρα τῆς

ἀκροπόλεως, ὡς αὐτὴν κατέλιπεν ὁ δηΰσας τὴν χώραν Πέρσης. Κατακομίσατε λοιπὸν τοὺς κίονας καὶ τὰ ἄλλα λείψανα καὶ οἰκοδομήσατε δι' αὐτῶν τὰς προκυμίας καὶ τὰ μακρὰ ταῦτα τείχη! Διότι, ὅτι ὁ Πέρσης ἐκεῖ κατέσκαψεν, ὑμεῖς ἀνοικοδομεῖτε μόνον ἐν Πειραιεῖ!» —

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου ὁ ἄγων τὸ παιδίον ἀκούσας τὴν φωνὴν τοῦ διαλεγομένου ἐστράφη καὶ ἀνεγνώρισε τὸν Περικλέα, ὃς ἀντιπροσηγόρευσεν αὐτὸν συνήθως ἡ γυνάριμος δ' ἐτύγχανεν αὐτῷ καὶ ξένος, ἐξ οὗ χρόνου ἐν Συρακούσαις ἔζη.

«Ὁ διάλογος σοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ Λυσίου, φίλε Κέφαλε,» εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Περικλῆς, «ἐγένετο ἀφορμὴ σφοδρᾶς ἐπιβολῆς τοῦ Φειδίου κατ' ἐμοῦ.»

«Τίτι τρόπῳ!» ἠρώτησεν ὁ Κέφαλος.

«Ἀναβαίνομεν ἐκ Πειραιῶς,» μετέλαβεν ὁ Ὀλύμπιος τὸν λόγον, «καὶ ἤδη ἐκεῖ ὁ κεχαριτωμένος τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ὁ φίλος ἡμῶν, εἶχε σχεδὸν ἀθύμως· διότι ἐπεθύμει πάντοτε ἐν μέσῳ θεῶν νὰ ἀναστρέφεται, μισεῖ δὲ τὰ μακρὰ τείχη, τὰς εὐρείας στοάς, τὰ φορτία, τοὺς θυλάκους, τοὺς πίθους καὶ τοὺς αἰγέους ἀσκούς. Καὶ αἱ κραυγαὶ δὲ τῶν ἐν Πειραιεῖ προξενητῶν διεσπάραζαν τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ. Βεβαίως ἄρα διελθὼν τὰς πύλας καὶ εἰσελθὼν αὐθις εἰς τὰς σκολιάς καὶ μικρὰς ὁδοὺς τῆς παλαιᾶς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐλαφρῶ τῇ καρδίᾳ θὰ ἀποτινάξῃ τὴν κόνιν τὴν ἐκ τῆς εἰς τὸ ἐπίνειον ἀγούσης.»

«Ἄλλ' εἰπέ μοι τέλος,» εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν θεοπλάστην, «διὰ τί προσβλέπεις τόσον σύννους καὶ ἀσκαρδαμυκτὴ τὴν ἀκρόπολιν; Ἴσως ἢ ὄψις τῆς θεοῦ σου τῆς κορυθαίολου καὶ δορυσσόου Προμάχου ταράττει σε τοσοῦτον;»

«Μάθε,» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας, «ὅτι τὴν κορυθαίολου καὶ δορυσσόον Προμάχον ἐκ πολλοῦ χρόνου ἀπῆλασεν ἀπὸ τῆς

καρδίας μου ἄλλη Παλλάς Ἀθηνᾶ τῆς εἰρήνης, Παλλάς τις, ἣτις δὲν μάχεται διὰ ψοφοειδοῦς χαλκοῦ, ἀλλ' ἤρεμος καὶ νικηφόρος σείουσα τὴν αἰγίδα ἀπολιθοῖ τὰ τοῦ σκότους λοχεύματα. Ὅσακις λοιπὸν μετάγω τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν ἀκρόπολιν, γίγνωσκε, ὅτι καθιδρύω ἐκεῖ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ μου ἤδη τελειωθὲν ἐκεῖνο ἄγαλμα, ὅτι περικλείω αὐτὸ εἰς μεγαλοπρεπῆ ἀπαυγάζοντα ναόν, ὅτι τὸ ἀέτωμα καὶ τὴν ζωφόρον τοῦ ναοῦ τούτου περικοσμῶ δι' ἀπείρων εἰκόνων καὶ ὅτι πρὸς τούτοις καὶ μακρὰν ἀπαστράπτοντα προπύλαια ἐκπρεπῆ οἰκοδομῶ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς, ἐξ ἧς ἡ τῶν Παναθηναίων πομπὴ ἀναβαίνει. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ, Περικλείεις, ὅτι θὰ ἐξαιτήσω παρὰ σοῦ χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα εἰς κατασκευὴν τῆς Παλλάδος ἐκείνης τῆς εἰρήνης, ἢ μάρμαρα εἰς οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ. Ὅχι — οἰκοδομῶ καὶ διαγλύφω ἐν τῇ ψυχῇ μόνον, μὴ φοβοῦ!»

«Τοιοῦτοι εἶναι πάντες οὗτοι οἱ θεοπλάσται καὶ ποιηταί,» εἶπεν ὁ Περικλῆς τὴν καρδίαν δηχθεὶς ὑπὸ τοῦ σκωπτικοῦ λόγου τοῦ φίλου. «Ἄγνοοῦσιν, ὅτι τὸ καλὸν τὸ ἄνθος τοῦ ὀφελίμου εἶναι. Ἐπιλανθάνοντα, ὅτι πρῶτον πάντων τὸ κοινὸν πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ἔχη, ἢ κοινὴ εὐπραγία ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων νὰ ἐδραιῶται, καὶ ὅτι ἡ τέχνη μόνον ἐν εὐημερούσαις, ἰσχυραῖς πολιτείαις ἀκμάζει. Ὁ ἡμέτερος Φειδίας χαλεπῶς ἔχει πρὸς με, ὅτι ἐπὶ τινὰς ἐνιαυτοὺς μόνον περὶ τῆς οἰκοδομίας σιτοβολώνων ἐν Πειραιεῖ καὶ τοῦ μακροῦ μέσου σκέλους ἐφρόντισα ἀντὶ τῶν ναῶν τῆς ἀκροπόλεως, καὶ ὅτι δὲν ἐπέτρεψα τῷ ὑψηφαεῖ δόρατι τῆς χαλκοχύτου αὐτοῦ Ἀθηνᾶς μόνον νὰ σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πολεμίων τῶν κατὰ ζηρὰν τε καὶ κατὰ θάλασσαν δυναμένων νὰ ἀπειλώσι τὴν πόλιν.»

Ὁ Φειδίας ὕψωσε τὴν κεφαλὴν ὡς δηχθεὶς τὴν καρδίαν καὶ ἔβαλε βλέμμα πυρίληπτον ἐπὶ τὸν Περικλέα. Ἀλλ' οὗτος

ἀντέβλεψεν εἰς τὸν διχθέντα φίλον μειδιῶν διαλλακτῆριον μειδιάμα καὶ εἶπεν αὐτῆς λαβὼν τοῦ φίλου τὴν χεῖρα· «Τοσοῦτον ἀπείρως ἔχεις ἐμοῦ, ὥστε ἡδυνήθης νὰ με ὀνειδίσης ὡς ἐχθρὸν καὶ σκάπτῃν τῆς θείας πλαστικῆς τέχνης; Δὲν εἶμαι ἐνθους φίλος καὶ θεράπων παντός, ὅ,τι καλόν;»

«Γνωρίζω,» εἶπεν ὁ Φειδίας καὶ αὐτὸς νῦν σαρκαστικῶς μειδιῶν, «γνωρίζω, εἶσαι φίλος τοῦ καλοῦ. Ἐν βλέμμα ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καλῆς Χρυσίλλης. . . .»

«Ὅχι τοῦτο μόνον!» ὑπολαβὼν εἶπε σεμνῶς ὁ Περικλῆς. «Πιστεύσατέ μοι, φίλοι, ὅτι, ὁσάκις τὰ δημόσια πράγματα καὶ πρὸς τούτοις τὰ ἴδια ἐπαχθῆ μοι γίνονται, ὁσάκις τῶν ἐναντίων τινὲς ὄχληροὶ ἀποβαίνουσιν, ἢ ἐναντιότητές τινες παροργίζουσί με, ὁσάκις ἄθυμος ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου οἴκαδ' ἐπανέρχομαι καὶ σύννους, σχεδὸν τεταραγμένος, τὰς ὁδοὺς πορεύομαι, δύναται μικρά τις εὐσμίλωτος καὶ εὐρυθμος στήλη τὴν ὄψιν προσβάλλουσα, ἢ τόρευμά τι εὐφυῶς ἀπειρασμένον παρὰ τὴν ὁδὸν νὰ μὲ ψυχαγωγῆσῃ καὶ ὅλως νὰ μεταβάλῃ τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι δ', ὅτι ποτὲ ἐγενόμην τοσοῦτον περιαλγῆς, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις ὀμηρικῆς τινος ῥαψωδίας νὰ μὴ δυνηθῆ νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν ψυχὴν μου.»

Καὶ ἤδη εἰσῆλθον διὰ τῶν πυλῶν εἰς τὴν πόλιν, ἧς αἱ ὁδοὶ στεναὶ καὶ αἱ οἰκίαι ἤττον κομψαὶ ἦσαν, ἢ αἱ τοῦ Πειραιῶς. Ἄλλ' αὐταὶ ἦσαν αἱ γνήσια Ἀθηναί, ἃν ἱερὸν τὸ ἔδαφος.

Ὡς δ' ἐγγύς τῆς οἰκίας τοῦ Φειδίου ἐγένοντο, εἶπεν οὗτος πρὸς τὸν Περικλέα καὶ Κέφαλον· «Ἄν εἴχετε ἐπιθυμίαν καὶ σχολὴν νὰ εἰσέλθητε ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν οἰκίαν μου, θὰ συνετελεῖτε κρίνοντες εἰς τὴν διάλυσιν οὐχὶ μικροῦ ἀγῶνος, ὃν ἀγωνίζονται ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ μου.»

«Περιεργίαν ἐγείρεις ἐν ἡμῖν,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς.

«Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως,» εἶπεν αὐτῆς ὁ Φειδίας, «ὅτι οἱ Πέρσαι ἐλθόντες ἐκόμισαν ἐπὶ πλοίου μάρμαρον, ὅπως στή-



σωσιν ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὴν καταδούλωσιν τῆς χώρας περσικὸν μνημῆμα τῆς νίκης ἐκ περσικοῦ λίθου, καὶ ὅτι ὁ μάρμαρος οὗτος, ὅτε ἐκεῖνοι νικηθέντες ἔφυγον, ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος κατελήφθη λάφυρον ὑφ' ἡμῶν. Μετὰ περιπλανήσεις τινὰς δ' ἡ καλὴ ἐκείνη πέτρα περιήλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου. Ὡς γινώσκεις δὲ σύ, Περικλεις, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἀθηναίων ἄφειλον ἐκ τοῦ μαρμάρου τούτου Κύπριν νὰ πλάσω, ἵνα τοὺς κήπους δι' αὐτῆς κοσμήσω. Νομίσας λοιπὸν, ὅτι οὐδεὶς τῶν μαθητῶν μου ἰκανώτερος ἦτο ἐξεργασάμενος τὸ ἔργον νὰ εὐδοκιμήσῃ, ἢ ὁ ἐκ Πάρου Ἀγοράκριτος, παρέδωκα αὐτῷ ἀπαιτήσαντι τὸν μάρμαρον καὶ ὄντως ἐξαιρετὸν τι ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ ἔργον. Ἄλλ' ἕτερός τις τῶν δεξιωτάτων μαθητῶν, ὁ φιλότιμος Ἀλκαμένης, φθονήσας τῷ Ἀγορακρίτῳ καὶ ἐπὶ τῷ μαρμάρῳ καὶ ἐπὶ τῇ δόξῃ ἀπετόλμησεν ἀμιλλώμενος πρὸς τὸν Πάριον, τὸν εὐνοούμενον ὑπ' ἐμοῦ, ὡς λέγει, νὰ ἐργασθῇ μαρμάρινον ἄγαλμα τῆς αὐτῆς θεοῦ. Ἀμφοτέρων λοιπὸν τὰ ἔργα ἴστανται τετελειωμένα καὶ πολλοὶ τῶν φιλοτέχνων συνέρχονται σήμερον εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἄν δ' ἠθέλετε ν' ἀκολουθήσητε αὐτοῖς, ὅποιαν ἀμιλλαν θὰ διεγείρετε ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν δύο νέων! Ἔλθετε καὶ ἴδετε, ὅπως διαφόρως ἢ καλλίστη τῶν ἐπουρανίων θεῶν ἐπεφάνη ταῖς ψυχαῖς τῶν δύο νεανίσκων!»

Δὲν ἄκνησαν μακρὸν ὁ τε Περικλῆς καὶ ὁ Κέφαλος, ἀλλὰ κατανεύσαντες εἰσῆλθον μετέωροι τῇ ἐλπίδι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φειδίου.

Κατέλαβον δ' αὐτόθι πολλοὺς τῶν φιλοτέχνων συνηγμένους, ἐν οἷς καὶ τὸν Μιλήσιον Ἰππόδαμον, τὸν Ἀντιφάντα, τὸν ῥήτορα Ἐφιάλτην, τὸν δημοτικὸν συνεργὸν τοῦ Περικλέους, εἶτα τὸν Καλλικράτην, τὸν οἰκοδόμον τοῦ μακροῦ σκέλους τοῦ τείχους, καὶ τὸν Ἰκτίνον, τὸν ἐμπειρότατον καὶ ἐπιστημονέστατον ἀρχιτέκτονα, φίλτατον τοῦ Φειδίου.

Ἄμα δ' οἱ ἄνδρες οὗτοι προσηγόρευσαν τοὺς εἰσελθόντας καὶ ὁ Φειδίας εἰσήγαγεν αὐτοὺς πάντας εἰς μίαν τῶν εὐρειῶν αὐλῶν τῆς οἰκίας.

Ἐκεῖ δ' ἐπὶ βάθρου ἴσταντο παρ' ἀλλήλοις δύο ὑψητενεῖς μαρμάρινοι ὄγκοι ἐγκεκαλυμμένοι ἐν ποικίλῳ λινῷ ὑφάσματι, ὅπερ περιβάλλον αὐτοὺς ἐφύλαττε τὸν καθαρὸν καὶ λευκαγῆ μάρμαρον ἀπὸ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς ἀκαθαρσίας. Ὡς δ' ἀπὸ νεύματος τοῦ Φειδίου δούλος τις ἀπέσπασε τὸ λινοῦν ὑφασμα, ἐξεκάλυψαν τὰ δύο λάμποντα ἔργα τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν περιεσταμένων θεατῶν τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ εὐσταλῆ αὐτῶν μορφήν.

Ἐπὶ μακρὸν μετῆγον τὴν ὄψιν πάντες ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον ἔργον σιωπηλοὶ καὶ ἐπὶ τῷ προσώπῳ αὐτῶν ἐφαίνετο ὅλως ἰδιότροπος ἐκπληξίς. Ἡ θαυμαστὴ δὲ διαφορὰ τῶν δύο ἔργων ἦτο βεβαίως τῆς ἐκπλήξεως καὶ ταραχῆς αἰτία.

Διότι τὸ μὲν ἐν αὐτῶν παρίσθη γυναικείαν τινὰ μορφήν ἐξόχου καλλονῆς καὶ ὑπερανθρώπου σεμνότητος. Εὐσταλῆς ἢ περιβολῆ, τὸ ἱμάτιον εὐμορφον καὶ πολύπτυχον εἰς τὰ σφυρὰ κατατεῖνον· ὁ εἶς τῶν μαστῶν ἀκατακάλυπτος ἐφαίνετο· εὐπαγές καὶ σεμνὸν τὸ σχῆμα, οὐδὲν τὸ ἀπαλὸν ἐν τοῖς χαρακτῆρσιν, οὐδὲν τὸ ἀβρὸν ἐν τοῖς μέρεσιν, οὐδὲν τὸ τρυφερὸν ἐν τῇ διαθέσει. Οὐδὲν ἤττον τὸ σύνολον περικαλλές. Κάλλος αὐστηρὸν, ὠριμον, καὶ ὅμως παρθενικόν. Ἦτο ἡ Ἀφροδίτη ἄνευ τῆς εὐωδίας τῶν ἀνθέων τοῦ χρυσαυγοῦς κρόκου καὶ τοῦ ὑακίνθου, δι' ὧν αἱ ὑστερογενεῖς χάριτες καὶ αἱ Δρυάδες τῆς Ἰδῆς τὴν θεὸν ἐστεφάνουν, ἀμύριστος ἔτι καὶ ἀμειδιάστος.

Ἐφ' ὅσον δ' οἱ θεαταὶ τὸ ἄγαλμα τοῦτο μόνον προσέβλεπον, οὐδὲν πλέον ἐπεζήτουν τέλειον αὐτὸ ἐκλαμβάνοντες. Διότι ἡ εἰκὼν τῆς Κύπριδος τῆς περιστατουμένης ὑπὸ τῶν Χαρίτων καὶ Ἐρώτων δὲν εἶχεν ὠριμάσασα ἔτι ἐν τῇ διανοίᾳ

τῶν Ἑλλήνων. Ὡς δ' ἐξειργάσατο αὐτὴν ὁ Ἀγοράκριτος τὴν ἀφρογενῆ, τοιοῦτον τὸ ἰδανικὸν αὐτῆς παρὰ τῶν πατέρων εἶχον διαδεξάμενοι.

Ἄλλ' ὡς ὁ θεατῆς ἀποστρέφων τὸ πρόσωπον τῷ τοῦ Ἀλκαμένους ἔργῳ χρόνον τινὰ τὴν ὄψιν ἐνήρειδε, κατελαμβάνετο αἴφνης ὑπὸ ταραχῆς τινος τῆς ψυχῆς. Μετάγων δὲ τὴν ὄψιν αὐθις ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔργον ἐνόμιζεν, ὅτι τοῦτο ἦκιστα αὐτῷ καταληπτὸν ἦτο νῦν, ἢ πρότερον, καὶ ὅτι αὐτὸς ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀπολέσας τὸ μέτρον τῆς ὀρθῆς ἐκτιμήσεως. Διότι νέον τι ἦτο τὸ παριστάμενον τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

Καὶ δὲν ἠδύνατο μὲν νὰ εἴπῃ τότε, ἂν τὸ νέον τοῦτο καὶ ἀρεστὸν ἦτο, ἢ ἄξιον νὰ ἀρέσῃ, ἀλλὰ βέβαιος ἦτο, ὅτι τὸ ἕτερον ἦττον νῦν ἤρεσκεν. Ὅσον συχνότερον δὲ τὸ ὄμμα ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀλκαμένους ἐπὶ τὸ τοῦ Ἀγορακρίτου μετήγετο καὶ ἀπὸ τούτου εἰς ἐκεῖνο, τοσοῦτον μᾶλλον προσεκολλᾶτο τῷ πρῶτῳ. —

Ὅτι δὲ τοσοῦτον μυστηριωδῶς κατεκλήλει τὸν θεατὴν, ἦτο χάρις τις, ἔμφυχόν τι, δροσερά τις καὶ ἄμεσος ἀπεικασία τῆς ἐμφύχου μορφῆς, ἥς πρότερον οὐ μόνον οὐδέποτε ἐπιτυχοῦσα ἢ σμίλη τοῦ Ἑλληνοῦ, ἀλλ' οὐδὲ πειραθεῖσα κἂν ὄλως εἶχεν.

Οὐδεις ἕτερος δὲ μακρότερον χρόνον, οὐδεις πυραυγέστερα βλέμματα προσήλου πρὸς τὴν μορφήν, ἦν ὁ Ἀλκαμένης εἰς φῶς προήγαγεν, ἢ ὁ Περικλῆς.

«Τὸ ἔργον τοῦτο,» εἶπε τέλος, «ἀναμνησκει με τὸ ἄγαλμα τοῦ Πυγμαλιῶνος. Μοὶ φαίνεται δ', ὅτι ἐμφυχοῦται καὶ ὅτι νῦν εὐρίσκεται ἐν τῇ μεταβάσει ἀπὸ τῆς ἀναισθησίας τοῦ μαρμάρου εἰς τὴν ἔνθερμον ἐνσωμάτωσιν.»

Ἄληθῶς! ἀνεφώνησεν ὁ Κέφαλος, «τὸ μὲν ἔργον τοῦ Ἀγορακρίτου ἀποπνέει τὸ πνεῦμα τῆς τέχνης τοῦ διδασκάλου Φειδίου, ὑπερβαῖνον αὐτὸ κατὰ τὴν σεμνότητα, ἀλλ' εἰς τὸ

ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους, φαίνεται μοι, ἐκ ξένης τινὸς καμίνου σπινθήρ τις πεσὼν παράδοξον καὶ ἰδίαν ζωὴν αὐτῷ ἐνεφύσησεν.»

«Ὁ χρηστὸς Ἀλκάμενες,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅποιον νέον πνεῦμα ἐπῆλθέ σοι; Μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον μόλις ἡδύνατό τις νὰ διακρίνη τὰ ἔργα σου τῶν τοῦ Ἀγορακρίτου. Μὴ τι ἐπεφάνη σοι ἢ θεὸς κατ' ὄναρ; Πιστεύεις, ὅτι οὐδέποτε κατεθέλχθην ὑπὸ μαρμάρου τινὸς τοσοῦτον, ὅσον νῦν;»

Ὁ Ἀλκαμένης ἐμειδία. Ἄλλ' ὁ Φειδίας προσέβλεπε νῦν ἀτενῶς τὸ ἔργον, ὡς εἰ αἰφνιδία τις γνώμη ἐνέπεσεν αὐτῷ, καὶ ἐφαίνετο ἐξετάζων τὰς γραμμὰς καὶ τὸ σχῆμα μερῶν τινῶν τοῦ σώματος κατὰ τὴν ἔμπνευσιν τῆς γνώμης ἐκείνης.

«Οὐχί τι ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιφανέν,» εἶπε τέλος, «φαίνεται μοι, ὅτι ἀπέικασεν ὁ τεχνίτης καὶ ἐνσώματον παρέχει ἡμῖν, ἀλλὰ πολὺ τὸ ἐπίχαρι, ὡς νομίζω, παρέλαβε παρ' αἰσθητῆς τινος ἀληθοῦς μορφῆς, ἵνα κοσμήσῃ δι' αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα τῆς θεοῦ. Ὅσον δὲ μακρότερον προσβλέπω τὸ εὐφυές τοῦ ὅλου ἀγάλματος, τὸ λεπτοφυές μὲν, ἀλλ' ἄβρον τοῦ στήθους καὶ τῶν ἰσχίων, τὸ εὐάγωγον τῶν δακτύλων εἰς λεπτὸν ἀπολήγον, καὶ τὸ εὐρυθμον τῶν καρπῶν, τοσοῦτον μᾶλλον ἀναμνησκομαι γυναικός, ἦν τὸν τελευταῖον χρόνον πολλακίς ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ εἶδομεν.»

«Ἄν μὴ τὸ πρόσωπον, βεβαίως ὅμως εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ σώματος τῆς Μιλησίας!» εἶπέ τις τῶν μαθητῶν τοῦ Φειδίου ἐγγὺς γενόμενος. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ μαθηταὶ πάντες ἐγγύτερον γενόμενοι καὶ προσβλέψαντες πρῶτον μὲν τὸ ἄγαλμα, εἶτα δ' ἀλλήλους, ἀνεφώνησαν. «Ἀναμφιλόγως εἶναι ἡ Μιλησία.»

«Τίς εἶναι ἡ Μιλησία αὕτη;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς προπετῶς καὶ μετέωρος.

«Τίς εἶναι,» εἶπε μειδιῶν ὁ Φειδίας. «Εἶδες αὐτὴν ἤδη



ἅπαξ καὶ ἐπὶ μικρὸν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐβλήθης. Ἄλλ' ἐρώτησον τὸν Ἀλκαμένην.» —

«Τίς εἶναι;» ἐπανέλαβεν ὁ πυρίληπτος Ἀλκαμένης. «Ἄκτις τοῦ ἡλίου, δρόσου ψεκᾶς, γυνὴ περικαλλῆς, ῥόδον, ἀναψυκτικὸς ζέφυρος. Τίς ἐρωτᾷ τὴν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου, πῶς καλεῖται καὶ πόθεν ἔρχεται; Ἴσως ὁ Ἰππὸνικος γνωρίζει πλέον τι περὶ αὐτῆς, ὡς ζενίζων αὐτὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ.»

«Ἦλθέ ποτε μετὰ τοῦ Ἰππὸνικου εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦτο,» εἶπεν ὁ Φειδίας.

«Πρὸς τίνα σκοπόν;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἴνα εἶπῃ περὶ πραγμάτων,» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας, «περὶ ὧν οὐδέποτε ἤκουσα στόμα γυναικεῖον λέγον.»

«Παρά τῷ Ἰππὸνικῷ λοιπὸν κατοικεῖ ἡ ξένη;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἐν τινι-οικίσκῳ, ὃν ἔχει,» εἶπεν ὁ Φειδίας, «καὶ ὅστις κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκίας, ἦν ἐκεῖνος κατοικεῖ, καὶ ταύτης. Ἄλλ', ἀφ' οὗ ἡ Μιλησία ἐν τῇ γείτοني οἰκίᾳ διατρίβει, δαιμόνιον τι πνεῦμα φέρεται ἐπὶ πᾶν τοῦτο τὸ σμῆνος.»

«Πᾶς;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου,» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδίας, «ἐγένετο ὁ κρυφίνους ἐκεῖνος, ὃν ἐπὶ τῆς εἰς τὸν λιμένα ἀγούσης σύννου καὶ ταυρηδὸν βλέποντα εἶδες, μᾶλλον σύννου, ὁ δ' Ἀλκαμένης εἶναι ἐξ ἐκείνων, οὓς συχνότατα ἐπὶ τῆς πλατείας στέγης κατέλαβον, ὅθεν τὸ περίστυλον τῆς γείτονος οἰκίας φαίνεται. Ἐκεῖ δ' ὑπεισέρχονται καταλείποντες τὴν ἐργασίαν, ὅτε μὲν, ἵνα συλλάβωσι δῆθεν διαφυγόντα τινὰ πίθηκον, ἢ πατηνόν, ὅτε δ', ἵνα ἀναπνεύσαντες τὴν ἐσπερινὴν αὔραν ἀναλάβωσιν ὀλίγον, λόγῳ μὲν, ὅτι τὸ αἷμα εἰσέρρουσεν εἰς τὴν κεφαλὴν, ἔργῳ δ', ἵνα ἀκροασθῶσι τῶν φθόγων τῆς κιθάρας τῆς Μιλησίας.»

«Καὶ τῆς γοήτιδος ταύτης τὴν χάριν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὕποκλέψας ὁ ἡμέτερος Ἀλκαμένης ἐνεφύσησε τῷ μαρμάρῳ καὶ δι' αὐτῆς καταθέλγει νῦν ἡμᾶς;»

«Πᾶς τοῦτο συνέβη, ἀκατανόητόν μοι φαίνεται!» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας. «Ἴσως ὁ μεριμνοφροντιστὴς τὸν μαστροπὸν ὑπεκρίνατο, ὃς φαίνεται οικείως ἔχων πρὸς αὐτήν. Ὁ παράδοξος ἐκεῖνος δὴλα δὴ ἔχων ἐν νῷ νὰ πλάσῃ ἔρωτα νομίζει ἀναγκαῖον νὰ μάθῃ πρῶτον, ὁποῖός τις εἶναι ὁ ἔρωσ τὴν οὐσίαν καὶ ὁποῖα ἡ ἰδέα αὐτοῦ. Διότι τοιοῦτός τις εἶναι· οὐδέποτε σπουδάζει πρὸς τὰ ὄντα, ἀλλὰ πάντοτε διώκει τὴν ἰδέαν, τὸ ἀληθές, τὴν σοφίαν, ὡς λέγει· τούτου δ' ἕνεκα καὶ φιλόσοφον αὐτὸν καὶ ζητητὴν τῆς ἀληθείας ἀποκαλοῦμεν. Τό γε νῦν λοιπὸν ἐξερευνῶν τὴν ἰδέαν τοῦ ἔρωτος ζητεῖ νὰ μάθῃ τι περὶ αὐτοῦ παρὰ τῆς καλῆς ἐκείνης Μιλησίας. Ἡ δ' ὑπηρετεῖ αὐτῷ, ὡς φαίνεται, προθύμως καὶ ποτε εἶδον αὐτὴν ὄραν ὄλην καθημένην ἐπὶ τινὸς πέτρας ἐν τῇ αὐλῇ ταύτῃ καὶ διαλεγομένην πρὸς αὐτὸν περὶ τούτου. Ἄν λοιπὸν οὐ μόνον ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλκαμένης μετέσχε τῆς ἐπαγωγῆς διδασκαλίας τῆς Μιλησίας, πειράθητι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, φίλε, νὰ τύχῃς τῆς βελτιώσεώς σου καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ διατέλει μανθάνων παρὰ τῶν καλῶν γυναικῶν πλέον, ἢ παρὰ τοῦ διδασκάλου τῆς τέχνης σου.»

«Ὅ,τι ἐνταῦθα βλέπετε,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκαμένης ἐξηγούμενος ὑπὸ τῶν σκωπτικῶν λόγων τοῦ Φειδίου, «εἶναι ἔργον τῶν χειρῶν μου. Ἡ μέμψις, ἥς ἄξιον εἶναι, εἰς ἐμὲ ἀναφέρεται, καὶ τοῦ ἐπαίνου, ὃν αὐτῷ ἀπονέμετε, οὐδεὶς ἕτερος μετέχει!»

«Καὶ ὅμως!» σκυθρωπὸς ὑπέλαβεν ὁ Ἀγοράκριτος, «ἡ Μιλησία δικαίως πρέπει νὰ μεταλάβῃ αὐτοῦ! Πολλάκις λάθρα προσεῖρπυσέ σοι! . . . .»

Πορφυρόβαπτοι ἐγένοντο αἱ παρειαὶ τοῦ Ἀλκαμένου.

«Καὶ σύ;» ἐξέβηξε φωνήν. «Τίς εἰσήλθε κρυφῇ εἰς σέ; Νομίζεις, ὅτι δὲν βλέπομεν; Ὁ Φειδίας αὐτὸς ἦτο ὁ διδάσκαλος, ὃς ἐν καιρῷ νυκτὸς λάθρα εἰς τὸ ἐργαστήριον εἰσέδου, ἵνα ἐπιβάλη τὴν τελευταίαν τελειοποιὸν χεῖρα ἐπὶ τῷ ἔργῳ σου! . . .»

Ὁ Φειδίας νῦν περιπόρφυρος ἐγένετο, ρίψας δ' ὀργίλον βλέμμα ἐπὶ τὸν αὐθάδη μαθητὴν ἠθέλε ν' ἀντείπη τι. Ἄλλ' ὁ Περικλῆς ἔστη ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο καὶ εἶπε λόγον πρᾶον. «Μὴ ἐρίζετε, ὦ ἄριστοι! Ἔστω, ὡς λέγετε, πρὸς τὸν Ἀλκαμένην ἢ Μιλησίᾳ λάθρα εἰσήλθε καὶ πρὸς τὸν Ἀγοράκριτον ὁ Φειδίας. Μανθάνετε ἕκαστος, ὅθεν καὶ ὅσα δύνασθε, καὶ μὴ φθονεῖτε ἀλλήλοις ἐπὶ τῷ καλῷ, ὃ ἐκάστῳ μεταδίδει ἢ εὐνοια τῶν Μουσῶν, ἢ τῶν Χαρίτων, ἢ ἄλλης τινὸς τῶν θεῶν.»

«Οὐδαμῶς καταφρονῶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Φειδίου,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, ὃς πρῶτος ἐκ τῶν τριῶν ἀνέλαβε τὴν εὐθυμον γαλήνην, «ἀλλὰ νομίζω καθήκον τοῦ ἐμπείρου καλλιτέχνου νὰ ὑποκλέπτη, ὅτι καλὸν δύναται τῆς ζώσης ὑπάρξεως. Ὁμολογῶ δ' ἀσυστόλως, ὅτι κατ' ἐμὲ Μιλησίαις, ἢ ἄλλη τις θυγάτηρ τῆς εὐθύμου Ἰωνικῆς παραλίας πολὺ ἐπιτηδειότερα εἶναι ν' ἀποκαλύψῃ τῷ ἑταστικῷ ὀφθαλμῷ τοῦ καλλιτέχνου τὰ μυστήρια τῆς περικαλλοῦς φύσεως, ἢ αἱ γυναῖκες καὶ παρθένοι τῆς ἰδίας ἡμῶν χώρας, τῆς Ἀττικῆς. Διότι οὐδόλως ἀδιάφορον εἶναι, ὅπως ὁ καλλιτέχνης τὴν γυναῖκα προσβλέπει, ἂν ἄτολμος καὶ αἰδήμων ἢ γυνὴ προσομιλεῖ αὐτῷ ὁμοίᾳ πρὸς σκώληκα, ὅστις φαίνεται θέλων νὰ εἰσερπύσῃ εἰς ἑαυτὸν, ἢ ἀποκαλύπτει αὐτῷ τὴν ἀκμὴν τοῦ σωματικοῦ κάλλους ἐν ἀφελείᾳ χάριτι. Αἱ ἀτθίδες διάγουσι τὸν βίον σπουδαίως φυλαττόμεναι ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς γυναικωνίτιδος. Ὅστις ἂν λοιπὸν θέλῃ νὰ ἀπολαύῃ τῆς θέας γυνακὸς ἐννοούσης ἄνευ αἰδημοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἄνευ ἀκο-

λασίας νὰ καταθέλγη τὸν ὀφθαλμὸν διὰ τῆς ἰδίας χάριτος, πρέπει νὰ τρέπηται ἐπὶ τὰς Ἰωνιάδας ἐκεῖνας, ἢ τὰς Λυδηΐδας γυναῖκας, αἵτινες ἐκ τῆς ἀντιπέραν ἀκτῆς ἐρχόμεναι καὶ ἐν ταυτῷ πνοὴν τινα τῆς ἐλευθερίου ἀνέσεως τῶν ἐγχωρίων ἐκείνων μανικῶν ἑορτῶν μεθ' ἑαυτῶν φέρουσαι ἀποκαλύπτουσιν ἡμῖν τὸν φαιδρὸν νόμον τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδουπαθείας.»

Πολλοὶ τῶν παρισταμένων ἐπευφήμησαν καὶ ἐμακάρισαν τὸν Ἀλκαμένην, ὅτι εὔρε γυναῖκα, ὡς τὴν Μιλησίαν, χαριζομένην αὐτῷ.

«Χαριζομένην;» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης· «ἀγνοῶ, ὅτι ἐν νῷ ἔχετε, ἀλλ' ἢ εὐνοια τῆς γυναικὸς ταύτης ἔχει ὅρια . . . . ἐρωτήσατε τὸν μεριμνοφροντιστὴν ἐκεῖνον, τὸν ζήτητὴν τῆς ἀληθείας, τὸν φίλον αὐτῆς.» —

Ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ Ἀλκαμένης ἔδειξε τὸν λιθοζῶον, ὃς πρότερον μὲν ἴστατο ἐν τῇ πειραϊκῇ ὁδῷ σύννου, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἀναβὰς εἰς τὴν πόλιν εἶχεν εἰσελθὼν εἰς τὸ ἐργαστήριον. Μετὰ τοὺς λόγους δὲ τοῦ Ἀλκαμένου πάντες οἱ περιϋστάμενοι προσέβλεψαν τὸν μεριμνοφροντιστὴν καὶ ἐμειδίασαν. Διότι ἐν τῇ μορφῇ αὐτοῦ οὐδὲν εὔρον δυνάμενον ν' ἀποδείξῃ αὐτὸν ἄξιον τῆς ὁμιλίας καὶ τῆς φιλίας καλῆς γυναικὸς. Ἦτο σιμὸς καὶ ὅλως οὐχὶ ὅμοιος τὴν ὄψιν πρὸς τοὺς εὐπαιδεύτους Ἑλληνας. Οὐδὲν ἦττον ὅμως τὸ στόμα αὐτοῦ ἐμειδία χαριέντως, εἰ καὶ παχέα τὰ χεῖλη ἦσαν, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ, ἂν μὴ ἀτενῶς εἰς τι ἀπέβλεπε φροντιστικῶς, φαιδρὸς ἔλαμπε καὶ οικειότητα ἐνέπνεεν.

«Ἄλλ' ἐκπίπτομεν ἐκ τοῦ προκειμένου,» εἶπε τότε ὁ Φειδίας. «Ὁ Ἀλκαμένης καὶ ὁ Ἀγοράκριτος παριστάμενοι ἀναμένουσι τὴν κρίσιν ἡμῶν. Τό γε νῦν, νομίζω, τοῦτο ἄμολογήσαμεν, ὅτι ὁ μὲν Ἀγοράκριτος θεόν, ὁ δ' Ἀλκαμένης καλὴν γυναῖκα ἐτύπωσεν.»



«Πιστεύω ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι τόσον τὸν Ἀλκαμένην, ὅσον καὶ τὸν Ἀγοράκριτον, καὶ ἐὰν ἑαυτὸν οὗτος εὐσεβέστερον νομίζῃ, ἐν ὀργῇ ἔχουσιν οἱ θεοί· διότι ἀμφότεροι ἔμαθον παρὰ τοῦ διδασκάλου Φειδίου ν' ἀπεικάζωσι τοὺς θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις μιμούμενοι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα μέχρι τῶν λεπτοτάτων φλεβῶν. Καθ' ὅλου δὲ πάντες ὑμεῖς οἱ τεχνῖται ὅμοιοι εἴσθε· διότι λέγετε μὲν, ὅτι θεοὺς πλάττετε, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, ὅτι ὄντως θεῖον τι βλέπομεν καὶ θαυμάζομεν, ἀλλ' ἐξετάζοντες ἀκριβέστερον εὐρίσκομεν, ὅτι τὰ θεῖα ταῦτα πλάσματα οὐδὲν ἕτερον εἶναι, ἢ τὸ τέλειον ἄνθος καὶ ἡ τελεία παράστασις τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ ὅτι τὸ αἰθέριον ἐκεῖνο θεῖον ἄγαλμα σύνδεσις ἀρτηριῶν, νεύρων, μυῶνων, τενόντων, ἀρθρώσεων καὶ ἰνῶν εἶναι. Ἄλλ' ὅμως ἐξετάσατε καὶ τὸν δεύτερον ἐκεῖνον μαθητὴν τῆς καλῆς Μιλησίας, τὸν μεριμνοφροντιστὴν ἐκεῖνον! Καὶ ἐκεῖνος ἐκλήθη, ἵνα κρίνῃ.»

«Τί φρονεῖς σύ,» στραφεὶς εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης πρὸς τὸν μεριμνοφροντιστὴν, «εἶναι ἢ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἀξία νὰ ὑποτυπώσῃ θεῖον τι ὄν;»

«Ὁ μὲν Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταί, ὡς ἐνθυμοῦμαι,» εἶπεν ὁ μεριμνοφροντιστής, «καλοῦσι τὴν θάλασσαν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἄλλα θεῖα· θαυμαστὸν ὅθεν θὰ μοι ἐφαίνετο, ἂν μὴ καὶ ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων μετὰ τῶν μυῶνων καὶ τενόντων καὶ φλεβῶν θεῖα ἦτο. Ὁ Πίνδαρος δὲ μάλιστα πορρωτέρω βαίνει, φαίνεται μοι, λέγων, ὅτι τῆς αὐτῆς ἀρχῆς εἰσι καὶ θεοὶ καὶ ἄνθρωποι. Καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου δὲ τοῦ σοφοῦ, ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἤκουσά ποτε λέγοντος ἀτεχνῶς, ὅτι πᾶν τὸ ὄν ἐμψυχον εἶναι, τὸ δ' ἐμψυχον θεῖον. Ἄλλ', ἂν οὐχὶ ἄσμενοι ἀκούετε τοὺς παλαιούς, ἐρωτήσατε τότε τὴν καλὴν Μιλησίαν.»

«Νομίζω,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι πάντες πρόθυμοι

θ' ἀπεδεχόμεθα τὴν συμβουλὴν ταύτην, ἂν μόνον ἐγνωρίζομεν, ὅπως δυνάμεθα νὰ παρακαλέσωμεν τὴν Μιλησίαν εἰς κρίσιν τοῦ ζητήματος. Δύναται ἴσως ὁ Φειδίας εἰς χάριν ἡμῶν τοῦτο νὰ πράξῃ, ἢ θέλει ὁ Ἀλκαμένης τὸ ἀπόρρητον νὰ εἶπῃ, πᾶς δύναται τις νὰ λάβῃ τὴν γνώμην τῆς καλῆς, ἢ ν' ἀναθᾶμεν τὸ πρᾶγμα τῷ μεριμνοφροντιστῇ;»

«Τῷ μεριμνοφροντιστῇ!» εἶπε προθύμως ὁ Ἀλκαμένης. «Ἐχετε πεποιθήσιν, ὅτι οὗτος, ἐὰν θέλῃ, σήμερον ἐπι δύναται δι' ἐπαφῶν τινων καὶ γοητειῶν, ὡς τὸν ὄφιν ἐκ τοῦ φαλεοῦ, τὴν Μιλησίαν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἴππονίκου νὰ προσελκύσῃ.»

«Ἐπειδὴ ὁ Ἀλκαμένης αὐτὸς τοῦτον ὑποδεικνύει,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «βεβαίως οὗτος εἶναι ὁ μόνος δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ ἡμῖν. Ἀλλά, τί ὑπισχόμενοι θὰ δυνηθῶμεν νὰ πείσωμεν τὸν ἄνδρα ἐξ οἴκτου ἡμῶν πορευθεῖς νὰ προσελκύσῃ τὴν Μιλησίαν;»

«Νομίζω, ὅτι εὐκόλως δύναται τις νὰ πείσῃ τινὰ νὰ εἰσέλθῃ,» ὑπέλαβεν ὁ μεριμνοφροντιστής, «ὅταν οὗτος ἀναμένων τοῦτο πρὸ τῆς θύρας παραμένῃ.»

«Ἡ Μιλησία εἶναι λοιπὸν ἐνταῦθά που πλησίον;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ὅτε πρὸ μικροῦ,» ὑπέλαβεν ὁ μεριμνοφροντιστής, «ἐκ τοῦ περιπάτου κατὰ τὴν εἰς Πειραιᾶ ἄγουσαν ἡρχόμεν καὶ ἐκ τῆς κηπαίας θύρας εἰσερχόμενος παρηρχόμεν παρ' αὐτὸ τὸ περίφραγμα τοῦ κήπου τοῦ Ἴππονίκου, εἶδον τὴν Μιλησίαν ἰσταμένην ἐν τῷ μέσῳ τῶν πρασιῶν καὶ τῶν ἀνθηρῶν θάμνων καὶ κλάδον δάφνης ἐκ δαφνῶνός τινος δρέπουσαν. Ἠρώτησα δ' αὐτήν, τίνα ἤρωα, ἢ σοφόν, ἢ καλλιτέχνην εἶχεν ἐν νῶ νὰ στέψῃ; ἢ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι διὰ τοῦ κλάδου ἐκείνου ἐμελλε νὰ στέψῃ ἐκείνον τῶν δύο ἀρίστων μαθητῶν τοῦ Φειδίου, ὅστις σήμερον κατὰ τὴν κρίσιν τῶν φιλοτέχνων ὡς νικητῆς ἐκ τοῦ ἀγῶνος θὰ ἐξήρχετο. «Λοιπὸν θέλεις νὰ καταστήσῃς

τὴν εὐτυχίαν τοῦ νικητοῦ ἄπλετον;» προσέθηκα ἐγώ· «ἀλλὰ πειράθητι τοῦλάχιστον καὶ τὸν ἡττηθέντα νὰ παρηγορήσῃς πως!» «Καλῶς,» ἀπεκρίνατο ἐκείνη, «πρέπει ἀληθῶς νὰ λάβῃ τις δι' οἴκτου καὶ τὸν ἡττηθέντα· θὰ δρέψω καὶ ἐν ρόδον!» — «Ἐν ρόδον;» εἶπον ἐγώ, «δὲν εἶναι πολὺ τοῦτο; δὲν πιστεύεις, ὅτι τότε ὁ νικητὴς καὶ θὰ φθονήσῃ τῷ ἡττηθέντι;» — «Τότε λοιπὸν ἐπιτρέπω τὴν ἐκλογὴν τῷ νικητῇ,» εἶπεν· «ἰδοὺ λάβε τὴν δάφνην καὶ τὸ ρόδον καὶ κόμισσον αὐτὰ πρὸς αὐτούς.» — «Δὲν προσφέρεις σὺ κάλλιον τὸ ἀριστεῖον;» εἶπον ἐγώ. «Νομίζεις;» ἠρώτησεν ἐκείνη. «Πάντως,» ἀπεκρινάμην ἐγώ. «Καλῶς!» εἶπε, «πέμψον μοι τὸν νικητὴν καὶ τὸν ἡττηθέντα ἐνταῦθα εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου μετὰ τὴν κρίσιν καὶ ἀποχώρησιν τῶν κριτῶν.» — «Μάθετε λοιπὸν,» εἶπε καταλύων τὸν λόγον ὁ μεριμνοφροντιστής, «ὅτι ἡ Μιλησία κρατοῦσα τὸν κλάδον τῆς δάφνης καὶ τὸ ρόδον ὀπισθεν τοῦ περιφράγματος τοῦ κήπου τοῦ Ἰπτονικοῦ ἴσταται.»

«Καλῶς·» εἶπεν ὁ Φειδίας, «πορευθεὶς λοιπὸν ὁδήγησον αὐτὴν ἐνταῦθα!»

«Πῶς θὰ κατορθώσω τοῦτο;» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. «Πῶς νὰ πείσω αὐτὴν νὰ εἰσέλθῃ τοσοῦτων ἀνδρῶν παρόντων;»

«Ἀδιάφορον, ὅπως θὰ κατορθώσῃς τοῦτο,» εἶπεν ὁ Φειδίας. «Τοῦτο εἶναι τῆς ἀποβόητου μαστροπικῆς σου τέχνης, ἣν οὐδαμῶς ὀφείλεις νὰ προδώσῃς ἡμῖν. Πορεύθητι μόνον καὶ εἰσάγαγε αὐτήν, ἐπειδὴ ὁ Περικλῆς τοσοῦτον ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ αὐτήν.»

Ὁ μεριμνοφροντιστής ὑπήκουσε καὶ πορευθεὶς ἦλθε μετ' ὀλίγον ὁδηγῶν γυναῖκα, ἣς ἡ μορφή θαυμασίως συνήγου τὴν ὑψίστην κομψότητα τῆ ἐπιχαριτωτάτη ἀβρότητι τῆς διαπλάσεως. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὁ Περικλῆς ἀνεγνώρισε τὴν καλὴν γυναῖκα, ἣν ὡς ἀστραπὴν παρελθοῦσαν εἶδεν, ὅτε μετὰ τοῦ Φειδίου ὠρμήθη ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸν λιμένα νὰ καταβῇ. Ῥαδινὸν

εἶχε τὸ σῶμα· τὰ μέλη ἐρασμιώτατα καὶ ἄβρᾶ καὶ περιστρόγγυλα· ἀσφαλὲς τὸ βάδισμα ἅμα τε καὶ ἐπίχαρι· ἡ βοστρυχάδης καὶ ἀπαλὴ κόμη ἔλαμπε ζανθόθριξ· τὸ πρόσωπον ἀπαρβλήτου κάλλους. Ἄλλὰ τὸ μαγευτικώτατον ἐν αὐτῇ ἦτο ὑγρά τις λάμψις, μαλακὴ τις ἀφροδίσιος αὐγὴ τῶν θαυμασιῶν ὀφθαλμῶν. Ἡ ζανθὴ δὲ καὶ μαλακὴ θύσσινος ἐσθῆς κατέπιπτε στενωῶς συστέλλουσα τὰ λεπτὰ μὲν, ἀλλ' ἀμφιλαφῆ ἰσχία μέχρι τῶν σφυρῶν· ἄνωθεν δὲ τὸ ἔμπροσθεν μέρος αὐτῆς μετὰ τοῦ ὀπισθίου ἦτο ὑπεράνω τοῦ ἀκρωμίου διὰ κομψῶν ἐπωμίων περονῶν συνεβράμενον. Τὸ δὲ πλεονάζον αὐτῆς κατεχεῖτο εὐσταλὲς ἀπὸ τῶν ὤμων πάλιν ὡς πέπλος ἐν ποικίλαις πτυχαῖς μέχρι τῆς ὀσφύος. Ἀκατακαλύπτους δὲ κατέλειπεν ἡ ἀχειρίδωτος ἐσθῆς τοὺς εὐμόρφους βραχίονας καὶ οὐχὶ τελείως ἔκρυπτε τὴν περιφέρειαν τοῦ παρθενικοῦ λεπτοφυοῦς καὶ ὅμως τελείως καὶ καλῶς ἀνεπτυγμένου στήθους. Ἦτο δ' ἡ ἐσθῆς αὕτη, ἦν ἡ ξένη ἔφερε, τὸ σὺνηθες ἱμάτιον τῶν Ἑλληνίδων, ἀλλὰ πλούσιον καὶ ποικίλον, οἷον ἔφερον αἱ Ἰωνιάδες καὶ Λυδηῖδες ἐν τῇ ἀσιατικῇ παραλίᾳ, ζανθὴ τὸ χρῶμα καὶ τὸ κράσπεδον πλουσίως πεποικιλμένον ἔχουσα. Ἡ ζανθὴ δὲ στίλβουσα κόμη ἐκύμαινε βοστρυχηδὸν περικεχυμένη τῷ τραχήλῳ καὶ πορφυρᾷ ταινίᾳ κεκοσμημένη πετάλῳ μεταλλίνῳ ἐν σχήματι ἀετώματος συνεῖχε τοὺς ἀφθόνους βοστρύχους ἀκριβῶς ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς κεφαλῆς, ὅπου ἀνεπλέκοντο.

Ὡς δ' ἡ χαρίεσσα γυνὴ ὀδηγουμένη ὑπὸ τοῦ μεριμνοφροντιστοῦ εἰσῆλθε καὶ τόσους ἐπιφανεῖς ἄνδρας συνηγμένους εἶδε καὶ ἐν αὐτοῖς τὸν μέγα δυνάμενον Περικλέα, ἐπέσχε μικρόν. Ἄλλ' ὁ Ἄλκαμένης ἀπήντησε πρὸς αὐτήν, ἔλαβεν αὐτῆς τὴν χεῖρα καὶ εἶπεν. «Ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος, ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τὴν καλὴν καὶ σοφὴν Μιλησίαν.»

«Μεγάλῃ καὶ δικαίᾳ ἀληθῶς ἦτο ἡ εὐχὴ τὴν τόσον



ἀξιάγαστον γυναῖκα νὰ ἴδωμεν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἀλλ' ἄδικον ν' ἀποκρύψης, ὦ Ἀλκάμενες, ὅτι ἡ ἀπορία, ἐν ἣ κατελήφθημεν, νὰ κρίνωμεν τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν σὺ καὶ ὁ Ἀγοράκριτος κατήλθετε, ἠνάγκασεν ἡμᾶς ἀκολουθοῦντας τῇ συμβουλῇ τοῦ ζητητοῦ τῆς ἀληθείας νὰ ἐπικαλεσώμεθα τὴν σοφίαν τῆς καλῆς Μιλησίας εἰς βοήθειαν. Ζητοῦμεν δηλα δὴ, πότερον ἐπιτρέπεται θεόν τινα τῇ μορφῇ καλῆς γυναικὸς Ἑλληνίδος ν' ἀπεικάσῃ τις; Διότι τὰς ψυχὰς τῶν θεοσεβῶν καὶ ὁσίων Ἀθηναίων φόβος εἰσέρχεται, μὴ τι τοὺς μὲν θνητοὺς ὑβριστάς, τοὺς δὲ θεοὺς φθονεροὺς ἀποδεικνύωσιν, ὅταν τὸ θεῖον ὅλως ἀνθρώπινως παριστῶσι, καὶ διερωτῶνται, πότερον ἡ τέχνη αὐτῶν καθ' ὅλου ἀρεστή, ἢ μισητὴ τοῖς θεοῖς εἶναι;»

«Ἡ εὐκρασία καὶ ἡ εὐδία τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ,» ἤρξατο λέγουσα ἡ Μιλησία, ἧς οἱ ἀπ' ἀργύρου φθόγγου ἐπίσης κηλητικοὶ ἦσαν, ὅσον καὶ ἡ αὐγὴ τῶν ὀφθαλμῶν, «ὑμνοῦνται ὑπὸ πάντων, καὶ τὸ εὐσάματον τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωρίζεται καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων αὐτῶν ὡς θεῖον. Οἱ θεοὶ λοιπὸν τῶν Ἑλλήνων δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι δι' ὀργῆς τοὺς Ἀθηναίους, ἂν οὗτοι τοὺς ναοὺς, οὓς ἰδρῶσιν, τοσοῦτον φαιδροὺς καὶ λαμπροὺς ἀπεργάζονται, ὅσον ὁ ὑπεράνω αὐτῶν κυρτούμενος αἰθὴρ εἶναι, καὶ ἂν τὸ σχῆμα τῶν ὑπ' αὐτῶν ἰσταμένων ἀγαλμάτων οὐδαμῶς ἀπολείπεται τοῦ εὐμόρφου σχήματος ἐκείνων, οἵτινες πρὸ αὐτῶν ἰστάμενοι θυσίας προσφέρουσιν. Οἷα ἡ χάρα, τοιοῦτοι καὶ οἱ ναοί, οἷοι οἱ ἄνθρωποι, τοιοῦτοι καὶ οἱ θεοὶ αὐτῶν! Δὲν φαίνονται δὲ καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ χαίροντες καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐνοπριζῶνται ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἀθηναίων; Δὲν ἐδωρήσαντο αὐτοῖς ὑπὲρ πάντας πλαστικὸν πνεῦμα; Δὲν παρέδωκαν τῇ χάρα αὐτῶν τὸν ἄριστον πηλὸν καὶ τὸν ἐξάριτον μάρμαρον, δι' ὧν νὰ οἰκοδομῶσι καὶ νὰ πλάττωσιν;»

«Τῷ ὄντι!» ὑπολαβὼν εἶπε προθύμως ὁ πύρωπὸς Ἀλκα-

μένης, «οὐδενὸς στερούμεθα, εἰ μὴ μόνον τοῦ ἐπιτηδείου καὶ ἀπεριγράπτου πεδίου τῶν ἔργων!» Ἀληθῶς καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐταίρων,» εἶπε δεικνύων αὐτούς, «οἱ δάκτυλοι σφαδά-  
ζουσι καὶ ὁ γλύφανος ἐκ τῆς ὀρμῆς καίεται ἐν ταῖς χερσίν.»

Πάντες ἐπευφήμησαν καὶ θόρυβος ἠγέρθη ἐν τῷ ἐργα-  
στηρίῳ τοῦ Φειδίου ὑπὸ τῆς αἰφνιδίου ταύτης τροπῆς τοῦ λόγου.

«Θάρρει, Ἀλκάρμενες!» εἶπεν ἡ Μιλησία μετ' ἐμφάσεως·  
«αἱ Ἀθῆναι ἐγένοντο πλούσιαι, ὑπὲρ πᾶσαν πόλιν πλούσιαι,  
καὶ βεβαίως δὲν ἦλθε ματαίως ἐκ Δήλου διαπλεύσας τὴν θά-  
λασσαν ὁ χρυσοῦς θησαυρὸς . . . .»

Ταῦτα δὲ λέγουσα ἡ περικαλλὴς γυνὴ προσέβλεπε  
τὸν Περικλέα θελκτήρια βλέμματα ρίπτουσα. Ἄλλ' ἐκεῖνος,  
ἐφ' ὅσον ἐκείνη ἔλεγε, εἶχεν ἀναρτήσας ἑαυτὸν ἐκ τῶν  
ἐλίκων τῶν ζανθῶν καὶ ἀπαλῶν καὶ λεπτῶν πλοκάμων καὶ  
ἔλεγε πρὸς ἑαυτὸν ἀφθόγγως· «Πρὸς τῶν θεῶν! ἡ ζανθὴ  
κόμη τῆς γυναικὸς ταύτης εἶναι λαμπρὸς τις χρυσοῦς θη-  
σαυρὸς τῆς Δήλου καὶ διὰ τοῦ ἐπισήμου ἐκεῖνου θησαυροῦ  
θὰ ἦτο εὖωνος ἡ ἀγορὰ τοῦ ἀσήμου τούτου . . . .»

Μετὰ ταῦτα χρόνον τινὰ ἔστη κάτω νεύων καὶ σύννου,  
ἐν ᾧ πάντες εἰς αὐτὸν ἠτένιζον. Τέλος δ' ἤρξατο λέγων·

«Δικαίως ἐλπίζετε, ὦ φίλοι καὶ θεράποντες τῆς καλῆς  
πλαστικῆς τέχνης, ὅτι οὐχὶ ματαίως ἐπάτησε τὴν ἀκτὴν τῆς  
Ἀττικῆς ὁ ἐκ Δήλου θησαυρὸς. Ἄν μοι ἐπετρέπετο δὲ ἵνα  
ἐρωτήσω μόνον τὴν ὀρμὴν τῆς καρδίας μου, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς  
ἀξιώσεις τοῦ κοινού, ἀληθῶς ἄσμενος θὰ μετεβίβαζον αὐτὸν  
εὐθὺς ἐκ Πειραιῶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου. Ἄλλ' ἀ-  
κούσατε, ὅπως τὰ πράγματα παρίστανται ἐκείνω, ᾧ ἀνατί-  
θεται ἡ τοῦ κοινού ἀγαθοῦ ἐπιμέλεια. Ὅτε ὁ Πέρσης καὶ  
αἱ ἀγέλαι αὐτοῦ κατέκλυσαν δηοῦντες τὴν χώραν, ὁ κοινὸς  
κίνδυνος συνέδεσε πάντας τοὺς Ἕλληνας καὶ οὕτως ἀντι-  
παραταξάμενοι ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ ἐξήλασαν τῆς χώρας.

Ἀλλά, τοῦ κινδύνου παρελθόντος, ἐπελαθόμεθα καὶ τοῦ μεγάλου μαθήματος, ὅπερ ἐλάβομεν, καὶ ἡ διχόνοια πανταχοῦ ἤγειρεν αὐθις θρασεῖαν τὴν κεφαλὴν. Ἦλιπον δ' ἐν τούτοις, ὅτι ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ ἀνάγκη τοῦ κινδύνου ἐπέβαλεν ἡμῖν, ἦτο δυνατόν νὰ συντελέσωμεν νῦν ἐν εἰρήνῃ. Τῇ γνώμῃ δὲ ταύτῃ ἀκολουθοῦντες οἱ Ἀθηναῖοι παρεκίνησαν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς ὅπουδήποτε κατοικοῦντας νὰ πέμψωσιν εἰς Ἀθήνας εἰς σύλλογον ἄνδρας, οἵτινες νὰ συμβουλευσῶνται περὶ τῆς εὐπραγίας τῆς Ἑλλάδος. Ἦθελον δ' οὕτω νὰ κατορθώσω νὰ ἰδρῶσω μὲν ἐκ κοινοῦ ἐράνου πάντας τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἱερά, ὅσους κατέκαυσαν οἱ θάρβαροι, νὰ καταστήσω δὲ τὴν θάλασσαν ἐλευθέραν, ὅπως πάντες πανταχοῦ τῆς ἐλληνικῆς θαλάσσης ἀδεῶς πλέωσι, ν' ἀσφαλίσω δὲ βεβαίαν εἰρήνην δίδων καὶ λαμβάνων πιστά, ἵνα πάντες οἱ Ἕλληνες ἀλύπως ζῶσι καὶ προκόπτωσιν ἀπολαύοντες τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης. Πρὸς τοῦτο δ' ἐπέμψαμεν εἴκοσιν ἄνδρας ἐκ τοῦ λαοῦ, ἄνδρας μετασχόντας τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων. Ἀλλά, τί ἐκόμισαν ἡμῖν οἱ ἄγγελοι οὗτοι; Λοζὰ καὶ ἐπαμφοτερίζοντα ἀπεκρίναντο οἱ μὲν, φανερῶς δ' ἠρνήθησαν οἱ δέ. Πρὸ πάντων δ' ὅμως ἐπειράθη ἡ Σπάρτη τὸ σπέρμα τῆς ἀπιστίας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀφθόνως νὰ διασπείρῃ ἐν τοῖς ὁμοφύλοις. Οὕτω λοιπὸν ἐναυάγησεν ἡ πρόθεσις καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδιδάχθησαν νὰ μὴ πιστεύωσιν εἰς τὴν ὁμόνοιαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔλαβον πείραν τούτου, ὅτι ὁ φθόνος τῶν ἀνταγωνιστῶν οὐδόλως καθεύδει. Ἄν δ' ἡ γνώμῃ μου, ἐξ ἀγαθῆς προθέσεως ὀρμαμένη, καταρθοῦτο, θὰ ἠδύναντο αἱ Ἀθηναὶ καὶ ἅπανα ἡ Ἑλλὰς ἀφόβως νὰ παραδοθῶσιν τῇ θεραπείᾳ τῶν εἰρηνικῶν τεχνῶν καὶ θὰ ἐστοχάζοντο νῦν ἀόκνως τῆς ἐντελοῦς καὶ καλλίστης ἀκμῆς αὐτῶν. Ἀλλὰ νῦν πρῶτον καθῆκον ἡμῶν εἶναι νὰ σκοπάμεθα, ὅπως μείζονος δυνάμεως, μείζονος ἀξιώματος ἐν Ἑλλάδι θὰ τύχωμεν καὶ πάντοτε οὕτω, ὡς

νῦν, ἀκαταγώνιστοι καὶ παρεσκευασμένοι θὰ διατελῶμεν. Ἡ πρώτη αὕτη τῶν ἀναγκῶν ἄρα ἐπιτάττει ἡμῖν νὰ φειδῶμεθα τῶν ὑπαρχόντων χρημάτων, κἂν ἄφθονα ταῦτα εἶναι. Κρίνατε δ' ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες, ἂν ἀποβλέποντες εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀξιώματος τῆς πόλεως ἐν Ἑλλάδι δυνάμεθα τὸ χρυσοῦν δῶρον τῆς τύχης ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸ καλὸν καὶ τερπνὸν νὰ δαπανήσωμεν.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Περικλῆς, πάντες δ' εἰσίγων. Ὁ δὲ νομίσας, ὅτι οὐχὶ προθύμως οὐδ' ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ἀπεδέξαντο τοὺς λόγους αὐτοῦ οἱ ἄνδρες, ἐπανέλαβε· «Σκέψασθε περὶ τοῦ πράγματος, ἢ ἐπιτρέψατε νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸ ὁ μεριμνοφροντιστής, ὁ ἐρευνητὴς τῆς ἀληθείας, ἢ ἡ καλὴ Μιλησία, ἂν καὶ αἱ γυναῖκες περὶ τῶν δημοσίων δύνανται νὰ εἴπωσί τι.»

«Ἄν καλῶς συνέλαβον ἐν τῇ διανοίᾳ μου τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους,» ἤρξατο τότε λέγων ὁ μεριμνοφροντιστής, ἐπειδὴ πάντες εἰσίγων, ἀκριβῆ λόγον μεταχειριζόμενος, ὡς πάντοτε, «ἔθετο οὗτος ὡς βεβαίαν τὴν γνώμην, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ὀφείλουσι πάντως νὰ σκοπῶνται τούτου, ὅπως θὰ πρωτεύωσιν ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς πόλεσιν. Ὅπως δὲ θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπιτύχωσι τῆς σωτηρίας τοῦ ἀξιώματος τούτου, τοῦτο προῦβαλεν ἡμῖν εἰς ἔρευναν. Καὶ πιστεύει μὲν καὶ αὐτός, ὡς καὶ πάντες καθ' ὄλου, ὅτι ἡ ὑπεροχὴ πόλεως τίνος ἐπ' ἰσχυρᾶς στρατιωτικῆς δυνάμεως πρέπει νὰ στηρίζηται, ἀλλὰ σοφὸς ἂν διαφέρει τῶν ἄλλων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐν τούτῳ, ὅτι καὶ ἄλλους τρόπους φαίνεται ἔχων ἐν τῷ νῷ. Διότι, ἂν ἐνόμιζεν ἀδύνατον τὴν ὑπαρξίν καὶ ἄλλων τρόπων, τίνος ἔνεκα θὰ παρεκάλει ἡμᾶς εἰς ζήτησιν αὐτῶν;»

«Ἄν σὺ τοιοῦτους ἄλλους τρόπους,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «νὰ ὑποδείξῃς ἡμῖν δύνασαι, εἰπέ!»

«Ἴνα μάθῃ τις τοὺς τρόπους τούτους,» ὑπέλαβεν ὁ μεριμνοφροντιστής, «πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ ἐκείνους, οἵτινες ἀπέ-



δειξάν πως, ὅτι δύνανται ν' ἀφαιρῶσι τῶν ἄλλων τὰ πρωτεῖα καὶ νὰ ὑποδουλώσιν αὐτοὺς ἄνευ βίας καὶ νὰ ἄρχωσιν αὐτῶν εὐπρεπῶς καὶ δεξιῶς. Μάλιστα δὲ πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ τις αὐθις τὴν καλὴν Μιλησίαν.»

Ἡ ξένη προσέβλεψε μειδιῶσα τὸν μεριμνοφροντιστὴν, ὃς εἶπεν αὐθις κατὰ τὸν συνήθη τρόπον·

«Ὡς ἤκουσας, τοῦτο ἐρευνῶμεν, ἂν δηλαδὴ πόλις τις δύναται νὰ ὑπερέχῃ ἑτέρας μόνον ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ θησαυρῶν στηριζομένη, ἢ καὶ ἐπ' ἄλλου τινός, οἷον θεραπείουσα τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν. Σὺ δὲ εἶσαι ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐμπείρως τούτου ἔχουσι νὰ προφθάνωσι τοὺς ἄλλους πρωτεύουσαι καὶ νὰ ἄρχωσι τῶν ἀνθρώπων ἄνευ μὲν βίας, εὐπρεπῶς δ' ὅμως καὶ δεξιῶς. Εἰπέ λοιπὸν ἡμῖν, πῶς τοῦτο κατορθοῖς;»

«Περὶ ἡμῶν τῶν γυναικῶν,» ὑπέλαβε μειδιῶσα ἡ Μιλησία, «δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ ἡμῖν μετρία τις εὐμορφία τοῦ σώματος, ἢ κομψότης τῆς περιβολῆς, ἢ τεχνικὴ καὶ ἐπίχαρις ὄρχησις, ἢ ἡ θελκτικὴ τῆς κιθάρας κροῦσις καὶ αἱ ἄλλα γνωστὰ τέχνη τῆς ἀρεσκείας.»

«Ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας λοιπὸν τὸ ζήτημα θὰ ἦτο λελυμένον,» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἀλλὰ πῶς! δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῆς κομψῆς περιβολῆς καὶ τῆς εὐμορφίας τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐπιχαρίτων ὀρχήσεων καὶ κιθαρῶν νὰ καταδουλώσωμεν τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἅπαντας τοὺς τὰς νήσους καὶ τὴν ἐλάσσονα Ἀσίαν οἰκοῦντας Ἕλληνας καὶ νὰ ἄρχωμεν αὐτῶν εὐπρεπῶς καὶ δεξιῶς;»

«Διὰ τί ὄχι;» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία. Ἡ ἱταμῶς δ' οὕτως ῥηθεῖσα λέξις ἐξέπληξε τοὺς ἄνδρας. Ἄλλ' ἡ χαρίεσσα γυνὴ προσέθηκεν· «Ἐκείνη ἡ πόλις δύναται νὰ ἔλθῃ ἐπὶ μέγα κράτος καὶ δόξαν, ἥς οἱ πολῖται ἐπιχαρίτως μὲν νὰ ὀρχῶνται, θελκτικῶς δὲ τὴν κιθάραν νὰ κρούωσιν, καλῶς δὲ νὰ οἰκο-

δομάσι καὶ νὰ ξέωσι τὸν μάρμαρον καὶ νὰ ζωγραφῶσιν ἔμπειροι εἶναι, καὶ ἐν ἧ οἱ ποιηταὶ εὐδοκιμοῦσιν.»

«Παίξεις!» εἶπὸν τινες τῶν ἀκροατῶν.

«Οὐδαμῶς!» ἀπεκρίνατο μειδιῶσα ἢ καλή.

«Ἀκριβέστερον σκοπούμενός τις,» εἶπεν ὁ Ἰππόδαμος, «εὐρίσκει, ὅτι ὁ ἰταμὸς λόγος τῆς καλῆς Μιλησίας, ὅστις πρὸ μικροῦ τὸν γέλωτα ἡμῶν ἐκίνησεν, οὐχὶ παντάπασιν ἄτοπος εἶναι. Ἀληθῶς δ', ἂν τὸ κάλλος ἀκαταμάχητον ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι, διὰ τί δὲν θὰ ἠδύνατο καὶ λαὸς τις διὰ τῆς χάριτος τοῦ καλοῦ νὰ ὑπερτερῆσῃ τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἀπολαύσῃ δόξης, θαυμασμοῦ, στοργῆς, ἀμετρήτου ἀξιώματος, ὡς καὶ καλή τις γυνή;»

«Ἄν μόνον ἢ συνεχῆς θεραπεία τοῦ καλοῦ,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «μὴ ἐμαλάκιζε καὶ ἐξεθῆλυνε τὰς καρδίας!»

«Ἐμαλάκιζε καὶ ἐξεθῆλυνεν;» εἶπεν ἡ Μιλησία. «Ἵμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι εἴθε τοῦλάχιστον ἤκιστα μαλθακοὶ καὶ θηλυδρῖαι. Δὲν ὑπάρχουσι πολλοὶ παρ' ὑμῖν, οἵτινες εὐχονται νὰ παιδεύσωσι τὸν λαὸν τὴν τῶν Σπαρτιατῶν τραχεῖαν καὶ σκυθρωπὴν παιδείαν; Ἀδίκως λέγεται, ὅτι τὸ καλὸν διαφθείρει τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ μάλιστα ἀποδεικνύει τοὺς πολίτας εὐθύμους, ἰλαροὺς, εὐαγῶγους, χαριστικοὺς καὶ ἐνθουσιαστικούς. Τί δ' ἀξιοζηλωτότερον, ἢ εὐδαίμων λαός, εἰς οὗ τὰς ἑορτὰς οἱ τε τὰς πλησιοχώρους καὶ οἱ τὰς ἀπωτέρω κειμένας πόλεις οἰκοῦντες φοιτῶσιν; Ἄφες τοὺς σκυθρωποὺς καὶ ἄμοδους Σπαρτιάτας ν' ἀπεχθάνωνται· αἱ Ἀθῆναι μυρόπνοι καὶ ἀνθεμόεσσαι, ὡς νύμφη, θὰ καταστᾶσι κύρια τῶν καρδιῶν πάντων τῶν ἀνθρώπων.»

«Νομίζεις λοιπόν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι καιρὸς εἶναι νῦν νὰ ρίψωμεν τὸ ζῆφος καὶ νὰ παραδοθῶμεν τῇ θεραπείᾳ τῶν καλῶν καὶ εἰρηνικῶν τεχνῶν;»

«Μοὶ ἐπιτρέπεις, Περικλεῖς, νὰ εἴπω σαφῶς,» ὑπέλαβεν

3\*

ἡ ξένη, «πότε κατ' ἐμὲ καιρὸς τῆς δημιουργίας τοῦ καλοῦ εἶναι;»

«Λέγει!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς.

«Νομίζω, ὅτι ὥρα τῆς δημιουργίας τοῦ καλοῦ καὶ ὑψηλοῦ εἶναι, ὅταν οἱ ἄνδρες οἱ κεκλημένοι νὰ δημιουργήσωσιν αὐτὸ ὑπάρχωσιν! Ἴδου ὁ Φειδίας καὶ οἱ ἄλλοι καλλιτέχναι! Ὁκνεῖτε ἔτι νὰ διαπράξητε, ὅσα ἐν νῶ ἔχετε, ἕως ἂν ἀργοὶ γηράσωσιν; Εὐχερῶς εὐρίσκετε τὸ χρυσίον, ἵνα ὑπὲρ τοῦ καλοῦ αὐτὸ ἀποδώτε, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς δυναμένους νὰ δημιουργήσωσιν αὐτό!»

Πάντες κύκλω ἐπεκρότησαν καὶ ἐπευφήμησαν τοὺς λόγους τούτους.

Ἐπὶ τῶν βλέμματά τινά, ὑπάρχουσι λόγοι τινές, οἵτινες ὡς πυρφόρος κεραυνὸς εἰς τὴν ψυχὴν ἐνσκήπτουσιν. Ἐπὶ τοιοῦτου βλέμματος ἅμα δὲ καὶ τοιοῦτου λόγου ἐπλήγη νῦν ἡ ψυχὴ τοῦ Περικλέους.

Τὸ πυρφόρον δὲ βλέμμα ἐξετόξευσε ὁ θελκτικωτάτος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὸν πυριφλεγῆ λόγον ἐξηκόντισε τὸ θελκτικώτατον χεῖλος. Καὶ τῆς μὲν δυνάμεως τοῦ λόγου πείραν εἶχεν ἤδη ὁ Περικλῆς, ἀλλ' ἡ ἰσχὺς τοῦ βλέμματος διέτρωσε αὐτὸν διὰ γλυκείας φλογός, ἐξ ἧς τοῦ καύματος πλεόν, ἢ ὅσον ἐπίστευε, μεταμεμορφωμένος ἐξεφάνθη.

Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτοῦ ἤρξαντο τότε πυρᾶδες ὑποβλέποντες καὶ ἐπανελάμβανε πρὸς ἑαυτὸν τοὺς λόγους τῆς ξένης, «ὥρα τῆς δημιουργίας τοῦ καλοῦ εἶναι, ὅταν οἱ κεκλημένοι νὰ δημιουργήσωσιν αὐτὸ ὑπάρχωσιν.» —

«Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω» εἶπεν εἶτα, «ὅτι ὁ λόγος οὗτος εἶναι τῶν ἐναργεστάτων καὶ σαφεστάτων. Δεξιωτέρου δὲ συνηγόρου δὲν ἠδύνατο νὰ τύχη ἐκεῖνο, ὃ πάντες εὐχόμεθα. Νομίζω δ', ὅτι ἔπεισας καὶ ἐμὲ καὶ πάντας τοὺς παρισταμένους. Ἐν τούτοις δὲν θὰ κατάρθους τοῦτο τόσον εὐκόλως, καλὴ

μου ξένη, ἂν μὴ ἐκάθειδον οἱ λόγοι σου ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Ἀλλά, θὰ μοι φθονήσης, ἐὰν μὴ κηρύξω ἑμαυτὸν ὅπως ἡττη-  
 μένον; Θὰ συγκαταβῆς εἰς ὁμολογίαν τινά; Πρέπει, ὡς νο-  
 μίζω, νὰ διαφυλάξωμεν πρῶτον τὴν πόλιν ἡμῶν ἰσχυρὰν καὶ  
 δυνατὴν, ὡς νῦν εἶναι, ἀλλ', ὡς ὀρθῶς λέγεις, καὶ νὰ μὴ  
 ὀκνήσωμεν διὰ περιέργους λόγους ἐπὶ μακρότερον νὰ πρά-  
 ξωμεν ἐκεῖνο, οὗ καιρὸς εἶναι· διότι, ὡς ὀρθῶς ὑπέμνησας  
 ἡμᾶς, ὑπάρχουσιν ἄνδρες, οἳ οὐδέποτε θὰ ἐπανέλθωσιν, ἐὰν  
 οὔτοι πάθωσί τι! — Ὁμολόγησον χάριτας τῇ καλῇ ταύτῃ, Φειδία,  
 ἐπὶ τούτῳ, ὅτι οἱ ἐνδοιασμοὶ μου ἠφανίσθησαν καὶ νῦν ὑπι-  
 σχοῦμαι σοὶ τε καὶ τοῖς ἐταίροις σου, ἃν οἱ δάκτυλοι, κατὰ  
 τὸν Ἀλκαμένην, σφραδάζουσι καὶ ὁ γλύφανος ἐν ταῖς χερσὶ  
 καίεται, νὰ ἄρω τὸ δρύφακτον, ἵνα εἰσορμήσαντες, ὡς ἔνθους  
 στρατὸς εἰς τὴν μάχην, ἀνοικοδομήσητε τὰ κατεστραμμένα  
 ἱερὰ καὶ νέα ἀνεγείρητε καλλίω καὶ λαμπρότερα, οἷα ὄνει-  
 ροπολεῖτε. Βλέπετε δ', ὅτι οὐχὶ μικρὰ ἐγένοντο εἰς ὀχύρωσιν  
 τῶν Ἀθηναίων. Τὸ ἐπίνειον ἀνοικοδομήθη, τὸ μέσον σκέλος  
 σχεδὸν ἐτελειώθη. Ἀπὸ πολλοῦ διαλογίζομαι νὰ οἰκοδο-  
 μήσω εὐρείαν παλαίστραν, ὡς καὶ ταῖς τέχναις τῶν Μουσῶν,  
 τῇ μουσικῇ καὶ ποιήσει, νὰ ἰδρῦσω σεμνὸν ἔδος. Ἐπιστεφα-  
 νάσωμεν δὲ πρεπόντως τὸ ἔργον τοῦ ἀνακαινισμοῦ, ὅπερ ἐν  
 Πειραιεῖ ἤρξατο γινόμενον, διὰ σεμνῶν ναῶν καὶ λαμπρῶν  
 ἀγαλμάτων.»

Πάντες, οἳ τε τεχνῖται καὶ οἱ ἄλλοι παριστάμενοι, περι-  
 χαρεῖς ἐπευφήμησαν τοὺς λόγους ἀκούσαντες τοῦ Περικλέους.

«Ὡς ἀνάμνησις ὑψοῦνται οἱ στῦλοι τοῦ ναοῦ,» εἶπεν  
 αὐθις ὁ Περικλῆς, «ὃν ὁ Πεισίστρατος ἤρξατο οἰκοδομᾶν τῷ  
 Ὀλυμπίῳ Διὶ καὶ οὗ τὴν συμπλήρωσιν οὐδεὶς ἀπὸ τῆς καθαι-  
 ρέσεως τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς ἀνέλαβε. Δὲν εἶναι  
 δίκαιον τοῦτον πρῶτον νὰ τελειώσωμεν;»

«Οὐχί!» ῥήξας φωνὴν εἶπεν ὁ δημοτικὸς Ἐφιάλτης.



«Διότι διὰ τούτου θὰ ἐφαίνετο, ὅτι θέλομεν νὰ καταστήσωμεν ἀείμνηστον τὸ ὄνομα τῶν πολεμίων τῆς ἐλευθερίας τοῦ δήμου. Τύρανός τις δύναται νὰ τελειώσῃ, ὅ,τι ὁ τύραννος ἤρξατο οἰκοδομῶν! Ἄλλ' ὁ ἐλεύθερος λαὸς τῶν Ἀθηνῶν θὰ καταλίπη τὸ μνημεῖον τοῦ Πεισιστράτου ἐρείπια ὑπομνήσκοντα, ὅτι ἡ εὐνοια τῶν θεῶν δὲν παρέχεται τοῖς ἔργοις τῶν τυράννων!»

«Ἦκούσατε τοῦ δημοτικοῦ Ἐφιάλτου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «αὐτοῦ δ' ἀκούσαντες πιστεύσατε, ὅτι ἠκούσατε τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. — Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἴσταται τὸ παλαιότατον καὶ σεμνότατον ἱερὸν τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς ἡμιτελῶς καὶ ἐνδεῶς ἐπισκευασθὲν πρὸς τὴν λατρείαν τῶν θεῶν μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους . . .»

«Ἐκεῖ οἰκοῦσιν αἱ γλαυκῆς!» εἶπεν ὁ ἐλευθέριος Καλλικράτης. «Παλαιὸς καὶ σκοτεινὸς εἶναι ὁ χάρος τοῦ ναοῦ ἐκείνου, παμπάλαιοι δὲ καὶ σκυθρωποὶ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ὡς ὑπὸ παλαιοῦ καὶ ἀμαυροῦ εὐρώτος καταβεβρωμένοι.»

«Ἄλλ' ἀνοικοδομήσωμεν τὸν ναὸν φωτεινὸν καὶ ἰλαρόν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

«Ἄλλὰ τότε καταδικάζομεν τοῦ Φειδίου ἀργίαν,» ὑπέλαβεν ὁ Καλλικράτης· «διότι γνωρίζεις καλῶς, ὅτι τὸ παμπάλαιον καὶ σεμνὸν τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ ἄγαλμα, τὸ Παλλάδιον, οὔτε ὑπ' ἄλλου ν' ἀντικατασταθῆ, οὔτε τὴν ἀμορφίαν νὰ μεταβάλλῃ δύναται, ἀλλὰ στεφάνου πέταλον ἐμπεπετασμένον νὰ ἔχη πάντοτε πρέπει!»

«Τότε ἀφώμεν τοὺς παλαιοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν νὰ οἰκῶσιν ἐν τοῖς παλαιοῖς ναοῖς,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «καὶ ἐρωτήσωμεν τὸν Φειδιαν, ὅ,τι ὄνειροπολεῖ, ὁσάκις ἀτενῶς τὴν ἀκρόπολιν προσβλέπει!»

Ὁ Φειδίας ἴστατο φροντιστικός.

Ἐν τούτῳ δ' ἐγγυὲς ἐλθὼν ὁ Περικλῆς καὶ τοὺς ἄμους

αὐτοῦ πατάξας εἶπε· «Σκέψαι σύ, κίνησον τοὺς λογισμοὺς, οὗς ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχεις, διότι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῶν!» —

Ὁ Φειδίας ἐμειδία· εἶτα δ' εἶπε πυρῶδες βλέπων.

«Ὁ Ἰκτίνος οὗτος δύναται νὰ σοὶ εἴπῃ, ὅποσάκις τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἄκρας ἐκείνης καὶ τῶν ἐξοχῶν αὐτῆς μετ' αὐτοῦ ἀνεμετρήσαμεν, ὅποσάκις ἐγεωμετρήσαμεν καὶ ὑπελογίσαμεν καὶ διαγράμματα ἐχαλκεύσαμεν, εἰ καὶ ἠγνοοῦμεν, ἂν ποτε ἡ ὥρα τῆς ἐπιτελέσεως θὰ ἐσήμαινεν!»

«Καὶ ποῖά τινα ἦσαν τὰ διαγράμματα ταῦτα;» ἠρώτησαν πάντες.

Τότε ὁ Φειδίας ἀπήγγειλεν, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἄριμον ἐκύμαινε· πάντες δ' ἤκουσαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

«Ἀλλὰ δὲν θὰ καταστήσῃ μάταιον τοιοῦτόν τι ἔργον,» ἠρώτησέ τις, «ὡς ἄλλοτέ ποτε, ὁ φθόνος τῶν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἱερέων τοῦ Ἐρεχθέως;»

«Ἀλλὰ θὰ θριαμβεύσωμεν ἐπὶ τῷ φθόνῳ τούτῳ!» εἶπεν ὁ Ἐφιάλτης.

«Ὁ θησαυρὸς τῆς Δήλου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «θὰ κατατεθῆ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ — ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ δὲ τοῦ ναοῦ θὰ εὐρίσκηται ἐν ἀσφαλεῖ καὶ οὕτως ὁ αὐτὸς χώρος ἐπὶ τῆς ἀπαστραπτούσης ἄκρας τῆς πέτρας τῆς ἀκροπόλεως θὰ συνενοῖ τὰ ἐχέγγυα καὶ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν Ἀθηναίων.»

Ἐνθουσιαστικῶς εὐφημοῦντες ἀπεδέξαντο πάντες τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Περικλέους. Ἄλλ' οὗτος, ὡς εἰ αἰφνιδίως ἐνέπεσεν αὐτῷ ἡ γνῶμη, εἶπεν αὐτῆς προσβλέπων τὸν κλάδον τῆς δάφνης καὶ τὸ ρόδον, ἃ ἡ καλὴ ἐκράτει·

«Περὶ πολλῶν ἐκρίναμεν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ περὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἀλκαμένους καὶ Ἀγορακρίτου. Ποῖαν τῶν δύο τούτων Ἀφροδιτῶν ἢ περικαλλῆς καὶ σοφῆ ξένη προτιμᾷ;»

«Εἶναι καὶ αὕτη Ἀφροδίτη;» ἠρώτησεν ἡ Μιλησία προσβλέπουσα τὸ ἔργον τοῦ Ἀγορακρίτου· «ἐγὼ ἐξέλαβον αὐτὴν ὡς ἄλλην τινὰ θεὸν αὐστηροτέραν, ἴσως ὡς Νέμεσιν!» —

Ὁ Ἀγοράκριτος, ὃς πάντα τὸν χρόνον τοῦτον σκυθρωπὸς καὶ περίχολος μακρὰν τῶν ἄλλων ἐπὶ πέτρας ἐκάθητο, ἐμειδίασε σεσηρὸς καὶ χλευαστικῶς ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ.

«Νέμεσιν;» ἐπανέλαβεν ὁ Περικλῆς· «ἀληθῶς ἡ ἐπίκλησις αὕτη εἶναι εὐστοχος. Δὲν εἶναι ἡ Νέμεσις ἡ αὐστηρὰ θεὸς τοῦ μέτρου, ἡ τὴν ὕβριν τιμωρομένη; ὄντως δ' ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἀγορακρίτου φαίνεται ὁ σεμνὸς καὶ αὐστηρὸς νόμος καὶ τὸ μέτρον πάσης ὑπάρξεως ἐνσώματος. Τὸ κάλλος τῆς θεοῦ ταύτης εἶναι σχεδὸν ἀπειλητικόν, σχεδὸν καταπληκτικόν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ Κύπρις, ἡ θεὸς τῆς εὐρυθμίας, καὶ ἡ Νέμεσις, ἡ κριτὶς τοῦ ὑπερμέτρου, ἐξ ἀρχῆς συγγενεῖς; Ἄν δ' ἀληθῶς οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Ἀφροδίτην μόνον νὰ στήσωσιν ἐν τοῖς κήποις θέλουσι, μόνον δ' ὁ Ἀλκαμένης Ἀφροδίτην ἐγλυψε, τότε στήσωμεν αὐτὴν μόνον ἐν τοῖς κήποις. Τὸ δ' ἔργον τοῦ Ἀγορακρίτου, ὅπερ λαμπρὰν Νέμεσιν εἰκονίζει, ἐὰν οὗτος ἐπιτρέπη τοῦτο, δυνάμεθα, νομίζω, νὰ στήσωμεν ἐν τῷ ἐν Ῥαμνοῦντι ναῷ τῆς θεοῦ. Εὐκόλως δὲ δύναται ὁ τεχνίτης νὰ προσθῆ αὐτῷ ὀλίγα τινὰ ἔτι ἐξωτερικὰ σύμβολα.»

«Θὰ πράξω τοῦτο!» εἶπε δριμύ ὑποβλέπων ὁ σκυθρωπὸς Ἀγοράκριτος. «Νέμεσις θ' ἀποδειχθῆ ἡ ἐμὴ Κύπρις!» —

«Τίτι λοιπόν, καλὴ ξένη,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «τίτι ἀπονέμεις τὴν δάφνην καὶ τίτι τὸ ρόδον;»

«Ἀμφοτέρα σοί!» ἀπεκρίνατο ἡ Μιλησία. «Διότι τούτων οὐδέτερος ἐνίκησεν, ἢ ἠττήθη. Καὶ τό γε νῦν ἀρμόζει πάντας τοὺς στεφάνους νὰ καταθῶμεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνδρός, ὃς σήμερον αἴτιος γίγνεται ν' ἀνοιχθῆ τὸ στάδιον, ἐν ᾧ περὶ τῶν σεμνοτάτων στεφάνων οὗτοι θὰ ἀγωνισθῶσιν.

Ταῦτα δ' εἰπούσα ᾤρεξεν αὐτῷ καὶ τὴν δάφνην καὶ τὸ  
ρόδον.

Οἱ ἀπαστράποντες δ' ὀφθαλμοὶ ἀμφοτέρων συνητήθησαν  
καὶ φλογερῶς καὶ ἐμφαντικῶς προσέβλεψαν ἀλλήλους.

«Τὴν μὲν δάφνην μερίσας θὰ προσενέγκω τοῖς δύο τεχνί-  
ταις, ἀλλὰ τὸ εὐώδες, θάλλον ρόδον θὰ λάβω ἐγὼ αὐτός,»  
εἶπεν ὁ Περικλῆς.

Οὕτω δὲ τὸν κλάδον εἰς δύο μερίσας ἔδακεν ἀνὰ ἓν  
μέρος ἑκατέρῳ τῶν τεχνιτῶν. Εἶτα δ' ἀπιδὼν εἰς πάντας  
κύκλῳ εἶπε· «Νομίζω, ὅτι οὐδένα καταλείπω δυσάρεστον.  
Μόνον δ' ὁ μεριμνοφροντιστὴς ἐκεῖνος φαίνεται μοι φρον-  
τιστικῶς πως καὶ σπουδαίως ἐμβλέπων. Ἔχεις ἔτι ἀπορίαν  
τινά, ὦ φίλε τῆς ἀληθείας;»

«Ἠρώτησα πρότερον,» ὑπέλαβεν ὁ προσφωνούμενος, «τὴν  
καλὴν Μιλησίαν ἀντὶ σοῦ, πότερον διὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς  
δυνάμεως μόνον, ἢ καὶ διὰ τῆς θεραπείας τοῦ καλοῦ καὶ  
ἀγαθοῦ καὶ πάσης ἀρετῆς δύναται κοινόν τι νὰ πρωτεύσῃ  
τῶν ἄλλων; Καὶ περὶ μὲν τοῦ καλοῦ ἀπέδειξεν ἡμῖν  
ἡ Μιλησία, ὅτι ἐξαιρέτως ἐπιτήδειον πρὸς τοῦτο εἶναι.  
Ἄλλ' ἐπεθύμουν νὰ μάθω καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ἔτι  
ἠρώτησα, περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς, πότερον  
οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα;» . . . .

«Νομίζω,» εἶπεν ἡ Μιλησία, «ὅτι τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν  
ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, ἀλλ', ἂν ἄλλως τὸ πρᾶγμα ἔχει καὶ  
κατ' ἀκολουθίαν ἐναντιοῦται πρὸς ἐκεῖνο, τότε, ὡς νομίζω,  
περιττὸν εἶναι πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκεῖνον.»

«Δύνασαι καὶ τεκμήρια τῶν λόγων σου νὰ παράσχῃς;»  
ἠρώτησεν ὁ μεριμνοφροντιστής.

«Τεκμήρια;» ὑπέλαβε μειδιῶσα ἐκείνη· «ἀγνοῶ, ἂν ὑπάρ-  
χουσι τοιαῦτα. Ἐὰν ὅμως μοι ἐπέλθωσι τοιαῦτα, τότε θὰ  
σοὶ ἀνακοινώσω αὐτά.»



«Καλῶς!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «θὰ ἀναβάλωμεν τὴν περὶ τούτου ἔρευναν εἰς ἄλλοτε.»

Ὁ μεριμνοφροντιστὴς ἐκίνησε τοὺς ἄμους καὶ ἐξῆλθεν.

«Δὲν φαίνεται ἀρκεσθεῖς τοῖς λόγοις τούτοις ὁ παράδοξος οὗτος!» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκαμένης· «καλῶς γνωρίζω αὐτόν. Ὑποκρίνεται μὲν τὸν μετριόφρονα, ἀλλὰ δυσχεραίνει πολὺ, ὡσάκις τις ἀρπάζει τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς ἡνίας τοῦ διαλόγου καὶ ἡ ἔρευνα οὐχὶ ἐπακριβῶς τοῦ σκοποῦ στοχάζεται, ὃν αὐτὸς λαθραίως προτίθησιν. Ἄλλ' ἡ ὀργὴ παρέρχεται ταχέως, διότι εἶναι εὐγενὴς καὶ εὐδιάλλακτος ψυχὴ.»

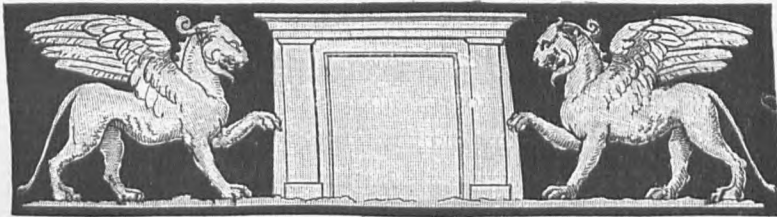
«Καὶ πῶς καλεῖται ὁ φιλαλήθης ἀλλόκοτος ἀνὴρ;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκαμένης.

«Ἡ δὲ καλὴ ζένη, παρ' ἧς τосαῦτα ἐμάθομεν σήμερον, πῶς ὀνομάζεται;» ἠρώτησε κατὰ σπουδὴν ὁ Περικλῆς.

«Ἀσπασία!» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης.

«Ἀσπασία;» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς. «Τὸ ὄνομα γλυκὸν καὶ μαλακόφωνον, ὡς ἀσπασμὸς ἐπὶ τῶν χειλέων διατήκεται.»





## II.

### Η ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΕΛΕΣΙΠΠΗ.

**Ε**γρηγορτί ἐν λογισμοῖς διήγε τὰς νύκτας ὁ Περικλῆς ἀπὸ τῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φειδίου συνόδου τῶν ἀνδρῶν. Παρεῖχε δ' αὐτῷ ἀσχολίαν ὁ θησαυρὸς τῆς Δήλου νέαν ἐποχὴν εἰσάγων, ἐν ἧ ἡ ἰσχὺς καὶ λαμπρότης τῶν Ἀθηναίων ἐμελλε νὰ συντελεσθῆ. Ἡ ἀπήχησις δὲ τῶν λόγων, οὐδὲν ἐν τῇ Φειδίου οἰκίᾳ ἤκουσεν ἀντεφθέγγετο, ὥστε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ διαρκῶς νὰ συνηχῆ καί, ἂν ποτε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔκλειεν, ἵνα διαφύγη τὸν ἐκ τῶν λογισμῶν ἐκείνων ἴλιγγον, τὸ ἡμιάγρυπνον βλέμμα ἐν ἀπατηλῷ ὄνειρῳ ἔβλεπε τὴν ἐπιχαριτωτάτην εἰκόνα τῆς Μιλησίας, ἧς τῶν θελκτηρίων ὀφθαλμῶν ἡ ὑγρὰ καὶ ἀφροδισία λάμπρις τὰ μυχαίτατα τῆς καρδίας αὐτοῦ διεφάτιζεν.

Παντοῖα δ' ἐπιβολαί, ἅς ἀπὸ πολλοῦ ἐσταθμᾶτο, ἐξυμούντο ἤδη ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ λογισμοὶ ταλαντευόμενοι κατὰ μικρὸν ἐνεπεδοῦντο καὶ γινῶμαι διερρήγγυον κατὰ τὴν νύκτα τὴν κάλυκα, ὡς ρόδα.

Σύννους δ' ἐκάθητο πρωῖα τινὶ ἐν τῷ δωματίῳ, ὅτε ἤλθεν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ὁ φίλος Ἀναξαγόρας. Ἐκ

νεανικῆς ἡλικίας οικείως ἔχων πρὸς τὸν σοφὸν Κλαζομένιον διέτριβε πολλάκις ἔτι καὶ νῦν ὁ Περικλῆς τὰς πρῶτας ἀναδεχόμενος εἰς τὴν εἰλικρινῆ καὶ πυριφλεγῆ ἑλληνικὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὰς νέας ἀποκαλύψεις, ἃς ἤρξαντο ἀντλοῦντες ἐκ τῶν μυθῶν τοῦ ζητητικοῦ αὐτῶν πνεύματος οὐρανοβάμονες ποιηταὶ καὶ μάλιστα αὐτὸς ὁ Ἀναξαγόρας μεταρσιούμενοι καὶ καταπολεμοῦντες τὰς παιδικὰς δόξας τῶν προγόνων.

Ἄμα δ' εἰσελθὼν σήμερον ὁ φιλόσοφος κατενόησεν, ὅτι ἄλλοιοι λογισμοὶ κατεῖχον τὸν φίλον αὐτοῦ· διότι ὁ ἄλλως σεμνὸς καὶ κύριος ἑαυτοῦ Περικλῆς τεταραγμένος ἐφαίνετο καὶ τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐξέλαμπε τὸ ἀμυδρὸν ἐκεῖνο πῦρ τὸ προδίδον, ὅτι τις ἄγρυπνος καὶ ἐν λογιμοῖς τὴν νύκτα διῆλθεν.

«Ἐκκλησιάζει σήμερον ὁ λαὸς ἐπὶ τῆς πυκνὸς περὶ σπουδαίων;» ἠρώτησεν ὁ γέρων, ἀτενῶς τὸν Ὀλύμπιον προσβλέπων. «Ἐνθυμοῦμαι δ', ὅτι μόνον ἐν τοιοῦτοις καιροῖς κατέλαβόν σε τοσοῦτον σύννον.»

«Ἀληθῶς ἐκκλησία σήμερον γίγνεται,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ περὶ σπουδαίων νὰ εἶπω προτίθεμαι. Φοβοῦμαι δὲ μή ἢ γνώμη μου . . .»

«Σὺ εἶσαι στρατηγός,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας, «σὺ ἐπιμελητὴς τῶν δημοσίων προσόδων, σὺ ἐπιστάτης τῶν δημοσίων ἔργων, σὺ διοικητὴς τῶν δημοσίων ἐορτῶν, σὺ — οἱ θεοὶ μόνον γνωρίζουσι τὰ ὀνόματα πασῶν τῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιωματῶν, ἃς οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιτρέπουσί σοι ὑπεύθυνον, ἢ αὐτοκράτορα ἀποδεικνύοντες. Ἄλλ' ἀδιάφορον· εἶσαι, ὅτι σπουδαιότατον καὶ κύριον ἐν ἐλευθέρᾳ πολιτείᾳ — ὁ μέγιστος τῶν ῥητόρων, ὃν αὐτοὶ Ὀλύμπιον καλοῦσι, διότι ὁ κεραυνοβόλος λόγος σου ἐκφαίνει τὸ ἀρχικόν σου, ὡς ὁ τοῦ κεραυνοφόρου Διὸς, καὶ εἶσαι περίφοβος;»

«Ναί!» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «καὶ διαβεβαιοῦμαι, ὅτι

τοσοῦτον εὐλαβῆς περὶ τὸν λόγον εἶμαι, ὥστε βαδίζων πρὸς τὸ βῆμα πάντοτε εὐχομαι τοῖς θεοῖς μηδὲν ῥῆμα νὰ ἐκπέσῃ τῶν χειλέων, ἄκοντος ἐμοῦ, ἀνάρμοστον πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν, μηδὲ νὰ ἐπιλάθωμαι, ὅτι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους λέγω. Καλῶς γινώσκεις, ὅποσον χαλεπῶς διετέθησαν ἐσχάτως, ὅτε προῦκάλεσα αὐτοὺς νέους πόρους εἰς κατασκευὴν τοῦ μέσου σκέλους καὶ εἰς ἀνακαίνισιν τοῦ Πειραιῶς νὰ μοι παράσχωσι. Καὶ νῦν αὖθις ἔπεισέ με πολλὰ εἰπὼν ὁ Φειδίας καὶ νέων σεμνῶν ἐπιβολῶν ἐνέπλησε τὴν ψυχὴν μου. Ἡ ζέουσα δ' ὀρμὴ αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐδαμῶς ἀναχαιτίζεται πλέον καὶ πρέπει νὰ κοσμήσωμεν τὰς Ἀθήνας διὰ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ χαλκευθέντων ἔργων, ἵνα περιβλέπτους αὐτὰς καταστήσωμεν ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. Γινώσκεις δ', ὅτι εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μετ' εὐλαβείας μὲν ἐπιλαμβάνονται τῶν νεωτερισμῶν, ἀλλ' ἄπαξ ἐπιλαμβανόμενοι αὐτῶν ἀντέχονται καὶ εἰς πέρας ἄγουσι πυρετωδῶς διώκοντες αὐτούς. Καὶ ἐν τούτοις δ' ἐν ἀρχῇ μὲν πολὺ ἄκνησα, ἀλλὰ νῦν καθ' ἡσυχίαν γενόμενος αἰσθάνομαι, ὅτι δεινότερον ἀναφλέγομαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐπιτέλεσιν, ἢ ὅσον ὁ Φειδίας αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτόν.»

« Δὲν εἶναι ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων ἐνθουσιαστικώτατος καὶ φιλοτεχνώτατος; » ἠρώτησεν ὁ Ἀναξαγόρας· « καὶ δὲν ἐδέξατο ἄφθονον ἐκ Δήλου θησαυρόν; »

« Φοβοῦμαι τὸ ὑποπτον τῆς γνώμης αὐτοῦ, » ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, « ὅπερ κρύφιοι καὶ φανεροὶ ἀντίπαλοι ὑπεκκαίουσιν. Οἱ ὀλιγαρχικοὶ δὲν ἐχειρώθησαν ἔτι. Ὑπάρχουσι δ', ὡς γινώσκεις, καὶ φιλολάκωνές τινες καὶ ἄλλοι, οἵτινες δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ κάλλους. Καὶ αὐτὸς δ' ἔλαβες πείραν τούτου, ὅτε προῆλθες εἰς τὴν ἀγοράν, ἵνα ἀποκαλύψῃς ἡμῖν τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἄκρατον καὶ ἐλευθέραν ἀλήθειαν, ὅτι ὁ νοῦς ἢ ἀρχὴ τοῦ παντὸς εἶναι.



Ἐν τούτοις θ' ἀναρρίψω σήμερον τὸν κύβον, δι' οὗ κατὰ πρῶτον θ' ἀναρτήσωμαι τὸν ὄχλον. Διότι ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄποροι πολῖται, οἵτινες μόλις τὸν καθ' ἡμέραν βίον κερδαίνουνσι καὶ οἵτινες αὔριον θὰ λιμώττωσιν, ἐὰν μὴ ἐργασθῶσι σήμερον, ἵνα μὴ παραλίπωσι τὰ πολιτικά δίκαια, μὴ ὑστερήσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Διὰ τί νὰ μὴ παράσχωμεν αὐτοῖς ἐπανόρθωσίν τινα τῆς βλάβης ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ὀβολοῦς τινας; Ὡσαύτως δ' οἰκτείρω καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἄσμενοι μὲν θὰ παρήσαν εἰς τὰ δημόσια θεάματα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ θεωρικοῦ δὲν ἀπολαύουσιν αὐτῶν. Καὶ οὗτοι δὲ πρέπει ν' ἀπολαύωσιν τῶν θεαμάτων λαμβάνοντες παρὰ τοῦ δημοσίου τὰ θεωρικά, ἵνα λεληθότως παιδεύωνται καὶ βελτιῶνται ὑπὸ τῶν ἔργων τῶν ποιητῶν, καίπερ πιστεύοντες, ὅτι μόνον πρὸς ἡδονὴν εἰς τὸ θέατρον ἔρχονται. Καὶ τὰ ἀγαθὰ δ' ἐκεῖνα γερόντια, ἅτινα κατὰ χιλιάδας κληρούμενα εἰς τὰ διάφορα δικαστήρια ὡς δικασταὶ παρακάθηνται, πρέπει ἐν τῷ μέλλοντι οὐχὶ ἄνευ ἀμοιβῆς τινος νὰ κατατρίβωσιν ἡμέραν ὄλην, ἵνα διαλύωσιν ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου τὰς ἔριδας τῶν πολιτῶν. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πλούσιαι· νέα δὲ χρυσᾶ ρύακια ῥοθοῦσι πέριξ ἡμῶν καὶ εἰσρέουσιν εἰς τὸ ἡμέτερον ταμεῖον ἐκ τῆς χώρας τῶν συμμάχων ὀρμώμενα. Μέγα δὲ περίσσευμα εὐρίσκεται ἐν τῷ ταμείῳ. Διηρώτησα δ' ἑμαυτόν, πότερον πρέπει τὸ περίσσευμα τοῦτο νὰ θησαυρίσωμεν ὡς σωτήρα τοῦ μέλλοντος, ἢ νὰ ὠφεληθῇ τὸ παρὸν ἐξ αὐτοῦ; Καὶ νομίζω, ὅτι τὸ παρὸν δικαιοτέρον εἶναι νὰ ὠφεληθῇ. Ὁ λαὸς πρέπει ν' ἀπολαύσῃ τῶν καρπῶν τῆς νίκης καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ· πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ ἐλεύθερος καὶ εὐτυχής· λαμπρὸς δὲ καὶ ἀξιοζήλωτος καὶ ἀντάξιός τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ κατασταθῇ ὁ βίος ἐν τῇ θεοφιλεῖ ταύτῃ χώρᾳ.

«Πολλάκις εἶδον τὸν σεμνὸν Περικλέα εὐγενὲς πῦρ ἀποπνέοντα,» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, «ἀλλ' ἡ πυρίνη ὀρμη

τῆς σήμερον φαίνεται μοι ισχυροτάτη, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε.»

«Χάριτας ὁμολογῶ τοῖς θεοῖς,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ἐδωρήσαντό μοι πρὸς τῆ συνέσει καὶ τὸ ὀρηκτικὸν πῦρ ταχέως νὰ διαγιγνώσκω καὶ ἀμετακλήτως νὰ ἐπιτελῶ τὴν γνώμην μου. Δὲν στέργεις δὲ σὺ τοὺς λόγους μου; Νομίζεις, ὅτι πολλὰ πράττω ὑπὲρ τοῦ ἀληθῶς ἀκαταλογίστου καὶ ἐνίοτε ἀχαρίστου λαοῦ;»

«Ἐπίτρεψόν μοι νὰ ὁμολογήσω,» ὑπέλαβεν ὁ γέρων, «ὅτι οὐδόλως καταγίγνομαι περὶ τὰ τῆς πολιτικῆς. Δὲν εἶμαι Ἀθηναῖος, ἴσως δ' οὐδ' Ἕλληγ εἶμαι, ἀλλὰ κοσμοπολίτης τις, φιλόσοφος. Πατρίς μου δ' εἶναι τὸ ἄπειρον.»

«Ἄλλ' εἶσαι σοφός,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ δύνασαι τὰ ἔργα τῶν πολιτικῶν κρίνων νὰ εἴπῃς, ἂν τι εἰς καλόν, ἢ κακὸν θ' ἀποβῆ.»

«Ἀπὸ τούτου μάλιστα πολὺ φυλάττομαι!» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας. «Οὐχὶ μόνον οἱ ποιηταί, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτικοὶ ἀκολουθοῦσιν ἀσυνειδήτως θεῖω τινὶ νεύματι, κατέχονται ὑπὸ δαίμονός τινος, ὃς ἐνθουσιάζει αὐτοὺς καὶ παρορμᾷ σχεδὸν ἀσυνειδήτως, εἰς ὅ,τι ἀληθῶς ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον τῷ παρόντι εἶναι. Προπετὴς δ' εἶναι καὶ σφάλλεται πολλάκις ὁ ἰδιώτης κρίνων περὶ τῶν ἔργων τῶν ἐνθων πολιτικῶν. Εἰσδὺς εἰς τὰ βάθη τῆς φύσεως εὔρον πανταχοῦ τὸν νοῦν διακοσμοῦντα τὰ πάντα, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐκφαίνεται ἀναμάρτητος καὶ ισχυρότερος ἐν τῇ δημιουργίᾳ καὶ ἐνεργείᾳ, ἢ ἐν τῇ κρίσει....»

Τοιαῦτα διελέγοντο οἰκειῶς πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο ἄνδρες ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ Περικλέους. Αἴφνης δ' εἰσήλθε δουλός τις ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Περικλέους, τῆς Τελεσίπης, πεμφθείς.

Θαυμαστὴν δ' ἀγγελίαν παρὰ τῆς δεσποίνης ἐκόμιζεν ὁ ἄγγελος οὗτος. Ὁ ἀγροκόμος τοῦ Περικλέους, ἔλεγεν, ἐλθὼν

εἰς τὴν πόλιν τῇ πρῶτῃ ἐκόμισε κριόν, ὃς ἐν τῷ ἀγρῷ γεννηθεὶς ἀντὶ δύο ἐν κέρασιν ἰσχυρὸν καὶ στερεὸν ἐν μέσῳ τῷ μετώπῳ ἔχει. Τὸν κριὸν δὲ τοῦτον περιδείξας ἐκόμισεν ἐκεῖνος πρὸς τὴν δέσποιναν καὶ ἡ Τελεσίππη, εὐσεβὴς γυνή, μετεπέμψατο ἐν τάχει τὸν μάντιν Λάμπωνα, ἵνα ἐξηγήσῃται, ὅτι τοῦτο σημαίνει. Νῦν δὲ καλεῖ τὸν ἄνδρα, ἔλεγεν, ἵνα ἐλθῶν ἴδῃ τὸ φοβερὸν τέρας καὶ ἀκούσῃ τὴν γνώμην τοῦ μάντεως.

Ὁ Περικλῆς ἠκροῶτο τῆς ἀγγελίας τοῦ δούλου καὶ τέλος εἶπεν εὐγνωμόνας πρὸς τὸν φίλον·

«Πράξωμεν τοῦτο πρὸς χάριν τῆς γυναικὸς καὶ ἐξέλθωμεν, ἵνα ἴδωμεν τὸν μονόκερον κριόν.»

Ὁ Ἀναξαγόρας ἀνέστη καὶ ἠκολούθησε τῷ Περικλεῖ καὶ οὕτως ἐξῆλθον εἰς τὸ περίστυλον. —

Ἡ οἰκία τοῦ Περικλέους ἦτο ἀπέριττος· διότι οὔτε μείζων, οὔτε πολυτελέστερον κεκοσμημένη ἦτο τῶν οἰκιῶν τῶν μετρίαν οὐσίαν ἐχόντων Ἀθηναίων. Ἦτο δ' ἀπέριττος, ὡς ἡ δαίτα τοῦ κτήτορος. Διότι ἐν ἐλευθέρῳ πολιτείᾳ ὀφείλει ὁ ἰσχύων λιτῶς νὰ διαταῖται, ἐὰν θέλῃ νὰ μὴ διεγείρῃ τὸν φθόνον καὶ τὴν ὑποψίαν τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄκων ὁ τοιοῦτος καὶ ἀπροβουλεύτως, ὡς ἀπαύστως τῶν κοινῶν ἐπιμελούμενος, ὀλιγωρεῖ πῶς τῶν οἰκείων. Ἀπλοῦν δὲ καὶ ἀκαλλώπιστον ἦτο καὶ τὸ περίστυλον τῆς οἰκίας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐστερεῖτο ὅλως τῆς οἰκείας ἐκείνης χάριτος, ἣτις περιβάλλει πανταχοῦ τὸ ἰδιόρρυθμον τοῦτο ἐπίχαρι μέρος τῆς οἰκίας, τὴν δίκην αἰθούσης ὑπὸ κιόνων περιβαλλομένην ταύτην μικρὰν αὐλήν. Ἐν αὐτῇ δ' εὐρισκόμενός τις ἦτο καὶ ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ ἐν ὑπαίθρῳ. Διότι μακρὰν μὲν ἦτο τοῦ θορύβου τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅμως ἀπέλαυε τῆς ἀναψυκτικῆς αὔρας τοῦ οὐρανοῦ, ἣτις ἐκ τῶν ἄνω προσέπνει, καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων, οἵτινες ἀκωλύτως ἔβαλλον τὰς χρυσαῖς αὐτῶν ἀκτῖνας ἐκ τοῦ ὕψους εἰς τὴν μαρμαρίνην στοᾶν.

Αἱ χελιδόνες εἰσῆπταντο καὶ ἐξίπταντο οἰκειῶς λαλοῦσαι καὶ κατεσκεύαζον τὰς καλιὰς αὐτῶν ἐπὶ τῶν κιονοκράνων, ἢ τῶν θριγκῶν. Οὐχὶ δὲ πρὸς τὰ ἔξω προκλητικόν, ὡς ὁ ναός, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἔσω ἔστρεφεν ἡ οἰκία τὸν ἐκ κίωνων κόσμον, ὃς καὶ ἀλεξητήριος ἦτο καὶ συνετέλει τὸ ἐλεύθερον μὲν, ἀλλὰ καὶ περισκεπὲς προσφιλὲς καὶ ἐπίχαρι καταφύγιον τῶν οἰκειῶν, ἐν ᾧ συνήθως διέτριβον καὶ ἀνεστρέφοντο καὶ τοὺς ξένους ἐδέχοντο καὶ ἐνίοτε καὶ ἐδειπνοποιοῦντο καὶ τὰς κατ' οἶκον θυσίας προσέφερον. Διότι ἐν αὐτῷ ἦτο ἡ ἐστία τῆς οἰκίας, ὁ βωμὸς τοῦ Διὸς τοῦ Ἑρκείου.

Ὅπισθεν δὲ τοῦ προστώου, ὅπερ τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ περιστύλου περιελάμβανεν, ἐχόμενα αὐτοῦ ἕκειντο τὰ δαμάτια ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους, ὧν αἱ θύραι εἰς τὸ περιστύλον ἐνέδιδον. Γλαφυρώτατα δὲ ποικίλματα ἐκόσμων τὰ θυρώματα καὶ τοὺς θριγκοὺς τῶν θυρῶν, ὧν τὸ χάσμα ποικίλοι τάπητες, ὡς πετάσματα, ἐκάλυπτον. Ὅπισθεν δὲ τοῦ περιστύλου ἐχομένη αὐτοῦ ἕκειτο ἡ γυναικωνίτις καὶ μετ' αὐτὴν ὁ μικρὸς καὶ καλῶς περιπεφραγμένος κήπος.

Ὁ ἐκ τῆς ὁδοῦ δ' εἰσερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν ἐκ τῆς ἀυλείου θύρας διήρχετο πρῶτον τὸ θυρωρεῖον καὶ διὰ τοῦ ἀναβαθμοῦ ἀφικνεῖτο κατ' εὐθείαν εἰς τὸ περιστύλον. Κατὰ τὴν πλευρὰν δ', ἐν ἣ ἦτο ἡ εἴσοδος, ὡς καὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν τοῦ τετραγώνου ἐκείνου χώρου, τῆς αἰθούσης τοῦ δώματος, ἦσαν αἱ στοαὶ καὶ κατ' ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου χῶρος τις μέσος, ὅστις χωριζόμενος ὑπὸ δύο κίωνων ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους καὶ πρὸς τὰ ἔσω κοιλαινόμενος ἀπετέλει αἶθουσαν, τὴν πασταάδα, ἧς ἡ μὲν πρὸς τὸ περιστύλον πλευρὰ ἀνοικτὴ ἦτο, αἱ δὲ τρεῖς ἄλλαι ὑπὸ τοίχων περιεβάλλοντο.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ αἰθούσῃ ἴστατο ἡ Τελεσίπη, ἡ τοῦ Περικλέους γυνὴ, καὶ οἱ περὶ αὐτὴν δοῦλοι καὶ δούλαι καὶ ὁ ἀγροκόμος ἔχων ἐπὶ τῇ ἀγκάλῃ τὸν νεογενῆ μονόκερων κριόν.

<sup>1</sup> Ἀσπασία, I.



Ἡ Τελεσίππη ἦτο μεγάλη τις γυνὴ αὐστηρὰ μὲν καὶ καλλιπρόσωπος, ἀλλὰ πῶς ἄκομψος, εὐπρεπὴς μὲν καὶ καλλιφυής, ἀλλ' οὐχὶ ἀνθηρὰ τὰς σάρκας. Χαλαραὶ αἱ παρειαί, χαλαρὸν τὸ στῆθος· χαλαρὰ δὲ καὶ ἀτημέλητος καὶ ἄχαρις ἢ ἐσθῆς κατέπιπτε ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος. Ἡ κόμη, ἀκόσμητος ἔτι, προσδεδεμένη ὀπισθεν καὶ ὄγκον ἄκομψον ἀποτελοῦσα· ὦχρὰ δ' ἢ ὄψις, διότι δὲν ἐκόσμηι αὐτὴν ἔτι τὸ ψιμύθιον.

Ἦτο δ' ἡ γυνὴ αὕτη, συμβία τοῦ Περικλέους νῦν, ἄλλοτε τοῦ πλουσίου Ἴππονίκου γαμετή, ἀλλ' ἀποπεμφθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ συνῆψε δεύτερον γάμον πρὸς τὸν Περικλέα· διότι νέα ἔτι ἦτο καὶ αἱ ἀνθηραὶ παρειαὶ ἐπεκάλυπτον τὸ ψυχρὸν καὶ αὐστηρὸν τῶν ὀφθαλμῶν.

Ὡς δ' ἡ Τελεσίππη ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ ἰσταμένη εἶδε τὸν ἄνδρα οὐχὶ μόνον, ἀλλ' ἐν συνοδίᾳ τοῦ Ἀναξαγόρου προσερχόμενον, προσεποιήθη ὡς μέλλουσα ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν γυναικωνίτιν, φεύγουσα τὴν ὄψιν τοῦ ξένου, ὡς ἔθος. Ἀλλά, νεύσαντος τοῦ Περικλέους, ἔμεινε μὲν, ἀλλ' οὐδὲ βλέμματος ἠξίωσε τὴν πολὴν κεφαλὴν τοῦ σοφοῦ· διότι ἤκιστα ἔστεργε τὸν γέροντα φίλον καὶ σύμβουλον τοῦ συμβίου.

Περίφοβος δ' ἀτενίζουσα τὸν κριόν· «Μετεπεμφθῆμην τὸν μάντιν Λάμπωνα,» εἶπε, «διότι φόβος κατέχει με, μή τι κακὸν προμηνύῃ τὸ τέρας.»

Ἄρα δὲ ταῦτα εἶπε καὶ ὁ θυρωρὸς τὴν αὐλειὸν θύραν ἀνέωξεν. Εἰσηλθε δ' ὁ μάντις, ὃς ἀναβάς τοὺς ἀναβαθμοὺς ἦλθεν εἰς τὸ περίστυλον.

Ἦτο δ' ὁ μάντις Λάμπων ἱερεὺς μικροῦ τινος ἱεροῦ τοῦ Διονύσου. Ἀλλὰ μικρὰς προσόδους ἐξ αὐτοῦ ἔχων ἐπετήδευε καὶ τὴν μαντικὴν, ἐξ ἧς πολλὰ ἐκέρδαινε, καὶ ὡς μάντις λίαν εὐδοκίμει παρὰ τοῖς εὐσεβέσιν. Ἐφόρει δ', ἵνα τὸ ἐπιτήδευμα καταφανὲς ποιῇ, τὸ στρόφιον περὶ τὸ μέτωπον καὶ

τὴν δάφνην τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἀνεμιμένη εἶχε τὴν περιβολήν, αὐχμηρὸν τὸν πάγωνα, ἀτάκτως σειομένην τὴν κόμην, τεταραγμένον καὶ πλάνητα τὸν ὀφθαλμόν, ὡς πάντες οἱ μάντιες, ἵνα ὑποδεικνύῃ τὸ ὑπερφυῆς καὶ ὑπεργειον τῆς μαντικῆς ψυχῆς.

«Τὸ τέρας τοῦτο,» εἶπεν ἡ Τελεσίππη πρὸς τὸν μάντιν, «γεννηθὲν σήμερον ἐν τῷ ἀγρῷ ἐκόμισαν ἡμῖν εἰς τὴν πόλιν. Ἐξήγησαι δὲ σὺ ὁ ἐμπειρότατος τῶν μάντεων, πότερον εὐοιώνιστον ἡμῖν προσέρχεται, ἢ δυσοιώνιστόν;»

Ὁ Λάμπων διέταξε νὰ θάσῃ τὸν κριὸν ἐπὶ τοῦ βαμοῦ τοῦ Ἑρκείου Διὸς καὶ ἀποσπάσας τρίχα ἀπὸ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἔρριψεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ ἀμυδρὸν πῦρ· τυχαίως δ' ἄνθραξ τις ὑπέκαιεν ἐπὶ τῆς ἐσχάρας.

«Τὸ τέρας εἶναι εὐοιώνιστον,» εἶπε· «διότι ἡ θριξ ἐκάη μικρὸν τρίξασα.»

Εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τὸν Περικλέα ἐπεσκόπει τὴν θέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν κριόν. Ἰστατο δ' ὁ Περικλῆς τυχαίως ἐπὶ δεξιά. «Τὸ τέρας μὴνυεῖ ἀγαθὰ τῷ Περικλεῖ!» εἶπε σοβαρῶς, ἐνέθηκε κατὰ τὸ ἔθος τῶν μάντεων φύλλον δάφνης εἰς τὸ στόμα καὶ ἔμασσάτο αὐτό, ἵνα γευσάμενος τοῦ φυτοῦ τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ τῆς μαντικῆς καταληφθῇ ὑπὸ τῆς ἱεράς μανίας καὶ ἐπιτύχῃ τῶν ὀρθῶν μαντικῶν λόγων ἐν λαμπρῷ καὶ ἐνθῷ διαθέσει.

Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτοῦ ἤρξαντο σπασμαδῶς περιστρεφόμενοι. Αἶφνης δ' ὁ κριὸς ἔκλινε τὴν κεφαλὴν οὕτως, ὥστε τὸ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μετώπου κέρασ κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Περικλέα ἐστράφη, καὶ εἶτα ἐξέπεμψε παράδοξον φθόγγον.

«Εὐδαίμων σὺ, Ἀλκμεωνίδη!» φωνήσας εἶπεν ὁ Λάμπων. «Χαῖρε, υἱὲ τοῦ Ξανθίππου, τοῦ νικητοῦ τῶν Περσῶν ἐν Μυκάλῃ, τοῦ εὐγενοῦς γόνου τοῦ Βουζυγίου γένους, τῶν ἱερῶν

φυλάκων τοῦ Παλλαδίου! Χαίρει νικητὰ τῶν ἐπὶ Θράκης, τῆς Φωκίδος καὶ Εὐβοίας! Πρότερον μὲν εἶχεν ὁ κριός, αἱ Ἀθῆναι, δύο κέρατα τὸν Θουκυδίδην, τῶν ὀλιγαρχικῶν ἡγούμενον, καὶ τὸν Περικλέα, τὸν φέροντα τὸν δῆμον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν θὰ φέρῃ ὁ κριός, αἱ Ἀθῆναι, ἐν μόνον κέρας ἐπὶ τοῦ μετώπου. Ἀπώλετο εἰς αἰὲς ἢ μερὶς τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ ὁ Περικλῆς μόνος θὰ διοικῆ σοφῶς καὶ μεγαλοφρόνως τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων!»

Ὁ Ἀναξαγόρας ἐμειδία· ὁ δὲ Περικλῆς παρεξεκάλεσεν αὐτὸν καὶ εἶπε· «Πονηρὸς ὁ ἀνὴρ! ἐλπίζει, ὅτι θὰ παραλάβω αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν μάντεων, οὗς ἢ πόλις θὰ συμπέμψῃ μοι κατὰ τὴν προσεχῆ στρατείαν.»

«Πῶς δὲ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν κριόν;» ἠρώτησεν ἡ Τελεσίππη.

«Θρέψαντες αὐτὸν ὡς ἄριστα θύσατε ἔπειτα τῷ Διονύσῳ· διότι τούτῳ μάλιστα τῷ θεῷ πρέπει νὰ θύωνται οἱ κριοὶ διὰ τὴν βλάβην, ἣν τῇ ἀμπέλῳ προξενουῦσι, μάλιστα μὲν οἱ τράγοι, ἀλλὰ πᾶς κριὸς κριὸς εἶναι, καὶ ἐν ἐλλείψει τράγου στέργει ὁ θεὸς καὶ τὸν κριόν.»

Τοιαῦτα τινα ἀπεκρίνατο ὁ μάντις καὶ λαβὼν ὡς ἀμοιβὴν τῆς μαντικῆς δεινότητος τριῶβλον ἔκλινε τὴν κεφαλὴν, περὶ ἣν οἱ βόστρυχοι ἐκύμαινον, καὶ ἀπῆλθεν.

«Δέσποινα Τελεσίππη,» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, «μεγάλην τιμὴν ἔχει σήμερον ἡ σοφία· τριῶν ὀβολῶν τιμᾶται ἡ μαντεία περὶ κριοῦ, ὃς μονόκερος ἐγεννήθη, ἵνα ἀγγείλῃ ἡμῖν, ὅτι ἄνευ ἀμοιβῆς καὶ αἱ γλαῦκες ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν φωλεῶν κρώζουσιν.»

Ἡ Τελεσίππη πυρίληπτον βλέμμα ἔστρεψε πρὸς τὸν σοφόν, ὅπερ ἐκεῖνος ἤρεμος ἐδέξατο. Ἐμελλε δὲ καὶ πικρόν τινα λόγον νὰ εἴπῃ, ὅτε αἴφνης ἔκρουσέ τις τὴν θύραν. Ὁ θυρωρὸς δ' ὑπήκουσε καὶ γυνὴ τις ὀρμητικῶς εἰσέδυσσε μετὰ τῆς

δούλης, ἥτις παρὰ τῆς θύρας ἔμεινε. Τὸ πρόσωπον δὲ τῆς γυναικὸς ταύτης ἦτο ἐρυθρὸν μὲν, ἀλλὰ καὶ ἐρρύτιδαμένον ὡς μῆλον, ὅπερ πολὺν χρόνον κείμενον καταρρόικνουται· τὸ δ' ἄνω χεῖλος ἐσκίαζε στῶμά τι μικρῶν μελαινῶν τριχῶν.

« Ἡ Ἑλπινίκη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος! » εἶπεν ὁ Περικλῆς κύψας εἰς τὸ οὖς τοῦ Ἀναξαγόρου. « Ἄγωμεν εἰς τὴν ἀγορὰν, διότι πρὸς τὰς δύο ταύτας γυναῖκας ν' ἀντιπαρατάζωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνταῦθα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀδύνατον. »

Ταῦτα δὲ λέγων ὁ Περικλῆς εἴλκυσε πρὸς τὸ περίστυλον τὸν φίλον καὶ ἀφείς νὰ παρέλθῃ ἡ Ἑλπινίκη κατέβη ὀρμητικῶς τὸν ἀναβαθμὸν καὶ ἐξῆλθεν.

Ἡ Ἑλπινίκη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος, ἦτο παράδοξός τις γυνή. Θυγάτηρ τοῦ πολυῦμνήτου ἥρωος Μιλτιάδου, ἀδελφὴ τοῦ οὐδὲν ἦττον ἐνδόξου στρατηγοῦ Κίμωνος καὶ φίλη τοῦ ἐμπειροτάτου τῶν ἐλλήνων ζωγράφων τῶν χρόνων ἐκείνων Πολυγνώτου ἦτο ποτε τοσοῦτον καλὴ καὶ ῥοδόεσσα, ὥστε κατέθελξε τὸν εὐαίσθητον καλλιτέχνην. Ἄλλ' ἴσως εἶχε παροργίσασά ποτε τὴν Ἀφροδίτην, ἥτις κακῶς διατεθεῖσα οὐδὲν ἕτερον τρυφερὸν αἰσθημα ἐνεφύσησε τῇ ψυχῇ αὐτῆς, ἢ στοργὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν. Διότι ἐν τῷ ἀνδρογύνῳ αὐτῆς στήθει οὐδέποτε ὁ πόθος τοῦ γάμου ἠγέρθη, δι' ὃ ἠῦχετο μόνον πάντα τὸν βίον παρὰ τῷ ἀδελφῷ νὰ δυνηθῇ νὰ διαγάγῃ. Ἄλλ' ὁ Κίμων περιῆλθέ ποτε ἐξ αἰτίας τοῦ πατρὸς εἰς δεινὴν ἀνάγκην. Εἰσαγαγόντες δῆλα δὴ εἰς δίκην οἱ ἀχάριστοι Ἀθηναῖοι τὸν Μιλτιάδην κατεδίκασαν αὐτοῦ ζημίαν πεντήκοντα τάλαντα. Ἐπειδὴ δ' αὐτὸς ἀποθανὼν ἐν τούτῳ δὲν ἀπέτισε τὴν ζημίαν, κατὰ τὸν σκληρὸν νόμον ὤφειλεν ὁ υἱὸς ὑπὲρ ἐκείνου τὸ χρέος νὰ διαλύσῃ. Διότι ἄλλως, ἂν μὴ ἀπέτινε τὴν ζημίαν, θά ἐθεωρεῖτο ὡς ἄτιμος. Ἐκ στοργῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν λοιπὸν ἡ Ἑλπινίκη πρότερον εὔχετο νὰ μένῃ ἄγαμος καὶ χάριν αὐτοῦ νῦν ἐδέξατο τὴν χεῖρα Καλλίου τινός,



ὅς τὸ χρέος τοῦ Κίμωνος ἀνεδέξατο ἢ ἀποτίση. Ἀλλ' ὁ Καλλίας μετὰ τινα χρόνον ἀπέθανε καὶ ἡ Ἑλπινίκη ἀμελλητὶ ἦλθε πάλιν πρὸς τὸν ἀδελφόν.

Ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ καταδουλώσας τὴν Θάσον ὁ Κίμων παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Ἀθήνας τὸν ζυγράφον Πολύγνωτον τὸν Θάσιον, διότι ἐκτιμήσας τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ καὶ στέρξας αὐτὸν ἐπέθυμει νὰ παράσχη αὐτῷ μέγα καὶ εὐρὸν στάδιον ἐνεργείας. Κατάρθωσε δὲ νὰ ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ κοσμήσῃ δι' εἰκόνων τὸν ναὸν τοῦ Θησέως καὶ τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ μεγάλην στοάν, ἣτις ἐκ τούτου διη καὶ ποικίλη ἐκλήθη, ἐκ τῶν εἰκόνων, ἃς αὐτὸς ἐζωγράφησε παραστήσας τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου. Φοιτῶν δὲ συνεχῶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου καὶ κηδεμόνος Κίμωνος ὁ νεανίας ἀνεφλέχθη ὑπὸ ἔρωτος πρὸς τὴν Ἑλπινίκην καί, ὅτε ἔγραψεν ἐν τῇ στοᾷ τὴν κρίσιν τῶν Ἑλλήνων ἡρώων περὶ τῆς ὕβρεως τοῦ Αἴαντος εἰς τὴν Κασσάνδραν, πάντες ἀνεγνώρισαν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Λαοδίκης τῆς καλλίστης τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου ἐν τῷ μέσῳ τῶν αἰχμαλωτίδων τὴν μορφήν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος. Ἡ Ἑλπινίκη δὲ δὲν ἔμεινε ἀκαμπτος πρὸς τὴν ἐρωτικὴν ταύτην ἐπίδειξιν. Ἀλλὰ τὴν μὲν χεῖρα καὶ τὴν καρδίαν ἠρνήθη, ἔδωρήσατο δ' αὐτῷ τὴν φιλίαν. Ἐκτοτε δὲ παρήλθε μὲν πολὺς χρόνος, ἀλλ' ἡ φιλία αὐτῶν παρέμενε πάντοτε καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος, εἰ καὶ ἡ ἡλικία ἀμφοτέρων προβεβηκυῖα ἦδη ἦτο.

Ἀληθῶς δ' ἡ Ἑλπινίκη ἦτο γραῖα ἤδη, ἀλλ' ἠγνόει τοῦτο. Διότι μικρὸν μόνον χρόνον ζήσασα μετὰ τοῦ ἀνδρός, ὃν ἀκουσίως ἐδέξατο, καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς παραδοθεῖσα τῇ ἀγόνῳ καὶ μανικῇ ἀδελφικῇ στοργῇ, καίπερ χήρα, εἶχεν ὅμως τὸ παράδοξον ἐκεῖνο, ὅπερ χαρακτηρίζει τὰς ἀγάμους καὶ γεγηρακυῖας παρθένους. Ἀλλ' αἱ ἀφηγήσασαι γυναῖκες ἔχουσι τοῦτο ἴδιον, ὅτι στεροῦνται τῶν ὁση-

μέραι αὐξανόντων βλαστῶν, οἵτινες ὡς μεθόριοι λίθοι τοῦ παρερχομένου χρόνου, ὡς κίονες λίθινοι καταδηλοῦντες τὸν παρερχόμενον χρόνον, χρησιμεύουσι, καὶ ὅτι ἐπομένως τὸ γῆρας λάθρα αὐτὰς εἰσέρχεται. Καὶ αἰσθάνονται μὲν ἑαυτὰς νέας τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἡ μίξις αὕτη τῆς ἐσωτερικῆς νεότητος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ γήρατος ἐντυποῖ αὐταῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων τὴν σφραγίδα τοῦ γελοίου πρῶτον μὲν λαθραίως, μετ' ὀλίγον δ' ὅλως καταφανῶς.

Οὕτω λοιπὸν ἐγένετο καὶ ἡ Ἑλπινίκη λεληθότως γραῖα καὶ γελοία. Ἡ μεγάλη δὲ τιμὴ, ἀνθ' ἧς ὁ Καλλίας τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐδέξατο, ὁ ἔρωσ, ὃν αὐτῇ ὁ ζωγράφος προσέφερε καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἶχον ἀποδείξαντα αὐτὴν κενόδοξον ἐπὶ τῷ κάλλει. Διεθρύπτετο δὲ καί, ὅτε τὸ κάλλος ἀπὸ πολλοῦ ἐξηφανισμένον ἦτο, καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι ἦτο ἔτι τοιαύτη, οἶαν αὐτὴν ὁ Πολύγνωτος εἶχε γράψας, ἡ καλλίστη τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου. Διότι ἄγαμος οὕσα δὲν εἶχε τινα δυνάμενον νὰ λέγῃ αὐτῇ· «Εἶσαι γραῖα!» — Ὁ προσηγῆς δὲ καὶ πρᾶος καὶ χρηστός Πολύγνωτος οὔτε ἤθελεν, οὔτε ἠδύνατο νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτὴν τοῦτο. Διότι παραμείνας ἄγαμος προσέφερε τῇ ἐκλεκτῇ ποτε τῆς καρδίας λατρείαν σταθερὰν μὲν, ἀλλὰ πωσ ψυχράν, καίπερ ἐξ εὖνου καρδίας, οἶα ἡ τοῦ ἀφθάρτου πρὸς τὰς γυναῖκας.

Ὅτε δ' ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Κίμων μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου φυγὰς ἐξ Ἀθηνῶν ἦτο καὶ οἱ περὶ αὐτὸν πάντα μὲν λίθον ἐκίνουν, ἵνα ἐπιτύχωσι παρὰ τοῦ λαοῦ τὴν κάθοδον αὐτοῦ, ἐφοβοῦντο δὲ τὴν ἰσχὺν τοῦ νέου Περικλέους, οὗ ὁ ἀστὴρ ἀνέτελλε καὶ ὃς ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ πρεσβυτέρου ἀνταγωνιστοῦ ὠφέλειαν προσεδόκα, τότε ἡ Ἑλπινίκη παράτολμος, ὡς πάντοτε, ἐπεβούλευσε καὶ αὐθις ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀδελφοῦ σπουδαῖόν τι νὰ πράξῃ. Ψιμυθιοῦται λοιπὸν, μυρίζεται, ἐνδύεται μεγαλοπρεπῶς καὶ πορεύεται πρὸς τὸν Περικλέα.

Ἐγίνωσκε δ', ὅτι ὁ μέγας πολιτικός οὐχὶ ἀμβλῶδες ἦτο πρὸς τὴν γυναικεῖαν χάριν καὶ ἤθελε διὰ τοῦτο νὰ ἔλθῃ πρὸ αὐτοῦ παραλαβοῦσα καὶ τὴν χάριν τῆς τέχνης καλλιμορφότερα, ἢ ὅσον ἦτο, ὅτε τὸν Καλλιᾶν κατέθελξε καὶ τὸν Πολύγνωτον ἐνεθουσίασεν. Ἐπορεύθη λοιπὸν πρὸς τὸν Περικλέα, ἵνα δεηθῇ αὐτοῦ νὰ ἐπίσχι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τὸν ὀλύμπιον κεραυνὸν τῆς γλώσσης, ὅτε θὰ προὔτειντο ἡ περὶ καθόδου τοῦ Κίμωνος γνώμη.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς τὴν ἀλλόκοτον, ἐπιδεικτικῶς κεκαλλωπισμένην, μυρόπνουν γυναιῖκα πρὸ αὐτοῦ ἱσταμένην καὶ βεβαίαν τὴν νίκην ὑπεκφαίνουσαν εἶδεν, ἐνόησεν, ὅτι εἰς τὸ εὐαίσθητον αὐτοῦ ἀπέβλεψεν ἢ οὕτω καλλωπισθεῖσα, καὶ γινώσκων, ὅτι κατηγορεῖτο ὡς γυναικοφίλης, διετέθη χαλεπῶς. Διότι βαρέως ἔφερε τοῦτο, ὅτι ἡ τοιαύτη περὶ αὐτοῦ, τόσον σπουδαίου καὶ σεμνοῦ, δόξα ἐνεπεδοῦτο. Ἐπι δὲ μᾶλλον ἀργίσθη νῦν διὰ τοῦτο, ὅτι ἡ γραῖα Ἑλληνική ἀπετόλμησε νὰ πειραθῇ διὰ τὰν ψιλῶν λειψάνων τοῦ κάλλους αὐτῆς νὰ σαγηνεύσῃ αὐτόν.

Ὁ Περικλῆς ἦτο μὲν πρᾶος τὴν φύσιν· ἀλλὰ τοῦτο, ὅτι ἡ ἐπιδεικτικῶς καλλωπισθεῖσα γυνή, ἡ γενειᾶτις, τόσον εὐκόλον ἐνόμισε τὸν φιλόκαλον αὐτόν νὰ θέλξῃ, τοῦτο κατέστησεν αὐτόν, τὸν τοσοῦτον πρᾶον, ἐπὶ στιγμὴν χρόνου τύραννον διὰ τὴν σκολιὰν βουλήν τοῦ Κρονίωνος.

Προσέβλεψε λοιπὸν τὴν συνήγορον χρόνον τινὰ σιωπηλᾶς, ἐθεάρησε περιέργως τὸν καλλωπισμὸν αὐτῆς, εἶτα τὸ πρόσωπον, καὶ τέλος εἶπεν ἀταράχως·

«Ἐγήρασας, Ἑλληνική!»

Καὶ εἶπε μὲν τοὺς λόγους τούτους μειλιχιώτατα, ἀλλ' οἱ λόγοι ἦσαν κακόνοι. Τοῦτο δ' εἶναι ἡ μόνη κακία, ἣτις περὶ τοῦ Περικλέους, τοῦ Ὀλυμπίου, παραδίδεται ἡμῖν.

Μυχία δὲ φρικίας διέδραμεν ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ εὐθύς,

ὡς τὸν μοιραῖον λόγον εἶπε. Διότι προήσθετο, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἦτο ἐξ ἐκείνων, ἃν τὰς ἀκολουθίας ἢ γραφίς τῆς Κλειοῦς ἀναγράφει εἰς τὴν βίβλον αὐτῆς. Ἐκ τῶν λόγων, «Ἐλπινίκη, ἐγήρασας!» ἠδύνατο νὰ ἄρξηται ἡ μεταβολὴ τῆς τύχης τοῦ Περικλέους, τῶν Ἀθηναίων, ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος... Ἐμφύλιοι σπαραγμοί, ἐπιδρομὴ τῶν Περσῶν, αἶμα, θρήνοι, δάκρυα, συμφοραὶ παντὸς εἶδους, ὁ ὄλεθρος τῶν Ἑλλήνων ἠδύναντο νὰ λάβωσι τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν λόγων ἐκείνων. Διότι, τί δὲν δύναται γυνή, πρὸς ἣν λέγουσιν, Ἐγήρασας! —

Ὁ πραότατος δὲ πάντων τῶν Ἑλλήνων προῦφερε τὸν πικρότατον τοῦτον λόγον!

Δεινὸν σπασμὸν δ' ἦσθετο ἡ Ἐλπινίκη, ὑπέβλεψεν αὐτὸν χολῳδές τι καὶ ἐξήλθεν. Ἀλλά, τί ἐκέρδανεν ὁ Περικλῆς ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ γνώμῃ τῶν πολλῶν, ὅτι πρὸς τὴν ἄρεσκον Ἐλπινίκην ἤκιστα εὐπροσηγόρας προσηνέχθη; Δὲν κατέστρεψεν αὐτὸς τὸ πᾶν διὰ τούτου, ὅτι ἐφρικίασεν εὐθύς, ὡς διέφυγε τὸ χεῖλος αὐτοῦ ὁ μοιραῖος λόγος, ὅτι μετεμελήθη, καὶ ὅτι ἐπειράθη νὰ ἐπανορθώσῃ αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου; Διότι, ὅτε ὁ λαὸς συνῆλθε καὶ ἡ περὶ καθόδου τοῦ Κίμωνος γνώμη προὐτάθη καὶ πάντες εἰς τὸν Περικλέα ἀπέβλεπον ἐλπίζοντες, ὅτι δεινὸς θ' ἀντεπεξήρχετο, οὗτος δ' ἐσίγα καὶ ἀδιαφόρως ἔβλεπεν, ὡς εἰ οὐδαμῶς διέφερον αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐκ τούτου οἱ περὶ τὸν Κίμωνα εὐκόλως ἐπεκράτησαν, τότε ἐγέλασαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ εἰς ἐπιθύριζε πρὸς τὸν ἄλλον πονηρῶς σκαρδαμύττων· «Ἴδε τὴν γραῖαν Ἐλπινίκην! ὡς κεραυνὸς ἐνέσκηψε σήμερον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους καὶ ὁ φιλογύνης περιέπεσεν εἰς τὸ ἄγκιστρον — ἔψαυσε τοῦ σαπροῦ δελέατος!»

Δυστυχῆς Περικλείς! —

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος ἐν ὀργῇ μὲν εἶχε τὸ σύμπαν ἡ Ἐλπινίκη, ὅτι ἐκινεῖτο ἡσύχως καὶ ἄνευ αὐτοῦ,



ἀλλὰ μάλιστα ἐμίσει τὸν Περικλέα καὶ ἔτι μᾶλλον τὴν νέαν ἐποχὴν. Τοὺς λόγους δ' αὐτῆς ἐκόσμηε πάντοτε δι' ἀρτυμάτων τοιούτων, «Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων ἔλεγε συνήθως,» ἢ, «Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων ἔπραττε συνήθως τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο,» ἢ, «Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων ἐν τοῖς τοιούτοις τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο θὰ ἔπραττεν.»

Ὡς δ' ὁ Κίμων αὐτὸς φιλολάκων ἦτο καὶ οὐδαμῶς τὴν πρὸς τὴν Σπάρτην φιλίαν ἀπέκρυπτεν, ἀλλὰ καὶ ἓνα τῶν υἱῶν Λακεδαιμόνιον ἐκάλεσε καὶ τοὺς τρόπους αὐτοῦ μᾶλλον πρὸς ἄξεστον Σπαρτιάτην ὅμοιος ἦτο, ἢ πρὸς ἐν μουσικῇ παιδευθέντα κομψὸν καὶ εὐκίνητον Ἀθηναῖον, οὕτω καὶ ἡ ἀνδρόγυνος ἀδελφῆ τὴν πρὸς τοὺς Λάκωνας φιλίαν μέχρι τοῦ γελοίου ἐπεδείκνυε καὶ τοῦτο οὐδεὶς ἐθαύμαζεν. Ὑπηρετεῖ δὲ τῇ ἐταιρείᾳ ἐκείνων, οἵτινες δυσμενῶς εἶχον πρὸς πᾶσαν ἐλευθέριον καὶ εὐθυμον ὀρμὴν τῶν Ἀθηναίων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, μεθ' οὗ καὶ τὸν οἰκειακὸν βίον τῶν ἐναντίων ἐπεσκόπει. Διέκειτο δὲ μάλιστα οἰκειότατα πρὸς τὰς γυναῖκας ἐκείνας, ἃς τοὺς ἄνδρας ἐμίσει, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν Τελεσίπην, τὴν γυναῖκα τοῦ Περικλέους.

Ἄλλ' ὅμως τὸ κινούμενον τοῦτο μνημεῖον τῶν ἐνδόξων παλαιῶν χρόνων, ἡ γραφα αὐτῆ φιλῆ τοῦ κρυφῆ ἐπίσης δυσηρεστημένου Πολυγνώτου ἐφαίνετο οὐχὶ ὅλως κακόνους καὶ ἐπαχθῆς. Διότι ἦτο δυσμενῆς ἅμα τε καὶ εὐμενῆς, πανοῦργος καὶ ἄκακος, σεμνὴ καὶ εὐκίνητος, γελοία καὶ σεπτή. —

Τοιαύτη λοιπὸν ἦτο ἡ γυνή, ἀφ' ἧς ὁ Περικλῆς καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ, ὁ σοφὸς Ἀναξαγόρας, ἐλθούσης εἰς ἐπίσκεψιν τῆς φιλῆς Τελεσίπης, ἐν σπουδῇ ἔφυγον.

Ἡ Τελεσίπη ἐβοήθησε τῇ ἀδελφῇ τοῦ Κίμωνος, ἵν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴ τὸ ἰσχνὸν σῶμα τοῦ ἱματίου, ὅπερ δίκην μανδύου ἐφόρει, καλύπτουσα δι' αὐτοῦ, ὡς κοσμία Ἀτθίς, ὡσάκις ἐξήρχετο εἰς τὴν ὁδόν, οὐ μόνον τὸ ἄνω τοῦ σώματος, ἀλλὰ

καὶ τὴν κεφαλὴν μέχρι τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Εἶτα δ' ᾤρεξεν αὐτῇ ἔδραν ἐπιστρώσασα προσκεφάλαιον καὶ ἐκέλευσεν αὐτὴν νὰ καθίσῃ. Ἦτο δ' ἡ Ἑλπινίκη πολυτελῶς καὶ μετ' ἀρχαϊκῆς τινοῦ ἐπιμελείας ἐνδεδυμένη. Ἐπιμελῶς δ' εἶχεν εὐθετίσασα καὶ τὴν κόμην, ἣς ὁ καλλωπισμὸς ἔπρεπεν ἐξαιρέτως τῷ τρόπῳ αὐτῆς. Διότι τὸν μὲν κόρυμβον συνεῖχεν ὁ σάκος, ὃς ὑψῶν αὐτὸν περιέπλεκε ἐπὶ τῷ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς πανταχόθεν εἰς χαρίεν σχῆμα συστρεφόμενος, τὸ δὲ μέτωπον ἐκόσμει ἢ στεφάνη, τὸ μετάλλινον ἐκεῖνο πέταλον, ὅπερ ὅμοιον πρὸς διάδημα εἰς λεπτὸν ὑπεράνω τοῦ μετώπου ἀπέλιγε. Μεγάλα δὲ στρογγύλα ἐνώτια ἀρχαϊκοῦ σχήματος ἐσειόντο ἐκατέρωθεν τοῦ προσώπου τῆς σεμνῆς Ἑλπινίκης.

«Τελεσίπη!» εἶπεν ἡ ἐλθοῦσα· «μοὶ φαίνεται, ὅτι εἶσαι σήμερον ἄχροτέρα, ἢ ὅσον συνήθως. Τί τοῦτο σημαίνει;»

«Ἴσως ἐκ τοῦ φόβου,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίπη· «διότι τέρας ἐφάνη σήμερον ἐν τῇ οἰκίᾳ.»

«Τί λέγεις;» εἶπεν ἡ Ἑλπινίκη. «Ἐξεχύθη ἴσως ἔλαιον, ἢ οἶνος κατὰ τὴν σπονδήν, ἢ μὴ αἱ δοκοὶ ἔτριξαν ἄνευ αἰτίας, ἢ μὴ ξένος μέλας κύων εἰς τὴν οἰκίαν εἰσώρμησεν;»

«Κριὸν γεννηθέντα ἐν τῷ ἀγρῷ,» ὑπέλαβεν ἡ Τελεσίπη, «καὶ ἐν μόνον κέρασ ἔχοντα ἐν μέσῳ τῷ μετώπῳ ἐκόμισε σήμερον εἰς τὴν πόλιν ὁ ἀγροκόμος.»

«Μονόκερων κριόν;» ἐρῶρηξε φωνὴν ἡ Ἑλπινίκη. «Πρὸς τῆς Ἀρτέμιδος! οὐδόλως θαυμάζω, ὅτι σημεῖα καὶ τέρατα φαίνονται. Ἐν Βριλήσσω ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ, ὡς ἤκουσα, τῇ προτεραῖᾳ μέγας λίθος. Τινὲς δὲ λέγουσιν, ὅτι καὶ κομήτης ὅμοιος πρὸς πυρφόρον δοκὸν ἐπεφάνη. Καὶ ἀγάλματα δὲ τινα θεῶν τελευταίως ἤρξαντο ἀνιδροῦντα καὶ αἰμορροῦντα. Πρὸ μικροῦ δὲ καὶ κόραξ τις ἐπὶ τοῦ ἐπιχρύσου ἐκαθέσθη ἀγάλματος τῆς Παλλάδος ἐν Δελφοῖς καὶ ἐξέκοψε

διὰ τοῦ ῥάμφους τοὺς καρποὺς τοῦ χαλκοῦ φοίνικος, ἐφ' οὗ τὸ ἄγαλμα ἴσταται. Ἀλλὰ τὸ δεινότερον πάντων, φαντάσθητι, ἡ ἰέρεια τῶν Εὐμενίδων ἐν Ὁρχομενῷ λέγεται, ὅτι δασὺν πάγωνα ἔφρυσε! — Δὲν ἐκαλέσατε τερατοσκόπον τινά;»

«Τὸν Λάμπωνα,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη.

«Ὁ Λάμπων εἶναι δεξιός!» ὑπέλαβεν ἡ Ἑλληνική ἐπινεύσασα τῇ κεφαλῇ. «Εἶναι ὁ ἄριστος πάντων. Τὰ σπλάγχνα ἰερείου τινὸς ἐξετάζων πᾶς τις δύναται νὰ μαντευθῆται, ἀλλὰ θαυμαστὸν εἶναι ν' ἀκούσῃ τις καὶ νὰ ἴδῃ τὸν Λάμπωνα κρατοῦντα ὡν ὑπεράνω τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἀνίδρωσιν, ἢ διαφράγῃ αὐτοῦ θεώμενον καὶ μαντευόμενον· ἢ ρίπτοντα σῖτον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ συντιθέντα δι' αὐτοῦ γράμματα καὶ λέξεις, εἶτα δ' ἀλεκτορίδας εἰσάγοντα καὶ προσέχοντα, ὅποιον τῶν γραμμάτων, ἢ τῶν λέξεων ἐκκολάπτουσι. Καὶ τὰς χεῖρας δ' ἐξετάζων, ἢ τὸ διαυγὲς ὕδωρ καὶ πάντα ἱκανάτατος ὑπὲρ πάντας εἶναι νὰ μαντευθῆται. Ὁ Λάμπων εἶναι δεινὸς καὶ ἀξιόπιστος. Δύνασαι νὰ πιστεύῃς εἰς πᾶν, ὅτι ἂν ὁ Λάμπων λέγῃ, ὡς εἰς τοὺς λόγους τῆς ἐν Δελφοῖς Πυθίας. — Ἀλλὰ δὲν μοι εἶπες, πῶς ἠρμήνευσε τὸ τέρας;»

«Εἶπεν, ὅτι ὁ μονόκερως τὴν τοῦ Περικλέους ἀρχὴν τῶν Ἀθηνῶν σημαίνει,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη. Ἡ δ' Ἑλληνική μυκτηρίσασα οὐδὲν πλέον εἰς ἔπαινον τοῦ Λάμπωνος εἶπεν.

«Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων,» εἶπε, «προσεῖχεν ὑπὲρ πάντας τοῖς θείοις σημείοις καὶ ποτε εἰς δωδεκάκις ἔθυσεν, ἕως οὗ ἐγένοντο τὰ ἱερά, καὶ τότε μόνον προσέβαλε τοῖς πολέμοις. Ἀλλὰ πάντοτε ἐκστρατεύων ἔλεγε πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς πόλεως ὀριζόμενον μάντιν· «Οἰωνοσκόπε, ἐπιτέλει τὸ καθήκόν σου, ἀλλὰ μὴ με κολάκευε! μὴ κιβδήλευε τὰ ἱερά χαριζόμενος ἐμοί!» Ἄλλ' οἱ σήμερον πολιτικοὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἄλλως περὶ ταῦτα ἔχουσι καὶ οἱ μάντις καλῶς γινώσκουσι, τίνες ὀρέγονται τῆς ἀληθείας. Καὶ δύνανται μὲν οἱ

στέργοντες τὴν κολακειάν νὰ καυχῶνται ἐπὶ μικρὸν ἐπὶ τῇ εὐδοκίμῃσει, ἀλλ' ἡ εὐνοια τῶν θεῶν ἢ ἀληθῆς οὐδέποτε παρέχεται ἐκείνοις, οἵτινες καταφρονοῦσι τῶν θεῶν!»

«Νομίζεις,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη, «ὅτι ὁ Περικλῆς ἐφάνη λίαν εὐγνώμων πρὸς τὸν Λάμπωνα ἐπὶ τῇ μαντεία; Ἀπλῶς ἐμειδίασεν, ὁ δὲ φίλος αὐτοῦ, ὁ γέρων ἐκείνος ἐξώλης, ὁ θεοστυγῆς Ἀναξαγόρας, ἐτόλμησε καὶ νὰ σκώψῃ αὐτόν.»

«Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ μου Κίμωνος,» εἶπεν ἡ Ἑλπινίκη, «ἐδεξάμεθα τοὺς σοφιστὰς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς θεομίσεις!»

«Καὶ οἱ τοιοῦτοι,» εἶπεν ἡ Τελεσίππη, «οὐ μόνον τὴν θεοσέβειαν καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη τῶν πολιτῶν ὑποσκάπτουσιν, ἀλλ' ἀνατρέπουσι καὶ τὴν οἰκειακὴν εἰρήνην καὶ εὐδαιμονίαν. Ἐγενόμην σύμβιος τοῦ πλουσίου Ἴππονίκου καὶ ἡδυνάμην πρὸ τούτου καὶ τὸν ἄρχοντα βασιλέα νὰ λάβω ὡς ἄνδρα, τὸν ἄρχοντα βασιλέα, οὗ ἡ σύμβιος τὴν ὑψίστην γυναικειάν ἀρχὴν ἐν τῇ πόλει ἔχει μετέχουσα κατὰ παλαιὸν ἔθος τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερατικῶν ἔργων τοῦ ἀνδρός. Ἄλλ', ὡς πρότερον εἴλκυσέ με ὁ πλούσιος Ἴππόνικος, οὕτω εἶτα οἱ μεγαλοπρεπεῖς καὶ προσηνεῖς καὶ αἰμύλοι τρόποι τοῦ Περικλέους. Ἄλλά, τί εὖρον ἐνταῦθα ἢ ἐν εὐμαρείᾳ εἰθισμένη! Ὅποια ἦσαν τὰ κατὰ τὸν οἶκον τοῦ πλουσίου Ἴππονίκου καὶ ἀνθ' ὁποίων ἀντήλλαξα αὐτά! Καὶ ὅποσον καθ' ἡμέραν τὰ πράγματα διαφθείρονται! Ὁ Περικλῆς ὀλιγωρεῖ καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ οἴκου. Ὅσακις δ' ἔρχομαι πρὸς αὐτόν, ἵνα συσκεψάμεθα περὶ τῶν οἰκειῶν, ἀσχολίαν ἔχει. Δὲν τολμᾷ πλέον νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτόν. Μὲ ἀποδιώκει φανερῶς! «Φίλη Τελεσίππη,» λέγει, «μὴ ἐνόχλει με ἐκάστης πρωΐας διὰ τοιούτων, ἢ τοῦλάχιστον μὴ εἰσέρχου ἄλουτος καὶ ἀκτένιστος, ἵνα μὴ προσβάλλῃς καὶ τὰ ὦτα ἅμα τε καὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου!»



"Ἡμην σύμβιος τοῦ πλουσίου Ἴππονίκου, ὅς μοι ἐπέτρεπε νὰ ζῶ πολυτελῶς, ἀλλ' ὅμως οὐδέποτε εἶπεν ἐκεῖνος τοιούτους λόγους πρὸς ἐμέ. Ἐνταῦθα δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους, ἐν ἣ ἄντι τῆς πολυτελείας καὶ ἀφθονίας ἐκείνης ἔνδεια καὶ πενιχρότης με περιστοιχίζουσιν, ὀφείλω νὰ λούωμαι, νὰ μυρίζωμαι καὶ νὰ στεφανῶμαι πρότερον, ἵνα ἔλθω πρὸς τὸν ἄνδρα! Ὅπόσον ἀντέστην, ὅτε ἐνέπεσεν αὐτῷ ἡ γνώμη τοὺς ἀγροὺς νὰ μισθῶσῃ καὶ τὰ χρήματα τῷ πιστῷ οἰκέτῃ Εὐαγγέλῳ νὰ πιστεύσῃ! Ἐκεῖνος εἶναι νῦν ὁ ταμίας καὶ οἰκονόμος καὶ ἐγώ, ἡ δέσποινα, ὀφείλω νὰ λαμβάνω τὰ χρήματα παρὰ τοῦ δούλου! Καὶ γινώσκεις παρὰ τίνας ὁ Περικλῆς τὴν ἀρίστην ταύτην οἰκονομίαν ἔμαθε καὶ τίς τὸ παράδειγμα ἔδωκεν; Οὐδεὶς ἕτερος, ἢ ὁ προσφιλεὶς αὐτῷ Ἀναξαγόρας. Διότι ὁ ἐπίβουλος ἐκεῖνος μεριμνοφροντιστὴς καὶ ἀπράγμων, πρὶν ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πατρίδος, τῶν Κλαζομενῶν, ἵνα ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ἐπετιμᾶτο ὑπὸ τῶν συγγενῶν ἐρωτῶντων, διὰ τί δὲν ἀκονόμευ τοὺς ἀγροὺς, οὓς παρὰ τοῦ πατρὸς διεδέξατο. Ἐκεῖνος δ' ἀπεκρίνατο, «διοικήσατε ὑμεῖς αὐτοὺς, ἐὰν θέλητε!» Καὶ τέλος ἀπῆλθε καὶ κατέλιπε πᾶσαν τὴν ἀκίνητον οὐσίαν, ὡς εἶχεν, εἰπὼν πρὸς τοὺς Κλαζομενίους νὰ θόσκωσι τὰς δημοσίας αἴγας κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ λειβάδια αὐτοῦ! — Τοιοῦτοι εἶναι οἱ φίλοι καὶ σύμβουλοι τοῦ Περικλέους!»

Τὸν θρήνον τοῦτον τῆς Τελεσίπης διέκοψε δούλος εἰσελθὼν, ἵνα ἐρωτήσῃ τὴν δέσποιναν περὶ οἰκιακοῦ τινος πράγματος. Καὶ ἄλλοι δὲ δούλοι καὶ δούλαι ἦλθον ἐκ τῆς ἀγορᾶς κομίζοντες τὰ πρὸς τροφήν ἄνια. Ἡ δὲ Τελεσίπη γενομένη καὶ ὀσφρανομένη πείραν ἐλάμβανεν αὐτῶν ἐρωτῶσα καὶ τὴν Ἑλινίκην, ἂν πρόσφατος ὁ λύκος ἦτο, εἶτα δ' ἔδωκε τῷ μαγεῖρῳ τὴν ἀναγκαίαν διαταγήν, παρέδωκε ταῖς δούλαις λίνον, νήματα καὶ ἄλλα ὑφάσματα, ὅσα

ἀναγκαῖα εἰς μίαν ἡμέραν, ἵνα κλάσωσιν, ὑφάνωσιν καὶ ῥάψωσι, καὶ ἐκαθέσθη πάλιν παρὰ τῆ φιλῆ, ἵν' ἀναλάβῃ τὸν λόγον.

«Καὶ δὲν εἶπον ἔτι τὸ χεῖριστον πάντων!» εἶπε. «Πρότερον μὲν ἦτο ἡ διαίτα ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ πενιχρὰ μὲν, ἀλλ' ἦσυχος. Ἄλλ' ἄλλως ἔχουσι τὰ πράγματα νῦν, ἀφ' οὗ ὁ Περικλῆς ἐξ ἀνοήτου φιλανθρωπίας τὸν ὄρφανὸν υἱὸν τοῦ Κλεινίου, οὗ κηδεμῶν εἶναι, τὸν Ἀλκιβιάδην, εἰς τὴν οἰκίαν παρέλαβεν, ἵνα παιδεύσῃ αὐτὸν κοινῇ μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τέκνων. Λέγω δ' ἐκ φιλανθρωπίας, ἀλλὰ φιλάνθρωπος ἐφάνη μόνον πρὸς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ συγγενεῖς, ἀπηνῆς δὲ καὶ ἄσπλαγχνος πρὸς ἐμὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἰδίων σαρκῶν καὶ τοῦ ἰδίου αἵματος τέκνα. Γινώσκεις, ὅποσον κόσμια καὶ εὐπειθῆ ἦσαν τὰ δύο τέκνα μου, ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκάθηντο ἐν τῇ γωνίᾳ ἦσυχά καὶ ὁ παιδαγωγὸς μένων παρ' αὐτοῖς ἐκοιμᾶτο. Τόσον ὀλίγα πράγματα παρεῖχον αὐτῶ! Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἀπεκάλει πάντοτε ὑποούλους καὶ ἔψευγεν αὐτοὺς ἐπὶ τῷ ὀλιγοθέρμῳ, ὅμως δ' ἦσαν καλῶς πεπαιδευμένα παιδιά, ὡς εὐχετα ἕκαστος τῶν γονέων νὰ βλέπῃ τὰ ἑαυτοῦ τέκνα. Ἦσαν εὐπειθῆ καὶ οὐδὲν ἔπραττον, ἂν μὴ τις ἐπέταττεν. Ἐκαθέζοντο, ἢ ἀπῆρχοντο, ἐσιτοῦντο, ἢ ἐκοιμῶντο, ὅτε ἐπέταττε τις τοῦτο. Ἄν δέ τις ἔλεγε· «Πάραλε, μὴ ἐντίθει τὴν πυγμὴν εἰς τὸ στόμα,» ἢ «Ξάνθιππε, μὴ τρύπα τὴν ῥίνα,» εὐθὺς ἀπέσπα ὁ Πάραλος τὴν πυγμὴν ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ ὁ Ξάνθιππος τὸν δάκτυλον ἀπὸ τῆς ῥινός. Ἄν δὲ ποτέ τις αὐτῶν προσεποιεῖτο, ὅτι ἐχαλέπαινε, ἀκούων μόνον τὸ «ἡ Μορμῶ ἔρχεται,» ἢ «ἡ Ἐμπουσα,» ἢ «ἡ Ἀκκά,» ἢ «ὁ Λύκος,» ἢ «ὁ ἵππος δάκνει,» ὠχρία καὶ ἐγίγνετο ἡμερος, ὡς ἀμνός. Ἄλλὰ νῦν δὲν ἀναγνωρίζει τις τὰ παιδιά, ἀφ' οὗ ὁ ὀλεθρὸς ἐκεῖνος, ὁ Ἀλκιβιάδης, τὴν οἰκίαν ἐπάτησε. Μετ' αὐτοῦ εἰσηλθὸν καὶ αἱ

κραυγαί καὶ ὁ θόρυβος καὶ πᾶσα δυσαρμοστία εἰς τὸ διαιτη-  
 τήριον τῶν παίδων. Διότι πρῶτον μὲν τὴν πλαταγὴν καὶ  
 τὸν στρόβιλον, τὰ προσφιλέστατα παίγνια τοῦ Παράλου καὶ  
 Ξανθίππου, ἐρρίψεν εἰς τὴν γωνίαν καὶ ἐξήτησε ζυλίνους  
 ἵππους καὶ ἀμαξίδια. Ὁ Περικλῆς δ' ἐδωρήσατο αὐτῷ ταῦτα  
 καὶ τότε ὅλην τὴν ἡμέραν ἔτρεχεν ἀνὰ τὸ περιστυλον θορυ-  
 βῶν τόσον, ὥστε ἐνόμιζε τις, ὅτι εὕρισκετο ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ  
 τῆς Ὀλυμπίας. Μετ' ὀλίγον δ' οἱ ζυλίνοι ἵπποι δὲν ἤρκουν  
 αὐτῷ καὶ ἐξεύγνυε τὸν Πάραλον καὶ τὸν Ξάνθιππον καὶ αὐτὸν  
 τὸν παιδαγωγὸν τέλος ὑπὸ τὸ Ὀλυμπιακὸν θριαμβικὸν ἄρμα,  
 ὡς ἔλεγεν. Ἐπειτα συνελάμβανε χελιδόνας ἐν τῷ περιστύλῳ,  
 ἐκολόβου τὰ πτερὰ αὐτῶν, ἢ προσδέων διὰ μακροῦ σχοινίου  
 ἐφόβει, ἵνα περυγίζωσι. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προσέβλεπον  
 τὰ δύο παιδιά τὰς πράξεις τοῦ νέου συντρόφου περίφοβα καὶ  
 ἐκπληκτα, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον εἰθίσθησαν πρὸς αὐτάς καὶ προσ-  
 ερχόμενα ἀπέβλεπον πρὸς αὐτὸν μετὰ σπουδῆς καὶ ζήλου.  
 Βραδύτερον δὲ καὶ ἐβοήθουν αὐτῷ καὶ τέλος ἤρξαντο καὶ  
 αὐτά, ὡς οἱ πίθηκοι, σκαιῶς μιμούμενα, ὅτι ὁ ὕβριστῆς  
 ἐκεῖνος ἔπραττεν. Ἄλλ' ὅμως ἡ ἀγαθὴ αὐτῶν φύσις καὶ  
 ἐν τούτῳ ἐφαίνετο, ὅτι οὐδέποτε αὐτοὶ κακὸν τι ἐπενόουν,  
 ἀλλὰ μόνον πιστῶς τοῦτο ἔπραττον, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπέ-  
 ταττεν. Ὅσακίς δ' ἐγὼ προὔβαλλον τὴν Μορμῶ, ἢ τὴν  
 Ἐμπουσαν, ἢ τὴν Ἀκκῶ, ἢ τὸν Λύκον, ἢ τὸν δάκνοντα ἵππον,  
 ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης ἐγέλα, ὁ δὲ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος  
 βλέποντες, ὅτι οὔτε ἡ Μορμῶ, οὔτε ἡ Ἐμπουσα, οὔτε ἡ  
 Ἀκκῶ, οὔτε ὁ Λύκος, οὔτε ὁ δάκνων ἵππος ἐχαλέπαινον τῷ  
 Ἀλκιβιάδῃ γελῶντι, συνεγέλων καὶ αὐτοί, ὥστε ἀπώλεσε τὴν  
 δύναμιν τὸ φόβητρον, ὅπερ ἄλλοτε μετεχειριζόμεν, καὶ οὕτω  
 ἀπειθεῖς μοι ἐγένοντο καὶ αὐτοί. Ὁ δὲ παιδαγωγὸς εἶναι  
 γέρων τις, δοῦλος ἐγγηράσας τῇ ὑπηρεσίᾳ, ὅστις πεσῶν ποτε  
 ἐξ ἐλαίας συνέτριψε τὸ σκέλος καὶ ἐκ τούτου παιδαγωγὸν

αὐτὸν ἐκ φιλανθρωπίας ὁ Περικλῆς ἀπέδειξεν, ἵνα μὴ συντονόν τι ἔργον ἐργάζεται. Ὡστε νῦν καὶ αἱ δᾶδες ἐν τῇ ἐστία οὐδόλας ἀσφαλεῖς ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίσκων τούτων εἶναι, οἵτινες κατακόπτουσι καὶ θραύουσι πᾶν τὸ κατακοπτόμενον καὶ θραυόμενον καὶ ἀναρρίχωνται, ὅπου δύνανται, καὶ καταπίπτουσιν, ὅθεν δυνατόν νά καταπέσωσι. Τὰς δούλας δ' ἐπικερτομοῦσι καὶ κνίζουσι καὶ τοὺς δούλους σκώπτουσι καὶ δέρουσι. Ὅσακις δὲ σπουδαίως προτιθεμένη ν' ἀποτρέψω τῶν τοιούτων ὀρμῶ ἐπ' αὐτοὺς τὸ σανδάλιον κρατοῦσα, τότε ὁ μὲν Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος ὑποδύονται ὑπὸ τὰς τραπέζας καὶ τὰς κλίνας, ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἀναρρίχᾶται, ὡς σκίουρος, πρὸς τοὺς κίονας τοῦ περιστύλου μέχρι τοῦ κιονοκράνου. Ὁ δὲ Περικλῆς, ὅσακις αἰτιῶμαι τὰ παιδία περὶ τούτων, μειδιᾷ καὶ ὑπερασπίζει αὐτοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ, κατὰ τῶν ὑπούλων! . . .»

Αἴφνης δὲ διεκόπη ὑπὸ τοῦ μικροῦ Παράλου, ὃς κλαίων προσέτρεχεν ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων.

«Ἐπαίζομεν τὸν μαινόμενον Αἴαντα,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «τὸν μαινόμενον Αἴαντα, ὃς ἔσφαξε τὰ ποίμνια, ὅτε ἐμάνη, νομίζων, ὅτι τοὺς Ἀχαιοὺς σφάζει, καὶ ὃς εἶναι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ γένους ἡμῶν, ὡς ὁ πατὴρ Κλεινίας μοι ἔλεγεν. Ἐγὼ μὲν ὑπεκρινόμην τὸν Αἴαντα, ὁ δὲ Πάραλος καὶ Ξάνθιππος τὰ ποίμνια. Ἀλλὰ μετρίως μόνον ἐμαστίγωσα αὐτούς.»

«Ἀπάνθρωπον παιδίον!» ὑπ' ὀργῆς ἀναβράζουσα ἐκραύγασεν ἡ Τελεσίππη. Ἀπὸ νεύματος δὲ καλέσασα τὸν Πάραλον καὶ τὸν Ξάνθιππον κατησπάζετο, ἵνα παρηγορήσῃ αὐτούς.

Ἐν τούτῳ δὲ προσέβλεπεν ἀσκαρδαμυκτὴ ἡ Ἑλπινίκη τὸν μικρὸν Ἀλκιβιάδην.

«Καὶ ὅμας εἶναι χαριέστατον παιδίον!» εἶπεν. «Οἱ μέλανες οὔτοι ἀπαστράπτοντες ὀφθαλμοὶ — τὸ ἀνταυγὲς λευκὸν μέτωπον — οἱ στιλπνοὶ κυμαινόμενοι βόστρυχοι» —





«Ατιθάσευτος ὄλεθρος εἶναι!» ἀνεκραύγασεν ἡ Τελεσίπη παροξυνθεῖσα πρὸς τοὺς λόγους τοῦ θαυμασμοῦ, οὓς ἐφαίνετο καταχέουσα ἢ φίλη κατὰ τοῦ παιδός.

Εἶτα δ' ἐκάλεσέ τὸν παιδαγωγόν· ὁ δὲ προσήρχετο ὑποσκάζων.

«Διὰ τί ἠγέσχου τὸν Ἀλκιβιάδην κακοποιοῦντα τοὺς παῖδας;» εἶπεν ὀργίλως.

«Καὶ οὗτος μετείχε τῆς παιδείας,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης· «οὗτος ἴστατο, ὡς ὁ δούρειος ἵππος, ἐφ' οὗ ἔμελλον ἔπειτα νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ Ἴλιον.»

Ἐκπληκτος δὲ προσέβλεπεν ἡ Τελεσίπη τὸν παιδαγωγόν.

«Δέσποινα Τελεσίπη,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «οὐχὶ νῦν πρῶτον ἠναγκάσθην νὰ φέρω ἐπὶ τῶν νῶτων τὸ μανικὸν παιδάριον ὑπέικων τῇ ιδιοτροπίᾳ αὐτοῦ. Χθὲς ἔδακέ μου καὶ τὴν χεῖρα ὡς σκύλαξ.»

«Αἴσχος! εἰπέ, ὡς λεοντιδεύς,» εἶπεν ἀγανακτῶν ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης.

«Ζεῦ καὶ Ἀπολλων!» σπουδαίως μορφάσασα ἀνέκραξεν ἡ Ἑλπινίκη καὶ προσαγομένη τὸν παῖδα εἶπεν αὐτῆς θωπεύουσα αὐτόν. «Εἶσα μεγαλόφρον παιδίον καί, ἂν ἔζης ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Κίμωνος, τοῦ ἀδελφοῦ μου, βεβαίως θὰ ἐβοήθεις αὐτῶ ἐν τοῖς κατὰ τῶν Περσῶν πολέμοις. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, τέκνον, ἀλλοίους τρόπους εἶχον τὰ παιδιά, ἢ οἷους νῦν. Διότι δὲν ἦσαν εὐστοχα ἐν ἀποκρίσει καὶ προπετῇ καὶ ἄκαιρα, καὶ κατεφρόνουν τῶν μύρων καὶ τῶν θερμῶν λουτρῶν. Παρὰ τῇ τραπέζῃ δ' ἐκάθητο ἡσύχως καὶ κοσμίως, οὐδ' ἐπέβαλλον τὸν ἕτερον μηρὸν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, οὐδ' ἤπτοντο διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν οὐδὲ τοῦ καυλοῦ κἂν τῶν λαχάνων. Ἐν τῇ παλαιστρᾷ δὲ προῦβαλλον καθίζοντα ἐπὶ τῆς ἄμμου τοὺς πόδας οὕτως, ὥστε νὰ μὴ προσβάλληται ἡ αἰδώς, καὶ ἀνιστάμενα προῦνοοῦντο νὰ μὴ

καταλίπωσιν ἐπ' αὐτῆς εἶδωλον τῆς ἦβης. Ἐκάστης δὲ πρωΐας ἔβλεπέ τις αὐτὰ λεπτότατον φέροντα ἱμάτιον καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ νιφετοῦ πορευόμενα εἰς τοῦ μουσικοῦ, ἔνθα ἐμάνθανον σπουδαῖα ποιήματα, ὡς τὸ «Παλλάδα περσέπολιν δεινάν,» ἢ τὸ «Ἐπέζαθ' ὁ Κριὸς» τοῦ Σιμωνίδου, οὐχὶ δὲ τοιαῦτα θηλυπρεπῆ ἄσματα κατὰ τὸν νῦν τρόπον ἔκλυτα καὶ ἀναιδῆ, ἐφ' οἷς ἔπρεπε νὰ μαστιγῶνται οἱ ζητοῦντες νὰ εὐδοκιμήσωσιν ὀλεθροί. Σκέψαι δ', ὦ παῖ τοῦ Κλεινίου, ὅτι ταχέως θά σε πέμψωσιν εἰς τοῦ διδασκάλου μετὰ τῶν συντρόφων σου, ἵνα μάθῃς τὰ γράμματα καὶ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν καθάραν καὶ τὸν αὐλόν.»

«Ὅχι!» ἀνέκραξεν ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης, «τὸν αὐλὸν ἀπεχθαίρω — ὁ αὐλὸς ποιεῖ τὸ πρόσωπον τοσοῦτον ἄμορφον — ἐξογκοῖ τὸ στόμα τοιουτοτρόπως.»

Ταῦτα δὲ λέγων ἐφύσα τὰς γνάθους, ὅσον ἠδύνατο.

«Ὡ ὅποσον μάταιος!» ἀνέκραξεν ἡ Ἑλπινίκη καὶ ἠθελε νὰ φιλήσῃ τὸ παιδίον.

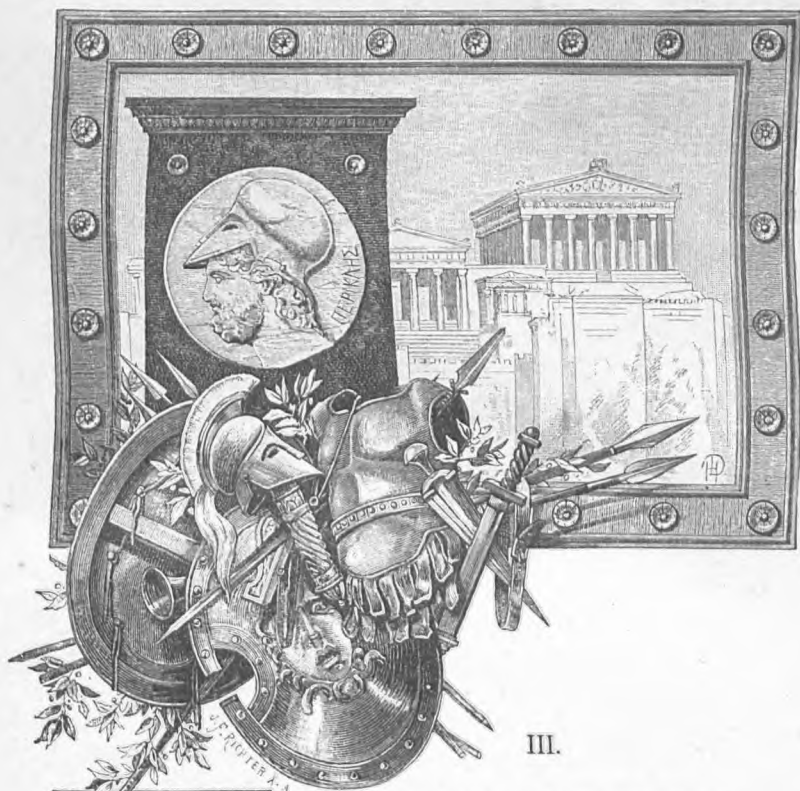
Ἀλλὰ τὰ παιδία ὀλίγον στέργουσι τὰς παρηβηκίας παρθένους. Δι' ὃ καὶ ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης, ἵν' ἀποφύγῃ τὸ φίλημα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος, στραφεὶς μετὰ παιδικῆς ἀφελείας ἐξεκένωσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς τὸν ἀέρα τῶν πεφυσημένων γνάθων καὶ μεθ' ὀρμῆς ἐξέφυγε χλευαστικῶς γελῶν.

Ἦγανάκτησε δ' ἡ Ἑλπινίκη καὶ ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς ἔδρας, ἵνα ἀπέλθῃ. Λαβοῦσα δὲ τὸ ἱμάτιον ἔρριψε τὴν μίαν πτέρυγα τοῦ μακροῦ ὑφάσματος ὑπεράνω τοῦ ἀριστεροῦ ἄμου ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν καὶ προσήρμοσεν αὐτὴν διὰ τῆς ἀριστερᾶς πρὸς τὸ σῶμα. Εἶτα δ' ἔφερε τὸ ὑφάσμα ὑπεράνω τῶν νῶτων ἐπὶ τὰ δεξιὰ οὕτως, ὥστε καὶ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ σώματος καὶ τὴν κεφαλὴν πλὴν τοῦ προσώπου ἐκάλυψε, καὶ τέλος ἐξέτεινεν αὐτὸ ὑπὸ τῆς σιαγόνι εἰς τὸν ἀριστερὸν ἄμον οὕτως, ὥστε τὸ ἄκρον ὑπεράνω τοῦ ἄμου ὀπισθεν ἐκρέματο.

«Βλέπεις,» εἶπεν ἡ Τελεσίπη κρατοῦσα τὴν χεῖρα τῆς φίλης, «βλέπεις, ὅποιαν συμφορὰν φέρω. Οὕτω διάγω τὸν βίον ταλαιπωρουμένη ὑπὸ τῶν παιδῶν παρ' ἀνδρὶ ραθύμῳ, ἐστερημένη πάσης χαρᾶς, ἀνιωμένη, καταπεφρονημένη ἐγώ, ἥτις ἠδυνάμην νὰ συνάψω γάμον πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα, ἵνα μετέχω τῶν ἱερῶν τελετῶν τῆς λατρείας τῶν θεῶν τῶν Ἀθηναίων.»

«Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων ἔλεγε πάντοτε,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλινίκη, «νέοι καιροί, κακοὶ καιροί! — Ὁ κόσμος διατελεῖ κινούμενος καὶ προβιάζει τὰς κενοδόξους ὀρέξεις τῶν ἀνδρῶν. Ἄλλὰ καὶ ἡμεῖς αἱ γυναῖκες ζῶμεν! Πρόσχες, Τελεσίπη, καὶ ἀρκέσθητι σήμερον τούτῳ μόνον· ἐὰν ἡμεῖς αἱ γυναῖκες συνιστάμενα προσκολληθῶμεν τοῖς τροχοῖς, δὲν θὰ δυνηθῶσιν οὗτοι τόσῳ ταχέως νὰ ἐκκυλίσωσι τέλεον τὸν κόσμον ἐκ τῆς παλαιᾶς τροχιᾶς!» —





### Ο ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ ΤΑΙΝΙΟΠΩΛΗΣ.



Ξελθόντες ἐκ τῆς οἰκίας ὁ τῶν δημοσίων ἐπιμελούμενος Περικλῆς καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ, ὁ σοφὸς Ἄναξαγόρας, ἐπορεύοντο διὰ τῆς ὁδοῦ, ἣτις ἀπὸ τοῦ μεγάλου θεάτρου τοῦ Διονύσου τοῦ ἐπὶ τῶν προπόδων τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς τὰ κάτω ἔφερε, καὶ στραφέντες πρὸς βορρᾶν ἐτράπησαν τὴν διὰ τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου πάγου εἰς τὴν ἀγορὰν φέρουσαν.

Καὶ ἤδη ἀφικόμενοι ἴσταντο ἐν τῇ ἀγορᾷ.



Εἰς μακρὸν διατείνει δ' ἐν τῇ κώμῃ τοῦ Κεραμικοῦ τὸ κέντρον τοῦτο τῆς διατριβῆς καὶ ἀναστροφῆς τῶν Ἀθηναίων. Κεῖται δ' ἐν σκέπη, ὡς ὑπὸ πάντων τῶν λόφων τῶν Ἀθηναίων περιβαλλόμενον. Διότι πρὸς ἀνατολὰς μὲν ὑψοῦται ἡ ἀπορρώξ πέτρα τοῦ Ἀρείου πάγου καὶ ἡ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν τῷ πρὸς ἐσπέραν δὲ κεῖται ὁ λόφος τῶν Νυμφῶν, πρὸς ὃν συνέχει κλίνων πρὸς μεσημβρίαν ὁ ὀνομαστότατος τῶν λόφων, ὁ τῆς Πυκνός, πρὸς ἄρκτον δ' ἐξαπλοῦται ἡ μικρὰ ἐξοχή ἢ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως φέρουσα καὶ ἐκ τοῦ πρὸς βορρᾶν τε καὶ δύσιν χαιρετίζουσι τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ αἱ κατωφέρεια τοῦ πολυυμνήτου Κολωνοῦ.

Οὕτω δὲ πάντες οἱ πολύφημοι οὗτοι καὶ ἱεροὶ λόφοι προσβλέπουσι τὴν ἀγοράν.

Ἐν τῷ μέσῳ δ' αὐτῆς ὑψοῦται ὁ βωμὸς τῶν δώδεκα μεγάλων Ὀλυμπίων θεῶν καὶ ἴστανται τὰ χαλκᾶ ἀγάλματα τῶν δέκα μυθικῶν ἀρχηγετῶν ἡρώων τοῦ λαοῦ καὶ τῆς χώρας τῆς Ἀττικῆς. Τούτων δὲ κατ' ἀντικρὺ τῶν χαλκῶν ἐπωνύμων ἡρώων ὑπάρχει χωρίον ὠρισμένον ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, τῶν σεμνοτάτων τούτων ἀνδρῶν τῶν ἐν τέλει, ὡς ἔδρα τῆς δημοσίας ἐνεργείας αὐτῶν ἐν τῷ χώρῳ τῆς ἀγορᾶς. Αὐτόθι δ' εὐρίσκονται καὶ τὰ πλεῖστα τῶν δικαστηρίων καὶ τὰ χωρία, ἐν οἷς ἡ βουλή, οἱ πεντακόσιοι, συνέρχεται, τὸ βουλευτήριον καὶ ἡ θόλος, τὸ στρογγύλον θολωτὸν οἰκοδόμημα.

Πυκνότερος δ', ἢ ὅσον συνήθως, κυμαίνει σήμερον ὁ ὄχλος πρὸ τῶν οἰκοδομῶν τούτων καὶ σπουδῆ πορεύονται πρὸς τὴν θόλον οἱ πρυτάνεις, οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι τῶν πεντακοσίων, οἵτινες κατὰ τὸν χρόνον διη τοῦτον τὰ τῆς πόλεως διέπουσι. Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ τῶν ἐν τέλει φαίνονται πορευόμενοι ἐκεῖσε, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτοῖς προσέχει. Αἴφνης δ' ἐκφαίνεται ὁ Περικλῆς, ὁ στρατηγός, καὶ πάντων ἡ ὄψις ἐπ' αὐτὸν μετὰγεται.

\*Οὗτος δὲ δεξιωσάμενος τὸν φίλον Ἀναξαγόραν εἰσέρχεται εἰς τὴν θόλον πρὸς τοὺς πρυτάνεις τοὺς προβουλευομένους, περὶ ὧων ὁ δῆμος ἔμελλε νὰ ἐρωτηθῆ, καὶ ἐπιστατοῦντας τῆς ἐκκλησίας, ἵνα συνδιαλεχθῆ ἔτι πρὸς αὐτοὺς περὶ τινων ζητημάτων τῆς ἡμέρας.

Καὶ μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ δὲ κεῖνται κύκλῳ ἐν τῇ εὐρείᾳ καὶ ἐκπρεπεῖ ἀγορᾶ τῶν Ἀθηναίων καὶ κομψόταται ὑψοῦνται στοαί, ἃς ἡ τέχνη λαμπρῶς ἐκόσμησεν.

Ἀναψυχὴν δὲ παρέχουσι τῷ ὀφθαλμῷ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπεράντου τούτου κύκλου τῶν ἀπαστραπτόντων ἀκρωτηρίων τῶν ναῶν καὶ τῶν στοῶν αἱ πλάτανοι, τὰ χαριστήρια φυτεύματα τοῦ Κίμωνος, αἵτινες κατὰ τὰ θερινὰ καύματα ἀναψυχὴν καὶ εὐεργετικὴν σκιὰν παρέχουσι τῷ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄχλῳ.

Ὑπὸ τὰς ῥίπας δὲ τὰς φυλαττούσας ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς βροχῆς ἐν ἀπέριοις σκηναῖς ἀναπετάννυται ὁ ποικίλος, εὖσομος καὶ πολυειδῆς πλοῦτος τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων.

Γήτεια καὶ θρίδακες καὶ κύμινον καὶ κάρδαμον καὶ θύμον καὶ μέλι καὶ βόειον κρέας καὶ ἰχθύες καὶ πτηνὰ καὶ ἄγρα, πάντα ἄξια μνήμης εἶναι, ὡς ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων πωλούμενα. Διότι, ὅτι ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν τῆς Ἀττικῆς ὠριμάζει, εἶναι πολύτιμον καὶ ὁ ἥλιος τῆς Ἑλλάδος ἤρτυσε διὰ λεπτοτάτων χυμῶν.

Καὶ οἱ γείτονες δὲ πέμπουσιν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηναίων τὰ ἄριστα αὐτῶν προϊόντα, τὰ μὲν Μέγαρα τὰ τρυφερὰ καὶ ἔγχυμα ἐκεῖνα λάχανα, ἡ δὲ παρὰ Βοιωτία τοὺς χήνας ἐκεῖνους καὶ τὰς ἐκλεκτὰς φαλαρίδας καὶ τοὺς τροχίλους.

Ἄλλ' ἅπαν σχεδὸν τὸ πλῆθος τῆς ἀγορᾶς συνωθεῖται πρὸς τὰ λεπιδωτὰ τῆς θαλάσσης θρέμματα. Διότι τὰ εὐωνότατα ταρίχη τῶν ὑπαρχόντων, ἅτινα περιαλημιμμένα ἐλαίῳ καὶ ἐν ἀρωματικοῖς φύλλοις περιειλιγμένα ἐν τῇ θερμῇ σποδῷ ὅπτα νοστιμωτάτην τὴν γεῦσιν ἔχουσι, καὶ τὰ τιμιώτατα καὶ

ὀνομαστότατα λιχνεύματα τοῦ εἴδους τούτου, αἱ βιοαικτικαὶ ἐγγέλεις, καὶ τὰ ἡδιστα λιχνεύματα, ὧν θρύουσιν οἱ ἄπειροι κόλποι τῆς πολυβραγοῦς ἑλληνικῆς ἀκτῆς, πάντα ἐνταῦθα παλοῦνται. Αἱ φαληρικαὶ δ' ἐκεῖναι ἀφύαι εἶναι τοσοῦτον λεπταὶ καὶ ἀφράδεις, ὥστε μόνον ἀντικρῦζουσα, ἵνα οὕτως εἴπωμεν, τὸ πῦρ ὀπτῶνται καὶ ἔτοιμα εἰς βρῶσιν εἶναι.

Ἄλλο μὴ ἐπιθυμῶν δ' ὠμὰ τὰ θαλάσσια ὄψα εἰς τὸν οἶκον νὰ κομίση δύναται καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Τῷ κρίνοντι δ' ἐκ τῆς ὁσμῆς καὶ τὸ ὄνειον ἔγχυμον ὀπτὸν κρέας οὐχὶ ἀξιοκαταφρόνητον φαίνεται. Ὁ κρεοπώλης τοῦλάχιστον ἐπαινεῖ τὴν κοιλίαν ὡς ἐξαιρετικὸν λίχνευμα. Οὐδὲν ἦττον δ' ἕτερός τις γείτων περαιτέρω ἐντείνων λαμπρὰν φωνὴν καὶ πᾶσαν τὴν ῥητορικὴν δεινότητα τοῦ Ἑλλήνος μεταχειριζόμενος πειράται ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ αἰγείον κρέας προτιμότερον εἶναι καὶ θρεπτικώτερον παντὸς ἄλλου καὶ ἀληθῆς τροφή τῶν ἀθλητῶν.

Ἄλλο δὲ θέλων ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ὁσμῆς τοῦ κρέατος καὶ τοῦ αἵματος, οἷς ἄλλως καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀλύμπιοι θυσιοπάρεδροι χαίρουσι, καὶ ἐπιθυμῶν ν' ἀπολαύσῃ λεπτοτέρας καὶ ἰδίου εὐωδίας δύναται νὰ μεταβῇ εἰς τὸν τόπον, ἔνθα οἱ πανοῦργοι ὀφθαλμοὶ στεφανηπλόκου τινὸς παιδίσκης, ἢ ῥοδόχρου τινὸς παιδὸς προκαλοῦσιν αὐτόν. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἀρέσκονται τοῖς στεφάνοις ὑπερβαλλόντως καί, ἀφ' οὗ ἂν τῆς κοιλίας τῆς μητρὸς ἐξέλθῃ, μέχρι τοῦ τάφου στεφανοῦνται. Οὕτω δὲ διὰ στεφάνου κοσμεῖται καὶ ἡ δόξα καὶ ὁ ἔρωσ καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ χαρὰ καὶ πᾶσα ἐορτή. Οὐ μόνον δ' ὁ συμπτώτης περιστέφει τὸ μέτωπον στεφάνῳ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄρχοντες ἐπιτίθενται αὐτόν, ὅταν ἐπιτελῶσι τὰ ἐαυτῶν καθήκοντα, καὶ ὁ ῥήτωρ κοσμεῖται δι' αὐτοῦ, ὅταν μέλλῃ ν' ἀναβῇ ἐπὶ τὴν πύκνα, ἵν' ἀγορεύσῃ. Ἐκ μύρτου δὲ πλέκουσιν αἱ Ἀθηναῖοι τοὺς στεφάνους καὶ ἐκ ῥόδων καὶ κισσοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν

φύλλων τῆς λεύκης οὐδόλως καταφρονοῦσι καὶ ὑακίνθους συμπλέκουσιν ἄσμενοι τοῖς φύλλοις τῆς μύρτου. Μάλιστα δὲ φαίνονται ἀρεσκόμενα τοῖς τρυφεροῖς ἴοις, δι' ὃ οἱ ποιητὰ ἰοστεφάνους αὐτὰς ἀποκαλοῦσιν.

Ἄλλ' ἰδοὺ τὰ κεραμεῖα, τὸ καύχημα τῆς ἀττικῆς τέχνης! Ἐξ αὐτῶν δ' ἀποκαλεῖται ἡ ὅλη κώμη Κεραμεικὸς καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ ναύκληροι παραλαμβάνοντες τὰ εὐτεχνα ἔργα τοῦ ἀφθόνως ὑπὸ τῶν θεῶν παρεχομένου ἀττικοῦ πηλοῦ μετακομίζουσιν εἰς πᾶσαν χώραν. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι τυποῦσι τὸν ἀφθονον ἐκείνον πηλὸν τῆς πατρίου χώρας, ὡς καὶ τὸν μάρμαρον τῆς Ἀττικῆς, διὰ τῆς πλαστικῆς ἐκείνης εὐαισθησίας, ἣν οἱ θεοὶ βεβουλευμένως αὐτοῖς ἔδωρήσαντο πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ πηλοῦ καὶ τοῦ μαρμάρου.

Ἴδέ! ἡ μικρά, λεία, ἄωτος καὶ ἄπους φιάλη καὶ ὁ μέγας κολοσσαῖος πίθος, ὁ ἑκατὸν μὲν ἀμφορεῖς οἴνου περιλαμβάνων, ὅμως δ' ἐκ πηλοῦ κατεσκευασμένος, πάντα τῆς προσηκούσης χάριτος μετέχουσι. Καὶ οἱ εὐρεῖς δὲ δίωτοι ἀμφορεῖς καὶ αἱ ὑδρία καὶ αἱ στενόστομοι λήκυθοι, ἐξ ὧν τὸ ὑγρὸν κατὰ σταγόνας καὶ κλῶζον ἐκρεῖ, καὶ οἱ παμμεγέθεις κρατῆρες καὶ οἱ ἀρυστήρες καὶ οἱ ποικίλοι κύαθοι, πάντα εἶναι περικαλλῆ.

Οὐδὲν δ' αὐτῶν εἶναι ἄμορφον καὶ τῶν μεθ' ἡμέραν ἀναγκῶν μόνον θεραπευτικόν, οὔτε τὸ ἀγγεῖον τῆς καθ' ἡμέραν χρήσεως, οὔτε τὰ ἀγγεῖα, ἐν οἷς ὁ Ἕλληρ τὸν οἶνον, τὸ μέλι, τὸ ἔλαιον καὶ τὰ μύρα φυλάττει, ἀλλὰ πάντα καλὰ καὶ ἐπιχαρίτως καὶ εὐρύθμως ἐξειργασμένα.

Περιφερόμενος δὲ τις εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἀγορᾶς οὐδ' ἐπὶ στιγμῆν χρόνου φαντάζεται, ὅτι ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν μέσῳ ὠνίων εὐρίσκεται. Διότι τὸ καλὸν οὐ μόνον τοῦ ἀγοράζοντος ἴδιον εἶναι, ἀλλὰ τέρπει καὶ πάντα διαβαίνοντα καὶ



θεώμενον μόνον αὐτό. Ὅπου δὲ τὰ περιστοιχίζοντα τὸν ἄνθρωπον τὸν τύπον εὐφροσύνου κάλλους φέρουσιν, ἐκεῖ πάντες πάντων μετέχουσι καὶ πιστοῦται ἐξαιρέτως ἡ ἰδέα τῆς κοινότητος τῶν κτημάτων.

Ἄσμενοι δὲ θὰ διηρχόμεθα καὶ τὴν μυροπῶλιν καὶ τὴν ἱματιοπῶλιν ἀγοράν, ἐν αἷς αἶ τε ἐγχώρια ἐσθῆτες καὶ αἶ ξένα, αἶ μεγαρικαὶ χλαμύδες καὶ οἱ θεσσαλικοὶ πέτασσοι καὶ αἶ Ἀμυκλαῖδες καὶ τὰ Σικυῶνια ἐραστὰς καὶ ἀγοραστὰς εὐρίσκουσι, καὶ ἄσμενέστερον θὰ ἐξητάζομεν τοὺς κυλίνδρους, οἵτινες ἐν κυλινδροειδέσι θήκας ἐπὶ θεῶν προτίθενται, καὶ θὰ ἐξετυλίσομεν τὸν μακρὸν ἐκ παπύρου χάρτην, ὅστις περιελίσσεται μὲν περὶ τὸν εἰς δύο ἐλεφαντίνους, ἢ χρυσοῦς ὀμφαλοῦς ἀπολήγοντα κύλινδρον, συνέχεται δ' ὑπ' ἐρυθρῶν, ἢ ξανθῶν ταινιῶν, ἀλλ' ὁ θόρυβος τῶν κηρύκων καὶ ἡ τύρβη τῶν ἀγοραίων εἶναι τοσοῦτος, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τὴν σοφίαν τῶν βιβλίων τῶν Ἀθηναίων.

Διότι ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου ἀνθρακεὺς τις ἐξ Ἀχαρνῶν καὶ ταινιοπώλης τις ἐξ Ἀλιμουῆτος παρερχόμενοι ἀμιλλῶνται ἐκάτερος νὰ ὑμνήσῃ τὰ ὄνια αὐτοῦ. Τούτοις δὲ προσχωρεῖ καὶ τρίτος τις προτρέπων τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀγοράσῃσι τὰ ἐκ τῆς τοῦ σχοίνου ἐντεριώνης ἐλλύχνια. Ἐν τῷ αὐτῷ δ' ἀντηχεῖ πανταχόθεν· «Ἀγοράσατε ἔλαιον!» «ἀγοράσατε ὄξος!» «ἀγοράσατε σχίζας!» καὶ δημόσιοι κήρυκες ἀγγέλλουσιν, ὅτι τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο τὸ πλοῖον ἀφίκετο εἰς Πειραιᾶ, τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο τὸ φορτίον ἐξετέθη ἐκ τῶν πλοίων, ἢ ἐπικηρύττουσι μεγάλα μῆνυτρα τῷ μέλλοντι νὰ καταμηνύσῃ κλέπτῃν τινά, ἢ ν' ἀποκομίσῃ ἀποδράντα δοῦλον.

Μόνον δὲ γυναῖκες δὲν φαίνονται ἐν τῇ ἀγορᾷ· διότι οὐδεὶς Ἀθηναῖος πέμπει τὴν γυναῖκα, ἢ τὴν θυγατέρα εἰς τὴν ἀγοράν. Πέμπουσι δὲ τοὺς δούλους, ἢ αὐτοὶ πορευόμενοι πορίζονται τὰ ὀψώνια.

Ἄλλὰ δὲν φαίνεται ἐκεῖ περὶ τὸν ναὸν τῆς Πανδήμου Ἀφροδίτης πληθὸς γυναικῶν ἰδιορρύθμως κεκαλλωπισμένων κυλιόμενον; Ἄλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἀνουμένων εἶναι ἐκεῖνα, ἀλλ' ἐκ τῶν παλούντων· διότι ἅμα παλοῦσί τε καὶ παλοῦνται. Εὐρίσκονται δ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ ἀβλητρίδες καὶ ὄρχηστρίδες, οἷας ἐν τοῖς συμποσίοις οἱ πλούσιοι μισθοῦνται εἰς τέρψιν τῶν εὐθύμων συμποτῶν. Καὶ τράπεζαι δ' εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὡς καὶ ἐν Πειραιεῖ· διότι καὶ παρὰ τοῖς ἐνταῦθα τραπεζίταις καὶ κολλυβισταῖς παρακατατίθενται τὰ περιττὰ χρήματα οἱ Ἀθηναῖοι, ἵν' ἀναλαμβάνωσιν αὐτὰ κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ κατ' ὀλίγον.

Καὶ μυρίας μὲν ἀφορμὰς ἔχουσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἅπαξ τοῦλάχιστον τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ ἔρχωνται, ἀλλὰ καὶ στερούμενοι ἀφορμῶν ἔρχονται ἐκεῖσε. Διότι ὀμιλητικοὶ εἶναι καὶ ἡ διηγετικῆς ὀμιλία πρὸς τοὺς ὁμοίους ἐπάναγκές τι ἀποβαίνει αὐτοῖς. Πανταχοῦ δὲ τὸ ὀμιλητικὸν καὶ πολὺλόγον τοῦτο πηγνύει τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς στοαῖς καὶ ἐν τοῖς λουτροῖς καὶ ἐν τοῖς κουρείοις καὶ ἐν τοῖς πωλητηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν χειροτεχνῶν, πλην τῶν καπηλείων μόνον· διότι τούτων καταφρονεῖ ὁ Ἀθηναῖος, ἢ μόνον τῷ ὄχλῳ ἐπιτρέπει τὴν εἰς αὐτὰ φοίτησιν.

Διὰ τί δὲ στρατοπεδεύει τὸ μέγα ἐκεῖνο πλῆθος τῶν ἐνόπλων ἀνδρῶν ἀκριβῶς ἐκεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀπεράντου ἀγορᾶς; Εἶναι οἱ χίλιοι Σκύθαι τοξόται, οἵτινες ὡς μισθοφόροι τὴν ἀγορὰν κατὰ παλαιὸν ἔθος φυλάττουσι δίκην φυλάκων τῆς πόλεως καὶ τῇ βουλῇ, τοῖς πεντακοσίοις, ὑπηρετοῦσι. Τὰ τέκνα δὲ ταῦτα τῆς Σκυθίας τέρψιν παρέχουσι τοῖς Ἀθηναίοις διὰ τῶν βαρβαρικῶν λέξεων, δι' ἧν διαφθεῖρουσι τὴν ἑλληνικὴν, καὶ διὰ τῆς ἀκορέστου δίψης τοῦ φάρυγγος αὐτῶν. Σιμοὶ δὲ τὴν ρίνα καὶ ψυχροὶ τὴν ὄψιν διαφέρουσι σπουδαίως τῶν ἐγχωρίων, ἧν αἱ μὲν κεφαλαὶ λαμπρῶς τετρημένα, οἱ

δὲ χαρακτῆρες ἐμφαντικοὶ εἶναι. Ἄκομφοι καὶ σκαιοὶ μὲν ἐκεῖνοι οἱ ξένοι, λεπτοὶ δὲ καὶ εὖσωμοι ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ πλήρεις πυρὸς καὶ νεύρων οἱ ἐγχώριοι. Αἱ κινήσεις δ' ἐκείνων ἄλλοτε μὲν βραδεῖαι καὶ ἐρπυστικάι, ἄλλοτε δ' ἀκόσμως ταχεῖαι, τούτων δ' ἐπιχαρίτως μεμετρημένα. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ ἐξ Ἀχαρνῶν ἀνθρακεὺς ἴσταται εὐθυτενής, ὡς καὶ ὁ Ἀλιμούσιος ταινιοπώλης, ὃς εἰς τὸ πενιχρὸν λινοῦν ἱμάτιον μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου διὰ τῆς κιμωλίας λαμπρότητα τινὰ νὰ προστρίψῃ ἐπειράθη, ἵνα καθαρὸς πως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἔλθῃ, ὑπερήφανον τὸ βλέμμα αἶρει περὶ ἑαυτὸν πωλῶν τὰ ἄνια καὶ βαδίζων διὰ τῆς ἀγορᾶς σείει μὲν τὰ ἰσχία, ἀλλὰ σεμνῶς ἀκίνητα κρατεῖ τὰ ἄνω τοῦ σώματος. Ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς δὲ πάντων τούτων τῶν ἀνδρῶν ἐνοικεῖ τὸ παροιμιῶδες ἀττικὸν βλέμμα, οὗ τὴν δύναμιν ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις. Διότι τὸ βλέμμα τοῦτο εἶναι, ὡς ὁ Ἀθηναῖος, κάτοπτρον ποικίλων ἐρασμίων τε καὶ ἀχαρίτων ἀρετῶν ἐν ἐκάστη στιγμῇ χρόνου ἔτοιμον νὰ ἐκτοξεύσῃ χαριεντισμὸν τινὰ πλήρη ἀττικοῦ ἄλατος καὶ δηκτικώτατον. Φαίνεται δ' ὁ Ἀθηναῖος σπουδαῖος, ἀλλ' ἐκ τῆς σπουδαιότητος ἐκείνης ἀναπηδᾷ καὶ ἐκσφενδονίζεται πολλακίς ἀπροσδοκίτως σαρκαστικὸς τις χαριεντισμὸς, ὡς σπινθήρ ἐκ τοῦ λίθου. Ἐχει δὲ πολὺ τὸ εὐτράπελον καὶ δεξιὸς εἶναι περὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ὄχλου τῆς ἀγορᾶς περιφέρεται ἀπὸ τινος ἀνὴρ τις, οὗ ἡ μὲν περιβολὴ καὶ ἡ σεμνὴ ὄψις τὴν εὐπορίαν ὑποφαίνουσι, τὸ δὲ περίεργον βλέμμα, ὅπερ περὶ ἑαυτὸν στρέφει, φανερῶς δεικνύει, ὅτι εἶναι ξένος. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος πρὸ πολλῶν μὲν σκηνῶν τῶν καπλήλων ἴστατο καὶ περὶ τῆς τιμῆς τῶν διαφόρων ἰσχύων ἠρώτα, ἀλλ' ἐφαίνετο ἐν ἀπορίᾳ διατελῶν, ὡς πᾶς ξένος ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Αἴφνης δὲ παρέρχεται σχολῇ πορευόμενος ὁ Ἀλιμούσιος ταινιοπώλης.

«Δὲν ἐννοᾶ», λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ξένος λαβὼν θάρρος ἴσως ἐκ τοῦ περιέργου, ἢ συμπαθοῦς αὐτοῦ βλέμματος, «δὲν ἐννοᾶ τὰς ἀξιώσεις τῶν καπῆλων τούτων. Νομίζω, ὅτι θέλουσι νὰ μ' ἐξαπατήσωσιν. . . .»

«Εἶσαι λοιπὸν ξένος;» ἠρώτησεν ὁ ταινιοπώλης.

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος. «Καταλιπὼν τὴν Σικυῶνα μετὰ τῶν οικείων ἐπιδημῶ ἐνταῦθα ἀπὸ τινων ἡμερῶν ἔχων κατὰ νοῦν νὰ κατοικήσω ἐν Ἀθήναις. Προτιμῶ δ' ἐν τῷ μέλλοντι νὰ κατοικῶ ὡς μέτοικος ἐν Ἀθήναις, ἢ ὡς πολίτης ἐν Σικυῶνι, ἐνθα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μου δεινὰ ἔπαθον.»

Ὁ Ἀλιμούσιος ταινιοπώλης μαθὼν, ὅτι ὁ προσφωνήσας αὐτὸν ἀνὴρ, ὃν αὐτὸς ὡς βουλευτὴν εἶχεν ἐκλαβὼν, μέτοικος ἦτο καὶ οὐχὶ πολίτης Ἀθηναῖος, ἠνωρθώθη ἀτενῆς καὶ εἶπεν εὐπροσηγόρως πᾶς·

«Φίλε, ἐὰν μὴ γνωρίζῃς τὴν ἀξίαν τῶν νομισμάτων καὶ τὴν τιμὴν τῶν πραγμάτων, πρέπει νὰ πειραθῆς νὰ μάθῃς αὐτὰ καὶ μάλιστα παρὰ τιμίου τινὸς ἀνθρώπου.» —

«Βλέπεις τοῦτο;» εἶπεν αὐθις ἐξαγαγὼν μικρὸν καὶ λεπτὸν νόμισμα καὶ κρατῶν αὐτὸ ἐν τῇ παλάμῃ. «Βλέπεις; τοῦτο εἶναι ἀττικὸς ἄργυρος, οἷον ἡμεῖς ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ Λαυρείου ἐξορύττομεν. Οὐδαμοῦ δ' ὅπου καὶ ἂν ζητήσης, θὰ εὔρης τοσοῦτον καθαρὸν ἄργυρον, ὡς τοῦτον. Τὸ νόμισμα δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἐλάχιστον ἀργυροῦν νόμισμα, τὸ ἡμιωβόλιον, καὶ δι' αὐτοῦ δύνασαι νὰ ἀγοράσῃς κοινὸν τυρόν, ἢ ἄλλᾶντα ἐξ ἥπατος, ἢ μέτριον τεμάχιον κρέατος, ὅσον ἱκανὴν ὄρεξιν ἔχων μόνος δύνασαι νὰ φάγῃς. Ἄλλ', ἐὰν δῶς ἓνα ὀβολόν, λαμβάνεις φαγητὸν ἐκ κρέατος ἐξαρέτως ἡρτυμένον. Ἄντι τεσσάρων δ' ὀβολῶν δύνασαι νὰ κομίσῃς εἰς τὴν οἰκίαν σου ἡδιστὸν ἰχθύν. Ἐὰν δ' ἔχῃς ἐξ ὅλους ὀβολουσ, τότε ἔχεις μίαν δραχμὴν καὶ ἀντ' αὐτῆς δύνασαι νὰ λάβῃς μεῖζόν τι νόμισμα ἀργυροῦν φέρον τὴν κεφαλὴν



τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τὴν δαφνηφόρον ἀττικὴν γλαῦκα ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς. Ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς δὲ λαμβάνεις λοπάδα καλῶς ἠρτυμένου θαλασσίου ἐχίνου, ἀντὶ δύο δραχμῶν μέδιμνον ἀλφίτων, ἀντὶ τριῶν μέδιμνον σίτου, ἢ ἐγγελυν τῆς Κωπαΐδος καὶ ἀντὶ δέκα τοιούτων δραχμῶν δύνασαι ν' ἀγοράσῃς χιτῶνα, οὐχὶ ἔξοχον βεβαίως. Ἄλλ', ἐὰν ἔχῃς ἑκατὸν δραχμᾶς, τότε ἔχεις μίαν μνᾶν καὶ ἀντὶ μιᾶς καὶ ἡμισείας μνᾶς δύνασαι δοῦλον ν' ἀγοράσῃς, ἀντὶ τριῶν δὲ μνῶν ἓνα ἵππον, ἢ μικρὰν οἰκίαν. Ἄλλ', ἐὰν θέλῃς μείζονα καὶ κομψοτέραν οἰκίαν, τότε πρέπει ἀληθῶς νὰ δῶς περὶ τὰς ἐξήκοντα μνᾶς, ἤτοι ἓν τάλαντον. — Ὡς βλέπεις, κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον δύνασαι πολλὰ λιχνεύματα καὶ λαμπρὰ πράγματα ἐν Ἀθήναις ν' ἀγοράσῃς ἀντ' ὀλίγων χρημάτων. Ἄλλ', ἐὰν καὶ τὰ ὀλίγα τὰυτά ἐλλείπωσι, τότε ὀφείλεις νὰ ζῆς, ὡς ἡμεῖς οἱ πένητες, τρεφόμενος μετρίως ἐκ τῶν ἐγχωρίων κριθίνων ἐλατήρων καὶ μασσώμενος τὸ εὖοσμον ἐγγύριον σκόροδον.»

Αἴφνης δὲ διέκοψε τὸν λόγον αὐτοῦ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς στέντορος, ἣτις καὶ πέραν τῆς ἀγορᾶς ἀντήχει. Ἦτο δ' ἡ φωνὴ τοῦ στεντοροφώνου κήρυκος, ὃς τὴν τῶν βουλευτῶν ἔγγραφον πρόκλησιν τῶν Ἀθηναίων εἰς σύλλογον ἐν τῇ πυκνὴ ἀπὸ στόματος ἐπανελάμβανε προστιθείς, ὅτι μετὰ μίαν ὥραν ἐκκλησία γίγνεται.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἐφάνη καὶ ἐπὶ τῆς πυκνῆς τὸ τῆς ἐκκλησίας σημεῖον, ὅπερ ἀγέλλον, ὅτι ἐκκλησία ἐμελλε νὰ γένηται πανταχοῦ τῆς πόλεως περίβλεπτον ἡνεμοῦτο.

Πανταχόθεν δὲ περὶ τὸν κήρυκα ὠστίζετο ὁ ὄχλος, ὅστις ὑπὸ ταραχῆς τινος κατελήφθη νῦν. Διότι ἐξ ὄρθρου βαθέος οἱ Ἀθηναῖοι ἐγρηγορότερες ἦσαν σήμερον καὶ πανταχοῦ, ὅπου συνήθως συνήρχοντο, ἤκουέ τις αὐτοὺς σπουδῆ διαλεγομένους καὶ οὐχὶ σπανίως καὶ ἐρίζοντας. Ἄλλὰ τὸ κήρυγμα τοῦ

κήρυκος εἶχεν ἐξάψαν νῦν τὴν σπουδὴν τῶν πολιτικῶν διαλόγων εἰς νέας λαμπροτέρας φλόγας.

«Εἰς χίλια καὶ διακόσια τάλαντα ἀνέρχεται ὁ θησαυρός, ὃς ἐκ Δήλου ἐπὶ τῆς Ἀμφιτρίτης ἐκομίσθη!» εἶπέ τις ἐν μέσῳ ὀμίλου τινὸς πολιτῶν.

«Εἰς τρεῖς χιλιάδας!» ἀνέκραζεν ἕτερός τις.

«Εἰς ἑξ χιλιάδας!» ὑπέλαβε σπουδῇ τρίτος τις. «Ἐξ χιλιάδες ταλάντων, λέγω, ἐκομίσθησαν ἐκ Δήλου, ἑξ χιλιάδες ταλάντων εἰς κερμάτια.»

«Ἰού!» ἀνεκραύγασέ τις ὑπὸ χαρᾶς ἀνασκιρτήσας. «Τῶν χρήματα ἔχοντι» λέγει ἡ παροιμία, «καὶ γάλα ὄρνις φέρει!»

«Τὰς μὲν νέας οἰκοδομὰς,» εἶπεν ἕτερός τις, «ἀποδέχομαι καὶ μάλιστα τὸν νέον ναὸν τῆς Παλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλὰ τὸν δικαστικὸν μισθὸν καὶ ἰδία τὰ θεωρικά . . . .»

«Τί λέγεις; Φθονεῖς ἐπὶ τούτῳ τῶν λαῶν;» ἀντήχησεν ἐκ τῶν περισταμένων πενήτων πολιτῶν.

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος· «ἀλλὰ νομίζω, ὅτι τὸ ψήφισμα δὲν θὰ νικήσῃ. Οἱ ὀλιγαρχικοὶ δὲν θὰ ἐπιτρέψωσι τοῦτο. Θεωρικά ὑπὲρ τοῦ λαοῦ; Οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψωσι βεβαίως οἱ φιλολάκωνες. Οὐδέποτε!»

«Ἐγὼ ἐκ τοῦ ἐναντίου πείθομαι, ὅτι τὰ μὲν θεωρικά ταχέως θὰ ψηφισθῶσι· διότι ὁ μὲν λαὸς πλεονεκτεῖ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ μειονεκτοῦσιν· ἀλλὰ περὶ τῶν οἰκοδομῶν καὶ μάλιστα περὶ τοῦ νέου ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς . . . .»

«Τί εἶπες;» δεινῶς κραυγάζοντες εἶπον πολλοί, «δὲν θέλεις νὰ οἰκοδομήσωμεν;»

«Δὲν λέγω τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «νομίζω μόνον, ὅτι . . . .»

«Ἄλλὰ περιμένετε!» διέκοψε τὸν λόγον ἐκείνου ἕτερός τις· «ἀκούσωμεν πρῶτον τοῦ Περικλέους!»

«Ναί, ἀκούσωμεν πρῶτον τοῦ Περικλέους!» ἀντήχησε λαμπρῶς πανταχόθεν. Μόνος δ' ὁ ἀλλαντοπώλης Πάμφιλος μυκτηρίσας εἶπεν·

«Τοῦ Περικλέους καὶ πάντοτε τοῦ Περικλέους! Ὀφείλομεν λοιπὸν πάντοτε αὐτοῦ ν' ἀκούωμεν;»

«Πῶς ὄχι;» ἀπεκρίνατό τις πρὸς αὐτόν· «ὁ Περικλῆς εἶναι συνετός — ὁ Περικλῆς εἶναι εὖνους τῷ δήμῳ — ὁ Περικλῆς εἶναι ἐκείνος, ᾧ τὸν ἄνετον βίον ὀφείλομεν — ὁ Περικλῆς εἶναι ὁ μόνος ἐν Ἀθήναις, περὶ οὗ οὐδὲν κακὸν λέγεται.»

«Τί εἶπες;» ὑπέλαβεν ὁ ὑπεναντίος ἐκείνος· «οὐδὲν κακόν; Δὲν λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι, ὅτι ἔχει ὁμοιότητα τινα πρὸς τὸν Πεισίστρατον, τὸν τύραννον;»

«Τοῦτο εἶναι ἀληθές,» ὑπέλαβεν ὁ Πάμφιλος. «Πρὸς τοῦτοις δ' εἶναι, ὅπερ οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦσι, καὶ σχινοκέφαλος!»

«Πῶς; Σχινοκέφαλος;» μεγάλη φωνῆ ἀνέκραξαν οἱ ἀκροαταί.

«Σχινοκέφαλος!» ἀπεκρίνατο ἐκείνος. «Μάθετε,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπε μυστηριωδῶς, «μάθετε, ὅτι ὁ καλὸς καὶ εὐσταλῆς τῷ σώματι Περικλῆς ἐπ' ἄκρον τῆς κεφαλῆς ὕβον ἔχει εἰς ὃξὺ ἀπολήγοντα καὶ ἀποδεικνύοντα τὴν κεφαλὴν ὁμοίαν πρὸς σχῖνον.»

«Λῆρος!» ἀνέκραξαν οἱ ἄλλοι. «Τίς εἶδε τὴν πρὸς σχῖνον ὁμοιάζουσαν κεφαλὴν τοῦ Περικλέους;»

«Οὐδεὶς!» ὑπέλαβεν ἐκείνος. «Οὐδεὶς εἶδεν αὐτήν! Τοῦτο ἀληθέστατον εἶναι. Ἄλλὰ καὶ πῶς θὰ κατάρθου τις τοῦτο, τὴν πρὸς σχῖνον ὁμοιάζουσαν κεφαλὴν τοῦ Περικλέους νὰ ἴδῃ; Ἐν ταῖς στρατείαις φορεῖ πάντοτε τὸ κράνος, καὶ ἐν

εἰρήνη δ', ὅπου μὲν δύναται, καλύπτει τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦ κράνους, ὅπου δ' ἀπρεπὲς τοῦτο θὰ ἐφαίνετο, ἐκεῖ πειράτα ἄλλως νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. Οὕτω δ' ἐπὶ παραδείγματος ἐπὶ τοῦ βήματος μὲν φέρει τὸν συνήθη μύρρινον στέφανον τῶν ῥητόρων ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, καθ' ὁδὸν δὲ συνήθως τὸν θεσσαλικὸν πέτασσον. Ὅστε ἀληθῶς οὐδεὶς ποτε εἶδε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τούτου δὴ ἔνεκα πιθανώτατον φαίνεται, ὅτι ἡ κεφαλὴ πρὸς σχίνον ὁμοιάζει, διότι ἄλλως, ἂν μὴ οὕτω τὸ πρᾶγμα εἶχε, τίνος ἔνεκα τοσοῦτον ἐπιμελῶς κρύπτει αὐτήν;»

«Ἀληθῶς, ἀληθῶς!» εἶπον πολλοὶ τῶν ἀκροατῶν κατανεύοντες τῇ κεφαλῇ· «οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπολείπεται, ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ πρὸς σχίνον ὁμοιάζει.»

«Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ,» εἶπε μειδιῶν τῶν ὀλιγαρχικῶν τις ἐκ τῶν ἐν τῷ ὀμίλῳ εὐρισκομένων πλαγίως ὄμμασι καὶ σκωπτικῶς προσβλέπων πενιχροὺς τινὰς δημότας, οἵτινες τῶν λόγων ἠκροῶντο, «εἰάν ὁ δημοτικὸς Περικλῆς κεφαλὴν ὁμοίαν πρὸς σχίνον ἔχη, πρέπει νὰ φυλάττῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀγάπης τῶν ἀρίστων φίλων καὶ ἀκολουθῶν, τῶν κρομμυοφάγων καὶ σκοροδοφάγων —»

Ἐγέλασαν δὲ τινες ἐπὶ τῷ σκώμματι. Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οὗς τὸ σκωπτικὸν καὶ πλάγιον ὄμμα ἔθαλεν, εὐρίσκετο καὶ ὁ ἐξ Ἀλιμοῦντος ταινιοπώλης, ὃς κεραυνοβόλον βλέμμα ἐκπέμφας ἐκ τῶν μελάνων ὀφθαλμῶν συνήγαγε τὴν πυγμὴν καὶ ἔτοιμος ἦτο νὰ ἐκτοξεύσῃ πικρὸν λόγον κατὰ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ.

Ἄλλ' ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ προσήρχετο ἀνὴρ τις, ὃς τὰ ὀψώνια αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ ἔφερεν.

«Ἦ οὗτος, Φειδιππίδη!» προσεφώνησέ τις αὐτόν, «βεβαίως ὤραν ὄλην πάλιν ἐπραγματεύθης, γεραιῆ γνίφων!»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδιππίδης· «ἀντὶ τῶν δύο τούτων ἰχθυδίων ἡξίου νὰ λάβῃ δύο ὀβολοὺς ἢ σοροδαίμων!»



«Καὶ ἐπὶ τέλους ἔλαβες αὐτὰ ἀντὶ . . . .!»

«Ἐνὸς μόνου!» ὑπέλαβεν ὁ Φειδιππίδης ὑπομειδιῶν, ἀλλ' ἄμα καὶ προσέθηκεν· «Ἀναμφιλόγως οὐδ' εἶναι ἄξια πλείονος, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἀπέδιδεν αὐτὰ ἢ σαπρόγηρος ἀντὶ μετρίας τιμῆς. Πάντοτε ἀπατάται τις . . . .»

Ἐγέλασαν δὲ πάντες. «Φειδιππίδη,» ὑπολαβὼν εἶπεν αὐτῷ ἐκεῖνος, «σύ, ὁ ἔμπειρος οἰκονόμος, τί λέγεις περὶ τῶν δαπανῶν τοῦ Περικλέους, ὃς τὸν κομισθέντα ἐνταῦθα θησαυρὸν τῶν συμμάχων εἰς μισθοὺς καὶ θεωρικὰ νὰ δαπανήσωμεν θέλει καὶ εἰς οἰκοδομίαν μεγαλοπρεπεστάτου ναοῦ τῆς Παλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως; Δὲν ἔχεις τι ν' ἀντείπης, Φειδιππίδη;»

«Ὅχι, μὰ τὴν Παλλάδα Ἀθηνῶν!» εἶπεν ὁ Φειδιππίδης. «Εἶθε οἱ θεοὶ νὰ ἐπιχέωσι πᾶσαν εὐλογίαν κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡμετέρου μεγάλου καὶ σοφοῦ Περικλέους! Οὐδὲν οὐδαμῶς ἔχω ν' ἀντείπω, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ μάλιστα λέγω, ὅτι πρέπει νὰ οἰκοδομήσωμεν, πρέπει νὰ ἔχωμεν τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἂν πάντα τὸν θησαυρὸν εἰς τοῦτο θὰ δαπανήσωμεν!»

«Πῶς; σὺ ὁ κίμβαξ ἐν τῇ οἰκίᾳ, σὺ ὁ διαπρίων τὸ κύμινον τὸ ἀναγκαῖον καθ' ἡμέραν τόσον ἐλευθερίως διοικεῖς τὰ δημόσια χρήματα;» ἠρώτησάν τινες.

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδιππίδης, «εἰς τὰ τῆς οἰκίας δὲν πρέπει νὰ δαπανᾷ τις πολλά, δὲν πρέπει νὰ εἶναι τις ἐλευθέριος. Πότε εὐρίσκεται τις ἡμῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ; Πότε ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν αἱ ἀσχολίαι ἐν τῇ οἰκίᾳ νὰ μένωμεν; Ὅτε μὲν ὀφείλομεν εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ πορευώμεθα, ὅτε δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, καὶ πάλιν εἰς τὴν τῶν φυλετῶν καὶ φρατῶρων καὶ τῶν δημοτῶν, ἄλλοτε δ' εἰς τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον, εἰς ταύτην, ἢ ἐκείνην τὴν ἐταιρείαν, ἄλλοτε εἰς Πειραιᾶ καὶ ἄλλοτε εἰς τοὺς ἀγροὺς εἰς ἐπίσκεψιν τῶν σπαρτῶν καὶ τῶν ποιμνίων — πότε λοιπόν, ἐρωτῶ, μένομεν

οὐκ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ οἰκίᾳ; Ὁ πολίτης Ἀθηναῖος εἶναι τῶν δημοσίων καὶ τὰ δημόσια δ' αὐτῷ πρέπουσι. Τούτου δ' ἕνεκα ἔχω τὴν ἀρχὴν φειδωλῶς μὲν νὰ διαιτῶμαι ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐλευθέριος δὲ καὶ μεγαλόφρων ὑπὲρ τῶν κοινῶν νὰ δεικνύωμαι, ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἀγαθοῦ! Διότι ἐκεῖνα μὲν, δι' ἧν τὴν οἰκίαν κοσμῶ, εὐφραίνουσί με βραχὺν τινα χρόνον μόνον καὶ ἴσως ὁ υἱὸς καὶ κληρονόμος θὰ διασπαθήσῃ αὐτά, ἀλλ', ὅ,τι εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως οἰκοδομίαν συντελῶ, τοῦτο θὰ παραμείνῃ καὶ τοῦτο καταλείπω καὶ τοῖς ἐγγόνοις τῶν ἐγγόνων!»

«Δίκαια λέγει ὁ Φειδιππίδης!» εἶπον οἱ ἄνδρες προσβλέποντες ἀλλήλους καὶ κατανεύοντες.

Ἄλλ' ὁ ὀλιγαρχικός, ὃς εἶχε τολμήσας πρότερον τὸ μισόδημον σκῶμμα νὰ ἐκτοξεύσῃ, ἤρην αὐθις τὴν φωνήν.

«Πᾶν μέτρον ἄριστον!» εἶπε. «Πρέπει τις διὰ τῆς χειρὸς καὶ οὐχὶ δι' ὅλων τῶν θυλάκων νὰ σπείρῃ. Ἐὰν μὴ φανῶμεν μέτριοι, θὰ διαφθαρή τὸ κοινὸν καὶ τὸ ὑπερήφανον οἰκοδόμημα τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν Ἀθηναίων αἰσχροῦς θὰ καταπέσῃ!»

«Ἐπὶ τῆς ῥίνος σου!» ἀνέκραζεν ὁ κεχολωμένος ἔτι Αλιμούσιος προβάλλων τὴν πυγμῆν.

Ἐγέλασαν δ' οἱ περιϋστάμενοι καὶ ὁ Φειδιππίδης ἤρξατο αὐθις λέγων·

«Ἴδετε τοὺς πλουσιωτάτους τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. Καλῶς γνωρίζοντες, τίνι τρόπῳ δύνανται νὰ περιποιήσωσιν ἑαυτοῖς τιμὴν καὶ δόξαν, τὰς μὲν ἰδίας οἰκίας ἤκιστα μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομοῦσι, παρέχουσι δ', ὡς τρυφάρχοι, πλοῖα τῇ πόλει καλῶς ἐξηρτυμένα, ἢ γυμνάζουσι χορούς, ὡς χορηγοὶ τῶν δημοσίων θεαμάτων, καὶ ἄλλας τοιαύτας λειτουργίας ἀναδέχονται καὶ ἐκ τῶν ἰδίων δαπανῶσιν, ὡς οἱ νόμοι προστάττουσιν, ἀμιλλώμενοι ἀμιλλαν ἔνδοξον, πλεον τι νὰ

παράσχωσιν τῶν ὑπὸ τῶν νόμων προσταττομένων. Ὑπάρχει δ' ἕτερόν τι, εἰς ὃ ἀσμενέστερον τὸν πλοῦτον αὐτῶν νὰ δαπανῶσιν, ἢ αἱ λειτουργίαι αὐταί, αἵτινες προσιβάζουσι μὲν τὴν λαμπρότητα τοῦ κοινοῦ, αὐτοὺς δ' εἰς πενίαν πολλακίς περιάγουσιν;»

«Ὅντως,» μεταξὺ ὑπολαβῶν εἶπεν ὁ ὀλιγαρχικός, «ταῦτα πράττουσιν οἱ πλοῦσοι. Ἄλλὰ δυστυχῶς σήμερον βλέπει τις αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξωτερικὴν λαμπρότητα καὶ εἰς μικρολογίας μᾶλλον ἀποβλέποντας, ἢ εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀληθῶς ὠφέλιμον. Καὶ οἱ μὲν τριῆραρχοὶ ἐπιβαίνοντες τῶν πλοίων οὐδὲν ἄλλο λαμβάνουσιν εἰς τροφήν τῶν ἐπιβατῶν, ἢ ἄλευρα καὶ κρόμμυα καὶ τυρόν, οἱ δὲ χορηγοὶ ἀναλαμβάνοντες νὰ γυμνάσωσι καὶ παρασκευάσωσι τραγικὸν τινα χορὸν τρέφουσι τοὺς χορευτὰς εἰς ἄσκησιν καὶ διατήρησιν τῆς φωνῆς μακρὸν χρόνον παρέχοντες γλυκύσματα καὶ λιχνεύματα καὶ κινδυνεύουσιν οὕτω καταγέλαστοι νὰ γένωνται ἄμα τε καὶ ἐπονείδιστοι, ἐὰν ὁ χορὸς αὐτῶν ὑποδεέστερος τοῦ τοῦ ἀντιπάλου φανῇ ἐν τῇ ἀμίλλῃ. Ἄλλὰ τὰ ἔθιμα ταῦτα θὰ ἐκθηλύνωσιν ἡμᾶς, ἐὰν μὴ θελήσωμεν ν' ἀκολουθήσωμεν τῷ παραδείγματι τῶν ἀνδρικῶν Λακεδαιμονίων.»

«Εἷς τῶν φιλολακῶνων!» ἀνέκραξαν σκωπτικῶς τινες τῶν παρισταμένων.

«Ναί, φιλολάκων!» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. «Ἐπαναλαμβάνω δ', ὅτι πρέπει νὰ μιμηθῶμεν τοὺς Λακεδαιμονίους, διότι ἄλλως ἀδύνατον νὰ διαμείνη ἐπὶ μακρὸν ἢ λαμπρότης τῆς πόλεως καὶ ταῦτα, ἐὰν διατελῶμεν ἐπιτρέποντες νὰ ὀλισθαίνωσι τῶν χειρῶν ἡμῶν αἱ ἡνία τοῦ κοινοῦ καὶ νὰ περιέρχωνται εἰς τὰς τῶν ἀπόρων καὶ πειναλέων καὶ δωροδόκων.»

Ταῦτα δ' ἀκούων ὁ Ἄλιμούσιος ταινιοπάλης μακρόθεν συνῆγε καὶ πάλιν τὴν πυγμὴν, ἀλλὰ κατεπράυνε πῶς αὐτὸν εἰς τῶν ἐταίρων.

«Τῇ παρελθούσῃ νυκτὶ εἶδον παράδοξόν τι ὄνειρον,» ἤρξατο τότε λέγων τις τῶν παρισταμένων, «καὶ ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ὅ,τι τοῦτο σημαίνει. Μοὶ ἐφάνη, ὅτι εἶδον πρῶτον μέγα σκότος κατακαλύπτον τὰ πέριξ. Εἶτα δ', ὅτι ἄνθρωπός τις ὅμοιος τῷ Περικλεῖ τὴν ὄψιν προσελθὼν ἀνήψε δάδα, ἣτις μεγεθυνομένη τέλος ὡς πυρφόρος θερμὸς ἥλιος ἐφεγγεν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντα λαμπρῶς, ὡς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἐφάτιζεν. Ἄλλ' ἢ κολοσσιαία ἐκείνη ὡς ἥλιος δᾶς διὰ τῶν θερμῶν δὴ αὐτῆς ἀκτίνων ἤρξατο ἀτμοὺς ἐγείρουσα ἐκ τῆς γῆς, οἵτινες κατὰ μικρὸν πυκνότεροι καὶ νεφελώδεις γινόμενοι εἰς νέφη συνήχθησαν, ὧν ὀπισθεν ἐκρύβη ἡ δᾶς, καὶ οὕτω σκότος μέγα, ὡς πρότερον, αὖθις ἐγένετο. Ἦτο περίεργος δ' ἡ περίοδος τοῦ σκότους καὶ τοῦ φωτός. Μὴ τινα συμφορὰν τὸ ὄνειρον προμηνύει;»

«Δὲν πέμπουσιν οἱ θεοὶ πάντα τὰ ὄνειρα!» ἀπεκρίνατό τις τῶν ἀκροατῶν.

«Πλάνη!» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ ὀλιγαρχικός. «Τὰ ὄνειρα πάντοτε προμηνύουσί τι. Καὶ ἐμὲ αὐτὸν ἔσωσέ ποτε ὄνειρος ἀποτρεπτικός, ὅτε διενούμην νὰ ἐπιβῶ πλοίου, ὅπερ τὰ κύματα κατερρόφησαν αὐτό τε καὶ πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ. Οἱ θεοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ διαφθαρῶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον . . . .»

«Διότι ἴσως ἐπέκλωσάν σοι τὴν ἀγχόνην!» ἀνέκραξε μακρόθεν ὁ Ἀλιμούσιος τὸν ἀπὸ πολλοῦ κατέχοντα αὐτὸν χόλον ἀδυνατῶν νὰ καταστείλῃ πλέον.

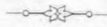
Σκυθρῶπός δ' ὑπέβλεψεν ὁ ὀλιγαρχικός τὸν εἰπόντα ταῦτα καὶ ἐφαίνετο, ὅτι ἐσκοπεῖτο νὰ αἰτήσῃται λόγον παρὰ τοῦ ἀθάδου σκάπτου. Ἀλλὰ στρέψας τὸ βλέμμα κύκλω καὶ κατανοήσας ἐκ τῆς ὄψεως, ὅτι πάντες ἐπευφημοῦντες ἐγέλων ἐπὶ τῷ χαριεντισμῷ, πρὸς δὲ καὶ ιδῶν, ὅτι ἐκεῖνος μαχητικῶς ἐπ' αὐτὸν ἐφέρετο, ὡς μέλλων τὴν πτέρναν κατὰ τὰ ἰσχία νὰ κατενέγκῃ, προὔτιμησε ν' ἀφανισθῇ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου,





# ΑΣΠΑΣΙΑ.

ΒΙΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΩΣ  
ΕΝ ΤΗ ΠΑΛΑΙ ΕΛΛΑΔΙ



ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΡΟΒΕΡΤΟΥ ΧΑΜΕΡΛΙΓΓΙΟΥ

Ἐξελληνισθεῖσα ἐκ τῆς τρίτης ἐκδόσεως  
ἀδεία τοῦ συγγραφέως

ὑπὸ

Λ. Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ

Δ. Φ.

Μετὰ 50 ξυλογραφημάτων

ὑπὸ

ΕΡΜΑΝΝΟΥ ΔΕΙΤΡΙΧΙΟΥ

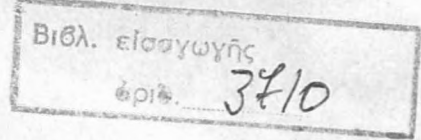
ΤΟΜΟΣ Α΄.



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΒΙΑΜΠΕΡΓ.

1888.



ὅστις ἐτρέπετο τότε τὴν ἐπὶ τὴν πύκνα ἄγουσαν, διότι καιρὸς τῆς ἐκκλησίας ἦτο.

Καὶ ὁ Ἄλμουσιος δὲ ταισιοπώλης ἠκολούθησε τῷ ὄχλῳ πάντοτε ἐξημμένος ὑπὸ τῆς κατὰ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ ὀργῆς. «Ἦκουσας,» εἶπε πρὸς τὸν ἐγγὺς ἐτι ὄντα Σικυάνιον προσομιλήσας αὐτῷ, «τί ἐτόλμησε νὰ εἶπῃ ἐν μέσασ Ἀθήναις εἰς μιὰρὸς ὀλιγαρχικός; Νὰ καταφρονήσῃ τοῦ λαοῦ! Νὰ καταφρονήσῃ ἡμῶν, διότι εἴμεθα πένητες — ὡς εἰ διὰ τοῦτο μὴ πολῖται Ἀθηναῖοι εἴμεθα! Ἀληθές, ὅτι ταισιοπώλης εἶμαι καὶ ὅτι ἡ γυνὴ πολλὰκις ὑπ' ἀνάγκης ἐμίσθωσεν ἑαυτὴν ὡς τροφόν, ἀλλ' οἱ νόμοι διαρρήδην ἀπαγορεύουσι νὰ μὴ ὀνειδίξῃ τις τοῖς πολίταις τὸ ἐπάγγελμα, ὅπερ τις ἐκ πενίας εὐσυνειδήτως ἐπαγγέλλεται. Καὶ μὰ τὴν Παλλάδα, εἶμαι ἐπίσης ἀγαθὸς πολίτης, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, εἰ καὶ κατοικῶ οὐχὶ ἐν τῇ ὁδῷ τῶν τριπόδων, ἀλλ' ἐν τινι προαστείῳ κατὰ τὸν ὄρμον τοῦ Φαλήρου. Ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι αἰρετώτερον φέρων τὰ σκευὴ ἐπὶ τῶν ἄμων νὰ πορίζηται τις τὰ πρὸς τὸν βίον, ἢ νὰ διαιτᾶται ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες προτιμᾶσι μὲν νὰ ἀποθνήσκωσιν ὑπὸ λιμοῦ, ἢ νὰ ἐργάζωνται, οὐδόλως δὲ αἰσχύνονται, ὡς παράσιτοι, περιλείχοντες τὰ τρυβλία τῶν ἄλλων, ἢ περιτρέχοντες, ὡς κατάσκοποι, καὶ τηροῦντες, ἂν τις ἐν γνώσει, ἢ ἐν ἀγνοίᾳ παραβαίνει τινὰ τῶν ἀπείρων νόμων τῶν Ἀθηναίων, ἵνα καταμηνύσαντες αὐτὸν ἀπολάβωσι τὸ ὄρισμένον μέρος τῆς χρηματικῆς ζημίας, εἰς ἣν περιπίπτει. Ἄν ὑπολαμβάνουσι τίμιον τοῦτο, ὡς παράσιτοι, ἢ συκοφάνται νὰ ζῶσι, χαίρωσαν! Ἀλλ' ἐγὼ θεωρῶ ἑμαυτὸν κρείττω ἐκείνων καὶ ὁ θέλων νὰ καταγελάσῃ ἐμοῦ προσελθέτω. Ἴδου ἐγὼ, οὐδένα φοβοῦμαι, ἐγὼ, ὁ Ἄλμουσιος ταισιοπώλης. Ἐκτελῶ τὰ πολιτικὰ καθήκοντά μου ὑπὲρ πάντας εὐσυνειδητότερον καὶ φέρων τεμάχιον ἄρτου καὶ κρόμμυα ἐν τῷ θυλάκῳ ὑπηρετῶ εὐθυμὸς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τῇ πατρίδι ἐν τῇ

πυκνί. Εὐχαριστῶ δὲ τοῖς θεοῖς, ὅτι ἐγέννησάν με Ἀθηναῖον καί, ὡσάκις ἐκάστης πρῶτας ἐξ Ἄλιμουῦντος εἰς ἄστῦ ἐρχόμενος τὴν Ἀκρόπολιν ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου ἀπαστράπτουσαν θεῶμαι, καὶ τὴν κολοσσιαίαν Πρόμαχον νεύουσαν φαντάζομαι καὶ λέγουσάν μοι, Καὶ σὺ ἐν τῶν τέκνων μου εἶσαι, τότε αἰσθάνομαι τὴν καρδίαν παλλομένην καὶ σιγῇ εὐχαριστῶ τῷ παλαιῷ ἥρωϊ, τῷ Θησεῖ, ὃς πάντας ἡμᾶς, τὰ τέκνα τῆς Ἀττικῆς τὰ τε ἐν τῷ ἄστυ καὶ τὰ ἐν τοῖς δήμοις οἰκοῦντα ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις εἰς ἓν κοινὸν συνήγαγε. Διότι θὰ ὁμολογήσητε τοῦτο ὑμεῖς οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ὅτι, ὡς διαφέρει πόλις χωρίου, οὕτω διαφέρουσι καὶ αἱ ἡμέτεραι Ἀθῆναι πασῶν τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πόλεων. Ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι εἴμεθα αὐτόχθονες καί, ὡς πάντες σχεδὸν ἀναγνωρίζουσιν, ἔχομεν τὸ ἀμιγέστερον καὶ καθαρώτερον ἐλληνικὸν αἷμα. Ἐννοεῖς δ', ὅτι οὐχὶ μικροῦ ἄξιον εἶναι νὰ συντελῇ τις ὡς πολίτης εἰς τὴν διοίκησιν καὶ οἰκονομίαν κοινῶν, οἷον τὸ ἡμέτερον. Οὕτω δὲ τὰς τελευταίας ἡμέρας διήγαγον ἐπὶ πολὺ μεριμνῶν, ἂν εἶναι δίκαιον νὰ γένωνται ἀποδεκταὶ πᾶσα αἱ εἰσηγήσεις τοῦ στρατηγοῦ Περικλέους. Ὁ Περικλῆς εἶναι συνετός, πολὺ συνετός, καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι ἀποδέχομαι καὶ τὴν μετακόμισιν τοῦ θησαυροῦ ἐκ Δήλου καὶ τὴν δαπάνην αὐτοῦ εἰς τὸν λαὸν καὶ τὴν οἰκοδομίαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς Παλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ πολῖται δὲν δυνάμεθα ἀνεξετάστως πάντα ν' ἀποδεχώμεθα, ὡς νὰ ὀφείλωμεν — ἐκ τοῦ ἐναντίου δ' ὀφείλομεν ν' ἀποδείξωμεν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα οἱ κύριοι καὶ ἡμεῖς μόνοι δίκαιοι εἴμεθα νὰ κρίνωμεν, ἡμεῖς, ὁ δῆμος, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἄρχομεν ἐν Ἀθήναις . . . »

Τοιαῦτα δ' ἔλεγε μετ' ἐμφάσεως ὁ Ἄλιμούσιος ταινιοπώλης, ὡς πολίτης Ἀθηναῖος, πρὸς τὸν νέον ἐκ Συκυῶνος μέτοικον. Εἶτα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὸ κουρεῖον τοῦ φίλου Σποργίλου,



ἐξύρατο τὸν πάγονα καὶ τὰς παρειάς, ἵνα φαίνηται σεμνὸς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ κατέθηκε καὶ τὴν πήραν αὐτοῦ παρὰ τῷ Σποργίλῳ, ἵν' ἀναλάβῃ αὐτὴν κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς ἐκκλησίας.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξύ σχοινίον μιτῶσας εἰς τῶν λεγομένων ληξιάρχων ἐξέτεινεν αὐτὸ διὰ τῶν σκυθικῶν τοξοτῶν περίξ τῆς ἀγορᾶς οὕτως, ὥστε μόνῃ ἢ εἰς τὴν πύκνα ἄγουσα ἐλευθέρᾳ ἔμεινε, κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, οὐ σκοπὸς ἦτο ν' ἀναμμνήσκῃ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ διατρίβοντας φιλόλογους Ἀθηναίους, ὅποιαν ὁδὸν ᾤφειλον νὰ λάβωσιν. Ἦτο δὲ τὸ σχοινίον μεμιτῶμενον, ἵνα ἐρυθραίνῃ τοὺς ὑπερπηδῶντας αὐτό, ὥστε ἕκαστος τῶν πειρωμένων νὰ λιποτακτῆσθαι νὰ φοβῆται, μὴ καταγέλαστος γένηται ἐρυθραίνόμενος.

Ὁ ταινιοπάλης δ' ἀκολουθῶν τῷ πλήθει ἐπορεύετο τὴν εἰς τὴν πύκνα ἄγουσαν. Συνεπορεύετο δὲ καὶ ὁ ἐκ Σικυῶνος μέτοικος ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ ἔτι τινὰ παρ' αὐτοῦ, διότι μέχρι τοῦ δρυφάκτου ἐδύνατο νὰ συνοδεύῃ αὐτῷ.

Ὁ λόφος δὲ τῆς Πυκνὸς εἶναι ὁ μέσος τῶν τριῶν λόφων, οἵτινες ἐν τῷ πρὸς ἐσπέραν τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ἀρχόμενοι ὑψοῦνται. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρὸς ἄρκτον τε καὶ ἡλίου δυσμᾶς φάραγξ τις χωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ λεγομένου λόφου τῶν Νυμφῶν, ἐν δὲ τῷ πρὸς μεσημβρίαν βαθυτέρα τις χαράδρα, δι' ἧς ἀμαξίτος τις τέμνουσα τὴν πέτραν διήρχετο, ἀπὸ τοῦ Μουσείου λόφου, ὅστις ὕψιστος αἴρεται ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀπορρώγων λόφων. Πρὸς βορρᾶν δὲ καὶ ἐπὶ θάτερα ἐπικλίνει ὁ λόφος ἡρέμα πρὸς τὴν πεδιάδα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος, τῆς πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀπότομον χῶμα ἔχον σχῆμα τομῆς κύκλου ὑπερείδει τὴν γῆν, εὐρύνει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λόφου καὶ ἐξομαλίζει τὰς ἀνωμαλίας αὐτοῦ. Κλίμακες δ' ἐπὶ τῆς πέτρας

καὶ τεχνικὴ ὁμαλὴ ὁδὸς φέρουσιν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθρώπινης χειρὸς εὐρυνθὲν καὶ ἐξομαλισθὲν ἐπίπεδον, ὅπερ ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις τὸν πέτρινον βαυμὸν τοῦ ὑψίστου θεοῦ ἔφερον.

Ὁ Ἄλιμούσιος δὲ ταινιοπώλης καὶ ὁ συνοδοιπόρος αὐτοῦ ἐκ Σικυῶνος ἀφίκοντο ἤδη ἐκεῖσε. Καὶ τὸ μὲν δρύφακτον εἶχον ἤδη ἀπάραντες, ἐν τῇ εἰσόδῳ δ' ἴσταντο οἱ ληξίαρχοι, ἐξ τὸν ἀριθμὸν, οἵτινες τὸν κατάλογον τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν εἶχον καὶ ἐπεσκόπουν, ἵνα μὴ τις τῶν ἐστερημένων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέλθῃ. Παρ' αὐτοῖς δ' ἴσταντο τριάκοντα βοηθοί.

Καὶ ὁ μὲν λαὸς εἰσώρμα ἤδη εἶσω τοῦ εὐρέος περιπεφραγμένου χώρου, οὗ ὑπεράνω ὁ κυανοῦς οὐρανὸς μόνον ἐκυρτοῦτο, ἀλλ' ὁ ταινιοπώλης ἔμενεν ἔτι παρὰ τῷ μετοίκῳ, ὃς ἐξω τοῦ δρυφάκτου νὰ μένῃ ἄφειλε, καὶ προσωμίλει ἔτι αὐτῷ. Περιέργως δὲ προσέβλεπεν οὗτος ἐξῶθεν διὰ τῶν κιγκλίδων τὸν τόπον, ὅστις ὑπὸ τοῦ συμπυκνουμένου πλήθους τῶν εισορμώντων Ἀθηναίων ἐπληροῦτο. Ἔβλεπε δὲ τὸν μὲν μυχὸν τοῦ ἐπιπέδου ἐκεῖνου ὑπὸ πέτρας, ὡς ὑπὸ τοίχου, κατακλειόμενον, ἐξ οὗ μέγας κυβοειδῆς λίθος προεῖχεν· ἦτο δ' ὁ τετράγωνος οὗτος λίθος τὸ βῆμα, ἀφ' οὗ οἱ ῥήτορες ἠγόρευον, καὶ εἰς ὃ ἐκατέρωθεν στενὴ κλιμαξ λελαξευμένη ἔφερον. Ἦτο δ' ὁ χάρος οὗτος ἄλλοτε ἱερὸς καὶ ὁ κυβοειδῆς λίθος βαυμὸς τοῦ ὑψίστου τῶν θεῶν. Κατ' ἀντικρὺ δὲ τοῦ βήματος ἔβλεπέ τις πολλὰ λίθινα βάρη ἐχόμενα ἀλλήλων, ἐφ' ὧν μέρος τῶν ἐκκλησιαζομένων ἠδύνατο νὰ καθέζηται.

Ταῦτα πάντα δ' ἰδὼν ὁ ξένος ἐστράφη ἐπὶ τὰ ὀπισθεν καὶ μετήγε τὴν ὄψιν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ πολυσκόπου λόφου ἐπὶ τὴν πόλιν. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν δ' αὐτοῦ ἔκειτο ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἐκτεινομένη κύκλῳ τῆς ἱεραῦς πέτρας τῆς Ἀκροπόλεως, ἢ μικρὸν ἀπωτέρω κατ' ἀντικρὺ τῆς πυκνὸς ὑψοῦτο, καὶ

ἦς αἱ μαρμαρυγῶδεις φλέβες τῶν ἐπ' ἀλλήλων σεσωρευμένων πέτρων ἀπίστραπτον ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Ἐπ' ἀριστερὰ δὲ τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως ὑψοῦτο ταπεινότερος μὲν τὸ μέγεθος, ἀλλὰ καταπληκτικός, ὡς κολοσσιαία σηραγγῶδης πέτρα, ὁ λόφος τοῦ Ἄρεως, ὁ ἱερὸς χῶρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐπισκιαζόμενος ὑπὸ τῆς σκιᾶς τοῦ ἱεροῦ τῶν Εὐμενίδων.

Πυκνότερος δὲ διετέλει γιγνόμενος ὁ ὠθισμὸς τοῦ λαοῦ περὶ τοὺς παρὰ τὸ δρύφακτον ληξιάρχους. Ἐφαίνετο δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡ τῶν τρόπων σφοδρότης τῶν Ἀθηναίων, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ. Διότι συνεχῶς ἀντήχουν αἱ κραυγαὶ τῶν ληξιάρχων· «Χάρει, Εὐβουλίδη! Μὴ λάλει τοσοῦτον χρόνον πρὸ τοῦ δρυφάκτου,» — ἢ «Ἐχε ἡσύχως, Χαράνδα! μὴ μένε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλήθους! ἄφες νὰ διέλθωσιν οἱ ὀπισθεν ἐρχόμενοι!»—

Ὁ Ἀλιμουσίος δὲ ταινιοπώλης ἔπηρσεν ἐκποδῶν, ἵνα μὴ ἴδωσιν αὐτὸν οἱ αὐστηροὶ ληξίαρχοι καὶ οὕτω δυνηθῇ μένων νὰ ἐπιδείξῃ τῷ περιέργῳ Σικωνίῳ συνοδοιπόρῳ ἐν τῷ ὠθισμῷ τῶν συρρέοντων τινὰς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀφορμὴν εἰς σχόλια αὐτῷ παρεῖχον.

«Βλέπεις,» ἔλεγε, «τοὺς δύο ἐκείνους, οἵτινες ἀχμηρὸν καὶ μακρὸν τὸν πῶγωνα, ψυχρὰν καὶ σκυθρωπὴν τὴν ὄψιν, βραχὺ καὶ ἄδρὸν τὸ ἱμάτιον ἔχουσι καὶ μέγα ῥόπαλον ἐν τῇ χειρὶ κρατοῦσιν; Ἴδὲ τὰ πλατέα ἄτα αὐτῶν, ὅποσον συμπεπιεσμένα εἶναι, ὡς εἰ περισφίγγουσι καθ' ἡμέραν διὰ τοῦ χαλκοδέτου ἱμάντος, τοῦ μύρμηκος, τὰς κεφαλὰς ἀλλήλων! Φαίνονται δ' ὡς ἀθληταί, οἵτινες τοῦλάχιστον ἄπαξ τὰ Ὀλύμπια ἐνίκησαν. Οὗτοι εἶναι ἐξ ἐκείνων, οὓς φιλολάκωνας ἡμεῖς συνήθως ἀποκαλοῦμεν, διότι ὄνειροπολοῦσι τὴν Σπάρτην καὶ θέλουσι καὶ τὰ ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἐκεῖ νὰ ῥυθμίσωσιν...»

Καὶ αὖθις δὲ παρακύψας ὁ ταινιοπώλης εἶπε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον.

«Ἐκεῖνος ἐκεῖ εἶναι ὁ Φειδίας — ὁ Φειδίας ὁ ἀγαλαμα-

τοποίος, ὃς τὴν μεγάλην πρόμαχον Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἔπλασεν — οἱ δὲ περὶ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ καὶ βοηθοὶ αὐτοῦ — πάντες ὑπὲρ τοῦ Περικλέους φέρουσι τὴν ψῆφον.»

Καὶ ἤδη προσήρχοντο οἱ πρυτάνεις, ὃ δὲ ταινοπώλης ἔδειξεν αὐτοὺς τῷ ἐταίρῳ. Ἀλλ' αἴφνης παραθήσας αὐτόν·

«Ἴδου ὁ Περικλῆς!» εἶπεν, «ὁ Περικλῆς, ὁ στρατηγός!»

«Καὶ οἱ περὶ αὐτόν;» ἠρώτησεν ὁ Σικυώνιος —

«Πάντες στρατηγοί!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλιμούσιος.

«Πᾶς δὲ καλοῦνται;» ἠρώτησεν ἐκεῖνος.

«Τοῦτο οἱ θεοὶ γνωρίζουσιν!» ὑπέλαβεν ὁ ταινοπώλης. «Δέκα, νομίζω, ὅτι εἶναι οἱ στρατηγοὶ ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ μόνον τὸν Περικλέα γνωρίζομεν.»

«Καὶ οἱ σεμνοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες σεμνῶς προσέρχονται;» ἠρώτησεν αὖθις ὁ Σικυώνιος.

«Οἱ ἐννέα ἄρχοντες!» εἶπεν ὁ ταινοπώλης.

«Δὲν εἶναι οὗτοι;» ἠρώτησεν ὁ Σικυώνιος, «οἱ ἐν μεγίστῳ ἀξιώματι ὑφ' ὑμῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄρχοντας ὄντες;»

«Ἀξιώματι, ναί;» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλιμούσιος, «ἀλλὰ κυρίως τοὺς στρατηγοὺς ἡμεῖς διὰ πλείστης τιμῆς ἔχομεν.»

«Διὰ τί;» ἠρώτησεν ἐκεῖνος.

«Διότι τοὺς ἀρίστους ὡς τοιοῦτους ἀποδεικνύομεν,» ὑπολαβὼν εἶπε πονήρως, ὁ ταινοπώλης. «Τοὺς ἄρχοντας ἐκλέγοντες φροντίζομεν μόνον περὶ τῆς ἡλικίας, τοῦ ἀμέμπτου ὀνόματος καὶ τῆς σεμνῆς ὄψεως. Πολλῆς δὲ τιμῆς ἀπολαβεὶ ὁ τοιοῦτος ἄρχων, πολὺ μεγάλης τιμῆς. Τοῦτο δὲν ἀρνούμα. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖται ἱερόν. Ἀλλὰ τούτου διήνεκα κακῶς πάσχει μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀρχῆς, ὅταν μὴ ἀγαπητῶς ἔχωμεν. Διότι ἐπιβάλλομεν αὐτῷ ζημίαν — ὅποιαν νομίζεις; Καθαροῦ χρυσοῦ εἰκόνα ἰσομεγέθη ἐν Δελφοῖς νὰ στήσῃ.»

«Εἰκόνα καθαροῦ χρυσοῦ ἰσομεγέθη;» ἀνέκραξεν ἐκπλη-



κτος ὁ Σικυώνιος, «ἀλλ' οὐδεις δύναται νὰ ἀποτίσῃ τοιαύτην ζημίαν!»

«Τούτου δι' ἕνεκα!» ὑπέλαβεν ὁ ταινιοπῶλης. «Διότι ὁ ὀφειλέτης τοῦ κοινοῦ μὴ δυνάμενος νὰ ἀποδῶ τὸ χρέος κατὰ τοὺς νόμους ἡμῶν στερεῖται τῆς πολιτείας. Ὁ τοιοῦτος ἄρχων λοιπὸν εἶναι ἄτιμος τὸ λοιπὸν τοῦ βίου. Καὶ δικαίως διότι ὡς πρότερον τῆς ὑψίστης τιμῆς ἀπέλαυεν, οὕτω νῦν ὀφείλει νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν μεγίστην ἀτιμίαν.»

«Ἀλλά, τίς εἶναι ὁ χωλὸς ἐκεῖνος καὶ ἀνάπηρος, ὁ ῥα κένδυτος καὶ τὴν πῆραν τοῦ ἐπαίτου ἐπὶ τῶν ὤμων φέρων, ὁ προσποιοῦμενος τὴν μανίαν καὶ ὠστιζόμενος ἐκεῖ ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς ἐκκλησίας;»

«Ἐκεῖνος ὁ πονήρως σχηματιζόμενος ἐπαίτης;» ἀπεκρίνατο ὁ ταινιοπῶλης. «Ὁ τοῖς πᾶσι γνωστὸς ἐκεῖνος εἶναι δοῦλός τις, ὅς, ἐξ οὗ ἔν τινι δίκη βασανισθεὶς ἀνάπηρος ἐγένετο, ἀπώλεσε σχεδὸν τὰς φρένας καὶ ἔκτοτε περιφέρεται ὡς ἐπαίτης μαινόμενος τὴν μανίαν νὰ εἰσδύῃ πανταχοῦ, ὅπου συνέρχονται οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται, εἰς τὴν ἀγοράν, ἢ εἰς τὴν πύκνα. Πάντοτε δ' ἀπωθεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ληξιάρχων, ἀλλ' αὐτὸς ἀποκρίνεται ὑβρίζων εἰς αὐτοὺς καὶ βλασφημῶν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ἐφ' ᾧ καὶ δέρεται καὶ λιθοβολεῖται πολλάκις, ἐὰν μὴ ἐκκλέπτῃ αὐτὸν ὁ νέος λιθοζόος, ὁ Σωκράτης, ὅς τοῦ φρενόβλαβοῦς Μένωνος — οὕτω δὲ καλεῖται ὁ ἐπαίτης — δι' οἴκτου ἔχει, καὶ ὅς νῦν, ὡς βλέπεις, παρ' αὐτῷ ἴσταται.» —

Ἄλλ' ἤδη τὸ σημεῖον κατασπᾶται τὸ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς πυκνὸς τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἀγγελίαν φέρον, ὅτι ἐκκλησία γίγνεται, καὶ ἀρχὴ τῆς ἐκκλησίας ἐγένετο. Καὶ ὁ ταινιοπῶλης δὲ σπεύδει νὰ εἰσέλθῃ δεξιωσάμενος τὸν Σικυώνιον καὶ ὑπερήφανον καὶ οἰκτίρμον βλέμμα στρέψας ἐπ' αὐτὸν ὡς ὀφείλοντα νὰ μένη ἔξω τῶν κιγκλίδων. Ὅμοια δὲ πρὸς

τερετίσματα ἐκ πλήρους νεοττίων καλιᾶς ἀντηχεῖ ἡ συγκεχυμένη φωνὴ τῶν ἐν τῷ εὐρεῖ χώρῳ ὠστιζομένων Ἀθηναίων.

Τότε δ' ἀκούεται ἡ στεντόρειος φωνὴ τοῦ κήρυκος, κελεύοντος νὰ σιγήσωσιν, ἀντηχοῦσα καὶ πέραν τοῦ λόφου. Πάντες δ' ἐσίγησαν.

Ὁ Σικυάνιος δὲ παραμείνας ἐκεῖ, ὅπου πρότερον ἰστάμενος πρὸς τὸν Ἀλιμούσιον διελέγετο, ἐθεᾶτο, ὅσον ἡ ἀπόστασις ἐπέτρεπεν, ὅσα ἐντὸς τῆς εὐρυχώρου καὶ ἀνθρώπων βριθούσης ἐκκλησίας ἐγίνοντο. Ἐξείχε δ' ὁ τόπος, ἐφ' οὗ ἴστατο, ὥστε ἠδύνατο νὰ βλέπῃ ὑπεράνω τῶν πυκνῶν κεφαλῶν τοῦ πλήθους.

Εἶδε λοιπὸν μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν σιγὴν πρῶτον μὲν τοὺς περιεστιαρχοὺς καθάρσιον χοιρίδιον θύοντας καὶ τῷ αἵματι αὐτοῦ τὸν τόπον καὶ τὰς ἔδρας βραίνοντας εἰς καθαρμόν, εἶτα δὲ τοὺς ἱερεῖς λαμπρὸν πῦρ ἐκκαίοντας καὶ ἀγνὰ θύματα προσφέροντας. Καὶ αὖθις δ' ἤκουσε τῆς φωνῆς τοῦ κήρυκος τοὺς θεοὺς ἐπικαλουμένης καὶ εἶδὲ τινα τῶν πρυτάνεων ἀνιστάμενον καὶ ἀναγινώσκοντα τὰς εἰσηγήσεις βεβαίως τοῦ Περικλέους καὶ τὸ προβούλευμα τῆς βουλῆς, τοὺς δ' Ἀθηναίους ἀκροαμένους προσεκτικῶς, καὶ εἶτα τὸν κήρυκα ἀνιστάμενον καὶ ἐρωτῶντα, τίς ν' ἀγορεύσῃ ἐβούλετο, καὶ ἔπειτα τοὺς ῥήτορας ἀναβαίνοντας καὶ στεφανουμένους κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος μυρρίνῳ στεφάνῳ καὶ ἀγορευοντας. Εἶδε τὸν λαὸν ἀποδεχόμενον, ἢ ἀποδοκιμάζοντα τοὺς λόγους καὶ ἀποφαινόμενον καὶ ὅτ' ἐμὲν ἀπνεύστως ἀκροώμενον τῶν λόγων, ὅτ' ἐμὲν ταραχιδῶς κυμαίνοντα, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἡρέμα φρίσσοντα, ὡς σταχυοφόρον πεδίον ὑπὸ μετρίων ἀνέμων, εἶτα δὲ σφοδρῶς ἀναζέοντα, θορυβοῦντα, ἐξαγριαίνόμενον, ὡς τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους δάσος τὸ ὑπὸ λαίλαπος κατασειόμενον, καὶ ἐκ τούτου τὸν κήρυκα ἀνιστάμενον ἀπὸ νεύματος τοῦ ἐπιστάτου καὶ κελεύοντα νὰ σιγήσωσιν. Εἶδεν, ὅτι ἐνίστε ἡ διαφωνία τοῦ πλήθους ἐκινδύνευε νὰ ἐκραγῇ εἰς

ἀγῶνα τῶν χειρῶν καὶ ὅτι, ὅτε μὲν τοῦ δήμου τις τὴν πυγμὴν ἀπειλητικῶς ἔσειε πρὸς ὀλιγαρχικόν τινα, ὅτε δὲ φιλολάκων τις τὸ ρόπαλον ἔηρε κατὰ τινος τῶν δημοτικῶν πολλὰ καταράμενος. Τέλος δ' εἶδε τὸ πολὺ τοῦ λαοῦ ὡς ἓνα ἄνθρωπον ἀγαλλόμενον καὶ εὐφημοῦν, τοὺς δ' ὀλιγαρχικοὺς γογγύζοντας, ἢ χαλεπαίνοντας καὶ σιγῶντας· καὶ πάλιν τούτους μὲν ἀγαπητῶς ἔχοντας καὶ τοῦτο ἐπιδεικνύοντας διὰ τοῦ σχήματος τῶν προσώπων καὶ τῶν χειρονομιῶν καὶ κραυγῶν, ἐκείνους δὲ τὴν ἀθυμίαν διὰ κραυγῶν καὶ θορύβου ἐκφράνοντας.

Οὕτω δὲ χρόνον τινὰ ἐταλαντεύοντο αἱ γινῶμαι καὶ αἱ διαθέσεις τοῦ ἐξημμένου πλήθους.

Τέλος δ' εἶδεν ὁ Σικυῶνιος τὸν στρατηγὸν Περικλέα, ὃς καὶ πρότερον μικρὰ πρὸς τὸν δῆμον εἶχεν εἰπάν, ἀναβαίνοντα αὐθις ἐπὶ τὸ βῆμα. Σιγὴ δὲ βαθεῖα ἐγένετο ἐν τῷ πλήθει τῶν Ἀθηναίων. Ἡρεμὸς δὲ καὶ σεμνὴ προεῖχε ἡ μορφή τοῦ ἀνδρός, ὃν Ὀλύμπιον ἐκάλουν, τοῦ ἄλλου πλήθους. Καὶ οὐδεμίαν μὲν σφοδρὰν χειρονομίαν ἐποίει καὶ τὴν χεῖρα ὑπὸ τὸ ἱμάτιον ἐκράτει, ἀλλ' ἡ φωνὴ θαλερὰ καὶ θαυμασίως ἀτειρῆς ἤχουσα ἔβαλλε τὰ ὦτα τῶν ἀκροατῶν. Ὁ Σικυῶνιος δ' ἤκουε τῆς ἠχῆς τῆς φωνῆς ταύτης καὶ τῶν μὲν λόγων οὐδόλως ἀντελαμβάνετο, ὅμως δ' ἠκροῶτο ὡς καταδεδεμένος ὑπὸ τῆς γοητείας τῶν φθόγγων, οἵτινες θαυευτικοὶ μὲν, ὡς ὁ ψιθυρὸς ζέφυρος, ἀλλὰ καὶ ἀτειρεῖς ἦσαν, ὡς ὁ ψόφος τῆς ἡρέμα κυλινδουμένης ἐν τῷ ἀέρι θροντῆς.

Ἄλλ' αἴφνης εἶδεν αὐτὸν ἐκσπῶντα τὴν δεξιάν, ἣν ὑπὸ τὸ ἱμάτιον τέως κατεῖχε, καὶ ὑψοῦντα αὐτήν, ἵνα δείξῃ τὸν γείτονα ἀντικρὺ ὑψούμενον λόφον τῆς Ἀκροπόλεως.

Κατὰ τὴν κίνησιν δὲ ταύτην τῆς χειρὸς τοῦ Περικλέους ἅπαν τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν Ἀθηναίων ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν ἡ προτεταμένη δεξιὰ τοῦ ῥήτορος ἐδείκνυεν,

ἐπὶ τὴν ἀπαστράπτουσαν ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ τῆς ἡμέρας φωτὸς ἄκραν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐφαίνετο δ', ὅτι ἡ ἱερὰ ἐκείνη ἄκρα λαμπροτέρα ἀπέλαμπεν, ὡς εἰ νέα τις εὐδιώτιστος μαρμαρυγὴ περιέβαλλεν αὐτήν. Ἡ μαρμαρυγὴ δ' αὕτη, ἣτις τῆς Ἀκροπόλεως ἀπέλαμπεν, ἐφαίνετο ἐνοπτριζομένη καὶ ἀντανακλαμένη τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ἀτενῶς προσβλεπόντων Ἀθηναίων. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἀκούοντες τῶν μελιφρύτων ἐκείνων φθόγγων τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἔβλεπον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς φαντασίας αὐτῶν ὑψούμενόν τι ἀόρατον ἔτι τοῖς αἰσθητικοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἐφαίνετο, ὅτι ἡ ἄκρα ἐκείνη ἔκοσμεῖτο διὰ μαγικοῦ τινος στέμματος, ὅπερ ἔμελλε πολλὰ δυναστῶν στέμματα καὶ πολλὰς ἀνθρώπων γενεὰς πρὸ αὐτοῦ παρερχομένας νὰ ἴδῃ καὶ ν' ἀπολάμπῃ ἀτρεμὶ πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἄλλ' ἡ φωνὴ τοῦ Περικλέους ἐπαύσατο βροντῶσα καὶ ὁ Σικυώνιος εἶδεν αὐτὸν μὲν ἀποτιθέντα τὸν στέφανον καὶ καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ βήματος, ἐπευφημοῦντος τοῦ πλήθους, τὸν δ' ἐπιστάτην προκαλοῦντα τὸν λαὸν εἰς χειροτονίαν, τοῦτον δ' ὑπακούοντα καὶ τείνοντα ἄνω τὰς χεῖρας. Ἦκουσε δὲ τὸ ψήφισμα ἀναγγελλόμενον καὶ τέλος ἀπὸ νεύματος τοῦ ἐπιστάτου τὸν κήρυκα διαλύοντα τὴν ἐκκλησίαν.

Τὸ πλῆθος δ' ἐξώρμα πάλιν ἀρθέντος τοῦ δρυφάκτου καὶ δεινῶς κυματούμενον τὸ ρεῦμα ἐφέρετο κατὰ τῆς κλιτύος τῆς πυκνός. Ὁ δὲ Σικυώνιος ἰδὼν καὶ αὖθις τὸν συνοδοιπόρον αὐτοῦ Ἀλιμούσιον προαπῆντησεν ἐρωτῶν·

«Τί ἐγένετο, φίλε;»

«Συνεχωρήσαμεν πάντα!» ἀνέκραξεν ὁ ἐξ Ἀλιμούντος, οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ ἔλαμπον.

«Πρῶτον κατεψηφίσαμεν τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ φιλολακόνων,» εἶπεν αὖθις, «καὶ ἀπεδεξάμεθα τὸν στρατιωτικὸν καὶ δικαστικὸν μισθὸν καὶ τὰ θεωρικά. Φαντάσθητι δ', ὅποια



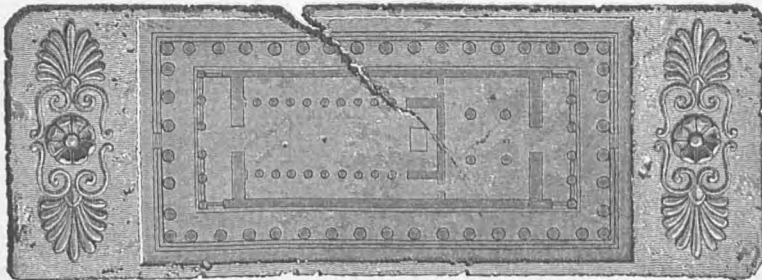
ἦτο ἡ χαρὰ τῶν πενήτων πολιτῶν, ὅτε ἡμεῖς θέλοντες νὰ λυπήσωμεν τοὺς ὀλιγαρχικοὺς ἐπετρέψαμεν ἡμῖν αὐτοῖς πάντα ταῦτα τὰ ἐξαιρέτα! Περὶ δὲ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τῆς Παλλάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου, τοῦ μέλλοντος θησαυροφυλακίου, καὶ τοῦ μεγάλου ἀγάλματος τῆς Παλλάδος καὶ τῶν τριπλῶν Προπυλαίων, δι' ὧν θ' ἀναβαίη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐν τῷ μέλλοντι ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναίων καὶ ὧν τὸ διάγραμμα ὁ Φειδίας ἔχει ἤδη διαγράψας, οὐδεὶς Ἀθηναῖος ἦτο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅστις δὲν θὰ ἔδιδε τὸ ἡμισυ τῶν ὑπαρχόντων, ἵνα ἴδῃ αὐτὰ ἐξειργασμένα ἐκεῖ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὡς περιέγραψεν αὐτὰ ὁ Περικλῆς καὶ ἐναργῶς διὰ τοῦ δακτύλου κατέδειξε. Τινὲς μόνον τῶν παγωνοφόρων καὶ ῥοπαλοφόρων — γνωρίζεις αὐτοὺς — ἀντεῖπον, ὅτι πολλὰ ἠκοδομήσαμεν καὶ ὅτι οἰκοδομεῖται νῦν καὶ τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Ὀδεῖον καὶ ὅτι δυνάμεθα βραδύτερον νὰ οἰκοδομήσωμεν ταῦτα, ὡς μέλλοντα πολλὰ χρήματα νὰ καταβροχθίσωσιν. Ἀλλὰ τότε ἀναστὰς ὁ Περικλῆς· «Ἄν ἡμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι,» εἶπε, «μὴ θέλετε ἐκ δημοσίων ἀφορμῶν τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἔργον κατὰ τὸ διάγραμμα τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Ἴκτινου νὰ οἰκοδομήσητε, πολλοὶ τῶν πλουσίων Ἀθηναίων, ὡς ὁ Ἰπίας καὶ Ἰπόνικος καὶ Διονυσόδωρος καὶ Πυριλάμπης ὑπέσχοντο ἤδη, ὅτι αὐτοὶ τὰς δαπάνας θὰ καταβάλωσιν. Ἀλλὰ τότε ἐκεῖνοι καὶ οὐχὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τὴν δόξαν ἀθάνατον θὰ ἔχωσι.» Τοῦτο δ' ἦτο ἰκανόν. Δύνασαι δὲ νὰ φαντασθῆς, ὅπως ἐσπεύσαμεν ἐπευφημοῦντες ν' ἀνατείνωμεν τὰς χεῖρας ἀποδεχόμενοι, ὅτι ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Φειδίας ἐζητοῦντο. Καί, σκέψαι, ἐν ᾧ ἐσπεύδομεν ν' ἀνατείνωμεν τὰς χεῖρας ἀποδεχόμενοι ταῦτα, προβαίνει ὁ Φειδίας προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Περικλέους καὶ ὑπολογιζόμενος τὰς δαπάνας τὰς εἰς τὸν ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα ἀναγκαίας λέγει· «Ἐξ ἐλέφαντος μὲν καὶ χρυσοῦ τοσοῦτον θὰ τιμᾶται ἡ

Παλλάς, ἐκ μαρμάρου δὲ καὶ χαλκοῦ τοσοῦτον!» — Τότε πανταχόθεν ἀντήχησεν· «Ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ! Καὶ μὴ φείδου, Φειδία, ἀλλ' ἄρξαι τοῦ ἔργου!» —

Τοιαῦτα δ' ἔλεγεν ὁ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων πολλὰ σχηματιζόμενος πρὸς τὸν νέον ἐκ Σικυῶνος μέτοικον.

Ἄπασα δ' ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων διετέλει ἐν ταραχῇ, ἦν ἠῶσανον μεγάλην οἱ ἐκ τῆς πυκνὸς καταβαίνοντες.

Ἵπερήφανος δ', ὡς βασιλεὺς, ὄνειροπολῶν τὰ θεωρικὰ, τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, τοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, τὸ θησαυροφυλάκιον, ἀγάλματα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, καὶ χαίρων ἐπὶ τούτοις, ὡς εἰ ἴσταντο πάντα τετελειωμένα ὡς κόσμος τῆς ἰδίας αὐτοῦ οἰκίας, ἐπορεύετο ἐξελθὼν ἐκ τῶν δυτικῶν πυλῶν τῆς πόλεως οἴκαδε ὁ Ἄλιμούσιος. Διηγείτο δὲ πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ τὰ ἐν τῇ πυκνί γενόμενα καὶ ἀφικόμενος εἰς τὸν δῆμον προσηγόρευσε καὶ τὴν μελάγχρωτα γυναῖκα, ἧτις ἀπήνησεν αὐτῷ ἐν τῷ ὄδῳ φέρουσα ἐν ἀγκάλαις τὸ παιδίον, σεμνῶς εἰπὼν· Συνεχωρήσαμεν πάντα! —





IV.

#### ΤΟ ΣΠΗΛΛΙΟΝ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ.

**Ε**ὐρύς και ὑψηλὸς και εὐδιος ἐκυρτοῦτο ὁ κυανοῦς ὀρίζων τῆς εἰρήνης ὑπεράνω τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων, ἥς ἢ μὲν δόξα μεγάλη ἠϋζάνετο, τῆς δ' ἰσχύος οὐδεὶς ἀνταγωνιστῆς ἐφαίνετο θέλων πείραν νὰ λάβῃ. Ὅρμώμενοι δ' ὑπ' ἰσχυρᾶς τινος ἐσωτερικῆς ὀρμῆς και σπεύδοντες ὡς φοβούμενοι, μὴ ἐλλίπωσι τοῦ καιροῦ, ἐπελάβοντο οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἐπιτελέσεως τῶν ἐπιβολῶν τοῦ Περικλέους και Φειδίου. Πανταχόθεν δὲ τῆς Ἑλλάδος προσήρχοντο δεξιοὶ και σφριγῶντες καλλιτέχναι, διότι πολλοὶ ἀγαλματοουργοὶ ἀναγκαῖοι ἦσαν, ἵνα γλύψωσι τὰ ἔργα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν διακόσμησιν τῶν οἰκοδομῶν τῆς Ἀκροπόλεως. Διότι καὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ οἴκου τῆς Παλλάδος οὐχὶ ὀλίγα κολοσσιαῖα θεῶν ἀγάλματα ἦτο ἀνάγκη νὰ κατασκευάσωσι και τῶν μετοπῶν και ζυφῶρων αὐτοῦ τὰς πολλὰς εὐστόχους συμβολικὰς παραστάσεις νὰ ἐγγλύψωσι. Παρὰ ταῦτα δὲ και

οἱ πλούσιοι τῶν Ἀθηναίων ἀμιλλώμενοι ἐνετέλλοντο τοῖς καλλιτέχναις παντοῖα ἔργα, ἅτινα ἐπεθύμουν ν' ἀναθῶσι κατὰ τὴν ἐγκαίνισιν τοῦ νέου μεγάλου ναοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ οἱ καλλιτέχνη αὐτοὶ ἐπεβάλλοντο εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν νὰ κατασκευάσωσιν, ὅ,τι ἄριστον καὶ κάλλιστον ἕκαστος ἠδύνατο. Ἀναρίθμητοι δ' οἰκοδόμοι καὶ τέκτονες εἰργάζοντο ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Ὀιδείου καὶ μάλιστα ἐν ταῖς οἰκοδομίαις τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ ἐν τοῖς λατομείοις δὲ τοῦ Πεντελικοῦ διηγέρθη νῦν διπλασία δραστηριότης καὶ ἀκαταπαύστως ἤλαυνον φορταγωγοὶ ἄμαξαι ὑπὸ ἡμίονων, ἢ βοῶν ἐλκόμεναι εἰς τὴν πόλιν. Συνεχῶς δ' ἀντήχουν ἐπὶ τῆς κλιτύος τῆς πέτρας τῆς Ἀκροπόλεως αἱ κραυγαὶ τῶν ἄμαξηλατῶν· διότι δυσχερέστατον ἦτο τοῦς κολοσσιαίους μαρμάρους πέτρους νὰ ἀνακομίσωσιν ἐπὶ τὸν ἀνάντη λόφον. Ὡς δ' ἐκ τοῦ Πεντελικοῦ τὸν μάρμαρον, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ Λαυρείου δραστηριώτατα οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πολύτιμον μέταλλον ἐξάρυττον καὶ τὸν ἐγχώριον ἐξάιρετον πηλόν. Ὅ,τι δ' ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ δὲν εὔρισκον, τοῦτο ἐκόμιζον αὐτοῖς διὰ θαλάσσης οἱ ναυτίλοι, ὡς τὰ κυπαρίσσινα καὶ ἀπὸ τῆς ἐβένου ξύλα καὶ χαλκὸν καὶ βαφᾶς καὶ ἀπὸ τῆς μείζονος Ἀσίας ἐλέφαντα. Καὶ οἱ μὲν λίθους καὶ ξύλα ἔξεον, οἱ δὲ τὸν χαλκὸν ἔτηκον, οἱ δὲ τὸν ἐλέφαντα ἐξεργάζοντο, ἄνδρες ἔμπειροι νὰ παρσκευάσωσι πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς τέχνης καὶ νὰ μαλάζωσιν αὐτόν. Καὶ οἱ τῆς ποικιλικῆς δ' ἔμπειροι πολλὴν ἀσχολίαν εἶχον κοσμήματα καὶ ἀναθήματα διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεποικιλμένα νὰ κατασκευάζωσιν, ὡς καὶ οἱ σχοινοστρόφοι πείσματα στερεώτατα νὰ παρέχωσι τοῖς λιθουργοῖς καὶ τέκτοσι καὶ ἄμαξηλάταις, καὶ οἱ ὁδοποιοὶ τὰς ὁδοὺς νὰ ἐπιπεδώσιν ὠφειλον. Ὡστε πανταχοῦ πάντες εἰργάζοντο, καὶ πάντες τοῦ ἱλίγγου τῆς πυρετώδους ἐκείνης ἐνεργείας μετεῖχον.



Πρὸς τὴν δυσχερεστάτην δὲ θάναυσον ἐργασίαν ἦσαν μεμσθωμένοι καὶ ξένοι ἐργάται καὶ μάλιστα Αἰγύπτιοι, οἵτινες σιγηλοὶ καὶ ἐργατικοὶ καὶ καρτερικοὶ καὶ ἀκάματοι ὄντες ὡς χρησιμώτατοι ἐφαίνοντο. Διότι, ὡς ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν πυραμίδων ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ, οὕτω καὶ ἐν τῇ ξένην δὲν ἀπέκαμνον οὗτοι, καρτερικοὶ, ὡς τὰ ὑποζύγια, συσσωρεύοντες τετραγώνους λίθους ἐπ' ἀλλήλοις. Ἄπασα δ' ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ὁμοιάζε πρὸς μέγα ἐργαστήριον.

Ὡς κυρία δ' ἐστία, ἀφ' ἧς λαμπρὸν ἀπέλαμπε τὸ θυᾶδες πῦρ τῆς νέας καὶ τοῖς θεοῖς ἀρεστῆς ἐνεργείας, ἦτο ἡ προσήνεμος ἄκρα τῆς Ἀκροπόλεως, ἣτις παλαιὸν ἱερὸν ἅμα τε καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀκρόπολις ἦτο, ἧς ὑπὸ τοὺς πρόποδας οἱ ἔποικοι κατὰ μικρὸν κατοικήσαντες εἰς πόλιν συνακίσθησαν. Ἀκρόπολιν δ' ἀπεδείκνυον τὴν ἄκραν ταύτην αἱ φυσικαὶ πέτραι καὶ τὰ κολοσσιαῖα τεῖχη, ἅτινα τὰ πρὸς βορρᾶν τε καὶ μεσημβρίαν ἠσφάλιζον.

Ἄλλ', ὅτι νῦν ἐν τῇ Ἀκροπόλει βλέπομεν, οὐδαμῶς εὐφραίνει τὸν ὀφθαλμὸν ἡμῶν· διότι ἔρημον καὶ ἀνώμαλον φαίνεται τὸ εὐρύχωρον πεδῖον. Τῇ μὲν κείνται διακεκριμένα εἰς νέαν χρῆσιν ἐρείπια ἀρχαιότατα, λείψανα καταστραφέντων ἔργων, τῇ δέ, πρὸς τὴν μεσημβρινὴν κλιτύν, ἀφ' ἐνὸς μὲν χώματα ἀνεσκαμμένα φαίνονται, ἀφ' ἐτέρου δ' ἐκ τῆς διεσκαμμένης κοιλότητος ὀγκῶδες τετράγωνον θεμέλιον ὑψοῦται μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ ἔτι πλέον ἐπὶ τῶν λειψάνων παλαιῶν θεμελίων. Καὶ ἡ ἄλλη δ' ἐπιφάνεια εἶναι κατὰ μέγα μέρος κεκαλυμμένη ὑπὸ μαρμάρων νῦν ζεομένων. Χώματα, ψήγματα λίθων καὶ σωρὸς ψάμμου συσσεσωρευμένα καὶ ἐργαστήρια παντοῖα ἐν τῷ βάθει ἐχόμενα τῶν οἰκοδομῶν φαίνονται. Πανταχοῦ δ' ἀκούεται ὁ κτύπος τῶν τύκων, ὁ ψόφος τῶν πεισμάτων

καὶ ὁ βαρὺς καὶ ἐννοσίγαιος ἦχος τῶν κυλιομένων λίθων καὶ δοκῶν, ὡς καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἐπιμελητῶν τῶν ἐπισκοπούντων καὶ παρορμώντων τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν.

Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀκαταστάτων καὶ θορυβωδῶν τούτων παρασκευῶν τοῦ γιγνομένου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἴσταται ἔτι ἔμπεδόν τι καὶ σεμνὸν μνημεῖον τῶν παλαιῶν χρόνων, ὡς πολὺς κατερρύηκώς σχεδὸν πύργος ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ὃν θορυβῶδη κύματα κατακλύζουσιν ἐφιέμενα νὰ ὑπορύξωσι καὶ καταρρήξωσι. Τὸ μνημεῖον δὲ τοῦτο ἦτο ἡ ἔδρα τῆς ἀρχαιοτάτης ἱερᾶς λατρείας τῶν Ἀθηναίων, ὁ μυστηριάδης καὶ σκυθρωπὸς ναὸς τοῦ ὀφίοποδος Ἐρεχθέως, τοῦ ἀρχηγέτου τῶν Ἀθηναίων, ἅμα δὲ καὶ τοῦ θαλασσίου θεοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Πανδρόσου, τῆς θυγατρὸς τοῦ Κέκροπος, καὶ τῆς Πολιάδος Ἀθηναῖς κατεστραμμένος σχεδὸν ἐκ τῶν χρόνων τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων καὶ ἠνωρθωμένος ἡμιτελῶς μόνον ἐξ ἀνάγκης.

Παράδοξοι δ' ἦσαν οἱ περὶ τοῦ Ἐρεχθέως λόγοι οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ παραδεδομένοι. Ἡ Ἀθηναῖα δηλαδὴ, κατ' αὐτούς, παρέδωκε ταῖς θυγατράσι τοῦ τῆς Ἀκροπόλεως κρατοῦντος βασιλέως Κέκροπος ἐν θήκη καλῶς πεφραγμένη τὸ νεογενὲς ὀφίοπουν ἀδελφου καταγωγῆς τοῦ γένους παιδίον ἐπιτάξασα αὐταῖς σπουδαίως νὰ μὴ ἀνοίξωσι τὴν θήκην, ἀλλ' ὅτι αὐταὶ — ἐκαλοῦντο δὲ Πάνδροσος, Ἄγλαυρος καὶ Ἔρση — ὑπὸ περιεργίας κινηθεῖσαι τὴν θήκην ἀνέφξαν καὶ εἶδον τὸ παιδίον ὑπὸ φοβεροῦ δράκοντος περικεκυκλωμένον, ἐφ' ᾧ ἐκπλαγεῖσαι ἔκφρονες ἐγένοντο καὶ κατὰ τῶν πετρῶν τῆς Ἀκροπόλεως ἐκρήμνισαν ἐαυτάς. Εἶτα δ', ὅτι τὸ ὀφίοπουν παιδίον, ὁ Ἐρεχθεύς, ἐτράφη ὑπὸ τῆ ἐπιμελείᾳ τοῦ Κέκροπος καὶ ἐγένετο ἰσχυρὸς προστάτης τῶν Ἀθηναίων· ὅτι ὁ ἱερός ἐκεῖνος χῶρος τὸν τάφον αὐτοῦ περιεῖχεν, ὅστις πάντοτε ἀσφαλῶς φυλαττόμενος

προστάτης καὶ σωτὴρ τῆς χώρας ἦτο· ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ  
 ζῆ πάντοτε, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίστευον, μορφήν ὄφως λαβοῦσα,  
 ὅς ἐν τῷ ἱερῷ πάντοτε τρέφεται, καὶ τέλος ὅτι ὁ ὄφις οὗτος  
 εἶναι ὁ μυστηριώδης φύλαξ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ὅτι ἐκάστου μηνὸς  
 μελιτοῦτταν αὐτῷ ὡς θυσίαν προσφέρουσιν.

Ἱερὰ δὲ πηγὴ ἀναβλύζει ἐν τῷ ναῷ, ἣς τὰ νάματα  
 ἀλμυρὰ εἶναι, ὡς εἰ ὑπογείως τῇ θαλάσσει συγκοινωνοῦσι,  
 καὶ ἐξ ἣς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσιν, νοτίου πνέοντος ἀνέμου,  
 ὁ ῥόθος τῶν θαλασσιῶν κυμάτων ἀκούεται. Καὶ οὐδόλως  
 θαυμαστόν· διότι τὴν πηγὴν ταύτην κατὰ τοὺς Ἀθηναίους ὁ  
 Ποσειδῶν πατάζας διὰ τῆς κραταιᾶς αὐτοῦ τριαίνης τὴν πέ-  
 τραν τῆς Ἀκροπόλεως ἐξέβλυσεν, ὅτε ἤρισε πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν  
 περὶ τῆς κατοχῆς τῆς Ἀττικῆς. Φαίνεται δ' ἐπὶ τὸ σχῆμα τῆς  
 τριαίνης τοῦ θεοῦ ἐν τῇ πέτρᾳ καὶ πᾶς τις δύναται νὰ  
 ἴδῃ αὐτό. Ἄλλ' ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ ἀνέδακεν ἐλαίαν τῆς  
 πηγῆς ἀντικρῦ, τὴν ἐλαίαν, ἀφ' ἣς ἅπασαι αἱ ἐλαῖαι τῆς Ἀτι-  
 κῆς, τὸ ἐγκαύχημα καὶ ἡ μεγίστη εὐδαιμονία τῆς χώρας,  
 ἔβλαστον, καὶ δι' ἣς ἐκράτησεν ἡ σοφὴ θεὸς τοῦ κραταιοῦ  
 τριανοκράτορος Ποσειδῶνος ἐν τῷ περὶ τῶν δωρημάτων  
 ἀγῶνι. Καὶ ἐκείνην δὲ τὴν ἱερὰν ἐλαίαν περιλαμβάνει  
 ἔτι ὁ ναός· διότι, ὅτε κατέκαυσεν αὐτὸν ὁ Πέρσης, ἀνέθαλεν  
 αὐτῆς τῇ ὑστεραία αὕτη, θεία εὐμενεία, πηχυαία. Ἀλλὰ τὸ  
 μέγιστον τῶν ἱερῶν τῶν ἐν τῷ Ἐρεχθεῖῳ εἶναι τὸ ἀρχαιό-  
 τατον ἐκ ζύλου ἐλαίας ζόανον τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, τὸ  
 Παλλάδιον, ὅπερ οὐχὶ χεῖρες ἀνθρώπων ἐξεργάσαντο, ἀλλ' ἐκ  
 τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσεν. Αὐτὸς δ' ὁ Ἐρεχθεὺς ἔστησεν αὐτό  
 καὶ ἀμετάλλακτον μέν, ὡς οἱ ἱερεῖς οἱ τὰ τοῦ Ἐρεχθείου  
 διοικούντες διδάσκουσιν, ὀφείλει νὰ τηρηθῇ εἰς πάντας τοὺς  
 αἰῶνας ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, λύχνος δ' αἰωνίως νὰ καίηται  
 πρὸ αὐτοῦ ἐν τῷ σκυθρωπῷ ναῷ. Καὶ ἀναθήματα δὲ παρά-  
 δοξα εὐρίσκονται ἐκεῖ, ὡς ζόανον Ἐρμοῦ, αἰετοπεθῆσιν

κλάδους μυρσίνης ἀβρίζους φέρον, τῶν χρόνων τοῦ Κέκροπος, παράξενός τις ὀκλαδίας δίφρος, ἔργον ἀρχαιότατον τοῦ πολυδαίδαλου Δαίδαλου, καὶ λάφυρα περσικά, θάρακες καὶ ἀκινάκαι τῶν ἠττηθέντων στρατηλατῶν τῶν Περσῶν.

Πρὸ τοῦ ναοῦ δ' ἐν ὑπαίθρῳ ἴσταται βωμὸς Διὸς τοῦ Ὑπάτου, ἐφ' οὗ οὐδὲν ἐμφυχον θύεται, οὐδεμία σπονδὴ γίγνεται, ἀλλὰ μόνον πέμματα τῷ Ὑπάτῳ θεῶ προσφέρονται.

Τοιοῦτος δέ τις εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερόμενος πυκινὸς οὔτος δόμος τοῦ Ἐρεχθέως, ὃς διαφόρους διακεκριμένους ἀπ' ἀλλήλων χώρους εἰς λατρείαν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων θεοτήτων περιλαμβάνων περι τὸν πρὸς βορρᾶν κρημνὸν ἀσύμμετρος ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους ὑψοῦται καὶ οὐ ἀντικρὺ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν νέον μεγαλοπρεπῆ ναὸν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς οἰκοδομοῦντες ἤρξαντο.

Ἱερὰ δέ τις τελετὴ ἀκριβῶς ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τελεῖται πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ.

Τὸ ἀρχαῖον δηλαδὴ ζόανον τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς διὰ χρόνου καθάιρεται καὶ νέαν περιβολὴν περιβάλλεται, ὃ δὲ καθαρμὸς οὔτος πανηγυρικῶς συνήθως τελεῖται. Ἱερὰ δ' ἦτο ἡ ἑορτὴ, ὡς αἱ ἄλλα, καὶ σήμερον αὕτη τελεῖται. Τὸ Παλλάδιον ἀποτίθεται τὸν παλαιὸν κόσμον καὶ τὴν παλαιὰν περιβολὴν καὶ καλύμματι περιβάλλεται, ἕως ἂν οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι τὸν πέπλον ἀποπλύνωσιν. Ἴνα δὲ μὴ τις τῶν ἀμυήτων εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχεται κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην, περιβάλλουσιν αὐτὸν πάντοτε, ἐφ' ὅσον ἡ ἱερὰ τελετὴ διαρκεῖ, διὰ σχοινίου τεταμένου.

Ἄλλ' ἤδη ὁ καθαρμὸς πέρας ἔλαβε καὶ τὴν θεὸν ἐνδύουσιν αὖθις καὶ τὴν μὲν κόμην αὐτῆς τὴν γυναικεῖαν ἐπιμελῶς κτενίζουσι καὶ εὐθετίζουσι, τὸ δὲ σῶμα κοσμοῦσιν ἐκ νέου διὰ στεφάνων καὶ διαδήματος καὶ περιδεραιῶν καὶ ἐνωτίων.



Οἱ τῆς ἱερᾶς δὲ τελετῆς μετασχόντες ἀπέρχονται καὶ μετὰ μικρὸν δύο μόνον ἄνδρες ἴστανται πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναβαθμοῦ καὶ διαλέγονται πρὸς ἀλλήλους. Ὁ εἷς δ' αὐτῶν εἶναι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθείου Διοπείθης, ὃς ἐπίσκοτος χολόεντα βλέμματα μετάγει ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν, ἂν ἢ τύρβη καὶ ὁ θόρυβος ὡς ἀνοσία ἐπιτάραξις τῆς ἱερᾶς τελετῆς αὐτῷ παρίστατο.

Τὸ γένος δὲ τῶν Ἐτεοβουταδῶν, ἐξ οὗ ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως καὶ ἡ πάρεδρος αὐτοῦ ἰέρεια τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς τὸ γένος εἶχον, ἦτο τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸ ἐπιφανέστατον ἱερατικὸν γένος ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἀττικῇ. Ἄλλ' ἐν ὑστέροις χρόνοις οἱ συγγενεῖς Εὐμολπίδα, τὸ γένος τῶν ἱερέων τῆς ἐν Ἐλευσίνι Δήμητρος, οἱ τὰ μεγάλα μυστήρια τελοῦντες, προήχθησαν εἰς μεῖζον ἀξίωμα ἐν τῇ Ἀττικῇ ἱεραρχίᾳ ὡς ἱεροφάνται καὶ ἀρχιερεῖς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. Βαρέως δ' ἔφερον τὴν ταπεινώσιν ταύτην οἱ Ἐτεοβουτάδα καὶ χόλον ἐν τῇ καρδίᾳ εἶχον. Ἄλλ' οὐχὶ οὗτος μόνον ὁ χόλος ἐξοιδανε νῦν τὴν καρδίαν τοῦ Διοπείθους, τοῦ νῦν ἱερέως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐρεχθέως ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Καὶ αὖθις δ' ἀθύμως καὶ σκυθρωπῶς ὑποβλέψας τοὺς ἐργάτας τοῦ Παρθενῶνος ἤρξατο λέγων πρὸς τὸν ἄνδρα, ὃς παρ' αὐτῷ ἴστατο, ὡς τις οἰκειότατα διακείμενος καὶ συνεργός. Ἦτο δ' οὗτος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Λάμπων, ὁ μάντις, ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους τὸ τέρας τοῦ μονόκερω κριοῦ ἐξηγησάμενος.

«Ἡ εἰρήνη,» εἶπεν, «ἐγκατέλιπε τὴν ἱεράν ταύτην ἄκραν, ἐξ οὗ τὸ τυρβαστικὸν ἐκεῖνο σμῆνος τοῦ Φειδίου καὶ Καλλικράτους τὰ ἀνοσιουργήματα αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τελεῖ, καὶ οὐδόλως θαυμαστὸν θά μοι φανῇ, ἐὰν ταχέως καὶ οἱ θεοὶ φεύγοντες τὴν τύρβην τῶν ἀνοήτων καὶ ἀσεβῶν ἔργων αὐτῶν

καταλίπωσιν αὐτήν. Ἀνόητα δὲ καὶ ἀσεβῆ ὄντως εἶναι τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ ἤκιστα ἀρεστὰ τοῖς θεοῖς. Διότι δὲν οἰκοδομοῦσι πρῶτον λαμπρότερον τὸ παλαιότατον τοῦτο καὶ ἱερώτατον ἔδος τοῦ Ἐρεχθέως, ὅπερ μετὰ τὴν ὕβριν, ἣν εἰς αὐτὸ οἱ Πέρσαι ἠσέβησαν, ἐνδεῶς μόνον ἐπεσκευάσθη, ἀλλ' ἤρξαντο ὁ Περικλῆς ἐκεῖνος καὶ ὁ Φειδίας ἀνυψοῦντες νέον ὅλως ἄχρηστον μεγαλοπρεπῆ ναὸν ἀντικρὺ τοῦ γνησίου τούτου σεμνοτάτου ἱεροῦ. Ἀκώλυτον μέχρι τοῦδε μετήγον ἐντεῦθεν εἰς τὸ ἀχανές τὴν ὄψιν, ἀλλὰ νῦν ὡς τάφρος ὑφιοῦται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὁ ἐπιδεικτικὸς οὗτος ναός! Γνωρίζω δ', ὅτι διάκουσιν οἱ κρύφιοι ἐκεῖνοι καταφρονηταὶ τῶν θεῶν! Θέλουσι νὰ ἐπισκοτήσωσιν τὸν παλαιότατον καὶ σεμνότατον τοῦτον ναὸν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ θεοὺς, ν' ἀφανίσωσι τὴν παλαιὰν καὶ αὐστηρὰν λατρείαν ἅμα τε καὶ εὐσέβειαν καὶ ἀντ' αὐτῆς, ἀντὶ τῶν παλαιῶν ναῶν καὶ τῶν σεμνῶν παλαιῶν ἀγαλμάτων, τοιαῦτα νὰ στήσωσιν, οἷα νὰ κατακηλῶσι μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τοῦ ματαίου κόμπου καὶ τῆς κενῆς λαμπρότητος, νὰ διαφθείρωσι δὲ πᾶν εὐσεβὲς αἶσθημα ἐν τῇ ψυχῇ. Τί θὰ εἶναι ὁ οἶκος οὗτος τῆς Παρθένου, ὁ Παρθενῶν οὗτος; Ναὸς ἄνευ ἱερέων, ἄνευ λατρείας, κομπῶδές τι κόμψευμα, σκοπὸς καὶ κέντρον τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων καὶ ἅμα — ἀλλ' ὄχι, ὄχι ὡς ἐν παρέργῳ, ἀλλὰ κυρίως, ὡ αἶσχος! θησαυροφυλάκιον, τόπος εἰς φυλακὴν τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων, ὅσον καλῶς, ἢ κακῶς συναθροίζουσιν! Ὡς φύλακα τοῦ θησαυροῦ τούτου θὰ στήσωσιν ἐν τῷ ἀδύτῳ τὴν θεόν! Καὶ ποίαν θεόν! Τί σημαίνει τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἐπιδεικτικὸν τοῦτο ἄγαλμα; Δημιούργημα ἀνθρώπινον θὰ εἶναι, ἀνθρωπίνων χειρῶν! Ἀλλὰ τὸ παλαιὸν ζόανον, ὅπερ ὁ ἀφανὴς οὗτος ναὸς ἐγκρύπτει, δὲν ἐδημιούργησε θνητός τις δόξης γλιχόμενος, ὄχι, θεία εἶναι ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ θεία εὐνοία ἐδωρήσατο αὐτὸ τοῖς Ἀθηναίοις!»

Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ Διοπεΐθης.

«Διαφθορᾶς καὶ ἀναδειῖας χρόνοι!» ἔλεγεν ἐπευφημῶν ὁ Λάμπων. «Τὸ λιτόν, τὸ ἀρχαῖον, τὸ σεμνὸν καὶ ἱερὸν περιφρονεῖται νῦν ὑπὸ τινων καὶ ταχέως τὸ ἀνθρώπινον ὑπερήφανον θ' ἀρθῆ ὑπεράνω τῶν θεῶν!»

Ἦρεμώτερον δὲ καὶ μυστηριωδῶς ἤρξατο αὐθις λέγων ὁ Διοπεΐθης·

«Ὁ Περικλῆς ἐκείνος καὶ ὁ Φειδίας οἱ πείσαντες τοὺς Ἀθηναίους τοὺς νέους τούτους ναοὺς νὰ οἰκοδομήσωσιν, ἀγνοοῦσι βεβαίως ἔν τι, ὅπερ ἡμεῖς μόνοι οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἐρεχθέως γνωρίζομεν, καὶ ὅπερ ἡμεῖς μόνοι πρὸ πάντων οἱ κατοικοῦντες πάντοτε ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι δηλαδὴ ἀκριβῶς ὁ χώρος ἐκεῖνος, ἐφ' οὗ τὸ πολύκοσμον ἀέτωμα καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ νὰ στήσωσι θέλουσιν, ἐξ ἐκείνων εἶναι, οὗς τοῦ Ἄιδου τόπους καλοῦσιν, ἐξ ἐκείνων, ἐφ' ὧν οὐδέποτε πτηνὸν τι καθίπτεται, ἢ τὸ καθιπτάμενον καταπίπτει νεκρὸν ὡς ὑπὸ δηλητηριώδους πνοῆς πληττόμενον. Ἄφες αὐτοὺς νὰ οἰκοδομῶσιν οἱ πολυπράγμονες ἐπὶ τοῦ κακοφόρου ἐκείνου χώρου! Δὲν θ' ἀποβῆ εἰς καλὸν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπάρατοι θὰ εἶναι! Τοιαύτη εἶναι ἡ τύχη τῶν Ἀθηναίων, δυσβούλως πάντα νὰ πράττωσιν. Ὀλίγοι δὲ γνωρίζουσιν, ὁπόθεν τοῦτο προέρχεται. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ Ἐτεοβουτάδα γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἠττηθεὶς ἐν τῷ πρὸς τὴν Παλλάδα ἀγῶνι καὶ ἀγανακτήσας ἐπὶ τῇ καταφρονήσει, κατηράσθη τοῖς Ἀθηναίοις δυσβουλίαν!» —

«Ἄβουλοι εἶναι καὶ αὐτοί,» ὑπέλαβεν ὁ Λάμπων, «ἄβουλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν, διότι πείθονται τοῖς διδάγμασιν ἐκείνων, οἵτινες φιλοσόφους καὶ φίλους τῆς ἀληθείας ἑαυτοὺς καλοῦσι. Τῷ Περικλεῖ πείθονται οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ὁ Περικλῆς αὐτὸς πείθεται τοῖς λόγοις τοῦ Ἀναξαγόρου, τοῦ Κλαζομενίου, ὃς ἐρευνᾶν τὰ τῆς φύσεως καὶ πιστεύων, ὅτι

πάντα ἐκ φυσικῶν ἀρχῶν ἐγένοντο, νομίζει περιττοὺς τοὺς θεοὺς. Πρὸ μικροῦ ἐκάλεσάν με εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, ἵνα κρίνω τέρας τι ἐπιφανέν ἐκεῖ. Ἐν τῷ ἀγρῷ δῆλα δὴ τοῦ Περικλέους ἐγεννήθη κριὸς ἐν μόνον κέρας ἐν μέσῳ τῷ μετώπῳ πεφυκὸς ἔχων καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἠρμήνευσα τὸ τέρας, ὡς ἡ τέχνη διδάσκει. Ἦτο δ' ἡ μαντεία εὖνους τῷ Περικλεῖ. Ἀλλά, τίνα ἀμοιβὴν ἔλαβον; Ὁ μὲν Περικλῆς οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ' ἔμενε σιγῶν, ὁ δ' Ἀναξαγόρας, ὃς τυχαίως παρ' αὐτῷ ἴστατο, ἐμειδία ὡς θεωρῶν τὸ ἔργον μου μάταιον καὶ τοὺς λόγους ἀνοήτους!» —

«Γνωρίζω αὐτόν,» ὑπέλαβεν ὁ Διοπείθης, δαιμόνιον δὲ πῦρ ἐξέλαμπε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, «γνωρίζω καλῶς τὸν Κλαζομένιον. Διελέχθην ποτὲ καταβαίνων εἰς Πειραιᾶ πρὸς αὐτὸν περὶ θεῶν καὶ τῶν θείων καὶ κατενόησα, ὅτι ἡ σοφία αὐτοῦ ὀλεθριωτάτη εἶναι. Τιοῦτοι ἄνδρες δὲν πρέπει νὰ μένωσιν ἐν τῷ κοινῷ ἡμῶν! Ἡ μὴ εἰς τοῦτο περιέστημεν, ὥστε οἱ νόμοι νὰ μὴ ἰσχύωσι κατὰ τῶν ἀθέων; Οὐδαμῶς! Τρέμουσιν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ φρίττουσι καὶ τὸ ὄνομα μόνον τῶν νόμων ἀκούοντες!»

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Διοπείθης. Αἴφνης δ' ὁξὺ βλέμμα ἐπὶ τὰ δεξιὰ στρέψας ἔδειξεν ἄνδρας τινάς, οἵτινες ἐν σφοδρῇ ἀμίλλῃ λόγων ἀνέβαινον διὰ τῆς μόνης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀγούσης ὁδοῦ, τῆς ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος.

«Νομίζω,» εἶπεν ὁ Διοπείθης, «ὅτι βλέπω ἐκεῖ τὸν ἄβουλον σύμβουλον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, τὸν φίλον καὶ θαυμαστὴν τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀνερχόμενον. Παρ' αὐτῷ βαδίζει, ἐὰν μὴ ἀπατᾷ με ὁ ὀφθαλμὸς, εἰς τῶν καινοτρόπων ἐκείνων δραματοποιῶν τῶν νομιζόντων, ὅτι κατηγωνίσαντο τὸν σεμνὸν Αἰσχύλον. Ἀλλά, τίς εἶναι ὁ τρίτος ἐκεῖνος, ἡ λεπτοφυῆς ἐκείνη καὶ εὐρυθμὸς νεανικὴ μορφή ἢ ἐπὶ θᾶτερα τοῦ Περικλέους βαίνουσα;»



«Θὰ εἶναι βεβαίως,» ἀπεκρίνατο ὁ Λάμπων, «ὁ νέος ἐκεῖνος Μιλήσιος κιθαριστής, ὃν ὁ Περικλῆς, ὡς μανθάνω, φιλεῖ καὶ ὡς πανταχοῦ μετ' αὐτοῦ ἐπιφαίνεται.»

«Νέος κιθαριστής ἐκ Μιλήτου;» εἶπεν ὁ Διοπεΐθης καὶ ἐθεώρει τὸ εὐσταλὲς τοῦ σώματος τοῦ νεανίου. «Ἐγίνωσκον μέχρι τοῦδε, ὅτι ὁ Περικλῆς ἔμπειρος καὶ ἐραστής τῶν χαρίτων τοῦ ἐτέρου φύλου εἶναι, ἀλλὰ νῦν βλέπω, ὅτι ὑπὸ πᾶσαν μορφήν τὸ καλὸν ἀνευρίσκει καὶ ἐκτιμᾷ. Διότι ἀληθῶς ὁ νεανίας οὗτος εἶναι ἄξιος οὐ μόνον τῷ καλουμένῳ Ὀλυμπίῳ Περικλεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ τὸν Ὀλυμπον ἔχοντι ὑπᾶτω Δί, νὰ ὑπηρετῇ ὡς οἰνοχόος. Θαυμάζω δὲ μόνον, ὅτι ὁ καλούμενος οὗτος Ὀλύμπιος, ὁ σεμνὸς Περικλῆς, δὲν αἰσχύνεται ἐπιφαινόμενος τοῖς Ἀθηναίοις οὕτω δημοσίᾳ ἐν συνοδίᾳ ἐκλεκτῶν παιδικῶν!» —

Ἐν ᾧ δ' ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως φθονερά καὶ ἀκόλαστα βλέμματα στρέφων ἐθεώρει τὸν ἐν συνοδίᾳ τοῦ Περικλέους πορευόμενον νεανίαν, ἐγγύτερον ἐγίνοντο οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι καὶ οὕτως ἐπιχαριτωτέρα ἐπεφαίνετο ἡ τρυφερά καὶ νεανικὴ μορφή, ἣν ὁ Λάμπων πρὸς τὸν Διοπεΐθην ὡς Μιλήσιον κιθαριστὴν συνέστησεν. Ὁ δὲ δραματοποιός, ὡς ὡσαύτως ἐν συνοδίᾳ τοῦ Περικλέους ἐπορεύετο, λαμπρὸν καὶ πυριλαμπὲς ἔστρεφεν ἐνίοτε βλέμμα ἐπὶ τὴν κομψὴν τοῦ νεανίου μορφήν καὶ ἐκεῖνον ἀσμενέστερον προσεφώνει. Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ ἡ ὄψις καλὴ καὶ σεμνὴ ἦτο καὶ τὸ μέτωπον περιόρυτον ὑπὸ φαειροῦ, αἰθερίου φωτὸς ἐφαίνετο.

Αἴφνης δ' ἀπήντησεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν οἰκοδόμων ἐξορμήσας ὁ Καλλικράτης, ὁ δεινὸς καλλιτέχνης, ὃς ἔργω νὰ ἐπιτελέσῃ ἐκεῖνα ἐμελλεν, ὅσα ὁ Φειδίας καὶ ὁ Ἴκτινος καθ' ἡσυχίαν σκοποῦμενοι καὶ διακριβοῦντες ἐχάλκευσαν. Εὐκόλως δὲ κατενόει τις, ὅτι ἔργον τοῦ ἀνδρὸς ἦτο ἀκαταπαύστως νὰ περιφέρηται ἄνω καὶ κάτω ὑπὸ τὸν καυστικὸν

ἥλιον ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαρμάρων καὶ τῶν ἰδρώτα ἀποσταζόντων ἐργατῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Διότι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἠλιόκαυστον ἦτο καὶ τὸ χρῶμα μόνις διεκρίνετο τοῦ μέλανος πάγωνος τοῦ περιβάλλοντος αὐτό. Καὶ τὸ οὐχ ἦτον μέλαν καὶ πυρῶδες καὶ ἀπαστράπτον δ' ὄμμα αὐτοῦ ἐφαίνετο ὡς ἐκμεμυζήμενον ὑπὸ τοῦ καύματος τοῦ ἡλίου. Καὶ σύμπτασα δ' ἡ νευρώδης μορφή ἐφαίνετο ὡς πεφρυγμένη. Ἡ δὲ περιβολὴ αὐτοῦ οὐδαμῶς διέφερε τῆς τῶν ἄλλων περι αὐτὸν ἐργατῶν. Διότι ἀτημελήτως κρεμάμενον τὸ τεμάχιον ὑφάσματος ἀορίστου χρώματος, ὅπερ χιτῶνα ἐκάλει, περιέβαλλε τὰ μελάγχρωτα μέρη τοῦ σώματος. Καί, ὡς νῦν περι τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, οὕτω πρότερον ἔτη ὅλα κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ μέσου σκέλους ἄνω καὶ κάτω περιεφέρετο. Ἔργον δ' αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἦτο καὶ πρὸ μικροῦ μόνις πρὸς χαρὰν τοῦ Περικλέους εἶχε συντελέσας αὐτό.

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἠρώτησε τὸν Καλλικράτην πολλὰ περι τῆς προόδου τῶν ἔργων, ἄσμενος δ' οὗτος ἔδειξε τὸ τελειωθὲν θεμέλιον τὸ ἐκ κολοσσιαίων τετραγώνων λεπτοῦ κιτρινοειδοῦς κογχίτου λίθου συντετελεσμένον. «Βλέπετε,» εἶπεν, «τὸ θεμέλιον ἐτελειώθη, ὡς καὶ αἱ τρεῖς μεγάλαι μαρμάριναι βαθμίδες αἱ περιβάλλουσαι αὐτό. Ἴδετε, ὅπως ἐκτείνεται καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὰν τῆς ἄκρας! Καὶ τὸ μεσόστυλον δὲ διωρίσθη, ὡς καὶ τὸ διάγραμμα τοῦ ἀδύτου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου, καὶ οἱ σπόνδυλοι τῶν κιόνων καὶ αἱ δοκοὶ κατασκευάζονται. Πάντα δὲ νῦν βεβαίως παχύτερον ζέονται, διότι ἡ τεχνικὴ ἐξεργασία θὰ συντελεσθῆ ἔπειτα, ὅταν τὸ ὅλον συνηρμοσμένον ἀποδειχθῆ ὥστε μὴ ἀποφαίνεσθε γνώμην ἐκ τούτων, ὅσα νῦν βλέπετε. Πρέπει νὰ ὑπομένητε τὸ τέλος, διότι ὁ τε Ἴκτινος καὶ ὁ Φειδίας βραδέως ἐργάζονται. . . .»

«Δύναμαι καλῶς νὰ φαντασθῶ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ὁ μεριμνητῆς Ἴκτινος οὐδέποτε ἀρκεῖται τοῖς γιγνομένοις» —

«Καὶ ὁ Φειδίας ὡσαύτως,» ὑπέλαβεν ὁ Καλλικράτης ἀθύρμας πως. «Ἡμέρας ὅλας παρακάνονται ψιθυρίζοντες καὶ ἔχοντες πρὸ αὐτῶν φύλλα καὶ πίνακας μετροῦσι καὶ ἀριθμοῦσιν ἐξετάζοντες τὸ εὐρυθμον τοῦ μεσοστύλου καὶ τὴν ὄγκωσιν καὶ καμπὴν τῶν κίωνων καὶ τὸν λόγον τῶν θριγκῶν καὶ τῶν κιονοκράνων· εἶτα καταβαίνουσιν εἰς τὸ Θησεῖον καὶ καταμετροῦσι καὶ ἐκεῖ τοὺς κίονας καὶ τὴν ὀροφήν καὶ χαλεπαίνουσιν εὐρίσκοντες, ὅτι ἡ ὀροφή βαρεῖα εἶναι καὶ τὸ μεσόστυλον μέγα καὶ σκοποῦνται, ὅπως τὰ ἐνταῦθα τελειότερα θὰ κατασκευάσωσι. Καὶ αὐθις δὲ λογίζονται καὶ ἐρίζουσι μικρὸν πρὸς ἀλλήλους καὶ εἰς πείραν ἔρχονται ἐξετάζοντες, ὅποσον οἱ γωνιαῖοι κίονες βαρύτεροι τῶν ἄλλων πρέπει νὰ κατασκευασθῶσι, καὶ ὅποσον ἡ ἀπόστασις αὐτῶν ἀπὸ τῶν γειτόνων μικροτέρα τῆς τῶν ἄλλων πρέπει νὰ γένηται καὶ ἀφανῆς τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἰδιώτου, ὅποσον ἐλαφρὰ ἢ συναγωγή τῶν κίωνων ἐπὶ τὰ ἄνω καὶ κάτω ν' ἀποδειχθῇ, καὶ ὅποσον ἐνταῦθα μὲν ἐκ τοῦ δωρικοῦ, ἐκεῖ δ' ἐκ τοῦ Ἴωνικοῦ ρυθμοῦ πρέπει νὰ ληφθῇ, καὶ καθ' ὅποσας γραμμὰς ἢ ἔξαρσις τῆς ὀροφῆς ταύτης, ἢ ἐκείνου τοῦ θριγκοῦ, ἢ τοῦ κιονοκράνου, ἢ τῆς ζωφόρου μείζων, ἢ ἐλάσσωσι πρέπει νὰ ἀποβῇ, ὥστε πάντα ὡς κάλλιστα καὶ ἀρμονικώτατα, ὡς ἐν οὐδενὶ ἐτέρῳ ἔργῳ, ν' ἀποτελεσθῶσιν.»

«Τίς δὲν ζηλοῖ τὸν Ἴκτινον τοῦ εὐμόρφου, ἐμπείρου καὶ δεινοῦ ὀφθαλμοῦ!» ἀνέκραξεν ὁ Περικλῆς.

«Εἶναι ὀφθαλμὸς Λυγκέως!» εἶπεν ὁ Καλλικράτης. «Δὲν δύνασθε δὲ νὰ φαντασθῆτε, ὅποσον θαυμαστῶς ἐντεταμένη καὶ γεγυμνασμένη ἡ αἰσθησις τοῦ ἀνδρὸς τούτου εἶναι! Ἔχει πάντοτε τὸ μέτρον καὶ τὸν κανόνα ἐν χερσίν, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει αὐτῶν, διότι τὸ βλέπειν παρ' αὐτῶ ἴσον

δύναται τῷ μετρεῖν καὶ ἀριθμεῖν. Ἡ ἔμφυτος δὲ μετρητικὴ τέχνη τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ εἶναι τοσοῦτον θαυμαστή, ὥστε διακρίνει μετὰ λογιστικῆς ἀκριβείας φαινόμενα, ἅτινα ὁ ιδιότης μόλις ἀμυδρῶς πως, ἢ ἀσυνειδήτως αἰσθάνεται. Βλέπει, ἵνα εἶπω οὕτω, δι' ὀφθαλμῶν ἀφήν ἔχόντων καὶ ἄπτεται διὰ δακτύλων ὀφθαλμούς ἔχόντων. Τοιοῦτος δ' εἶναι καὶ ὁ Φειδίας. Οὗτος δὲ λέγει πάντοτε, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἠκούσατε, «Δότε μοι τὸν ὄνυχα καὶ ἐξ αὐτοῦ θὰ πλάσω τὸν ὄλον λέοντα!» Τοσοῦτον ὄξύ καὶ ἠσκημένον εἶναι τὸ διορατικὸν αὐτοῦ καὶ ἡ αἰσθησις παντός, ὅτι σχῆμα καὶ μορφή καὶ ῥυθμὸς καλεῖται.»

Μὴ δὲν δύναται καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Ἑλληνοσ να εἶναι τοσοῦτον εὐαίσθητος, ὅσον καὶ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ;» εἶπεν ὁ τραγικός. «Δὲν αἰσθανόμεθα ἡμεῖς οἱ ποιηταὶ καὶ μουσικοί,» ταῦτα δὲ λέγων ἠτένιζε τὸν νέον κιθαριστήν, «τὰς ἐλαχίστας λεπτότητας καὶ διαφορὰς τοῦ ῥυθμοῦ καὶ δὲν διακρίνομεν μεσάζοντας τόνους ἀκαταλήπτους τῷ ιδιότη;»

«Εἶναι λίαν ἀξίεπανοὶ ὁ Ἰκτίνος καὶ Φειδίας,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν ὁ Καλλικράτης, «πάντα τοσοῦτον καλῶς ἐξακριβοῦντες καὶ διὰ σημείων καὶ ἀριθμῶν ἐπὶ τοῦ παπύρου ὀρίζοντες. Ἀλλὰ σκέψασθε, ὅτι αἱ λεπτότητες αὐταὶ αἱ ὑπ' αὐτῶν ἐπινοούμεναι καὶ διαγραφόμεναι ἐπὶ τοῦ παπύρου πρέπει ἔργῳ ν' ἀποδειχθῶσι καὶ δὴ ἐπὶ ὕλης ὠμῆς καὶ σκληρᾶς. Ἴδετε τὸν πίνακα τούτον, εἰς ὃν ὁ Ἰκτίνος τὰ μέτρα καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἀνέγραψεν, οἷους αὐτοὺς ἀπαιτεῖ καὶ εὐχεταὶ νὰ ἔχη. Ταῦτα πάντα ὀφείλω νῦν ἐγὼ ἔργῳ ν' ἀποδείξω ἐπὶ τετραγώνων λίθων καὶ ἐν μέτρῳ παμμεγέθει, καὶ δὴ τοσοῦτον ἐπακριβῶς φυλάττων πάσας τὰς λεπτότητας τοῦ διαγράμματος, ὡς εἰ προῦκειτο νὰ χαράξω αὐτὰς διὰ λεπτοῦ μαχαρίου ἐπὶ ζύλου ἐβένου.»

«Εὐχερῶς δύναται νὰ κατανοήσῃ τις,» εἶπεν ὁ τραγικός,



«ὅπόσον δυσχερὲς εἶναι πάντα ταῦτα τὰ λεπτὰ μέτρα καὶ τὰς εὐθυτάτας γραμμὰς τοῦ διαγράμματος τούτου νὰ μετενέγκῃ καὶ νὰ τηρήσῃ τις ἐπὶ τῶν κολοσσιαίων τετραγώνων καὶ ἐν ἐναλλασσούσας μορφαῖς . . . .»

«Εὐθυτάτας γραμμὰς λέγεις;» ἀνέκραξε σκωπτικόν πως μειδιάσας ὁ Καλλικράτης. «Εὐθυτάτας γραμμὰς; Εἶθε νὰ ἦσαν τοιαῦται! Εὐθυτάτας γραμμὰς θὰ κατάρθου καὶ φαῦλος τεχνίτης! Ἄλλὰ τοιαῦται γραμμαὶ δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς μέτροις τοῦ Ἰκτίνου καὶ τοῦ Φειδίου. Θέλετε νὰ μάθητε, ὅτι λέγει ὁ Ἰκτίνος; «Ἴνα φαίνεται γραμμὴ τις εὐθεῖα, οὐδέποτε πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη, προκειμένου περὶ μεγάλων διαστάσεων!» Θεωρήσατε τὸ θεμέλιον τοῦτο καὶ τὰς βαθμίδας τὰς ἀγούσας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Νομίζετε βεβαίως, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια αὕτη ὄντως τοσοῦτον εὐθεῖα εἶναι, ὅσον τοῖς ὀφθαλμοῖς παρίσταται; Ἄλλὰ πλανᾶσθε· διότι ἡ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας ταύτης καμπυλουμένη περὶ τὸ μέσον ἀποτελεῖ τελείαν καμπὴν ἀφανῆ μὲν τῷ ὀφθαλμῷ, ἀλλ' αὐτοῦ μάλιστα στοχαζομένην. Τὴν τοιαύτην δ' ἀνεπαίσθητον καμπὴν θὰ εὔρητε ὕστερον καὶ ἐπὶ τῆς ὀροφῆς, εἰ καὶ ἐν μικροτέρῳ μέτρῳ, διότι πανταχοῦ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ναοῦ θέλει αὐτὴν ἔργῳ συντετελεσμένην νὰ βλέπῃ ὁ Ἰκτίνος. Ὡς δ' ἀπὸ τοῦ θριγκοῦ μέχρι τοῦ θεμελίου οὐδὲν ἀληθῶς ὀριζόντιον ἐπιτρέπει, οὕτως οὐδὲ τελείως κάθετόν τι ἀποδέχεται καὶ τὰς πρὸς τὰ ἄνω καμπτομένας γραμμὰς καὶ πρὸς τὰ κάτω κλινούσας εὔχεται νὰ βλέπῃ. Διότι, ὡς αὐτὸς λέγει, ἄνευ τῆς μεταλλαγῆς ταύτης τῶν μικρῶν καμπῶν τῆς στηριζομένης ἐπὶ τῶν νόμων τῆς ὀπτικῆς καὶ τῆς θλάσεως τοῦ φωτὸς θὰ ἐφαίνετο τὸ ὅλον βαρὺ καὶ ὡς μέλλον νὰ καταπέση, οὐχὶ δ' ἐλευθέρως καὶ ἐλαφρῶς ἀνυψούμενον. Κρίνατε δ', ὡς θέλετε, περὶ τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίων ἀπορρήτων τῆς τέχνης τῶν δύο καλλιτεχνῶν, ἀλλὰ σκέψασθε

μόνον, ὅπως ἐγὼ — ἐνὸς δὲ μόνον μνεῖαν ποιῶμαι — τοῦτο θὰ κατορθώσω, ὥστε καὶ παρὰ τὰς καμπὰς πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὰς ἀφανεῖς κλίσεις πρὸς τὰ κάτω ἕκαστος τῶν λίθων, ἕκαστον τῶν τετραγώνων καὶ οἱ κίονες διαφόρως καταμετρούμενα καὶ ζεόμενα κατὰ τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα μέτρα ὡς ἀκριβέστατα καὶ ἀσφαλδέστατα καὶ βεβαιότατα πάντα νὰ προσαρμόζωνται ἀλλήλοις;»

«Θὰ κατορθώσης τοῦτο, χρηστὲ Καλλίκρατες!» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς. «Σὲ γνωρίζω! Ἄλλ' ἀφῶμεν τὸν Ἴκτινον καὶ Φειδίαν καὶ τὸ διορατικὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῶν νὰ μετρώσι καὶ νὰ λογιζῶνται, διότι, ἀκριβῶς εἰπεῖν, οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι μετροῦντες καὶ λογιζόμενοι ἀκολουθοῦσιν ἐσωτερικῇ τινι ἐνθῷ θέῳ. Διότι αὐτοῖς ἐχαρίσαντο οἱ θεοὶ τὴν δύναμιν τοῦ κρίνειν, τίνι τρόπῳ καὶ λόγῳ ν' ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ αἰσθητῷ καθαρῶς ἐκεῖνου, ὅπερ ἐκεῖνοι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐθεάσαντο καὶ πρὸ ἡμῶν ἀπέλαυσαν.»

«Ἐφ' ὅσον λίθος ἐπὶ λίθου ἐνταῦθα ἴσταται,» εἶπεν ἐπινεύων ὁ τραγικός, «βεβαίως, πᾶν ὅ,τι ἄνδρες ὑπὸ θείας ἐμπνεύσεως κατεχόμενοι, ὡς οἱ δύο οὗτοι, πρῶτον μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐθεάσαντο, εἶτα δ' εἰς μέτρα καὶ ἀριθμοὺς συλλαβόντες παρέστησαν, θὰ κατακυριεύῃ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ψυχῆς τῶν θεατῶν.»

«Ἄλλ' ὄχι καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῶν αἰσθήσεων τοῦ ὠτακουστοῦ ἐκεῖνου,» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Καλλικράτης ὅξῳ προσβλέψας χρόνον τινὰ τὸν ἱερέα τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τὸν πιστὸν αὐτοῦ, οἵτινες ἀμφοτέροι, ὡς κατάσκοποι καὶ ὠτακουσταί, ἴσταντο ἔτι πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἐρεχθείου.

«Ὅργιλα βλέμματα,» εἶπεν αὖθις ὁ Καλλικράτης, «ἐπὶ τὸ ἔργον ἡμῶν πάντοτε στρέφει ὁ σκυθρωπὸς ἐκεῖνος, ἀλλ' οὐδαμῶς ὀκνῶ ν' ἀντιβλέπω καὶ ἐγὼ αὐτῷ ὀργίλων.

Ἐπισκώπομεν δ' ἀλλήλους καὶ φαγεράως ἐρίζουσιν οἱ ἐργάται μου πρὸς τοὺς νεωκόρους.»

«Οὐδόλως θαυμαστόν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως βαρέως φέρει τοῦτο, ὅτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ νέον ναὸν οἰκοδομοῦμεν ἀμελήσαντες τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου ναοῦ. Ἄλλὰ, καὶ τίς θὰ ἐτόλμα νὰ κινήσῃ τὰ σεμνὰ καὶ ἀρχαῖα μυστήρια τοῦ σκυθρωποῦ ἐκείνου ναοῦ ἀναπλαστικὴν χεῖρα ἐπιβάλλων;»

«Βεβαίως,» εἶπεν ὁ Καλλικράτης, «κάλλιον ν' ἀφῆ τις νὰ ἐννεοττεύωσι περὶ τὸν τόπον ἐκείνον καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἱ γλαῦκες, αἵτινες νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ναοῦ κάθηται. Ἐκείνοι ἐκεῖ οὐδόλως ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀκούωσι περὶ τῶν νέων ἀγαλμάτων τοῦ Φειδίου. Δὲν θέλουσι δὲ νέους θεοὺς, ἀλλὰ λούουσι καὶ κτενίζουσι τοὺς παλαιοὺς καὶ περικαλύπτουσιν αὐτοὺς διὰ νέων ρακῶν πιστεύοντες, ὅτι αἰωνίως δύνανται οὕτω τὰ πράγματα νὰ μένωσιν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι θὰ ἔβλεπον ἄσμενοι τὴν Παλλάδα ἔχουσαν ἔτι τὴν ὄψιν γλαυκός!» —

«Ἴδου ὁ Φειδίας καὶ ὁ Ἴκτινος ἔρχονται,» εἶπεν ὁ τραγικὸς ἐπὶ θάτερα τὸ βλέμμα στρέψας. «Θ' ἀκούσωμεν νῦν αὐτῶν . . .»

«Δὲν θ' ἀκούσητε πολλά,» ὑπέλαβεν ὁ Καλλικράτης. «Ὁ Φειδίας εἶναι σιγηλός, ὡς αὐτὸν γνωρίζετε, ὁ δ' Ἴκτινος δι' ὀργῆς ἔχει πάντα πειρώμενον ν' ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ εἴπῃ τι περὶ τῆς τέχνης αὐτοῦ. Ἀμφότεροι δὲ διαλέγονται ἄσμενοι μόνον πρὸς ἀλλήλους, πρὸς οὐδένα δ' ἕτερον.»

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξύ ἐγγύτερον ἐγένοντο ὁ τε Φειδίας καὶ ὁ Ἴκτινος. Ἦτο δ' ὁ Ἴκτινος ἀφανῆς τις κυφὸς πῶς ἀνθρωπίσκος. Χαῦνοι οἱ χαρακτῆρες· κιτρινόχρουν τὸ πρόσωπον· κεκμηκότες οἱ ὀφθαλμοί, ὡς ὑπὸ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῶν λογισμῶν. Ἄλλ' ἐν τῷ βαδίσματι εἶχε τι τὸ σπουδὴν

καὶ ταραχὴν ἐλέγχον, ὅπερ ὑπέφαινε ψυχὴν σφοδρὰν καὶ τεταραγμένην.

Καὶ ὁ μὲν Φειδίας ἀντιπροσηγόρευσε τὸν Περικλέα καὶ τὸν συνοδοιπόρον αὐτοῦ ποιητὴν καὶ προσέβλεψε παραδόξως τὸν καλὸν νεανικὸν καὶ εὐσώματον κιθαριστήν. Ἐφάνη δ', ὅτι ἀνεγνώριζε μὲν, ἀλλ' ὅτι δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Ἴκτινος ἐφαίνετο ὡς τις τὴν συνάντησιν ἀνθρώπων σπανίως ποθῶν, καὶ σκοπούμενος καὶ ἄνευ τοῦ Φειδίου νὰ χωρήσῃ πορρωτέρω.

Ἄλλ' ὁ τραγικὸς θέλων νὰ λάβῃ πείραν τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τοῦ Καλλικράτους ἐστράφη πρὸς τὸν ἄσχολον καὶ σπουδαῖον ἄνδρα καὶ ἠρώτησε· «Διδάσκαλε Ἴκτινε, θέλεις νὰ κρίνῃς, ὡς ἔμπειρος τῶν τοιούτων, περὶ ζητήματος, περὶ ὃ ὅ τε Περικλῆς καὶ ἐγὼ καὶ ὁ νέος κιθαριστὴς πρὸ μικροῦ χρόνον τινα ἠσχολούμεθα; Ἐζητοῦμεν δηλαδὴ τοὺς λόγους τοὺς ἀναγκάζοντας ὑμᾶς τοὺς ἀρχιτέκτονας νὰ ἐπερεΐδητε τὸ ἐπιστύλιον οὐχὶ ἀμέσως εἰς τὸ σῶμα τοῦ κίονος, ἀλλ' εἰς πλατύτερόν τι σῶμα, ὡς τὸ δωρικὸν κιονόκρανον, ἢ τὴν Ἰωνικὴν ἔλκα, αἵτινα διὰ μέσου ἐμβάλλετε. Τινὲς δυσχυρίζονται, ὅτι τοῦτο γίνεται, ἵνα τὸ βάρος τοῦ ὀρόφου φαίνεται οἷονεὶ διαπιέζον τοὺς κίονας — θλίβον τὴν κορυφὴν αὐτῶν!»

Ὁ Ἴκτινος ἐγέλασε καθ' ἑαυτόν. «Λοιπὸν κίονας ἐκ πηλοῦ, ἐκ μάζης, ἢ ἐκ βουτύρου;» ἀνέκραξε σαρκαστικῶς. «Εὐμορφοὶ κίονες εἶναι οὗτοι — κίονες ἐκ πηλοῦ, οἵτινες θλίβονται — χὰ — χὰ — χὰ — εὐμορφοὶ κίονες.»

«Σκάπτεις τοὺς ταῦτα δυσχυριζομένους;» εἶπεν ὁ ποιητής. «Εἰπέ λοιπὸν, διὰ τί τοῦτο πράττετε;»

«Διότι τὸ ἐναντίον δυσειδές, βδελυρὸν καὶ ἀφόρητον θὰ ἦτο!»

Τὰς λέξεις δὲ ταύτας προῦφερον ἐν βραχεῖ καὶ ἐκτοξεύσας



βραχὺν κεραυνὸν ἐκ τῶν φαῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τοῦ ἐρωτήσαντος ἀπῆλθεν ὀρμητικῶς. Πάντες δ' ἐγέλων. —

«Βλέπω,» εἶπε μετὰ τοῦτο ὁ Περικλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν Φειδίαν, «ὅτι τὸ ἔργον προβαίνει γοργῶς. Τοῦτο εὐφραίνει με. Πρέπει μετὰ σπουδῆς καὶ ζήλου νὰ ἐργαζώμεθα. Πρέπει ικανῶς νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τῆς εὐνοίας τῶν καιρῶν, ἧτις οὐδέποτε ἴσως θὰ ἐπανέλθῃ. Ἄν μέγας τις πόλεμος ἐξεβῆρηγνύετο, θὰ διετάραττε τὰ πάντα καὶ ταχέως θὰ εἴχομεν ἔλλειψιν χρημάτων, ἵνα συντελέσωμεν, ὅ,τι ἠρξάμεθα οἰκοδομοῦντες.»

«Ἦδη ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἐργάζονται μετὰ ζήλου εἰς τελείωσιν τῶν διαγραμμάτων καὶ προπλασμάτων τοῦ κολοσσιαίου ἀετώματος καὶ τῆς ζυφόρου καὶ τῶν μετοπῶν!» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδίας.

«Δὲν προτίθεσαι,» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, «νὰ καλέσης καὶ τὸν Πολύγνωτον, ἵνα καὶ ἐνταῦθα, ὡς κάτω ἐν τῷ Θησείῳ, ὁ γλύφανος καὶ ἡ γραφίς ἀπὸ κοινοῦ τῆς ἐπιτελειώσεως τῶν μετοπῶν ἐπιλάβωνται; Ἄλλ' ἐνθυμοῦμαι, ὅτι οὐχὶ ἐν πολλῇ τιμῇ ἔχεις τὴν ἀδελφὴν τέχνην τῆς γραφίδος, ἧτις ἀληθῶς δύσφορος ἔτι μάλιστα ἀκολουθεῖ ταῖς γιγαντιαίαις προόδοις τῆς γλυφίδος.»

«Δὲν ἐπειράθην καὶ αὐτὸς νέος ἔτι ὦν τῆς γραφίδος,» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδίας· «ἀλλὰ δὲν ἐπῆρκει μοι. Πλήρες καὶ περιφερὲς καὶ καθαρὸν ἤθελον νὰ παραστήσω, ὅ,τι ἐν τῇ ψυχῇ μου ἐθεώμην, τοῦτο δὲ μόνον διὰ τῆς γλυφίδος κατάρθουν.»

«Ἔστω!» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἐπιδειχθήτω ἐν τῷ νέῳ τῆς Παλλάδος ναῶ μόνῃ ἢ ὠριμωτάτῃ τῶν τεχνῶν, ἵνα καταλίπωμεν μνημεῖον κάλλιστον ἐκείνης τῆς τέχνης, ἣν κατέχομεν. Τὴν δὲ βλάβην τὴν προσγινομένην τῷ Πολυγνώτῳ ἄλλοτε θὰ ἐπανορθώσωμεν. Εἰς ὕστερον δὲ θὰ ἐξετάσωμεν,

ἂν τι δυνάμεθα νὰ πράξωμεν καὶ περὶ τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου ναοῦ τοῦ κεχολωμένου ἱερέως, ὡς καὶ περὶ τοῦ προπετῶς ἐκεῖ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἐξοχῇ τῆς πέτρας φυτευθέντος ἡμιτελοῦς ἐκείνου ναϊδίου τῆς ἀπτέρου θεοῦ τῆς Νίκης! Διότι εὐχομαι, ὅταν ἀφανισθῶ ἐκ τοῦ θεάτρου τούτου, νὰ μὴ ὑπολειφθῇ Ἀθηναῖός τις, ὅστις νὰ ἐπιθυμῇ ἔτι τινός. Ἡ γνώμη δ', ὅτι πολλοὶ ἔτι δυσάρεστοι ὑπάρχουσι, μοι εἶναι ἀνιαρά. Μειδιᾶς; Ἀληθῶς ὁ σπουδαῖος καὶ αὐστηρὸς Φειδίας θέλει αὐτὸς μόνον ἀγαπητῶς νὰ ἔχη.»

«Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ δυσχερέστατον!» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας.

«Δὲν παρέχουσί σοι φόβον οἱ ἐναντίοι;» εἶπεν αὐτῷ ὁ Περικλῆς. «Πρόσεχε, ὑπάρχουσι πολλοὶ τοιοῦτοι! Καὶ πρὸς σὲ δὲ φθονερῶς ἔχουσι πολλοὶ καί, ὅτι δημιουργεῖς, δὲν εἶναι τοῖς πᾶσιν ἀρεστόν!»

«Τρεῖν μ' οὐκ ἔῃ Παλλὰς Ἀθήνη!» ἀπεκρίνατο ὁ Φειδίας τοὺς ὀμηρικοὺς λόγους παραφδῶν καὶ δευκνύων τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Προμάχου, ὅπερ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου τούτου, τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου, ὑψοῦτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως διατεῖνον εἰς τὸν εὐδίων γαλήνιον αἰθέρα.

Εἶτα δ' ὁ μὲν Φειδίας ἀπῆλθεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Ἴκτινου, ὁ δὲ Περικλῆς, ὁ δραματοποιὸς καὶ ὁ Μιλήσιος νεανίας προὐχώρησαν, ἵνα περιέλθωσι τὴν Ἀκρόπολιν.

Ὁ τραγικὸς ποιητὴς δ' ὅλως ἐγένετο πρὸς τὸν εὐχαριν διάλογον, ὃν εἶχε συνάψας τῷ νέῳ κιθαριστῇ, καὶ αὐτὸς ἐξαιρετὸς κιθαριστῆς ὢν. Τοσοῦτον δ' ἐπιχαρίτως ἐξηγεῖτο πάντα διαλεγόμενος πρὸς τὸν ποιητὴν ὁ νεανίας, ὥστε θαυμάσας ἐκεῖνος εἶπεν·

«Ἐγίνωσκον, ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἀξίεραστοι εἶναι, ἀλλὰ τοῦτο ἠγνόουν, ὅτι καὶ σοφοὶ εἶναι.»

«Καὶ ἐγώ,» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας, «ὑπελάμβανον τοὺς

τραγικούς ποιητάς τῶν Ἀθηναίων ὡς πολὺ σοφοὺς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοσοῦτον ἐρασμίους. Τὴν δὲ προπετὴ ταύτην γνώμην περὶ τῶν ποιητῶν ἐνέπνευσάν μοι αὐτὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Διότι τίνος ἔνεκα ἡ τραγικὴ ὑμῶν ποίησις μέχρι τοῦδε πρὸς τὰς τρυφερωτάτας ὁρμᾶς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς τοσοῦτον ὀλιγώρως ἔσχε; Μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνά, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκπληκτικὰ εἶναι πάντα τὰ τῆς τραγικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ τῶν τρυφερωτάτων ἅμα δὲ καὶ κραταιοτάτων πάθει, ὅπερ ἔρωσ καλεῖται, δὲν παρέχετε τὴν τιμὴν, ἣς ἄξιον εἶναι. Τοσαῦτα λέγουσι περὶ αὐτοῦ ὁ Ἀνακρέων καὶ ἡ Σαπφώ, ἐκεῖνος μὲν εὐθύμως, αὕτη δὲ θρηνητικῶς, διὰ τί δὲ καὶ οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ ὑπεράνθρωπον μέχρι τοῦ νῦν διώκοντες δὲν ἔκριναν ἄξιον ἡδυφάνους τόνους τῆς λεπτοτάτης καὶ ἀληθῶς ἀνθρωπίνης ἐκείνης ὁρμῆς νὰ ἐξενέγκωσιν;»

«Νέε φίλε,» εἶπε μειδιῶν ὁ ποιητής, «οὐδενὸς σοῦ ἱκανότερου συνηγόρου ἡδύνατο νὰ τύχη ὁ τρυφερός, περωτός, βελεσσιχαρῆς θεός. Οὐχὶ δὲ πολὺς χρόνος εἶναι, ἐξ οὗ ἐνέπεσέ μοι τραγωδίας τινὸς ἢ ὑπόθεσις, ἐν ἣ θὰ ἡδύνατο νὰ καταλάβῃ θέσιν τινὰ ἐκεῖνος, οὗ συνηγορὸς παρίστασαι. Ἄγνοῶ δ', ἂν ἡ περωτὴ ἐκείνη γνώμη θὰ ἐκυφῶρει ἐν τῇ διανοίᾳ μου, ἀλλ' εἰς καλὸν ἀπέβη, ὅτι σύ με ὑπέμνησας αὐτὴν διὰ τῶν λόγων σου. Νῦν διανοοῦμαι ἀληθῶς τὴν τραγωδίαν ἐκείνην νὰ γράψω. Τοσοῦτον οἱ λόγοι σου καὶ ἐτι μᾶλλον οἱ λάμποντες ὀφθαλμοὶ σου ἀνέφλεξαν καὶ ἐνεθούσι-σάν με εὖνουν ἀποδείξαντες τῷ πάθει, ὑπὲρ οὗ συνηγορεῖς!»

«Καλῶς!» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας. «Θὰ ἐτοιμάσω δὲ τὸν εὖοσμον στέφανον τὸν ἀναγκαῖον τῇ ἡμέρᾳ τῆς νίκης τῆς τραγωδίας. . . .»

«Στέφανον ἐρυθρῶν ρόδων!» ἀνέκραζεν ὁ τραγικός· «διότι ἐν τῇ τραγωδίᾳ θὰ ὑμνήσω τὸν ἀνίκητον θεόν, τὸν Ἴρωτα.»

«Βεβαίως!» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας· «καὶ ἰδοὺ ὁ εὐγνώμων πτερωτὸς θεὸς φαίνεται εὐχόμενος νὰ δρέψω παραυτίκα τὰ ῥόδα τὰ εἰς τὸν στέφανον ἀναγκαῖα.»

Ταῦτα δὲ λέγων ἀνεπήδησεν ὁ τρυφερὸς καὶ εὐκίνητος νεανίας ἐπὶ τινος προεχούσης πέτρας, ἐν ἧς τινι χάσματι ἐθάλλον ἀπ' αἰώνων ἴσως μεγάλη τις ῥοδῆ κεκαλυμμένη ὑπὸ θαλερῶν ῥόδων.

«Πρόσεχε νέε φίλε,» εἶπεν ὁ τραγικός, «ἀγνοεῖς, ὅτι ἐπὶ ἀπαισίου χώρου ἴστασαι! Ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς πέτρας ταύτης κατέρριψεν ἑαυτὸν κατὰ τῆς θαλάσσης ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, ὅτε ὁ καλὸς αὐτοῦ υἱὸς κρατήσας τοῦ τέρατος καὶ ἐπανερχόμενος ἐπελάθετο τὰ λευκὰ ἰστία ν' ἀναπετάσῃ ὡς σημεῖον τῆς σωτηρίας καὶ τῆς νίκης. Ἀλλά, ποῦ πατῶν τις ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ ἄκρα δὲν βλέπει σπινθήρας τοῦ παρελθόντος ἐκ τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τοὺς πόδας ἀναθρώσκοντας, ἢ δὲν ἀκούει παλαιωτάτους μύθους περιβομοῦντας τὰ ἄτα τοῦ ὁδοιπόρου!»

«Ἄλλ', ἐν ᾧ ὁ ποὺς ἐπὶ τῆς κόνεως τοῦ παρελθόντος βαίνει,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «πλανῶνται τὰ βλέμματα ἐλεύθερα ἀπὸ τῆς ἄκρας ταύτης καὶ ἐντροφῶσι θεάμενα, ὅτι καλὸν καὶ θάλλον τὸ παρὸν παρέχει. Ἄν εἶσαι τοσοῦτον τολμηρὸς καὶ εὐκίνητος, ὦ Μιλήσιε φίλε, ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν διελθὼν τὸν πέτρον εἰς τὴν πολύσκοπον ἐκείνην τετράγωνον ἐξοχὴν, εἰς ἣν ἀπολήγει τὸ ἰσχυρὸν τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως!»

Μειδιῶν δὲ προσέδραμεν ὁ νεανίας καὶ μετ' ὀλίγον ἴσαντο καὶ οἱ τρεῖς ἐπὶ τῆς ἐξεχούσης σκοπιᾶς.

«Ἄκουσον,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅ,τι σοι διηγοῦνται αἱ πολυσχιδεῖς αὐταὶ καὶ εὐκόλλοι ἀττικαὶ ἀκταί, οἱ λαμπροὶ οὔτοι κόλλοι καὶ αἱ νῆσοι ἐκεῖναι, αἵτινες μετὰ τῶν ὀρέων ἐκ τῆς καλλίστης κυανόχρου θαλάσσης εἰς τὸν κάλλιστον κυανόχρουν αἰθέρα ὑψοῦνται! Ἐκεῖ ἀναδύνει ἐκ τῶν



κυμάτων τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου ἢ πολυκάρηνος Αἴγινα, ὅπου ποτὲ μὲν οἱ ἄγριοι Μυρμιδόνες τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐν ταῖς φάραγξιν ἐκρύβησαν, νῦν δ' ἐπὶ τοῦ ὑψίστου ὄρους αὐτῆς ἐν τῇ ἐπισκίῳ μονώσει τοῦ δάσους ὑψοῦται ὁ ναὸς τοῦ Πανελληνίου Διὸς συναγείρων εἰς τὴν ἀρίστην τῶν ἑορτῶν αὐτοῦ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων. Ἐγγυτέρω δ' ἐκεῖ ἐπὶ τὰ δεξιὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θαλασσοῦ κύματος θάλλει ἡ Σαλαμίς, ἡ κοιτὶς τῶν ἡρώων. Ἀλλὰ, πρέπει οἱ ἀπόγονοι νὰ ἐρυθρίωσι πρὸ τῶν σκιῶν τοῦ ἀθανάτου ἥρωος, ὃς ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ Ἴλιον ἐστράτευσε; Δὲν ἐγένοντο ἐκεῖ ἐν τῷ ἀπαστράπτοντι εὐρίπῳ, ὅστις ἐκεῖθεν γαλήνιος νῦν χαίρει τῆς ἡμᾶς, ἡ ἐνδοξοτάτη πασῶν τῶν ναυμαχιῶν; Ἐκεῖ δὲ πρὸς ἄρκτον, ὅπου ὁ Κιθαιρῶν καὶ τὸ Πεντελικὸν καὶ ἡ Πάρνης ὡς τάφροι καὶ ἐρύματα τῆς Ἀττικῆς χώρας ἴστανται ὀρέγοντες ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἐκ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν καθήκοντα Ὑμηττόν, ἐκεῖ κατὰ τὸν μῦθον τῶν προγόνων κατάρκουν λέοντες ἐν ταῖς φάραγξιν. Ἀλλὰ τούτους ἀπεπνίξαν οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ κατέφαγον τὰς τῷ πυρὶ σταθευθείσας καρδίας αὐτῶν; Ἴν' ἀποδείξωσι τοὺς ἀπογόνους λεοντοθύμους καὶ λεοντοδάμαντας. Τὸ λεοντόθυμον δ' ἐκεῖνο, ὃ παρὰ τῶν πατέρων διεδέξαντο, ἀπέδειξεν αὐτοὺς τοιοῦτους, ὥστε ἐκεῖ ἀκριβῶς ὀπισθεν τῶν κορυφῶν ἐκείνων ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος τὴν καλλίστην τῶν κατὰ γῆν νικῶν νὰ νικήσωσιν, ὡς ἔπειτα τὴν καλλίστην τῶν ναυμαχιῶν. Ἀφ' οὗ δ' οἱ λέοντες καὶ λύκοι τῶν φαράγγων ἀπεπνίγησαν, καὶ οἱ βάρβαροι ἐκ τοῦ ἐρύματος ἐκείνου τῆς Ἀττικῆς διὰ παντὸς ἐξηλάθησαν, ἥσυχον ἐξορύττομεν τοὺς λαμπροτάτους πεντελικοὺς λίθους ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἡ τῶν λεόντων ἐγένετο θήρα, καὶ συναγομεν τὸ μέλι τῶν πολυμνήτων Ἀττικῶν μελισσῶν. Ἐκεῖ δ' ὀπισθεν τοῦ Ἀκροκορίνθου ὑψοῦται τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς Κυλλήνης ὄρος ἀργυροειδῆ νεφέλην περιβεβλημένον, καί, ὡς ἂν

καὶ ἡ τελευταία ὀμχλώδης καλύπτρα ἐκ τοῦ πρὸς δυσμᾶς διασπᾶται, φαίνονται καὶ αἱ ἐπάλξεις τῆς Κορίνθου, ὡς καὶ ὁ ἀπαστράπτων κυανόπεπλος ἰσθμός. Ἄλλὰ μὴ ἐπιλαθώμεθα καὶ τῶν ἀσπασμῶν, οὓς ὑπεράνω τῆς Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος ὑπερήφανος ἡ ἐγγὺς Πελοπόννησος προσπέμπει ἡμῖν. Βλέπεις τὴν εὐκολπὸν ἐκείνην ἀκτὴν καὶ τὰς χαρακτᾶς ἐκείνας κορυφᾶς τῆς Ἀργολίδος καὶ ὄπισθεν αὐτῆς τὰ Ἀρκαδικὰ ὄρη; Ὅσακις ἀποτρέπων τὴν ὄψιν τῶν μνημείων καὶ τῶν τόπων τῆς εὐκλείας τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τὰ ὄρη ἐκεῖνα τῆς Πελοποννήσου αὐτὴν τρέπω, παράδοξος ὄρμη καταλαμβάνει με καὶ μοι φαίνεται, ὅτι ὀφείλω νὰ δράζωμαι τοῦ ξίφους — μοι φαίνεται, ὡς εἰ ἡ σκυθρωπὴ Σπάρτη αἴφουσα τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω τῶν ὀρέων ἀπειλητικῆ ἡμᾶς προσβλέπει . . .»

«Πάντοτε τὸ βλέμμα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγῶν εἰς τὰ μακρὰν κείμενα πλανᾶται!» ὑπέλαβεν ὁ τραγικός. «Δὲν θεάμεθα ἀσμενέστερον ἀποτρέποντες τὸ βλέμμα τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν κείμενα, ἵνα ἀπολαύσωμεν τέλει αὐτῶν; Νεανία, ἄφες τὸ ἐπαγωγὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἀπειλητικῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων αὐτῆς καὶ στρέψον τὸ ὄμμα ἐπὶ τὴν εὐθυμον εἰκόνα τῆς κυματοειδοῦς ἐκείνης καὶ καταλαμπομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου μεσογαίας, ἔνθα ἀναρίθμητοι ἐν τοῖς ἀγροῖς οἱ μεθόριοι λίθοι τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς ἴστανται καὶ ὅπου ἀπαστράπτουσι κύκλω πανταχοῦ οἱ λευκοὶ ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι, οἱ ἀγροὶ τῶν ἀκαταπονήτων Ἀθηναίων, οἵτινες ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν ἡμέραν ἐξέρχονται τῆς πόλεως εἰς τὰ λήϊα καὶ τὰ καρποφόρα δένδρα αὐτῶν ἐπισκοποῦντες τοὺς δούλους καὶ βουκόλους, ἂν καλῶς τοὺς βοῦς καὶ τοὺς ἀμνοὺς καὶ τὰς αἴγας θεραπεύουσιν. Ὅπόσον χαριέντως ἐξελίσσονται ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγροτικῶν οἰκίσκων, τῶν ἀγρῶν, τῶν ἐλαιῶνων, τῶν βωμῶν τῶν θεῶν, τῶν λιθίνων μνημείων, αἱ ὁδοὶ τῆδε κάκεισε πρὸς

τὸν Πειραιᾶ καὶ πρὸς τὸν Ῥαμνοῦντα καὶ τὸν Μαραθῶνα! Ἄλλ' ὡς χαριστάτη κλίνει πρὸς δυσμᾶς ἢ ὁδὸς ἢ εἰς τὴν Ἐλευσίνα ἄγουσα, τὴν ἱερὰν τῶν μυστηρίων πόλιν, ἐν τῷ μέσῳ ἀπέιρων λευκαυγῶν ἱερῶν καὶ λευκῶν καὶ ἐλαιῶν καὶ συκῶν. Καὶ αὐτὴ δ' ἢ πόλις λαμπροτάτη κεῖται ἐκεῖ κάτω ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ Κηφισοῦ τῶν κρυσταλλοφανῶν μὲν, ἀλλὰ βραχυθίων ποταμίων, ἅτινα ἐκ τῶν πλησίον ὀρέων πηγάζοντα οὐδ' ἕως εἰς τὴν ἐγγὺς θάλασσαν διατείνουσιν, ἀλλ' ἀρκοῦνται ὡς κελαρύζοντα κύματα καὶ ραντηρία δρόσος ν' ἀρδεύωσι τοὺς ἀνθοκόμους κήπους τῶν Ἀθηναίων καὶ ν' ἀναλίσκωσιν εἰς ἀπείρους κρήνας λαμπρῶς ὀρχοῦμενα τὴν νεανικὴν αὐτῶν ζωὴν. Καὶ παρὰ τὸν Ἰλισσὸν μὲν θάλλουσι κῆποι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων φυτευθέντες, ἀλλὰ φυσικός τις κήπος καὶ χαρίεσσα ἐπίσκιος ὄασις ἐν τῇ εὐηλίῳ Ἄττικῇ εἶναι αἱ νάπα, δι' ὧν τῶν θαλερῶν καὶ χλοερῶν ἐλαιῶν τὰ διαυγῆ ὕδατα τοῦ Κηφισοῦ ἀστράπτουσι. Τὸ χωρίον δὲ τοῦτο ὑπερηφάνως ὑμῶ, διότι οὗτος εἶναι ὁ πάτριος δῆμος, ὁ δῆμος τοῦ Κολωνοῦ! Καὶ ἴσως μὲν ὁ Περικλῆς, ὁ φιλοπόλεμος φίλος, διηγῆσατό σοι, ὅτι ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ οἱ ἄριστοι ἵπποι αὐξάνονται καὶ ὅτι οἱ ἄγριοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς πῶλοι, ὧν χάριν ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις ὁ θαλάσσιος θεὸς τὰς ἡνίας ἐξεῦρεν, ἐκ τοῦ Κολωνοῦ ἦσαν, ἀλλ' ἐγὼ σοι λέγω, ὅτι ἢ νάπη ἐκείνη τοῦ Κηφισοῦ οὐδέποτε προσπνεῖται ὑπὸ θυελλωδῶν ἀνέμων, ὅτι ἐκεῖ ἢ ἄμπελος καὶ ἢ συκὴ θάλλουσιν, ὅτι ραινόμενοι διαυγεστάτη δρόσῳ οἱ νάρκισσοι ἀνθοῦσι καὶ τὰ ἴα καὶ ὁ χρυσολαμπῆς κρόκος καὶ ὁ εὐκλήματος κισσός . . .»

Πυριλαμπῆς δ' ἐγένετο τὸ πρόσωπον τοῦ τραγικοῦ, ἐν ᾧ προσβλέπων τὸν πυρίγληνον νεανίαν τὰ θέλγητρα τοῦ πατρίου δήμου ἐξύμνει. Τέλος δὲ δραζάμενος τῆς χειρὸς αὐτοῦ εἶπεν· «Ἐλθὲ αὐτός ποτε εἰς τὸν καλὸν μου δῆμον, ἢ κάλλιον

ἀκολουθήσόν μοι καὶ διάτριψον τὴν ἡμέραν ἐν τῷ ἀγροτικῷ μου οἴκῳ παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Κηφισοῦ. Θὰ σοι δεῖξω τὰς κιθάρας καὶ λύρας μου, καί, ἐὰν θέλῃς, τελοῦμεν εἶτα ἐκεῖ καὶ ἀγῶνα κιθαρισμοῦ καὶ ψῆδης, ὡς Ἀρκαδικοὶ ποιμένες!»

Ὁ κιθαριστὴς ἐμειδία· ὁ δὲ Περικλῆς μετὰ μικρὸν εἶπεν· «Ἐγὼ αὐτὸς θὰ ὀδηγήσω ποτὲ εἰς τὸν ἀγροτικὸν οἶκόν σου τὸν νέον Ἀσπασίον, διότι μάλιστα θὰ ἔχητε καὶ ἀνάγκην κριτοῦ τοῦ ἀγῶνος τῆς κιθάρας καὶ τῆς ψῆδης.»

«Ἀσπάσιος καλεῖται ὁ νεανίας;» ἀνέκραζεν ὁ ποιητὴς· «τὸ ὄνομα ἀναμμνήσκει με τὸ τῆς καλῆς Μιλησίας, περὶ ἧς πολλὰ τελευταίως ἤκουσα.»

Ὁ κιθαριστὴς δ' ἠρθρίασε καὶ τὸ ἐρύθημα τοῦτο ἐφάνη παράδοξον τῷ ποιητῇ, ὃς ἐκράτει ἔτι τὴν χεῖρα, ἣν εἶχε λαβών, ἵνα δεξιώσῃται αὐτόν. Αἶφνης δ' ἔλαβε καθαρὰν αἴσθησιν ἐκεῖνου, οὗ καὶ πρότερον ἀσυνειδήτως πως θεβαίως αἴσθησιν εἶχεν.

Ἔσθετο δὴλα δὴ ἐναργῶς νῦν, ὅτι ἡ χεῖρ τοῦ νέου Μιλησίου παντελῶς λεπτοφυῆς καὶ θερμὴ καὶ ἀπαλὴ ἦτο, καὶ μετ' ὀλίγον πεπεισμένος ἦτο, ὅτι ἡ χεῖρ αὐτῆ λεπτοφυεστέρα καὶ ἀβροτέρα καὶ ἀπαλωτέρα ἦτο, ἢ κατὰ τὴν ἀνδρικήν χεῖρα καὶ τοῦ νεωτάτου καὶ λεπτοφυεστάτου νεανίου.

Τὸ μὲν ἤμισυ λοιπὸν τοῦ φαντασιοπλήκτου μυστηρίου διέγνω ἰδὼν τὸ ἐρύθημα τῶν παρειῶν τοῦ κιθαριστοῦ, τὸ δ' ἕτερον ἤμισυ ἐκράτει, ἵνα οὕτως εἴπωμεν, ἐν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ...

Καὶ δὲν ἐπλανᾶτο ὁ ποιητὴς· διότι ἡ χεῖρ, ἣν ἐκράτει, ἦτο οὐχὶ νεανίου τινός, ἀλλὰ τῆς καλῆς Ἀσπασίας. —

Ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Μιλησία εἶχον ἰδόντες ἀλλήλους καὶ αὐτῆς πολλάκις μετὰ τὴν παρὰ τῷ Φειδίᾳ ἔντευξιν, τὸ μὲν πρῶτον παρ' αὐτῷ τῷ ἀβροδιαίτῳ Ἰππονίκῳ, ὃς φιλικῶς πρὸς τὸν Περικλέα διέκειτο, εἶτα δὲ συχνότερον καὶ ἀλλαχοῦ,



καὶ ἐπὶ τέλους ἄσμενοι, ἂν ἦτο τοῦτο δυνατόν, ἀχάριστοι θὰ ἐγίνοντο. Περιεβάλλετο δ' ἡ Ἀσπασία ἀνδρικὸν ἱμάτιον καὶ ἠκολούθει ἐνίοτε τῷ Περικλεῖ ἐν στολῇ Μιλησίου κιθαριστοῦ. Οὕτω δὲ καὶ σήμερον μετημφιεσμένη ἐπορεύετο μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ὅτε συνήτησεν αὐτοῖς ὁ τραγικός, ὃς συνακολουθήσας παραδόξως διετέθη. Διότι ἡ ἀπλουστάτη καὶ εὐαισθητοτάτη πασῶν τῶν ἐλληνικῶν ψυχῇ αὐτοῦ ἦσθετο ἑαυτὴν μαγγανευθεῖσαν ὡς ὑπὸ φίλτρου τινός, ὅπερ καὶ αὐτῷ αἰνιγματῶδες ἦτο. Ἀλλὰ τὸ αἶνιγμα ἐλύθη νῦν. Τεταραγμένος δ' ἀφήκε τὴν ἀβρὰν χεῖρα τοῦ νεανίου, ἀλλὰ ταχέως συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν εἶπεν ἐμφαντικῶς μειδιῶν πρὸς τὸν φίλον Περικλέα·

«Αἰσθάνομαι, ὅτι ὁ θεὸς τῆς μαντικῆς καὶ ποιήσεως Ἀπόλλων διατελεῖ ἔτι εὐνοῦς ἂν ἐμοί. Διότι οὐ μόνον ἀπήλλαξέ με τῆς μακρᾶς εἰς Δελφοὺς ὁδοῦ, ἀλλ' οὐδ' ὑπέμεινε νύκτωρ κατακοιμημένῳ μοι νὰ προσέλθῃ, ἵνα μοι ἀποκαλύψῃ τὰς βουλὰς αὐτοῦ, ἀλλ' αἴφνης ἐχαρίσατό μοι τὴν δύναμιν ἀναμαρτήτως ἐκ τῆς χειρὸς τῶν ἀνθρώπων νὰ μαντεύωμαι καὶ μάλιστα τὸ φύλον αὐτῶν ν' ἀναγνωρίζω, καὶ ὅταν αὐτοὶ ἐπιμέλειαν λαμβάνωσι ν' ἀποκρύπτωσιν αὐτό.»

«Πάντοτε εὐμενῶς οἱ θεοὶ πρὸς σὲ διάκεινται,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν οὐδέποτε ἀποκρύπτουσί σοι οἱ Ὀλύμπιοι.»

«Καὶ δικαίως,» ὑπέλαβεν ὁ ποιητής. «Εἰς τοὺς Ὀλυμπίους δὲ καταλέγω καὶ τὸν Ὀλύμπιον Περικλέα . . .»

«Ὅτι μὲν ἀπεκάλυψέ σοι τῷ χειρομάντει ἡ τέχνη περὶ τοῦ φύλου τοῦ Μιλησίου κιθαριστοῦ, ἀγνοῶ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «βέβαιον δ' ὅμως εἶναι, ὅτι οὗτος δικαίως περιβάλλεται τὸ ἀνδρικὸν ἱμάτιον καὶ φέρει ἀνδρικὸν ὄνομα. Διότι τῶν μὲν γυναικῶν ἴδιον εἶναι πάντοτε δεκτικῶς καὶ παθητικῶς νὰ ἔχωσιν, ἀλλ' ἡ φύσις τούτου εἶναι τοσοῦτον εὐεργετικὴ

καὶ γόνιμος, ὥστε ἀδύνατον εἶναι πλησιάζων τις αὐτῶ νὰ μὴ πάθῃ· διότι πάντοτε καταλείπει σπέρμα τι ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἄλλων.»

«Δύναμαι νὰ μαρτυρήσω τοῦτο,» εἶπεν ὁ ποιητής, «διότι οὕτω κομφευόμενος καὶ παίζων πρὸ μικροῦ καὶ ὀλίγας μόνον λέξεις ἐκτοξεύσας ἀνεβρίπισε ποιητικόν τινα σπινθήρα ὑπολαγθάνοντα ἐν τῇ ψυχῇ μου καὶ εἰς φλόγα μετέβαλε. Θαυμαστὸν δ' εἶναι, ὁπόσῃν ἰσχὺν ἔχουσι σοφαὶ γινῶμαι ὑπὸ χαρίεντος στόματος προφερόμεναι! Ὅποσον δ' ἐπαγωγὸν θὰ ἦτο, ἂν ἠδύνατό τις μακρότερον χρόνον νὰ παραδίδῃ ἑαυτὸν τοιοῦτοις τερπνοῖς διαλόγοις, οἵτινες τοιαύτην ἰσχὺν ἔχουσιν! Ἄλλ' ὁ ἥλιος βαίνων ὀπισθεν τῆς ἄκρας τοῦ Ἀκροκορίνθου χωρεῖ πρὸς τὴν δύσιν. Ἐν τῷ θάμνῳ δ' ἐκεῖνῳ κελαδεῖ ἀηδῶν τις καὶ νομίζω, ὅτι ἐκ τοῦ δήμου τοῦ Κολωνοῦ προσέπη ἐνταῦθα, ἵνα με παρορμήσῃ εἰς ἐπάνοδον. Ἀπὸ τῆς ὑψίστης δὲ σκοπιᾶς τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὸν ἀγροτικὸν ἐκεῖνον οἰκίσκον, ὃν ἐκεῖ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ μικροῦ ὑπὸ τῶν κυμάτων τοῦ Κηφισοῦ προσκλυζομένου λόφου διὰ τῶν φύλλων τῶν ἐλαιῶν βλέπετε, μακρὰ ὁδὸς κατατείνει. Δι' ὃ δεξιούμενος ὑμᾶς, ὡς μέλλων νὰ ἀπέλθω, παρὰ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ συμβάσας μεταμορφώσεις, τὰς ἐπιχαριτωτάτας ἀπασῶν τῶν μεταμορφώσεων, περὶ ὧν οἱ μῦθοι λέγουσιν, ἐπαναλαμβάνω ὑμῖν· «Ἐλθετε ἐκεῖ εἰς τὸν δῆμον τοῦ Κολωνοῦ! Ζητήσατε καταφύγιον ἐκεῖ, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐπαχθεῖς ὑμῖν γένωνται, καὶ ζήσατε ἐκεῖ μίαν ἡμέραν ἐν ἰλαρᾷ ἀπομώσει!» —

«Θὰ ἀναμνησθῶμεν τῶν λόγων σου!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ παράλαβε τὴν Μοῦσαν εἰς τὴν ἐρημίαν σου. Ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν τεχνῶν πρέπει καὶ ἡ τραγικὴ τέχνη τῆς ἀκμῆς νὰ στοχάζηται. Ἀπαλλάξας σὺ αὐτὴν τῆς στρυφνῆς αὐστηρότητος κατέστησας πρᾶξιαν καὶ ἀνθρωπίνην· φρόντισον



δὲ νῦν ν' ἀποδείξῃς τὸ νέον σου ἔργον ἀντάξιον τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἡλέκτρας, ἵν' ἀπολαύσωμεν αὐτοῦ ὡς τοῦ πραοτάτου καὶ ὠριμωτάτου καρποῦ τῆς Μούσης τοῦ Σοφοκλέους!»

«Τὸ πνεῦμα τοῦ καθαριστοῦ τούτου,» ὑπέλαβεν ὁ ποιητής, «εὐχομαι νὰ ἐπαιωρῆται ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου. Δὲν ἤκουσα τοὺς τόνους τῆς καθάρως αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οὕτως εἶμαι μεμαγευμένος. Φαίνεται δ', ὅτι ἐξέλεξε τὰς καρδίας τῶν πολιτικῶν καὶ ποιητῶν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μελωδίας ἐναρμόζει . . .»

Ταῦτα εἶπεν ὁ ἀνὴρ ὁ αἴθριον τὸ μέτωπον, διαυγὲς θεόπνευστον καὶ θελκτικὸν τὸ ὄμμα ἔχων, ἔσφιγγε τὴν χεῖρα τοῦ φίλου καὶ προσκυνήσας τὴν μετημφιεσμένην Μιλησίαν ἐστράφη καὶ βραδέως κατέβαιναν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως πολ- λάκις μεταστρεφόμενος.

«Μὴ φοβοῦ αὐτὸν συνειδὸτα τὸ μυστικὸν ἡμῶν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν.

«Ἦμην ἐτοίμη τὸ αὐτὸ νὰ σοι συμβουλευῶ!» ἀπεκρί- νατο μειδιάσα ἡ Ἀσπασία.

«Διείδες ἤδη τὴν εὐγενῆ ταύτην ποιητικὴν ψυχὴν;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Εἶναι τοσοῦτον ἰλαρὰ καὶ διαυγὴς μέχρι τοῦ πυθμένος, ὡς τὰ κύματα τοῦ Κηφισοῦ,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

«Ἀλλὰ καταβῶμεν ἐκ τῆς κλιτύος ταύτης,» λαβοῦσα τὸν λόγον εἶπεν αὐτῆς, «διότι αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν διαρρέ- ούσαν ἐκ τοῦ πνιγροῦ καύματος τῆς θερινῆς ἐσπέρας καὶ τὰ χεῖλη μου διψῶσιν ἀναψυκτικοῦ τινος ὑγροῦ.»

«Ἐλθέ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὀλίγα μόνον βήματα ἐπὶ δεξιὰ ἔξω τοῦ τείχους καὶ ἐκεῖ κάτω θὰ εὕρωμεν τὸ σπῆ- λαιον τοῦ Πανὸς καὶ τὴν παλαίφατον πηγὴν, ἣτις θὰ παράσχη τοῖς χεῖλεσι προθύμως τὴν ποθητὴν ἀνάψυξιν.»

Κατέβησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασία βαθμίδας τινὰς ἐν τῇ πέτρᾳ ἐγκεκολαμμένας, καὶ ἤδη ἀφίκοντο εἰς τὸ ἄντρον καὶ τὴν πηγὴν, ἣτις πρὸ αὐτῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀνέβλυζεν.

Ἡ πηγὴ δ' αὐτὴ ἦτο ἡ τῆς Κλειψύδρας, ἣς τὰ ὕδατα, ὅτε μὲν ὄλως ἠφανίζοντο, ὅτε δὲ πάλιν ἐπανήρχοντο.

Ἡ Ἄσπασία δ' ἠντλησεν ὕδωρ κοίλῃ τῇ χειρὶ καὶ ἔπιεν. Εἶτα δ' ἐκ δευτέρου ἠντλησε καὶ ᾤρεξε τὴν πλήρη διαυγοῦς ἀναψυκτικοῦ ὕγρου χεῖρα ἐπιχαριώτατα εἰς τὸν Περικλέα. Οὗτος δὲ μειδιῶν ἐρόφησε τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς κοίλης χειρός.

«Οὐδεὶς ποτε τῶν βασιλέων τῶν Περσῶν,» εἶπεν, «ἐπιέ ποτε ἐκ τοσοῦτω πολυτίμου κύλικος! Ἄλλ' εἶναι τοσοῦτω μικρά, ὥστε φοβοῦμαι, μὴ καταρόφῃσω καὶ αὐτὴν μετὰ τοῦ ποτοῦ!»

Ἡ Ἄσπασία δ' ἐγέλα καὶ ἠθελε χαριεντιζομένη ν' ἀντεῖπῃ τι, ἀλλ' αἴφνης ἐταράχθη ἰδοῦσα πρόσωπόν τι, ὅπερ ἐκ τοῦ κνεφαίου βάθους τοῦ σπηλαίου γελῶν προσηνῶς μὲν, ἀλλ' ἀγροίκως πως αὐτὴν προσέβλεπε. Πλησιάσασα δ' εὗρεν ἄγαλμά τι ἀπειροκάλου τέχνης τοῦ θεοῦ Πανός, οὐ ἱερὸν τὸ σπήλαιον ἦτο.

«Μὴ φοβοῦ!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «ὁ Πάν, ὁ θεὸς τῶν ποιμένων, εἶναι προσηνής.»

«Ἄλλ' ἐνίστε καὶ κακός!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἄσπασία· «οἱ περὶ αὐτοῦ μῦθοι τῶν ποιμένων ποικίλοι εἶναι.»

«Πρὸς τὸν ἡμεροδρόμον τοῦλάχιστον Φειδιπίδην,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, «ὃς ἔδραμε εἰς Σπάρτην, ἵνα σπουδῇ τοῦς Σπαρτιάτας εἰς συμμαχίαν κατὰ τῶν Περσῶν παρακαλέσῃ, προσηνέχθη λίαν ἐπεικῶς ἐντυχῶν αὐτῷ ἐπὶ τῶν μεθοριῶν ὁρέων τῆς Ἀργολίδος καὶ Ἀρκαδίας, ἔνθα πατρώος εἶναι. Ἄσμενος δ' εἶδε τὸν νεανίαν τρέχοντα ἄπνευστον ἐκ φιλοπατρίας διὰ τῶν ἀργολικῶν ὁρέων καὶ ἐν πολλῇ τιμῇ



ἔσχε τοὺς Ἀθηναίους, περὶ ὧν οὐδεμίαν φροντίδα πρότερον ἐλάμβανεν. Ἦλθε δὲ τούτου ἕνεκεν ἐπίκουρος ἡμῖν εἰς Μαραθῶνα.»

«Ἴσως ὁ Πᾶν εἶναι χρηστός,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλὰ τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶναι τερπνότερον, ἢ κατὰ τὸν ἀγροῖκον Πᾶνα.»

«Δίκαια λέγεις,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «καὶ τερπνότερον, ἢ ὅσον πιστεύεις, ἂν μάλιστα εἶναι ἀληθῆς ὁ περὶ αὐτοῦ παραδιδόμενος παλαιὸς μῦθος, ὅτι δηλαδὴ ἐγένετο καὶ ἡ σπουδαιοτάτη νυμφικὴ παστάς τῶν γενομένων ἐν Ἑλλάδι, ὅτι ἐνταῦθα ἐν τῷ θυμαρεῖ σκότει τοῦ σπηλαίου ὁ Λύκειος Ἀπόλλων ἐρῶν τῆς ῥοδόχρου Κρεούσης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἐρεχθέως, συνενυρέθη αὐτῇ, καὶ ὅτι ὡς καρπὸς τῆς ἐρωτικῆς ταύτης ἐντεύξεως ὁ Ἴων ἐβλάστησεν, ὁ ἀρχηγέτης τοῦ Ἴωνικοῦ φύλου.»

«Πῶς;» ἀνέκραζεν ἡ Ἀσπασία συγκεκινημένη καὶ παίζουσα καὶ σπουδάζουσα, «αὕτη εἶναι ἡ κοίτις τῆς εὐγενεστάτης ἑλληνικῆς φυλῆς, ἣτις ἐκεῖ ἐν τοῖς δήμοις τῆς Ἀττικῆς καὶ ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς πατρίδος μου θάλλει; Καὶ αἱ παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν δὲν κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τοῦ σπηλαίου τούτου ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν διὰ στεφάνων ῥόδων καὶ ἴων; Ἄντι δὲ τοῦ λυκηγενοῦς θεοῦ Ἀπόλλωνος ἴσταται ἐνταῦθα τὸ σεσηρὸς πρόσωπον, ὁ ἀγροῖκος Ἄρκας, ὁ ξένος ἐκ τῶν σκυθραπῶν ἐκείνων καὶ ἐχθρικῶν ὁρέων τῆς Πελοποννήσου;»

Μειδιῶν δ' ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς· «Διὰ τί ἐν τῷσαύτῃ ὀργῇ ἔχεις τὸν θεὸν τῆς ἀγροτικῆς ἡσυχίας τῶν ὁρέων καὶ δασῶν; Ἐγὼ τοῦλάχιστον οὐδένα γνωρίζω, ὑφ' οὗ τῇ σκέπῃ θερμουργόν τι ζεῦγος προσφιλέστατα ἠδύνατο νὰ συναντηθῇ, εἰ μὴ τὸν φυσικὸν δοτήρα τῆς εἰρήνης καὶ χαρᾶς . . .»

«Τοῦλάχιστον,» ἀνέκραζεν ἡ Ἀσπασία, «ἐπὶ τούτῳ εὐγνω-

μονῶ αὐτῶ, ἐπὶ τῇ δροσερᾷ σκιᾷ, ἦν μοι δωρεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ σπηλαίῳ!»

Ταῦτα δ' εἰπούσα ἔλαβε τὸν θεσσαλικὸν πέτασον ἀπὸ τῆς ἰδίας κεφαλῆς καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ θεοῦ τῶν ποιμένων. Οἱ ζανθοὶ δὲ καὶ λαμπροὶ βόστρυχοι ἐξεχύθησαν ἐπὶ τῶν ὤμων.

«Ὡ, ἂν ἡδυνάμην,» εἶπεν αὖθις μειδιῶσα, «νὰ προσενέγκω τῷ ἀγαθῷ Πανὶ ἅπασαν τὴν στολὴν τοῦ καθαριστοῦ, ὡς τὸν πέτασον! Ἀληθῶς ὀχληρὰ μοι ἐγένετο. Ἐπὶ πόσον χρόνον ἐτι θὰ ἀνέχωμαι αὐτήν; Ὡ Ἀθηναῖοι, πότε θὰ ἐπιτρέψητε τῇ γυναικὶ νὰ φαίνηται ὄντως γυνή; Ὁμολόγησον, Περικλείς, ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἴσθε ἀντάξιοι γόνου τοῦ Ἰανος, ὃς ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς ἔλαβεν! Ἐθηλάσατε πολλὰ ἐκ τῶν Δωρικῶν τρόπων. Ὅφειλετε δὲ νὰ κλίνητε τὴν κεφαλὴν πρὸ τῶν ἀπογόνων τῶν μεταναστῶν ἐκείνων τῆς ἰδίας ὑμῶν φυλῆς, οἵτινες ἐκεῖ ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας φαειρότεροι καὶ ἐλευθερότεροι καὶ θερμουργότεροι ἐγένοντο.»

«Καὶ δὲν πράττομεν τοῦτο;» εἶπεν ὁ Περικλῆς ἐμφαντικῶς γελάσας καὶ καθίζων παρὰ τὴν Ἀσπασίαν, ἣ ἐπὶ ἐξεχούσης τινὸς θρυοέσεως πέτρας εἰς ἀνάπαυλαν εἶχε καθίσασα. «Δὲν πράττομεν τοῦτο;» ἐπανελάβε καὶ ἐπεσπάσατο τὴν μυρίπνου ἐμβόστρυχον κεφαλὴν αὐτῆς πρὸς τὸ στήθος.

«Ὁ Πᾶν εἶναι πανοὔργος!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «ὑπέσχετο ἀναψυχὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ νὰ παράσχη, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι διὰ τῆς πνοῆς αὐτοῦ ἀναρρίπτει κρυφῇ καὶ τὸ πνίγος τῆς ἐσπέρας.»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «μεθύσκουσα τὰς αἰσθήσεις προσπνέει ἡμῖν ἢ αὔρα ἀποπνεύουσα τὴν εὐωδίαν τοῦ θύμου καὶ τῶν ἀγριοβόδων.»

Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦτα ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία διελέγοντο,

Ἀσπασία I.

ὁ κυανοῦς οὐρανὸς περιπόρφυρος καὶ ὁ μακροτόνος Ὑμηττὸς ῥοδοβαφῆς ἐγένοντο. Ἡμέρα δ' ὁ ἥλιος εἶχε χωρήσας ὀπισθεν τῶν ὀρέων τῆς Ἀρκαδίας. Ἐκ τῶν ἀτμωδῶν δὲ νεφῶν ἐνίστε διὰ τοῦ πνιγηροῦ αἰθέρος ἀμυδρὰ ἀστραπὴ ἤσπαιρεν ὑπεράνω τῶν κλιτύων τοῦ Βριλήσσου.

«Ἀσπασία!» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς, «ἡ ἀγγελία, ἦν σὺ ὡς Ἑλληνίς ἐκ τῆς παιδρᾶς Ἰωνίας πρὸς Ἑλληνας ἐκόμισας, ὡς βρονταῖα νεφέλη τῶν θερινῶν ἐκείνων ἐσπερῶν πνιγηρὰ καὶ κυοφοροῦσα εὐδαιμονίαν ἐγγχεῖ εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ εἰς τὰ πνεύματα τῆς Ἀττικῆς! Πρέπει δ' ἔργῳ νὰ ἐπιτελεσθῇ ἡ ἀγγελία αὕτη πρῶτον μὲν ὑπ' ἐμοῦ καὶ σοῦ, εἶτα δ' ὑπὸ σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων. Αἰσθανόμεθα πάντες νέαν τινὰ δύναμιν, νέον πῦρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ βλέπομεν τὴν ἰσχὺν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν ἀκμὴν σπεύδουσαν!»

Ταῦτα λέγων ὁ Περικλῆς φλογερὸν φίλημα ὡς σφραγίδα ἐνέστιζε τοῖς χεῖλεσι τῆς Ἀσπασίας. Ἦτο δ' αὕτη ἐκείνη ἡ φλόξ, αὕτη ἐκείνη ἡ δαψίλεια, ἦτο τὸ ἄρωμα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀκμῆς τοῦ βίου καὶ κάλλους, ὅπερ ἐνεψύχωσε τὴν πυγμὴν τῶν Μαραθωνομάχων, τὴν γλυφίδα τοῦ Φειδίου, τὴν γραφίδα τοῦ Σοφοκλέους, τὴν κεραυνοβόλον γλῶσσαν τοῦ Περικλέους ἐπὶ τῆς πυκνῆς καὶ τὸ φλογερὸν φίλημα τῶν χειλέων τῆς καλλίστης Ἑλληνίδος. . . .

Ὅσακις δὲ προσφιλῶς διακείμενον ἐρωτικὸν ζεῦγος, ὡς τοῦτο, ἐν ᾧ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν ἀγνοτάτην καὶ εὐθαλεστάτην καὶ εὐγενεστάτην ἐπεδείξατο ἀκμὴν, εἰς φίλημα συνάπτει τὰ χεῖλη, τότε ἐορτάζεται καὶ συμπληροῦται ἡ ἐντέλεια τῆς ζωῆς καὶ ὑπερφυῆς χαρὰ διαπερᾶ τὴν καρδίαν τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἐνὸς πόλου εἰς τὸν ἕτερον, ὁμοία καὶ αὕτη πρὸς τὴν ἀστραπὴν ἐκείνην τῆς πνιγηρᾶς θυελλώδους θερινῆς ἐσπέρας τὴν ἀσπαίρουσαν ὑπεράνω τῶν κλιτύων τοῦ Βριλήσσου.

Αἱ ψυχαὶ συναντῶνται ὡς νέφη μεστὰ σπινθήρων· ἀλλὰ τὰ μὲν νέφη καταχέουσι τὸ φορτίον αὐτῶν, τὴν δὲ ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἔτι μᾶλλον ἀναβρίπτει ἢ φλόξ. Δι' ὃ ἐμεθύσθη ἡ ψυχὴ τοῦ Περικλέους, ὅτε κατέβαινε διὰ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους μετὰ τῆς Ἀσπασίας ἐν τῇ ἀστραπτύσῃ λάμπει τοῦ ἑσπερινοῦ ἀστέρος. Ἡρέμα δ' ἔθλιψεν ἐπὶ τοῦ στήθους τὴν καλὴν καὶ εἶπε στρέφων τὸ ὄμμα πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ τῆς σελήνης σέλαος σελαγούμενον κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς θεοῦ τοῦ Φειδίου·

«ὦ Παλλὰς Ἀθηνᾶ, ἀπόθες τὸ χαλκοῦν κράνος καὶ ἄφες τὰς ἀηδόνας τῶν λειμώνων τοῦ Κηφισοῦ νὰ ἐννεοτεύωσιν ἐν αὐτᾷ!» —







V.

### ΟΙ ΤΑΩΝΕΣ ΤΟΥ ΠΥΡΙΛΑΜΠΟΥΣ.



ν οἷς χρόνοις τὰ ἀνωτέρω ἐγίνοντο, ἔζων ἐν Ἀθήναις δύο τῶν πλουσιωτάτων καὶ ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν, οἵτινες πρῶτοι ἐπειράθησαν οὐ μόνον ἐν ταῖς δημοσίαις λειτουργίαις, ὡς ἔθος, νὰ ἀμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς δαπάναις, ἀσυνήθη πολυτέλειαν ἐπιδεικνύμενοι.

Ὁ μὲν εἰς τούτων ἦτο ὁ Ἰππόνικος, ἐν οὗ τῇ φιλοξένῳ οἰκίᾳ ἡ Ἀσπασία κατῴκει, ἀνὴρ τῶν ἐπιφανῶν, ὁ δ' ἕτερος ὁ Πυριλάμπης ἐξ ἰδιώτου δυνατοῦ γενόμενος, νεόπλουτός τις τραπεζίτης ἐκ Πειραιῶς.

Ἀνῆγε δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους αὐτοῦ ὁ Ἰππόνικος εἰς αὐτὸν τὸν Τριπτόλεμον τὸν κεχαρισμένον τῇ Δήμητρι,

τὸν ἰδρυτὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, τὸν εὐρετὴν τοῦ ἀρότρου, τὸν διδάσκαλον τῆς γεωργίας καὶ πάσης παιδείας. Αναμφιλόγως δὲ τὸ γένος τοῦ Ἴπονίκου ὡς ἀπὸ τοῦ Ἐλευσινίου ἥρωος ὃν πατράαν τὴν ἀρχὴν τοῦ δαδούχου εἶχε, τοῦ ἐν ἀξιώματι ἱερατικῶ ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις.

Καὶ ὁ ἡμέτερος δ' Ἴπόνικος τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶχεν. Ἄλλ' οὐδὲν τὸ ἐπαχθὲς εὕρισκεν ἐν αὐτῶ ὁ ἀβροδίατος· διότι ἅπαζ μόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν τοῖς μεγάλοις μυστηρίοις, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ μεταβαίνει χρόνον τινὰ εἰς Ἐλευσίνα.

Ἴδιον δὲ τοῦ γένους τούτου ἦτο, ὅτι οἱ ἀρχηγέται αὐτοῦ κατὰ διαδοχὴν τὸ τοῦ Ἴπονίκου καὶ Καλλίου ὄνομα ἔφερον, ἦτοι ἕκαστος Καλλίας τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ Ἴπόνικον ἀνόμαζε καὶ τὸ ἐναντίον.

Ἄλλ' ἡ τύχη τῶν διαφορῶν τούτων Καλλιῶν καὶ Ἴπονίκων ἦτο σχεδὸν πάντοτε μνήμης ἀξία. Μάλιστα δὲ λιάν παράδοξος ἦτο ὁ τρόπος, δι' οὗ πλούσιοι ἐγένοντο. Διότι περὶ τοῦ Ἴπονίκου τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Σόλωνος ζήσαντος καὶ φίλου τοῦ νομοθέτου γενομένου ἐλέγετο, ὅτι κατάχρησιν ποιησάμενος ἀπορρήτου τινὸς τοῦ ἐνδόξου ἐκεῖνου ἀνδρὸς ἀφορμὴ τοῦ πλοῦτου τοῦ ἰδίου γένους ἐγένετο. Ὡσαύτως δ' Ἴπόνικός τις μόνον ἐπὶ Πεισιστράτου ἐθάύρησε τὰ κτήματα τοῦ ἐκπεσόντος τυράννου ἀγοράσας νὰ ἰδιοποιήσῃται. Καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων δ' οἱ πολλοὶ μὲν τῶν Ἀθηναίων εἰς ἀπορίαν κατέστησαν, ἀλλ' ὁ οἶκος τῶν Καλλιῶν καὶ Ἴπονίκων πλουσιώτερος πάντοτε ἐγίγνετο. Διότι παρ' Ἴπονίκῳ τινὶ Ἐρετριεὺς τις, Διόμνηστος καλούμενος, παρακατέθηκε τοὺς θησαυροὺς, οὓς κατὰ τὴν πρώτην εἰσβολὴν τῶν Ἀσιατῶν λείαν παρά τινος τῶν πολεμίων στρατηγῶν εἶχε λαβῶν. Ἄλλ', ὡς γνωστόν, εἰσβαλόντες καὶ αὐθις οἱ Πέρσαι πάντας τοὺς Ἐρετριεῖς αἰχμαλώτους ἔλαβον καὶ μετ' αὐτῶν καὶ τὸν Διόμνηστον, ὥστε ὁ Ἴπόνικος κύριος

τοῦ θησαυροῦ ἐγένετο. Ὡσαύτως δὲ Καλλίας τις ἦτο καὶ ἐκεῖνος, ὃν Πέρσης τις τὴν ψυχὴν ἀνούμενος κρυφῆ εἰς τὸν τόπον ἤγαγεν, ἐνθα οἱ ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ πολλὸν χρυσὸν εἶχον κατακρύψαντες. Ἄλλ' ὁ Καλλίας οὗτος ἐκ προνοίας ἐφόνευσε τὸν Πέρσην τὸν δείζαντα τὸν λάκκον, ἵνα μὴ οὗτος καὶ ἄλλον κοινῶν τοῦ ἀπορρήτου καταστήσῃ, πρὶν ἂν αὐτὸς καρὸν λάβῃ ν' ἀνορύξῃ καὶ κρύψῃ τὸν θησαυρόν.

Τοιαῦτά τινα ἐθρυλοῦντο, ἅτινα ἐμαρτύρουν, ὅποσον εὐφυῶς τὸ γένος τοῦτο εἶχε περὶ τοῦτο, θησαυροὺς νὰ ἰδιοποιῆται. Εὐκατάληπτον δ', ὅτι οἱ τοῦ γένους τούτου καὶ εἰς ἀξίωμα κατέστησαν ἐν τῷ κοινῷ· διότι οὐχὶ ὀλίγοι Καλλία καὶ Ἰππόνικοι ἐπέμφθησαν ὡς πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἀλλαχοῦ ὡς εἰρηνοδίκαι· καὶ ὅτι καὶ εἰκόνας τισὶν αὐτῶν κοινοῖς ἀναλώμασιν ὁ δῆμος ἔστησεν.

Καὶ οὗτος ὁ Ἰππόνικος ὁ ξενίζων τὴν Ἀσπασίαν τιμὴν περιῆπτε τοῖς προγόνοις αὐτοῦ ὡς φιλόανθρωπος, δι' ὃ καὶ εὐδοκίμει παρὰ τῷ λαῷ. Διότι πολλακίς τελείαν ἑκατόμβην θύων τῇ Παλλάδι εἰστία τὸν λαὸν μεγαλοπρεπῶς κατὰ φρατρίας καὶ γένη καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις συνῆγε πάντων τῶν βουλομένων συμπόσιον ἐν ὑπαίθρῳ ἐν τῷ Κεραμειῷ καὶ παρεῖχε στρώματα μεστὰ κισσοῦ, ἐφ' ὧν οἱ συμπόται ἠδύναντο νὰ κατακλίνωνται. Ἀποδημῶν δέ ποτε εἰς Κόρινθον εἰς ἐπίσκεψιν φίλου τινός, ὡς πορευόμενος ἔμαθε καθ' ὁδόν, ὅτι τὰ τοῦ φίλου εἰς τοῦτο περιέστησαν, ὥστε τὰ χρήματα ἐνεχυράζοντο ὑπὸ τῶν δανειστῶν, ἐπεμψεν ἄγγελον φέροντα τὰ ἀναγκαῖα εἰς ἀπότισιν τῶν χρεῶν χρήματα, ἵνα μὴ ἐλθῶν τὸν φίλον ἐν ἀθυμίᾳ καταλάβῃ, ὅπερ δυσάρεστον αὐτῷ θὰ ἦτο. Καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις δ' οἰκία αὐτοῦ, ὡς ἐρρήθη, διέφερε τῶν τῶν ἄλλων Ἀθηναίων.

Μόνος δ' ὁ νεόπλουτος τραπεζίτης Πυριλάμπης ἐπειράτο νὰ ἰσοφαρίξῃ πρὸς αὐτόν. Οὗτος εἶχεν ἐν Πειραιεῖ οἰκίαν,

ἦν εἶχεν οὕτω παρεσκευασμένην, ὡς ὁ Ἴππόνικος τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ἐμμεῖτο καθ' ὅλα αὐτόν, ὅσον ἠδύνατο. Ἄν εἶχεν ὁ Ἴππόνικος μελιταῖον κυνίδιον τῶν ὀνομαστῶν ἐπὶ κομφότητι, καὶ ὁ Πυριλάμπης ἐπόριζεν ἑαυτῷ ὅμοιον τι τοῦ αὐτοῦ γένους, ἢ καὶ μικρότερον. Ἄν προσεπορίζετο ὁ Ἴππόνικος λάκαιναν κύνα, ἢ μολοσσόν, ἢ κρήτα θαυμαστὸν τὸ μέγεθος, καὶ ὁ Πυριλάμπης οὐδὲ νὰ κοιμηθῆ ἠδύνατο, ἕως οὗ ὅμοιον, ἢ μείζονα εὑρίσκειν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἴππόνικος εἶχε ὑπερμεγέθη θυρωρόν, ὁ Πυριλάμπης ἀδυνατῶν νὰ πορισθῆ μείζονα ἐκείνου ἐκόσμησε τὴν θύραν τῆς οἰκίας διὰ γελοίου νάννου θαυμαζομένου πρὸς τοῦ πλήθους. Ὁ πρωτότοκος δ' υἱὸς τοῦ Ἴππονίκου Καλλίας, ὡς εἰκός, ὀνομαζόμενος, δὲν ἠδύνατο νὰ μάθῃ τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων καὶ εἴκοσι γραμμάτων τῆς ἀλφαβήτου, καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἴππόνικος ἠνόμασε τοὺς συμπαίκτορας τοῦ μικροῦ Καλλίου καὶ τοὺς δούλους καὶ ἄλλους τῶν περὶ τὸ παιδίον ἀπὸ τινος τῶν ὀνομάτων τῶν γραμμάτων τῆς ἀλφαβήτου. Καὶ ὁ Πυριλάμπης λοιπὸν ἔχων καὶ αὐτὸς παιδίον, Δῆμον καλούμενον, στέργον μάλιστα τοὺς σκύλακας, εἰσήγαγεν εἰς τὴν οἰκίαν τέσσαρας καὶ εἴκοσι τοιοῦτους, ἃν ἕκαστος ἐπὶ πινακιδίου τὸ ὄνομα ἐνὸς γράμματος περὶ τὸν λαμὸν ἔφερεν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἴππόνικος ὀνομαστὸς ἐγένετο ὡς ἱποτρόφος, ὁ Πυριλάμπης ἀδυνατῶν νὰ ὑπερβάλλῃ αὐτόν καὶ ἐν τούτῳ ἐπειράθη νὰ ἐπισκιάσῃ τοὺς ἵππους τοῦ Ἴππονίκου τρέφων πιθήκους σπανίους καὶ θαυμαστούς. Ὡς δ' ὁ Ἴππόνικος ἔτρεφεν ἀλεκτρούνας καὶ ὄρνυγας πρὸς τοὺς ἀγῶνας, οἷς πολὺ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχαιρον, καὶ πρὸ πάντων τελευταίως τῶν ἐν Ἀθήναις λίαν ἀγαπητῶν σικελικῶν περιστερῶν ἐπεμελεῖτο, ἃν οὐδεὶς ἕτερος καλλίονας καὶ θαυμαστοτέρας εἶχεν, ὁ θρίαμβος οὗτος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ἐτάραττε τὸν ὕπνον τοῦ Πυριλάμπους σκοπούμενου, τίνι τρόπῳ νὰ ἐπισκιάσῃ τὰς περιστεράς τοῦ Ἴππονίκου.



Ἄλλ' ἰδοὺ φίλος τις ἐκ Σάμου πέμπει πρὸς αὐτὸν ζευγὸς τῶν λαμπρῶν ἐκείνων τῆς Ἥρας ἱερῶν πτηνῶν τῶν πολυφθαλμα οὐραῖα πτερὰ ἔχόντων, ὧν τὸ ὄνομα τέως μόνον ἐγνώριζον οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ Πυριλάμπης λοιπὸν θεραπεύσας ἐπιμελῶς τοὺς πτερωτοὺς ζένους ἐπολλαπλασίασεν αὐτούς, ὥστε ταχέως μέγας ἀριθμὸς θαυμαστῶς καλῶν ταύνων ὑπερηφάνως εἰς τὴν αὐλήν περιεφέρετο καὶ εἰς τὴν πλατεῖαν στέγην τῆς οἰκίας, καὶ ἔθελγε τοὺς διαβάτας. Διὰ τῶν σαμακῶν δὲ τούτων πτηνῶν ὑπερέβαλεν ὁ Πυριλάμπης τὸν Ἴππόνικον καὶ τὰς περιστεράς αὐτοῦ· διότι πολλοὶ τῶν περιέργων Ἀθηναίων συνέτρεχον, ἵνα ἴδωσι τοὺς ταύνας τοῦ Πυριλάμπους, καὶ χρόνον τινὰ σχεδὸν μόνον περὶ αὐτῶν λόγος ἐγίγνετο.

Ἄλλ' ὁ εὐτυχὴς ἀνταγωνιστὴς τοῦ Ἴππονίκου οὐδεμίαν ἡσυχίαν εἶχεν, ἕως καὶ ὁ Περικλῆς αὐτὸς ὑπέσχετο, ὅτι θὰ καταβῆ εἰς θέαν τῶν ταύνων. Ἦλθε λοιπὸν καὶ ὁ Περικλῆς μετὰ τῆς Ἀσπασίας φερούσης καὶ αὐθις τὴν στολὴν τοῦ μιλησίου κιθαριστοῦ.

Ἐν τοῖς χρόνοις δ' ἐκείνοις ὁ θέλων ἐν Ἀθήναις ἐξοχόν τι δῶρον νὰ δωρήσῃται τῇ καλῇ φίλῃ ἡγόραζε καὶ προσέφερεν αὐτῇ ἓνα τῶν ταύνων τοῦ Πυριλάμπους. Ὡς δ' ἡ Ἀσπασία φανερὰ ἐγένετο θαυμάζουσα τὰ μεγαλοπρεπῆ πτηνά, ὁ Περικλῆς νομίσας, ὅτι ἐραντεύσατο τὸν λογισμὸν αὐτῆς, ὅτι μεγάλως θὰ ἐκόσμει τὸ περίστυλον τῆς οἰκίας τοιοῦτον πτηνόν, ἐκκαλέσας τὸν Πυριλάμπην αὐτῷ μὲν ἔδωκε κρυφίως τὴν ἐντολήν νὰ πέμψῃ ἓνα τῶν ταύνων πρὸς τὴν καλὴν Ἀσπασίαν τὴν ξενιζομένην παρὰ τῷ Ἴππονίκῳ, πρὸς δὲ τὴν φίλην οὐδὲν εἶπεν, ἵνα ἐκπλήξῃ αὐτήν.

Τῇ ὑστεραίᾳ δὲ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ μετημφισμένη Μιλησία τὸν Πυριλάμπην ἐπεσκέψαντο, εἰσήλθεν ὁ Ἴππόνικος ἀπροσδοκίτως εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ξενιζομένην. Ἦτο δ' ὁ Ἴππόνικος ἀνὴρ πολύσαρκος ἔχων πρόσωπον

έρυθρὸν καὶ χαῦνον, ὀφθαλμοὺς τὸ πρᾶον τοῦ χαρακτηῖρος ὑποφαίνοντας καὶ ἐπὶ τῶν παχέων χειλέων μειδίαμα πάντοτε ἐπικαθήμενον. Οὕτως ὑπομειδιῶν, ἀλλὰ σαρκαστικῶς πῶς νῦν, ὅσον ἠδύνατο, εἶπεν ὁ Ἰππὸνικος πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Καλὴ ζένη, μανθάνω, ὅτι σοι ἀρέσκει ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν» —

«Τοῦτο ὀφείλω σοί!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὅχι ὄλωσ ἐμοί!» ὑπέλαβεν ὁ Ἰππὸνικος· «ἐξ ἀρχῆς ἔσχες θελκτικὴν ὁμιλίαν πρὸς τοὺς συντέχνους τοῦ Φειδίου καὶ τελευταῖον πρὸς τὸν φίλον μου, τὸν μέγαν Περικλέα. Ἀκούω δὲ μάλιστα, ὅτι ἐνίοτε ἀκολουθεῖς αὐτῷ στολὴν κιθαριστοῦ φέρουσα πρὸς εὐμάρειαν καί, ὡς καλῶς ἔμαθον, δέν σοι ἀρέσκουσι πλέον αἱ σικελικαὶ περιστεραὶ τοῦ Ἰππονίκου, ἀλλὰ προτιμᾶς ἐν συνοδίᾳ τοῦ Περικλέους καταβαίνουσα εἰς Πειραιᾶ νὰ θαυμάζης τοὺς ταῶνας τοῦ Πυριλάμπους —»

«Οἱ ταῶνες ἐκεῖνοι εἶναι ὄντως περκαλλεῖς,» εἶπεν ἀφελῶς ἡ Ἀσπασία· «καὶ σὺ αὐτὸς δὲ πρέπει καταβάς νὰ ἴδῃς αὐτούς.»

«Ἐσχάτως παρερχόμενος τὴν οἰκίαν τοῦ Πυριλάμπους,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἰππὸνικος, «ἤκουσα τὴν κραυγὴν αὐτῶν. Τοῦτο ἤρκεσέ μοι. Ἄλλ' ἕκαστος κύριος εἶναι νὰ χαίρῃ, ἐφ' ὅτι ἂν θέλῃ. Ἡ ἠδονή, ἣς ἀπολαύει τις ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ ἀνιᾶ. Καί, ὡς βλέπω, μᾶλλον ὠφελεῖται τις τέρπων τινά, ἢ φιλοξενῶν αὐτόν . . .»

Ταῦτα λέγων ὁ Ἰππὸνικος προσέβλεπεν ἀσκαρδαμκτὴ τὴν Ἀσπασίαν ἐλπίζων, ὅτι θ' ἀπεκρίνετό τι.

Ἄλλ' ἐκεῖνη ἐσίγα καὶ οὕτω λαθὼν τὸν λόγον εἶπεν αὐθις· «Καλῶς γνωρίζεις, Ἀσπασία, ὅτι ἐκ δυσαρέστων πραγμάτων ἀπήλλαξά σε ἐν Μεγάροις καὶ ὅτι ἤγαγόν σε ἐνταῦθα εἰς Ἀθήνας, ἐνθα φιλοξένως σε ὑπεδεξάμην. Πολλὰ

ὑπὲρ σοῦ ἔπραξα. Ἄλλ' εἰπέ μοι, ποίαν χάριν ἀντὶ τούτων πάντων ἀπέλαβον; Ἀκούεις, Ἀσπασία; Ποίαν χάριν;»

«Ὁ ἀπαιτῶν οὕτω τὴν χάριν,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ἀπολαμβάνει οὐχὶ χάριν, ἀλλὰ μισθόν. Καὶ σύ, ὡς βλέπω, ἀπαιτεῖς μισθόν, ἀνθ' ὧν ὑπὲρ ἐμοῦ ἔπραξας. Αἱ εὐεργεσίαι δ', ὡς φαίνεται, ἄς ἀπέλαβον, ὠρισμένης τιμῆς τιμῶνται. Ἄλλ' ἠμέλησας, Ἰππόνικε, τῆς εὐεργεσίας ταύτης τὴν τιμὴν πρότερον νὰ αἰτήσῃς καὶ νῦν, ὡς κάπηλος, βαρέως φέρεις τοῦτο, ὅτι ὁ ὄνητῆς μεγάλην αὐτὴν εὐρίσκει!»

«Μὴ διάστρεφε τὰ πράγματα, Ἀσπασία,» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἰππόνικος. «Γνωρίζεις, ὅτι ἐγὼ ἤμην ὁ ὄνητῆς, τὴν δ' εὐνοϊάν σου μόνον ἀντὶ πάσης τιμῆς ἤμην ἔτοιμος ν' ἀγοράσω —»

«Λοιπὸν ἐγὼ ἤμην τὸ ὄνιον;» ἀνέκραζεν ἡ Ἀσπασία. «Ἔστω, εἶμαι ὄνιον, ὡς θέλεις, καὶ ἔχω τιμὴν τινα» —

«Καὶ τὴν τιμὴν ταύτην;» ἠρώτησεν ὁ Ἰππόνικος. «Ἀντὶ πάντων τῶν χρημάτων σὺ οὐδέποτε θὰ δυνηθῆς νὰ ἀποτίσῃς!» ἀπεκρίνατο σπουδῆ ἡ Ἀσπασία.

Ὁ δ' Ἰππόνικος ἐκινήθη ἐπὶ τῆς ἔδρας.

«Ἄφες τοὺς ματαίους λόγους!» εἶπεν ἀναλαβὼν τὴν προτέραν πραότητα. «Δὲν πωλεῖς πλέον τὴν εὐνοϊάν σου! Τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές. — Ἐτερός τις σε ἠγόρασεν. Ἀντὶ ποίας τιμῆς — τοῦτο εἰς ἐκείνον ἀποβλέπει. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦ Περικλέους εἶσαι, οὔτε ἐκείνον, οὔτε σὲ δι' ὀργῆς ἔχω. Στέργω τὸν Περικλέα καὶ συγχωρῶ αὐτῷ πᾶν ἀγαθόν. Ἄλλοτε ποτε ἐχαρίσατό μοι χάριν, ἣς οὐδέποτε ἐπιλανθάνομαι, ἀπαλλάξας με γυναικὸς ἐπαχθοῦς, τῆς καλῆς μὲν τότε, ἀλλὰ φιλονείκου Τελεσίππης. Εἴθε οἱ Θεοὶ πᾶν ἀγαθὸν νὰ δῶσιν αὐτῷ!»

Μετὰ τὴν εὐχὴν δὲ ταύτην, ἦν συνήθως εὐχετο, ὅσακις περὶ τοῦ Περικλέους ὁ λόγος ἐγίνετο, ἀνέστη καὶ ἀπῆλθεν ὁ Ἰππόνικος.

Ὡς δ' ἡ Ἄσπασια μόνη ἔμεινε, τοῦτο πρῶτον ἐσκέψατο, ὅτι οὐδαμῶς ἤρμοζεν αὐτῇ ν' ἀξιοῖ ν' ἀπολαύῃ τῆς φιλοξενίας τοῦ Ἰππονίκου. Δι' ὃ καλέσασα δούλην τινὰ ἐκέλευσεν αὐτὴν νὰ μετακομίσῃ ἐπὶ ἡμιόνων πάντα τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὴν οἰκίαν φίλης τινός, γραῶς τινος Μιλησίας ἀπὸ πολλοῦ ἐν Ἀθήναις διατριβούσης, ἣτις ἐκ παιδικῆς ἡλικίας οἰκεῖα τῆς μητρὸς τῆς Ἀσπασίας οὔσα ἠγάπα, ὡς μήτηρ, τὴν νέαν ἀκμαίαν πατριῶτιν.

Διαγγείλασα δ' εἶτα πρὸς τὸν Ἰππόνικον τὰς χάριτας ἐπὶ τῇ φιλοξενίᾳ, ἦν αὐτῇ παρέσχε, καὶ ὅτι καταλείπει τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐνεδύθη τὴν συνήθη στολὴν τοῦ καθαριστοῦ καὶ λαβοῦσα δούλον ἀκόλουθον ἐπορεύθη πρὸς τὸν Περικλέα, ἵνα καταλάβῃ αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Καὶ οὐδέποτε μὲν μέχρι τῆς σήμερον εἶχε τολμήσασα τοιοῦτόν τι ἡ Ἀσπασία οὐδὲ μετημφισμένη, ἀλλὰ σήμερον ἡ σφοδρὰ ὀρμὴ, ἣτις εἶχε καταλαβοῦσα αὐτὴν, ἀμελλῆτι νὰ λάβῃ καιρὸν νὰ συνδιαλεχθῇ πρὸς τὸν φίλον, ἵνα συμβουλευσῆται αὐτῷ, ὅ,τι ὤφειλε νὰ πράξῃ καταλιποῦσα τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰππονίκου, παρώρμησεν αὐτὴν εἰς τοῦτο.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὴν μετοίκησιν τῆς Ἀσπασίας διήγγειλέ τις τῶν δούλων τῷ Ἰππονίκῳ, ὅτι δούλός τις τοῦ Πυριλάμπους ἐλθὼν ἐκόμισε ταῦνα, ὃν πέμπει τις δῶρον τῇ Μιλησίᾳ τῇ κατοικούσῃ παρ' αὐτῷ.

Ὁ Ἰππόνικος δ' ἐμίσει τοὺς ταῦνας τοῦ Πυριλάμπους ὑπὲρ πᾶν ἄλλο. Ἡ πρώτη ἄρα ὀρμὴ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἦτο παραντικά νὰ πνίξῃ τὸ πτηγόν. Ἀλλὰ περιστείλας τὴν ὀρμὴν ταύτην εἶπε μόνον συναφρωμένος·

«Ἡ Μιλησία ἀπῆλθε καὶ ἀγνοῶ, ὅπου μετῴκησεν. Κομίσατε τὸν ταῦνα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους! Βεβαίως ἐκεῖνος εἶναι ὁ δωρητής!» —

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ ἡ Ἀσπασία πορευομένη εἰς τοῦ



Περικλέους παρήρχετο τὴν ἀγοράν. Ἐν ᾧ δὲ σπουδῇ διὰ μέσου τῶν παρεστώτων ἀγνώστων ἀνδρῶν διήρχετο, ἀπήντησεν αὐτῇ αἴφνης ὁ Ἀλκαμένης.

Ὁ καλλιτέχνης δ' ἔστη πρὸ αὐτῆς καὶ προσβλέψας αὐτὴν διὰ τῶν διαυγῶν αὐτοῦ ὀφθαλμῶν εἶπε μειδιῶν·

«Ποῦ βαδίζεις, καλὲ καθαριστά; Ἀναμφιλόγως εἰς τοῦ Περικλέους; Εἶθε οἱ νέοι φίλοι οἱ ἀξιούντες ν' ἀπολαύσωσι σου καὶ τῆς εὐνοίας σου εὐτυχέστεροι τῶν παλαιῶν ν' ἀποδειχθῶσιν!»

«Ἐδωκά τινα δικαίωμά τι ἐπ' ἐμοῦ;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Καὶ ἄλλοις καὶ ἐμοί!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκαμένης.

«Σοί;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἐδωκά σοι ἐκεῖνο, οὐ εἶχες χρεῖαν· ὅτι τῷ καλλιτέχνῃ ἀναγκαῖον ἦτο. Οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἔλαττον!»

«Γυνὴ τις ὀφείλει τὰ πάντα, ἢ οὐδὲν νὰ ἐπιτρέπη!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκαμένης.

«Τότε μὴ ἐνθυμοῦ, ὅτι ἔδωκά σοί τι!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία καὶ ἐγένετο ἀφανής.

Πάντα δὲ ταῦτα σπουδῇ ἐβρόθήσαν. Καὶ ὁ μὲν Ἀλκαμένης ἐγέλα πικρῶς καὶ σαρκαστικῶς, ἡ δ' Ἀσπασία ἔσπευδεν εἰς τοῦ Περικλέους. — —

Ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ τοῦ Περικλέους ἡ δέσποινα Τελεσίπη ἀπὸ πρωΐας περὶ ἱερόν τι ἔργον ἠσχολεῖτο τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

Ἦλπιζε δὴλα δὴ, ὅτι ἡ εὐνοια Διὸς τοῦ Κτησίου, τοῦ προστάτου καὶ αὐξήτου τῆς οὐσίας, ὃν συνήθως ἐθεράπευον πάντες οἱ εὐσεβεῖς Ἀθηναῖοι κατ' οἶκον, θὰ ἀπέδιδεν αὐτῇ ἐκεῖνο, οὐ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῆς ὁ Περικλῆς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς οἰκίας ἡμέλει. Ὑπὲρ πάντα δ' ἄλλον ἐμπειρος οὔσα τῶν παλαιῶν ἐθίμων πρῶτον μὲν περιεῖλιξε τὸ μέτωπον αὐτῆς καὶ τὸν δεξιὸν ὤμον δι' ἐρίων, ἔλαβε δ' ἔπειτα νέον τι πεπωμασμένον κεράμιον καὶ περιεῖλιξασα τὴν λαθὴν

αὐτοῦ διὰ λευκοῦ ἐρίου καὶ εἶτα ἀναμίξασα ἐν αὐτῷ ὕδωρ καὶ ἔλαιον καὶ διαφόρους καρποὺς κατέθηκεν αὐτὰ ὡς θυσίαν τῷ εἰρημένῳ θεῷ ἐν τῷ ταμείῳ. —

Ἄμα δὲ τὸ ἱερὸν ἔργον περάνασα εἶδεν, ὅτι ὁ θυρωρὸς εἰσήγαγε δούλον τινα, ὅστις ἐκόμιζεν ἐπ' ἀγκάλας μέγα τι παράδοξον πτηνὸν μακρὰ οὐραῖα πτερὰ ἔχον καὶ δεδεμένον τοὺς πόδας.

Καὶ ὁ μὲν δούλος εἰπὼν, ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο τοῦ Περικλέους εἶναι, κατέθηκεν αὐτὸ καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ δὲ Τελεσίπη ἐθαύμαζε καὶ ἐν ἀπορίᾳ τοῦ πράγματος ἦτο.

Ἦγόρασεν ἄρα γε αὐτὸ ὁ Περικλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ; Ὁφείλεν ἀποτίλασα τὰ πτερὰ νὰ ὀπτῆσῃ αὐτό;

Ἄλλ' ὁ Περικλῆς συνήθως ὀλίγον περὶ τῶν τοῦ οἴκου ἐφρόντιζεν.

Ἐννοήσασα δ', ὅτι φρονιμώτερον ἦτο ν' ἀναμείνῃ τὸν ἀπόντα ἄνδρα, ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ πρακτέου, ἐκέλευσε νὰ φέρωσι τὸ πτηνὸν εἰς τὸν ὄρνιθῶνα.

Αἴφνης δ' εἰσείρπυσε γυναικεία τις μορφή ὑπὸ δούλης ἀκολουθουμένη διὰ τῆς αὐλείου θύρας. Ὡς δ' ἡ Τελεσίπη ἀπήντησε πρὸς αὐτήν, ἀπαλλαγείσα τοῦ δασέος ἱματίου ἐπεφάνη ἡ γνωστὴ κεφαλὴ καὶ τὸ πρόσωπον τῆς φίλης Ἑλπινίκης. Ἦτο δὲ τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλπινίκης τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀσυνήθως σπουδαῖον καὶ ὄλως ἐν ταραχῇ. Βίαιαι αἱ κινήσεις· πλάνητες περιεστρέφοντο οἱ ὀφθαλμοί· τὰ χεῖλη ὑπέτρεμον. Ἐφαίνετο δ' ὡς караδοκοῦσα νὰ εἴπῃ τι, νὰ ἐξεράσῃ τι, ἵνα ἀπαλλαγῇ ἐπαχθοῦς σπουδαίου ἀπορρήτου.

«Τελεσίπη,» εἶπεν, «ἀπόστησον πάντα μάρτυρα, ἢ ἐλθέ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ μυχαίτατον τῶν δωματίων σου!»

Ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους οὐχὶ νῦν πρῶτον ἐβλεπε τὴν φίλην ἐν τιοιαύτῃ ταραχῇ εἰσερχομένην πρὸς αὐτήν. Ἐγνώριζε δ', ὅτι πρὸς πολλοὺς ὠμίλει καὶ ἡ ἐστία ἦτο, ἀφ' ἧς τὰ

γυναικεῖα λογοποιήματα πανταχοῦ τῶν Ἀθηναίων ἀπέβρεον, καὶ ὅτι πολλὰ γινώσκουσα ἐξετόξευε τὸ ἔναυσμα τῶν περιέργων λήρων εἰς τὴν ἡρεμίαν πολλῶν γυναικωνιτῶν. Ὡς δ' αἱ δύο γυναῖκες ἐν τῷ μυχαϊτάτῳ δωματίῳ τῆς οἰκίας μόνα ἔμειναν, ἤρξατο σεμνοπρεπῶς λέγουσα ἡ Ἑλληνική·

«Τελεσίπτη, νομίζεις, ὅτι εἶναι πιστὸς ὁ ἀνὴρ σου;»

Ἡ Τελεσίπτη δ' ἐν ἀπορίᾳ διατελοῦσα οὐδὲν εἶπεν.

«Πῶς νομίζεις, ὅτι διάκειται καθ' ὄλου πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον;» εἶπεν αὐτῆς ἐκείνη.

«Τὸν νοῦν τοῦ ἀνδρὸς τούτου,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίπτη, «κατέχουσιν ὅπως τὰ τῆς πόλεως . . .»

«Νομίζεις, ὅτι δὲν ἀσχολεῖται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἐκ τῶν γυναικῶν;» ὑπέλαβεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος μειδιῶσα σκωπτικῶς καὶ κατασκτεῖρουσα αὐτήν. «Ὡς εἶκός,» εἶπεν αὐτῆς κατασκοποῦσα, «σὺ ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ἢ νόμιμος γαμετὴ, ἢ σύνευνος αὐτοῦ γνωρίζεις τοῦτο!»

«Βεβαίως!» ἀπεκρίνατο εὐθήτως ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους.

Ἡ Ἑλληνική δ' ἐδράξατο τότε τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἔμειδισεν αὐτῆς, ὡς οἰκτεῖρουσα αὐτήν καὶ εἶπεν·

«Τελεσίπτη, ἀγνοεῖς τοὺς τρόπους καὶ τὰ ἦθη τοῦ ἀνδρὸς σου; Ἀλλὰ σκέψαι μικρόν! Ἐνθυμήθητι τὴν καλὴν Χρύσιλλαν — τὴν ἐρωμένην τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ Ἴωνος, ἦν, ὡς πάντες γινώσκουσιν, ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ σύνευνός σου ἐθεράπευεν! . . .»

«Ἀλλὰ τοῦτο πρὸ πολλοῦ παρήλθεν!» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίπτη.

«Δυνατόν!» εἶπεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. «Ἄλλ' οὐδεμίαν ὑποψίαν ἐνέπεσέ σοι τελευταίον; Δὲν εὗρές τι τὸ παράξενον ἐν τοῖς τρόποις τοῦ ἀνδρὸς σου; Δὲν ἔσχες ἐν τῇ ψυχῇ σου δυσοιωνιστὰς προλήψεις;»

Ἐκείνη σκεψαμένη ἔσεισε τὴν κεφαλὴν.

«Δυστυχῆς φίλη!» ἀνέκραζεν ἡ Ἑλπινίκη. «Ἀπαρασκευάστον λοιπὸν καταλαμβάνω σε καὶ πάντα νῦν πρῶτον ἀθρόα μανθάνεις!»

«Λέγε!» εἶπεν ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους.

«Δὲν ἔβαλέ ποτε τὰ ἄτά σου τὸ ὄνομα Ἀσπασίας τινός;» ἠρώτησεν ἡ Ἑλπινίκη.

«Τὸ ὄνομα ὅλως ζένον μοι εἶναι;» ἀπεκρίνατο ἐκείνη.

«Ἄκουσον λοιπὸν!» εἶπεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. «Ἀσπασία καλεῖται νέα τις Μιλησία, ἦτις, τίς οἶδεν, ὅπως πλανηθεῖσα καὶ κινδυνεύσασα εἰς Μέγαρα κατήνησεν, ὅθεν ὁ πρῶτός σου σύμβιος Ἴππόνικος εἰς Ἀθήνας αὐτὴν διεκόμισε. Πιστεύω δ', ὅτι γνωρίζεις, ὅποια τοὺς τρόπους καὶ ὀπίσου ἄξια εἶναι αἱ Μιλήσια αὐταὶ καὶ καθ' ὅλου αἱ Ἰωνιάδες, αἱ γυναῖκες ἐκείναι τῆς ἀντιπέραν ὄχθης! Εἶναι μανιάδες, αἰτινες πλανώμενα ἀνά πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνημμένας δάδας κρατοῦσαι τὰς καρδίας τῶν ἀνδρῶν καταφλέγουσιν. Ἡ δ' Ἀσπασία εἶναι ἡ φοβερωτάτη τῶν μανιάδων τούτων, ἡ ἐπιτριπτοτάτη καὶ πανουργοτάτη καὶ θραυστάτη! . . . Εἰς τὴν παγίδα τῆς γυναικὸς ταύτης ἐνέπεσεν ὁ σύμβιός σου!»

«Τί λέγεις;» ῥήξασα φωνὴν εἶπεν ἐκπεπληγμένη ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους. «Καὶ ποῦ συναντᾷ τῇ γυναικὶ ταύτῃ;»

«Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἴππονίκου!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλπινίκη. «Διότι παρὰ τῷ Ἴππονίκῳ κατοικεῖ. — Ἐκεῖ συνέρχονται αἱ ἐταῖραι αὐταί. Ἐκεῖ τελοῦνται τὰ ὄργια, ὄργια, Τελεσίπη — φρικώδη εἶναι, ὅσα διηγοῦνται περὶ τῶν ὀργίων τῶν τελομένων ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἴππονίκου! Καὶ ὁ σύμβιός σου ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν! — Ἄλλ' οὐχὶ τοῦτο εἶναι τὸ φοβερωτάτον. Πρόσχερς! Διασπαθᾷ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ μετὰ τῆς Μιλησίας ἐταίρας! Δούλους, σκευὴ οἰκιακά, τάπητας, περιστεράς, φθειρομένους ψᾶρας καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν δωρεῖται αὐτῇ!



Ἀπὸ τῆς χθῆς πάντες ἐν τῇ πόλει γνωρίζουσι τοῦτο. Μέχρι τοῦδε πάντα ὡς μάλιστα κρυφῆ ἐγίνοντο. Ἀλλὰ διεδόθησαν ταχέως πάντα ὡς ἀστραπή. Διότι χθῆς ἐπέθηκε τὴν κορωνίδα ἐπὶ τοῦ αἰσχροῦ ἔργου. Ἐλθὼν δὴλα δὴ παρὰ τὸν Πυριλάμπην ἠγόρασε ξένον τι πτηνόν, ἓνα ταῶνα, ἵνα δωρήσῃται αὐτὸν τῇ Μιλησίᾳ Ἀσπασίᾳ! Πάντες δὲ σήμερον περὶ τοῦ ταῶνος τούτου λόγον ποιοῦνται. Σήμερον δ' ἐκόμισε δοῦλός τις τοῦ Πυριλάμπους τὸν ταῶνα ἐκείνον εἰς τοῦ Ἴππονίκου. Ἐγὼ αὐτῇ ἐρχομένη ἐνταῦθα ἤκουσα παρὰ πολλῶν, ὅτι εἶδον τὸν δοῦλον κομίζοντα ἐπ' ἀγκάλαις τὸν ταῶνα. Ἀλλὰ σκέψαι! Οἱ αὐτοὶ διηγοῦντό μοι, ὅτι δὲν ἐγένετο δεκτὸς ὁ ταῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἴππονίκου, διότι ἡ Μιλησία δὲν κατοικεῖ πλέον παρ' αὐτῶ! Ἐννοεῖς τὴν συνάφειαν πάντων τούτων; Μετάκῃσε καταλιποῦσα τὴν οἰκίαν τοῦ Ἴππονίκου εἰς ἄλλην. Καὶ τίς ἠγόρασεν, ἢ ἐμισθώσατο αὐτῇ τὴν οἰκίαν; Ὁ σύμβιός σου, ὁ Περικλῆς! Τί με προσβλέπεις οὕτως ἀτενῶς καὶ φροντιστικῶς!»

«Ἐνθυμοῦμαι,» εἶπεν ἡ Τελεσίπη, «τὸ ξένον πτηνόν, περὶ οὗ μοι λέγεις. Διότι μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεώς σου ἐκόμισε δοῦλός τις ἐνταῦθα εἰς τὴν οἰκίαν ξένον τι πτηνόν εἰπών, ὅτι ὁ Περικλῆς ἠγόρασεν αὐτό.»

«Ποῦ εἶναι τὸ πτηνόν;» ἀνέκραξεν ἡ Ἑλπινίκη.

Ἡ δὲ Τελεσίπη ἀδήγησε τὴν φίλην εἰς τὸν ὄρνιθῶνα, ἔνθα ὁ νέος ταῶν δεινῶς ἀσπαίρων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔκειτο, διότι εἶχε τοὺς πόδας ἔτι δεδεμένους.

«Ὁ ταῶν εἶναι!» εἶπεν ἡ Ἑλπινίκη. «Ἀκριβῶς τοιούτους παρέστησάν μοι τοὺς ταῶνας τοῦ Πυριλάμπους. Τὸ πρᾶγμα εἶναι κατάδηλον! Ὁ ταῶν δὲν ἐγένετο δεκτὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἴππονίκου, ὁ δὲ δοῦλος εἶτε ἐκ ῥαθυμίας, ἢ ἀδυνατῶν αὐτὸς νὰ ζητήσῃ τὴν Ἀσπασίαν, ἐκόμισεν ἀπλῶς τὸ πτηνόν ἐνταῦθα εἰς τὸν ἀγοράσαντα αὐτό! Τοῦτο ἐγένετο κατὰ

θείαν θέλησιν, Τελεσίπτη! Δι' ὃ θῦσον τῇ Ἥρᾳ τῇ προστάτιδι καὶ τιμωρῶ τῶν ἱερῶν θεσμῶν θυσίαν!»

«Ἄθλιον πτηνόν!» ἀνέκραξεν ἡ Τελεσίπτη ὀργίλως προσβλέψασα τὸ πτηνόν, «δὲν ἐνέπεσες τυχαίως εἰς τὰς χεῖράς μου!»

«Σφαγίασον αὐτό!» ἀνέκραξεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. «Σφάζον καὶ σταθεύσασα τῷ πυρὶ παρασκεύασον τῷ ἀπίστῳ συμβίῳ Θυέστεια δεῖπνα!»

«Τοῦτο καὶ θὰ πράξω!» ὑπέλαβεν ἡ Τελεσίπτη, «καὶ ὁ Περικλῆς δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ μοι λοιδορήσῃ. Ὁ ὄρνιθῶν εἶναι πολὺ στενόχωρος, ὥστε τοιοῦτον πτηνόν δὲν δύναται ἐλεύθερον νὰ περιφέρηται εἰς αὐτόν. Τοῦτο μόνον ἡδυνάμην ἄρα νὰ ὑποθέσω, θὰ εἶπω αὐτῷ, ὅτι ἀγοράσας ἐπεθύμεις νὰ φάγῃς αὐτό, δι' ὃ καὶ τίλασα καὶ σταθεύσασα παρεσκεύασα δεῖπνον. Ὁ Περικλῆς θὰ σιγήσῃ καὶ δὲν θὰ τολμήσῃ ν' ἀντείπῃ τι ἐμοὶ οὕτως ἀπολογουμένη. Πρέπει νὰ σιγήσῃ καὶ κρυφῇ νὰ διαφράγῃ ὑπὸ τῆς ὀργῆς, ὅταν παραθῶ αὐτῷ τὸ πτηνόν ὀπτόν! Ὅταν δὲ τὸ ἀπαίσιον βρῶμα κεχολωμένος καταβροχθίσῃ, τότε θὰ ῥήξω φωνήν, ἵνα ὄνειδίσω αὐτῷ κατὰ πρόσωπον τὴν προφανῆ αἰσχράν αὐτοῦ εἰκόνα!»

«Καλῶς θὰ πράξῃς!» εἶπεν ἡ Ἑλληνική τρίβουσα τὰς χεῖράς καὶ μειδιῶσα.

«Βλέπεις,» εἶπεν αὐτῆς, «ὅποιαί τινες εἶναι αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως, αἵτινες ἀποξενοῦσι τὸν σύμβιον τῆς νομίμου καὶ γνησίας συνεύου.»

«Οἱ φίλοι εἶναι οἱ διαφθείραντες αὐτόν!» εἶπεν ἡ Τελεσίπτη. Ἡ καρδία αὐτοῦ εὐχερῶς πάντοτε ἀναφλέγεται καὶ παντὶ πάθει εἶναι προσβατὴ. Ἡ ὀμιλία δὲ πρὸς ἀθέους ἀπέδειξεν αὐτόν ἀσεβῆ. Ναί, ἀσεβῆς ἐγένετο, διότι τὰς κατ' οἶκον θυσίας μετ' ἀδιαφορίας τελεῖ καὶ ἀνέχεται, ἢ ποιεῖ πολλὰ τοιαῦτα ἐν τῇ οἰκίᾳ μόνον χαριζόμενος ἐμοί. Ὅτε πρό τινος

χρόνου πυρέσσαν πολλάς ἡμέρας ἔκειτο, συνεβούλευσάς μοι νὰ κρεμάσω ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ περιάπτόν τι, εἴτε δακτύλιον μαγικά σημεῖα ἐγκεχαραγμένα φέροντα, ἢ περιγυμνήν ἐπφδάς ἐγγεγραμμένας ἔχουσαν. Ὅντως δ' ἐξευροῦσα τοιοῦτόν τι περιάπτον ἐκρέμασα ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀσθενοῦς, ὃς θαθέως κοιμώμενος οὐδαμῶς αὐτῷ προσέσχευεν. Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τοῦτο ἐλθὼν εἰς ἐπίσκεψίν τις τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ ἰδὼν τὸ περιάπτον ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Περικλέους ἀπέσπασε καὶ ἔρριψεν αὐτό που. Τότε δ' ἠγέρθη ὁ Περικλῆς καὶ ὁ φίλος εἶπεν, ὡς δοῦλός τις παρευρεθείς ἐν τῷ δωματίῳ διηγήσατό μοι· «Αἱ γυναῖκες ἐκρέμασαν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ σου περιάπτον, ἀλλ' ἐγὼ ὡς σοφὸς ἀπέσπασα αὐτό!» — «Καλῶς,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, «ἀλλὰ σοφώτερον θὰ ἐξελάμβανόν σε, ἂν μὴ ἀπέσπας αὐτό.»

«Θὰ ἦτο βεβαίως τις τῶν καινοτρόπων ἀγαλματοποιῶν,» εἶπεν ἡ Ἑλπινίκη. «Οὐδέποτε ἔστερξα τὸν Περικλέα — καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ στέρξω τὸν ἀντίζηλον τοῦ λαμπροῦ καὶ δυσπαραβλήτου ἀδελφοῦ μου; Ἀλλὰ μισητότερος ἐγένετό μοι, ἀφ' οὗ ὅλως παίγνιον καὶ ὄργανον ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Φειδίου καὶ Ἰκτίνου καὶ Καλλικράτους καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐγένετο, οἷτινες νῦν κενοδοξοῦντες τοσοῦτον θορυβοῦσι καὶ πάντα τοὺς ἱκανοὺς παραγκωνίζονται. Ἔμαθες, ὅτι, ἐν ᾧ πάντες οὗτοι τὸν γλύφανον καὶ τὸν ὑπαγωγέα κρατοῦντες σεμνύνονται ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὁ καλὸς κάγαθὸς Πολύγνωτος, ὁ ἔξοχος καλλιτέχνης, ὃν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς τοσοῦτον ἐτίμα, ἀργὸς περιφέρεται;»

Τοιαῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα ἀδύρετο ἡ Ἑλπινίκη καὶ τέλος αὐτῇ μὲν ἀνέστη, ἴν' ἀπέλθῃ, ἡ δὲ Τελεσίπη συνηκολούθησεν αὐτῇ εἰς τὸ περίστυλον. Ἐκεῖ δ' ἐκ νέου διελέγοντο ἰστάμενα πρὸ τῆς θύρας χρόνον τινὰ περὶ τῶν σπουδαίων νέων τῆς ἡμέρας, ὡς αἱ γυναῖκες ποιοῦσι πάντοτε· διότι ἀπερχό-

μεναι ἐκ φίλης τινός. οὐδέποτε εὐρίσκουσι τὴν τελευταίαν λέξιν.

Αἴφνης δ' ἡ θύρα ἀνεώγη καὶ νεανίας τις εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, οὗ τὸ κάλλος καταπληκτικὸν ἦτο. Αἱ δύο δὲ γυναῖκες ἄμα ἰδοῦσαι τὸν ξένον ἐπήλυδα ᾤφειλον κατὰ τὰ αὐστηρά ἦθη τῶν Ἀθηναίων ν' ἀποχωρήσωσιν εἰς τὸν γυναικωνίτην, ἀλλ' ἔμειναν, ὡς κατεδεδεμένα. Παρὰ τοῦτο δ' ἦτο ὁ ἐλθὼν οὐχὶ ἀνὴρ, ἀλλ' ἀγένειός τις νεανίας.

Πρὶν ἢ λάβῃ δὲ καιρὸν νὰ διανοηθῇ περὶ τοῦ πρακτέου ἢ Τελεσίππῃ, ὁ νεανίας στραφεὶς πρὸς αὐτὴν ἠρώτησε κοσμίως μὲν, ἀλλ' ἐπιχαρίτως, ἂν ὁ Περικλῆς ἔνδον ἦτο καὶ διατεθειμένος νὰ ὑποδέξῃται ξένον τινά.

«Ὁ σύμβιός μου ἐξῆλθεν!» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη.

«Χαίρω, ὅτι καιρὸν λαμβάνω νὰ προσαγορεύσω τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τὴν οἰκοδέσποιναν!» εἶπεν ὁ νεανίας. «Εἶμαι,» εἶπεν αὐτῆς τὸ τραχὺ ὄνομα ὡς ἐπίτηδες ὀξέως προφέρων, «ὁ Πασίκομψος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐξηκεστίδου ἐκ —» ἀλλ' ἔν μόνον βλέμμα στρέψας ἐπὶ τὰς δύο γυναῖκας, εἰς ἃν τὰς χεῖρας ἐνέπεσε, κατενόησεν, ὅτι ὀνομάζων τὴν Μίλητον οὐχὶ εὐνοικῶς θὰ διετίθει αὐτὰς καὶ ὅτι τὴν ἐλαχίστην ὑποψίαν θὰ διήγειρεν ὀνομάζων μόνον τὴν σάφρονα Σπάρτην.

«Εἶμαι,» εἶπε λοιπὸν, «ὁ Πασίκομψος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐξηκεστίδου ἐκ Σπάρτης. Ὁ τοῦ πατρὸς Ἐξηκεστίδου πατὴρ Ἀστράμψυχος ἦτο ξένος τοῦ πάππου τοῦ Περικλέους!»

Ἡ δ' Ἑλληνική, ἡ φιλολάκων, ἀκούσασα, ὅτι ὁ ξένος ἐκ Σπάρτης ἔρχεται κατεθέλχθη.

«Χαίρε, ὦ ξέने!» εἶπεν, «ἐκ τῆς χάρας τῶν σεμνῶν καὶ αὐστηρῶν ἠθῶν! Ἀλλά, τίς μήτηρ ἐγέννησέ σε, τέκνον τῆς τραχείας Σπάρτης, τοσοῦτον καλλιπλόκομον καὶ ῥαδινὸν καὶ ἀπαλόν;»

«Ἐξέστην ἐκ τῆς φύσεως!» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας. «Ἐν



Σπάρτη ἐξελάβανόν με πάντες ὡς γυναῖκα. Καὶ ὅμως οὐδέποτε ἔτρεμον τοὺς θέλοντας νὰ διαγωνίζωνται πρὸς ἐμὲ καὶ πολλοὺς εἶδον πίπτοντας ἐν τῇ κονίᾳ. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα οὐδὲν ὠφέλησαν καὶ πάντοτε γυναῖκα ἐκάλουν με. Διὰ τοῦτο κορεσθεὶς καὶ φεύγων τοὺς χλευαστὰς διέγων ν' ἀποδημήσω καὶ νὰ μὴ ἐπανέλθω εἰς Σπάρτην, πρὶν ἂν τὸ γένειον κοσμήσῃ τὸν πάγονα καὶ τὰ χεῖλη μου. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ σκοποῦμαι ἐπιδημῶν ἐν Ἀθήναις νὰ σπουδάσω περὶ τὰς καλὰς τέχνας τὰς ἀκμαζούσας ἐνταῦθα.»

«Θά σε συστήσω τῷ σεμνῷ διδασκάλῳ Πολυγνώτῳ,» εἶπεν ἡ Ἑλπινίκη, «ἐλπίζουσα, ὅτι εἶσαι ζαγράφος καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν τόσῳ πολυαρίθμων καὶ ὕβριστῶν λιθοζῶων.»

«Ἀληθῶς οὐδέποτε ἔμαθον νὰ κόπτω τοὺς λίθους,» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας, «ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι ἐννοῶ νὰ ἐντρίβω τὰ χρώματα, ὡς πάντες οἱ τοῦ φύλου μου. Ἄλλ' οὐδόλως προτίθεμαι ν' ἀσκῶ τὴν τέχνην, διότι, χάρις τοῖς θεοῖς, τρέφομαι ἐκ τῶν ἐμαντοῦ —»

«Ἀρέσκουσί σοι αἱ Ἀθηναί,» ἠρώτησεν αὐτὸς ἡ Ἑλπινίκη, «ἀρέσκουσί σοι οἱ κάτοικοι αὐτῶν;»

«Λίαν ἀρεστοὶ θά μοι ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι,» εἶπεν ὁ νεανίας, «ἂν πάντες τοσοῦτον σεμνοὶ ἅμα τε καὶ ἀξιεράστοι ἦσαν, ὡς ἐκείνη, ἣν οἱ θεοὶ ἐπέτρεψάν μοι νὰ ἴδω ἅμα ἀφικόμενος ἐνταῦθα εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην —»

«Νεανία!» ἀνέκραξεν ἡ Ἑλπινίκη ἐνθουσιῶσα, «τιμᾶς τὴν πατρίδα σου! Εἶθε καὶ ἡ νεολαία τῶν Ἀθηναίων νὰ ἦτο τοσοῦτον ἐπίχαρις καὶ κοσμία! Ὡ εὐτυχὲς Σπάρτη! Εὐτυχεῖς πατέρες καὶ μητέρες καὶ παρθένοι τῆς Σπάρτης!» —

«Εἶναι ἀληθές,» λαβοῦσα τὸν λόγον ἠρώτησεν ἡ Τελεσίπη, «ὅτι αἱ Σπαρτιάτιδες εἶναι αἱ κάλλιστα γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος; Πολλάκις ἤκουσα νὰ δυσχυρίζωνται τοῦτο.»

Ὁ νεανίας δ' ἐφάνη δυσαρέστως διατεθεὶς ὑπὸ τῆς ἐρωτή-

σεως ταύτης. Δι' ὃ τὰ περύγια τῆς ῥινὸς αὐτοῦ ἤρξαντο ἐλαφρῶς σειόμενα καὶ τὰ χεῖλη συσπόμενα μικρὸν, ὅτε περιφρονητικῶς εἶπεν·

«Ἄν ἄκομψος μορφή καὶ γυναικεῖον κάλλος ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σημαίνουσι, τότε αἱ Σπαρτιάτιδες εἶναι αἱ κάλλιστα γυναῖκες! Ἄν ὅμως ἡ λεπτότης καὶ εὐφυΐα τῆς μορφῆς τὸν ἀγῶνα κρίνει,» εἶπε μετὰ μικρὸν ὁ καλλιπλόκαμος νεανίας ἐρασιμιάτατα μειδιῶν ἅμα τε καὶ προσβλέπων τὸ πρόσωπον καὶ τὴν μορφήν τῆς Ἑλληνίκης, «τότε δίκαιον εἶναι αἱ Ἀθηναίων τῶν καλλιστείων νὰ τύχωσιν!»

«Λακεδαιμόνιε νεανία,» εἶπεν ἡ Ἑλληνίκη, «λέγεις, ὅτι καὶ ὁ διδάσκαλος Πολύγνωτος εἶπεν, ὅτε μετὰ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ Κίμωνος ἐκ Θάσου εἰς Ἀθήνας ἐπιδημήσας ἐδεήθη ἐμοῦ νὰ ἐπιτρέψω αὐτῷ ν' ἀπεικάσῃ τὴν καλλίστην τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου τῷ ἐμῷ προσώπῳ ἐν τῇ γραφῇ, δι' ἧς τὴν ποικίλην στοᾶν ἐκόσμησε. Δέκα καὶ πέντε ἡμέρας παρέστην αὐτῷ ἐν τῇ ποικίλῃ στοᾷ καὶ ἐζωγράφησέ με μιμησάμενος ἐπακριβῶς πάντας τοὺς χαρακτῆράς μου.

«Εἶσα ἡ Ἑλληνίκη ἡ ἀδελφή τοῦ Κίμωνος;» ἀνέκραξε πολλὴν ἐκπληξιν ὑποκρινόμενος ὁ νεανίας. «Χαῖρε, Ἑλληνίκη! Περὶ σοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου Κίμωνος, τοῦ φιλολάκωνος, πολλὰ μοι ἔλεγεν ὁ πάππος Ἀστράμφυχος, ὅτε παῖδα ἔτι ὄντα ἐπὶ τῶν γονάτων ἔσειε! Καὶ ἀκριβῶς, ὅαν σε περιέγραφε, τοιαύτη ἴστασαι πρὸ ἐμοῦ! Ἐνθυμοῦμαι δὲ νῦν καὶ τὴν καλλίστην τῶν θυγατέρων τοῦ Πριάμου ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Πολυγνώτου. Εἶδον αὐτὴν χθὲς ἐπισκεψάμενος τὴν ποικίλην στοᾶν καὶ ἀγνοῶ, πότερον τῇ εἰκόνι τοῦ Πολυγνώτου πρέπει νὰ συγχαρῶ, ὅτι ὁμοία σοι ἐγένετο, ἢ σοί, ὅτι τοσοῦτον ὁμοία πρὸς τὴν εἰκόνα εἶσαι!» —

Ἡ ἀδελφή τοῦ Κίμωνος ἴστατο σεμνοπροσωποῦσα. Δάκρυον δ' ἀνέβλυσεν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, ὅπερ ἄφειλε ν' ἀπο-

μάξι καὶ ἡ καρδία αὐτῆς ἐρέθυεν, διότι, ὅ,τι εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ νέος οὗτος Σπαρτιάτης, οὐδεις πλέον ἐγχάριος ἀπὸ τριάκοντα πλέον ἐτῶν εἶχεν εἰπῶν. Καὶ ἀσμένως μὲν θὰ περιεπίτυσετο ἅπασαν τὴν Σπάρτην καὶ πάντας τοὺς Σπαρτιάτας, ὅμως δὲ δὲν ἐτόλμα οὐδ' αὐτὸν τὸν ἕνα ἀκολουθοῦσα τῇ ὀρμῇ τῆς καρδίας νὰ περιπτύξῃται! Ἄλλ' ἀντημείψατο αὐτὸν δι' ἐνὸς τρυφεροῦ βλέμματος.

« Ἀμύκλα, » εἶπε τότε ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους πρὸς γυναῖκα τινα στραφεῖσα, ἣτις ἐπιτελοῦσα οἰκιακόν τι ἔργον διήρχετο διὰ τοῦ περιστύλου, « ἰδοὺ προσαγόρευσον τὸν πατριώτην σου· ὁ νεανίας ἔρχεται ἐκ Σπάρτης! » — Καὶ πρὸς τὸν νεανίαν στραφεῖσα εἶπεν· « Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο ἡ τροφὸς τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου, ὃν ὄρφανὸν καὶ συγγενῆ, ὡς υἱὸν τοῦ Κλεινίου, ὁ ἐμὸς ἀνὴρ εἰς τὴν οἰκίαν ἐδέξατο. Αἱ ὑγιεῖς καὶ εὐρωστοὶ Λάκαινα εἶναι ἀσπασταὶ ὡς τροφοὶ πανταχοῦ. Ἐστέρξαμεν δὲ τὴν Ἀμύκλαν καὶ τό γε νῦν ὑπηρετεῖ ἡμῖν ὡς ταμία. »

Καὶ ὁ μὲν νεανίας ἀπέδωκε τὸν ψυχρὸν χαριετισμὸν, ὃν ἡ τραχεῖα, ἐρυθροπρόσωπος καὶ μεγαλόμασθος Λάκαινα ἐν τῇ πλατειαζούσῃ ἐπιχαρίῳ διαλέκτῳ αὐτὸν προσηγόρευσε, σκωπτικῶς μειδιῶν, ἡ δὲ τροφὸς ἐπεσκόπει τὰ λεπτοφυῆ ἄμα τε καὶ μαλθακὰ καὶ ἀβρὰ σχεδὸν μέλη τοῦ λεγομένου ὀμοφύλου ρίπτουσα βλέμματα, ἐν οἷς ἀμφιβολία ἐνεφαίνετο.

« Τοιαῦτα τραχεῖα καὶ ἄκομφοι τὴν μορφήν, » εἶπεν ἡ Τελεσίπη συμπαραπέμπουσα τῇ ἀπερχομένῃ τὴν ὄψιν, « γίνονται αἱ Λάκαινα αὐτα. »

« Ἄν μὴ εἶχον τοὺς μεγάλους τιθευτικούς μαστούς, » εἶπεν ὁ νεανίας, « ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ αὐτάς ὡς ἀχθοφόρους. Ὅσον δ' ἐκ τῶν τροφῶν νὰ εἰκάσῃ τις περὶ τῶν νεανίδων ἐπιτρέπεται, δύνασθε νὰ φαντασθῆτε, ὅποιαί τινες εἶναι καὶ αἱ παρθέναι, αἵτινες περὶ τὸν δρόμον καὶ τὴν πάλην καὶ τὸ ἄλμα καὶ τὸν δίσκον καὶ τὸ ἀκόντιον γυμνάζονται

καὶ πρὸς τοὺς ἐφήβους εἰς ἀγῶνας κατέρχονται. εἶναι ἄκορ-  
ψοὶ καὶ ἰταμαὶ χιτωνίσκον φέρουσαι εἰς τὸ γόνυ κατατείνοντα  
καὶ πρὸς τούτοις κατὰ τὴν πλευρὰν σχιστόν!»

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ λάθρα παρεισήλθεν εἰς τὸ πε-  
ρίστυλον ὁ Ἀλκιβιάδης, ὃς ἰδὼν τὸν ξένον περικαλλὴ νεα-  
νίαν καὶ ἀκούσας τοὺς τελευταίους λόγους αὐτοῦ·

«Ἀλλά, πῶς παιδεύονται τὰ τῶν Σπαρτιατῶν παιδιά;»  
ἠρώτησεν αἰφνης προκύπτων ἔκ τινος κίονος καὶ προσβλέπων  
τὸν ξένον ἀπενῶς διὰ τῶν δύο μελάγχρων λαμπρῶν ὀφθαλ-  
μῶν.

Ὁ νεανίας δ' ἐξεπλάγη ἰδὼν αἰφνιδίως τὸ ἐρασιμώτατον  
παιδίον ἐπιφανέν.

«Οὗτος εἶναι ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου!» εἶπεν  
ἡ Τελεσίππη.

«Ἀλκιβιάδη,» εἶπεν αὐθις στραφεῖσα πρὸς τὸ παιδίον,  
«μὴ καταίσχυνε τοὺς παιδεύοντάς σε διὰ τῆς προπετείας σου.  
Λάκων εἶναι ὁ νεανίας, ὃς ἐνώπιόν σου ἴσταται!»

Ὁ δὲ ξένος κύψας ἐφίλησε τὸ μέτωπον τοῦ παιδίου.

«Ἀνυπόδητα,» εἶπε μετὰ τοῦτο πρὸς αὐτό, «περιπατοῦσιν  
ἐν Σπάρτῃ τὰ παιδιά καὶ κοιμῶνται μὲν ἐπ' ἀχύρων, ἢ κα-  
λάμων, ἢ ῥιπῶν, οὐδέποτε δὲ χορτάζονται, ἅπαξ δὲ τοῦ ἔτους  
μαστιγοῦνται, ἕως ἂν αἱματωθῶσιν, ἐπὶ τοῦ βαροῦ τῆς Ἀρ-  
τέμιδος, ἵνα ἀμβλεῖς πρὸς τοὺς πόνους καθιστῶνται, παιδεύ-  
ονται δ' ἐν γυμναστικῇ καὶ ὀπλομαχίᾳ καὶ τῇ ἐνοπλίῳ ὀρ-  
χίσει, καὶ μανθάνουσι καὶ νὰ κλέπτωσι καὶ νὰ μὴ φαρῶνται  
κλέπτοντα. Ἀλλὰ γράμματα δὲν μανθάνουσι καὶ ἀπαγο-  
ρεύεται αὐτοῖς νὰ μὴ λούωνται καὶ ἀλείφωνται, εἰ μὴ ἅπαξ  
μόνον, ἢ δις τοῦ ἔτους —»

«Αἴσχος!» ἀνέκραξεν ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης.

«εἶναι δὲ διηρημένοι,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὐθις  
ὁ ξένος, «εἰς ἴλας καὶ οἱ νεώτεροι ἔχουσι φίλους ἐκ τῶν



πρεσβυτέρων, παρ' ὧν πολλὰ καὶ καλὰ πειρῶνται νὰ μανθά-  
νωσι, καὶ ὧν τὸν ἔπαινον διώκουσι ψυχῇ τε καὶ σώματι πάν-  
τοτε ἐκδίδοντες ἑαυτοὺς ἐκείνοις.»

«Ἄν ἤμην Λάκων καὶ ὄφειλον νὰ ἐκλέξω ἓνα τοιοῦτον  
φίλον,» εἶπεν ὁ μικρός, οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπήστραπτον, «θὰ  
ἐξέλεγον σέ!»

Ὁ νεανίας δ' ἐγέλασε καὶ ἔκυψεν ἅπαξ ἔτι, ἵνα φιλήσῃ  
τὸν παῖδα.

Αἴφνης δὲ τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλπινίκης, ἣτις τέως ἡρεμος  
ἐγγύτατα παρὰ τῶν νεανία ἴστατο, κατέλαβεν ἀσυνήθους ταραχή.

Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἐφρυκία.

Κατὰ σπουδὴν δ' ἐκκαλέσασα τὴν Τελεσίπην ἐψιθύρισε  
πρὸς αὐτήν·

«Τελεσίπη, ὁ νεανίας οὗτος —»

«Λοιπόν;» ἠρώτησεν ἐκείνη μικρᾷ τῇ φωνῇ.

«Ὡ Ζεῦ καὶ Ἄπολλον!» ἐστέναζεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κί-  
μωνος κατέχουσα τὴν φωνήν.

«Τί συμβαίνει;» ἠρώτησεν ἡ Τελεσίπη μετέωρος.

Καὶ αὖθις δὲ κλίναςα πρὸς τὸ οὖς τῆς φίλης ἡ Ἑλπινίκη·

«Τελεσίπη,» ἐψιθύρισεν, «εἶδον πρὸ ὀλίγου —»

«Τί εἶδες;» ἠρώτησεν ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους ἀδημο-  
νοῦσα.

«Ὅτε ὁ ξένος ἔκυψεν εἰς τὸ παιδίον καὶ περὶ τὸ στήθος  
ἡ πτέρυξ τοῦ χιτῶνος ἐχάλασε, εἶδον —»

Καὶ αὖθις δ' ἡ ταραχὴ ἐπνίξε τὴν φωνὴν ἐν τῷ λάρυγγι  
τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος.

«Τί εἶδες;» ἠρώτησεν αὖθις ἡ Τελεσίπη.

«Γυναῖκα!» ἐκρήξασα φωνὴν εἶπεν ἡ Ἑλπινίκη.

»Γυναῖκα;»

«Γυναῖκα! — Εἶναι ἡ Μιλησία. Ἀπόπεμψον τὸ παιδίον  
καὶ ἐπίτρεψόν μοι τὰ λοιπά!»

Ἡ Τελεσίπη δ' ἐκέλευσε τὸν παῖδα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς συμπαίκτορας. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἠπείθει θέλων νὰ μένῃ παρὰ τῷ φίλῳ. Τέλος δὲ καλέσασα τὴν Ἀρύκλαν ἐκέλευσεν αὐτὴν ν' ἀπαγάγῃ τὸ ἀπειθὲς παιδίον.

Τούτου γενομένου ἡ Ἑλπινίκη προσέβλεψε μὲν πρῶτον τὴν φίλην βλέμμα ἐμφαντικώτατον στρέψασα, ἠνωρθῶθη δ' εἶτα ὑπερήφανος καὶ αὐστηρά, ἔστη δ' ἔπειτα πρὸ τοῦ ξένου καὶ χρόνον τινὰ ἠτένιζεν αὐτὸν δριμύ.

Ὁ δὲ ξένος τὸ μὲν πρῶτον ἐπειράθη νὰ ὑπομείνῃ τὸ βλέμμα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος. Ἄλλὰ τὸ βλέμμα αὐτῆς ἐφαίνετο πειρώμενον νὰ συλλάβῃ καὶ κατάσχη τὸν ξένον, ὡς ὁ δήμιος τὸν φωραθέντα κακοῦργον. Ἄκον λοιπὸν τὸ βλέμμα αὐτοῦ συνειδότος τὸ σφάλμα ἐπειράθη νὰ διαφύγῃ τὴν δύναμιν τοῦ βλέμματος τοῦ δημίου — καὶ τότε μόνον ὑπερ-ισχύσασα ἐν τῇ μάχῃ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ Ἑλπινίκη ἔλυσε τὴν βροντὴν κύουσαν σιγὴν καὶ ἤρξατο λέγουσα δηκτικῶς·

«Λάκων νεανία! Τρώγεις ἄσμενος ὀπτοὺς ταῶνας; Τῷ Περικλεῖ θὰ παρατεθῇ σήμερον τοιοῦτος. Δὲν ἐπιθυμεῖς ὁμο-τράπεζος αὐτοῦ νὰ εἶσαι σήμερον;»

Εἶτα δὲ λαβοῦσα τὸν λόγον ἡ Τελεσίπη, ἣς τὸ ἦθος ὑπερέβαινε σχεδὸν τὸ ἀφανιστικὸν σκῆμμα τῆς Ἑλπινίκης· «Εἰς τῶν ταῶνων τοῦ Πυριλάμπους εἶναι!» εἶπε. «Ταῶν, ὃν ὁ Περικλῆς χθὲς ἠγόρασεν. Ἦθελε νὰ προσενέγκῃ αὐτὸν δῶρον Ἰωνιάδι τινὶ ἐταίρῳ, ἀλλὰ νῦν προτιμᾷ νὰ φάγῃ αὐτὸν ὀπτόν!»

«Παυδάριον!» ἀνέκραζεν ἡ Ἑλπινίκη, «εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ ὀμήλικές σου, οἱ παρὰ τὸν Εὐρώταν οἰκοῦντες ἠλικιώται, λέγουσιν ἰσχυριζόμενοι, ὅτι εἶσαι γυνή; Σκέψαι! καὶ ἐνταῦθα, ἐν Ἀθήναις, εἶναί τινες ἰσχυριζόμενοι, ὅτι δὲν εἶσαι ἀνήρ ἀλλὰ — Μιλησία ἐταίρα!»

«Ἀθλία!» ἀνέκραζεν αὖθις ἡ Τελεσίπη οὐδόλως κατέ-

χουσα πλέον τὴν ὀργήν. «Δὲν ἐπὶρκει σοι ἔξω τοὺς ἄνδρας ἑταιρικῶς νὰ παράγῃς; Ἡθέλησας καὶ εἰς τὴν ἀπαράβατον οἰκειακὴν ἐστίαν νὰ εἰσερπύσῃς; Δὲν ἠδέσθῃς τοὺς ἐφεστίους θεοὺς τῆς οἰκίας ταύτης, οἵτινες κατηφεῖς προσβλέπουσι σὲ τὴν ταράττουσαν καὶ βεβηλοῦσαν τὴν ἱερὰν οἰκειακὴν ἐστίαν; — Στήθι μεμυρισμένη καὶ κεκαλλωπισμένη πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας σου καὶ λαμβάνουσα τοὺς ἄνδρας τοῦ ἱατίου εἰσελκε εἰς τὴν οἰκίαν σου! — Τί δέ; Τολμᾶς εἰσέτι νὰ με προσβλέπῃς; Δὲν φεύγεις;» —

«Κάλεσον τὴν Ἀρύκλαν,» εἶπεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος πρὸς τὴν ἐξηγρωμένην καὶ μαινομένην φίλην, «ἵνα ἐκβάλῃ ἐκ τῆς οἰκίας διὰ τῆς γνησίας λακωνικῆς πυγμῆς τὸν ὑποβολιμαῖον τοῦτον πατριώτην, τὴν κόμφην ταύτην πλαγ- γόνα!»

«Πρότερον,» ἀνέκραξεν ἡ Τελεσίπη, ἥς τὸ δυσκίνητον ἦθος ἐξαφθὲν ἀπαξ κατὰ μικρὸν σφοδρότερον ἐκύμαινε, «πρό- τερον θέλω νὰ ἐξορύξω ἐγὼ αὐτοῖς τοῖς δακτύλοις τὸν ὀφθαλμὸν ἐκ τοῦ προσώπου — ν' ἀποσπάσω τὴν ψευδῆ στο- λὴν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῆς!»

Τοιαῦτα ἐκμανεῖσαι ἐκράυγαζον αἱ δύο γυναῖκες στᾶσαι ἡ μὲν ἐκ δεξιῶν, ἡ δ' ἐξ ἀριστερῶν τῆς μετημφισμένης μὲν, ἀλλὰ φωραθείσης Μιλησίας, ὑπερβαλλόντως θυμούμεναι.

Αὕτη δ' ὑπέστη καρτερικῶς τὸν πρῶτον καὶ σφοδρότατον κλύδωνα τῶν ὕβρεων, ἕως οὗ ἀπαλλαγεῖσαι τῆς ὀργῆς καὶ ἐκπεπληγμένα ὑπὸ τῆς ἀταραξίας τῆς ὑβριζομένης ἀμφοτέροι ἐν τῷ ἅμα ἐπὶ τινὰ χρόνον ἄφωνοι ἐγένοντο.

Εἶτα δ' ἤρξατο λέγουσα·

«Ἐξετοξεύσατε τὰ ὀξύτατα καὶ δηλητηριωδέστατα τῶν ὑμετέρων βελῶν; Ἡρεμος ὑπέμεινα τὴν χάλαζαν ταύτην τῶν βελῶν τῆς ὀργῆς, διότι μόνη παρεκινδύνευσα, μόνη ἐτόλ- μησα νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ τέμενος τῶν ὀργισθέντων τούτων

ἐφεστῶν θεῶν, καὶ ἔχω, καίπερ προδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐνδύ-  
ματος, τοσοῦτον τὸ ἀνδρικὸν ἐν ἑμαυτῇ, ὥστε νὰ φέρω πρῶως,  
ὅ,τι καταληπτὸν καὶ ἀπαραίτητον ἦτο. Ἀλλὰ καὶ σύ, οἰκο-  
δέσποινα Τελεσίππη, καὶ σύ, σεμνὴ Ἑλληνική, θὰ ἐννοήσητε  
καὶ θὰ ὑπομείνητε, μετὰ τοσαύτας προσαγορεύσεις ν' ἀντείπω τι  
καὶ ἐγὼ μετὰ φωνῆς οὐδὲν τὸ κοινὸν πρὸς τὴν ὑμετέραν  
ἐχούσης. — Διὰ τί, δέσποινα Τελεσίππη, γαμετὴ τοῦ μεγάλου  
Περικλέους, ὑβρίζεις εἰς ἐμὲ τοιαῦτα καὶ τί κατηγορεῖς ἐμοῦ;  
Εἰπέ, τίνος ἀπεστέρησά σε; Τῆς ἐστίας; τῶν τέκνων σου;  
τῆς ἀγαθῆς δόξης σου; τῆς ἀρετῆς σου; τῆς οὐσίας σου; τῶν  
κοσμημάτων σου; τῶν ναρθηκίων καὶ μυρηρῶν ληκυθίων;  
Οὐδενὸς τούτων! Ἴσως φαίνομαι μικροῦ τίνος μόνον ἀποστε-  
ρήσασά σε, ἐκείνου, ὅπερ εὐτελέστατόν σοι ἦτο, ὅ,τι σὺ αὐτὴ  
προῦδωκας, ὅπερ ἀληθῶς οὐδέποτε κατεῖχες, περὶ οὗ τῆς  
κτίσεως καὶ φυλακῆς οὐδέποτε ἐφρόντισας — τοῦ ἔρωτος  
τοῦ ἀνδρός σου. Καὶ ἂν τοῦτο ὄντως οὕτως ἔχει, ἂν ὁ ἀνὴρ  
σου ἐρᾷ ἐμοῦ καὶ ὄχι σοῦ, ἐγὼ τὴν αἰτίαν ὑπέχω; Οὐχί!  
ἀλλὰ σὺ αὐτή! Μὴ τι ἦλθον εἰς Ἀθήνας ἐγὼ, ἵν' ἀναγκάσω  
τοὺς Ἀθηναίους νὰ φιλῶσι τὰς συνεύρους; Μᾶλλον ἀρμόζει  
μοι καὶ εὐκολώτερόν μοι εἶναι νὰ διδάξω τὰς γυναῖκας τῶν  
Ἀθηναίων, τί πρέπει νὰ πράττωσιν, ἵνα φιλῶνται ὑπὸ τῶν  
συμβίων. Ὡ Ἀτθίδες οἰκοδέσποιναί, τεκνοποιοὶ δοῦλαι μα-  
ραυνόμενα ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς γυναικωνίτιδος, δὲν ἐννοεῖτε  
τὴν τέχνην, νὰ χειρῶσθε τοὺς ἀνδρας. Διὰ τί δ' ἔχετε  
δι' ὀργῆς ἡμᾶς τὰς Ἰωνιάδας ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἔμπειροι τῆς  
τέχνης ταύτης εἴμεθα; Εἶναι τοῦτο ἁμαρτία, ἢ τοιαύτη ἐμ-  
πειρία; Ὅχι! τοῦναντίον ἡ ἀπειρία τῆς τέχνης ταύτης εἶναι  
ἁμαρτία! Τί εἶναι τὸ ἐρᾶσθαι; ἀρέσκειν! Ἄν θέλεις νὰ  
ἐρῶσί σου οἱ ἀνδρες, μάθε νὰ ἀρέσκης! Οὔτε οἱ δεσμοί, οὔτε  
οἱ ὅρκοι, οὔτε ἡ ἐπιμαρτυρία τῶν θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων νό-  
μων ὠφελεῖ, ἀλλὰ μόνον τὸ γίγνωσκε νὰ ἀρέσκης! —



Πότε δ' ἀρέσκει ἡ γυνή; Μάλιστα, ὅταν θέλῃ! Τίνοι δὲ τρόπον πρέπει νὰ πειραθῇ νὰ ἀρέσῃ; Ποιοῦσα πᾶν τὸ ἀρεστόν. Διότι οὐχὶ μακρὸν χρόνον ἀναρτᾶται τὸν ἄνδρα ἢ γυνὴ κηλοῦσα τὰς αἰσθήσεις μόνον, ἢ θέλγουσα τὴν φαντασίαν μόνον, ἢ ψυχαγωγοῦσα τὴν διάνοιαν μόνον, ἢ συγκινοῦσα τὴν καρδίαν μόνον τοῦ ἀνδρός — ὀφείλει δ' ἐμπείρως ταῦτα πάντα νὰ συνενεῖ καὶ ἐνὶ λόγῳ νὰ εἶναι ἀξιέραστος! Ἄλλ', ἵνα τὸ ἐράσμιον αὐτῆς νικᾷ καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῇ ψυχῇ τῶν ἄλλων πάθος ἀσφαλέστερον ἐμπνέῃ, ὀφείλει ἡ γυνὴ νὰ πειράσεται τὸ ἴδιον πάθος ἐπιμελῶς ν' ἀποκρύπτῃ μᾶλλον, ἢ νὰ προδίδῃ. Διότι γυνὴ προθύμως ἐκδηλοῦσα τὴν σφοδρότητα τοῦ ἔρωτος αὐτῆς ποιεῖ τὸν μὲν διαφλεγόμενον νηφάλιος νὰ γίνηται, τὸν δ' ἀποβαλόντα τὸν ἔρωτα νὰ βδελύττηται αὐτήν. Διότι διεγείρουσα τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ τὸ κατ' ἀρχὰς τελευτῶσα ἀνιᾷ αὐτόν. Ἄλλ' ἡ ἀνία τοῦ ἀνδρός εἶναι ὁ βέβαιος τάφος τῆς οἰκειακῆς εὐδαιμονίας, τῆς ἀρχῆς τῶν γυναικῶν. Στωμύλος, ἢ χαλεπὸς ἔστω ὁ ἀνὴρ, νὰ στεναῖξῃ, ἢ νὰ καταράται ἐπιτρέψατε αὐτῷ, ἀλλ' οὐδέποτε, οὐδέποτε νὰ χασμαῖται! — Σὺ δ', ὦ Τελεσίπη, καὶ ὀλίγα καὶ πολλὰ ἔπραξας· ὀλίγα μὲν, διότι παρέσχες τῷ ἀνδρὶ τὸ σῶμά σου μόνον καὶ τὴν πίστιν, πολλὰ δέ, διότι, ὅτι προσήνεγκες αὐτῷ, προσήνεγκες, ὡς τὸ ποτὸν ἐν ποτηρίῳ! Ἄλλ' ἡ γυνὴ οὐδέποτε ὀφείλει νὰ εἶναι ποτὸν ἐν ποτηρίῳ, ἢ σκεῦος ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἢ καὶ δούλη, οὐδὲ γαμετή, ὡς λέγουσι, διότι ὁ Ὑμῖν Ὑμέναιος εἶναι ὁ ληστρικὸς πολέμιος τοῦ Ἐρωτος. Ἀνὰ πᾶσαν δ' ἡμέραν ἐκ νέου πρέπει νὰ μνηστεύηται ὑπὸ τοῦ ἀνδρός ἡ γυνὴ καὶ τὴν θαυμασίαν τέχνην νὰ κατέχῃ, ὡς νύμφη ἐκάστης ἐσπέρας νὰ ἐπιβαίνει τῆς κλίνης καὶ ὡς κόρη ἐκάστης πρᾶξις νὰ καταλείπῃ αὐθις αὐτήν! Τοιοῦτοι οἱ κανόνες τῆς τέχνης ἐκείνης! Μεταχειρίσθητι δ' αὐτούς, ἐὰν θέλῃς καὶ ἐὰν δύνησαι, εἰ δὲ μὴ, μὴ ἔλπίζε νὰ τύχῃς ἐκείνου, ὅπερ διὰ τῆς

τέχνης ταύτης κερδαίνεται, καὶ μὴ φθώνει ταῖς ἄλλαις, αἵτινες δρέπουσι τοὺς καρποὺς αὐτῆς!» —

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

Ἵπερήφανος δὲ προσέβλεψεν αὐτὴν ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους καὶ συνέστειλε τὰ χεῖλη εἰς περιφρονητικὸν μείδιον.

«Φύλαξον παρὰ σαυτῆ τὴν σοφίαν τῆς ἐταιρικῆς τέχνης, διότι ἴσως ἔχεις ἀνάγκην αὐτῆς,» εἶπεν. «Παῦσαι δὲ διδάσκουσα ἐμέ, ὅπως τις δύναται νὰ τύχη τῆς εὐαρεστίσεως καὶ τιμῆς ἐνὸς ἀνδρός, ἐμέ, ἣτις ἠδυνάμην νὰ συναφθῶ πρὸς γάμον τῷ ἄρχοντι Βασιλεῖ! Τίνος νομίζεις ἄρα, ὅτι θὰ τύχη δια πάντων τούτων τῶν μηχανημάτων σὺ ἡ ξένη, ἡ ἐταῖρα; Δύνασαι νὰ δελεάζῃς τὸν ἄνδρα μου εἰς μυστικὰς ἀνοσίους συνεντεύξεις αὐτὸν προκαλοῦσα, ἀλλ' ἀλλοτρία εἶσαι τῆς οἰκίας, τῆς ἐστίας αὐτοῦ, καὶ οὐδέποτε θὰ ἠδύνασο γαμετὴ αὐτοῦ ν' ἀποδειχθῆς, οὐδὲ γνησίους κληρονόμους αὐτῷ νὰ γεννήσῃς, καὶ ἂν ποτε ἀπέβαλλέ με, διότι εἶσαι ἀληθῆς τις, οὐχὶ Ἀτθίς! Ἀδιάφορόν μοι εἶναι, ἂν στενάζει ἐρωτικῶς πρὸ ἐμοῦ ὁ ἀνὴρ, ἢ ὄχι· ἐγὼ ἴσταμαι ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐστία διοικοῦσα τὰ τοῦ οἴκου! Ἐγὼ εἶμαι ἡ οἰκοδέσποινα, σὺ δὲ παρείσακτος. Ἐξελθε! σοὶ λέγω, καὶ ὀφείλεις νὰ ὑπακούσῃς!»

«Ἵπακούω καὶ ἀπέρχομαι!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία. «Ἡ διανομὴ ἐγένετο τιμίως!» προσέθηκε εὐτόνως προφέρουσα τὰς λέξεις. «Σὺ τὴν οἰκίαν καὶ τὴν ἐστίαν, ἐγὼ τὴν καρδίαν! — Διαφυλάξωμεν ἑκατέρα τὸ ἑαυτῆς. — Χαῖρε, Τελεσίπη!»

Ταῦτα εἰποῦσα ἐξῆλθεν ἡ Ἀσπασία.

Ἡ Τελεσίπη δ' ἔμεινεν ἐκ νέου μόνη μετὰ τῆς Ἑλπίνικης, ἣτις ἐπήγεσε τὸ ὑπερήφανον παράστημα τῆς φίλης καὶ τοὺς λόγους, οὓς πρὸς τὴν ξένην εἶπεν.

Μετὰ νέον δὲ μακρὸν διάλογον ἀπῆλθε καὶ αὐτὴ καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους ἐτράπη ἐπὶ τὰ οἰκιακὰ ἔργα.

Ἄλλ' ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἔλεγε περὶ τοῦ λακωνικοῦ φίλου λυπᾶν τὴν αἰδοίαν Ἀρύκλαν, ἣτις κινουσα τὴν κεφαλὴν ἔλεγεν.

«Τὸ παιδάριον ἐκεῖνο οὐδέποτε ἐλούσθη ἐν τῷ Εὐρώτῃ!»

Ἄλλ' ἡ Τελεσίππη ἀπηγόρευσε ἀμφοτέροισι νὰ μὴ μνησθῶσι τοῦ ζένου ἐνώπιον τοῦ Περικλέους.

Οὕτω παρήλθεν ἡ ἡμέρα καὶ ἤδη ἦτο ὥρα τοῦ δείπνου. Ἐπανελθὼν δὲ καὶ ὁ Περικλῆς ἦλθεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον μετὰ τῶν ἑαυτοῦ.

Ἐλάμβανε δ' ἐκ τῶν παρατιθεμένων βρωμάτων καὶ ἀπεκρίνετο πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν δύο ἄλλων παιδίων καὶ ἐνίοτε ἔλεγέ τι καὶ πρὸς τὴν Τελεσίππην, ἣτις σκυθρωπῶς ἄμα τε καὶ χλευαστικῶς προσβλέπουσα αὐτὸν εἶγα.

Ἄλλ' ὁ Περικλῆς, ὃς ἀγαπητῶς εἶχεν, ὁσάκις οἱ περὶ αὐτὸν φαῖδροι ἦσαν, κατελήφθη ὑπ' ἀνησυχίας τινὸς ἐκ τοῦ σιγηλοῦ καὶ ἰταμοῦ ἤθους τῆς γυναίκος.

Τέλος δὲ παρετέθη καὶ ἕτερόν τι βρῶμα, ὁ ὀπτὸς ταῶν.

Παραδόξως δ' ὁ Περικλῆς προσβλέψας τὸ πτηνόν·

«Τί εἶναι τοῦτο;» ἠρώτησεν.

«Εἶναι ὁ ταῶν,» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη, «ὄν κατὰ διαταγὴν σου σήμερον ἐκόμισαν.»

Ἄφωτος δ' ἐγένετο ὁ Περικλῆς. Μικρὸν δ' ἐπισχόν, ἵνα κατανοήσῃ τὰ συμβαίνοντα, ἠρώτησεν αὐτὸς μετὰ φωνῆς, ἣτις ἐκ τοῦ στήθους τοῦ ἥρωος πεπιεσμένη ἤχησεν·

«Τίς σοι εἶπεν, ὅτι ὀπτὸν ἠψύομεν νὰ ἴδω τὸ πτηνόν;»

«Πῶς ἄλλως;» ἀπεκρίνατο ἡ Τελεσίππη. «Ἴνα θρέψωμεν καὶ ἐλεύθερον ἀφῶμεν νὰ περιφέρηται τοσοῦτον μέγα πτηνόν, δὲν εἶναι ἱκανῶς εὐρύχωρος ὁ ὄρνιθάν. Τοῦτο μόνον

ἄρα ἀποδεκτὸν εὕρισκον σκοπούμενη, ὅτι ἠγόρασας τὸ πτηνὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἵνα παρασκευάσω αὐτὸ πρὸς τὸ δεῖπνον. Καὶ πῶς ὄχι; Εἶναι ἤδη τὸ κρέας καὶ ἐξαίρετως ἠρτυμένον. Ἀπογεύθητι ἐνὸς τεμαχίου!»

Ταῦτα δὲ λέγουσα, παρέθηκεν αὐτῷ ἐκλεκτὸν τεμάχιον.

Ὁ Περικλῆς δ', ὁ Ὀλύμπιος καλούμενος, ὁ Περικλῆς, ὁ νικηφόρος στρατηγός, ὁ δεινὸς ῥήτωρ, ὁ κυβερνήτης τῆς τύχης τῶν Ἀθηναίων, ὁ μετὰ σεμνῆς ἡρεμίας προσβλέπων τὸν ἀγριαίνόμενον ὄχλον τῶν Ἀθηναίων, ὡς τὰ στίφη τοῦ ἐπελαύνοντος πολεμίου ἐν τῇ μάχῃ, — ὁ Περικλῆς ἐταπεινώσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τοῦ τεμαχίου ἐκείνου τοῦ ταῦνος, ὅπερ ἢ γαμετὴ Τελεσίππῃ ἐπὶ τοῦ τρυβλίου παρέθηκεν αὐτῷ.

Ἀλλὰ ταχέως κρατήσας ἑαυτοῦ ἀνέστη προφασιζόμενος, ὅτι κατάκορος ἐγένετο, καὶ ἔτοιμος ἦτο ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὰ δαμάτια αὐτοῦ, ὅτε ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης ἠρώτησεν·

«Ἐχουσιν καὶ οἱ κύκνοι τοῦ Εὐρώτα τοσοῦτον μεγαλοπρεπὲς πτέρωμα, ὡς ὁ ταῦν οὗτος;»

Δὲν ἀνέμεινε δὲ τὴν μέλλουσαν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ προσέθηκεν·

«Ἡ Ἀμύκλα εἶναι γραῖα ἀνόητος ἰσχυριζομένη, ὅτι ὁ λάκων φίλος μου οὐδέποτε ἐλούσθη ἐν τῷ Εὐρώτα!»

Ἀκούσας δὲ τὰ περὶ τοῦ λάκωνος φίλου ὁ Περικλῆς προσέβλεψε πρῶτον μὲν τὸ παιδίον, εἶτα δὲ τὴν Τελεσίππην, ὡς διερωτῶν αὐτούς.

«Περὶ τίνος λάκωνος φίλου λέγεις;» ἠρώτησε τέλος.

Ἄλλ' οὔτε τὸ παιδίον, οὔτε ἡ Τελεσίππη ἀπεκρίναντο.

Δι' ὃ καὶ ὁ Περικλῆς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἐστιατορίου. Ἦκολούθησε δ' αὐτῷ ἡ Τελεσίππη.

Στάσα δὲ πρὸ τοῦ ὁδοῦ τοῦ δαματίου εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα μικρᾷ μὲν τῇ φωνῇ, ἀλλ' ἐμφαντικῶς·

«Ἀπαγόρευσον τὰς Μιλησίας ἐταίρας νὰ μὴ σε ζητῶσι



καὶ ἔνδον ὄντα, ἵνα μὴ διαφθείρωσι καὶ τὰ παῖδια. Δὸς τὴν καρδίαν σου ταῖς ἐταίραις ταύταις, Περικλεις, ἐὰν θέλῃς, ἀλλὰ μὴ ἐπίτρεπε νὰ βεβηλώσῃ τὴν οἰκίαν, τὴν ἐστίαν σου. Ἀκολουθεῖ αὐταῖς, ὅπου ἂν θέλῃς, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, ἐν τῇ ἐστίᾳ ταύτῃ, ἀντέχομαι τῶν δικαίων μου. Ἐνταῦθα εἶμαι ἐγὼ ἡ δέσποινα, ἐγὼ μόνῃ!»

Παραδόξως δ' ἔθιγε τῆς καρδίας τοῦ Περικλέους ἡ ἰχθὺς τῶν λόγων τούτων. Διότι δὲν ἦτο ἡ φωνὴ τῆς προδοθείσης γυναικείας καρδίας, ἀλλ' ἡ τῆς προσβληθείσης ψυχρᾶς καὶ υπερηφάνου οἰκοδεσποίνης.

Δι' ὃ ψυχρᾶς ἀντιβλέψας τὴν προσφωνήσασαν εἶπεν ἡρεμος ὁ Περικλῆς·

«Ἔστω, ὡς λέγεις, Τελεσίππη!»

Τῇ αὐτῇ δ' ἡμέρᾳ ξένος τις δοῦλος ἐλθὼν πρὸς τὸν Περικλέα ἐκόμισεν ἐπιστόλιόν τι.

Ὁ δὲ Περικλῆς ἀναπτύξας αὐτὸ ἀνέγνω τὰ ἐξῆς γεγραμμένα ὑπὸ τῆς χειρὸς τῆς Ἀσπασίας·

«Ἐγκατέλιπον τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰππονίκου. Περὶ πολλῶν ἔχω νὰ σοι εἶπω. Ἐλθέ, ἐὰν δύνῃσαι, εἰς τῆς Μιλησίας Ἀγαρίστης.»

Ὁ δὲ Περικλῆς ἀνταπέστειλε τὰ ἐξῆς·

«Ἐλθέ αὔριον εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Κηφισοῦ ἔπαυλιν τοῦ Σοφοκλέους. Θά με καταλάβῃς ἐκεῖ. Ἐλθέ δ' ἐνδεδυμένη τὴν στολὴν τοῦ κιθαριστοῦ, ἢ καὶ ἄνευ στολῆς ἐν φορείᾳ.





Ἄσπασία I.

VI.

ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΟΧΘΗΣ  
ΤΟΥ ΚΗΦΙΣΟΥ.

**Κ**αταλείπων τις τὴν παλαιὰν πόλιν τῶν Ἀθηναίων καὶ τρεπόμενος πρὸς ἄρκτον, εἶτα δὲ στρεφόμενος ἐπ' ἀριστερὰ καὶ διαβαίνων τὸν Κεραμεικὸν καὶ μικρὸν διὰ τοῦ κήπου καὶ τῶν πλατάνων τῆς Ἀκαδημείας πορευόμενος, ἔπειτα δὲ πρὸς ἄρκτον βραχεΐαν

ἔτι τινὰ ὑπαίθρον καὶ προσήλιον ὁδὸν κατανούων ἀφικνεῖτο εἰς τὴν τερπνὴν καὶ χαριέντως ἐπίσκιον νάπην τοῦ Κηφισοῦ.

Εἰσερχόμενος δέ τις εἰς τὴν νάπην ταύτην εἶχεν εὐθύς ἐπ' ἀριστερὰ ψιθυρίζον τι, εὐθαλὲς δάσος ἐλαιῶν, ὅπερ μακρὰν ἐξετείνετο, ὡς θαλερὰ τάφρος, κατὰ μήκος τῆς ὁδοῦ. Δενδροειδῆς δ' ὑψοῦτο μεταξὺ ἡ λύγος, ἥς τὰ κυανᾶ ἄνθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαριέσσης πρασίνης χροᾶς τῶν φύλλων εὐπρεπέστερα ἐφαίνοντο, καὶ ὁ κισσὸς καθείρπε πανταχοῦ κατὰ τῶν κλάδων καὶ ἡ σμίλαξ περιεφέετο τῇ κλιτύϊ καὶ κατεκάλυπτεν αὐτὴν οὕτως, ὥστε μόνον εὐθαλῆ χλόην τις πανταχοῦ ἔβλεπεν.

Ἐν τῷ ἐπὶ θάτερα δὲ τῆς ὁδοῦ, ἐπὶ δεξιᾷ, ἔρρεον καχλάζοντα τὰ κρυσταλλοφανῆ μορμύροντα κύματα τοῦ Κηφισοῦ ἐκ τοῦ βάθους τῆς νάπης ὑπεράνω τῶν ἀπαστραπτόντων λευκῶν καχλήκων πρὸς τὸν ὁδοιπόρον ἀπαντᾶντα καὶ τῆδε κἀκέισε ὑπὸ τὰς ῥοδοδάφνας καὶ τὰς λύγους κρυπτόμενα.

Ἐπὶ τοῦ ἀντιπέραν δὲ τοῦ Κηφισοῦ ἔβλεπέ τις μακρόθεν προσνεύοντα τὸν ἐπίσης ἐπίχαριν, χρυσαυγῆ καὶ πολύφημον λόφον Κολωνόν.

Εἰσερχόμενος δέ τις εἰς τὴν νάπην καὶ πορευόμενος βραχύ τι ἐν μέσῳ τοῦ ἐλαιῶνος καὶ τῶν βρόντων ναμάτων ἔβλεπεν ἐν τῇ ἀντιπέραν ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ ἐπὶ λειμωνίου ἡρέμα αἰρομένου πεδίου χαρίεσσαν ἔπαυλιν λάμπουσαν ἀπὸ τῆς αἴγλης τοῦ ἡλίου καὶ περιεζωσμένην πολυτετεῖς ὑψικορύμβους κυπαρίσσους, πλατάνους καὶ πίτυς καὶ περιβαλλομένην ὑπὸ κήπου, ὅστις εἰς τὸν Κηφισὸν σχεδὸν κατέτεινεν. Ἄλλ' οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐπὶ τάδε κατέτεινεν ὁ κήπος εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ· διότι οὗτος βέων ἐκ τοῦ μέσου τῆς νάπης καὶ προχωρῶν πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ κήπου ἔκαμπτεν εἴτα τὴν δεξιᾶν πλευρὰν καὶ προσέκλυζε καὶ ἐκεῖ πρὸς τὸ πεδίον, εἰς ὃ ὁ ἀνθροφόρος καὶ ὀπωροφόρος κῆπος ὁ

περιβάλλων τὴν ἑπαυλιν κατέτεινε. Ἀλλὰ τὸ πεδῖον τοῦτο τοῦ κήπου ἀναπεπταμένον πως ἦτο· ὥστε τὸ ρυάκιον βαθυνόμενον ἐκεῖ ἐν τῷ μέσῳ ὑψηλῶν ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἐκλαμπόντων καὶ τῷ κελάδῳ τῶν ἀηδόνων περιηχουμένων θάμνων ἀνετώτερον κατέρρει καχλάζον.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ εὐρυχώρου τούτου πεδίου μεταξὺ τῆς ἀναπεπταμένης ταύτης ὄχθης τοῦ Κηφισοῦ καὶ τῆς ἐπαυλεως ἴστατο οἰκίσκος τις ὑπὸ ροδῶν περιβαλλόμενος. Ἐν ταῖς γωνίας δὲ τοῦ κήπου δάφναι καὶ μύρτοι καὶ ροδωνιαὶ περιπλεκόμεναι ἀπετέλουν πυκνάς σκιάδας ἀνετον καταφυγὴν παρεχούσας. Ἐβλεπε δὲ τις καὶ κοκκινοβαφῆ ἄνθη ροιῶν, ὡς καὶ διστοιχίας ἐλαιῶν, συκῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, αἵτινες ἀπὸ τῆς μιᾶς σκιάδος εἰς τὴν ἑτέραν φέρουσαι περιέβαλλον τὸν κήπον.

Ὅπου δὲ τὸ ἔδαφος ἡρέμα πρόσαντες ἐγίνετο πρὸς τὸν λόφον τοῦ Κολωνοῦ ὑψούμενον, ἐκεῖ ἐπίπερκος ἐν τῇ προσηλίῳ κλιτύϊ ἐξεκρέματο ὁ καρπὸς τῆς ἀμπέλου. Αὐτὴν δὲ τὴν ἑπαυλιν κατεκάλυπτον κλήματα οἰνώδη, αἵτινα καὶ τοῖς δένδροις ἐποχούμενα ἔθαλλον τοῖς φύλλοις καὶ ὁ καρπὸς ὠραίαν εἶχε τὴν ἄνθη. Ἡμιλλᾶτο δὲ πρὸς αὐτὰ καὶ ὁ κισσός, οὗ οἱ μὲν μεγάλοι μέλανες κόρυμβοι ἐποχούμενοι τοῖς τοίχοις καὶ τοῖς δένδροις ὡσαύτως ὅμοιοι πρὸς τὰς σταφυλὰς ἐξεκρέμαντο, τὸ δὲ πλούσιον φύλλωμα ἐλιττόμενον καὶ ἔρπον ἐκρασπέδου καὶ αὐτὸ τὸ πεδῖον τοῦ δροσεροῦ λειμῶνος.

Μεταξὺ δὲ τῶν θαλερῶν θάμνων καὶ τοῦ ἀναπεπταμένου ποσειτρόφου πεδίου ἐξετείνοντο μικραὶ πρασιαὶ. Ἄλλ' ἢ προβεβηκυῖα ὄρα τοῦ ἔτους καὶ ἡ στεφανηπλόκος ὀρμὴ τῶν Ἀθηναίων ὀλίγους μόνον κατέλιπον ἐκ τῶν καλλιβοτρώων ναρκίσσων καὶ τῶν χρυσαυγῶν κρόκων καὶ τῶν κρίνων καὶ τῶν ἱριδων καὶ τῶν ἴων, ἀναρίθμητα δ' ἔθαλλον πανταχοῦ



περιπλεκόμενα τοῖς ἴοις τὰ ρόδα, εἴτε διακεχυμένα ἐπὶ τοῦ πορφυρονάτου πεδίου, εἴτε προσνεύοντα ἀφ' ὑψηλῶν θάμνων, καὶ οὐδέποτε μὲν προσβαλλόμενα ὑπὸ χαλεπῶν ἀνέμων, ἐκάστης δὲ πρωΐας ὑπὸ τῆς καθαρωτάτης οὐρανίας δρόσου ἀναψυχόμενα.

Ὅσον δ' εὐχερῆς φαίνεται ὁ διὰ λέξεων ὀρισμὸς τῶν ὀνομάτων καὶ σχημάτων πάντων, ὅσα τις ἐνταῦθα ἔβλεπε, τοσοῦτον δυσχερῆς, ἢ μᾶλλον ἀδύνατος εἶναι ἡ περιγραφή τῆς φαιδρᾶς καὶ εὐδαίμονος γαλήνης, ἣτις ἐπεκοιτάζετο ἐφ' ἀπάσης τῆς θαλερᾶς, ὑπὸ δασῶν περιβαλλομένης, ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ Κηφισοῦ δροσιζομένης καὶ ἀηδόνων βριθούσης ταύτης νάπης. Ἦτο δὲ τις ὡς ἐγγύτατα τῆς θορυβώδους πόλεως, ἀλλ' ὅμως ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὄλως μακράν αὐτῆς. Ἐνόμιζε δὲ τις, ὅτι ἔβλεπεν ἐνταῦθα μὲν τὸν ἀγροῖκον θεὸν Πάνα ἐξερχόμενον ἐκ τῆς ἐπισκίου γαλήνης τοῦ δάσους, ἐκεῖ δὲ Νηϊάδα τινὰ ἀναδυομένην τῶν παίζόντων ὑδάτων τοῦ Κηφισοῦ ὑπὸ τὴν σκιάν θαλερᾶς φυλλάδος, περαιτέρω δὲ ἐν τῷ δροσῶδει μυχᾷ τοῦ δάσους τοὺς τραγόποδας Σατύρους κραιπαλῶντας βεβαίως, ἢ τὰς εὐκόλους Ἀμαδρυάδας ὄρχουμένας, ἢ ἐπὶ τῶν χλωρῶν φύλλων κατακειμένας καὶ κιχλιζούσας. Ἐνίοτε δὲ φρίκη διέτρεχε τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, αἵτινες ὑπὸ τὸν αἰθριώτατον κυανοῦν ἐλληνικὸν οὐρανὸν ἐσειόντο, φρίκη, ὡς ἡ ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τῆς χαρᾶς, προτρέχουσα πρὸ τῶν βημάτων τοῦ θεοῦ τῆς χαρᾶς Διονύσου. Ἦθελεν ἄρα ὁ θεὸς ἐφορμῶν ἀπὸ τῶν ρείθρων τοῦ Κηφισοῦ νὰ κατακτήσῃται τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Κολωνοῦ ὑπὸ τῶν παλαιῶν σπουδαίων λόγων περιβοηπούμενον ἄλσος τῶν Εὐμενίδων;

Ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς τῶν Μουσῶν τῶν συμπακτριῶν τοῦ Ἀπόλλωνος παρήσαν ἐν τῷ χωρίῳ ἐκεῖνον. Διότι αὐτόθι κατ'ἄκει ὁ μουσοφιλῆς Σοφοκλῆς καὶ αὕτη ἦτο ἡ πάτριος

χώρα, ἦν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως ἐπαινῶν ἐπεδείκνυε τῷ Περικλεῖ καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ. Αὐτόθι δ' ἐγεννήθη καὶ διέτριβε καὶ ὑπὸ τὰ λευκὰ ὑπὸ κισσοῦ καὶ ἀνθέων κεκαλυμμένα μνημεῖα, ἅτινα τῆδε κάκεισε διὰ τῶν δένδρων τοῦ κήπου καὶ τῶν θάμνων διέλαμπον, ἐκοιμῶντο οἱ πατέρες αὐτοῦ.

Ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου περιβομούμενος ὑπὸ τῶν ἐωθινῶν πνευμάτων ἐκάθητο ἕν τινι ῥοδῶνι ἔχων ἐπὶ τῶν γονάτων πινακίδα, εἰς ἧς τὴν μάλην διὰ τοῦ ὀξέος ἄκρου τῆς γραφίδος ἐνίοτε στίχους τινὰς ἐνέγραφε καὶ πολλακίς διὰ τοῦ ἀμβλέος ἄκρου αὐθις ἀπέζυεν, ἵνα ἐξαφανίσῃ αὐτούς, ὅσάκις ἡ πρώτη ἔμπνευσις τῆς Μούσης οὐχὶ ἀσπαστὴ αὐτῷ ἐφαίνετο.

Μικρὸν δ' ἀναπαυσάμενος ἐν τῷ μεταξὺ καὶ βλέμμα ἐπὶ τὴν ναπαίαν ὁδὸν στρέψας εἶδεν εὐπρεπὴ τινα ἄνδρα, ὃς ἐλαφρὸν καὶ εὐκίνητον τὸν πόδα κινῶν διὰ τῆς νάπης ἐβάδιζεν.

«Τίς εἶναι ἄρα γε ὁ ἐωθινὸς ἐκεῖνος,» διελογίζετο πρὸς ἑαυτὸν, «ὃς πτερόπους σχεδόν, ὡς ὁ Ἑρμῆς, ὁ ἀγγελιαφόρος τῶν θεῶν, προσέρχεται;»

Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ὁ ὁδοιπόρος ἐγγύτερον ἐγένετο καὶ ὁ ποιητὴς ἀναγνωρίσας τὸν προσφιλέστατον τῶν φίλων αὐτοῦ ἔδραμεν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κήπου περιχαρῆς, ἵνα δεξιώσῃται αὐτόν.

Ὁ δὲ Περικλῆς κατασειῶν αὐτῷ τὴν χεῖρα·

«Κληθεὶς ὑπὸ σοῦ,» εἶπεν, «ἔρχομαι σήμερον, ἵνα μείνω παρὰ σοί, ὡς ξένος, φεύγων τὸν θόρυβον καὶ τὰ σκευωρήματα τῆς πόλεως καὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Καὶ ὁ Μιλήσιος δὲ καθαριστὴς, ὃν ἀναμφιλόγως διὰ μνήμης ἔχεις, θὰ ἔλθῃ, ἵνα διέλθῃ μεθ' ἡμῶν τὴν ἡμέραν, ἐὰν ἐπιτρέπῃς τοῦτο. Πολλὰ πρὸς αὐτὸν νὰ διαλεχθῶ ἔχων οὐδαμοῦ ἡδυνάμην μᾶλλον ἀνενόχλητος μετ' αὐτοῦ νὰ μείνω.»

«Ο καλὸς Μιλήσιος καθαριστὴς λοιπὸν θὰ ἔλθῃ;» ἀνέκραξε χαίρων ὁ Σοφοκλῆς. «Καλῶς ἐνόησα, ὅτι ἐνθουσιασμός τις βεβαίως κατεῖχε σε ἐρχόμενον ἐνταῦθα, ὅτε εἰδὼν σε βαδίζοντα ἐν τοσαύτῃ ταραχῇ καὶ ἐξάψει. Δὲν ἔβλεπέ τις πλέον τὴν ἡρεμον σεμνότητα τοῦ ῥήτορος τῆς πυκνός, οὐδ' ἀνεγνώριζόν σε. Τοσοῦτον ἐκίνεις τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ἰσχία ὑπομνήσκων με τὸν στατὸν ἵππον τοῦ Ὀμήρου, ὅστις δεσμὸν ἀπορρήξας ὑψοῦ κάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται ὤμους αἰσσοῦνται καὶ θέει πεδίοιο . . .»

«Σίγα!» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς συγκλείσας διὰ τῆς χειρὸς τὸ στόμα τοῦ φίλου. «Ἡ μεμυρωμένη καὶ εὐώδης πρωϊνὴ αὔρα τῆς Κηφισίας νάπης ἐνεθουσίασέ με τοσοῦτον!»

«Πῶς δ' οὐχὶ καὶ ἡ ἐπιθυμία τὴν καλὴν Μιλησίαν νὰ ἴδῃς;» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. «Δὲν εἶναι αὕτη ἡ ἐπιχαριτωτάτη πασῶν τῶν γυναικῶν;»

«Εἶναι ἀβρὰ ὡς Λυδία, σεμνὴ ὡς Ἀθίς καὶ ἰσχυρὰ ὡς Λάκαινα!» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

«Δὲν φθονεῖς πλέον τῷ Ἴωνι τῆς ξανθότριχος ἰοπαρείου Χρυσίλλης!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς πονηρῶς μειδιῶν.

«Ἄφες τὴν Χρυσίλλαν!» ἀνέκραζεν ὁ Περικλῆς. «Ἡ Ἀσπασία εἶναι ἀσύγκριτος. Δὲν δύναται τις νὰ ὀρίσῃ, ὀπότερον τῶν Μουσῶν μᾶλλον, ἢ τῶν Χαρίτων μετέχει.»

«Ἄλλὰ καὶ Μοῖρά τις εἶναί σοι ἴσως,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. «Δύναται καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν τι νὰ ἐπικλώσῃ τῷ νήματι τοῦ βίου σου!»

«Καὶ Λάμια ἴσως καὶ Ἐμπουσα!» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς. «Καὶ ἂν ἦτο δὲ τοιαύτη — ἔχομεν ἰκανὸν αἶμα ἐν ταῖς φλεβῖ καὶ φέρομεν ζήφος, ὅπερ δυνάμεθα, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς, ἐπὶ πᾶσαν Κίρκην ἐν καιρῷ νὰ σπάσωμεν ἐκ τοῦ κολεοῦ...»

«Ἐρχομαι πρὸς σὲ κεκμηκῶς καὶ καταπεπονημένος,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὐθις ὁ Περικλῆς ἀπομάσσων

τὸν ἐκ τῆς ἐν θερινῇ ὥρᾳ πορείας ἰδρῶτα. «Ἐξέφυγον τὰς μερίμνας καὶ τοὺς πόνους τῶν ἀμετρήτων ἀρχῶν καὶ ἀζωμάτων μου, ἵνα διαγάγω μίαν ἡμέραν ἐν ἐπιχαρίτι ἀπραγμοσύνη ἀφιερωμένος τῷ τροφίμῳ παιδί αὐτῆς, τῷ Ἔρωτι.»

«Καλῶς ποιῶν,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ζητεῖς τὴν ἀπραγμοσύνην, ἵνα ἀφιερώσης σαυτὸν τῷ Ἔρωτι. Ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν πνιγηρῶν καυμάτων ὀφείλει τις, εἴτε νὰ φεύγη ὅλως τὸν ἔρωτα, ἢ μηδὲν ἄλλο νὰ πράττη, ἢ ν' ἀφιερῶται αὐτῷ.»

«Νομίζω, ὅτι σὺ αὐτὸς παραβαίνεις τὸ λόγιον τοῦτο,» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Αἱ ἐπὶ τῶν γονάτων σου πινακίδες ἐκεῖνα μαρτυροῦσιν, ὅτι στίχον στίχῳ ἐπιμελῶς συνῆπτες. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς κωλύει σε, ὡς λέγουσι, νὰ φιλοξενῆς τὴν καλὴν Ἐφεσίαν, τὴν Φιλαίνιον, ἐν τῷ ἐχεμύθῳ ἐκείνῳ μυρρίνῳ, ἢ τῷ ρόδῳ . . .»

«Εἶναι καὶ ἡ ποίησις ἐργασία;» ἠρώτησεν ὁ Σοφοκλῆς. «Ἐγὼ ἠγνούουν τοῦτο. Ἀλλ', ἂν τὸ ἀφιδρωμένον μέτωπον ἀποδεικνύει τὸν ποιητὴν, τότε βεβαίως ποίησις εἶναι ἡ ἠχοῦσα ἀπόπνευσις σύμπαντος τοῦ θείου φωτὸς καὶ σύμπαντος τοῦ θείου πυρός, ὅπερ θηλάζει τις διὰ τῶν φθαρτῶν αἰσθήσεων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ αἰθέρος. Τὸ φῶς μεταβάλλεται εἰς φθόγγους. Τούτου ἔνεκα ἤκιστα ἐπιθυμῶ νὰ στερῶμαι τοῦ ἔρωτος ἐν ὥρᾳ θέρους, διότι τότε μάλιστα εἶναι θερμότητος καὶ ἠδιστος καὶ θειότατος. Μάλιστα δ', ὅταν κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ θείου πυρός ποιῶ, ἀδύνατόν μοι εἶναι νὰ στερηθῶ αὐτοῦ! Διότι τότε ἡ μία φλόξ φέρεται ἐπιχαρίτως πρὸς τὴν ἄλλην. Ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ Ἀπόλλωνος δῆλα δὴ ἐκκαίόμενός τις ζητεῖ ἀναψυχὴν ἐν τῇ ἠδίστῃ πνοῇ τοῦ ἔρωτος καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπανέρχεται εἰς τὴν Μοῦσαν οὐδενὸς πλέον ἐπιθυμῶν, ὡς ἱκανὰ ἀπολαύσας καὶ διακείμενος ἀρμονικῶς τὴν ψυχὴν. Τέλος δὲ μεταλλάσσουσι τὸ πρόσωπον ὁ Ἔρωτος καὶ ἡ Μοῦσα· ἡ Μοῦσα δῆλα δὴ γίγνεται προαγωγὸς τοῦ φλογεροῦ ἔρωτος



καὶ οἱ ὀφθαλμοί, ἢ τὸ στήθος τῆς ἐρωμένης ἐμπνέουσί τι-  
τὰς καλλίστας ποιητικὰς ιδέας.»

«Νομίζω, ὅτι ὅσονδήποτε καταπεπονημένος καὶ ἂν εἶναι  
τις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «πάντοτε εὐρίσκει ἀναψυχὴν ἐν τῷ  
ἔρωτι. Ἡμεῖς οἱ ὑπὸ τοῦ ποιητικοῦ καὶ φιλοπράγμονος ἐν-  
θουσιασμοῦ ἰσχυρῶς κατεχόμενοι καλῶς τοῦτο γνωρίζομεν!» —

Τοιαῦτα διελέγοντο οἱ δύο ἐνθουσιῶντες καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ  
τῆς ἥρας ὄντες ἄνδρες.

Αἴφνης δὲ φορεῖόν τι ἔσθι πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Σοφοκλέους.

Ἐκ τούτου δ' ἐξέβη γυναικοπρεπῶς ἐνδεδυμένη ἡ Ἄσπασια,  
ἢν δεξιωσάμενος ὁ Σοφοκλῆς ἤγαγε πρὸς τὸν Περικλέα εἰς  
τὸν πολυανθῆ περίβολον τοῦ εὐώδους κήπου.

Ἐν σκέπη δ' οὔσα νῦν ἡ Ἄσπασια τῶν ἀκελεύστων  
κατασκοπιῶν ὀφθαλμῶν ἀπήγαγε τὴν καλύπτραν καὶ ἀφείσα  
νὰ ὀλισθήσῃ ἐκ τῶν ἄμων καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον, ὅπερ  
ὑπὲρ αὐτὴν εἶχεν ἀναλαβοῦσα, ἐπεφάνη ἐν τῷ λαμπρῷ καὶ  
καταστάκτῳ γυναικείῳ χιτῶνι τοὺς οὖλους ξανθοτρίχους  
βοστρύχους κυματοειδῶς ἐπὶ τῶν κροτάφων εὐθετισμένους  
ἔχουσα καὶ μόνον κόσμημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀλουργή πλα-  
τεῖαν ταινίαν φέρουσα, ἣτις ἀπὸ τῆς κορυφῆς πρὸς τὰ ὀπισθεν  
ὡς δακτύλιος τοὺς ἀφθόνους βοστρύχους περιέβαλλεν. Ἐκρά-  
τει δὲ μικρὸν κομψότατον σκιάδειον, ἀλεξιτήριον τῶν ἀκτί-  
νων τοῦ ἡλίου, καὶ ἐκ τοῦ ζωνίου, τοῦ συνέχοντος ἐν μέσῳ  
τῷ σώματι τὸ ἱμάτιον, ἔφερον ἀνηρητημένον ἐπίχαρι ποικίλον  
ρίπιδιον σχῆμα φύλλου ἔχον.

Ὁ Σοφοκλῆς νῦν πρῶτον ἔβλεπε τὴν Ἀσπασίαν γυναι-  
κείαν ἐνδεδυμένην στολήν. Φωνὴ δὲ θαυμασμοῦ ἐξέφυγεν  
αὐτόν. Διότι ἡ Μιλησία ἐνέσκηψεν εἰς τὸν ἀγροτικὸν καὶ  
ἡσυχον ἐν τῇ νάπη τοῦ Κηφισοῦ βίον, ὡς τι ἀνταυγέστατον  
καὶ κηλητικώτατον θαῦμα, ὡς τι ὅλως ξένον τῇ ἀγροτικῇ  
ἡσυχίᾳ, φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς ἄρωμά τι, μεθυστικόν τι ἄρωμα

κάλλους καὶ νεότητος ἐξαφανίζον τὴν μυροβόλον αὔραν τοῦ ἄλσους καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου.

«Στέρξον, Ἀσπασία,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς ὀδηγῶν τὴν καλὴν καὶ τὸν φίλον αὐτῆς κατὰ τινα ὑπὸ φυλλωδῶν κλημάτων κεκαλυμμένον δρόμον, «στέρξον, ὅσα ἢ φύσις τῆ χώρα ταύτῃ παρέσχε. Διότι οὐδεμίαν ἀφορμὴν θὰ λάβῃς ἐνταῦθα νὰ θαυμάσῃς τὴν κηπουρικὴν τῶν Ἀθηναίων τέχνην. Καλῶς δὲ γνωρίζω, ὅτι ὑμεῖς οἱ τὴν ἐλάσσονα Ἀσίαν κατοικοῦντες Ἕλληνες ἐμπειρότεροι ἡμῶν τῶν τὴν ἀντιπέραν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης οἰκούντων εἴσθε χαριέντας κρεμαστοὺς κήπους νὰ κατασκευάζητε καὶ νὰ κοσμήτε αὐτοὺς διὰ λαβυρίνθων καὶ ἄντρων καὶ σκιαδῶν ἔχοντες ὡς παράδειγμα τὸν ἐκτεταμένον καὶ μεγαλοπρεπῆ παράδεισον τοῦ Πέρσου. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι πιστεύομεν, ὅτι ἡ καλὴ φύσις, ὡς καλὴ γυνὴ, καὶ ἀκαλλώπιστος οὐσα καλὴ φαίνεται.»

«Ἄφες τὴν Ἀσπασίαν χρόνον τινὰ ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ νὰ περιπατήσῃ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ ταχέως δὲν θὰ στέργῃς σὺ αὐτὸς τὴν ἀκαλλώπιστον φύσιν. Ταχέως θὰ καταγοητεύσῃ καὶ θὰ μεταβάλῃ καὶ σὲ καὶ τὸν κήπον. Διότι τοιαύτη τις εἶναι. Ὅπου δῆποτε ἂν πατῆ, ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς βλαστάνει τι. Εἶναι λίαν ἔμπειρος νὰ καταλείπῃ πάντοτε κέντρον τι ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ ἴδῃς, ὅτι, ἐὰν ἐκσφενδονήσῃ λόγους τινὰς περὶ τοῦ κήπου σου, οὐδὲν ἄλλως θὰ ἡσυχάσῃς, πρὶν ἂν κατασκευάσῃς τι δυνάμενον πρὸς τὸ ἄλσος τῶν Ἑσπερίδων, ἢ τὸν κήπον τοῦ Φοίβου τὸν ἐν τῷ πέρατι τοῦ Ὀκεανοῦ, ἢ τοὺς Κυρηναϊκοὺς κήπους τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἢ τοὺς κήπους τοῦ Μίδα τοὺς τὰ ἐκατοντάφυλλα ῥόδα φέροντας νὰ συγκριθῇ, ἢ τοῦλάχιστον πρὸς τὴν κηπουρικὴν τέχνην τοῦ ὀμηρικοῦ ἀνακτος τῶν Φαιάκων ἐπὶ τῆς Σχερίας Ἀλκινόου νὰ παραβληθῇ.»

«Καλῶς γνωρίζω,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «ὅτι ἡ γυνὴ

αὕτη μαγεύει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς ταραχὴν αὐτὰς ἐμβάλλει. Ἀλλὰ γενοῦ ἕλωσ, καλὴ φαρμακίς, καὶ ἄφες καὶ ἐμὲ καὶ τὸν κῆπὸν μου τοῦτον ἄθικτον! Εἶχον μέχρι τοῦδε τοσοῦτον ἀγαπητῶς καὶ ἔζων εὐδαίμων ἐνταῦθα. Διότι, ὁσάκις μὲν ἔλαμπεν ὁ Φοῖβος ἐν τῷ οὐρανίῳ σκηνώματι, ἔχαιρον, ὅτι αἱ ἐλαῖαι καὶ τὰ σῦκα καὶ αἱ ῥοιαὶ ὠρίμαζον, ὁσάκις δ' ὁ Ζεὺς ἔβρεχε, χάριτας αὐτῷ ἠμολόγουν, ὅτι οἱ λειμῶνες ἔθαλλον. Ἡρκοῦμην δὲ τοῖς ὑπάρχουσιν, οἷον τοῖς ἀνθεσιν τοῦ ἔαρος, τῇ σκιᾷ τοῦ θέρους, τῷ πλήθει τῶν καρπῶν τοῦ φθινοπώρου, τῇ ἀναψυκτικῇ αὔρᾳ καὶ τῇ ἡρεμίᾳ τῇ μουσοφιλεῖ τοῦ χειμῶνος. Ἀλλὰ μάλιστα, παντοδύναμη Ἀσπασία, μὴ μοι ἐπάσης, μηδὲ μεταβάλῃς διὰ τινος ἐπφδοῦ, ὅτι ἐκ συνηθείας ἀσπαστότατόν μοι ἐγένετο καὶ ὅτι τῷ ἐρῶντι καὶ τῷ ποιητῇ ποθεινότατον, τὴν εὐμαρῆ δῆλα δὴ καταφυγὴν, ἦν οἱ δαφνῶνες καὶ οἱ μυρρίνῶνες καὶ αἱ ῥοδωνιαὶ μοι παρέχουσιν.»

«Εἶναι ἀληθῶς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἢ ἐν τῷ δαφνῶνι ἡσυχία ὠφέλιμος τῷ ποιητῇ; Δὲν πρέπει ἄρά γε, ἵνα ὠριμάσῃ οὗτος τέλειον, νὰ εἰσέλθῃ ἐκ τῆς ἡσύχου σκιᾶς εἰς τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ βίου;»

«Ἐπὶ μακρὸν χρόνον πιστεύει τις,» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς, «ὅτι ὁ ἥλιος καὶ μόνον ὁ ἥλιος ἀποδεικνύει ὠραίας τὰς ῥάγας τῶν σταφυλῶν, ἕως ἂν καταλάβῃ τὰς μεγίστας καὶ εὐθαλεστάτας καὶ ζυροτάτας σταφυλὰς ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν πυκνοτάτων φύλλων. Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως ἀμφισβητεῖς, ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἐν ἐρημίᾳ ἡσυχος βίος ὠφελεῖ τὸν ποιητὴν, πάντως δ' ὅμως θὰ ὁμολογήσῃς, ὅτι τῷ ἐρῶντι προσφιλεῖς εἶναι. Ἐνταῦθα θὰ ἠδύνασθε, ἂν ἠθέλετε, πολλὰς ἡμέρας ν' ἀπολαύσῃτε αὐτοῦ ὑπ' οὐδενὸς ἐνοχλούμενοι, εἰ μὴ μόνον ὑπὸ τῶν τερετισμῶν τῶν πτηνῶν, ἢ τοῦ καχλάσματος τῶν κυμάτων. Οὐδεὶς ποτε τῶν δούλων ἀκέλευστος εἰσέρχεται

εις τὸν κήπον τοῦτον. Ἄλλ', ἐὰν θέλητε νὰ ἴδητε τὸ ἐπιχαριώτατον καὶ ταῖς Μούσαις καὶ Χάρισι προσφιλέστατον χωρίον, ἔλθετε μετ' ἐμοῦ!»

Ἦκολούθησαν δὲ τῷ ποιητῇ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασια. Ὁ δ' ὠδήγησεν αὐτοὺς ἐκεῖσε, ὅπου, ὡς ἤδη εἴπομεν, ὁ Κηφισὸς καμπτόμενος περιέβαλλε τὸν περίβολον τοῦ κήπου καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ θάτερα. Ἐνταῦθα δὲ τὸ μὲν ἔδαφος ἐκλίνεται πρὸς τὸν ρύακα, ὅστις βαθύτερος ἔρρει, ἢ δ' ὄχθη οὐχὶ ἀποτόμως πρὸς τὰ ὕδατα κατεφέρετο, ἀλλ' ἡρέμα προσκλίνουσα κατέλειπε τερπνότατόν τινα ἐν τῷ μεταξύ τόπον, ἐν ᾧ ἠδύναντο δύο ἄνθρωποι ἐν ἐπιχάρτι ὁμίλια ὑπὸ τὴν εὐθαλίῃ καὶ ὑπὸ τῶν παιζουσῶν ἀκτίνων περιλαμπομένην φυλλάδα κατὰ μῆκος τοῦ ρύακος νὰ περιπατῶσιν.

Εἰς τὴν χαρίεσσαν λοιπὸν ταύτην ἀτραπὸν ὠδήγησεν ὁ ποιητὴς τοὺς ξένους αὐτοῦ. Ἐνταῦθα ἐπιχαριώτατα μὲν ἀντήχει τὸ κάχλασμα καὶ ὁ φλοισβος τῶν κυμάτων, ἡδιστα δ' ἑτερέτιζον καὶ ἔψαλλον τὰ πτηνά, καὶ ὡς φιλοπαίγμονα φαντάσματα ἔπαυον ἢ σκιά καὶ τὸ φῶς περὶ τὰ κύματα καὶ τοὺς κλάδους. Τῆδε κάκεισε ἄφθονος πόα ἐβλάστανεν, ἐφ' ἧς ἠδύνατό τις νὰ κατακλίνεται εἰς ἀνάπαυλαν καὶ νὰ ὄνειροπολῇ ἀπολαύων ἡσυχος τῆς ἀναψυκτικῆς δρόσου τῆς σκιᾶς. Καὶ ἄντρον δὲ τι πετρηρεφὲς εὐρίσκετο ἐκεῖ ἔξωθεν μὲν πολυανθῆ φυλλάδα ὡς παραπέτασμα φέρον, ἔσωθεν δὲ κεκοσμημένον δι' ἐδρῶν καὶ στρωμάτων καὶ εἰς ἀνάπαυλαν προκαλοῦν ἐν τῇ πνιγερᾷ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας.

Ἐθέλχθη δ' ἡ Ἄσπασια ἰδοῦσα τὸ χαρίεν τοῦτο ἀναπαυστήριον καὶ ἀσμενέστατα ἀποδεξαμένη τὴν πρόκλησιν τοῦ φίλου ἐκαθέσθη. Ἦκολούθησαν δ' αὐτῇ ὁ τε Περικλῆς καὶ ὁ ποιητὴς. Ἐθεῶντο δὲ καθήμενοι τὰ διαυγῆ κύματα τοῦ ρύακος παραρρέοντα, οὗ τὸ ὕδωρ ἐνταῦθα ἐν φυσικῇ τινι κοιλότητι τῆς πέτρας ἀνεκόπτετο. Ποικιλόστικτα



δ', ἐκλαμπρα ἄγρια, αἱ παρθένοι, ἠωροῦντο καὶ ὠρχοῦντο ὡς θεβακχευμένα ὑπὸ τοῦ ἡλίου περὶ τὰ ἐπὶ τῆς ὄχθης ἄνθη καὶ ἐξαιρετόν τι ζευγὸς ἀσινῶν ἐνυδρίδων ἐλιττόμενον ἐν τοῖς κρυσταλλοειδέσι νάμασιν ἀπετύπου τοὺς εὐκινήτους χαρίεντας ἐλιγμούς, ὡς εἰ οὐδεὶς ἐθεῖατο αὐτό. Ἄλλ', ὡς οἱ θεαταὶ μικρὸν ψοφήσαντες τὴν παρουσίαν αὐτῶν προὔδοσαν, ταχὺ ἐπολιθῆσαν εἰσείρπυσε τὸ ζευγὸς ὑπὸ τὴν δασεῖαν πόαν, ἣτις ἄφθονος ἀνθοῦσα ἀπὸ τῆς ὄχθης εἰς τὰ νάματα τοῦ ρύακος κατεφέρετο.

«Νυμφίδιον ζευγὸς,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς· «πολλάκις δὲ κατασκοπῶ αὐτὸ ἐντεῦθεν. Εἶναι ἀχώριστον.»

«Δυσχερὲς εἶναι,» ἤρξατο λέγων ὁ Περικλῆς μετὰ τινα χρόνον, καθ' ὃν πάντες σιγαλέοι τὴν προσπνεύσαν ἀφροδισίαν αὔραν τῆς φύσεως ἀσυνειδήτως, ὡς μεμαγευμένοι, ἀνέπνεον — «δυσχερὲς, τὴν ἥσυχον ταύτην φύσιν καταλιπὼν τις νὰ ἐπαναγάγῃ ἐαυτὸν διὰ τῆς διανοίας ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα, οὓς ἐξέφυγεν, οὓς μακρὰν κατέλιπεν. Ἐν τούτοις δὲν θὰ ἐκπληρωθῇ τέλος σήμερον ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς, Ἀσπασία, ἐὰν μὴ ἀναμνησθῶμεν ἐκείνων, ἀφ' ὧν ἐξεφύγομεν. Ὀφείλομεν δὲ μάλιστα ν' ἀσχοληθῶμεν περὶ αὐτοὺς πρῶτον καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου· διότι οὐ μόνον σὺ πολλὰ περὶ τῶν τελευταίων συμβάντων νὰ μοι ἀνακοινώσης ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ αὐτὸς νὰ διασαφηνίσω πολλὰ ἀναγκαῖον, ἅτινα αἰνιγματώδη παρίστανταί σοι. Ἐνταῦθα δ' ἐπιχαρίτως μὲν αἰωροῦνται ὑπεράνω τῶν ὑδάτων τὰ ἄγρια, αἱ παρθένοι, λεῖα δ', ὡς ἐγγέλεις, εὐκίνητα ὀφείδια ἐν τοῖς ὕδασι παίζοντα τὰς ἐλικοειδεῖς αὐτῶν κινήσεις ἀποτυποῦσιν. Ἄλλ' οὐχὶ πρὸς ταῦτα δέον νὰ τρέψωμεν τὴν προσοχήν. Διότι περὶ ζῳῶν ὅλων ἀλλοίων ἔχω νὰ εἶπω, περὶ ἀτυχῶν πτηνῶν, ἅτινα πράγματα ἐμοί τε καὶ σοὶ παρέσχον χθές, περὶ τῶν ἐπαράτων ταῶνων τοῦ Πυριλάμπους.» Ἐνεκα τῆς προδοσίας

δήλα δὴ τοῦ Ἴππονόκου ἐν τῶν πτηνῶν ἐκείνων, ὅπερ ἐμελλες ὡς δῶρον νὰ λάβῃς, κομισθὲν εἰς τὴν οἰκίαν μου περιήλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς δεσποίνης Τελεσίπης.»

«Καὶ ὅποια τις ἦτο ἡ τύχη τοῦ ἀτυχοῦς ζένου;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«ὦ! μὴ ἐρώτα, ὅποια ἦτο ἡ τύχη μου καὶ ἡ τύχη ἐκείνου κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην!» εἶπε γελῶν ὁ Περικλῆς. «Φαντάσθητι τὸν ἄνδρα, ᾧ παρέθηκαν, ὡς ὁ μῦθος διδάσκει, καλῶς ἀρτύσαντες τὰ ἴδια τέκνα εἰς δεῖπνον. Ἡ ἔκπληξις καὶ ἡ ἀγανάκτησις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καταληπτὴ ἐγένετό μοι, ἐξ οὗ ὁμοίον τι, οὐχὶ μὲν τόσῳ σκληρόν, ἀλλ' ἐπίσης ἐκπληκτικόν, συνέβη μοι, ἐξ οὗ δήλα δὴ τὸ μεγαλοπρεπὲς πτηνόν, ὅπερ, ὡς ἐπίστευον, αὐτὸ μὲν ἀνέπτυσσε τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ πτέρωμα ἐνώπιον τῆς θελγομένης Ἀσπασίας, αὕτη δ' ὡς εἰς Ἄργον εἰς αὐτὸ ἠτένιζε σταλέντα ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, ἵνα φυλάτῃ αὐτὴν ἀντ' αὐτοῦ τοὺς ἑκατὸν ἐρωτικούς ὀφθαλμοὺς ἀνοίγων, ἐξ οὗ, λέγω, τὸ πτηνὸν τοῦτο ἄπνουν, ἐστερημένον τῶν πτερῶν, ἄμορφον καὶ ὡς φαῦλον μέλαν φύραμα, ἐπὶ τοῦ τρυβλίου εἶδον!»

Εὐθύμως δ' ἐγέλα ὁ Σοφοκλῆς ταῦτα ἀκούων. «Ἡμαρτες,» εἶπε, «τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας πτηνὸν εἰς λατρείαν τῆς ἀντιπάλου αὐτῆς, τῆς χρυσῆς Ἀφροδίτης, μεταχειρισθεῖς . . .»

«Ἀλλὰ δεινότερα, ἢ ὅσον εἰς σέ καὶ εἰς τὸν ταῶνα, Περικλείς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐνέσκηψεν εἰς τὴν κεφαλὴν μου τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν. Ἄκουσον· τῇ αὐτῇ πρῶτᾳ ἀναλαβοῦσα τὸ ἱμάτιον τοῦ κιθαριστοῦ καὶ πειραθεῖσα νὰ καταλάβω σε ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐνέπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῆς Τελεσίπης, ὡς ὁ ταῶν, καὶ δὲν ἐσφάγην μὲν, ὡς τὸ πτηνόν, ἀλλ' ἔτυχον ὁμοίως αὐτῷ οὐχ ἤττον κακοήθους καὶ σκληρᾶς ὑποδοχῆς. Ἐπιμαρτύρομαι δὲ τοὺς θεοὺς, ὅτι ἡ Τελεσίπη οὐδὲν ἕτερον εὐχετο, ἢ ἑκατὸν νὰ εἶχον ὀφθαλμοὺς, ἵνα

ἐξορύξη αὐτούς. Εἶχε δὲ παρ' ἑαυτῇ ἡ ἐξηγηρωμένη σύμβιος παρηθηκυῖαν τινα, γελοῖαν γραῦν, Ἑλληνικὴν καλουμένην, ἣτις ὑπὸ φλογεροῦ μὲν ἔρωτος πρὸς τὸν κιθαριστὴν ἀνεφλέχθη, ὑπ' ἀπεριγράπτου δ' ὀργῆς κατελήφθη, ὡς ἀνεκάλυψεν, ὅτι γυνὴ ἦτο ὁ ἐράμενος. Ὑπὸ τῶν δύο δὲ τούτων ἀρπυιῶν κατερύπανθην, καθυβρίσθην, ἐξεδιώχθην ἐκ τῆς οἰκίας! «Ἴσταμαι παρὰ τῇ ἐστία τῆς οἰκίας ταύτης ὡς δέσποινα,» ἐκράυγαζεν ἡ Τελεσίπη, «σὺ δ' ἀλητὶς τις, ἐταῖρα εἶσα! σὲ διατάττω ν' ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν!» Προσέθηκε δ', ὅτι τὴν μὲν καρδίαν σου δὲν ἀξιοῖ νὰ κατέχη, ἀλλὰ τὴν ἐστίαν οὐδέποτε θὰ ἐγκαταλίπη! Χαίρουσα δ', ὧ Περικλεῖς, χαρίζομαι αὐτῇ τὴν ἐστίαν, ἀλλ' ἄρά γε ἐννοεῖς, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτρέπῃς τῇ γυναικί, ἣτις τῆς ἐστίας τὸ κράτος ἔχει, νὰ ὑβρίζῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὴν κρατοῦσαν τῆς καρδίας σου καὶ ν' ἀπειλῇ αὐτῇ;»

«Καὶ τί δύναμαι νὰ πράξω;» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Τὰ δίκαια τῶν γυναικῶν τῶν Ἀθηναίων εἶναι ὀλίγα, ἀλλ', ὅσα ἤδη κέκτηνται, ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα. Δὲν ἐκτείνονται δ' ὅμως πέραν τοῦ ὁδοῦ τῆς οἰκίας . . .»

«Φαίνεται λοιπόν,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἴσθε κύριοι ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλὰ μόνον ἔζω... Παράδοξον! Ἀποδεικνύετε τὴν γυναῖκα δούλην καὶ ἔπειτα καθίστασθε ὑμεῖς δούλοι τῶν δούλων!»

«Τοιοῦτος εἶναι ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου!» εἶπεν ὁ Περικλῆς κινήσας τοὺς ὤμους.

«Ἄν τοιοῦτος εἶναι ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «αἴσως θὰ ἦτο προτιμότερον, ἂν μὴ ὑπῆρχεν ἐν τῷ κόσμῳ!»

«Τὸν σύνδεσμον τῶν καρδιῶν συντελεῖ ὁ ἔρωτος,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἀλλ' ὁ νόμος ἀποδεικνύει τὴν γυναῖκα γαμετὴν καὶ δέσποιναν τοῦ οἴκου!»

«Ὁ νόμος;» ἀντεῖπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἐπίστευον πάντοτε, ὅτι ἡ τεκνογονία ἀποδεικνύει τὴν ἐρωμένην γαμετὴν καὶ ὅτι ὁ γάμος ἄρχεται, ἵνα εἶπω οὕτως, ἀπὸ τῆς παιδοποιίας!»

«Οὐχὶ κατὰ τὸν νόμον τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων!» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς.

«Τότε μεταβάλετε τὸν νόμον,» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «διότι οὐδενὸς ἄξιός ἐστιν!»

«Εὐσεβές, Διοφιλές Σοφόκλεις!» ἀνέκραζεν ὁ Περικλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν φίλον, «βοήθησόν μοι νὰ ἐπαναγάγω εἰς τὴν φρόνησιν τὴν ὀργισθεῖσαν ταύτην Ἀφροδίτην, ἵνα μὴ ἀνατρέψῃ διὰ τῆς μικρᾶς λευκῆς χειρὸς σύμπασαν τὴν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων!»

«Πῶς δύναμαι νὰ πιστεύσω,» εἶπεν ὁ ποιητής, «ὅτι ἡ μεγαλόφρων Ἀσπασία ἀπώλεσε τὸ ἄριστον τῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτοῦ, τὴν φρόνησιν; — Γινώσκει καλῶς τοῦτο, ὅτι καὶ αὐθις θὰ ἠδύνατο νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ἂν ποτε ἐπιλήσμονες τούτου ἐγινόμεθα, ὅτι ὁ βίος ἄνευ χαρᾶς ἀβίωτος εἶναι, ἀλλ' ὅτι, ἵνα ἀπολαύσωμεν τῆς χαρᾶς τοῦ βίου ἐν εὐθυμίᾳ, πρέπει πρὸ πάντων νὰ φυλάζωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς στυγερᾶς θεοῦ Ἄτης, τῆς θεοῦ τῆς ἐξαπάτης, τῆς εἰς προπετεῖς μανικὰς πράξεις ἡμᾶς παρορμώσης· ὅτι οὐδέποτε ὀφείλομεν ν' ἀναλαμβάνωμεν ἀγῶνά τινα, πρὶν ἂν πεῖραν ἀκριβῆ τοῦ μέτρου τῆς δυνάμεως ἡμῶν λάβωμεν· ὅτι εὐθυμος ἠδονὴ ἄνευ ἐγκρατείας ἀδύνατος εἶναι· ὅτι ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν τοὺς ἀνθρώπους, ὡς κοινωνοῦντας τῆς χαρᾶς ἡμῶν καὶ νὰ σεβῶμεθα τοὺς θεούς, οἵτινες οὐχὶ κενὰ ὀνόματα εἶναι, ἀλλὰ δεικνύουσι τὸ τέρμα τῆς δυνάμεως ἡμῶν καὶ ἴστανται παντοκράτορες ἐπὶ τοῦ ὅρου τοῦ χωρίζοντος τὴν ἡμετέραν βούλησιν ἀπὸ τοῦ πεπωμένου, τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τῆς αἰωνίου ἀνάγκης, καὶ ὅτι . . .»

«Παῦσα!» μεταξὺ ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα,



«διότι ἄλλως φοβοῦμαι, μὴ καταβαίνοντες ἐκ τοῦ αἰθρίου αἰθέ-  
ρος τοῦ καθαροῦ λόγου, εἰς ὃν μετάγουσιν ἡμᾶς οἱ σοφοὶ καὶ  
καλοὶ λόγοι σου, ἀπολέσωμεν τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὰ  
εὐτελεῖ μὲν, ἀλλ' ἀπὸ τὰ ζητήματα, ἐξ ὧν ἐν τῷ λόγῳ ὠρμή-  
θημεν. Ἄν ὅμως ἐπιτρέπεται τὸ καθ' ὅλου ῥηθὲν εἰς τὰ ἐπι-  
μέρους ν' ἀνενέγκωμεν, φαίνεται, Σοφόκλεις, ὅτι τοῦτο ἐν-  
νοεῖς, ὅτι τὰ ξένα πτηνὰ καὶ αἱ ξένα γυναῖκες πρέπει ν' ἀνέ-  
χωνται τιλλόμεναι καὶ μαδιζόμεναι ἐν Ἀθήναις καὶ ὅτι τῇ  
εὐσεβεῖ εὐλαβείᾳ εἴκουσαι ὀφείλουσι νὰ μὴ διαγωνίζωνται  
πρὸς νόμους, οἵτινες στεροῦσιν αὐτὰς τῶν δικαίων . . .»

«Ὁ ἡμέτερος οὗτος φίλος,» προσέθηκεν ὁ Περικλῆς τὸν  
λόγον τῆς Ἀσπασίας συμπληρῶν καὶ τὸν Σοφοκλέα δεικνύων,  
«εὐχερῶς δύναται σοφοῦς νόμους περὶ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ  
δὴ περὶ τῶν ἐγγάμων νὰ τιθῇ ἅμα τε καὶ ν' ἀκολουθῇ αὐτοῖς.  
Ὁ βίος αὐτοῦ ῥεῖ ἄνευ διαφωنيῶν καὶ ἐναντιοτήτων. Διότι  
ζῆ ἄγαμος καὶ οὐδεμία Τελεσίπη συζῶσα αὐτῷ ὑποδέχεται  
τὰς Ἀσπασίας ὀρμῶσα κατ' αὐτῶν ἀπειλητικῶς μετὰ δαδὸς  
ἀποσπασμένης ἐκ τῆς ἐστίας τῆς οἰκίας!»

«Τοιαῦτα πάντοτε πάσχουσιν οἱ μεσίται,» εἶπε μειδιῶν  
ὁ Σοφοκλῆς, «καὶ πάντες ἐκεῖνοι, ὅσοι ἐπιλαμβάνονται τῆς  
διαλλαγῆς τῶν ἐρωτομανῶν, καὶ ὅταν ἔτι παρακαλῶνται  
εἰς τοῦτο. Σκώπτομαι καὶ σχεδὸν ἐπιτιμῶμαι, διότι παραι-  
νῶν τὴν φρόνησιν ἐγὼ φαρῶμαι ἄφρων ὧν, ὡς θέλων νὰ  
συμβουλευσῶ τοῖς ἐρωμένοις τὰ δέοντα. Ἀλλὰ τούτου ἕνεκα  
θὰ τιμωρήσωμαι ἑμαυτὸν καταλείπων ὑμᾶς εὐθὺς τῇ ἰδίᾳ  
ὑμῶν σοφίᾳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἀπαλλαττόμενος, ἵνα αὐτοὶ τὰ  
ὑμέτερα διευκρινήσῃτε. Πορευόμαι δ', ἵνα φροντίσω, ὅπως μὴ  
μείνητε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἄνευ ἀναψυκτικῆς τινος τροφῆς  
καὶ ποτοῦ. Ἐὰν δ', ἐν ᾧ ὑμεῖς ἐν παρόδῳ τὰς διαφορὰς  
λύετε, διατρίψω μικρὸν ἐν τῷ δαφνῶνι ἐκεῖνον, μὴ νομίσητε,  
ὅτι Ἀσπασία τις ἀναμένει με ἐκεῖ, ἀλλ' ἔστε βέβαιοι, ὅτι ἐν

τῷ σκιερῷ ἐκείνῳ λυκόφωτι ἔχων τὰς πινακίδας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὴν γραφίδα ἐν τῇ χειρὶ θὰ ἐπακροῶμαι τῶν οἰμωγῶν τῆς εὐγενοῦς θυγατρὸς τοῦ Οιδίποδος.»

«Δὲν ἐπελάθου λοιπόν,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «τῆς ποιητικῆς ἐκείνης ὑποθέσεως, περὶ ἧς λόγος ἐγένετο ἐν τῇ Ἀκροπόλει;»

«Τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου ἐτελειώθη ἤδη,» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς, «καὶ δοῦλός τις καθ' ἡμέραν τὸν μελάνυδρον κάλαμον ἐν χερσίν ἔχων τὸ τελειωθὲν καὶ ἐξεργασθὲν ἀπὸ τῶν πινακίδων εἰς τὸν πάπυρον μεταγράφει.»

«Δὲν θὰ παραθῆς ἡμῖν τι ἐξ αὐτῶν, ἵνα προαπολαύσωμεν;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ὁ χρόνος ὑμῶν εἶναι πολῦτιμος!» ἀπεκρίνατο ὁ ποιητῆς καὶ ἀπῆλθεν.

Οὕτω μόνοι μείναντες ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπηνήλθον εἰς τὰ ζητήματα τοῦ διαλόγου, οὗ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ οἰκείου φίλου εἶχον ἀρξάμενοι.

Ἄλλ', ὡς συνήθως συμβαίνει ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς λόγοις, πολλάκις ἀπεπλανῶντο τῶν ζητημάτων καὶ δὲν ἐδίωκον αὐστηρὰν ἀκολουθίαν ἐν τῇ ἐξετάσει αὐτῶν· διότι καὶ τὰ πολλὰ αἰσθήματα ἐπεσκότουν τῇ διανοίᾳ καὶ πολλὰς διακοπὰς ἐπέτρεπον ἑαυτοῖς. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἐπηκροῶντο τῆς φῶδης πτηνοῦ τινος καθημένου ἐπὶ κλάδου, ἢ ἀνέπνεον ἠδυπαθῶς τὴν πλήρη ἀρώματος αὔραν τοῦ λειμῶνος, ἢ ἔδρεπον δελεαζόμενοι ῥᾶγὰς τινὰς ἐκ πολυκάρπου κρεμαμένης σταφυλῆς, ἢ ἐρυθρόχρουν τινὰ εὐχυμον καρπὸν ἐκ τινος δένδρου, καὶ τότε ἢ μὲν Ἀσπασία ἀποδάκνουσα τοῦ μήλου ἔδιδεν αὐτὸ τῷ Περικλεῖ, ἐκεῖνος δὲ μειδιῶν μειδιάμα εὐδαιμονίαν προδίδον ἐδέχετο αὐτό· διότι δὲν ἦτο αὐτῷ ἄγνωστος, ὅτι ἐσήμαινε τὸ ἀποδεδηγμένον μῆλον ἐν τῇ διὰ σημείων γλώσσει τοῦ ἔρωτος. Ὁσαύτως δὲ πάσης εὐκαιρίας ἐπελαμβάνοντο,

ἵνα τὸ ἐρωτικὸν μαντεῖον ἐρωτᾶσιν. Οὕτως ἡ μὲν Ἀσπασία ἐπλεκε μεταξύ διαλεγομένη στέφανον, ὃν ἔδιδε τῷ Περικλεῖ, ἵνα φορέσῃ, καί, ἂν φύλλα τινὰ κατέπιπτον ἐξ αὐτοῦ, ἐγέλα, διότι τοῦτο ἐσήμαινε τῷ ἐμπείρῳ, ὅτι ἡ καρδία τοῦ στεφανηφόρου ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἐρωτος· ὁ δὲ Περικλῆς ἐκ τοῦ ἐναντίου ἔδρεπε τοιαῦτα ἄνθη, ἃν αἱ κάλυκες εἶχον τὴν ιδιότητα πιεζόμεναι μεταξύ τῶν δακτύλων νὰ διαβήγγυνονται μικρὸν ψόφον ποιῶσαι, καὶ οὐδόλως ἀπηξίου ἐκ τῆς δυναμῆος τοῦ ψόφου νὰ ἐξάγῃ τὸν χρησμόν, ὅτι πλήρης ἐρωτος ἦτο ἡ ψυχὴ τῆς ἐρωμένης.

Ἄλλ', ὅσον δήποτε καὶ ἂν ἐμάραινε καὶ κατέβριπτε τὰ φύλλα τοῦ στεφάνου, ὃν ἐν χερσὶν εἶχεν, ὁ διακαῆς ἔρωσ τοῦ Περικλέους, καὶ ὅσην δήποτε τιμὴν καὶ ἂν περιεποιεῖ τῷ ψοφοῦντι ἐρωτικῷ μαντεῖῳ ὁ φλογοερὸς ἔρωσ τῆς Ἀσπασίας, ἐπειρῶντο ὅμως ἀμφοτέρω νὰ ἐπανεέλθωσιν αὐτῆς εἰς φρόνιμόν τινα διάλογον. Καὶ πολλὰ μὲν ζήτηματα εἰς λύσιν ἐτίθεντο, ἀλλ' ἀληθῶς ὀλίγα ἐλύοντο. Ἐσκέψαντο δ', ὅπως ἡ Ἀσπασία τῇ βοηθείᾳ τοῦ Περικλέους τὰ περὶ τὴν οἰκίαν ἄριστα ἠδύνατο νὰ ῥυθμίσῃ καὶ ὅπως θὰ ἠδύνατο νὰ προσομιλῶσιν ὡς μάλιστα ἀνενόχλητοι. Ὡς δ' οἱ ἐρώμενοι ὡς ἀσμενέστατα περὶ τὰ τῆς πρώτης συναντήσεως διατρίβουσιν, οὕτως ἐνεθυμήθησαν καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὴν συνάντησιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φειδίου καὶ ὁ Περικλῆς ἐμνήσθη τῶν γενομένων μετὰ τὴν πρώτην ἐκείνην συνάντησιν, ὅποσα μεγάλα ἔργα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤρξαντο γιγνόμενα, ὅποσον ἔπρεπε ν' ἀπολογηθῇ πρὸς τὰς τότε μέμφεις τῶν φίλων καὶ ὅτι τέλος πάντες ἀγαπητῶς ἔχοντες ἀπῆλθον πλὴν τοῦ περὶ τὴν ἀλήθειαν σπουδάζοντος υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου, ὃς νὰ διευκρινήσῃ ἔτι καὶ τοῦτο τὸ ζήτημα ἐπεθύμει, ἂν ἡ θεραπεία τοῦ καλοῦ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ θεραπείαν περιττὴν ἀποδεικνύει.

Τὴν ἔρευναν δὲ τοῦ ζητήματος τούτου εἶχον ἀναβαλόντες τότε εἰς ἄλλον χρόνον καὶ οὐδείς· πλέον αὐτοῦ ἐμνήσθη μέχρι τούδε. Ἄλλ', ὡς νῦν ἡ Ἀσπασία ἀναμνησθεῖσα αὐτοῦ διαβρήδην αὐτῆς τὴν ἐπαγωγὸν γνώμην προῦβαλεν, ὅτι τὸ καλὸν πρέπει νὰ τυγχάνῃ τῆς αὐτῆς θεραπείας παρὰ τῶν ἀνθρώπων, οἷας καὶ τὸ ἀγαθόν, ἢ μᾶλλον πλείονος, ἢ ὅσης τὸ ἀγαθόν, καὶ ὅτι ταῶν τις τὴν αὐτὴν τῆ νήσῃ ἀξίαν ἔχει, εἰ καὶ ἡ νήσσα κάλλιον σιτεύεται, ὁ Περικλῆς ἐν ἀπορίᾳ κατελήφθη, ἀγνοῶν, ἂν ἔπρεπε νὰ συνομολογήσῃ τοῦτο. Ἄλλ' ἐν καρῶν διεκόπη ὁ διάλογος τοῦ εἰς τὸν κήπον τοῦ Σοφοκλέους περιπατοῦντος ἐρωτικοῦ ζεύγους, ἐπιφανέντος τοῦ ποιητοῦ.

Ἦλθε δ' οὗτος, ἵνα καλέσῃ εἰς μικρὸν ἄριστον καὶ ᾠδή-γησεν αὐτοὺς εἰς τὸν οἰκίσκον, ὃς ἐν μέσῳ τοῦ κήπου ἔκειτο. Ἦτο δὲ τὸ ἔνδον λίαν ἐπιχαρίτως κεκοσμημένον καὶ σχεδὸν ἀβροδιαίτως ἐσκευασμένον πρὸς εὐμαρῆ ἀνάπαυλαν καὶ δὴ ἐν τῷ παρόντι εἰς κομψότατον ἐστιατόριον μετεσκευασμένον. Ἔτοιμα δ' ἦσαν αἱ κλίνας, ἐφ' ὧν σὺν δύο οἱ ὁμοτράπεζοι κατακλινόμενοι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μὲν βραχίονος ἐρειδόμενοι, τὰ δ' ἄνω τοῦ σώματος ἀνορθοῦντες τῶν βρωμάτων ἐγεύοντο. Πρὸ ἐκάστης δὲ κλίνης ἴστατο μία τράπεζα.

Κατεκλίθησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὴν πρόσκλη-σιν τοῦ Σοφοκλέους δεξάμενοι καὶ ᾤρεξαν τὰς χεῖρας εἰς τὰ παρατεθειμένα ἀναψυκτικὰ φαγητά. Ἦσαν δὲ παρατεθει-μένα ἐπὶ τῆς τραπέζης ὄρνιθες, πλακοῦντες, σικελικὸς τυρός, σῦκα, ἀμύγδαλα, κάρυα, σταφυλαί, πρὸς δὲ καὶ ἡδιστος πυ-ρώδης νησιωτικὸς οἶνος.

«Πιστεύω, θεοσεβὲς Σοφόκλεις,» εἶπε παίζουσα ἡ Ἀσπασία, «ὅτι δὲν θὰ παραθῆς ἡμῖν ὅππας ἐγχωρίους ἀηδόνας, εἰ καί, ἐν ἧ πόλει ἀφόβως οἱ ταῶνες ὀπτῶνται, καὶ αἱ ἀηδόνες εὐκόλως δύνανται νὰ ἐμπέσωσιν εἰς τὸ τήγανον.»



«Μὴ ὕβριζε ἅπαντας τοὺς Ἀθηναίους ἔνεκα μιᾶς ἀνοσίου γυναικός!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς.

«Γυνή,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία ἐκ νέου ταραχθεῖσα τὴν ψυχὴν, «ἥτις ἔχει τὴν τόλμην νὰ σφάξῃ ταῦνα, νὰ ἐκτίλῃ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ πτέρωμα καὶ νὰ ρίψῃ αὐτὸν εἰς τὸ τήγανον, εἶναι ἀξία μαστιγωθεῖσα νὰ ἐκβληθῇ ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων μάλιστα αὐτὴν ἐν ὀργῇ ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι, διότι ἐξήμαρτε περὶ τὸ ἱερώτατον ἐν τῷ κόσμῳ, περὶ τὸ καλόν!»

«Ἄν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τοῖς λόγοις τῆς καλῆς καὶ σοφῆς Ἀσπασίας,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν Σοφοκλέα, «τὸ κάλλος εἶναι ὁ ὕψιστος νόμος τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἀρετῶν ἢ πρώτη καὶ τελευταία κυριεῦον καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.»

«Ἡ γνώμη αὕτη ἀρέσκει μοι ἐξόχως,» εἶπεν ὁ τραγικός, «καίπερ ἀγνοοῦντι, ὅπως περὶ τούτου κρίνουσιν ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ὁ γνωστός ἐκεῖνος λιθοζόος τοῦ Φειδίου καὶ οἱ ἄλλοι σοφοί. Ἄλλὰ καὶ τούτων οὐδεὶς θ' ἀμφισβητήσῃ περὶ τῆς μεγάλης ἰσχύος τοῦ κάλλους καὶ ἐκείνου, ὅπερ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου τὸ κάλλος δύναται, τοῦ ἔρωτος. Σήμερον δ' ἀρτίως κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, Ἀσπασία, ἵνα καταδείξω τὴν ἀνίκητον ἰσχὴν τοῦ ἔρωτος προσέθηκα τῷ ἔργῳ μου σκηνὴν τινα, ἐν ἣ ὁ Αἴμων, ὁ υἱὸς τοῦ τυράννου Κρέοντος, ἐκὼν εἰς Ἄδου κατέρχεται, ἵνα ἀκολουθήσῃ ἐκεῖσε τῇ φίλῃ μνηστῇ Ἀντιγόῃη . . .»

«Τοῦτο εἶναι ὑπερβολικόν, Σοφόκλεις!» ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Ἀσπασία πρὸς τὸν ἐκπλαγέντα πῶς ποιητὴν, ὃς ἐπίστευεν, ὅτι πρὸς χάριν αὐτῆς τοῦτο ἐγένετο. «Τοσοῦτον σκυθρωπὸν δὲν πρέπει ν' ἀποδείξῃ τὸν ἔρωτα ἢ γραφίς τοῦ ποιητοῦ. Ὁ ἔρωσ εἶναι φαειρὸς τὴν φύσιν καὶ κάλλιον ὅλως νὰ ἐκλίπῃ, ἢ ν' ἀπολέσῃ τὴν φαειρότητα αὐτοῦ. Ὁ ἔρωσ

οὐδέποτε πρέπει νὰ εἶναι τοιοῦτος, οἷος νὰ πέμπῃ εἰς Ἄδου ψυχὴν ἀνθρωπίνην. Πρέπει δὲ νὰ συνοικεῖοι τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ζωὴν καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν θάνατον. Τὸ δὲ σκυθρωπὸν μανικὸν πάθος παρὰ τοῖς Ἑλλησι δὲν πρέπει νὰ κληθῆ τῷ ὀνόματι τοῦ ἔρωτος, διότι τὸ τοιοῦτον εἶναι νόσος, δουλεία!»

«Δίκαια λέγεις, Ἀσπασία!» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς. «Ὁ ὀρισμός, ὃν ἐκφέρεις, εἶναι σαφής. Σὺ δὲ καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ἐγὼ θὰ λατρεύωμεν βεβαίως πάντοτε τῷ εὐθύμῳ, ἐλευθέρῳ καὶ καλῷ Ἔρωτι. Ἐὰν δὲ θέλῃς, καὶ σήμερον ἔτι θὰ θύσωμεν τοῖς θεοῖς, ἵνα μήποτε τὸ ἐν τοῖς στήθεσιν ἡμῶν χαρίεν πῦρ ἐκριπίσαντες εἰς θανατηφόρον καὶ ψυχοφθόρον φλόγα μεταβάλωσιν. Ἄλλ' ἐν τῇ ποιητικῇ καὶ πλαστικῇ τέχνῃ ἡ ψυχὴ ἐξαναγκάζει τὸν ποιητὴν καὶ πλαστικὸν νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἐν αὐτοῖς κινούμενον οὕτως, ὥστε ὀξέως τοῦτο νὰ ἀπτηται τῆς ψυχῆς τῶν ἄλλων. Καὶ ἐγὼ μὲν ὄφειλον ν' ἀποδείξω, ὅτι ὁ Ἔρωσ ἀκαταμάχητος θεὸς εἶναι, ἀλλ' εὐχομαι ἐκ ψυχῆς μηδέποτε νὰ στρέψῃ τὴν φοβερὰν ἰσχὺν τῆς φύσεως αὐτοῦ οὕτως ἐπὶ τὴν ψυχὴν Ἑλληνός τινος. Εἶθε δὲ πρὸ παντὸς νὰ διατιθῆ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν πράως καὶ ὑπηρετικῶς· διότι, τίς ἄλλως πλὴν τοῦ κάλλους γίνεται αἴτιος τῶν τοσοῦτων κακῶν καὶ ταλαιπωριῶν τοῦ ἔρωτος ἐν τῷ κόσμῳ; Ἀληθῶς δὲ τὸ κάλλος εἶναι μοιραία τις, πολλὴν τὴν ῥοπήν καὶ τὸ κράτος ἔχουσα δύναμις ἐν τῷ βίῳ τῶν θνητῶν. Κάθεται δέ, ἂν ἐπιτρέπεται μοι οὕτω νὰ εἶπω, πάρεδρον ἐν τῇ βουλῇ τῶν μεγάλων θεσμῶν.»

«Τὸ κάλλος κάθεται πάρεδρον ἐν τῇ βουλῇ τῶν μεγάλων θεσμῶν!» ἐπανελάμβανεν ἡ Ἀσπασία. «Ἡ γνώμη αὕτη, ὡς μοι φαίνεται, ἀξία εἶναι νὰ ταχθῆ ἐν ταῖς γνώμας τῶν σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.»

«Ἄν εὐάρεστός σοι εἶναι,» ἀπεκρίνατο ὁ ποιητής, «θὰ

ἐπαναλάβω αὐτὴν μεγάλη τῇ φωνῇ ἐνώπιον τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης περιπλέκων αὐτὴν ἐν χορικῶν τινι ᾄσματι ὕμνουντι τὸν Ἔρωτα. Πότε δὲ θὰ δυνηθῶ τὸ χορικὸν τοῦτο ᾄσμα εἰς τὸν Ἔρωτα ὑπὸ αἰσιωτέρους οἰωνοὺς νὰ τελειώσω, ἢ νῦν, ὅτε ὁ πούς σου πατεῖ τὸν κῆπον τοῦτον; Δὲν πρέπει ν' ἀπέλθῃτε, πρὶν ἂν ἐγὼ μὲν γράψω τὸν ὕμνον τοῦτον, ὑμεῖς δὲ τὴν ὑμετέραν κρίσιν ἐξενέγκητε.»

«Οὐδὲν ξένιον εὐπροσδεκτότερον θὰ ἡδύνασο νὰ παράσχῃς ἡμῖν!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς.

«Νῦν μὲν σύγγνωτέ μοι,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «ὅτι οὐδὲν παρέχω σήμερον ἐξ ἐκείνων, δι' ἃν συνήθως ἀρτύνουσι τὰ συμπόσια. Οὔτε ὀρχηστρίδας, οὔτε αὐλητρίδας θὰ προσαγάγω· διότι σήμερον, ὡς πιστεύω, οἱ ξένοι μου ἔχουσιν ἀγαπητῶς μένοντες μόνοι. Ἄλλὰ παρὰ τοῦτο, τίς θὰ ἐτόλμα πρὸ τοῦ καλοῦ Μιλησίου κιθαριστοῦ ψάλλων νὰ κρούσῃ τὴν κιθάραν, ἢ εἰς ἀγῶνα πρὸς τοιοῦτον ὁμότεχνον νὰ κατέλθῃ;»

«Πρὸ πάντων σὺ αὐτός!» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς. «Ὁφείλεις μάλιστα ν' ἀναλάβῃς τὸν ἀγῶνα, διότι τοιοῦτόν τι ὑπέσχου ἡμῖν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Κόμισον τὴν κιθάραν σου, Σοφόκλεις, καὶ δευτέραν τῇ Ἀσπασίᾳ καὶ εἶτα ἄρξασθε τοῦ ἀγῶνος τῆς ᾠδῆς καὶ τῆς κιθάρας, ὡς Σικελικοὶ ποιμένες, προσδεχόμενοι τὴν δικαίαν κρίσιν μου. Ὅτι δ' ἐμὲ ὡς ἀγνωδίκην θὰ καταστήσητε, ἐννοεῖται, διότι οὐδένα ἄλλον ἀκροατὴν ἔχετε!» —

«Τὴν ἡδονὴν, ἣς θ' ἀπολαύσω ἀκούων τῆς ᾠδῆς καὶ τοῦ κιθαρισμοῦ τῆς Ἀσπασίας,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «δὲν θ' ἀγοράσω ἀντὶ μεγάλης τιμῆς, ἂν ἢ ἐν τῷ ἀγῶνι ἦτα εἶναι ἡ μόνη τιμῆ.»

Ἀπῆλθε δὲ καὶ μετὰ μικρὸν κομίσας δύο εὐκόσμους κιθάρας ἐδεῖθη τῆς Ἀσπασίας νὰ ἐκλέξῃ μίαν αὐτῶν.

Πειραμένη δὲ τῆς κιθάρας ἡ καλὴ ἔψαυσε διὰ τῶν δακτύλων τῶν χορδῶν καὶ χαρίεσσα ἄρμονία ἐξέφυγεν, ὡς σπινθὴρ ἐκ καμίνου, ἐκ τοῦ ἐμφύχου μουσικοῦ ὄργάνου.

Καὶ τότε ἤρξαντο ὁ ποιητὴς καὶ ἡ καλὴ Μιλησία θερμοὶ ὑπὸ τοῦ κεχαρισμένου πυρὸς τοῦ νησιωτικοῦ οἴνου ὑπὸ κροῦσιν τῆς κιθάρας ἄσματα τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τῆς Σαπφοῦς ἄδοντες καὶ σκόλια καὶ πτερωτὰ ἐλεγεία καὶ νέα καὶ ἴδια ἐκ τοῦ παραχρῆμα πεποιημένα.

»Τὶ τοῦθ' ἡ ζωὴ, τί τοῦθ' ἡ χαρὰ,  
 Ἡ Κύπρις γελᾷσ' ὅταν λείπῃ;  
 Δὲν θέλω νὰ ζῶ, ἂν μὴ τὴν ψυχὴν  
 Εὐκόλπων εὐφραίνῃ Χαρίτων  
 Ἀγκάλῃ θερμῇ, γλυκῆς ἀσπασμός,  
 Χαρίεσσ' ᾄδῃ, φαιδρὸς ἔρωσ.  
 Νεότητος ἀνθὴ! ὅπόσον σκληρὰ  
 Τοῦ χρόνου θερίζει ἡ ἄρπη!

Πυρωδᾶς δ' ἠμείψατο αὐτὸν ἡ Ἀσπασία·

«Εἶν' ὁ βίος θραχὺς τῶν θνητῶν,  
 Ἄλλ' ὁ Βάκχος κ' ὁ Ἔρως καλεῖ  
 Εἰς ἀπόλαυσιν ἐπαγωγόν  
 Κι' ὁ χορὸς καὶ ἡ θάλλουσα γῆ!  
 Ἡ τρυφή μόνον εἶναι ζωὴ!  
 Αἱ ἀνία μακρὰν, οἱ κλαυθμοὶ  
 Καὶ τὸ ἄδηλον μέλλον! φαιδρᾶς  
 Ἀπολαύετ' αἰεὶ τὸ παρόν!«

Καὶ αὖθις δ' ἀστραπηβόλον βλέμμα στρέφων πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἔψαλλεν ὁ ποιητὴς·

«Γλυκὸ πρὸς τοῦ Ἀρκαδικοῦ Πανὸς ἤχει,  
 Πρὸς λύραν ὅ,τι ψάλλεις, Ἀσπασία, σὺ,  
 Γλυκὸ καὶ θελκτικόν! Νὰ φύγω δύναμαι;  
 Ἐρώτων θεία δύναμις ἐν τῇ μορφῇ  
 Σειρήνος κρύπτεται, Σειρήνος θελκτικῆς,  
 Ἦτις τὸ οὖς μου μαγγανεύει καὶ κηλεῖ.»

Θελκτήριον δὲ μειδίωμα ἐπὶ τῶν ῥοδοχρῶν χειλέων ἔχουσα ἡ Ἀσπασία ἤρξατο αὖθις ψάλλουσα·



Καλός ποτε καὶ φίλος  
 Συνέπαυζεν ἑταῖρος  
 Εὐθύμως τῇ Νεαίρα.  
 Γελῶσα δ' ἡ Κυθήρη  
 Θάβρα αὐτῆς ἰσχία  
 Ἄνεδησε ζωνίῳ  
 Ποικίλῳ ἀνθοκρόκῳ,  
 Εἰς ὃ χρυσοῖς στοιχεῖοις  
 Ἐγγεγραμμένον εἶχεν·  
 «Ἄει Νεαίρας ἔρα,  
 Ἄλλὰ μὴ ἀγανάκτει,  
 Ἄν ἕτερος νῦν μ' ἔχη.»

«Τί μέλλεις ἔτι, ὦ Περικλείς!» εἶπεν ὁ ποιητής. «Δὲν δίδεις τὸν στέφανον τῆς νίκης τῇ Ἀσπασίᾳ;»

«Δὸς αὐτὸν τῷ ποιητῇ, ὦ Περικλείς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλ' ἀξιώσον πρῶτον ἐν διστίχῳ νὰ ὑμνήσῃ τὴν Φιλαίνιον!»

«Ἀκούεις, ὄ,τι ἡ Ἀσπασία ἀξιοῖ;» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν ποιητὴν· «πρέπει νὰ ὑμνήσῃς τὴν Φιλαίνιον, τὴν καλὴν Εφεσίαν, ἣτις νῦν, ὡς λέγεται, ἡ κοινωνὸς τοῦ καλλίστου χρόνου τῆς σχολῆς σου εἶναι, καὶ ἦν ἡμεῖς οἱ δύο ξένοι σήμερον ἐκδιώξαντες ἐκ τοῦ χαρίεντος τούτου κήπου ἄκοντες λυποῦμέν σε.»

«Πονηρὰ καὶ σκληρὰ ἡ ἀξίωσις,» ἀπεκρίνατο μειδιῶν ὁ Σοφοκλῆς, «ἀλλὰ θὰ ἐκπληρώσω αὐτήν.»

Καὶ ἤρξατο ψάλλων·

«Μικρὰ μὲν καὶ μελάγχρους πέφυχ' ἡ Φιλαίνιον  
 Ἄλλ' οὐλον μὲν τὸ σέλινον κι' ἐπίσης τρυφερὸν  
 Τῆς μήκωνος τὸ ἄνθος. Πλέον δ' ἡ τῆς Κύπριδος  
 Ἡ ζώνη θέλγ' ἡ σταμυλ' αὐτῆς ἡ θελκτικὴ.  
 Εὐθύμως μειδιῶσ' αἰεὶ τὸ πᾶν χαρίζεται.  
 Φιλαίνιον δι' ὃ τὴν θελκτικὴν φιλῶ τὸ νῦν,  
 Ἐστ' ἂν ἡ Κύπρις μοι καλλίονα δωρήσεται.»

«Ἄρκεῖ σοι τοῦτο, Ἀσπασία;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς. Ὁς δ' ἐκείνη μειδιῶσα κατένευσεν, ἐστράφη πρὸς τὸν Σοφοκλέα καὶ ὀρέξας αὐτῷ τὸ βραβεῖον εἶπεν·

«Δέξαι τὸν στέφανον, φιλόξενε αἰοιδέ!»

«Οὐδαμῶς φιλόξενος θὰ ἦμην,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς,  
«ἂν τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος ἐκήρυττον, πρὶν ἂν τὴν καλ-  
λίστην ὑμνήσω·

«Τῆς Κύπριδος τὸ κάλλος  
Καὶ τῆς Πειθοῦς τὸ στόμα,  
Ἵϋρῶν γλυκυπαρθένων  
Ἑαρινῶν τὴν ἄνθην,  
Φωνὴν τῆς Καλλιόπης,  
Τῆς Θέμιδος τὸ μέτρον,  
Τὴν φρόνησιν Παλλάδος,  
Τῶν θελκτικῶν Χαρίτων·  
Τὴν μειδιῶσαν χάριν  
Καὶ τῶν Μουσῶν τῶν σύννων  
Τὸ ἀσθηρὸν, ἀθρόα  
Πάνθ' ἠνωμένα ἔχεις.»

«Διὰ τούτων κατήσχυνας ἡμᾶς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ  
πλείονος χάριτος ὑποχρέους σοὶ ἡμᾶς ἐποίησας, ἢ ὅσῃν ν' ἀπο-  
δάμεν δυνάμεθα!» —

Οὕτως ὁ ἀγὼν πέρας ἔλαβεν. Εἶτα δ' ὁ ποιητὴς καὶ ἡ  
Ἀσπασία διελέγοντο περὶ μουσικῆς. Τοσοῦτον δ' ἐρπεύρας  
αὕτη περὶ τῆς δωριστικῆς καὶ φρυγιστικῆς καὶ λυδιστικῆς καὶ ὑποδω-  
ριστικῆς καὶ ὑποφρυγιστικῆς ἀρμονίας εἶπε καὶ τὰς διαφορὰς αὐτῶν  
ἄρισσε καὶ τὰς ἀρετὰς ἐκάστης, ὥστε ἐκπληκτοὺς ὁ Περικλῆς  
τέλος ἀνεφώνησεν·

«Εἰπέ μοι, Ἀσπασία, πῶς καλεῖται ὁ ἀνὴρ, ὅστις δύναται  
νὰ καυχῆθῃ ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ ἐμύησέ σε  
τὴν δύσκολον ταύτην τέχνην καὶ ἐγύμνασε περὶ αὐτήν;»

«Θὰ μάθῃς τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ἡ Μιλησία, «ὅταν ποτὲ  
σοὶ διηγῆσωμαι τὰ τῆς πρώτης μου ἡλικίας!»

«Καὶ διὰ τί δὲν ἔπραξας μέχρι τοῦδε τοῦτο;» ἠρώτησεν  
ὁ Περικλῆς. «Ἐως πότε θ' ἀναβάλλῃς τοῦτο; Πρᾶξον τοῦτο  
σήμερον ἔτι. Διότι καὶ ὁ καιρὸς καλὸς καὶ ὁ Σοφοκλῆς οἰκεῖος

καὶ εὖνους εἶναι καὶ πολὺ ἐχέμυθος· ὥστε μὴ ἐντρέπου νὰ καταστήσης αὐτὸν μάρτυρα καὶ ἀκροατὴν τῆς διηγήσεώς σου.»

«Οὐδέποτε!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. «Διότι, καίπερ πολὺ τερπνὴν φανταζόμενος τὴν ἱστορίαν τῆς νεανικῆς ἡλικίας τῆς Ἀσπασίας, ὅμως φοβοῦμαι μὴ ἔχων καὶ ἕτερον κοινωνὸν τῆς ἐκ τῆς διηγήσεως ἡδονῆς ἐξαναγκάσης τὴν λέγουσαν μηδὲ τὸ ἥμισυ νὰ εἴπῃ, ἐξ ὧσων θὰ ἔλεγεν, ἂν μόνος σὺ ὁ ἀκροατὴς ἦσο. Πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμοῦ, ὅτι ὑπεσχόμην νὰ μὴ ἐπιτρέψω ν' ἀπέλθῃτε, πρὶν ἂν ἐξίλεώσω τέλεον τὴν Ἀσπασίαν διὰ χορικοῦ ἄσματος τοῦ Ἑρωτος. Δι' ὃ πρέπει νὰ καταφύγω καὶ αὖθις εἰς τὸ ἡσυχόν μου διαιτητήριον καὶ νὰ καταλίπω ὑμᾶς ἄσαύτως ἡσύχους, ὡς εὐχέσθε. Φιλοξενῶν δ' ἐν τῷ ἀσύλῳ μου ἐρωτικὸν ζεῦγος, ὡς ὑεῖς, καθ' ἣν ἡμέραν τὸν ὕμνον, τὸν ἀναγκαῖον τῷ δράματί μου, εἰς τὸν Ἑρωτα ποιῶ, πιστεύω, ὅτι πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιος τῷ θεῷ γίγνομαι, καὶ οὐδόλως θὰ θαυμάσω, ἂν οἱ θεοὶ χάριτας ἀπονέμοντες ἀντὶ τούτου τὸ ἄριστον τῶν ἄσμάτων ἐμπνεύσωσί μοι.»

Ταῦτα εἰπὼν ἀπηλλάσσετο ὁ ποιητής.

Παίζουσα δ' ἐπεφάνησεν αὐτῷ ἡ Ἀσπασία ἀπερχομένη νὰ μὴ ἐπανεέλθῃ ἄνευ τῆς θελκτικῆς εὐβοστρύχου Φιλαινίου.

Μόνοι δὲ καὶ αὖθις ἔμειναν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐν τῷ προσφιλεῖ, ἡσύχῳ καὶ εὐόσμῳ κήπῳ.

Συγκεκινημένοι δ' ἔτι ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ἀρίστῳ, ἐν ᾧ αἱ κύλικες ἤχουν καὶ ἡ καθάρα, εὐφροσύνου ὁμιλίας καὶ ἐν μαλθακῇ ἀτονίᾳ διακείμενοι διήγαγον μικρόν, ὅτε μὲν περιπατοῦντες, ὅτε δ' ἀναπαυόμενοι ἐν τῇ ἡδέϊα ἐκεῖνη ὄνειρώδει διαθέσει, οἷα τὴν ψυχὴν καταλαμβάνει μάλιστα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δάσους, ἢ τῶν ἀγρῶν, ἢ τῶν εὐόσμων σκιερῶν κήπων κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε ὁ μὲν Πάν κοιμᾶται, οἱ δ' ὑπηρετικοὶ αὐτοῦ δαίμονες ἀδέσποτοι ἐν ἐρήμοις τόποις τὰς ἀκολάστους αὐτῶν παιδιάς παίζουσιν.

Ὁ λιπαρὸς δὲ καρπὸς τῶν ἐλαιῶν ἔλαμπεν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Οὐδεὶς κορυδαλλὸς τῶν τὸ λόφιον ἐχόντων ἐπλανᾶτο περιπετόμενος· αἱ σαῦραι ἐκάθειδον ἐν τοῖς θάμνοις καὶ μόνον οἱ τέττιγες τῆδε κάκεισε ἦδον ἡσύχως καὶ μελωδικῶς.

Τόσον δὲ θερμῆ, τόσον συγκεκινημένη, τόσον μεμεθυσμένη ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς εὐωδίας εἶναι ἐν τοιαύτῃ ἄρᾳ ἢ διάθεσις τοῦ περιπατοῦντος, ὥστε ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κατακλινομένου εἰς ἀνάπαυλαν ἐπὶ τῆς ἐπισκίου πόας ὑπὸ τὰ ψιθυρίζοντα δένδρα ἀγνοεῖ, ὀπότερον ὑπὸ ἡδείας κοπώσεως αἰσθάνεται ἐαυτὴν ταραττομένην, ἢ ὑπὸ τῆς ἀχρήστου ὑπερβολῆς τῆς σφριγώσεως ὀρμῆς αὐτῆς.

Διέτριψαν δὲ τέλος οἱ δύο ἐρασταὶ ἐν τῷ αὐτῷ κισσηρεφεί ἀναπαυστηρίῳ, ἔνθα τὰ κύματα τοῦ Κηφισοῦ ὑπὸ τοῖς κλάδους, δι' ἃν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διεφαίνοντο, ἐκάχλαζον, καὶ ὅπου ἐν τῇ πνιγηρᾷ ἄρᾳ τῆς μεσημβρίας τὸ ἀνύποπτον ζεῦγος τῶν ἐνυδρίδων, ἐν ᾧ ὑπεράνω αὐτοῦ αἱ γοῖτιδες παρθένοι, τὰ ἄγρια, ἠωροῦντο, ἡρέμα ὀλισθαίνον τὰς κυκλοειδεῖς κινήσεις ἐν τοῖς κρυσταλλοειδέσι νάμασι διέγραφεν.

Ἐκ τοῦ ληθάργου δ' ὄνειράδους καὶ ἡδίστου μεσημβρινοῦ ὕπνου ἀνανήψας ἐδείθη καὶ αὖθις ὁ Περικλῆς τῆς Ἀσπασίας νὰ θελήσῃ νὰ ἐπιστεφανώσῃ τὴν ἐκ τῆς ἐρωτικῆς συνεντεύξεως ἡδονὴν τῆς ἡμέρας ἐκείνης διηγουμένη τὰ τῆς πρώτης αὐτῆς νεότητος, ὡς ἀπὸ πολλοῦ ὑπέσχετο.

Ἄλλὰ γυνή, ἥτις λεπτοφυῆ μικρὸν ἐξοιδαίνοντα καὶ ἡδύοσμα, ὡς τὸ Ὑμήτιον μέλι, τὰ χεῖλη ἔχει, διηγουμένη εἶναι θαυμάσιόν τι χρῆμα. Δι' ὃ καὶ ὁ Περικλῆς ἄμολόγει, ὅτι ἠγνοεῖ, ὀπότερον τῶν φιλημάτων τῆς φίλης, ἢ τῆς διηγήσεως μᾶλλον ἐδίψη. Τέλος δ' ἤρξατο ἐκείνη τῆς διηγήσεως.

«Ἐγνοεῖς,» εἶπε μειδιῶσα, «ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας μου δὲν ἔχω νὰ διηγηθῶ μακρὰ τινα καὶ θαυμάσια καὶ ποικίλα,

δι' ὧν νά σε θέλξω. Ἄλλ' εἶναι δίκαιον νά ἐρωτήσης περὶ τοῦ γένους μου καὶ νά μάθης, ὅποια τις ἦτο ἡ τύχη μου, πρὶν ἢ συνδεθῆ ἡ σῆ.»

«Φιλάρμων ἐκαλεῖτο ὁ περὶ οὗ πρότερον ἠρώτησας ἀνὴρ, ὃς τὰς περὶ μουσικῆς καὶ τῶν ἄλλων καλῶν τεχνῶν γνώσεις καὶ καθ' ὅλου πᾶν ὀφείλω, ὅ,τι ἄνθρωπός τις ἐτέρῳ τινὶ νά ὀφείλῃ εἶναι δυνατόν, καὶ ὅπερ τέλος, ὡς πιστεύω, δὲν εἶναι τι μέγα. Διότι μεγάλην ῥοπήν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ δὴ τῆς γυναικὸς παρέχεται ἡ χώρα, ἐν ἣ τὶς ἐγεννήθη καὶ ἐτρέφη, ὁ οὐρανὸς τῆς πατρίδος, ὁ ἀήρ, ὃν τις ἀναπνέει, ἡ μορφή τῶν ὅσα περὶ αὐτὸν βλέπει, καὶ πρὸ πάντων μάλιστα ὁ σκοπός, πρὸς ὃν εἰς τὸν κόσμον ἦλθε, τὸ πεπωμένον, ὁ ἀστὴρ, ὅστις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ μαρμαῖρον αὐτοῦ φῶς ἐξέχει, ὅτε τὸ παιδίον ἐγεννᾶτο.

Ὁ ἀγαθὸς Φιλάρμων! Πιστεύω, ὅτι οὐδέποτε πλέον, ἐν οἷα μετ' ἐκείνου ἀρμονία, μεθ' ἐτέρου τινὸς ἀνδρὸς θά ζήσω· διότι οὐδὲν ἡξίου νά τύχη παρὰ τοῦ φύλου μου, ὡς οὐδ' ἐγώ τι παρὰ τοῦ ἐκείνου. Διότι ἐκεῖνος μὲν εἶχεν ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ἐγὼ δὲ δέκα, ἀλλ' ἀληθῶς καὶ ἐκεῖνος κατὰ τὸ τεταρτημόριον νεώτερος ἐφαίνετο καὶ ἐγὼ κατὰ τὸ τεταρτημόριον πρεσβυτέρα.

Μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς δ' Ἀζιόχου καὶ τῆς μητρὸς θάνατον ἐν Μιλήτῳ παρέλαβέ με οὗτος, ὡς φίλος τοῦ πατρὸς καὶ κηδεμῶν, εἰς τὴν οἰκίαν. Ἦτο δ' ὁ πολυμαθέστατος καὶ σοφώτατος καὶ εὐγλωττότατος ἄμα δὲ καὶ φαειρότατος γέρων τῆς φαειρᾶς Μιλήτου, ὁ ἐρασιμώτατος ἴσως γέρων, ὃν μετὰ τὸν Ἀνακρέοντα ἡ γῆ ἔθρεψεν. Ἄγνοῶ δ', ἂν ποτέ τι κάλλιον οἰκιοῦται τι, ὡς νεανικὸς γέρων προῶρῳ παρθένῳ. Διότι αἱ κάλλιστα ἐναντιώσεις τῆς ζωῆς συνάπτονται καὶ προσμιγνύονται ἀλλήλαις ὡς αἰσθητότατα. Ἦγάπων δὲ φλογερῶς μέχρι μανίας τὸν χιονόχρουν καθειμένον πύγωνα,



τοὺς λαμπροὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφ' ἧν ἅπαν τὸ φῶς τῆς γνώσεως, ὡς μοι ἐφαίνετο, ἀπέλαμπε, τὰς λύρας καὶ κιθάρας, τὰ κυλινδροειδῆ βιβλία, τὰ ἐκ χαλκοῦ καὶ μαρμάρου ἀγάλματα καὶ τὰς ἐξαισίας ἀνθινὰς πρασιάς τοῦ κήπου αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς δ', ὡς μοι ἐφαίνετο, ἔχαιρεν ἐπίσης τῇ πρὸς ἐμὲ ὁμιλίᾳ· διότι, ἀφ' οὗ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν, εἶχε πάντοτε τοιοῦτον μειδιάμα ἐπὶ τῶν χειλέων, οἷον οὐδέποτε πλέον τοσοῦτον χαρίεν ἐπὶ τῶν χειλέων εὐτυχοῦς τινος εἶδον, καὶ ὁ καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος τέλος δὲν ἠδυνήθη τέλεον ν' ἀφανίσῃ. Πέντε δ' ὅλα ἔτη ἔζων ἀναπνέουσα τὴν εὐωδίαν τῶν ῥόδων, δι' ἧν ὁ θεῖος γέρον τὰς κύλικας ἐστεφάνου, θηλάζουσα τὸ τῶν σοφίαν ἀπαυγαζόντων ὀφθαλμῶν φῶς καὶ τὴν ἐκ τῶν κατακλυζομένων χειλέων εὐγλωττίαν, κρούουσα τὰς λύρας καὶ κιθάρας, ἀναπτύσσουσα τὰ κυλινδροειδῆ βιβλία μετὰ πυριφλεγῶν παρειῶν, θεωμένη τὰ ἐκ χαλκοῦ καὶ μαρμάρου ἀγάλματα καὶ θεραπεύουσα τὰ ἄνθη τοῦ κήπου αὐτοῦ. Ἡ δὲ ποίησις, ἡ μουσικὴ, τὸ ἔαρ νέαν ζωὴν ἔλαβον, ἐξ οὗ μετ' ἐμοῦ τοῦ παιδίου ἐκ νέου αὐτῶν ἀπέλαυνεν. Ἐλεγε δ', ὅτι, καίπερ ὀγδοηκοντούτης γενόμενος, νῦν ὅμως πρῶτον κατενόει πολλὰ τῶν βιβλίων, ἐξ οὗ ἐγώ, τὸ παιδίον, αὐτὰ αὐτῷ ἀνεγίγνωσκον.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Φιλάρμονος ἀπεκάλουν με οἱ Μιλήσιοι τὴν καλλίστην παρθένον ἀπάσης τῆς Ἰωνικῆς ἀκτῆς καὶ τότε πρῶτον εἶδον τὸ πρόσωπόν μου ἐν κατοπτρῷ. Καὶ ὁ μὲν ἄβρὸς βίος τῆς πλουσίας πόλεως, ἐν ἣ ἡ πρῶτως ἡ ἑλληνικὴ διάνοια ὑπὸ τὸν λαμπρὸν τῆς Ἀσίας ἥλιον εἰς εὐθαλῆ ἀκμὴν ἐξίκετο, ἤρξατο κατακλύζων με διὰ ψοφοῦντων κυμάτων, ἀλλ' ἐγὼ δυσαρέστως διεκείμην.

Διότι ἐν μέσῳ μὲν τῶν βιβλίων καὶ μαρμαρίνων ἀγαλμάτων τοῦ Φιλάρμονος ἤμην φαιδρά, ἐν δὲ τῇ μεθυστικῇ χορείᾳ τῆς χαρᾶς περιστοιχιζομένη ὑπὸ λατρευτῶν ἐγενόμην

σπουδαία, σύννους, αθάδης καὶ ὑπερήφανος. Ἐπόθουν δέ τι, οὐ ἔστερούμην.

Οἱ Μιλήσιοι δ' ἄνδρες ἐφαίνοντό μοι τετυφωμένοι. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐθήρευον τὴν εὐνοίαν μου, ἐγὼ δὲ κατεφρόνου αὐτῶν.

Ἐμεῖνα δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλάμμοτος ὄρφανή, νέα, πένης καὶ ἄπειρος ἐν τῷ κόσμῳ.

Τότε Πέρσης τις σατράπης ἰδὼν με ἐπενόησε κομίσας τὴν πολυύμνητον Ἰωνιάδα παρθένον εἰς Περσέπολιν νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὴν εἰς τὸν μέγαν βασιλέα. Ἡ δ' ἄφρων νεανικὴ ψυχὴ μου ἀνεφλέχθη τότε. Ἐφανταζόμην δὲ τὴν Ῥοδάνη, τὴν τὸν Αἰγύπτιον βασιλέα, ἢ τὴν πατριῶτιν Θαρρηλίαν, τὴν τὸν τῆς Θεσσαλίας βασιλέα ὡς σύμβιον λαβοῦσαν. Αὐτὸς δ' ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, ὁ ἰσχυρότατος τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων, παρίστατο τῇ ψυχῇ μου ὡς τὸ σύνολον παντός, ὅτι ἀνδρικόν, καλόν, εὐγενές, ἐράσμιον καὶ μεγαλόφρον. Διότι ὡς παιδίον μὲν παρὰ τῷ Φιλάμμονι ἤμην προῶρος φρόνιμος, ἀλλὰ νῦν ὡς ἐφηβάσκουσα παρθένος ἐγενόμην ἄφρων. Ἀφικομένην δ' εἰς Περσέπολιν ἐκόσμησάν με πολυτελέστατα καὶ εἰσήγαγον εἰς τὰ βασίλεια, ἅτινα ἦσαν κεκοσμημένα τοσοῦτον πολυτελῶς, ὥστε ἡ ὄψις τῶν ἀνθρώπων ἡμαυροῦτο. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς πολυτελείας ταύτης ἐκάθητο ὁ μέγας βασιλεὺς ἐπίσης πολυτελῶς μὲν ἐσταλμένος, ἀλλ' ὄψιν ἀγροῖκον ἰδιώτου ἔχων. Ἐνέβλεψε δ' εἰς ἐμὲ ταυρηδὸν βλέμματα χαῦνα δεσπότητος χαύνου στρέψας καὶ τέλος ἤρξατο ὀρέγων νυσταλέος τὴν χεῖρα ἐπ' ἐμέ, ὡς ἐπ' ὄντιόν τι. Τοῦτο δ' ἐξηγγρίωσέ με καὶ δάκρυα ἀγανακτήσεως κατέκλυσαν τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἄλλ' ὁ Πέρσης ἐχάρη ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐμειδία χαύνας. Ἐφείσατο δ' ἐμοῦ ἔκτοτε τὰ δάκρυα ἰδὼν καὶ εἶπεν, ὅτι ἡ ὑπερηφανία τῶν Ἑλληνίδων ἤρεσκεν αὐτῷ πλέον τῆς δουλικῆς ὑποταγῆς τῶν ἄλλων γυναικῶν.

Ἄλλα μετὰ τινος ἑβδομάδας ἀνεφλέχθη ἡ καρδία τοῦ δεσπότη καὶ ἐγὼ καταληφθεῖσα ὑπὸ δέους περιέπεσον εἰς μελαγχολίαν. Ξένα, μονότροπα, αὐστηρὰ ἐφαίνοντό μοι τὰ περὶ ἐμέ. Διότι οὐδὲν ἐκίνει τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες εὐρωτιῶντες διητῶντο ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν ἐκθηλυόντων ἀρωμάτων περιπνεομένοις πολυτελέσι δωματίοις. Ἀλλόκοτος δὲ καὶ δέος ἐμπνέουσα προσήτενιζέ με ἡ ἀσιατικὴ πολυτέλεια καὶ ἡ μαγεία, ἣτις τὸ πρῶτον αἰχμάλωτον τὴν ψυχὴν μου εἶχε λαβοῦσα, ἠφανίσθη τέλεον. Ῥίγος δὲ κατελάμβανέ με ἐν τοῖς ναοῖς καὶ πρὸ τῶν εἰδώλων τῆς ξένης χώρας καὶ ἐπόθουν νὰ ἐπανάιδω τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ τινος δὲ χρόνον ἐδραπέτευσά. Ἐλευθέρα δ' ἀνέπνευσά ἅμα πατήσασα τὴν ἰωνικὴν γῆν, ἅμα ἰδοῦσα ἐκ νέου τὴν νέαν καὶ μείζονα εὐτυχίαν ὑπισχνουμένην ἑλληνικὴν θάλασσαν προσκλύζουσαν πρὸς τὸν αἰγιαλόν. Ἀκολουθουμένη δ' ὑπὸ δούλης ἐζήτησα ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιλήτου πλοῖον δυνάμενον νὰ με διαπεραιώσῃ εἰς Ἑλλάδα. Εὗρον δὲ μεγαρικόν τινα ναύκληρον, ὃς ἄσμενος ἐδέξατο νὰ με μετακομίσῃ εἰς Μέγαρα, ὅθεν εὐκόλως ἠδυνάμην νὰ ἔλθω εἰς τὰς ὑπερηφάνως ἐξανθούσας ἤδη Ἀθήνας, ἅς ἀπὸ πολλοῦ ἡ ψυχὴ μου ἐπόθει. Εἰς Μέγαρα δ' ἀφικομένη μετὰ τῆς δούλης κατελήφθην ἐπὶ μικρὸν μόνη καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ. Ἄλλ' ὁ προβητικῶς τὴν ἡλικίαν ναύκληρος, ὁ διαπεραιώσας με ἐκ Μιλήτου εἰς Μέγαρα, ἐκάλεσέ με εἰς τὴν οἰκίαν ὑπισχνούμενος νὰ με πέμψῃ προσεχῶς εἰς Ἀθήνας. Καὶ ἀπεδεξάμην μὲν τὴν εὐμενῆ πρόσκλησιν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀνέβαλλεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν παρασκευὴν τῆς ἀποστολῆς, ἕως οὗ τέλος κατενόησα, ὅτι ἐπεβούλευε νὰ με κρατήσῃ παρ' ἑαυτῷ. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ κατέμαθον, ὅτι σὺν τῷ πατρὶ καὶ ὁ ἐφηβάσκων υἱὸς ἀνεφλέχθη ὑπ' ἔρωτος, ὥστε ὡς αἰχμάλωτος ἐν τῇ οἰκίᾳ κρατουμένη ὑπὸ δύο ἐρώντων κατεδιωκόμην,

ὑπερ ἀλγεινότατόν μοι ἦτο. Ἐπίστευον δ' οἱ ἄφρονες ἐκεῖνοι, ὅτι χάριν αὐτῶν ἐφυγον ἀβλαβῆς καὶ ἀνέπαφος τὸν μέγαν βασιλέα καὶ διεφύλαξα ἐμαυτήν! Ὡς δὲ χαλεπῶς προσεφερόμην καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν ἐπραττον, ἵνα διαρρήξω τοὺς δεσμούς, οὓς πανούργως εἶχον ἐπιβαλόντες μοι, ἐξερράγη φοβερός καὶ φλογερός ὁ χόλος ἀμφοτέρων. Καὶ ἡ τοῦ ναυκλήρου δὲ γαμετὴ καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπόπτως πρὸς τὴν νέαν ζένην διακειμένη βλέπουσα νῦν, ὅτι οἱ δύο ἄνδρες ἐμίσουν ἐμὲ καὶ ὅτι ἔνεκεν ἐμοῦ ἐκ τούτου ἤριζον πρὸς ἀλλήλους, κατελήφθη ὑπὸ ἀγρίας ζηλοτυπίας. Ὡστε τέλος ἐβλεπον ἐμαυτήν ὑπὸ Ἐρινύων περιστοιχιζομένην καὶ δεινῶς ἀπειλουμένην ὑπὸ τῶν παθῶν πάντων τούτων τῶν ἐξηγηριωμένων. Ἐπῆλθε δ' αὐτῇ ἡ ἐπίνοια νὰ ἐρεθίσῃ τοὺς Μεγαρέας κατ' ἐμοῦ ὡς παραγούσης τοὺς ἄνδρας καὶ ταρατούσης τὴν οἰκειακὴν εἰρήνην. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ δύο ἄνδρες δεινῶς ἐχαλέπαινον ἐπὶ τῇ σκληρότητί μου καὶ κατενόουν, ὅτι ἀδύνατον ἦτο πλείονα χρόνον νὰ με κρατήσωσι παρ' ἑαυτοῖς, μένεα πνέοντες συνήργουν καὶ αὐτοὶ τῇ γυναικὶ πρὸς ἐκδίκησιν. Καὶ ἡ ἐπιβουλή ἐπέτυχε. Καὶ πῶς ὄχι; Δὲν εὐρισκόμην ἐν Μεγάροις ἐν τῷ μέσῳ Δαυριέων, οἵτινες, καίπερ ἐν τῷ μέσῳ μὲν τῶν περιοικούντων Ἰώνων, μακρὰν δὲ τῶν ὁμοφύλων τῆς Πελοποννήσου, ἐγγύτατα δὲ τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἀπειλητικῶν Ἀθηναίων ζῶντες, ὅμως πιστεύουσιν, ὅτι πολὺ μᾶλλον τῶν δαυρικῶν τρόπων ν' ἀντέχωνται καὶ δουλικώτερον πρὸς τὰ Σπαρτιατικὰ ἦθη νὰ ἐποφθαλμιῶσιν ὀφείλουσιν; Ἄλλ', ὅσῳ αὐστηροὶ καὶ ἀνδρικοὶ ἔργῳ θέλουσι νὰ φαίνωνται, τοσοῦτ' ἀκολαστότεροι εἶναι, ὅταν ὑπὸ μανίας τινὸς καταλαμβάνωνται· διότι εἶναι ἄγροικοὶ καὶ ἄμοι τὴν ψυχὴν καὶ ταπεινοὶ τὸ φρόνημα. Ἡ σφοδρότης δὲ τῆς αἰσθήσεως δὲν πραΰνεται, ὡς ἡ ψυχὴ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὑπὸ τῆς πνοῆς τῆς χάριτος.

Τέλος δ' ἐφάνησαν, ὅτι ὑπεχώρουν τῇ λιπαρᾷ δεήσει μου καὶ ὅτι ἔτοιμοι ἦσαν νά μοι ἐπιτρέψωσι ν' ἀπέλθω ἤσυχος. Ἐκ τούτου δ' ἡμίονος, ἵνα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ φορεῖον, ἵνα ἐμέ καὶ τὴν δούλην παραλάβῃ, ἴσταντο πρὸ τῆς οἰκίας. Ἄλλ' ἄμα ἐξελθοῦσα τῆς οἰκίας τοῦ Μεγαρέως εἶδον τὸν κατ' ἐμοῦ ἐξηγριωμένον λαὸν συνηθροισμένον ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὑποδεχόμενόν με μετὰ σκωπτικῶν καὶ ὕβριστικῶν λόγων. Ἦρκεσε δὲ τῷ λαῷ τῶν Μεγαρέων νά μάθῃ, ὅτι Μιλησία ἤμην, ἵνα μισήσῃ καὶ ὡς λυσσῶν καταδιώξῃ με. Ἄγνοῶ δ', ὅτι ἐνεποίησέ μοι τοσοῦτον θάρρος καὶ ὑπερηφανίαν, ὡς τὸν δωρικὸν ἐκείνον ὄχλον σαίροντα, κραυγάζοντα, ἀπειλοῦντα περὶ ἐμέ συνηθροισμένον εἶδον. Ἄλλ' ὑπερήφανον αἴρουσα τὴν κεφαλὴν ἐβάδισα διὰ τοῦ πλήθους ἐκείνου. Ἦκολούθει δέ μοι ἡ δούλη τρέμουσα. Καὶ οἱ μὲν ἐνώπιον ἐμοῦ ὄντες παρεχώρησαν τῆς ὁδοῦ, ἀλλ' οἱ ὀπισθεν αὐτῶν ἰστάμενοι ἐπάθησαν αὐτοὺς πάλιν ἐπ' ἐμέ. Τότε δ' ἠσθόμην ἐμαυτὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐξηγριωμένου ἐκείνου ὄχλου αἰχμάλωτον καὶ ὠστιζομένην. Ὡς δ' ἐξηγριωμένη λέξιν τινὰ ὀργὴν ἐκφαίνουσαν ἐξετόξευσα, ἐδράζαντό τινες δεινῶς ἀπειλοῦντες τῶν βραχιόνων καὶ τοῦ ἱματίου μου.

Ἄλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου ὁδοιπορικὴ ἄμαζα ὑφ' ἵππων ἐλκομένη διέβαινε ἐκεῖθεν, ἐν ἣ ἄνθρωποι εὐπρεπῆς καὶ εὐπορος, ὡς ἐφαίνετο, ὑπὸ δούλων περιστοιχιζόμενος ἐκάθητο.

Οὗτος ἰδὼν με ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπειλητικοῦ ἐκείνου ὄχλου καὶ τινὰς ἐπιβάλλοντας ἤδη χεῖρας ἐμοὶ ἐκέλευσε τὸν μὲν ἡνίοχον νά ἐπίσχη, τοὺς δὲ δούλους νά ἀναβιβάσωσιν ἐμέ τε καὶ τὴν δούλην ἐπὶ τὸ ὄχημα καί, τούτου γενομένου, εἶδον ἐμαυτὴν ἐν βραχεῖ ἀπαγομένην ὑπὸ τοῦ ξένου ὀχήματος καὶ ἀπηλλαγμένην τοῦ ἀνεξιτήλου ἐκείνου αἴσχους, ὑφ' οὗ ἐπηπειλούμην, καὶ τῶν ἐς αἰεὶ ἐπαράτων Μεγάρων.»



«Νῦν ἐννοῶ, Ἀσπασία,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς, «τίνος ἕνεκα σὺ ἢ τοσοῦτον ἐπιεικῆς καὶ μετρία τὸ ἦθος καὶ τοὺς τρόπους, ὡσάκις περὶ Δωριέων καὶ δωρικῶν τρόπων λόγος γίνεται, τοσοῦτον ἐχθρικῶς διακειμένη καὶ ἐξηγηρωμένη δαίκνυσαι.»

«Δὲν ἀρνοῦμαι,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἀπὸ τοῦ συμβάντος ἐκείνου ἐν Μεγάρους ὤμοσα, ὅτι ἀληθῶς θὰ διατελῶ πολεμίως διακειμένη καὶ θὰ τιμωρᾶμαι πάντοτε τοὺς Δωριεῖς!»

«Ὁ δ' ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὃς ὡς σωτὴρ ἐπιφανεῖς ἀπήγαγέ σε,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἦτο βεβαίως οὐχὶ ἕτερός τις, ἢ ὁ Ἴππώνικος;»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

«Ἐν Μιλήτῳ μὲν,» ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὐτῆς ὁ Περικλῆς, «ἔλαβες πείραν τῆς σφριγώσης ἀκμῆς τῶν Ἴωνικῶν, ἐν Μεγάρους δὲ τῆς ἀγροίκου σκαϊότητος τῶν Δωρικῶν τρόπων. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν Ἀθηνῶν, ἐλπίζω, ὅτι εὐρίσκεις τὴν εὐχαριν ἐκείνην καὶ εὐεργετικὴν μεσότητα, ἣν παρέχει ἡ διαλλαγὴ καὶ ἀρμονία τῶν ἐναντιώσεων.»

«Οἰωνὸς ἄριστος ἐφάνη μοι τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἡ τύχη ἠθέλησεν ἅμα πατήσασα τὸ ἔδαφος τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἔλθω εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν ἐστίαν ἐκείνην, ἐξ ἧς οἱ λαμπρότατοι σπινθήρες τοῦ νέου ἀττικοῦ πνεύματος ἐκθρόσκουσι, πρὸς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου!» —

«Καὶ ἐκεῖ,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «κατέλαβες τοὺς ἀνδρας, οὓς ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπόθει, τοὺς δραστηρίους καὶ δεκτικούς πάσης νέας ιδέας, οὓς ἠδύναστο νὰ διδάξῃς — ἐκεῖ εὗρες τὸν πυρίληπτον καὶ ἀκμαῖον Ἀλκαμένην . . .»

«Καὶ τὸν μεριμνοφροντιστὴν, τὸν ἥκιστα πυρίληπτον καὶ ἀκμαῖον υἱὸν τοῦ Σωφρονίσκου,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ

ἐκατέρω ἐπειράθη νὰ παράσχω, ὅτι μοι ἀναγκαῖον τῇ φύσει αὐτῶν ἐφάνη. Καὶ τῷ μὲν ἀγαλματοποιῷ κατέδειξα, ὅτι οὐχὶ μόνον παρὰ τοῦ διδασκάλου Φειδίου δύναται νὰ μανθάνη τις, τὴν δὲ πλαστὴν μετριοφροσύνην τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας, ὅς τοὺς πάντας διὰ τῶν μεριμνητικῶν αὐτοῦ ἐρωτήσεων κατατρώχει, κατάρθωσα νὰ μετατρέψω εἰς ἀληθῆ. Ἄλλ' ἔτι ἐπεπόθουν τὸν ἄνδρα, ᾧ οὐχὶ τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο, ἀλλὰ τὸ πᾶν, ἐμὲ αὐτὴν ὄλην νὰ προσενέγκω δὲν θὰ ἀπάκνουν. Ἀλλὰ τέλος εὔρον αὐτόν. Ἀπὸ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου ἐγγύτερον ἐγενόμην τῆς καμίνου, ἐξ ἧς τοῦ νέου ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ βίου οἱ πρωτοτυπώτατοι σπινθήρες ἐκθρόσκουσιν, ἢ ὅσον ἐγγύς αὐτῆς ἤμην ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου . . .»

«Ποῦ δ' εὔρες τὴν κάμινον ταύτην;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ συμβίου τῆς ταωνοκτόνου Τελεσίπτης!» ἀπεκρίνατο μεδιῶσα ἡ Ἀσπασία καὶ χαριέντως μορφάσασα ἐκλίνε τὴν εὐδόστρυχον κεφαλὴν ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ ἐξόχου ἀνδρός.

Οὗτος κύψας ἐφίλησεν αὐτὴν καὶ εἶπεν·

«Πολλοὶ τῶν ἐμψύχων ἐκείνων σπινθήρων τῆς ἑλληνικῆς διανοίας θὰ ὑπνωττον ἔτι ἐν τῷ στήθει τοῦτο, Ἀσπασία, ἂν μὴ εἶχες κλίναςα τὴν περικάλλη ταύτην κεφαλὴν ἐπ' αὐτό!» —

Ἐν τοιαύτῃ διαχύσει διήλθε τὴν ἡμέραν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Σοφοκλέους τὸ εὐδαιμον ζεῦγος.

Ἄλλ' ἤδη συνεσκόταζεν· οἱ θάμνοι πλείονα εὐωδιαν ἀπέπνεον· αἱ ἀηδόνες ἤρξαντο ἄδουσαι ἐπὶ τῶν κλάδων· οἱ τέτιγες ἐν τῇ πόᾳ ὡς ἀμιλλώμενοι πρὸς ἐκείνας ἤραν τὴν λαμπρὰν αὐτῶν φωνήν· αἱ λαμπυρίδες ἐκ τοῦ βαθέος σκότους τῶν θάμνων ἔλαμπον καὶ ὁ Ἑσπερος ἐσπινθηροβόλει ἐκ τοῦ ἑσπερινοῦ οὐρανοῦ.

Τότε δ' ἐπεφάνη αὐθις ὁ τραγικὸς καλῶν εἰς δεῖπνον

τοὺς ξένους καὶ ᾠδήγησεν αὐτοὺς ἐκ δευτέρου εἰς τὸν προσφιλεῖ ἐκεῖνον καὶ χαριέντως ἐσκευασμένον οἰκίσκον.

«Μοὶ ἔδωκας,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς προσβλέπων τὴν Ἀσπασίαν, «ἐντολήν τινα, ὅτε ἀπαλλαττόμενος ἀπρηχόμην. Καὶ τίς δύναται ν' ἀπειθήσῃ καὶ νὰ μὴ ἐκπληρώσῃ πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς;»

Ταῦτα λέγων ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ δωματίου, ἐξ οὗ προήρχετο ἡ Φιλαίνιον.

Ὁ δὲ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἄσμενοι ὑπεδέξαντο τὴν ἐξ ἀπροσδοκίτου ἐπιφανείσαν. Ἦτο δ' ἡ Φιλαίνιον μικρὰ μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ θελκτικωτάτη καὶ ἄρμονικωτάτη τὴν μορφὴν, τὰ μὲν μέλη εὐπαγῆ ἔχουσα, ἀλλὰ τὰς κινήσεις χαριστάτας. Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτῆς ἦσαν μελάντατοι καὶ τὸ στενὸν πῶς μέτωπον περιέβαλλον οἱ μελάντατοι βόστρυχοι, ἐξ ὧσων ποτὲ ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου εἶδεν. —

Ἡ Ἀσπασία δ' ἐρασμιώτατα εὐχαρίστησε τῷ ποιητῇ ἐπὶ τῇ εὐπειθείᾳ καὶ ἐνέστιζε φίλημα τῷ μετώπῳ τῆς Φιλαίνιου. Εἶτα δὲ κατεκλίνθησαν φαιδροὶ ἐπὶ τὸ δεῖπνον πάντες. Πολλὰ δ' ἐπιτερπῆ λιχνεύματα παρετέθησαν καὶ ὁ χῖος ἀνθοσμίας ἔρρει ἄφθονος, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι φαιδρῶς καὶ εὐφυῶς διελέγοντο καὶ ἐγέλων.

Εἶτα δ' ἀνέγνω ὁ Σοφοκλῆς τὸν ὕμνον εἰς τὸν Ἔρωτα ὡς ὑπέσχετο, τὸν ἀθάνατον ἐκεῖνον χορικὸν ὕμνον εἰς τὸν ἀνίκατον μάχαν.

Μεθυσθέντες δ' ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἤρξαντο εἶτα ὁ τε ποιητῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἄδοντες τὸ ἄσμα ὑπὸ κροῦσιν τῆς κιθάρας. Ἐρρεῖ δὲ τὸ μέλος ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτόματον καὶ ἀμφοτέροι κοινῇ ἐξευρόντες περιέθησαν αὐτὸ τῷ ἄσματι.

Ἡ δὲ Φιλαίνιον ὑπὸ τῆς αὐτῆς μέθης καταληφθεῖσα συνῆδεν ἐκείνοισ καὶ τόσον ὑπὸ τοῦ ἄσματος, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ πυράδου χίου ἐνθουσιῶσα ἤρξατο πάραυτα προσαρ-

μόζουσα τῷ ἄσματι τὰς ἐπιχαριτωτάτας καὶ ἐκφραστικωτάτας ὀρχηστικὰς κινήσεις.

Τίς δ' ἠδύνατο νὰ περιγράψῃ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν θεοφιλῶν ἐκείνων; Διότι ἦσαν φαυδροὶ καὶ εὐδαίμονες, ὡς οἱ Ὀλύμπιοι θεοί.

Ἦτο δ' ὁ Περικλῆς μετὰ τῆς Ἀσπασίας ἐν βαθεῖ λυκόφωτι ἐπανερχόμενοι οἴκαδε διέβαινον τὸν κήπον, μεθυστικὴν εὐωδίαν ἀπέπνεον τὰ ρόδα καὶ τὸ κοκκοβαφές, μυστηριωδῶς λάμπον, ἀκμαῖον τοῦ Διὸς ἄνθος ἤστραπτεν ἐν τῷ σκότει.

Οὐδέποτε δ' ἀνέμελψαν αἱ ἀηδόνες παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ λαμπρότερον, ἢ ὅσον τὴν νύκτα ἐκείνην.

«Ἀκούεις, τί ψάλλουσιν;» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν μειδιῶσαν καὶ παρ' αὐτῷ πορευομένην Ἀσπασίαν. «Ψάλλουσιν ἅπασαι τὸν χορικὸν εἰς τὸν Ἔρωτα ὕμνον, ὃν ὁ Σοφοκλῆς ἐποίησε. Ψάλλουσιν ἅπασαι·

«Ἔρωσ ἀνίκατε μάχαν,  
Ὅς ἐν μαλακαῖς παρειαῖς  
Νεάνιδος ἐννυχεύεις» —

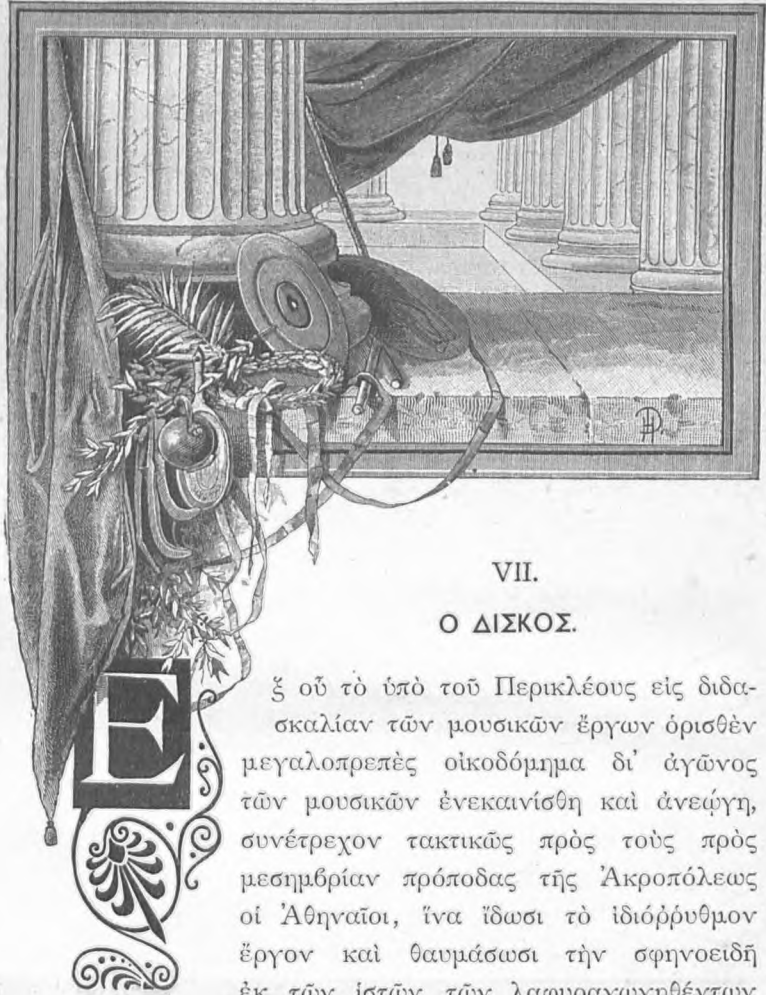
Ψάλλουσιν ἅπασαι·

«Νικᾷ δ' ἐναργῆς θλεφάρων ἡμερος εὐλέκτρον  
Νύμφας, τῶν μεγάλων πάρεδρος θεσμῶν.»

Ψάλλουσιν ἅπασαι·

«Ἄμαχος συμπαῖζει θεὸς Ἀφροδίτα.»





## VII.

### Ο ΔΙΣΚΟΣ.

Ξ οὐ τὸ ὑπὸ τοῦ Περικλέους εἰς διδασκαλίαν τῶν μουσικῶν ἔργων ὀρισθὲν μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα δι' ἀγῶνος τῶν μουσικῶν ἐνεκαινίσθη καὶ ἀνεάγη, συνέτρεχον τακτικῶς πρὸς τοὺς πρὸς μεσημβρίαν πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα ἴδωσι τὸ ιδιόρρυθμον ἔργον καὶ θαυμάσωσι τὴν σφηνοειδῆ ἐκ τῶν ἰστῶν τῶν λαφυραγωγηθέντων Περσικῶν πλοίων οἰκοδομηθεῖσαν στέγην.

Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ Ὀιδείου συνετελέσθη καὶ τὸ Λύκειον καί, ὡς τέως πρὸς ἐκεῖνο, οὕτω νῦν ἀστίζεται τὸ πλῆθος πρὸς τὰς πρὸς ἀνατολὰς πύλας τὰς κατὰ τὸν Ἰλισσόν, ἵνα ἴδῃ τὸ νέον μεγαλοπρεπὲς γυμνάσιον, ᾧ οὐδὲν ἕτερον ὅμοιον ἦτο.



Καὶ νέον μὲν εἶναι τὸ γυμνάσιον, ἀλλ' εἰς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κίονας εἶναι ἤδη ἐγκεχωραγμένα τῆδε κάκεισε ὑμνητικά ἐπιγραφαὶ τοῦτον, ἢ ἐκεῖνον τὸν καλὸν ἔφηβον ὑμνοῦσα. Διότι οὐ μόνον οἱ δημιουργοῦντες τεχνῖται φοιτῶσιν ἐνταῦθα, ἵνα τὴν εὐμορφίαν τῶν ἐφήβων γυμνὴν καὶ ἀκατακάλυπτον κατὰ τὰ πλεῖστα γυμνάσια θεώμενοι, ὡς ἐν σχολείῳ ἀσπαστῶ, τὸ φυσικὸν καὶ καλόν, τὸ ἀναγκαῖον τῇ πλαστικῇ, διδάσκωνται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπράγμονες φιλόκαλοι, ἵνα εὐφραίνωνται θεώμενοι τὴν ἐλευθέρως ἀναπτυσσομένην ἀκμὴν τοῦ ἐφηβικοῦ κάλλους. Πρὸς τὸ ἔμπειρον δὲ καὶ ἐνθουσιῶδες βλέμμα τούτων ἀμιλλᾶται καὶ ὁ ὀφθαλμὸς φιλοστόργων καὶ φιλοτίμων πατέρων, οἵτινες χαίροντες καὶ ὑπερήφανοι προσβλέποντες τὰ γυμνάσια καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν τέκνων παρορμῶσιν αὐτὰ εἰς ἀνάπτυξιν τῆς ῥώμης καὶ διεγείρουσι τὸ φιλότιμον σφοδρῶς μορφάζοντες καὶ λαμπρῶ τῇ φωνῇ παραινούντες. Παρὰ τούτους δ' εἶναι καὶ τινες ἐνθουσιαστικοὶ ἐρασταὶ τῆς γυμναστικῆς, οἷς ὑψίστην ἡδονὴν αὐτῇ ἢ θεᾷ τῶν γυμνασίων παρέχει, καὶ οἵτινες, καίπερ γεγηρακότα τὰ μέλη ἔχοντες, ὅμως ὡς ἀνηβάσκοντες ὑπὸ τοῦ ζήλου ταῖς κινήσεις καὶ τοῖς γυμνασίοις τῶν νέων, ὅσα ἐνάπιον αὐτῶν γίνονται, εἴτε ἐκόντες, εἴτε ἀσυνειδήτως ἀκολουθοῦντες τῷ ὀφθαλμῷ νομίζουσιν, ὅτι αὐτοὶ αὐτὰ γυμνάζονται. Εἰς τοσοῦτον δὲ προβαίνει ὁ ἔμφυτος οὗτος ἔρωσ παρὰ πολλοῖς τῶν μανικῶν τούτων ἐραστῶν τῆς γυμναστικῆς, ὥστε δὲν ἀρκοῦνται μόνον νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸ Λύκειον καὶ τὰς παλαίστρας καὶ νὰ θεῶνται καθ' ἡμέραν ἀργοί, ἀλλ' ἐνίοτε καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τούτου, ὁρμῶσιν εἰς τὸ μέσον τῶν ἐφήβων, ἵνα μετάσχῃ καὶ αὐτοὶ τῶν γυμνασίων, ἢ προκαλοῦσί τινα τῶν παρισταμένων ὁμηλικῶν εἰς πάλην ἐπὶ τῆς ψάμμου τοῦ γυμνασίου. «ὦ οὗτος, Χαρίσιε,» λέγει τις ἐνίοτε, «δὲν πειρώμεθα ἅπαζ ἔτι γυμνασίας τινός, ὡς

ἄλλοτε συχνάκις κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς χρόνους τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας; Ὅποιοι νέοι Ἡρακλεῖς ἤμεθα ἡμεῖς τότε! Ὅποσον διάφοροι τῶν σημερινῶν παιδαρίων!» Τοιαῦτά τινα λέγουσι καὶ ἀναμνησκόμενοι τῶν θαλερῶν ἐφηβικῶν ἡμερῶν ὀρμῶσιν ἐπ' ἀλλήλους οἱ δύο ἄνδρες καὶ παλαῖουσι κατὰ τοὺς ἀλήστους κανόνας τῆς τέχνης ἐνώπιον τῶν παρορμῶντων αὐτοὺς θεατῶν.

Οὐ μόνον δὲ πρὸς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις χρησιμεύει τὸ γυμνάσιον, ἀλλὰ καὶ ὡς κολοσσιαία λέσχη καὶ ἀναψυχῆς τόπος. Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον πρὸς τοῦτο χρήσιμον εἶναι, ὅσῳ ὁ μὲν πρὸς τὰ ἰδίως γυμνάσια χρήσιμος χῶρος ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν πλευρᾷ τοῦ περιστύλου ὀπισθεν τῆς διπλῆς στοᾶς περιορίζεται, αἱ δὲ τρεῖς ἄλλαι στοαὶ καὶ οἱ δενδρόφυτοι περίπατοι οἱ παρὰ τῷ γυμνασίῳ εἰς ὀμίλιαν μόνον τῶν Ἀθηναίων χρησιμεύουσι. Διότι ἐνταῦθα συνέρχονται μετὰ τῶν ζηλωτῶν, φίλων καὶ μαθητῶν περισπούδαστοι ἄνδρες, ὡς δυνάμενοι μᾶλλον ἀνενοχλήτως ἐνταῦθα νὰ διαλέγωνται, ἢ ἐν ταῖς στοαῖς τῆς θορυβώδους ἀγορᾶς. Ὅτι δ' οἱ ἐπιγιγνόμενοι ἐκ κυλινδρικῶν κονιορτωδῶν βιβλίων ἐπιμελῶς θ' ἀναγιγνώσκωσι, ταῦτα ἐκ τῶν χειλέων αὐτῶν τῶν σοφῶν ἐνταῦθα ἄφθονα προχέονται. Τῷ διδασκάλῳ δὲ καὶ τοῖς εὐαρίθμοις κατ' ἀρχὰς μαθηταῖς, οἵτινες παρ' αὐτὸν βαδίζοντες ἀκροῶνται, συμπαρακολουθοῦσι καὶ ἐκ τοῦ πλήθους οἱ βουλόμενοι. Ὅλίγα δ' ἡμέραι παρήλθον, ἐξ οὗ τὸ Λύκειον τὰς θύρας αὐτοῦ ἀνέφξε, καὶ ὅμως ἀκούεται ἤδη ἐν αὐτῷ ὁ ῥοῖζος τῆς τολμηρᾶς τῶν πτερύγων τῆς ἐλληνικῆς διανοίας ῥιπῆς.

Ἐν τῷ προσώπῳ δὲ τοῦ γέροντος ἐκείνου, οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ λάμπουσιν, ἀναγνωρίζει τις τὸν φίλον τοῦ Περικλέους, τὸν εὐγενῆ Ἀναξαγόραν. Ὅς δ' αὐτός, καὶ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων ἔμαθον ἤδη νὰ ἐρευνῶσι τὰς ἀφορμὰς τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ ν' ἀναζητῶσι τοὺς αἰωνίους νόμους τῆς

φύσεως παιδιάς θεωροῦντες τοὺς περὶ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν μύθους. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἔτι εἶναι οἱ προθυμοῦμενοι νὰ θεωρῶσιν αὐτὸν ὡς ὀλέθριον τινα μάγον.

«Δὲν εἶναι οὗτος ὁ ἐκ Κλαζομενῶν σοφός;» ἐρωτᾷ Ἀθηναῖός τις στρεφόμενος πρὸς ἓνα τῶν ὀμιλητῶν καὶ ἀκροατῶν τῶν περὶ αὐτόν. «Δὲν εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος, περὶ οὗ λέγεται, ὅτι ποτὲ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσιν ἐκάθητο σισύραν περιβεβλημένος ἐν εὐηλίῳ καὶ εὐδία ἡμέρᾳ καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς σκώπτοντας αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ μία ὥρα καὶ θύελλα θὰ ἐνσκήψῃ, ὅπερ καὶ ἀληθῶς εἰς θαυμασμόν πάντων ἐγένετο; Πόθεν ἄλλοθεν τεκμαίρομενος προεσήμαινε τοῦτο ὁ ἀνὴρ, ἂν μὴ ἐκ τούτου, ὅτι ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους κάλλιον αὐτὸς τὰ τῆς φύσεως ἔχει ἐξερευνήσας καὶ τὰ τῆς μαντικῆς ἐννοεῖ;»

«Ἐρώτησον αὐτόν!» ἀποκρίνεται ὁ μαθητής.

Ὁ δ' Ἀθηναῖος πείθεται αὐτῷ καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐρώτησιν πρὸ τοῦ Ἀναξαγόρου.

«Σὺ εἶσαι ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐν σισύρᾳ καθήμενος καὶ τὴν θύελλαν προειπών, ἐν ᾧ εὐδῖος ὁ οὐρανὸς καὶ λαμπρὸς ὁ ἥλιος ἐφαίνετο;»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο μειδῶν ὁ Ἀναξαγόρας. «Καὶ σὺ δὲ θὰ ἠδύνασο νὰ προείπῃς τοῦτο ἄνευ μαγικῆς τινος, ἢ μαντικῆς τέχνης, ἂν εἶχες ἀκούσας τι, ὡς ἐγώ, παρ' Ἀρκαδικοῦ τινος ποιμένος περὶ τῆς καλύπτρας τοῦ Ἐρυμάνθου.»

«Τί ἐννοεῖς καλύπτραν τοῦ Ἐρυμάνθου λέγων;» ἐρωτᾷ ὁ Ἀθηναῖος.

«Ὁ Ἐρύμανθος,» ἀποκρίνεται ὁ Ἀναξαγόρας, «ἵσταται ὡς ὑψηλὸν ὄρος ἐκεῖ, ὅπου τὰ ὄρια τῆς Ἀρκαδίας, Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος συμβάλλουσιν. Ὅσακις δέ τις ἐξ Ὀλυμπίας ὄρισμένην τινὰ κορυφὴν αὐτοῦ κεκαλυμμένην ὑπὸ καλύπτρας νεφέλης βλέπει ἐν πνιγηρῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ὁ καυκίας πνέει,

πρέπει νά εἶναι βέβαιος, ὅτι ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ θύελλα θά ἐνσκήψῃ, ἣτις ψυχράν φρικίασιν καί ῥαγδαιοτάτην βροχὴν ἐπὶ τοῦς Πισαίους λειμῶνας θά ἐπενέγκῃ.»

Ὡς δὲ μετὰ τοῦτο οἱ παριστάμενοι περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἀρχῆς τῶν ἀστραπῶν καὶ βροντῶν τὸν λόγον ποιοῦνται, ἰσχυρίζεται ὁ Ἀναξαγόρας, ὅτι ὁ κεραυνὸς ἐκ προστριβῆς τινος τῶν νεφελῶν προέρχεται. Καὶ περὶ ἄλλων δὲ φυσικῶν φαινομένων λόγον ποιεῖται νέα καὶ ἀσυνήθη δυσχυριζόμενος, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ὅτι ὁ ἥλιος κατ' αὐτὸν μύδρος διάπυρος μεΐζων τῆς Πελοποννήσου εἶναι, καὶ ὅτι ἡ σελήνη οἰκεῖται καὶ ἔχει λόφους καὶ κοιλάδας.

Ἐν ᾧ δ' ὁ μὲν φιλόσοφος τοιαῦτα πρὸς τοῦς ὀμιλητὰς αὐτοῦ διαλέγεται, ἄλλοι δ' ἄλλοι μετὰ πολλοῦ τοῦ διαφέροντος περὶ πολιτικόν τινα, ἢ λογοποιὸν ἀθροίζονται, κάθεται ἐν τινι ἀνθρώπων ἐρήμῳ γωνία ἐν τῇ ἀπωτάτῳ βορείῳ στοᾷ ἐπὶ λείου τινὸς περιφεροῦς λίθου ζευγὸς τι, ὅπερ ἐν τῇ ἐρημίᾳ σπουδῇ περὶ σπουδαίων πραγματευόμενον φαίνεται.

Εἶναι δὲ περικαλλῆς τις νεανίας, καὶ ἕτερός τις νέος μὲν ὠσαύτως, ἀλλ' οὐ ἡ μορφή ὡς ἀνομοιοτάτη πρὸς τὴν τοῦ ἐταίρου καὶ ὀμιλητοῦ φαίνεται.

Ἐκ τῶν ὀλίγων δ', οἵτινες παρεπορεύοντο, οὐδεὶς ἦτο, ὅστις δὲν ἴστατο, ἢ παραπορευόμενος δὲν μετεστρέφετο τοῦλάχιστον συχνά, ἵνα ἴδῃ μετὰ προσοχῆς τὸ καταπληκτικὸν κάλλος τοῦ νεανίου. Τινὲς δὲ μάλιστα ἐπανήρχοντο πάλιν, ἢ παρέμενον ἐκεῖ πλησίον θεωροῦντες τὸν νέον καὶ караδοκοῦντες τὸν καιρὸν, ὅποτε ἄπασαν τὴν εὐμορφίαν τῶν μελῶν αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν θά ἠδύνατο ν' ἀποκαλύψῃ γυμνωθεῖς, ἵνα μετᾶσχη τῶν γυμνασίων· διότι ἐπίστευον, ὅτι πρὸς τοῦτο βεβαίως ἦλθεν.

Ἄλλ' ἠπατᾶντο οἱ τὰ τοιαῦτα ἐλπίζοντες. Διότι ὁ θελκτικὸς νεανίας ἦτο ἡ καλὴ φίλη τοῦ Περικλέους, ἢ σήμερον

δὲν ἄκνησεν καὶ αὐθις εἰς τὴν ἀνδρικήν στολήν νὰ καταφύγῃ, ἵνα ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ τελειωθέντος Λυκείου, τοῦ κεχαρισμένου ἔργου τοῦ φίλου αὐτῆς. Εἶχε δ' ἐκλέξασα σήμερον ὡς ἀκόλουθον τὸν ἀπὸ πολλοῦ οἰκεῖον αὐτῇ Σωκράτην, ὡς μὴ τολμῶσα πλέον δημοσίᾳ ἐν τοιαύτῃ στολῇ μετὰ τοῦ Περικλέους νὰ φανῇ· διότι τὸ μυστήριον τὸ περικαλύπτον τὸν ἐν συνοδίᾳ τοῦ τοῖς πᾶσι γνωστοῦ ἀνδρὸς πορευόμενον καθαριστὴν πολλοὶ ἤδη εἶχον διαγνόντες. Πρόθυμος δ' ὁ Σωκράτης ἀνεδέξατο νὰ πράξῃ, ὅτι ὁ Περικλῆς ν' ἀπαρηθῆ ἄφειλεν.

Ὁρθρου βαθέος λοιπὸν ἀπήντησεν αὐτῇ ὁ Σωκράτης εἰς τὸ Λύκειον, ἵνα δείξῃ τὸ ἔνδον τοῦ γυμνασίου, πρὶν ἢ οἱ παῖδες καὶ ἔφηβοι τῶν γυμνασίων ἐνάρξωνται. Μετὰ ζήλου δ' ἔπραξε πᾶν τὸ ἐφ' ἑαυτῷ περιάγων αὐτὴν εἰς πάντας τοὺς τόπους τῆς ὑπερβαλλόντως μεγάλης, ὑπὸ στοῶν περιστοιχιζομένης αὐλῆς, ἧς ὀπισθεν εὐρεία αἴθουσαι εἶχοντο, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ λουτρά καὶ τοὺς δενδροφύτους περιπάτους, οἵτινες παρὰ τῷ γυμνασίῳ ὡς εὐχάριστον συμπλήρωμα τοῖς περιπατοῦσιν ἐπὶ τῶν λειμῶνων τῆς ὄχθης τοῦ Ἴλισσοῦ παρετείνοντο.

Ἄλλ' ἦτο ἀδύνατον ἐκλέγων τις τὸν ἐρευνητὴν τῆς ἀληθείας, τὸν φιλαλήθη, τὸν μεριμνοφροντιστὴν τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου ὡς ἀκόλουθον νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὰς μυστηριώδεις φιλολογικὰς ἐπιβουλάς αὐτοῦ. Δι' ὃ καὶ νῦν οὗτος πρῶτον μὲν ἐπεσκέψατο φροντιστικῶς κατὰ τὸν ἑαυτοῦ τρόπον, ὅποσον σοφὴ ἢ τοῦ Περικλέους ἐπίνοια ἦτο, νὰ οἰκοδομήσῃ δηλαδὴ τὸ Λύκειον ὡς συμπλήρωμα τοῦ Ὠιδείου, δι' ἧς ἴσως νὰ δηλώσῃ ἐπεβάλετο, ὅτι ἡ μουσικὴ καὶ ἡ γυμναστικὴ ἀδελφαὶ τέχναι εἶναι καὶ ὀφείλουσι νὰ διατελῶσι τοιαῦτα, καὶ ὅτι αὐτὰ ἠνωμένα ἀπεργάζονται τὴν ἁρμονικὴν διάπλασιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ ὅτι ὁ Ἕλληνας



οὐχὶ μόνον πλάττων καὶ θεώμενος ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, ἢ τοῦ χαλκοῦ, τὸ καλὸν ν' ἀπολαύη θέλει, ἀλλὰ καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὸν παρορμώμενον ὑπὸ ἰσχυρᾶς τινος ὀρμῆς τῆς ἰδίας φύσεως αὐτὸς αὐτὸ ἔργον νὰ ἀποδείξῃ ἐν ἑαυτῷ παιδεύων ἀρμονικῶς τὸ τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν.

Ἐκπληρώσας δὲ τὰ καθήκοντα τοῦ ὀδηγοῦ κατάρθρωσεν ἐντέχνως νὰ κρατήσῃ καὶ νὰ ἐμπλέξῃ αὐτὴν εἰς μακρότερον διάλογον. Καθίσας δηλαδὴ μετ' αὐτῆς ἐπὶ κομψοῦ λιθίνου βάθρου ἐν τῇ μάλλον ἐρήμῳ ἀνθρώπων καὶ ἄς ἀπατάτω τῶν ἄλλων στοᾶ ἐπανήλθεν ἐπὶ τὸ προσφιλὲς αὐτῷ ὑποκείμενον, ἐφ' ὅπερ οὐδέποτε ᾔκνει νὰ ἐπανέρχηται, ὡσάκις κατάρθου νὰ καταλαμβάνῃ τὴν καλὴν Μιλησίαν μόνην. Ἄλλ' ἀτυχῶς, ἐν ᾧ καὶ νῦν ἐπειρᾶτο σαφῶς νὰ μάθῃ παρ' αὐτῆς, ὅ,τι πρὸ πολλοῦ εὐχετο, ὅποια τις δηλαδὴ ἡ ἰδέα καὶ ἡ φύσις τοῦ ἔρωτος, ἀπεκρίνετο ἡ Ἀσπασία οὕτως, ὥστε ὁ Σωκράτης ἔβλεπεν ἑαυτὸν ἐξηναγκασμένον νὰ λέγῃ πάντοτε·

«Ἄλλὰ τοῦτο, ὅπερ ὀρίζεις, Ἀσπασία, δὲν εἶναι ἔρωσ πρὸς ἕτερόν τινα — τοῦτο εἶναι μόνον φιλαυτία . . .»

Ἦθελε δηλαδὴ νὰ μάθῃ, ὅ,τι τοῦτο μάλιστα εἶναι, ὅταν τις ἐπὶ παραδείγματος λέγῃ· Ὁ Περικλῆς ἐρᾷ τῆς Ἀσπασίας, ἢ ἡ Ἀσπασία ἐρᾷ τοῦ Περικλέους. Καὶ ἐπιτηδεῖως μὲν μετέστρεφε τὴν ἀμφισβήτησιν ἢ Μιλησία, ἐπιτηδειότερον δὲ μετήλλαττε καὶ περιέπλεκεν αὐτὴν ὁ Σωκράτης καὶ ἐτεκμαίρετο ἐκ τῶν λόγων αὐτῆς παρὰ πάσας τὰς ἀντιλογίας τοῦτο, ὅτι, ὅστις φαίνεται ἐρᾶν ἑτέρου τινός, ἀληθῶς ἑαυτοῦ ἐρᾷ καὶ ἰδίαν ἡδονὴν θηρεύει. Αὐτῷ δὲ τῷ Σωκράτει παρίστατο ἐν τῇ γνώμῃ ἔρωσ τις, ὃς ἀληθῆς ἔρωσ ἄλλου τινός, οὐχὶ ἑαυτοῦ εἶναι. Τοῦτο ἰσχυριζόμενος καὶ δύσκολος ὢν προσεποιεῖτο, ὅτι οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔχνος τοιοῦτου ἔρωτος ἐν τοῖς λόγοις τῆς Ἀσπασίας εὑρίσκειν, εἰ μὴ μόνον — φιλαυτίαν δύο προσώπων.

Ἰκανὸν δὲ χρόνον εἶχον ἤδη συζητήσαντες ὃ τε ἐρευνη-  
τῆς τῆς ἀληθείας καὶ ἡ καλὴ Μιλησία περὶ τοῦ ζητήματος  
τούτου, ὅτε εἶδον τὸν σοφὸν Ἀναξαγόραν μετὰ τινων τῶν  
ὁμιλητῶν ἐρχόμενον βραδέως πρὸς τὴν στοάν·

«Οἱ θεοὶ ἀποστέλλουσιν ἡμῖν,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἀναμ-  
φιλόγως τὸν ἄνδρα τοῦτον, ἵνα λύσῃ παρερχόμενος τὴν  
ἀπορίαν ἡμῶν.»

«Δὲν νομίζεις,» ὑπέλαβε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία, «ὅτι πρέ-  
πει νὰ αἰσχύνωνται οἱ νέοι νὰ ἐρωτῶσι τοὺς γέροντας, τί  
εἶναι ἔρωσ;»

Ἐρχόμενος δ' ἔρχόμενος πρὸς τὴν στοάν βραδέως  
καὶ ἐνίοτε ἐπέχων ἐπειρᾶτο νὰ ἐξηγήσῃται τοῖς ὁμιληταῖς, ὅτι  
ἀρχὴ τῶν ὄντων μικραὶ τινες ὅλως ὅμοιαι πρὸς ἀλλήλας  
ἄτομοι εἶναι. Ὡς δηλαδὴ ὁ χρυσὸς ἐκ χρυσοῦς κόνεως, οὕτω  
καὶ τὸ σῦμπαν ἐκ μικροτάτων ἀτόμων ὁμοίων πρὸς τὰς τῆς  
κόνεως συνίσταται, αἵτινες παρὰ τοῦ τὰ πάντα διοικουίντος  
λόγου τὴν πρώτην ὁρμὴν πρὸς ἐναρμόνιον σύμμειξιν ἐδέξαντο.  
Ἐκ τούτου δ' οὗτος, ὁ Νοῦς, ὡς αὐτὸς αὐτὸν ἐκάλει, οὐ  
μόνον ὑπάρχει ἐν παντὶ ἐμφύχῳ ὄντι, ἀλλὰ καὶ διεισδύνει  
εἰς τὰ κατ' ἐπίφασιν σκοτεινότετα μέρη τῆς φύσεως, ὥστε  
τὸ πᾶν εἶναι ἐμψυχον.

Ὡς δ' ὁ φιλόσοφος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐγγύς τοῦ τόπου  
ἐγένοντο, ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης μετὰ τῆς Ἀσπασίας διαλεγό-  
μενοι ἐκάθηντο, ἐστράφη καὶ προσέβλεψεν αὐτὸν φιλίως·  
διότι εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διέκειτο· οὐδ' ἀνέμεινε πρῶτον τὸν  
ἀσπασμὸν τοῦ νεωτέρου ἀνδρός. Ὁ δὲ Σωκράτης ἀνέστη  
καὶ εἶπεν·

«Ὅποσον εὐδαιμονίζω τοὺς ἐταίρους σου τούτους, ᾧ  
Ἀναξαγόρα, οἵτινες δύνανται ν' ἀκολουθῶσί σοι δι' ὅλης  
τῆς ἡμέρας καὶ νὰ σβεννύωσιν ἐκάστοτε τὴν τῆς σοφίας δι-  
ψαν ἀντλοῦντες ἐκ τῶν σῶν ναμάτων. Διότι ἡμεῖς οἱ σπα-

νίως έντυγχάνοντές σοι συμπεριφέρομεν τὰς ἀλύτους ἀπορίας ἡμῶν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ ταλαιπωροῦμεν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς οὐχ ἦττον σοφίας διψῶντας φίλους πονοῦντες ματαίως καὶ εἰς οὐδέν καταλήγοντες ἀποτελέσμα. Οὕτω καὶ νῦν ἄρα ὄλην ταλαιπωρῶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀξιόχου ἐρωτῶν καὶ ἐρευνῶν, ὅτι εἶναι ἔρωσ· ἔμπειρος δὲ τῶν τοιούτων εἶναι. Ἄλλ', ὡς φαίνεται, ἀποκρύπτει ἐπιμελῶς τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ πονήρως σκάπτων με διδάσκει τοιαῦτα, ἐξ ἧν ἀβελτερώτερος, ἢ ὅσον πρότερον γίγνομαι. Ἄλλ' ἐλέησόν με σύ, Ἀναξαγόρα, καὶ εἰπέ μοι, τί εἶναι ἔρωσ;»

«Ἐν ἀρχῇ,» ἀπεκρίνατο ὁ φιλόσοφος παρανοήσας τὴν ἐρώτησιν καὶ τὸ ζήτημα ἐξ ὑπερφυσικῆς ἀπόψεως ἐξετάζων, «ἦσαν τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἄτομοι τῶν ὄντων ἀτάκτως καὶ τυφλῶς μεμιγμένα. Χάος καὶ νύξ καὶ ἔρεβος ἦτο πανταχοῦ. Οὔτε οὐρανὸς δ', οὔτε γῆ, οὔτε ἀήρ ὑπῆρχεν, ἕως ἢ ὑπὸ σκιερῶν πτερῶν κεκαλυμμένη νύξ ἐκ τοῦ Ἀνέμου κυήσασα τὸ ἀρχέγονον ὦν ἔτεκεν, ἐξ οὗ ὁ ἡμερόεις Ἔρωσ εἰς φῶς ἦλθεν, ἢ ὁ πτερωτὸς Ἔρωσ, ὡς οἱ ποιηταὶ λέγουσιν. Ἡ κραταιὰ δὲ τούτου ἰσχὺς κατάρθωσεν, ὥστε νὰ διαλυθῶσι μὲν αἱ ἐριδες καὶ διαφοραὶ τῶν στοιχείων, νὰ μιγῇ δ' ἐρωτικῶς τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ἕως τὸ ὕδωρ καὶ ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ θεοὶ ἴδιον σχῆμα ἔχοντες πάντες ἐκ τοῦ παμφορωτάτου κόλπου τῆς φύσεως ὡς γόνιοι τοῦ Ἐρωτος ἐξῆλθον . . .»

«Ὡστε ὁ Ἔρωσ εἶναι ἢ ἐξ ἀρχῆς οὐσία,» εἶπεν ὁ Σωκράτης ἀκολουθῶν χρόνον τινὰ τῷ εἰς τὸ ὑπεράνθρωπον ἐκτραπέντι φιλοσόφῳ. «Ἄλλ' ἤκουσά ποτε, Ἀναξαγόρα, ὅτι τὸν Νοῦν ὡς τὸ πρῶτον καὶ ὑψιστον ἄριζες. Εἶναι ἴσως Νοῦς καὶ Ἔρωσ, ἦτοι ὁ παντοκράτωρ λόγος καὶ ὁ παμφόρος ἔρωσ ἐν καὶ τὸ αὐτό;»

«Πιθανώτατον,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας, «ὅτι κατ' οὐσίαν

ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, καὶ ὅτι ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ στοχάζονται, ἐκεῖνος μὲν ἐν συνειδήσει, οὗτος δὲ τυφλῶς . . .»

«Τότε εὐχερῶς σαφηνίζεται,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἡ ἐννοια τοῦ λεγομένου, ὅτι ὁ ἔρωσ τυφλὸς εἶναι καὶ τὰ ὄμματα ἐσκεπασμένα ἔχει. Ἄν δὲ τοὺς λόγους σου κατενόησα, Ἀναξαγόρα, ἔρωσ εἶναι νοῦς ἐσκεπασμένα τὰ ὄμματα ἔχων καὶ οὐδὲν πλέον . . .»

«Ἐρμήνευσον τοὺς λόγους μου οὕτως, ἐὰν οὕτω θέλης!» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἀναξαγόρας.

«Ἄλλ' ἴδε, Ἀναξαγόρα,» εἶπεν αὖθις ὁ Σωκράτης, «ὅποσον ἀπεπλάγησας ἐμὲ καὶ τὸν νεανίαν τοῦτον, τὸν υἱὸν τοῦ Μιλησίου Ἀζιόχου, ἀπὸ τοῦ κυρίου ζητήματος ὀδηγήσας ἡμᾶς εἰς τὴν ὑψίστην ἄκραν τῆς σοφίας. Διότι ἐγὼ τε καὶ ὁ νεανίας οὗτος περὶ ἔρωτος διαλεγόμενοι εἶχομεν ἕτερόν τινα ἔρωτα πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ οὐχὶ τοῦτον, περὶ οὗ σὺ ἄρτι εἶπες ἐξηγούμενος τὰς ἔριδας τῶν στοιχείων καὶ τὰ τοῦ Ἐρέβους καὶ τῶν ἀρχηγόνων ἀῶν. Ἐρωτῶμεν δηλαδὴ, — ἴσως δὲ καὶ τοῦτο ἄξιον λόγου εἶναι, — ὅποια τις ἀκριβῶς ἢ φύσις, ἢ οὐσία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς αἰσθήσεως ἐκείνης εἶναι, ἢς δυνάμει ἄνθρωπός τις ἐτέρου, ἢ μερικώτερον ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ταύτης τῆς γυναικός, ἢ ἐκείνη ἢ γυνὴ τούτου τοῦ ἀνδρός, ὅτι ἐρᾷ, ἰσχυρίζεται.»

«Τοιαύτη τις αἴσθησις,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας, «δι' ἣς ἀνὴρ τις πρὸς τὴν γυναῖκα, οὐχὶ τὴν γυναῖκα καθ' ὅλου, ἀλλὰ πρὸς ὠρισμένην τινὰ γυναῖκα, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου γυνὴ τις οὐχὶ καθ' ὅλου πρὸς τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ πρὸς ὠρισμένον τινὰ ἄνδρα ἔλκεται ὑπὸ μανικοῦ καὶ τυφλοῦ πάθους κεντουμένη, εἶναι νόσος τις τῆς ψυχῆς, καὶ ὡς τοιαύτη ἀξία οἴκτου. Διότι νοσηρὸν τι τοιοῦτον πάθος καὶ τοιοῦτος μανικὸς ἔρωσ οὐ μόνον ἐμβάλλει ἐκεῖνον, οὐδ' ὁ πόθος τοῦ ὑπο-

κειμένου, οὐ ἀποκλειστικῶς ἐρᾷ, ἄσβεστος μένει, εἰς τὴν οἰκτροτάτην ἀπόγνωσιν καὶ τὴν οἰκτροτάτην ἀθλιότητα, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ὑποχείριον ποιεῖ αὐτὸν κατεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ τῷ ἐρωμένῳ ὑποκειμένῳ, καὶ ἂν ἐλπίδα ἐκπληρώσεως τῆς ἐπιθυμίας ἔχη, ἢ ἀληθῶς πραῦνη πως αὐτήν, ὅσον πᾶς τις, ὡς ἀνάξιον ἑαυτοῦ καὶ ὡς αἰσχρὸν νὰ θεωρῇ ὀφείλει. Τοιαύτην δὲ δουλοσύνην καὶ τούτου μάλιστα ἔνεκα πρέπει παντάπασιν νὰ φεύγη ὁ σοφός, διότι, ἵνα τηρήσῃ τὴν ἀναγκαίαν αὐτῷ ἀπάθειαν καὶ εὐθυμίαν τῆς ψυχῆς, οὐδέποτε πρέπει νὰ προσκολληῖται τοσοῦτον μανικῶς ἐτέρῳ τινί. Διότι πᾶν πρᾶγμα, ὑφ' οὗ ἐθιζόμενοι τοσοῦτον δεσμευόμεθα, δύναται ν' ἀφαρπασθῇ ἐκ νέου ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ τότε παρέχει ἡμῖν δυσανάσχετον λύπην. Εἶτα δ' ἡ τοιαύτη νοσώδης ἐρωτικὴ ἐπιθυμία καταταράττει μὲν τὴν ψυχὴν πληροῦσα αὐτὴν συνεχοῦς ἀγωνίας καὶ ζήλοτυπίας, ἀποδεικνύει δὲ καὶ τὸν θαρραλεώτατον δειλὸν καὶ τὸν ἰσχυρότατον μαλακὸν καὶ τὸν χρηστότατον ὀλίγωρον τῆς τιμῆς καὶ τοῦ αἰσχροῦ καὶ τὸν φειδωλότατον ἄσωτον. Πρὸς δὲ παρορμᾷ τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἄσπειστον μῖσος καὶ ἐμβάλλει λαοὺς τε καὶ πόλεις εἰς συμφοράς, ὡς τὸ Ἴλιον, ὅπερ χάριν μιᾶς γυνακὸς ἐξεπορθήθη, καὶ τοὺς Ἑλληνας, οἵτινες ὑπέμειναν δέκα ὄλα ἔτη πάσας τὰς δυνατὰς ταλαιπωρίας καὶ ἠνέσχοντο βλέποντες τὸ αἶμα τῶν ἀρίστων ἡρώων χεόμενον!»

Ἄμα δὲ κατέπαυσε τὸν λόγον ὁ Ἀναξαγόρας, καὶ ἐπεφάνη ὁ Περικλῆς, ὃς διαλεγόμενος πρὸς τινὰ ἐταῖρον πρὸς τὴν στοᾶν ἦρχετο. Εἶδε δὲ τὸν Ἀναξαγόραν διαλεγόμενον πρὸς τὸν Σωκράτην καὶ ἀναγνωρίσας καὶ τὴν μετημφισμένην Ἀσπασίαν παρὰ τῷ Σωκράτει ἔστρεψε βλέμμα ἐκπληξιν καὶ ἀπορίαν ἐκφαῖνον, ὅπερ ἐκείνη ἀφελῶς μειδιῶσα ἐδέξατο.

Ἔστη δ' ὁ Περικλῆς καὶ ὡς ἀκούσας τοὺς τελευταίους



λόγους τοῦ Ἀναξαγόρου ἠρώτησε τοὺς δεξιουμένους αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ τόσῳ προσεκτικῶς ἐμάνθανον.

«Ἐπίτρεψον, Περικλείς,» εἶπεν ὁ Σωκράτης πονήρως μειδιῶν, «ὁ νεανίσκος οὗτος, ὁ υἱὸς τοῦ Μιλησίου Ἀξιόχου, νά σοι διασαφηνίσῃ τοῦτο· διότι οὗτος δὴ ἐξηνάγκασε τὸν Ἀναξαγόραν νά εἴπῃ τινὰ ἐπισχῶν ἐνταῦθα περὶ τινος ζητήματος, ὅπερ κατὰ τὴν γνώμην μου τῶν δυσχερεστάτων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως εἶναι.»

«Τοῦ λόγου τοῦ σοφοῦ Κλαζομενίου,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐγένετο ἀφορμὴ ἢ ἐρώτησις τοῦ Σωκράτους, ὁποῖόν τινα πρέπει νά ὑπολάβῃ τις τὸν ἔρωτα.»

«Καὶ ὁποῖόν τινα ἀπεκρίνατο ὁ σοφὸς Κλαζομενίος, ὅτι πρέπει νά ἐκλάβῃ τις τὸν ἔρωτα;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Εἶπεν,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ἂν καλῶς τὸν νοῦν καὶ ὄχι μόνον τὰς λέξεις συνέλαβον, ὅτι ὁ ἔρωτς, καὶ ὁ φλογερώτατος, πάντοτε πρέπει νά εἶναι φαδρὰ τις, εὐθυμος ἀπόλαυσις τοῦ βίου καὶ οὐδέποτε νά μεταπίπτῃ εἰς νοσώδη, ταλαίπωρον μανίαν, ἢ τυραννίαν, ἢ εἰς ζηλοτυπίαν τὴν καρδίαν δάκνουσαν ἐξιστάμενος τῆς φύσεως αὐτοῦ . . .»

«Εἶπεν,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης ἐμφαντικῶς μειδιῶν, «ὅτι, ἐάν τις ποτε τὸν προσφιλῆ αὐτῷ νεανίαν, ἢ τὴν ἐρωμένην ἐν συνοδίᾳ ἐτέρου τινὸς εὐειδοῦς, ἢ δυσειδοῦς ἴδῃ, δὲν πρέπει νά νομίσῃ ἀναγκαῖον τούτου ἔνεκα εὐθύς τὰς ὀλυμπίους ὄφρῦς νά συσπάσῃ, ἢ τὸν ἐλληνικὸν στόλον ἐν Ἀβλίδι νά συναγάγῃ, ὅπως καταστρέψῃ ἀγρίως τιμαρῶν λαοὺς ὅλους, ἢ ἐκπορθήσῃ πόλεις . . .»

Ἐμειδία δ' ὁ Περικλῆς· διότι εὗρισκε τὸ σειληνωδες σχῆμα τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας γελοῖον σχεδὸν παραβάλλων αὐτὸ πρὸς τὴν ἀκτινοβόλον χάριν τῆς παρ' αὐτῷ καθημένης μετημφισμένης Ἀσπασίας. Καὶ πάντως μὲν ἐν ἀρχῇ παράδοξος αὐτῷ ἐφάνη ἢ ἐνταῦθα τῆς Ἀσπασίας παρουσία καὶ

Ἀσπασία I.

14



αὶ ὀλύμπιοι αὐτοῦ ὀφρῦες ὄντως συνεσπάσθησαν μικρόν, ἀλλὰ νῦν ἤσχυνετο σχεδὸν ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἐκεῖνῃ ὀρμῇ. Καὶ ἦτο μὲν βέβαιος, ὅτι ἡ περικαλλὴς φίλῃ διενοεῖτο ν' ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ γυμνασίου, ἅμα τῶν γυμνασίων ἀρχομένων, ὡς ἤρμοζε τῷ φύλῳ αὐτῆς, ὅμως δ' οὐδὲν ἤττον καλὸν ἐνόμισενὰ ὑπομνήσῃ πως αὐτὴν τοῦτο, ὅτι καιρὸς τῶν γυμνασίων ἦτο καὶ ὅτι ἄφειλε νὰ μὴ ὀκνήσῃ νὰ ἀπέλθῃ.

Τούτου ἕνεκα εἶπε τυχαίως δῆθεν, ὅτι τὰ γυμνάσια πάραυτα ἄρχονται καὶ προσέθηκεν, ὅτι ἡ φιλοτιμία ἐπέβαλλεν αὐτῷ σήμερον νὰ παραγένηται ἐπ' αὐτά, διότι οἱ δύο αὐτοῦ υἱοί, ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος, ὡς καὶ ὁ ὄρφανὸς Ἀλκιβιάδης, προγυμνασθέντες ἤδη χρόνον τινὰ ἐν τῇ παλαιστρᾷ νῦν τὸ πρῶτον τῶν δημοσίων ἀσκήσεων τῶν ἐφήβων ἐν τῷ γυμνασίῳ ἔμελλον νὰ μετάρχωνται. Ἦτο δ' ἀδύνατον, προσέθηκε, νὰ κατάρχη τις μακρότερον τὴν ὀρμὴν τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου, ὃς οὐδὲν πλέον περὶ τῶν πενιχρῶν γυμνασίων τῆς παλαιστράς ν' ἀκούσῃ ἠνείχετο, καὶ ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς ὀρμῆς ἐπὶ τοῦ δημοσίου πεδίου τῆς τιμῆς, ἐν τῷ Λυκείῳ, ν' ἀγωνισθῇ πρὸς τοὺς ὀμήλικας.

Μετὰ πολλοῦ δὲ τοῦ διαφέροντος ἤκουσαν ὁ τε Ἀναξαγόρας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους καὶ παρηκολούθησαν αὐτῷ, ἵνα αὐτόπται τῶν ἀγώνων τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου γένωνται, περὶ οὗ ἤδη οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τοσοῦτον νέου ὄντος ἔτι, πολὺν λόγον ἐποιοῦντο.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀνέστη μὲν ὡσαύτως μετὰ τοῦ Σωκράτους ὡς μέλλουσα ν' ἀκολουθήσῃ τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ἐδεήθη κρυφῇ τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας νὰ συνοδεύσῃ αὐτῇ, ἵνα ἐξέλθῃ τοῦ Λυκείου.

Ἄλλ' ὁ μεριμνητὴς νέος λιθοζόος τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου ὑπεκχωρήσας μετὰ τῆς μετήμφισμένης καλῆς τοῦ πλῆθους καὶ ὡς ὄνειρώττων παρ' αὐτῇ πορευόμενος ἀσυνει-

δήτως καὶ ἄκων ᾠδήγησεν αὐτὴν οὐχὶ εἰς τὴν πύλην τοῦ γυμνασίου, ἀλλ' εἰς τὴν ἀπωτάτω τέλεον ἔρημον ἀνθρώπων στοὰν μακρὰν τοῦ τόπου, ἔνθα οἱ ἔφηβοι καὶ οἱ παῖδες ἐγυμνάζοντο.

Ἡ ψυχὴ δ' αὐτοῦ ἦτο τέλεον κατειλημμένη ὑπὸ λογισμῶν καὶ σιγηλῶς ἐσκοπεῖτο, ὅτι ὁ Ἀναξαγόρας περὶ τοῦ πάθους τοῦ ἔρωτος εἶπε. Διότι οἱ λόγοι τοῦ σοφοῦ εἶχον εἰσδύσαντες εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Τέλος δ' ἡ Ἀσπασία ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς σύννου σιγῆς.

Ὁ δ' ἐπὶ πολὺ μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, εἶτα δ' ὡς ἐξ οὐνείρου ἐγειρόμενος παρακαλέσας αὐτὴν νὰ καθίσῃ παρ' αὐτὸν ἐπὶ μαρμαρίνου τινὸς βήθρου ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀνθρώπων στοᾷ ἤρξατο λέγων·

«Γνωρίζεις, Ἀσπασία, ὅποτε τὸ πρῶτον ἐν τῷ βίῳ μου τὸ δαιμόνιον ἐπεφάνη μοι;»

«Τί καλεῖς δαιμόνιον;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Τὸ δαιμόνιον,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «εἶναι μέσον τι ὄν θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως. Δὲν εἶναι δὲ φάντασμα τι οὐδὲ ληρὸς τις, διότι ἐνίοτε ἀκούω τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ μου ὅλως λαμπρῶς, τοσοῦτον λαμπρῶς, ὅσον δύναται τις ν' ἀκούσῃ φωνῆς τινος. Ἀλλ' ἀρνεῖται δυστυχῶς νὰ μοι ἀποκαλύψῃ μυστικῶς τὰ βάθη τῆς σοφίας, διότι ὡς πρὸς τὰς γνώσεις οὔτε ἐπιστημονέστερον οὔτε σοφώτερον ἐμοῦ φαίνεται ὄν. Ἀρκεῖται δὲ τούτῳ μόνον, ἐνίοτε βραχέως καὶ ἄνευ λόγου τινὸς διὰ τῆς τῇ ψυχῇ μου καταληπτῆς φωνῆς νὰ μοι λέγῃ, ὅτι ὀφείλω νὰ πράξω, ἢ οὔτινος ν' ἀπέχωμαι. Πρῶτον δ' ἐν τῷ βίῳ μου ἤκουσα τῆς φωνῆς ταύτης, ὅτε σὲ τὸ πρῶτον, Ἀσπασία, εἶδον.»

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀκούσασα τοῦ νέου μεριμνοφροντιστοῦ τοσοῦτον σπουδαίως καὶ ὡς περὶ ἀληθινοῦ τινος προσώπου

καὶ κατὰ φύσιν ὄντος περὶ τοῦ δαιμονίου λέγοντος ἠσθετο ἑαυτὴν συγκινηθεῖσαν.

«Καὶ τί ἐπέταξέ σοι τὸ δαιμόνιον τότε;» ἠρώτησε μειδιῶσα.

«Ὅτε σε τὸ πρῶτον εἶδον καὶ ἐνέπεσέ μοι ἡ γνώμη νὰ ἐρωτήσω σέ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἔρωτος, τότε πρῶτον ἐπεφάνη μοι τὸ δαιμόνιον καὶ εἶπε, μικρᾶ μὲν, ἀλλὰ καὶ ἐναργεῖ τῇ φωνῇ· «μὴ πράξης τοῦτο!» Ἄλλ' ἐγὼ ἐσκεψάμην· «τί λέγει ὁ ζῆνος οὗτος; τί μεριμνᾷ οὗτος περὶ τῶν ἐμῶν;» — Δὲν ὑπήκουσα δ' αὐτῷ καὶ ἠρώτων, ἠρώτων πολλάκις καὶ πάντοτε περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἔρωτος. Ἄλλὰ νῦν διέγνων πάντοτε ἐν τῷ μέλλοντι νὰ πείθωμαι αὐτῷ καὶ πάντα νὰ πράττω, ὅσα ἂν κελεύῃ, ἢ ἀπαγορεύῃ. Διότι νῦν πέποιθα, ὅτι συνετώτατον εἶναι καὶ εὖνουν καὶ ἄξιον πάσης πίστεως.

«Εἶσαι ὄνειροπόλος, φίλε!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καίπερ προσποιούμενος, ὅτι θηρεύεις τὴν ἀληθῆ ιδέαν τῶν ὄντων. Λίαν σύννους εἶναι ἡ φύσις σου, ὦ υἱὲ τοῦ Σωφρονίσκου! Στρέψον τὸ βλέμμα πέριξ καὶ ἴδε τὴν περιβάλλουσάν σε ἀγνήν, γαλήνιον, ὑγιᾶ, πλήρη φαιδροῦ κάλλους ὄψιν τῆς φύσεως! Θῦσον ταῖς Χάρισι, Σάκρατες! Θῦσον ταῖς Χάρισι! Καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι εἶσαι Ἕλληγ!»

«Ἕλληγ;» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Σακράτης. «Δὲν εἶμαι πρὸς Ἕλληνα λίαν δύσμορφος; Ἡ σιμὴ ρίς εἶναί τι ζῆνον τῇ σφαίρᾳ τῶν γνησίων Ἑλλήνων. Τὴν ἀνάγκην δ' ἀρετὴν ποιοῦμενος ζητῶ ἰδανικόν τι τοῦ βίου συνᾶδον τῇ ἀμορφίᾳ μου!» —

Ταῦτα ἀκούσασα ἡ Ἀσπασία ἔστρεψε πρὸς τὸν Σακράτην βλέμμα θαυμασμὸν ἅμα τε καὶ οἶκτον ἐκφαίνον.

Ὁ δυστυχῆς υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου! Ἐξῆ ἐν μέσῳ ἰλαρῶν ἀνθρώπων ὡς ὁ μόνος ἐψευσμένος τῶν ἐλπίδων.

Καὶ κατέλεγον μὲν αὐτὸν ἤδη εἰς τοὺς σοφοὺς, ἀλλ' οὐδεὶς ποτε εἶχεν ἀκούσας αὐτοῦ ἰσχυριζομένου τι· διότι μόνον ἠρώτα. Ἀνεστρέφετο δ' ἐν μέσῳ τῶν ὁμοχρόνων αὐτῷ ὡς μέγα τι ἔμφυχον καὶ σχεδὸν δυσσιωνιστὸν ἐρωτηματικὸν σημεῖον. Ἦτο ἴσως ἡ ἐνσώματος ἀνάγκη νέας τινὸς ἀποκαλύψεως, νέας τινὸς ιδέας, νέας τινὸς ἐποχῆς; . . .

Ἄλλ' ὁ πραγματικὸς βίος καὶ ἐν τῇ εὐθαλεῖ αὐτοῦ ἀκμῇ δὲν ἠδύνατο νὰ λύη τὰς ἀπορίας αὐτοῦ. Δι' ὃ κατέφευγεν εἰς τὴν χώραν τοῦ καθαροῦ λόγου, ἐθήρρευε τὰς ἀπολύτους ιδέας. Ἄλλ' ὁ θηρεύων φροντιστικῶς ιδέας περιπίπτει εἰς τὸ φαινόμενον ἀντίθετον, τὸν ἐνθουσιασμόν. Ἐκ τούτου καὶ ὁ Σωκράτης ἔλεγε περὶ τοῦ δαιμονίου.

Καὶ δὲν ἔπαυε περὶ τοῦ δαιμονίου λέγων. Διότι τῶν μὲν ἄλλων Ἑλλήνων ὁ ὀφθαλμὸς πρὸς τὸν ἐκτὸς κόσμον εὐδιος καὶ εἰλικρινῆς ἐστρέφετο, ὁ δὲ Σωκράτης ἔστρεφεν αὐτὸν πρὸς τὰ ἔνδον. Κατενόησε δ' ἐκ τούτου, ὅτι διαλογίζεται καὶ ἀνακαλύπτει τὰ ἔνδον συμβαίνοντα τοσοῦτον τὴν ψυχὴν ἐξεπλάγη, ὥστε τὰ ἐν αὐτῷ ὡς δαιμονία τις δύναμις παρέστησαν αὐτῷ. Δι' ὃ καὶ δαιμόνιον αὐτὴν ἀπεκάλεσεν.

Πολλὰ δὲ περὶ τῆς εἰρωνείας αὐτοῦ ἐλέγοντο. Ἄλλ' ἡ εἰρωνεία, δι' ἧς τὴν ἀμαθίαν τῶν ἄλλων ἀπεκάλυπτεν, ἦτο ἀσθενῆς τις ἀπήχησις τῆς εἰρωνείας ἐκείνης, ἧς τὸ κέντρον ἐναντίον ἑαυτοῦ, ἐναντίον τῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ γιγνομένης πάλης ἐκ τῆς ματαιᾶς δίψης γνώσεων ἔστρεφε! Λέγων δὲ τὸ ἐν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα, σπουδαίαν ἠσθάνετο λύπην...

Καὶ ὅμως ἐζυμοῦντο ἐν αὐτῷ σπέρματα ἰδεῶν, ἅτινα ἔμελλον νὰ βλαστήσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐζήτει δ', ὡς ἄρτι πρὸς τὴν Ἀσπασίαν εἶχεν εἰπών, ἰδανικόν τι τοῦ βίου ἀνόμοιον μὲν τῷ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, συνᾶδον δὲ τῇ ἀμορφίᾳ αὐτοῦ.



Ἐξήτει δέ, προησθάνετο ἰδανικόν τι σπουδαιότερον τοῦ ἰδανικοῦ τοῦ ἀνικήτητου καλοῦ, ὅπερ τὸν αἰῶνα, ἐν ᾧ ἔζη, διὰ τῆς αἴγλης χρυσῶν ἐμφύχων ἀνθέων ἐκόσμει . . .

Τοιοῦτος ἦτο τὴν φύσιν ὁ νεανικὸς οὗτος μεριμνητής. Καὶ ὅμως — ἦτο Ἕλλην. Καίπερ ἄμορφος δὲ τὴν ὄψιν καὶ φροντιστικὸς τὰ ἔνδον, ἀπέπνει ὅμως τὴν χάριν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Σκυθρωπὸς δ' ὄνειροπόλος οὔτε ἦτο, οὔτε ἠδύνατο νὰ εἶναι. Καὶ ἡ μὲν μυρίπλους πνοὴ τῆς Ἀσπασίας εἶχε θιγοῦσα καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γένηται δοῦλος τῶν καταχθονίων δαιμόνων· διότι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον περιεβάλλετο τὴν ἰλαρὰν εὐθυμίαν, ἀλλὰ τὴν εὐθυμίαν τοῦ σοφοῦ, ὃς ἀταράχως ἐν καιρῷ τὸ κώνειον πίνει . . .

Ἀλλὰ νῦν ἀνέβραζεν ἐν αὐτῷ ἡ νεότης καὶ μυστηριώδεις τι ἀκατανόητον καὶ αὐτῷ νεανικὸν πάθος. Δὲν ἦτο δ' ἔτι ὁ ἀνὴρ οὐδ' ὁ γέρον, περὶ οὗ τὰ βιβλία τῶν παλαιῶν διηγούνται — ἦτο ὁ λιθοζῶος τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου.

Ἦρα δ' ἐν ἀπορρήτῳ τῆς καλῆς καὶ σοφῆς Ἀσπασίας.

Ἦρα δ' αὐτῆς ἅμα τε καὶ ἠσθάνετο, ὅτι σιμῆν τὴν ῥίνα καὶ τὴν ὄψιν Σειληνοῦ εἶχε καὶ ὅτι οὐδέποτε θ' ἀντερᾶτο ὑπ' ἐκείνης. Καὶ ἐγίγνωσκε μὲν τοῦτο καλῶς, ἀλλὰ νέος ὢν δὲν εἶχεν τέλεον ἀναμετρήσας τὴν δύναμιν τοῦ πυρός, ὅπερ λάθρα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐξέφλεγεν.

«Αἰσθάνομαι, Ἀσπασία,» εἶπεν, «ὅτι σοι φαίνομαι ὡς κάμπη περιέρπων τὸ ἄνθος τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ διαβιθρῶσκων λάθρα καὶ καταβρύπαίνων αὐτὸ διὰ τοῦ σιάλου τῶν φροντιστικῶν λογισμῶν, καὶ ὅτι ἀσμένως θά με ἀπεσόβεις ἀπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ἄκρου τῶν ῥοδίνων δακτύλων σου. Ἄλλ' ἴδε, Ἀσπασία, ἄσμενος καὶ ἐγὼ θά προὔτιμων νὰ ἤμην εὐειδῆς μᾶλλον, ἢ σοφός. Εἰπέ μοι μόνον, πῶς δύναμαι νὰ κατορθώσω νὰ καταστῶ εὐειδής;»

«Ἔσο πάντοτε προσηγῆς καὶ φαιδρός,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἄσπασια, «καὶ — ἐπαναλαμβάνω τοῦτο — σπεῦσον νὰ θύσῃς ταῖς Χάρισιν!»

«Ἄφες τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλιοειδοῦς φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν σου νὰ με καθηλιάσωσιν!» ἀνέκραξεν ἠττηθεὶς ὑπὸ τῆς ὀρμῆς τῆς καρδίας ὁ ἄλλως ἤρεμος ἐρευνητὴς τῆς ἀληθείας. «Τότε,» εἶπεν αὐθις, «θὰ εἶμαι πάντοτε προσηγῆς καὶ φαιδρός!»

Εἶπε δὲ τοὺς λόγους τούτους ἐν μανικῷ ἀναβρασμῷ καὶ ἅμα τοσοῦτον προσεπέλασε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τῷ τῆς Ἄσπασίας, ὡς εἰ ἤθελε νὰ συμπῆι τὰς φαιδρυνούσας ἐκεῖνας ἀκτῖνας τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς διὰ τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν.

Ἐν ταῦτῳ δὲ τὸ σειληγῶδες ἐκεῖνο πρόσωπον τοῦ φιλοσόφου τοσοῦτον ἐπλησίασε τῷ ἐρασμῷ προσώπῳ τῆς Μιλησίας, ὥστε τὰ παχέα αὐτοῦ χεῖλη ἔψαυσαν σχεδὸν τοῦ χαριέντος ῥοδόχρου στόματος τῆς καλῆς.

«Θῦσον ταῖς Χάρισιν!» ἀνέκραξεν ἡ Ἄσπασια, ἀνεπίδησε καὶ ἀπέδρα . . .

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν τοῦ χρόνου γυμνὸν τι παιδίον ἄπνευστον σχεδὸν φεῦγον ἔτρεχε πρὸς τὴν στοὰν καὶ ἅμα ἰδὸν τὸν Σωκράτην ὤρμησεν ἐπ' αὐτὸν καὶ ἀποσπάσαν μέρος τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἔκρυψεν ὑπ' αὐτὸ τὰ γυμνὰ αὐτοῦ μέλη.

Ὁ ἡμερινοφροντιστὴς δ' ἐν ἀπορίᾳ ἐγένετο, πότερον νὰ στρέψῃ τὸ ὄμμα αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐκφυγοῦσαν αὐτὸν καὶ ἀπερχομένην Ἄσπασίαν, ἢ πρὸς τὸν καταφυγόντα εἰς αὐτὸν παῖδα; Ἐφαίνετο δ', ὡς τις, οὗ τὰς χεῖρας περιστερὰ διέφυγε καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ χελιδῶν εἰσέπτῃ εἰς τὸν κόλπον . .

Ὁ παῖς δ' ἐνειλιγμένος ἐν τῷ ἱματίῳ προσεκολλᾶτο τῷ κόλπῳ αὐτοῦ καὶ ἰκέτευεν αὐτὸν ἀσθμαίνων ἔτι ἐκ τοῦ φόβου νὰ κρύψῃ καὶ βοηθήσῃ αὐτῷ.

«Τίνος υἱὸς εἶσαι καὶ τίς ἡ ἀφορμὴ τῆς ψοφοδεοῦς φυγῆς σου;» ἠρώτησεν ὁ Σακράτης τὸ παῖδιον.

«Εἶμαι ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου, ὁ κηδεμονευόμενος ὑπὸ τοῦ Περικλέους, Ἀλκιβιάδης καλοῦμαι!»

Οὕτως ἀπεκρίνατο ὁ παῖς. — Τὸ ἐξῆς δὲ συνέβη, ὅπερ ἐξηνάγκασε τὸν μικρὸν υἱὸν τοῦ Κλεινίου νὰ καταφύγῃ τρέμων καὶ γυμνὸς εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σακράτους.

Ἐν ᾧ οὗτος ἐκ νέου πρὸς τὴν Ἀσπασίαν διελέγετο καὶ ὄλως πρὸς αὐτὴν ἦτο, ἐγίνοντο ἤδη τὰ γυμνάσια τῶν ἐφήβων καὶ τῶν παίδων ἐν τῷ ὠρισμένῳ πεδίῳ τοῦ Λυκείου.

Ὁ Περικλῆς δὲ καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἴσταντο περίξ θεώμενοι.

Ἦτο δ' ἡ θέα τῶν καλῶν, φαιδρῶν καὶ τρυφερῶν μὲν, ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῆς προγυμνασίας ἐν τῇ παλαιστρᾷ εὐτόνων καλλιβλάστων σωμάτων τῶν γυμνῶν τῆς πορφυρᾶς χλαμύδος ἐν τῇ ψάμμῳ τοῦ γυμνασίου ἀγωνιζομένων παίδων ἐξόχως χαρίεσσα.

Ἐν πᾶσι δὲ διέπρεπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ νεώτατος μὲν, ἀλλ' ἤδη κρατερός καὶ τι θρασὺ καὶ ἰταμόν ἐν τοῖς τρόποις ἐκφαίνων, ὅπερ ὅμως ἀμβλὺ καθίστη ἡ τοῦ κάλλους χάρις. Οἱ καλλιτέχναι δὲ μάλιστα ὠστίζοντο, ἵνα θαυμάσωσι τὸν ἀπαίδευτον μὲν ἔτι, ἀλλ' ἅμα ἡρέμα ἐκφαινόμενον καὶ προφαινόμενον σχηματισμὸν τῶν μυῶνων, τὴν ἐν τῇ κάλυκι ἔτι οὖσαν εὐμορφίαν ταύτην, τὴν ἐν μικρῷ νεανικῷ μέτρῳ ἀναφαινομένην ἀνδρικήν ἀρμονίαν τῆς μορφῆς.

Παρὰ τῷ Ἀλκιβιάδῃ δ' ἴσταντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν παίδων καὶ οἱ ὀμήλικες αὐτοῦ, οἱ βλαστοὶ τοῦ Περικλέους, ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος, εἶτα δ' ὁ μικρὸς Καλλίας, ὁ τοῦ πλουσίου Ἰππονίκου υἱός, πρὸς ὃν ἤδη φιλίαν ὁ Ἀλκιβιάδης εἶχε συνάψας, ὡς καὶ τὸ τοῦ πλουσίου Πυριλάμπους υἱῶν, ὁ Δῆμος καλοῦμενος.

Οἱ παῖδες δ' ὡς ὄξεις καὶ θερμουργοὶ μόλις ἠδύναντο νὰ κατέχωσι τὴν ὀρμὴν αὐτῶν καταδοκοῦντες τὸ σημεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν ἀγώνων.

Ἦρξαντο δὲ τῶν γυμνασίων ἀπὸ τοῦ δρόμου, τῶν παιδοτριβῶν ἐπιστατούντων. Οὗτοι ὑφηγοῦντο αὐτοῖς νὰ φεῖδωνται μὲν τρέχοντες τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, νὰ κινῶσι δ' εὐρύθμως τὰ τε ἄνω καὶ κάτω μέλη, νὰ προβαίνωσι δ' οὕτως αἶροντες καὶ μετέωρον κρατοῦντες τὸν πόδα, ὥστε δι' ἐλαχίστων βημάτων, ὡς πλεῖστον διάστημα νὰ διατρέχωσιν. Ὡσαύτως δ' εὐρύθμους τινὰς κινήσεις τῶν βραχιόνων ἐδίδασκον αὐτούς, αἵτινες ἀρμοσσόμεναι πρὸς τὰς κινήσεις τῶν ποδῶν ἐπιτήδεια ἦσαν, ὡς αὐτοὶ ἐνόμιζον, νὰ προάγωσι τὴν ταχύτητα.

Ἄλλ' ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης οὐδὲν τούτων ἤκουεν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ διεμαρτύρητο λέγων, ὅτι αἱ κινήσεις ἐκεῖναι, ἅς ὁ παιδοτρίβης αὐτὸν νὰ ποιῆσῃ ἐξηνάγκαζεν, ἄσχημοι ἦσαν καὶ ἐφιλονεῖκει περὶ τούτου πρὸς τὸν παιδοτρίβην. Καταπραῦνων δ' αὐτὸν παρενέβη τις τῶν ἐπιστατῶν καὶ κοσμητῶν τοῦ γυμνασίου εἰς τὴν ἔριδα καὶ θαπεύσας τὸν παῖδα καὶ ἐπαινέσας τὸν ζῆλον αὐτοῦ θέλοντος νὰ τηρήσῃ τὴν ἀρεστὴν τῷ ὀφθαλμῷ εὐμορφίαν τῶν κινήσεων καὶ τοῦ παραστήματος ὑπέδειξεν αὐτῷ, ὅποσον σκόπιμοι αἱ κινήσεις ἐκεῖναι ἦσαν, παράδειγμα προφέρων τὴν Μαυρουσίδα στρουθόν, ἣτις σκοπίμως τὰ μικρὰ πτερὰ κινουῦσα καὶ ὡς ἰστία αὐτὰ μεταχειριζομένη τῷ δρόμῳ ἐπιβοηθεῖ.

Καὶ ἤδη ἤρξαντο οἱ γυμνοὶ παῖδες τρέχοντες πρὸς τὸ τέρμα. Ἠλάλαζον δὲ καὶ εὐθύμως ἐβόων καὶ ἡ βοή ἰσχυρότερα ἐγίνετο, καθ' ὅσον πρὸς τὸ τέρμα ἐπλησίαζον. Καὶ πολλακίς μὲν τὸν δρόμον ἐπανέλαβον — ἀλλὰ πάντοτε ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπρώτευεν.

Μετὰ τὸν δρόμον δ' ἐπελάβοντο τῶν διαφόρων ἀλμάτων.

Καὶ οἱ μὲν παιδοτρίβαι ἐγχειρίζοντες τοὺς ἀλτῆρας ἐδίδασκον τοὺς παῖδας νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς οὕτως, ὥστε μὴ μόνον νὰ μὴ κωλύωσι τὴν εὐπέτειαν τοῦ ἄλματος, ἀλλὰ καὶ νὰ προβιάζωσι τὴν φορὰν τοῦ σώματος. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀλτῆρες ἀπῆρσαν τῷ αὐτογνώμονι Ἀλκιβιάδῃ καὶ παρὰ μικρὸν ἔρριψεν αὐτοὺς κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐνὸς τῶν τῆς εὐκοσμίας τῶν παίδων ἐπιμελουμένων, ὃς ἀνείδιζεν αὐτῷ πικρῶς πως τὴν ἀπίθειαν. Ὅργῃ δὲ καὶ αἰσχύνῃ κατέσχε τὸν Περικλέα ἰστάμενον μετὰ τῶν φίλων ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεατῶν ἐκ τῶν ἀκολάστων τρόπων τοῦ παιδός. Ἀλλὰ ταχὺ ἐμειδίασε πραϋνθεὶς, ὡς εἶδεν, ὅτι καὶ εἰς τὸ ἄλμα ἐπρώτευσεν τῶν ὀμηλικῶν ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου καὶ ὅτι οἱ θεαταὶ ἐκρότουν τὰς χεῖρας.

Εἶτα δ' ἠλείφθησαν οἱ παῖδες ἐλαίῳ ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ ὀρισμένων, ἀλειπτῶν καλουμένων, ἵνα παλαίσωσι. Καὶ τοῦτο μὲν ἐδέξατο ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης, ἀλλ', εὐθύς ὡς ἤρξαντο καταπάσσοντες κατὰ τοῦ ἐλαίῳ ἀληλιμμένου σώματος κόνιν, ἵνα ἀσθενέστερον καταστήσωσιν τὸν ὄλισθον, ἀντέστη μὲν ὀξέως, οὐδ' ἤθελε νὰ μολύνωσιν οὕτω τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν συνεχώρησαν τῷ ἀχαλινώτῳ παιδί, ὡς ἐν τῇ παλαίστρᾳ, τὴν δυσκολίαν· διότι ὄφειλον νὰ τηρήσωσι τοὺς ἀσθηροὺς νόμους τοῦ γυμνασίου. Ὡστε τὸ ἴδιον τοῦ Κλεινίου ὑπέκυψεν.

Καὶ ἤδη προσήρχοντο ἀνὰ ζεύγη οἱ παῖδες, ἵνα παλαίσωσιν.

Καὶ αὖθις δ' ἐδίδασκον αὐτοὺς οἱ παιδοτρίβαι νὰ προτείνωσι μὲν μικρὸν τὸν δεξιὸν πόδα κάμπτοντες μικρὸν τὸ γόνυ, νὰ προβάλλωσι δὲ τὸν βραχίονα εἰς προσβολήν, ἢ ἄμυναν, νὰ μὴ κλίνωσι δ' ἐπὶ τὰ πρόσω τὸν λαιμὸν καὶ τὴν κεφαλὴν, νὰ συστέλλωσι δὲ τὸ ὑπογάστριον, νὰ κυρτῶσι δὲ καὶ συστρέφωσι τὸν θώρακα, νὰ ἐπιτηρῶσι δὲ τὰς κινήσεις



τοῦ ἀντίπαλου καὶ καθ' ὄλου καὶ προσβάλλοντες καὶ ἀμυνόμενοι τεχνικῶς νὰ προσφέρωνται. Ὅσαύτως δ' ἐδίδασκον μετὰ ζήλου πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰυτα τοὺς νέους παλαιστάς, ὅτι διὰ τῆς εὐστροφίας μᾶλλον, ἢ τῆς ῥώμης ἠδύναντο νὰ καταβάλλωσι τὸν ἀντίπαλον καὶ καταβαλόντες ὤφειλον νὰ περιπλέκωσι καὶ νὰ περιβάλλωσιν οὕτω διὰ τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν, ὥστε ἀκίνητος νὰ μένη καὶ πᾶσαν ἐλπίδα ἀνεγέρσεως καὶ νέας προσβολῆς ν' ἀποβάλλῃ. Προσεῖχον δ' οἱ διδάσκαλοι καὶ κοσμηταὶ τῶν γυμνασίων καὶ τῇ εὐκοσμῖα καὶ τῇ χάριτι τῶν κινήσεων. Διότι οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς σωματικῆς ῥώμης καὶ εὐστροφίας ἀπέβλεπον οἱ κανόνες, οὐδ' αὐτοὺς ἐδίδασκον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπίδειξιν πάσης εὐμορφίας καὶ τῆς εὐμόρφου, ἐλευθερίου καὶ εὐρύθμου ἐκείνης στάσεως, ἣτις διέκρινε τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν βαρβάρων καὶ δὴ καὶ ἀπὸ πολλῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

Ὁ νέος δ' Ἀλκιβιάδης ἐπάλασε τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν παίδων καὶ κατέβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ψάμμον διὰ τεχνάσματός τινος, ἐφ' ᾧ οὐδεμίαν χάριν τῷ παιδοτρίβῃ ὤφειλε, διότι αὐτὸς αὐτὸ ἐν τῇ ὀρμῇ καὶ βίᾳ τῆς πάλης εἶχεν ἐξευρών.

Εἶτα δ' ἔδοσαν αὐτοῖς τὴν στλεγγίδα, ἵν' ἀποξέσωσι τὴν ἐλαίῳ μεμιγμένην κόνιν ἀπὸ τῶν μελῶν καί, τούτου γενομένου, ἐνεχείρισαν ἐκάστῳ παιδί δίσκον καὶ ἀκόντιον ἀντὶ τοῦ δόρατος ἀμφότερα πρὸς τὸ γυμνάσιον τῆς βολῆς. Ἦτο δ' ὁ δίσκος τῶν παίδων οὐχὶ χαλκοῦς, ὡς ὁ τῶν ἐφήβων, ἀλλ' ἐκ τινος ξηροῦ ξύλου κατασκευασμένος, καὶ τὸ γυμνάσιον τῶν δυσχερεστάτων, ὡσάκις τεχνηέντως ἐγίγνετο. Δι' ὃ καὶ αὐθις παρήγουν οἱ διδάσκαλοι καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τῷ Ἀλκιβιάδῃ ὀρθὴν μὲν στάσιν νὰ λαμβάνωσι, τὸν δὲ δίσκον καλῶς νὰ κρατῶσιν ἐπιπάσσοντες κόνιν, ἵνα ἀσφαλῶς αὐτὸν τῇ χειρὶ περιλαμβάνωσι, εἶτα δὲ τὴν χεῖρα νὰ αἰωρῶσιν, ἵνα ἐν τῷ ἄμα καταμετρῶσι καὶ μεταχειρίζωνται

τὴν τῷ βάρει ἀναγκαίαν δύναμιν, εὐεπίβολον δὲ τὸν δίσκον καὶ εὐτόνους τοὺς μυῶνας τοῦ βραχίονος νὰ καθιστῶσιν, εἶτα δ' ἠμικυκλικῶς αὐτὸν νὰ πάλλωσι καὶ κάτωθεν ἀνατείνοντες νὰ ἐξακοντίζωσιν αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης κατεφρόνησε καὶ τούτων τῶν κανόνων καί, ὡς οἱ παῖδες ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον προσελθόντες εἰς βολὴν καὶ ἕκαστος βαλὼν τὸ μῆκος τῆς βολῆς δι' ἰδίου σημείου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατάδηλον ἐποίησε, προσελθὼν καὶ ὁ βλαστὸς τοῦ Κλεινίου, ὅτε εἰς αὐτὸν καθῆκεν, οὐ μόνον ἐξηκόντισε τὸν δίσκον, ὡς αὐτὸς ἤθελεν, ἀλλὰ καὶ πάντας μακρὸν ὑπερέβαλεν.

Τότε δὲ προσῆλθεν ἔτι ῥωμαλέος τις παῖς, ὃς δεξιότατος περὶ τὴν βολὴν τοῦ δίσκου ἦτο. Καὶ οὗτος πειρώμενος τῆς δεξιότητος ἔρριψε προσεκτικῶς πάντας τοὺς κανόνας τῶν παιδοτριβῶν τηρῶν τὸν δίσκον. Καὶ δὲν ὑπερέβαλε μὲν τὸν Ἀλκιβιάδην, ἀλλ' οὔτε ὑπελείφθη αὐτοῦ· διότι ὁ δίσκος αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐν τῇ αὐτῇ ἀποστάσει ἀπὸ τῶν ἄλλων ἴσταντο.

Ὁχρίασε δὲ τὴν ὄψιν ὁ Ἀλκιβιάδης. Διότι νῦν πρῶτον ἄφειλε τῆς τιμῆς τῆς νίκης καὶ ἑτέρῳ νὰ μεταδῷ. Ἐνεὸς δὲ καὶ τρέμων ὑπ' ὀργῆς ἴστατο ἐκεῖ σκυθρωπὸν τὸν ἀντίπαλον ὑποβλέπων. Ἄλλ', ὡς ἐκείνος ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, ὅτι τῷ ἀκριβῶς μετροῦντι φαίνεται ὁ δίσκος αὐτοῦ ἀπωτέρω πᾶς κείμενος τοῦ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὁ Ἀλκιβιάδης καταληφθεὶς ὑπὸ ἀπεριγράπτου μανίας ἤρεν εὐθύς τὴν δεξιάν καὶ κατήνευγε μεθ' ὄλης τῆς δυνάμεως τὸν δίσκον, ὃν ἔτι ἐν χερσὶν εἶχε, κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀντιπάλου. Ἔτυχε δ' ἀκριβῶς τοῦ σκοποῦ ὁ δίσκος καὶ λιποψυχῶν καὶ αἷμα πολὺ ἐκβάλλων κατέπεσεν ὁ καυχηματίας.

Ἐκ τούτου μεγάλη ταραχὴ ἐγένετο, καὶ ὁ καιρίως τραφείς ἔδει ν' ἀποκομισθῆ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ μικρὸς Ἀλκιβιάδης ὠχρίασε τὴν ὄψιν καὶ ἔτρεμε χρόνον τινά. Ἄλλ' εὐθύς, ὡς

οί συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ πληγέντος ἀντιπάλου ἄρμησαν ἐπ' αὐτὸν ἐπιπλήττοντες καὶ ἀπειλοῦντες, ἀνεκτίσατο αὐθις τὴν προτέραν ἡρεμίαν καὶ ἰταμότητα.

Ἄλλ' αἴφνης εἶδεν τὸν ἀγανακτήσαντα Περικλέα ἐν συνοδίᾳ τοῦ σεμνοῦ γυμνασιάρχου προσερχόμενον καὶ ἐννοήσας, ὅτι ἐσκόπουν νὰ συλλάβωσι καὶ ν' ἀπαγάγωσι καὶ ἴσως ὑβριστικῶς νὰ κολάσωσιν αὐτόν, ἐστράφη αἴφνης, διέβρῃξε τὴν ἄλυσιν τῶν περιῦσταμένων ἐκεῖ, ὅπου αὐτὴ ἦττον πυκνὴ ἦτο, καὶ ἀπέδρα ταχέως μετὰ τῆς ἐλαφρότητος ἐκείνης, ἣτις τὴν νίκην αὐτῷ πρότερον ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ δρόμου εἶχε πορίσασα. Ἦτοιμάζοντο δ' ὄντως νὰ καταδιώξωσιν αὐτόν, ἀλλὰ ταχέως ἐγένετο ἀφανὴς τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν δημίων.

Ἐν ἀπατάτῳ δέ τιμι τόπῳ τοῦ Λυκείου ἐντυχῶν τῷ Σωκράτει καὶ ὀρμήσας ἐπ' αὐτόν καὶ κρυβεῖς ὑπὸ τὸ ἱμάτιον, ὡς εἶπομεν, ἐπεκαλέσατο ἰκετευτικῶς τὴν προστασίαν αὐτοῦ.

«Ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου λοιπὸν εἶσαι;» εἶπεν ὁ Σωκράτης προσηνῶς καὶ ἡρέμας, ὅτε ἐρωτήσας ἔμαθε παρὰ τοῦ παιδὸς τὴν ἀφορμὴν τῆς φυγῆς. «Δὲν φροντίζεις ἐν ταῖς πράξεσί σου περὶ τῶν ἐπαίνων, ἢ τῶν ψόγων, περὶ τῶν εὐχῶν καὶ θελήσεων τοσοῦτω σεμνῶν καὶ ἐξόχων ἀνδρῶν, ἐξ ὧν τὸ γένος ἔχεις, ἢ ὧν συγγενῆς εἶσαι;»

«Δὲν θέλω νὰ πράττω πάντοτε, ὅ,τι ἂν οἱ ἄλλοι θέλωσιν,» εἶπε προπετῶς τὸ παιδίον. «Θέλω νὰ πράττω, ὅ,τι ἂν μοι ἀρέσκη καὶ ὅ,τι ἂν ἐγὼ θέλω καὶ ὅ,τι ἂν ἐγὼ προαιρῶμαι.»

«Δίκαια λέγεις,» ὑπέλαβεν ἡρεμος πάντοτε ὁ Σωκράτης. «Ἐκαστος ὀφείλει νὰ πράττη, ὅ,τι ἂν αὐτὸς θέλη, καὶ ὅ,τι ἂν αὐτὸς ἐπιβάλληται. Ἀλλὰ τί ἠθέλησας, καὶ τί ἐσκόπεις, ὅτε σήμερον μετὰ τῶν ἄλλων παιδῶν εἰς τὸ Λύκειον ἦλθες;»

«Νὰ πρωτεύσω πάντων εἰς πάντα,» εἶπε προπετῶς ὁ

μικρὸς Ἀλκιβιάδης. «Νὰ πρωτεύσω, νὰ εὐδοκιμήσω καὶ νὰ ἀποκομίσωμαι τὰς μεγίστας τιμὰς! Τοῦτο ἐσκόπουν!» —

«Λοιπὸν δὲν ἐπραξας, ὅ,τι κυρίως ἤθελες καὶ ὅ,τι ἐσκόπεις,» εἶπεν αὐτῆς μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπαθείας ὁ Σωκράτης. «Ἦθελες νὰ εὐδοκιμήσης, ἤθελες νὰ καταλίπης τὸ Λύκειον ἀποδρέψας εὐκλειαν, ἀλλ' ἀληθῶς ἐξεδιώχθης κατησχυμένος καὶ ὑβρισμένος καὶ ἴσως, ὅταν ἐπανέλθης εἰς τοὺς οἰκείους, καὶ σωφρονισμὸς τις ἐπίκειται σοι. Διὰ τί δὲν ἄρμησας εὐθὺς ἐπ' ἐκεῖνο, ὃ ἐδίωκες, ἀλλὰ κατέτριψας τὸν χρόνον περὶ πράγματα, ἅτινα ἀπέτρεψάν σε τοῦ σκοποῦ; Ἦλθες ἐνταῦθα, οὐχὶ ἵνα διατρύσης τὰς κεφαλὰς τῶν ὀμηλικῶν σου τὸν δίσκον βάλλων κατ' αὐτῶν, ἀλλ', ὡς λέγεις, ἵν' ἄρης ἐπαίνους καὶ τιμῆν. Ἐσφάλης λοιπὸν, ὅτι ἐπιλαθόμενος μικρὸν ἐκεῖνου, οὗ ἐστοχάζου, περὶ ἄλλα διέτριψας, ἂν τὸ ἀποβάν εἶναι, ὅτι οὐχὶ κεκαλυμμένος ὑπὸ δόξης, ἀλλ' αἰσχυρῶς καὶ ἀδόξως ἐκ τοῦ γυμνασίου ὀφείλεις νὰ δραπετεύσης!»

Νῦν δὲ πρῶτον παρεστάθη τῷ μικρῷ Ἀλκιβιάδῃ ὁ νόμος τῆς σκοπίμου εὐκοσμίας οὐχὶ ὡς αὐθαίρετόν τι καὶ ἐξωτερικῶς ἀπειλητικόν, ἀλλ' ὡς τι ἔμφυχον στενωῶς συνδεδεμένον τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ βουλήσει.

Καθ' ὅλου δὲ τοῖς λόγοις τοῦ Σωκράτους καὶ τῇ ἡμερίᾳ, ἐν ἣ αὐτοὺς οὗτος ἐξέφερον, ἐνυπῆρχέ τι τὸ ἐμποιοῦν τῷ παιδί πίστιν. Ἦτένιζε δὲ σπουδαίως καὶ ἐνεῶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρός, προσέβλεπε τοὺς προσηνεῖς καὶ εὐμενεῖς ὀφθαλμοὺς καὶ ἡ πίστις, ἣν ὁ ἀνὴρ αὐτῷ ἐνέπνει, μετεβάλλετο ἀσυνειδήτως εἰς συμπάθειαν, οἷαν πρὸς οὐδένα ποτὲ ἴσθετο.

Ἄλλ' ἤδη οἱ ζητοῦντες τὸν Ἀλκιβιάδην ἐν συνοδίᾳ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ γυμνασιάρχου ἤρχοντο πρὸς τὴν στοάν.

Καὶ αὐτῆς δ' ἤρξατο τρέμον τὸ παιδίον.

«Μὴ φοβοῦ!» παραθαρρύνων εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης, «θὰ πειραθῶ, τῶν θεῶν θελόντων, νὰ σε διαλλάξω πρὸς πάντας τούτους τοὺς ἐχθροὺς καὶ διώκτας!»

Ἄνεγνώρισαν δ' οἱ προσερχόμενοι τὸν Σωκράτην καὶ προσκεκολλημένον αὐτῷ καὶ ἐν τῷ ἱματίῳ περιτετυλιγμένον τὸν παῖδα, ὃν ἐζήτουν. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἔβλεπε τὸν Ἀχιλλέα παῖδα ἔτι ἐν συνοδίᾳ τοῦ διδασκάλου καὶ θεράποντος, τοῦ ὑπερβαλλόντως ἐπεικοῦς Κενταύρου.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ὁ γυμνασιάρχης μετὰ τῶν λοιπῶν ἐγγὺς ἐγένοντο καὶ πρὸς τὸν Σωκράτην εὐθὺς ἐχώρησαν, εἶπεν οὗτος·

«Γνωρίζω, τίνα ζητεῖτε, ὦ ἄνδρες· ἀλλ' ἐκεῖνος, ὃν ζητεῖτε, εἶναι ἱκέτης ἐμοῦ, ὡς βλέπετε, καὶ οὐδέποτε θὰ προδῶ αὐτόν, ἀλλὰ κατὰ καθῆκον θὰ ὑπερασπίσω κατὰ δύναμιν. Ἦλθε δ', ὡς μοι εἶπεν, εἰς τὸ Λύκειον, ἵνα πρωτεύσῃ, ἀλλὰ δὲν ἔτυχε τέλειον τούτου, διότι ἐπιλαθόμενος τοῦ σκοποῦ περὶ πράγματα ἀλλότρια αὐτοῦ διέτριψεν, ἐξακοντίσας δῆλα δὴ τὸν δίσκον κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ συμπαίκτου, ἐξ οὗ αἰσχύνῃν ἀπέλαβεν ἀντὶ τῆς τιμῆς, ἣν κυρίως ἐθήρρευε. Περὶ δὲ τοῦ τραύματος τοῦ παιδὸς ἐκεῖνου, ἀναμνήσθητε, ὦ ἄνδρες, ὅτι ὅμοιον τι δυστύχημα, ἢ ἀμάρτημα, ὡς θέλετε νὰ καλέσητε τὴν πράξιν, καὶ διὰ τῆς χειρὸς τῶν θεῶν καὶ ἡρώων ποτὲ συνέβη. Διότι, ὡς γνωρίζετε, αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων τὸν προσφιλεῖ Ἰάκινθον καὶ ὁ ἦρωας Περσεύς τὸν πάππον Ἀκρίσιον διὰ βολῆς δίσκου ἐφόνευσε. Πιθανὸν δ', ὅτι ὁ μελανόθριξ καὶ πυρωπὸς οὗτος παῖς θὰ ἠδύνατο ὅμοιος πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ ἡρωας νὰ γένηται, ἂν ἤθελε, καὶ ἐν ἄλλοις . . .»

Κατευνάσθη δ' ἡ ὀργὴ τοῦ Περικλέους ἐκ τῆς θεᾶς τοῦ ἀνευρεθέντος παιδός, ἐξ οὗ τῆς ὄψεως πᾶν ἴχνος ἰταμότητος ἠφρανισμένον ἦτο. Εἶπε δὲ φιλόφρονάς τινας λόγους πρὸς

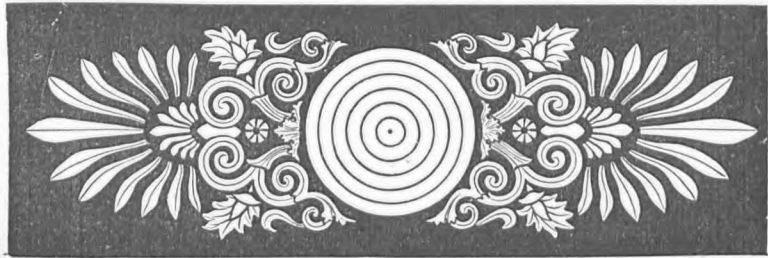


τὸν συνήγορον, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐμπνεύσωσι θάρρος τῷ ἀναμένοντι τὸν σωφρονισμὸν παιδι καὶ εἶτα ἐκάλεσε τὸν παιδαγωγὸν νὰ ἐνδύσῃ καὶ ἐκ τοῦ Λυκείου εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὸν νὰ ὀδηγήσῃ.

Ὁ Σωκράτης δὲ συνηκολούθησε τότε τῷ Περικλεῖ καὶ τῷ γυμνασιάρχῃ καὶ πάντες ὁμοῦ διελέγοντο χρόνον τινὰ ἔτι περὶ τοῦ παραδόξου κράματος ἐξαιρέτων καὶ ὀλεθρίων ιδιοτήτων, αἵτινες ἐν τῇ φύσει τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεινίου συνηνωμένα ἦσαν.

Αὐτὸς δ' ὁ παῖς χειραγωγούμενος ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ κατέλιπε τὸν τόπον ἐκεῖνον ῥίψας εὐγνωμον βλέμμα ἐκ τῶν λαμπρῶν μελάνων ὀφθαλμῶν πρὸς τὸν προστάτην καὶ συνήγορον.

Τοιοῦτα τῷ τρόπῳ συνήφθη ὁ παράδοξος ἐκεῖνος δεσμὸς τῶν καρδιῶν τοῦ Σωκράτους, ὃν πάντες δυσειδῆ ἐκάλουν, καὶ τοῦ καλλίστου πάντων τῶν παιδῶν τῶν Ἑλλήνων, τοῦ νέου Ἀλκιβιάδου, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐξέφευγε τῶν χειρῶν τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἀληθείας περιστερά, ἐν ᾧ χελιδῶν εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ κατέφευγεν . . .





## VIII.

### ΤΑ ΧΑΡΙΤΗΣΙΑ.



ὕδεις δημιουργῶν καὶ δρῶν παραδίδοται τοσοῦτον τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ὅσον ὁ εἰκονοποιός. Ἐκ τούτου οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἦτο ὁ Φειδίας ὀρατός, ἢ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Καὶ καθ' ὕπνον δ' οὐδὲν ἕτερον ἔβλεπεν, ἢ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, τὰ συμπλέγματα τῶν μετοπῶν καὶ τὰς ζωφόρους καὶ οὐχὶ σπανίως θαυμάζων κατελάμβανεν ἐν ἑαυτῷ ἐγειρόμενος τὰς ἐπιβολὰς αὐτοῦ προχωρούσας καὶ ὠραίας· διότι ἡ ἀκαταπόνητος αὐτοῦ διάνοια ἀσυνειδήτως καὶ καθ' ὕπνον εἰργάζετο, ὡς καὶ ὅτε ἐγρηγόρει. Τινὲς δὲ τῶν εἰκόνων ἐπεφαίνοντο αὐτῷ πρῶτον καθ' ὕπνον καὶ ἰδύνατο νὰ λέγῃ, ὅτι οἱ θεοὶ ἐνεφαίνοντο αὐτῷ κατ' ὄναρ, ὡς τοῖς ἥρωσι τοῦ Ὅμηρου. Πάντα δὲ τὰ ἄλλα εἶχον ἀξίαν

<sup>1</sup>Ἀσπασία I.

τινά μόνον, ἂν μετεῖχον τῆς τεχνικῆς αὐτοῦ σπουδῆς. Δι' ὅ  
 ἀπέστη πάσης ἄλλης ἡδονῆς καὶ ἔζη μόνος ὡς ἄγαμος.

Ἡ ψυχὴ δ' αὐτοῦ ἦτο πλήρης τῶν πρωτοτύπων πάντων  
 τῶν ἔργων καὶ ὁ διαυγῆς αὐτοῦ ὀφθαλμὸς ἐνώπριζε πᾶν τὸ  
 τελεσθὲν ἐν καθαρῷ διαγράμματι.

Ποικίλη δὲ ταραχὴ ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων ἐφαίνετο  
 ἐν ταῖς στοαῖς καὶ ταῖς ἀυλαῖς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου.  
 Διότι ὅτε μὲν διαγράμματα ἔδει νὰ ἐπινοήσωσιν, ἢ νὰ ἐξε-  
 τάσωσιν, ἢ νὰ ἀποβρίψωσιν, ὅτε δὲ νέα νὰ τυπώσωσιν ἐν  
 πηλῷ, ἢ τὰς ἀναλογίας καὶ τὰ μέτρα νὰ διαλογίσωνται. Παρὰ  
 τὰ παρασκευαστικά δ' ἔργα τὰ ἐκ πηλοῦ πολλὰ ἤδη τῶν ἀγαλ-  
 μάτων κατὰ τὰ προπλάσματα ἐτυποῦντο ὑπὸ τῶν λιθοζώων  
 τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἀξέστου λίθου, ἵνα παραδοθῶσιν ἔπειτα  
 εἰς τεχνικὴν ἐξεργασίαν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ καλλιτέχνου.  
 Ἡδύνατο δὲ τις νὰ καλέσῃ τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου χάρον  
 ἐρειπίων, ἀλλ' ἐρειπίων τῆς γενέσεως, οὐχὶ τῆς καταστροφῆς.  
 Ἦτο δηλαδὴ τὸ χάος οὐχὶ τὸ μετὰ τὴν φθοράν, ἀλλὰ τό,  
 ἐξ οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο. Ἐρείπια λίθων δ' ἔκειντο παν-  
 ταχοῦ διεσπαρμένα, ἅτινα ὁ φιλότεχνος ὀφθαλμὸς ταχέως  
 συνηνωμένα νὰ ἴδῃ εὐχετο.

Ἐπερὶ τὸν χάρον τούτου ἠμρεῖτο ὁ νοῦς τοῦ Φει-  
 δίου, ὃς διώκει τὰ πάντα καὶ συνεκράτει τὸν τε πυρωπὸν  
 Ἀλκαμένην καὶ τὸν σκυθρωπὸν Ἀγοράκριτον ἐξαναγκάζων  
 αὐτοὺς νὰ ἐργάζωνται ἠνωμένοι.

Τὸ ζεῦγος δὲ τοῦτο ἀπετέλει τοὺς δύο ἰσχυροὺς αὐτοῦ  
 βραχίονας. Ὁ δ' Ἀλκαμένης πρὸς τούτοις ἦτο ἡ εὐγλωττία  
 αὐτοῦ. Διότι, ὅ,τι ὁ Φειδίας ἄπαξ ἔλεγεν, ἢ διὰ μονοσυλ-  
 λάβου, ἢ ἴσως αἰνιγματώδους λέξεως ὑπεδήλου, τοῦτο ἠρμή-  
 νευεν ὁ Ἀλκαμένης καὶ ἐπανελάμβανε καὶ ἐσαφήνιζεν ἐπι-  
 σκοπῶν τὴν ἐπιτέλεσιν.

Ἄρτι δ' εἶχεν ἐπισκεψάμενος τοὺς μαθητὰς καὶ βοηθοὺς,

οἵτινες τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελείᾳ ἐπιτετραμμένοι ἦσαν. Πανταχοῦ δ' ἐπετίμα, παρήνει, παρώρμα σφοδρῶς κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῷ τρόπον ἐξετάζων τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἀετώματος, τῆς ζωφόρου καὶ τῶν μετοπῶν.

«Τί τοῦτο, Δράκυλλε; Λίαν ταπεινὸν τὸ κύρτωμα τοῦ θώρακος, ἢ ὥστε ἐμφανὲς μακρόθεν νὰ γίνηται. Καὶ ἡ ὑπογάστριος δὲ χώρα ὀλίγον διηρθρωμένη φαίνεται, καταφανῶς μικρὸν ἀφωρισμένη τῶν λαγόνων! Καὶ οἱ μυῶνες δ' ὀλίγον ἐξαιρονται, οἱ μύες δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου πολὺ! — Χαρίκλεις, ἐνταῦθα μὲν πολὺ κατατείνει τὴν ἐπιδερμίδα, ἐκεῖ δ' ὑπὲρ τοὺς μυῶνας ἐκ τοῦ ἐναντίου πολὺ χαλᾶς αὐτήν! Ἦκιστα χαλαρὰ δ' εἶναι ἐνταῦθα, ἦκιστα κινητή! Πρέπει νὰ νομίζῃ τις, ὅτι δύναται καὶ τοῦ χαλκοῦ, ἢ μαρμαρίνου ἀγάλματος τὴν ἐπιδερμίδα ἄκροισ δακτύλοις συλλαμβάνων ὀλίγον ν' ἀνασύρῃ! — Ὁ θεὸς οὗτος, Λύκιε, δὲν ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν πτυχῶν τοῦ ἱματίου! Μὴ τι καὶ σὺ ἐξ ἐκείνων τῶν τεχνιτῶν εἶσαι, ὧν ὁ Ἡρακλῆς μόνον ἐκ τοῦ ῥοπάλου ἀναγνωρίζεται; — Καὶ ἡ κρηναία αὕτη νύμφη, Κριναγόρα, φαίνεται θέλουσα ν' ἀναγνωρίζεται μόνον ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς ὑδρίας, οὐχὶ δ' ἐκ τῶν ἀπαλῶν, ὑγιῶν, διαρρέοντων μελῶν, ἐξ ὧν ἡ ἀληθὴς αὐτῆς φύσις ἔδει νὰ καταφαίνεται!» —

Εἶτα δ' ἐπεσκέψατο σύμπλεγμα τι τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος παριστᾶν νεανίας τοὺς θυμοειδεῖς ἵππους ὑποχειρίους ποιῶντας. «Ποῖον φαῦλον ἱπάριον εἶδες, Λύκιε, ἔχον τοσοῦτον εὐρείαν κεφαλὴν καὶ τοιαῦτα κολοβά ὦτα; Καὶ τὸ ὄλον δ' εἶναι βαρὺ καὶ ἦκιστα ἐλεύθερον καὶ ὄλας ἀρχαϊκόν! Μὴ τι ἐφοίτησας εἰς τὸ αἰγινήτικὸν ἐργαστήριον; Τοιαῦτα ἀρχαῖοτροπα φαῦλα ἔργα καὶ ὁ Ἄγελάδας αὐτὸς δὲν θὰ ἠγνείχετο πλέον!» —

Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ Ἄλκαμένης. Ἐπετίμησε δ' εἶτα τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο ἰδίᾳ τὸ μέρος καὶ ἐφαίνετο ἐν τῇ ἀγανακτῆσει ἔτοιμος

νά κατασυντρίψῃ τὸ ἔργον τοῦ μαθητοῦ, διότι ἱκανὸς ἦτο νά πράξῃ τοιοῦτόν τι, ὡσάκις ἐξήπτετο ὑπὸ τῆς ὀργῆς.

Ἄλλ' αἰφνης προσελθὼν ὁ Ἀγοράκριτος ὑπερήσπισεν, ὡς καὶ ἄλλοτε πολλάκις, τοῦ ὑβρισθέντος κατὰ τοῦ σφοδροῦ Ἀλκαμένους. Οὗτος δ' ἤσθετο τὸ αἷμα κατακλύσαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξετόξευσε πικρὸν λόγον.

Ἄλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου προσήρχετο ὁ Φειδίας ἐν συνοδίᾳ ζεύγους, ὅπερ δὲν ἦτο ζένον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ.

Καὶ ἦτο δυνατόν νά μὴ ἔρχωνται ἐνίοτε ὃ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασια, ἵνα ρίπτωσιν ἐν βλέμμα ἐπὶ τὴν ἡρεμον συντέλεισιν καὶ ὀρίμανσιν τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐπιβολῶν;

Ἦλθον δὲ καὶ σήμερον καὶ κατέλαβον τὸν διδάσκαλον ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν μαθητῶν καὶ βοηθῶν αὐτοῦ, ἐν μέσῳ τῶν ἐκ πηλοῦ προπλασμάτων, τῶν ἡμιζέστων τετραγώνων λίθων καὶ στελεχῶν τῶν μαρμάρων. Εὐρον δ' αὐτόν, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, βραχυλόγον καὶ αὐστηρὸν καὶ σύννου καὶ ὄλον ἐν ἑαυτῷ, ἢ ὅσον πρότερον.

Εὐθὺς δ' ὡς ὁ Ἀλκαμένης εἶδε τὴν Ἀσπασίαν, ἐπειράθη νά φανῆ ἀπαθὴς καὶ εὐθυμος καὶ ν' ἀποκρύψῃ τὴν ἥκιστα καταπιγεῖσαν ἐκείνην ἀθυμίαν, ἣν ἐπιλαθόμενος ἑαυτοῦ κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ βραχεῖαν συνάντησιν εἶχεν ἐκδηλώσας. Ἄλλ' ὁ σκυθρωπὸς Ἀγοράκριτος οὐδαμῶς διανοήθη νά συγκρύψῃ τὸν χόλον, ὃν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ τῆς Ἀσπασίας ἔτρεφεν. Ὑπεξεχώρησε δὲ μικρὸν καὶ οὐδὲ λέξιν εἶπε πρὸς τοὺς εὐγενεῖς θεατάς.

Ἐπειδὴ δ' οὗτοι εἰσερχόμενοι εἶχον ἀκούσαντές τινος τῶν ἐριστικῶν λόγων τοῦ Ἀλκαμένους καὶ Ἀγορακρίτου, ἐγένετο καὶ αὐθις περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος λόγος καὶ ἡ πρόθυμος Ἀσπασία οὐδαμῶς ἀπέκρυψεν, ὅτι τέλειον συνεφάνει τῷ Ἀλκαμένει εὐχομένῳ πᾶν ἴχνος τοῦ ἀρχαϊκοῦ, τοῦ ἀρχαιοτρόπου



ἐξαιρούμενον ἐκ τῆς τέχνης νὰ ἴδῃ. Ἐπισκεψαμένη δ' εἶτα τὰ διαγράμματα καὶ προπλάσματα τῶν κολοσσιαίων συμπλεγμάτων τοῦ ἀετώματος, τῶν ζωφόρων καὶ τῶν μετοπῶν εὗρέ τινα καλὰ μὲν, ἀλλὰ σκληρὰ πως καὶ αὐστηρὰ ἔτι. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ εὐθαλεστάτη ἀκμὴ τῶν τεχνῶν ἐφαίνετο αὐτῇ λίαν βραδέως προβαίνουσα. Φανερώς δ' εἶπε, πᾶν ὅ,τι διανοεῖτο.

«Ἡ καλὴ Ἀσπασία,» εἶπεν ὁ Φειδίας αὐστηρῶς μειδιῶν, «εὐχεται νὰ ἴδῃ, εἰ δυνατόν, πᾶν ὅ,τι πλάττομεν, τοσοῦτον κομψὸν καὶ τοσοῦτον ἄβρὸν καὶ τοσοῦτον ἐπίχαρι, ὅσον αὐτὴ αὐτὴ εἶναι. Ἄλλ' ἐνθυμοῦ, Ἀσπασία, ὅτι ἡμεῖς οἱ θεοπλάσται θεῶν ἀγάλματα πλάττοντες ἐπιβαλλόμεθα νὰ παραστήσωμεν καὶ νὰ πλάσωμεν οὐχὶ ἀνθρώπινόν τι, οὐχὶ κοινόν τι κάλλος καὶ τοῖς πᾶσιν ἀρεστόν, ἀλλ' ὑπεράνθρωπὸν τι.»

«Δικαίως ἴσως ὁ Φειδίας,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «δὲν θέλει ν' ἀποβάλῃ τέλος τοῦτο, ὅπερ ἡ Ἀσπασία στρυφνὸν καὶ αὐστηρὸν καὶ ἀρχαϊκὸν καλεῖ. Τίς εἶναι περὶ τούτου πεπεισμένος, ὅτι τοῦ πλαστικοῦ καλοῦ τὸ ἰδανικὸν οὐχὶ ἐν τῷ στενῷ ὀρίῳ ἔγκειται τῷ διακρίνοντι τὸ ἀγνὸν παρθερικὸν κάλλος τοῦ ἄβροῦ καὶ τέλος ἀνεπτυγμένου; Ἄν δ' ἡ ὑψίστη καὶ ἐσχάτη βαθμὶς τῆς ἀναπτύξεως εἶναι καὶ ἡ πρώτη τῆς παρακμῆς, ὀλίγον ἐπὶ τάδε τῆς ἀκμῆς ταύτης καὶ οὐχὶ ἐπ' αὐτῆς ἀκριβῶς ταύτης πρέπει νὰ εὐρίσκηται ἐκεῖνο, ὅπερ διὰ τῆς ἀγνοίας καὶ εὐγενεστάτης χάριτος ἀναψύχει καὶ εὐδαίμονα ποιεῖ τὴν ψυχὴν.»

«Ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἐπεβαλλόμην ἐγὼ μὲν σὲ νὰ παρορμῶ, ὦ Φειδία,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐπὶ τὸ χαρίεν, κομψὸν καὶ ἄβρὸν, σὺ δὲ ὑπερβαλλόντως ἐκ τοῦ ἐναντίου τοὺς σοὺς ἐπὶ τὴν ἐπίτευξιν αὐτοῦ τούτου νὰ παρακαλῆς, νομίζω, ὅτι ὡς ἀπωτάτω ἔτι τοῦ ὀρθοῦ ὀρίου θὰ εὐρισκόμεθα. Διότι τοσοῦτον φαίνονται μοι οἱ σοὶ μακρὰν τοῦ ἐξόχως κομψοῦ καὶ ἄβροῦ ὄντες, ὥστε καὶ ἂν πάσαις ταῖς δυνάμεσιν ἐπειρῶντο νὰ ἐπιτύ-

χωσι τούτου, ὅμως δυσχερῶς θὰ ἐξικνοῦντο ἐπ' αὐτό. Δὲν λέγω δ', ὅτι ὑμεῖς βραδέως προβαίνετε, ἀλλ' ὅτι ἡ ὁδὸς εἶναι μακρά.»

«Προσβλέπων τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς παρατρέπων τὸν λόγον ὡς φοβούμενος, μὴ ἀγανακτήσῃ ὁ Φειδίας, «ἢ ἀκούων τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου ῥαψωδούμενα εὐρίσκω ὑψηλὴν τὴν χάριν αὐτῶν καὶ χαρίεν τὸ ὕψος. Εἶναι ὑψηλά, ὡς ἕκαστος ὁμολογεῖ, καὶ χαρίεντα, ὡς οὐδεὶς ἀρνεῖται, καὶ ἴσως τούτου ἔνεκα ὀνομάζομεν αὐτὰ καλὰ, διότι ἐν τῷ ἅμα ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἀρετὰς ἔχουσιν.»

«Τοῦτο ἀποδέχομαι!» εἶπεν ἀνιστάμενος καὶ καταλείπων τὸ ἔργον αὐτοῦ ὁ λιθοξόος Σωκράτης, ὃς τέως ἡσχολεῖτο περικόπτων στέλεχος μαρμάρου κατὰ τὸν ὑπογραμμόν. «Πολὸν χρόνον ἐσκοπούμην περὶ τούτου, ὅτι τάχα τὸ κάλλος εἶναι, ἀλλὰ νῦν ἐνέπεσον οἱ λόγοι τοῦ Περικλέους ὡς ἀκτὶς φωτὸς εἰς τὴν ψυχὴν μου. — Χάρις συνηνωμένη τῷ ὕψει, ἐπίχαρι ὕψος καὶ ὑψηλὴ χάρις δύναται λοιπὸν νὰ ὀρισθῇ τὸ κάλλος. Καί, ἐάν ποτε ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία αὐθις ἐρευνήσωσιν, ὅποιον τὸ ὀρθὸν ὄριον τῆς ἀναπτύξεως ἐν ταῖς τέχναις, τότε εὐκόλως θὰ δυνηθῶσι νὰ εἴπωσιν, ὅτι τὸ καλόν, ἵνα καλὸν μένη, οὔτε μόνον ἐπίχαρι, οὔτε μόνον ὑψηλὸν ὀφείλει γὰ εἶναι, ἀλλ' ἅμα ἀμφότερα. Εἶθε δ' οἱ θεοὶ νὰ δῶσι νὰ ἐνθυμῶμαι καθ' ἕκαστον τύπον τοῦ γλυφάνου, ὃν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου καταφέρω, τὸ δόγμα τοῦτο, καὶ δῆ, ὅταν ἀρζῶμαι πλάσσω τὸ ἀνάθημα, ὅπερ τῇ θεῷ τοῦ Φειδίου κατὰ τὴν ἐγκαίνισιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως οἰκήματος προώρισα.»

«Πῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «ὁ σύννους λιθοξόος θὰ πειραθῇ ν' ἀποδείξῃ ἑαυτὸν τεχνίτην ἐλευθέρως δημιουργοῦντα;»

«Ναί!» ἀτεκρίνατο ὁ Σωκράτης. «Ἀληθῶς οὔτε ὁ Φειδίας οὔτε ὁ Ἀλκαμένης ἐπέτρεψάν μοι ποτε νὰ ἐπιλάβωμαι

μόνος τῆς συντελέσεως καὶ ἐξεργασίας ἔργου τινὸς τῶν τοῦ Παρθενῶνος, καί, ὅτε ἐγὼ ἐδεήθην αὐτῶν νὰ ἐπιτρέψωσι νὰ πειραθῶ μείζονός τινος ἔργου, ἐξεδιώξέ με ὁ Ἀλκαμένης γελάσας σαρκαστικῶς, ὡς αὐτὸς μόνον νὰ γελᾷ ἔμπειρος εἶναι. Ἀλλά, πρὸς τοῦ Διός! καὶ ἐγώ, ὡς πᾶς ἄλλος, ἐπίσης καλῶς ἔμαθον παρὰ τοῦ Φειδίου νὰ περιγράψω μὲν τὸ τέλειον ὠσοειδὲς πρόσωπον, νὰ πλάττω δὲ τὴν κεφαλὴν μικρὰν καὶ λεπτοφυῆ καὶ εὐρυθμον, ν' ἀποδεικνύω δὲ κάθετον τὴν γραμμὴν τοῦ μετώπου καὶ τῆς ρίνος, νὰ ἐξαίρω δὲ τὰ ὀπώπια ὀξέως, νὰ χαράσσω δὲ τὰς ὀφρῦς ὑπεράνω ὡς αἰωρούμενα λεπτὰ τόξα, νὰ κοιλαίνω δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ στρογγύλους καὶ βαθεῖς, νὰ ἐγκλίνω δὲ τὰ περὺγια τῆς ρίνος ἡρέμα, νὰ ποιῶ δὲ τὴν σιαγόνα ἱκανῶς στρογγύλην καὶ νὰ συνάγω τὴν κόμην καὶ τὸν πώγωνα περιλαμβάνων ἕκαστα εἰς χαριέντια ἴδιον ὄγκον. Δὲν θέλω δὲ πάντοτε ἀδρὰ στελέχη μαρμάρων νὰ ξέω καὶ νὰ συνεργῶ, ὡς χειρῶναξ ἄπειρος, εἰς ἑνσωμάτωσιν ζένων ιδεῶν. Θέλω αὐτὸς νὰ πλάσω ἀνάθημά τι καὶ νὰ πειραθῶ ἐντέχνως διὰ πεπειραμένης χειρὸς καθαρὰν τινα καὶ ἐναργῆ ιδεάν ὑπ' ἐμοῦ συλληφθεῖσαν πλαστικῶς διὰ τοῦ μαρμάρου νὰ παραστήσω.»

«Ἄλλ', ὅποια τις εἶναι ἢ καθαρὰ καὶ ἐναργῆς ιδέα, ἦν σὺ αὐτὸς συλλαθὼν ἑνσώματον διὰ τοῦ λίθου νὰ παραστήσης θέλεις;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Θὰ ἀκούσητε περὶ αὐτῆς,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ἀλλὰ δὲν ἀρμόζει περὶ τῶν προθέσεων μαθητοῦ τινος ἐνταῦθα νὰ γίνηται λόγος, πρὶν ἂν ἴδητε ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ διδασκάλου, ἐκ τῆς θείας Παλλάδος Ἀθηνᾶς, τοσοῦτον, ὅσον τό γε νῦν δύναται τις νὰ ἴδῃ.»

Τότε ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία λιπαρῶς ἐδεήθησαν τοῦ Φειδίου νὰ ἐπιδείξῃ αὐτοῖς, ὅτι ἐκ τῶν ἔργων ἔτοιμον ἦδη ἦτο. Ἀλλ' ὁ Φειδίας ἀπεκρίνατο·

«Τό γε νῦν θά ἴδητε τεμάχια μόνον· διότι εἰς τεμάχια τὸ ἐκ πηλοῦ πρόπλασμα ἄρτι κατεπίσθη, ὡς ἡ τέχνη τοῦ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἀπαιτεῖ.»

Ἀλλὰ καὶ τῇ θεᾷ τῶν τεμαχίων τούτων ἠρκοῦντο τό γε νῦν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ οὕτω χαριζόμενος ἀδήγησεν αὐτοὺς ὁ Φειδίας, ἀκολουθούντων τοῦ Σωκράτους καὶ Ἀλκαμένους, εἰς τινα τῶν εὐρειῶν αὐλῶν. Ἐκεῖ ἔδειξεν αὐτοῖς πῆγμα τι ξύλινον, ἐφ' ὃ ἡ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια ὡς σάρκες καὶ χρῶς ἐπὶ τὰ ὀστᾶ ἔμελλε νὰ ἐφαρμοσθῇ. Παρὰ τοὺς ἐργάτας δ', οἵτινες ἡσυχολοῦντο καταπρίοντες τὸ ἐκ πηλοῦ πρόπλασμα τοῦ κολοσσιαίου ἔργου, ἔβλεπέ τις καὶ ἄλλους πειρωμένους νὰ καταπρίωσι τοὺς ἐλεφαντίνους ὀδόντας, οἷους οἱ Ἕλληνες ἐξ Ἰνδίας ἐξαισίους τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἐκόμιζον, διὰ τοῦ πρίονος εἰς λεπτὰ πέταλα, ὧν ἕκαστον ἔμελλε ν' ἀφομοιωθῇ πρὸς ἓν τῶν πηλίνων τεμαχίων τοῦ ξυλίνου πῆγματος ὡς ἀκριβέστατα.

Ἐξήταζον δ' ἤδη ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὰ τερατώδη ἐκεῖνα τεμάχια τοῦ καταπεπρισμένου κολοσσοῦ. Καὶ ταῦτα δὲ πολλὴν ἀφορμὴν λόγων παρέσχον καὶ μάλιστα ἡ κεφαλὴ τῆς θεοῦ, ἣτις εὐτυχῶς ἀκεραία καὶ ἀδιάτομος ἔτι ἦτο. Ταύτην λοιπὸν ἠδύναντο κατὰ βούλησιν νὰ θεωρῶσι κατακηλούμενοι ὑπὸ τῶν ὑψηπετῶν ἰδεῶν τοῦ διδασκάλου, ὃς ἐξέφαινε τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐν τοῖς σεμοῖς καὶ ἐμβριθεῖσι χαρακτῆρσι τῆς νέας ταύτης Παλλάδος Ἀθηνᾶς τῆς εἰρήνης . . .

Ἄ,τι δ' ἐνεκονίζετο αὐτῇ, ἦτο ἡ δύναμις τῆς διανοίας, τὸ φῶς τῆς εὐκρινοῦς συνέσεως, ὅπερ τὰ βάθη φωτίζει.

«Τόσον καλὴ καὶ τόσον ἐμβριθῆς ὡς τὸ πρὸ ἡμῶν ἀπαστράπτον πρόσωπον τῆς θεοῦ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἐπιφαί-

νεται ἀληθῶς ἢ οὐχὶ ὑπὸ γυναικὸς γεννηθεῖσα, ἀλλ' ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ πατρὸς ἐκπηδήσασα θυγάτηρ τοῦ Διός!»

«Ἄλλ' ἐν τῇ κεφαλῇ,» ὑπέλαβεν ὁ τὰς ιδέας θηρεύων Σακράτης προθύμως τοῦ λόγου τοῦ Περικλέους ἐπιλαβόμενος, «ἐν τῇ κεφαλῇ οἰκοῦσιν, ὡς γνωστόν, αἱ ιδέαι. Τί δ' ἄλλο εἶναι ἢ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ πατρὸς ἐκπηδῶσα Παλλάς, ἢ ἢ ἔμψυχος καὶ ἐνσώματος ιδέα τοῦ Διός; Εὐδαίμων, ὦ τοῖς θεοῖς κεχαρισμένε Φειδία, σὺ ὁ κληθεὶς τὸ ὑψιστον νὰ παραστήσης τῶν ὄντων, τὴν ιδέαν! — Ἐγὼ μὲν ὁ ἀτυχῆς ιδιώτης δι' ὄλου μου τοῦ βίου θηρεύω τὴν καθαρὰν ιδέαν καὶ ἄσμενος μεριμνῶν θὰ μετεβίβαζον αὐτὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς εἰς τὴν ἐμήν, ὡς διὰ ττοντα σπινθηρα, ἀλλ' ἀδύνατον νὰ συναρπάσω αὐτήν! Ὁ δὲ Φειδίας οὗτος ὀλίγον πηλὸν μόνον ἐν χερσὶ λαμβάνει καὶ ὀλίγην κεραμίδα καὶ ζυμοὶ αὐτὰ καὶ ὁ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ πηλὸς ἐκεῖνος γίνεται εἰκὼν τις, ἣτις ἀποτυφλοῦσα, ὁσάκις εἰς αὐτὴν ἀτενίσω, ἐξαναγκάζει με ν' ἀναβοήσω, ἰδοὺ ἢ ιδέα — ἢ ιδέα τοῦ Διός! — Ὅτι δὲ δικαίως ὁ Φειδίας τὴν ιδέαν ταύτην, οἶαν αὐτὴν ἐμφανῶς ἡμῖν παρέστησε, Παλλάδα Ἀθηνᾶν καλεῖ, τὴν λαμπρὰν πατράαν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τοῦτο σαφῶς καταμανθάνει τις παραβάλλων, ὅτι οἱ σοφοὶ περὶ τῆς ιδέας καὶ οἱ ποιηταὶ περὶ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς δυσχυρίζονται. Διότι παρὰ τὴν πολλακίς μνημονευθεῖσαν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ἰσχυρίζονται οἱ ποιηταί, ὅτι ἢ Παλλάς Ἀθηνᾶ παρθενικὴ καὶ ἀνὴρ ἅμα τε καὶ γυνὴ τὴν φύσιν εἶναι, ὅπως διάφορος τῆς θεοῦ τοῦ ἔρωτος, ἣτις οὐδὰμὲς τῆς ιδέας μετέχει, ἀλλ' ὅπως ἐν καλοῖς αἰσθήμασιν ἐκδηλοῦται καὶ ἐν τοῖς ἀσυνειδήτοις παραγωγικοῖς ἔργοις τοῦ ἔρωτος. Τίς δ' ἀρνεῖται, ὅτι καὶ ἢ ιδέα παρθενικὴ εἶναι καὶ ἀνδρική ἅμα τε καὶ γυναικεία τὴν φύσιν; Διότι ἢ ιδέα εἶναι ψυχρά, ὡς τὸ φῶς τῶν ἀστέρων, καὶ μένει αὐτάρκης ἐν τῷ



είλικρινεῖ καὶ αἰθρίῳ αὐτῆς ὕψει, μόνον δὲ τὸ ἀντίθετον πρὸς αὐτήν, ἢ αἰσθησις, εἶναι ματαία τις ὀρμὴ καὶ παράγει καὶ γεννᾷ καὶ ἐκδηλοῦται ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ἔρωτος. Ἡ δὲ δειμαλέα κεφαλὴ τῆς Γοργούσ, ἦν οἱ ποιηταὶ καὶ θεοποιοὶ τῇ ἀσπίδι τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ἐντυποῦσι, τί ἄλλο ὑποσημαίνει, ἢ τὴν φρίκην τῆς ἠττηθείσης νυκτός, ἦν ὡς τρόπαιον ἢ νικηφόρος ιδέα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος φέρει; Οὐδαμῶς ἀμφισβητήσιμον ἄρα εἶναι, ὅτι ὁ Φειδίας τὴν ιδέαν ἐπεβάλετο νὰ παραστήσῃ, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δυνάμεθα πάντοτε νὰ λέγωμεν, ἐὰν θέλωμεν, ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη ἢ πρὸ ἡμῶν εἶναι ἢ κεφαλὴ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς . . .»

Ἐμειδίασε δὲ μικρὸν ὁ σπουδαῖος Φειδίας καὶ ὁ Ἀλκαμένης διακόπτων ἐπάταξε τὸν ἄμρον τοῦ Σωκράτους μειδιῶν ὡσαύτως καὶ ἐπήγεσε τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δ' Ἀσπασία εἶπεν·

«Ἄν ὁ Φειδίας, ὡς σύ, ὦ Σώκρατες, λέγεις, τὴν ἰσχὺν τῆς καθαρᾶς ιδέας νὰ παραστήσῃ ἤθελε, βεβαίως πλάτων ἤκιστα διενοεῖτο τοῦτο . . .»

«Καὶ ἄλλοις πολλοῖς τὸ αὐτὸ συμβαίνει!» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης.

«Ἄλλὰ σοὶ βεβαίως οὐδαμῶς οὐδέποτε συμβαίνει τοῦτο!» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης πονήρως μειδιῶν.

«Παντάπασιν!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης· «ἀλλὰ, διὰ τί σκώπτεις ἐμὲ εἰς τοῦτο; Προτιμότερον νὰ διανοηταί τις, ἢ νὰ μὴ διανοηται. Δύνανται δ' οἱ θεοὶ νὰ δωρῶνται κατ' ὄναρ ὅ,τι ἄριστον, τοῖς κεχαρισμένοις αὐτοῖς· ἀλλ' ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ πειρώμεθα ἐγρηγορότεροι πάντοτε νὰ μένωμεν. Ἀναμφιλόγως δ' ἐθαύμασας πολλάκις, Ἀσπασία, ὅτι συχνάκις περὶ τῆς ιδέας καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἔρωτος ἐρωτῶ σε. Ἄλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ πράξω ἄλλως. Διότι, ὡς ὁ Φειδίας οὗτος τὸ νικηφόρον φῶς τῆς ιδέας τῇ εἰκόνι τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ἀπέεικασεν, οὕτως ἐπιθυμῶ καὶ ἐγὼ ἐν εἰκόνι ἐνσώματον τὸν

Ἔρωτα ν' ἀποδείξω. Δὲν θὰ εἶπτε δ' ἀναμφιλόγως, ὅτι ὁ Ἔρωσ ἀξιοκαταφρόνητος θεὸς εἶναι· διότι πολλοὶ τῶν ποιητῶν ὡς τὸν ἀρχαιότατον καὶ πρῶτον πάντων αὐτὸν ὕμνησαν. Ἄν δ' ὁ Ἔρωσ, ὡς φαίνεται, ἔφεσις τις, ὀρμὴ τις, ἡμερὸς τις μάλιστα εἶναι, τότε δύναμαι θεβαίως νὰ εἶπω, ὅτι οὗτος ὁ θεὸς ἀκριβῶς ὁ ἐρὸς εἶναι. Μόνον δ', ἵνα ἀκριβέστερόν τι μάθω, πλανῶμαι ἐρωτῶν τοὺς ἄλλους περὶ αὐτοῦ . . .»

«Ἀληθῶς,» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Ἀλκαμένης, «εὐκολώτερον καταλαμβάνει τίς σε ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν ταῖς στοαῖς καὶ ἐν ἄλλοις δημοσίοις τόποις, ἢ ἐνταῦθα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου. Ὅντως δ' ὁ ἄνθρωπος οὗτος φαίνεται κατεχόμενος καὶ οἰστρηλατούμενος ὑπὸ ἰδίας τινὸς παραχῆς. Διότι ὅτε μὲν ἡμίσειαν ἡμέραν κόπτει τὸν μάρμαρον αὐτοῦ, ὡς μαινόμενος, ὅτε δ' αἴφνης καταβρίπτει τὸ ἐργαλεῖον καὶ ὦραν ὄλην μένει σύννουσ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ταυρηδὸν προσβλέπων καὶ ἄλλοτε ἀναπηδῶν φεύγει καὶ ἡμέραν ὄλην δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὸ ἐργαστήριον. Θέλεις Ἔρωτα νὰ γλύψῃς; Ἄλλ' εἶπέ, πότε; Ἦκουσας, ὦ ἀγαθέ, ὅτι ὁ Φειδίας ἀμελέστατον τῶν μαθητῶν σὲ ἀποκαλεῖ;»

«Ἦκουσα τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ἀλλ' ἐνθυμοῦ, ὅτι καὶ σὺ αὐτὸς πολλάκις καταβρίπτων τὸν γλύφανον δραπετεύεις προβάλλων ἀφορμὴν τινα, ἢ καὶ ἄνευ ἀφορμῆς καί, ὡς ἐγώ, τὸν Ἔρωτα θηρεύεις, ὡς λέγεται, ἀλλ' ἀληθῶς οὐδέποτε ἐρωτῶν περὶ τῆς ἰδέας καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ.»

«Δίκαια λέγεις!» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἀλκαμένης· «οὐδέποτε ἐρωτῶ περὶ τῆς ἰδέας τοῦ Ἔρωτος. Ἀλλά, τίς λέγει, ὅτι τὸν Ἔρωτα θηρεύω, ὡς ἀκίς ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἀπέρχομαι;»

«Ὅχι πάντοτε σὺ αὐτὸς ἐκφεύγεις,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης· «διότι ἐνίοτε πέμπεις μόνον ὑπρέτιν τινά, ἢ τὸν μανικὸν Μένωνα, ὡς ἀκίς ἐνταῦθα περιφέρεται, φέροντα ἐπιστόλιον πρὸς τὴν καλὴν Κορινθίαν, τὴν Θεοδότην. —»

Καὶ αὖθις δ' ἔμειδία ὁ Ἀλκαμένης, ὁ δὲ Σωκράτης εἶπεν αὖθις·

«Ὁ φίλος Ἀναξαγόρας ἐκάλεσε τὸν φλογερὸν ἔρωτα νόσον, ἀλλ' ἀγνοῶ, ὁπότερον νόσος τις συνήθης εἶναι αὕτη, καθ' ἧς φάρμακα δύναται τις νὰ μεταχειρισθῆ, ἢ θεία τις, ὡς ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ποιητῶν, ἢ ἡ μανία τῆς δελφικῆς ἱερείας; Ὅτι ὁ θεὸς τοῦ ἔρωτος περὰ ὀφείλει νὰ ἔχη καὶ παιδικὴν μορφήν, τοῦτο καλῶς γνωρίζω, ἀλλά, πῶς κατὰ τὰ ἄλλα δέον νὰ παραστήσω αὐτόν; σπουδαῖον; εὐθυμον; πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένον, ἢ πρὸς τὰ κάτω; — ἀληθῶς ἐπεθύμουν νὰ μάθω, Ἀσπασία, ὅπως θὰ παρίστης σὺ αὐτόν, ἂν ἡσὸ τις τῶν ἡμετέρων ἐνταῦθα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου!»

«Οὐδέποτε θ' ἀνελάμβανον νὰ παραστήσω τὸν Ἔρωτα!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ὁ ἔρωσ εἶναι αἰσθησίς τις, ἢ δ' αἰσθησίς εἶναι τι ἄμορφον καὶ ἀτύπων. Διὰ τί δὲ θέλεις νὰ παραστήσης τι, ὅπερ οὐδεμίαν μορφήν ἔχει; Παράστησον ἀντὶ τοῦ Ἔρωτος ἐκεῖνο, ὅπερ παρορμᾷ εἰς ἔρωτα, τὸ ἄξιον ἔρωτος, τὸ καλόν. Διότι τοῦτο ἔχει μορφήν τινα καὶ εἶναι ὁρατὸν καὶ ἄπτὸν καὶ διὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων καταληπτόν. Πρὸς τούτοις δὲ δὲν θὰ εἶναι σοι ἀναγκαῖον νὰ ἐρωτᾷς διασκοπούμενος τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἀπλῶς θὰ δύνησαι ν' ἀναπαριστῆς, ὅ,τι κάλλιστον καὶ ἐπιχαριτώτατον τῷ ὀφθαλμῷ σου παρίσταται.»

Ἐσκέψατο δ' ὁ Σωκράτης ἐπὶ τινα χρόνον σιγῶν καὶ εἶτα εἶπεν· «Οὐδὲν ὀρθότερον ἐκείνου, ὃ λέγεις, Ἀσπασία. Δι' ὃ θὰ καταλίπω τὴν ἰδέαν τοῦ Ἔρωτος καὶ θὰ πειραθῶ νὰ παραστήσω διὰ τῆς γλυφίδος τὰς Χάριτας. Διότι εἰς ταύτας βεβαίως καὶ νῦν, ὡς ἄλλοτε πολλακίς, ἄς τὰς κυρίας θεοῦ τοῦ κάλλους καὶ τῆς χάριτος, παραπέμπεις με. Ἡ δ' Ἀφροδίτη εἶναι μὲν ἀληθῶς καλή, δὲν εἶναι ὅμως μόνον θεὸς τοῦ κάλλους, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον καὶ τοῦ ἔρωτος· διότι ἐν αὐτῇ τὸ κάλλος

ἀναμιγνύεται τῷ ἔρωτι· μόνον δ' αἱ Χάριτες παριστῶσι τὸ κάλλος ἀγνόν καὶ αὐτεξούσιον καὶ στέργον, ἵνα οὕτως εἶπω, ἰκανῶς ἑαυτῷ. Θὰ πλάσω λοιπὸν τὰς Χάριτας καὶ θὰ προσενέγκω αὐτὰς ὡς ἀνάθημα τῇ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως θεῷ τοῦ Φειδίου. Ἄλλ', ὡς πρότερον τὸν Ἔρωτα, οὕτω νῦν κατὰ πάντα τρόπον ὀφείλω νὰ θηρεύω τὸ κάλλος. Ἄλλά, ποῦ δύναμαι νὰ εὔρω τὸ καλὸν καὶ ἐπίχαρι, ἴν' ἀπλῶς μιμηθῶ αὐτό, ὡς ἡ Ἀσπασία λέγει;»

«Ἐὰν θέλῃς νὰ ἴδῃς τὸ χαριέστατον πάντων, ὅσα δύναται τις νὰ ἴδῃ, φίλε Σώκρατες,» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἀλκαμένης, «δύναμαι νὰ σοι συμβουλεύσω τι. Πειράθητι νὰ ἴδῃς τὴν καλὴν Κορινθίαν, ἧς πρότερον ἐμνήσθης, ὀρχουμένην!»

«Τὴν Κορινθίαν Θεοδότην;» ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης· «ἤκουσα πολλοὺς πολλὰκις ἐγκωμιάζοντας τὴν ὀρχηστικὴν αὐτῆς χάριν. Ἄλλά, τίς ἄλλος θὰ παράσχη ἡμῖν τὴν τέρψιν νὰ ἴδωμεν καὶ θαυμάσωμεν τὴν Κορινθίαν ὀρχηστρίδα, ἢ σὺ αὐτός, Ἀλκάμενες, ὁ ἄριστος αὐτῆς ἐγκωμιστῆς καὶ φίλος καὶ συμπαικτωρ;»

«Διὰ τί ὄχι;» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκαμένης φαιδρῶς ἀναφυσώμενος. «Ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ εὐφρανθῇ βλέπων τὴν ὑψίστην χάριν, ἣν τὸ γυναικεῖον σῶμα ἐν μιμητικῇ ὀρχήσει νὰ ἀναπτύξῃ δύναται, πρέπει νὰ ἴδῃ τὴν Θεοδότην. Ἐγὼ δ' ἄσμενος καὶ ἀφθονος ὑπηρετῶ ὡς ὀδηγὸς παντὶ τῷ θέλοντι νὰ ἀπολαύσῃ τῆς ἡδονῆς ταύτης!»

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ἀλκαμένου περιεῖχον ὑπολανθάνουσαν τινὰ κακόνοιαν καὶ ἐτοξεύοντο κατὰ τῆς Ἀσπασίας. Ἐκ προνοίας δ' ἐξύμνει οὗτος ἐνώπιον τῆς φίλης τοῦ Περικλέους καὶ αὐτοῦ τοῦ Περικλέους τὴν χάριν καὶ τὰ θέλητρα ἐτέρας γυναικός.

Αὐτὸς δ' ὁ Ἀλκαμένης εἶχε παρασχῶν ἀφορμὴν τῇ καλῇ ὀρχηστρίδι καὶ ἐταίρα νὰ ἔλθῃ ἐκ Κορίνθου εἰς Ἀθήνας.

Καὶ ἡ ἀφορμὴ ἦτο λίαν παράδοξος.

Ὅτε δὴλα δὴ ὁ Ἀλκαμένης κατενόησεν, ὅτι ὄφειλε νὰ ἀποστῆ τῆς Ἀσπασίας, ἣς τὴν κτῆσιν ἀσφαλῆ αὐτῷ πρότερον ἐνόμιζε, κατελήφθη ὑπ' ἀδήλου τινὸς ἀθυρίας καὶ ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς βαυκῆς Μιλησίας. Ἀλλὰ νέος ὢν καὶ φαιδρὸς καὶ ῥάθυμος ἤκιστα κατετρόχετο τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ λύπης, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ τοῦτο μόνον ἐσκοπεῖτο, νὰ εὖρη ἀληθῆ τινα εὐτυχίαν, ἀληθῆ τινα ἐρωτικὴν εὐδαιμονίαν ἀντ' ἐκείνης, ἣν ὠνειροπόλησέ ποτε καὶ ἦς ἐψεύσατο.

Πλούσιος δὲ τις Κορίνθιος ἐνετείλατο αὐτῷ τότε μικρόν τι τόρευμα ἐκ μαρμάρου αὐτῷ νὰ κατασκευάσῃ καὶ ὁ Ἀλκαμένης ἐκτελέσας τὴν ἐντολὴν ἔπεμφε τὸ ἔργον εἰς Κόρινθον. Ἀλλ' ὁ ἐκδοὺς τὴν ἐντολὴν κατεκηλήθη ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τῆς ἐξαιρέτου τελειότητος τοῦ ἔργου. Δι' ὃ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀλκαμένην νὰ ἐξαιτήσῃται, ἦντινα δῆποτε ἀμοιβὴν καὶ χάριν ἀντὶ τοῦ καλλιτεχνήματος ἐκείνου, ὑπισχνούμενος, ὅτι θὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν, οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦτο.

Ἐκ τούτου ἀντιγράφει ὁ νέος τεχνίτης πρὸς τὸν Κορίνθιον τὸν συνήθη αὐτῷ αὐθάδη τρόπον μεταχειριζόμενος τὰ ἐξῆς·

«Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ὑμεῖς ἐν τῇ πλουσίᾳ καὶ ἀβροδιαίτῳ Κορίνθῳ ἔχετε τὰς καλλίστας τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐταίρας. Ἐπειδὴ δὲ μοι ἐπιτρέπετε νὰ ἐξαιτήσωμαι οἰανδήποτε ἀρεστὴν χάριν ἀντὶ τοῦ μαρμαρίνου ἔργου, δέομαί σου, πέμψον μοι δαπανῶν ἐκ τῶν ἰδίων ἐκείνην τῶν καλῶν, ἣτις τό γε νῦν ἐν Κορίνθῳ ὡς μάλιστα εὐδοκμεῖ, ποιούμενος αὐτὴν ὑπόχρεων πρὸς τοῦτο, ἕνα μῆνα νὰ μένη μόνον παρ' ἐμοὶ ὑπηρετοῦσα ὡς παράδειγμα.»

Ὁ δὲ πλούσιος Κορίνθιος ἀναγνοὺς ταῦτα ἐγέλασεν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦλθεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τὸν Ἀλκα-



μένην ἢ καλλίστη τῶν ἐν Κορίνθῳ ἑταιρῶν, ἢ ὄρχηστρίς Θεοδότη.

Ἀγαπητῶς δ' ὁ Ἀλκαμένης ἔσχε καὶ μήνα ὄλον ἔχαυρον ἐπὶ τῇ ἀναλώμασι τοῦ Κορινθίου κατοχῆ τῆς ἐν τῇ πλουσίᾳ Κορίνθῳ εὐδοκιμούσης ὑπερκαλλοῦς γυναικός.

Ἄλλ', ὅτε ὁ ὁμολογηθεὶς μὴν παρήλθεν καὶ τὸ χρέος ἢ Θεοδότη ἐξεπλήρωσεν, οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν ἠσθάνετο ἤδη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κόρινθον, διότι ἔστεργε τὰς Ἀθήνας. Δι' ὃ διέγνω νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ.

Ὁ δ' Ἀλκαμένης διετέλει πάντοτε φίλος καὶ εὖνους αὐτῇ καὶ ἐνεκαωμίαζεν αὐτὴν ἐνώπιον πάντων τῶν βουλομένων ν' ἀκούωσιν αὐτοῦ ὡς τὴν καλλίστην γυναικᾶ τῶν ἐν Ἑλλάδι.

Οὐδέποτε δ' ἠμέλει νὰ ἐπιλέγῃ, ὅτι ἐπιχαριωτέρα τῆς περιφανοῦς Μιλησίας Ἀσπασίας εἶναι, ἢ τις μᾶλλον διὰ τῆς πανουργίας, ἢ διὰ τοῦ κάλλους τὸν Περικλέα κατέχει. —

Ὡς δ' ὁ Ἀλκαμένης τοιαῦτα εἰς ἐγκώμιον τῆς Θεοδότης πρὸς τὸν Σωκράτην ἐνώπιον τῆς Ἀσπασίας εἶπεν, ἐνόησεν αὐτὴ ἐν τῷ ἅμα τὴν τε γνώμην καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ὑπ' αὐτῆς ὑβρισθέντος νεανίου. Κατέμαθε δὴλα δὴ, ὅτι λάθρα λύπην αὐτῇ νὰ ἐμπούσῃ ἠθέλεν ἐπαιῶν, αὐτῆς καὶ τοῦ Περικλέους παρόντος, τοσοῦτον ἑτέραν τινὰ καλὴν γυναικᾶ. Ἀλλὰ διὰ τῆς εὐκινησίας καὶ ταχύτητος τῆς οικείας τῇ γυναικεῖα ψυχῇ ἐν τῷ ἅμα διέταξε τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς καὶ διέγνω, ὅ,τι ἄφειλε νὰ πράξῃ.

Εἰς δὲ τῶν κεραυνοῦ ὀξυτέρων λογισμῶν τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἦτο καὶ οὗτος, ὅπως ἄρα διέθεσαν τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ Περικλέους οἱ εἰς ἔπαινον τῆς Θεοδότης ὑπὸ τοῦ Ἀλκαμένους ῥηθέντες λόγοι. Ἐσκέψατο δ', ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐμπέσῃ τῷ Περικλεῖ νὰ ἴδῃ τὴν Θεοδότην καὶ δὴ νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ἄλλως καὶ οὐχὶ ἐν συνοδίᾳ τῆς φίλης

αὐτοῦ. Ἦτο δ' αὐτῇ ἀπευκτὸν μὲν νὰ ἴδῃ ὁ Περικλῆς τὴν Θεοδότην ἐν ἀπουσίᾳ αὐτῆς, ἤκιστα δ' ἐπίφοβος ἢ συνάντησις ἐν παρουσίᾳ καὶ αὐτῆς. Διότι καλῶς ἐγίγνωσκεν, ὅποσον ὑπερεῖχεν τῶν ἄλλων γυναικῶν. Περὶ δὲ τοῦ Ἀλκαμένους διελογίσατο πρὸς ἑαυτήν, ὅτι οὐχὶ ἄλλως μᾶλλον ἠδύνατο νὰ τιμωρήσῃται αὐτὸν διὰ τὴν κακίαν, ἢ δεικνύουσα, ὅτι οὐδεμιᾶς προσοχῆς ἄξια τὰ τοιαῦτα σκώμματα θεωρεῖ.

Πρὸς τοῖς λόγοις δὲ τούτοις, οἷτινες τὴν διαγνώμην αὐτῆς προὐκάλεσαν, ἐπήρχετο ὡς τελευταῖος ἢ ἐκ περιεργίας ἐπιθυμία, ἣτις αὐτὴν εἶχε καταλαβοῦσα, νὰ ἴδῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλκαμένους ὑμνουμένην καλὴν Κορινθίαν.

Ἐκ τούτου λοιπὸν αὐτῇ αὐτῇ ἐδράζατο τῆς προτάσεως τοῦ νέου ἀγαματοποιοῦ, νὰ ὀδηγήσῃ δῆλα δὴ πάντα τὸν βουλούμενον εἰς τῆς Θεοδότης, καὶ οὕτω κατέπληξε μεγάλως τὸν Ἀλκαμένην.

Φαιδρῶς καὶ ἀφελῶς δ' εἶπεν.

«Ἄν, ὦ Ἀλκάμενες, δύνασαι νὰ δεῖξῃς ἡμῖν τὴν ἄγουσαν εἰς τῆς καλλίστης καὶ ἐπιχαριτωτάτης, ὅσων εἶδες, εἰς θέαν τῆς ὀρχουμένης Θεοδότης, θὰ ἦτο μαρτία καὶ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Σωκράτους καὶ ἐμοῦ αὐτῆς καὶ παντὸς τοῦ ἀκούοντος σοῦ, ἂν μὴ δραττόμενοι τῶν λόγων σου ἐξηναγκάζομέν σε τὴν ἐπαγωγὸν ὑπόσχεσιν ἀμελλητὶ νὰ πληρώσῃς.»

«Ἐποτίθημι,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης ταχέως ἐν ἑαυτῷ γινόμενος, «ὦ καλὴ Ἀσπασία, ὅτι καὶ ὑπὲρ σουτῆς καὶ ὑπὲρ τῶν δύο τούτων, τοῦ Περικλέους καὶ Σωκράτους, ταῦτα εἶπες.»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐσκοπεῖτο χρόνον τινά. Εἶτα δ' εἶπεν, ὅτι δὲν ἐναντιοῦται τῇ θελήσει τῆς καλῆς Ἀσπασίας.

«Πορευόμεθα,» εἶπε, «τὴν ὁδὸν ταύτην πάντες ἀκολουθοῦντες τῷ Σωκράτει καὶ χαριζόμενοι αὐτῷ. Ἀκολουθῶν δὲ τις σοφῷ τινι οὐδέποτε περιπίπτει εἰς αἰσχύνην.»

«Ὁ ἡμέτερος πυρωπὸς Ἀλκαμένης,» εἶπεν ὁ Σωκράτης,

«στέργει πᾶσαν ταχεῖαν καὶ τολμηρὰν γνῶμην. Ἴδετε, ὅποσον εὐθύμως τὰς χεῖρας τρίβει καὶ τοῦ Θεσσαλικοῦ πῖλου δράττεται. Ῥήτραν δὲ ποιῶμαι ἐπὶ τούτῳ, ὅτι οὐδεμίαν ἡσυχίαν θὰ παράσχη ἡμῖν, καὶ ὅτι ἀσφαλῶς διέγνω ἐν τῷ ἅμα καὶ εὐθύς, ὡς ἔχομεν, συναρπάσας ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τῆς καλῆς Θεοδότης.»

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα,» εἶπεν εὐθύμως ὁ Ἄλκαμένης. «Ὁ διδάσκαλος Φειδίας λάθρα ἀπῆλθε μεταξὺ διαλεγομένων ἡμῶν. Συμβουλευῶ λοιπὸν ἡμῖν νὰ μὴ ἐνοχλήσῃτε αὐτῷ προσαγορεύοντες, ἵνα ἀπέλθῃτε. Ἐνταῦθά που πλησίον ὑπάρχει ἔξοδος τις· ἡ θύρα εἶναι ἀνοικτή, ἡ ὁδὸς ἐλευθέρα, ἡ οἰκία τῆς Θεοδότης οὐχὶ μακρὰν — ἄγωμεν!»

Ταχέως δ' ἀφίκοντο εἰς τῆς Θεοδότης.

Οὐδεὶς δὲ φόβος ἦτο, μὴ ὀχληροὶ γένωνται τῇ καλῇ. Εἰσηλθε δὲ πρῶτος ὁ Ἄλκαμένης, ἵνα εἰσαγγείλῃ τοὺς ἄλλους καὶ μετὰ μικρὸν ἦλθε πάλιν καὶ ἐδεήθη τῶν φίλων ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ.

᾽Οδήγησε δ' αὐτοὺς εἰς τὸ μυχαίτατον τῆς οἰκίας. Τὰ δωμάτια δ', εἰς ἃ εἰσηλθόν, ἦσαν κεκοσμημένα μετὰ πολυτελείας εἰς ἡδυπάθειαν προκαλούσης. Πανταχοῦ μαλακὰ στρώματα καὶ ἀλουργῆ προσκεφάλαια· τὸ ἔδαφος ὑπὸ λασιῶν ταπήτων κεκαλυμμένον· ὄσμαί ἠδεῖα ἀνεπέμποντο ἐκ κομψοτάτων ληκύθων. Κλίνη δὲ περιβαλλομένη ὑπὸ ἀλουργῶν παραπετασμάτων ἐφέρετο καὶ μετεωρίζετο ὑπὸ χαριεστάτων ἐρώτων καὶ κοσμήματα καὶ ἐνδύματα ἐν πλαστικῇ ἀταξίᾳ διεσπαρμένα ἔκειντο. Μαλακὰ σανδάλια, ταινία, πολύτιμοι ζῶναι, νάρθηκες, μυροθήκαι, περιστρόγγυλα κάτοπτρα ἐκ λειοτριβοῦς στίλβοντος χαλκοῦ πλουσίως κεκοσμημένας λαβὰς ἔχοντα, χαριέστατα σκιάδεια, ποικιλώτατα σχῆμα φύλλου ἔχοντα ῥιπίδια, πάντα τὰ σκεύη τῆς Κύπριδος, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ καλλιτεχνήματα ἐκ χαλκοῦ καὶ μαρμάρου, δῶρα μάλιστα

λιστα τοῦ Ἀλκαμένους, πῆλινα ἀγγεῖα χρυσόδετα καὶ ἐλεφαντόδετα, μεμαρασμένοι καὶ θάλλοντες στέφανοι, πάντα ταῦτα ἀτάκτως κείμενα ἐξέπληξαν καὶ ἐκάρωσαν τὰς αἰσθήσεις τῶν εἰσελθόντων. Τὸν δὲ κάρων ἐπέτειναν οὐ μόνον αἱ εὐωδία τῶν δωματίων, ἀλλὰ καὶ ἡ παρουσία τῆς κεκαλλωπισμένης ἐταίρας, ἣτις ἀναστᾶσα ἐκ τινος στρώματος προσηγόρευσε τοὺς ξένους.

Ἦτο δ' ἡ Θεοδότη περικαλλής. Κόρακος μελαντέρα ἡ κόμη, μελاناυγεῖς οἱ ὀφθαλμοί, λεπτοὶ οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου. Ἦτο δὲ πολὺ ἐψιμυθιωμένη· αἱ ὀφρύες τεχνηέντως στορογγύλαι καὶ εἰς ὄξυ ἀπολήγουσαι· τὰ χεῖλη ὑπὲρ πᾶν μέτρον ρόδινα. Ἐφῆρε δὲ ποικιλανθῆ ἐσθῆτα καὶ πλουσιώτατα κοσμήματα. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ σώματος συνεῖχε τὴν ἐσθῆτα ζώνη χρυσόκλειστος, ἣς ἡ ἄκρα ποικιλόστικτος ἦτο καὶ ἐξ ἣς οὐχ ἦττον χαριέστατα καὶ κομψότατα πολυειδῆ παραρτήματα ἐκρέμαντο. Ἡ δέρη, τὸ στήθος, οἱ βραχίονες καὶ αὐτοὶ οἱ πόδες ὑπεράνω τῶν σφυρῶν περιεβάλλοντο ὑπὸ ὀφιοειδῶν κοσμημάτων ἐπικεκοσμημένων διὰ καρχηδονίου λίθου καὶ ἠλέκτρου. Καὶ ἐκ τῶν μικρῶν δὲ καὶ εὐειδῶν ὤτων ἐκρέμαντο σειόμενα ἐνώτια κομψοτάτης τέχνης. Ἐπὶ δὲ τῇ κεφαλῇ ἔφερε χαλκοῦν ἀνάδημα κοσμούμενον ὑπὸ μαργαριτῶν.

«Εἶπον πρὸς τὴν Θεοδότην,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης πρὸς τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐλθόντας, «πρὸς τί ἐνταῦθα ἦλθετε καὶ τί παρ' αὐτῆς ἀζιοῦτε.»

«Ὁ Ἀλκαμένης εἶναι λίαν τολμηρὸς,» εἶπε μειδιῶσα ἡ Θεοδότη, «καὶ διὰ τοῦτο προσάγει αἴφνης καὶ ἐξ ἀπροσδοκίτου τοσοῦτον ἐπιφανεῖς ξένους οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην παρασκευὴν ἐπιτρέπων μοι εἰς εὐπρεπῆ ὑποδοχὴν αὐτῶν.»

«Οὐδεμίαν ἀνάγκη παρασκευῆς τινος,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης· «διότι σὺ μὲν εἶσαι πάντοτε ἡ αὐτή, ἡμεῖς δ' ἦλθομεν εἰς

ἐπίσκεψιν οὐχὶ τῆς οἰκίας σου, ἀλλὰ σοῦ καὶ τῆς χάριτος τῆς τέχνης σου.» — «Οὗτος, ὃν βλέπεις ἐνταῦθα, εἶναι σοφός τις,» εἶπεν αὐθις λαβὼν τὸν λόγον καὶ δεικνύων τὸν Σωκράτην, «ὃς φλέγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἴδῃ σε καὶ νὰ θαυμάσῃ ἐπὶ τῇ ὀρχήσει. Καὶ τούτῳ μᾶλλον τῷ σοφῷ, ἢ τοῖς ἐνθουσιαστικοῖς λόγοις μου ὀφείλεις τοῦτο, ὦ Θεοδότῃ, ὅτι σήμερον ὁ μέγας Περικλῆς καὶ ἡ περιφανὴς καὶ φιλότεχνος Ἀσπασία, ἡ ἐκ Μιλήτου, τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας σου ὑπερέβησαν, ἵν' αὐτοῖς ὁμμασι πεισθῶσι περὶ τῆς ἐγκωμιαζομένης τέχνης σου.»

«Πῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Θεοδότῃ, «ἐνώπιον σοφοῦ, ἐνώπιον μεγάλου καὶ σεμνοῦ πολιτικοῦ, ἐνώπιον ἐκκρίτου γυναικὸς τοῦ φύλου μου, ἥτις, ὡς φαίνεται, πασῶν τῶν ἄλλων γυναικῶν ἐν εὐτυχίαις ὑπερέχει, πρέπει νὰ τολμήσω νὰ ἐπιδείξω ἐμαυτήν, καὶ νὰ ὑποβάλω τὴν μικρὰν τέχνην μου τῷ ἐλέγχῳ τοιούτων κριτῶν;»

«Μὴ φοβοῦ, Θεοδότῃ!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «ὁ Ἀλκαμένης ἐνεκωμιάσέ σε, ὃς ἔμπειρος τούτου εἶναι, πᾶν ὅ,τι κάλλιστον νὰ ἐξευρίσκη.»

«Ἀληθῶς,» προσέθηκεν ὁ Σωκράτης πονήρως μειδιῶν καὶ προσβλέψας μικρὸν τὴν Ἀσπασίαν, «ὅ,τι κάλλιστον αὐτῷ πρῶτον ἐντυγχάνει...»

«Τότε αὐτὸς ὑπεύθυνος ἔστω!» εἶπεν ἡ Θεοδότῃ. «Οὐδέποτε ἐμπίπτει μοι ν' ἀκκίζωμαι καὶ νὰ μὴ θέλω νὰ ἐπιδεικνύω, ὅ,τι τέχνη μου εἶναι. Ἐπιθυμεῖτε νὰ με ἴδητε ὀρχουμένην, ὡς μυρῖοι ἄλλοι πρὸ ὑμῶν, καὶ ὑπακούω. Θεωρήσατε δ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὡς δεσπότας. Τί δ' ἐπιθυμεῖτε νὰ παραστήσω ὀρχουμένην; Τίνα θεόν; Τίνα ἡρωίδα; Τίνα μῦθον, ἢ ἱστορίαν;»

Ταῦτα λέγουσα μάλιστα τὸν Περικλέα προσέβλεπεν. Οὗτος δ' εἶπεν·

«Ἐρώτησον τὸν σοφὸν τοῦτον· διότι οὗτος ἦλθεν ἐνταῦθα θηρεύων τι, δι' ὃ βεβαίως ἀσπαστὸν αὐτῷ γίγνεται, ὅτι



δύναται νὰ ὀρίση καὶ τὸ εἶδος τῆς ὀρχήσεως. Ἐξήγησαι λοιπὸν ἐλευθέρως, ὦ Σώκρατες, τί ἐπιθυμεῖς νὰ παραστήσῃ ἡ Θεοδότῃ ὀρχουμένην;»

«Ἐὰν ὑμεῖς τε καὶ ἡ Θεοδότῃ,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης μικρὸν σκεψάμενος, «ἐπιτρέπητε ἐμοὶ τὴν ἐκλογὴν, οὐδὲν προτιμότερόν μοι, ἢ νὰ παρακαλέσω τὴν Θεοδότῃν εἰς τὴν διὰ τῆς ὀρχήσεως παράστασιν τῆς τῶν καλλιστείων ἐπὶ τῆς Ἰδῆς μνηστείας τῶν τριῶν θεῶν. Ὅπόσον ἐξαίρετον τὸ ἔργον πρῶτον μὲν ὡς Ἀφροδίτῃ, εἶτα δ' ὡς Ἥρα καὶ ἔπειτα ὡς Ἀθηνᾶ νὰ ἐπιφανῇ ἡμῖν καὶ νὰ καταδείξῃ, ὅπως ἐκάστη αὐτῶν διὰ τῶν αὐτῶν μὲν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἦθος ἐκάστης ἀρμοδίων τρόπων τὸν Ἰδαῖον ποιμένα νὰ θέλξῃ καὶ τὸ καλλιστεῖον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ν' ἀφαρπάσῃ πειράται. Ὁ Ἀλκαμένης ὑπέσχετό μοι νὰ με διδάξῃ ἐνταῦθα, ὅτι εἶναι ἡ χάρις· δι' ὃ θ' ἀναγκάσωμεν τὴν Θεοδότῃν νὰ φανῇ τοσοῦτον ἐπιχαρὶς καὶ θελκτικὴ, ὅσον δύναται, καὶ τὴν χάριν ποικιλοτρόπως, ὡς δυνατόν, νὰ παραστήσῃ.» —

Ἦς δ' ἡ Θεοδότῃ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ δωματίου, ἵνα ποιήσῃ τὴν ἀναγκαίαν μεταβολὴν τῆς περιβολῆς καὶ τῆς ὄψεως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, εἶπεν ὁ Σωκράτης·

«Θὰ τύχωμεν τοῦ σκοποῦ· διότι ἡ Θεοδότῃ οὐδόλως ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἄλλας καλὰς γυναῖκας, αἵτινες εὐλαβῶς καὶ στάγδην καταμετροῦσιν, ὅτι νὰ δῶσι προαιροῦνται, ἀλλὰ θὰ προσενέγκῃ ἡμῖν, ὅτι ἂν νὰ προσενέγκῃ δύνηται, ἐλευθερίως καὶ διὰ μιᾶς καταχέουσα πάντα κατὰ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, ὡς ἐκ τοῦ κέρατος τῆς Ἀμαθείας. Οὕτως ὁ σκοπὸς θὰ πληρωθῇ καὶ θὰ δυνηθῶμεν ταχέως ν' ἀπέλθωμεν. Ἀλλὰ βλέπω, ὅτι πρόθυμος μὲν καὶ προσηγῆς εἶναι ἡ Θεοδότῃ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ συνετή. Ὅπόσον ἐπιχαρίτως θὰ ὠρχεῖτο ἡ Ἀσπασία, ἂν ἤθελεν! Ἀλλὰ, τίς ἡμῶν ἐκτὸς τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους εἶδεν αὐτὴν ὀρχουμένην;»

Ἄλλ' ἤδη ἦλθε πάλιν ἡ Θεοδότη περιεζωσμένη κουφότερον καὶ φέρουσα ἐσθῆτα ἥκιστα καλύουσαν τὰς ἐλευθέρας κινήσεις. Ἦκολούθει δ' αὐτῇ παιδίον φέρον λύραν καὶ ἀβλητρίς. Καὶ ἡ μὲν ἀβλητρίς ἤρξατο ἀβλοῦσα, τὸ δὲ παιδίον ἤρμοξε πρὸς τὸν ἀβλὸν τοῦς τόνους τῆς λύρας. Πρὸς τοῦς τόνους δ' ἀμφοτέρων ἤρξατο ἡ Θεοδότη τὰς ὀρχηστικὰς κινήσεις ἀρμόζουσα καὶ ἀδύνατον ἦτο νὰ εἶπῃ τις, ὅποτε ἤρξατο ὀρχουμένη.

Ἐρχήσατο δ', ὡς ἐνετείλαντο αὐτῇ, πρῶτον μὲν τὴν τῆς Ἀφροδίτης μνηστείαν τοῦ μήλου, τοῦ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Πάριδος καλλιστείου, εἶτα τὴν τῆς Ἥρας καὶ ἔπειτα τὴν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἦτο δ' ἡ αὐτὴ ὀρχησις, ἦν τρις ἐπανελάβεν, ἀλλ' ἐκάστοτε διαφορῶς, ὡς πρὸς τὸ ἦθος ἐκάστης θεοῦ ἤρμοξε. Τρις δ' ἐφάνη ὅλως μεταβεβλημένη, καὶ θαυμαστὸν ἦτο, ὅποσον διαφορῶς ἐκάστοτε διὰ τῶν ἐμφύχων κινήσεων, τῶν ἐναργῶν βλεμμάτων καὶ τῶν ἐμφαντικῶν μορφασμῶν τὴν μνηστείαν ἐμμειτο. Ὅτε μὲν δηλαδὴ ἐφαίνετο χαριέντως ἰκετεύουσα, ἠδέως κολακεύουσα, ἐπιχαρίτως λαλοῦσα, ἐπαγωγῶς περιβοηβοῦσα, τὰς θερμότητας εὐχαριστίας ἐπαγγελλομένη, ὅτε δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ὑπερηφάνως ὡς βεβαία περὶ τῆς νίκης δεομένη καὶ δεσποτικῶς ἀπαιτοῦσα, ὅτε δὲ ταθαστικῶς καὶ προπετῶς διώκουσα, ὅτε δὲ δόλῳ ἐξαπατῶσα, ἡ πειρωμένη δι' ἐπιχάριτος βίας ν' ἀφαρπάσῃ τῆς χειρὸς τοῦ κριτοῦ τὸ καλλιστεῖον. Ἐν τῇ τοιαύτῃ ὀρχήσει ἠδυνήθη πᾶσαν χάριν τοῦ σώματος ἐν τῷ παραστήματι, ταῖς κινήσεσι καὶ τῷ σχηματισμῷ τοῦ προσώπου ν' ἀναπτύξῃ. Ὅς δ' ἐκάστη τῶν εὐφυῶς ἐπινοουμένων καὶ ἐμφαντικωτάτων κινήσεων τρις ἐπανελαμβάνετο συνάδουσα ἐκάστοτε τῷ ἦθει τῆς θεοῦ, ἠπόρει ἕκαστος, ὅ,τι νὰ θαυμάσῃ, τὴν πληθὺν τῶν ἐπινοημάτων καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ ὄλου, ἢ τὴν χάριν καὶ τελειότητα τῆς κατορθώσεως ἐκάστης κινήσεως!

Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραλίπωμεν καὶ τοῦτο νὰ εἴπωμεν,

ὅτι ἡ Θεοδότῃ ὀρχουμένη τοὺς πυραυγεῖς αὐτῆς ὀφθαλμοὺς, τοὺς πλήρεις τοῦ μεταβαλλομένου μὲν, ἀλλὰ πάντοτε μνωμένου ἦθους, ἀδιαλείπτως ἐπὶ τὸν Περικλέα ἔστρεφεν. Αὐτὸν δ' ἐθεώρει ὡς τὸν ἀντίπαλον ἐν τῇ μιμητικῇ παιδιᾷ, ἐν αὐτῷ προσεποιεῖτο, ὅτι ἔβλεπε τὸν Πάριν, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐφαίνετο θέλουσα ν' ἀφαρπάσῃ τὸ μῆλον.

Ὡς δ' ἡ Θεοδότῃ ἐπαύσατο ὀρχουμένη, ἐνεκωμίαςεν ὁ Περικλῆς τὴν χάριν καὶ τὴν πλήρη ἐκφράσεως τέχνην, μεθ' ἧς τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολὴν ἐξεπλήρωσεν.

«Ὅ,τι ἀπητήσατε τὴν καλὴν Θεοδότην, ἦτο οὐχὶ τῶν δυσχερεστάτων,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης· «διότι ἡδύνατο μεῖζόν τι πρὸς μεῖζονα ὑμῶν θαυμασμόν νὰ ἐπιτελέσῃ. Δύναται δ' οὐ μόνον τῆς περιστερᾶς τὴν τρυφερότητα καὶ τοῦ λέοντος τὸ θηριῶδες νὰ μιμηθῇ, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ καὶ τοῦ ὕδατος τὸν ἀπαλὸν καχλασμόν, καὶ τοῦ πυρὸς τὴν φλόγα καὶ τὸν ψιθυρισμὸν τοῦ κατασειομένου δένδρου.»

«Οὐδαμῶς ἀμφισβητᾷ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι δὲν δύναται, ὡς τις ὀρχηστής, ὄν πρό τινος εἶδον, καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο διὰ τῆς μιμητικῆς τέχνης τοῦ θαυμασίως εὐκάμπτου καὶ ὑγροῦ σώματος αὐτῆς νὰ παραστήσῃ.»

«Καὶ τί λέγεις περὶ τῆς Θεοδότης ἡμῖν σύ;» ἀνέκραξεν ὁ Ἀλκαμένης σείων τοὺς ὤμους τοῦ Σακράτους, ὃς πρότερον μὲν οὐδ' ἐπὶ μικρὸν εἶχεν ἀποστρέψας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς ὀρχουμένης ὀρχηστρίδος, νῦν δ' ἴστατο, ὡς ἐφαίνετο, ὅλως πρὸς ἑαυτῷ ὦν τὴν διάνοιαν.

«Θὰ μάθω νὰ ὀρχῶμαι!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος σπουδαίως. «Τέως ἐγίγνωσκον, ὅτι μία μόνον σοφία ὑπῆρχεν, ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ἰδεῶν, νῦν δ' ἔμαθον, ὅτι εἶναι καὶ τις σοφία τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν.»

Ἐρειδίασαν δ' οἱ ἀκροαταὶ καὶ ἐσκέψαντο, ὅτι ὁ μεριμνο-

φροντιστής εἶπε ταῦτα εἰρωνευόμενος, ὡς συνήθως. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ἀναλαβὼν τὸν λόγον εἶπεν αὖθις·

«Ὁ ῥυθμὸς εἶναι μέτρον καὶ τὸ μέτρον σωφροσύνη. Τοιαύτη περικαλλὴς εὐρυθμία τοῦ σώματος, οἷαν ἡμῖν ἡ Θεοδότη ἀπεκάλυψεν, ἀναγκαίως πληροὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήσεως καὶ ἔρωτος τοῦ καλοῦ μέτρου. Ὁ ἰδὼν δέ ποτε τοῦτο, ἀναγκαίως καταφρονεῖ παντός, ὅτι ἄγρικον, ἄμρόν, χυδαῖον καὶ ἄγριον. Ζηλῶ σε, Θεοδότη, τῆς εὐρυθμίας, ἣν ἐν τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ἔχεις!»

«Χαίρω, ὅτι κατέχω τὴν εὐρυθμίαν ταύτην,» ἀπεκρίνατο ἡ Θεοδότη μειδιῶσα, «καὶ ὅτι οἱ ἄλλοι εὐφραίνονται ἐπ' αὐτῇ. Ἡ τέχνη τοῦ ἀρέσκειν καὶ εὐφραίνειν φαίνεται παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι ὁσημέραι δυσχερεστέρα γινομένη. Τῷ διατεθρυμμένῳ δ' ὑμῶν τῶν ἀνδρῶν ὀφθαλμῶ οὐδόλως πλέον ἐπαρκεῖ ἡ καλὴ φύσις τῆς γυναικός. Ἀξιοῦτε δὲ νὰ κοσμάμεθα διὰ πάσης χάριτος τῆς τέχνης, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐλκύωμεν, ἢ, ἐὰν θηρεύωμεν νὰ δεσμεύωμεν ὑμᾶς. — Ἐν τούτοις,» προσέθηκεν ἡ Θεοδότη ἐπιχαρίτως μειδιῶσα, «καὶ δυσχερῆστατον ἐὰν καταστήσητε ὑμῖν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀρέσκειν καὶ εὐφραίνειν, οὐδέποτε θὰ παύσωμαι θεωροῦσα τοῦτο ὡς τὸ κάλλιστον, καὶ ἂν ἐπιτρέπετε, ὡς τὸ ἐμόν!» —

«Προφανῶς,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «δὲν εἶσαι ἐξ ἐκείνων τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐαυταῖς καὶ ἐνὶ μόνῳ ἀνδρὶ νὰ ἀρέσκωσι θέλουσι καὶ ἄς συνήθως φιλεράστους, ἢ ἐρώσας καλοῦσιν.»

«Ὅχι, πρὸς τῶν θεῶν!» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκαμένης· «δὲν εἶναι ἐκ τούτων. Εἶναι ὁ φόβος πάντων τῶν ὄνειροπόλων νεανιῶν, οἵτινες τερθρεύονται περὶ τοῦ ἔρωτος. Χθὲς ἔτι ὠλοφύρετο ὁ νέος Δαμοίτας, ὅτι ἐξεδίωξας αὐτόν, Θεοδότη, διότι μελαγχολικὸς ἐγένετο!»

«Ἀληθῶς,» λαβοῦσα τὸν λόγον εἶπεν ἡ Θεοδότη, «κατα-



γελῶ τοῦ δεσμοῦ οὐ μόνον τοῦ Ὑμεναίου, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἔρωτος. Δὲν εἶμαι δ' ἰέρεια τοῦ Ἔρωτος, ἀλλὰ θυγάτηρ τῆς χαρᾶς!»

«Θαυμάζω σε, Θεοδότη!» εἶπεν ὁ Σωκράτης. «Διότι φαίνεται, ὅτι ἐξέλεξας οὐ μόνον τὸ κάλλιστον, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλανθρωπότατον πάντων τῶν ἐπαγγελμάτων. Ὅποσον ὀλιγωρος σαυτῆς εἶσαι, ὦ Θεοδότη, ὅποσον ἀφειδῆς σαυτῆς! Δὲν θέλεις νὰ εἶσαι κεχαρισμένον ποτὸν ἐν τῇ ὑδρία ἐνὸς μόνου ἀνδρὸς ἐν τιμῇ τάξει ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς οικειακῆς ἐστίας, ἀλλὰ προτιμᾶς εἰς ὕψος αἰρομένη, ὡς σύννεφον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ γῆν ἐκ γῆς ἀμείβουσα νὰ καταπίπτῃ ὡς βροχὴ ἀνθέων τῆς χαρᾶς κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν. Ἀποβάλλεις δὲ τὴν εἰρήνην τοῦ οικειακοῦ βίου, τὴν τιμὴν τῆς οἰκοδεσποίνης, τὴν εὐδαιμονίαν τῆς μητρὸς καὶ τὴν παραμυθίαν τοῦ γήρατος μόνον, ἵνα θεραπεύῃς τὴν ἰσχυρὰν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος χρεῖαν τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς. Καὶ οὐ μόνον τοῦ Ὑμεναίου τὸν δεσμὸν περιφρονεῖς, ἀλλὰ καὶ προκαλεῖς θαρράλεως καί, ἵνα οὕτως εἶπω, μετὰ τῆς αὐτῆς τῷ Προμηθεῖ ἀθάδειας τὴν ὀργὴν τοῦ Ἔρωτος, τοῦ ἐκδικητικωτάτου τῶν θεῶν. Καὶ γνωρίζουσα δ', ὅποσον βραχὺ θάλλει τὸ ἄνθος τοῦ κάλλους καὶ τῆς νεότητος, ὅμως ἴστασαι ἀφειδοῦσα σαυτῆς καὶ προδίδουσα σαυτήν, ὡς θάλλον δένδρον κατὰ τὸν Ἐλαφηβολιῶνα, καὶ λέγεις· «Δρέψατε καὶ καταβρίψατε πάντα τὰ ἄνθη τοῦ βραχέος ἔαρός μου καὶ πλέξτε ἐφημέρους στεφάνους οἱ βουλόμενοι! Θέλω νὰ εἶμαι οὐχὶ καρποφόρον, ἀλλ' ἀνθοφόρον δένδρον!» Ὅποια θυσία, Θεοδότη, ὅποια καταφρόνησις! Εἶθε οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ σε καταστήσωσιν εὐδαίμονα ἀντὶ τούτου καὶ αἱ Χάριτές ποτε νὰ θάψωσι τὸ σῶμά σου ὑπὸ τὰ ῥόδα!»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Σωκράτης.

Ἡ δὲ Θεοδότη μειδῶσα χάριν ἀπέδωκεν αὐτῷ ἀντὶ τῶν



λόγων τούτων. Γνωστὸν δ' ἦτο αὐτῇ τὸ ἰδιότροπον τῶν διαφόρων ἀνδρῶν, ὥστε οὐδόλως παράδοξοι ἐφάνησαν αὐτῇ οἱ λόγοι τοῦ παραδόξου ἀνδρός.

«Ἐξαίρεις τὴν ἀξίαν μου!» εἶπεν.

«Δὲν εἶπον ἔτι πάντα!» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης.

«Τοῦτο ἔστω σοι ἀφορμὴ νὰ ἐπανέλθῃς!» ἀντεῖπεν ἡ Θεοδότη.

Οὕτως ἐπὶ βραχὺ μὲν ἔτι ἀμοιβαίους λόγους οἱ δύο ἀντήλλασσον. Ὡς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ λόγου μετέσχον, σφοδρότερος ἐγένετο ὁ διάλογος καὶ ἡ Θεοδότη ἔλαβε καιρὸν πολλὰ πυραυγῆ βλέμματα καὶ λόγους ἐμφαντικoὺς πρὸς τὸν Περικλέα νὰ ρίψῃ.

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἀντέβλεπεν αὐτὴν καὶ ἀπεκρίνετο αὐτῇ προσηγῶς καὶ φιλοφρόνως, ὡς πάντοτε πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἡ δ' Ἀσπασία ἐπεσκόπει μὲν τὸν πλησιασμόν τῶν δύο, ἀλλὰ δὲν ἐπεδείκνυε τὴν μανικὴν ἀποτύφλωσιν τῶν ἄλλων γυναικῶν. Διότι αὐτὴ αὐτὴ ἐκήρυττε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ἐλευθέρου φαιδροῦ ἔρωτος καὶ ἀπεδοκίμαζε τὴν δουλείαν ἐν τε τῷ γάμῳ καὶ ἐν τῷ ἔρωτι. Πρὸς τούτοις καλῶς ἐγνώριζεν, ὅτι γυνὴ τὴν ζῆλοτυπίαν προδίδουσα καταστρέφει τὸ πᾶν. Ἐπειτα δ' εἶχε συνείδησιν καὶ τούτου, ὅποσον διέφερε τῆς Θεοδότης, ἣτις ἀμέριμος βιοτεύουσα τὰ καθήκοντα Νύμφης ἐξεπλήρου. Οὐδέποτε δ' ἡ Ἀσπασία ἠδύνατο νὰ καταπέσῃ τοσοῦτον. Πολὺ δὲ μάλιστα ἀπεῖχε τῆς ἐκουσίας ἐκείνης θυσίας, ἐφ' ἣ ὁ παράδοξος Σωκράτης τοσοῦτον τὴν Θεοδότην εἶχεν ἐπαινέσας. Διότι δὲν προσέφερε τὸ ἄνθος τοῦ ἔαρος αὐτῆς τῇ ἀγροίκῳ τέρψει τοῦ πλήθους, ἀλλὰ λαμπρότερόν τι ἐζήτησε καὶ εὖρεν, ἦρα καὶ ἠρᾶτο — καίπερ ἀληθῶς μόνον τὸν φαιδρὸν ἐκείνον, ἐλεύθερον, τὴν διάνοιαν διαφωτίζοντα ἔρωτα αἰσθανομένη, ὃν ἐκήρυττε. Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τοῦ ἀρέσκειν καὶ δεσμεύειν ἡ μὲν Θεοδότη προσέφερε πᾶν ὅ,τι εἶχεν

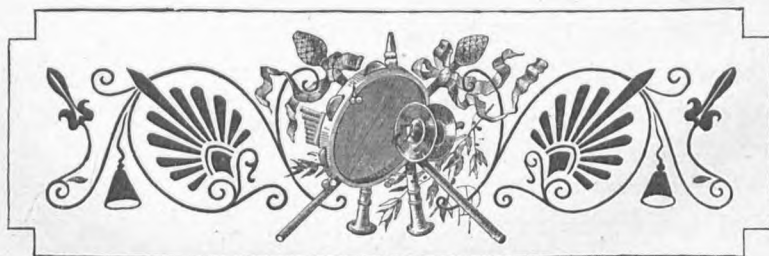
εὐθήως, καὶ μετ' ὀλίγον οὐδὲν πλέον εἶχε νὰ προσενέγκῃ, τῆς δ' Ἀσπασίας ἢ δαφνίλης καὶ συνετῆ φύσις ἦτο ἀνεξάντλητος.

Ἐν τούτοις οὐδαμῶς ἐπαύσατο σκοπούμενη ἡ Ἀσπασία, ὅπως θὰ ἠδύνατο ν' ἀποστερήσῃ τὴν Θεοδότῃν πάσης εὐκαιρίας καὶ στιγμιαίας τινὸς καὶ παροδικῆς νίκης. Ταχέως δ' ὄριμος ἐγένετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἐπιβολή τις καὶ ἡ ἐπίσκεψις τῆς καλῆς Κορινθίας δὲν ἔμεινεν ἄνευ ἐπακολουθημάτων.

Ὅτε δ' ὁ Περικλῆς μετὰ τῆς Ἀσπασίας, τοῦ Ἀλκαμένους καὶ τοῦ Σωκράτους ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Θεοδότης ἐξήλθον, ἠρώτησεν ὁ ἀγαλματοποιὸς τὸν φίλον αὐτοῦ·

«Ἄγε δὴ, φίλε Σώκρατες, εἰπέ, τί ἔμαθες πρὸς τὸ σύμπλεγμα τῶν Χαρίτων ἰδῶν τὸν τρίττον ὄρχηθμόν τῆς χαριέσσης Θεοδότης;»

«Πολλὰ καὶ θαυμαστά!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος. «Ἦδη κατέμαθον, ὅ,τι σημαίνει ὁ τρίττος ἀριθμὸς τῶν Χαρίτων, ὅ,τι ἐκάστη καθ' ἑαυτὴν καὶ ὅ,τι αἱ τρεῖς ὁμοῦ παριστᾶσιν. Ἄλλὰ τοῦτο θὰ μείνῃ ἀπόρρητον τό γε νῦν, διότι καιρὸς λαβόντες τὸν γλύφανον ἀνά χεῖρας νὰ δῶμεν τὸν λόγον τῷ μαρμάρῳ. Θὰ μάθητε δ', ὅ,τι σήμερον ὑπὸ τῆς Θεοδότης ἐδιδάχθη, ὅταν τὸ σύμπλεγμα τῶν Χαρίτων τελειωθὲν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως σταθῇ. Τὸ δὲ σήμερον χάριτας ὑμῖν ὁμολογῶ, ὅτι προπέμφατέ με ἐκεῖ, ὅπου θὰ ἐπορευόμην χάριν τῆς καλῆς καὶ σοφῆς ἐκεῖνης, ἢ ἐπέταξέ μοι νὰ θύσω ταῖς Χάρισιν.





IX.

### Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ.

ατὰ τὸν ἔαρινὸν μῆνα Ἐλαφβολιῶνα τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ὀγδοηκοστῆς τετάρτης ὀλυμπιάδος παραπορευόμενός τις παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου Ἴππονίκου ἐν Ἀθήναις ἤκουε τόνους αὐλῶν καὶ φωνάς

ἀνδρῶν γυμναζομένων ἐν χορικοῖς ἄσμασιν, αἵτινες ἐκ τοῦ ἔνδον τῆς οἰκίας καὶ ἔξω ἤκούοντο.

Ὅμοίως δ' ἤχους αὐλῶν καὶ φωνάς σπουδῇ γυμναζομένων χορῶν ἤκουέ τις παρερχόμενος καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου Πυριλάμπους καὶ τὴν τοῦ πλουσίου Μειδίου καὶ τὴν τοῦ πλουσίου Ἀριστοκλέους καὶ τὰς οἰκίας ἄλλων πλουσίων Ἀθηναίων. Ἐφαίνεται δ', ὡς εἰ ὁ ἤχος τῶν αὐλῶν

καὶ τῆς κιθάρας καὶ τῆς φωνῆς τεχνικωτάτων καὶ ὑπὸ ποιητικῶν λόγων διακαιομένων λαρύγγων ἐπειράτο νὰ ὑπερχήσει τὸν κτύπον τοῦ γλυφάνου. Διότι ἡ ἑορτὴ τῶν Διονυσίων ἐγγὺς ἦτο καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ προσοχὴ πάντων τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τὰς ἐκάστοτε ἐν τοῖς Διονυσίοις γινομένης ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Διονύσου διδασκαλίας τῶν δραμάτων ἐτρέπετο.

Καὶ οἱ μὲν ποιηταὶ κατὰ τὸ ἔθος εἶχον παραδόντες τὰ ἔργα αὐτῶν τῷ ἄρχοντι Βασιλεῖ, οὗτος δὲ κατὰ τὴν γνώμην ἀνδρῶν φιλοτέχνων εἶχεν ἐκλέξας ἐκεῖνα, ἅτινα ἀρμόδια εἰς διδασκαλίαν ἦσαν. Καὶ οἱ ὑποκριταὶ δ' οἱ μέλλοντες νὰ διδάξωσιν αὐτὰ ἦσαν ἤδη μεμισθωμένοι δημοσίοις ἀναλώμασι καὶ οἱ πλούσιοι ἐκεῖνοι πολῖται, οἵτινες τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν χορηγίαν, ἦτοι τὴν μίσθωσιν καὶ τροφήν καὶ ἄσκησιν τῶν χορῶν τῶν διδασκῶν τραγωδιῶν νὰ δαπανήσωσιν ᾤφειλον, ἦσαν ἤδη ἀποδεδειγμένοι καὶ ἐντεταλμένοι ν' ἀναλάβωσι τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα. Καὶ ὁ μὲν πλούσιος Ἰππόνικος ᾤφειλε νὰ χορηγήσῃ τοῖς τραγωδοῖς τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, ὁ δὲ πλούσιος Πυριλάμπης τοῖς τραγωδοῖς τραγωδίας τινὸς τοῦ Εὐριπίδου, ὁ δὲ πλούσιος Μειδίας τραγωδίας τινὸς τοῦ Ἴωνος, ὁ δὲ πλούσιος Ἀριστοκλῆς κωμωδίας τινὸς τοῦ Κρατίνου καὶ ἄλλοι ἄλλων. Ὡς δ' ἐν Ἀθήναις ἔθος ἦτο, σπουδῇ ἡμιλλῶντο οἱ χορηγοὶ πειράμενοι καὶ πᾶσαν τὴν ἰδίαν τοῖς Ἀθηναίοις φιλοτιμίαν παραβαλλόμενοι, ἵνα ὑπερβάλωσι τοὺς ἄλλους ἐν τῇ ἐπιμελεῖ καὶ τεχνικῇ καὶ μεγαλοπρεπεῖ διασκευῇ τοῦ χοροῦ, ὃν ἕκαστος εἶχεν ἀναλαβάν. Διότι τὸ γέρας ἦτο στέφανος οὐχ ἦττον ζηλωτός, ἢ ὅσον καὶ ὁ τῶν Ὀλυμπίων, ἢ τῶν Πυθίων.

Μελωδία δὲ καὶ ἀυλωδία ἠκούοντο τρανῶς ἡμέρᾳ τινὶ ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἰππονίκου, ὅτε εὐσάματός τις ἀνὴρ κούφος καὶ εὐκίνητος τὴν ὁδὸν κατέβαινε. Ἦρχετο δ' ἐκ τῆς ἀλ-

λοδαπῆς, ὡς ἐφαίνετο· διότι ὄρεοκόμος ὄπισθεν ἠκολούθει, οὐ ἢ ἡμίονος πήραν ἔφερεν. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος περιέφερε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς οἰκίας τὰς ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, ὡς τις, ὃς ἀρισμένην τινὰ οἰκίαν ζητεῖ.

Αἴφνης δ' ἔβαλον τὰ ἄτα αὐτοῦ αἱ μελωδίαί καὶ αὐλωδίαί ἐκείναι ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἴππονίκου, καὶ ἐκεῖνος ἀκροασάμενος μικρὸν ἐμειδίασεν ἄσμενος καὶ εἶπε πρὸς τὸν δούλον·

«Οὐδεμία ἀνάγκη νὰ ἐρωτήσωμέν τινα. Αὕτη καὶ οὐδεμία ἄλλη εἶναι ἡ οἰκία τοῦ Ἴππονίκου.»

Ταχεῖ δὲ τῷ βήματι θαίνων ἐπλησίασε τῇ οἰκίᾳ καὶ ἔμελλεν ἤδη νὰ κρούσῃ τὴν θύραν. Ἄλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀνέβαινε τὴν ὁδὸν ἕτερός τις, ὃς ἀκριβῶς πρὸ τῆς θύρας τοῦ Ἴππονίκου συνήντησεν αὐτῷ.

Τοῦτον τὸν ἄνδρα ἰδὼν ὁ ξένος ἐφάνη ἐκπλαγεὶς ὑπὸ χαρᾶς· καί, ἐν ᾧ ἐκεῖνος μειδιῶν πρὸς αὐτὸν ἐβάδιζεν, ὁ ξένος κλινὰς πῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὄπισθεν ἐστήριξε τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀνέτεινε τὴν δεξιὰν καὶ σεμνοπρεπῶς, ὡς εἰ ἐφόρει τοὺς κοθόρνους, λαμπρᾶ τῇ φωνῇ εἶπεν·

κεῖ μὴ τόδ' ὄμμα καὶ φρένες διάστροφοὶ  
γνώμης ἀπῆξαν τῆς ἐμῆς . . .

εὐοιῶνιστον σημεῖον παρέχουσί μοι οἱ θεοὶ πέμποντές μοι ἀκριβῶς ἐνταῦθα πρὸ τοῦ ὁδοῦ τῆς οἰκίας τοῦ Ἴππονίκου τὸν εὐγενῆ φίλον, τὸν διδάσκαλον τῆς τραγωδίας Σοφοκλέα . . .»

Ταῦτα εἰπὼν ᾤρεξεν αὐτῷ τὴν δεξιάν, ἣν ἐκεῖνος λαβὼν ἐκθύμως ἔθλιψεν.

«Χαίρε, ἀγαθὲ Πᾶλε!» ἀνέκραξεν. «Εἰς καλὸν ἡμῖν ἦλθες! Βεβαίως δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ περιελθὼν τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος κατέβελξας τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς εὐηχοῦς φωνῆς σου ὑποδύομενος τὸν κόθορνον καὶ νέαν δόξαν ἔδρεψας καὶ ἀργύριον!»



«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Πῶλος. «Πολλὰς τιμὰς ἀπένειμάν μοι οἱ λαβόντες ἀνάγκην ἐμοῦ κατὰ τὰς ἐορτὰς ἐν ταῖς διαφόροις πόλεσιν, ἀλλὰ πάντοτε ἔναυλος ἦτό μοι ὁ λόγος·

«γενοίμαν ἴν' ἔπεισι πόν-  
του πρόβλημ' ἀλικλυστον, ἄ-  
κραν ὑπὸ πλάκα Σουνίου,  
τὰς ἱεράς ὅπως  
προσείπομεν Ἄθάνας —»

Ὅς δ' ἐν Ἀλικαρνασσῶ καταλαβάν με ὁ ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως πεμφθεὶς ἄγγελος εἰς Ἀθήνας ἐκάλεσεν εἰς τὴν τῶν Ἀθηναίων ἐορτὴν ὑπασχνούμενος, πᾶν ὅτι ἐμελλον νὰ αἰτήσωμαι, καὶ πρὸς τούτῳ εἶπέ μοι, ὅτι κατὰ τὴν σὴν ἐπιθυμίαν τὸ τοῦ πρωταγωνιστοῦ πρόσωπον ἀνετίθετό μοι ἐν τῇ νέᾳ τραγωδίᾳ, εὐθύς πτερωτὸς διεπέρων τὸ Αἰγαῖον. Διότι οὐδαμῶ ἀσμενέστερον τὸν κόθορνον ὑποδύομαι, ἢ ἐν Ἀθήναις καὶ οὐδενὶ ἐτέρῳ ποιητῇ διὰ τῆς τέχνης μου ἀσμενέστερον ὑπηρετῶ, ἢ τῷ χαρίεντι φίλῳ καὶ διδασκάλῳ Σοφοκλεῖ!»

Καὶ αὖθις δ' ἐκθύμως ὁ τραγικὸς ἔθλιψε τὴν χεῖρα τοῦ ὑποκριτοῦ.

«Καὶ ἐμοὶ δὲ σὺ ἀσπαστότατος εἶσαι!» εἶπεν.

«Ἐνδον παρὰ τῷ Ἰπποινίκῳ,» ἀναλαβάν τὸν λόγον εἶπεν αὖθις, «θὰ καταλάβῃς τοὺς χορευτὰς καὶ τὸν χοροδιδάσκαλον, ἴσως δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὑποκριτὰς, τὸν Δημήτριον καὶ Καλλιπίδην. Ὁ Ἰππονίκος δ' ἐκάλεσέ σε εἰς τὴν οἰκίαν σήμερον, ἵνα συνελθόντες τῇ ὥρᾳ ταύτῃ συσκεψώμεθα περὶ τῆς διανομῆς τῶν προσώπων καὶ παρασκευάσωμεν πάντα τὰ δυνάμενα τὴν νίκην τῇ τραγωδίᾳ ὑμῶν νὰ παράσχωσιν. Ἄλλ' εἰσέλθωμεν! Ὁ Ἰππονίκος χαλεπαίνει, ὅτι βραδύνεις.»

Ἐκρουσαν δὲ τὴν θύραν οἱ δύο ἄνδρες καὶ ὁ θυρωρὸς ὑπήκουσε. Περιχαρῆς δ' ἐδέξατο τὸν Πῶλον ὁ Ἰππονίκος καὶ ἐπὶ φιλοξενίᾳ αὐτὸν ἐκάλεσεν, ἐφ' ὅσον ἐν Ἀθήναις θὰ παρέμενεν.

«Θέλεις,» ὑπέλαβεν ὁ Πῶλος, «πρὸς τοῖς ἄλλοις μόχθοις καὶ πόνουσι, οὓς νῦν ἔχεις, καὶ ἄλλο βάρος ν' ἀναλάβῃς;»

«Τὸ μὲν νέον τοῦτο βάρος,» εἶπεν ὁ Ἰππόνικος, «ἂν ἀληθῶς βάρος εἶναι, οὐδενὸς λόγου ἄξιον θεωρῶ, ἀλλὰ δίκαια εἶπες πρότερον εἰπών, ὅτι πολλοὺς μόχθους καὶ πόνους φέρω, ἐξ οὗ τὴν χορηγίαν τῆς Ἀντιγόνης ἀνεδεξάμην χορηγὸς ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος Βασιλέως ἀποδειχθεῖς. Διότι πρῶτον μὲν ἔπρεπε νὰ συναγάγω τοὺς ἀναγκαίους ἀοιδοὺς καὶ ἀθλητάς, οὓς νῦν πάντας παρ' ἑμαυτῷ ἔχω, εἶτα δὲ μισθὸν νὰ τελῶ καὶ νὰ τρέφω αὐτούς. Καὶ πῶς νὰ τρέφω! παρέχων αὐτοῖς γάλα καὶ καθαρὸν μέλι καὶ παντοῖα γλυκύσματα, ἵνα μὴ οἱ λάρυγγες αὐτῶν τραχύφωνοι γένωνται! Καὶ τὰς ἐν τῷ οἰκίσκῳ δ' ἀηδόνας δὲν θὰ ἰδύνατό τις ἐπιμελέστερον νὰ τρέφῃ καὶ θεραπεύῃ, ἢ ὅσον ἐγὼ αὐτοὺς καὶ τρέφω καὶ θεραπεύω. Ἐπειτα δ' ὄφειλον τὰς πολυτελεῖς τραγικὰς σκευὰς καὶ τὰ κοσμήματα αὐτῶν διὰ τῶν χορευτῶν νὰ κατασκευάσω καί, ὡς γνωστὸν, πολλὰς οἱ Ἀθηναῖοι σήμερον περὶ τῶν τοιούτων ἀξιώσεις ἔχουσι. Διότι, ἐὰν μὴ βλέπωσιν ἐπιχρῦσους στεφάνους καὶ παντοῖον ἄλλον Διονυσιακὸν κόσμον, οὐδεμίαν ἐλπίδα νίκης δύναται νὰ ἔχη ὁ χορηγός. Ἄγνωθ' δ', ἂν πεντακισχίλια δραχμαὶ θὰ ἐπαρκέσωσί μοι εἰς τὴν χορηγίαν ταύτην. Ἀλλὰ καὶ διπλάσια ἐν ἀνάγκῃ θὰ δαπανήσω, ἵνα τὸν ταωνοτρόφον Πυριλάμπην ὑπερβάλω, ὃς ἀμιλλᾶται περὶ τοῦ ἀθλοῦ χορηγῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν τραγῳδίας τοῦ μισογύνου Εὐριπίδου. Καὶ ὁ μὲν Σοφοκλῆς ἔμαθε, σὺ δ' ἀγνοεῖς, φίλε Πῶλε, ὅτι εἰς σήμερον ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔπραξεν, ἵνα ἐκβιάσθηταί μοι τὸ ἀριστεῖον. Διότι τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπειράθη τὸν ἄρχοντα νὰ δεκάσῃ, εἶτα δὲ πᾶν ὅτι δυνατὸν ἔπραξεν, ἵνα ἀποστήσῃ μοι τοὺς ἀρίστους τῶν χορευτῶν. Τελευτῶν δὲ καὶ τῷ χοροδιδασκάλῳ κρυφῇ ἀργύριον

προσήνεγκεν, ἴν' ἀμελῶς τὸν χορὸν διδάσκη. Οὐδ' ἐξήρκεσαν αὐτῷ ταῦτα, ἀλλ', ὅτε τὰ κοσμήματα καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς τραγκαὶ σκευαὶ ἀνυπερβλήτου τέχνης κατεσκευασμένα καὶ ἔτοιμα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ σκευοποιοῦ ἔκειντο, πορευθεὶς οὗτος ἐπειράθη βίᾳ νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν σκευοποιὸν νὰ πωλήσῃ αὐτὰς αὐτῷ. Ἀρνούμενον δ' ἐκεῖνον καλέσας τὸν δοῦλον ἐκέλευσε νὰ μαστιγώσῃ καὶ ἠπειλεῖ αὐτῷ, ὅτι τὴν νύκτα θὰ κατέκαε τὴν οἰκίαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. Τοιαῦτα πράττει ὁ ἄθλιος οὗτος Πυριλάμπης.» —

«Θάρσει μοι, θάρσει τέκνον.»

ἤρξατο λέγων σεμνοπρεπῶς ὁ Πῶλος,

«ἔτι μέγας οὐρανῷ  
Ζεὺς, ὃς ἐφορᾷ πάντα καὶ κρατῶναι·  
ᾧ τὸν ὑπεραλγῆ χόλον νέμουσα  
μήθ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο, μήτ' ἐπιλάβου.»

«Ἄλλά,» εἶπεν αὖθις ὁ Πῶλος ἠσύχως, «γνωρίζω τὸν ἄνδρα καὶ αὐτὰς τὰς πανουργίας αὐτοῦ, ᾧ Ἰπρόνικε! Νομίζεις δ', ὅτι δύνασαι πλείω σὺ περὶ αὐτοῦ νὰ με διδάξῃς; Ἄλλ' ἐγὼ αὐτὸς δύναμαι νὰ σοι εἶπω, ὅτι σὺ ἀγνοεῖς, ὅποσα μηχανήματα δηλαδὴ ἐσοφίσατο, ἵνα με ἀποστήσῃ τῆς τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους. Ὑπέσχετο δ' ἐκ τοῦ ἰδίου βαλαντίου πολλὰ πρὸς τῷ δημοσίῳ μισθῷ νὰ μοι χορηγήσῃ, ἂν ἐδεχόμην νὰ με ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τὴν σκηνὴν ὡς πρωταγωνιστὴν ἐν τῇ τραγωδίᾳ τοῦ Εὐριπίδου. Ἄλλ' ἐγὼ — στὰς ὡς ὁ Φιλοκτήτης, ὅτε ὁ πολυύμνητος Ὀδυσσεὺς αὐτόν τε καὶ τὰ νικηφόρα τόξα εἰς Ἴλιον ν' ἀπαγάγῃ ἤθελεν, εἶπον·

»Οὐδέποτ' οὐδέποτ', ἴσθι τόδ' ἔμπεδον,  
οὐδ' εἰ πυρφόρος ἀστεροπητὴς  
θροντᾶς ἀγχαῖς μ' εἰσι φλογίζων! —»

«Εὐχαριστῶ τοῖς θεοῖς, Πῶλε,» εἶπεν ὁ Ἰπρόνικος, «ὅτι εἷς ἀνὴρ, ὡς σὺ, τοσοῦτον πιστὸς ἐμοὶ ἐμμένει. Διότι καὶ ἐξαίρετος ἂν εἶναι ὁ χορὸς, ὅταν οἱ ὑπὸ τῆς πόλεως ὀριζό-

μενοι ὑποκριταὶ ἀτέχνως διδάσκωσι, τότε συρίττουσι καὶ πτερνοκοποῦσιν οἱ Ἀθηναῖοι.»

«Καὶ ἐγὼ χάριτας τοῖς θεοῖς ὁμολογᾶ,» εἶπεν ὁ Πῶλος, «ὅτι σύ, ὦ Ἰππόνικε, τὸν χορὸν τῆς Σοφοκλείας τραγωδίας παρασκευάζεις. Διότι καὶ ἐξάιρετοι ἂν εἶναι οἱ ὑποκριταί, ἐὰν μὴ ὑπερμέτρως λαμπρῶς ὁ χορὸς παρασκευασθῆ, κροτοῦσιν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας!» —

Αἴφνης δ' εἰσῆλθον δύο νέοι ἐπήλυδες. Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Καλλιπίδης, οἱ ὑποκριταί. Καὶ ὁ μὲν Ἰππόνικος φιλοφρόνως ὑπεδέξατο αὐτούς, αὐτοὶ δὲ προσηγόρευσαν καὶ τὸν Πῶλον, μεθ' οὗ πολλάκις ἐπὶ τὴν σκηνὴν καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τραγωδίαις τοῦ Σοφοκλέους συνανέβησαν.

«Νῦν βλέπω πάντας,» εἶπεν ὁ Ἰππόνικος, «ὅσοι θὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν νίκην τῆς Ἀντιγόνης, συνηγμένους ἐν τῇ οἰκίᾳ μου.»

«Ὁ μὲν χορὸς,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς πρὸς τοὺς ὑποκριτάς, «ἤρξατο ἤδη ἀπὸ πολλοῦ γυμναζόμενος, ὑμᾶς δὲ μόνον ἀνεμένομεν. Ἄλλ' ἤδη καὶ ὑμεῖς ἐνταῦθα εἰσθε. Μὴ μέλλωμεν λοιπόν, ἀλλ' ἀρξώμεθα τῆς διανομῆς τῶν προσώπων. Πρῶτον πάντων δ' εἶναι τὸ πρόσωπον τῆς Ἀντιγόνης, ὃ θ' ἀναλάβη ὁ τὸ πρῶτον πρόσωπον ὑποκρινόμενος.»

Ταῦτα λέγων ἐστράφη πρὸς τὸν Πῶλον τὸν πρωταγωνιστήν. Καὶ οὗτος μὲν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, σιγῶν ἀπεδέξατο τὸν λόγον, ὡς αὐθομολογούμενον.

Ὁ δὲ Σοφοκλῆς διακόψας τὸν λόγον ἠρώτησε τὸν Πῶλον·

«Ἦκουσάς ποτέ τι περὶ τῆς καλῆς Μιλησίας;»

Ὡς δ' ἐκεῖνος κατεύνεπεν, εἶπεν αὐτῷ ὁ Σοφοκλῆς·

«Ἄν ἐπειθόμεθα τῇ Μιλησίᾳ ταύτῃ, ὦ Πῶλε, ὄφειλον νὰ δεηθῶ τῶν ἀρχόντων νὰ μοι ὑποδείξωσι γυναικᾶ τινα, ἣτις

νά ὑποδυθῆ τὴν Ἀντιγόνην. Δεινὴν δ' ἀψιμαχίαν λόγων πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἔσχον ἰσχυριζομένην, ὅτι τὸ ἔθος ἡμῶν, καθ' ὃ ἄνδρες τὰ γυναικεῖα πρόσωπα ὑποκρίνονται, ἐπίμεμπτον εἶναι, καὶ ὅτι ὀφείλομεν ν' ἀναβιβάσωμεν τὰς γυναῖκας ἐπὶ τὴν σκηνήν. Μάτιν δ' ἐπειρώμην ν' ἀποδείξω τὸ ἀδύνατον τοῦ πράγματος ἀναφερόμενος εἰς τὰ προσωπεῖα καὶ τὸ τερατώδες μέγεθος τοῦ θεάτρου.»

Ὁ Πῶλος δ' ἐγέλα περιφρονητικῶς.

«Πῶς;» εἶπε τέλος ἀγανακτῶν. «Ὅτε τὴν Ἥλέκτραν ὑποκρινόμενος ἠρξάμην λέγων·

«ὦ φάος ἀγνὸν  
καὶ γῆς ἰσόμοιφ' ἀήρ, . . .»

ἀνεγνώριζε τις τὸν ἄνδρα ἐκ τοῦ παραστήματος, ἢ ἐκ τῆς φωνῆς, ἥτις ἐκ τῶν χειλέων τοῦ πενθίμου προσωπεῖου ἐξήρχετο;»

«Οὐδεῖς! οὐδεῖς!» ἀνεφώνησαν πάντες.

«Ἢ, ὅτε ὀδυρόμενος τὴν ὑδρίαν περιεπτυσσόμεν;» εἶπεν αὐθις ὁ ἐξηγριωμένος Πῶλος, «τὴν φέρουσαν τὴν πλαστὴν κόνιν τοῦ νομιζομένου νεκροῦ ἀδελφοῦ λέγων·

«ὦ φιτάτου μνημεῖον ἀνθρώπων ἐμοὶ  
ψυχῆς Ὀρέστου λοιπόν» —

«Ἄπαντες οἱ θεαταὶ συνεκινήθησαν καὶ συνεταράχθησαν καὶ εἰς δάκρυα κατεσπάσθησαν!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ συναμολόγουν.

«Οὐδέποτε ἤκουσέ τις ἀπὸ τῆς σκηνῆς;» εἶπεν αὐθις ὁ Σοφοκλῆς, «φωνὴν ἐμπαθεστέραν καὶ γυναικοπρεπεστέρα τῆς σῆς!»

«Ἐλπίζω, ὅτι ταῦτα λέγων δὲν ἐννοεῖς;» εἶπεν ὁ Πῶλος, «ὅτι καθ' ὅλου ἡ φωνὴ μου γυναικοπρεπῆς εἶναι. Διότι πιστεύω, ὅτι ἔχεις διὰ μνήμης ἐτι τὸν Αἴαντα λέγοντα·



«Ὁ δόσμορος, ὃς χεροῖν  
μεθῆκα τοὺς ἀλάστορας, ἐν δ' ἐλίκεσσι  
βοοὶ καὶ κλυτοῖς πεσῶν αἰπολοῖς  
ἐρεμνὸν αἶμ' ἔδευσα.» —

Ἡ φωνὴ δὲ τοῦ Πάλου ταῦτα προφέροντος ἦτο ὅλως μεταβεβλημένη.

«Αὕτη εἶναι ἡ βαθυτάτη καὶ ἰσχυροτάτη τῶν ἡρωϊκῶν φωνῶν!» εἶπον οἱ ἀκροαταὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

«Τί δέ; καὶ ὁ Φιλοκτήτης;» εἶπεν αὖθις ὁ Πῶλος, «αἰ ἐκ τῶν ἀλγηδόνων οἰμωγαί, ὅτε τὸ δηλητήριον κατέκαίε με·

« . . . ἀτταταί· διέρχεται,  
διέρχεται, δόστηνος, ὦ τάλας ἐγώ . . .  
ἀπαπαπαί, παπαί παπαί παπαί παπαί.»

Καὶ αὖθις ἀνεφώνησαν ἅπαντες·

«Ὅποσον παθητικὴ φωνή! Ὅποσον φυσικῶς ἡ λύπη, ἡ ἀσθένεια, ὁ μαρασμὸς διὰ τῆς φωνῆς ἐκφέρονται!»

«Μάλιστα!» ἀνεφώνησεν ὁ Πῶλος· «ἀλλ' ὅτε περὶ τὸ τέλος τῆς τραγωδίας ἠρξάμην λέγων·

«Φέρε νῦν στείχων χάραγ καλέσω.  
Χαῖρ', ὦ μέλαθρον ζύμφουρον ἐμοί,  
Νύμφαι τ' ἐνυδροὶ Δειμωνιάδες» —

«Ἦτο θαυμασία ἡ σκηνή,» εἶπεν ὁ Ἰπτόνικος κατανεύων.  
«Ἀλλὰ τὸ κάλλιστον, ὅπερ παρὰ σοῦ ἤκουσα καὶ εἶδον, ἦτο ἀναμφιλόγως, ὅτε ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς Αἴας ἰστάμενος τὸν σεμνότατον ἐκεῖνον πρὸς σαυτὸν διάλογον ἔλεγες! . . .»

«Ἐννοεῖς,» εἶπεν ὁ Πῶλος, «ὅτε ἐν τῇ ἐρήμῳ φάραγγι πρὸ τῆς καθαρσίου αὐτοχειρίας τὸ ζῆφος ἐνέπηξα τομώτατον εἰς τὴν γῆν . . .»

«Ὁ μὲν σφαγεὺς ἔστηκεν ἢ τομώτατος  
γένοιτ' ἄν, εἰ τῷ καὶ λογιζέσθαι σχολή.»

«Ναί!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἰπτόνικος· «καὶ ὅτε τὸν Δία πρῶτον ἐπίκουρον ἐκάλεις, εἶτα δὲ τὰς σεμνάς Ἐρινὺς καὶ εἶτα τὸν Ἥλιον . . .»

«Σὺ δ',» ὑπέλαβεν ὁ Πῶλος,

«Σὺ δ', ὦ τὸν αἰπὸν οὐρανὸν διφρηλατῶν  
 Ἥλιε, πατράσαν τὴν ἐμὴν ὅταν χθόνα  
 ἴδης, ἐπισχῶν χρυσόνωτον ἠνίαν  
 ἄγγειλον ἄτας τὰς ἐμὰς μόρον τ' ἐμὸν  
 γέροντι πατρὶ τῇ τε δυστήνῳ τροφῷ . . .»

«Καὶ ὅτε,» εἶπεν αὐθις ὁ Ἰππόνικος ἐνθουσιῶν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως, «τελευτῶν τῆς πατρίδος γῆς καὶ τοῦ τῆς πατρώας ἐστίας βάρθρου καὶ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῶν κλεινῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ συντρόφου γένους ἐμνήσθης — τότε συνεσπάσθησαν ὑπὸ πατριωτικῆς φλογὸς αἱ καρδίαι εἴκοσι χιλιάδων Ἀθηναίων! Ὑπερήφανον δ' ἐκύμαινε τὸ στήθος πάντων ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς πατρίδος ἐξημμένον καὶ ἕκαστος ἐνόμιζεν, ὅτι εἰς αὐτὸν ὁ ἀσπασμὸς τοῦ ἀποθνήσκοντος ἥρωος ἀνεφέρετο! Καὶ πρῶτον μὲν ἔστησαν συγκεκινημένοι πάντες καὶ κατανευγμένοι — εἶτα δ' ἤρξαντο ἐπικροτοῦντες καὶ ἐπευφημοῦντες σὲ καὶ τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν πάτριον Σαλαμίον ἥρωα!»

«Δικαίως, ὦ Ἰππόνικε,» εἶπε τότε ὁ Σοφοκλῆς, «ἐπανεῖς τὸν Πῶλον, ἀλλ' ἐνθυμοῦ καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ Καλλιπίδου. Διότι καὶ οὗτοι ἐπιζητοῦνται καὶ τιμῶνται ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι, καὶ οὗτοι συνετέλεσαν εἰς τὴν νίκην πολλῶν ἐκ τῶν τραγυδιῶν μου.» — «Σοί, Δημήτριε,» εἶπεν αὐθις, «ἐπιτρέπω τὸ πρόσωπον τοῦ σεμνοῦ βασιλέως Κρέοντος καὶ σοί, Καλλιπίδη, τὸ τῆς Ἰσμήνης. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα τινὰ πρόσωπα ἐν τῇ τραγυδίᾳ, ἅτινα ἐπὶ μικρὸν μόνον ἐπιφαίνονται, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιτρέψω αὐτὰ τῷ πρώτῳ τυχόντι καὶ κατ' ἀνάγκην προσλαμβανομένῳ φαύλῳ τεχνίτῃ!»

«Διάνειμον καὶ αὐτά!» ἀνεφάνησαν οἱ ὑποκριταί. «Ἐκαστος ἡμῶν πρόθυμος εἶναι ν' ἀναλάβῃ, ὅσα πρόσωπα θέλετε, ἐὰν μὴ μόνον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἀνέρχωνται. Ὑπὸ τὸ προσωπεῖον δύναται τις πᾶν πρόσωπον νὰ ὑποδυθῇ.»

«Κατὰ πρῶτον εἶναι ὁ ἐρῶν Αἴμων,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ὅς παρέρχεται μετὰ τὴν εἰς θάνατον ἀπαγωγὴν τῆς Ἀντιγόνης.»

«Τότε ἐπίτρεψον ἐμοὶ τὸν ἐρῶντα Αἴμονα,» ᾤανεφώνησεν ὁ Πῶλος.

«Τὸν δὲ τυφλὸν μάντιν Τειρεσίαν πρέπει νὰ ὑποδυθῇ ὁ Καλλιπίδης,» εἶπεν αὖθις ὁ Σοφοκλῆς. «Παρὰ ταῦτα εἶναι καὶ φύλαξ τις καὶ εἰς ἄγγελος. Ἀμφότεροι δ' οὗτοι διηγοῦνται πολλὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς. Ἄλλ' αἱ ἀπὸ τῆς σκηνῆς διηγῆσαι ὡς ἄριστα νὰ προφέρωνται πρέπει. Διότι οὐδὲν ἐπαχθέστερον τῆς διηγῆσεως ἀνθρώπου μόλις δυναμένου νὰ ψελλίζῃ. Δι' ὃ διέγων ἐγὼ αὐτὸς νὰ ὑποδυθῶ τὰ δύο ταῦτα μικρὰ πρόσωπα· διότι καὶ τῆς τῶν προτέρων μου τραγωδιῶν διδασκαλίας πολλάκις συνεπελαβόμην.»

Ἐπευφήμησαν δ' οἱ ὑποκριταὶ τὸν ποιητὴν, ὡς τιμῶμενοι ἐκ τούτου. Καὶ ὁ Ἰπνόνικος δὲ συνεφώνησεν.

«Ἐπιλείπεται τὸ πρόσωπον τῆς Εὐρυδίκης, τῆς γυνακὸς τοῦ Κρέοντος,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἣτις κατὰ τὸ τέλος παρέρχεται καὶ ὀλίγα μόνον λέγει.»

«Δὸς καὶ τὴν Εὐρυδίκτην!» ἀνεφώνησεν ὁ Πῶλος.

«Ἐξεδόθη ἤδη καὶ ἡ Εὐρυδίκτη!» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς. «Τὴν Εὐρυδίκτην ἐπιθυμεῖ νὰ ὑποδυθῇ τις, ὅς οὐδέποτε μὲν ἀνῆλθεν ἐπὶ τὴν σκηνήν, τὸ δ' ὄνομα ἄγνωστον νὰ μὲνῃ θέλει.»

Σφοδρῶς δὲ διηγέρθη ἡ περιεργία τοῦ τε Ἰπνόνικου καὶ τῶν ὑποκριτῶν ὑπὸ τοῦ μυστηριώδους ὕφους τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' οὗτος ἠρνεῖτο νὰ εἴπῃ τι πλεόν.

Μετὰ τοῦτο ἐνεχείρισε τοῖς ὑποκριταῖς ἀντίγραφα τῆς τραγωδίας, ὑπέδειξεν αὐτοῖς τινα εἰς τὴν κατάληψιν καὶ παράστασιν τῶν προσώπων συντελοῦντα καὶ ὤρισε τὰ τῆς σκευῆς, ἐν ἧ ἕκαστος ὤφειλε νὰ προέλθῃ.

Τούτων γενομένων, ὁ Ἴππώνικος συνέστησεν αὐτοῖς τοὺς δέκα καὶ πέντε χορευτάς, τὸν κορυφαῖον τοῦ χοροῦ καὶ τὸν χοροδιδάσκαλον καὶ ἐδείθη αὐτῶν νὰ παραμείνωσιν, ἵν' ἀκούσῃσι τοῦ χοροῦ γυμναζομένου.

Πρὸς αὐλὸν δ' ἤρξατο τότε ὁ χορὸς σεμνῶς ἄδων καὶ ὀρχούμενος τὴν σεμνὴν ἐκείνην περὶ τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ, εἰς ὃν ἀνεφέρετο, ὄρχησιν, ἀφ' ἧς τὸ δρᾶμα τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ὅτε μὲν ἐπὶ δεξιᾷ, ὅτε δ' ἐπ' ἀριστερὰ βαίνων καὶ ἄλλοτε μὲν ιστάμενος, ἄλλοτε δὲ χωριζόμενος καὶ αὖθις ἐνούμενος, πρῶτον μὲν γοργῶ τῷ ῥυθμῷ, εἶτα δὲ βραδύτερον κινούμενος καὶ οὕτω γυμναζόμενος ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ λαμπροῖς χορικοῖς ὕμνοις τῆς τραγωδίας τῆς Ἀντιγόνης. Πυρίληπτος δ' ὁ διδάσκαλος τοῦ χοροῦ ἐσήμαινε τὸν ῥυθμὸν διὰ τῆς χειρὸς καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἐνίοτε θυμούμενος καὶ δι' ὅλου τοῦ σώματος. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ ποιητὴς συχνὰ παρενέβαινε· διότι αὐτοῦ ἔργον ἦτο καὶ τὰς μελωδίας νὰ ἐξεύρη καὶ τὰς ὀρχηστικὰς κινήσεις τῶν χορικῶν ᾠσμάτων νὰ διατάξῃ. Ἐνίοτε δ' ἀπαλλάττων τὸν αὐλητὴν ἐδράττετο τῆς κιθάρας καὶ πρὸς αὐτὴν τὸν χορὸν παρῶρμα νὰ ὀρχῆται καὶ νὰ ἄδῃ, ἵνα δυνηται αὐτὸς κάλλιον τὴν τε ᾠδὴν καὶ τὰς ὀρχηστικὰς κινήσεις νὰ διατάτῃ.

Ὡς δ' ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἴππώνικου, οὕτω καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ τοῦ Πυριλάμπους καὶ ὁ Ἴων ἐν τῇ τοῦ Μειδίου καὶ ὁ Κρατῖνος ἐν τῇ τοῦ Ἀριστοκλέους καὶ ἄλλοι ποιηταὶ παρ' ἄλλοις χορηγοῖς, ὡς στρατηγοὶ τὰ τῶν ἰδίων στρατῶν διοικοῦντες, ἐσπούδαζον διδάσκοντες καὶ παρορμώντες τοὺς ἑαυτῶν, ὅπως τύχῃσι τοῦ διονυσιακοῦ ἀριστείου.

Αἱ οἰκίαι δὲ τῶν χορηγῶν ἦσαν ἐστία, ἀφ' ἧν καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν εὐέλπιδες φιλοτιμίαι καὶ συμπάθειαι ἐκ τῶν προτέρων διεδίδοντο. Διότι τῆς νίκης τοῦ χορηγοῦ μετεῖχε καὶ ἡ φυλὴ, ἐξ ἧς οὗτος ἦτο, ἀνακηρυττομένη μετ' αὐτοῦ

ὡς νικήτρια. Ἡ συνήθης δ' ἐν τοῖς τοιούτοις ἀδημονία τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων εἶχεν ὑπερβάσα νῦν πᾶν μέτρον. Διότι ἀφ' ἐνός μὲν ὃ τε Ἴππώνικος καὶ ὁ Πυριλάμπης ἀνηκούστους μόχθους καὶ δαπάνας ὑφίσταντο εἰς βεβαίωσιν τοῦ θριάμβου, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸ μῖσος τῶν δύο ἀντιπάλων κινδυνεῦον ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἔργῳ νὰ ἐκδηλωθῇ ἀκαταπαύστως ἀπησχόλει τὴν εὐτράπελον γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων. Τὰ δὲ πολιτικά, τὰς ἐκ τῶν ἀποικιῶν ἀγγελίας, τὰς ἐν Πειραιεῖ ἐργασίας, πάντα ταῦτα παρηγκωνίσαντο οἱ Ἀθηναῖοι. Καί, ἂν στόλος τις Ἀθηναϊκὸς ἐπέμπετο ἐπὶ τινα πολέμιον ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἦττον οὗτοι περὶ αὐτοῦ, ἢ περὶ τοῦ Ἴππονίκου καὶ Πυριλάμπους θὰ ἐλάλουν.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἐν τῇ ἀγορᾷ συναντῶνται ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου δύο ἄνδρες, οἵτινες οἰκείως πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενοι περὶ ἄλλων φαίνονται λέγοντες, ἢ περὶ τοῦ Ἴππονίκου καὶ Πυριλάμπους. Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας.

«Σύννοους καὶ φροντιστικὸς εἶσαι σήμερον,» εἶπε πρὸς τὸν φίλον ὁ σοφός. «Μὴ τι νέον μελετᾷς εἰς τὴν πόλιν ἀναφερόμενον, ἢ ἀπασχολεῖ τὸν νοῦν σου καλὴ τις γυνή;»

«Ἴσως ἀμφοτέρα!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Ὅπόσον καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἠδύνατό τις στεροῦμενος τοῦ ἐνός τούτων, τῆς γυναικός, ἀμέριστος νὰ παραδοθῇ τοῖς πολιτικοῖς, ἢ τῇ σοφίᾳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ σπουδαίῳ πράγματι!»

«Τῶν γυναικῶν δύναταί τις νὰ στερηθῇ — καὶ πάντων δύναταί τις νὰ στερηθῇ!» εἶπε διαφρήθην ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ἐπειράθη νὰ καταδείξῃ, ὅτι, ἐπειδὴ οὐδὲν κτῆμα ἀληθές καὶ βέβαιον καὶ ἀναφαίρετον εἶναι, κάλλιον ἐξ ἀρχῆς ἀσκᾶν τις τὴν ἐγκράτειαν νὰ μανθάνῃ νὰ στερηθῆται τῶν πάντων.

Ὁ Περικλῆς δ' ἠκροῶτο μὲν τοῦ σοφοῦ πρᾶως καὶ ἡσύχως, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐφαίνετο ὡς τις μαθῶν τι θέλιον καὶ πεισθεῖς.



«Ἐὰν δὲ μὴ δύνῃσαι νὰ στερηθῆς τῆς γυναυκός,» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας καταλύων τὸν λόγον, «ἐξετάζων τὸ πρᾶγμα φρονίμως εὐρίσκεις, ὅτι ἢ σὴ γυνή, ἢ δέσποινα Τελεσίππη, εἶναι ὡς πᾶσα ἄλλη γυνή! Τίττει σοι τέκνα. Τί πλέον αὐτὴν ἀπαιτεῖς;»

«Καλῶς γνωρίζεις αὐτὴν,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Γνωρίζεις, ὅποσον δεισιδαίμων εἶναι καὶ εὐήθης καὶ πάσης Μούσης πολεμία. Ἄλλ' ἴσως ἀνεκτὸν τοῦτο θὰ ἦτο, ἂν ἦτο τόσον πραεῖα, ὅσον πάντες πιστεύουσιν. Ἄλλ' ἡ γυνή αὐτὴ εἶναι μεστὴ ἐναντιώσεων καὶ προλήψεων καὶ πάντοτε διαστρέφει καὶ τὰς εὐμενεστάτας διαθέσεις μου, ὡς ὕβρεις αὐτὰς θεωροῦσα. Ἄν δέ ποτε πρότερον ἐνίστε ἐτόλμων νὰ δωρήσωμαι αὐτῇ κομψόν τινα χιτῶνα, ἢ ἄλλο τι χαρίεν πρᾶγμα, ὅπερ ἠδύνατο νὰ κοσμήσῃ αὐτὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἢ ἐν τῷ θαλάμῳ, καὶ περικαλλεστέραν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου ν' ἀποδείξῃ, ἠγανάκτει ἐπὶ τούτῳ καὶ ἠρώτα. «Μὴ τι δὲν εἶμαι σοι πλέον ἱκανῶς καλὴ καὶ ἔχω ἀνάγκην τοιούτων πραγμάτων, ἵνα καλὴ σοι φανῶ; Ἄν μὴ ἀρέσκω σοι οὕτως, οἷα εἶμαι, τότε καὶ κεκοσμημένη δὲν θέλω νὰ σοι ἀρέσκω!» Δύναται δὲ γυνὴ εὐηθέστερόν τι καὶ παρὰ τὴν γυναικεῖαν φύσιν νὰ εἴπῃ; Δὲν κοσμεῖται καὶ ἡ νεωτάτη καὶ καλλίστη τῶν γυναικῶν ἀσμένως, ἵνα ἀρέσῃ τῷ ἐραστῇ, καὶ δὲν εἶναι κατὰ φύσιν ἡ τοῦ ἐρώντος, ἢ συμβίου, ὁρμὴ νὰ κοσμήῃ τὴν γυναῖκα τὴν ἀρεστὴν αὐτῷ; Καθ' ὅλου δ' ἐν παντί, ὅ,τι εἰς τὴν ἐρωτικὴν ὁμιλίαν ἀναφέρεται, ἔχει τὴν ἄφρονα ἐκείνην ἰσχυρογνωμοσύνην τὴν καθιστᾶσαν καὶ τὴν καλλίστην γυναῖκα ἀηδεστάτην. Γνωρίζεις πρὸς τούτοις, ὅτι τὴν καθαριότητα καθ' ὑπερβολὴν ἀγαπᾷ. Ἄλλ', ὅποσάκις ἠρίσαμεν πικρῶς πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς κόπρου τῶν δελφάκων καὶ τῶν ὀρνίθων τῆς κατὰ παλαιὸν τι ἔθος ἀμέσως παρὰ τῇ ἐστία τῆς οἰκίας κειμένης, ἦτις ἐμοὶ μὲν μισαρὰ φαίνεται, αὐτῆς δὲ κύριον

μέλημα εἶναι! Τῆς ἀηδίας τὴν αἴσθησιν οὐδέποτε ἔσχε! Δέν μοι ὀρέγει πολλάκις εἰς φίλημα χεῖλη κατάπλευα ῥύπου καὶ σιάλου, ὃν φιλοῦσα τὰ τέκνα διὰ τῶν χειλέων ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀφαιρεῖ; Διότι τὸ ν' ἀνασκαλεύῃ ἀλόγως τὸν ῥύπον καὶ αὐτὴν τὴν κόπρον τῶν τέκνων αὐτῆς διὰ τῆς χειρὸς καὶ δι' αὐτῶν τῶν χειλέων, ὅταν μάλιστα ὑπὸ νόσου καταλαμβάνωνται, τοῦτο νομίζει κατὰ φύσιν καὶ ἀναγκαίαν ἔκχυσιν τῆς μητρικῆς στοργῆς. Ἀλλὰ δὲν ὀφείλει ἡ μήτηρ ἐν τῷ ἅμα καὶ γαμετῇ νὰ εἶναι; Δὲν ὀφείλει ἡ ὀρθῶς σκοπούμενη καὶ αἰσθανομένη γυνὴ τὰ καθήκοντα τοῦ τ' ἔρωτος καὶ τῆς μητρικῆς στοργῆς νὰ πειρᾶται νὰ συνενοῖ καὶ νὰ διαλλάσσει; Τί δ' ὠφελεῖ ἡ τρυφερὰ μητρικὴ στοργή, ἡ κοινὴ πᾶσι τοῖς ζώοις ἔμφυτος ὀρμὴ, ὅταν μὴ ἀπαλλάττεται τοῦ φυσικοῦ βαθέος σκότους καὶ μὴ συνδυάζηται τῇ φρονήσει, τῇ ἐμπειρίᾳ ἐκείνου, ὅπερ ἀληθῶς τὸ γεννώμενον ὠφελεῖ, ἢ βλάπτει; Δὲν εἶπες σὺ αὐτός ποτε, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ὀρμὴ ἄνευ τῆς φρονήσεως καὶ ἄνευ τῆς ἠθικῆς μύσεως, ἥτις αὐτὴν ἐκ τοῦ θηριώδους εἰς τὸ ἀνθρώπινον ἐξάγει;» —

«Περὶ τούτων μὲν ὀρθὰ καὶ δίκαια λέγεις!» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας. «Ἀλλὰ περὶ τῶν καλλιθυσάνων καὶ κροκωτῶν ἐσθίτων καὶ τῶν τοιούτων, ἅτινα δὲν δέχεται, ἢ δὲν ἐδέχετο ἡ Τελεσίπτη, ἐξετάζων τις φρονίμως εὐρίσκει αὐτὰ ἄφρονα καὶ ὀλεθρίαν σιναμωρίαν. Ὁ τοιοῦτος ὠραϊσμὸς καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν εὐδαιμονία εἶναι ὀλεθρία. Ἡ γυνὴ εἶναι γυνή, σοὶ λέγω. Ἐν ὀνόματι δὲ τῆς σοφίας, παῦσαι ἐρῶν τῆς Μιλησίας Ἀσπασίας!»

«Υπέχω ἐγὼ τὴν αἰτίαν,» ἠρώτησε μειδιῶν ὁ Περικλῆς, «ὅτι τὸ κάλλος ἰσχυρότερον τῆς σοφίας ἐπὶ τῆς γῆς ἐπλάσθη ὑπὸ τῶν θεῶν;» —

Τῇ αὐτῇ δ' ἡμέρᾳ συνέβαινε τι, ὅπερ, ἂν τυχαίως ὁ Περικλῆς αὐτοῖς ὄμμασιν ἑβλεπε, θὰ ἐξέπληττεν αὐτὸν καὶ εἰς

ὑποψίαν θὰ ἐνέβαλλεν, ἢ ἴσως τὴν πίστιν, ἣν περὶ τῆς ἀρετῆς τῆς Μιλησίας εἶχε, θὰ διέσειε καὶ τὴν λαμπρὰν φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτοῦ, ὡς τὸ πῦρ τῆς ἐστίας, ἐφ' οὗ ὕδωρ ἐπιχέουσι, δι' αἰφνιδίου καπνοῦ καὶ ἀτμοῦ ἀμυδρὰν θὰ ἐποίει.

Διότι ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Ἀσπασίας εἰς τοῦ Σοφοκλέους καὶ ἐκ τοῦ Σοφοκλέους εἰς τῆς Μιλησίας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπανειλημμένως ἄγγελοι κρυφῆ εἰσήρχοντο καὶ ἐξήρχοντο. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Σοφοκλέα εἰδὸν ποτε εἰσερχόμενον λάθρα ἐν τῇ κνεφῶδει ἄρα τῆς ἐσπέρας εἰς τῆς καλῆς φίλης τοῦ Περικλέους.

Ἀλλὰ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ συνέβη, ὥστε ἡ Ἀσπασία ἐπανερχομένη εἰς τὴν οἰκίαν ν' ἀκολουθηταὶ ὑπ' ἀνδρός, ὃν οἱ κατασκοπιοὶ ὀφθαλμοὶ τῶν γειτόνων ἐν τῇ κνεφῶδει ἄρα ὡς τὸν Περικλέα ἐξέλαβον.

Ἄλλ' ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἦτο ὁ Σοφοκλῆς. Ἀφικόμενοι δὲ πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας ἔστησαν ἀμφοτέροι χρόνον τινὰ σιγῶντες. Ἐσκοποῦντο ἄρά γε, ἂν ἔπρεπε ὁ συνοδοιπὸρος νὰ ὑπερβῆ τὸν ὁδόν, ἢ ν' ἀπέλθῃ; Τέλος δ' ἠρώτησεν οὗτος προσηνῶς, ὡς πάντοτε, τὴν καλήν·

«Τί εἶναι ἱερώτερον ἢ φιλία, ἢ ὁ ἔρωσ;»

«Ἱερώτερον εἶναι βεβαίως ἐκάστοτε ἐκεῖνο ἐκ τῶν δύο αἰσθημάτων, ὅπερ παλαιότερον εἶναι,» εἶπε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία τὴν αἰνιγματῶδη ἀπορίαν αἰνιγματῶδως λύουσα.

Τούτων ῥηθέντων ὁ μὲν Σοφοκλῆς προσηγόρευσεν αὐτὴν καὶ ἀπῆλθεν, ἢ δ' Ἀσπασία εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. —

Τῇ δ' ἐπιούσῃ μετὰ τὸ μικρὸν τοῦτο συμβὰν ὁ μάντις Λάμπων προσῆλθε πρὸς τὴν εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένην ἀδελφὴν τοῦ Κίμωνος. Ἦρχετο δ' ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ Διοπέθους, πρὸς ὃν ἐκ νέου ἐπὶ πολὺ κρυφῆ πολλὰ εἶχε ψιθυρίσας.

Ἄμα δὲ τὴν ἱερὰν τελετὴν, ἐφ' ἣν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκλήθη, ἐπέρανε καὶ ἤρξατο λέγων περὶ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας μυστηριωδῶς καὶ οὕτω σχηματιζόμενος, ὡς εἰ πολλὰ ν' ἀγγείλη εἶχεν.

Ἦσαν δ' εἰθισμένοι ἡ ἀνδρόγυνος Ἑλληνική καὶ ὁ μάντις συχνὰ καὶ ἄσμενοι ν' ἀνακοινῶσιν ἀλλήλοις τὰ νέα, ἅπερ πανταχόθεν ἐμάνθανον.

«Τὸν ὑβριστὴν Περικλέα φαίνεται ὅτι θέλουσι νὰ κολάσωσιν οἱ θεοί,» εἶπεν ὁ Λάμπων.

«Τί συνέβη;» ἠρώτησε μετέωρος ἡ Ἑλληνική.

«Τό γε νῦν τοῦτο μόνον,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «ὅτι εἰς τῆς καλῆς φίλης τοῦ Ὀλυμπίου, τῆς Ἀσπασίας, λάθρα ἐν κνεφαίᾳ ἄρα καὶ ἕτερός τις εισδύνει . . .»

«Καὶ διὰ τί ὄχι;» ἀνεφώνησεν ἡ Ἑλληνική. «Δὲν εἶναι ἐταίρα; Ἀλλά, τίς ὁ ἕτερος οὗτος;»

«Ὁ ἄριστος τῶν φίλων τοῦ Περικλέους, ὁ θεοφιλῆς, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν ἄσμενος ἀποκαλεῖ, ὁ εὐμειδῆς τραγικός, ὁ ἐκ τοῦ δήμου τοῦ Κολωνοῦ.» —

«Γυναικοφίλης,» εἶπεν ἡ Ἑλληνική, «γυναικοφίλης καὶ ἐρωτοπλάνος, ὡς ὁ Περικλῆς αὐτός! Ἄλλ', ὅ,τι λέγεις, εἶναι σχεδόν τι παλαιόν, φίλε Λάμπων. Πολλὸς χρόνος παρῆλθεν, ἐξ οὗ τὸ πρῶτον εἶδον τὸν ποιητὴν ἐκεῖνον ἐν συνοδίᾳ τῆς Ἀσπασίας καὶ τοῦ Περικλέους. Πάντες δὲ γνωρίζουσιν, ὅτι οὐχ ἦττον τοῦ φίλου αὐτοῦ φλέγεται ὑπ' ἐρωτος πρὸς τὴν ἐταίραν. Πιθανώτατον ἄρα ἦτο, ὅτι εισδύνει λάθρα εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς. Ἀλλά, τίς εἶδεν αὐτόν, τίς δύναται βεβαίως νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τούτου;»

«Ἐγὼ αὐτός!» ἀπεκρίνατο ὁ Λάμπων, «ἐγὼ αὐτὸς εἶδον αὐτόν καὶ ἤκουσα μάλιστα παρερχόμενος καὶ ὅ,τι ἰστάμενοι ἔλεγον πρὸ τῆς θύρας. Δεύτερον δὲ μάρτυρα, ἂν καὶ δευτέρου ἀνάγκη εἶναι, παρέχεται αὐτὸς ὁ Διοπίθης.»

«Καλῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἑλπινίκη ἀπὸ ψυχῆς χαίρουσα. «Τὸν λόγον τοῦτον ἐπιτηδεύω μὴ γινώσκοντες τῷ Περικλεῖ θανατηφόρον πληγὴν ἐπιφέρομεν τῷ πρὸς τὴν Μιλησίαν ἔρωτι αὐτοῦ. Ἔστι καὶ ἄσυλον πάσης ἀσεβείας ἐν Ἀθήναις ἐγένετο ὁ ἐρωτικὸς οὗτος δεσμός, ἡ δὲ Ἰωνιάς ἐκείνη ὁ μέγιστος λυμεών. Δι' ὃ πρέπει νὰ ἐκδιώξωμεν, νὰ ἐκβάλωμεν τῆς χώρας, νὰ διαφθείρωμεν αὐτήν. Ἀλλά, τίς θ' ἀναλάβῃ τὴν ἀγγελίαν τῷ Περικλεῖ νὰ κομίσῃ;» —

«Ἵπὲρ πάντα ἄλλον,» ἀπεκρίνατο ὁ Λάμπων, «ἡ Θεοδότη, ὡς ὁ Διοπιθέης νομίζει. Διότι ἡ γυνὴ αὕτη ἀπὸ πολλοῦ καὶ ἴσως μετ' ἐπιτυχίας τινός, ὡς φαίνεται, ἀφῆκε τὰ δίκτυα αὐτῆς, ἵν' ἀγρευθῇ τὸν ἐραστὴν τῆς Ἀσπασίας. Ἐάν δ' αὐτὴ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀπιστίας τῆς Μιλησίας αὐτῷ παράσχῃ, βεβαίως θὰ ἐξώσῃ ἐκείνην ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ καὶ θὰ καταλάβῃ αὐτὴν αὐτή.»

«Δυστυχὲς Τελεσίπη!» ἀνεφώνησεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. «Βεβαίως καλὸν θὰ ἦτο, ἂν μηδεμίαν εἶχες ἀντερᾶστριαν, ἀλλὰ τό γε νῦν πολὺ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν κερδαίνομεν ἐκδιώκοντες τὴν Μιλησίαν.»

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα!» ὑπέλαβεν ὁ Λάμπων. «Ἐκ τῆς καρδίας ἀνδρός, οἷος ὁ Περικλῆς, καλὴ καὶ πονηρὰ γυνὴ ἐκβάλλεται μόνον ὑφ' ἐτέρας οὐχ ἦττον καλῆς καὶ πονηρᾶς. Ἡ Θεοδότη δ' εἶναι ἦττον ἐπικίνδυνος τῆς Ἀσπασίας. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ μάλιστα ἡ ἄνητή αὕτη Κορινθία θὰ εἶναι ὡς κηρὸς ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν. Κύριον δ' εἶναι νὰ ἐλκύσῃ τὸν Περικλέα εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς ὑπισχνουμένη, ὅτι πολλὰ καὶ σπουδαῖα περὶ τῆς ἀπίστου Ἀσπασίας ν' ἀνακινήσῃ ἔχει. Τὰ δὲ λοιπὰ αὐτόματα γίνονται.»

«Ἡ ἐπιτυχία εἶναι βεβαία!» ἀνέκραζεν ἡ Ἑλπινίκη. «Ἦδη ὁ Περικλῆς ἀπέβλεψεν εἰς αὐτήν, ὡς καλῶς γνωρίζω. Ἦτο δ' ἅπαξ παρ' αὐτῇ καίπερ ἐν συνουσίᾳ τῆς Μιλησίας,



ἢ τοσοῦτον θρασεῖα ἐγένετο, ὥστε νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν ἐκεῖσε . . .»

«Ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ Ἀλκαμένους!» εἶπεν ὁ Λάμπων. «Ἐκεῖνος προωδοποίησεν ἡμῖν. Διότι καὶ αὐτὸς εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μισοῦσι τὴν Ἀσπασίαν καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ἐπιθυμοῦσι νὰ ἴδωσιν αὐτὴν κατασχυνομένην, ταπεινουμένην, ἀπαθουμένην ὑπὸ τοῦ Περικλέους. Θέλω νὰ τιμωρήσῃται τὴν γυναῖκα, ἢ χάριν τοῦ Περικλέους προὔδωκεν αὐτόν, πολὺ πρὸ ἡμῶν μηχανᾶται πᾶσαν μηχανήν, ὅπως ἐκβάλλῃ αὐτὴν διὰ τῆς Θεοδότης ἐκ τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Καὶ ἴσως μὲν στερεῖται τῶν ἀναγκαίων ὀπλῶν κατ' αὐτῆς ἔτι, ἀλλ' ἡμεῖς θὰ παράσχωμεν αὐτὰ αὐτῷ. Ἀλλὰ, τίς παρέχων τὰ ὄπλα θὰ πείσῃ τὸν Ἀλκαμένην νὰ χαλκεύσῃ αὐτὰ μετὰ τῆς Κορινθίας;» —

Ἡ Ἑλληνική ἐπὶ τινα χρόνον ἐσκοπεῖτο, εἶτα δ' εἶπεν·

«Ἐπίτρεψον ἐμοὶ τὴν φροντίδα ταύτην. Γνωρίζω, τίτι τρόπον ἐμμέσως ἡ ἀγγελία αὕτη δύναται ἀκριβῶς οὕτως, ὡς ἡμεῖς εὐχόμεθα, νὰ προσπέσῃ εἰς τὴν ἀκοίην τῆς Θεοδότης!» —

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης τοῦ χρόνου ἠφείλεν ἡ Ἀσπασία εἰς δεινὸν ἀγῶνα νὰ παρασκευάζεται οὐ μόνον κατὰ τῆς Τελεσίπης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς Θεοδότης.

Ἡ Ἑλληνική δ' ἐτράπη ἐπὶ τὸν φίλον αὐτῆς Πολύγνωτον, τὸν φίλον τοῦ Ἀγορακρίτου, τοῦ ἀσπείστου ἐχθροῦ τῆς Ἀσπασίας.

Ὁ Ἀγοράκριτος λοιπὸν ἀνεκοίνωσε τὴν ἀγγελίαν τοῦ Λάμπωνος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τῷ ἀντιτέχνῳ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου καὶ οὗτος θερμόβουλος ὦν ἐπελάβετο ἄσμενος τῆς ἐπαγωγῆς εὐκαιρίας εἰς τιμωρίαν τῆς ὑπερηφάνου καλῆς. Δι' ὃ ταχέως καὶ εὐχερῶς μετέδωκεν, ὅσα ἤκουσε, τῇ φαιδρᾷ φίλῃ καὶ διεπράξατο τὴν σύμβασιν!

Τοιαύτην ἑλικοειδῆ γραμμὴν διεχάραζεν ὁ ἐκσφενδο-  
νισθεὶς κατὰ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἐξοχωτάτου ἀνδρὸς καὶ τῆς  
καλλίστης γυνακὸς τῆς Ἑλλάδος κεραυνός, ὅστις κατὰ  
πρῶτον λάθρα ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ ἐγκότου ἀρχαίου θεοῦ  
Ἐρεχθέως ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐχαλκεύθη. — —

Εὐφρόσυνος καὶ θορυβάδης ἤγετο ἡ ἑορτὴ τῶν Διону-  
σίων, ἧς αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῷ ἀγῶνι τῆς τραγικῆς Μούσης  
ἀφιερῶντο.

Ἐν ᾧ δ' ἡ λυσώδης κωμῳδία τοῦ Κρατίνου ἀπὸ τῆς  
σκηνῆς ἐδιδάσκετο καὶ ἀκολάστως οἱ θεαταὶ ἐπευφίμουν,  
μικρὸν νέφος ἀπὸ τοῦ Ὑμητοῦ ὑπερπτάν ἔστη ὑπεράνω τοῦ  
θεάτρου τοῦ Διονύσου. Ψεκὰς δ' ὕδατος πεσοῦσα διέβρανε  
τὴν ῥίνα τοῦ ἱεροφάντου τοῦ Διονύσου, ὃς πρωτόβαθρος  
ἐκεῖ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ δι' ἀναγλύφαν κεκοσμη-  
μένου μαρμαρίνου πρὸ τῆς ὀρχήστρας ἐδωλίου, ἀκριβῶς  
καθ' ἦν στιγμὴν χρόνου ὁ μὲν ὑπερφιάλος Κρατίνος κατ' αὐ-  
τοῦ τοῦ ἱεροφάντου Ἀγασθένους περωτὸν βέλος τῆς ἀπτι-  
κῆς αὐτοῦ εὐτραπελίας ἀφήκεν, ἅπαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι  
ἐκάγχαζον.

«Ὑδωρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταφέρεται,» εἶπεν ὁ ἱερο-  
φάντης πρὸς τὸν Περικλέα· «νομίζω καλὸν νὰ διαλύσωμεν  
τὸ θέατρον!»

«Θὰ παρέλθῃ!» εἶπε μειδιῶν ὁ γείτων.

Ἄλλ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἕτερον βέλος ἐρρόϊζει καὶ τὸ  
βέλος τοῦτο ἔπληρτεν αὐτὸν τὸν γείτονα. Πάντες δ' ἐγέλων  
καὶ προσέβλεπον τὸν Περικλέα. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Περικλῆς  
ἔμειδία.

Ἄλλὰ καὶ τρίτον βέλος ἐρρόϊζει. — Ἔλεγε δὲ περὶ τῆς  
νέας Ἦρας καὶ τοῦ νέου Ὀλυμπίου Διός, περὶ τῆς Ὀμφάλης  
καὶ τοῦ Ἡρακλέους . . .

Καὶ αὖθις δὲ πάντες εἰς τὸν Περικλέα ἠτένισαν, ἀλλ' ὁ

Περικλῆς δὲν ἐμειδία νῦν. Νέφος δὲ μικρὸν ἐπεκάθησεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Ὀλυμπίου. Τὸ ροιζοῦν θέλος ἔτυχε τῆς Ἀσπασίας . . .

Καὶ ἄλλα δὲ δράματα μετὰ ταῦτα ἐδιδάχθησαν καὶ οὕτω παρῆλθε τὸ πλεῖστον τῆς πρώτης ἡμέρας. Καὶ τινὲς μὲν τῶν θεατῶν ἀνεχώρησαν σκοποῦντες νὰ ἔλθωσι πάλιν, ἄλλοι δ' εἰς τέλος παρέμειναν καὶ οἱ εὐποροὶ αὐτῶν ἐδέξαντο παρὰ τῶν δούλων οἶνον, πλακοῦντας καὶ καρποὺς εἰς ἀνάψυξιν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκ νέου τὸ αὐτὸ ἐγίνετο. Τριάκοντα δὲ χιλιάδες Ἀθηναίων ἐκάθηντο αὖθις ἐπὶ τῶν λιθίνων βάθρων τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Καὶ οἱ μὲν ἄρχοντες ἐπὶ τῶν πρώτων καλλιμόρφων, μαρμαρίνων βάθρων τῶν ὠρισμένων αὐτοῖς ἔμπροσθεν παρεκάθηντο, παρ' αὐτοῖς δ' ὀπισθεν οἱ τ' εὐποροὶ ἐπὶ πορφυρῶν στρωμάτων ὑπηρετούμενοι ὑπὸ τῶν δούλων καὶ οἱ ἄποροι φέροντες ἐν τῇ πύρρᾳ σῦκα, ἢ κρόμμυα, ὡς τροφήν τῆς ἡμέρας. Καὶ οὗτοι δ', ὡς ἐκεῖνοι, μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τούτῳ, ὅτι πολῖται Ἀθηναῖοι ἦσαν καὶ ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀρμοδίους εἰς θέαν τοῦ καλοῦ καὶ ἐλάλουν πολλὰ περὶ τοῦ Σοφοκλέους καὶ Ἴωνος καὶ Εὐριπίδου, ἢ ἔστρεφον κατασκοπίον ὀφθαλμὸν ἐπὶ τὰ νέφη τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φοβούμενοι, μὴ τι αὐτῶν τὰ θεάματα τῆς ἡμέρας ταράξῃ, ἢ διακόψῃ.

Καὶ αὖθις δ' ἀναρίθμητοι οἱ πρῶτοι τοῦ ὠστιζομένου ὄχλου διεσπάρησαν εἰς τὰ ἐδάλια τοῦ κολοσσαίου ἀμφιθεάτρου ὡς πυγμαῖοι φαινόμενοι. Ἐφαίνετο δ' ἤδη τὸ ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἀνωτάτῳ μέχρι τῶν πρὸ τῆς ὀρχήστρας ἐδωλίων ἀνθρώπων μεστὸν θέατρον ὡς γιγαντιαῖος ῥοθῶν καὶ βράζων κρατήρ. Φρίκη δὲ καὶ ἴλιγγος κατελάμβανε τὸν ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης τάξεως τῶν ἐδωλίων ἐπὶ τὸ κυμαίνον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἀνθρωπίνων κεφαλῶν τὴν ὄψιν μετὰγοντα.

Ὁ συγκεχυμένος δὲ ῥόθος τοῦ ἀναβράζοντος ἐκείνου πελάγους ἐμφανῆ ἐποίει κατὰ μικρὸν τὴν ἀπειλητικὴν στάσιν τοῦ ὄχλου. Διότι σήμερον ἐκρίνετο ὁ μανικὸς ἐκείνος ἀγὼν τοῦ Ἴππονίκου καὶ Πυριλάμπους καὶ τὸ μῖσος τῶν περὶ τοὺς δύο χορηγοὺς ἐφαίνετο μέλλον εἰς ἔργα νὰ ἐκραγῇ. Ὅσακις δ' ὁ ἕτερος τῶν χορηγῶν ἐπεφαίνετο, θόρυβος ἐγίγνετο μέγας ὑπὸ τε τῶν φίλων καὶ τῶν ἀντιπάλων καὶ εὐφημία καὶ χλευαστικὰ συρίγματα.

Ἀκαταπαύστως δ' οἱ τε ἀγωνοθέται καὶ οἱ μαστιγοφόροι τὸ καθήκον αὐτῶν ἐπιτελοῦντες ἀνέβαινον ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας, ἔνθα ἐκάθηντο, διὰ τῶν βαθμίδων ἐπὶ τὰς κερκίδας, ἵνα διαλύσωσι διαφορὰν τινα, ἢ νὰ κατευνάσωσι τοὺς ἀσχημονοῦντας.

Ἡρεμώτατος δ' ἐν τῷ μέσῳ πάντων τούτων τῶν ἐξηγριωμένων παρεκάθητο ὁ Σωκράτης, ὁ μερμινοφροντιστῆς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου. Ἦλθε δὲ καὶ οὗτος οὐ μόνον, ἵνα τῶν δραμάτων ἀκροάσῃται, ἀλλ', ἵνα καὶ τοὺς θεατὰς ἴδῃ καὶ τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτῶν ἐξετάσῃ.

«Τριάκοντα χιλιάδες Ἀθηναίων παρακάθηνται προσεκτικοί,» ἔλεγε πρὸς ἑαυτόν, «γλιχόμενοι ν' ἀκούσωσι πλαστοῦ τινος λόγου καὶ νὰ τερφθῶσιν ἐκ τῶν ψευδῶν δακρύων καὶ τῶν προσποιητῶν κακῶν. Ὁμοιάζουσι δὲ πρὸς τὰ παιδία, ἅτινα κεχηνότα τῶν μύθων ἀκροῶνται, καὶ ἐν τούτῳ μόνον ἐκείνων διαφέρουσιν, ὅτι οὗτοι μὲν γνωρίζουσιν, ὅτι πλαστὸς ὁ μῦθος εἶναι, ἐκεῖνα δ' ἀγνοοῦσι τοῦτο. Τίς ὁ λόγος ἄρα γε τῆς παραδόξου ταύτης χαρᾶς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῷ μιμητῷ καὶ πλαστῷ;» —

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν θεατῶν ἦτο καὶ ἡ καλὴ Θεοδότη ὡς χαριέστατα κεκοσμημένη. Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτῆς διηνεκῶς ἦσαν ἐστραμμένοι ἐπὶ τὰ ἐδάλια τῶν στρατηγῶν, ἐφ' ὧν ἐνὸς ὁ Περικλῆς ἐκάθητο. Καὶ ὁ Περικλῆς δ' αὐτὸς οὐδόλως

ἀπηξίου ν' ἀντιβλέπη ἐνίοτε εἰς τὰ πύρινα βλέμματα τῆς μελανοφθάλμου Κορινθίας.

Ἄλλὰ τέλος, ἐν ᾧ ὁ ὄχλος ἔτι ἐθορύβει, ἤχησεν ἡ βροντῶδης λαμπρά φωνή τοῦ κήρυκος κελεύοντος νὰ σιγήσωσι πάντες. Ἐγένοντο δ' εἶτα αἱ νενομισμένα σπονδαὶ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διονύσου. Καὶ ἔπειτα ἠκούσθη αὐθις ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος·

«Ὁ χορὸς τοῦ Ἰωνος προελθέτω!»

Ἦκροάσαντο δ' οἱ Ἀθηναῖοι τῆς τραγωδίας τοῦ Ἰωνος καὶ μετὰ τῆς εὐστόχου αὐτῶν εὐτραπελίας κρίναντες καὶ ἐκτιμήσαντες ἐπεκρότησαν τὰς χεῖρας. Μετὰ ταῦτα ἐδιδάχθη τραγωδία τις τοῦ Φιλοκλέους. Ἄλλ' ἡ ἀτεχνία καὶ τὸ κακόστομον τοῦ πρωταγωνιστοῦ δυσαρέστως διέθηκε τὴν λεπτὴν ἀκοὴν τῶν Ἀθηναίων. Δι' ὃ οὗτοι τὴν ὀργὴν ἐκφαίνοντες ἐκάγχασαν καὶ ἐτονθόρυσαν καὶ ὀξέως ἐσύριζαν καὶ ἔκλωζαν σκωπτικῶς καὶ ἐπερνοκόπησαν. Εἶτα δ' ἐδιδάχθη κωμῶδία τις καὶ τότε ὁ σκώπτης κύριος ἦτο πάντων, ὑπέρτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Διὸς καὶ πάντων τῶν Ὀλυμπίων θεῶν. Διότι τὸ ἀχαλινώτατον σκῶμμα ἐξετοξεύετο ἐν ἐβρύθμοτάτοις μέτροις.

Εἶτα δὲ προῆλθεν ὁ χορὸς τοῦ Εὐριπίδου.

Ἰπὸ τοῦ ἔργου δὲ τοῦ ποιητοῦ τούτου κατεκλάσθησαν αἱ ψυχαὶ πάντων. Διότι αἱ μὲν γυναῖκες συνεκινήθησαν ὑπ' ἐκείνου, ὅπερ τῆς ψυχῆς ἔψαυε, τοὺς δ' ἄνδρας ἐπεσπάσαντο αἱ λαμπραὶ γνῶμαι αἱ ἐνυφασμένα πανταχοῦ τῷ ἔργῳ καὶ διαποικίλλουσαι αὐτό, ὡς τὴν ἀλουργίδα οἱ χρυσοὶ στήμονες. Καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια δὲ τοῦ χοροῦ ἐκπληξίν καὶ θαυμασμόν προὐκάλεσε, διότι οὐδέποτε τέως τοιαύτην μεγαλοπρέπειαν εἶχον ἰδόντες οἱ Ἀθηναῖοι. Δι' ὃ θορυβώδεις ἐπευφημίαι ἀντήχησαν εὐθύς, ὡς ἡ τραγωδία πέρας ἔλαβε. Καὶ ὁ Πυριλάμπης δὲ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐνετρύφων ἤδη τῇ προαισθήσει τοῦ βεβαίου θριάμβου.



Ἐν τῷ βραχεῖ δὲ διαλείμματι τῷ ἐπιγενομένῳ ἐν τῷ μεταξύ ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς διδασκαλίας τῆς τραγωδίας ταύτης εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς νέας τραγωδίας δούλος τις πηλοσάσας αἴφνης τῷ Περικλεῖ ἐνεχείρισεν αὐτῷ πτυκτὸν φύλλον παπύρου. Ὁ δ' ἀνέπτυξεν αὐτὸ καὶ ἀνέγνω τὰ ἐξῆς·

«Ὁ Σοφοκλῆς τῆς νυκτὸς ὑπείσδύνει εἰς τῆς Ἀσπασίας.»

Ἐξεπλάγη δ' ὁ Περικλῆς. Τίς ἔγραψε ταῦτα; — Ἐκ τῆς Θεοδοτῆς προήρχοντο. — Ὅτε δὲ μετεστράφη πρὸς τὸν κομιστὴν τῆς βραχείας μὲν, ἀλλὰ παραδόξου ἀγγελίας, ἀφανῆς ἐκεῖνος ἦτο. —

Ἄλλ' ἐκ τῶν βαθέων λογισμῶν ἐξήγειρε τὸν στρατηγὸν ταχέως ἢ λαμπρὰ φωνὴ τοῦ κήρυκος ἐκ νέου ἠχήσασα·

«Ὁ χορὸς τοῦ Σοφοκλέους προελθέτω!» —

Καὶ ἤδη ἐξετυλίσσετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ἀκοῆς τῶν Ἀθηναίων τραγωδία τις τοῦ ἔρωτος ὑπὸ τὰς τρεῖς ἐκείνας μορφὰς ἐμφανιζομένου, ὑφ' ἃς συνήθως ὁ ἔρωσ διαδοχικῶς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ βίῳ καταλαμβάνει, ὡς στοργὴ πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ὡς νυμφικὴ στοργὴ καὶ ὡς στοργὴ πρὸς τὰ τέκνα. Ἐκ στοργῆς πρὸς τὸν προσφιλεῖ ἀδελφὸν θνήσκει ἡ Ἀντιγόνη, ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν προσφιλεῖ μνηστὴν θνήσκει ὁ Αἴμων, ἐκ στοργῆς πρὸς τὸν προσφιλεῖ υἱὸν θνήσκει ἡ Εὐρυδίκη. —

Μακρὰ πενθικὴ ἐσθῆς περιβάλλει τὰς εὐμεγέθεις θυγατέρας τοῦ Οἰδίποδος. Σεμνὰ δὲ καὶ εὐγενῆ παρθενικὰ πρόσωπα δεικνύουσι τὰ προσωπεῖα καὶ μαλακὴ καὶ ἐμπαθῆς ἠχεῖ ἢ φωνὴ αὐτῶν. — Τὸν ἀδελφὸν ὅτι θά θάψῃ, ὁμνύει ἡ Ἀντιγόνη, τὸν προσφιλεῖ ἀδελφόν, ὃν βορὰν τῶν κυνῶν καὶ οἰωνῶν ὁ βασιλεὺς Κρέων ἐξέθηκε. Τὰ ἄγραπτα δὲ καὶ ἀσφαλῆ τῶν θεῶν νόμιμα νὰ ἐκπληρώσῃ θέλει παρὰ τοὺς νόμους τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἰδοὺ ὁ χορὸς τῶν εὐγενῶν

Θηβαίων γερόντων προσέρχεται σεμνῶς ὄρχούμενος, ἀλουργίδα διονυσιακῆς μεγαλοπρεπείας ἐνδεδυμένος καὶ χρυσοῖς στεφάνοις ἐστεφανωμένος καὶ ἀντηχεῖ ὁ λαμπρός, σεμνὸς καὶ διὰ τῶν ποικίλων ρυθμῶν κατακηλῶν ὕμνος·

« Ἀκτὶς ἀελίου τὸ κάλλιστον φῶς . . . » —

Εἶτα δὲ παρέρχεται ὁ βασιλεὺς Κρέων χρυσόστικτον ἀλουργίδα φέρων καὶ διὰ διαδήματος μὲν κεκοσμημένος, ἐπ' ἀετοφόρου δὲ σκῆπτρου ἐρειδόμενος. Ὑπερανθρώπως δὲ μέγαν ἀποδεικνύει αὐτὸν ὁ κόθορνος· δεσποτικὴν μεγαλοπρέπειαν παρέχει αὐτῷ τὸ προσωπεῖον καὶ κραταῖος ἴσταται, ὁρατὸς ἐν τῷ ἀπεράντῳ χώρῳ καὶ τοῖς ὡς ἀπωτάτῳ καθημένοις. Τὸ δίκαιον τοῦ ἄρχοντος δὲ πειράται νὰ καταστήσῃ ἔντιμον· ἀλλ' ἢ εὐγενῆς παρθένος ἐν μόνον ὑψηλὸν καθήκον γνωρίζει καὶ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς τοῦτο μόνον εἶναι ἐγγεγραμμένον, στοργή — πρὸς δὲ τὸν βασιλέα, ὃς τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ὠμότητος αἰτίαν· τὸ μῖσος τῶν Θηβαίων πολιτῶν πρὸς τὸν νεκρὸν προβάλλει, ἐν μόνον ἀποκρίνεται, τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο·

« οὔτοι συνέχθην, ἀλλὰ συμπιλεῖν ἔφυν! » —

Καὶ ἀπέρχεται, ἵνα ἐπιτελέσῃ, ὅ,τι ὑπέσχετο, θυσιάζουσα τὸ δίκαιον τῶν ζώντων ἀντὶ τοῦ τῶν νεκρῶν. Ἐν σεμνῷ δὲ καὶ ὑψηλῷ ἄσματι ἐξυμνεῖ εἶτα ὁ χορὸς τὸ τολμηρὸν καὶ ἐπιχειρηματικὸν τοῦ ἀνθρώπου — καὶ ἔπειτα θρηνεῖ τὰ ἀρχαῖα τῶν Λαβδακιδῶν πῆματα. — Ἔρχεται δ' εἶτα ὁ Αἴμων, ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Κρέοντος, καὶ ἰκετεύει ὑπὲρ τῆς Ἀντιγόνης, ὑπὲρ τῆς ζωῆς τῆς νύμφης — ἀλλὰ σκληρῶς ἐμμένει τῇ ἑαυτοῦ διαταγῇ ὁ βασιλεὺς — διότι πολλαὶ νύμφαι ὑπάρχουσι καὶ ἀρώσιμοι χᾶτέρων εἰσὶν γῆραι — καὶ ταχὺς ἐξ ὄργῆς ἀλγῆσας κακὰ προμηνύων ἀπέρχεται ὁ νυμφίος. Τότε ἀντηχεῖ ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν εὐγενῶν Θηβαίων γερόντων ψαλλόμενος ὁ ὕμνος ἐκεῖνος, ὃς ἐποιήθη κατὰ τὴν πολύπυρον

18\*

ἐκείνην ἡμέραν, ἣν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασια ἐν τῷ ῥοδῶνι τοῦ ποιητοῦ παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ διέτριψαν·

« Ἔρως ἀνίκατε μάχαν . . . » —

Ἄλλ' ἤδη ἄρχεται ἐν ὑμνώδει στιχομυθία ὁ συγκινητικὸς θρήνος τῆς θυγατρὸς τοῦ Οἰδίποδος, ἣτις ζῶσα νὰ καταβῆ εἰς τὸ τυμβόχωστον ἔργμα . . . τάφου ποταινίου κατεδικάσθη. Κατακλᾶ δὲ τὴν ψυχὴν ἡ μακρὰ θρηνηδία καὶ ὑπὸ σεμνῆς συγκινήσεως ἐκ τῆς ἐσχάτης ταύτης λυπηρᾶς τύχης ὑγραίνονται οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων τῶν ἀσθμαινόντων Ἀθηναίων. — Ὁ δὲ τῶν Θηβαίων γερόντων χορὸς βλέπων τὴν παρθένον τὴν ὑστάτην πορευομένην ὁδὸν ὑπομνήσκει αὐτὴν τὴν τύχην τῆς Δανάης, ἣτις, ὡς νῦν αὕτη, ἔτλα . . . οὐράνιον φῶς ἀλλάξαι ἐν χαλκοδέταις ἀύλαϊς. — Ἄλλ' ἔρχεται ὁ Τειρεσίας, ὁ ἀναμάρτητος τυφλὸς μάντις, ὃς ὡς τοξότης βάλλει βέβαια τοξεύματα κατὰ τῆς καρδίας τοῦ ἀδιαλλάκτου, καὶ οἱ θεοὶ κάμπτουσι τέλος τὴν ἄκαμπτον τοῦ βασιλέως φρένα, ὃς ὑπὸ δεινῆς προαισθήσεως αἴφνης καταληφθεὶς μετανοεῖ. — Καὶ ἤδη ὁ χορὸς ἀγάλλεται καὶ ἐξυμνεῖ ἐν φαιδρῷ ὕμνῳ τὸν θεὸν τῆς χαρᾶς Δίονυσον. Θαυμαστὸς δ' ἦχει ὁ χαροποιὸς ὕμνος μετὰ τὸν θρηνώδη κομὸν, ἀλλὰ ταχέως σβέννυται καὶ νέα θρηνηδία διαδέχεται αὐτόν. Διότι ἡ μὲν Ἀντιγόνη ἐν τῷ λιθίνῳ τάφῳ ἠτόκτόνησεν ἤδη, ὁ δ' Αἴμων περιπτυζάμενος αὐτὴν καὶ τραθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ζίφους συγκατέρχεται εἰς Ἄιδου δόμους.

Τότε παρέρχεται τοῦ οἰμῶζοντος βασιλέως Κρέοντος ἡ γαμετὴ Εὐρυδίκη καὶ δέχεται παρὰ τοῦ ἀγγέλου τὴν ἀγγελίαν τοῦ ἐν τῷ τάφῳ τῆς θυγατρὸς τοῦ Οἰδίποδος κοινοῦ θανάτου. Ἀκούει δὲ τὰ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ καὶ ὑπὸ τῆς ἀγγελίας ταύτης κατακλᾶται ἡ μητρικὴ αὐτῆς ψυχὴ. —

Καὶ παραδόξως μὲν ἔθιγε τῶν ψυχῶν τῶν θεατῶν ἡ

ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀγγέλου ἀγγελία τοῦ διπλοῦ θανάτου, ἀλλ' ἔτι παραδοξότεροι ἤχησαν οἱ ὀλίγοι λόγοι ἐκ τοῦ στόματος τῆς τῷ θανάτῳ ἀφιερωθείσης βασιλίσεως.

Ἄπνουν δ' ἀνέμενε τὸ πλῆθος τὸ τέλος τῆς σεμνῆς τραγωδίας, ἦτις διὰ στροφῆς ἐξυμνούσης ἐν τέλει τὴν φρόνησιν ὡς διὰ μεγαλοπρεποῦς ἀρμονικῆς κατακλεῖδος πέρας λαμβάνει.

Μεγάλη δὲ καὶ βαθεῖα ἦτο ἡ ταραχή, ἣν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκροωμένων Ἀθηναίων ἡ τραγωδία τοῦ Σοφοκλέους ἡ τὰ τρία αἰσθήματα τῆς στοργῆς καὶ τοὺς τρεῖς θανάτους περιπλέκουσα διήγειρεν. Διότι οὐδέποτε πρότερον εἶδον τὴν αὐστηρὰν τέως καὶ σκυθρωπὴν σεμνότητα τῆς τραγικῆς τέχνης τοσοῦτον ἡμερον οἱ Ἀθηναῖοι — οὐδέποτε τὸ ὑψηλὸν τοσοῦτον ἀνθρώπινως παριστάμενον καὶ τὸ ἀνθρώπινον τοσοῦτον ὑψηλῶς.

Ἀλλὰ πρὸς τούτοις οὐδέποτε τέως πρότερον ἐν τραγικῷ τινι ἔργῳ τοσαύτη πληθὺς λαμπρῶν μελωδιῶν καὶ τοιαύτη δαψίλεια καὶ ἐμμέλεια τοῖς θεαταῖς ἐπεδείχθη, οὐδ' ἐδιδάχθη ποτὲ πρότερον ἐν τῷ ἀττικῷ θεάτρῳ τραγικόν τι ἔργον τοσοῦτον τελείως καὶ ἀρμονικῶς, οὐδὲ παρέστη ποτὲ χορὸς τοσοῦτον ἔντεχνος, τοσοῦτον μεγαλοπρεπῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν Ἀθηναίων.

Ὡς δ' ὁ χορὸς οὗτος ἀνεχώρησε καὶ ὁ δραματικὸς ἀγὼν πέρας ἔλαβεν, εὐθὺς ἀνέστη σύμπας ὁ λαὸς καὶ ἐπευφήμησε τοσοῦτον σφοδρῶς τὸν Ἰππόνικον, ὥστε οἱ ἀγωνοδίκαι ἀόκνως καὶ ἀπροβουλεύτως τὸν ποιητὴν τῆς Ἀντιγόνης καὶ τὸν χορηγὸν αὐτοῦ νικηφόρους τῆς τραγωδίας ἐκήρυξαν πρὸ τῶν ἀθρόων ἔτι καὶ τὴν κρίσιν παραδοκούντων Ἀθηναίων. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Ἰππόνικος τότε κατὰ τὸ ἔθος ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν σκηνήν, ἵνα ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἐκάτερος τὸν νικηφόρον στέφανον παρὰ τῶν χειρῶν τῶν ἀγωνοδικῶν λάβῃ.



Ἄδύνατον δ' εἶναι νὰ περιγράψῃ τις τὴν χαρὰν καὶ τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ Ἴππονίκου, ὡς ἐπίσης ἀδύνατον νὰ δηλώσῃ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὸν χόλον τοῦ Πυριλάμπου καὶ τῶν περὶ αὐτόν.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς ἀθούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐξήλθε διὰ τῆς ἀβλείου θύρας καὶ τὸ θέατρον κατέλειπεν, εἶδεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὄχλου τὴν Θεοδότην παρ' ἑαυτῷ. Τὸ περικαλλῆς δ' αὐτῆς πρόσωπον ἦτο βραχὺν τινα χρόνον πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένον καὶ ἐπειρᾶτο νὰ ἐλκύσῃ αὐτὸν διὰ τῶν ἐμφαντικωτάτων βλεμμάτων καὶ τοῦ ἐπαγωγωτάτου μειδιάματος τῶν χειλέων. Ἀθέατος δ' εἶτα παρέβυσεν αὐτὴ εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπιστόλιόν τι.

Ὁ Περικλῆς ἀνέγνω καὶ τοῦτο. Ἦσαν δὲ τὰ ἐξῆς ἐγγεγραμμένα·

«Ἐὰν θέλῃς νὰ μάθῃς τι περὶ τοῦ Σοφοκλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας, ἐλθὲ εἰς τῆς Θεοδότης! Δουλὸς τις θ' ἀναμένῃ σε ὑπὸ τὴν στοὰν τῆς θόλου καὶ θά σε ὀδηγήσῃ διὰ κρυφίας τινὸς ὁδοῦ διὰ τῆς κηπαίας θύρας εἰς τὴν οἰκίαν μου.» —

Ἀλλὰ δὲν ἔλαβε καιρὸν σκέψεως ὁ Περικλῆς περὶ τοῦ πρακτέου· διότι μετὰ τινα βήματα εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὀμίλου τῶν φίλων τοῦ Σοφοκλέους, οἵτινες συγχαίροντες περιεκύκλουν αὐτόν.

Ὡς δ' ὁ ποιητὴς εἶδεν αὐτόν, ἀπηλλάγη εὐθὺς τῶν φίλων καὶ ἔσπευσε πρὸς αὐτόν.

Καὶ ὁ Περικλῆς δέ, καίπερ δυσθύμως ἔχων καὶ φροντιστικῶς, ὅμως συνεχάρη τῷ νικητῇ.

«Χάριτάς σοι ὁμολογῶ ἐπὶ τοῖς συγχαρητικοῖς λόγοις,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἀλλ' ἀπόφηναι τὴν γνώμην σου οὐχὶ ὡς φίλος, ἀλλ' ὡς ἀγνωδίκης.»

Χαλεπῶς δὲ καὶ μόλις καταπιέσας, ὅ,τι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ



κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ χρόνου ἐκείνην ὑπὲρ πάν ἄλλο ἀπησχόλει, εἶπεν ὁ Περικλῆς·

«Γνωρίζεις, ὅτι εἰς ἀπορίαν κατέστησέ με ἐν τῇ τραγωδίᾳ; Μοι ἐφάνη, ὡς καὶ πολλοῖς ἄλλοις τῶν ἀκροατῶν, παράδοξον σχεδόν, ὅτι ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τοὺς συγγενικοὺς δεσμοὺς τοὺς πρόπαλαι ἱερωτάτους τοῖς Ἑλλήσι καὶ τὸν δεσμὸν τοῦ νυμφικοῦ ἔρωτος ἔθηκας τὸ αὐτὸ δίκαιον, τὴν αὐτὴν δύναμιν, τὴν αὐτὴν φοβερὰν σεμνότητα καὶ αὐτῷ ἀπονείμας. Σφόδρα δ' ἀπασχολεῖ ὁ νεωτερισμὸς οὗτος τὸν νοῦν μου καὶ δὲν δύναμαι ἔτι νὰ εἶπω, ἂν ὀρθῶς ἐποίησας.»

Εἶτα δ' ἀφιστάμενος τοῦ λόγου τούτου εἶπεν αὖθις· «Δὲν ἦσο σὺ αὐτὸς ὁ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τοῦ ἀγγέλου τὴν πένθιμον ἐκείνην διήγησιν τοῦ θανάτου τοῦ Αἴμονος σεμνῶς ἀπαγγείλας; Ἐνόμιζον, ὅτι τὴν φωνὴν σου ἀνεγνώριζον. Ἀλλά, τίς ἦτο ὁ τὴν Εὐρυδικὴν ὑποδύς; Τίς τῶν ὑποκριτῶν ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς βασιλίδος ἐκείνης; Ἄγνοῶ, ὅποια ἰδιότροπος εἰς τὴν ψυχὴν λάθρα εισδύνουσα χάρις περιῖπτατο περὶ τὴν σκηνήν, ὅτε ὑμεῖς οἱ δύο, σὺ μὲν ὡς ἄγγελος, ἐκείνη δ' ὡς βασιλὶς ἀντιμέτωποι ἴστασθε. Οὐδέποτε δ' ἤκουσα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοιαύτην φωνήν, οἷα ἡ τῆς βασιλίδος ἐκείνης. Τίς παρὰ τὸν Πᾶλον ἠδυνήθη τὴν θαυμασίαν χάριν τῆς φωνῆς ἐκείνης νὰ προσποιηθῇ;»

«Οὐδ' ὁ Πᾶλος αὐτός!» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς μειδιῶν. «Εἶπες πρότερον περὶ τῶν νεωτερισμῶν τῆς τραγωδίας μου, μάθε δὲ νῦν, ὅτι καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς σήμερον νεωτερισμὸς τις ἐγένετο, περὶ οὗ οὐδεὶς ἕτερος γνωρίζει τι πλὴν ἐμοῦ καὶ τοῦ χρηστοῦ Ἰππονίκου. Διότι νῦν πρῶτον, ἐξ οὗ ὁ Θεόστις τὴν τῶν προσωπείων χρῆσιν εἰσήγαγε, σήμερον ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπὸ τὸ προσωπεῖον ἀληθῆς γυνὴ ἐκρύβη. Ἔσο δὲ σὺ ὁ τρίτος τὸ ἀπόρρητον γνωρίζων καὶ

ἄφες αὐτὸ νὰ ταφῆ διὰ παντός τοῦ χρόνου ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τῶν τριῶν.»

«Καὶ τίς ἦτο ἡ γυνή,» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, «ἢ τολμήσασα καὶ ἄγνωστος ν' ἀναβῆ ἐπὶ τὴν σκηνὴν καὶ νὰ καταφρονήσῃ τῶν παλαιῶν ἐθίμων, τοῦ παλαιοῦ καλοῦ ἔθους;»

«Θὰ ἴδῃς αὐτήν!» ἀπεκρίνατο ὁ Σοφοκλῆς, καὶ ἐπὶ μικρὸν ἀφανῆς γενόμενος ἐπανῆλθεν ὀδηγῶν γυναικεῖαν τινὰ μορφὴν, ἣτις τοσοῦτον περικεκαλυμμένη καὶ μετημφιεσμένη ἦτο, ὥστε ὄλως δυσγνώριστος ἐγένετο.

Ἦτο δ' ὁ Σοφοκλῆς ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς γυναικείας ἐκείνης μορφῆς μακράν που τῶν περιέργων βλεμμάτων καὶ εἰς ἀσφαλῆ τόπον τὸν Περικλέα ὠδήγησεν, εἶπεν·

«Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποκαλυφθῆ, Περικλείς, ἵνα ἀναγνωρίσῃς αὐτήν, ἢ γυνή, ἢ οὐ μόνον ἢ περικαλλεστάτη, ἀλλὰ καὶ ἢ τολμηροτάτη τοῦ φύλου αὐτῆς εἶναι;»

Ἦτο δ' ἐκπληκτος ὁ Περικλῆς. «Πρέπει ν' ἀποκαλυφθῆ!» εἶπε ψυχρῶς καὶ σπουδαίως. Σταθερῶς δὲ κινήσασα τὴν χεῖρα ἡ γυναικεῖα μορφή ἀπέσπασε τὴν καλύπτραν καὶ ὁ Περικλῆς ἴστατο πρὸ τῆς Ἀσπασίας.

Ἦτο δ' ἐνεὸς. Διότι οἱ ἐν τῷ ἐπιστολίῳ τῆς Θεοδότης λόγοι ἐφάνησαν νῦν κυρούμενοι. Ἡ Ἀσπασία, ὡς κατάδηλον ἐγίνετο, ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ συνομόσασα τῷ Σοφοκλεῖ εἶχεν ἐκτελέσασα τὴν τολμηρὰν ἐπιβολὴν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἦτο μὲν βέβαιος περὶ τῆς πίστεως τοῦ φίλου, τοῦ εὐγενοῦς Σοφοκλέους, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία νέαν ἀπόδειξιν παρεῖχεν αὐτῷ, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῆς φαδρὰ καὶ ἐλευθέρη πάντων τῶν δεσμῶν κατεφρόνει.

Ἦτο δ' ἐνεὸς προσβλέπων αὐτὴν Περικλῆς ἐσκοπεῖτο, ἀνέγνω σαφῶς ἡ Ἀσπασία ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ, ἐν ταῖς ὀφρύσιν, ἐν τῷ βλέμματι.

Πρὸς τὴν εὐγλωττον δ' ἐκείνην σιγὴν εὐγλώττως ἀποκρινομένη ἤρξατο λέγουσα·

«Μὴ σύναγε τὰς ὀφρῦς, Περικλείς, καὶ πρὸ πάντων μὴ ὀργίζου τῷ φίλῳ Σοφοκλεῖ. Ὑπ' ἐμοῦ βία ἀναγκασθεὶς ἔπραξεν, ὅ,τι ἔπραξεν . . .»

«Ἄλλὰ μὴ ὀργίζου καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ!» ὑπέλαβεν ὁ τραγικός στραφεὶς πρὸς τὸν Περικλέα, «καὶ μάθε μάλιστα, ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ διδάξασά με, ὅτι ἱερώτερον τοῦ ἔρωτος εἶναι ἡ φιλία, καὶ δὴ ὅταν παλαιότερα τοῦ ἔρωτος εἶναι . . .»

«Πόλεμος κατὰ τῶν καθεστώτων εἶναι ἡ ἀποστολή μου!» εἶπεν αὐθις ἡ Ἀσπασία. «Διὰ τί δ' ἔχεις δι' ὀργῆς ἐμὲ ἐπὶ τούτῳ, ὅτι καὶ τῆς μορφώσεως τῶν ποιητῶν οὐχ ἦττον ἐπιλαμβάνομαι, ὡς καὶ τῆς τῶν ἀνδριαντοποιῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου; Ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα εὕρω τὸ κάλλος καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ἄν δ' ἡρεσκόμην τῇ δουλείᾳ, θὰ ἔμενον ἐν τῇ περσικῇ αὐλῇ, ὅπου θὰ διῆγον τὸν βίον ὑπὸ τὰ νυσταλέα ἐρωτικά βλέμματα τῶν χαύνων ὀφθαλμῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Τὸ κυριεύσαν δὲ σοῦ ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου, φίλε, εἶναι μανία τις, ψευδῆς τις δόξα, σκυθρωπὴ τις αἴσθησις, ἀναξία παντὸς Ἑλλήνου. Ἀποδιώζον αὐτήν, Περικλείς!»

Κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην τοῦ χρόνου πλησιάσας αὐτοῖς ὁ Ἰππώνικος ἐκάλεσε τὸν τε Περικλέα καὶ τὴν Ἀσπασίαν ἐπὶ τὸ συμπόσιον, ὅπερ ἐν μιᾷ τῶν ἐπομένων ἡμερῶν ἐπὶ τῇ νίκῃ εἰς τιμὴν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Σοφοκλέους νὰ παρὰσχη ἔμελλεν.

Ἦτο δ' ἤδη ἐσπέρα, ὅτε ὁ Περικλῆς ἀπηλλάγη τοῦ Ἰππώνικου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας . . .

Σύννοους δ' ἐπορεύετο οἴκαδε. Ἐνεθυμεῖτο δὲ τὴν Ἀσπασίαν καὶ ἐξετάζων καθ' ἑαυτὸν εὕρισκε τοὺς λόγους, οὓς πρὸ μικροῦ ἐκείνη εἶχεν εἰποῦσα, δικαιοτάτους. Ὁ ἔρωσ δὲν

ἡδύνατο νὰ περιβάλλῃ διὰ δεσμοῦ τὴν ψυχὴν τῆς Ἀσπασίας, δὲν ἔπρεπε ν' ἀποβῆ αὐτῇ δούλειος ζυγός.

Ἄλλ' οὐδ' αὐτῶ τούτῳ! «Δύνασαι νὰ ἴδῃς τὴν Θεοδότην!» εἶπε πρὸς ἑαυτόν· «ἴσως δὲν εἶναι καλὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν ναρκώδει συνηθείᾳ νὰ θεραπεύῃ τις μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γυναῖκα.» —

Αἱ ἀξιώσεις δὲ τῆς ὑπερηφάνου καὶ ἐλευθέρας Ἀσπασίας συνῆδον νῦν ἀρμονικῶς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τοῖς νοουθετικοῖς τοῦ Ἀναξαγόρου λόγοις. Ἐνεθυμήθη δ' αὐθις τὸ ἐπιστόλιον τῆς Κορινθίας καὶ τὸν ὑπὸ τὴν στοᾶν τῆς θόλου ἀναμένοντα αὐτὸν δούλον. Καὶ ἡ μὲν ἀγγελία, ἦν ἡ Θεοδότη αὐτῶ εἶχε πέμψασα, διεσαφηνίσθη νῦν κάλλιον ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Σοφοκλέους, ἢ ὅσον αὐτὴ θὰ ἡδύνατο νὰ διασαφηνίσῃ αὐτήν. Ἄλλὰ δὲν ἡδύνατο καὶ πλέον τι ἐκείνη νὰ γνωρίζῃ; —

Ἦλθε δ' εἰς τὴν θόλον. Ὁ δὲ δούλος πλησιάσας ἀδήγησεν αὐτὸν δι' ἐρήμου ἀνθρώπων στενωποῦ εἰς τὸ περίφραγμα κήπου τινός, οὗ τὴν μικρὰν θύραν ν' ἀνοίξῃ ἡτοιμάζετο. Ἰστατο δ' ἤδη ὁ Περικλῆς πρὸ τῆς θύρας τῆς Θεοδότης καὶ ἡδύνατο νὰ εἰσέλθῃ. Διότι οὐδεὶς εἶδεν αὐτόν καὶ μὴν αἱ ἀηδόνες ἑτερέτιζον ἐν τοῖς θάμνοις τοῦ κήπου.

Ἄλλ' αἶφνης οἱ πόδες αὐτοῦ ἐπέσχον. Νῦν δὲ πρῶτον κατενόησεν, ὅτι ἀκριβῶς τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ διαλεχθῇ πρὸς τὴν Θεοδότην . . . Ἐξεπλάγη δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν δούλον εἶπεν, ὅτι ἄφειλε ν' ἀναβάλλῃ τοῦτο εἰς ἄλλοτε, ὅτι δὲν θὰ εἰσῆρχετο νῦν διὰ τῆς θύρας ἐκείνης. Ἐκκληκτος δ' ἑθεώρησεν αὐτόν ὁ δούλος, ἀλλ' αὐτὸς ἀπῆλθε βραδέως χωρῶν εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἡ σελήνη δ' εἶχεν ἀνατεῖλασα. Ἀνταυγῆς δ' ἐξέλαμπεν ἡ θάλασσα καὶ ἀργυροειδεῖς ἀπέλαμπον αἱ ἄκραι τῶν ὀρέων



τῆς Ἀττικῆς, ἐξ ὧν αὖρα ἀναψυκτικὴ καὶ μυρίπνους προσέπνει. Αἶφνης δ' ἔβαλον ἐκ νέου τὰ ὄτα τοῦ Περικλέους διὰ τῆς ἑσπερινῆς αὐρας φερόμενοι οἱ λόγοι τοῦ χορικοῦ ἄσματος, «Ἐρῶς ἀνίκατε μάχαν . . .» Διότι οἱ ἐκ τοῦ θεάτρου ἀπερχόμενοι νεανίαί ἐνθοὶ ὑπὸ τοῦ ἐρωτικοῦ ἐκείνου ἄσματος ἐψαλλον αὐτὸ εὐθυμοὶ καὶ φαῖδροι ὑπὸ τῆς μαγευτικῆς ἐκείνης ἑαρινῆς νυκτός . . .

Ἄλλοια δὲ τότε ταραχὴ βαθέως συνετάραξε τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους τεταραγμένου ἤδη ἐκ τῶν περὶ Ἀσπασίας λογισμῶν. Ἐξήλου τὸν Σοφοκλέα καὶ Ἰππόνικον τῆς δάφνης τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐφαίνετο αὐτῷ, ὅτι ὄφειλε περιζωσθεὶς τὸ ζῆφος καὶ συναγαγὼν στρατόν, ἢ στόλον νὰ ὀρμήσῃ ἐπὶ λαμπρᾶς νίκας. Διότι ἡ μακρὰ εἰρήνη ἤρξατο φαινομένη αὐτῷ ἄδοξος.

Ἐπαχθῆς δὲ τότε αἰσθησὶς ὑπεισηλθεν αὐτόν, ἥς τέλος προβαίνων καὶ λογιζόμενος τότε μόνον ἀπηλλάγη, ὅτε εἶδε τὴν πρὸ αὐτοῦ ἀπαστράπτουσαν Ἀκρόπολιν καὶ ἤσθητο ἀπηχοῦσαν αὐτῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διδαχθεῖσαν τραγωδίαν τῆς Ἀντιγόνης. Διότι ἀναβαίνων τὴν ὁδὸν ἤδη εἶχε προσπελάσας τῷ τόπῳ, ἐνθα ἀφ' ἐνὸς μὲν αἱ κολοσσιαῖαι πέτραι καὶ οἱ μάρμαροι τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου βαθὺ ἀνέωγον τὸ ἀχανές αὐτῶν στόμα, ὑπεράνω δ' αὐτοῦ ἀφ' ἐτέρου ἀπαστράπτουσαι ἐν τῷ φωτὶ τῆς σελήνης ὑψοῦντο αἱ πέτραι τῆς Ἀκροπόλεως. Νεκρικὴ δὲ σιγὴ ἐπεκράτει κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐν τῷ ἀπεράντῳ χώρῳ τοῦ θεάτρου, ἐνθα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ποικίλη καὶ μεγάλη ταραχὴ ἐγίνετο, ἐνθα τὰ ὕψιστα δημιουργήματα τῆς ἐλληνικῆς ποιητικῆς φαντασίας μεγαλοπρεπῶς ἤχουν. Ἡτένισε δ' ὁ Περικλῆς πρῶτον μὲν εἰς τὴν μαρμάρινον ἐκείνην ἄβυσσον, εἶτα δ' εἰς τὴν ὑπὸ τῆς σελήνης σελαγουμένην ἱερὰν ἄκραν, ὅθεν ἀπήστραπτον οἱ γλυφόμενοι ἔτι μάρμαροι τοῦ συντελουμένου



284 /

ναοῦ, καὶ ἦσθετο ἑαυτὸν καὶ τὸ πεπρωμένον αὐτοῦ δια-  
χεόμενον εἰς εὐρύτερόν τι ρεῦμα. Τότε διελύθη τὸ νέφος  
τὸ σκιάζον τὸ μέτωπον αὐτοῦ καὶ εὐρύνηθη τὸ στήθος, διότι  
ἦσθετο, ὅτι ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου καὶ ἐκ τοῦ βάθους τούτου  
εὐοιώνιστος αὔρα ἀθανασίας ἐπέπνει αὐτῷ.

Τέλος τοῦ πρώτου τόμου.



## ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

	Σελ.
I. 'Ο ἐν Δήλῳ θησαυρός . . . . .	1
II. 'Η δέσποινα Τελεσίππη . . . . .	43
III. 'Ο 'Αλμιούσιος ταινιοπώλης . . . . .	69
IV. Τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός . . . . .	98
V. Οἱ ταῶνες τοῦ Πυριλάμπους . . . . .	132
VI. Παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ . . . . .	161
VII. 'Ο Δίσκος . . . . .	198
VIII. Τὰ Χαριτήσια . . . . .	225
IX. 'Η 'Αντιγόνη . . . . .	251





Τύποις· Γ. Δρουγουλίνου ἐν Λειψία.

# ILIUPERSIS NACH STESICHORUS

von

LYSANDER G. CHADZI-KONSTAS

DR. PHIL.

Leipzig, Druck von Engelhardt.

Τιμάται δρ. ν. 1,50.

---

## ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙΣ

Συγγραφή

J. L. USSING

ἐξελληνισθεῖσα ἀδεία τοῦ συγγραφέως

ἐκ τῆς δευτέρας γερμανικῆς μεταφράσεως

ὑπὸ

Λυσάνδρου Γ. Χ. Κώνστα

Δ. Φ.

Ἐν Ὀδησῶ τύποις Ν. Χρυσογέλου.

Τιμάται δρ. ν. 3.

---

Τὰ ἀνωτέρω εὑρίσκονται ἐν τοῖς ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ βιβλιοπωλείοις.





ΝΙΚΟΛΑΩ,

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΩ,

ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΖΗΛΩΤΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗ,

ΑΝΘΩΝ ΕΥ ΕΠΑΘΟΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΤΑΥΤΗΝ

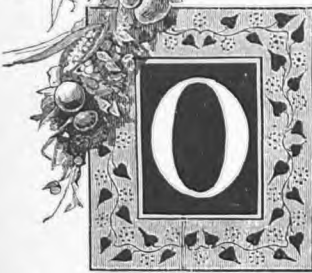
ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ





X.

### Η ΣΥΜΠΟΣΙΑΡΧΟΣ.



Περικλῆς μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἴππο-  
νίκου καὶ τὸν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν  
διάλογον ἐπὶ ἡμέρας τινὰς ἦτο ὅλως  
παραδεδομένος τοῖς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ  
κατακλύσασι ποικίλοις αἰσθήμασιν,  
ἅτινα ὁ τῆς ἐλευθερίας ἔρωσ τῆς  
Μιλησίας ἐν αὐτῷ εἶχε διεγείρας. Ἐπανειλημμένως δ' ἐπήρ-  
χετο αὐτῷ σκοπούμενῃ ἢ γνώμῃ ν' ἀκολουθήσῃ τῇ ἐρωτικῇ  
προκλήσει τῆς χαριέσσης Θεοδότης. «Διὰ τί νά με δεσμεύσῃ,»  
διελογίζετο πρὸς ἑαυτόν, «ἢ Μιλησία ἐκείνη διὰ δεσμῶν,  
οὓς αὐτῇ αὐτῇ οὐδαμῶς ἀποδέχεται;» — Ἄλλ' ἢ γνώμῃ αὐτῇ  
ἠφανίζετο ὑπὸ τῆς θαλερᾶς εἰκόνας τῆς Ἀσπασίας, ὑπὸ τῆς  
ἐλευθέρως καὶ ὑπερηφάνου ψυχῆς τῆς γυναικὸς ταύτης, ὑπὸ  
*Ἀσπασίης II.*

1

τοῦ φόβου, μὴ κινδυνεύσῃ περὶ τῆς ἀπολύτου κτήσεως αὐτῆς. Πρὸς τὴν σφοδρότητα δ', εἰς ἣν κατ' ὀλίγον ὁ φόβος δὴ οὗτος τὸν ἔρωτα αὐτοῦ ἐξέφλεγεν, ἡ νέα ἐκείνη ὀρμὴ προσκόπτουσα ταχέως ὑπεχώρει. Εἶχε δὲ προοιδοῦσα καὶ προλογισαμένη ἡ Ἀσπασία πάντα ταῦτα. — Ἄλλ' ὁ Περικλῆς διέτελει ἀγωνιζόμενος δεινὸν ἀγῶνα πρὸς ἑαυτόν, ὃν καὶ ἄλλα γεγονότα μετὰ μικρὸν ὀξύτερον κατέστησαν.

Ὁ Ἴππώνικος δ', ὃς πᾶν τὸ δυνατόν εἶχε πράξας, ἵνα περὶ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς πολυτελείας τῆς ἑορτῆς, ἦν ἐπὶ τῇ νίκῃ παρεσκεύαζε, πολλὸς λόγος γένηται, οὐδεμίαν ἡσυχίαν ἔσχεν, ἕως οὗ ὑπέσχοντο ὃ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ὅτι θὰ μετὰσχωσι τοῦ ἐπὶ τῇ νίκῃ συμποσίου.

Ὅτε δ' ἡ ὀρισθεῖσα ἡμέρα ἀνέτειλεν, ἔβλεπέ τις ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἴππονίκου συνηγμένους τοὺς προκριτωτάτους καὶ ἐξοχωτάτους ἄνδρας τῶν Ἀθηνῶν.

Ἄμα δὲ παρεγένοντο ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ οἱ ἄλλοι κεκλημένοι καὶ ὁ Ἴππώνικος ἤρξατο ἀναπτύσσων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς οἰκίας αὐτοῦ, περιάγων αὐτοὺς πανταχοῦ καὶ ἐπιδεικνύων τὰ τε δώματα καὶ τοὺς κήπους καὶ τὰ λουτρά καὶ τὸ γυμναστήριον, ὅπερ πρὸς μικρὸν γυμνάσιον ὠμοίαζε, καὶ τὸ ἰχθυοτροφεῖον καὶ τοὺς γενναίους ἵππους καὶ τοὺς κύνας καὶ τὰ σπάνια πτηνὰ καὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας καὶ τοὺς ὄρνυγας, οὓς εἰς τέρψιν ἔτρεφεν, ἴν' ἀγῶνας αὐτῶν παρασκευάζῃ, καὶ τέλος καὶ τὸ μνημεῖον, ὅπερ εἰς μνήμην προσφιλοῦς μελιταίου εἶχεν οἰκοδομήσας. Ἔλεγε δ', ὅτι ἡ οἰκία αὐτοῦ πρὸς ξενοδοχεῖον ὠμοίαζε πλήρες πάντοτε ξένων, διότι δωδεκάδα ὄλην παρασίτων ἀνά πᾶσαν ἡμέραν ἔτρεφεν. «Οἱ γεννάδα,» ἔλεγε, «σιτεύονται τοσοῦτον καλῶς, ὥστε λυποῦμαι ἀδυνατῶν νὰ ἐπιδείξω ὑμῖν αὐτοὺς σήμερον. Διότι σήμερον προῦθέμην μόνον τοὺς προκριτωτάτους ἄνδρας τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἔχω ὁμοτραπέζους.»

Ὅτε δέ τις τῶν ξένων ἠρώτησε τὸν Ἰππόνικον πονήρωσ πως περι τῆς γαμετῆς, ἀπεκρίνατο οὗτος, ὅτι καλῶς μὲν εἶχεν, ἀλλ', ὅτι δὲν ἐπεθύμει νὰ διαταράξῃ τὴν ἐν τῇ γυναικωνίτιδι ἡσυχίαν αὐτῆς. Ἀλλὰ πάντες καλῶς ἐγνώριζον, ὅτι τὴν γυναῖκα ταύτην μόνον εἰς τοῦτο μετεχειρίζετο, νὰ περικαλύπτῃ δῆλα δὴ εἰς ἐπίδειξιν διὰ πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριτῶν καὶ νὰ περιφέρῃ αὐτὴν ἐνίοτε κατὰ τὸν καινὸν τότε τρόπον ἐπὶ κομψῆς ὑπὸ σικυωνίων ἵππων ἐλαυνομένης ἀμάξης εἰς τὰς ἀγυῖας τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ δ' ἄλλα, ὡς οἱ καινοὶ τότε τρόποι ἤξιουν, ἔτρεφε καὶ αὐτὸς ξένην τινὰ καί, ὡς ἐλέγετο, ἡ πολυύμνητος Θεοδότῃ τότε ἀπήλαυε τῆς θεραπείας αὐτοῦ.

Καὶ τῶν τέκνων δ' αὐτοῦ ἐμνήσθη πρὸ τῶν ξένων, τοῦ υἱοῦ Καλλίου, ὃν πρὸ μικροῦ εἰς Δελφοὺς εἶχε πέμψας, ὡς ἔλεγεν, ἵνα ἐκεῖ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ κόμην οἱ ἱερεῖς κείραντες κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος τῷ Ἀπόλλωνι ἀναθῶσι, καὶ τοῦ θυγατρίου, τῆς Ἰπαρέτης, ἧς τὸ κάλλος καὶ τὴν σωφροσύνην οὐχὶ ἰκανῶς νὰ ὑμνήσῃ ἠδύνατο, καὶ ἦν πολὺ, ὡς ἐφαίνετο, ἔσπεργε. «Τὸ παιδίον τοῦτο,» ἔλεγεν, «ὅταν εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν εἰσέλθῃ, θὰ εἶναι ἡ καλλίστη καὶ εὐγενεστάτη παρθένος τῶν Ἀθηνῶν καὶ δυσχερὲς θὰ μοι ἀποβῇ ποτε νυμφίον ἄξιον αὐτῆς νὰ εὔρω. Διότι οὐδένα παῖδα ἐν Ἀθήναις γνωρίζω παρέχοντα ἐλπίδα, ὅτι θὰ δυνηθῇ ἔφηβος γενόμενος νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν παρθένον ταύτην, εἰ μὴ ἴσως τὸν ὑπὸ σοῦ κηδεμονευόμενον, Περικλείς, μικρὸν Ἀλκιβιάδην. Ἀληθῶς δ' ὁ παῖς οὗτος, ὃν πολλάκις ἐν τῇ παλαιστράῃ εἶδον, δύναται πάντως νὰ καυχᾶται ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἐν τοῖς παισὶ τὴν αὐτὴν τάξιν κατέχει, ἦν ἡ Ἰπαρέτη ἐν ταῖς παρθένοις. Περὶ δὲ τῆς ἡλικίας ἴσως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι σχεδὸν συναρμόζουσιν ἀλλήλοις. Τίς οἶδε δ', ὅτι οἱ θεοὶ ἐπικλώθουσι καὶ ὅτι θὰ συμβῇ, ὅταν αἱ δύο αὐτὰ



νεαραὶ κάλυκές ποτε ἐξανθήσωσι! Τί περὶ τούτου λέγεις, Περικλείς; Ἄλλα περὶ τούτων εἰς ἄλλοτε!» —

Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἰπὼν ὁ Ἰππόνικος ὠδήγησε τοὺς ξένους εἰς τὸ μέγα καὶ κομψῶς κεκοσμημένον ἐστιατόριον, ἐν ᾧ κυκλοτερῶς τὰ στρώματα ἔκειντο, ἐφ' ὧν, ὡς ἔθος ἦτο, κατεκλίνοντο δειπνοῦντες. Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι πολυτελεῖς καὶ ποικιλόστικτοι τάπητες ἐπ' αὐτῶν ἀναπεπετασμένοι ἦσαν, ὅτι τὰ στρογγύλα προσκεφάλαια, ἐφ' ὧν τοὺς βραχίονας ἐστήριζον κατακλινόμενοι, πολυτελέστατα καὶ πεποικιλμένα ἦσαν, ὅτι τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν καὶ λιθοκολλήτων ἀγγείων τῶν ἐπὶ τῷ κυλικίῳ μᾶλλον ἢ κομψότης τοῦ σχήματος, ἢ ἡ πολυτέλεια τὴν προσοχὴν τῶν θεατῶν ἐφείλκεν, ὅτι ἐξ ὁμοίως κομψῶν φιαλῶν ἀρώματα εὐωδίαν ἐξέπεμπον πληροῦσαν τὸν χῶρον αὔρας ἡδέιας τὰς αἰσθήσεις ἡδυπαθῶς διατιθείσης καὶ ὅτι οἱ τοῖχοι κεκοσμημένοι ἦσαν δι' εἰκόνων εἰς εὐφροσύνην καὶ ἡδυπάθειαν προκαλουσῶν. Παρίστασαν δ' αἱ εἰκόνες αὐταὶ διάφορα συμπλέγματα καὶ σκηνάς, ὧν ἐν μέσῳ ἀναρίθμητοι Ἔρωτες ἐπὶ περιστερῶν καὶ στρουθίων ἐπιχαρίτως ὀχοῦμενοι ἐφαίνοντο. Θαυμαστότερον δ' ἦτο τὸ ἔδαφος. Διότι τὸ μὲν πρῶτον ἐνόμιζέ τις, ὅτι κεκαλυμμένον ἦτο ὑπὸ τῶν περισσευμάτων πλουσίας τραπέζης, ὡς ὑπὸ ποικιλόχρων χιτῶνων παντοίων καρπῶν, ὑπ' ὀστέων, ψιχῶν, τεμαχιῶν τῶν λόφων τῶν ἀλεκτρούων, ποικιλοστίκτων πτερῶν τετιλμένων πτηνῶν καὶ λειψάνων παντοίων βρωμάτων. Ὡς δ' ἐκ τοῦ συνέγγυς τις ἔβλεπεν, εὐθὺς κατενόει, ὅτι πάντα ταῦτα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τεχνικῶς διὰ κεχρωματισμένων ψήφων ἐψηροθετημένα ἦσαν. Καὶ ἄλλα δ' ἀγγεῖα μεγάλα καὶ εὐγραμμα εἰς κόσμον τῆς εὐρυχώρου αἰθούσης εὐθέτως διατεταγμένα εὐρίσκοντο καὶ ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου βωμὸς ἀνθροφόρος ἴστατο, ἐφ' οὗ πῦρ εὐωδίαν ἐκπέμπον ἐκαίετο.

Ἐδεήθη δ' ὁ Ἰππόνικος τῶν ξένων αὐτοπροαιρέτως ἕκαστος τὸν σύγκλινον ἐκλέξας ἐπὶ τῶν στραμάτων νὰ κατακλιθῶσι. Καὶ οὗτοι τὸ πρῶτον ἐκαθέσθησαν μόνον. Ἦλθον δ' οἱ δούλοι φέροντες εὐμόρφους ἀργυροῦς λέβητας καὶ πρόχους. Καὶ πρῶτον μὲν ἔλυσαν τοὺς ἱμάντας τῶν ἐμβάδων, ἢ τῶν πεδύλων, εἶτα δ' ὑπέβαλον τοὺς ἀργυροῦς νιπτήρας ὑπὸ τοὺς πόδας καὶ ἐπέχεαν ἐν ταυτῶ ἐκ τῆς ἀργυρᾶς πρόχου τὸ ἐν αὐτῇ ὑγρόν. Ἦτο δὲ τὸ χειρόνιπτρον οὐχὶ ὕδωρ, ἀλλ' ἀνθοσμίας οἶνος εὐώδει ἐλαίῳ καὶ ἄλλοις μύροις μεμιγμένος, ἐξ ὧν εὐοσρότερος καθίστατο. Ἔπειτα δὲ καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν περιέβραναν καὶ λεπτὰ χειρόμακτρα εἰς ἀπόμαζιν ἄρεζαν.

Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν δὲ τοῦ ἐστιάτορος κατεκλίθησαν εἶτα οἱ ξένοι ἐπὶ τῶν στραμάτων σύνδυο, εἴτε ὡς ἔτυχεν, εἴτε ἕκαστος παρά τινὶ τῶν φίλων. Καὶ ὁ μὲν ζητητῆς τῆς ἀληθείας Σωκράτης παρά τῷ σοφῷ Ἀναξαγόρᾳ κατεκλίθη, ὁ δ' ἀγαλαματοποιὸς Φειδίας παρά τῷ φίλῳ, τῷ ἀρχιτέκτονι Ἰκτίῳ, ὁ δὲ τραγικὸς Σοφοκλῆς παρά τῷ ὑποκριτῇ Πάλλῳ καὶ ὁ σοφιστῆς Πρωταγόρας παρά τῷ ἱατρῷ Ἰπποκράτει.

Ἐπεδήμει δὲ τότε ὁ Πρωταγόρας ἐν Ἀθήναις καὶ κατέλυε παρά τῷ Ἰππόνικῳ. Ἡ δ' ἐπιδημία αὕτη πολὺκροτος ἐγένετο. Διότι ἡ φήμη τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μεῖζων ἐν Ἑλλάδι ἐγίνετο. Ἦτο δ' Ἀβδηρίτης, κατ' ἀκολουθίαν Θοῤῥξ μὲν, ἀλλ' Ἰων τὸ γένος· διότι τὰ Ἀβδηρα ὑπὸ Ἰώνων συνφκίσθησαν. Καὶ ἐν μὲν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἀχθοφόρος ἦτο, ἕως οὗ σοφὸς τις τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ διαγνοὺς παρέλαβε καὶ ἐπαίδευσεν. Ἐκτοτε δὲ πολλὰς χώρας περιελθὼν καὶ ἐκ τῶν κρουνῶν τῆς ἀσιατικῆς σοφίας ἀντλήσας ἀνέτειλεν ἤδη ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς λαμπρὸν οὐράνιον φῶς. Ἦτο δ' ἔμπειρος πάσης ἐπιστήμης καὶ σοφίας, καὶ τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς καὶ

τῆς ποιήσεως καὶ τῆς γεωγραφικῆς καὶ τῆς ἀστρολογικῆς καὶ τῆς μαθηματικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς. Δι' ὃ πανταχοῦ, ὅπου ἦρχετο, πολλοὶ τῶν φιλομαθῶν πρὸς αὐτὸν συνέτρεχον, καὶ δι' οἱ πλοῦσοι νεανία, οἵτινες μέγιστον μισθὸν ἐτέλουν, ἵνα τῆς σοφίας αὐτοῦ ἀπολαύσωσι. Κατεκλίθει δὲ τοὺς θεωμένους αὐτὸν ἡ παρουσία τοῦ ἀνδρός· διότι βασιλικὸν μὲν εἶχε τὸ παράστημα, πολυτελῶς δ' ἐνεδύετο, ἐκπληκτικὴν δ' εἶχε τὴν δύναμιν τῆς εὐγλωττίας.

Ὁ Πρωταγόρας λοιπὸν οὗτος κατεκλίθη παρὰ τῶν νέων μὲν, ἀλλ' ἐμπειροτάτῳ καὶ δεινοτάτῳ ἱατρῷ Ἴπποκράτει, τῷ ἀδελφώπαιδι τοῦ Περικλέους.

Κατὰ παράδοξον δὲ τινα συντυχίαν ὁ δυσέντευκτος καὶ ἡκιστα εὐαρέστως ἐνταῦθα διακείμενος Πολύγνωτος εἶχεν ὡς γείτονα τὸν ὑβριστὴν καὶ ὀνομαστὸν φιλοπότην, τὸν κωμικὸν Κρατῖνον. Καίπερ δ' ὅλως διάφοροι τὴν φύσιν οἱ ἄνδρες φαινόμενοι, εἶχον ὅμως τι τὸ κοινὸν καὶ συνάπτον αὐτούς. Διότι οἱ δύο οὗτοι ἦσαν οἱ μόνοι, οὓς πρὸς τοὺς συνηγμένους ἐκεῖ ὁ δεσμὸς τῆς φιλίας οὐδαμῶς συνέδει. Εἶχε δὲ καλέσας αὐτούς ὁ Ἴππὸνικος μόνον ἐκ τῆς φιλοδόξου ἐπιθυμίας ὀρμηθεὶς πάντας τοὺς ἐξόχους ἄνδρας τῶν Ἀθηναίων περὶ ἑαυτὸν νὰ ἴδῃ. Διότι ὁ μὲν Κρατῖνος ἦτο σκώπτῃς τις, οὗ τὸ πρὸς κεραυνὸν ὅμοιον σκῶμμα μάλιστα κατὰ τῶν ἐξεχόντων ἐτοξέετο, ὡς καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ δὴ κωμῳδίᾳ, ἐν ἣ ὄυτε τοῦ Περικλέους, οὗτε τῆς καλῆς αὐτοῦ φίλης ἐφείσατο· ὁ δὲ Πολύγνωτος, ὁ φίλος τῆς Ἑλπινίκης, κρύφιον χόλον κατὰ τοῦ Φειδίου ἔτρεφεν. Ἐκ τούτου οὗτοι μόνον, ὁ Κρατῖνος καὶ ὁ Πολύγνωτος, ἐν ἀπορίᾳ διατελοῦντες ἐθεώρουν ἀλλήλους καὶ ἡσυχῇ ἐψιθύριζον, ὅτε τὴν Ἀσπασίαν κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἴππονίκου ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Περικλέους ἐπὶ ἰδίου στρώματος καθεζομένην εἶδον. Ἐκαθέσθη δ' ἡ Ἀσπασία κατὰ τὸ ἔθος τῶν γυναικῶν καὶ δὲν κατεκλίθη, ὡς οἱ ἄνδρες,

οἷτινες τὸν ἀριστερὸν βραχίονα ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου στηρίζοντες τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ σώματος ἐπὶ τοῦ στρώματος ἐξέτεινον. Δηρωτῶντο δ' ὁ Κρατῖνος καὶ ὁ Πολύγνωτος κρυφῆ, ἐκ τίνος λόγου ξένη τινί, ἐταίρα τινί, τοιαύτη τιμὴ ἀπενέμετο. Ἄλλ' ἄλλως ἔκρινον οἱ ἄλλοι ξένοι· διότι οὗτοι φίλοι τοῦ Περικλέους ὄντες, ἢ λαμπρὰ αὐτοῦ συνοδία, ἐγίγνωσκον τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς Ἀσπασίας καὶ ἀπὸ πολλοῦ οὐδόλως ἐθαύμαζον τὰ κατ' αὐτήν. Ὁ δὲ Πρωταγόρας σήμερον μὲν τὸ πρῶτον ἔβλεπε τὴν Ἀσπασίαν, ἀλλ' ἢ ὄψις αὐτῆς εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τοσοῦτον κατέθελξεν αὐτόν, ὥστε πᾶν ἄλλο μᾶλλον ἐσκέψατο, ἢ τοῦτο, ὅτι ἢ ἐκεῖ παρούσια αὐτῆς ἄτοπος ἦτο.

Νεύσαντος δ' ἤδη τοῦ Ἰππόνικου, οἱ δοῦλοι προσήγαγον μικρὰς τραπέζας πρὸ ἐκάστης κλίνης καὶ τῶν βρωμάτων τινὰ μὲν ἐφ' ἐκάστης αὐτῶν παρέθηκαν, ἄλλα δ' ἐξῆς εἰς ἅπαντας περιέφερον. Ἦρξαντο δὲ πάντες εὐωχοῦμενοι.

Ὡς δὲ τοὺς ἐξαιρέτους ἄνδρας εἰς τὴν οἰκίαν νὰ καλέσῃ ὁ Ἰππόνικος προθύμῃθη, οὕτω καὶ περὶ τῶν βρωμάτων ἐφρόντισεν, ὥστε νὰ μὴ ἐλλίπη τι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα τιμὴν ἠδύναντο νὰ περιποιήσῃσι τῇ ἀθηναϊκῇ ἀγορᾷ.

«Ἀξιώσας σήμερον,» ἔλεγεν ὁ Ἰππόνικος, ἐν ᾧ οἱ ξένοι ὄρεγον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰ λιχνεύματα, «τοσοῦτον προκρίτους ἄνδρας νὰ ἐστιάσω ἐπεθύμουν ὡς ἐξαιρέτως νὰ εὐωχήσω αὐτούς. Ἀλλὰ γνωρίζετε, ὅτι παρ' ἡμῖν τοῖς Ἀθηναίοις αἱ μὲν ἄλλα τέχνηαι πολὺ προῦκοψαν, ἀλλ' ἢ τέχνη τῆς εὐωχίας ὑπολείπεται πως τῶν ἄλλων. Καὶ ὅμως ἢ τέχνη αὕτη κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην δὲν εἶναι τοιαύτη, οἷα νὰ πρέπη νὰ ὑστερῇ τῶν ἄλλων. Ἐγὼ δ' αὐτὸς ἐφιλοτιμήθην πάντοτε λίχνος νὰ νομίζωμαι, δι' ὃ καὶ εὐδαίμονα ἑμαυτὸν θὰ ἐκάλουν, ἂν ἠδυνάμην νὰ συμβάλω τι, ὅπως τὴν ἀπτικὴν μαγειρικὴν τέχνην εἰς μείζονα τελειότητα προβιβάσω. Βλέπω δ', ὅτι τινὲς

ἡμῶν σκαπτικῶς πως μειδιῶσιν, ὡς εἰ ἤθελον νὰ εἴπωσιν, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ οὐδόλως χρηρίζουσι τῶν τοιούτων καὶ ὅτι ἐκλήθησαν μὲν νὰ πρωτεύωσι τῶν ἄλλων, ἀλλ' εἰς τὰς ἄλλας τέχνας μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ταύτην. Ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εἴπω, ὅτι σφάλονται οἱ τὰ τοιαῦτα ἰσχυριζόμενοι. Διότι, ἐὰν οὗτοι ἀναφέρωνται εἰς τὰ ἐξαιρετα μάρμαρα καὶ τὴν ἀρίστην κεραμίδα τῆς χώρας ἡμῶν καὶ τὰ τοιαῦτα, θ' ἀποδείξω εὐχερῶς καὶ ἐγώ, ὅτι τὸ ἄλας καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸ ὄξος καὶ τὰ ἀρωματικά λάχανα, ἅτινα τὰ ἀνυσιμώτατα ἰδύσματα ἐν ταῖς χερσὶ τῶν μαγείρων εἶναι, οὐδαμοῦ ἄλλοθι νοστιμώτερα γίνονται, ἢ παρ' ἡμῖν. Δὲν λέγω δέ τι περὶ τοῦ ἀπτικοῦ ἄλατος, δι' οὗ διττόν τι σημαίνεται, ἀλλ' ἕκαστος γνωρίζει, ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ παραβληθῆ ἡμῶν πρὸς τὸν καρπὸν τῶν ἀπτικῶν ἐλαιῶν καὶ ὅτι ἡ πόα τοῦ Ὑμηττοῦ ἀρωματικωτάτη καὶ ἐκ τούτου καὶ τὸ ὑμῆττειον μέλι τὸ ἡδιστον τῶν ὑπαρχόντων εἶναι.

Λυποῦμαι δ', ὅτι, ἵνα κτήσωμαι ἄριστον μάγειρον, ἄφειλον νὰ μεταπέμφωμαι τοιοῦτον ἐκ Σικελίας.

Ἀλλ' οὗτος, Ἀνάχαρσις τὸ ὄνομα, εἶναι ἀληθῶς ἐξοχος τεχνίτης τοῦ εἶδους τούτου καὶ δύναμαι δικαίως ν' ἀποκαλέσω αὐτὸν Φειδιαν, ἢ Σοφοκλέα τῆς μαγειρικῆς.

Οὐδεὶς δ' εἶναι ἰκανώτερος αὐτοῦ τὰς εἰς διέγερσιν τῆς ὀρέξεως παροψίδας ν' ἀρτύη. Διότι τὰ ἐμβάμματα, ἐν οἷς τὰ γαστρία καὶ χολίκια καὶ τὰ τῶν συῶν ἥπατα καὶ τὰς κίχλας καὶ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν παρέθηκε, καὶ ὁ ἐμπειρότατος τῶν τοιούτων θὰ στέρξῃ. Περὶ δὲ τῆς τέχνης, μεθ' ἧς τοὺς θύννους καὶ τὰς ἐγγέλεις καὶ τὰς μυραίνας ἐκκοιλιάζει, ὡς καὶ τοὺς δέλφακας, καὶ εἶτα πάλιν εἰς τέρψιν τοῦ οὐρανίσκου ἐπιτηδειότατα ὀνθυλεύει διὰ κυχλῶν, ὧν καὶ ὄστρεϊων, δύνασθε ὑμεῖς αὐτοὶ νὰ κρίνητε. Ὅσαύτως δὲ νοστιμώτατα θὰ εὑρήτε καὶ τὰ λαγῶα κρέατα καὶ τὰ δορκάδεια καὶ τοὺς



πέρδικας καὶ τοὺς σκολόπακας καὶ φασιανούς, ὡς καὶ τοὺς πλακοῦντας τοὺς ἐκ μέλιτος καὶ γάλακτος καὶ διαφόρων καρπῶν.

Ὡς δ' εἶπον, ἔχετε μὲν εὐκαιρίαν σήμερον νὰ ἐκτιμήσῃτε τὰ ἔργα τοῦ ἐξαιρέτου τούτου ἀνδρός, ἀλλ' ὑμεῖς πάντες — ἴσως δὲ δύναμαι νὰ εἶπω καθ' ὅλου πάντες οἱ Ἀθηναῖοι — περὶ ἕτερα μᾶλλον ἀσχολεῖσθε, οὐδὲ δύνασθε νὰ ἐξετάσῃτε τὰ τοιαῦτα μετὰ λεπτότητος καὶ νὰ ἐκτιμήσῃτε ἰκανῶς τὴν ἀξίαν τῆς τέχνης ταύτης. Ἀληθῶς δὲ μόνον οἱ τὴν τέχνην τῶν παρασίτων ἐπιτηδεύοντες εἶναι ἔμπειροι καὶ τέλειοι λίχνοι καὶ εὐγνώμονες ὁμοτράπεζοι. Εὐτυχῶς δ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμπείρων τούτων τῆς τέχνης τοῦ εὐωχεῖσθαι ἐπὶ δαπάναις ἄλλων αὐξάνεται ὁσημέραι ἐν Ἀθήναις. Ἐγὼ δ' αὐτός, ὡς εἶπον, ἔχω δωδεκάδα τοιούτων καθ' ἡμέραν ὁμοτραπέζων καὶ ἤκιστα δύναμαι νὰ στερηθῶ αὐτῶν· διότι ἀνιαρὸν εἶναι ν' ἀπολαύῃ τις μόνος τοῦ καλοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ἴδητε, ὅποσον σπουδαίως τὸ ἐαυτῶν ἔργον οἱ τοιοῦτοι ἐπιτηδεύουσιν, ὅπως πομπύζουσι καὶ ὅπως τὰς ὀφρὺς ἀνασπῶσιν, ὡσάκις ὁ μάγειρος νέον τι ἐξευρίσκει, ἢ διὰ μικρᾶς τινος καὶ μόνον τοῖς ἐμπείροις καταληπτῆς τῶν γνωστῶν μεταβολῆς αὐτοὺς ἐκπλήττει. Τοιοῦτοι δὲ βεβαίως δὲν εἴσθε ὑμεῖς, ἀλλ', ἐν ᾧ τὰ ἄριστα καρκεῦματα τοῦ ἐξαιρέτου Ἀναχάρσιδος διὰ τῆς γεφύρας τοῦ οὐρανίσκου νὰ καταφέρωνται ἐπιτρέπετε, σκοπεῖσθε ὁ μὲν τοῦτο, ὁ δ' ἐκεῖνο, ὁ μὲν Περικλῆς τὰ τῆς πόλεως καὶ τὰ τῆς νέας ἀπουκίας, ἦν νὰ ἐκπέμψῃ προτίθεται, ὁ δὲ Σοφοκλῆς νέαν τινὰ τραγωδίαν, ὁ δὲ Φειδίας τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος, ὁ δὲ Πολύγνωτος, ὅπως τοὺς τοίχους τοῦ ἐστιατορίου τούτου κάλλιόν τις ἔτι θὰ ἰδύνατο νὰ κοσμήσῃ καὶ ὁ Σωκράτης ἀνατέμνει ἡσύχως ἰδέαν τινὰ ἀντὶ τοῦ πέρδικος, ὃν πρὸ ἐαυτοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ ἔχει.»

Τοιαῦτα λέγων ὁ Ἰπτόνικος ἐξέφαινε τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ. Οἱ δὲ συνηγμένοι ξένοι εὐθύμως ἐγέλων ἐπὶ τῇ εὐγνώμονι μομφῇ τοῦ λίχνου.

Ἄλλ' ἤδη ἀνέστη ὁ Ἰπτόνικος καὶ ἔσπεισε τὴν συνήθη σπονδὴν μετὰ σεμνότητος μείζονος, ἢ ὅσην ἠδύνατο νὰ ἐπιδείξῃ ὡς δαδοῦχος ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις. «Τῷ ἀγαθῷ δαίμονι!» εἶπε καὶ σπείσας σταγόνας τινὰς ἀκράτου οἴνου ἐκ τῆς κύλικος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔπιεν αὐτὸς πρῶτος. Εἶτα δὲ πληρώσας αὐτὴν ἔδωκε καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξῆς ἐπὶ δεξιά, ἵνα γεύσωνται μόνον. Σιγὴ δὲ σεμνὴ ἐπεκράτει κατὰ τὴν σπονδὴν ταύτην, ἣτις ἐγένετο πρὸς τοὺς σεμνοὺς καὶ ἀμβλεῖς τόνους δύο αὐλῶν.

Ἐπειτα δ' οἱ δοῦλοι ἐξήνεγκον τὰς τραπέζας καὶ ἐκάθηραν τὸ ἔδαφος.

Μετὰ τοῦτο δ' ἐκόμισαν τὰς κύλικας καὶ τὸν κρατῆρα καὶ τὰς δευτέρας τραπέζας πλήρεις λιχνευμάτων εἰς ἐξέγερσιν τῆς πρὸς πόσιν ὀρέξεως καὶ ταινίας καὶ εὐώδεις στεφάνους ῥόδων, ἴων καὶ μύρτων, οἷς οἱ ξένοι τὰς κεφαλὰς ἐστεφάνωσαν. Ἐψηλαν δ' εἶτα πάντες τὸν παῖνα εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου καὶ σπονδὴν ἐκ νέου ἔσπεισαν ἐπὶ τοῦ ἀνθοκαρήνου βαμοῦ χέοντες κεκραμένον οἶνον ἐπὶ τῆς φλογὸς εἰς τιμὴν τῶν Ὀλυμπίων θεῶν.

«Καλῶς γνωρίζετε, πολῦτιμοι ξένοι καὶ φίλοι,» εἶπεν αὐθις ὁ Ἰπτόνικος, «ὅ,τι τὸ παλαιὸν καλὸν ἔθος ἡμῖν ἐπιβάλλει. Ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐκλέξῃτε τὸν συμποσίαρχον, ἢ προτιμᾶτε νὰ ὀρίσῃ αὐτὸν ὁ κληρὸς;»

Ὁ Φειδίας, Ἰκτίνος, Ἀναξαγόρας καὶ ἄλλοι τινὲς ἀπεδοκίμασαν τὴν διὰ κλήρου ἐκλογὴν, διότι ἐφοβοῦντο, ὡς ἔλεγον, μὴ ἐπ' αὐτοὺς ὁ κληρὸς πέσῃ. Ὁμολόγουν δ', ὅτι ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς οὐχὶ ἱκανοὺς τὴν ἀρχὴν τοῦ συμποσιάρχου ν' ἀναλάβωσι, τοῦ διοικοῦντος καὶ διατάττοντος τὰ τῆς ἐκ τῆς ὀμιλίας ἡδονῆς.

«Ἄν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκλέξωμεν τὸν συμποσίαρχον,» εἶπεν ὁ Πρωτάγορας, «ἀγνοῶ, τίνι ἄλλω μᾶλλον δυνάμεθα νὰ παράσχωμεν τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ἢ τῷ ἐκκριτωτάτῳ ἐν τοῖς ἐκκρίτοις, τῷ μεγάλῳ Περικλεῖ!»

Ἄλλ' ἐκεῖνος μειδιῶν παρητήσατο τοῦτο καὶ εἶπεν·

«Ἐκλέξατε τὸν Σωκράτην! Διότι οὗτος ἔμπειρος ἂν νὰ εἰσάγη σοφοὺς λόγους βεβαίως ἐμπείρως καὶ τὰ τοῦ συμποσίου θὰ διοικήσῃ!»

Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ὑπολαβὼν εἶπεν· «Ἄγνοῶ, ἂν εἶμαι ἔμπειρος σοφοὺς λόγους νὰ εἰσάγω, ἢ ὄχι. Τοῦτο δὲ μόνον καλῶς γνωρίζω, ὅτι ἂν τοῦτο ἀληθῶς οὕτως εἶχεν, ἀσύγνωστος ἢ οἷσίς μου θὰ ἦτο τὸ πρόσωπον τοῦ ἰθύντορος νὰ τολμήσω ν' ἀναδέξωμαι εἴτε ἐν συμποσίῳ, εἴτε ἐν λόγοις, τῆς διδασκάλου καὶ ἐμπείρου Μιλησίας Ἀσπασίας παρουσίης, ἢς ἢ νικηφόρος σοφία πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἐνταῦθα ἰκανῶς γνωστὴ εἶναι. Ὁμολογῶ δ', ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἀξιοῖ συμποσίαρχον νὰ ἐκλέξωμεν, ἢ δ' Ἀσπασία γυνὴ εἶναι, ἀλλ' ἀγνοῶ, ὅ,τι κοινὸν ὑπάρχει τῷ φύλῳ καὶ τῷ προσώπῳ τοῦ συμποσίαρχου. Ὁ Ἰππόνικος θέλει ν' ἀποδείξῃ τὸ συμπόσιον τοῦτο ἐξαιρετικὸν τὸ εἶδος· ἄγετε λοιπὸν, βοηθήσωμεν αὐτῷ εἰς τοῦτο καὶ ἐκλέξωμεν ἀντὶ ἄρρενος θῆλον συμποσίαρχον!»

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔμειναν οἱ συμπόται ὡς ἐμβρόντητοι, ἀλλὰ ταχέως σφοδρῶς ἐπευφήμησαν πάντες.

«Παράδοξον, ἀλλ' ἴσως σοφὸν εἶναι τοῦτο,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ὡς συμποσίαρχον ἐκλέγετέ τινα, ὃς αὐτὸς τοῦ πότου ἄπειρος εἶναι.»

«Ὅποιός τις εἶναι ὁ οἶνος,» εἶπεν αὐθις, «ἐξ οὗ αἱ κύλικες προεπληρώθησαν;»

«Θάσιος,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἰππόνικος· «θάσιος οἶνος τῶν ἀρίστων, οἶον σπένδουσιν ἐν τῷ Πρυτανείῳ οἱ Θάσιοι! Καὶ τὴν μὲν ἐξαιρετικὸν εὐωδίαν ἔχει ἐκ φύσεως ὁ οἶνος οὗτος, ἀλλὰ

τὴν γλυκύτητα προσπορίζει αὐτῶ ἡ μέλιτι μεμιγμένη γῆρις, ἦν κατ' ἔντεχνόν τινα χρῆσιν εἰς τοὺς πίθους ἐρρίπτουσιν.»

«Μελιγηθῆς, μυρίπνου, θάσιε οἶνε!» εἶπεν ἡ Ἄσπασια. «ἄξιός εἶσαι νὰ ποθῆς ὑπὲρ εὐτυχίας τῶν δύο ἀνδρῶν, ἄν ἐπὶ τῇ νίκῃ σήμερον τὸ συμπόσιον τοῦτο δίδεται! Συμπότα! κενώσατε τὰς ὑμετέρας κύλικας προπίνοντες φιλοτησίαν τῶ νικηφόρῳ χορηγῶ καὶ τῶ νικηφόρῳ ποιητῇ τῆς Ἀντιγόνης.»

Πάντες δὲ κύκλω ἄσμενοι ὑπήκουσαν. Καὶ αὐθις δ' ἐντολῇ τῆς συμποσιάρχου ἐπληρώθησαν αἱ κύλικες.

«Θραῖξ!» καλέσας ὁ Ἰπτόνικος ἕνα τῶν ὑπηρετούντων δούλων εἶπε, «φέρε τὸν κατάλογον τῶν οἴνων τῶν ἐτοίμων εἰς τὸ σήμερον συμπόσιον καὶ παράδος αὐτὸν τῇ συμποσιάρχῳ! — Ἀναγεγραμμένας εὐρίσκεις, Ἀσπασία, εἰς τὸν αὐτὸν κατάλογον καὶ τὰς παιδιάς καὶ τὰς ἄλλας ψυχαγωγίας, ὅσας σήμερον ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ διατίθεμεν. Εἶθε νὰ εὐδοκῇ ἡ συμποσιάρχος νὰ ἐκλέγῃ εἰς τέρψιν ἡμῶν, ὅ,τι ἂν αὐτῇ κάλλιστον καὶ ἀρμοδιώτατον φαίνηται, καὶ νὰ ἐπάγῃ αὐτὸ διὰ μιᾶς λέξεως, ἢ ἐνὸς νεύματος, ὡς διὰ θελκτικῆς ῥάβδου!»

«Κέλευσον νὰ μοι κομίσωσι κιθάραν,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Δὲν θὰ τολμήσω δέ τι πλεον, ἢ νὰ ὑφηγήσωμαι ὑμῖν τὴν πρέπουσαν εὐθυμίαν καὶ ἀρμονίαν τοῦ συμποσίου.»

Παρ' αὐτὰ δ' ἐκέλευσεν ὁ Ἰπτόνικος τὸν δούλον νὰ κομίσῃ κιθάραν λιθοκόλλητον καὶ ἐλεφαντόδετον, ἢ δ' Ἀσπασία δραξαμένη ἤρξατο ὑπὸ τὴν κροῦσιν αὐτῆς τοιαῦτα ψάλλουσα·

«Ὁ εὐμειδῆς, ἰσοτέφανε, νάρδου ἀπόζουσ' εὐώδους,  
εὐχρου καὶ χρυσαυγῆς δρόσου ἀπὸ βακχικῆς,  
ἄφες κηρύξωμεν ἄδοντες καὶ καθαρίζοντες, ὅ,τι  
κάλλιστον τοῖς θνητοῖς, ὕψιστον ἢ ἡδονή.»

Εἶτα δ' ἄρξε τὴν κιθάραν τῶ Σοφοκλεῖ. Ἄλλ' οὗτος εἶπεν·

«Εἶναι τοῦ ἀξιώματος τοῦ συμποσιάρχου καὶ αἰνίγματα εἰς τέρψιν τῶν συμποτῶν νὰ προβάλλῃ καὶ ἐκ τούτου προ-

ησθανόμην, ὅτι ἔμελλεν ἡ Ἀσπασία νὰ λάβῃ διὰ τῶν τοιούτων πείραν τῆς ἀγχινοίας ἡμῶν. Ὅ,τι δὲ πρὸ μικροῦ ὑφηγουμένη ἡμῖν τὴν εὐθυμίαν τοῦ συμποσίου, ὡς εἶπεν, ὑπὸ κροῦσιν τῆς κιθάρας κατὰ τὸ φαινόμενον ἀνεπιβουλεύτως περὶ τῆς ἐν τῷ βίῳ ἡδονῆς ψάλλουσα ἐκήρυξεν, εἶναί τι ἕτερον, ἐάν τις ἀκριβῶς αὐτὸ ἐξετάσῃ, ἢ ἐπαγωγὸν αἰνίγμα, ὅπερ εἰς λύσιν προβάλλει; Ἡ καλὴ αὕτη Μιλησία παρίσταται μοι ἀληθῶς ὡς Σφιγξ πρὸ τοῦ βαράθρου ἰσταμένη, εἰς ὃ πάντας ἡμᾶς θὰ κατακρημνίσῃ, ἐάν μὴ τὰ αἰνίγματα λύσωμεν. Ὅπόσον δ' ἐπίζηλος φαίνεται μοι νῦν ὁ χρηστὸς Ἰπτόνικος! Διότι οὗτος μάλιστα ἐκ πάντων ἡμῶν φαίνεται ἔμπειρος ὢν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς εὐθύμου ἀπολαύσεως τοῦ βίου καὶ ἴσως ὁ μόνος ἐπιτήδειος νὰ κατανοήσῃ ὀρθῶς καὶ ἐρμηνεύσῃ τὸ ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας ψαλὲν αἰνίγμα. Διότι, ὅ,τι τις μάλιστα ἐπιτηδεύει, τοῦτο καὶ νὰ διδάξῃ ἄριστα ἐπιτήδειος εἶναι!»

Σφοδρῶς καὶ φαιδρῶς ἐπευφημήσαντες ἅπαντες ἀνεφώνησαν·

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα! Ὁ Ἰπτόνικος εἶναι ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅ,τι εἶναι ἡ ἀπόλαυσις τοῦ βίου καὶ ἡ ἡδονή.»

«Ἐάν πάντως μὴ δυνάμεθα, μὴδ' ὀφείλωμεν ν' ἀποφύγωμεν ἐν τῷ συμποσίῳ τούτῳ τὴν ἀνιαρὰν φιλοσοφίαν,» ἤρξατο μετὰ πονήρου μειδιάματος λέγων ὁ Ἰπτόνικος, «εὐχαριστῶ τοῖς θεοῖς, ὅτι τοῦλάχιστον περὶ τοιούτου καὶ οὐχὶ περὶ ἐτέρου ζητήματος ὁ λόγος. Διότι τοῦτο ἀληθῶς εἶναι τὸ μόνον ζήτημα, ὡς ἡ Ἀσπασία εἶπεν, περὶ οὗ δύναμαι νὰ τολμήσω νὰ εἶπω καὶ ἐγὼ τι. Ἐνθυμεῖσθε δὲ βεβαίως, ὅπόσον προθύμως πρότερον ἐπειράθην νὰ πείσω ὑμᾶς, ὅτι δυσχερῶς τις ἄλλοθί που δύναται νὰ προβιάσῃ τόσον τὴν τέχνην τοῦ καλῶς τρώγειν καὶ πίνειν, ὅσον ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις, ἐάν



τις μόνον θέλη. Καὶ καθ' ὅλου μὲν δύναται τις ν' ἀποφῆνηται τὴν γνώμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὑπὸ τὸν αἴθριον τοῦτον ἐλληνικὸν οὐρανόν, ἵνα εὐτυχῶς βιοτεύωσιν. Ἄλλ' ἐγὼ θ' ἀποδείξω ἐπὶ ὑμῖν, ὅτι εὐχερὲς παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι εἶναι νὰ συνδυάσῃ τις τὸν ἥδιστον βίον πρὸς τὴν σοφίαν, τὴν ἀρετήν, ἢ τὴν εὐσέβειαν, ἢ τὴν θεραπείαν τῶν θεῶν, ἢ ὡς θέλετε νὰ καλέσητε τοῦτο. Διότι οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων πάντα μάλιστα ἀπαιτοῦσι πλὴν τῆς ἀφέσεως, ἢ καὶ προδοσίας τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου. Οὐδὲ παρ' ἐμοῦ δ' ἀξιοῦσι τοῦτο, εἰ καὶ ἐξ ἱερατικοῦ γένους εἶμαι καὶ ἐκάστου ἔτους κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων τὰ τοῦ δαδούχου ἔργα ἐπιτελῶ. Διότι τὸν λοιπὸν χρόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ διατρίβω ἐν Ἀθήναις ὑπηρετῶν τῇ πατρίδι καὶ ἀπολαύων τοῦ βίου. Οὔτε τοῖς θεοῖς δ', οὔτε ἄλλῃ τινὶ ἐπέρχεται ἡ γνώμη νὰ μοι ὀνειδίωσι τοῦτο. Ἐὰν δ' ὁ ταλαιπῶρος Διοπείθης ἐκεῖ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐχθρικῶς πρὸς με ἔχη καὶ με κακολογῇ, τοῦτο προέρχεται οὐχὶ ἐκ τούτου, ὅτι χαίρω τοῖς καλοῖς δεῖπνοις καὶ στέργω τὰς γυναῖκας καὶ παρέχω ἐμαντῶ πᾶν ὅ,τι καὶ ἐκεῖνος ἄσμενος ἐαυτῶ θὰ παρεῖχεν, ἂν μὴ ἔστερεῖτο τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τούτου μόνον, ὅτι τὸ γένος τῶν ἐλευσινίων ἱερέων, οἱ Εὐμολπίδαι, ὑπερέχουσι τοῦ γένους αὐτοῦ, τῶν Ἐτεοβουταδῶν, τῇ λαμπρότητι καὶ δόξῃ. Καὶ ὁ μὲν Διοπείθης ὄντως ταλαιπῶρος βιοτεύει· ἀλλ' ἐκὼν τοῦτο πράττει, οἱ δὲ θεοὶ οὐδαμῶς περὶ τούτου φροντίζουσιν. Ἐγὼ δὲ καὶ ἡδυπαθῶς βιοτεύων ὅμως ἐγκαυχῶμαι, ὅτι ἐξ ἴσου πρὸς αὐτὸν καὶ εὐσεβῆς καὶ τοῖς θεοῖς ἀρεστὸς εἶμαι. Δύναται δὲ τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι δὲν εἶμαι εὐσεβῆς καὶ ὅτι δὲν τιμῶ τοὺς θεοὺς, ὡς οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι; Δὲν κατέχει ὁ Ἐρκεῖος Ζεὺς βαρμὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου; Δὲν ἴσταται ὀπισθεν τῆς θύρας ἐν τῷ θυράματι ὁ στροφαῖος Ἐρμῆς, ὁ θεῖος φύλαξ τοῦ στροφῆως τῶν θυρῶν;

Πρὸ τῆς αὐλείου δὲ θύρας δὲν ἴσταται τὸ Ἐκάταιον καὶ ὁ Ἄγνιεύς, ὁ κωνοειδῆς κίων τοῦ Ἄγνιέως Ἀπόλλωνος καὶ παρ' αὐτῷ ἡ ἱερὰ δάφνη ἡ ἀποτρεπτικὴ πάσης μαγείας καὶ τῆς ἐπιληψίας; Καὶ ἐκ τῆς θύρας δ' αὐτῆς κρέματα ἀπὸ τῆς μᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἑορτὴν τῶν Πυανεψίων ἡ ἱερὰ Εἰρεσιώνη, ἦν κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερῷ κατατίθεμεν, καὶ ἡ ἐπιγραφή ἡ ὑπὸ τὴν σκέπη τῶν θεῶν τὴν οἰκίαν τάπτουσα εἶναι ἐγγεγραμμένη ὑπεράνω τῆς θύρας παρὰ τῇ συνήθει κεφαλῇ τῆς Μεδούσης τῇ ἀποτρεπτικῇ παντὸς κακοῦ. Δὲν ἀμελῶ δ' οὔτε τῶν προσηκουσῶν σπονδῶν, οὔτε τῶν καθαρτηρίων, οὔτε τῶν ἀγνιστηρίων, οὔτε τῶν προσευχῶν, οὔτε τῶν θυσιῶν, οὔτε τῶν λειτουργιῶν, ἀφειδῶς εἰσφέρων εἰς τὴν λαμπρότητα τῶν θείων ἑορτῶν. Καὶ νῦν δὲ πεντακισχιλίας δραχμᾶς ἔδαπάνησα, ἵνα παρασκευάσω τὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους ἀναγκαῖον χορὸν ὡς μεγαλοπρεπέστατα. Τίς λοιπὸν δύναται παρελθὼν νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν εἶμαι εὐσεβής, ἢ ὅτι δὲν τιμῶ τοὺς θεοὺς κατὰ τὰ πάτρια ἦθη; Οἱ Ἕλληνες εἴμεθα εὐσεβῆς λαός, καὶ ἐγὼ δ' εἶμαι Ἕλλην. Δι' ὃ σέβω μὲν τοὺς θεοὺς, ὡς εἰκός, ἀλλ' οὐδαμῶς φοβοῦμαι αὐτούς, κἂν ἠδυπαθῶς βιοτεύω. Διότι ἐν τῷ Ταρτάρῳ πολλοὶ μὲν εἶναι οἱ ἐκ διαφόρων λόγων τὰς ἐσχάτας κολάσεις ὑπέχοντες, ἀλλ' οὐδεὶς ὅσον τοῦλάχιστον ἐνθυμοῦμαι, ὅστις κολάζεται ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἀβροδιαίτως καὶ ἠδυπαθῶς ἐβιότευσεν. Ἡ εἶναι τις τοιοῦτος; Οὐχί! Οὐδεὶς! Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν, ὅτι εὐσεβῆς εἶμαι καὶ ἐκ τούτου δὲν φοβοῦμαι τοὺς θεοὺς! Καθ' ὅλου δ' οὐδὲν φοβοῦμαι, εἰ μὴ μόνον τοὺς τοιχωρῦχους καὶ κλέπτας τοὺς δυναμένους νὰ ἐκκλέψωσι τοὺς θησαυροὺς μου, τοὺς μαργαρίτας καὶ πολιτίμους λίθους καὶ τοὺς περσικοὺς χρυσοὺς δαρευκοὺς!»

Πάντες δ' οἱ συμπόται ἤρξαντο φαιδρῶς γελῶντες, ὡς

τοὺς λόγους τοῦ Ἴππονίκου ἤκουσαν, καὶ ἐκρότησαν τὰς χεῖρας. Αὐτὸς δ' εἶπεν αὐθις·

«Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐγείρεται σοφῶς θησαυροφυλάκιον εἰς φυλακὴν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς πολιάδος θεοῦ. Ἀλλά, ποῦ νὰ καταθῆ ἓν ἀσφαλεῖ φιλόπολις τις, ὡς ἡμεῖς, τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ; Ὅμολογῶ δ', ὅτι ἐξ οὗ ἐξακισχίλιοι δοῦλοι ἐν τοῖς ἀργυρείοις μου ἐργάζονται καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ οὐσία μου ὁσημέραι αὐξάνεται, ὑπὸ φόβου τινὸς κατέχομαι —»

«Ἡσύχει, Ἴππόνικε,» φωνήσας εἶπεν ὁ Περικλῆς, «θα παραιτήσωμαι τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, νὰ σοι ἐπιτρέψῃ νὰ ἐγείρῃς ἴδιον θησαυροφυλάκιον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Εἶσαι δ' ἄξιός νὰ τύχῃς τῆς χάριτος ταύτης καὶ ἀντὶ ἄλλων μὲν, μάλιστα δ' ἀντὶ τοῦ ἐξαιρέτου λόγου, ὃν νῦν εἶπες.»

Καὶ αὐθις δ' ἐκρότησαν τὰς χεῖρας οἱ συμπόται ἐπευφημοῦντες τὸν Ἴππόνικον καὶ ἐπαινοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ δεινὸς σκώπτης καὶ ἀκαταπόνητος πότης Κρατῖνος ἠρώτησε τὸν ἀβροδίατον·

«Ἐὰν ἀληθῶς, χρηστὲ Ἴππόνικε, τῶν μὲν θεῶν μηδεὶς φόβος ἔχη σε, μόνων δὲ τῶν κλεπτῶν, καὶ τούτων μόνων, πῶς θεωρεῖς τὸν ὕδρωπα καὶ τὰ ἄλλα ἐπακολουθήματα εὐλαβοῦς ἅμα τε καὶ ἠδέος βίου; Τί δέ, τῆς ἀρθρίτιδος, ἦτις, ὡς ἐκ πείρας γνωρίζω, ἐκ τῆς δαψιλοῦς περιβόρρανσεως διὰ τῆς διονυσιακῆς δρόσου συνήθως προέρχεται, οὐδένα φόβον ἔχεις; Ἡ περὶ τῶν τοιούτων θαρρῆεις τῷ φίλῳ Ἴπποκράτει πεπορθῶς τῷ ἐξόχῳ ἰατρῷ, ὃν καλῶς ποιῶν σύνδειπνον συνήθως ἔχεις;»

«Εὐρες,» ὑπέλαβεν ὁ Ἴππόνικος· «θαρρῶ τῷ Ἴπποκράτει ἐν τοῖς τοιούτοις, πρὸς ὃν, ὡς πρὸς τοὺς θεοὺς, καλῶς διακειμαι πάντοτε. Αὐτῷ δ' ἐπιτρέπω καὶ νὰ κρίνῃ νῦν, πότερον

ἡ ἀρθρίτις καὶ ὁ ὕδρωψ καὶ ἡ φθίσις καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ἐκείνου προέρχονται, ὅπερ ἡδονὴ καλεῖται;»

«Οὐχὶ ἀτεχνῶς πάντα οὕτως,» εἶπεν ὁ Ἴπποκράτης μειδιῶν. «Πάντως μὲν ὀφείλει τις νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι αἱ ὑπερπληρώσεις καὶ καταναλώσεις αἱ συνδεόμεναι τῷ ἡδονικῷ βίῳ δύνανται νὰ ἐπενέγκωσι καὶ ὕδρωπα καὶ φθίσιν καὶ ἄλλας τοιαύτας νόσους. Ἄλλ' ἡ ἡδονὴ αὐτὴ αὐτὴ, περὶ ἧς τῆς καθαρᾶς ἐννοίας ἐν τῷ παρόντι λόγῳ πρόκειται, πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς τι ὑπερβαλλόντως ἀφέλιμον τῇ ὑγιείᾳ. Ἡ ἡδονὴ δηλαδὴ εἶναι τις ὅλως ἰδιότροπος διάθεσις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἣτις ἐρυθραίνει τὰς παρειάς, διαφανίζει τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπιταχύνει τὴν ἀναπνοήν, εὐκόλον ποιεῖ τοῦ αἵματος τὴν κυκλοφορίαν, λύει τὰ ἐπίσχοντα, στέλλει τὰ διαλυόμενα, ἐξεγείρει τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, ἐπιτείνει τὰς σωματικὰς δυνάμεις καὶ καθ' ὅλου περιῖσθησι τὸν ἄνθρωπον εἰς τινα διάθεσιν ἡδείας, ἐνεργοῦ ἀρμονίας. Καὶ τῷ νοσοῦντι δ' εἶναι ἡ ἡδονὴ τοσοῦτον ἐξαιρετικὸν ἱαματικὸν φάρμακον, ὥστε ἀγνοῶ, ἂν ἕτερόν τι φάρμακον ἐκ τῶν βοτανίων καὶ ἐμπλάστρων καὶ τῶν ἄλλων ποτῶν, ὅσα ἡμεῖς οἱ τῆς ἱατρικῆς ἔμπειροι εἰς θεραπείαν τῶν νοσοῦντων μεταχειριζόμεθα, τοσαύτην μαγικὴν δύναμιν ἔχει, ὅσην ἡ ἡδονή.»

Γελῶντες δὲ καὶ ἐπικροτοῦντες ὑπέσχοντο ἅπαντες οἱ συμπόται, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψωσιν ἑαυτοὺς ἐτέρῳ τινὶ ἱατρῷ, ἢ τῷ Ἴπποκράτει.

«Σοφὲ ἱατρέ!» ἀνέκραζεν ὁ φιλοπότης Κρατῖνος, «ἐξαιρετῶς παραμυθητικὸς ὁ λόγος ἦτο! Νῦν δὲ πάντα κατανοῶ. Διότι, πῶς θὰ ἐξέφευγον ἐγώ, ὁ κυπελλοχάρων καλούμενος, ἐξ οὗ μάλιστα τὴν κωμωδίαν ἔγραψα, ἐν ἧ ὁ χορὸς ἐκ πεπληρωμένων φιαλῶν, τῶν φίλων ἐμοί, σύγκειται, πῶς θὰ ἐξέφευγον, λέγω, τὰς τῇ ἡδονῇ τῆς πόσεως παρακολουθοῦσας ὑπερπληρώσεις μέχρι τοῦδε, ἂν μὴ αὐτὴ ἡ ἱαματικὴν δύναμιν

Ἄσπασια II.

ἔχουσα ἐκ τῆς πόσεως ἡδονὴ ἔσωζέ με; Ἄν ἤμην συμπο-  
 σίαρχος ἐγὼ ἀντὶ τῆς καλῆς ἐκείνης ζήτησις, ἥτις πιθανῶς  
 ἐμπειροτέρα τῶν τῆς χρυσοῦς Ἀφροδίτης ἔργων εἶναι, ἢ τῶν  
 τοῦ Βάκχου, θὰ ἐπέτατον νὰ προπύωμεν λαμβάνοντες κύ-  
 λικας διπλασίας τὸ μέγεθος φιλοτησίαν τῶ σοφωτάτῳ τῶν  
 ἱατρῶν Ἰπποκράτει!»

«Θραῖξι!» ἀνέκράξεν ἡ Ἀσπασία πρὸς τὸν παρ' αὐτῇ ἰστά-  
 μενον δοῦλον στραφεῖσα, «δὸς τῶ Κρατίνῳ κύλικα διπλασίαν  
 τὸ μέγεθος τῶν ἡμετέρων! Καὶ νῦν προπύωμεν φιλοτησίαν  
 τῶ Ἰπποκράτει!» —

Ὡς δὲ πάντες εἰς τιμὴν τοῦ Ἰπποκράτους ἐπιον καὶ ὁ  
 Κρατίνος αὐτὸς τὴν διπλασίαν κύλικα προσμειδιῶν ἐκένωσεν,  
 ἔλαβεν ὁ Πῶλος τὸν λόγον·

«Δὲν ἐννοῶ, ὅπως περὶ τῆς ἡδονῆς σήμερον λέγοντες  
 δὲν ἐμνήσθημεν πρῶτον πάντων τῶν λόγων, οὐς ἐν τῇ τρα-  
 γωδίᾳ, ἥς τὰ νικητήρια ἐορτάζομεν, ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ  
 ἀγγέλου ἠκούσατε·

«. . . τὰς γὰρ ἡδονὰς  
 ὅταν προδώσιν ἄνδρες, οὐ τίθημι' ἐγὼ  
 ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἐμψυχον ἠγοῦμαι νεκρόν.  
 Πλούτει τε γὰρ κατ' οἶκον, εἰ βούλει, μέγα  
 καὶ ζῆ τύραννον σχῆμ' ἔχων· ἐὰν δ' ἀπῆ  
 τοῦτων τὸ χαίρειν, τ' ἄλλ' ἐγὼ καπνοῦ σκιάς  
 οὐκ ἂν πριαίμην ἀνδρὶ πρὸς τὴν ἡδονήν!» —

«Ὑμῶ τὴν ἡδονήν,» εἶπεν εἶτα ὁ Σοφοκλῆς, «οὐ μόνον  
 ἐπὶ τούτῳ, ὅτι τερπνόν, ἀλλ' ὅτι καὶ καλὸν τὸν βίον  
 καθίστησιν. Ἐν τῶ μυθῶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐνοικοῦσι  
 τοσαῦτα δεινά, ὥστε πολλάκις προηγήθη εἰς τὸ μέσον ἡ  
 ἐρώτησις, ὁπότερον αἰρετώτερον ἡ ζωὴ, ἢ ὁ θάνατος. Ἄλλ' ἐ-  
 πειδὴ ζῶμεν, ὀφείλομεν τὸν μυθὸν τοῦτον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ  
 δεινὰ νὰ πειρώμεθα νὰ ἐπικαλύπτωμεν ὡς κάλλιστα διὰ  
 τῶν ἀνθῶν τοῦ κάλλους καὶ τῆς διδύμου ἀδελφῆς αὐτοῦ,



τῆς χαρᾶς. Στενὸν ὠρίσθη τὸ ὄριον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τοῦ στενοῦ τούτου ὁρίου εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδειχθῇ τις ἀληθὴς ἄνθρωπος καὶ νὰ καταστήσῃ ἐν μικρῷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καλὴν καὶ εὐγενῆ. Ἄνθρωπον δὲ καλῶ τὸν εὐγενῆ καὶ προσηγῆ. Τῷ δ' εὐγενεῖ καὶ φαιδρῶς προσηνεῖ τὸ ὄριον τοῦτο γίγνεται χαρίεν μέτρον, ἐν ᾧ ὁ τοιοῦτος τὴν ὑπαρξιν θεῖαν αἰσθάνεται. Ὡς δὲ καλὸς καὶ εὐθυμος, οὕτω καὶ εὐγενὴς καὶ προσηγῆς νὰ καλῆται εἶναι τοῦ Ἑλλήνος τὸ ἐγκαύχημα!» —

«Εὐχαριστῶ σοι ἐπὶ τῇ γνώμῃ ταύτῃ;» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἐνίοτε ἐμέμφαντό μοι τὴν ἐν τῷ πολέμῳ πραότητα καὶ ἐπιείκεια, ἣν ὡς πρέπουσαν τῷ Ἑλληνι ἐκλαμβάνω. Ἐὰν δέ ποτε αὐθις πόλεμόν τινα ἀναλάβωμεν εἴτε κατὰ γῆν εἴτε κατὰ θάλασσαν, θὰ ἐξαιτήσωμαι παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ὡς συστράτηγον τὸν ποιητὴν τῆς Ἀντιγόνης.»

«Τὸν Σοφοκλέα ὡς στρατηγόν;» ἀνεφώνησάν τινες.

«Βεβαίως!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς μειδιῶν. «Δὲν ἦτο ὁ γεννήσας με ὄπλοποιός; Τοῦτο αἰνίττεται, ὅτι ἐκ γενετῆς ἐκλήθην ὡς στρατηγός.»

«Τύχη ἀγαθῆ!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἰπτόνικος· «ἀλλ' ἐλπίζεις, ᾧ Περικλεῖς, ὅτι ταχέως θὰ πληρώσωμεν τὰς τριήρεις μαχητῶν καὶ θ' ἀναλάβωμεν πόλεμόν τινα κατὰ θάλασσαν;»

«Εἶναι λίαν πιθανόν!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς.

«Χαίρω ἐπὶ τούτῳ,» εἶπεν ὁ Ἰπτόνικος· «ἀλλ' ἐλπίζω, Περικλεῖς, ὅτι τὰς νέας σου δάφνας οὐχὶ ἐφ' ἑτέρας τινὸς ναυαρχίδος θὰ κομίσης, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνης, ἣν ὡς τριήραρχος ἐγὼ θὰ ἐξαρτύσω.»

«Τοῦτο καὶ θὰ πράξω!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἀλλὰ μὴ ἐπιτρέψωμεν νὰ ἐπικρατήσῃ σήμερον ἐν οὕτως εἰρηνικῷ συμποσίῳ ὁ πολεμικὸς οὗτος ἐνθουσιασμός. Ἀπρεπὲς δὲ θὰ ἦτο ἐφ' ἑτερόν τι νὰ μεταβῶμεν, πρὶν ἐρωτήσωμεν τὸν σοφόν

Ἄναξαγόραν, ὁπότερον ἀποδέχεται, ἢ ἀποδοκιμάζει, ὅσα περι τῆς ἡδονῆς ἐνταῦθα ἐρρήθησαν;»

«Ἄν εὐχεσθε τῆς ἐμῆς ν' ἀκούσητε γνώμης,» εἶπεν ὁ Ἄναξαγόρας, «δὲν θ' ἀποκρύψω αὐτήν. Ὅτι περι τῆς ἡδονῆς εἶπετε, καταδεικνύει, ὅτι ἐπιθυμία ὑμῶν εἶναι ν' ἀπολαύσητε ὡς πλείστον παντός ὅ,τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἡδὺ ταῖς αἰσθήσεσι προσπίπτει. Ἄλλ' ἐγὼ ἰσχυρίζομαι, ὅτι ἀληθῆς καὶ πρέπουσα ἡδονὴ εἶναι οὐχὶ ἐκείνη, ἣς ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἀπολαύομεν, ἀλλ' ἐκείνη, ἣν τις ἐν ἑαυτῷ ἐν ὑποστάσει διὰ τοῦ νοητικοῦ εὐρίσκει. Ἡδονὴ καὶ ἀπόλαυσις δὲν εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό, οὐδ' ἔγκειται ἡ εὐτυχία ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἄνευ αὐτῶν ὑφίσταται! Ἡ ἐκουσία δ' ὑποταγὴ τῷ καθολικῷ νῷ, ἡ κατάπνιξις τοῦ αὐτογνώμονος εἶναι σοφία καὶ ἀρετὴ καὶ πάσης ἀληθοῦς χαρᾶς πηγὴ, ἡ ὄχυρὰ ἀκρόπολις τῆς ἀπαθείας, ἐφ' ἣς ὡς ἐπὶ θρόνου καθήμενος οὐδένα πόθον ἔχων ὁ ἀπαθῆς καὶ αὐτάρκης καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς τῆς τύχης ἐναντιότητάς ἰσχυρὸς καὶ ἀκαταμάχητος ἀποδεικνυται!»

Οἱ λόγοι δ' οὗτοι τοῦ Ἄναξαγόρου παραδόξως πάντας διέθεσαν. Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἠκροῶτο αὐτῶν μετὰ τῆς φροντιστικῆς ἐκείνης προσοχῆς, ἣς πάντοτε τοὺς ἐκθύμους λόγους τοῦ γέροντος φίλου ἠξίου. Ἄλλὰ τὸ μέτωπον τῆς Ἀσπασίας ἐπεσκίασε μικρὸν νέφος καὶ τὸ βλέμμα αὐτῆς ἀντέβλεψε τὸ τοῦ Πρωταγόρου. Ὡς ἐκ κοινῆς γνώμης δ' ὀρμηθέντα συνητηθήσαν τὰ βλέμματα τῆς καλῆς γυναικὸς καὶ τοῦ σοφιστοῦ. Ἐν ᾧ δ' ὁ ἐκπρεπῆς ῥήτωρ περιέβλεπε πάντας κύκλῳ ὡς μέλλων ν' ἀντείπῃ τι πρὸς τὸν φιλόσοφον, αἱ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἀσπασίας ἐκπεμπόμεναι ἀκτῖνες ἐφάνησαν διακαίουσαι τὴν διάνοιαν καὶ πτεροῦσαι τοὺς λόγους αὐτοῦ.

«Ἀύστηροὶ καὶ δριμεῖς,» ἤρξατο λέγων, «ἠχοῦσιν οἱ λόγοι

τοῦ Κλαζομενίου σοφοῦ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὅπου πρὸ μικροῦ ὑπὸ τὴν ἠχὴν εὐθύμων σκολίων ἢ τοῦ συμποσίου ἡδονῇ τὸν ἀνθροσφόρον βαμὸν τοῦ Διονύσου περιέκλυζεν! Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς καὶ δριμύς σοφός, — ἐνθυμήθητε τοῦτο, — εἶπεν, ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι ὁ ὕψιστος σκοπὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Μόνον δὲ περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς αὐτὴν ἀγούσης ἀλλοίαν ἔχει γνώμην. Ὅντως δὲ πολυώνυμος καὶ πολύμορφος εἶναι ἡ ἡδονὴ καὶ πολλαὶ αἱ εἰς τὴν εὐήλιον αὐτῆς ἄκραν ἄγουσαι ἀτραποὶ. Διότι τινὲς μὲν τῇ ἐκ τῆς μέθης τῶν αἰσθήσεων ἡδονῇ ἀρκοῦνται, ἄλλοι δ', ὧν ἡ εὐγενὴς ψυχὴ ἐπὶ τὸ καλὸν τρέπεται, ὑψοῦνται εἰς αἰθριωτέραν τινὰ σφαῖραν τῆς ἡδονῆς, τρίτον δὲ τι γένος εἶναι τὸ τῶν ἰσοθέων ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπερήνεμοι καὶ ὑπερνέφελοι ἐν αἰωνία εὐθυμία οὐδὲν ποθοῦντες βιοτεύουσι. Θέλετε δὲ νὰ μάθητε ἐφ' ὁποίαν τῶν τριῶν τούτων ὁδῶν τῆς ἡδονῆς νὰ τράπωμαι προθυμοῦμαι; Ἐπ' οὐδεμίαν· ἀλλ' ἐκείνην τῶν ἡδονῶν προτιμᾷ, ἣτις ἰκανὴ εἶναι ἀρμόζουσα ἑαυτὴν πρὸς πάντα καιρὸν ἐκάστην τῶν ἀτραπῶν τούτων νὰ πορευθῇ! Οὕτως, ὡσάκις μὲν αἱ κύλικες ἡμᾶς καλοῦσι καὶ περικαλλεῖς ὄφθαλμοὶ πέριξ ἀπαστρέπτουσι, τότε ἀκολουθῶμεν τῇ εὐθύμῳ σοφίᾳ τοῦ Ἰππονίκου. Ὅσάκις δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸ θαυμαστὸν κάλλος λάμπει καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν εὐγενεστάτην αὐτῆς ἀκμὴν ἀναπτύσσει, τότε κοινωνῶμεν τῆς ἐκλάμπρου χαρᾶς τοῦ Σοφοκλέους. Ὅσάκις δ' ὁ μὲν οὐρανὸς σκοτοίεις γίνεται, ἀφυκτοὶ δὲ λύπαι καὶ ἀτυχήματα προσπίπτουσιν ἡμῖν, τότε εἵπωμεν ἡσύχως τὸ Χαῖρε! πρὸς τὴν εὐστέφανον χαρὰν καὶ περιζωσθῶμεν τὴν θεῖαν ἀπάθειαν καὶ τὴν ζηλωτὴν ἡρεμίαν τοῦ σοφοῦ Ἀναξαγόρου. Ἐνδοξος εἶναι ἡ αὐτάρκεια, ἀλλὰ τὴν τέχνην ταύτην θ' ἀσκήσωμεν τότε μόνον, ὅταν λάβωμεν ἀνάγκην αὐτῆς. Νῦν δ', ἐφ' ὅσον μὲν ἂν δυνάμεθα ν' ἀπολαύωμεν, θ' ἀπολαύωμεν, ὅταν δὲ καιρὸς στερήσεως

ἔλθῃ, θά στερώμεθα. Διότι ὁ δυνάμενος μετὰ σοφίας ν' ἀπολαύῃ, ἔμπειρος γίνεται καὶ τῆς σοφίας τῆς στερήσεως ἀποδεικνύων μὲν τὴν χαρὰν δούλῃν ἑαυτοῦ καὶ οὐχὶ ἑαυτὸν δούλον τῆς χαρᾶς, καθιστὰς δὲ τὰ ὄντα ὑποχείρια ἑαυτῶ καὶ οὐχὶ ἑαυτὸν ὑποχείριον τοῖς οὖσιν. Ἄν δ' ἐκείνο μὲν, ὅπερ ἡ σοφία ὡς ὄριον τῆς ἡδονῆς ἡμῖν τίθησιν, οὐδὲν πλέον εἶναι, ἢ τὸ κατὰ φύσιν καὶ ὀρθὸν μέτρον τῆς ἡδονῆς, ἢ δ' ἡδονὴ ἐν τῇ ὑπερβολῇ ἀποσβεγνωμένη οὐχὶ πλέον ἡδονή, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον αὐτῇ ἀποβαίνει, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ μέτρον καὶ τὸ ὄριον αὐτῆς οὐχὶ ἐκτὸς ἑαυτῆς οὐδὲ παρ' ἑαυτῆ, ἀλλ' ἐν ἑαυτῇ εὐρίσκει, διὰ τί τότε νὰ λέγωμεν, ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐγκράτεια ὡς τι ζένον καὶ ἴσον καὶ πολέμιον ἐναντίον ἐκείνῃ ἴσταται; Στέρησις, ἀρετὴ ἄνευ ἡδονῆς καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι καταληπτὰ τῇ διανοίᾳ μόνον τοῦ Ἑλληνος, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν καταματηρὰν ἐργασίαν, τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν τὴν ὑπηρετικὴν τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγκῶν θεωρεῖ ὁ Ἑλλῆν ἀναξίαν ἑαυτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐργάζεται ὁ δούλος, ἐργάζεται ὁ βάρβαρος ἀντὶ τοῦ Ἑλληνος. Διότι τὸ ἀγενές τῆς ἀνθρωπότητος μέρος ὀφείλει νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ τοῦ εὐγενοῦς, ἵνα τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀληθῶς τοῦ ἀνθρώπου ἀξίας ζωῆς ἔργῳ ἀποδειχθῇ. Ἄν ἡμῖν δὲ νομοθέτης, νέος τις Λυκοῦργος, ἢ Σόλων, καὶ μοι παρεδίδοντο οἱ τῶν νόμων πίνακες ἀγραπτοί, θὰ ἔγραφοι χρυσοῦν γλυφίδι ἄνω τοὺς λόγους· Ὁ θνητοὶ ἔστε καλοὶ — ἔστε ἐλεύθεροι — ἔστε εὐτυχεῖς!»

Ταῦτα λέγων ὁ Πρωταγόρας ἀτενῶς τὴν Ἀσπασίαν προσέβλεπε καὶ ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ παραθαρόνσει, ἣτις κατάδηλος ἐκ τοῦ προσώπου αὐτῆς συναινούσης ἀπίστραπτε. Καὶ πάντες δ' οἱ ἄλλοι κύκλῳ συναμολόγουν αὐτῶ ταῦτα. Ὁ δὲ Περικλῆς εἶπεν, ὅτι θ' ἀποδείξῃ τὸν Πρωταγόραν ἀρχηγὸν τῆς ἀπουκίας, ἦν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἐκπέμψωσιν ἔμελλον, διότι

ἐφαίνετο αὐτῷ ἐπιτήδειος νὰ διοικήσῃ κοινόν τι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν Ἑλλήνων.

«Εὐδαιμον Πρωταγόρα,» ἤρξατο εἶτα λέγων ὁ Σωκράτης, «ὄλβιε Πρωταγόρα, ᾧ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐδόθη τὸν χρυσὸν τῆς σιγῆς τῆς Ἀσπασίας νὰ μεταβάλῃς εἰς ἠχοῦντα νομίσματα εὐπρεπῶν λόγων! Ἄν ἐγὼ κατενόησα τόσον καλῶς τοὺς ἐκ τοῦ στόματος ρέυσαντας λόγους σου, ὅσον σὺ τοὺς λόγους τῶν βλεμμάτων τῆς Ἀσπασίας, φαίνεται μοι, ὅτι θεωρεῖς ἐπὶ τοσοῦτον μόνον τὴν σοφίαν ὥς τι συντελοῦν εἰς τὴν ἡδονὴν, ἐφ' ὅσον ἂν μόνον, ἵνα εἶπω οὕτως, ἔχη τις αὐτὴν ἐτοίμην, ἢ δύνηται νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ θυλάκου, ὅταν μὴ τι ἕτερον πρόχειρον ἔχη . . .»

«Τί δ' εἶναι ἡ σοφία;» ἀνεφώνησεν ὁ Πρωταγόρας. «Ἐρώτησον μυρίους ἀνθρώπους περὶ αὐτῆς καὶ θὰ μάθῃς, ὅτι ὅ,τι ὁ εἷς σοφίαν, τοῦτο ὁ ἕτερος μαρίαν ἀποκαλεῖ. Ἐρώτησον δ' αὐτοῦς, τί ἡδονὴ καὶ τί λύπη εἶναι, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ θὰ ὁμολογήσωσιν!»

«Πιστεύεις, ὅτι τοῦτο ἀληθῶς οὕτως ἔχει;» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης. «Τὸ πρᾶγμα δεῖται ἐλέγχου . . .»

«Ἐπίτρεψον, Πρωταγόρα,» ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἀναδεχομένη τὸν λόγον ἐγὼ ν' ἀποκρίνωμαι πρὸς τὸν Σωκράτην. Δὲν θὰ μεταχειρισθῶ δὲ λόγους. Διότι, πῶς θὰ ἀπετόλμων ἐγὼ, προκειμένου περὶ φιλοσοφικῶν λόγων, νὰ προέλθω ἀντὶ τοῦ Πρωταγόρου; Ἀλλὰ θ' ἀντεπεξέλθω κατὰ τοῦ αἰωνίου τούτου ἐνδοιαστοῦ καὶ ἐρωτητικοῦ εἰς ἔλεγχον τῶν ἀμφισβητήσεων δι' ἐκείνων, ὅσα ὡς συμποσίαρχος διατίθην.»

«Ἀλλὰ πρῶτον,» εἶπεν αὐθις, «καθυγράνατε τὰ ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τῆς συζητήσεως ξηρανθέντα ἴσως χεῖλη διὰ νέας δρόσου!»

Ἀπὸ κελεύσματος δ' ἐκ νέου οἶνον ἐν τῷ κρατῆρι ἐκέρασαν καὶ ἐν μεῖζοσι κύλιζιν ᾤρεζαν οἱ οἰνοχόοι.



«Ὁ οἶνος οὗτος εἶναι λέσβιος!» εἶπεν ὁ Ἰππόνικος, «τὸ ἄνθος τῆς ἀμπέλου! Καὶ εἶναι μὲν ἤττον εὐώδης τοῦ θασίου, ἀλλ' εὐστομώτερος.»

«Εἶναι πρᾶος ἅμα τε καὶ πυρόεις, ὡς ἡ ψυχὴ τῆς πατριώτιδος αὐτοῦ Σαπφοῦς!» ἀνεφάνησεν ὁ Πρωταγόρας ἄκροισ τοῖς χεῖλεσι πρότερον προγευσάμενος τοῦ ἐν τῇ κύλικι ὑγροῦ.

Ἐκενώθησαν δ' αἱ κύλικες εἰς τιμὴν τῆς πραείας ἅμα τε καὶ πυροσθενοῦς Λεσβίας ἀοιδοῦ καὶ αὐθις ἀπὸ κελεύσματος τῆς Ἀσπασίας ἐπληρώθησαν ἐκ νέου. Λαμπρότερον δὲ πῦρ ἐν τούτῳ ἤρξαντο ἐκπέμποντες οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν συμποτῶν.

«Νῦν ἐπιτρέψατε,» ἤρξατο αὐθις λέγουσα ἡ Ἀσπασία, «νά εἰσέλθωσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔτοιμοι ἴστανται νὰ παράσχωσιν ἡμῖν τι ἐξ ἐκείνων, περὶ ὧν, ὡς μὲν ὁ Πρωταγόρας λέγει, πάντες οἱ ἄνθρωποι σύμφωνοι εἶναι, ὡς δ' ὁ Σωκράτης, οὐχί...»

Αὐλητρίδες δὲ καὶ ὄρχηστρίδες καὶ θαυματοποιοὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν νέαι πᾶσαι καὶ χαρίεσσαι ἐστεφανωμέναι καὶ μεμυρωμέναι καὶ κεκοσμημέναι καὶ ἐπαγωγότατα περιεσταλμέναι.

Ἦρξαντο δ' αἱ μὲν αὐλητρίδες μαλακοὺς καὶ ἡδεῖς τόνους ἐκπέμπουσαι, πρὸς δὲ τὸν ρυθμὸν τῶν αὐλῶν αἱ ὄρχηστρίδες μιμητικῶς ὀρχούμεναι. Ὅτι δ' ὁ Σωκράτης εἶχε θαυμάσας παρὰ τῇ Θεοδότῃ, τοῦτο ἐξετυλίσσετο πολλαπλασίως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὑπὸ συμπλέγματος εὐθαλῶν σωμάτων. Ὡς δ' αἱ ὄρχηστρίδες διὰ τῆς τέχνης αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπάντων κατεκλήλησαν, οὕτως αἱ θαυματοποιοὶ μετ' αὐτάς πολλὰ ἐπιτελέσασα κατετάραξαν καὶ ἐγοήτευσαν τὰς αἰσθήσεις. Διότι, ἐν ᾧ αὐταὶ πρὸς τὸν ρυθμὸν τῆς μουσικῆς μέγαν ἀριθμὸν τροχῶν, ἢ σφαιρῶν, ὀρχούμεναι ἐπιτηδείως ἀνεβρίπτουν καὶ πάλιν ὑπεδέχοντο, ἢ τὴν διὰ σφαίρας λεγομένην ὄρχησιν ὠρχοῦντο, μαγευτικὴν, ἢ μᾶλλον μεθυστικὴν χάριν προῦφαινον αἱ ἀνέμου θάττονες κινήσεις τῶν

νεανικῶν, ῥαδιῶν, εὐκάμπτων καὶ ὑγρῶν παρθενικῶν σαμμάτων. Ὡς δ' αὖθις ἤρξαντο ὀρχούμεναι τὸν θαυμάσιον ζιφισμόν καὶ ἐν μέσῳ τῶν τὴν μὲν αἰχμὴν πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένην, τὴν δὲ λαβὴν ἐν τῷ ἐδάφει ἐμβεβλημμένην ἐχόντων ζιφῶν ὀρχούμεναι ἐπήδων καὶ ὑπεράνω τῆς αἰχμῆς αὐτῶν ἐκυβίστων καὶ ὑπτίαζον, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς οἱ μετέωροι τὴν ψυχὴν συμποταί διασειομένους ὑφ' ἡδονῆς φρίκη μεμιγμένης. Ὅτε δὲ τις εἶτα τῶν εὐκάμπτων καὶ χαριστάτων παιδικῶν ἐν κούφῃ καὶ τῷ σώματι προσκεκολλημένη ἐσθῆτι, δι' ἧς διεφαίνοντο αἱ λεπταὶ καὶ ἀβραὶ τοῦ σώματος γραμμαῖ, στηρίζουσα ἐκ τῶν ἔμπροσθεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν ἐπιχαριτωτάτῃ κάμφει τοῦ σώματος ἐκ τῶν ὀπισθεν τοὺς πόδας ὑπεράνω τῶν νῶτων καὶ τῆς κεφαλῆς προέτεινε καὶ οὕτως ἵσταμένη τὴν κύλικα ἐκ τοῦ κρατῆρος ἀντλήσασα ἐπλήρωσε κρατοῦσα διὰ τῶν δακτύλων τοῦ ποδὸς τὴν λαβὴν τοῦ ἀρυτήρος, ἢ ἐκ τῆς αὐτῆς θέσεως τὸ θέλος ἐκ τοῦ τόξου ἐξετόξευσε, τότε οὐ μόνον ἢ ἐπιδειχθεῖσα καταπληκτικὴ δεξιότης, ἀλλ' ἄρα καὶ αἱ ἐλεύθεραι κινήσεις καὶ ἡ ὑπεράνθρωπος εὐκαμψία τῶν εὐθαλῶν μελῶν τοῦ σώματος περιέστησαν τὴν ψυχὴν τῶν ξένων τοῦ Ἰπνονίκου εἰς ἴλιγγον.

Ὡς δ' ἢ τε ὀρχησις καὶ αἱ παιδιαὶ τέλος ἔλαβον καὶ αἱ ὀρχηστρίδες καὶ θαυματοποιοὶ καὶ ἀγλητρίδες ἀπηλλάγησαν, ἐπευφημούντων σφοδρῶς πάντων τῶν συμποτῶν, εἶπεν ἡ Ἀσπασία·

«Μοὶ φαίνεται, ὅτι νῦν μὲν πᾶν ὅ,τι εἶδομεν ἐνεποίησεν ἡδονὴν πᾶσιν ἡμῖν καὶ ὅτι πάντες σύμφωνοι εἶμεθα περὶ τοῦ αἰσθήματος τούτου τῆς ἡδονῆς, πρότερον δ', ὅτε περὶ τῶν διδαγμάτων τῆς σοφίας προὔκειτο, δὲν συνωμολογοῦμεν πάντες. Ὁ ἔλεγχος ἄρα, οὐ τὸ πρᾶγμα ἐδεῖτο, ὡς ἔλεγες, ὦ Σώκρατες, ἐγένετο . . .»

«Καλῶς γνωρίζεις, Ἀσπασία,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ὅτι οὐδείς ἀσμενέστερον ἐμοῦ μανθάνει. Ἄλλ' ἐπίτρεψόν μοι ἔν τι μόνον νὰ ἐρωτήσω τὸν Πρωταγόραν. Ἄν, ὡς ἐδίδαξεν ἡμᾶς, πολλοὶ μὲν ἡδοναὶ ὑπάρχουσιν, ἡμεῖς δὲ πᾶν τὸ ἡδονὴν παρέχον ἀγαθὸν καλοῦμεν, τότε ὑπάρχουσι βεβαίως πολλὰ ἀγαθὰ καὶ ἐν τούτοις ἔν τὸ μέγιστον. Ἄλλ', ἵνα τοῦτο τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ἐκ τῶν ἄλλων ἐξεύρωμεν καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν μεγίστην ἡδονὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἡδονῶν — εἶναι δ' ἡ ἡδονή, ὡς εἶπομεν, οὐχὶ αὐτὸ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ γεννᾶται ἐκ τῆς κτήσεως τοῦ ἀγαθοῦ — ἵνα ἐξεύρωμεν, λέγω, τὴν μεγίστην ἡδονὴν, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην πάντως μικρᾶς τινοῦ φρονήσεως, ἢ τοῦ νοητικοῦ, ἢ τῆς σοφίας, ἢ ὡς θέλετε τοῦτο τὸ ἀναγκαῖον ἡμῖν νὰ καλέσητε; . . .»

Μειδιῶσα δ' εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «Κατανοεῖς, Πρωταγόρα, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος δεινῶς ἐπίκειται καὶ εἰς στενὸν ὠθεῖ σε, ἀλλ' ἐμὸν καθήκον εἶναι νὰ φροντίσω, ὅπως μὴ δεινὴ ἡ ἔρις ἀναφλεγῇ. Ἀπὸ ἡμισείας δὲ που ὥρας ἐπιβουλεύω τι εἰς τὸν φιλοπόλεμον Σωκράτην. Δέν μοι φαίνεται δῆλα δὴ καλῶς ἔχον τοῦτο, ὅτι ὁ Σωκράτης σύγκλινον ἔχει τὸν Ἀναξαγόραν· διότι ἐκ τῆς πνοῆς τοῦ διδασκάλου νέαν δύναμιν καὶ νέαν ὁρμὴν πρὸς ἔριδας ἀντλεῖ. Καθ' ὅλου δὲ νομίζω, ὅτι οἱ ξένοι τοῦ Ἰππονίκου συνεδυσάσθησαν κατὰ τινα τρόπον, ὃς ἐπικίνδυνος μὲν τῇ κοινῇ εὐθυμίᾳ, εὐνοῦς δὲ ταῖς λαθραῖαις συναμοσίαις εἶναι. Διότι ἐπανειλημμένως ἐπὶ παραδείγματος εἶδον πρότερον τὸν Φειδιάν καὶ Ἰκτῖνον ἡρέμα ψιθυρίζοντας. Ὁσάντως δὲ καὶ τὸν Κρατῖνον βλέπω συχνότερον, ἢ ὅσον ἀρμόζει, ἐγκλίνοντα πρὸς τὸν γείτονα Πολύγνωτον καὶ τὰ χεῖλη ὀξέα τείνοντα πρὸς τὸ οὖς αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἐξουσίας δ', ἦν ὡς συμποσίαρχος ἔχω, θὰ διατάξω τὴν μεταβολὴν τῆς ἔδρας καὶ τῆς γειτονίας πάντων.»

«Οὐδείς φθόνος!» ἀνέκραζαν οἱ εὐθυμοὶ συντράπεζοι·

«ἄσμενοι πειθόμεθά σοι. Ἄλλ' εἶπέ, πῶς ἐπιθυμεῖς νὰ συνδύασης ἡμᾶς;»

«Ἄγετε!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «ὁ μὲν ἀβροδιαυτος Ἴππόνικος ἐξαναστήσας τὸν Σωκράτην κατακλιθήτω παρὰ τῷ σοφῷ Ἀναξαγόρα, ὁ δ' εὐγλωττος Πῶλος παρακληθήτω τῷ σιγηλῷ Ἴκτίνω, ὁ δὲ σκώπτης Κρατίνος τῷ πρᾶφ Σοφοκλεῖ καὶ ὁ Φειδίας τέλος λαβέτω ἅπαζ τὸν Πολύγνωτον σύγκλινον. Ἀλλά, πρὸς τίνα νὰ συνδύασω τὸν Σωκράτην; Δὲν εἶναι δυνατὸν ποτε νὰ ἐπιτρέψω αὐτῷ ὡς σύγκλινον τὸν Πρωταγόραν, ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ πρέπει ὡς ἀπατάτω τὸν ἕτερον τοῦ ἐτέρου νὰ μεταστήσω. Οὐδὲν ἕτερον ὑπολείπεται μοι ἄρα, ἡ σοῦ μὲν, Πρωταγόρα, νὰ δεηθῶ νὰ καταλάβῃς τὴν ἐμὴν ἔδραν, ἐγὼ δὲ πρὸς διάλυσιν τῆς ἔριδος νὰ καθεσθῶ παρὰ τῷ Σωκράτει.»

Ταῦτα εἰπούσα ἀνέστη ἡ Ἀσπασία καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου μέρους τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς ὁ Σωκράτης κατακεκλιμένος ἦτο.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ πρόθυμοι καὶ οἱ ἄλλοι συμπόται τὴν διαταγὴν τῆς συμποσιάρχου εἶχον ἐπιτελέσαντες καὶ κρυφῆ καὶ φανερῶς νῦν ἐφθόνουν τῷ Σωκράτει ἐπὶ τῇ συγκλίνω.

Αὐτὸν δὲ τοῦτον ἡ ἄμεσος γειτονία τῆς καλῆς παραδόξως εἶχε διαθεῖσα. Διότι, ὡς πρότερον, κατὰ τὸν λόγον τῆς Ἀσπασίας, ἡ πνοὴ τοῦ Ἀναξαγόρα εἰς ἔριδας αὐτὸν παρῶρμα, οὕτω νῦν ἡ πνοὴ τῆς χαριέσεως γυναικὸς εἰρηρικῶς καὶ εὐδιαλλάκτως αὐτὸν διετίθει . . .

«Τί εἶναι τοῦτο;» ἀνέκραζεν ἡ Ἀσπασία κύψασα μικρὸν καὶ τὸν στέφανον αὐτοῦ θεωροῦσα, «πολλὰ φύλλα ἐξέπεσον, κατέρρευσαν ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου στεφάνου. Τοῦτο εἶναι σημεῖον ὑπολανθανουσῶν ἀλγηδόνων τῆς ψυχῆς τοῦ φέροντος! Μὴ τι ὁ νεώτατος φίλος σου, ὁ φαειρὸς Ἀλκιβιάδης, λύπην τινὰ προὔξενῃσέ σοι; Ἄλλ' ἐγὼ ἤλθον, ἵν' ἀπο-

λογηθῶ ὑπὲρ τοῦ Πρωταγόρου. Εἶπε λοιπόν, τίνας ἐνδοιασμούς, ᾧ Σώκρατες, ἐπεθύμεις ἔτι διαλυομένους νὰ ἴδῃς;»

Ὁ δὲ Σωκράτης σελαγούμενος μὲν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἀσπασίας, περιπνεόμενος δ' ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ στόματος αὐτῆς, μεθυσκόμενος δ' ὑπὸ τοῦ τρισημοῦ τῆς ἐσθῆτος ἀπεκρίνατο·

«Ἀσπασία! εἶχον πολλοὺς ἐνδοιασμούς, οἵτινες, ὡς ἐν μάχῃ, εὐτάκτως ὁ εἰς παρὰ τῷ ἄλλῳ ἐν τῇ κεφαλῇ μου παρατεταγμένοι ἦσαν. Ἄλλ', ἐν ᾧ ἐπίσης εὐτάκτως νὰ ἐξορμήσωσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς μου ἡτοιμάζοντο, αἴφνης ἐστάθη πρὸ αὐτῶν εὐστέφανον πρόχωμα οὕτως, ὥστε, ἐὰν οἱ ἐνδοιασμοὶ μου τολμήσωσι νὰ ὑπερπηδήσωσιν αὐτό, θὰ καταθραύσωσι τὰ ἴδια αὐτῶν σκέλη. Πρέπει νὰ εἶπω, τί τὸ ἐπικίνδυνον ἐμοὶ φαινόμενον, Ἀσπασία; Ἐν μόνον νῦν ἐπικίνδυνον εὐρίσκω, ὅτι παρακάθησαι ἐμοί.»

Σκωπτικῶς δὲ πως μειδιῶν προσέβλεψεν ὁ γέρων Ἀναξαγόρας, ὃς ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ σιγῶν τὴν κύλικα ἐχαίρειτζε, τὸν τοσοῦτον ἐπονειδίστως τὰ ὄπλα παραδίδοντα φίλον.

«Ὡς βλέπεις, Ἀναξαγόρα,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἐγὼ μὲν ὑπὲρ ἀγαθοῦ τινος ἀγωνιζόμενος ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλὰ σύ, ὁ γέρων, ὑπὲρ οὐ μάλιστα τὸ ζῆφος ἔσπασα, ὀφείλεις ἐμὲ τὸν νεώτερον ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης νὰ ἐξε νέγκης. Ὑπεράσπισον ἐμοῦ, ἐὰν δύνῃσαι, Ἀναξαγόρα!»

«Διὰ τί ὄχι;» ὑπέλαθεν ὁ Ἀναξαγόρας ῥοφήσας καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς κύλικος· «δὲν αισθάνομαι ἐμαυτὸν τοσοῦτον ἀσθενῆ, ὡς ὁ Πρίαμος, ἵνα σιγήσω τρέμων τὴν νέαν σοφίαν τοῦ Ἀχιλλέως τούτου. Ἐχω νὰ εἶπω τι ἔτι πρὸς σέ, Πρωταγόρα . . .»

«Στήθι!» ἀνέκραξεν ἡ Ἀσπασία· «ἂν προτίθεσαι νὰ εἶπῃς σπουδαῖόν τινα λόγον, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἐπιτελοῦσα τὸ καθήκον τῆς συμποσιάρχου νέα πτερὰ τῇ γλώσσῃ σου νὰ



περιθῶ προσφέρουσα ἐκ τοῦ πυροειδεστάτου καὶ ἡδίστου τῶν οἴνων, ὃς κατελείφθη, ἵνα τελευταῖος παρατεθῆ, ἐκ τοῦ ἡδονικοῦ νάματος τῶν χίων σταφυλῶν!»

Ταῦτα εἰποῦσα ἐκέλευσε νὰ προσενέγκωσιν ἐκ τοῦ ἐξοχωτάτου τῶν ἐλληνικῶν οἴνων.

Ἐκενώθησαν δ' αἱ κύλικες καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης τοῦ χρόνου πάντες μετεωριζόμενοι ὑπεράνω τῆς σφαίρας τῆς νηαλίου φρονήσεως ὑποχείριοι τῇ ἐνθουσιαστικῇ ἰσχύϊ τοῦ Διονύσου ἐγένοντο . . .

Καὶ ὁ Ἀναξαγόρας δ' ἐκένωσε τὴν κύλικα καὶ ἤρξατο εἶτα λέγων τι περὶ ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς καὶ νοήσεως καὶ τοῦ νοῦ συγκεχυμένως καὶ συμπεφυρμένως . . .

Ὡς δ', ἵνα βοηθήσῃ αὐτῶ πρὸς σύναψιν τῶν συγκεχυμένων ἰδεῶν προσήνεγκεν αὐτῇ ἡ Ἀσπασία αὐτῶ καὶ ἑτέραν κύλικα τοῦ παντοκράτορος χίου.

Ἐπεὶ δ' ὁ σοφὸς καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ μᾶλλον συγκεχυμένος ἐγένετο. Εἶτα δ' ἤρξατο τραυλίζων καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπόπτως σείων. Τέλος δὲ κατέπεσε τέλειον ἡ κεφαλὴ ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ μετὰ μικρὸν ὁ γέρων ἡσύχως κατεκοιμήθη.

Πάντες δ' οἱ συμπόται φαειρῶς ἐγέλασαν.

«Τί ἔπραξας, Ἀσπασία;» ἀνέκραζαν πάντες. «Ἀφώπλισας καὶ κατεβανκάλησας τοὺς τελευταίους προμάχους τῆς αὐστηρᾶς σοφίας!»

«Ἐν εὐθύμῳ συμποσίῳ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «πρέπει ἡ αὐστηρὰ σοφία νὰ καθεύδῃ. Ἄλλ' οὐχὶ ἄνευ τῆς συνοδίας τῶν Χαριτῶν κατεκοιμήθη ὁ εὐγενῆς γέρων. Ἴδετε! Ὅποσον καλὴ ἡ θεὰ τοῦ ἐν ἡσύχῳ ὕπνῳ ἀναπνέοντος γέροντος! Προτείνω περιελόντες πάντες τοὺς στεφάνους, οὓς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ φέρομεν, νὰ καταθῶμεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ὤμων τοῦ κατακοιμημένου, ἵνα θάψωμεν οὕτω τὴν τόσον καλῶς καὶ εἰρηρικῶς κατακοιμημένην σοφίαν.»

Ἐπραξαν δὲ πάντες, ὅτι ἡ Ἀσπασία διέταξε, καὶ μετὰ μικρὸν ἐτάφη ἢ κεφαλὴ τοῦ σοφοῦ ὑπὸ τὰ ἄνθη.

Καὶ ὁ μὲν Σωκράτης διετέλει πίνων. Καὶ δὲν ἐμεθύσκετο μὲν, ἀλλ' ὑπεκρίνετο τὸν πάροινον, ἵνα δύνηται ἀποινεὶ νὰ ψιθυρίζη εἰς τὸ οὖς τῆς παρ' αὐτῷ καθημένης Ἀσπασίας, ὅτι παράδοξον αὐτῷ ἐνέπιπτεν.

Ὁ δὲ σπουδαῖος Φειδίας ἔλεγε πρὸς τὸν παῖδα τὸν οἰνοχοοῦντα αὐτῷ, ὅτι ἐπεθύμει νὰ μεταχειρισθῆ αὐτὸν ὡς παράδειγμα εἰς ἀπεικόνισιν νεανικῆς τινοσ μορφῆς ἐν τῇ ζωφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος.

Ὁ δὲ Κρατῖνος ἐξετόξευε λάθρα ἀράς καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν γείτονα Σοφοκλέα· «Ἡ μάγισσα αὕτη, αὕτη ἢ Κίρκη, ἢ Ὀμφάλη, θὰ μνησθῆ ἐμοῦ! Καὶ αὐτὸν τὸν χιόν μοι ἐπιβάλλει νὰ πίνω ἐκ τῆς μεγάλης κύλικος! Καί, ἐφ' ὅσον μὲν ἔνηφον οὐδὲν κατενόουν, νῦν δὲ πρῶτον κατάδηλόν μοι γίγνεται, ὅτι διώκει!» —

Ὁ δὲ Πολύγνωτος ᾄμνευε τῷ γείτονι, ὅτι πλὴν τῆς νεανικῆς Ἑλπινίκης οὐδεμίαν γυναῖκα εὐσχημοτέραν τῆς Ἀσπασίας εἶδε ποτε —

«Περίκλεις,» ἔλεγεν ὁ οἰνωπὸς Ἰππὸνικος τεταραγμένος τὴν ψυχὴν, «Περίκλεις, γινώσκεις, ὅτι πάντοτε ἐτίμησά σε καὶ ὅτι πολλὰς χάριτάς σοι ὀφείλω, ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπήλλαξάς με τῆς καλῆς μὲν ἔτι τότε, ἀλλὰ φιλέριδος Τελεσίπτης. Διάπραξον μόνον χαριζόμενός μοι νὰ ἐπιτρέψωσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἰδρῶσιν τὸ θησαυροφυλάκιόν μου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, διότι ἐξακισχιλίους δούλους ἔχω ἐν τοῖς ἀργυρείοις μου καὶ ἡ οὐσία μου ὁσημέραι πολλαπλασία γίγνεται· φοβοῦμαι δὲ τοὺς κλέπτας. Καί, ὅταν ὁ ὑπὸ σοῦ κηδευόμενος Ἀλκιβιάδης εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ — τὸ θυγάτριον μου — ἢ Ἰπαρέτη — ἢ καλλίστη παρθένος . . .»

«Καλῶς ἔχει!» ἔλεγεν ὁ Περικλῆς μειδιῶν φιλοφρόνως.

Ἦτο δ' ὁ μόνος ἐκ πάντων τέλεον ἀπὸ ἀλλαγμένου τῆς ἰσχύος τοῦ Βάκχου. Καὶ ἔπιε μὲν καὶ αὐτὸς οὐχ ἦττον τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτοῦ ἦτο τοσοῦτον ἰσχυρά, ὅσον ἡ ψυχὴ πραεῖα. Διελέγετο δὲ πρὸς τὸν Πρωταγόραν περὶ πολιτικῶν, περὶ τῶν δημοκρατικῶν μεταβολῶν καὶ τοῦ ἀσταθοῦς τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, περὶ τῆς ἀποικίας, ἣν ἔμελλε νὰ ἐκπέμψῃ καὶ περὶ τοῦ πιθανοῦ νέου πολέμου. Ἄλλ' ὁ Πρωταγόρας συχνὰ ἠτένιζεν εἰς τὴν καλὴν Μιλησίαν. Τέλος δ' ἐξέπληξε πάντας τοὺς συμπότας ὁ σιγηλὸς Ἴκτινος, ὃς ὑπὸ τοῦ χίου βακχευθεὶς ἤρξατο ψάλλων παιᾶνα εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου, ὃν εἶτα πάντες ἐν χορῶ ἔψαλλον.

Οὕτω μέχρι τῆς ἡμέρας ὑποφωσκούσης ἐφέρετο τὸ κύμα τῆς ἐκ τῆς συνουσίας ἡδονῆς ἐν τῷ συμποσίῳ τῷ ἐν τῇ τοῦ Ἰπποκρίτου οἰκίᾳ συναχθέντι ἐξοιδαινόμενον μὲν καὶ πτερούμενον ὑπὸ τῶν δωρημάτων τοῦ Βάκχου, ὑπὸ τῆς ἐρασμίας τέρψεως τῶν αἰσθήσεων καὶ ὑπὸ τῆς γοητείας τῆς Μιλησίας, ἡδυνόμενον δ' ὑπὸ τοῦ ἄνθους καθαροῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος . . .

Εἶτα δ' ἀνέστη ὁ περιφανὴς Πρωταγόρας καὶ εἶπεν· «Ἡ συμποσίαρχος Ἀσπασία, ὡς γινώσκετε, παρεχώρησέ μοι τῆς ἔδρας. Δράττομαι δ' ἐγὼ τῆς εὐκαιρίας ταύτης καὶ ἀντιποούμενος χρόνον τινὰ καὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτῆς, ὡς συμποσίαρχου, προκαλῶ ὑμᾶς νὰ κενώσητε τὴν τελευταίαν κύλικα εἰς τιμὴν αὐτῆς τῆς Ἀσπασίας. Διότι ὡς βασιλεία τοῦ συμποσίου μετέωρον μὲν ἀνέτεινε τὸ σημεῖον τῆς ἐρασμίου χαρᾶς, εὐτραπέλως δ' ὑπερήσπισε τῆς χαριέσεως ἡδονῆς νικηφόρος κατὰ τῆς ἀπειλητικῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς ἀσθηρότητος τῆς σοφίας, διηγωνίσαστο δὲ πάντοτε τοῦ καιρίου στοχαζομένη πρὸς πᾶν ὅτι πολέμιον, ὅτε μὲν δωρουμένη ἐκ τῆς κύλικος, ὅτε δ' ἐπιχαρίτως τὰς αἰσθήσεις κηλοῦσα, ὅτε δ' ἐπικαλουμένη τὴν βοήθειαν τοῦ Ἔρωτος καὶ τῶν Χαρίτων, κατεβαυκάλῃσε δὲ δι' ἡπίου ναρκωτικοῦ τὸν ἀποροῦντα πάν-

τοτε ζητητὴν τῆς ἀληθείας, ἔκρυψε δ' ὑπὸ τὰ ἄνθη τὴν ὑπὸ τοῦ νεανικοῦ πυρὸς προδοθεῖσαν πολίαν κεφαλὴν τοῦ σοφοῦ καὶ ἀνήγαγε πάντας ἡμᾶς ἡρέμα οἰακίσασα ἐπὶ τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος τῶν διονυσιακῶν κυμάτων τῆς χαρᾶς. Ἄλλ' ἀκίνδυνος παρελαύνει ἢ χαρίεσσα μέθη τὰ εὐγενῆ ἑλληνικὰ μέτωπα, οὐδ' εἰσδύνει βλαβερὰ εἰς τὸ βάθος τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ διαλυομένη, ὡς ἀργυροειδῆς νεφέλη, καταφέρεται ὡς δρόσος ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν στεφάνων, δι' ὧν τὰ μέτωπα ἐπισκιάζοντες ἀναψύχομεν! Κενώσατε λοιπὸν τὰς τελευταίας κύλικας προπίνοντες φιλοτησίαν τῇ καλῇ καὶ σοφῇ βασιλείᾳ Ἀσπασίᾳ!»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Πρωταγόρας· ὑπήκουσαν δ' οἱ ἐκλεκτοὶ ἄνδρες, οἵτινες ἐν μὲν τῷ συμποσίῳ τοῦ Ἴπποκίτου συνήλθον ὡς ἐστεφανωμένοι συμπόται, ἐπὶ δὲ τοῦ πεδίου τῆς δόξης ἔχονται τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ὡς λάμποντες ἀστέρες τῆς πάλαι Ἑλλάδος! —

Ὡς δὲ καὶ αἱ τελευταῖαι κύλικες ἐκενώθησαν, δεξιωσάμενοι ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἀπῆλθον τῆς οἰκίας τοῦ Ἴπποκίτου. Ὑπέφωσκε δ' ἤδη ἡ ἡμέρα. —

«Στέργεις καὶ σὺ τὴν ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου ἐγκωμιασθεῖσαν συμποσίαρχον;» — Οὕτως ἠρώτησε τὸν Περικλέα ἡ Ἀσπασία εὐθύς, ὡς μόνη μετ' αὐτοῦ ἔμεινε.

«Θαυμάζω σε ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τῆς σήμερον!» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «ἀλλά, δὲν εἰσέρχεται σε φόβος, μὴ ἴττον σε νῦν φιλῶ;»

«Διὰ τί;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ἐχεις πάντοτέ τι νὰ δίδῃς ἐνὶ ἐκάστῳ,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος· «τί δ' ὑπολείπεται σοι, τί θὰ δῶς τῷ Περικλεῖ;»

«Ἐμὲ αὐτὴν!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

Ἐφίλησε δ' ὁ Περικλῆς τὸ μέτωπον αὐτῆς καὶ ἐκείνη περιέβαλεν αὐτὸν διὰ τῶν εὐδαιμονικῶν βραχιόνων.

«Παράδοξος διάθεσις κατέχει με,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, ὅτε ἀπηλλάσσετο αὐτῆς. Ἐπεθύμουν νὰ ὀρμήσω εἰς τὸ πεδίον τῶν ἔργων μακρὰν σοῦ, ἢ μᾶλλον ἀνενόχλητος, ἢ ὅσον νῦν, νὰ διαγᾶγῳ μετὰ σοῦ ἓνα μῆνα τοῦ μέλιτος ἐν ἀγροτικῇ ἡμερίᾳ!»

«Ἴσως οἱ ἐπουράνιοι θὰ παράσχωσιν ἐν καιρῷ τὸ ἕτερον τούτων, ἢ καὶ ἀμφοτέρω ἐν τῷ ἅμα,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία.

Ἐκλείσε δὲ τοὺς κεκμηκότας καλοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ Ἀσπασία τῇ πρῶτῃ ἐκείνῃ πεποιθῖα, ὅτι ἐγγύτερον τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ἐγένετο. Ἐνεθυμήθη δὲ τὴν στιγμὴν τοῦ χρόνου, ὅτε τεταπεινωμένη ἠναγκάζετο νὰ καταλίπῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, ἐμνήσθη τῆς ἀλαζόνοσ Τελεσίππης, ἢ ἀληπτοτάτην καὶ ἀσαλευτοτάτην ἐν τῷ κράτει τῆς οἰκιακῆς ἐστίας ἑαυτὴν ἐξελάμβανε καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ὅτι αἱ κρύφια καὶ προφανεῖς ἐπιβολαὶ αὐτῆς ὄριμοι εἰς ἐκπλήρωσιν ἔτεινον, καὶ ὅτι ὁ σκοπός, ὃν ἐν τῷ βίῳ ἐδίωκεν, ἢ ὑψωσις τῆς σημαίας τῆς ἐλευθερίας, τοῦ κάλλους καὶ τῆς χαρᾶς, θὰ θριαμβεύσῃ κατὰ τῶν ἐρειπίων τῶν παλαιῶν ἡθῶν καὶ προλήψεων. —



Ἀσπασία II.





XI.

### Η ΣΑΜΟΣ.



ἐν ἡδυνάμην νὰ φαντασθῶ τοῦτο,» ἔλεγεν ὁ γέρων Καλλιπίδης ἐν τινι τῶν πολυαρίθμων ὀμίλων τῶν διαφόρων δημοτῶν, οἵτινες ἐν τῇ μεγάλῃ ἀγορᾷ τοῦ Πειραιῶς ἰστάμενοι σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους διελέγοντο, «δὲν ἡδυνάμην νὰ φαντασθῶ τοῦτο, ὅτε οὐχὶ πρὸ πολλοῦ παραπορευόμενος εἶδον τὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Πρόμαχον Ἀθηνᾶν. Διότι ἐπὶ τοῦ δόρατος τῆς θεοῦ ἐκάθηντο πολυαρίθμοι τέττιγες τερετίζοντες. Ἐλεγον δὲ πρὸς ἑμαυτόν, ὅτι τοῦτο εἰρήνην προσημαίνει. Ἄλλ' ἀληθῶς τῇ ὕστεραία μικρὸν πρὸς τῆς συνόδου τῆς ἐκκλησίας ἰκτις κατεφέρετο κατὰ τῆς πυκνός . . .»

«Συμφορὰν προμηνύεις κρώζων, γέρον κολοιέ;» ἀνεφώνησαν οἱ ἄλλοι.

«Ἡ Σάμος δύναται καὶ ἄλλους τῶν συμμάχων εἰς ἀπόστασιν νὰ παρορμήσῃ,» ἀντεῖπεν ὁ γέρων, «δύναται στάσεις πρὸς ἡμᾶς νὰ ἐπεγείρῃ. Καὶ ἡ Σπάρτη δὲ δύναται νὰ μεταλάβηται αὐτῶν καὶ οὕτω πόλεμος μέγας τῶν Ἑλλήνων νὰ ἐκραγῇ. Ὑπάρχει, ὡς συνήθως λέγουσι, μέγα ἔκκαυμα συνηθροισμένον. Τί δὲ διαφέρει ἡμῖν καθ' ὅλου, ἂν οἱ Σάμιοι, ἢ οἱ Μιλήσιοι τῆς Πριήνης κύριοι εἶναι;»

«Τὸ ἀξίωμα τῶν Ἀθηνῶν ἀλώθητον πρέπει νὰ μείνῃ!» ὑπέλαβε σφοδρῶς νεώτερός τις ἐκτείνων τὴν χεῖρα καὶ τὴν κεφαλὴν ἀνορθῶν. «Ἡ Σάμος καὶ ἡ Μίλητος ὡς σύμμαχοι ὤφειλον τὴν κρίσιν αὐτῶν νὰ ἐπιτρέψωσι τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες ἡγεμόνες τῶν συμμάχων εἶναι. Ἄλλ' ἡ Σάμος ἀρνεῖται τοῦτο. Δικαίως ἄρα ὁ Περικλῆς ἐξερμάνη κατὰ τῶν Σαμίων . . .»

«Καὶ ἐν τῇ μανίᾳ ἐξητήσατο παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τὸν πρῶτον Σοφοκλέα ὡς συστράτηγον!» εἶπε μειδιῶν εἰς τῶν παρισταμένων.

«Διὰ τὴν Ἀντιγόνην!» ἀνέκραζαν ἄλλοι. «Καλῶς ἔπραξε! Χαιρέτω μέγα ὁ Σοφοκλῆς!»

«Οὐδεὶς ὑμῶν γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν!» εἶπε προσελθὼν ὁ κουρεὺς Σποργίλος, ὃν ἡ πολυπραγμοσύνη καὶ ἡ ταραχὴ τῶν καιρῶν εἶχον παρορμήσασαι εἰς τὸν λιμένα. «Οὐδὲν γνωρίζετε ἐκ τῶν συμβαινόντων. Ἄγνοεῖτε, ὅπως τὸ Σαμιακὸν τοῦτο ζήτημα προέκυψε, καὶ τίς αὐτὸ ἐξύφανεν!»

«Χαιρέτω ὁ Σποργίλος!» ἀνεφώνησάν τινες. «Ἀκούσατε τοῦ Σποργίλου! Ὁ Σποργίλος εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀκριβῶς ἐκάστης πρωΐας γνωρίζουσιν, ὅτι ὁ Ζεὺς πρὸς τὴν Ἥραν διαλαλεῖ τῆς νυκτός!»

«Διαβράγῃτω πομφόλυξ πυγμαία ἐπὶ τῆς ρίνος μου,»

ἀνεφώνησεν ὁ Σποργίλος, «ἂν, ὅ,τι ἂν εἶπω ὑμῖν νῦν, μὴ παντελῶς ἀληθὲς εἶναι! Ἡ Ἀσπασία, ἡ Μιλησία, πολλὰ εἰπούσα ἔπεισε τὸν Περικλέα. Ἀσφαλῶς τοῦτο γνωρίζω. Ἀκούσατε μόνον. Τῇ ὑστεραία τῆς ἀφίξεως τῆς πρεσβείας τῶν Μιλησίων διέτριβον ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅτε οἱ πρέσβεις παρερχόμενοι μετεστρέφοντο, ὡς ζητοῦντές τι. Ὅντως δὲ προσελθὼν τις ἠρώτησέ με· «ὦ οὔτος, φίλε Ἀθηναίε, δὲν δεικνύεις ἡμῖν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νέας Μιλησίας Ἀσπασίας;» Ἐπίστευον βεβαίως οἱ ξένοι, ὅτι δὲν γνωρίζω τὴν Ἀσπασίαν, ἀλλ' ἐγὼ καλῶς γνωρίζω αὐτήν. Καί, ἂν μὴ εἶχον ἰδῶν, θὰ ἀνεγνώριζον αὐτήν ἐκ τῶν εὐσυμπεριφόρων τρόπων καὶ τῆς πολυτελοῦς ἐσθῆτος. Παρέσχον δ' ἑμαυτόν, ὅσον ἡδυνάμην, εὐπροσήγορον, καὶ ἀκριβῶς ἐχαρκτήρισα τὴν τε οἰκίαν τῆς Μιλησίας καὶ τὴν ἐκεῖσε ἄγουσαν, ἐφ' ᾗ καὶ μυρίας χάριτας ἐκείνοι ὁμολογήσαντες εὐθὺ ἐπὶ τὴν ὁδὸν ἐτρέπησαν, ἦν αὐτοῖς ἔδειξα. Ἦτο δ' ἤδη ἑσπέρα, ὅτε εἰσέδυσαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας. Ἐννοεῖτε νῦν; Οἱ πρέσβεις, λέγω, κρυφῇ εἰς λόγους ἦλθον πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. Ἡ δ' Ἀσπασία εἶτα λαβομένη τοῦ πάγωνος τοῦ Περικλέους ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὴν κατὰ τῶν Σαμίων ὀργὴν . . .»

«Ἀκούετε;» ἀνέκραζεν εἰς τῶν ἀκροατῶν. «Ὁ Σποργίλος λοιπὸν ἀληθῶς γνωρίζει, ὅ,τι ὁ Ζεὺς πρὸς τὴν Ἥραν διελάλησεν! Ἄλλ' ἴδετε τὸν Περικλέα μετὰ τοῦ συστρατήγου Σοφοκλέους. Ἄνιᾳ αὐτὸν βεβαίως ληρῶν περὶ τοῦ νέου ἀζιώματος!»

Ἀληθῶς δ' ἔβλεπέ τις τοὺς δύο ἄνδρας μακρὰν ἐν ἐρήμῳ σχεδὸν τόπῳ περιπατοῦντας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κίωνων καὶ διαλεγομένους οἰκείως καὶ φροντιστικῶς.

«Ἀληθῶς!» ἔλεγεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἐξέπληξας τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἐπίστευον, ὅτι ὁ Περικλῆς νῦν πρὸς πᾶν ἄλλο πρόθυμος θὰ ἦτο, ἢ πρὸς τοῦτο. Διότι νῦν ὅλως

παραδεδομένος ἐφαίνετο τοῖς εἰρηνικοῖς ἔργοις, τῇ προαγωγῇ τῆς ἐσωτερικῆς εὐδαιμονίας καὶ — τῷ ἔρωτι πρὸς τὴν καλὴν Ἀσπασίαν . . .»

«Φίλε!» εἶπεν ὁ Περικλῆς μειδιῶν, «θαυμαστόν σοι φαίνεται, ὅτι αἱ δάφναι, ἅς διὰ τοῦ ὑπαγωγέως καὶ τοῦ ἐγκοπέως καὶ τῆς γλυφίδος κομίζονται οἱ ἐργαζόμενοι φίλοι, δὲν ἐπιτρέπουσι τῷ στρατηγῷ νὰ καθεύδῃ; Ἀπὸ πολλοῦ, ὁμολογῶ, ἠσθανόμην τὴν ψυχὴν μου ὑπὸ ταραχῆς τινος συνεχομένην; Ἐθεώρουν ἐμαυτὸν ὄλως ἄργον ἐν μέσῳ τούτων τῶν ἀπαύστως ἐργαζομένων καὶ ὡς αἰσχυνητοὶ ἐφαίνοντό μοι ἐνίοτε οἱ τρυφεροὶ δεσμοὶ οἱ περιβάλλοντές με.»

«Πῶς;» ἀντεῖπεν ὁ Σοφοκλῆς, «τοῦτο δ', ὅτι σὺ ἀληθῶς ὁ ἀκαματώτατος ἐν μέσῳ τῶν ἀκαμάτων εἶσαι, ὅτι πᾶν ὅ,τι γίγνεται καὶ δημιουργεῖται μόνον διὰ σοῦ δυνατὸν ἐγένετο καὶ προήχθη καὶ εἰς πέρας ἤχθη, τοῦτο πρὸς οὐδὲν τίθης;»

«Τοῦτο δὲν ἐπαρκεῖ ταῖς ἀξιώσεσιν, ἅς ἕκαστος ἡμῶν ὡς σκοπὸν ἐαυτῷ προβάλλει!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Δὲν θέλω νὰ εἶμαι συνεργὸς μόνον, θέλω ἰδίον τι ἐγὼ αὐτὸς νὰ ἐπιτελέσω καὶ πρὸς τοῦτο ὡς στρατηγὸς μόνον τὸ ζῆφος νὰ σπάσωμαι δύναμαι. Διὰ τί ἐγὼ μόνον νὰ μὴ κοινωνήσω τοῦ λαμπροῦ φωτὸς τῆς δόξης, ὅπερ κύκλω περὶ ἐμὲ ἐκκαίεται;»

«Καὶ θέλεις νῦν πάντως τῆς ἐκ τοῦ πολέμου δόξης κοινωνὸν καὶ ἐμὲ ν' ἀποδείξῃς;» ἠρώτησε μετὰ μικρὸν ὁ τραγικός.

«Ἀσμενέστερον ἢ — τῆς εὐνοίας ἐπιχάριτος γυναικός!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς δριμύ τὸν φίλον προσβλέψας.

Ἐκεῖνος δ' ἐταράχθη. «Ἐν τῇ κεφαλῇ μου,» εἶπε τέλος, «ἄρχεται ὑποφάσκουσα ἡ ἡμέρα καὶ θαυμαστόν φῶς ἐπιχεῖται

νῦν ἐξηγούμενόν μοι τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, δι' ἣν στρατηγὸς ἐξελέγην.»

«Πᾶν ὅ,τι γίγνεται ἐν τῷ κόσμῳ, φίλτατε,» ὑπέλαβε μειδιών ὁ Περικλῆς, «οὐχὶ ἐκ μιᾶς, ἀλλ' ἐκ μυρίων ἀφορμῶν γίγνεται. Τίς δὲ δύναται νὰ εἴπῃ, τίς ἡ κυρία;» —

«Δὲν εἶναι σοὶ ἀγαπητότερον ἐμὲ μὲν νὰ καταλίπῃς ἐνταῦθα, τὴν δὲ καλὴν νὰ παραλάβῃς μετὰ σαυτοῦ;» ἠρώτησεν ὁ Σοφοκλῆς.

Ὁ Περικλῆς δ' ἐμειδία αὐτῆς. «Ἔσο ἡσυχος,» εἶπεν εἶτα· «πρὸς μικρὸν ἡδονικὸν πλοῦν μόνον ὀρμώμεθα, πρὸς θαλασσίαν πορείαν ὀλίγων ἡμερῶν· διότι δὲν φαίνεται πιθανόν, ὅτι θὰ δυνηθῶσιν οἱ Σάμιοι σπουδαίως νὰ ὑπομείνωσι τοὺς ἐπερχομένους ἰσχυροὺς Ἀθηναίους. Εἶναι δ' ἡ Σάμος μεγαλοπρεπῆς πόλις, ἣν εὐάρεστον θὰ εὔρης. Καὶ ὁ Μέλισσος δ', ὁ νάυαρχος τοῦ σαμιακοῦ στόλου, ὃς ἀντίπαλος θ' ἀντεπεξέβλη ἡμῖν, εἶναι, ὡς γνωρίζεις, ὄνομαστὸς φιλόσοφος τῆς ἐλεατικῆς σχολῆς, ὃν ἄσμενος, ὡς ἐλπίζω, θὰ γνωρίσῃς. Πρὸς δέ, ὅταν παραπλέοντες προσπελάσωμεν τῇ Χίῳ, θὰ ἔλθωμεν εἰς ἐπίσκεψιν καὶ τοῦ ὁμοτέχνου σου Ἴωνος τοῦ τραγικοῦ, ὃς ἐκεῖ κατοικεῖ εὐθύμως καὶ εὐαρέστως σχολάζων.»

«Ἐχεις ἐν νῶ νὰ ἴδῃς τὸν Ἴωνα;» ἀνεφώνησεν ὁ Σοφοκλῆς· «ἐνθυμοῦ, ὅτι οὐχὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖται σε, ἐξ οὗ ἀντεραστῆς αὐτῶ τῆς Χρυσίλλης ἐγένου.»

«Ἡ διάθεσις ἐμοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ρυθμίζεται οὐχὶ πρὸς τὴν γνώμην ἐκείνων περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐμὴν περὶ ἐκείνων. Ὁ Ἴων εἶναι χρηστός. Θὰ φιλοξενήσῃ δ' ἡμᾶς καὶ θὰ παράσχῃ τὸν ἄριστον ἐγγῶριον χῆρον, εἰ καὶ σὺ ἀντίτεχνος αὐτοῦ εἶσαι.»

«Καὶ σὺ ἀντεραστῆς αὐτῶ,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἐπαλααμβάνω τοῦτο, ἀντεραστῆς τῆς καλῆς Χρυσίλλης, ἣ νῦν, ὡς ἤκουσα, ἐν Χίῳ παρ' αὐτῶ διατρίβει . . .»



«Ἄφες τὴν Χρύσιλλαν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

Ὁ τραγικὸς δ' εὐθύμως ἔστερξε τὴν ἑαυτοῦ τύχην. Δι' ὃ καὶ ὁ Περικλῆς ἤρξατο διδάσκων αὐτὸν τὰ καθήκοντα τὰ ὑπὸ τοῦ νέου ἀξιώματος ἐπιβαλλόμενα.

Κατὰ τὰς ἡμέρας δ' ἐκείνας ἔβλεπέ τις τὸν Σοφοκλέα πάπυρον ἐν χερσὶ κρατοῦντα. Ἄλλὰ τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα περιεῖχον οὐχὶ τὴν ὑπόθεσιν νέας τινὸς τραγωδίας, οὐδὲ νέον τι χορικὸν ᾄσμα, οὐδ' ὕμνον τινὰ εἰς τὸν Ἐρωτα, ἢ τὸν Διόνυσον, ἀλλὰ τὰ ὀνόματα τῶν στρατευσίμων ναυτῶν, οὓς ᾔφειλε νὰ συλλέξῃ, καὶ τῶν πλουσίων πολιτῶν, οὓς ᾔφειλε νὰ παρακαλέσῃ ὡς τριήραρχοι τὴν ἰδίαν τριήρη ἕκαστος νὰ ἐξαρτύσῃ καὶ νὰ τριηραρχήσῃ. Ἐκ τῆς ἐρατεινῆς δ' ἐρημίας τῆς χλοερᾶς νάπης τοῦ Κηφισοῦ εἶδεν ἑαυτὸν ἐξελκόμενον ὑπὸ τοῦ Περικλέους εἰς τὴν σκευοθήκην καὶ τοὺς λιμένας τῆς Ζέας καὶ Μουνυχίας, εἰς τὴν τύρβην τοῦ Πειραιῶς, ὅθεν οἱ φοβεροὶ θαλάσσιοι δράκοντες τοῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων ἐκ τῶν φωλεῶν αὐτῶν καθεῖλκοντο πάλιν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ εἶτα εἰς τὴν τύρβην τῶν νεωρίων, ἔνθα ἀπαύστως ἐσκαρίφειον, ἐβρύκάνων, ἐσφυροκόπουν, ἐγόμφουν, ὄξυ ἐβόων. Ἀδημονία δὲ τὸ κατ' ἀρχὰς εἶχε καταλαβοῦσα τὸν φιλόκαλον ποιητὴν ἐκεῖ ἐν τῇ τύρβῃ τῶν ἀργούντων ἔτι κωπηλατῶν καὶ ναυτῶν, οἵτινες ἤριζον πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν ἀυλητρίδων καὶ ἐνίοτε καὶ τὰς κεφαλὰς συνέτριβον. Τὰ ἄλλα δ' αὐτοῦ ἐβόμβουν ἐκ τῶν ὄξυήχων συριγμάτων τῶν πρῶρων καὶ κελευστῶν καὶ σαλπικτῶν. Διότι οἱ τριήραρχοι τῶν ἐξηρτυμένων ἤδη τριήρων ἐν ἀμίλλῃ ἐκάστης ἡμέρας εἰς τὸν κόλπον ἐξέτρεχον, ἵνα πείραν λάβωσι τῆς ἀρίστης καὶ ταχίστης τριήρου.

Ἄλλ', ὅτε ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τοῦ ἀπόπλου καὶ εἶδεν ὁ Σοφοκλῆς τὰς ὑψηλὰς καὶ πολυζύγους, ὑψηπῶρους καὶ ὑψηπύμνους τριήρεις, ὧν ὁ κόσμος καὶ αἱ χρυσαυγεῖς εἰκό-

νες τῆς Παλλάδος καὶ οἱ στόλοι καὶ τὰ ἀκροστόλια καὶ τὰ ἄλλα ἐμβλήματα καὶ οἱ ὄξεις φάλκαι καὶ τὰ ἀπειλητικά ἔμβολα καὶ αἱ προεμβολίδες τὴν ὄψιν ἐθάμβουν, ἐν τάξει ἐλευθέρως καὶ τολμηρῶς ἐπὶ τῶν κυανῶν κυμάτων αἰωρουμένης· ὅτε, σαλπίζαντος, σεμνὴ σιγὴ πάντας κατέλαβεν, ὁ δὲ κῆρυξ ὄξυφώνως ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος τὰς εὐχὰς ἐποιεῖτο, ἅς οἱ τ' ἐκ τῶν ἄλλων πλοίων ἐπανελάμβανον, καὶ ὁ ἐν τῇ προκυμιά ὄχλος· ὅτε εἶδε τὸν ἀπὸ τῶν θυμάτων καπνὸν ἐκ τοῦ καταστράματος τῶν πλοίων εἰς τὴν κυανῆν ἐαθινήν αὔραν ὑψούμενον καὶ πάντας τοὺς ἐπιβάτας ἐκ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν κυλικῶν σπονδὰς σπένδοντας· ὅτε ἤκουσε τὸν παιᾶνα ψαλλόμενον· ὅτε τὸν μὲν στόλον κινούμενον, τὰ δ' ἰστία ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἀναπτυσσόμενα εἶδε καὶ τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῶν κτύπων τῶν ἀναριθμητῶν κωπῶν ῥοθοῦσαν ἤκουσε, καὶ τέλος, ὅτε εἶδε τὸν μέγαν στοῖχον τῶν πλοίων εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος ἐκ τοῦ λιμένος ἀναγόμενον, ἐν ᾧ οἱ θεώμενοι τὰς εὐχὰς αὐτοῖς συμπαρέπεμπον, τότε ἤσθετο ὁ ποιητῆς Σοφοκλῆς, ὅτι ὄντως στρατηγὸς ἐγένετο καὶ τοσοῦτον ὑπερηφάνως ἐκ τοῦ Κολωνοῦ ἐπὶ τὴν Σάμον ἄρμα, ὅσον ὁ Σαλαμίνιος ἦρως Αἴας ἐπὶ τὸ Ἴλιον. —

Μετά τινος δ' ἐβδομάδας κέλῃς ἀφίκετο εἰς Πειραιᾶ κομίζων γράμματα τοῦ Περικλέους πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ὁ τριήραρχος δὲ τοῦ αὐτοῦ πλοίου τοῦ κομίσαντος τὰς ἐκ Σάμου ἀγγελίας κρυφῆ οὐχὶ ὡς τριήραρχος, ἀλλ' ὡς ἴδιος φίλος τοῦ στρατηγοῦ Περικλέους, ἐκόμισε γραμμάτιον, ὅπερ οὐχὶ εἰς δημοσίευσιν ἦτο προωρισμένον. Ἦτο δ' ἐπιστολὴ τοῦ Περικλέους πρὸς τὴν φίλην Ἀσπασίαν, ἐν ἣ ἦσαν ἐγγεγραμμένα ταῦτα·

«Ἄγνωῶ, τίνος ἔνεκα ἡ καρδιά μου τοσοῦτον, ὅσον οὐδέποτε ἴσως ἄλλοτε, ἐπάλλετο, ὅτε μετὰ τοῦ στόλου τὸν λιμένα κατέλειπον καὶ αὐθις τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος ὑπὸ τοὺς

πόδας μου ἴσθανόμην. Ὅτε δ' ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς ναυαρχίδος ἰστάμην καὶ οἱ ἄνεμοι τοῦ Αἰγαίου τῷ μετώπῳ μου ἐπέπνεον, ἐνόμιζον, ὅτι σὺν αὐτοῖς καὶ πνοὴ ἐλευθερίας περιέπνει με, ὅτι ἀνεκτησάμην ἑμαυτόν. Ἀνεκτησάμην; Λήρος! Μὴ τι εἶχον ἀπολέσας ἑμαυτόν; Ἄγνοῶ — ἀλλ' ἴσως ἐν σοί, Ἀσπασία! Ἐπὶ στιγμήν δέ τινα χρόνου ἐφάνη μοι τότε ἀληθῶς, ὡς εἰ τὸν τελευταῖον χρόνον μαλθακώτερον καὶ δουλικώτερον ἐπὶ τῆς ροδίνης κλίνης τοῦ ἔρωτος κατεκλινόμην. Ἐν τούτῳ σχεδὸν δι' ὀργῆς εἶχόν σε. Ἄλλ', ὅτε ἀκριβέστερον ἐλογισάμην, τότε ἀμολόγησα, ὅτι μέγα ἠδίκησά σε, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐκείνο, ὅπερ ἀπὸ σοῦ ἀπορρέει, οὐχί τι μαλθακὸν εἶναι, ἀλλὰ τι μάλιστα ἐμφρόνων, ἢ ἀσυνειδήτως κεντρίζον καὶ παρορμῶν, καὶ ὅτι τοῦτο δι' κυριεῦσαν ἐμοῦ ἐξήγγειρε καὶ ἐκ τοῦ ληθάργου τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ πεδῖον τῶν ἔργων παρῶρμησεν. Ἐκ τούτου οὐδαμῶς αἰσχύνομαι νῦν ἐπὶ τῷ πρὸς σε ἔρωτι, οὐδ' ἐπὶ τῷ κατέχοντί με νῦν πόθῳ σοῦ.

Κακῶς παρεσκευασμένους κατέλαβον τοὺς Σαμίους καὶ ἐξέπληξα αὐτοὺς παρασκευαζομένους ἔτι. Ἥσυχνόμην δὲ σχεδὸν ἐπὶ τῇ εὐχερεῖ νίκῃ. Μοὶ ἐφαίνετο δ', ὅτι οὐδὲν πλέον ὑπελείπειτό μοι νὰ πράξω, καὶ ἠτοιμαζόμην πρὸς ἀπόπλουν, ἵνα ἐπανέλθω εἰς Ἀθήνας, πιστεύων, ὅτι τὸ ταχὺ τῆς ἐπιτυχίας τοῦλάχιστον καὶ ἡ εὐτέλεια τῶν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν συντελεσάντων θά μοι περιεποιούν δόξαν. Μὴ τι συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ταχείας ἐπανόδου καὶ ὁ πόθος τῆς ὡς τάχιστα ἀνευρέσεως ἐκείνου, ὅπερ ἐν Ἀθήναις εἶχον καταλιπών; Δὲν δύναμαι μὲν ἐν συνειδήσει νὰ εἶπω, ὅτι ἀληθῶς ἔσχον τὴν ἄκαρον ταύτην ὀρμὴν, ἀλλ' οὐδὲ τολμῶ νὰ ἐξαρνηθῶ τὸ δυνατόν. Πάντως δ' ὅμως ἀπεδείχθη ἡ σπουδὴ τῆς ἐπανόδου ἀσυμφορωτέρα τῆς σπουδῆς, ἣν ἐπέδειξα, ὅτε ἐξεστράτευον. Δι' ὃ καὶ ἐδιδάχθην, ὅτι ἐν πολέμῳ

σπουδῆ μὲν πρέπει τις νὰ ἐκστρατεύῃ, ἀλλὰ περισκερμένως νὰ ἐπανέρχηται.

Ἄλλὰ, πρὸς τί νὰ ἐπιστέλλω σοι, περὶ ὅσων πάντες ἐν Ἀθήναις διὰ στόματος ἔχουσιν; Ὁ στόλος φλέγεται ὑπὸ τῆς ὀρμῆς νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν ναυμαχίᾳ, ὅ,τι πρότερον παρελίπομεν. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ πρῶος Σοφοκλῆς διακαίεται νῦν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ Ἄρεως. Ἐπεμψα δ' αὐτὸν εἰς Χίον καὶ Λέσβον, ἵνα μοι προσκομίσῃ τὰ πλοῖα τῶν συμμαχῶν. Καὶ ἄλλαι δ' ἐπικουρίαι προσέρχονται.

Ἐπίστευόν μοι δὲ περὶ σοῦ καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων διὰ τοῦ αὐτοῦ φίλου τριηράρχου, ὃς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην κομίζει καὶ γίγνωσκε, ὅτι μετὰ τῆς αὐτῆς ἀγωνίας ἀναμένω νὰ μάθω τι παρὰ σοῦ, μεθ' ἧς καὶ σὺ παρ' ἐμοῦ. Εἰπέ δὲ τῷ Φειδίᾳ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ταραχθῆ ἔν τῇ εἰρηνικῇ δημιουργίᾳ ἐκ τοῦ θορύβου τοῦ πολέμου. Ἡ ὑπάτη χαρὰ τοῦ ἐπανερχομένου οἴκαδε θὰ εἶναι αὕτη, ἐὰν ἀντιλάμπωσιν αὐτῷ οἱ ὑψηλοὶ κίονες τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἵναοῦ προσεγγίζοντος πρὸς τὸ τέρμα.» —

Ταῦτα ἦσαν ἐγγεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἔπεμψεν. Ἡ δὲ Μιλησία ἀνταπέστειλε τὰ ἑξῆς·

«Χαίρω, ὅτι ταχέως μετέγνως, οὐδὲ πιστεύεις, ὅτι ὁ τολμηρὸς Περικλῆς τελευταίως ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας ἐξεθελύνθη. Δὲν πρέπει δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐγὼ νὰ μέμφωμαι ἑμαυτῇ, ὅτι συνηγορήσασα ὑπὲρ τῶν πατριωτῶν παρῶρμησά σε εἰς τὸ πεδῖον τῶν ἔργων, ὡς λέγεις;

Ἄλλ' οὐχὶ ἀνωφελῆς φαίνεται μοι ὁ βραχὺς χωρισμὸς· διότι νομίζω, ὅτι ἐπαχθῶς ἔφερες τὴν εἰρήνην καὶ κόρος εἶχε καταλαβῶν σε τῆς ἀπολαύσεως καὶ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. Ἐπὶ δὲ τῷ πρῶτῳ πόθῳ ἐμοῦ τε καὶ τῶν φίλων μὴ μέμφου σαυτῷ· διότι ποθεῖ τις νὰ ἴδῃ τὸ προσφιλὲς αὐτῷ



μάλιστα εὐθὺς μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν, ἢ ἀπώλειαν αὐτοῦ. Φοβοῦμαι δὲ μὴ, ὅσον πλέον ὁ χωρισμὸς διαρκεῖ, τοσοῦτον ἀλυπτότερον αὐτὸν φέρῃς, καὶ τέλος μὴ, ὡς ὁ Ἀγαμέμνων πρὸ τοῦ Ἰλίου, ἐν μείζονι ὁσημέραι ἀπαθείᾳ καὶ δέκα ἔτη πρὸ τῆς Σάμου μείνης.

Τὸν δ' ἐμὸν πόθον σοῦ δὲν δύναται ὁ χρόνος νὰ μειώσῃ ὡς τρεφόμενον ὑπὸ τῆς ἀργίας καὶ ἐρημίας. Διότι κατέλιπες ἐμὲ τοσοῦτον μεμονωμένην, ὡς εἰ γαμετὴ σου ἤμην, τὸν μὲν πρᾶον καὶ εὐθυμον Σοφοκλέα συμπαραλαβών, τὸν δὲ περιδοξον Πρωταγόραν ἀποστείλας εἰς τὴν ξένην μετὰ τῆς ἀποικίας. Μόνος δ' ὁ Σωκράτης εὐρισκόμενος ἐνταῦθα ἐπιζητεῖ ἐνίοτε τὴν πρὸς ἐμὲ ὁμιλίαν. Ἄλλ', εἴτε πρὸς ἐμὲ ὑπόπτως καὶ ἀπίστως ἔχων, εἴτε πρὸς ἑαυτὸν, εἴτε πρὸς σέ, οὐδέποτε τολμᾷ ἄνευ ξένης συνοδίας νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Ἔρχεται δ' ἐν συνοδίᾳ παραδόξου τινὸς ἀνθρώπου, τοσοῦτον θαυμασίου, ὅσον καὶ αὐτὸς οὗτος. Εἶναι δ' οὗτος ὁ τραγικὸς Εὐριπίδης, ὁ νεώτερος ἀντίτεχνος τοῦ Σοφοκλέους. Ἀχώριστοι δὲ φίλοι διατελοῦσιν ὁ τε Σωκράτης καὶ ὁ Εὐριπίδης καὶ λέγεται μάλιστα, ὅτι ὁ Σωκράτης βοηθεῖ αὐτῷ ἐν τῇ συγγραφῇ τῶν τραγωδιῶν· διότι μεστὰ σοφῶν γνωμῶν αὐταὶ εἶναι. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πλάνη. Διότι τοσοῦτον ὅμοιοι ἀμφότεροι τὴν φύσιν εἶναι, ὥστε, ἀγνοῶ, ὅτι θὰ ἠδύνατο ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου ν' ἀπολάβῃ. Ἀποστάζουσι δ' ἀμφότεροι σοφίαν. Ὅτι δ' ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς σοφοῖς εἶναι, τοῦτο εἶναι ὁ Εὐριπίδης ἐν τοῖς ποιηταῖς, μεριμνητὴς τις καὶ ιδιότροπος, πρὸς δὲ καὶ βιβλιομανής. Διότι μέγαν ἀριθμὸν βιβλίων πορίσας ἑαυτῷ βιοτεύει παραδεδομένος ταῖς Μούσαις. Τὰ δὲ λοιπὰ ὅμοιος εἶναι πρὸς πάντας τοὺς ποιητάς. Πρόσωπον ἐξ ἀρχῆς κατεσκληκὸς ἐπὶ νεανικοῦ, εὐστρόφου πάντοτε σώματος. Εἶναι δ' ἀπράγμων, δύσκολος καὶ ἀπότομος τοὺς τρόπους καὶ ὁμιλεῖ μόνον τῷ Σωκράτει καὶ τοῖς σοφισταῖς.



Οὐδὲν ἤττον ὄμως κατάρθωσεν ὁ Σωκράτης νὰ διεγείρῃ ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ με ἴδῃ.

«Ὁ ἀνὴρ οὗτος,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, ὅτε συνέστησέ μοι αὐτὸν τὸ πρῶτον, «εἶναι ὁ ἐξαιρετός τραγικός Εὐριπίδης, ὃν διπλασίως, ὡς πιστεύω, θὰ θαυμάσῃς, ὅταν μάθῃς, ὅτι ὁ μὲν πατὴρ Μνήσαρχος κάπηλος, ἡ δὲ μήτηρ Κλειτὴ λαχανόπωλις ἦτο. Πρὸς τούτοις δὲ πρέπει νὰ μάθῃς, ὅτι ἀκριβῶς τῇ ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης κατὰ τῶν Περσῶν ναυμαχίας ἐν Σαλαμῖνι ἐπ' αὐτῆς τῆς νήσου ἐγεννήθη.»

«Τοῦτο μέγας οἰωνὸς φαίνεται μοι!» εἶπον ἐγώ.

«Πιθανόν,» εἶπεν αὐτὸς ὁ Εὐριπίδης λαβὼν τὸν λόγον· «ἀλλ', οὐτινος οἱ θεοὶ ἐξ ἀρχῆς ἐστοχάζοντο ἐμὲ πλάττοντες, δὲν εἶναι τέλειον κατάδηλον.»

Εἶτα δ' ἤρξατο διηγούμενος διὰ μακροτέρων — διότι εὐπροσήγορος παρ' ἐλπίδα ἐγένετο, ὡς ἔλαβε τὸν λόγον — ὅτι ὁ πατὴρ ἐνύπνιον εἶδεν ἐπαγγελνόμενον αὐτῷ, ὅτι ὁ ἄρτι γεννηθεὶς παῖς νικητὴς ἐνδόξων ἀγῶνων ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ, ὅτι ἐκ τούτου ὡς γνήσιος Ἑλληνα νομίσας, ὅτι τοὺς ὀλυμπιακοὺς καὶ νεμεακοὺς ἀγῶνας τὸ ὄνειρον ἐνενοεῖ, ἐπάιδευσεν αὐτὸν ἐπιμελῶς ἐν τῇ γυμναστικῇ, καὶ ὅτι μάλιστα αὐτὸς παῖς ὢν ἔτι λαμπρὰν νίκην ἐνίκησέ ποτε ἐν τοῖς Παναθηναίοις, ἀλλ' ὅτι κατὰ μικρὸν τὰ βιβλία μᾶλλον στέργας, ἢ τοὺς ἱμάντας τῶν πυκτῶν καὶ τὸν δίσκον ἀντὶ τοῦ στεφάνου τῶν Ὀλυμπιονικῶν τὰ ἀριστεῖα τῆς τραγωδίας ἀμιλλᾶται νὰ λάβῃ.

«Ἀλλά, τίνος ἔνεκα,» ἠρώτησα αὐτόν, «εἰς ἐκάστην τραγωδίαν ἀποφθέγματα δριμύα κατὰ τῶν γυναικῶν παρεμβάλλεις καὶ πάντες σε μισογύνην καλοῦσιν;»

«Ἐχῶ γυναῖκα!» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος.

«Καὶ εἶναι τοῦτο ἀφορμή,» εἶπον ἐγώ, «νὰ μισῆς πάσας

τάς γυναίκας καὶ ἐκείνας, πρὸς ἃς οὐχὶ τοιοῦτοι δεσμοὶ συνδέουσί σε;»

«Ὁ Σωκράτης εἰσήγαγέ με εἰς σέ,» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, «ἵνα ἰατρεύσῃ τὸ πρὸς τάς γυναίκας μῖσός μου. Τό γε νῦν μίαν μόνον γυναῖκα τιμῶ, τὴν τεκοῦσάν με, τὴν ἄλλοτε λαχανόπωλιν Κλειτῶ, λέγω δ' ἄλλοτε, διότι ἐδεήθην αὐτῆς νὰ διοικῇ ἀγροτικόν τινα οἰκίσκον, ὃν κατέχω, ἀφείσα τὴν λαχανοπωλίαν.»

Τότε ἐγενόμην φανερά, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ἴδω τὴν γυναῖκα ταύτην.

«Ἄν μή σε ἀνιά,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «ἡ διήγησις τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Σαλαμῖνι ἐν καιρῷ τῆς μεγάλης ναυμαχίας ἐν τινι σπηλαίῳ παρὰ τῇ ὄχθῃ γεννήσεώς μου — διότι οὐδένα τῶν θνητῶν τῶν ἐρχομένων παρ' αὐτὴν ἀπαλλάττει τῆς διηγήσεως ταύτης — τότε εὐχερὲς εἶναι νὰ ἐκπληρώσῃς τὴν ἐπιθυμίαν σου.»

Ἡμέρας δέ τινας μετὰ τοῦτο ἐξῆλθον ἀκολουθουμένη ὑπὸ τινος δούλης, ἵνα ἀναζητήσω τὸν μακρὰν κείμενον ταπεινὸν ἀγροτικὸν οἶκον, ὃν ἡ μήτηρ Κλειτῶ διοικεῖ καὶ οὗ τὴν ἡσυχίαν μόνον οἱ ἀντιβοῶντες τρίμετροι τοῦ ποιοῦντος υἱοῦ ἐνίοτε ταράττουσιν, ὅσάκις οὗτος εἰς τὴν ἀγροτικὴν ἐρημίαν ἀναχωρεῖ, ἵνα ἀνενόχλητος μένῃ. Κατέλαβον δὲ τὴν ἀγαθὴν γυναῖκα ἐν μέσῳ τῶν ἀλεκτορίδων καὶ νησῶν καὶ δελφάκων καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, ὅτι ἐπεθύμουν ν' ἀκούσω τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν τῇ νήσῳ Σαλαμῖνι ἐν καιρῷ τῆς περιωύμου ναυμαχίας γενέσεως τοῦ ὀνομαστοῦ υἱοῦ.

Ἀπὸ ψυχῆς δὲ χαίρουσα καὶ μετὰ φανεράς ὑπερηφανίας εἶπε τὸ μητράριον·

«Τὴν ἱστορίαν ταύτην, δέσποινα, καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Θεμιστοκλῆς ἐπεθύμησε ν' ἀκούσῃ παρ' ἐμοῦ!»

Ἐδεήθη δ' ἐμοῦ εἶτα νὰ καθεσθῶ ἐπὶ τινος ἐν μέσῳ

τῷ κήπῳ πόας ἀποσοθήσασα πρότερον τὰς ἀλεκτορίδας καὶ περιστερὰς, αἵτινες ἐπ' αὐτῆς ἐκάθηντο.

«Τέκνον μου,» εἶπεν ἔπειτα, «ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη, ἦτο ἡμέρα τρόμου, ὅτε τὸ σμήνος τῶν Περσῶν εἰς τὰς ἱερὰς Ἀθήνας εἰσέβαλον καὶ πάντα κατέκαον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τῶν θωμῶν κατέσφαζον καὶ πισσόχριστα πύρινα βέλη ἐκ τοῦ λόφου τοῦ Ἄρεως κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἐξετόξουν, ἕως οὗ πάντες οἱ ναοὶ ἐξεφλέχθησαν καὶ ἄπλετος καπνός, ὡς μέλαινα νεφέλαι, ὑπεράνω τῆς θαλάσσης ὑπερέπτη. Ἄλλ', ἐν ᾧ ἡ πόλις ἐκαίετο καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ὤμνουν, ὅτι θὰ πέσωσιν ὑπὸ τὸν καπνὸν τῶν ἐρειπίων τὰ ὄπλα ἐν χερσὶν ἔχοντες, αἱ δὲ γυναῖκες ἐν τῷ μεταξὺ ὠλόλυζον καὶ ἄμετροι οἰμωγαὶ ἀντήχουν, διότι αἱ Ἀθηναίαι, αἱ ἱεραὶ Ἀθηναίαι, κατεκαίοντο, ἠφανίζοντο ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἐπεφάνη ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἀριστεύσας Θεμιστοκλῆς, καὶ προτείνας τὴν χεῖρα καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν στόλον δεῖξας ἐβόησεν· ἐκεῖ εὐρίσκονται αἱ Ἀθηναίαι! καὶ εἶτα παρῶρμυσε πάντας τοὺς ἄνδρας νὰ ἐπιβῶσι τῶν πλοίων. Ἰστατο δὲ παρ' αὐτῶν ὁ βαθυπάγων ἱερεὺς τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ναοῦ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ ἐκήρυττεν, ὅτι μέγα θαῦμα ἐγένετο, ὅτι ὁ ἱερός διῆλα διῆ ὄφις τῆς Ἀκροπόλεως ἀφανῆς ἐγένετο ἐκ τοῦ καιομένου ἱεροῦ ὡς σημεῖον, ὅτι αὐτὴ ἡ πολιὰς Ἀθηναίων καὶ πάντες οἱ θεοὶ κατέλιπον τὴν πόλιν καὶ ὅτι πατρίς τῶν Ἀθηναίων μόνη ἢ θάλασσα, τὰ πλοῖα, ὁ στόλος τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο.

Ἐν ᾧ δ' οἱ ἄνδρες τῶν πλοίων ἐπέβαινον, οἶκος κατελάμβανέ τινα ἔβλεποντα τὰς γυναῖκας, τὰ παιδιά, καὶ τοὺς γέροντας πάντας συντεταραγμένους ὀρμώντας ἐπὶ τὰ ἔτοιμα παρὰ τῇ ἀκτῇ καὶ περαιτέρω ἐν τῷ στενῷ τῆς Σαλαμῖνος πλοῖαρια, ἃν πολλὰ ἀνετράπησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν εἰς αὐτὰ εἰσορμησάντων.

Οὐδ' οἱ κύνες δ' ἤθελον νὰ μένωσιν ἐν τῇ ἐγκαταλελειμμένῃ πόλει, ἀλλ' ὀρμήσαντες εἰς τὴν θάλασσαν ἠκολούθουν κολυμβῶντες τοῖς δεσπόταις αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἠδύναντο. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μάθῃς, τέκνον, ὅτι ἐγὼ τότε ἐπίτοκος ἦμην, καὶ ὅτι οὕτω διακειμένη ἀφικόμην μετὰ πολλῶν ἄλλων εὐτυχῶς εἰς Σαλαμίνα, ἔνθα ἐν τινι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ὑπάντρω πέτρα ἐγὼ τε καὶ ἄλλαι γυναῖκες καὶ παιδία καταγώγιον κατεσκευάσαμεν. Ἀλλὰ μεγάλη ταραχὴ ἐγίγνετο καθ' ὅλην τὴν νύκτα· διότι νυκτὸς πάντων τῶν Ἑλλήνων ὁ στόλος εἰς Σαλαμίνα συνηθροίζετο καὶ τὰ κελεύσματα ἀπὸ τοῦ ἐνός εἰς τὸ ἕτερον πλοῖον ἀπαύστως δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ τοσοῦτον ἀντήχουν, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ αὐτὸς ὁ ἄφροντις. Ἔτυχε δ' οὔσα κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἰάκχου, καθ' ἣν ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἄμα τῇ νυκτὶ ἐξ Αἰγίνης εἰς Ἐλευσίνα κατὰ θάλασσαν μεταφέρεται ἐν λαμπαδηφορίᾳ μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἦς ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν ἠθέλησε ν' ἀμελήσωσιν ἐκ φόβου. Τούτου ἕνεκα, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες τὰ πλοῖα παρέταττον, ἀφίκετο τὸ πανηγυρικῶς κεκοσμημένον πλοῖον φέρον τὰς ἱεράς εἰκόνας τῶν Αἰακιδῶν ἐξ Αἰγίνης. Ἀπέλαμπε δ' ὁ ὄρμος ἐκ τοῦ φωτὸς τῶν λαμπάδων καὶ ἅπαντες οἱ ἐν τοῖς πλοίοις Ἕλληνες ὑπὸ μείζονος ἐνθουσιασμοῦ κατελήφθησαν ἰδόντες, ὅτι οἱ πατῶροι θεοὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἦσαν. Ὅτε δ' ἡ ἡμέρα ἀνέτειλε καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν ἔρπουσα εἰς τὴν παραλίαν κατέβην, εἶδομεν ἕωθιναὶ τὸν μὲν ἠνωμένον στόλον πάντων τῶν Ἑλλήνων ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένον καὶ ἅπαντα τὸν εὐριπον πληροῦντα, τὸν δ' ἄμετρον περσικὸν βραδέως ἐκ Φαλήρου ἐπιπλέοντα ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα.

Ἄλλ' ἐγὼ ἀπώλλυον τὰς αἰσθήσεις καὶ ἄφειλον νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ σῆλαιον. Αἱ ἄδινες κατέβαλόν με. Καὶ

ἐκείμην ἤδη ἐκεῖ ἐγκατελειμμένη ἐπὶ κλίνης ἐκ φυκίων· διότι αἱ γυναῖκες, αἵτινες μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ καταγωγίῳ κατέλυσαν, ἀπέδρασαν. Ὡσαύτως δ' ὅσαι γυναῖκες καὶ παιδιά ἐν Σαλαμῖνι ἦσαν ἐνθυμούμεναι τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων πατέρας καὶ ἄνδρας ὠσίζοντο εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἔστρεφον τὰ βλέμματα ἐπὶ τὰ πλοῖα καὶ συνέστρεφον τὰς χεῖρας ἐν τῇ ἀγωνίᾳ καὶ τοὺς θεοὺς ἰκέτευον. Αἴφνης δ' ἤκουσα λιγυρὸν σαλπίγγων ἦχον καὶ παιᾶνα ὑπὸ μυριάδων ἀνθρώπων ψαλλόμενον καὶ μετ' ὀλίγον πνικτὸς ψόφος εἰσέδυσσε μέχρι τῆς κλίνης ἐμοῦ τῆς ὠδιούσης. Μοι ἐφαίνετο δ', ὡς εἰ φοβερά θύελλα ἐν πυκνῷ ἐλαῶνι κατερῶρηγνύετο καὶ ἀπέριων δένδρων κορυφαὶ καταρῶρηγνύομεναι ἐπατάγουν, ἀλλ' ἦτο ὁ πάταγος τῶν συγκρουομένων πλοίων, καὶ ἐν τῷ μεταξύ μακρόθεν πνικταὶ φωναὶ καὶ ὁ τῶν μαχομένων θόρυβος ἀντίχει τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν Περσῶν. Πόσον χρόνον τοῦτο ἐγίνετο, ἀγνοῶ, οὐδὲ δύναμαι τὰ τῆς μάχης νά σοι ἱστορήσω, τέκνον μου· διότι οὐδὲν εἶδον καὶ ἐν ἀμυχανίᾳ τὴν ἡμέραν ὅλην ἐκυλιόμην ἐν τῇ κλίνῃ μου δεινῶς ποθοῦσα ἀναψυχὴν τινα. Τέλος δὲ τηκομένη ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων καὶ τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης ἐβυθίσθην εἰς ὕπνον, ὅστις βεβαίως θά ἦτο ὁ τελευταῖος. Ἄλλ' αἴφνης, ἐν ᾧ ἔτι κατὰ πονος καὶ ἡμίπνος ἐκείμην, ἤκουσα τὰς γυναῖκας ὀλολυζούσας καὶ συνελθοῦσα αὖθις ἐνεθυμήθην, ὅτι ἐν Σαλαμῖνι εὐρισκόμην. Ἄλλὰ τῇ ὀλολυγῇ καὶ θρήνος αἰφνιδίως ἐμιγνύετο, διότι οὐ μόνον ἄπειρα ναυάγια ἐξωθοῦντο εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμῖνος, ἀλλὰ καὶ νεκροί, ἐν οἷς τινες τῶν γυναικῶν τὸν υἱόν, ἢ τὸν ἄνδρα ἀνεγνώριζον. Παρὰ ταῦτα καὶ πολλοὶ τῶν τετραυματισμένων καὶ τῶν ἐπιβατῶν τῶν νεναναγηκότων πλοίων ἐγγύτερον τῇ ἀκτῇ τῆς Σαλαμῖνος, ἢ τῆς Ἀττικῆς ὄντες κατέφευγον εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐκόμιζον τὴν ἀγγελίαν, ὅτι οἱ Πέρσαι ἠττῶνται καὶ καιρίως πληγέντες



φεύγουσι κατὰ θάλασσαν καὶ ἐκφεύγουσι τὰ καπνιῶντα ἐρείπια τῶν Ἀθηναίων καὶ ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπαλέθωμεν εἰς τὴν ἐλευθέραν πατρίδα. — Σκέψαι δέ, τέκνον, ὅπως διετέθη; ὅτε παρ' ἐλπίδα ὡς ὑπὸ τῶν θεῶν πεμπόμενος ὁ ἀνὴρ Μνήσαρχος, ὃς ἐξ ἐκείνων τῶν ἀποβάντων εἰς τὴν γῆν ἦτο, εἰς τὸ σπήλαιον εἰσώρμησεν ἀναβοῶν· «Αἱ Ἀθηναίαι εἶναι αὖθις ἐλεύθεραι, αἱ Ἀθηναίαι εἶναι ἡμέτεραι!» — ἤθελε δὲ καὶ αὖθις ν' ἀναβοήσῃ, ὅτε, φαντάσθητι τοῦτο, αἴφνης βλέπει ἐμὲ καὶ παρ' ἐμοὶ τὸ γυμνόν, νεογενές, κλαυθμηρίζον παιδίον. Τότε δὲν ἠδυνήθη νέαν νὰ ἐκπέμψῃ φωνήν, ἀλλὰ συλλαβῶν τὸ παιδίον ἐνηγκαλίσαστο αὐτὸ καὶ ὠρχεῖτο κύκλῳ ἐν τῇ πατρικῇ καὶ τῇ ἐπὶ τῇ νίκῃ χαρᾷ καὶ ἔδραμεν εἶτα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκάθηρε αὐτὸ καὶ αὖθις ἐξώρμησε καὶ ἐκόμισέ μοι ὕδωρ καὶ ἄλλα ἀναψυκτικά, ἕως οὗ καὶ ἐγὼ τέλος κατὰ μικρὸν ἀνέλαβον ἐμαυτὴν ἐκ τοῦ θανατηφόρου καμάτου, εἰς ὃν περιπεσοῦσα μοχθηρῶς διεκεῖμην.

Τῇ δ' ὕστεραία ἤγετο ἐν τῇ νήσῳ μεγάλη ἐορτή, τὰ νικητήρια. Ἐστεφανωμένοι δὲ νεανία ὠρχοῦντο περὶ τὰ τρόπαια, ἐν ᾧ ὁ Πέρσης ἀπεδίδρασκεν εἰς τὴν Ἀσίαν κομίζων τὰ λείψανα τῶν σπιῶν. Τότε ὁ Μνήσαρχος ἔχων ἐπ' ἀγκάλαις τὸ νεογενές παρήρχετο τὸ ἐορτάζον πλῆθος καὶ ἐπεδείκνυε τοῖς πᾶσι τὸ παιδίον καὶ διηγείτο, ὅπως εἰς τὸ φῶς ἦλθεν ἐν καιρῷ τῆς μάχης. Ὅτε δὲ καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς προσελθὼν ἔμαθε τὰ γενόμενα εἶπεν· «Εὐλογημένα αἱ μητέρες τῶν Ἀθηναίων, αἵτινες καὶ ἐν ὥρᾳ μάχης νέους πολίτας ἡμῖν τίκτουσιν ἀντ' ἐκείνων, οἵτινες ὑπὲρ πατρίδος ἔπασσον!» Ταῦτα εἶπε καὶ ἐκέλευσε νὰ ἀπονεύμωσιν ἑκατὸν δραχμάς τῷ Μνησάρχῳ. Τότε δ' εὐθυμία πάντας κατέλαβε καὶ ὁ Μνήσαρχος ἐκάλεσε τὸ παιδίον Εὐριπίδην εἰς μνήμην τῆς ἐν τῷ εὐρίπῳ, ἐν τῷ στενῷ τῆς Σαλαμῖνος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς νίκης γεννήσεως!» —

Ἀσπασία II.

Ταῦτα διηγείτό μοι τὸ χρηστὸν μητράριον, ἡ Κλειτώ, ἀκριβῶς οὕτως, ὡς ἐγὼ αὐτά σοι μεταδίδω.» —

Ὀλίγας δ' ἡμέρας μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς πρὸς τὸν Περικλέα ἐπιστολῆς τῆς Ἀσπασίας ἦλθον ἐκ Σάμου ἀγγελία νίκης πρὸς δὲ καὶ νέα ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. Ἦσαν δ' ἐγγεγραμμένα ταῦτα·

«Εἶσαι ἀπαράβλητος, Ἀσπασία, καὶ πάντοτε ἡ αὐτή. Ἐκ συντυχίας, ἢ ἐκ κρυφίας προθέσεως ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου παρενέβαλες τὴν περὶ τοῦ μητραρίου ἐκείνου καὶ τῆς Σαλαμῖνος διήγησιν; Ὅτε μετὰ τῆς ἐπικουρίας, ἦν παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐξητησάμην, καὶ τὴν ἐπιστολὴν σου ἐκομισάμην, ἰστάμην ἤδη μετὰ τοῦ στόλου ἀντικρὺ τοῦ τῶν Σαμίων. Ἀνέγνων δὲ τὴν περὶ τοῦ μητραρίου διήγησιν καὶ πληρωθεὶς σαλαμινίου ἐνθουσιασμοῦ ἔδωκα τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς.

Ἐνίκησαμεν. Ἄλλ' οὐδόλως προτίθεμαι νά σοι περιγράψω τὰ τῆς μάχης. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νά μοι ἐμπέσῃ ἀναγινώσκοντι τὴν διήγησιν, δι' ἧς οὕτω ζῶσαν τὴν εἰκόνα τῶν μεγάλων ἔργων τῶν ἐν Σαλαμῖνι διαπραχθέντων εἰς τὴν μνήμην ἐξήγειρας, νά περιγράψω μεγαληγορῶν τὴν μικρὰν σαμιακὴν νίκην, δι' ἧς διεφθάρη μὲν ὁ στόλος τῶν Σαμίων, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς ἀνθισταμένης πόλεως δὲν ἐθραύσθη ἔτι; Πολιορκοῦμεν δὲ νῦν αὐτὴν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Ἡ Σάμος δ' αὕτη εἶναι ἰσχυροτάτη πόλις καὶ μεγαλοπρεπεστάτη τὴν ὄψιν. Ἄλλ' ὁ μέγιστος καὶ ἐκπαλαι ὄνομαστός ναὸς αὐτῆς, ὡς γινώσκεις, εἶναι ἱερὸς τῆς προστάτιδος τοῦ γάμου θεοῦ Ἦρας καὶ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τρέφονται ἀγέλαι ὅλαι ἐξ ἐκείνων τῶν πτηνῶν, ἅτινα τῶν μὲν θεῶν ἱερὰ εἶναι, ἐμοὶ δὲ καὶ σοὶ μισητὰ ἐγένοντο . . .

Καὶ ὁ Σοφοκλῆς δ' ἀνέγνω τὴν ἐπιστολὴν σου καὶ μέγα ἐχάρη ἐπὶ τῇ διηγῆσει τοῦ μητραρίου. Ἐπειδὴ δ' αὐτὸς μὲν ἐκ τῶν ἐστεφανωμένων ἐφήβων καὶ παίδων ἦτο, οἵτινες

κατὰ τὰ νικητήρια, περὶ ἃν τὸ μητράριον εἶπε, περὶ τὰ τρό-  
παια ἀρχοῦντο, ὁ δ' Αἰσχύλος ἐκ τῶν μαχητῶν, ἐκοινώνησαν  
καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι τραγικοὶ ποιηταὶ τῶν τιμῶν τῆς Σαλαμίνας,  
ἀλλ' ἦττον τῶν ἄλλων ἀληθῶς ὁ σοφὸς Εὐριπίδης, ὃς ἠθέλησε  
μόνον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ φῶς τῆ ἡμέρα ἐκείνη.

Ἡθέλησα δὲ νὰ μάθω τι παρὰ τοῦ Σοφοκλέους περὶ τοῦ  
Εὐριπίδου καὶ ἠρώτησα αὐτόν, ὅ,τι φρονεῖ περὶ τοῦ κατὰ τῶν  
γυναικῶν μίσους τοῦ μισογύνου. Ἀπεκρίνατο δέ μοι ὁ Σο-  
φοκλῆς, ὅτι ὁ Εὐριπίδης μισεῖ τὰς γυναῖκας ἐκ τούτου μόνου,  
ὅτι στέργει αὐτάς. Διότι, ἂν μὴ ἔστεργε καὶ ἂν ἠδύνατο νὰ  
στερηθῆται αὐτῶν, τότε οὐδόλως θὰ ἐφρόντιζε περὶ αὐτῶν, οὐ-  
δένα θὰ ἐποιεῖτο λόγον περὶ αὐτῶν καὶ ὅλως ἀδιαφόρων  
θὰ εἶχεν, ἂν ἀγαθαί, ἢ κακαὶ εἶναι. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σοφο-  
κλῆς, ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ἡ δόξα, ἣς θὰ τύχῃς ἰατρούσασα τὸ  
κατὰ τῶν γυναικῶν μῖσος τοῦ Εὐριπίδου, θὰ εἶναι μικρά τις.» —

Πρὸς ταῦτα δ' ἡ Ἀσπασία ἀπεκρίνατο ὡς ἐξῆς·

«Ἡ ἀγγελία τῆς νίκης σου παρέσχεν ἀφορμὴν μεγάλης  
χαρᾶς τοῖς Ἀθηναίοις, ἣς καὶ ἐγὼ σιγῇ μετέσχον. Ἀλλὰ τὴν  
ἐμὴν χαρὰν ἠλάττωσεν ἡ μετριοφροσύνη σου, ἣτις ἀπεστέ-  
ρησέ με τῆς ἐκ τῆς διηγήσεως τῆς ναυμαχίας ἠδονῆς. Καὶ  
σύμφωνος μὲν εἶμαι καὶ χαίρω, ὅτι δὲν πληροῖς τὰς ἐπιστο-  
λὰς διηγήσεων πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν, ἀρκετὸν δέ σοι  
φαίνεται, ὅ,τι εἰς σὲ μόνον ἀφορᾷ, νὰ μοι ἀνακοινοῖς. Ἀλλὰ  
λέγουσιν, ὅτι ἡ ναυμαχία διὴ αὕτη ἀπέδειξε τὴν λαμπρότητα  
τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἐνεργείας σου, ὅτι σὺ αὐτὸς τὸ πλοῖον  
τοῦ πολεμίου στρατηγοῦ κατεπόντισας. Οὐχὶ περὶ τῶν πρα-  
γμάτων μέλει μοι, ἀλλὰ περὶ σοῦ, περὶ τῆς λαμπρᾶς εἰκόνας  
τῆς φύσεώς σου, ἣτις ἐκ τῶν ἔργων παρίσταται μοι οὕτως,  
ὡς εἰ αὐτοῖς ὄμμασί σε βλέπω.

Ἡ οἰκοδομὴ δὲ τοῦ Παρθενῶνος προβαίνει μετὰ παρα-  
δόξου ταχύτητος. Ἀληθῶς καλὸν εἶναι νὰ οἰκοδομῇ τις,

ὅταν τὸ ταμεῖον εἶναι πλήρες, ὡς συνήθως λέγει ὁ Καλλικράτης.

Πρὸ τινων δ' ἡμερῶν συνέβη δυστύχημά τι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπερ πολλῶν λόγων ἀφορμὴ ἐγένετο. Εἰς τῶν ἐργατῶν δῆλα δὴ καταπεσῶν ἐκ τοῦ πῆγματος καιρίως ἐτραυματίσθη. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ τόπου δὴ ἐκείνου ἐγένετο, ὃν ὁ Διοπείθης ὡς Ἴαιδου τόπον, ὡς ἐστὶν κακῶν διέβαλε, τοῦτο δεινῶς ἐτάραξε τὰς ψυχὰς καὶ τὰς γλώσσας τῶν δεισιδαιμόνων Ἀθηναίων. Θριαμβευτικῶς δ' ἀναφέρει ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως εἰς πάντας, ὅτι ἡ προφητεία αὐτοῦ ἐπληρώθη, καὶ προαγγέλλει καὶ ἄλλα κακὰ, ἅτινα οἱ θεοὶ εἶθε ν' ἀποτρέψωσιν.

Προσβλέπει δὲ πάντοτε σκυθρωπὸς καὶ κεχολωμένος ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ τοῦ παλαιοῦ ναοῦ τὸν ἄοκνον Καλλικράτην καὶ ἐπαρᾶται αὐτῷ τὴν σειράσιν. Ἀλλὰ τὰ θερμότερα βέλη τοῦ Ἀπόλλωνος ἀφάλλοντα ἀπὸ τοῦ μετώπου τοῦ ἀκαταπονήτου. Διότι ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ κρατεῖ τὴν ἀσπίδα ὑπεράνω αὐτοῦ. Ἐπικερτομεῖ δὲ τὸν ἀντίπαλον, ὅπως καὶ ὅσον δύναται, καί, ὁσάκις τὰ κακόνοα βλέμματα ἐκείνου ὀχληρὰ αὐτῷ γίνονται, τότε ἐπιτηδεῖως ἀνακινεῖ διὰ τῶν ἐργατῶν νέφος κοριορτοῦ πλησίον τοῦ Ἐρεχθείου, ὁ δ' ἱερεὺς τρίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναγκάζεται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ.

Καὶ ἡμίονός τις δὲ νῦν γίνεταί ἀφορμὴ ἔριδος τῶν δύο ἀνδρῶν. Ἐν ταῖς ἡμίονοις δῆλα δὴ, αἵτινες πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτοὺς ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν τὴν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως ἀναβαίνουσι καὶ καταβαίνουσι φέρουσαι τοὺς μαρμάρους καὶ ἄλλα φορτία, εὕρισκετό τις, ἣτις εἶθε ἐκ τῆς ἡλικίας, εἶθε ἐκ τραύματος, ὅπερ ἐπόρισεν ἑαυτῇ τὸ ἔργον ἐπιτελοῦσα, ἀνεπιτήδειος εἰς ἐργασίαν ἐγένετο. Ταύτης δ' ὁ ὄρεοκόμος φειδόμενος, ἤθελε νὰ καταλίπῃ ἐν τῷ σταύλῳ. Ἀλλὰ τὸ χρηστὸν ζῆλον δυσαρέστως ἔσχεν ἐκ τούτου καὶ δὲν ἐκωλύθη



καὶ δερόμενον νὰ μὴ πράξει, ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν συνήθως ἔπραττεν, ἤτοι νὰ μὴ ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει τὴν Ἀκρόπολιν μετὰ τῶν συντρόφων καὶ ἄνευ φορτίου. Τοῦτο δὲ πράττει νῦν καθ' ἡμέραν καὶ πάντες γνωρίζουσι τὴν ἡμίονον τοῦ Καλλικράτους, ὡς αὐτὴν καλοῦσι, διότι ὁ Καλλικράτης ἰδίᾳ προστατεύει τοῦ ἀχρήστου μὲν, ἀλλὰ προθύμου ἐτι ζῶου. Ἡ ἡμίονος δ' αὕτη ὡς ἀργὴ ἐλευθέρα περιφέρεται ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐνίοτε περιπατεῖ πλησίον τοῦ ἱεροῦ χώρου τοῦ Ἐρεχθίδου καὶ δὴ ἐφάνη ἤδη πολλάκις θέλουσα νὰ μολύνῃ τὰς ἱεράς βοτάνας τὰς ἐμπεφυτευμένας ἐκεῖ δι' ἀνιέρου στόματος. Δι' ὃ μισεῖ ὁ Διοπίθης τὸν μονιμώτατον τοῦτον ἐργάτην τοῦ Παρθενῶνος σχεδὸν πλέον τοῦ Καλλικράτους αὐτοῦ, [καὶ οὐδόλως δύναται τις νὰ προΐδῃ, ὅποια περιπλοκαὶ ἐκ τούτου δύνανται νὰ προέλθωσιν.

Χαῖρε μαχητὰ μου! καὶ μὴ ἐνθυμοῦ μόνον τὴν διήγησιν τοῦ μητραρίου, τὴν Σαλαμίνα καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσπασίαν. Οὔτε δ' ἡ Ἥρα, οὔτε σύμπαντες οἱ ταῶνες τῆς Σάμου θὰ ἠδύναντό νὰ με κωλύσωσι νὰ μὴ ἔλθω πρὸς σέ, ἂν ἤθελες τοῦτο.» —

Οὐχὶ δὲ μετὰ μακρὸν χρόνον ἔλαβε παρὰ τοῦ Περικλέους ἡ Ἀσπασία τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν·

«Ἄγανακτεῖς, ὅτι ἀπεστέρησά σε τῆς διηγήσεως τῆς ναυμαχίας; Δὲν θέλεις νὰ με βλέπῃς παραδεδομένον μόνους τοῖς πρὸ τῆς Σάμου ἔργοις μου; Ναυμαχία τις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἴσως τὸ ἀξιοθεατώτατον τῶν θεαμάτων καὶ ὁμολογῶ, ὅτι, ὡς ἀνάγκασθην ὡς στρατηγὸς τῶν κατὰ θάλασσαν δυνάμεων παρατεταγμένος νὰ πολεμήσω πρὸς τοὺς πολεμίους, καίπερ ὑπὸ τῶν καθηκόντων τῆς ἀρχῆς τοῦ στρατηγοῦ λιάν ἀπασχολούμενος, ὅμως εὔρον καιρὸν νὰ θαυμάσω τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐξάαιρετον ὄψιν, ἣν παρέχει ὁ ἀγὼν τῶν ἰστιοδρομούντων ἐν ἀνοικτῷ πελάγει κολοσσῶν. Ἐπειδὴ



δὲ τὸ μητράριον, ἢ Κλειτώ, εὐτυχῶς μόνον τὰ πάρεργα τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν ναυμαχίαν αὐτὴν διηγῆσατό σοι, θὰ τολμήσω νῦν νὰ σοι ἱστορήσω συντόμως τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος τῶν παρὰ τῇ Σάμῳ πλοίων, ἀλλ' ὁμολογῶ σοι, ὅτι ἡ διήγησις αὕτη περὶ πολεμικῶν πραγμάτων θὰ εἶναι ἡ μόνη, ἣν καθ' ἅπασαν τὴν στρατείαν θὰ λάβῃς.

Παρὰ τῇ νήσῳ Τραγία κατέλαβον τὸν ἐκ Μιλήτου ἀναγόμενον στόλον τῶν Σαμίων. Τὴν προσβολὴν δὲ προσδοκῶν ὁ στρατηγὸς αὐτῶν παρέταξεν αὐθωρὸν κυκλοτερῶς τὸν στόλον, ἵνα προλάβῃ τὴν ταχείαν καὶ ἐξ ἀπροσδοκίτου ἐκ τοῦ πλαγίου προσβολὴν, ἣν συνήθως ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἐπιδιώκω. Ἐξέπεμψα δὲ τινὰ ταχέα πλοῖα, ἵνα διαταράξωσι περιπλέοντα τὴν κυκλοτερῆ παράταξιν, ἣ καὶ ἐξελεύσῃσι διὰ προσβολῶν ἐπιδεικτικῶν, ἢ προσποιοῦντες φυγῆς ἐκ τῆς γραμμῆς ἐχθρικόν τι πλοῖον. Καὶ ἄνεμος δὲ λίαν σφοδρὸς ἐγένετο, ὑφ' οὗ κυματουμένη ἡ θάλασσα ἐπίσης συνετέλεσεν εἰς χάλασιν τοῦ σφιγκτοῦ κύκλου τοῦ σαμακοῦ στόλου.

Ὁ στόλος δ' ἡμῶν ἴστατο ἐξ ἀρχῆς οὕτω παρατεταγμένος, ὥστε προβαλλόμενος τὰ κέρατα καὶ συγκάμπτων αὐτὰ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ ἔτοιμος ἦτο νὰ προσβάλῃ ἐκ πλαγίου πᾶσαν τριήρη, ἣτις θὰ ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἐχθρικῆς γραμμῆς.

Ἐν τούτοις δὲ κατάρθωσεν ὁ στρατηγὸς τῶν Σαμίων, ἐν ᾧ τὸ μέτωπον εἰς δεινὴν συμπλοκὴν περιεπλέκετο, νὰ σχηματίσῃ ἐκ τῶν πλαγίων κεράτων τοῦ σαλευθέντος καὶ σχεδὸν διαλυθέντος κύκλου ὀρθὴν φάλαγγα καὶ οὕτως αἴφνης, δοὺς τὸ σημεῖον τῆς ὑποχωρήσεως τῷ μετώπῳ ἐξώρμησεν ἐν ὀρθῇ φάλαγγι.

Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἡ ὀρμὴ τῆς κρατερῶς συνηρμοσμένης ταύτης φάλαγγος διετάραξε τὸ μέτωπον ἡμῶν. Διότι αἱ ὀγκώδεις τριήρεις τῶν Σαμίων αἱ τὰς πρῶρας ὁμοίας πρὸς ῥύγχη ἔχουσαι καὶ ὑπὸ ἀμέτρων κωπῶν κούφως κινού-

μεναι ἐφαίνοντο ὡς τέρατα δι' ἀμέτρων ποδῶν ἐναντίον ἡμῶν προσέρπουσαι μὲν, ἀλλ' ἔρπουσαι οὕτως, ὡς εἰ ὑπὸ πτερῶν καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐπτεροῦντο. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν συναγαγῶν καὶ ἐγὼ τὰς διεσκορπισμένας τριήρεις καὶ ταχέως συντάξας αὐτὰς ἀνέπτυξα τὴν φάλαγγα ἡμῶν καὶ κατέστησα αὐτὴν ἐπίσης συμπαγῆ καὶ σιδηρᾶν.

Τότε δεινὸς ἐξεβράγη ὁ ἀγών. Ἀλαλάζοντες δ' ὠρμήσαμεν ἐπ' ἀλλήλους καὶ σφοδρῶς καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ διετρυπῶντο τὰ μέτωπα τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν Σαμίων, οὕτως, ὥστε ἐκάστη ἀττική τριήρης πρὸς τὰς δύο πλευρὰς προσέβαλλε καὶ ἐκάστη ἐχθρική τριήρης καὶ τῶν δύο πλευρῶν ὄφειλε νὰ ὑπερασπίζη. Ὡς δ' αἱ τριήρεις τῶν Σαμίων πρὸς προτεταμένα χοίρινα ῥύγχι ὠμοίαζον, οὕτως αἱ ἡμέτεραι πρὸς θαλασσίους ὄφεις παρεβάλλοντο, οἵτινες εὐκίνητοι καὶ θανατηφόρως δάκνοντες ἐπιτήδειοι ἦσαν νὰ στρέφονται καὶ ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν περιστοιχιζόντων αὐτοὺς ῥυγχῶν. Ἐν τῇ πυκνοτάτῃ δὲ ταύτῃ παρατάζει ἐγένετο χρῆσις καὶ τῶν δεινῶν πολεμικῶν μηχανῶν ἀπὸ τριήρους εἰς τριήρη, τῶν καταπελτῶν καὶ σκορπίων, δι' ὧν τὰ βέλη ἐτοξεύοντο, καὶ τῶν φοβερῶν δελφίνων, τῶν χαλκοβαρῶν δελφίνοειδῶν μακρῶν δοκῶν, αἵτινες μετεωριζόμεναι ἐπὶ τὰς ἐχθρικὰς τριήρεις εὐστόχως ἐσφενδονίζοντο καὶ τοὺς ἰστούς κατασυνέτριβον, ἢ τὸ κατάστρωμα διετρύπων καὶ οὕτως ὡς διὰ σιδηρῶν συνδέσμων κρατοῦντες τὴν τριήρη λείαν τῶν προσβαλλόντων αὐτὴν ἐποίουν. Ἐν ᾧ δ' ἡ προσοχὴ τῶν ἐν τῇ ἐχθρικῇ τριήρει ἐπιβατῶν ἐπὶ τὰ χαλαζήδον τὸ κατάστρωμα κατακλύζοντα βέλη ἐτρέπετο, περιεκύκλουν αὐτὴν φιλοκίνδυνα μικρὰ ἀκάτια, ὧν οἱ ἐπιβάται διὰ πελέκεων τὰς κώπας κατέθρανον.

Ὡς δ' ἡ τρῶπις τὴν τρόπιν ἐγγύτερον κατὰ μικρὸν ἐπίεζε καὶ οἱ ὑψηλοὶ τοῖχοι τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν ἐχθρικῶν

τριήρων ἤπτοντο ἀλλήλων, τὰ συνενούμενα καταστρώματα ἀπετέλεσαν πεδῖον μάχης, ἐφ' οὗ οἱ ὀπλίται δόρυ καὶ ξίφος φέροντες ἀντιμέτωποι ἀντιπαρετάττοντο καὶ οἱ τολμηρότεροι αὐτῶν καὶ εἰς τὰ ἐχθρικά πλοῖα εἰσάρμων, ἵνα προσβάλῃσι πρὸς τοὺς πολεμίους. Κατάρθωσαν δέ τινες τῶν ἡμετέρων ν' ἀποσφάζωσι τὸ πλήρωμα ἐχθρικής τινος τριήρους, νὰ ζωγρήσωσι τριήραρχόν τινα καὶ κατασχόντες τὸ πηδάλιον ν' ἀναγκάσωσι τοὺς ἀόπλους ἐρέτας νὰ εἰσποιήσωσι τὸ αἰχμάλωτον πλοῖον ἐκ τῆς ἐχθρικής τάξεως εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν.

Καὶ ἔνδοξον μὲν ἡρωϊκὸν φρόνημα ἐπεδεικνυον οἱ τὰ τοιαῦτα τολμῶντες, ἀλλ' ἐγὼ ἀπεδοκίμαζον τὴν ἄμετρον ταύτην ὄρμην τῆς ἰδιωτικῆς ἀνδρίας φρονῶν, ὅτι ἐν ταῖς ναυμαχίαις ὄφειλον νὰ φεῖδωμαι, ὡς δυνατὸν, τοῦ αἵματος τῶν μαχητῶν καὶ νὰ πειράωμαι τὰ πλοῖα μᾶλλον, ἢ οἱ ἄνδρες νὰ μάχωνται. Διὰ τί ν' ἀπολλύωνται οὗτοι, ὅταν ἐκεῖνα δι' εὐτόλμων, ταχειῶν καὶ δεξιῶν κινήσεων τὴν κρίσιν νὰ ἐπιταχύνωσι δύνωνται; Δι' ὃ παρέπλευσα παρ' ἑκαστον τῶν πλοίων καὶ παρήνευσα τοῖς τριηράρχοις διὰ τῶν ἐμβόλων μᾶλλον καὶ τῶν χαλκῶν ὀξέων δοκῶν, ἢ διὰ τοῦ ξίφους καὶ τῆς λόγχης νὰ μάχωνται, καὶ τὰ πλοῖα οὐχὶ ὡς ἀκροπόλεις, ἀλλ' ὡς ὄπλα νὰ θεωρῶσι. Κατενόησαν δ' ἐκεῖνοι τοὺς λόγους μου, καὶ, ὡς οἱ Σάμιοι πλείστα μὲν ἄχρηστα καταστάντα πλοῖα ἐκ τῆς τάξεως ἐξείλκον, διὰ δὲ τῶν λοιπῶν ἐγγύτερον ἐγίνοντο, εὐχερέστατον ἡμῖν ἐγένετο νὰ ἐπιπέσωμεν ἐκ τῶν πλαγίων διὰ τῶν πλοίων τοῦ προβεβλημένου κέρατος.

Καὶ ἤδη τούτῳ μόνον προσείχομεν, νὰ καταποντίζωμεν τὰ ἐχθρικά πλοῖα, καὶ ἀληθῶς μόνον τὰ πλοῖα ἐμάχοντο τότε. Πρὸς τῇ ἐμβριθεῖ δὲ φορᾷ τῶν ἐμβόλων, πρὸς τῇ ὄρμῃ τῶν χαλκῶν προεμβολίδων ἐδοκιμάσθησαν καὶ αἱ ὑπ' ἐμοῦ ἐξευρεθεῖσαι σιδηραῖ χεῖρες, αἵτινες πολλὰ τῶν σαμμα-

κῶν πλοῖα συνέλαβον καὶ συνείχον ἀλύτως συμπλέκουσαι. Τῷ βαρεῖ δὲ δούπῳ τῶν συγκρουομένων δοκῶν τῶν πλοίων ἀνεμιγνύετο καὶ ὁ ὄξύς κρότος τῶν θραυομένων κωπῶν, ὁσάκις ἐν τῶν πλοίων ἐν ταχείᾳ εὐστόχῳ ἐπιδρομῇ παρὰ τὸ ἀντίπαλον παραπλέον τὰς προβεβλημένας κώπας ὡς ξηροὺς κλάδους δένδρων κατέθραυεν.

Τέλος δ' ἐσάλευσαν μὲν τὰ πλοῖα τῶν Σαμίων καὶ εἰς ἀταξίαν περιέπεσον, ἀλλὰ δὲν ὑπεχώρουν. Ὅργισθεις δ' ἐγὼ διὰ τὸ θράσος καὶ δυσανασχετῶν ἐπὶ τῷ ἀτελευτήτῳ ἀγῶνι ἔτοιμος ἤμην νὰ διατάξω νὰ ὑφάψωσι φορταγωγὰ τινα πλοῖα φέροντα στυπτεῖον καὶ φρύγανα, καὶ νὰ ρίψωσιν αὐτὰ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἵνα κατακαύσω τὰ λείψανα τοῦ ἀνυποτάκτου στόλου τῶν Σαμίων, ὅτε αἰφνης φοβερὸς λίθος κατὰ τοῦ ἴστοῦ αὐτῆς τῆς τριήρους μου ἐξετοξεύθη. Καὶ τοῦ μὲν ἴστοῦ δὲν ἔτυχεν, ἀλλ' ἐπληξεν τὸν κυβερνήτην, ὃς ἐν τῷ ἄρμα, συρραγείσης τῆς κεφαλῆς, ἀπὸ τῆς ἕδρας παρὰ τὸ πηδάλιον κατέπεσε. Καὶ τὸ πηδάλιον δὲ καὶ πᾶν τὸ παρ' αὐτῷ εὐρισκόμενον κατασυνέτριψεν ὁ λίθος κυλισθεὶς. Εἶχε δ' ἐκτοξεύσασα αὐτὸν ἡ ναυαρχὴ τῶν Σαμίων, ὅθεν ἐνόησα, ὅτι ὁ Σάμιος ναύαρχος πρὸς ἐμὲ νὰ πολεμήσῃ ἤθελεν. Ἄλλ' ἐπὶ πλοίου ἄνευ πηδαλίου ἦτο ἀδύνατον ἂν ἀντιτάξω ἑμαυτόν. Δι' ὃ ταχέως καὶ λάθρα καταβαίνω διὰ κλίμακός τινος ἐκ τῆς πρύμνης εἰς ἀκάτιον καὶ πτερωτὸς ἐπιβαίνω ἐτέρου πλοίου, τῆς Παρθένου, καί, ἐν ᾧ ἡ σαμμακὴ ναυαρχὴς ἐπὶ τὴν ἀπήδαλον λείαν ἄρμα, ἵνα ἐλκύσῃ αὐτὴν τε καὶ ἐμέ, ὡς οἱ Σάμιοι ἐνόμιζον, αἰχμάλωτον, ἐπιπίπτω ἐγὼ βέλους ὀξύτερος μετὰ τῆς Παρθένου ἐκ τῶν πλαγίων κατὰ τῆς ναυαρχίδος καὶ διατρυπῶ αὐτὴν οὕτως, ὥστε πληρωθεῖσα ὕδατος αὐθαρῶν ἐκλινε καὶ κατεποντίσθη. Ὁ ναύαρχος δ' αὐτὸς ἦτο ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων, οἵτινες ὑπὸ τὴν βροχὴν τῶν βελῶν τῶν ἡμετέρων δεινῶς ἀλαλαζόντων κολυμβῶντες



χαλεπῶς καὶ μόλις ἐσώθησαν. Τότε δ' ὑπεχώρησαν οἱ Σάμιοι καὶ ἡ νίκη ἦτο ἡμετέρα.

Τῇ ἐσπέρᾳ δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἦλθεν ὁ Σάμιος ναύ-  
 αρχος Μέλισσος ἐν ἀδείᾳ πρὸς με εἰς τὸ πλοῖον, ἵνα πρα-  
 γματευθῆ̄ περι τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἠξίου τοιαῦτα, οἷα ἀποδεχό-  
 μενος δικαίως ὡς ἠττημένος θὰ ἐθεωρούμην. Ἀνήγγειλε  
 δ', ὅτι ὁ μὲν στόλος τῶν Σαμίων ἠττήθη, ἀλλ' ἡ πόλις εἶναι  
 ἱκανὴ μακρὰν ἔτι πολιορκίαν νὰ ὑπομείνῃ. Πρὸς δ', ὅτι καὶ  
 φοινικικὸς στόλος εἰς ἐπικουρίαν ἔρχεται καὶ ὅτι χρήματα  
 πολλὰ προσφέρει αὐτοῖς ὁ τῶν Σάρδεων σατράπης. Ἐξέφηνε  
 δ' ὁ Μέλισσος κατὰ τὴν συνδιάλεξιν τοσαύτην γλισχρότητα  
 καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην, ὅσῃν φιλόσοφος τις μόνος νὰ ἐπι-  
 δεῖξῃ δύναται. Μέγας δ' εἶναι τὸ σῶμα καὶ προβεηκῶς τὴν  
 ἡλικίαν καὶ ὁ τύπος τοῦ σύννου σοφοῦ τοσοῦτον ἐμφαντικῶς  
 ἐκ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἐκφαίνεται, ὥστε ἀπίθανον ἐφαίνετό  
 μοι, ὅτι ὁ πρὸ ἐμοῦ ἀνὴρ αὐτὸς ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἠγούμενος  
 πρὸ μικροῦ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὃν μετὰ νεανικῆς εὐκινή-  
 σιας εἶδόν κολυμβῶντα ἐπὶ τῆς πλήρους λειψάνων θαλάσσης.  
 Ἀπέβλεπον δ' εἰς αὐτὸν ὡς εἰς τὸν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος  
 ἔκλαμπρον φιλόσοφον τῆς σχολῆς τοῦ Παρμενίδου. Αὐτὸς  
 δ' ἐγὼ νῦν δὲν δύναμαι νὰ εἶπω, ὅπως ὁ λόγος ἡμῶν λελη-  
 θότως καὶ κατὰ μικρὸν περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐτράπη. Ἀλλὰ  
 βέβαιον εἶναι, ὅτι τελευτῶν σπουδῇ ἐξηγεῖτό μοι, ὅτι, ἂν  
 ὑπάρχει τι, εἶναι ἀίδιον, τὸ δ' ἀίδιον εἶναι καὶ κατὰ τόπον  
 ἄπειρον· εἶτα δ', ὅτι τὸ ἀληθῶς ὄν εἶναι ἓν τι καὶ ἄπειρον  
 καὶ περιλαμβάνει πάντα ἐν ἑαυτῷ· διότι ἂν ὑπῆρχον δύο, ἢ  
 πλείονα ἄπειρα ὄντα, τότε θὰ περιέγραφον ἀλληλα καὶ  
 κατ' ἀκολουθίαν δὲν θὰ ἴσαν ἄπειρα. Ἐπειτα δ', ὅτι τὸ ὄν  
 πρέπει νὰ εἶναι ὅμοιον ἑαυτῷ, διότι ἂν ὑπῆρχέ τι ἀληθῶς  
 ἀνόμοιον, τότε δὲν θὰ ἦτο τὸ ὄν ἓν, ἀλλὰ πολλὰ, πολλὰ  
 δὲ δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσι, διότι εἶναι ἀπατηλόν, ὅτι



πολλά υπάρχουν και δόξα τῶν αἰσθήσεων, οὐχὶ δὲ τῆς νοήσεως . . .

Ὅτε δὲ τυχαίως προσελθόντες τινὲς τῶν στρατηγῶν καὶ τριηράρχων τῶν περιέργως τὸ ἀποθᾶν τῶν περὶ εἰρήνης λόγων ἀναμενόντων ἤκουσαν ἡμῶν, τοῦ ναυάρχου τῶν Σαμίων καὶ ἐμοῦ, περὶ τοῦ ἀπείρου καὶ ἀτελευτήτου καὶ μὴ γεννωμένου ὄντος διαλεγομένων ἐξεπλάγησαν καὶ σχεδὸν κεχηνότες ἔμενον. Ἐκ τούτου καὶ ἡμεῖς ἐκινήθημεν εἰς γέλωτα αἰσθόμενοι, ὅτι ἡμεῖς, οἵτινες πρὸ μικροῦ ἔτι διὰ τῶν ἐμβόλων καὶ τῶν θανατηφόρων βελῶν ὡς λυσσῶντες ἐμαχόμεθα, νῦν εἰς τοιοῦτους λόγους περιεπέσομεν. Ἄλλ', ὅτι μὲν ὁ Μέλισσος ἰσχυρίζετο, εἶχον ἀκούσας ἐν Ἀθήναις πολλάκις παρὰ τοῦ Ζήνωνος, ἡ δὲ διδασκαλία τῶν Ἐλεατῶν πάντοτε λίαν εὐνοϊκῶς διετίθει με, ὥστε δὲν ἡδυνάμην νὰ σιγήσω καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ διάλογος ἡμῶν ἐγένετο σχεδὸν ὅλως φιλοσοφικός.

«Ὅποσον ὠφελιμώτερον θὰ ἦτο,» εἶπον πρὸς τὸν Μέλισσον, ὅτε ἀπηλλαττόμεθα, κατασεῖων τὴν χεῖρα αὐτοῦ, «ἀν πάντες οἱ Ἕλληνες οἱ ἀπανταχοῦ τῶν παραλίῶν καὶ τῶν νήσων κατοικοῦντες ὡς κοινόν τι ἐπιδιώκοντες συνηγούμεθα σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἐν κοινὸν ἀπετελοῦμεν!»

Κεραυνὸς δ' ἐξήκοντίσθη ἐκ τῶν φαιῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σκυθροποῦ Σαμίου ἐπ' ἐμὲ ταῦτα λέγοντα.

«Ἀναμφιλόγως,» εἶπε σκωπτικῶς καὶ ἐμπίκρως μειδιῶν, «ἐλπίζεις, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ θὰ δυνηθῶσιν ὑπάγουσαι εἰς τὸ δίκτυον αὐτῶν πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐκόντας, ἢ ἄκοντας νὰ συνενώσωσιν αὐτοὺς εἰς ἓν κοινόν;»

Κατενόησα δ', ὅτι ἠσθάνετο ὁ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος νήσου μαχόμενος ἀνὴρ καὶ ἐξετίμησα τὸ αἶσθημα.

Τοιαύτη ἡ τύχη ἀληθῶς πάντων τῶν εὐνων σκοπῶν καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν! Ἀείποτε προσκρούουσι πρὸς τὴν ἐναντιότητα

εὐτελῶν συμφερόντων, ἅτινα κυρίως πρέπει καὶ προωρισμένα εἶναι νὰ θυσιάζωνται ὑπὲρ τῶν κοινῆ συμφερόντων. Πικρὸν δὲ μισθὸν ἀπολαμβάνει ὁ συλλαμβάνων ἐν ἑαυτῷ τὴν γνώμην τῆς συστάσεως μεγάλου κοινοῦ, μεγάλης ἐνότητος, καὶ ἐργαζόμενος ὑπὲρ αὐτῆς. Διότι ὁσάκις παρῶρμησα τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐνότητα, πάντοτε ὑπῶπτευσαν, ὅτι ἐν τοῖς λόγοις μου ὑπολανθάνει πλεονεξία τις τῶν Ἀθηναίων, ἢ ἡ ἴδια ἐμοῦ φιλοδοξία. Οὕτως αἰσθάνεται τις ἑαυτὸν καὶ τὰ βέλτιστα ποθῶν καὶ δρῶν συστελλόμενον καὶ συνωθούμενον εἰς τὴν στενὴν χώραν τῶν πατρῶων. Διὰ τοῦτο δὲ πολλάκις ἐπὶ τινα χρόνον πᾶσα ἐν ἐμοὶ ὀρμὴ εἰς ἔργα καὶ εἰς σπουδαίας ἐπιχειρήσεις ἀφανίζεται καὶ καταφεύγω τότε εἰς τὴν ἀνέφελον χώραν τῶν ἰδεῶν, ἐν ἣ ἡ διάνοια δύναται νὰ κινήται ἐλευθέρᾳ ἰπταμένη. Ὅσάκις δ' ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς νυκτὸς εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀκινήτου πλοίου ἐξερχόμενος ὑπεράνω μὲν ἑμαυτοῦ τὸν ἀστροχίτωνά οὐρανόν, ἔμπροσθεν δὲ τόσους ἀκινήτους ἰστούς καὶ ὑπεράνω αὐτῶν τὸν ἄπειρον αἰθέρα βλέπω, οὐδὲν ἕτερον δ' ἀκούω, ἢ τὸν ἤρεμον καὶ ὄνειροτόκον καχλασμόν τοῦ θαλασσοῦ κύματος, ὄνπερ ἢ ἐσπερινὴ αὔρα διεγείρει, τότε ἐνθυμούμαι τὸν Μέλισσον καὶ οὐ μόνον σκοποῦμαι, ἀλλὰ καὶ αἰσθάνομαι τὴν ἄπειρον ἀρχικὴν ἐνότητα τοῦ παντός. . .

Πλεονάκις δ', ἢ ὅσον πιστεύεις, ἀναμνησκομαί σοῦ, τῶν ἐν Ἀθήναις φίλων καὶ ἐκείνων, ἅτινα εἰς τέλος αἱ χεῖρες αὐτῶν προβιάζουσι. Νῦν δ', ὅτε τὸ δυσχερέστατον ἐνταῦθα, ὡς φαίνεται, ἐπερατώθη καὶ μακρὰ καὶ ἄχαρις πολιορκία εἰς ἀνάπαυσιν πρὸς ἀργίαν ὁμοιάζουσαν βία ἐξαναγκάζει με, δύναμαι ἴσως νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ποθῶ τὰς Ἀθήνας καὶ οὐδόλως αἰσχύνομαι ὁμολογῶν τοῦτο.

Τὸ δ' ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ τοῦ Παρθενῶνος δυστύχημα τοῦ ἐργάτου, ὅπερ ὁ Διοπέιθης τοσοῦτον ἐμπείρως καὶ πανούργως ἐξεκαρπώσατο, σφόδρα ἐλύπησέ με. Ἐδεήθην δὲ τοῦ Ἴππο-

κράτους παραλαβών νά θεραπεύση τόν παθόντα, ἂν ἔτι ἐν τοῖς ζῶσιν εἶναι, καί ὑπισχνούμαι, ὅτι, ἐάν κατορθώσωμεν νά σώσωμεν αὐτόν καί νά κατασχύνωμεν τόν Διοπεΐθην, θά ιδρύσω ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς χάριν θωμὸν τῆς Παλλάδος Ὑγείας.

Περὶ τῆς χρηστῆς δ' ἡμίονου τοῦ Καλλικράτους νομίζω, ὅτι πρέπει νά θεωρῆται ὡς πλάσμα τι, ὅπερ διὰ τῆς προθυμίας καί ἐθελουργίας ἄξιον τῆς προσοχῆς τῶν Ἀθηναίων ἑαυτὸ ἀπέδειξεν. Ἴνα δὲ φυλάξω αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς κακονοίας τοῦ Διοπεΐθους κινδύνων, κατάρθωσα νά πορίσω αὐτῇ τὴν χάριν, κατ' ἀρέσκειαν, ὅπου ἂν θέλῃ, νά λιχνεύῃ καί νά βόσκη καί, ἐάν ξένον τι κτῆμα ἰδιοποιήσῃται, ἢ τινα βλάβην τινὶ προξενήσῃ, τὸ ταμεῖον τῆς πόλεως ν' ἀποτίνη τὴν βλάβην.» —

Δὲν ἔλαβε δὲ καιρὸν ἡ Ἀσπασία ν' ἀντεπιστεῖλῃ τῷ Περικλεῖ καί ἐδέξατο αὐτῆς νέαν βραχεῖαν ἐπιστολὴν βεβαοῦσαν τὰ τοῦ δυστυχήματος, ὅπερ τὸν Ἀθηναϊκὸν στρατὸν εἶχε καταλαβόν, ὅτε ὁ Περικλῆς κατὰ τοῦ φοινικικοῦ στόλου εἶχεν ἐκπλεύσας.

Διὰ βραχέων δὲ μνείαν ἐποιεῖτο τούτων ὁ Περικλῆς ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἐπιστολῇ. Εἶτα δ' ἔγραφεν·

«Θά πιστεύσης, ὅτι ἦτο δυνατόν νά συμβῇ ἐν μέσῳ Ἑλλήνων ὅ,τι συνέτυχέ μοι, ὅτε τοὺς κατὰ γῆν τὴν Σάμον πολιορκούντας ἐπεσκεψάμην, οἵτινες ἐκ τῆς ἐξόδου τῶν Σαμίων ἐπίσης πολλὰ ἔπαθον; Ὅξεῖς θρήνοι ἀντήχουν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ὅτε προσηρόμην. Κατέλαβον δὲ τὸν ἱερέα τοῦ στρατοῦ ἔτοιμον θυσίαν Διὶ τῷ Σωτῆρι νά προσενέγκῃ καί ἐν μέσῳ ἐκείνων, οἵτινες τὸν θωμὸν καί τὸν ἱερέα περιστοιχίζον, εἶδον πεντήκοντα αἰχμαλώτους Σαμίους ἰσταμένους καί τὰς χεῖρας δεδεμένας ἔχοντας. Ἡρώτησα δέ, πρὸς τίνα σκοπὸν εὐρίσκοντο ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἵτινες ὡς

δεδεμένα ιερεῖα πρὸ τοῦ θωμοῦ ἴσαντο; Καὶ ἔμαθον, ὅτι ὁ ὑπὸ τῆς πόλεως ταχθεὶς μάντις ἔμαντεύσατο, ὅτι τοῦτο ἀπῆτει Ζεὺς ὁ Σωτήρ, νὰ θύσῃσι θυσίαν μεγάλην πεντήκοντα αἰχμαλώτων Σαμίων, καὶ ὅτι ἔτοιμοι ἦσαν νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν μαντείαν τοῦ μάντεως. Τότε ἀντέστην ἐγὼ τῷ μάντει καὶ τῷ ἱερεῖ κηρύξας ψευδὲς τοῦτο, ὅτι οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων ταῖς ἀνθρωποθυσίαις ἀρέσκονται, καὶ εἶπον, ὅτι ἐξήρκει μόνον νὰ στίξωσιν εἰς τὸ μέτωπον αὐτῶν σάμαιναν οἶαι, αἱ ὑόπρφοροι σαμακαὶ τριήρεις, ἵν' ἀνταποδῶσι τὴν ὕβριν, ἣν πρὸ μικροῦ εἰς τοὺς αἰχμαλώτους ἡμῶν οἱ Σάμιοι εἶχον ὑβρίσαντες στίξαντες εἰς τὸ μέτωπον αὐτῶν γλαῦκα.

Νῦν δὲ πολιορκούμεν ἐκ νέου τὴν πόλιν προσβάλλοντες αὐτὴν κατὰ γῆν διὰ τῶν κριῶν καὶ καταπελτῶν.

Αἱ ἐπιστολαὶ δ', ἃς παρὰ τῆς Τελεσίπτης κομίζομαι οὐδὲν πλέον, ἢ ἐγκλήματα κατὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου περιλαμβάνουσιν.» —

Ἡ Ἀσπασία δ' ἀνταπέστειλε τὰ ἐξῆς·

«Πολλὰ καὶ σπουδαῖα, προσφιλεῖς Περικλείς, ἀνήγγειλάν μοι αἱ δύο τελευταῖαι ἐπιστολαί, τινὰ μὲν, ἅτινα χαρᾶς ἐπλήρωσάν μου τὴν ψυχὴν, καὶ ἐφ' οἷς ἀνεβρύαζα, καὶ ἄλλα, ἅτινα, εἰ καὶ ἐπὶ μικρὸν μόνον, ὅμως εἰς φόβον περὶ σοῦ ἐνέβαλόν με. Ἀλλὰ, διὰ τί τοσοῦτον ἐγκαλῶ τῇ μεταβολῇ ταύτῃ τῶν συμβάντων καὶ τῆς τύχης; Δὲν ἐκφαίνεται ἐν τῇ μεταβολῇ δὴ ταύτῃ ἀμετάβλητος καὶ λαμπροτέρα ἢ σὴ προσφιλεῖς εἰκῶν; Δὲν ἐχαρακτήρισας ἀκουσίως, ὡς ἐπεθύμουν, σὺ αὐτὸς σεαυτὸν; Ὅπόσον δὲ πενιχροὶ εἶναι οἱ λόγοι, καὶ ὅπόσον ἐμφαντικώτερον ἐν φίλημα ἐπὶ τοῦ μετώπου σου θὰ ἐξέφαιναν, ὅτι αἰσθάνομαι! Ἡ ἡμέρα ταχέως παρέρχεται, ὅταν ἐνθυμῶμαι σὲ καὶ ὑπὸ τὴν κρούσιν τῶν χορδῶν τῆς λύρας μου τὰ ἄσματα τῆς Σαπφοῦς ψάλλω.

Ὁ Φειδίας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν εἶναι ἀκάματοι. Βεβυ-



θισμένοι δ' εἰς τὸ καθήκον καὶ ὡς ὑπὸ δαιμονίας τινὸς δυνάμεως κατεχόμενοι μὴ αἰσθάνονται, ὅτι ἐκτὸς αὐτῶν συμβαίνει. Συγχώρησον δ' αὐτοῖς, διότι μόνον χάριν σου καὶ εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματός σου ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ἐργάζονται! —

Περὶ δὲ τοῦ μικροῦ Ἀλκιβιάδου ἀκούω καὶ ἐγὼ τινα· διότι ἤρξατο ἐλκύνει τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων. Καὶ πολλοὶ μὲν εἶναι οἱ ὠστιζόμενοι περὶ αὐτὸν ἐν τῇ παλαιστρᾷ, ἢ ὅπου ἂν ἄλλοθι φαίνεται, ἀλλ' ἐκεῖνος μόνον περὶ τοῦ Σωκράτους φροντίζει, διότι ἴσως οὗτος δὲν κολακεύει αὐτόν. Ὅτε δ' ἐσχάτως ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ ἐξήλθε φέρων ἐν τῷ κόλπῳ ὄρτυγα, τὸ προσφιλὲς αὐτῷ πτηνόν, πολὺς ὄχλος περὶ αὐτὸν ὠστιζέτο. Ὡς δ' αὐτὸς βία τοῦτους προσεῖχεν, ἐξέφυγεν ἐκ τοῦ κόλπου ὁ ὄρτυξ. Ἐκ τούτου δ' ὁ παῖς δεινῶς ἐμάνη καὶ τοῦτο ἀφορμὴ ἐγένετο νὰ διεγείρῃ τὸ ἦμισυ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων εἰς σύλληψιν τοῦ ὄρτυγος τοῦ Ἀλκιβιάδου. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ Ἀθηναῖοι! Ἐν τοῦτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι διὰ τοιούτων θαυραμάτων διαθρύπτοντες τὸν παῖδα πράττουσι τοῦτο μάλιστα, διότι ὁ Περικλῆς εἶναι ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ, ὁ μέγας Περικλῆς, ὃς μετὰ τὴν ἐν Τραγίᾳ νίκην, εἶπερ ποτέ, ὁ μέγιστος τῶν ἡρώων τῆς ἡμέρας εἶναι.

Μόνος δ' ὁ Διοπίθης κρυφῆ ἔχθαιρει σε καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος καὶ ἡ σὴ Τελεσίππη. Ἴστανται δὲ μετ' αὐτῶν οἱ ἀρχαῖκοι ἐταῖροι οἱ τὴν ἄκναπτον καὶ ἄγροικον χλαμύδα φέροντες καὶ τὸν κρωδύλον ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς κεφαλῆς συμπεπλεγμένον, οἱ ἀλαζόνες, ἀρχαῖοι Μαραθωνομάχοι, οἱ ἀτεράμονες καὶ πρίνινοι γογγυσταὶ καὶ σεμνότυφοι φιλόλακωνες, οἱ μακρὰν τὴν κόμην φέροντες καὶ γυμναζόμενοι καὶ λιμώττοντες καὶ οὐδέποτε λουόμενοι καὶ διὰ τῶν ροπάλων τοὺς λίθους τῶν ἀγυῶν κρούοντες καὶ παταγοῦντες



καὶ τινες τῶν ἐπὶ σοφίᾳ μεγαλαυχούντων μεριμνοφροντιστῶν καὶ συλλαβοπευσιλαλητῶν, τῶν γυμνοπόδων, τῶν τὸν τρίβωνα φερόντων καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπώντων καὶ τὴν ῥίνα ὑπὸ τὸν ἀκτένιστον καθειμένον πώγωνα κρυπτόντων καὶ τὴν σιαγόνα ὡς ἐν θυλακίᾳ ἐν τῷ ὑπ' αὐτῷ εὐκόλῳ ἀνθερεῶνι φερόντων. Πάντες δ' οὗτοι νομίζουσιν, ὅτι ἐν τῇ ἀπουσίᾳ σου, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐρήμους θὰ τρυγήσωσιν ἀμπέλους.

Ἡ δὲ Θεοδότῃ, ὡς μανθάνω, ὁμνυεὶ πάντοτε, ὅτι θεβαίως θὰ ἴδῃ τὸν ζιφίαν Περικλέα σφαδάζοντα ἐν τῷ δικτύῳ αὐτῆς. Φαίνεται δ', ὅτι αὕτη δολογράφει τι ἔτι μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Ἡ δ' Ἑλπινίκη παρατρίβεται τοὺς πόδας παροξύνουσα τοὺς φίλους καὶ φίλας αὐτῆς ἐπ' ἐμέ. Καταδιώκομαι δ' ὑπ' αὐτῆς καὶ τῆς σύμβιου σου ἀπροκαλύπτως· διότι καταλαμβάνουσαί με ἄοπλον καὶ ἀφρούρητον νομίζουσιν, ὅτι εὐάλωτος καὶ θεβαία λεία εἶμαι.

Ὁ δ' Εὐριπίδης φαίνεται θέλων νὰ ἐξελέγξῃ ὡς ψευδῆ, ὅσα ὁ συστράτηγος Σοφοκλῆς περὶ αὐτοῦ εἶπε. Βλέπω δ' αὐτὸν πάντοτε σπουδαῖον καὶ σκυθραπὸν καὶ σύννου. Ἐν τούτοις, παρόντος τοῦ Σακράτους, κατέστησέ με κοινωνὸν τῶν ἐκ τοῦ γάμου αὐτοῦ συμφορῶν. Ὅποιαν δέ τινα ἐχαρακτήρισε τὴν σύμβιον αὐτοῦ περιττὸν νὰ σοι εἶπω, διότι ἡ γαμετὴ ἐκείνη τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ εἶναι ἢ εἰκᾶν τῆς δεσποίνης Τελεσίππης. Ἄλλ' ἄκουσον, ὅτι βουλευέται νὰ πράξῃ ὁ ποιητὴς, ἵν' ἀπαλλαγῇ τῆς δυσανασχέτου ἐκείνης κοινωνίας. Ἔχει ἐν νῷ ν' ἀποβάλλῃ τὴν γυναῖκα καὶ νὰ συνάψῃ γάμον ἀρμοδιώτερον συνάδοντα τοῖς πόθοις τῆς ψυχῆς — Προσφιλές ἀθλητὰ Περικλείς, τί λέγεις πρὸς τὴν ἀνδρικήν ταύτην πρόθεσιν τοῦ ποιητοῦ;» —

Μετὰ τινα δὲ χρόνον ἔγραψεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Ἄγνοῶ, ἂν εἶμαι ἄξιος τοῦ ἐπαίνου, ὃν ἐπὶ τῇ καλο-

κάγαθία με ἐπαινεῖς. Ἄλλ' ἡ ψυχὴ μου τὴν μεγίστην πικρίαν αἰσθάνεται ἐπὶ τῇ ἰσχυρογνωμοσύνῃ τῶν αὐθάδων Σαμίων καὶ θὰ τιμωρήσωμαι αὐτοὺς βαρέως, ὅταν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα πρὸς τοῦτο.

Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ ταύταις τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς χαλεπότητος εἶναι μοι ὁ εὐγενὴς καὶ εὐθυμὸς Σοφοκλῆς λίαν ἀσπαστὸς ἐταῖρος. Καὶ ὡς συστράτηγος δὲ λίαν ἰκανὸς ἀπεδείχθη. Διότι χρησιμώτατος φαίνεται μοι μάλιστα, ὅπου πρὸς εἰρηνικὴν τινα διαλλαγὴν αὐτὸν πέμπω. Ὡς διαλλακτῆς δὴλα δὴ καὶ μεσίτης πανταχοῦ ὄντως ἐνεργεῖ, ὡς εἰ μαγείαν τινα κέκτηται. Καὶ τί θαυμαστόν; Οἱ τρόποι αὐτοῦ εἶναι τοσοῦτον χαρίεντες, ὥστε τοῖς πᾶσιν ἀγαπητὸς γίγνεται. Ἴσταται δὲ πάντοτε πιστῶς παρ' ἐμοὶ βοηθῶν εἰς τὸν κατευνασμὸν τῶν ἀγρίων παθῶν, ἅτινα ἐν μακρῷ πολέμῳ πάντοτε εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαχητῶν εἰσδύνουσιν. Ὅποσάκις πρέπει τοὺς ἀγράφους νόμους τῆς ἀνθρωπότητος κυρίους ν' ἀποδείξωμεν, ἢ δεινὰς δεισιδαιμονίας νὰ διασκεδάσωμεν! Καλῶς δὲ γνωρίζεις, ὅποσον πρὸς τοῦτο καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐργασθῶμεν πρέπει.

Ὅσάκις δὲ θύελλα ἐκρήγνυται, ἢ κεραυνὸς ἐνσκήπτει εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, ἢ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου μου ἐν ἐκλείψει τοῦ ἡλίου ἔξω ἑαυτοῦ γίγνεται, τότε πρέπει πᾶν ὅ,τι περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν φυσικῶν τούτων φαινομένων παρὰ τοῦ Ἀναξαγόρου ἔμαθον ἀντλῶν ἐκ τῆς μνήμης νὰ λέγω, ἵνα καταπραῦνω τοὺς ἐκπεπληγμένους.

Ἀλλὰ σοὶ διηγούμαι, ὅπως ἐκπρεμνίζω τὰς δεισιδαιμονίας τῶν ἄλλων, καὶ ἐπιλανθάνομαι, ὅτι σὺ ἐνίστε ἐμοῦ αὐτοῦ κατηγορεῖς, ὅτι δουλεύω τοιαύταις δεισιδαιμονίαις. Ἐρωτᾷς τὸν σύμβιον τῆς Τελεσίππης, ὅ,τι λέγει πρὸς τὴν ἀνδρικήν πρόθεσιν τοῦ Εὐριπίδου; — Ὅταν εἰς Ἀθήνας ἐπανέλθω, ἀπὸ στόματος θὰ δῶ τὴν ἀπόκρισιν.»

Ἄσπασία II.

Ταῦτα ἔγραφεν ὁ Περικλῆς.

Ἐννέα δ' ὄλους μῆνας ἀντίστατο ἡ θρασεῖα νῆσος καὶ πολλαὶ ἐπιστολαὶ ἔτι διεβιάσθησαν ἐκ Σάμου εἰς Ἀθήνας, παρὰ τοῦ Περικλέους πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ τάνάπαλιν νέα ἀγγέλλουσαι.

Τέλος δ' ἔγραφεν ὁ ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὴν Μιλησίαν φίλην·

«Ἡ Σάμος κατὰ κράτος ἐκυριεύθη· τὸ θράσος τοῦ Μελίσσου κατεκλάσθη· ἡ εἰρήνη ἐγένετο. Οἱ Σάμιοι παραδίδουσι τὸν στόλον καὶ κατεδαφίζουσι τὰ τεῖχη.

Ἄλλ' ὅμως δέν μοι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπανέλθω εὐθὺς εἰς Ἀθήνας. Ὅφειλω πρότερον νὰ ἐκπλεύσω εἰς Μίλητον, ἔνθα πολλὰ νὰ εὐθετήσω ἔχω.

Βραχεῖα δὲ θὰ εἶναι ἡ ἀναβολὴ αὕτη καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ θὰ ἴδωμεν αὖθις ἀλλήλους.

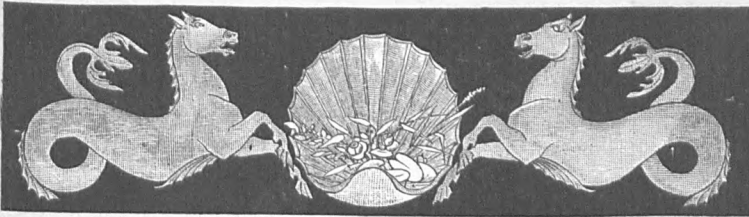
Χαρὰ δὲ κατέχει πάντας τοὺς ναύτας καὶ οἱ τριήραρχοι ἀπολαύουσι τῆς εἰρήνης μετὰ τῶν φίλων αὐτῶν, ὧν τινες κατὰ τὴν μακρὰν πολιορκίαν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Σάμον ἦλθον. Αἱ καλάι δ' αὐταὶ ἐπηγγείλαντο μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Σάμου ἐν τῇ πόλει τοῦ πολυμνήτου ναοῦ τῆς Ἥρας καὶ ναὸν τῆς θεοῦ τοῦ Ἐρωτος ἰδίως ἀναλώμασι νὰ ἐγειράσῃ. Φαίνονται δ' ἔτοιμα τὴν ἐπαγγελίαν νῦν ἀληθῶς νὰ ἐκπληρώσῃ. Πρὸ τινων ἡμερῶν δ' ἀφίκετο καὶ ἡ Θεοδότῃ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φίλου αὐτῆς Ἴππονίκου, ὃς τοσοῦτον φιλόπολις εἶναι, ὅσον καὶ ἀβροδίατος καὶ δέν ἐπερῖψεν ἄλλον ἀνθ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὅπερ ὡς τριήραρχος ἐξήρτησεν, ἐξεστράτευσεν.

Χαῖρε! Ἐν Μιλήτῳ, τῇ πατρίδι σου θὰ ἐνθυμῶμαι ἀδιαλείπτως σοῦ!» —

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀναγνοῦσα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐγένετο σύννους.

Εἶτα δὲ διέγνω τι.

Τῇ δ' ὕστεραία εἶδον αὐτὴν συνεσκευασμένην καὶ καταβαίνουσαν εἰς Πειραιᾶ ἐν συνοδίᾳ δούλης καὶ ἐπιβαίνουσαν πλοίου ἐτοίμου νὰ ἐκπλεύσῃ ἐκ Πειραιῶς ἐπὶ τὴν Ἴωνικὴν παραλίαν.







XII.

ΜΗΝ ΤΟΥ ΜΕΛΙΤΟΣ ΕΝ ΙΩΝΙΑΙ.

Ὄν ἐκ Σάμου εἰς Μίλητον μικρὸν πλοῦν ταχέως διεπέρανεν ὁ Περικλῆς δύο μόνον τριήρεις συμπαραλαβών.

Ἦτο δὲ τριήραρχος τῆς ἐτέρας τριήρους αὐτὸς ὁ Ἴππόνικος, ὃς εἶχε παραιτησάμενος τὸν Περικλέα τὴν ἄδειαν νὰ συμπλεύσῃ αὐτῷ. Ἀλλὰ τῷ Ἴππονίκῳ ἠκολούθει ἡ καλὴ Θεοδότῃ.

Οὕτως ἀπειλητικὴ προσεπέλαζεν αὐτῆς τῷ Περικλεῖ ἡ χαρίεσσα ὄρχηστρίς.

Χαίροντες δ' ὑπεδέξαντο οἱ Μιλήσιοι τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν καὶ θορυβωδῶς ἐύρτασαν τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν αὐτοῦ καὶ χρυσῶ στεφάνῳ ἐτίμησαν τὸν νικητὴν τῆς Σάμου.



Ἐξ οὗ δ' ὁ Περικλῆς τῆς ἀκτῆς τῆς ἐλάσσοнос Ἀσίας ἐπέβη, ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὑπὸ πνιγηροῦ πνεύματος προσπνεόμενον. Διότι ἡ χώρα, ἐν ἣ διέτριβεν, ἦτο ἡ χώρα τῶν πολυμάστων ζοάνων τῆς Ἀρτέμιδος, τῶν κολοσσιαίων ναῶν τῶν συνεούντων τὸν ἐλληνικὸν ρυθμὸν τῷ κολοσσιαίῳ καὶ τερατώδει ἀσιατικῷ, τῶν ῥαθύμων ἱεροδούλων τῆς Ἀφροδίτης, τῶν ἀπαλῶν καὶ θηλυπρεπῶν ἀρμονιῶν, ἡ χώρα τῆς μεγάλης θεοῦ Κυβέλης, ἧς τὰ ἐπὶ τοῦ Τρώλου ἄσματα καὶ οἱ ὄρχηθμοὶ εἰς ὄργιαστικὴν μέθην χωροῦσαν εἰς τὴν μυστηριακὴν μανίαν τῶν Ἀσιατῶν παράρριμων, ἡ χώρα τοῦ τροφίμου αὐτῆς παιδός, τοῦ θεοῦ τῆς χαρᾶς Διονύσου, ὃν ἡ φύσις καὶ ἡ ὄψις, ἡ ἀβρὰ μὲν καὶ τρυφερά, ἀλλὰ θαρράλεα καὶ πυρίφλογος μορφή, οἱ ἀπαλοὶ βόστρυχοι, ἡ ὑπὸ τῆς λυδικῆς μίτρας στεφανουμένη ἀβρὰ καὶ ἄφθονος κόμη καὶ ἡ ποικίλη εὐρεΐα ἐσθῆς ὡς γνήσιον τέκνον τῆς ἐλάσσοнос Ἀσίας ἀπεδείκνυον.

Καὶ πολλαχοῦ μὲν τῆς Ἰωνικῆς ἀκτῆς, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πλουσίας, μεγαλοπρεποῦς, ῥοδοφόρου Μιλήτου ἠσθάνετο ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς ἐπιπνέουσαν τὴν πνιγηρὰν ἐκείνην αὔραν. Ἦκουε δὲ τις ἐνταῦθα πολλὰ περὶ τῶν Περσῶν καὶ τῶν ἐν Σάρδεσι σατραπῶν, ὡς ἐν Ἀθήναις περὶ τῶν Μεγαρέων καὶ Κορινθίων, καὶ ἐβλεπε Πέρσας καὶ ἄλλους τῆς Ἀσίας λαοὺς περιφερομένους ἀνὰ τὰς ὁδοὺς. Πλουσία δὲ καὶ ποικίλη, ὡς τὸ πτέρωμα τῶν ἀσιατικῶν πτηνῶν, ἀλλὰ καὶ χαρίεσσα ἦτο ἡ στολὴ τῶν ἀνδρῶν τῆς Μιλήτου καὶ τῶν ἐπιχαριτωτάτων ἀβρῶν γυναικῶν. Ἐβλεπε δ' ὁ Ἀθηναῖος στολὰς ἐκ τῆς Περσίας, ἢ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἀρχὴν ἐχούσας, ποικίλας τὸ χρῶμα, καὶ πορφύρας καὶ κροκοβαφεῖς καὶ κύανᾶς καὶ ἰοβαφεῖς καὶ ὑακινθῶδεις καὶ δὴ καὶ πυρρόχρους. Ἐβλεπε δὲ καὶ τοὺς Μιλησίους περσικὰ μὲν ὑφάσματα φέροντας, ὑπ' ἰνδικῶν δὲ πολυτίμων λίθων κατακεκαλυμμένους καὶ συριακὰ μῦρα ἀποσταλάζοντας.

Ὁ Περικλῆς δὲ καὶ ὁ Ἰππώνικος ἐτύγχανον κατὰ τὴν ἐν Μιλήτῳ διατριβὴν τῆς φιλοξενίας τοῦ πλουσιωτάτου καὶ ἐπιφανεστάτου πολίτου, τοῦ Ἀρτεμιδώρου. Οὗτος δ' ᾠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν μεγαλοπρεπεστάτην αὐτοῦ ἔπαυλιν, ἣτις ἐγγὺς τῆς πόλεως ἔκειτο. Οὐχὶ δὲ μακρὰν τῆς ἀγροτικῆς ταύτης οἰκίας εὐρίσκετο μυρρίνῶν τις, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐφέρετο, ὅτι ἐνίοτε ἐν τῇ λυκαυγεί σκιᾷ τῇ ὑπὸ τῆς ἰχθοῦς τῶν γλυκυτάτων φωνῶν τῶν πτηνῶν ταραττομένη ἢ θεὸς Ἀφροδίτη ἐν σώματι ἐπιφαίνεται.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ τοῦ Ἀρτεμιδώρου ἐπεκράτει ἡ ἀσιατικὴ πολυτέλεια. Διότι ποικίλα περσικὰ ὑφάσματα ἐκάλυπτον τοὺς τοίχους τῶν δωματίων καὶ τὰ σκεύη ὡς καὶ τὰ σώματα. Πάντα δ' ἐμάρμαρον χρυσῷ καὶ ἔστιλβον ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος καὶ ἀπέπνεον τὴν ὄσμην τοῦ σανταλίνου ξύλου. Πληθὺς δὲ περικαλλῶν δούλων περιεφέρετο εἰς τὴν οἰκίαν. Ἦσαν δὲ τινες μὲν αὐτῶν ἐκ τῶν παραλίων πόλεων τῆς Κασπίας θαλάσσης λευκόχροι, ὡς τὰ μαρμάρινα ἀγάλματα, ἄλλαι δ' ὀρφνώδεις, ὡς τὰ χαλκᾶ ἀγάλματα τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρτεμιδώρου καὶ ἄλλαι μελάγχοι, ὡς αἱ ἐν τοῖς δωματίοις χρυσοκόσμητοι ἐβένιναι τράπεζαι. Τορεύματα δὲ καὶ εἰκόνες ἄφθονοι ἐκόσμου τὴν οἰκίαν καὶ οὐδὲν ἔξ ἐκείνων, ὅσα ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνος τῆς Ἰωνίας ἐπόθει, ἐνέλιπεν ἐν τῇ πατρίδι τῆς Ἀσπασίας.

«Ὑμεῖς οἱ ἐκ τῆς ἀντιπέρας Ἑλλάδος Ἕλληνες καλεῖτε τὴν Ἰωνίαν νεοττιὰν τῆς ἀβρότητος,» ἔλεγεν ὁ Ἀρτεμίδωρος πρὸς τοὺς ξένους, ἐν ᾧ μεγαλοπρεπῶς αὐτοὺς εἰστία, «καὶ ἀκούω, ὅτι αἱ περικαλλεῖς ἡμῶν Μιλήσiai ἀληθῶς ἐπικινδυνωδέστεραι εἶναι τῇ σωφροσύνῃ τῶν Ἀθηναίων, ἢ ὅσον οἱ φιλόκαλοι Μιλήσιοι τῇ τῶν Ἀθίδων . . .»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐμειδία.

«Ἄλλὰ μὴ ἐπιλανθάνεσθε,» εἶπεν αὐτίς ὁ Ἀρτεμίδωρος, «καὶ τούτου, ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἰωνία οὐ μόνον τῆς ἀβρότητος

νεοττία εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ποιήσεως καὶ αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας. Διότι ἡμεῖς ἐχαρισάμεθα ὑμῖν τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι τὸν Θαλῆν πρὸς ταῖς καλαῖς γυναῖξί καὶ τὸν Ἡρόδοτον καί, ἐὰν μὴ λίαν τολμηρὸς φαίνωμαι λέγων, αὐτὸν τὸν Ὀμηρον.»

«Καὶ τίς ἀμφισβητεῖ τοῦτο,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι τῆς ἐλληνικῆς διανοίας ἡ θαλερὰ ἀκμὴ οὐδαμοῦ οὐδέποτε ἐκλύεται, οὐδ' ἐν τῇ πνιγερᾷ ῥοδίνῃ κλίνῃ τῆς χαρᾶς;»

«Εἰπέ κάλλιον, ὅτι οὐδαμοῦ εὐθαλεστέρα ἐπιφαίνεται, ἢ ὅσον ἐνταῦθα!» εἶπεν ὁ Ἀρτεμίδωρος. «Οὐδέποτε προκόπτουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ λαοὶ ἄνευ ἐκείνου, ὅπερ οἱ ζηλωταὶ ἀβρότητα καλοῦσιν.»

Τῇ ἐσπέρᾳ δὲ τῆς ὑστεραίας ἀδήγησέν ὁ Ἀρτεμίδωρος τοὺς ξένους αὐτοῦ εἰς τὸν μυρρίνωνα τὸν συνοροῦντα τῇ πολυτελεῖ ἐπαύλει, ὃν αὐτὸς ποικίλως εἶχε κοσμήσας καὶ παράδεισον καταστήσας. Εἶχε δὲ καλέσας ὁ φιλόφρων Ἀρτεμίδωρος καὶ τὴν καλὴν Θεοδότην ὡς φίλην καὶ ἀκόλουθον τοῦ Ἰππονίκου, ἣ ἐξήντλει τὴν ἰσχὺν τῶν μελάνων ὀφθαλμῶν, ὅπως καταφλέξῃ τὸν φίλον τῆς Ἀσπασίας.

Ἐν συνουσίᾳ λοιπὸν τοῦ ξενοδόχου περιήρχοντο ὁ Περικλῆς, ὁ Ἰππόνικος καὶ ἡ Θεοδότη τὴν χαρίεσσαν ἀγριάδα τῶν εὐθαλῶν μύρτων. Ἐξηπλοῦτο δὲ τὸ εὐρὺ ἄλσος ἐπὶ πεδίου ἡρέμα ὑψουμένου, ὥστε τῆδε κάκεισε ἐκ τῶν ἀδένδρων τόπων χαριεστάτη θέα παρείχετο αὐτοῖς δυναμένοις νὰ βλέπωσι καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν κυανῆν θάλασσαν καὶ τὰς νήσους, αἵτινες ὡς σκέπη πρὸ τῶν τεσσάρων λιμένων τῆς Μιλήτου ἔκειντο. Ἐν τοιούτοις δὲ τόποις εἶχε κελεύσας ὁ πλούσιος Ἀρτεμίδωρος τοὺς δούλους τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτοῖς ν' ἀναπτύξωσι τοὺς ἀσιατικοὺς τάπητας, ἢ νὰ στήσωσι πορφυρᾶς σκηναί, ἵν' ἀνάπαυσιν λάβωσιν οἱ ξένοι καὶ ἀναψυκτικά, ἢ, ἵνα ἀκροάσωνται τῶν ἀπαλῶν τόνων τῶν λυδικῶν αὐλῶν, οἵτινες ἐκ κελεύσματος τοῦ Ἀρτεμίδωρου πρὸς



τάς ἐν τῷ ἄλσει ἀηδόνας ἠμιλλῶντο, ἵνα εὐφράνωσι τὴν ἀκοὴν τῶν ξένων.

Δοῦλοι δὲ καὶ δοῦλαι τοῦ Ἀρτεμιδώρου περιέτρεχον τὸ ἄλσος, οἱ μὲν ὡς Σειληνοί, οἵτινες ἐνίοτε ἐκ τῶν ἀσκῶν τὰς κύλικας πληροῦντες ὄρεγον τοῖς ξένοις, αἱ δ' ὡς Ἴθβαι, αἵτινες τὸ αὐτὸ ἔπραττον, ἢ καὶ ὡς Νύμφαι, αἵτινες ἐκ τῶν τῆς Ἀμαλθείας κεράτων ἄνθη καὶ εὐώδεις καρποὺς προσέφερον. Τρεῖς δὲ τῶν καλλίστων Νυμφῶν ἐπίτινος ἐλευθέρας πόας ἔψαλλον ἐρασιμιάτατον ἄσμα, καὶ ὄρχουντο, ἐν ᾧ τὸ ἐν ταῖς ἐορταῖς τῆς Κυβέλης ἐν χρήσει ἀσιατικὸν ῥόπτρον θορυβωδῶς ἐκρότει. Ταραχὴ δὲ τις καὶ μέθη ἐκ τούτου κατελάμβανε τὰς αἰσθήσεις πάντων.

Ἐν μικρᾷ λίμνῃ δ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄλσους ἔπαιζον σύμπασαι αἱ μορφαὶ τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσιῶν μύθων. Ἐβλεπε δὲ τις καὶ Νηρηΐδας ἰχθυώδεις οὐράς ἐχούσας, αἵτινες καλαμίνοὺς στεφάνουσι πλέκουσαι ἐστεφανοῦντο, καὶ Σειρήνας ἐπὶ βράχου κατακεκλιμένας, αἵτινες ἀμιλλώμεναι πρὸς Τρίτωνα κόγχῃς φυσῶντας ἔψαλλον μικρᾷ τῇ φωνῇ ἐπαγωγὰ ἄσματα. Καὶ ὁ μαντικὸς δὲ πολύμορφος θαλάσσιος γέρων Πρωτεύς ἦτο ἐν μέσῳ αὐτῶν τοῖς πᾶσι μαντευόμενος. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Περικλῆς πρὸς αὐτὸν εὐχόμενος μαντείαν τινὰ περὶ τοῦ πεπραμένου αὐτῷ ν' ἀκούσῃ.

«Δὲν θὰ ὀκνήσω ἐν ἀνάγκῃ νὰ σε κρατήσω,» εἶπε παίζων, «ὡς συνήθως ποιοῦσιν οἱ θέλοντες νὰ σε ἐρωτήσωσιν, ἵνα μὴ μεταμορφούμενος πολλαχῶς διαφύγῃς τὸν ἐρωτῶντα.»

Ἐκὼν δ' ἀπεκρίνατο ὁ θαλάσσιος θεὸς καὶ ἔχρησεν αὐτῷ τὰ ἐξῆς·

«Ἐὐνοια θεῖα δεσμοῖς περιβάλλει τὴν σὴν εὐτυχίαν,  
Ἐνθ' ἀηδῶν ἐνοικεῖ κι' εὖσομος θάλλει ῥοδῆ!  
Κράτει στεφθῶς καὶ αὐτὴν, ὡς ἐμὲ νῦν κρατεῖς, ἀθλητὰ μου!  
Οὕτω κατέχων δ' αὐτὴν δὲν θ' ἀπολέσῃς ποτέ!»



Ἄλλ' ὁ Περικλῆς δὲν κατενόησε τὸν νοῦν τῶν λόγων τοῦ θαλασσίου γέροντος. Ὡς δὲ μετὰ τὸν πρὸς αὐτὸν διάλογον ἐστράφη πρὸς τοὺς ἐταίρους, ἀφανεῖς ἐκεῖνοι ἦσαν. Ἐπορεύθη λοιπὸν μόνος βραχὺ τι. Ἀλλὰ τὰ πτηνά, ἅτινα ἀπὸ τῶν κλάδων ἐπὶ τοὺς κλάδους, ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον διεσκίρτων λιγυρώτατα ἄδοντα, παρέσυραν αὐτὸν εἰς τὸ βάθος τοῦ ἄλσους. Ὡσαύτως δὲ καὶ κίσσαι καὶ ψᾶρες καὶ ψιττακοὶ ἐπὶ τῶν κλάδων ἐκεῖ καθήμενοι προσηγόρευον αὐτὸν καὶ ἐτάθραζον «Χαίρε!» «Εὐφραίνου!» «Ἐλθέ, ἐλθέ!» καὶ ἄλλα τοιαῦτα θαυμάσια προσάδοντα. Λαλοῦντα δ' ἐσκίρτων διαρκῶς περὶ τὸν περιπατοῦντα. Μετ' ὀλίγον δ' ἐφάνη αὐτῷ, ὅτι οὐχὶ πτηνῶν ἰδία ἄδόντων, ἀλλὰ χοροῦ ὄλου ἀηδόνων μακρόθεν που ἤκουεν. Ἐν ταύτῳ δὲ προσέπνει αὐτῷ καὶ ἰσχυρὰ εὐωδία ρόδων ὡς ὑπὸ τῆς αὔρας μακρόθεν φερομένη καὶ ἐκ τινος ἀνθούσης μεγάλης ροδωνιάς ἐκπεμπομένη. Τὸ δὲ παραδοξότατον· ἐφαίνετο αὐτῷ, ὅτι τῇ εὐωδίᾳ ἐκεῖνῃ τῶν ρόδων συνανεμιγνύετο καὶ τὸ ἄρωμα ἰνδικῶν μύρων. Ἄκων λοιπὸν σχεδὸν ὥρμησεν ἐπὶ τὸν τόπον, ὅθεν ἡ εὐωδία καὶ τὸ πολυηχὲς ἄσμα τῶν ἀηδόνων ἐφέρετο. Εἰκῆ δὲ τοῦτο ἔπραξεν, οὐδ' ἐνεθυμεῖτο ἔτι τὸν χρησμὸν τοῦ θαλασσίου γέροντος. Ἐνίστε δ' ἐν τῷ λυκόφωτι τοῦ ἄλσους ἐβλεπε μακρόθεν φωτεινόν τι χρῶμα διὰ μέσου τῶν κλάδων μαρμαῖρον. Ἄλλ' αἴφνης τὰ πτηνά, ἅτινα πηδῶντα ἀπὸ τῶν κλάδων ἐπὶ τοὺς κλάδους καὶ ἄδοντα συνάδευον αὐτῷ, ἐσίγησαν καὶ ἐφαίνοντο πονήρως αὐτὸν προσβλέποντα. Ἀντὶ δὲ τῆς ᾠδῆς αὐτῶν ἤχει ἐνίστε ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων ψόφος πτερῶν καὶ θόρυβος ὅμοιος πρὸς κιχλισμὸν πτερυγιζόντων καὶ τὸν ὀδίτην σκωπτάντων Ἐρώτων. . . .

Ἄλλ' ἤδη ἐβλεπεν ὁ Περικλῆς αὐτὴν τὴν ροδωνιάν, ἣς ἡ εὐωδία μακρόθεν ἔτι μεθυστικὴ αὐτῷ ἐπέπνει. Διὰ μέσου δὲ τῶν κλάδων τῶν θάμνων εἶδε νῦν ἐναργέστερον τὸ



μυστηριώδες ἐκεῖνο μαρμαῖρον χρῶμα, ὅπερ ἐκ χρυσῆς καὶ πορφυρᾶς καὶ λευκαυγοῦς ἐσθῆτος ἐξεπέμπετο. Ἦλθε δ' ἐγγύτερον καὶ δυνατὸν αὐτῷ τότε ἐγένετο ἐκ τῆς πλευρᾶς ἀκριβῶς, ὅθεν ἤρχετο, νὰ μεταγάγη εἰς τὸ βάθος τῆς φυλλάδος τὸ βλέμμα. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ἀβρᾶς ταύτης μεγαλοπρεπείας τῶν ρόδων εἶδε τὸ ἐπιχαριτώτατον θέαμα ἐνώπιον αὐτοῦ ἐκτυλισσόμενον.

Περιστοιχιζομένη δηλαδὴ ὑπὸ στίφους χαριέντων παιδίων πορφυρᾶς ἐσθῆτας ἐνδεδυμένων καὶ διὰ χρυσῶν πτερυγῶν ἐπὶ τῶν ἄμων κεκοσμημένων καὶ χρυσᾶ βέλη ἐν ταῖς ἀργυραῖς φαρέτραις φερόντων ἴστατο γυναικεία τις μορφή λευκὴν μαρμαίρουσαν στολὴν ἐνδεδυμένην, χρυσὴν ζώνην ἐν μέσῳ τῷ σώματι φέρουσα καὶ στεφάνους ἐκ ρόδων περιβεβλημένη. Ἦτο δ' ἀδύνατον τῷ Περικλεῖ νὰ ἴδῃ ἐναργῶς τὸ πρόσωπον τῆς καλῆς ἐκείνης, διότι, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐγγύτερον ἐγγίνετο, οἱ Ἐρωτιδεῖς ἐσπούδαζον ἐπιμελῶς νὰ περιπλέκωσι διὰ ροδίνων ἀλύσεων πυκνότερον ἐκάστοτε τὴν κεφαλὴν, τὸ στήθος, καὶ ἅπαν τὸ σῶμα τῆς γυναικός, ὅπερ σχεδὸν ἠφανίζετο ὑπὸ τῶν ρόδων. Τότε δ' ὁ Περικλῆς ἐνεθυμήθη τὸν μῦθον, ὃν ὁ Μιλήσιος φίλος αὐτῷ πρότερον περὶ τῆς Ἀφροδίτης διηγήσατο, περὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἣτις ἐνσώματος ἐν τῷ ἄλσει ἐνίοτε ἐπεφαίνετο, καὶ λίαν διατεθειμένος ἦτο τὴν ὑπὸ τὰ ρόδα τεθαμμένην καλὴν ὡς θεὸν νὰ ἐκλάβῃ.

Οὕτω δὲ περιπλέξαντες οἱ χρυσόπτεροι παῖδες τὴν ραδινὴν γυναικείαν μορφήν διὰ τῆς ροδίνης ἀλύσεως, κατέκλιναν αὐτὴν ἀλυσίδετον ἐπὶ στρώματος ρόδων, ἔδῃσαν παίζοντες τὰ ἄκρα τῆς ἀλύσεως πρὸς τοὺς κορμούς καὶ τοὺς κλάδους τῶν θάμνων καὶ ὑπερπηδῶντες εὐθύμως τὴν δεσμίαν καὶ ὀρχούμενοι περὶ αὐτὴν κατέπασαν αὐτὴς διὰ ρόδων, ἅτινα ἔδρεπον ἐκ τῶν καταφόρτων καὶ κατακρεμάστων κλάδων τοῦ πυκνοῦ θάμνου.

Ὡς δὲ τὸν ξένον εἶδον οἱ Ἑρωτιδεῖς, εὐθὺς ἐφυγον δρομαῖοι γελῶντες καὶ κατέλιπον τὴν δεσμίαν μόνην. Εἰσῆλθε δ' ὁ Περικλῆς εἰς τὴν φυλλάδα. Ἄλλ' αἴφνης ἐκ τοῦ ἀνθινοῦ τάφου ἀντήχησεν ἡ φωνὴ τῆς αἰχμαλώτιδος ἰκετευούσης τὸν ξένον ἐπήλυδα ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν τῶν δεσμῶν.

Διέρρηξε δ' ὁ Περικλῆς μίαν τῶν ἀλύσεων, ἀλλ', ὡς παρώθησε τὰ ῥόδα τὰ κατακαλύπτοντα τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός, αἴφνης ἀπήντησαν αὐτῷ οἱ ἀκτινοβόλοι ὀφθαλμοὶ τῆς Ἀσπασίας . . . . .

Τὸ αἶσθημα δὲ τὸ καταλαβὸν κατὰ τὴν θέαν ταύτην τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους κατὰ πρῶτον ἦτο ἄμετρος χαρὰ. Ἄλλ' αὐθαρρὸν ἐγένετο κυρία αὐτοῦ ἡ ἔκπληξις, ἦν φυσικῶς διήγειρεν ἡ ἀπροσδόκητος αὐτῆ συνάντησις. Καὶ ἦδη ἠφωρεῖτο ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ ἐρώτησις τὴν ἀπορίαν ἐκφαίνουσα, ὅπως ἡ ἀπροσδόκητος αὐτῆ συνάντησις δυνατὴ ἐγένετο, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἀναστᾶσα καὶ τὰς ῥοδίνας ἀλύσεις ἀποσεύσασα εἶπε τοὺς γλυκεῖς φθόγγους τῆς μεθυσκούσης ἀργυροτόνου φωνῆς ἐκπέμπουσα·

«Μάθε, προσφιλεῖς Περικλείς, ὅτι καὶ ἐγώ, ὡς ὁ Σωκράτης, δαιμόνιον ἔχω, ὅπερ ἐν κρισίμοις καιροῖς ὑποφθέγγεται μοι, οὐ μόνον ὅ,τι νὰ φύγω, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι νὰ πράξω ὀφείλω. Ὅτε δ' ἡ τελευταία ἐπιστολή σου ἐκ Σάμου ἦλθεν ἡ ἀγγέλουσά μοι τὴν εἰρήνην, τὴν ἄφιξιν τῆς Θεοδότης εἰς Σάμον καὶ τὸν ἐπικείμενον πλοῦν σου εἰς Μίλητον, τὸ δαιμόνιον ἐκεῖνο αὐθαρρὸν ὑπεφθέγγαστό μοι καὶ ἐκέλευσεν ἀμελλητὶ νὰ ἐπιβῶ πλοίου καὶ νὰ ἀναζητήσω σὲ εἰς Σάμον, ἢ, ἂν μὴ καταλάβω σε ἐκεῖσε, εἰς Μίλητον. Ἦτο δ' ἡ εὐχὴ ἴσως τοῦ δαιμονίου διπλὴν νὰ μοι χαρίσῃται εὐτυχίαν, τὴν Μίλητον δῆλα δὴ οὐχὶ ἄνευ σου καὶ σὲ μόνον ἐν Μιλήτῳ αὖθις νὰ ἴδω. Ἀφικομένη δ' εἰς Μίλητον ἦλθον παρὰ τὸν ξένον σου Ἀρτεμίδωρον καὶ ἔμαθον περὶ τῶν ἀπροσδοκίτων, ὅσα ἡ

Θεοδότῃ ἐξ οικείας, ἢ ζένης ὀρμῆς ἐν τῷ ἀφροδίσιῳ τούτῳ ἄλσει παρεσκεύαζε σοι. Ἦκουσα δὲ περὶ τῶν παρασκευῶν, αἵτινες τῇ ἀρωγῇ τοῦ μεγαθύμου Ἀρτεμιδώρου ἔτοιμα ἤδη ἦσαν, ἀλλ' ἔκρινα λυσιτελέστερον συμπράττουσα ἐν ἀπορρήτῳ αὐτῷ τῷ Ἀρτεμιδώρῳ ν' ἀναλάβω ἐγὼ αὐτὴ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ταύτης τὸ πρόσωπον τῆς μελλούσης νὰ ἐκπλήξῃ σε, ὅπερ ἡ Θεοδότῃ νὰ ὑποδυθῆ ἤθελε. Τῷ Ἀρτεμιδώρῳ ἄρα ὀφείλεις χάριτας, ὅτι οὐχὶ τὴν Θεοδότην, ἀλλ' ἐμὲ οἱ Ἑρωτιδεῖς ἐν τῷ ἄλσει τούτῳ δεσμίαν σοι παρέδωκαν.»

«Ἐμοί,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ἐπηλήθευσας τὸν λόγον περὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θεοῦ τοῦ Ἑρωτος ἐν τῷ ἄλσει τούτῳ. Ἐμοὶ σὺ εἶσαι ἡ θεὸς τοῦ Ἑρωτος, ἡ θεὸς τῆς εὐτυχίας καὶ πρὸ πάντων, ἐπίτρεψον νὰ προσθῶ τοῦτο, ἡ θεὸς τῶν ἀπροσδοκίτων.»

«Καὶ ὑπάρχει εὐτυχία ἄνευ ἀπροσδοκίτων;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

Οικείας δὲ διαλεγόμενοι ἔμειναν οἱ δύο χρόνον τινα ἔτι ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ. Διότι, ὡς πάντες οἱ ἐρώντες, περὶ πολλῶν εἶχον μετὰ μακρὸν χωρισμὸν νὰ εἴπωσιν ἀποπλανώμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ λόγου, οὗ ἦρχον.

Ἄλλ', ὅτε τὰ φιλήματα διηπείλουν νὰ διαδέζωνται τοὺς λόγους καὶ κνέφας ἐγένετο, τότε αἴφνης ἐξεπήδησαν ἐκ τῶν θάμνων οἱ Ἑρωτιδεῖς ἐκεῖνοι νέους φέροντες στεφάνους, οὓς ἐν τῷ μεταξύ εἶχον πλέξαντες, ὡς ἵνα δεσμεύσωσι περιπλέκοντες δι' αὐτῶν καὶ τὸν Περικλέα.

«Φύλαξον ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν παιδιῶν τούτων!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Εἶναι δὲ καιρὸς διανιστάμενοι νὰ χωρισθῶμεν σήμερον. Μακρὰ ἡ σὴ ὁδὸς ἢ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀρτεμιδώρου ἄγουσα, ἢ δ' ἐμὴ βραχεῖα· διότι εἰς κατοικίαν παρεχώρησέ μοι ὁ Ἀρτεμίδωρος τὴν χαρίεσσαν ἐκείνην ἑπαυλιν, ἣτις ὀλίγα μόνον βήματα ἐντεῦθεν ἀπέχει καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ

πυκνοῦ μυρρίνωνος καλυπτομένη δὲν φαίνεται ἐντεῦθεν. Ἐκεῖ θὰ πορευθῶ. Σὺ δέ, φίλτατε Περικλείς, ἐπάνελθε εἰς τοῦ Ἀρτεμιδώρου παρὰ τὸν φίλον σου Ἰππόνικον καὶ τὴν καλὴν Θεοδότην, τὴν πυρῶδες ὑποβλέπουσαν Κορινθίαν!»

Ταῦτα ἔλεγεν ἡ Ἀσπασία. Ἀνεκάγχασαν δ' οἱ Ἐρωτιδεῖς εὐθύμως καὶ περιέπλεξαν διὰ τῶν ἀλύσεων τὸν Περικλέα σφιγκτικῶς· Ὁ δὲ συνεγέλα αὐτοῖς, ὡς καὶ ἡ Ἀσπασία τέλος. Ἄλλ' ἐκεῖνοι περιπλέξαντες ἑαυτοὺς τε καὶ τὸν Περικλέα καὶ τὴν Ἀσπασίαν γελῶν σύμπλεγμα ἀπετέλεσαν, ὅπερ δεδευμένον ὑπὸ τῶν ρόδων καὶ ἐλκόμενον ὑπὸ τῶν μικρῶν Ἐρώτων ἀφανὲς ἐγένετο ἐν τῷ μέσῳ τῶν μυρρίνωνων καὶ ροδῶνων. Σιγὴ δὲ νυκτερινὴ ἐπεκράτει ἀπανταχοῦ τοῦ ἐρήμου ἄλσους καὶ μόναι αἱ ἀηδόνες ἐψαλλον ἔτι καὶ τὰ ρόδα εὐωδίαν ἀπέπνεον.

Ὁ δὲ Περικλῆς γλυκυτέραν εὐδαμονίαν παρὰ τῇ Ἀσπασίᾳ εὔρεν, ἢ ὅσην ἠδύνατο νὰ παράσχη αὐτῷ ἡ πυρῶπι Κορινθία.

Διότι ὁ ἡδιστος χρόνος τῶν φλογερῶς ἐρωμένων οὐχὶ ἐκεῖνος εἶναι, ἐν ᾧ οὔτοι τὸ πρῶτον ἐν ἀμέτρῳ ἡδονῇ συναντῶνται, ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐν ᾧ μετὰ μακρὸν χωρισμὸν, μετὰ μακρὰς στερήσεις αὐθις ἑαυτοὺς ἀνευρίσκουσι. Διότι ἡ μὲν ἡδονὴ τῆς πρώτης περιπτύξεως ὁμοιάζει πρὸς τὴν φλόγα τοῦ χλωροῦ ξύλου, ἣτις καὶ ὑπὸ νεφελῶδους καπνοῦ καὶ ὑπ' ὀξέων τριγμῶν ἀκολουθεῖται, ἀλλ' ἡ φλόξ τῆς χαρᾶς τῶν ἀνευρισκόντων αὐθις ἀλλήλους ἐκλάμπει λαμπρὰ καὶ ἀνέφελος.

Ὅτε δὲ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία κρατοῦντες τὰς χεῖρας ἀλλήλων ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρτεμιδώρου εἰς τὸ λάμπρον ἐκ τῆς πρωϊνῆς δρόσου ἄλσος ἐξῆλθον, ὁμοιάζον καὶ αὐτοὶ πρὸς δύο χαρίεντα ἀνθρώπινα ἄνθη, ἅτινα περιέβρανεν ἡ μαρμαίρουσα πρωϊνὴ



δρόσος. Ὡς δ' οἱ γλυκεῖς φθόγγοι τῶν λαρύγγων τῶν πτηνῶν, ἢ ἡ ἄπλετος ἀποπνέουσα εὐωδία ἀπὸ τῶν ἀναπτυσσομένων καλύκων τῶν ῥόδων ἤκιστα ἐξαντλεῖται, οὕτω καὶ ὁ ἔρωσ ἐν τῇ ψυχῇ τῶν δύο τούτων ἀνεξάντλητος ἐφαίνετο.

Ἀνέβησαν δ' εἶτα ἐπὶ τινα τῶν μικρῶν λόφων, ὅθεν ἔβλεπον καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἀκτὴν καὶ τὸ πεδῖον τοῦ Μαιάνδρου, οὗ αἱ πολυσχιδεῖς ὄχθαι ὑπὸ φοινίκων καὶ ῥοδοδαφνῶν καὶ ἄγνων κεκαλυμμένα ἦσαν, καὶ περαιτέρω τὸν κυανοῦν Λάτρων καὶ τὸ νᾶμα τῆς Βυβλίδος, ἐφ' οὗ τῶν καλάμων ποικιλόπτερα λιμναῖα πτηνὰ ἀνεπτέρυγιζον. Ἄλλ' ὁ Περικλῆς μετήγαγε τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰς ἐπάλλξεις τῆς πόλεως, εἶτα δὲ χρόνον τινὰ προσέβλεψε τὰς ὑπερηφάνους ἀττικὰς τριήρεις τὰς ἐν τῷ λιμένι προσωρμισμένας καὶ εἶτα ἠτένισεν εἰς τὴν μακρὰν κειμένην καὶ ὑπὸ ὀμίχλης κεκαλυμμένην Σάμον, ἔνθα ἐν ἔτος σχεδὸν τοῦ βίου αὐτοῦ ὑπηρετῶν τῇ πατρίδι κατανήλωσε. Καὶ αὐθις δὲ μετήγαγε τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν καλλίκτιτον πόλιν καὶ ἐνεκωμίασε τὴν κομψότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν, ὡς καὶ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν εὐθυμίαν τῶν κατοίκων αὐτῆς.

«Εἶναι μὲν ἡ Μίλητος λαμπρὰ ἔτι καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς εὐθυμοὶ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλ' οἱ φιλοπόλιδες ἐνθυμοῦνται ἔτι τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ Μίλητος κυρίαρχος τῆς θαλάσσης ἦτο, ὅτε οὐ μόνον πλοῦσια καὶ μεγαλοπρεπῆς, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἐλευθέρα, ὅτε ἀποικίας ἐξέπεμπεν εἰς τὰς ἀπωτάτω κειμένας ἀκτὰς τοῦ Πόντου. Ἄλλ' ὁ χρόνος ἐκεῖνος παρήλθεν· ἡ Μίλητος δὲν εἶναι νῦν ἐλευθέρα καὶ ὀφείλει νὰ προσκυνῇ τὰς ἰσχυρὰς καὶ ἀκμαίας Ἀθήνας.»

«Λέγεις ταῦτα πικρῶς πως,» ὑπέλαβε μειδιῶν ὁ Περικλῆς, «ἀλλ' ἐνθυμοῦ, ὅτι, ἂν ἡ Μίλητος μὴ προσεκύνει τὰς Ἀθήνας, θὰ ἦτο περσικὴ. Οὐχὶ ὁ ὀμόφυλος Ἕλληνας κατέθραυσε τὴν δύναμιν ὑμῶν, ἀλλ' ὁ Πέρσης, ὅτε δηῶν κατέκλυσε τὴν



ἀκτὴν ταύτην. Καί, ἂν μὴ κατεπολέμουν τοὺς Πέρσας οἱ Ἀθηναῖοι ἐν Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι, Πέρσης σατραπῆς θὰ ἦρχε νῦν καὶ τῆς Μιλήτου, ὡς καὶ τῶν Σάρδεων. Μὴ ὀργίζου λοιπὸν τῷ Ἀθηναϊκῷ, στόλῳ, ὅστις προστατήριον τὸν βραχίονα ἐπὶ τὴν ἀκτὴν ταύτην ὀρέγει.»

«Ὡστε ὀφείλω,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «νά μὴ ἀγανακτῶ, ἀλλ' εὐγνώμων ν' ἀσπάζωμαι τὸ μέτωπον τῶν Ἀθηναίων;»

Ταῦτα εἰπούσα ἐφίλησε τὸ μέτωπον τοῦ Περικλέους, ὃς εἶπεν αὐθις·

«Οἱ χρυσόπτεροι Ἑρωτιδεῖς σου ἔλαβον χθές τιμωρίαν ὑπὲρ τῆς Μιλήτου παρὰ τοῦ ναυάρχου τοῦ ἰσχυροῦ στόλου τῶν Ἀθηναίων.»

«Μὴ μεταμέλου,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἀφιέρωσας μίαν ἐβδομάδα τοῦ πολυέργου λαμπροῦ βίου σου τῇ Μιλησιακῇ ταύτῃ ἀκτῇ. Τίμα τὴν χώραν, ἣτις οὐ μόνον ὡς πατρίς τῶν ἀβροτάτων ῥόδων καὶ τῶν λεπτοτάτων ἐρίων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐστία τῶν χαριεστάτων μύθων ὀνομαστή εἶναι. Ἐπινοήθη δέ τι προσφιλέστερον ταῖς τρυφεραῖς ψυχαῖς τοῦ Μιλησίου ἐρωτικοῦ μύθου περὶ τοῦ Ἑρωτος καὶ τῆς Ψυχῆς;»

«Δίκαια λέγεις,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Ἄλλ,» εἶπεν αὐθις πανούργως μειδιῶν, «ὡς ἐνθυμοῦμαι, ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦτον ἐπλάσθη καὶ ὁ μῦθος τῆς Ἐφεσίας χήρας, ἂν μῦθος καὶ οὗτος εἶναι...»

«Οὐ ὁ νοῦς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «κατὰ τὴν συνήθη ἐρμηνεῖαν τοῦτο σημαίνει, ὅτι αἱ γυναῖκες ἄπιστοι καὶ εὐμετάβλητοι καὶ ἀσταθεῖς εἶναι. Ἀλλὰ κακὸς μῦθος εἶναι πᾶς ὁ μὴ ἐπιτρέπων πλείονας τῆς μιᾶς ἐρμηνείας καὶ ὁ μὴ περιέχων πλεον τι τῆς μιᾶς ἀληθείας. Ἐπίτρεψόν μοι δ' ὑπερασπιζομένη τῆς Ἐφεσίας χήρας νά σοι εἶπω, ὅτι τῷ θανόντι συμβίῳ μόνῳ ἄπιστος ἐκείνη ἐγένετο. Ἄλλ' ὁ ἔρωσ τοσοῦτον συναφῆς πρὸς τὴν ζωὴν εἶναι, ὥστε ἔρωσ καὶ πίστις

πέραν τοῦ τάφου, ζωὴ συναπτομένη πρὸς νεκρόν, εἶναι τερα-  
τάδες τι. Αἱ ἄναιμοι σκιαὶ τοῦ Ἄιδου δὲν πρέπει νὰ τρέ-  
φονται ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ζώντων.»

Τοιαῦτα διαλεγόμενοι εὐθύμως πρὸς ἀλλήλους διέτρι-  
βον τὸν χρόνον. Ἦλθε δ' εἶτα ὁ Ἀρτεμίδωρος καὶ παίζων  
ἐμέμφετο τῇ Ἀσπασίᾳ, ὅτι ἀφήρπασεν αὐτοῦ τὸν ξένον.  
Καλέσας δ' ἀμφοτέρους ἐπ' ἀριστον ᾠδήγησεν αὐτοὺς ἐπὶ  
κομφῆς ὑπὸ λευκῶν ἵππων ἐλαυνομένης ἀμάξης εἰς τὸν  
περιβόητον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος μικρὸν τῆς πόλεως ἀπέ-  
χοντα καὶ εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τῆς Κυπρίας ἐπὶ τοῦ  
ὄμαλου αἰγιαλοῦ, περὶ ὃν λεπταλέοι κάλαμοι ἔθαλλον καὶ  
ξανθαὶ ἀλκύνες περιῖπταντο. Ὀχούμενοι δὲ διέδραμον τὴν  
χαρίεσσαν παραλίαν καὶ ἐπανελθόντες ἐπέβησαν λέμβου,  
ὅστις ὑπὸ τῶν κωπῶν ἐλαυνόμενος καὶ διαπλέων τὰ μαλακὰ  
καὶ κυανᾶ κύματα ἐκόμισεν αὐτοὺς εἰς εὐαλσῆ νῆσον, ἔνθα  
οἱ συμπλεύσαντες δοῦλοι τοῦ Ἀρτεμίδωρου ποικίλους μαλα-  
κοὺς τάπητας ἐπιστρώσαντες καὶ παντοῖα ἀναψυκτικὰ προσφέ-  
ροντες παραδεισιακὴν τὴν διατριβὴν κατέστησαν. Οὕτω  
παρήλθε καὶ ἡ ἡμέρα ταχέως, ὡς καὶ ἡ νύξ, καὶ ἐκ νέου  
ἔμειναν μόνοι οἱ δύο ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ἀηδόνων περιηχομένῃ  
ἐρημίᾳ τοῦ κηραίου ἄλσους.

Ὁ Ἀρτεμίδωρος δ' ἐπέτρεψε τέλος τῇ Ἀσπασίᾳ τὸν  
ξένον αὐτοῦ. Οὐ μόνον δὲ τὴν πρὸς τὸν Περικλέα τιμὴν  
ἐπιδεικνύμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν δαψιλῆ ἐλευθεριότητα, τὴν  
οἰκειάν αὐτῷ, παρέσχε τῇ πατριώτιδι πᾶν ὅ,τι ἐνούμενον τῇ  
πολυσχήμονι μαγείᾳ ἀνεξαντλήτου καὶ πολυμηχάνου ἔρωτος  
ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὴν τερπνὴν ἐρημίαν τοῦ μυρρίνωνος  
ὡς ἠδίστην.

Μετεχειρίζετο δὲ καὶ ἡ Ἀσπασία δαψιλῶς οὐ μόνον τὰ  
ὑπὸ τοῦ Ἀρτεμίδωρου παρεχόμενα, ἀλλὰ καὶ πάντα ἐκεῖνα,  
δι' ὧσων ὁ πλάστης ἐλευθεριώτερος τοῦ Ἀρτεμίδωρου τὴν

χαριστάτην καὶ πάσης μαγείας ἔμπειρον φύσιν αὐτῆς ἐκόσμησεν.

Ἐν ταῖς ψυχαῖς δὲ τῶν δύο τούτων θεοφιλῶν ἀνθρώπων ἐτέλει τὴν σπανιωτάτην καὶ ἡδίστην ἐορτὴν ἢ ἐκ τῆς διανοίας καὶ τῶν αἰσθήσεων μεγίστη καὶ εὐγενεστάτη ἀπολαυσις. Καὶ πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα εἶχεν ἐπινοήσας καὶ ἐπιτελέσας ὁ Περικλῆς, εἰς πολλὰ δὲ καλὰ καὶ ἀθάνατα παρορμῶσα εἶχε συντελέσασα ἡ Ἀσπασία κατασκευδανύουσα τοὺς φλογεροὺς σπινθήρας τῆς διανοίας καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἀπανταχοῦ πυρισμαράγους, ἀλλὰ τὸ κάλλιστον καὶ μέγιστον, ὅπερ ἀπετέλεσαν, ἦτο τοῦτο, ὅτι ἤρων ἀλλήλων καὶ ἀπέλαυον τῆς ἐκ τοῦ ἔρωτος εὐδαιμονίας, εὐδαιμονίας, ἧς οὐδέποτε οἱ ἀμβλεῖς τὰς αἰσθήσεις, ἀλλ' οἱ θεοειδεῖς μόνον ν' ἀπολαύσασαι δύνανται. "Ὅ,τι ἐδημιούργησαν, ἐτέλεσαν, ἢ οὐ ἀφορμὴ ἐγένοντο, τούτων ἠδύναντο πάντες ν' ἀπολαύσασαι οἱ θνητοί, ἀλλ' εἰς τὴν ἐρωτικὴν αὐτῶν εὐδαιμονίαν ἀπέβλεπον χαίροντες καὶ αὐτοὶ οἱ μακάριοι Ὀλύμπιοι. Καὶ αὐτοῖς δ' ἀμφοτέροις ἐφαίνετο, ὅτι ἄριστον τοῦ βίου αὐτῶν τέλος ἦτο ν' ἀποδείξωσιν ἔργῳ κατὰ τὰς ἀλκυονίδας ἐκείνας ἡμέρας τῆς ἐν Μιλήτῳ διατριβῆς τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας ἐν εὐγενεῖ ἀπολαύσει τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔρωτος τέλειον . . .

Καὶ ἀληθῶς νῦν πρῶτον ἀπέλαυον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τῆς ἐκ τοῦ ἔρωτος εὐδαιμονίας τέλειον ἐν τῇ κρύπτῃ ἐκείνῃ. Ἀλλὰ τὸ κάλλιστον ἄσυλον τῆς ἀθορύβου ἐρημίας ἐπιχαριώτερον καὶ ἀθορυβάτερον τοῦ ὑπὸ τοῦ ἄλσους καὶ τοῦ κήπου παρεχομένου εἶχε κατασκευάσασα ἡ μαγικὴ χεὶρ τῆς Ἀσπασίας. Διότι τὴν ὑπαιθρον ὀμαλὴν στέγην τῆς οἰκίας τὴν ὑπὸ τῶν κορυφῶν ὑψηλῶν πτύων καὶ κυπαρίσσων περιψιθυριζομένην εἶχε μεταβαλοῦσα εἰς μικρὸν παράδεισον. Εὐθάλεις δὲ θάμνοι καὶ ἄνθη ἀπὸ τῶν μακρῶν μίσχων σαλευόμενα καὶ πανταχόθεν τὴν ὄφρῦν τῆς στέγης περιβάλ-

<sup>1</sup> Ἀσπασία II.

λοντα ἀφανεῖς ἐποίουν τοὺς ἐν τῷ ἀσύλῳ τοῖς κατασκοπίοις ὀφθαλμοῖς, ὡς καὶ τὰ πορφυρᾶ ὀθόνια, δι' ὧν τὸν ζυστὸν ἠδύναντο νὰ καλύψωσιν εἰς σκηνὴν αὐτὸν μεταβάλλοντες. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μακρᾷ τῶν ἀνθρώπων καὶ μόνοις τοῖς δύο ἐρωμένοις προσιτῶ ἀνθινῶ ἀσύλῳ διῆγον ἡδίστας ὥρας σχολῆς. Ἀπέλανον δὲ τῆς ἀσφαλοῦς ἡσυχίας κεκλεισμένου δωματίου ἀπηλλαγμένοι τοῦ πνιγηροῦ καύσωνος αὐτοῦ καὶ ἔχοντες μὲν ὑπεράνω αὐτῶν τὸν ἐλεύθερον αἰθέρα, προσπνεόμενοι δ' ὑπὸ τῆς ἡδίστης, μυροβόλου, ἀναψυκτικῆς αὔρας τοῦ ἄλσους. Ἡ ἐν τῷ μυρρίνῳ δὲ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡσυχία δὲν ἐπῆρκει αὐτοῖς· δι' ὃ ἐπέτοντο, ὡς τρυφεραὶ περιστεραὶ, ἐπὶ τὴν στέγην, τὸν ἠδονικὸν ἐν τῷ κυανῷ αἰθέρι τόπον, ἔνθα μόνον οἱ περοφόροι ἠδύναντο ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτοῖς, αἱ περιστεραὶ, οἱ ταῶνες καὶ τὰ τερετίζοντα ῥοδικὰ πτηνά. Ἐνταῦθα ἀνεπαύοντο ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων. Ἐνταῦθα ἢ Ἀσπασία ἔψαλλε τῷ φίλῳ τὰ ᾄσματα τῶν ποιητῶν, ἅτινα ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῆς θαυμασίαν χάριν ἀπέπνεον. Ἐνταῦθα περιέβαλλεν αὐτὸν ψάλλουσα ὑπὸ τὴν κροῦσιν τῆς λύρας διὰ τοῦ ἀργυροῦ δικτύου τῶν λιγυρῶν τόνων, διὰ τῆς μαγείας τῆς αἰμυλιωτάτης, ἠδυπαθῶς τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν διατίθεισης φωνῆς καὶ διηγεῖτο αὐτῷ ἐπιχαριτωτάτους Μιλησίους μύθους. Ἐνταῦθα ἐστωμύλλοντο, ὅτε μὲν γελοῖα λέγοντες, ὡς παιδία, ὅτε δὲ σοφά, ὡς πολιοὶ γέροντες. Ἐνταῦθα ἠδύναντο συσπῶντες περὶ ἑαυτοὺς πανταχόθεν τὰ πορφυρᾶ ὀθόνια ν' ἀναπνέωσιν ἐμβαπτιζόμενοι, ὡς θεοί, εἰς τὸ ὀλύμπιον ῥόδιον φῶς καὶ θαυμάζοντες τὰ ἐκλαμπρα αὐτῶν σώματα ἐν τῷ πορφυροχρῶ λυκόφωτι, ἢ ἐπιτρέποντες τῷ ἡμερινῷ ἀστέρι νὰ ἐπιχέῃ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ φῶς ἐκ τῶν ἄνω. Ἐν τούτῳ δ' ὁ ἔρων ἠδύνατο νὰ θαυμάζη τὸ προχέομενον ὑπὸ τῆς καταλεύκου λαμπρότητος πρόσωπον καὶ τὸ σῶμα τῆς ἐρωμένης, ἐφ' ὧν μαγικῶς ἀντανακλῶμενον τῶν πρασίνων

ἀνθέων τὸ χρῶμα ἐπιχαριώτατα καὶ αἰθήρια αὐτὰ ἀπεδείκνυεν.

Ἐνεδύετο δ' Ἀσπασία κατὰ τὸν τρόπον τῶν Μιλησίδων ὅτε μὲν ἀλουργεῖς ἐσθῆτας, ὅτε δὲ κυανᾶς, ὅτε δὲ πυρρόχρους, ὅτε δὲ κροκοέσσας. Διότι ἔχαιρεν ἐπιφαινομένη ἐν διαφόρῳ ἐκάστοτε μορφῇ τῷ φίλῳ. Προσελάμβανε δὲ τὴν στολὴν καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ ἦθος καὶ τοὺς τρόπους ταύτης, ἢ ἐκείνης τῆς θεοῦ, ἢ ἡρώιδος καὶ, ὡσάκις ὁ Περικλῆς ἐπεθύμει, ὠρχεῖτο χαριζομένη αὐτῷ μιμητικᾶς, ἀρμοδίας πρὸς ἐκάστην τῶν διαφορῶν μορφῶν ὀρχήσεις, ἃν ἢ ἐντεχνος χάρις ὑπερέβαλλε πᾶν ὅ,τι παρὰ τῇ καλῇ Θεοδότῃ ἡδύνατό τις νὰ θαυμάσῃ.

Κατὰ τὰς μεταμορφώσεις δὲ ταύτας τῆς ἀπαραβλήτου φίλης ἐνεθυμεῖτο πάντοτε ὁ Περικλῆς τὰ ὑπὸ τοῦ θαλασσίου γέροντος Πρωτέως ῥηθέντα αὐτῷ, ὅτε ἐπορεύετο ἀγνοῶν εἰς συνάντησιν τῆς Ἀσπασίας, τὰ ἔπη ἐκεῖνα τὰ ἐπαγγελλόμενα αὐτῷ τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν καὶ λέγοντα·

«Κράτει στεφθῶς καὶ αὐτήν, ὡς ἐμὲ νῦν κρατεῖς, ἀθλητά μου.  
Ὄτῳ κατέχων δ' αὐτήν δὲν θ' ἀπολέσης ποτέ!»

«Πρέπει νὰ σε κατέχω, ὡς τὸν χρησμοδότην, πολύμορφον Πρωτέα,» ἔλεγε παίζων ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, «ἵνα μὴ καὶ σὺ κατὰ τινα τῶν μεταμορφώσεων διαφύγῃς με.»

«Τί δὲ ποιῶν θά με κατέχῃς;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Τοῦτο ἐλπίζω, ὅτι θὰ μάθω παρὰ σοῦ.» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς.

«Ἴσως κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων ἐγκλείων με ἐν καλῶς περιπεφραγμένῳ οἰκίσκῳ;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὅποιόν τινα οἰκίσκον ἐννοεῖς;» εἶπεν ὁ Περικλῆς.

«Τὸν οἰκίσκον ἐκεῖνον,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «ὃν ὑμεῖς οἱ ἄνδρες γυναικωνίτιν καλεῖτε.»

«Ἐν τοιούτῳ οἰκίσκῳ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς μικρὸν ἐπισχών, «κατέχονται μόνον Τελεσίπαι, οὐχὶ δὲ καὶ Ἀσπασία.»



Ἡ Μιλησία δ' οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ μόνον ἐμειδίασεν. Ἐπήρκει δ' αὐτῇ τοῦτο, ὅτι ἐβόρυσεν εἰκῆ τὸν λόγον, ὃς ἐμελλε ν' ἀποφίγη μετὰ τινα χρόνον τὴν αὐτοῦ δύναμιν.

Συνέβη δ' ἡμέρα τινί, ἀπούσης τῆς Ἀσπασίας, νὰ διαλέγηται ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν Ἀρτεμίδωρον περὶ αὐτῆς ταύτης.

«Οἱ μῦθοι καὶ τὰ διηγήματα πάντων τῶν χρόνων,» ἔλεγεν ὁ Ἀρτεμίδωρος, «λέγουσι περὶ πολλῶν ἡρώων, οἵτινες βραχύν τινα, ἢ καὶ μακρὸν χρόνον ἐδούλευσαν καλαῖς γυναίξιν. Τὸν μὲν ποθοῦντα τὴν πατρίδα Ὀδυσσεῖα ἐκράτησε πολλοὺς ἑνιαυτοὺς ἐν τῷ ἄντρῳ αὐτῆς ἢ περικαλλῆς νύμφη Καλυψώ, τὸν δ' εὐσεβῆ Αἰνεΐαν ἐμπείρως κατέσχευεν ἡ ἐρῶσα Διδώ, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν πανίσχυρον ἐν τοῖς ἰσχυροῖς ἐνέδησεν εἰς τὴν ἠλακάτην αὐτῆς χρόνον τινὰ ἢ πανοῦργος Ὀμφάλη. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ γυναῖκες δὲν κατάρθωσαν νὰ κατασχῶσι τὸν ὑποχείριον αὐταῖς διὰ παντός. Ἡ γοητεία ἠφανίσθη, τὰ δεσμὰ διεβράβησαν καὶ ὁ διάκορος ἦρωος δραξάμενος αὐθις τοῦ ἰώδους ζίφους, ἢ τοῦ ἐν τῇ γωνίᾳ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐν λήθῃ κειμένου ροπάλου, ἢ ἐπισκευάσας πρῶϊας τινὸς τὸ ἡμισαπὲς ὄχημα ἀπῆλθε μετὰ ταχὺ φίλημα ἀπαλλαγῆς τῆς καλῆς ἐπὶ νέους ἀγῶνας. Οὕτω θὰ ἠφανίζετο καὶ τῆς Ἀσπασίας τὸ γόητρον, ἂν ᾤφειλες νὰ ζῆς μετ' αὐτῆς πάντοτε ἐν τῷ ἡδονικῷ ἐκείνῳ ἀσύλῳ!»

«Ναί,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἂν ἡ Ἀσπασία Θεοδότῃ ἦτο, ἂν μὴ εἶχέ τι πλέον, ἢ μόνον τὸ χαρίεν σῶμα. Ἀλλ' ὑπάρχει ἕτερόν τι δυνάμενον διὰ παντός νὰ δεσμεύῃ τὸν ἐρῶντα αὐτῆς. Δὲν λέγω δὲ περὶ τῶν μηχανημάτων τῶν κοινῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀκκιζόμεναι, ἢ ἐνοχλοῦσαι, ἢ ταλαιπωροῦσαι, ἢ δυσκόλως παραδιδόμεναι τῷ ἐρῶντι νομίζουσιν, ὅτι κατορθοῦσι τοῦτο. Ὑπάρχουσιν ἔξοχοί τινες γυναικεῖαι φύσεις, αἵτινες καὶ ὑπερβαλλόντως ἐρῶσαι δύνανται διὰ τοῦ ὑπερβολικοῦ δι' αὐτοῦ ἐρωτος, δι' ὃν ἡ εὐτυχία τῶν κοινῶν

γυναικῶν ματαιοῦται, διὰ μονιμοτέρων πάντοτε δεσμῶν τὸν ἐράμενον νὰ περιβάλλωσιν. Ἄν δ' εἶναι δυνατόν νὰ ὀνομάσω δι' ὀνόματός τινος τὸ ἀνώνυμον ἐκεῖνο, δι' οὗ αὐτὰ τοῦτο κατορθοῦσι, θὰ ἐκάλουν αὐτὸ ἀτεχνῶς χάριν, ἤτοι τὴν θαυμασίαν ἐκείνην μίξιν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς χάριτος τὴν οὐχὶ βία ὑπερχομένην, τὴν διαθερμαίνουσαν τὴν ψυχὴν, ὡς τὸ μείδιωμα τῶν Ὀλυμπίων θεῶν. Ἡ χάρις δ' αὕτη πιστεῦω, ὅτι εἶναι ἡ γοητεία, ἢν ἡ Ἀφροδίτη ἐν τῷ χρυσῷ κεστῷ φυλάττει. Καὶ ἄπειρα μὲν σκυθρωπὰ νέφη ἀνατέλλουσιν ἐν τῷ οὐρανῷ τῶν ἐρωμένων, ἀλλ' ἡ χάρις εἶναι ἔμπειρος νὰ διασκεδάσῃ ταῦτα καὶ ἐν μόνῃ τῷ αὐγῇ τῆς ἐπαγωγῆς μειδιώσης χάριτος τῆς ψυχῆς ἀφανίζεται πᾶν τὸ σκυθρωπὸν, διὰ μόνῃς τῆς πνοῆς αὐτῆς καταπραῦνεται πᾶν τὸ τραχὺ καὶ σκληρόν. Πάντα δ' αὐτῇ ἐπιτρέπονται καὶ συγχωροῦνται, διότι πᾶσαν πληγὴν, ἢν προξενεῖ, παραυτίκα καὶ ἰατρεῦει. Τὴν χάριν δὲ ταύτην τῆς ψυχῆς, τὸν κεστὸν τοῦτον τῆς Ἀφροδίτης κατέχει ἡ Ἀσπασία, καὶ δι' αὐτοῦ μόνου ματαιοὶ παίζουσα πᾶσαν σπουδὴν τῆς Θεοδότης! Ἔχων δὲ πείραν τῶν γυναικῶν, καλῶς γνωρίζω, ὅποσον σπάνιον, ὅποσον ἐξαιρετόν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ Ἀσπασία κατέχει.»

«Ἐννοῶ καλῶς,» εἶπεν ὁ Ἀρτεμίδωρος· «τοῦτο, ὅπερ λέγεις, ἡσθόμην πολλάκις. Βάσανος τῆς γυναικὸς καὶ τῆς μαγικῆς αὐτῆς ἰσχύος εἶναι οὐχὶ ἡ ἀπόλαυσις, ἢν παρέχει, ἀλλ' ὁ τρόπος, δι' οὗ τὰ διαλείμματα τὰ μεταξὺ τοῦ χρόνου τῶν ἀπολαύσεων ἐνὸς μηνὸς τοῦ μέλιτος νὰ πληροῖ δύναται!»

«Ἡ Ἀσπασία ἔχει ἐμπείρως τοῦτου,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ἐν ἐκάστη στιγμῇ χρόνου νὰ ἐκτοξεύῃ λαμπρόν τινα σπινθῆρα τῆς διανοίας αὐτῆς, πυροσφενδόνην τινά, ἢ ποικιλόχροον τινά πομφόλυγα, ἢ τι, πρὸς ὃ νὰ χάσκῃ τις ὀφείλει, καὶ ὅπερ πτεροῖ τὸν βραδέως παρερχόμενον χρόνον. Ταῦτα

δὲ πάντα ἄνευ διατάσεώς τινος τῆς ψυχῆς, ἄνευ βίας, ἢ κομψείας κατορθοί ἢ Ἀσπασία, ἀλλ' ὡς τι κατὰ φύσιν ἔχον. Τούτου δ' ἔνεκα, ὅτι κατὰ φύσιν πάντα πράττει, ἄμαχον δύναμιν ταῦτα ἔχουσιν. Ὁ μὲν μὴν τοῦ μέλιτος ἀφυοῦς τινος εἶναι σαρκική μέθη μεμιγμένη μετὰ θανασίμου ἀνίας, ἐκ τῆς ψυχῆς δὲ μόνης ἀναβλύζει, ὅτι τῇ ἡδονῇ ἀξίαν καὶ πολυχρονιότητα παρέχει.» —

Ἦλθε δ' ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ Περικλῆς μετὰ τῶν δύο τριῶν εἰς Σάμον νὰ ἐπανέλθῃ ᾤφειλεν, ἵνα ἐκεῖθεν καὶ τὴν Χίον ἐπὶ μικρὸν ἐπισκέψηται. Διότι ἡ φιλοφροσύνη τῶν Μιλησίων ἐπίκουρος τῷ Περικλεῖ ἐγένετο, καὶ εὐχερῶς οὗτος τὸν σκοπόν, πρὸς ὃν εἰς Μίλητον ἦλθεν, ἐπετέλεσεν. Ἐκ τούτου δυνατὸν αὐτῷ ἐγένετο βραχὺν μὲν τινα μόνον χρόνον τῆς αὐτόσε διατριβῆς εἰς πολιτικοὺς λόγους νὰ δαπανήσῃ, τὸν δὲ πολὺν λοιπὸν εἰς τὴν ἰδίαν κρυφίαν εὐδαιμονίαν νὰ διατρίψῃ.

Ἐκάλεσε δ' ὁ φιλόξενος Ἀρτεμίδωρος εἰς νέον συμπόσιον τὸν ἀπερχόμενον, οὗ μετέσχε καὶ ἡ Ἀσπασία.

Ἐν τῷ συμποσίῳ δὲ τούτῳ εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν φιλοξενοῦντα αὐτὸν Ἀρτεμίδωρον·

«Οὐδόλως θαυμαστόν, ὅτι ἡ μυστικὴ μαγεία τοῦ κλίματος τούτου ἐπεκράτησε καὶ ἐμοῦ καὶ ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπτὰ ὅλας ἡμέρας λεληθότως πως εὐδαίμονί τινι ἀπραξία παρεδόθην. Αἰσθάνεται τις δ' ἐνταῦθα, ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἕλληνες τῆς ἀκτῆς ταύτης ἐγγὺς τῶν θερμουργῶν Φοινίκων κατοικεῖτε, οἵτινες πρῶτοι τὴν θεὸν τοῦ ἔρωτος ἐλάτρευσαν, καὶ τῆς κυπρίας ἐκείνης νήσου, ἣτις ἐγένετο τῇ ἀβρᾷ ταύτῃ θεῶν νικηφόρῳ ὀρμηθεῖση ἐκ τοῦ Σιδονίου κόλπου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸ πρῶτον ἀναπαυστήριον. Ὡς δ' ἀπὸ τοῦ Νότου ὁ ἐνθουσιασμός τῶν κυπρίων θεῶν, οὕτως ἀπὸ Βορρᾶ, ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Τρωῶλου, εἰσπίπτει εἰς ὑμᾶς ὁ θορυβῶδης θίασος τοῦ Διονύσου

καὶ τῆς θείας αὐτοῦ τροφοῦ Ῥέας. Οὕτως ἐν τῷ αὐτῷ περιβάλλεσθε καὶ περικλύζεσθε ὑπὸ τῶν κυμάτων τῶν ὀργιαστικῶν θιάσων τῶν θεῶν ἐκείνων τῆς χαρᾶς. Ὡς δ' ἀπὸ τῶν καταπλέων μαστῶν τὸ γάλα, οὕτως ἐνταῦθα ἡ δρόσος τῆς ἀβρότητος ἐκχεῖται ἐκ τῶν κεράτων τῶν θεῶν ἐκείνων καὶ ἐκ τῶν ἀπείρων σφριγόντων μαστῶν τῆς Ἀρτέμιδος. Βεβαίως δ' εἶναι ὑμῖν τοῖς Μιλησίοις τὰ ἐπὶ τοῦ Τρώλου τελούμενα καταπληκτικὰ καὶ μανικὰ ὄργια οὐχὶ μόνον ἐξ ἀκοῆς γνωστά. Θαυμαστὸν δὲ θά μοι ἐφαίνετο, ἂν μὴ τινα ὑμῶν ἡ περιεργία ποτὲ παρώρμησε νὰ τολμήσῃ ἐν ὥρᾳ ἐορτῆς ἐγγὺς τοῦ μυστηριώδους ἐκείνου τόπου τῆς γείτονος Λυδίας γενόμενος νὰ ἴδῃ, εἰ καὶ ἐκ φόβου μόνον, τὴν μανίαν τῶν κόρυθαντιῶντων.»

Ἐν ᾧ δ' ὁ Περικλῆς ταῦτα ἔλεγε, σκυθρωπὸς πως ἐγένετο ὁ Ἀρτεμίδωρος καὶ στεναγμὸς μικρὸς ἐξέφυγε τοῦ στήθους αὐτοῦ. Ἐκ τούτου προσέβλεψεν ὁ Περικλῆς αὐτὸν ἐκπληκτὸς καὶ σχεδὸν τεταραγμένος.

«Ἐμὲ αὐτὸν παρώρμησέ ποτε,» ἤρξατο λέγων ὁ Ἀρτεμίδωρος, «ἡ εἰμαρμένη νὰ μεταβῶ ἐκεῖσε. Ἄσμενος δὲ θά σοι διηγούμην, ὅ,τι ἐκεῖ ἐνεδρεύων ἔμαθον καὶ εἶδον, ἂν μὴ πολλὰ λυπηρὰ συναφῇ τῇ ἀναμνήσει ἐκείνη ἦσαν.»

Οἱ λόγοι δ' οὗτοι ἐπηύξησαν τὴν περιεργίαν τοῦ Περικλέους καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος κατανοήσας τοῦτο εἶπεν αὐτῆς·

«Ἐννοῶ καλῶς, ὅτι καὶ ἄκων ὀφείλω νὰ διηγῆσμαι, ὅ,τι εἶδον, λαμβάνων ὡς ἀντίμισθον τῆς ταραχῆς μου τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς περιεργίας, ἦν τὸ πρόσωπόν σου, Περικλεῖς, παρ' ἐμοῦ ἄξιοι.

Ἄκουσον λοιπόν!

Οὐχὶ μακρὸς χρόνος παρῆλθεν, ἐξ οὗ τὸν ἐπιχαριώτατον νεανίαν τῆς Μιλήτου υἱὸν μου ἐκάλουν. Ἐκόσμου δ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀρεταί, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τις ὑπόπερος φαντασία, ἦν οὐδεὶς χαλινὸς ἠδύνατο νὰ

κατέχη, καὶ ψυχὴ ἀναφλεγόμενη εἰς μανίαν. Πολλοὶ δὲ νεανῖαι ἐν Μιλήτῳ ἦσαν, οἵτινες ἀκούοντες τὰ ἐπὶ τοῦ Τρωῶλου τελούμενα μανικὰ ὄργια παρωρμῶντο εἰς ἀνόσιον περιεργίαν καὶ πολλοὶ ἐξέφευγον τὴν φυλακὴν φιλοστόργων γονέων, ἵν' ἀκολουθήσωσι τῇ μανικῇ ἐκείνῃ χορείᾳ. Συνέβαινε δὲ ποτε, ὥστε ἡ ὄρμη αὕτη, ὡς νόσος, νὰ διαδίδηται, καὶ τότε ἐσκοπούμην, ὅπως θὰ ἠδυνάμην ν' ἀποτρέψω ὁμοίαν τινὰ ἀποπλάνησιν τοῦ εὐαισθήτου μου Χρυσάνθου. Ἄλλ', ὡς προέβλεπον, ταχέως κατελήφθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς νόσου ἐκείνης. Ἦτο δ' ἐγγὺς ὁ χρόνος τῆς λυδικῆς ἐορτῆς καὶ ὁ Χρυσάνθος ἐγένετο παραδόξως σιγηλὸς καὶ σύννους. Αἱ παρειαὶ δ' αὐτοῦ ὠχραὶ ἐγίνοντο καὶ εἶχε τὴν ὄψιν ἀνθρώπου καταθιβρωσκομένου ὑπὸ κρυφίας πυρετώδους ὀρμῆς. Ἦμην δ' ἤδη ἔτοιμος ὡς πρὸς αἰχμάλωτον πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ νὰ προσφέρωμαι καὶ φύλακας νὰ συμπέμπω αὐτῷ, οἵτινες νὰ ἐπιτηρῶσι πᾶν βῆμα, ἀλλ', ὡς εἶχε τὴν ψυχὴν, ἐφοβούμην μὴ δραπετεύσῃ. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ φόβος κατεῖχέ με, μὴ ὁ νεανίας ἀδυνατῶν νὰ κορέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν εἰς ἐπικίνδυνον δυσθυμίαν περιπέσει, ἢ εἰς θανατηφόρον ἀσθένειαν. Δι' ὃ ἐσκεψάμην, ὅτι ἄφελιμώτερον θὰ ἦτο νὰ πληρώσω τὴν ὄρμην τῆς ὁσημέραι αὐξανομένης περιεργίας κατὰ τινὰ τρόπον ἀκίνδυνον αὐτῷ. Ἐδήλωσα λοιπὸν, ὅτι θὰ ἀναβῶ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν Τρωῶλον, ἵνα ἴδω τὰ μυστήρια τῶν Κορυβάντων, πιστεύων, ὅτι ἀκολουθούμενος ὑπ' ἐμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐμοῦ φυλακὴν ἀσφαλῆς πάντως ὁ νεανίας θὰ ἦτο.

Μετὰ πορείαν δ' ἡμερῶν τινων ἀφικόμεθα εἰς τὸν τόπον, οὗ ἐστοχαζόμεθα. Ἀνέβημεν δ' ἀκολουθούμενοι ὑπὸ δούλου φέροντος τὰ εἰς μίαν ἡμέραν ἐπιτήδεια ἐπὶ τὸν δρυμῶδη καὶ ἔρημον Τρωῶλον καὶ ἐφυλάττομεν τὸν χρόνον, καθ' ὃν τὸ ἄγριον σμήνος τῶν Κορυβάντων ἐκ Σάρδεων ἐπὶ τὴν κλιτὸν τοῦ ὄρους θὰ ἀνέβαινεν.



Ἄλλ' ἡ ὀργιαστικὴ ἑαρινὴ ἑορτὴ ἀπὸ τῆς προτεραίας ἤδη ἐτελεῖτο. Καὶ ἐκείνη μὲν τῇ ἡμέρᾳ κατέταμον τὴν μεγίστην τῶν κολοσσιαίων πιτύων τοῦ Τρώλου, εἶτα δὲ περιπλέξαντες αὐτὴν διὰ στεφάνων ἀπείρων ἑαρινῶν ἴων ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ Τρώλου φυομένων εἴλκυσαν τὴν οὕτως ἐστεφανωμένην μανικῶς ὀλολύζοντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Κυβέλης, ἔνθα ὡς ἀπαρχὴν τοῦ ἔαρος αὐτὴν τῇ παντογόνῳ μητρὶ τῶν θεῶν ἔθυσαν.

Ἦδη δ' ὑπελείπετο τὸ σπουδαιότατον καὶ θορυβωδέστατον μέρος τῆς ἑορτῆς. Βαρὺς δὲ ψόφος ἔβαλλε τὴν ἀκοὴν ἡμῶν πρότερον, ἐν ᾧ ἔτι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἐν τῷ ἔσπερινῷ λυκόφωτι τὸ προσερχόμενον σμήνος τῶν Κορυβάντων. Κρυβέντες δ' ἐν πυκνῷ θάμνῳ, ὅτε ἐπλησίαζον ἐκεῖνοι, ἐμένομεν, ἵν' ἀθέατοι ἡμεῖς θεαταὶ γενώμεθα τῶν ἔργων αὐτῶν.

Τὸ σμήνος δ' ἐγγύτερον καὶ ὁ ψόφος καταπληκτικὸς ἐγίνετο. Ἐκαστος δὲ τῶν Κορυβάντων, εἴτε ὅλως γυμνός, εἴτε λάσιον δέρμα ἀγρίου τινὸς θηρίου περὶ τὴν ὄσφυν περιβεβλημένος ἔφερεν ἢ ρόπτρον, ὃ πάσῃ τῇ δυνάμει κρουόμενον βαρεῖς τόνους ἐξέπεμπεν, ἢ θορυβῶδες κύμβαλον, ἢ κέρας, δι' οὗ ἠϋλεῖ, ἢ ξίφος καὶ ἀσπίδα, ἃ συνέκρουεν. Ἀλλὰ τὸν θόρυβον τοῦτον τοῦ χαλκοῦ καὶ τῶν ὀργάνων ὑπερήχουν αἱ κραυγαί, ἢ μᾶλλον οἱ βρυχηθμοί, ἐξ ἧν μόλις κατενόει τις, ὅτι παῖνα εἰς τιμὴν τοῦ ἀπολεσθέντος καὶ ἀνευρεθέντος νεανίου Ἄττεως, τοῦ κεχαρισμένου ἀγγέλου τῇ παντογόνῳ μητρὶ Ῥέα, ἔφαλλον. Καὶ ψάλλοντες μὲν ὕμνον τὸν ἀπολεσθέντα καὶ ἀνευρεθέντα Ἄττιν, ἀλλ' ἐνενόουν τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτῆς ἐξεγερθεῖσαν καὶ ἀναζέουσαν βλαστικὴν ὀρμὴν τῆς φύσεως, ἣν οὐ μόνον ὕμνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑαυτοῖς ἐκζέουσαν αἰσθανόμενοι μανικῶς ἐξέφαινον. Ἦγούντο δὲ τοῦ θιάσου οἱ ἱερεῖς τῆς Κυβέλης, οἵτινες πυριστάκτους δᾶδας ἐν τῇ μῦ τῶν χειρῶν καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ ὀξείας κυρτᾶς μαχαίρας εἶχον, ἃς μανικῶς ἐπαλλόν. Μέγας φαλλὸς δ' ἐφέρετο πρὸ τοῦ σμήνους.

Τὸν δὲ τρόπον, καθ' ὃν οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐβάδιζον, δὲν ἰδύνατο νὰ ὀνομάσῃ τις θάδισμα, ἀλλ' ἀνειμένον πήδημα καὶ ὄρχησιν, καθ' ἣν ἀγρίως ὑπὸ τὸν θόρυβον τῶν ὀργιαστικῶν ἐκείνων ὀργάνων περιεδινοῦντο τὰ μέρη τοῦ σώματος. Καὶ τὰ μὲν πρόσωπα πάντων ἐρυθρόχροα ἦσαν καὶ δὴ τιναν ἐρυθρομέλινα, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ ἐφαίνοντο ὡς προχεόμενοι ἐκ τοῦ κοιλώματος καὶ πολλοὶ καὶ ἀφρὸν ἐκ τοῦ στόματος ἐξέπεμπον. Πρὸς τούτοις δ' ἔσειον ἀγρίως τοὺς μακροὺς βοστρύχους, οἵτινες τεχνικῶς ἐκ ζένων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τριχῶν προσηρμοσμένοι ἀπὸ τῶν κροτάφων ἐκρέμαντο καὶ ὄψιν ἀνδρογύνων αὐτοῖς παρεῖχον. "Ὅσα δ' ἡμερα, ἢ ἄγρια θηρία προσέπιπτον αὐτοῖς, εἶλκον μεθ' ἑαυτῶν καὶ πρὸ τοῦ μετώπου τῆς πομπῆς πάνθηρα ἤγον. Ἦσαν δὲ καὶ τινες ὄφεις κρατοῦντες, οὓς εἶχον συλλαθόντες καὶ πρὸς οὓς ἀφελῶς, ὡς εἰ στέφανοι, ἢ ταινία ἦσαν, ἔπαιζον.

Ἐν ᾧ δ' ἡ θορυβάδης ἀγέλη ὀρμητικῶς παρήλαυεν, ἔβλεπον τὸν παρ' ἐμοὶ ἰστάμενον Χρῦσανθον ὑπὸ ταραχῆς κατὰ μικρὸν αὐξανομένης καταλαμβανόμενον. Ἐσίγα· ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀνεφλέγετο, οἱ ὀφθαλμοὶ ταυρηδὸν προσέβλεπον τοὺς μαινομένους μύστας καὶ τέλος λεληθότως ἤρξατο κινῶν τὸ σῶμα, ὡς ἐκεῖνοι οἱ μαινόμενοι.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ τόπου δ', ἐν ᾧ ἡμεῖς κεκρυμμένοι ἐν τοῖς θάμνοις ἐμένομεν, ἐξετείνετο μέγας ὑπὸ ὑπερμεγέθων πιτύων περικλειόμενος ποσειτρόφος ἐπίπεδος τόπος. Ἐνταῦθα ἔσθη ὁ θιάσος οὐχὶ εἰς ἀνάπαυλαν, ἀλλ' ἵνα ἐκφρονέστερον ἐκμανῇ καὶ εἴς τὸ μέσον τοῦ πεδίου τούτου ἔφερον τὸν φαλλὸν καὶ τὰ θηρία, ἅτινα μεθ' ἑαυτῶν εἶλκον. Ἔστησαν δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ μέσῳ καὶ περίξ αὐτῶν ἠθροίσθησαν οἱ Κορύβαντες.

Μετὰ προτρεπτικὸν δὲ τινα λόγον τῶν ἱερέων ὤρμησαν οὗτοι ἐπὶ τὸν πάνθηρα καὶ τὰ ἄλλα θηρία, ἐσπάραζαν αὐτὰ

πρῶτον διὰ τῶν χειρῶν καὶ εἶτα διὰ τῶν ὀδόντων, ἐρρόφησαν τὸ θερμὸν αὐτῶν αἷμα καὶ ἔπειραν τὰ διεσπαραγμένα λείψανα τοῦ αἰμοφόρου κρέατος περὶ τοὺς θύρσους ὡς περὶ ὀβελούς. Ἦρξαντο δ' ἔπειτα ὑπὸ τὸν φοβερὸν θόρυβον τῶν ῥόπτρων καὶ κυβάλων καὶ τῶν κρουομένων ὄπλων ὀρχούμενοι περὶ τὸν φαλλὸν καὶ ὑμνοῦντες τὴν μεγάλην παντογόνον μητέρα τῶν θεῶν καὶ τὴν ἀείκαρπον γενεσιουγὸν δύναμιν, τὴν ἀνεξάντλητον ἡδονὴν καὶ δύναμιν τοῦ Ἔρωτος, οὗ ἡ εἰκὼν ἐνώπιον πάντων ὑψοῦτο.

Τὰ θηρία δὲ ταραττόμενα ὑπὸ τοῦ θορύβου ἐκείνου ἔφευγον εἰς τὰ ἀπωτάτω ἄγκη καὶ δὴ λέων ἐκπεπληγμένος ὤρμησε δρομαίως διὰ τῶν θάμνων ἐγγύτατα τοῦ τόπου, ἔνθα ἐγὼ καὶ ὁ Χρῦσανθος ἰστάμεθα. Ἀληθῶς δ' αἱ μανικαὶ κραυγαί, τὸ ἀτμίζον αἷμα τῶν θυμάτων, αἱ παλλόμεναι λαμπραὶ δᾶδες καὶ μάλιστα πάντων ὁ πάταγος τῶν τυμπάνων ἦσαν ἱκανὰ παντὸς θηρίου καὶ παντὸς ἀνθρώπου τὴν ψυχὴν εἰς φόβον, ἢ εἰς ἀγρίαν ταραχὴν νὰ ἐμβάλωσι. Καὶ ἐγὼ δ' αὐτὸς παρ' ὀλίγον ἐξέστην τῶν φρενῶν. Αἴφνης δ' αἰσθάνομαι τὸν Χρῦσανθον πειρώμενον ν' ἀποσπασθῇ ἐμοῦ. Ἐκπληκτος ἐστράφην καὶ εἶδον αὐτὸν ὁμοιάζοντα κατὰ πάντα πρὸς τοὺς μαινομένους ἐκείνους. Καὶ συνέσχον μὲν αὐτὸν πάση δυνάμει, ἀλλ' ἐκεῖνος γιγαντιαίαν δύναμιν ἐκ τῶν νεανικῶν μελῶν ἀντιτάξας ἀπηλλάγη καὶ ὀρμήσας ἐπήδησεν ἀπὸ τινος τοσοῦτον ὑψηλῆς καὶ ἀποτόμου πέτρας, ὥστε μόνον ἐκ θαύματος δὲν διεβράγησαν τὰ μέλη αὐτοῦ. Ἔστη δὲ πηδήσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαινομένων ἐκείνων καί, ὡς τὸ ἀφρίζον κῦμα τὴν σταγόνα, οὕτω κατέπιεν αὐτὸν ἢ παράφορος χορεία.

Ἀπόπληκτος, ἄπορος, ἔκφρων ἰστάμην ἐκεῖ.

Οἱ κορυβαντιῶντες διετέλουν ὀρχούμενοι πρὸ ἐμοῦ σκοτοδινοῦντος. Τινὲς δ' αὐτῶν κατέπιπτον ὡς νεκροί, ἀνίσταντο καὶ αἰθῆς ἀρχοῦντο.

Καὶ αὖθις δ' ἤρξαντο ἀκούομενοι ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου οἱ ὀλολυγμοὶ τῶν μανιωδεστάτων ἐξ αὐτῶν, οἵτινες καὶ νεύματα ἐποίουν καὶ ἐμόρφαζον, ὡς ἔκφρονες. "Ὅτε δ' ἡ μέθη εἰς τὸν κολοφῶνα ἐξίκετο, παρελθόντες τινὲς καὶ σιγὴν ἐπιβαλόντες εἶπόν τινα, ἐξ ὧν ὀλίγα μόνον τὴν ἀκοήν μου ἔβαλον. Ἐδεικνυον δὴλα δὴ τὸν φαλλὸν καὶ ἐκραύγαζον δεινῶς μορφάζοντες, ὅτι ἀντὶ τοῦ νεκροῦ ἐκείνου ἐπὶ τῆς κεραίας κενοῦ εἰδώλου ἔπρεπε κατὰ τὸ ἱερὸν ἔθος γνήσιον νὰ στήσωσιν, ὅτι οἱ μᾶλλον ἔνθοι ἐκ τῶν μυστῶν ἄφειλον εἰς δόξαν τῆς ἀεικάρπου δυνάμεως τὴν ἰδίαν ὡς εὐπρόσδεκτον θυσίαν τῇ παντογόνῳ μητρὶ νὰ προσενέγκωσιν . . .

Δυσοιωμιστὸς ἔλαμπεν ἡ ὀξεία κυρτὴ μάχαιρα, ἡ παλαιὰ ἀσιατικὴ ἄρπη, ἐν ταῖς χερσὶν τῶν ἱερέων τῆς Κυβέλης — —

"Ἰλιγγος κατέλαβέ με. Οὐδὲν πλέον ἔβλεπον, εἰ μὴ ἀκόλαστόν τινα τολύτην στρεφεδινουμένην, ἐν ἣ ἡ οἱ μανιωδέστατοι διὰ τῶν ἀστραπτουσῶν μαχαρῶν ἐπλήττοντο, ἠκρωτηριάζοντο — ἐνεθυμήτην τὸν Χρῦσανθον — οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐσκοτώθησαν, κατέπεσον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

"Ὅτε δ' ἀνέλαβον ἐμαυτὸν, λαμπρὰ εἶχεν ἀνατείλασα ἡ σελήνη καὶ ὁ θιάσος τῶν Κορυβάντων ἦτο μακρὰν καὶ μόνος ὁ θόρυβος τῶν τυμπάνων ἀντήχει ἐκ τοῦ βάθους δρυμῶδους ὄρους, ὡς μακρὰν βρέμουσα βροντή.

Μετέβην δ' εὐθὺς εἰς τὰς πλησίον κειμένας Σάρδεις, τὴν ἔδραν τῶν ἱερέων τῆς Κυβέλης, διότι ἠλπίζον, ὅτι ἐκεῖ μάλιστα ἠδυνάμην νὰ μάθω τι περὶ τῆς τύχης τοῦ Χρῦσανθου, ν' ἀνεύρω τὸν προσφιλῆ ἀπολωλότα.

Καὶ ἐδεξάμην αὐτόν. Ἐκομίσθη μοι ἐπὶ πλεκτοῦ ἐκ πιτυίνων κλάδων τοῦ Τρώλου φερέτρου, τετραμένος, ἠκρωτηριασμένος, καθημαγμένος . . . .

Ὁ εὐθαλής, ἰσχυρός, περικαλλὴς νεανίας ἔκειτο ἐνώπιόν μου ὅμοιος πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἰων ἐστεφανωμένην ἐκείνην

πίτων πληγείς ἐπὶ τοῦ Τρώλου ὑπὸ τῆς μαχαίρας τῶν Κορυβάντων, ὡς χαριστήριον τῇ παντοφύρῳ θεῶ . . .»

Τοιοῦτον ἦτο τὸ διήγημα τοῦ Ἀρτεμιδώρου.

Ἡ εὐθυμία δὲ τοῦ συμποσίου ἐταράχθη.

Ὅτε δὲ τὸ μὲν συμπόσιον πέρας ἔλαβεν, ὁ δὲ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία κατὰ μόνας ἐγένοντο, εἶπεν ἐκεῖνος·

«Ἡ Μίλητος εἶναι ἐκπρεπῆς καὶ τὸ διήγημα τοῦ Ἀρτεμιδώρου δὲν θά ταράξῃ τέλεον τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἡδίστων ἡμερῶν, ἅς οἱ θεοὶ ἐπέτρεψάν μοι νὰ διαγάγω ἐνταῦθα. Ἄλλ' αἰσθάνομαι, ὅτι καιρὸς εἶναι ἀποσπᾶν τὸν πόδα τοῦ θερμοῦ τούτου αἰγιαλοῦ νὰ ἐπιβῶ τοῦ μετεώρου ἐκείνου θαλασσίου ὀχήματος καὶ ὅτι τὸ συνεσταλμένον πῶς στηθός μου θ' ἀναπνεύσῃ πάλιν ὅλως ἐλεύθερον ἐν τῇ πατρίᾳ, εὐκράτῳ ἀττικῇ αὔρᾳ!»







### XIII.

#### Ο ΔΙΟΠΕΙΘΗΣ ΚΑΙ Η ΙΠΠΑΡΕΤΗ.



Ἄσπασια εὐρίσκετο μετημφιεσμένη ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ ἐπαναφέροντος τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν ἐκ Μιλήτου εἰς τὸν ἐν Σάμῳ στόλον. Ὅτε δ' ἡ τριῆρης καταλιποῦσα τὸν λιμένα τὸ ἀνοικτὸν ἀπὸ τοῦ ἐωθινοῦ φωτὸς λάμπον πέλαγος διὰ τῶν κωπῶν ἤλαυνεν, ἔστρεφεν ἢ παρὰ τῷ φίλῳ ἰσταμένη Μιλησία τὸ βλέμμα αὐτῆς ἐπὶ τὴν θάλλουσαν ἰωνικὴν ἀκτὴν, ἔνθα σμήνος γεράνων καὶ μα-

κραυχένων κύκνων ἐπέτοντο ὑπεράνω τοῦ λειμῶνος καὶ πτερυγίζοντες ψοφητικῶς καθίπταντο ἐπὶ τοῦ ῥοθοῦντος αἰγιαλοῦ. Ἄλλὰ τὸ βλέμμα ἡ Ἀσπασία προσήλου πρὸς τὰς ἀφανιζομένας ἐπάλξεις τῆς πατρίδος. Ἡ ψυχὴ δ' αὐτῆς κατείχετο ὑπὸ τοῦ ὑπερηφάνου αἰσθήματος, ὅτι ἐνταῦθα, ἔνθα τὸ φῶς τὸ πρῶτον εἶδε, τὸν μέγιστον θρίαμβον τοῦ βίου αὐτῆς ἐπεσφραγίσατο περισφίγξασα δι' ἐρωτικοῦ καταδέσμου στεργότερον, ἢ πρότερον, καὶ δὴ ἀδιαλύτως τὸν περιωνυμώτατον τῶν Ἑλλήνων τῶν χρόνων ἐκείνων. Καὶ ὁ Περικλῆς δὲ προσέβλεπε τὴν ἀφανιζομένην ἀκτὴν τῆς Ἰωνίας λαμπρότατον βλέμμα στρέφων ὀπισθεν καὶ ἀνεμμνήσκετο τὰς ἡδέϊας ἡμέρας, ἃς ἐκεῖ διήγαγε, καὶ τὴν διπλὴν δύναμιν τῆς νικηφόρου ἐρωτικῆς μαγείας, ἣν ἡ ἀπαράβλητος φίλη, ὁ θῆλυς οὗτος Ἄνταϊος, ἐφαπτομένη τῆς πατρῴας γῆς ἦντλει.

«Σχεδὸν προάγομαι νὰ θρηνήσω,» εἶπε, «τὸν παρελθόντα μῆνα τοῦ μέλιτος ἐν Ἰωνίᾳ, ἀλλὰ παραμυθεῖται με ἡ γνῶμη, ὅτι ἀπήγαγον σὲ ὡς τὸ κάλλιστον τῶν λαφύρων.»

«Πανταχοῦ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «θὰ παρακολουθῆ ἡμῖν ἡ εὐτυχία καὶ ὁ ἔρωσ. Ἄλλ' ἐν μόνον καταλείπομεν ἐνταῦθα, ὅπερ οὐδέποτε ἴσως θὰ ἐπανεύρωμεν, τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην ἡσυχίαν, ἣς ἐνταῦθα ἀπελαύσαμεν, καὶ τὴν ἡδέϊαν ἡδονὴν τὴν ἐκ τῆς ἀδείας παντὸς ὀχληροῦ δεσμοῦ.»

Ὁ Περικλῆς ἐκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἠτένιζε σύννους κάτω.

«Ἐπανερχόμενος εἰς Ἀθήνας,» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία, «εἶσαι πάλιν ὁ τὰ τῆς πόλεως διοικῶν, εἰς οὗ τὰς πράξεις πάντες ἀποβλέπουσιν, εἶσαι πολίτης Ἀθηναῖος ἐξαρτώμενος ἐκ τῶν αὐστηρῶν πατριῶν νόμων, εἶσαι πάλιν ὁ σύμβιος τῆς Τελεσίπης — ἐγὼ δέ — ἐγὼ εἶμαι πάλιν ἡ ξένη, ἡ ἄπατρις, ἡ ἄνομος· εἶμαι, ὡς ἡ σὺ σύμβιος καὶ ἡ φίλη αὐτῆς λέγουσιν, ἡ ἐκ Μιλήτου ἐταίρα . . .»

Ὁ Περικλῆς δ' ἤρην ἡρέμα τὴν κεφαλὴν καὶ προσέβλεψεν ὄξυ τὸ πρόσωπον τῆς φίλης.

«Ἐπεθύμησας ἑτέρου τινός, Ἀσπασία;» εἶπε, «δὲν χλευάζεις ἐκάστοτέ τὸν γάμον δουλείαν αὐτὸν ἀποκαλοῦσα καὶ εἰρκτὴν τὴν γυναικωνίτιν τῶν Ἀθηναίων;»

«Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀληθῶς, Περικλείς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ποτὲ ὄντως ἠρώτησάς με, ὁπότερον τὴν τάξιν τῶν ἐταίρων, ἢ τῶν γαμετῶν Ἀθίδων προτιμῶ;»

«Καὶ ἂν τοῦτο ἠρώτων;» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἂν ἐπέτρεπόν σοι νὰ ἐκλέξῃς τὴν ἑτέραν τούτων, ποία θὰ ἦτο ἡ ἀπόκρισις;»

«Θά σοι ἀπεκρινόμην,» ἀντεῖπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι οὐδέτεραν προτιμῶ, ὅτι ἐκοῦσα οὔτε ἐταίρα, οὔτε Ἀθηναίου τινός γαμετὴ ἐπιθυμῶ νὰ γένωμαι.»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐξεπλάγη.

«Γαμετὴ πολίτου Ἀθηναίου;» ἐπανέλαβεν εἶτα. «Φαίνεται λοιπόν, ὅτι οὐχὶ παντὸς γάμου, ἀλλὰ τοῦ γάμου μετ' Ἀθηναίου μόνον καταφρονεῖς. Ἄλλ' εἰπέ μοι, ποῦ τῆς γῆς εὐρίσκεται τὸ ἰδανικὸν τοῦ γάμου τὸ τυγχάνον ἀποδοχῆς παρὰ σοῦ;»

«Ἄγνοῶ,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «νομίζω δ', ὅτι οὐδαμῶ τῆς γῆς εὐρίσκεται, ἀλλ', ὅτι φέρω αὐτὸ ἐν ἐμαυτῇ.»

«Καὶ τίνος θὰ ἐδεῖτο ἡ ἔργω ἀπόδειξις ἐκείνου, ὅπερ ἐν σαυτῇ φέρεις;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ἄν πρέπει νὰ ὑπάρχη ὁ γάμος,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «πρέπει νὰ στηρίζηται ἐπὶ τοῦ νόμου τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἔρωτος.»

«Καὶ τί ὀφείλω νὰ πράξω,» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, «ἵνα ἔργω ἀποδείξω μετὰ σοῦ τὸ ἰδανικὸν τοῦτο;»

«Ὅφείλεις νὰ μοι παραχωρήσῃς πάντων τῶν δικαίων τῆς γαμετῆς οὐδὲν ἀφαιρῶν τῶν δικαίων, ὧν τῇ ἐρωμένη τέως παρεχώρεις!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία.

«Θέλεις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ν' ἀποβάλω τὴν Τελεσίπην καὶ νὰ εἰσαγάγω σὲ ὡς δέσποιναν εἰς τὴν οἰκίαν μου; Τοῦτο καταληπτόν μοι εἶναι, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ τὸ λοιπὸν τῆς ἐπιθυμίας σου. Τί ἐννοεῖς λέγουσα περὶ τῶν δικαίων, ἂν τινων ὀφείλω νὰ μὴ ἀπαλλοτριώσω σε;»

«Πρὸ πάντων τὸ δίκαιον, μηδένα ἕτερον νόμον νὰ ὁμολογῆς ἰσχύοντα ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἢ τὸν νόμον τοῦ ἔρωτος!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία. «Οὕτω δ' εἶμαι ἰσόνομος πρὸς σὲ καὶ οὐχὶ δούλη, ὡς ἡ γαμετή! Θὰ εἶσαι ὁ δεσπότης τῆς οἰκίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐμοῦ. Θ' ἀρκῆ σοι ἡ θυσία τῆς καρδίας μου καὶ δὲν θὰ περιβάλλῃς διὰ δεσμῶν τὴν διάνοιάν μου, οὐδὲ θ' ἀξιοῖς νὰ μένω ἀργὴ ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς γυναικωνίτιδος.»

«Θὰ μοι προσενέγκῃς λοιπὸν εἰς θυσίαν τὴν καρδίαν σου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «τὰ δὲ πλεονεκτήματα τῆς διανοίας σου καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς θ' ἀποδείξῃς κοινὸν ἀγαθόν, ὡς τέως ἔπραττες; Δὲν θέλεις νὰ στερηθῆς τῆς κοινωνίας παντός, ὅ,τι δύναται νὰ διαγείρῃ τὴν φαντασίαν σου, νὰ καταστήσῃ ἄσυχον τὸν νοῦν σου;»

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Καὶ ἂν ἐπειρώμεθα νὰ συνάψωμεν τοιοῦτόν τινα δεσμόν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «νομίζεις, ὅτι εἶναι τοῦτο δυνατόν οὐ μόνον λόγῳ τῶν πατρίων ἐθίμων, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ ἔρωτος;»

«Ἄν σοι φαίνεται ὁ δεσμὸς οὗτος ἀδύνατος, τίς ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ συνάψωμεν αὐτόν;» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία ἐπαγωγὸν μειδιῶσα, ἔθλιψε τὸν φίλον φιλήσασα αὐτόν τρυφερῶς καὶ ἤρξατο περὶ ἄλλων λέγουσα. —

Ταχέως δὲ διήνυσαν τὴν εἰς Σάμον ὁδόν. Διέταξε δ' εἶτα ἐκεῖ τὰ τοῦ στόλου ὁ Περικλῆς καὶ ἐπέβη ἐκ νέου ἑτέρας τριήρους, ἵνα πλεύσῃ εἰς Χίον.

<sup>1</sup> Ἀσπασία II.

«Πῶς;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία παίζουσα, «τοσαύτην ἐπιθυμίαν ἔχεις νὰ ἴδῃς αὐθις τὴν ἄλλοτε καλὴν ἐρωμένην, ἣτις, ὡς ἤκουσα, διάγει τὸν βίον παρὰ τῷ ποιητῇ Ἰωνι ἐν Χίῳ;»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐμειδία ἀστεῖον τὸν λόγον ἐκλαβών.

Ἦκολούθει δὲ τῷ Περικλεῖ νῦν ὁ Σοφοκλῆς, ὃς οὐχὶ μικρὸν ἐξεπλάγη, ὅτε εἶδεν ἐπὶ τῆς τριήρους τοῦ Περικλέους ἐν τῇ συνήθει σκευῇ τὴν Μιλησίαν.

Ἐπεφάνη δ' ἡ Μιλησία ὡς ὁ χαρίεις καθαριστής, οὗ τὸ ἀπόρρητον ὀλίγοις μόνοις, τοῖς μεμνημένοις, γνωστὸν ἦτο.

Ἐν Χίῳ δὲ τῇ πατρίδι τῶν ἀρίστων τῶν ὑπὸ τὸν ἑλληνικὸν οὐρανὸν ὠριμαζουσῶν σταφυλῶν, ἥς οἱ κάτοικοι ὡς οἱ πλουσιώτατοι τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐξελαμβάνοντο, ἔζη ὁ τραγικὸς Ἴων, Χίος τὸ γένος, ὃς πολλὰς δάφνας διδάσκων τραγωδίας ἐν Ἀθήναις ἐδρέψατο. Ἐλέγετο δ' ὅμως περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶχε διαθεῖς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων εὐνοϊκῶς πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰς τραγωδίας παρασχὼν ἀφειδῶς τῷ λαῷ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς πρώτης αὐτῶν πίθους τινὰς χίου οἴνου. Διότι, ὡς ἡ ἐλευθεριότης αὕτη ἀποδεικνύει, ἦτο εἰς τῶν πλουσιωτάτων Χίων καὶ ὡς τοιοῦτος πολλὰ ἠδύνατο πολιτευόμενος ἐν τῇ πατρίδι νήσῳ.

Διέκειτο δὲ πρὸς τὸν Περικλέα ὁ Ἴων οὐχὶ εὐνοϊκῶς, ἔξ οὗ ἀμφοτέρω τῆς χαριέσεως Χρυσίλλης ἀντερασταὶ ἐγένοντο. Καὶ νῦν δ' ἔτι ὁ ποιητὴς ἐχαλέπαινε αὐτῷ, εἰ καὶ παρέμεινε τέλος καὶ ἠκολούθησεν αὐτῷ, τῷ πλουσίῳ καὶ ἀβροδιαίτῳ, ἡ καλῇ εἰς τὴν πατρίδα. Ὁ Περικλῆς δ' ἐλυπεῖτο σκοπούμενος, ὅτι ἠδύνατο ἔτι νὰ ἐνυπάρχη τῇ ψυχῇ τοῦ ἄλλοτε ποτε ἀντεραστοῦ ἔχθρα τις. Διότι εἰς σπουδαίας τινὰς ὁμολογίας μέλλων ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Χίους ἐφοβεῖτο, μὴ ὁ δυνατὸς Ἴων ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπεχθείας ἐμπόδιον αὐτῷ γένηται.

Ἄλλ' ὁ Σοφοκλῆς ἀνέλαβε νὰ διαλλάξῃ τὸν Ἴωνα πρὸς



τὸν Περικλέα. Ὡς δ' οὐδεις ἐκ φύσεως ἐπιτηδειότερος εἰς διαλλαγὴν τῶν ἄλλων ἦτο τοῦ ἐρασμίου καὶ τοὺς πάντας θέλωντος ποιητοῦ τῆς Ἀντιγόνης, τοσοῦτον εὐχερῶς ἐπέτυχεν, ὅτι ἐδίωξε, παρὰ τοῦ Ἴωνος, ὥστε οὗτος παραντικά ἐκάλεσεν αὐτόν τε καὶ τὸν Περικλέα παρ' ἑαυτὸν καὶ τιμὴν τοῦτο ἐλογίζετο, ὅτι ἔμελλε νὰ ξενίσῃ τοὺς δύο στρατηγούς τῶν Ἀθηναίων.

Μόνον δὲ μέχρι τῆς ὑστεραίας ἡδύνατο ὁ Περικλῆς νὰ διατρίψῃ ἐν Χίῳ. Δι' ὃ καταναλώσας τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας εἰς πολιτικούς λόγους ἡτοιμάζετο εἶτα νὰ μεταβῇ εἰς τοῦ Ἴωνος ἐν συνοδίᾳ τοῦ Σοφοκλέους.

Ἀλλὰ καὶ τρίτος τις ἠκολούθησεν αὐτοῖς εἰς τοῦ Χίου ξένου.

Ἡ Ἀσπασία δὴλα δὴ οὐχὶ ἄνευ μυχίου τινὸς σκοποῦ εἶχετο τῆς γνώμης ν' ἀκολουθήσῃ ὡς δοῦλος τῷ φίλῳ, καὶ ἐκεῖ, ἐνθα οὗτος μετέβαινε, κατὰ τὸ ἔθος τῶν δούλων τῶν ἀκολουθοῦντων τοῖς δεσπόταις νὰ μένῃ παρ' αὐτῷ εἰς θεραπείαν.

Ὁ δὲ μύχιος οὗτος σκοπός, ὃν ἡ Μιλησία ἐδίωκεν, ἦτο νὰ καταστήσῃ ἀβλαβὴ τὴν ἐκ νέου συνάντησιν τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Χρυσίλλης, ν' ἀποσπάσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ φίλου ἀπὸ τῆς Χρυσίλλης καὶ τὴν τῆς καλῆς Χρυσίλλης ἀπὸ τοῦ Περικλέους. Ἄσμενος δ' ἀπεδέξατο ὁ Περικλῆς τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην τῆς Ἀσπασίας καὶ ὡς ἀφορμὴν τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ἐξελάμβανε τὴν συγγνωστὴν περιεργίαν τῆς φίλης νὰ ἴδῃ τὴν Χρυσίλλαν ἐκείνην.

Κατ'ἄκει δ' ὁ Ἴων ἐν τινι ἀγροτικῷ οἰκίσκῳ κεκμένῳ ἐπὶ τοῦ χαριεστάτου χωρίου τῆς τὸ μὲν πρῶτον ἀποτόμωσ, εἶτα δ' ἡρέμα ὑψουμένης θαλασσίας ἀκτῆς καὶ περιβαλλομένῳ κύκλῳ ὑπὸ προσηλίων ἀμπέλων, αἵτινες μεστὰι τῶν ὠραίων δώρων τοῦ Βάκχου ἦσαν.

Ὁδήγησε δὲ τοὺς ξένους ἔξω ἐπὶ τινα ζυστὸν κείμενον ἐπὶ προβλήτου πέτρας ὑπὸ τῶν χαριεστάτων θαλασσιῶν κυμάτων περικλυζομένης. Καὶ ὁ ζυστὸς δ' ἦτο κατερεφῆς χλοεραῖς φυλλοφόροις κληματίσιν, ἐξ ἧν προκλητικαὶ αἱ χῆαι σταφυλαὶ ἐκρέμαντο καὶ δι' ἧν θελκτηρία ὄψις τῆς μαρμαίρουσης θαλάσσης καὶ τῶν εὐθαλῶν γειτόνων νήσων παρείχετο.

Εἰς τὸν χαρίεντα λοιπὸν τοῦτον τόπον ᾠδήγησεν ὁ Ἰων τοὺς ξένους καὶ ἐμπλησθέντας ἤδη τῆς ἐκ τῆς μαγευτικῆς θέας ἡδονῆς ἐκέλευσεν αὐτοὺς νὰ κατακλιθῶσιν ἐπὶ τῶν μαλακῶν στρωμάτων καὶ εἰστίασεν αὐτοὺς ἡδιστα ἀναψυκτικά. Οἰνοχόοι δὲ προσέφερον τὸ εὐγενὲς ὑγρὸν ἐν ἀργυραῖς κύλιξιν.

Ἦτο δὲ καὶ ἡ Χρῦσιλλα ἐκεῖ. Καὶ ἔθαλλεν μὲν ἔτι, ὡς ῥόδον, ἀλλ' ἡ ἀκμὴ τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῆς κατὰ τὴν ἐν Χίῳ διαμονὴν εἰς τοσαύτην ἀβρότητα ἦτο προεπιβασμένη, ὥστε ἡ εὐαισθησία τῶν Ἀθηναίων δὲν εὗρισκεν ἐν αὐτοῖς τὴν συμμετρίαν. Ὁμοιάζε δὴλα δὴ ἡ Χρῦσιλλα πρὸς ὑπερήφανον τέλεον ἀνθήσαν ῥόδον· ἀλλὰ τὸ ῥόδον εἶναι μὲν τὸ ἀβρότατον καὶ εὐωδέστατον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ κάλλιστον ἄνθος.

Ὁ Ἰων δ', ἀνὴρ ἀγαθὸς τὴν φύσιν καὶ εὐθυμὸς φίλος τῆς ἡδονῆς, ὑπεδέξατο τὸν Περικλέα προσηνῶς καὶ μετ' ἀνυποκρίτου φιλοφροσύνης.

Ἄρας δὲ τὴν κύλικα, ἐν ἧ τὸ πύρινον νᾶμα τῶν πίθων αὐτοῦ ἀφρὸν ἐξήνθει, προέπιε φιλοτησίαν τῷ Περικλεῖ, οὐδ' ἐπελάθετο τοῦ περιωνύμου ἐταίρου αὐτοῦ τοῦ εὐγενοῦς Σοφοκλέους.

Ἄλλ', ὡς ὁ Ἰων μακρὸν ἀποτείνας τὸ ἐγκώμιον τῶν δύο ἀνδρῶν καὶ τῶν νικῶν ἐμνήσθη, ἅς ὡς στρατηγοὶ ἐν Σάμῳ ἐνίκησαν, τότε παρητήσατο τὸν εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενον ἔπαινον ὁ Σοφοκλῆς καὶ εἶπεν, ὅτι ἀμέριστος τῷ φίλῳ Περικλεῖ ὁ ἔπαινος ἀρμόζει.

«Ἄλλ' ὄμως,» εἶπε μετὰ ταῦτα ὁ Σοφοκλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν Ἴωνα καὶ τοὺς παρόντας προκρίτους Χίους τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἴωνος εἰς τὸ συμπόσιον κληθέντας, «ἄδικον ποιεῖτε μόνον τὸ στρατηγικὸν καὶ πολιτικὸν θαυμάζοντες τοῦ ἡμέτερου Περικλέους. Ἡ φήμη τῶν ἐπιβολῶν καὶ δημιουργημάτων αὐτοῦ διατρέχει μὲν ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἀγγέλει δ' ὄμως ἐκεῖνας τῶν ἀρετῶν τοῦ ἀνδρός, αἵτινες πάταγον προξενουσί καὶ μακρὰν ἀπολάμπουσιν. Ἄλλ' ἐγώ, ἐξ οὗ συστράτηγος μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Σάμον ἐπλευσα, δύναμαι περὶ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἀθορύβων αὐτοῦ ἀρετῶν νὰ εἶπω τι πλέον. Περὶ μὲν τῶν νικῶν δῆλα δὴ, ἅς ἐκεῖ ἐνίκησεν, ἠκούσατε, ἀλλ' ἀγνοεῖτε, ὅτι, ὅτε ἕκαστος τῶν πεντήκοντα πλουσίων Σαμίων, οὗς εἰς Λῆμνον ὡς ὀμήρους ἐξέπεμψε, κρυφῆ ἀνὰ ἓν τάλαντον αὐτῶ προσήνεγκεν, ὡς λύτρον, ἀπέβριψεν ὁ Περικλῆς καὶ τὴν προσφορὰν ταύτην, ὡς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀργυρίων, δι' οὗ ὁ Πέρσης Σατράπης αὐτὸν νὰ δεκάσῃ ἐπειράθη. Εἶτα δ' ἄλλοι μὲν διηγοῦνται ὑμῖν περὶ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἅτινα κατεπόντισε καὶ περὶ τῶν πολεμίων, ὧν τὰς ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν, ἀλλ' ἐγώ θὰ εἶπω ὑμῖν περὶ ἐκείνων, οἷς τὴν ψυχὴν ἐχαρίσατο, καὶ ὅτι φειδωλότατος ἦτο τοῦ αἵματος τῶν ἰδίων στρατιωτῶν καὶ ὅτι ἠκουσά ποτε αὐτοῦ λέγοντος πρὸς τοὺς στρατιώτας παιδιᾶς χάριν, ὅτι, ἂν ἐξηρτᾶτο ἐξ αὐτοῦ, θὰ κατάρθου, ὥστε νὰ ζῶσιν αἰωνίως. Ἐξεῦρε δὲ τὰς σιδηρᾶς χεῖρας, ἵνα αἱ ἐξ ὀστῶν καὶ σαρκῶν χεῖρες βεβαιότερον φυλάττωνται. Ἐπειτα δ' ὑμεῖς μὲν ἠκούσατε, ὅτι ἤρως εἶναι ἐν ὥρᾳ μάχης, ἀλλ' ἐγώ λέγω ὑμῖν, ὅτι σοφὸς εἶναι ἐν καιρῶ εἰρήνης καὶ ὅτι, ὡς ἂν εὐκαιρίαν εἶχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐξηγεῖτο τοῖς στρατιώταις τὰ τῶν ἀνέμων καὶ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ἐκλείψεων τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου καὶ πάντα τὰ ἄλλα φυσικὰ φαινόμενα, ἐφ' ᾧ καὶ μάγος ὑπὸ πολλῶν ἐθεωρεῖτο. Περὶ δὲ τῆς

πολυμαθίας καὶ τῆς φιλοσοφικῆς δεινότητος τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ οἱ πολλοὶ δοξάζουσιν, ὥστε πολλοὶ ἀσφαλῶς ἰσχυρίζονται, ὅτι τὸν Σάμιον στρατηγὸν Μέλισσον, τὸν περιώνυμον φιλόσοφον, οὐχὶ διὰ τῆς στρατηγικῆς δεινότητος, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ φονικῶν συλλογισμῶν εἰς φυγὴν ἔτρεψεν. Οὐδεὶς δ' ἦτο ἐν τῷ στρατοπέδῳ πραότερος ἅμα τε καὶ αὐστηρότερος, φοβερώτερος ἅμα τε καὶ προσφιλέστερος αὐτοῦ, σιγηλότερος, ὡσάκεις οἱ λόγοι περιττοὶ ἦσαν, καὶ ἐμπειρότερος λόγων, ὡσάκεις ἀνάγκη λόγων ἦτο. Ταῦτα ἤθελον νὰ εἶπω ὑμῖν περὶ τοῦ Περικλέους, ἵνα ἐγκωμιάζητε τὸν εὐγενῆ καὶ ἐξαιρετὸν ἄνδρα ὡς τοιοῦτον, οὐχὶ δὲ πάντοτε ὡς δεινὸν στρατηγὸν καὶ ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἀριστεύοντα. Ὡς τοιοῦτος δ' εἶναι μὲν ἄξιός ἐπαίνου, ἀλλ' οὐχὶ ἀπολύτως. Διότι ἱκανὸς μὲν ἀπεδείχθη ἐν Σάμῳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν Μιλήτῳ, ἔνθα τοῦ στόλου καὶ τοῦ ἰδίου ἀξιώματος αὐτοῦ ὡς ναυάρχου σχεδὸν ἐπιλαθόμενος ἡμέρας τινὰς πλεόν τοῦ δέοντος ἐκεῖ παρέμεινεν, ὅπερ ἐγὼ ὡς στρατηγικὸν σφάλμα θεωρῶ.»

Καὶ ὁ μὲν Ἴων καὶ οἱ ἄλλοι ἀκροαταὶ ἐμειδίαν τὴν καταστροφὴν τοῦ λόγου τοῦ Σοφοκλέους ἀκούσαντες, ἀλλ' ὁ Περικλῆς οὐχὶ μακρὸν σκεψάμενος τοιαῦτα περὶ τοῦ φίλου ἀποκρινάμενος εἶπεν·

«Ὁ συστράτηγος καὶ φίλος Σοφοκλῆς πειρᾶται νὰ πείσῃ ὑμᾶς, ὡς ἀκούω, νὰ καταλέξητε ἐμὲ εἰς τοὺς σοφοὺς μᾶλλον, ἢ εἰς τοὺς μεγάλους στρατηγούς. Ἄσμενος δ' ἐγὼ, ἵνα μὴ ἴσα πρὸς ἴσα ἀνταποδῶ, ἐκ τούναντίου θὰ ἰσχυρίζομαι, ὅτι μᾶλλον εἰς τοὺς μεγάλους στρατηγούς, ἢ εἰς τοὺς σοφοὺς πρέπει νὰ καταλέξωμεν αὐτόν, ἀλλ' εἶναι τοσοῦτον κατάδηλον, ὅτι ὁμοίως ἐμοὶ διάκειται, ὥστε ἀδύνατον ν' ἀποκρύψω τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ οὐχὶ λίαν ἐμπειρος καὶ αὐτὸς τῶν στρατηγικῶν καὶ ναυτικῶν εἶναι. Διότι διὰ παντὸς τοῦ

βίου εὐχερέστερον αὐτῷ θὰ εἶναι τὰ ὀνόματα πασῶν τῶν θαλασσίων Νηρηίδων, ἢ τὰ ὀνόματα τῶν μερῶν, ἐξ ἧν εὐπαγῆς τις ἀττική τριήρης σύγκειται, ἐν τῇ μνήμῃ νὰ φυλάξῃ. Ἄλλ' ὡς στρατηγὸς ἐν τῇ κατὰ θάλασσαν ταύτῃ στρατείᾳ ἐποίησεν ὕμνον τινὰ εἰς τὸν Ἀσκληπιόν, ὃς ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ στόλῳ ψάλλεται καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν κυβερνητῶν καὶ κωπηλατῶν ἐν ᾧρα θυέλλῃς ἐξαρέτως ἡμῖν ὑπρέτησεν. Ὡς δ' ὁ παιᾶν τὰ ἄγρια κύματα καταπραῦνει καὶ τοὺς ἐπικούρους τοῖς ναυτίλοις θεοὺς εὐνοϊκοὺς διατίθῃσιν, οὕτω καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι τὴν φύσιν, ὥστε πρὸς τὸ λείον ἔλαιον δύναται νὰ παραβληθῇ, ὅπερ πᾶν τὸ τραχὺ λεαίνει καὶ πᾶν τὸ ἐξηγγωμένον καταστέλλει. Οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου δ' αὐτοῦ, καὶ ὁσάκις ἐσφαλμένως τι κελεύει, τὸ ὀρθὸν ποιῶσι, καὶ ἐκλαμβάνουσι αὐτὸν ὡς ἄπειρον μὲν τῶν ναυτικῶν, ἀλλὰ θεοφιλῆ. Καὶ ὁσάκις μὲν ἐγὼ λέγω τι, ὅπερ αὐτοῖς σοφὸν φαίνεται, πάντες νομίζουσι, ὅτι παρὰ τοῦ Κλαζομένου Ἀναξαγόρου αὐτὸ ἔμαθον, ὁσάκις δ' ὁ Σοφοκλῆς ἀνοίγει τὸ στόμα, πάντες ἔχουσι τὴν πεποίθησιν, ὅτι, ὅτι ἂν εἴπῃ, οἱ θεοὶ αὐτοὶ αὐτῷ ἐν ὄνειρῳ ἐφανέρωσαν. Τοιοῦτος, ὡ ἄνδρες Χῖοι, εἶναι ὁ ἐμὸς οὗτος συστράτηγος Σοφοκλῆς! Νομίζω δ', ὅτι ἐπήνεσα αὐτὸν καὶ χάριτας θὰ ἠμολόγουν τοῖς θεοῖς, ἂν ὄντως ἅγιος τῶν ἐπαίων, οὃς κατὰ τῆς κεφαλῆς μου κατεσκέδασεν ἡμῖν, ὡς αὐτὸς τῶν ἑπαίων, οὃς ἐγὼ τὰ ἀνωτέρω εἰπὼν αὐτῷ ἀπένεμα.»

Οὕτως ἐνεκαμιάζον ἀλλήλους οἱ δύο ναύαρχοι τῶν Ἀθηναίων ἐνώπιον εὐνῶν καὶ εὐθύμων ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς κρεμαμένας σταφυλὰς τοῦ περικαλλοῦς ἐπὶ τῆς θαλάσσης ζυστοῦ τοῦ Ἰωνοῦ ἐπληρένοι ὑπὸ τοῦ πυρίνου πνεύματος τοῦ Βάκχου καὶ φιλόφρονα αἰσθήματα ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῶν χαριέντων σκωμμάτων κρύπτοντες.

«Πρέπει νὰ ἐρυθρίῃ τις ὄντως,» εἶπεν ὁ Ἰων, «ἔχων



ἐνάπιον ἑαυτοῦ ἄνδρας, ὡς τὸν Περικλέα καὶ Σοφοκλέα, οἵτινες πάντοτε περὶ μεγάλα καταγίνονται καὶ ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀγαθῶν ἐργάζονται, ὅταν αὐτὸς ἐν ἀπραγμοσύνῃ τὸν βίον διάγῃ θεραπεύων τὴν ἰδονὴν μόνον καὶ τὰς Μούσας. Ἄλλὰ πιστεύω, ὅτι χωρὶς τῆς περὶ τὰ ἐνδοξα καὶ καλὰ διατριβῆς ὑπάρχει καὶ ἐπαινετὴ τις καὶ καλὴ ἀπραξία. Ἐγὼ δὲ ἐξελεξάμην ταύτην.»

«Βεβαίως,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἀργία καλοῦς καρποῦς ἀποφέρουσα πρέπει νὰ καλῆται ὠφέλιμος ἀργία. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι οὐδόλας ἐπελάθοντο τῶν τραγωδιῶν σου!»

«Οὐδὲ τοῦ Χίου!» προσέθηκεν ὁ Περικλῆς.

«Καλῶς γνωρίζω,» εἶπεν ὁ Ἴων εὐγνωμόνως μειδιῶν, «ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι λέγετε, ὅτι διὰ τοῦ οἴνου ἐπειράθην νὰ ἐξαγοράσω τὸν ἐπαινον ὑμῶν ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἄλλὰ λέγετε, ὅτι ἂν θέλητε, μόνον μὴ τοῦτο, ὅτι ὁ οἶνος κακὸς ἦτο. Διότι μὴ ἐπαινοῦντες τὸν οἶνον μου λυπεῖτέ με πλέον, ἢ ὅσον ψέγοντες τὰς τραγωδίας μου.»

«Ἴδετε τοὺς τραγικοὺς τούτους ποιητάς,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅποσον εὐθυμοὶ εἶναι! Καὶ ὅμως χαίρουσι διατρίβοντες ἐν ταῖς τραγωδίαις αὐτῶν περὶ τὰ σκυθρωπὰ καὶ φοβερά, οἷον περὶ τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, περὶ τὰς ἀρχαίας ἀράς, τὰ μεταδιδόμενα κακά, τὰς φοβεράς μεταβολὰς τῆς τύχης καὶ τὰ ὅμοια . . .»

«Διὰ τοῦτο δὴ, ὅτι εὐθυμοὶ εἴμεθα,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «συγκαταβαίνομεν εὐτόλμως εἰς τὰ σκυθρωπὰ παλαιόντες πρὸς αὐτὰ καὶ πειρώμενοι νὰ ἐπικρατήσωμεν αὐτῶν. Τὸ σκυθρωπὸν ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ καταπολεμηθῇ. Θαρράλαιοι δὲ παλαιοίμεν ἡμεῖς πρὸς τὰς παλαιὰς ἐκείνας καὶ τυφλὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ τὴν δύναμιν τῆς εἰμαρμένης, ἵν' ἀπαλλάξωμεν τὰ ἀνθρώπινα, ὅση ἡμῖν δύναμις, τῆς ἰσχύος τῆς σκυθρωπῆς ἀνάγκης. Κατὰ τὰς λαμπράς δ' ἀστροχίτωνας

νύκτας, ἄς ἐπὶ τῆς τριήρους πρὸ τῆς Σάμου ὁρμῶν διέτριψα, ἠσυχολήθην μακρὸν ἐν τῇ διανοίᾳ μου περὶ τὸν πολυπαθῆ ἐκεῖνον Θηβαῖον γέροντα καὶ ἠκολούθησα ταῖς διαφόροις περιπετείαις αὐτοῦ, ὅπως τὸ κατ' ἀρχάς μὲν ὑπ' ἀπεγνωσμένης μεταμελείας περὶ τοῦ ἀκουσίου ἁμαρτήματος παρορμηθεὶς στερεῖ ἐαυτὸν τῆς ὄψεως καὶ ταλαίπωρος πλανᾶται, εἶτα δὲ κατὰ μικρὸν ἐναργῶς καὶ ἐλευθέρως πάντα ἐξετάζων ἀποσείεται τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν μεταμέλειαν καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ὑπερήφανον τὴν πολιὰν κεφαλὴν αἴρων ὡς ἀνάτιος ἀντ' ἀδικούντος δικαστῆς αὐτὸς ἀποδεκνύεται ἐκεῖνων, οἵτινες οὐχὶ ἄκοντες οὐδ' ἀγνοοῦντες, ὡς αὐτός, ἀλλ' ἐν συνειδήσει, οὐδ' ὑπὸ ἐξωτερικῆς τινος ἀράς τῆς εἰμαρμένης, ἀλλ' αὐτοὶ ὑπὸ τῆς ἰδίας ὁρμῆς καταπατήσαντες τὰ εὐγενῆ ἀνθρώπινα αἰσθήματα ἤμαρτον.»

«Φίλε!» εἶπεν ὁ Ἴων, «ἐν οἷς περὶ τοῦ Οἰδίποδος λέγεις, ἐγκρύπτεται ὁ παλαιὸς γνωστὸς ἐνθουσιασμός σου ὑπὲρ τοῦ πατρίου δήμου· διότι ἐκεῖ ἀνεπαύσατο ὁ πολυπαθῆς γέρων ἐκ τῶν ἐν τῷ βίῳ πόνων . . .»

«Ὁμολογῶ τοῦτο ἄσμενος,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς, «καὶ ἐνορῶ εὐοιῶνιστον σημεῖον ὑπὲρ τοῦ τραγικοῦ μου ἔργου, ὅτι ἐν αὐτῷ δὴ τῷ δήμῳ, ἐν ᾧ ἐγεννήθην, αἱ παμπάλαιοι ἐκεῖνα τραγικὰ περιπλοκαὶ ἐλύθησαν.»

«Τιμὴ μεγάλη τῷ δήμῳ σου!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἄλλ' ἐπίτρεψον νὰ ὑπομνήσω, φίλε, ὅτι οὐχὶ μόνος ὁ δήμός σου, ἀλλὰ σύμπασα ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἀπασαὶ αἱ ἀρχαῖαι περιπλοκαὶ λύονται, ἐνθα παλαιὰ ἁμαρτήματα καθαίρονται, καὶ τὸ προὔπαρξαν σκότος διαβρῆι πρὸ τῆς λαμπρᾶς θεοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηναῖς! Ἐπὶ τοῦ εὐμενοῦς δ' ἐδάφους τῶν Ἀθηναίων εὖρεν ἀπαλλαγὴν τῆς ἀράς οὐ μόνον ὁ πολυτλήμων ἐκεῖνος γέρων, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπὸ τῶν Εὐμνίδων διωκόμενος νεανίας Ὁρέστης. Πρὸς δὲ τούτοις

γνωρίζετε πάντες τὸ παρὰ τῶ ἀτελεῖ ναῶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς θάρσθρον καὶ ἄσμενοι πάντες πιστεύομεν, ὅτι ὁ μῦθος λέγει, ὅτι ἐν τῶ θαράθρφ ἐκεῖνῳ ἠφανίσθησαν τὰ ὕδατα τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμοῦ.» —

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα διελέγοντο. Ἐν τούτῳ δ' ὁ ἥλιος ἐκλίνε κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν δύσιν. Φλογώδης δὲ καὶ πορφυρόβαπτος ἐγένετο ἡ θάλασσα καὶ χρυσαυτοῦς λαμπρότητος ἐπλήρωσαν αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες τὸ ἔνδον τοῦ βοτρυοκόσμου ζυστοῦ. Οἱ ξένοι δὲ τοῦ Ἴωνος ἄσμενοι εἰσέπνεον τὴν λεπτήν, ἀναψυκτικὴν ἀπὸ τῆς θαλάσσης προσπνέουσαν ἐσπερινὴν αὔραν. Εἶτα δ' ὁ Ἴων ἐκέλευσε νὰ πληρώσωσιν ἐκ νέου τὰς κύλικας καὶ τὸ ὑγρὸν ἔστιλβεν ἐν ταῖς ἀργυραῖς φιάλαις, ὡς εἰ καὶ ἐν αὐτῶ ἐνεικονίζετο ἡ πορφυρᾶ φλόξ τοῦ δύνοντος ἡλίου.

Ἄλλ' ὁ Περικλῆς δὲν ἐπέτρεπε νὰ ὀρέγη αὐτῶ τὴν κύλικα ἑτερός τις, ἢ ὁ ἐλθὼν μετ' αὐτοῦ δούλος. Οὗτος δ' ἐξεπλήρου τὸ τοῦ οἰνοχοοῦ ἔργον μετὰ χάριτος, ἦτις ἀδύνατον ἦτο νὰ διαλάβῃ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Ἴωνος καὶ τῆς καλῆς Χρυσίλλης καὶ πάντων τῶν ἄλλων παρόντων Χίων. Ὁσαύτως δ' οὐδόλως διέλαθεν αὐτοὺς καὶ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου τοῦ νεανίου. Ἐφαίνετο δ' οὗτος θεαρῶν ὡς καθῆκον νὰ οἰνοχοῆ καὶ τῶ Σοφοκλεῖ καὶ οὗτος μειδιῶν καὶ χαίρων ἀπεδέχετο τοῦτο.

«Ὁ οἰνοχοός, ὃν συμπαρέλαβες, Περικλείς,» εἶπε τέλος, «ἔχει κακόν τι.»

«Ὅποιον;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Ὅτι σπεύδει πολὺ ἐνδίδων τὴν κύλικα,» ἀπεκρίνατο ὁ τραγικός. «Ἄσμενέστερον θὰ ἦτό μοι, ἂν τοῦτο ἐποίει βραδέως πω, ἵνα ἐνοπτρίζωμαι τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, οἵτινες, πρὸς τοῦ Διός, θαυμάσιοι εἶναι.»

Ἐρυθρίασε δ' ὁ νεανίας ἐννοήσας, ὅτι πάντων τῶν

συμποτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐστραμμένοι ἦσαν μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σοφοκλέους. Οὗτος δὲ κατεγέλα τῆς ἀπορίας τοῦ νεανίου καὶ εἶπε τοὺς λόγους παλαιοῦ ποιητοῦ μεταχειριζόμενος·

«Δάμπει δ' ἐπὶ πορφυρέαις παρῆσι φῶς ἔρωτος.»

«Τί λέγεις πρὸς τὰ ἔπη ταῦτα τοῦ Φρυνίχου; Ἀρέσκουσί σοι αἱ πορφυραῖ παρειαί;» ἠρώτησεν ὁ τραγικός.

«Οὐδαμῶς,» ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας, ὃς ταχέως εἶχεν ἀναλαβὰν ἑαυτόν. «Μοὶ φαίνεται δ', ὅτι οἱ ποιηταὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐγκωμιάζουσι πράγματα, ἅτινα ἐν ὑποστάσει ἦκιστα καλὰ θὰ εὑρίσκον. Νομίζω, ὅτι παρειὰ ὄντως πορφυροβαφῆς αἰσχρὸν τι θὰ ἦτο . . .»

«Πῶς;» ἀνέκραξεν ὁ Σοφοκλῆς· «τότε καὶ τοὺς ῥοδίλους δακτύλους τῆς ῥοδοδακτύλου Ἡοῦς τοῦ Ὀμήρου αἰσχρὸς ἐκλαμβάνεις;»

«Καὶ μάλα!» ἀπεκρίνατο ὁ νέος δοῦλος. «Ἄν οἱ δάκτυλοί μου ἐρυθροί, ὡς τὸ ῥόδον, ἦσαν, τότε ὁ Περικλῆς, ὁ δεσπότης μου, θὰ ἐπίστευεν, ὅτι κατερρύπανα αὐτοὺς δι' αἵματος, ἢ ἄλλου τινὸς καὶ θὰ μοι ἐπέταττε νὰ πλύνω τὰς χεῖρας . . .»

«Εἶθε νὰ ἦσαν πάντες οἱ μικρολόγοι κριταὶ δοῦλοι, ὡς σύ!» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς.

Γελῶν δ' ἐπέσκαπτε τὸν φίλον ὁ Περικλῆς, ὅτι τέλος ὡς ποιητῆς εὔρε τὸν δικαστήν.

Πολλοὶ δὲ τοιοῦτοι παιγνιάδεις λόγοι ἐρρήθησαν καὶ πολλὰ βλέμματα φλογερά ἀπὸ τοῦ καύματος τοῦ Διονύσου ἐξετοξεύθησαν. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ καὶ οἱ ἀθέατοι περιῦπτάμενοι Ἔρωτες ἐξέφλεξαν καὶ ἄκακα σκωπτικὰ παίγνια ζηλοτυπίας. Διότι ὁ Περικλῆς ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ μὲν φίλος Σοφοκλῆς μικρὸν ἐσέβετο τὸ ἀπόρρητον τοῦ καλοῦ δοῦλου, ὁ δ' οἰνοχόος ἐκ τοῦ ἐναντίου μετὰ πλείονος τῆς ἀναγκαίας σπουδῆς τῷ τραγικῷ ὡς οἰνοχόος ὑπηρετεῖ. Ἡ δ' Ἀσπασία

ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπίστευεν, ὅτι διείδεν, ὅτι τὰ βλέμματα τῆς Χρυσίλλης συχνότερον τοῦ δέοντος ἐπὶ τὸν Περικλέα ἐστρέφοντο, καὶ ὅτι οὗτος ἐνίοτε προσήλου τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ἀβρῶς ἀνθοῦντα μέλη τῆς φίλης τοῦ Ἴωνος. Ἀλλὰ ταχέως τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Διότι ἀληθῶς μὲν ἡ Χρυσίλλα τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπεζήτει τὰ βλέμματα τοῦ Περικλέους ἐκ γυναικείας ματαίας περιεργίας πειρωμένη, ἂν τέλεον ἐξηφανίσθη ἡ δύναμις τῶν χαρίτων αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀνδρός, ὅς αὐτὴν ἄλλοτε ἐθεράπευεν· ἀλλ' ἐπὶ τέλος ἀδύνατον ἦτο νὰ διαλάβῃ καὶ αὐτὴν ὁ περικαλλὴς δοῦλος, ὅς πάντων τοῦς ὀφθαλμοὺς ἐφ' ἑαυτὸν εἶλκε. Καὶ αὐτὸς δ' ἐφαίνετο πειρωμένος τὰ περιπλεγέστατα τῶν βλεμμάτων ἐπὶ τὴν Χρυσίλλαν νὰ ἐκτοξεύῃ, ὥστε τέλος κατάρθωσε ν' ἀποτρέψῃ μὲν τὰ βλέμματα τῆς φίλης τοῦ Ἴωνος ἀπὸ τοῦ Περικλέους, νὰ ἐλκύσῃ δ' αὐτὰ τέλεον ἐφ' ἑαυτόν. Πρὸς τοῦτο δ' ἐβοήθει αὐτῶ καὶ ὁ Σοφοκλῆς.

Ὁ δ' Ἴων τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν δυσαρέστως πως ἐθεώρει τὴν ἀμοιβὴν ταύτην τῶν λόγων καὶ τῶν βλεμμάτων τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Χρυσίλλης· καὶ τέλος εἶδεν οὐχ ἦττον δυσαρέστως, ὅτι ἡ προσοχὴ τῆς φίλης αὐτοῦ ὅλως ἐπὶ τὸν ξένον νεανίαν ἐτράπη. Ἀλλὰ ταχέως καὶ αὐτὸς παρέσχεν ἀφορμὴν φόβου τῇ φίλῃ, διότι φανερὸς ἐγένετο, ὅτι ὑπὸ τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦ κάλλους αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ νεανίου μυστηριωδῶς πως διετίθετο.

Νεαὶ δὲ κύλικες προσηνέχθησαν. Ὡς δ' ὁ Σοφοκλῆς τὴν κύλικα παρὰ τῆς χειρὸς τοῦ καλοῦ οἰνοχόου αὐθις ἐδέξατο, ἐθεώρει ὀξέως τὸ χεῖλος αὐτῆς καὶ στραφεὶς εἶτα πρὸς τὸν δοῦλον εἶπεν·

«Ὁφείλω νῦν τὸ πρῶτον νὰ ψέξω σε, ὅτι οὐχὶ προσεκτικῶς τὸ ἔργον σου τελεῖς. Ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς κύλικος βλέπω μικρὸν κάρφος, ὅπερ ἡμέλησας ν' ἀποπλύνῃς!»



Μειδιῶν δ' ἠτοιμάζετο ὁ νεανίας ν' ἀπομάξη διὰ τοῦ ἄκρου τοῦ λεπτοῦ δακτύλου τὸ μέρος τοῦ χεῖλους, ᾧ τὸ κάρφος προσκεκολλημένον ἦτο.

«Τοιαῦτα ἀφανῆ πράγματα,» εἶπεν ὁ Σοφοκλῆς, «οὐχὶ διὰ τοῦ δακτύλου ν' ἀπομάττωνται, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκ τοῦ στόματος πνοῆς ν' ἀποφυσῶνται πρέπει.»

Ταῦτα δὲ λέγων ἔστρεψε τὴν κύλικα πρὸς τὸν νεανίαν, ὃς μειδιῶν ἔκυψεν, ἵνα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ τραγικοῦ ἀποφυσήσῃ τὸ κάρφος. Ἄλλ' οὗτος ἐκράτει οὕτω τὴν κύλικα, ὥστε ἡ κεφαλὴ τοῦ νεανίου ὡς μάλιστα τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ κεφαλῇ νὰ ἐγγίσῃ ἔμελλεν. Οὕτω δ' εἶδε μὲν τοὺς ξανθοφαεῖς βοστρύχους τοῦ δούλου ἀμέσως σχεδὸν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ λάμποντας, ἀπέπνευσε δὲ τὸ μεθυστικὸν ἄρωμα τὸ ἐκπεμπόμενον ὑπ' αὐτῶν, ἤσθητο δὲ τὴν βοστρυχῶδη κεφαλὴν ψαύουσαν, ἐν ᾧ αὕτη προσέκλινε καὶ αὐτὴς ἤρετο, τῶν παρειῶν αὐτοῦ καὶ τέλος προσεκόλλησε τὰ χεῖλη αὐτοῦ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ χεῖλους τῆς κύλικος, ὅπερ ἡ πνοὴ τοῦ ῥοδίνου στόματος εἶχε προσψαύσασα.

Ἄγρυπνος δ' ἐπετήρει ὁ Περικλῆς τὰ γινόμενα.

«Φίλε Σοφόκλεις,» εἶπεν, «ἠγνόουν, ὅτι τοσοῦτον μικρολόγος εἶσαι, ὥστε δι' ἐλάχιστον κάρφος τοσοῦτον θόρυβον νὰ ποιῆς!»

«Ὅμολόγησον κάλλιον,» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς φαιδρῶς μειδιῶν, «ὅτι νῦν κατενόησας, ὅποσον ἐσφαλμένως ἔκρινας πρότερον, ὅτε ἀπεδείκνυες διὰ μακρῶν ἐνάπιον πάντων τούτων, ὅτι κακὸς στρατηγὸς καὶ τακτικὸς εἶμαι. Ἄλλ' ἡσύχει. Ἦδη ἔτυχον τῆς δίκης, ἧς ἐπεθύμουν, καὶ ὑπισχνουμαί σοι, ὅτι θ' ἄρκεσθῶ τῇ ἀποδείξει ταύτῃ τῆς δεξιότητός μου.»

Ταῦτα λέγων ἄρεξε τῷ φίλῳ τὴν χεῖρα, ἦν ἐκεῖνος εὐθύμως μειδιῶν ἔθλιψεν.

Καὶ ἤδη ὁ μὲν γνάμων ἐπαύσατο σκιάζων, ἀλλ' ἔτι καὶ

πέραν τοῦ λυκόφωτος ἀντήχουν ὁ ψόφος τῶν κυλίκων καὶ εὐθυμοὶ διάλογοι ἐπὶ τοῦ θαλασσοκλύστου ζυστοῦ τοῦ Ἴωνος. Καὶ τῆς μὲν θαλάσσης τὸ πορφυροβαφὲς φῶς κατὰ μικρὸν ἀπεσβεννύετο, ἀπέλαμπε δ' ὅμως ἔτι αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐκ νέου πληρουμένων ἀφρώδους χίου κυλίκων.

Παραδόξως δέ πως τέλος κέντρον τῆς προσοχῆς πάντων ἐγένετο ὁ περικαλλῆς, εὐθυμος, εὐτράπελος οἰνοχόος τοῦ Περικλέους. Διότι ἕκαστος τῶν συμποτῶν ἐπεθύμει αὐτὸν ὡς οἰνοχόον νὰ ἔχη καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐπειράτο ν' ἀρπάσῃ ἐν βλέμμα ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς εὐθυμίας ἐξημμένων ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ἢ ἓνα σκαπτικὸν λόγον ἐκ τῶν ῥοδίνων χειλέων. Ὡς δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Χρῦσιλλα τὴν ἐπιθυμίαν ἀραίας τινὸς σταφυλῆς ἐκ τοῦ περιφράγματος κρεμαμένης ἐξεδήλωσεν, ἔσπευσεν ὁ εὐζωνος καὶ πρόθυμος οἰνοχόος ν' ἀποδρέψῃ καὶ προσενέγκῃ αὐτὴν τῇ δεσποίνῃ. Ἐρυθρίασε δ' ἡ Χρῦσιλλα, ἠρυθρίασεν ἐνώπιον τοῦ δούλου — ἀλλ' οὐδεὶς ἐθαύμασεν ἐπὶ τούτῳ. Καὶ ὁ Ἴων δ' αὐτὸς ἀπεδοκίμασε μὲν τὸ ἐρύθημα, ἀλλ' εὗρεν αὐτὸ καταληπτόν. Οὕτω τέλος ἅπαντες περὶ τὴν μετημφισμένην Μιλησίαν ἠσυχολοῦντο, ἢ παίζουσα μὲν ὑπηρέτει, ἦτο δ' ὅμως αὐτὴ ἡ ἀρχουσα...

Τέλος δ' ἠρώτησεν ὁ Ἴων, ὃς οὐχὶ φειδωλότερον τῶν ἄλλων συμποτῶν τοῦ περιφήμου οἴνου εἶχε μεταλαβῶν, τὸν Περικλέα, ἂν ἤθελε νὰ πωλήσῃ αὐτῷ τὸν δούλον.

«Οὐχί!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς· «διανοοῦμαι ν' ἀποδῶ αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ σήμερον διὴ θὰ πράξω τοῦτο — παραντίκα! Τὸ ὕστατον σήμερον φέρει τὰ ἐνδύματα ταῦτα. Ἐνταῦθα δ' ἐνώπιον πάντων ὑμῶν κηρύττω αὐτὸν ἐλεύθερον!» —

Πάντες δ' ἐπευφήμησαν ἔνθοι. Προέπιον δὲ πάντες φιλοτησίαν τῷ οἰνοχῶ καὶ ἡ ἄφεις ἐπεσφραγίσθη διὰ τοῦ αἵματος τῶν εὐγενεστάτων σταφυλῶν.

Ἀλλ' εἰς τῶν εὐθύμων ξένων τοῦ Ἴωνος, αὐτὸς ὁ Περικλῆς, τέλος σπουδαῖος καὶ σύννους ἐγένετο.

«Ἐκέρυζας,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία πρὸς αὐτὸν μειδιῶσα, ὅτε ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ Ἴωνος, «τὴν ἐλευθερίαν μου τοσοῦτον πανηγυρικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ γιγνώσκοντες, ὅτι τοῦτο παιδιὰ ἦτο, παράδοξον τὸν τρόπον εὔρον!»

«Δὲν ἦτο παιδιά!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Θέλω ἐν τῷ μέλλοντι νὰ μὴ κατασχύνης ποτὲ σαυτὴν!»

«Εἶμαι περίεργος νὰ μάθω,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «τίνι τρόπῳ θ' ἀπαλλάξης τὴν ξένην, τὴν ἐκ Μιλήτου ἑταίραν, ὡς ἀποκαλοῦμαι, τῆς ταπεινώσεως;»

«Θὰ μάθῃς τοῦτο!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. —

Τῇ δ' ὑστεραία ἐπανῆλθεν ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς Σάμον καὶ παραυτίκα προσέταξεν ἑτοιμοὶ εἰς πλοῦν τῇ ἐπομένῃ νὰ διατελῶσιν, ἵνα ἐπανέλθωσι τέλος εἰς Ἀθήνας.

Ἀνειμένη δὲ χαρὰ διεδέξατο τὸ παράγγελμα τοῦτο καὶ ὑπερηφάνως κεκοσμημένος ἀνήχθη ὄρθριος ὁ νικηφόρος στόλος τῶν Ἀθηναίων ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Ἐψαλλον δὲ πάντες ὁμοῦ περιχαρεῖς παιᾶνα ἀναγόμενοι καὶ ἐπλευσαν πρὸς δυσμᾶς, ἵνα μετὰ ἕνδεκα μῆνας ἔλθωσι πάλιν εἰς τὴν πατρίδα.

«Πιστεύω,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία πρὸς τὸν φίλον, ἐν ᾧ αἱ ἄγκυραι ἤροντο, «ὅτι κατεστάλη ἤδη ἐν Χίῳ ἡ φρίκη ἐκεῖνη ἢ καταλαβοῦσά σε τῇ τελευταίᾳ ἑσπέρα ἐν Μιλήτῳ ἐκ τοῦ διηγήματος τοῦ Ἀρτεμιδώρου καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο δὲν ἦτο ἀναγκαία ἡ ἀττική αὔρα, ὡς ἐπίστευες.»

«Καὶ ὅμως,» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς ἐν εὐθύμῳ διαθέσει τῆς ψυχῆς, «ἡ ψυχὴ μου πληροῦται ὅλη τοῦ πόθου τῆς πατρίδος ἀκτῆς καὶ διηνεκῶς περιβομβοῦσι τὰ ᾧτά μου ἔπι τινά, ἃ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Σοφοκλέους ἤκουσα·

«Ἴνους ἢ Μελικέρτα, σὺ τε γλαυκὴ μεδέουσα  
 Λευκοθέη πόντου, δαίμον ἀλεξίκακε,  
 Νηρηίδων τε χοροὶ καὶ κύματα, καὶ σὺ, Πόσειδον  
 Καὶ Θρηΐξ, ἀνέμων πρηῦτατε, Ζέφυρε,  
 Ἴλαοὶ με φέροιτε διὰ πλατὺ κύμα φυγόντα  
 Σῶον ἐπὶ γλυκερὰν ἤϊονα Πειραέως!»

Παρέπλευσαν δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν τὰς νήσους τοῦ κυανοῦ ἀρχιπελάγους. Οὖριος δ' ἔπνει ὁ ἄνεμος· ἀνέφελος ἦτο ὁ λάμπων οὐρανὸς καὶ θείας ἡδονῆς ἀπέλαυον οἱ δύο ἐρώμενοι κατὰ τὸν διάπλουν. Ἄσμενοι δ' ἐθεώρουν, ἐν ᾧ τὸ προβαῖνον πλοῖον τὰ κύματα ῥοθοῦν διέσχιζεν, ἀπὸ τοῦ τοίχου αὐτοῦ τὰ μαλακὰ κύματα, ἅτινα πέριξ μὲν τοῦ πλοίου κύκλω πράσινα, ὀλίγον δ' ἀπωτέρω κυανοβαφῆ ἐφάνοντο καὶ ἀπίρους ἀνταυγεῖς ἀργυροειδεῖς σπινθῆρας ἐξέπεμπον παίζοντα πρὸς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Λάροι δὲ λευκοπάρυφα μακρὰ πτερὰ ἔχοντες ἵπταντο περὶ τὰ ἰστία καὶ ἀγεληδὸν οἱ δελφῖνες ἐπὶ τὰ λευκοκύμονα ἀφρογενῆ ἔχνη ἐφέροντο, ἅτινα αἱ τρόπεις τῶν πλοίων μετὰ ῥόθου τρέχουσαι ὀπισθεν αὐτῶν κατέλειπον. Εὐθύμως δ' οὔτοι παίζοντες καὶ τὰ δίκρανα οὐραῖα πτερύγια περισεῖοντες ἐκυλίοντο ἐν τῇ δίην τῶν ἀλμυρῶν ὑδάτων, ἐτινάσσοντο ὑπεράνω τῆς κατοπτροειδοῦς θαλάσσης καὶ ἔθαπτον εἶτα τὰ μελανόστροφα αὐτῶν σώματα ὑπὸ τοῦς κυματογενεῖς λόφους.

Ἄμα δὲ τῇ νυκτὶ προσπελάσαντα τῇ Τήνῃ ἠγκυροβόλησαν τὰ πλοῖα ἐκ κελεύσματος τοῦ Περικλέους. Ἐσίγησαν δ' οἱ κωπηλάται καταπαύσαντες τὸ μονότονον ᾄσμα καὶ ἐν ταυτῷ ἐκόπασε καὶ ὁ ῥόθος τῆς ὑπὸ τῶν τροπιδῶν ἀυλακιζομένης θαλάσσης. Ἐλαμπον δ' ἐκ τοῦ αἰθρίου οὐρανοῦ οἱ ἀστέρες καὶ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀνατέλλον ἐξεύγνυε διὰ χρυσῆς γεφύρας τὴν θάλασσαν.

Ὁ Περικλῆς δ' ἴστατο στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ πλοίου σύννους, ἐν ᾧ πάντες περὶ αὐτὸν ἐκοιμῶντο.

Αἴφνης δὲ μαλακὴ θερμὴ χεὶρ προσεκολλήθη τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

«Διὰ τί ἀτενίζεις τοσοῦτον σύννους εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία. «Ποθεῖς ἴσως νὰ κατέλθης πρὸς τὰς ἀθανάτους θυγατέρας τοῦ Νηρέως, αἵτινες ῥοδόσφυροι περιπορεύονται τὸν κρυσταλλοφανῆ πυθμένα;»

Οἱ ἀπ' ἀργύρου φθόγγοι δ' οἱ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπεμφθέντες ἐξήγειραν τὸν ὄνειροπολοῦντα.

Οὐδὲν δ' ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, ἀλλ' ἐφίλησεν αὐτήν. Ἐἶτα δ' ἤρξαντο ἐρωτικοῦ διαλόγου, καθ' ὃν ὑπὸ τὸ λαμπρὸν τῆς σελήνης φῶς αἰωρούμενοι κατὰ μικρὸν ὡς ἐν ὄνειρῳ ἄπασαν τὴν πέριξ θάλασσαν ἐμψυχον ἐφαντάζοντο. Ἐκ τοῦ ὕγρου δὴλα δὴ πυθμένος ἀνέδυνον αἱ θυγατέρες τοῦ Νηρέως ἐπὶ θαλασσίῳν κητῶν ὀχοῦμεναι καὶ στίφος Τριτώνων, πολυηχῶν θαλασσίῳν σαλπικτῶν ὑμεναίους διὰ τῶν κογχῶν ἀβλοῦντων, ὡστίζετο περὶ αὐτάς. Ἐν μέσῳ δ' αὐτῶν περιεφέρετο ἡ Νηρηΐς Γαλάτεια, ἣτις ἄρασα τὸ ἀλουργές σύρμα ἀφήκεν αὐτὸ ὡς ἰστίον ν' ἀνεμῶται ἐξοιδαινόμενον ὑπὸ τῆς μαλακῆς αὔρας.

Ὡς δ' ὑπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, ἤκουσαν αἴφνης ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία φθόγγους χορδῶν μακρόθεν. Ἐφαίνετο δ' αὐτοῖς, ὅτι οἱ φθόγγοι ἐκεῖνοι προήρχοντο ἐκ τῆς λύρας τοῦ Ὀρφέως, ἣτις, κατὰ τὴν παλαιὰν παράδοσιν, ὅτε ἐκεῖνος κατεσπαράχθη ὑπὸ τῶν Μαινάδων, εἰς τὴν θάλασσαν ἐρρίφη καὶ ὑπὸ τῶν κυμάτων μακρὰν ἐξηνέχθη διὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ ἦς τοὺς φθόγγους ἤκουον οἱ ναυτίλοι ἐν νηνεμίᾳ ἐνίστε ἠχοῦντας μακρόθεν. Ἐνόμιζον λοιπὸν ὁ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ὅτι οἱ φθόγγοι τῆς ἀδεσπότης ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπλανωμένης λύρας τοῦ Ὀρφέως ἔβαλλον τὴν ἀκοὴν αὐτῶν, ἕως οὗ κατενόησαν, ὅτι οἱ τόνοι ἐκεῖνοι ἐκ τῆς τρήρους τοῦ Σοφοκλέους προήρχοντο, ἣτις παρέπλευσεν,

<sup>1</sup> Ἀσπασία II.

8



εὐθὺς ὡς ἅμα τῇ αὐγῇ ὁ στόλος ἐκ Τήνου ἀνήχθη. Προσηγόρευσαν δ' ἀλλήλους οἱ φίλοι καὶ ὁ Σοφοκλῆς κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν τριήρη. Ἐνταῦθα πολλὰ ἔλεγον περὶ τῶν Ἀθηνῶν, περὶ τῶν φίλων, οὓς ἔμελλον νὰ ἴδωσιν αὐτὸς, περὶ τῆς μεγάλης ἐορτῆς τῶν Παναθηναίων, ἣτις ἔμελλε νὰ τελεσθῇ εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδον, καὶ ἡ Ἀσπασία ἐνέτεινε πάντοτε τὴν περιεργίαν τοῦ τε Περικλέους καὶ τοῦ Σοφοκλέους διηγουμένη περὶ τῶν ἐκπλήξεων, ἃς παρεσκεύασαν αὐτοῖς ἐπανερχομένοις ὁ Φειδίας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀκαμάτως κατὰ τὸν μακρὸν τοῦτον χρόνον μοχθήσαντες.

Ὡς δ' ἡ ἡμέρα τέλεον διέλαμψε καὶ αἱ πρῶται ἀκτίνες τὴν θάλασσαν ἐφώτισαν, αἴφνης ἐπεφάνη αὐτοῖς ἐπ' ἀριστερὰ ἀναδυομένη ἡ Δήλος, τὸ κυανέας χθονὸς ἄστρον, ἡ νῆσος τοῦ Ἀπόλλωνος, λάμπουσα ἀπὸ τοῦ ἑωθινοῦ ἡλίου καὶ φιλουμένη ὑπὸ τῶν πρώτων ἀκτίνων τοῦ θεοῦ, οὐ ἱερὰ ἦτο. Συγκεκινημένος δὲ προσέβλεπεν ὁ Περικλῆς τὴν παλαιότητα, σεμνὴν νῆσον, τὴν μαργαρίτιν ταύτην τοῦ ἀρχιτελάγου, ἀναμνησκόμενος καὶ τῆς ἡμέρας, ἐν ἣ ὡς δῶρον τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς νήσου ταύτης ὁ χρυσοῦς θησαυρὸς εἰς Ἀθήνας ἐκομίσθη. Ἀλλὰ καὶ οἱ ναῦται παραπλέοντες ἐτίμησαν τὴν θεοφιλῆ νῆσον. Διότι ἐκ πασῶν τῶν ὑπερφῶν τριήρων τοῦ αἰττικοῦ στόλου ἀντήχησε μακρὰν καθ' ἅπασαν τὴν ἀπὸ τοῦ ἑωθινοῦ φωτὸς ἀπαστράπτουσαν θάλασσαν παιὰν ψαλλόμενος λαμπρᾷ τῇ φωνῇ εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ τοῦ προστατοῦ τῆς Ἰωνικῆς φυλῆς.

Ἀλλὰ τὰ ἄσματα καὶ αἱ εὐφημίαι οὐδαμῶς ἐκόπασαν ἔκτοτε ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ εὐθυμὸς συγκίνησις κατεῖχε πάντας, ὡς μέλλοντας τῇ αὐτῇ ἔτι ἡμέρᾳ νὰ πατήσῃ τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ὅσον δ' ἐγγύτερον τῆς ποθουμένης γῆς ἐγίγνοντο, τοσοῦτον μᾶλλον περωτὰ τὰ πλοῖα τὴν ὑγρὰν

κέλευθον ῥοθοῦντα διέτρεχον ἐλαυνόμενα ὑπὸ τῶν ἐξοιδαινομένων ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἰστίων καὶ τῆς ἰσχυροτάτης κωπηλασίας. Παρήρχοντο δ' αἱ ἄραι ταχέως καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχον παραπλευσάντες τὴν Τήνον καὶ τὴν Ἄνδρον. Ὑπὸ ἀργυροειδοῦς δ' ἀτμοῦ ἐστεφανωμένοι ἐπεφαίνοντο ἤδη πρὸς Βορρᾶν ἀντικρὺ τῆς Κέω αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρέων τῆς Εὐβοίας καὶ ἐπ' ἀριστερὰ καὶ ἔμπροσθεν ὑψοῦντο ἀπότομα καὶ χαρακτὰ καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀτμοῦ στεφανούμενα τὰ πιτυόεντα ὄρη τῆς Αἰγίνης. Λεπτὴ δὲ πάχνη ὁμοία πρὸς ὀλοσηρικὴν κατεκάλυπτε πάντα ὡς ἐπὶ μελάνων προύμνων ἐπικαθημένη.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν δύο νήσων ἐξέχουσα καὶ ἐν τῷ βάθει ὑπὸ στεφάνου ὑψιτενῶν λόφων περιεζωσμένη ἀνεδύετο τῶν κυμάτων ἡ ἀκτὴ τῆς Ἀττικῆς.

Ἄπειροι δ' ὀφθαλμοὶ ἐξεζήτουν καὶ πάντες συγκεκινημένοι ὑπὸ χαρᾶς αὐτὴν προσηγόρευσαν. Ἄλλ' ἡ ἀπόστασις ἐν τῇ θαλάσῃ ἀπατᾷ τὸν ὀφθαλμόν. Διότι ἤδη πρὸ πολλοῦ εἶχε κλίνας πρὸς δυσμᾶς ὁ ἥλιος, ὅτε ὁ στόλος προσεπέλαζε τὸ προσνεῦον ἀκρωτήριον τοῦ Σουνίου, ὅπερ ἀπότομον ὑψούμενον, ἀπαστράπτον, κυματοκλυστον, ἔφερεν ἐπὶ τῆς ἐρήμου καὶ μαρμαιρούσης κορυφῆς αὐτοῦ τὸν κιονίτην ναὸν τῆς Παλλάδος.

Μεγάλην δὲ καμπὴν διαγράψας περιέπλευσεν ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο, προέχον νότιον ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ Σαρωνικὸν κόλπον. Καὶ ἐπὶ δεξιὰ μὲν εἶχον οἱ εἰσπλέοντες τὴν πατρίδα ἀκτὴν καὶ τὰς προσνευούσας ἐπάλξεις τῶν Ἀθηναίων, ἐπ' ἀριστερὰ δὲ τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου, ἃν ὀπισθεν ὁ ἥλιος κατεδύετο. Πάντα δὲ τὰ τε μακρὰν καὶ τὰ περὶ αὐτοὺς ἔλαμπον ὡς ὑπὸ χρυσοῦ ῥοδίνου πέπλου ἐπικαλυπτόμενα. Διότι καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρέων καὶ ὁ ὑπὲρ αὐτὰ αἰθῆρ καὶ ἡ θάλασσα καὶ αὐτὰ τὰ πλοῖα, πάντα ἐμβεβαπτισμένα ἦσαν εἰς τὸ μαγικὸν φῶς τῆς τελευταίας ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ πάντα

πορφυρᾶ καὶ στυλινά, ὡς ὁ χρυσός, ἐφαίνοντο. Μόνον δ' ἐν τῷ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἡλίου δυσμᾶς μέλαν τι νέφος συνεστρέφετο, ἀλλ' αἴφνης καὶ αὐτὸ διαβράγην πυρίνην σταχῶν δέσμην ἐξέφεγεν, ἐν ἣ τὰ Ἀργολικὰ ὄρη ὡς ἐν πορφυρᾷ φλογὶ ἰστάμενα ἐφαίνοντο. Ἡρεμα δὲ καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐπὶ δεξιὰ ὑψοῦντο τὰ ὄρη τὰ περιβάλλοντα τὴν Ἀττικὴν, ὁ μακροτόνος Ὑμηττός, τὸ πυραμοειδὲς Πεντελικόν καὶ ὁ θρασύς, ἀπότομος, πετρώδης κῶνος τοῦ Λυκαβηττοῦ.

Ἄλλ' ἤδη ἀνεδύετο ἡ προσφιλεῖς πᾶσι τοῖς Ἀθηναίοις ἱερὰ ἄκρα τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τῷ μέσῳ τῆς μακροτόνου πόλεως καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐτράπησαν ἐπ' αὐτήν. Ἄλλὰ μεταβεβλημένην εὕρισκον πάντες τὴν ἱερὰν ἄκραν. Διότι λευκομάρμαρα, μαρμαρυγῶδη ἀκρωτήρια ναοῦ ἄγνωστα τοῖς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀποδημοῦσιν ἐχαϊρέτιζον αὐτοὺς προκύπτοντα διὰ τῆς λεπτῆς ὀμίχλης κατὰ τὴν τελευταίαν λάμψιν τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας.

Οὐχὶ δ' εἰς τὴν μακρόθεν νεύουσαν κεφαλὴν καὶ λάμπουσαν αἰχμὴν τοῦ δόρατος τῆς κολοσσιαίας προμάχου Ἀθηνᾶς, ὡς ἄλλοτε, ἠτένιζον νῦν οἱ ναυτίλοι Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ Σουνίου προκυψάντων πλοίων, ἀλλὰ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ ἐπανακάμπτοντος στόλου ἦσαν ἐστραμμένοι ἐπὶ τὸ νέον ἐκεῖνο λευκόλιθον λαμπρὸν ἀκρωτήριον τοῦ ναοῦ, ὅπερ ἐν τῷ λυκόφωτι ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς Ἀκροπόλεως ἀπέλαμπεν . . .

Λαμπρόφωνον δ' ἀντήχησεν ἀπὸ τῶν πλοίων ἐπιφώνημα.

«Ὁ Παρθενῶν! ὁ Παρθενῶν!» —

Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ τὰ βλέμματα τῶν ἐπανερχομένων οἰκαδε νικηφόρων Ἀθηναίων ἐπὶ τὴν ἄκραν τῆς Ἀκροπόλεως ἐστραμμένα ἦσαν, συνέβαιναν ἐκεῖ δὴ ἐν τῷ σεμνῷ Ἐρεχθεῖῳ ἐνώπιον τοῦ ὑπερηφάνου ἀκρωτηρίου τοῦ νέου Παρθενῶνος μυστηριῶδές τι καὶ σχεδὸν παράξενον ἔργον.

Ἐπέκειτο δηλαδὴ ἡ μεγίστη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη ἐκάστου πέμπτου ἔτους τελουμένη ἑορτὴ τῶν Ἀθηναίων, ἡ τῶν μεγάλων Παναθηναίων. Κατὰ τὴν ἑορτὴν δὲ ταύτην προσεφέρετο τῇ προστάτιδι τῶν Ἀθηνῶν θεῷ, τῇ πολυσέμνῳ Πολιάδι Ἀθηνᾶ, κατὰ πατρῶόν τι ἔθος εὐφυῆς τάπης, ὁ λεγόμενος πέπλος. Ὁ πέπλος δ' οὗτος ὑφαίνετο ἐν αὐτῇ τῇ Ἀκροπόλει, ἐν τῷ τοῦ Ἐρεχθείου ἐχομένῳ ἱερῷ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς. Τέσσαρες δὲ παρθέναι τρυφερᾶς καὶ παιδικῆς σχεδὸν ἡλικίας ἐκ τῶν εὐγενεστάτων οἰκῶν συνύφαινον τὸν ἱερὸν πέπλον καὶ παρὰ τοῦτο οἰκοῦσαι ἐπὶ τινὰς μῆνας ἐν τῷ ναῷ τῆς Πολιάδος ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐτέλουν ἱερὰ τινὰ νόμιμα συναφῇ τῇ παλαιᾷ καὶ πῶς μυστηριώδεις λειτουργίαι τῇ τελουμένῃ ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Ἐρεχθείῳ. Δύο δὲ τῶν παρθένων τούτων πρόκριτοι ὄφειλον νὰ κομίσωσιν ἐν ὠρισμένῃ τινὶ νυκτὶ οὐχὶ πολὺ πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως δι' ὑπογαίου τινὸς κρυπτῆς καθόδου ἄγνωστον τι, μυστηριώδες τι, ὅπερ οὐδεὶς ἔπρεπε νὰ ἴδῃ, καὶ περὶ οὗ οὐδ' οἱ ἱερεῖς αὐτοί, ὡς ἐλέγετο, ἐγίνωσκόν τι, εἰς ἱερὸν τι ἐν τινὶ σπηλαίῳ παρὰ τῷ Ἰλισσῷ εὐρισκόμενον καὶ ἐκεῖθεν πάλιν παραλαβοῦσαι ὅμοιον τι μυστηριώδες καὶ ἄγνωστον εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐγκεκαλυμμένον ν' ἀνακομίσωσιν.

Ἐκ τῶν νεανικῶν τρυφερῶν δ' ἐκείνων νεανίδων, αἵτινες κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὡς Ἀρήφοροι — οὕτω δ' ἐκαλοῦντο αἱ ἔκκριτοι ἐκεῖνα παρθέναι — ἐκλελεγμέναι ἦσαν, ἦτο καὶ ἡ Ἰππαρέτη, τὸ θυγάτριον τοῦ Ἰππονίκου, περὶ ἧς τῆς ἐξαισίτου χάριτος καὶ τῆς σωφροσύνης ὁ Ἰππόνικος τοσαῦτα εἶχεν εἰπῶν, ὅτε τὰ νικητήρια ἐστιῶν ἐπειράτο νὰ πείσῃ τὸν Περικλέα νὰ ἐγγυήσῃαι τὸ ἐράσμιον θυγάτριον τῷ χαρίεντι Ἀλκιβιάδῃ καὶ εἰς γάμον ἐν καιρῷ νὰ συνάψῃαι. Καὶ ἀληθῶς ἡ Ἰππαρέτη, καίπερ ἐν τῇ κάλυκι τοῦ παρθενικοῦ ἄνθους, ἦτο



ὄμως τὸ πρωτότυπον γνησίας Ἀθίδος καὶ παιδίον ἔτι οὔσα ἐξέφαινε τι τὸ συνετὸν καὶ σεμνόν.

Διητάτο δ' ἄρα ἡ Ἰπαρέτη μετὰ τῶν ἄλλων εἰς θεραπείαν τῆς θεοῦ ἐκλεγεισῶν παρθένων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐνθα ἐτρέφοντο αἱ παρθένοι αἱ ὑπηρετοῦσαι τῷ ἱερῷ. Ἦτο δὲ καὶ ἰδίος τις τόπος ἐκεῖ, ἐνθα αὐταὶ ἠδύναντο παίζουσαι τῇ σφαίρᾳ ὑπὸ τῇ σκέπῃ τῆς ἱερείας τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς νὰ τέρπωνται. Ἄλλ', ὡς τὸ ἱερὸν τῆς θεοῦ εἶχετο τοῦ Ἐρεχθείου, ἦσαν πάντοτε αἱ παρθένοι καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθους, οὗ ἀσήμαντος σκιά ἐν τῷ Ἐρεχθείῳ ἢ ἱερεία τῆς Πολιάδος ἦτο.

Οὗτος δὲ συχνάκις μὲν παρῆνει καὶ ἐνουθέτει τὰς παρθένους ταύτας, ἀλλ' ἀσμενέστατα καὶ συχνότατα διελέγετο πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰππονίκου, ἣν, ὡς ἐφαίνετο, ὑπὲρ πάσας εὐνόει καὶ ἐπῆνει πάντοτε ἐνώπιον τῶν ἄλλων. Οὐχὶ σπανίως δ' ἐν μακρᾷ ὁμιλίᾳ πρὸς αὐτὴν ἐποιεῖτο λόγον περὶ πραγμάτων ἀναφερομένων εἰς τὸν πατέρα καὶ τὰ οἰκειακὰ πράγματα καὶ τοὺς φοιτῶντας εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ δ' Ἰπαρέτη ἀπεκρίνετο ἀφελῶς, ὡς παιδίον. Ὡς δὲ ποτε παίζων ἠρώτησεν αὐτὴν, τίνα ἄνδρα ᾤρισεν αὐτῇ ὁ πατήρ, ὠνόμασεν εὐθὺς ἐκείνη σπουδαίως τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν τρόφιμον τοῦ Περικλέους, καὶ εἶπεν, ὅτι τούτῳ ἐπεθύμει νὰ ἐγγυήσῃ αὐτὴν ὁ πατήρ.

«Τῷ τροφίμῳ τοῦ Περικλέους;» ἀνέκραξεν ὁ Διοπείθης καὶ τὸ τέως φαιδρὸν αὐτοῦ πρόσωπον αἰφνης μεταβληθὲν σκαπτικὸν ἦθος ἔλαβεν.

Διότι ἢ πρὸς τὸν Περικλέα καὶ πάντας ἐκείνους, οὓς ὡς φίλους, ἢ συμβούλους, ἢ θεράποντας αὐτοῦ ἐθεώρει, ἐχθρα ἀκαταπαύστως ἐτρέφετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ διαλόγου ἐκείνου πρὸς τὸν Λάμπωνα. Διὰ τῆς ἱερείας δὲ τῆς Πολιάδος



Αθηνᾶς, ἣτις ὑπηρετεῖ αὐτῷ πάντοτε, ἐκοινῶνει πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Κίμωνος καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Περικλέους καὶ ἐμάνθανε παρ' αὐτῶν, ὅτι παρὰ τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ συνέβαιεν.

Ἦλθε δ' ἡδὴ ἡ ἑσπέρα, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ τελεσθῇ τὸ μυστηριῶδες ἐκεῖνο ἔθιμον. Δι' ὃ αἱ δύο πρὸς τοῦτο ἐκλεγείσαι παρθένοι, ἡ Ἰπαρέτη καὶ ἡ Λυκίσκη, ἐνέδυσαν τὰς πολυτίμους λευκάς καὶ χρυσοποικίλους ἐσθῆτας, ἅς πρὸς τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτῶν νὰ πορίσωσιν ὄφειλον καὶ αἵτινες μετὰ τὴν τελετὴν κτῆμα τοῦ ναοῦ ἔμενον.

Οὕτω κεκοσμημέναι ὠδηγήθησαν αἱ δύο παρθένοι εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ τῆς Πολιάδος, ἐνθα ἔλαβον ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς ἱερείας μετὰ τὰς νενομισμένας ἀγιστείας, παρόντος καὶ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως καὶ πάντων τῶν προσελθόντων εἰς θεὰν τῆς ἱερᾶς τελετῆς, τὰ δύο κεκαλυμμένα ἀγγεῖα, ἵνα κομίσωσιν αὐτὰ διὰ τῆς κρυπτῆς, ὑπογαίου ὁδοῦ εἰς τὸ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἱερόν. Καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἐκράτουν τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τῇ δὲ δεξιᾷ ἔφερον ἀνημμένην δᾶδα. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξηγήσατο αὐταῖς ὁ ἱερεὺς, ὅτι νὰ πράξωσιν ὄφειλον, συνεβούλευσε δ' εἶτα ν' ἀποβάλωσι πᾶσαν ἀσεβῆ περιεργίαν περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀγγείοις κεκρυμμένων ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτῶν καὶ ἔπειτα προέτρεψε αὐτάς νὰ μὴ φοβηθῶσιν, ἂν συνέβαινε τι αὐταῖς καθ' ὁδόν, ἢ ἐν τῷ σπηλαίῳ, μηδὲ νὰ διακόψωσι τὸ ἱερόν αὐτῶν ἔργον. Εἶπε δ' αὐταῖς πρὸς τούτοις, ὅτι ὑπὸ τῇ σκέπῃ τοῦ θεοῦ Ἐρεχθέως διατελοῦσι, τοῦ τροφίμου τῆς θεοῦ ἐκείνης τῆς δρόσου Ἐρσης, εἰς ἣς τὸ ἱερόν κατέβαινον, καὶ παραθαφρόνων αὐτάς τέλος συνεβούλευσε νὰ μὴ δειλιάσωσι, μηδ' ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς καὶ ἐν μορφῇ ὄφεως, ὡς πάλαι ποτὲ ταῖς Ἀρόρηφοροις, ἐπιφανῆ αὐταῖς. Μόνον δ', ἂν παρέβαινον τὸ ἱερόν μυστικόν, ἔλεγε τελευτῶν, ἢ μὴ ἐξεπλήρουν ἀνεπιλήπτως τὸ ἱερόν ἔργον,

τότε ἔπρεπε νὰ φοβῶνται τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ, ἄλλως δὲ μόνον τὴν εὐνοίαν καὶ εὐδαιμονίαν παρ' αὐτοῦ ἐδύναντο νὰ προσδοκῶσιν.

Ὁρμησαν δ' αἱ δύο παρθένοι ἐπὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν. Καὶ μετέωρος μὲν καὶ πλήρης πίστεως εἶχεν ἀκούσασα ἡ Ἰπαρέτη τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως καὶ πλήρης θάρρους ἦτο, δειλὴ δὲ παρ' αὐτὴν ἔβαινεν ἡ νεωτέρα Λυκίσκη. Κατέβησαν δ' οὕτω τὴν ὑπόγαιον ὁδόν, ἐν ἧ πολλὰι βαθμίδες ἐγκεκολλημέναι ἦσαν. Καὶ περίφοβος μὲν ἔβλεπε περὶ ἑαυτὴν ἡ Λυκίσκη, ἀλλ' ἡ Ἰπαρέτη παρεθάρρυνεν αὐτήν.

Τέλος δ' ἤρξατο ἐρωτᾶσα ἡ Λυκίσκη, ὅτι ἄρα γε περιεῖχον τὰ δύο ἐγκεκαλυμμένα ἀγγεῖα.

«Ὅτι μὲν θ' ἀνακομίσωμεν, δύναμαι νὰ φαντασθῶ,» εἶπεν ἡ Ἰπαρέτη. «Διότι, τί ἄλλο δύναται νὰ χαρίσῃται ἡ θεὸς τῆς δρόσου, ἡ Ἔρση, ἡ δρόσον; Ἴσως λοιπὸν δροσοείμονας κλάδους, ἢ ἄνθη θ' ἀνακομίσωμεν.»

«Ἀλλὰ, τί φέρομεν ἐκεῖ;» ἠρώτησε καὶ αὐτὴς ἡ Λυκίσκη. «Ἄγνοῶ,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἰπαρέτη. «Ἄλλ', ἐὰν ὑγρὸν τι ἀνακομίσωμεν, πιθανόν, ὅτι ξηρὸν τι καὶ πύρινον φέρομεν κάτω. Διότι, ὡς πάντα ὑγρὰ εἶναι ἐνταῦθα, οὕτω ξηρὰ καὶ σκληρὰ εἶναι πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.»

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ἡ μικρὰ Λυκίσκη σύννους καὶ περίφοβος. «Βεβαίως φέρομεν μεγάλην τινὰ γλαῦκα ἐκεῖ κάτω ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐννεοττεύουσι περὶ τοὺς τοίχους τοῦ Ἐρεχθείου, καὶ θ' ἀνακομίσωμεν φοβερόν τινα ὄφιν. Διότι ὄφεις μόνον κατοικοῦσιν ἐν τῷ ὑγρῷ τούτῳ κοίλῳ τόπῳ.»

«Μὴ φοβοῦ τοὺς ὄφεις!» εἶπεν ἡ Ἰπαρέτη· «ἤκουσας, ὅτι ἐν τῇ μορφῇ τῶν ὄφεων ὁ θεὸς Ἐρεχθεὺς ἐγκρύπτεται καὶ ὅτι ὁ θεὸς σκέπει ἡμᾶς καὶ εὐλογεῖ ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ.»

Ἄλλ' ἤδη διανύσασα αἱ δύο παρθένοι τὴν πολυβαθῆ

ὄδον ἐξίκοντο εἰς τὸ τέρμα τῆς πορείας καὶ διελθοῦσαι τὴν ἐν τῇ πέτρᾳ θύραν εἰσήλθον εἰς τὸ ἱερόν. Διεφώτιζε δὲ τὸ σπήλαιον λύχνος ἐρυθρὰν φλόγα διαχέων πρὸ τοῦ λιθίνου ἀγάλματος τῆς θεοῦ τῆς δρόσου.

Ὡς δ' αὐτὰς εἶχον διδάξαντες, τελέσασαι τὰς ἀγιστείας αἱ δύο παρθένοι κατέθεσαν πρὸ τῆς θεοῦ τὰ ἀγγεῖα καὶ ἔμελλον ἤδη ἀντ' αὐτῶν τὰ δύο ἕτερα ἀγγεῖα, ἅτινα ἐπίσης καλῶς κεκλεισμένα καὶ ἐγκεκαλυμμένα ἐκεῖ εὕρισκοντο, νὰ ἄρωσι καὶ ἀποκομίσωσιν.

Ἄλλ', ὡς πρὸς τοῦτο ἔκυψαν, στρέψασαι τὰ βλέμματα αὐτῶν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ σπηλαίου εἶδον αἴφνης ἐν τῷ ἀμυδρῷ φωτὶ κείμενον ἐκεῖ συνεσπειρωμένον κολοσσαῖον ὄφιν αἶροντα τὴν κεφαλὴν.

Καὶ μὲν ἡ Λυκίσκη διαταράχθη, ὠχρίασεν, ἔτρεμε καὶ ἠτοιμάζετο νὰ φύγη, ἀλλ' ἡ Ἰπαρέτη ἐκάλυπεν αὐτὴν καὶ ἀνεγείρασα τὸ ἀγγεῖον ἔδωκεν αὐτῇ, ἐκεῖνη δὲ λαβοῦσα περίφοβος ἔφυγε δρομαία, οὐδὲ μετεστράφη. Ἐλαβε δ' εἶτα ἡ Ἰπαρέτη τὸ ἕτερον ἀγγεῖον καὶ ἠτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ, ὅτε αἴφνης πνεῦμα σφοδρὸν ἐκ τοῦ μυχοῦ τοῦ σπηλαίου πνεῦσαν κατέσβεσε καὶ τὴν δᾶδα τῆς Ἰπαρέτης ἄμα τε καὶ τὴν ἐκ τοῦ λύχνου ἐρυθρὰν φλόγα, ὥστε ἐν βαθεῖ σκοτει ἡ παρθένος κατελήφθη. Θὰ κατελάμβανε δὲ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῆς τότε ὁ φόβος, ἂν μὴ ἠκούετο ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐκ τοῦ μυχοῦ προσηγῆς τις φωνὴ παραθαυρόνουςα αὐτὴν καὶ προτρέπουσα ἀτάραχος, ὡς τέως, νὰ μείνῃ.

«Ἄντὶ τῆς εὐτολμίας καὶ τῆς πίστεως σου,» τοιαῦτα ἔλεγεν ἡ φωνὴ ἐκείνη, «δωρεῖταί σοι ὁ θεός, ὦ παῖ, δῶρόν τι ὡς ἀμοιβήν, ὅπερ τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν θά σοι παρέχῃ διὰ παντὸς τοῦ βίου!»

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἡ φλόξ τοῦ λύχνου ἤρξατο ἀναφλεγομένη αὐθὶς ἀφ' ἑαυτῆς καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου πρότερον

τὴν κεφαλὴν ὁ ὄφις ἤρε, κατέκειτο νῦν ὁ θεὸς οὐχὶ ἐν τῇ φοβερᾷ μορφῇ τοῦ ὄφεως, ἀλλ' ἐν μορφῇ σεμνοῦ ἥρωος. Ἐκέλευσε δὲ τὴν κόρην νὰ προσέλθῃ καὶ ἐκείνη ἀτάρακτος προσῆλθε. Τότε δ' ἐπεσπάσατο αὐτὴν ἐκεῖνος πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἐνέστιζε φίλημα τῷ μετώπῳ αὐτῆς, τῷ τοσοῦτον ἀγνώ καὶ καθαρῷ, ὡς τὰ ἡμιγενῆ φύλλα τῶν δένδρων τὰ μετὰ θερμὴν ἐαρινὴν βροχὴν ἐκ τῶν θερμῶν ἐλύτρων ἐκπηδῶντα.

«Ἦκουσάς ποτέ τινος διηγουμένου,» ἠρώτησε, «περὶ τῆς θείας εὐνοίας, ἧς ἔτυχον θνηταὶ παρθένοι; Ἦκουσάς ποτέ τι περὶ τῆς Ἀλκμήνης, τῆς Σεμέλης, τῆς Δανάης;»

Τὰ χεῖλη δὲ τοῦ ἀγορητοῦ ταῦτα λέγοντος ὑπέτρεμον. Καὶ ἡ χεὶρ δ' αὐτοῦ ὑπέτρεμεν, ἐν ᾗ τὴν εὐδόστρυχον κόμην τῆς κόρης ἐθώπευεν.

«Ἦκουσας,» ἤρξατο αὐτὴς λέγων, «περὶ τῶν προκρίτων ἐκείνων παρθένων, εἰς ἃς ὁ Ζεὺς κατέβη, αἵτινες δὲν ἐπτοήθησαν ὑπὸ τῶν ἀσπασμῶν καὶ τῶν θωπειῶν τοῦ θεοῦ;»

Ταῦτα λέγων περιέβαλε διὰ τοῦ βραχίονος τὴν παρθένον. Ἐταράχθη δ' ἡ κόρη, ἀλλὰ ταχέως ἀναλαβοῦσα ἑαυτὴν ἠκροῦτο αὐτὴς εὐσεβῶς καὶ ἐν τοῖς κρυσταλλίνοις ὀφθαλμοῖς αὐτῆς οὐδὲν ἕτερον ἐνεφαίνετο, ἢ ἡ προσδοκία τεταραγμένης παιδικῆς ψυχῆς, ἣτις τὰ θαυμαστὰ καὶ εὐδαίμονα δῶρα ἀνέμενεν, ἅτινα ὁ θεὸς αὐτῇ ὅτι θὰ δωρήσῃται ὑπισχνεῖτο.

Αἴφνης δ' εἶπεν ἡ κόρη ἀτενίζουσα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ σπηλαίου·

«Ὁ ὄφις εὐρίσκεται ἔτι ἐκεῖ, ἀλλὰ νῦν εἶναι μικρὸς, πολὺ μικρότερος τὸ σχῆμα . . .»

Εἶπε δ' ἡ Ἰπαρέτη ταῦτα ἡσύχως καὶ ἄνευ ταραχῆς τινος· διότι εἶχον παραινέσαντες αὐτῇ νὰ μὴ φοβηθῇ τοὺς ὄφεις, οἷς θὰ συνήντα ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ δὲν ἐφοβεῖτο αὐτούς. Ἐπίστευε δ', ὅτι ἐν τῇ μορφῇ ἐκείνῃ ὁ εὐνοὺς θεὸς Ἐρεχθεὺς ἐνεκρύπτετο. Αὐτῇ δ', ἦν οὐδεὶς φόβος εἶχε κατα-

λαβών πρότερον, ὅτε τὸν μείζονα ἐκείνον ὄφιν εἶχεν ἰδοῦσα, διὰ τί θὰ ἐφοβεῖτο νῦν τὸν μικρὸν τοῦτον;

Ἄλλ' ὁ παρ' αὐτῇ κείμενος θεὸς ἐξεπλάγη. Ὁ ψευδὴς Ἐρεχθεὺς ἤρξατο τρέμων τὴν ὀργὴν τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ. Ἐμπληκτος δὲ μετὰγει τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν γωνίαν ἐκείνην καὶ ἀληθῶς βλέπει ἐκεῖ ὄφιν συσπειρούμενον. Καὶ τὸ μὲν θεοσεβὲς παιδίον ἐπίστευεν, ὅτι οὐδὲν κακὸν ἠδύνατο νὰ πάθῃ ὡς ὑπὸ τῇ σκέπῃ τοῦ θεοῦ Ἐρεχθέως ἰστάμενον, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸς ὑπὸ τὸ θεῖον προσωπεῖον ἔτρεμε τὸν ἰοδόλον σκώληκα . . .

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν τοῦ χρόνου ἀντήχησεν ὁ θόρυβος ὄχλου παρερχομένου τὸ σπήλαιον, ὅστις ἐκ τοῦ Ἰλισσοῦ ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ὄρμα ἀγαλλόμενος καὶ ἀναβοῶν: «Ὁ στόλος ἐκ Σάμου εἰσέρχεται εἰς τὸν λιμένα! Ὁ Περικλῆς ἀφίκετο! Χαίρέτω μέγα ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος!» —

Σκυθῶργοι καὶ κεραυνοβόλοι δ' ἐγένοντο οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ αὐτόματα ἤσπαιρον τὰ χεῖλη τοῦ πρώτου μὲν ὑπὸ τοῦ φόβου, νῦν δ' ὑπὸ τοῦ χόλου καταφώρου γενομένου ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως.

Ἀνίσταται δὲ καὶ ἐτοιμάζεται σπουδῇ νὰ ἐξαγάγῃ τὸ παιδίον ἐκ τοῦ σπηλαίου. Καὶ ἡ μὲν Ἰπαρέτη ἤσυχος καὶ οὐδαμῶς ἐπιλαθομένη τοῦ ἔργου αὐτῆς λαμβάνει τὸ ἀγγεῖον, ὁ δ' ἱερεὺς λαμβάνει αὐτὴν τῆς χειρὸς καὶ σύρει διὰ τῆς σκοτεινῆς ὁδοῦ μακρὰν μέχρι τῆς ἀνόδου. Ἐκεῖ δ', ὅπου ἡ κρυπτή ὁδὸς εἰς τὸ ἔνδον τοῦ Ἐρεχθείου ἐκβάλλει, ἀπηλλάγη αὐτῆς κελεύσας νὰ σιωπήσῃ καὶ μηδενὶ νὰ εἴπῃ τι, περιῶσαν ἐν τῷ σπηλαίῳ εἶδεν, ἵνα τύχῃ τῆς εὐλογίας τοῦ θεοῦ.

Εἰσέρχεται δ' ἡ Ἰπαρέτη εἰς τὸ καταλάμπον ἱερὸν τῆς Πολιάδος καὶ κατατίθῃσι τὸ ἀγγεῖον πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ. Εἶτα δ' ἐνθυμεῖται σιγηλὴ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θεοῦ.

Ὁ δὲ Διοπίθης;



Θὰ πειραθῆ νὰ ἐξιλιάσῃ τὸν θεὸν καὶ θερμότερον, ἢ ὅσον πρότερον, θὰ παραινῆ τοῖς ἄλλοις νὰ φοβῶνται τοὺς παλαιοὺς θεοὺς . . .

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐν τῇ ἑσπερινῇ ἐρημίᾳ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως συνέβαινον, εἰσέπλει ὁ ἐπανερχόμενος στόλος εἰς Πειραιᾶ. Ἀθρόος δ' ἔσπευδεν ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων, ἵνα ἴδῃ καὶ προσαγορεύσῃ τοὺς ἀφικνουμένους. Ἡ νύξ δ' ἐπῆλθε καὶ ἡ προκυμία ἔλαμπεν ἐκ τῶν δάδων. Ἐκ τούτου μεγαλοπρεπέστατον ἦτο τὸ θέαμα, ὅτε ὑπὸ τὸ φῶς τῶν δάδων αἱ ἑκατὸν ὑπερήφανοι τριήρεις τοῦ νικηφόρου στόλου ἐπὶ τῶν συσκίων κυμάτων ὀχούμεναι προσήρχοντο.

Τεράστια δὲ σχεδὸν ἐφαίνοντο ἐν τῷ λαμπρῷ φωτὶ τῶν μετεώρων λαμπάδων οἱ ἐξέχοντες ἰστοί, τὰ λευκὰ ἰστία, αἱ χρυσαὶ εἰκόνες τῆς Παλλάδος καὶ τὰ ποικίλα σχήματα τῶν ἐμβόλων τῶν πλουσίως κεκοσμημένων ὑπὸ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ βία ληφθεισῶν ἀσπίδων καὶ τῶν κοσμημάτων τῶν διαφθαρέντων ἐχθρικῶν πλοίων καὶ ἄλλων τροπαίων τριήρων.

Ἐκ τῆς μεστῆς δ' ἀνθρώπων λιθίνης προκυμίας χαρὰ ἀγαλλιᾶσεως ὑπεδέξαντο τὰ πλοῖα.

Καὶ ἤδη ἤρξαντο ἀποβαίνοντες. Ὅτε δὲ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐξῆλθον, πάντες ὡστίζοντο περὶ τὸν Περικλέα. Τοῦτον δὲ προσεφάνει τὸ πλῆθος καὶ τινες μὲν ἐστρώννουσιν ἄνθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἄλλοι δὲ κατεκάλυπτον αὐτὸν διὰ στεφάνων.

Ἄλλ', ἵν' ἀπαλλαγῆ τῶν δεξιῶσεων καὶ προσφωνήσεων τούτων ὁ Περικλῆς, ἐδέξατο τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἴππονίκου, ὃς συμπαρέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ ὑπὸ γαύρων θεσσαλικῶν ἵππων ἐλαυνομένῳ ὀχήματι, ὅπερ ἀνέμενεν ἐν Πειραιεὶ τὸν ἐπανερχόμενον πλούσιον ἀβροδίατον.

Ἡ Ἀσπασία δ' ἔπρεπε νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τοῦ Περικλέους. Δι' ὃ καλῶς πρῶτον ἐγκαλυφθεῖσα ἐπέβη φορείου, ὅπερ ἀνέμενεν αὐτήν, ἵν' ἀναβῆ εἰς τὴν πόλιν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ἡ σελήνη ἀνατείλασα ἐπέχει τὸ σέλας αὐτῆς ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τῆς παραλίας καὶ τῆς πόλεως.

Ὁ Περικλῆς δὲ σιγῶν καὶ εἰς λογισμοὺς βεβυθισμένος ἐν τῷ ὄχηματι τοῦ Ἴππονίκου ἐζίκητο εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δ' αἴφνης τὸ ὄχημα περιέκαμπτεν ὁδὸν τινα, στρέψας τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰ ἄνω εἶδεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἐξεπλάγη· φρίκη ἐπέδραμεν τὸ σῶμα αὐτοῦ. Ἐνώπιον αὐτοῦ ἴστατο, ὅ,τι πρὸ μικροῦ μακρόθεν ἐν τῷ λυκόφωτι ἔβλεπε. Λευκόστολον ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης, ὀξέως διακρινόμενον ἀπὸ τοῦ αἰθέρος, ὑψηλὸν ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῶν ἀετωμάτων καὶ τῶν κίωνων ἴστατο τὸ τετελειωμένον ἔργον τοῦ Ἰκτίνου καὶ τοῦ Φειδίου ἐπὶ τῆς φαεινῆς ἄκρας.

Καὶ ἡ χάρις ἡ κατακληοῦσα καὶ σήμερον ἔτι τὰς ψυχὰς ἐκείνων, οἵτινες τὸ πρῶτον τὴν ὄψιν αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ἐν Ἀθήναις Παρθενῶνος μετάγουσι, φρίκην ἐνεποίησεν ἐν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ τοῦ χρόνου τῇ ψυχῇ τοῦ Περικλέους.





XIV.

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ.



ολλάκις ἔνδοξός τις ἀνὴρ, καίπερ ὑπὸ τῆς πατρίδος τιμώμενος καὶ ὑπὸ πάντων ἐγκωμιαζόμενος καὶ πανταχοῦ τιμῆς καὶ στοργῆς καὶ λατρείας ἀπολαύων, ὅμως ἐντυγχάνει τόπω τινί, ἔνθα ἅπαν τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ καταπίπτει, ἔνθα αἰσθάνεται ἑαυτὸν ταπεινόν, ἔνθα ὑποδέχονται αὐτὸν ψυχρὰ καὶ φθονερὰ βλέμματα.

Ὁ δὲ τόπος οὗτος εἶναι ἡ ἴδια αὐτοῦ ἐστία, αὐτὴ ἡ οἰκία, ὁ κόλπος τῶν οικείων, τὸ ὄρμη-  
τήριον, ἀφ' οὗ ἐπὶ τὰ ἔργα ὄρμᾳ.

Καὶ ὁ Περικλῆς δ' ἤσθετο ἑαυτὸν ξένον καὶ ὑπὸ ψυχροῦ πνεύματος προσπνεόμενον, εὐθὺς ὡς τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐπάτησεν, ἐν ᾧ τὰ ἄτα αὐτοῦ περιεβόμβουν ἔτι αἱ εὐφημῖαι τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ὑποδεχομένου αὐτὸν μετ' ἀποδημίαν ἑνὸς πού ἔτους. Ὡς δὲ τὸν νικηφόρον

Ἀγαμέμνονα ἐπανερχόμενον οἴκαδε, οὕτω καὶ αὐτὸν ἐδέξατο ἐπὶ τοῦ ὁδοῦ γυνὴ κρυφῆ κεχολωμένη.

Ἡ ἀγγελία δ', ὅτι ἡ Ἀσπασία ἐν Μιλήτῳ παρὰ τῷ Περικλεῖ διητᾶτο, καὶ ὅτι σὺν αὐτῷ εἰς Ἀθήνας ἐπανήρχετο, ἐν καιρῷ ἔβαλε τὰ ὦτα τῆς Ἑλπινίκης καὶ ἐκ τοῦ στόματος τῆς φίλης ἐδέξατο αὐτὴν καὶ ἡ Τελεσίππη.

Ἄλλ' οὐδόλως προϋτίθετο ἡ γυνὴ τοῦ Περικλέους νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἐπανερχομένου συμβίου τὴν τιμωρίαν, ἣν ἡ Κλυταιμίστρα παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, οὐδὲ νὰ διαφθέρῃ αὐτόν, ὡς ἡ Δηϊάνειρα τὸν ἄπιστον Ἡρακλέα, πέμπουσα τὸν τὸ φίλτρον περιέχοντα χιτῶνα τοῦ Νέσσου. Διότι οἱ λογισμοὶ αὐτῆς ἦσαν ταπεινοί, ὡς ταπεινὴ καὶ ἡ ἀγανάκτησις, ταπεινὸν τὸ μῖσος, ταπεινὴ ἡ ἐκδίκησις.

Ὅτι δ' ὁ Περικλῆς ἐν Σάμῳ ἐνίκησεν, ὅτι αὐτὸς κατεπόντισε τὴν ἐχθρικήν ναυαρχίδα, τί ὠφέλησαν αὐτῷ ταῦτα ἐν τῇ γνώμῃ τῆς Ἐρινύος, ἣτις παρὰ τῇ ἐστία ἐκάθητο; Ἐν ᾧ δ' ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀντήχουν ἔτι τὰ ἐγκώμια τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἔργων, αὐτὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ ὤφειλε ν' ἀνέχηται τὰς εὐτελεῖς μομφάς, τὰ εὐτελεῖ καὶ φθονερά βλέμματα τῆς Τελεσίππης.

Ἡ δ' Ἑλπινίκη; Ὅτε τὸ πρῶτον μετὰ τὴν ἐπάνοδον συνήντησε τῷ Περικλεῖ, εἶπε πρὸς αὐτὸν ταῦτα·

«Αἴσχος, Περικλεῖς! Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Κίμων κατεπολέμησε τοὺς Πέρσας, τοὺς βαρβάρους, ἀλλὰ σὺ αἶμα Ἑλλήνων ἔχεας, καὶ χαίρεις ἐγκωμαζόμενος ἐπὶ τῇ χειρώσει τῶν ἰδίων ὁμοφύλων!»

Οὐδὲν πρὸς τοιοῦτους ψόγους τοῦ φιλέριδος γυναιίου ἀποκρινόμενος, σιγηλός, ὡς ἤρμοζε τῷ πρᾶψ αὐτοῦ χαρακτῆρι, ὄν πρὸς πάντας τοὺς ὀμιλοῦντας αὐτῷ ἐπεδέκνυεν, ἀλλ' ἐν ταυτῷ ἀνδροπρεπεῖς λογισμοὺς καὶ ιδέας κύων ἀνεμεγεν ὁ Περικλῆς τὴν κρίσιν τῆς διαφωνίας, ἣς ἡ ἐπιφάνεια

τῆς Ἀσπασίας πρόξενος τῷ βίῳ αὐτοῦ ἐγένετο. Καί τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς εἶχε πιστεύσας, ὅτι εὐκολὸν αὐτῷ θὰ ἦτο νὰ διακρίνη τὰ δίκαια τῆς ἐρωμένης ἀπὸ τῶν δικαίων τῆς γαμετῆς. Δὲν ἐπίστευε δὲ τοῦτο καὶ αὐτὴ ἡ Τελεσίππη; Δὲν εἶχε καταφρονήσασα τῆς Μιλησίας ἐταίρας, ἣτις ἠδύνατο μὲν ν' ἀποπλανήσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ συμβίου, ἀλλ' ἄφειλε νὰ καταλίπῃ αὐτῇ τὴν δεσποτείαν ἐν τῇ οἰκιακῇ ἐστίᾳ; Δὲν εἶχεν ἐκδιώξασα ἐκ τῆς οἰκίας τὴν ξένην καὶ δὲν εἶχεν ὑποχωρήσασα ἐκείνη;

Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα ἄλλως εἶχε νῦν. Ὁ Περικλῆς δὲν ἦτο νῦν ὁ αὐτός. Διότι ἡ εἰκὼν γάμου ἐπὶ νέων ἀρχῶν στηριζομένου οὐχὶ μάτην εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνέπεσεν, ὡς ὑπεκκαίων σπινθήρ. — —

Αἱ ἡμέραι, καθ' ἃς ἡ μεγίστη τῶν ἐορτῶν τῶν Ἀθηναίων ἐτελεῖτο, ἐπανῆλθον καὶ οἱ ἐν τοῖς διαφόροις δήμοις κατοικοῦντες δημόται συνέβρεον εἰς τὴν πόλιν. Διότι ἡ ἐορτὴ αὕτη, ὡς καὶ τὸ ὄνομα ἐδήλου καὶ ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς Θησεὺς ἐνόει, ἦτο ἡ ἐορτὴ τῆς συνεχῶς ἀνανεουμένης συσφίξεως τῶν ἀδελφικῶν δεσμῶν σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῆς Ἀττικῆς. Καὶ μακρόθεν δ' ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων καὶ νήσων καὶ ἐκ τῶν ἀποικιῶν καὶ δὴ καὶ ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος προσήρχοντο ξένοι ὡς θεαταί.

Ἄλλ' οὐδέποτε τέως εἶχεν ἰδοῦσα ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων τοσοῦτον πλῆθος ἐγγυρίων καὶ ξένων συνηθροισμένων ἐν τοῖς τεῖχεσιν αὐτῆς. Διότι νῦν οὐ μόνον ἡ ἐορτὴ αὕτη τῶν Παναθηναίων εἴλκυε πολλοὺς εἰς Ἀθήνας, ὡς πάντοτε, ἀλλὰ καὶ ἡ περιεργία, ἣν πάντες εἶχον, νὰ ἴδωσιν ἀνοιγόμενον τὸν θαυμαστὸν ναὸν τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἀποκαλυπτόμενον τὸ ἀπαστράπτον χρυσότευκτον καὶ ἐλεφαντόδετον ἄγαλμα τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου.

Πολλὰς δ' ἡμέρας πρὸ τῆς μεγάλης πομπῆς ἐγίνοντο



οἱ συνήθεις ἀγῶνες. Ἐκεῖ δὲ παρὰ τῷ Ἰλισσῷ ἐν κοιλάδι τινὶ ἠγωνίζοντο οἱ νεαροὶ ἥρωες τῶν παλαιστρῶν περὶ τῶν ἀριστείων. Καὶ πρῶτον μὲν ἠγωνίσαντο οἱ ἄριστοι τῶν παίδων, εἶτα δ' οἱ τολμηρότατοι ἔφηβοι, ἔπειτα δ' οἱ ἰσχυρότατοι ἄνδρες πάντας τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐλληνικούς. Ἐν τῷ ἀγῶνι δὲ τῶν παίδων ἐνίκησεν αὐθις ὁ τρόφιμος τοῦ Περικλέους καὶ κεχαρισμένος τοῖς Ἀθηναίοις Ἀλκιβιάδης πρὸς χαρὰν μὲν τοῦ Περικλέους, λύπην δὲ τῆς Τελεσίπτης μισούσης τὸν παῖδα ὡς ἐπισκιάζοντα τέλεον τοὺς δύο ἀφυεῖς καὶ οὐδεμίαν ἐλπίδα παρέχοντας υἱούς, τὸν Πάραλον καὶ τὸν Ξάνθιππον.

Ὅποσον δ' ἐκάετο τὴν ψυχὴν ὁ νεαρὸς νικητῆς ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἴδῃ τοὺς ἄλλους ἀγῶνας, ὧν νῦν ὡς θεατῆς δυστυχῶς, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς συναγωνιστῆς πρὸς τὸ ἀριστεῖον ἠδύνατο νὰ μετέχη! Μεθ' ὀπόσου δὲ φθόνου ἐβλέπε πορευθεὶς μετὰ τοῦ Περικλέους ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸ πρὸς δυσμᾶς τοῦ Πειραιῶς κείμενον πεδῖον τὸν ἄνω φερόμενον κονιορτὸν καθυγραίνόμενον ὑπὸ τῶν ἀτμίδων τῆς πνοῆς τῶν καλαζόντων ἵππων, ἢ τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς ἵπικῆς ἐπὶ τῶν ὑφ' ἵππων ἐλαυνομένων ἀρμάτων, ἐφ' ὧν ἐκάστου ἴστατο ὁ ἠνίοχος καὶ παρ' αὐτῷ κράνος καὶ ἀσπίδα φέρων ὁ ἐπιβάτης, ὅς, ἐν ᾧ τὸ ἄρμα ὀρμητικῶς ἔτρεχεν, ἐξεπήδα καὶ στερόφῳ ποδὶ χρόνον τινὰ ἔτρεχεν ἀμιλλώμενος πρὸς αὐτό, εἶτα δ' αὐθις ἀσφαλῶς πηδῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπανελάμβανε τὴν προτέραν στάσιν!

Ὅποσον δ' ἠσθάνετο ἑαυτὸν κατακλιούμενον ὁ παῖς ὑπὸ τῆς περιφήμου πυρόριχης, ἦν οἱ ἔφηβοι ἀρχοῦντο! Ὅποσον δ' ἤστραπτεν ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν μιμητικὴν ταύτην ἐν ὄπλοις ὄρχησιν, ὅτε οἱ ἔφηβοι πρὸς τὸν ρυθμὸν τῆς μουσικῆς ἀντιμέτωποι ἰστάμενοι πάσας τὰς κινήσεις τῶν ὀπλομάχων ἐμιμοῦντο, ἐπιτιθέμενοι, ἀμυνόμενοι, ὑποχωροῦντες ἐν ρυθμικαῖς κινήσει καὶ πρὸς τὸν ρυθμὸν μεθυστικῶν τόνων,

Ἀσπασία II.

ἐν τῷ ἄμα δὲ καὶ τὰ ζῆφι ρυθμικῶς πρὸς τὰς μετεώρους ἀσπίδας κρούοντες, ὧν ἡ κλαγγὴ ἐνουμένη τοῖς τόνοις τῆς μουσικῆς καὶ ἐνίοτε τοῖς τόνοις πολεμικῶν ἀσμάτων πολεμικὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ μέθην ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν θεατῶν διήγειρεν! Ὡς δὲ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ὑπὸ τῆς μέθης ἐκείνης καταληφθεὶς ἤρξατο μιμούμενος τὰς κινήσεις τῶν ὀπλομάχων ὀρχηστῶν καὶ ἐφαίνετο φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ μετὰσχη τῆς ὀρχήσεως, ἀκουσίως εὐθὺς ἐμνήσθη ὁ Περικλῆς τοῦ διηγήματος τοῦ Ἀρτεμιδώρου καὶ τῆς σκηνῆς ἐκείνης, ὅτε ὁ Μιλήσιος τὸν υἱὸν Χρῦσανθον ἐπὶ τοῦ Τρώλου ὑπὸ τῆς μανίας τῶν Κορυβάντων αἴφνης καταλαμβανόμενον ἤσθάνετο. Ἀληθῶς δ' ὁ θόρυβος τῶν τὴν πυρρίχην ὀρχουμένων ἰδύνατο νὰ ὑπομνήσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ Τρώλου ὀρχησιν τῶν Κορυβάντων. Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν πάντα ἄγρια καὶ φρικώδη, ἐνταῦθα δὲ σεμνὰ καὶ ἔρρυθμα τῷ θεωμένῳ παρίσταντο.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπελθοῦσα νύξ ἦτο νύξ ἑορτῆς. Διότι κατ' αὐτὴν ἐτελέσθη ἡ λαμπαδηδρομία, δι' ἧς οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς θεοὺς τοῦ φωτός, τὸν Ἥφαιστον, Προμηθεά καὶ τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν συνήθως ἐτίμων. Μόνοι δ' οἱ κάλλιστοι καὶ δεξιότατοι νεανῖαι ἐπετρέπετο νὰ μετέχωσι τῆς λαμπαδηδρομίας. Ἡγωνίζοντο δὲ κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἕκαστος τὴν λαμπάδα ἀνημμένην εἰς τὸ τέρμα νὰ κομίσῃ. Καὶ ἐκεῖνος μὲν, οὗ ἡ δᾶς ἐσβεννύετο κατὰ τὸν δρόμον, ὤφειλε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ὀμίλου τῶν ἀγωνιζομένων, ὁ δ' ἡσύχως τρέχων καὶ φυλάττων τὴν φλόγα ἤσθάνετο ἑαυτὸν κεντούμενον ὑπὸ τῶν σκωπτικῶν ἐπιφωνήσεων τῶν θεατῶν.

Ἐκάστη δὲ φυλὴ τῶν Ἀθηναίων ἐξέλεγε τοὺς καλλίστους γέροντας, τοὺς εὐπρεπεστάτους ἄνδρας, ἵνα λαμπρύνωσι τὴν πομπήν, καὶ οὕτως ἡμιλλῶντο αὐταὶ διὰ τῶν ἐκλεκτῶν περὶ τῶν ἀριστείων. Ἐξελέγοντο δὲ καὶ οἱ μέλλοντες νὰ μετὰσχωσι τῆς πομπῆς νεανῖαι καὶ αἱ παρθένοι, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ

τῆς ἀνθηρᾶς νεότητος, ἥτις θὰ παρείχε τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν θεατῶν, ὅτι ἐπίχαρι, καλὸν καὶ εὐγενές, μικρᾶς ἐδεῖτο αὐστηρότητος καὶ οὐχὶ τοιαύτης, οἷας ἢ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γερόντων.

Τοὺς δὲ γυμνικοὺς ἀγῶνας διεδέξαντο οἱ μουσικοί. Διότι ὁ Περικλῆς αὐτὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἐπίσης θερμῶς τιμῶν καὶ προοιβάζων κατέλεξεν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν Παναθηναίων καὶ ἀγῶνας κιθάρας καὶ αὐλοῦ καὶ χορῶν. Διότι πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς καὶ ἀξιώμασιν εἶχε καὶ τὸ τοῦ διοικητοῦ τῶν ἀγῶνων καὶ ἑορτῶν ἐν Ἀθήναις.

Ὅτε δ' ἐφάνθη ἡ ἡμέρα τῆς κυρίως ἑορτῆς, καθ' ἣν ὁ μὲν λεγόμενος πέπλος κατὰ παλαιὸν ἔθος ἔμελλε νὰ κομισθῇ εἰς τὸ Ἐρέχθειον καὶ ν' ἀφιερωθῇ τῇ Πολιάδι Ἀθηνᾶ οἱ δὲ νικῆσαντες τὰ Παναθήναια νὰ στεφανωθῶσιν ἐν τῷ νέῳ Παρθενῶνι, ἤρξατο ἡ διάταξις τῆς πομπῆς ἐν τῷ Κεραμεικῷ.

Ἐγερμε δὲ τὸ εὐρὺ πεδίου τῶν διαφόρων πομπέων, οἵτινες πάντες ἐκείθεν ἐπὶ τὸν τόπον τῆς συναγωγῆς συνέβρον. Ὁ δὲ τόπος οὗτος τῆς συναγωγῆς παρείχεν ἔτι τῷ ὀφθαλμῷ θέαμα ἐμφύχου ποικίλης καὶ λαμπρᾶς συγχύσεως. Διότι τῇ μὲν ἴσταντο βαρεῖς οἱ πρὸς θυσίαν ὠρισμένοι καλλικέρωτες βόες, τῇ δ' ἐκρότουν διὰ τῶν ὀπλῶν τὴν γῆν καὶ σπινθήρας ἐξέπεμπον οἱ γενναῖοι, εὐτονοὶ, ὡς χαλκὸς εὐθυτενεῖς τὴν φύσιν, εὐτολμοὶ ἵπποι ὡς ἠλεκτριζόμενοι. Παρὰ τοῖς ἀδαμάστοις δὲ καὶ θυμοειδέσιν ἵπποις ἴσταντο οἱ ἔφηβοι, οἵτινες κρατερᾶ τῇ χειρὶ κατεδάμαζον αὐτοὺς κρατοῦντες ἀπὸ τῶν στιλπνῶν ἠνιῶν, ἢ ἐχαλίνουν αὐτούς, ἢ περιήγον αὐτοὺς πείραν λαμβάνοντες τῶν τεχνικῶν στροφῶν. Ἐκ πάντων δὲ τούτων κατεκληεῖτο ἀπὸ τοῦδε ἡ ὄψις τῶν θεωμένων, ἔκ τε τῶν ἐμφύχων συμπλεγμάτων καὶ τῆς θέας εἰκόνων τῆς ῥώμης καὶ εὐμορφίας.

Ἄλλ' ἢ ποικίλη ἐκείνη τολύπη ἤρξατο ἐκτυλισσομένη. Οἱ πομπεῖς ἤρξαντο διαταττόμενοι καὶ ὠρμησαν ἐπὶ τὴν Ἀκρό-

πολιν, ἠχούτων τῶν σαλίγγων καὶ αὐλῶν καὶ τῶν ἐντα-  
 τῶν ὀργάνων. Προηγεῖτο δ' ἡ ἑκατόμβη, ἑκατὸν ἐκλεκτοὶ  
 λαμπροὶ βόες ἄρισμένοι πρὸς θυσίαν εἰς τιμὴν τῆς θεοῦ ἐπὶ  
 τῆς Ἀκροπόλεως καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἐστίασιν τοῦ λαοῦ, μεγα-  
 λοπρεπέστατα ζῶα εὖσαρκον καὶ ῥωμαλέον τὸν λόφον  
 ἔχοντα, βαθὺ τὸ λωγάνιον, εὐκαμπῆ δ', ὡς τὰ τῆς λύρας,  
 ἐστεφανωμένα στεφάνοις ἀνθῶν καὶ τὰς ἄκρας ἐπίχρυσα τὰ  
 κέρατα. Ἦγον δ' αὐτοὺς ῥωμαλέοι νεανία στεφρῶ τῇ χειρὶ  
 τοὺς ἀδαμάστους ὑποχειρίους ποιοῦντες. Μετὰ τοῦς βοῦς  
 δ' ἤρχοντο οἱ κριοὶ οὐχ ἦττον καλλίμορφοι καὶ ἰσχυροί, κάλ-  
 λικέρωτες καὶ καλλίτριχες. Ὅπισθεν δὲ τῶν ζῴων καὶ τῶν  
 ἐλατήρων αὐτῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν ἱεροθυτῶν ἐβά-  
 διζον οἱ φέροντες ἄλλα παντοῖα δῶρα, οἶον πόπανα ἐπὶ  
 πλατειῶν λοπάδων καὶ ὑγρά διάφορα εἶτ' ἐν ἀσκοῖς, εἶτ' ἐν  
 μεγάλοις καλλιμόρφοις ἀγγείοις.

Ἦκολούθει δὲ τούτοις λαμπρὸν τάγμα γυναικῶν καὶ  
 παρθένων πολυτελῶς ἐνδεδυμένων, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πομ-  
 πεῖα φερουσῶν, πολυτελέστατα σκεύη, ἅτινα δι' ὅλου τοῦ  
 ἔτους ἐν ἄρισμένῳ τόπῳ φυλαττόμενα μόνον ἐν τοιαύταις  
 ἑορταῖς εἰς θέαν προσεφέροντο. Κομφᾶ δὲ κανᾶ μεστὰ ἀν-  
 θῶν καὶ καρπῶν καὶ θυμιαμάτων ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς τινες  
 τῶν χαριεσσῶν, χρυσοστολουσῶν παρθένων. Ἐκ τῶν ἀνθη-  
 ροτάτων δὲ παρθένων τῶν Ἀθηνῶν ἐκλελεγμένα, ἀβραὶ  
 ἄμα τε καὶ εὐσχήμονες καὶ χαρίεσσαί καὶ σεμναὶ αἱ κανη-  
 φόροι αὐταὶ κατεκίλουν τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων διὰ τῆς  
 αἰδήμονος χάριτος τοῦ προσώπου καὶ τῶν τρόπων καὶ τῶν  
 κινήσεων. Ἦσαν δὲ κάλυκες παρθενικαὶ ἐν τῇ ἀγνότητι  
 μὲν ἐγκεκλεισμένα, ἀλλ' ἀστράπτουσαι ἀπὸ τῆς δρόσου τῆς  
 θαλερᾶς νεότητος. Καὶ αὐταὶ δ' ὡς τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα σκεύη  
 δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἀφανεῖς καὶ ἐγκεκλεισμένα ἐν τῷ μυχῷ  
 τοῦ γυναικωνίτου ἐξήρχοντο νῦν, ἵνα λάμψωσιν ἐν τῷ φωτὶ

τῆς ἑορτασίμου ἡμέρας. Διότι ἡ μεγάλη ἑορτὴ ἀπεκάλυπτε τῇ ὄψει πάντων, ὅτι τέως ἀπεκρύπτετο, ἀπεκάλυπτε καὶ ἀπῆλλατε τοῦ δεσμοῦ πᾶν ὅτι καλὸν καὶ λαμπρόν. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ δὲ ταύτῃ ἔβαλλε τὰ βέλη αὐτοῦ ὁ θεὸς τοῦ Ἔρωτος καὶ συνηγνῶντο τὰ βλέμματα χαριεσσῶν παρθένων καὶ ἐρωτοτρόφων νεανιῶν. Ἀντίσταθμος δὲ τῆς παρθενικῆς ταραχῆς ἦτο ἡ ἔμφυτος, τὰς ἀκτίνας αὐτῆς ἐλευθέρως καὶ εὐθύμως κύκλω περιχέουσα χάρις.

Μετὰ τὰ λαμπρὰ δ' ἱερὰ πομπεῖα ἐφέροντο τὰ μεγαλοπρεπέστατα ἀναθήματα, ὧν ὁ ἀριθμὸς, εἴπερ ποτέ, νῦν μέγιστος ἦτο, οἷον μεγαλοπρεπῆ ἀγγεῖα, μαρμαίρουσαι χρυσαὶ καὶ ἀργυραὶ ἀσπίδες, τρίποδες χαριέστατοι καὶ πλουσίως κεκοσμημένοι καὶ τορευῆματα ἐξόχων τεχνιτῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ἀσκεπῆ περιφερόμενα ἤστραπτον ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ἀμαυροῦντα τὴν ὄψιν.

Εἶποντο δ' ἐχόμενα τῶν παρθένων αἱ χαρίεσσα καὶ τρυφεραὶ καὶ παιδικαὶ ἔτι κόραι, αἱ ἀρήρηφοί, τὴν αὐτὴν λαμπρὰν στολὴν, ἦν καὶ ἐν ταῖς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀγιστείας, φέρουσαι καὶ ἐν αὐταῖς ἡ χαρίεσσα εὐσεβῆς καὶ εὐτολμος Ἰπαρέτη.

Ἦκολούθουν δ' αὐταῖς οἱ προπομποὶ καὶ κομισταὶ τῶν ἀναθημάτων, ἅτινα αἱ ἀποκίαι τῶν Ἀθηναίων, ἢ αἱ σύμμαχοι πόλεις καὶ νῆσοι τῇ θεῷ εἶχον πέμψασαί.

Μετὰ ταῦτα δ' ἐφέρετο τὸ σπουδαιότατον πάντων τῶν ἀναθημάτων, τὸ λαμπρὸν κέντρον τῆς ὅλης πομπῆς, ὁ μέγας, πλούσιος καὶ πολυτελεῆς πέπλος. Δὲν ἔφερον δ' αὐτὸν ἀνθρώπιναι χεῖρες, ἀλλ' ἐκρέματο ἀναπεπταμένος ὡς ἰστιῶν ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς τινος πλοίου, ὅπερ ἐπὶ τροχῶν ἐκινεῖτο. Δὲν ὑπεμίμησκε δὲ τὸ πρὸς πλοῖον ὅμοιον τοῦτο ὄχημα, τὸ ἐξαιρέτου μεγέθους καὶ καλλονῆς ἔργον τοῦτο ἐν τῇ χορείᾳ τῆς ἐπιδεικνυομένης λαμπρότητος τοῦ λαοῦ τὴν κατὰ



θάλασσαν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων ἅμα τε καὶ τὸν θαλάσσιον θεόν, οὗ ἡ λατρεία ἀπὸ παλαιοῦ συνδεδεμένη τῇ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τῆς Παλλάδος ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἦτο; "Οτι δ' ὁ πέπλος ἀντὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς πλοίου τὸ κύριον τῆς πομπῆς τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀθηναίων ἦτο, δὲν ὑπεδήλου τοῦτο τὴν νικην τῆς φαεινῆς θεοῦ Παλλάδος ἐν τῷ πρὸς τὸν σκυθρωπὸν τριανοκράτορα ἀγῶνι; Ἀπεικονίζετο δ' ἐν τῷ ἀστράπτοντι χρυσοποικίλτῳ πέπλῳ ἡ τῆς φαεινῆς θεοῦ μετοχὴ τοῦ πρὸς τοὺς γίγαντας ἀγῶνος τῶν θεῶν τεχνηέντως ἐνυφασμένη τῷ πορφυρῷ, ἢ κροκοτῷ ὑφάσματι. Ἐκ τῶν ἰστών δὲ τοῦ πολυτελοῦς πλοίου κεκρεμασμένην καὶ ἀναπεπταμένην ἔβλεπε τις τὴν χρυσοδαίδαλον εἰκόνα τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου τῶν θεῶν τοῦ φωτὸς πρὸς τὰς ὠμὰς ἀρχηγόνους δυνάμεις μετέωρον, ἀπολάμπουσαν ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ λαμπροῦ ἡλίου, ὁρατὴν τοῖς πᾶσιν.

Ἐπερήφανοι δ' ἠκολούθουν τῷ μεγαλοπρεπεῖ ὀχήματι τῷ φέροντι τὸν πέπλον οἱ νικηταὶ τῶν ἀγῶνων, οἳ τε κιθαρισταὶ καὶ αὐληταὶ φέροντες τὰ μουσικὰ ὄργανα, καὶ ὁ νικήσας ἐν τῇ λαμπαδηδρομίᾳ ἀνημμένην φέρων τὴν δᾶδα, δι' ἧς κατὰ παλαιὸν ἔθος τὸ εἰς τὴν θυσίαν πῦρ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἔδει ν' ἀναφθῆ, καὶ οἱ νικηταὶ ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ δρόμου καὶ τῆς ἵπποδρομίας καὶ τῆς ἀρματοδρομίας μετὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν τεθρίππων, ἐφ' ὧν ἐκάστου ὁ ἠνίοχος καὶ ὁ ἐπιβάτης φέρων τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος ἴσταντο. Εἶτα δὲ φέροντες κλάδους ἐλαίας ἐν χερσὶν ἐβάδιζον οἱ καλοὶ καὶ σεμνοὶ γέροντες, οἵτινες ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς πρεσβυτικῆς εὐμορφίας τὴν νικην εἶχον νικήσαντες. Ὡς εἰς εὐγενῆ δὲ παραδείγματα ἀπέβλεπεν ἡ νεολαία τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς λευκότριχας τούτους ἄνδρας, οἵτινες μέχρι τοῦ γήρατος εἶχον διατηρήσαντες τὸ σεμνὸν κάλλος καὶ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Εἶποντο δ' ἔφιπποι οἱ

ἔφηβοι, ἡ ἀνδρική νεολαία τῶν Ἀθηναίων, ῥαδινοί, μελανοπλόκαμοι, πυρίγληνοι, αἰωρούμενοι ἐπὶ τῶν γενναίων ἵππων, ὡς ἔμπειροι ἵππεις. Μετ' αὐτοῦς δ', ἡγουμένων τῶν στρατηγῶν καὶ ταξιαρχῶν, ἤρχοντο οἱ στρατεύσιμοι, οἱ ὀπλίται καὶ οἱ εὐγενεῖς ἵππεις λαμπρὰς πανοπλίας φέροντες ἐπὶ τῶν καλλίστων καὶ πυριπνόων ἵππων — διότι ἐφιπποὶ παρίσταντο οἱ εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι Ἀθηναῖοι καὶ ἐν ταῖς ἐορταῖς ὡς καὶ ἐν ταῖς μάχαις — καὶ τέλος τὸ ἄπειρον τάγμα τῶν πολιτῶν, ἡγουμένων τῶν ἐν τέλει, τῶν ἀρχόντων, τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ἦσαν δὲ τεταγμένοι οἱ πολῖται κατὰ δήμους, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐορτασίμως ἐνδεδυμένοι καὶ κλάδους μυρσίνης ἐν χερσίν ἔχοντες καὶ ὀπισθεν αὐτῶν ἤρχοντο οἱ μέτοικοι, ἃν αἱ γυναῖκες κλάδους δρυὸς ἔφερον, ὡς ὑπὸ τὴν προστασίαν Διὸς τοῦ Ξενίου οὔσαι, τοῦ θεοῦ τῆς φιλοξενίας. Πολλὰ δὲ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων τῶν μετοίκων ἐπορεύοντο ὀπισθεν τῶν Ἀτθίδων, ἃν τῆς προστασίας ἀπέλαυον, καὶ ἔφερον σκιάδεια ἐν χερσίν, ἵνα ἐπισκιάζωσιν αὐτάς, ὡσάκις ἡ πομπὴ διὰ προσηλίου τινὸς τόπου ἐπορεύετο, ἢ ὀκλαδίας μικροῦς καὶ κομψοῦς, ἐφ' ἃν αἱ προστάτιδες ἠδύναντο νὰ καθέζωνται, ὡσάκις ἡ πομπὴ ἴστατο.

Ἡ πομπὴ λοιπὸν αὕτη ὤρμησεν ἐκ τοῦ ἐξωτάτου Κεραμικοῦ καὶ διὰ τῶν καλλίστων ὁδῶν τῆς πόλεως πορευομένη ἀφίκετο εἰς τὴν ἀγορᾶν, ἣτις φύλλοις δρυὸς ὑπεστρωμένη καὶ ἄλλως ἐορτασίμως κεκοσμημένη ἦτο ὑπὸ τῶν δούλων, οἵτινες ἔργον τοῦτο εἶχον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἔστη ἡ πομπὴ καὶ ἡ τάξις τῶν ἱπέων, τῶν εὐγενῶν Ἀθηναίων, ἐξετέλεσεν ἐν τῷ εὐρυχώρῳ πεδίῳ ἐν πλήρει λαμπρᾷ πανοπλίᾳ τακτικᾶς γυμνασίας, αἵτινες σχεδὸν τὸ λαμπρότατον τῶν θεαμάτων τῆς πομπῆς ἦσαν.

Ἐν ᾧ δ' ἔτι ἡ πομπὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ διέτριβε, μέρος τῆς

συνοδείας τῶν θυμάτων ἀπεχωρίσθη μετὰ τινων ἱερέων, ἵνα προπορευθὲν τὰς δύο συνήθεις θυσίας προθύσῃ, τὴν μὲν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου, τὴν δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγιείας.

Μετὰ τὰς πρώτας δὲ ταύτας θυσίας ἐκινήθησαν καὶ αὖθις οἱ πομπεῖς μετὰ τῆς ἐκατόμβης καὶ τοῦ πλοίου τοῦ φέροντος τὸν πέπλον. Ἐπορεύοντο δὲ καὶ αὖθις διὰ τῶν καλλίστων ὁδῶν τῆς πόλεως καὶ παρήρχοντο τὰ περιώνυμα ἱερά, ὧν ἐνώπιον ἴσταντο, ἵνα τιμήσωσι τὸν θεὸν διὰ θυσιῶν, ἢ ψάλλοντες παιᾶνα.

Ὅτε δ' ἐξίκοντο εἰς τὸν τόπον, ὅθεν ἡ ἄνοδος ἐπὶ τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως ἄρχεται, τότε τῶν μὲν ἵππων καὶ τεθρίππων, ὅσα δὲν ἠδύναντο ν' ἀναβῶσι τὴν εὐρείαν μὲν, ἀλλ' ἀπότομον ὁδόν, ἢ νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ οὐχὶ λίαν εὐρυχώρῳ περιβόλῳ τῆς Ἀκροπόλεως, κατέλιπον ἐκεῖ. Ἀλλὰ πολλοὶ τῶν τολμηρῶν ἰπέων καὶ ἠνιόχων ἠκολούθησαν τῇ πομπῇ καὶ ἀνέβησαν μετὰ τῶν γενναίων ἵππων ἐχόμενοι τοῦ ἐπιπέδου πῶς τόπου τῆς εὐρείας ὁδοῦ, ἐνθα αὕτη αὐλακόεσσα καὶ λιθόστρωτος οὔσα ἐμείου τὸν κίνδυνον τῆς ὀλισθήσεως τῶν χηλῶν τῶν ἵππων καὶ τῶν τροχῶν τῶν ἀμαζῶν.

Ἀφικομένη δ' εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἡ πομπὴ ἔστη ἐν μέσῳ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ νέου ναοῦ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς. Καὶ τὸν μὲν πέπλον ἐκόμισαν εἰς τὸ Ἐρέχθειον, τὴν δ' ἐκατόμβην ἔθουον ἐπὶ τινος βωμοῦ ἐν ὑπαίθρῳ εὐρισκομένου παρὰ τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τοῦ Παρθενῶνος, ἐν ᾧ πάντες παιᾶνα ἔψαλλον.

Ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τοῦ πλήθους ἔστρεψε τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κνεφαίαν στοάν τοῦ Ἐρεχθείου, ἐνθα τὸ παλαιότατον ζόανον τῆς Ἀθηνᾶς ἐπ' ἀνθοκόμου θρόνου ἰστάμενον τὸν συνήθη φόρον, τὸν πέπλον, ἐδέχετο. Καὶ τῇ ἱερᾷ δὲ θυσίᾳ τῇ προσφερομένη οὐδεὶς προσεῖχε· διότι πάντων ἡ ὄψις

ἦτο προσηλωμένη τῇ μαρμαριούσῃ μεγαλοπρεπείᾳ τοῦ ναοῦ ἐκείνου, οὐ αἱ θύραι σήμερον τὸ πρῶτον ἔμελλον ν' ἀνοιχθῶσι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ πρώτη δ' αἴσθησις, ἦν ἡ θέα τοῦ νέου μεγαλοπρεποῦς ναοῦ παρείχεν, ἦτο ἐκείνη, ἦν παρέχει ἡ ἀφηνιδια ἐπιφάνεια λαμπροῦ φωτός. Διότι πάντα ἐν αὐτῷ ἔξ ἀπαστράπτοντος μαρμάρου ἦσαν ἀπὸ τῶν τετραγώνων λίθων τῆς βάσεως μέχρι τῶν ἐσχάτων εὐγλύπτων πλίνθων τῆς στέγης. Ὅτι δ' οὐχὶ ἐκ μαρμάρου λάμπωντος ἐν τῇ ἀγνῇ παρθενικῇ αὐτοῦ λευκότητι συνέκειτο, τοῦτο χρυσοῦν κόσμημα, ἢ μαγευτικόν τι χρῶμα ἦτο.

Ἀπὸ δυσμῶν δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἐν σχήματι ἐπιμήκους ὑπὸ κίωνων περιβαλλομένου τετραγώνου ἐκτεινόμενος ὁ θαυμαστός ναὸς ὑπερήφανος καὶ αἰθριος ἴστατο ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ περιφρέομενος ὑπὸ τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου. Καλός, καταφανής καὶ σύμμετρος, ὅμως δ' ἐφαίνετο ὡς γίγας μετὰ θαυμαστῆς ὀρμῆς ἐκ τῆς κολοσσιαίας βάσεως πρὸς τὰ ἄνω τείμων. Αὐτὴ δ' ἡ βάσις μετὰ τοῦ ἀναβαθμοῦ ὑπερεῖχε τῆς κεφαλῆς τῶν θεατῶν. Ὁ δὲ ναὸς αὐτός, τὸ μαρμάρινον δάσος τῶν κίωνων, ἡ ἀνάγλυφος περιβάλλουσα αὐτὸν ζωφόρος, τὰ ἐμφυχα κολοσσιαῖα μαρμάρινα συμπλέγματα τὰ πληροῦντα τὸ εὐρὸν ἀέτωμα ἐμφύχων θαυμαστῶν τύπων, καὶ τὰ λαμπρὰ χρυσᾶ καὶ ποικίλα κοσμήματα, ἃν ἡ μαρμαρυγὴ τῆδε κάκεισε ἐπεσκότει τὴν τοῦ λευκοῦ πεντελικοῦ μαρμάρου, ἐφαίνοντο ὡς ἀντιμέτωπα τῆς παρθενικῆς θεοῦ ὑψούμενα ἐκ τῆς φωτοβρύτου ὑψηλῆς ἐπιφανείας εἰς τὸ πάτριον ἐκείνης βασιλείον τοῦ φωτός, εἰς τὸν ἱερὸν αὐτῆς αἰθέρα.

Ἄλλ' οὐδὲν ἐπεσπᾶτο πλέον κατὰ τὸν θαυμασμόν τοῦτον τὴν ὄψιν τῶν Ἀθηναίων, ὅσον αἱ μεγαλοπρεπεῖς ὑπὸ τῶν κολοσσιαίων συμπλεγμάτων ἀπεικονιζόμεναι σκηναί, αἵτινες ἐπλήρουν τὰ εὐρέα πεδία τῶν δύο ἀετωμάτων. Καταπλη-

κτική δ' ἦτο ἡ ὄψις αὐτῶν. Διότι αἱ λαμπραὶ ἐκεῖναι μορφαί, ὡς ἐκεῖ ἡμεροῦσαι, ἰστάμεναι, βαδίζουσαι οὐχὶ ἐν ἐκτύπῳ ἐργασία, ἀλλ' ὡς ἀγάλματα προέχοντα τοῦ βάθους ἐν ὑποδηλουμένη πῶς σχέσει πρὸς ἄλληλα παρίσταντο, ἐφαίνοντο ὡς θέλουσαι νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν περιβόλων αὐτῶν, ἵνα κατέλθωσιν πρὸς τὸν λαὸν τῶν θεοφιλῶν Ἀθηναίων. Σύμμετρα δ' ἐφαίνοντο τὸ σχῆμα καὶ τὰς κινήσεις, ἀλλὰ καὶ πλήρη ἀκμαίας ἀνθηρᾶς ζωῆς ἐκφαινομένης ἐν εὐστόχῳ παραστάσει.

Καὶ τὸ μὲν πρὸς ἀνατολὰς ἀέτωμα παρίστη τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς γένεσιν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐν τῷ μέσῳ δ' ἴσταντο ὁ θεός, ἡ θεὸς καὶ ὁ Τιτάν Προμηθεύς, ὁ διαφρήξας τὸ κρανίον τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν ἔξοδον τῆς φαινῆς θεοῦ δυνατὴν καταστήσῃ. Εἶτα δ' ἡ Νίκη καὶ ἡ Ἴρις σπεύδουσαι ἑκατέρωθεν ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς, ἵνα τὴν χαροποιὸν ἀγγελίαν μεταδώσῃ καὶ ἀντιμέτωποι αὐτῶν θεοὶ καὶ ἥρωες ἄσμενοι αὐτὴν ἀποδεχόμενοι. Ἐν δὲ τῇ γωνίᾳ τοῦ ἀετώματος ἐξ ἀριστερῶν μὲν ὁ Ἥλιος μετὰ τῶν πυριπνόων ἵππων ἄνω χωρῶν, ἐκ δεξιῶν δ' ἡ Νυξ μετὰ τοῦ ἄρματος καταδύουσα εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ὀκεανοῦ. Τὸν δ' ἀγῶνα τοῦ Ποσειδῶνος πρὸς τὴν Παλλάδα Ἀθηνᾶν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προστασίας τῆς Ἀττικῆς χώρας παρίστη τὸ δυτικὸν ἀέτωμα. Ἦσαν δ' ἐν τῷ μέσῳ οἱ δύο ἐρίζοντες θεοί, ὁ φοβερὸς Ποσειδῶν πατάσων διὰ τῆς τριαίνης τὴν πέτραν καὶ τὴν ἱερὰν πηγὴν ἐξ αὐτοῦ ἐκβλύζων, ἀντικρὺ δ' αὐτοῦ ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ καὶ ἡ διαταγῇ αὐτῆς βλαστήσασα ἱερὰ ἐλαία καὶ παρ' αὐτῇ ἡ ὀρθία ὑψουμένη συνωρὶς πρὸς τὴν νικηφόρον πομπήν. Θεοὶ δὲ καὶ ἥρωες τῆς Ἀττικῆς χώρας παρὰ τῇ Ἀθηνᾷ καὶ αἱ ἀκόλουθοι Νηρηίδες παρὰ τῷ Ποσειδῶνι. Ἀπὸ τῶν ὑπερμεγέθων δὲ τούτων μαρμαρίνων μορφῶν μετήγετο ἡ ὄψις ἐπὶ τὰ μικρότερα ἀνάγλυφα τοῦ διαζώματος τοῦ ὑπεράνω τῶν κίωνων, ἐν ᾧ ἐν ταῖς μετόπισι ἀγῶνες Ἑλλήνων μαχη-



τῶν πρὸς τοὺς ἀγρίους Κενταύρους παρίσταντο, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν διὰ μέσου τῶν κίωνων τῶν περιβαλλόντων τὸν ναὸν ἐπὶ τὴν ἐσωτερικὴν ζωφόρον τὴν περιβάλλουσαν τὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον τοῦ κυρίως ναοῦ. Ταῦτα δὲ θεώμενος ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Ἀθηναίου λαμπρότερος ἔλαμπε. Διότι ἐν αὐτοῖς ἔβλεπεν ἡ ἔμψυχος πομπὴ τὴν ἰδίαν αὐτῆς εἰκόνα τῶ μαρμάρῳ ἐγγεγλυμμένην, σκηνὰς δὴλα δὴ ἐκ τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων καὶ τῆς εἰς ταύτην προπαρασκευῆς, τάγμα καλῶν, σωφρόνων παρθένων, νεανιῶν ὀχουμένων ἐπὶ ὀρθομένων ἵππων καὶ ὑπερηφάνως ἐλαυνόντων τεθρίππων, σκηνὰς ἵππικῶν ἀγώνων, τὴν παράδοσιν τοῦ πέπλου, καὶ ἐν μέσῳ παντὸς τούτου τοῦ ἀνθρωπίνου κάλλους ὀλυμπίους θεοὺς οὐχὶ ἀοράτους οὐδ' ἀπροσπελάστους, ἀλλὰ θεατὰς τῆς λαμπροτάτης πομπῆς. Τοσοῦτον δ' ἀφελῆς καὶ τοσοῦτον λιτὴ ἄμα τε καὶ ὑψηλὴ ἐν ὄλῳ τῶ κάλλει ἦτο ἐκάστη μορφή, ὥστε ἐφαίνετο ὡς θέλουσα νὰ εἴπῃ ἐκ τοῦ μαρμάρου πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων καὶ τὰς μελλούσας γενεάς· «Διαφυλάξατε τὸ ὀρθὸν μέτρον καὶ ζήσατε πάντοτε ἐν λιτότητι καὶ καλλονῇ καὶ ἀγνότητι τοιαύτη, οἷαν ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων ἔργων τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἔμφρονος Φειδίου βλέπετε!» —

Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν παρελθόντες πρὸ τοῦ πλήθους ἀνέβησαν σεμνῶς χωροῦντες οἱ ἀνώτατοι ἄρχοντες τῶν Ἀθηναίων τοὺς ἀναβαθμοὺς καὶ ἔστησαν πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ. Ἐνταῦθα ἔταξαν ἑαυτοὺς ἐκατέρωθεν τῶν θυρῶν ἔχοντες ἐν μέσῳ τὸν Περικλέα καὶ τὸν ἄρχοντα βασιλέα.

Τότε ἀνεψῆθησαν αἱ εὐρεῖαι, πολυδαίδαδοι, χαλκαὶ θύραι τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ἔνδον αὐτοῦ ἐπεφάνη, οἱ μαρμαίροντες κίονες καὶ τὸ νέον σεμνὸν ἄγαλμα τῆς Παλλάδος Ἀθηναῖς τοῦ Φειδίου νῦν πρῶτον ἐν τῇ λαμπρῇ μεγαλοπρεπεῖᾳ ἐκ τοῦ ἱεροῦ σκότους τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιδεικνυόμενον.

Ἦρξαντο δὲ τότε οἱ πομπεῖς ψάλλοντες ὕμνον εἰς τὴν

θεόν. Μετά δὲ τὸν ὕμνον παρήλθεν ὁ Περικλῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ἀναβαθμοῦ τοῦ ναοῦ εἶπε ταῦτα πρὸς τοὺς παρεστῶτας Ἀθηναίους·

«Πάλαι ποτὲ κατέχεεν ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ πάντα τὰ περὶ τὸ σῶμα ἀγαθὰ κατὰ τοῦ λίκνου τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὡς ἡ δότεира τῆς τροφίμου ἐλαίας καὶ τῶν πρώτων ἀγαθῶν, ὡς ἡ αἰτία καὶ προαγωγὸς τῆς εὐδαιμονίας τῆς χώρας τῆς Ἀττικῆς τιμᾶται ἐν τῷ σεμνῷ μὲν ἐκείνῳ, ἀλλ' ἀμόρφω ζοάνῳ τοῦ Ἐρεχθείου. Ἦλθε δ' εἶτα ὁ χρόνος, ὅτε αἱ Ἀθηναὶ τὸ ζῆφος περιζωσθεῖσαι καὶ ἡγούμεναι τῆς Ἑλλάδος κατεπολέμησαν τοὺς βαρβάρους καὶ ἐπιβρῶσθεῖσαι ὑπὸ τῶν νικῶν εἰς ἀκμὴν δυνάμεως προήχθησαν. Ὡς σημεῖον δ' ἐκείνου τοῦ χρόνου ὑψοῦται ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὸ περιβλεπτόν κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς Προμάχου. Ἄλλ' ἤδη ὑποφάσκει ὁ χρόνος, ἐν ᾧ ἡ ἐσωτερικὴ καὶ μυχία φύσις τῆς θεοῦ καὶ μετ' αὐτῆς τὰ μέγιστα αὐτῆς δωρήματα ἐν τῇ Ἀττικῇ χώρᾳ καὶ τῷ λαῷ ἀναπτύσσονται. Ἠθέλησε δ' ἀληθῶς νὰ παραστήσῃ ἑαυτὴν νῦν ὡς θεὸν τοῦ φωτοδότου αἰθέρος, ἐν οὗ τῇ λάμπει τὸ σκότος διαλύεται, ὡς θεὸν σύννου καὶ σοφῆν, ἐφ' ἧς τῷ μετώπῳ ἡ ἐλευθέρᾳ ιδέα ἐν λαμπρᾷ ἐναργείᾳ παρίσταται, ὡς τὴν προάγουσαν πᾶσαν καλὴν ἐμπειρίαν καὶ τέχνην καὶ πᾶσαν ἐκ τῆς διανοίας προκύπτουσαν εὐδαιμονίαν. Ὡς τοιαύτην δ' ὁ Φειδίας αὐτὴν νῦν παρέστησεν, ὡς Παλλὰδα Ἀθηνᾶν τῆς εἰρήνης. Τὴν τοιαύτην δὲ νέαν μορφήν τῆς θεοῦ περιέβαλε διὰ νέου ἀξίου αὐτῆς ναοῦ, οὐχὶ ἱερατικοῦ τινος, ἀλλὰ παναθηναϊκοῦ, σεμνοῦ οἰκήματος, ἐν ᾧ νὰ δύνηται αὐτὴ ν' ἀποκαλύπτῃ τὸ ἀληθές φῶς, τὴν ἀληθῆ δύναμιν τῆς φύσεως αὐτῆς ἐλευθέρᾳ τῶν ἱερατικῶν δεσμῶν. Ἐὐστόχως δὲ περιφράττει ὁ ναὸς οὗτος τὴν θεὸν συντελῶν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς φύσεως αὐτῆς τε τῆς θεοῦ ἅμα καὶ τοῦ λαοῦ, ὃν αὕτη σκέπει. Διότι ταχέως θὰ συγκερασθῇ καὶ ὁμοία

θ' ἀποδειχθῆ ἡ φύσις τῆς θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Καὶ οὕτως ἐν τῷ μέλλοντι τὸν μὲν πέπλον θὰ προσάγωμεν τῷ σεμνοτάτῳ καὶ παλαιοτάτῳ ζοάνῳ τῆς Πολιάδος τιμῶντες τὸ παλαιότατον καὶ ἱερὸν ἔθος τῶν πατέρων, ἀλλὰ σκοπὸς καὶ κέντρον τῆς ἐορτῆς τῶν Παναθηναίων θὰ εἶναι ὁ Παρθενών. Ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦδε θὰ δέχωνται οἱ ἐν τοῖς ἀγῶσι νικῶντες τὰ ἀριστεία ἐκ τῶν χειρῶν τῶν πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ καθημένων κριτῶν, καὶ ὁ λαὸς θὰ στρέφῃται πρὸς τὰ τορευματα τοῦ μεγαλοπρεπῶς ἀπαστράπτοντος ναοῦ, ἵνα δέχηται τὴν ἀνταύγειαν τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως τῆς θεοῦ καὶ πληροῖ τὴν ψυχὴν μεγαλείου καὶ φρονήματος, οἷον ἐνταῦθα οἱ τοῖχοι καὶ τὰ ἀετώματα καὶ αἱ ζυφόροι διὰ μαρμαρίνων γλωσσῶν λαλοῦντες διεγείρουσιν. Ἐν τοῖς τορευμασι δὲ τούτοις θ' ἀναγιγνώσκη ὁ Ἀθηναῖος τὴν ἑαυτοῦ ἱστορίαν, θ' ἀναγιγνώσκη τὸν ἐγγεγλυμμένον ἡρωϊκὸν παιᾶνα τῆς νίκης τοῦ φωτὸς καὶ τῆς διανοίας κατὰ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀμαθίας. Καταμανθάνουσα δὲ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἰσχὸν ἢ τοῦ Ἑλληνοῦ διάνοια θ' ἀναφλέγηται ὑπ' εὐγενοῦς ὀρμῆς ἀξία πάντοτε νὰ φαίνεται τοῦ μνημείου, ὅπερ αὐτὴ ἑαυτῇ ἔστησεν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.»

Πλήρης δ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν λόγων τούτων τοῦ Περικλέους ὁ λαὸς ἐπανελάβε τὸν εἰς τιμὴν τῆς θεοῦ παιᾶνα καί, ἐν ᾧ μυριόφωνος ὁ παιᾶν ἐψάλλετο καὶ ἀντήχουν οἱ τόνοι τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων τῶν ἀκολουθησάντων τῇ πομπῇ, νεύσαντος τοῦ ἄρχοντος βασιλέως καὶ ἡγουμένου, ἀνέβησαν τοὺς ἀναβαθμοὺς τοῦ ναοῦ πρῶται αἱ παρθένοι καὶ εἰσῆλθον διὰ τῶν ἀνεφωγμένων θυρῶν εἰς τὸν Παρθενῶνα. Παρθενικοὶ πόδες ἄρα πρῶτον ἐπάτησαν τὸ νέον ἱερὸν τῆς παρθένου θεοῦ. Ἠκολούθουν δὲ ταῖς παρθένοις οἱ νεανίαί, καί, ἐν ᾧ ἐκεῖναι μὲν ἐπὶ τὰ δεξιά, οὗτοι δ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ ἐν τῷ ναῷ ἀγάλματος τῆς θεοῦ παρετάττοντο, εἰσῆλθον

οὐ φέροντες κατὰ τὴν πομπὴν τὰ ἀναθήματα καὶ κατέθεσαν αὐτὰ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ, ἀντηχοῦντος ἔτι τοῦ παιᾶνος. Καὶ ἄλλα δ' ἀναθήματα καὶ μάλιστα χρυσαυγεῖς καὶ ἀργυροφεγγεῖς ἀσπίδας ἐκρέμασαν ἀπὸ τῶν ἐπιστυλίων τοῦ ναοῦ. Μετὰ ταῦτα δὲ προσήλθον οἱ νικῆσαντες τὰ Παναθήναια καὶ μετ' αὐτῶν οἱ κριταὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τέλει.

Ἐξυτέρων δ' ἀντήχει ἡ ἡχώ τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων καὶ ἐνθουσιαστικώτερον ἐβρόθουν οἱ τόνοι τοῦ παιᾶνος διὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν μαρμαρίνων στοῶν, ὅτε ἤδη τὸ ἀστράπτον ἄγαλμα τῆς θεοῦ ἀπεκαλύφθη τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν εἰς τὸ ἱερόν εἰσελθόντων καὶ τοῦ συρρέουσantos πλήθους τῶν Ἀθηναίων. Πάντων δ' ἡ ὄψις προσεκολλήθη αὐτῷ.

Ὡς δ' ὁ ναὸς ἡμαῦρου τὴν ὄψιν τῶν θεωμένων, οὕτως ἀπήστραπτεν ἐπισκοτοῦν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ κολοσσαῖον ἄγαλμα. Καὶ ἐξ ἐλέφαντος μὲν ἦσαν τὰ γυμνά τοῦ σώματος, ἐκ χρυσοῦ δὲ τα ἄλλα. Προσέβλεπε δὲ βαθύβουλος τοὺς εἰσερχομένους ἡ σπουδαία καὶ περικαλλῆς κεφαλὴ κεκαλυμμένη ὑπὸ βαρέος χρυσοῦ κράνου, ὑφ' ᾧ ἀνέβλυζον οἱ ἄπειροι βόστρυχοι. Συνετὸν δ' ἦτο τὸ τοῦ προσώπου ἦθος, ἀλλ' ἡ σύνεσις παρίστατο ἐν ἡρέμῳ ἐναργεῖα. Πρὸς τοῖς ποσὶ δ' ἐπ' ἀριστερὰ ἔκειτο ἡ ἀσπίς κατεσταλμένη εἰς εἰρήνην καὶ οὐχὶ πρὸς πόλεμον αἰρομένη, καὶ ἀνεμῆνον ἐφυσύχαζε τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ. Διότι οὐχὶ ὡς πρόμαχος παρίστατο, ἀλλ' ὡς νικηφόρος κρατοῦσα ἐν τῇ προτεταμένῃ δεξιᾷ περωτὴν Νίκην, ὡς τις περιστερᾶν, ἢ ἰέρακα κρατεῖ. Προσέφερε δ' αὐτῇ ἡ περωτὴ θεὸς τῆς Νίκης χρυσαυγῆ στέφανον. Ὑπὸ τὴν σκέλην δὲ τῆς ἀσπίδος συνεσπειροῦτο ὁ ἱερὸς τῆς Ἀκροπόλεως ὄφις, τὸ σύμβολον τῆς γηγενοῦς, θεοφυλάκτου πρώτης δυνάμεως τῆς Ἀττικῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ. Τὸ στέρνον δὲ τῆς θεοῦ ἐπεκάλυπτεν ἡ αἰγίς, ἀφ' ἧς ἀκτινο-

βόλος προέβαλλεν εἰς τὰ ἕζω ἢ κεφαλὴ τῆς Μεδοῦσης. Ἐν μέσῳ δὲ τῶ κράνει ἐπὶ τῶν κοσμημάτων Σφιγξ ἐπέκειτο, ἧς ἑκατέρωθεν γρύπες ἐνειργασμένοι ἦσαν, ὡς σύμβολα τῆς συνέσεως, τῆς σοφίας καὶ τοῦ ἐγρηγορικοῦ. Καὶ ἄλλα δὲ ποικίλα καὶ πολυσήμαντα κοσμήματα ἐπειρῶντο κατάδηλον νὰ ποιήσωσι τὴν φύσιν τῆς θεοῦ, ὡς ἐπὶ τῆς ἀσπίδος οἱ ἀγῶνες αὐτῆς πρὸς τὰς ἀμάχους μὲν Ἀμαζόνας ἕξωθεν, πρὸς τοὺς θρασεῖς δὲ Γίγαντας ἔσωθεν, καὶ ἐπὶ τῶν σανδαλίων οἱ ἄγριοι Κένταυροι, καὶ ἐξῆς πανταχοῦ ἀγῶνες πρὸς ἀγρίας σκοτεινάς δυνάμεις.

Εὐπρεπῆς δ' ἐκυρτοῦτο ὑπεράνω τῆς λαμπροτάτης μορφῆς τῆς θεοῦ ὁ μεγαλοπρεπῆς αὐτῆς ναός. Διπλοῦς στοίχος μαρμαιρόντων κίωνων ἑορτασίμως κεκοσμημένων διὰ στεφάνων ἴστατο κατὰ μῆκος τοῦ ναοῦ εἰς τρία μέρη διηρημένος. Ἐκατέρωθεν δ' ὑπεράνω τῶν στοίχων τούτων δευτέρος στοίχος κίωνων ἀνώγειον τι ἀπετέλει, ἀναπεπταμένην στοάν. Τετράγωνον δ' εὐρὺ ἀνοιγμα ἐν μέσῳ τῆς ἐπὶ τοῦ ὑπερφίου τούτου στηριζομένης ἐπιπέδου στέγης ἐπέτρεπε νὰ εἰσδύνη τὸ φῶς εἰς τὸν σκοτεινὸν ἄλλως ναὸν καὶ νὰ φωτίζη τὸ ἄγαλμα. Θαυμασίως δὲ συνηρμοσμένον πρὸς τὴν σεμνότητα καὶ τὴν θεῖαν φρίκην ἐμποιοῦσαν ἐρημίαν τοῦ ναοῦ ἦτο τὸ ἄνωθεν εἰσορμῶν φῶς τοῦ αἰθέρος. Διότι ἡ θεὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ φωτὸς περικλυζομένου ἀνοίγματος καὶ τοῦ ὑπεράνω αὐτοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ ἐπεκούφιζε τὴν ψυχὴν τοῦ καταπληκτικοῦ αἰσθήματος, ὅπερ ἐνεποίει αὐτῇ τὸ λαμπρὸν καὶ σεμνὸν ἄγαλμα. Ἰέρακες δὲ καὶ ἀετοί, τὸ φλογερὸν ἄρμα τοῦ Ἡλίου καὶ αἱ νεφέλαι τοῦ Διὸς παρήλαυνον τὸ ἀνοιγμα καὶ ἐκ τούτου τὸ πρόσωπον τῆς θεοῦ ἔνεκα τῶν παιγνίων τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς ὅτε μὲν ὑπὸ θερμῆς καὶ χρυσεῆς λαμπρότητος, ὅτε δ' ὑπὸ λευκοῦ καὶ ψυχροῦ ἀργυροφεγγοῦς φωτὸς περιβαλλόμενον, ὅτε δ' εἰς λυκόφως ἐμβαπτόμενον



ἐφαίνετο ὡς μεταβάλλον τὸ ἦθος καὶ μεταλλάσσον τὸ σχῆμα καὶ ὅτε μὲν σπουδαῖον, ὅτε δὲ προσηγὲς ἐκ τοῦ ὕψους καταβλέπον. Οὐδὲν ἕτερον δ' ὑπῆρχεν ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ λαμπρότητι τοῦ ναοῦ δυνάμενον ν' ἀποτρέψη τὴν ὄψιν ἀπὸ τῆς θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντα ἐπ' αὐτὸ αὐτὴν εἶλκον καὶ αὐτὰ τὰ μεταξὺ τῶν κίωνων εὐμορφα καὶ λάμποντα ἀναθήματα. Διότι οὐδὲν τῶν διεσπαρμένων καὶ τὴν προσοχὴν διασκεδαννύοντων πολυτελῶν σκευῶν, δι' ὧν ἐν ἄλλοις χρόνοις ἄλλοι λαοὶ τὰς οἰκίας τῶν θεῶν αὐτῶν συνήθως ἐκόσμου, εὐρίσκετο ἐν τῷ ναῷ, μόνον δ' ἴστατο τὸ κολοσσαῖον ὑψηλὸν καὶ καλὸν ἄγαλμα τῆς θεοῦ ἐν τῇ ὑπὸ λαμπρότητος καὶ μυστηριώδους ἡσυχίας περιβαλλομένη μαρμαρίνῃ στοᾶ. —

Ὡς δ' ὁ νέος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς καθιερώθη καὶ ἀνετέθη τῇ θεῷ ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων ψάλλοντος ἐνθουσιῶδες ᾄσμα πρὸς τοὺς τόνους τῶν αὐλῶν καὶ τῶν ἐντατῶν ὀργάνων, καὶ ὡς τὰ πλούσια ἀναθήματα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς κατετέθησαν, ἤρξατο εὐθύς ἡ διανομὴ τῶν ἀριστείων τῶν νικησάντων τὰ Παναθήναια. Οἱ νικηταὶ δ' ἀνηγορεύοντο ὑπὸ τῶν κριτῶν. Ἐπειδὴ δὲ πρῶτον μὲν οἱ νικηφόροι παῖδες, εἶτα δ' οἱ ἔφηβοι, ἔπειτα δ' οἱ ἄνδρες τὰ ἀριστεία ἔλαβον, συνέβη, ὥστε ὁ τεσσαρακαδεκέτης υἱὸς τοῦ Κλεινίου, ὁ Ἀλκιβιάδης, πρῶτος τῶν νικηφόρων παίδων νικητῆς ἀνηγορεύθη καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐν τῷ τότε ἀνοιχθέντι Παναθηναϊκῷ οἴκῳ τὸ ἀριστεῖον παρὰ τῶν κριτῶν ἐδέξατο. Ἔλαβε δ' ὁ ὑπερήφανος καὶ χαροπὸς παῖς εὐμορφότατον ἀμφορέα ποικιλόχρουν, οὗ ἡ γραφὴ τὸν Ἡρακλέα τοὺς ὄφεις ἀποπνίγοντα παρίστη. Ἦτο δὲ πλήρες τὸ κομψὸν ἀγγεῖον ἐλαίου ἐκ τῶν ἱερῶν ἐλαιῶν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς τῶν ἐν τῷ κήπῳ τῆς Ἀκαδημείας. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι νικηταὶ ὅμοια ἀριστεία ἐδέξαντο ἐκτὸς μόνον τῶν νικητῶν τῶν μουσικῶν ἀγώνων, οἵτινες χρυσοῦς στεφάνους ἔλαβον.

Ὡς δ' ἡ διανομὴ τῶν ἀριστείων πέρας ἔλαβεν, εὐθὺς τότε, παρόντος ἔτι τοῦ λαοῦ, μετεκομίσθη ὁ θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν ὀπισθόδομον τοῦ Παρθενῶνος. Ὁ δ' ὑπὸ τῶν κίωνων τοῦ Παρθενῶνος περιβαλλόμενος καὶ πρὸς ἡλίου δυσμᾶς ὀπισθεν τοῦ σηκοῦ κείμενος ὀπισθόδομος οὗτος ἦτο καλῶς περιπεφραγμένος, ἀθυρίδωτός τις τόπος ὑφ' ἑνὸς μόνου λύχνου φωτιζόμενος, ὑφ' οὗ τὸ μυστηριῶδες λυκόφως ὃ τε ἐπίσημος καὶ ὁ ἄσημος θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ παρ' αὐτῶ παντοῖα κειμήλια καὶ πολύτιμα πομπικὰ λαμπρὰ σκεύη, ὡς καὶ τὰ σπουδαῖα ἔγγραφα τῆς πόλεως, κατετίθεντο, φυλαττόμενα ὑπὸ τοῦ ταμίου τῆς θεοῦ.

Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ πλήθους τοῦ ὠστιζομένου περὶ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ θαυμάζοντος τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν λαμπρότητα τοῦ Παρθενῶνος ἦσαν καὶ τινες ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐλθόντες καὶ ἐν τούτοις Σπαρτιάτης τις.

Ὡς δ' οὗτος ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναόν, νεανίας τις, ὃς χρόνον τινὰ ἠκολούθει αὐτῷ κατὰ βῆμα, λαβόμενος αὐτὸν τοῦ ὤμου ἀνεχαίτισε λέγων·

«Ἐρῆε ἐκ τοῦ τόπου τούτου! Ἀπαγορεύετε τοῖς Δαριεῦσιν ἡ εἴσοδος εἰς τὸν ναόν!»

Ὅντως δὲ παλαιὸς τις λόγος ἀπηγόρευε τοῖς Δαριεῦσι τὴν εἰς τὰ ἱερά τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων εἴσοδον καὶ ἐνίοτε, ὡσάκις τοῦλάχιστον περὶ τῶν φανερῶν ἐχθρῶν τῶν Ἀθηναίων προὔκειτο, ἐνεθυμοῦντο οὗτοι τὸν λόγον τούτον. Ὡς δὲ πλῆθος πολὺ περὶ τὸν Σπαρτιάτην συνήχθη καὶ ὁ νεανίας ἐπανάλαβε τοὺς φθονεροὺς λόγους, οὗς πρότερον παρ' αὐτοῦ εἶχεν ἀκούσας, τότε πάντες συνέστησαν κατὰ τοῦ ξένου καὶ ἐξηγάγκασαν αὐτὸν νὰ καταλίπῃ τὴν Ἀκρόπολιν.

Οὕτως ἐξεφλέγη σπουδαίως καὶ ἐν τῇ εἰρηνικῇ ταύτῃ ἑορτῇ, καίπερ ἀστραπηδόν, ἐπὶ στιγμὴν μόνον χρόνου, ἡ

ἔχθρα, ἥτις ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων τὰς δύο μεγάλας φυλάς διῆσθη . . .

Ἄλλ' ἦτο καὶ Ἀθηναῖός τις ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὃς κεχολωμένος καὶ χαλεπὸς προσέβλεπε τὸ ὠστιζόμενον πλῆθος τὸ περικλύζον τὸν Παρθενῶνα. Ἦτο δ' ὁ Ἀθηναῖος οὗτος ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθης.

Καὶ εἶχον μὲν κομίσαντες κατὰ παλαιόν, ἀμετάπτωτον ἔθος τὸν πέπλον εἰς τὸ Ἐρέχθειον καὶ ἀναθέντες αὐτὸν τῷ ξοάνῳ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ἀλλὰ ταχέως καὶ μετ' ἀδιαφορίας τοῦτο ἐγένετο καὶ σύμπας ὁ λαὸς ἐτράπη ἐπὶ τὸν νεόδμητον ναόν, τὸν ἄνευ ἱερέως οἶκον τῆς Παλλάδος. Οὐχὶ δὲ τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεμφθὲν τοῖς Ἀθηναίοις Παλλάδιον, οὐχὶ τὴν θεὸν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ἐτίμων οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ τὸ μάταιον, μεγαλοπρεπὲς ἔργον τοῦ Φειδίου καὶ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς νέας ταύτης Ἀθηνᾶς καὶ οὐχὶ ἐν τῷ ναῷ ἐκείνῳ κατετέθησαν τὰ πολύτιμα ἀναθήματα. Ἦγανάκτουν ἄρα οἱ θεοὶ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ ἱερεῖς . . .

Ὡς δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ μετημφιεσμένη Ἀσπασία καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει περιεπάτουν καὶ ἔβλεπον κατατιθέμενον τὸ θεμέλιον τοῦ ναοῦ ἐκείνου, ὅσπερ νῦν τετελειωμένος ὑψοῦτο, οὕτω καὶ σήμερον ἴστατο αὖθις ὁ Διοπείθης πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Ἐρεχθείου καὶ διελέγετο πρὸς τινὰ τῶν συνήθων αὐτοῦ. Καὶ ὡς τότε, ὅτε πρὸς τὸν Λάμπωνα πικροὺς λόγους ἐκτοξεύων περὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἀνθρώπων ἔλεγεν, εἶδε καὶ σήμερον αἴφνης τὸν ἔχθιστον αὐτῷ μετ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς Ἀσπασίας περιφερόμενον ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐν συνοδίᾳ τοῦ Φειδίου καὶ Ἰκτίου καὶ Καλλικράτους καὶ Σοφοκλέους καὶ Σωκράτους καὶ ἄλλων προκρίτων Ἀθηναίων ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μετὰ τοῦ Φειδίου τὸ ὀμηρικὸν ἔπος, οὐκ ἐᾶ με τρεῖν Παλλὰς Ἀθῆνην! ἐν τῇ σημαίᾳ αὐτῶν ἀναγεγραμμένον εἶχον.

Ὅτε δὴλα δὴ ἡ ὥρα τῆς ἐστίασεως ἦλθε καὶ παρετέθη τῷ λαῷ τὸ κρέας τῶν ἑκατὸν βοῶν τῆς ἑκατόμβης καὶ τὰ λείψανα τῶν προθυμάτων εἰς εὐωχίαν, τότε περιβεβρεγμένος ὑπὸ τῆς δαυιλῶς προχοομένης διονυσιακῆς σπονδῆς ὁ ἔκκριτος ἐκείνος ὄμιλος περιήρχετο τὴν ἡσυχον νῦν Ἀκρόπολιν, ἵνα θαυμάσῃ ἀτάραχος τὸ τετελειωμένον ἔργον.

Τὸ πρόσωπον δὲ τοῦ Φειδίου σήμερον οὔτε σπουδαῖον οὔτε σύννου ἦτο, ὡς ἄλλοτε, ἀλλὰ φαιδρὰ λαμπρότης περιέβαλλε τὸ μέτωπον αὐτοῦ.

Ἐπερχομένη δ' ἔλεγεν ὁ Περικλῆς περὶ τούτου, ὅπως τὸ πρῶτον τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν κατ' ὀλίγον προκοπὴν πάντων τούτων τῶν ἔργων ἰδὼν νῦν μετ' ἐνιαύσιον ἀπουσίαν ἐξ Ἀθηνῶν ἐξεπλάγη εὐρῶν πάντα τετελειωμένα ἐν τελειοτάτῃ λαμπρότητι, ἣν οὐδέποτε ἐφαντάζετο. Καὶ αὐθις δ' ἐξύμνει τὰ γενόμενα καὶ προσετίθει, ὅτι πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐγένοντο καὶ ὅτι πάντα μία κεφαλὴ ἐδημιούργησεν.

Ἄλλ' ὁ Φειδίας ὑπέλαβεν, ὅτι οὐχὶ μία κεφαλὴ, ἀλλὰ μυρία ἔμπειροι χεῖρες ὑπηρετοῦσαι τῇ κεφαλῇ ἐκείνῃ ἀπετέλεσαν τὸ θαῦμα τοῦτο. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι οὐχὶ μᾶ κεφαλῇ ὑπηρετοῦν αἱ χεῖρες ἐκείναι, ἀλλὰ δαιμονίῳ τινὶ πνεύματι, ὅπερ ἑναρμονίως πάντας ἐνεψύχου.

Ἐν ᾧ δ' οἱ ἄνδρες ἐν εὐθύμῳ διαθέσει τὴν χάριν τοῦ νέου ἔργου ὡς διὰ μεμεθυμένων ὀφθαλμῶν ἐξεμύζων καὶ διὰ λόγων τὰ αἰσθήματα τὰ κατακλύζοντα τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐξέφανον, ἔβλεπέ τις τὴν Ἀσπασίαν προσεκτικῶς μὲν καὶ μετὰ λαμπόντων ὀφθαλμῶν καὶ δὴ καὶ μετ' ἐρυθαινομένων παρειῶν, ἀλλὰ σιγῇ θεωμένην τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου, Ἰκτίνου καὶ τῶν περὶ αὐτούς.

Ἡ σιγὴ δ' αὕτη ἐφαίνετο παράδοξος καὶ αὐτῷ τῷ Φειδίᾳ τῷ σιγηλοτάτῳ τῶν ἀνθρώπων· δι' ὃ εἶπε τέλος σπουδαίως



μειδιῶν κατὰ τὸν ἴδιον αὐτῶ τρόπον στραφεῖς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Ἐάν μὴ με ἀπατᾷ ἡ μνήμη, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου θεωρεῖται ἐν Ἀθήναις ἡ καλὴ Μιλησία ὑπὸ πολλῶν ὡς ἡ μεγίστη τῶν κριτῶν πάντων τῶν περὶ τὰς καλὰς τέχνας. Ὡσαύτως δ' ἐνθυμοῦμαι, ὅτι οὐδέποτε αὕτη ἀπέκρυψε τὴν γνώμην αὐτῆς. Ἀλλά, πῶς τοῦτο συμβαίνει, ὥστε αὕτη, γυνὴ διὰ τῆς σιγῆς νὰ κατασχύνη ἡμᾶς τοὺς ἄνδρας σήμερον;»

Ἄπαντες δὲ μετέωροι προσέβλεψαν τὴν Ἀσπασίαν καὶ ἐφαίνοντο διὰ τῆς σιγῆς τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ποιοῦμενοι.

«Ὅρθῶς ποιῶν ἀναμνήσκεις με, Φειδία,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι γυνὴ εἶμαι. Ὡς τοιαύτη δὲ δὲν συλλαμβάνω πάντοτε ταχέως πάντα τῇ διανοίᾳ, ὡς ὑμεῖς οἱ ἄνδρες, καὶ ἐν ταῖς ἐννοίαις μου δὲν ἐπέρχεται τάξις καὶ ἀκολουθία ταχέως, ὡς ἐν ταῖς ἐννοίαις τῶν ἀνδρῶν. Εὐκίνητος δ' εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς γυναικὸς καὶ σκέψασθε, μὴ τι ἀσύνητον ἐποιήσατε ἐπιτρέψαντές μοι, ὡς γυναικί, τῇ μόνῃ τοῦ φύλου μου, ὡς φαίνεται, ἐλευθέρως νὰ σκοπῶμαι καὶ ἐλευθέρως ν' ἀποφαίνωμαι. Ἐνώπιον δ' ἡμῶν ἴσταται τὸ νέον θαυμαστὸν οἰκοδόμημα μέγα, ὡς ὄρος, καὶ ὑπερκαλλές, ὡς ἄνθος. Ὅποια δ' ἀφθονία τελείας καλλονῆς ἀποκαλύπτεται καὶ ἀναπτύσσεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν! Πάντα δὲ ταῦτα εἶναι τόσον χαριέντα ἅμα τε καὶ μεγαλοπρεπῆ, τόσον ποικίλα ἅμα τε καὶ εὐγενῶς λιτά, τόσον εὐκίνητα ἅμα τε καὶ ἤρεμα, τόσον ὠραῖα καὶ νεανικῶς εὐθαλῆ, τόσον συνετὰ ἅμα τε καὶ ἀφελῆ, τόσον φαιδρὰ ἅμα τε καὶ σπουδαῖα, τόσον ἀνθρώπινα ἅμα τε καὶ θεῖα, ὥστε πᾶσαν ἀνδρικήν ψυχὴν δύνανται νὰ περιστήσωσιν εἰς τοιαύτην διάθεσιν, ἐν οἷᾳ εὕρισκομένη οὐδενὸς πλέον νὰ ἐπιθυμῇ, οὐδὲν πλέον νὰ ποθῇ. Ἄλλ' ἡμεῖς αἱ γυναῖκες εἴμεθα τοιαῦται τὴν φύσιν, οἶαι, ὡς οἱ παῖδες, διὰ τῆς ἐτέρας μὲν χειρὸς δεχόμεθα ἐκεῖνο, ὃ ἐποθήσαμεν, τὴν δ' ἐτέραν



ὀρέγομεν, ἴν' ἄλλου τινὸς τύχωμεν, καὶ τρίτον τι ἴσως διὰ τῶν ὀφθαλμῶν διώκομεν. Ἄν ἤμην ἀνὴρ, θὰ ἤρκούμην σήμερον νὰ ἐξυμνήσω ἔνθους τὸν Φειδίαν, ὡς τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον πάντων τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ', ὡς γυνή, ποθῶ καὶ ἕτερόν τι καὶ δὴ κατηγορίαν τινὰ θὰ ποιήσωμαι αὐτοῦ. Δὲν τρέμεις τὴν ὀργὴν τῆς χρυσῆς Ἀφροδίτης, Φειδία; Μοὶ φαίνεται, ὅτι ζητεῖς πάντοτε τὸ ὑψηλόν, τὸ ἀγνόν, τὸ θεῖον, ἵνα ἐνσώματον αὐτὸ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ παραστήσης, καὶ ὅτι, ἂν μὴ τὸ θεῖον καὶ καλὸν ἐτύγχανεν ὄν, οὐδέποτε θὰ ἐφρόντιζες, ὡς πιστεύω, περὶ τοῦ καλοῦ. Διότι οὐδέποτε ζητεῖς αὐτὸ καί, ὅτι διεγείρει τὰς αἰσθήσεις καὶ φλέγει τὴν ψυχὴν, τοῦτο οὐδεμίαν ἠχῶ εὐρίσκει ἐν σοί. Τὴν χάριν δὲ τῆς θηλότητος αὐτῆς ταύτης χάριν, ὡς οἱ ποιηταὶ ἔνθοι τοῦτο πράττουσιν, ὡς αἰετὸς τὴν Ἀφροδίτην ὑμνοῦσιν, ἀπαξιόεις νὰ παραστήσης. Εἰς ἱερὰν δὲ σπουδαιότητα εἶναι πάντοτε ἡ διάνοιά σου ἐμβεβαπτισμένη καὶ ἡ ψυχὴ σου μετέωρος, ὡς ἀετός, ὑπεράνω τῶν κορυφῶν ἵταται. Ὡ Ἔρωσ, δὲν ρίπτεις βέλος τι καὶ κατ' αὐτοῦ; Διὰ τί, ὦ Κύπρι, δὲν περιβάλλεις καὶ τοῦτον διὰ τῶν χρυσῶν σου δεσμῶν, ὅπως ἀφιερῶσῃ τὸν γλύφανον τῇ χάριτί σου καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ τέλος καὶ τὸ σὸν ἦθος ἀποκαλυφθῆ, ὡς τὸ ἦθος τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς ἐν τῷ ἀγάλματι τούτῳ διὰ τῆς γλυφίδος αὐτοῦ ἀπεκαλύφθη;»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ Φειδίας, «ἡ ἀσις τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς παρέσχε μοι πάντοτε σκέπην τῶν βελῶν τοῦ Ἔρωτος καὶ τῶν δεσμῶν τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἐκεῖνη ὀφείλω χάριτας ὁμολογουμένως, ὅτι ἡ τέχνη μου δὲν ἀπεθελύνη. Τὰ δ' ἄλλα μέμφου τοῖς Λημνίοις, ὦ Ἀσπασία, ὅτι καὶ νῦν, καίπερ ἀποπερατώσας τὸ ἄγαλμα τῆς Παρθένου θεοῦ ἐν τῷ Παρθενῶνι, ὅμως τὴν τέχνην μου δὲν τρέπω ἐπὶ τὴν χρυσεὴν Ἀφροδίτην. Διότι οὐχὶ Ἀφροδίτην ἀπαιτοῦσιν οἱ



Λήμνιοι, ἀλλὰ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς αὐτῆς θεοῦ, τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, προσλιπαροῦσι νὰ κατασκευάσω.»

«Τοῦτο, ὅπερ λέγεις,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μετὰ βραχεῖαν σιγὴν, καθ' ἣν σύννους ἐφαίνετο, «πληροὶ τὴν ψυχὴν μου μείζονος, ἢ ὅσης ὑποτίθης, ἐλπίδος! Ἦκουσα δὲ σήμερον τοῦ Περικλέους λέγοντος, ὅπως ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς καὶ ἀμόρφου ζοάνου προέβησαν εἰς τὴν κραταιὰν Πρόμαχον καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν Παρθένον τοῦ Παρθενῶνος. Τίς δύναται δὲ νὰ εἴπῃ, ὅτι καὶ ἡ Παλλὰς τῶν Λημνίων δὲν θὰ ὑπερβάλλῃ τὴν Παρθένον Ἀθηνᾶν; Τίς δ' ἀμφισβητεῖ, ὦ Φειδία, ὅτι ὅσα μᾶλλον δημιουργεῖς, τοσοῦτω μᾶλλον θερμὸν καὶ λαμπρὸν θὰ ἐκβλύζῃς τὸ πύρινον κῦμα ἐκ τοῦ μαρμάρου, ἢ τοῦ χαλκοῦ διὰ τῆς θελκτικῆς σου ῥάβδου; Τί δ' ἄλλο ὑπολείπεται σοι νῦν πλάσαντι τὴν πρόμαχον ἀνδρόγυνον καὶ τὴν σύννουν παρθένον, ἢ ἡ γυνή;»

«Ἄγνοῶ, ὁπότερον προκόπτω ἐν τῇ τέχνῃ μου,» εἶπεν ὁ Φειδίας, «ἢ ἐκκλίνω ἀπ' αὐτῆς πειθόμενος ταῖς ὑποθήκαις καλῆς γυναϊκός. Ἄλλ', ὅ,τι ἀξιοῖς, φαίνεται εὐρισκόμενον ἐν τῇ ὁδῷ, ἣν πορεύομαι.»

«Σὺ, οὐ τῷ ὀφθαλμῷ οὐδεμία γυνὴ θ' ἀπέκρυπτε τὰ κάλλη αὐτῆς,» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία, «παράστησον τὴν γυναῖκα καὶ τὴν χάριν αὐτῆς καὶ κήρυξον ὡς τὸν ὑπατον καὶ ἔσχατον σκοπὸν τοῦ Ἑλλήνος, ὅτι μόνον ἐν τῷ ἐνδύματι τοῦ κάλλους ἢ σοφία δύναται νὰ καταστῇ κυρία τῶν ψυχῶν πάντων τῶν ἀνθρώπων!»

Τοιαῦτα διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους ἡ Ἀσπασία καὶ ὁ Φειδίας. Ὁ δὲ Περικλῆς ἤρξατο ἐξετάζων μετὰ τοῦ Ἰκτίου καὶ Φειδίου τὸ διάγραμμα τῶν μεγαλοπρεπῶν Προπυλαίων, ἅτινα ἐμελλον ν' ἀποτελέσωσι τὸ ὑψιστον κόσμημα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν δύο ἀνδρῶν ἐπίσης ὑψηλὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ, ὡς ὁ

Παρθενῶν αὐτός, ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῶσιν. Ἀλλὰ διηνεκῶς ἐπανήρχοντο πάλιν, ἵνα θαυμάσωσι καὶ εὐφροσύνας ἀπολαύσωσι τοῦ τετελειωμένου ἔργου καὶ τῶν τορευμάτων καὶ τῶν λαμπρῶν ἀναθημάτων. Ἐξύμνουν δ' ὅτε μὲν τούτου, ὅτε δ' ἐκείνου τῶν μαθητῶν τοῦ Φειδίου τὰ ἔργα τὰ ἐπὶ τοῦ ἀετώματος, ἢ τῶν ζωφόρων, ὅτε μὲν τοῦ Ἀλκαμένου, ὅτε δὲ τοῦ Ἀγορακρίτου, καὶ οὕτω καὶ τῶν ἄλλων ἀπείρων τεχνιτῶν τῶν μετὰ πυρίνου ζήλου τὴν τέχνην αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν παρασχόντων.

Μετὰ τοῦτο δ' ᾠδήγησεν ὁ Φειδίας τὸν Περικλέα καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον τοῦ φροντιστικοῦ υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου, εἰς τὸ σύμπλεγμα τῶν Χαρίτων, ἃς ὁ ζητητῆς τῆς ἀληθείας ὡς ἀνάθημα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως νὰ πλάσῃ ἐπειράθη.

Ἐβλεπον δὲ τὰς ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένας τρεῖς παρθένους ἐνηγκαλισμένας καὶ ὁμοίας μὲν πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ καὶ διαφόρους ἀλλήλων τὸ ἦθος. Χαρίεσσα δ' ἦτο ἡ μία, αὐστηρὰ καὶ ἐλευθέριος τὸ ἦθος ἡ ἑτέρα καὶ σύννους ἡ τρίτη.

Ὡς δ' οἱ θεαταὶ τὸ διάφορον ἦθος ἐκάστης ἐθαύμαζον, εἶπεν ὁ δημιουργὸς τοῦ ἔργου ἄθυμὸς πῶς φαινόμενος·

«Ἐπίστευον, ὅτι τὴν διαφορὰν ταύτην δὲν θὰ ἐθαυμάζετε καὶ ὅτι κατὰ φύσιν ἔχουσαν αὐτὴν θὰ εὐρίσκετε. Διότι πρὸς τί ὁ τριττὸς ἀριθμὸς τῶν Χαρίτων, ἂν καὶ αἱ τρεῖς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ σημαίνουσιν; Ἐσπούδαζον δὲ νὰ ἐξερευνήσω τὸν νοῦν τοῦ τριττοῦ τούτου ἀριθμοῦ καὶ οὐδόλως ἠμφισβήτητον, ὅτι τρεῖς διάφοροι φύσεις ἐν τῇ ιδέᾳ τῆς χάριτος πρέπει νὰ συνενῶνται. Ἀλλὰ δὲν κατάρθουν νὰ διαγνώσω, ὅποια τις ἔδει νὰ εἶναι ἡ τριττὴ σύστασις τῆς χάριτος τέως, ἕως ὃ Ἀλκαμένης ἡμᾶς εἰς τῆς καλῆς Θεοδότης ᾠδήγησε. Τότε δὲ μόνον ἀνεύχθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, ὅτε ἡ Κορινθία ὀρχομένη παρέστησε τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, τὴν Ἀφροδίτην,

τὴν Ἥραν καὶ τὴν Ἀθηνᾶν. Ὅποια τις τὴν φύσιν παρίσταται ἢ Ἀφροδίτῃ, ἂν μὴ ὡς τὸ σωματικῶς καλόν; Ὅποια τις ἢ Ἥρα, ἂν μὴ ὡς τὸ ψυχικῶς καλόν, ἢ τὸ ἀγαθόν, ἢ τὸ σῶφρον; Καὶ ὅποια τις ἢ Ἀθηνᾶ, ἂν μὴ ὡς τὸ διανοητικῶς καλόν, ἢ ἡ ἀρετὴ; Οὕτω κατέμαθον, ὅτι σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ νοῦς ὁμοῦ νὰ συνεργήσωσιν ὀφείλουσιν, ἵνα τὴν ἀληθινὴν φύσιν τῆς χάριτος ἀποτελέσωσιν . . .

Τοῦτο δ' ἦτο, ὅτι παρὰ τῆς Θεοδοτίας ἔμαθον, καὶ ὅπερ τότε ἀπέκρυπτον, ὅτε περὶ τούτου ἠρωτᾶτέ με. Διότι ἡ ψυχὴ μου παράρμα με οὐχὶ διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων, ὡς ὁ Φειδίας, τὸ ὑπὸ τῆς διανοίας συλληφθέν ἐμφυχον νὰ ἐκφράσῃ. Ἀλλὰ δὲν ἔτυχον τοῦ σκοποῦ. Διότι, ἂν εἶχον κατορθώσας, ὅ,τι ἐδίωκον, δὲν θὰ ἐδεόμην λόγων νῦν. Ἐπειράθην μὲν ν' ἀποτυπώσω τῷ μαρμάρῳ τὴν ιδέαν, ἀλλ' ὅμως ἐδέησε νὰ μεταχειρισθῶ τὸν λόγον. Ἀλλὰ σύ, Ἀσπασία, δὲν ἔχεις ἀνάγκην λόγων, ἵνα τὴν γνώμην σου εἴπῃς, διότι ἐν τῷ σχήματι τοῦ προσώπου σου ἀναγινώσκω αὐτήν!»

«Καὶ τί ἀναγινώσκεις;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Μοι λέγεις, ἄφες τὰς εἰκόνας καὶ τὰ ἐμφυχα σχήματα, ὧ μεριμνοφροντιστά, καὶ ἐπάνελθε εἰς τὰς ιδέας καὶ τὰς ἐννοίας καὶ τοὺς λόγους! — Καὶ θὰ πράξω τοῦτο. Ἀπὸ τῆς σήμερον δ' ἀπορρίπτω τὸν γλύφανον, ἢ μᾶλλον ἀντ' ἄλλου τινὸς ἔργου τῶν χειρῶν μου κατατίθην αὐτὸν ὡς ἀνάθημα τῇ σοφῇ θεῷ. Τὸ δ' ἔργον τοῦτο τῆς κακῆς μου τέχνης θὰ κατασυντρίψω καὶ ἀγαπητῶς ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἔχω, ἐὰν ἡ ιδέα ἢ παραγαγοῦσα αὐτὸ παραμείνῃ, καὶ ἐὰν οὐχὶ ἐν τῷ ἀψύχῳ μαρμάρῳ, ἀλλ' ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ βίῳ τῶν Ἀθηναίων ἐνσώματος ἀποδειχθῇ!» —

«Ἀνάθου, ὦ Σώκρατες,» εἶπεν ὁ Περικλῆς «τὸν γλύφανόν σου τῇ θεῷ, ἵνα ἐν τῷ μέλλοντι περὶ ἐκεῖνα σπουδάζῃς, ἐφ' ἃ ἀληθῶς ἐκλήθης, καὶ ὧν οὐδεὶς ἕτερος ἐμπειρότερος σοῦ



είναι. Ἀλλά τὸ ἀνάθημα τοῦτο πρέπει νὰ μείνῃ· διότι καίπερ ἦττον μὲν ὑπὸ ἐμπείρων χειρῶν, μᾶλλον δ' ὑπὸ τῆς διανοίας σοφοῦ πλασθέν, ὅμως παρίστησι τὸ σύμπλεγμα τοῦτο τὸ κάλλιστον τέλος τῆς ἑλληνικῆς διανοίας, ἦτοι τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν συνηνωμένα καὶ τέλεια ἐν τῇ εὐθαλεῖ ἀκμῇ τῆς χάριτος! Ἡ θερμὴ δὲ πάντων ἡμῶν τέως ἐφεσις οὔτε καταφανέστερον ἠδύνατο νὰ δηλωθῇ, οὔτ' εὐπρεπέστερον νὰ παρορμηθῇ εἰς νέων ἔργων δημιουργίαν καὶ εἰς ἐνέργειαν! Ἐνταῦθα ἐνώπιον τοῦ ἔργου τούτου ἀρμοδιώτατον εἶναι νὰ ὀρέξωμεν τὰς χεῖρας εἰς ἀνακαίνισιν τοῦ δεσμοῦ, ὃς πάντας ἡμᾶς συνήνωσεν. Ὡσαύτως δ' ἐνταῦθα, ὡς μοι φαίνεται, ἐνώπιον τοῦ ἀγάλματος τῶν Χαρίτων ἀρμόζει νὰ εὐχαριστήσωμεν τῇ εὐγενεῖ Ἀσπασίᾳ ἐπὶ τούτῳ, ὅτι μεθ' ἡμῶν προήγαγε καὶ διὰ λόγων παρορμῶσα καὶ διὰ τῶν ἀκτίνων τῆς φύσεως αὐτῆς ἀμέσως ἐκκαίουσα. Διότι, ὡς πάντες καλῶς γνωρίζετε, ἡ φύσις αὐτῆς ἐμπίπτει εἰς τὰς ψυχὰς ὡς ἀκτὶς φωτὸς καὶ ἀναφλέγει πάντοτε νέον τι καὶ καλόν. Πλάσον κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτῆς τὴν νέαν Παλλάδα, ᾧ Φειδία! Διότι οὐ μόνον λέγει πρὸς σὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀπέδειξεν ἔργῳ καὶ διὰ σοῦ καὶ δι' ἡμῶν πάντων, ὅτι ἡ σοφία ἀκαταμάχητος εἶναι ἐν τῷ ἐνδύματι τοῦ κάλλους . . .»

«Ἐξίτηλα γίνονται ἄλλως,» εἶπεν αὐθις ὁ Περικλῆς, «τὰ ἴχνη τοῦ κάλλους. Ἔρχεται δὲ καὶ παρέρχεται ὡς τὸ φῶς τοῦ ἀστέρος, ὡς ἡ γονοποιὸς νεφέλη, ἀλλ' ἡ χάρις, ἢ ἡ φύσις τῆς Ἀσπασίας ἐκχεῖ, θὰ παραμείνῃ ἡμῖν, ὡς καλῶς πεφυλαγμένος θησαυρός. Δὲν ἔχετε δ' ἐνώπιον ὑμῶν νῦν ξένην τινά, καθ' ἧς δύναται τις ἀτιμωρητὶ βδελυρᾶ θέλη νὰ ἐκτοξεύῃ, ἢ ἢν δύναται τις νὰ ὑβρίζη δι' ἀτίμων ὀνομάτων. Διότι ἀπὸ τῆς σήμερον ἡ Ἀσπασία εἶναι ἡ νόμιμος γαμετὴ μου. Εἰρηνικῶς δὲ διελύθη ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου, ὃς συνῆπτε με πρὸς τὴν Τελεσίπην καὶ ἀντ' ἐκείνης ἔχει νῦν τὸ



κράτος τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ἐστίας ἢ Ἀσπασία. Καὶ καλῶς μὲν γνωρίζω, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὑποβλέπουσι πάντα πολίτην, ὅστις ἀλλοδαπὴν γυναῖκα ὡς γαμετὴν εἰς τὴν οἰκίαν εἰσάγει, καλῶς δὲ γνωρίζω, ὅτι οἱ ἐπιχώριοι νόμοι δὲν μεταδίδουσι τῆς πολιτείας τοῖς ἐκ τοιούτων γάμων γόνοις, ὅμως δ' ἔλαβον τὴν Ἀσπασίαν ὡς γυναῖκα. Ἄλλ' ὁ γάμος οὗτος, ὄν πρὸς αὐτὴν συνάπτω, εἶναι νέος τις. Διότι νέον εἶδος γάμου παρίσταται ἡμῖν, οἷον οὐδέποτε τέως ἔργῳ ἀπεδείχθη δι' αἰτίαν τινὰ εἴτε τῶν ἀνδρῶν, ἢ τῶν γυναικῶν. Πολλὰς μεταβολὰς ὑπέστη τελευταῖον τὸ κοινόν. Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ὁ βίος καθ' ὅλου ἀνακαινίζεται, διὰ τί νὰ μὴ διώκη καὶ ὁ ἰδιωτικὸς καὶ οἰκειακὸς βίος τὴν ἀναγέννησιν; Ἐμοὶ καὶ τῇ γυναικὶ ταύτῃ καθίσταται ἡ ἡμέρα αὕτη ἢ ἀποδείξασα τὴν λαμπρὰν ἀκμὴν τῶν Ἀθηναίων ἡμέρα μεταβολῆς καὶ μεγάλης ἐορτῆς τῆς τύχης ἡμῶν. Ὡς δὲ αἱ Ἀθηναὶ καὶ ἅπαντα ἢ Ἑλλάς ὑπὸ νέους ἀστέρας νέους σκοποὺς διώκουσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ ποιούμεν ἐν τῷ οἰκιακῷ ἡμῶν βίῳ. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐκεῖ, ἡ παρορμῶσα γνώμη καὶ ψυχὴ καὶ διάνοια μία καὶ ἡ αὕτη εἶναι καί, ὡς ἐλπίζω, θ' ἀποδειχθῇ καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐκεῖ, τὸ αὐτὸ καθ' ὅμοιον τρόπον!»

Δὲν ἔλαβον δὲ καιρὸν οἱ φίλοι νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν ταραχὴν, ἣν ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Περικλέους διήγειραν, διότι προλαβοῦσα ἡ Ἀσπασία ἐλάβετο τῆς χειρὸς τὸν νέον σύμβιον καὶ εἶπεν·

«Ἀληθῶς, ὡς λέγεις, ᾧ Περικλείς, οὔτε λόγου δεινότητος ἀντιποιοῦμαι, οὔτε σοφίας. Ἄν δὲ μεθ' ὑμῶν συνετέλεσα καὶ ἐγὼ εἷς τι, τοῦτο κατάρθωσεν ἢ τῆς θηλότητος δύναμις μόνη, ἣτις ἡδυνήθη νῦν τὸ πρῶτον ἐλευθέρα ἄνευ τῶν τοῦ φύλου δεσμῶν καὶ ἀπροφάσιτος νὰ ἐκφανῇ ἐνεργός. Ἄν δ' εἶμαι ἀπόστολός τις, εἶμαι ἀπόστολος τῆς θηλότητος. Ἴσως δὲ διὰ τῆς θηλότητος θ' ἀνακαινισθῇ ἢ ἀνθρωπότης, ἣτις

τέως εἰς τοὺς δεσμοὺς τῆς ὤμης ἀφρένότητος περιεκλείετο, ἴν' ἀποδυθῆ ἅν λείψανον τῆς βαρβαρότητος τῶν παλαιῶν χρόνων. Ὡς Ἰωνιάς δ' ἐκούσα, ἢ ἀκούσα εἶμαι ἢ πρόμαχος τοῦ ἰωνικοῦ φύλου καὶ ἀγωνίζομαι πρὸς τὸ σκυθρωπὸν καὶ αὐστηρὸν πνεῦμα τῶν Δωριέων, οἵτινες τὸ εὐθαλέστατον ἄνθος τοῦ ἑλληνικοῦ βίου θὰ κατεμάραινον, ἂν ὑπερίσχυον. Βαβαὶ τῶν καλῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος, ἂν ποτε ὑπερίσχυε τῶν ἄλλων τὸ πνεῦμα τῶν Δωριέων! — Ἄν ἀληθῶς δ' ἐκλήθην καὶ δύναμαι νὰ πράξω τι καὶ ν' ἀναλάβω ἀγῶνά τινα ὑπὲρ ἰδέας τινός, καὶ ἂν ἀληθῶς, ὡς περὶ ἐμοῦ λέγετε, συνήγορος τοῦ καλοῦ καὶ τῆς θηλότητος ἀπεδείχθην παρὰ τοῖς διδασκάλοις τῆς πλαστικῆς, τότε ἐν τῷ μέλλοντι πείραν λαμβάνουσα καὶ ἐν ἄλλοις τῆς δυνάμεώς μου θὰ πολεμήσω ἐκ τοῦ φανεροῦ κατὰ πάσης ἐσφαλμένης δόξης, κατὰ παντὸς ἀνοήτου ἔθους, κατὰ πάσης ἀνοήτου καὶ σκοτεινῆς θεωρίας, κατὰ πάσης ἀναξίας τοῦ ἀνθρώπου σκέψεως. Θὰ ζητήσω δὲ συμμάχους ἐκ τῶν ὁμοφρόνων ἐμοί, αἵτινες θὰ προσέχασιν ἐμοί, διότι εἶμαι ἢ γαμετὴ τοῦ Περικλέους!» —

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀσπασία. Οἱ δὲ φίλοι ἠκροάσαντο τῶν λόγων αὐτῆς σύννοι, ἀλλὰ καὶ συνηδόμενοι.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως Διοπέθης ἤκουσε τοὺς λόγους κεκρυμμένος ἐν σκοτεινῷ τόπῳ ὀπισθεν τῶν κιόνων. Τὰ χεῖλη δ' αὐτοῦ ἤσπαιρον σαρκαστικῶς καὶ πύρινον βλέμμα μεστὸν μίσους ἔστρεψεν ἐπὶ τὴν Μιλησίαν.

Δι' ἐνθουσιαστικῶν δὲ λόγων ἠρξάντο εἶτα οἱ φίλοι δηλοῦντες τὴν χαρὰν αὐτῶν καὶ ἐπαινοῦντες τὴν ἐπιβολὴν τοῦ εὐγενοῦς ζεύγους.

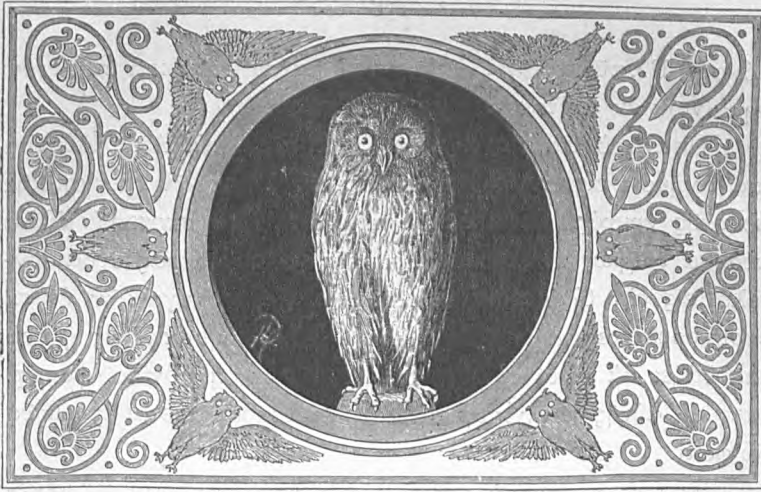
Μόνος δ' ὁ Σακράτης ἔτι ἐσίγα, ὡς πάντοτε ἐκ μετριοφροσύνης ἐποίει, ὡσάκις ἐν μέσῳ ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν εὐρίσκετο.

Ἐκ τούτου δ' ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς τὸν μεριμνοφροντιστὴν φιλοφρόνως μειδιῶν·

«Τί λέγει ὁ φίλος τῆς ἀληθείας περὶ τοῦ δεσμοῦ, ὃς ἐνταῦθα ἐνώπιον τῶν Χαρίτων αὐτοῦ συνήφθη;»

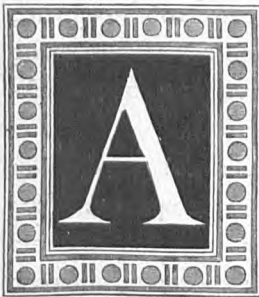
«Ἐμοὶ τοῦτο μόνον ἐναργῶς παρίσταται,» ἀπεκρίνατο ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου, «ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἡ ἐνδοξοτάτη τῶν οἰκουμένων ἐπὶ τῆς γῆς πόλις θὰ καταστῆ. Πάντα δὲ τὰ ἄλλα ἀγνωστα καὶ κρυπτά μοι φαίνονται. Ἄλλ' ἐλπίσωμεν τὰ βέλτεστα ἐν παντὶ ἐκ τῆς εὐνοίας τοῦ παντοκράτορος πατρὸς καὶ τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ θυγατρὸς, τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς.»





XV.

ΓΛΑΥΚΕΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ.



ν ἀληθῶς τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχει, ὡς ὁ λόγος τοῦ ὑψηλοῦ ποιητοῦ τῶν Εὐμενίδων παραδίδει, ὅτι δηλαδὴ ὁ Προμηθεὺς παραλαβὼν τὸ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν παρέδωκεν αὐτὸ τοῖς ἀνθρώποις, τότε οὐδὲν θαυμαστόν, ὅτι πολλοὶ ἀκούοντες μόνον τὸ ὄνομα τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν φαντάζονται ὑψηλὸν τινα τόπον κορυμβῶντα ἐν καθαρῷ φωτὶ καὶ ἐστεφανωμένον ὑπὸ τῆς μαρμαρυγῆς τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Παρθενῶνος.

Ἄλλ' ὑπήρχον καὶ γλαῦκες ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως . . .

Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἦσαν γλαῦκες ἐν Ἀθήναις — καὶ τοσαῦται, ὥστε ὁ

λόγος, Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, μάταιόν τι καὶ περιττὸν σημαίνων ἐκ τούτου τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν.

Ἦσαν δὲ τὰ πτηνὰ ταῦτα ἱερὰ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς καὶ ἀνήκον εἰς αὐτὴν ὡς πτηνὰ τῆς λογισμῶν γεννητικῆς συνετῆς νυκτός. Διότι ἡ νύξ μὲν αὐτὴ εἶναι σκοτεινὴ, ἀλλὰ κούσα τὸ φῶς καὶ συνετατέρα τῆς εὐδίου ἡμέρας οὔσα συντελεῖ εἰς τὴν βλάστησιν καὶ πέπανσιν τῶν λογισμῶν ἐν τῇ ἐγρηγορίᾳ κεφαλῇ τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' οὐχὶ σπανίως ἡ νύξ σπουδάζει νὰ εἶναι τι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ πλεον τοῦ φωτός, ὅπερ ἐξ αὐτῆς γεννᾶται, καὶ τότε ἀντιπαρατάσσεται ἐχθρικῶς τῷ φωτί.

Ἐκ τούτου καὶ τὰ πτηνὰ τῆς νυκτός, αἱ γλαῦκες, ἐγένοντο πολέμια τοῦ φωτός.

Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἔννεοττεύουσαι μάλιστα ἐν μέσῳ τοῦ θριγκοῦ καὶ τῆς κούφως ἐπανακειμένης αὐτῷ στέγῃς τοῦ σεμνοῦ Ἐρεχθείου, οἰκοῦσαι μετὰ σαυρῶν, μυῶν καὶ ὄφειων.

Διότι ἦσαν τὰ ἀγαπητὰ πτηνὰ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως Διοπίθους, ὃς ἄρτι νῦν πρὸ τοῦ ἀναβαθμοῦ τοῦ Παρθενῶνος ἴσταιται διαλεγόμενος ἐμφαντικῶς πρὸς τινὰ ἄρα τε καὶ ἀλόκοτόν τι ἔργον τελῶν.

Τεταραγμένος πῶς δῆλα δὴ ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει τὰς βαθμίδας τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ ἐτέρου θεωμένου. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν εὐρείων ὑψηλῶν βαθμίδων τῶν πρὸ τῆς εἰς τὸν ναὸν εἰσόδου ὑπάρχουσιν ἄλλαι μικρότεραι, αἵτινες εὐχερῆ τὴν ἀνάβασιν καθιστᾶσι. Ταύτας ἀναβαίνει ὁ Διοπίθης καὶ ἀναβαίνων ἀριθμῆται τοὺς ἀριθμοὺς ἐμφανῶς προφέρων.

Οὕτως ἀναβὰς πολλάκις καὶ ἀριθμήσας ἀπέδειξε τῷ ἐτέρῳ τὸν ἀριθμὸν καὶ εἶπε τέλος πρὸς αὐτόν·

«Γνωρίζεις, ὅποῖος νόμος ἐτέθη ἀπ' αἰώνων περὶ τοῦ



ἀριθμοῦ τῶν βαθμίδων ἀναβαθμοῦ τινος εἰς ναὸν φέροντος ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς καὶ εὐβούλου γνώμης τῶν Ἑλλήνων. Περιττὸς δὴλα δὴ ὀφείλει κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον νὰ εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν βαθμίδων τούτων, ἵνα δύνηται εὐοίωνιστος ὁ ἀναβαίνων νὰ ἐπιβαίνει τῆς πρώτης καὶ τελευταίας βαθμίδος διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδός.»

«Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἀληθῶς!» ὑπέλαβεν ὁ ἀνὴρ, πρὸς ὃν ὁ Διοπείθης ταῦτα ἔλεγεν.

«Ἄλλ',» εἶπεν αὐθις ὁ Διοπείθης, «βλέπεις, ὅτι οἱ ἄνδρες οἱ οἰκοδομήσαντες τὸν Παρθενῶνα τοῦτον ἐνταῦθα πιστεύουσιν, ὅτι οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχουσι τῶν καλῶν σημείων. Ἐκ τούτου ὁ ἀριθμὸς τῶν μικροτέρων τούτων βαθμίδων εἶναι ἄρτιος. Εἴτ' ἐν συνειδήσει λοιπὸν ἐκ θράσους, εἴτε κατὰ θέλησιν τῶν θεῶν ὑπὸ ἐπιλησμοσύνης πληγέντες ἡμαρτον εἰς τὸν ἱερὸν νόμον. Διότι, ὅτι ἐνταῦθα κατεσκεύασαν, ἐκφαίνεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὡς ἀσεβὲς καὶ τοῖς θεοῖς ἀπάρεστον ἔργον. Διαρρήδην δέ σοι λέγω, ὅτι τὸ ὅλον ἔργον εἶναι ὕβρις, ταπεινώσις, χλευή τῶν θεῶν. Καὶ ἴδε, ἐξ οὗ ἡ τῶν Παναθηναίων ἑορτὴ παρῆλθεν, ἐξ οὗ οἱ νικήσαντες τοὺς ἀγῶνας τὰ ἀριστεία ἔλαβον, ἐξ οὗ ὁ λαὸς ἐκορέσθη κεχηνῶς θεώμενος τὸν καταναλωθέντα χρυσὸν καὶ ἐλέφαντα εἰς τὸ ἄγαλμα τοῦ Φειδίου, ἐκλείσθη μὲν ὁ ἑορταστικὸς ναός, ὡς αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν, ἐπεκαλύφθη δὲ τὸ ἄγαλμα τῆς θεοῦ, ἵνα μὴ φθείρη αὐτὸ ὁ κονιορτὸς μέχρι τῆς ἄλλης ἑορτῆς, ἀντὶ δ' ἱερέων βλέπει τις ἐκάστης ἡμέρας μόνους τοὺς ταμίας εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους, οἵτινες ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ πραγματευόμενοι λογίζονται τὰ εἰσπραττόμενα, ἢ τὰ ἀποπιστέα χρήματα. Ἐκ τούτου δὲ βάλλει τὰ ὦτα τῆς θεοῦ — ὦ αἰσχος καὶ ἀσέβεια! — οὐχὶ εὐσεβῶν λόγων ἠχή, ἀλλὰ φαῦλος ψόφος χρυσίου καὶ ἀργυρίου!»

Μετὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους τοῦ Διοπείθους ὁ ἀνὴρ,

πρὸς ὃν ὁ ἱερεὺς διελέγετο, καὶ ὅς ἐκ τῆς ὄψεως ξένος ἐφαίνετο ὢν, ἤρξατο ἐρωτῶν ἐπιμελῶς περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τῆς ἀξίας καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν ἐπισήμων τε καὶ ἀσήμων θησαυρῶν, οἵτινες ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τούτῳ ὑπὸ τὴν σκέλην τῆς Παλλάδος Ἀθηναῖς συσσεσωρευμένοι ἦσαν. Ὁ δὲ Διοπείθης οὐδόλως ἀπηξίου νὰ λέγη πᾶν ὅ,τι περὶ τούτου ἠδύνατο.

«Ἐξάρετον περίσσευμα, ἢ κάλλιον εἴπωμεν, ἐξάρετον λείαν,» εἶπεν ὁ ξένος, «συνεσωρεύσατε αὐτόθι οἱ Ἀθηναῖοι. Ἄλλὰ νομίζω, ὅτι ταχέως καὶ ἐν εἰρήνῃ θὰ ἐξαντλήσητε αὐτό!»

«Ὅχι ταχέως!» ἀπεκρίνατο ὁ Διοπείθης.

«Ἄλλὰ βλέπω,» εἶπεν αὖθις ὁ ξένος, «ὅτι ἀποπερατῶσαντες τὸν δαπανηρὸν τοῦτον ναὸν ἤρξαντο μετὰ τῆς αὐτῆς σπουδῆς καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου νέον ἔργον ἐνταῦθα ἀνεγείροντες, μεγαλοπρεπῆ πυλῶνα, Προπύλαια ἐξόχως πολυτελῆ, ὡς ὁ Παρθενῶν αὐτός.»

«Καὶ τόσον ἀνόητα καὶ περιττά, ὡς αὐτός!» ὑπέλαβεν ὁ Διοπείθης. «Αὐτὸ δὴ τοῦτο τῶν ὑβριστῶν ἐκείνων, οἵτινες τὰ τῶν Ἀθηνῶν τό γε νῦν πράττουσιν, ἀποκαλῶ ἀσέβειαν. Διότι ὀλιγωροῦσι τοῦ καταπίπτοντος ἱεροῦ τοῦ Ἐρεχθέως, ὅπερ καὶ αὐτός ὁ Πέρσης δὲν ἐτόλμησε τέλειον νὰ καταστρέψῃ, καὶ ἀνεγείρουσι μεγαλοπρεπεῖς στοᾶς καὶ πληροῦσιν αὐτάς ἀνοήτων ἔργων τοῦ ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος συρρέουσιντος ὄχλου τοῦ Φειδίου.»

«Εἶναι λοιπὸν ὁ Περικλῆς παντοδύναμος,» ἀνεφώνησεν ὁ ξένος. «Διὰ τί τῶν μὲν ἄλλων ἐνδόξων στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν τῶν Ἀθηναίων, περὶ ὧν ἐγὼ ἤκουσα, οὐδεὶς διέφυγε τὸν ἐξοστρακισμόν, ὁ δὲ Περικλῆς τοσοῦτους ἤδη ἐνιαυτοὺς ἀσάλευτος ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ αὐτοῦ διατελεῖ ἄρχων;»

«Εἶναι ὁ πρῶτος πολιτικός,» εἶπεν ὁ Διοπείθης, «ᾧ οἱ

Ἀθηναῖοι καιρὸν παρέχουσιν εἰς τὴν ἄβυσσον αὐτοὺς νὰ κατακρημνίσῃ.»

«Μὴ γένοιτο τοῦτο, ὦ θεοί!» εἶπεν ὁ ξένος. «Εἶμαι ἄκακός τις ξένος ἐξ Εὐβοίας καὶ εὐχομαι τοῖς Ἀθηναίοις πᾶν ἀγαθόν.»

«Πρὸς τί ἡ ὑπόκρισις αὕτη;» εἶπεν ὁ Διοπείθης ἠσυχῶς τὸν ξένον προσβλέπων. «Εἶσαι ὁ Σπαρτιάτης, ὃν ἐκ τοῦ ὁδοῦ τοῦ Παρθενῶνος κατὰ τὰ Παναθήναια ἐξεδιῶζαν. Ἐγενόμην δὲ τότε θεατὴς τῶν γενομένων καὶ εὐθύς, ὡς εἶδόν σε ἐνταῦθα περιπατοῦντα καὶ ὡς ἐστράφης πρὸς ἐμέ, ἵνα ἐρωτήσης τι, ἀνεγνώρισά σε. Ναί! εἶσαι Λακεδαιμόνιος, καὶ λέγων, ὅτι πᾶν ἀγαθὸν διατελεῖς τοῖς Ἀθηναίοις εὐχόμενος, ψευδῆ λέγεις. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ διὰ τοῦτο! Ὑπάρχουσιν Ἀθηναῖοι, οὓς πλεον μισῶ, ἢ σύμπαντας τοὺς Σπαρτιάτας. Ἀναμφιλόγως δὲ καλῶς γνωρίζεις, ὅτι ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις τοὺς πολέμιους τῶν νεωτερισμῶν, τοὺς φίλους τῆς παλαιᾶς, σεμνῆς ἀγωγῆς φιλολάκωνας καλοῦσι. Καὶ δικαίως.»

Αὐτομάτως δὲ σχεδὸν ἄρεξεν ὁ ἐκ Σπάρτης ἀνὴρ τὴν χεῖρα τῷ ἱερεῖ τοῦ Ἐρεχθέως.

«Μὴ πιστεue,» εἶπεν αὐθις οὗτος, «ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, οἵτινες χαλεπῶς πρὸς τὸν Περικλέα καὶ τὰς νέας αὐτοῦ Ἀθήνας, καίπερ κρυφῆ, διάκεινται, μικρὸς εἶναι. Ἐλθέ μετ' ἐμοῦ. Θά σοι δείξω τόπον τινά, περὶ ὃν οὐχ ἦττον, ἢ περὶ τὸ Ἐρέχθειον ἀλάστορες δαίμονες περιῦπτανται.»

Ταῦτα λέγων ᾠδήγησεν ὁ Διοπείθης τὸν Σπαρτιάτην εἰς τὸ χεῖλος τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἔδειξεν αὐτῷ ἀπότομόν τινα, σκυθρωπὸν, πολυσχιδῆ, πετρώδη λόφον, ὃς ἀντικρὺ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ φάραγγος μόνον χωριζόμενος, ἀλλὰ ταπεινότερος ἐκείνης ὑψοῦτο.

«Βλέπεις τὸν ἀπορῶγα τοῦτον λόφον, οὗ οἱ πέτροι ὡς

ὑπὸ χειρῶν Τιτάνων κυλινδηθέντες ἐπεσωρεύθησαν;» ἠρώτησεν ὁ Διοπίθης. «Βλέπεις τὰς ἐν τῇ πέτρᾳ βαθμίδας τὰς φερούσας εἰς τετράγωνόν τινα τόπον; Ἐκεῖ βλέπεις στοίχους ἐδρῶν ἐν τῇ πέτρᾳ ὡς βαθμίδας ἐγκεκολλημένας, ἀλλ' ἐκείθεν ἑτέρα κλιμακωτὴ ὁδὸς ἐγκόλαπτος ὡσαύτως ἐν τῇ πέτρᾳ φέρει εἰς θαθεϊάν τινα, φρικωδῶς σκοτεινὴν χαράδραν, ἐξ ἧς μέλαν ὕδωρ ἀναβλύζει. Ἐν τῇ χαράδρᾳ δ' ἐκείνῃ εὐρίσκεται τὸ ἱερὸν τῶν σκοτεινῶν ἀλαστόρων θεῶν, τῶν ὀφιοπλοκάμων Ἐρινύων, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ λόφου τετράγωνος ἐκεῖνος τόπος εἶναι τὸ χωρίον, εἰς ὃ συλλέγεται τὸ παλαιότατον σερμνὸν ὑπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν κατασταθὲν δικαστήριον, ὅπερ ἡμεῖς συνήθως Ἄρειον Πάγον καλοῦμεν. Τοῖς γέροσι δὲ δικασταῖς τοῦ δικαστηρίου τούτου εἶναι ἐπιτετραμμένη ἡ φυλακὴ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου τῶν Ἐρινύων καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν εὐρίσκονται οἱ ὑπὸ μυστηριώδους σκότους περιβαλλόμενοι παλαιότατοι θεσμοὶ καὶ τὰ ἱερά, ἐξ ὧν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως ἐξαρτᾶται. Οὗτοι μόνον γνωρίζουσιν, ὅτι θνήσκων ὁ πολὺτλας Οἰδίπους ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς τοῦ βασιλέως Θησέως, ὅτε ἐν τῷ παρὰ τῷ λόφῳ τοῦ Κολωνοῦ τεμένει τῶν Εὐμενίδων τὸ τέρμα τῆς μακρᾶς πλάνης εὔρεν. Ἐν μέσῳ δ' αἱματηρῶν θυμάτων τάττονται οἱ δικαζόμενοι, περὶ ὧν οἱ δικασταὶ ἐκεῖνοι κρίνουσι φοβερὰς ἀρὰς ἐαυτοῖς καταρῶμενοι καὶ τοῖς οικείοις, ἐάν ποτε ἄλλως, ἢ κατὰ τὴν αὐστηρὰν δικαιοσύνην κρίνωσι. Σιγῶντες δὲ κατατίθενται τὰς ψήφους αὐτῶν ἀκροασάμενοι τῶν κρινομένων εἰς τὰς δύο κάλπεις, τὴν τοῦ ἐλέους καὶ τὴν τοῦ θανάτου. Ἔργον δ' αὐτῶν ἦτο ἔκπαλαι δίκας φόνου ἐκ προνοίας νὰ δικάζωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκολασίαν καὶ νεωτερισμοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν θεῶν νὰ κολάζωσι κεκλημένοι ἦσαν πρότερον, ὡς καὶ νὰ εἰσδύνωσιν εἰς τὸ ἄδυτον τῶν οἴκων ἐπετρέπετο αὐτοῖς, ἵνα καὶ τὸ μᾶλλον κεκρυμμένον ἀμάρτημα

εἰς φῶς προφέρωσιν. Ἐξημίουν δὲ τὸν πατραλοῖαν, ἐκόλαζον τοὺς ἐμπρηστάς, ἐκόλαζον τοὺς τὰ ἄκακα ζῆα ἀναίτιως φονεύοντας, ἐκόλαζον τὰ παῖδια τὰ ἐξορύττοντα ἀσπλάγχχνως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν νεοσσῶν. Ὡσαύτως δ' ἐπετρέπετο αὐτοῖς ν' ἀνθιστῶνται καὶ τοῖς ψηφίσμασι τοῦ δήμου. Εἶναι λοιπὸν θαυμαστόν, ὅτι ὁ ἐκ τῶν πάλαι χρόνων σωτὴρ οὗτος, ἢ ἐπὶ τοῦ πετράδους λόφου τοῦ Ἄρεως ἀκρόπολις αὕτη τῆς εὐσεβοῦς ἀγωγῆς ἀπὸ πολλοῦ δυσάρεστος τοῖς ἰσχυροῖς τῶν νέων Ἀθηῶν ἐγένετο; Αὐτὸς δ' ὁ Περικλῆς πρῶτος ἐτόλμησε νὰ καταφρονήσῃ τῆς ἱεράς ταύτης δυνάμεως, αὐτὸς τὰς προνομίας αὐτῆς ἐκόλουσε, τὸ ἀξίωμα αὐτῆς ἐμείωσε καὶ τὴν δυσάρεστον αὐτῆς ῥοπὴν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως ἐκάλυπεν. Ἀλλὰ δὴ, ὡς ἀπὸ τοῦ Ἀρείου πάγου τούτου τὰ ἔμπυρα βέλη τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν παλαιῶν αὐτῆς ναῶν ἐξετοξεύοντο, οὕτω καὶ νῦν λάθρα ἐκτοξεύονται ἐκεῖθεν τὰ κεχολωμένα βλέμματα τῶν Ἀρεοπαγιτῶν κύοντα ἀράς κατὰ τοῦ νέου ναοῦ τοῦ Περικλέους!» —

«Ἄλλ' ὁ πολὺς λαὸς στέργει τὸν Περικλέα,» εἶπεν αὖθις ὁ Σπαρτιάτης· «διότι πιστεύουσιν, ὅτι εἰλικρινῆς φίλος τοῦ δήμου εἶναι.»

«Δὲν ἐκλαμβάνω τὸν Περικλέα τοσοῦτον τὴν φύσιν ἀμβλύν,» ὑπέλαθεν ὁ Διοπεΐθης, «ὥστε ἀληθῆς φίλος τοῦ δήμου νὰ εἶναι. Ἄνῆρ ἔξοχος τὴν διάνοιαν οὐδέποτε εἶναι εἰλικρινῆς φίλος τοῦ δήμου. Διότι, πῶς θὰ ἰδύνατο ὁ τοιοῦτος ἄσμενος καὶ ἐκὼν τῆς ἀρχῆς, ἦν διὰ πολλῶν πόνων ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ ἄνου δήμου, νὰ καταστήσῃ αὖθις αὐτὸν κοινωνὸν καὶ νὰ βλέπῃ τὰς ἀρίστας αὐτοῦ ἐπιβολάς, τὰς καλλίστας ἐπιχειρήσεις κωλυομένας καὶ ταραττομένας ὑπὸ ἀμβλέων τὴν φύσιν ἀνθρώπων. Ὁ Περικλῆς κολακεύει, ὡς πάντες οὗτοι οἱ δημοτικοί, τὸν ὄχλον, ἵνα ὑπηρετικὸν αὐτὸν



τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐπιβολῶν καθιστῆ. Ἴσως δὲ τέλος θὰ ὑπολειφθῆ αὐτῶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ τοῦ Παρθενῶνος ὀπισθοδόμαφ χρυσοῦ θησαυροῦ τοσοῦτος χρυσός, ὅσος ἀναγκαῖος εἶναι εἰς κατασκευὴν χρυσοῦ στέμματος, ὅπερ ἐν τοῖς Παναθηναίοις ἐνάπιον τοῦ δήμου ἀθρόου καὶ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς θεοῦ τοῦ Φειδίου ἐπὶ τῆς ἰδίας κεφαλῆς θὰ ἐπιθῆ. Ἔστε ἔτοιμοι, ὦ Λακεδαιμόνιοι, νὰ προσκυνήσητε τὸν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν βασιλίδα Ἀσπασίαν προσφέροντες αὐτοῖς βῶλον λακωνικῆς γῆς καὶ ὕδριαν ὕδατος τοῦ Εὐρώτου!»

Ταῦτα δὲ λέγων ὁ ἱερεὺς μετεστράφη καὶ τὴν ὄψιν κύκλω μετήγαγεν.

«Ἀπέλθωμεν,» εἶπε πρὸς τὸν Σπαρτιάτην· «βλέπω ἄνδρας τινὰς πλησιάζοντας, οἵτινες προμετροῦσι τὸν χῶρον τῶν νέων Προπυλαίων. Θὰ καταμηνύσωσι βεβαίως ἐμοῦ, ὅτι συνωμοσίαν πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας χαλκεύω, ἐὰν ἴδωσιν ἡμᾶς συνδιαλεγομένους ἐνταῦθα.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως καὶ ταχέως ἐκρύβη μετὰ τοῦ ἐκ Σπάρτης ἀνδρὸς ὀπισθεν τῶν κίωνων τοῦ Ἐρεχθείου, ἔνθα ἀμφότεροι χρόνον ἔτι τινὰ παραμείναντες οἰκείως συνδιελέγοντο.

Ἡμέρας δὲ τινὰς μετὰ τὰ Παναθήναια ἡ μὲν Τελεσίπη ἐν εἰρηνικῇ ἀνθομολογίᾳ ἀπολιποῦσα τὸν Περικλέα κατέλιπε τὴν οἰκίαν τοῦ τέως συμβίου, ἡ δ' Ἀσπασία εἰσήχθη ἀντ' αὐτῆς ὡς δέσποινα.

Οὐχὶ δὲ τεταπεινωμένη κατέλιπε ἡ Τελεσίπη τὴν οἰκίαν τοῦ συμβίου, ἀλλ' ὑπερήφανον αἴρουσα τὴν κεφαλὴν· διότι εὐτυχία αὐτὴν ἀνέμενε, ἧς ἐκ γενετῆς μὲν ἀξίαν ἑαυτὴν ἐθεώρει, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα ἔτι νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι ἠδύνατο νὰ τύχῃ αὐτῆς. Οὐχ ἦττον ὅμως πάντοτε, ὡς ἄκις ἐρέμφετο τῷ Περικλεῖ ἔλεγεν ἀρχομένη καὶ καταλύουσα τὸν λόγον· «Ἠδυνάμην νὰ συνάψω γάμον πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα!»

“Ὅτε δ’ ὠρίμασεν ἤδη ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Περικλέους ἡ γνῶμη τῆς ἀποπομπῆς τῆς Τελεσίπτης, ἐσκοπεῖτο πάντως, ὅπως τὴν γνῶμην ταύτην θ’ ἀνεκοίνου τῇ τέως συμβίῳ, ἵνα ἀμβλύτερον καταστήσῃ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀλγεινὸν αἰσθημα, ὅπερ ἐν ἐκείνῃ θὰ ἐγεννᾶτο. Ἐνεθυμήθη δὲ τότε, ὅτι πολλάκις αὕτη περὶ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως λόγον ἐποιεῖτο. Ὡς δ’ ὁ τότε ἄρχων βασιλεὺς φίλος αὐτοῦ ἐτύγχανεν ὦν, πρὸς δὲ καὶ προβεβηκυίας πως ἡλικίας καὶ ἄγαμος πορευθεὶς πρὸς αὐτὸν ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, ἂν προὔτιθετο νὰ λάβῃ γυναῖκα. Ὁ δ’ ἄρχων βασιλεὺς ἀνὴρ πρᾶος καὶ ἐπεικῆς ὦν εἶπε πρὸς τὸν Περικλέα, ὅτι ἄσμενος θὰ συνῆπτε γάμον, ἂν ἀρμοδίαν νύμφην εὔρισκεν.

«Ἐπάρχει γυνὴ τις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «λίαν ἀρμόζουσά σοι. Εἶναι δ’ αὕτη αὐτὴ ἢ ἐμὴ γαμετὴ, ἣτις ἦττον μὲν φαδρὰ εἶναι, ἢ ὥστε πολιτικός, ὡς ἐγώ, πράγματα πολλὰ ἔχων νὰ δύνηται ἀναψυχὴν τινα παρ’ αὐτῇ νὰ εὐρίσκη, λίαν δ’ αὐστηρὰ καὶ σεμνοπρεπῆς, ὥστε νὰ δύνηται νὰ ἐλκύῃ σπουδαῖον ἄνδρα ἱερατικοῦ ἀξιώματος, ὡς σύ. Καὶ ἐγὼ μὲν μέλλω νὰ καταλίπω τὴν Τελεσίπτην, ἀλλὰ θὰ εὐδαιμονίζον ἐμαυτὸν, ἂν ἐγνώριζον, ὅτι ἐκ τῆς ἐμῆς οἰκίας ἐξερχομένη εἰς τὴν οἰκίαν ἀρμοδιωτέρου ἀνδρὸς μεταβαίνει, καὶ ὅτι ἐκεῖ, ἐνθα πορεύεται, θὰ εὔρη, ὅ,τι παρ’ ἐμοὶ ἐστερεῖτο.»

Καὶ ὁ μὲν ἄρχων βασιλεὺς ἐξέλαβε τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους τοσοῦτον σπουδαίους, ὅσον σπουδαίως καὶ ὁ Περικλῆς αὐτοὺς ἔλεγεν, εἶχε δὲ ν’ ἀντείπῃ τι, ὅπερ ὄκνον αὐτῷ παρεῖχεν, ὅτι δήλα δὴ ὁ ἄρχων βασιλεὺς ἄφειλε πάντοτε παρθένον νὰ νυμφεύηται. Ἄλλ’ ὁ Περικλῆς διεσκέδασε τὸν ὄκνον τοῦτον ὑποσχόμενος, ὅτι πᾶσαν τὴν ἐπὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἰσχὸν αὐτοῦ μεταχειριζόμενος θὰ πράξῃ τὸ πᾶν, ἵνα μὴ τιμωρήσῃται οὗτος τὸν περιφρονητὴν τοῦ παλαιοῦ ἔθους. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἔδωκεν αὐτῷ πίστιν ὁ ἄρχων τέλος, ὅτι

προθύμως θά εισαγάγη τὴν τὸν πρότερον σύμβιον καταλείπουσαν Τελεσίπην ὡς γαμετὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Ὁ Περικλῆς λοιπὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἀνεκοίνωσε τῇ Τελεσίπῃ καὶ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ν' ἀποπέμψῃ αὐτὴν καὶ τὴν τοῦ ἄρχοντος βασιλέως νὰ παραλάβῃ αὐτήν.

Ἦκουσε δὲ ταῦτα ἡ Τελεσίπῃ ψυχρὰ καὶ ἄφωνος καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ἄλλ', ὡς ἐκεῖ προσέβλεψε τοὺς δύο υἱούς, οὓς ᾤφειλε νῦν νὰ καταλίπῃ, ἐνηγκαλίσαστο αὐτοὺς καὶ δάκρυα ἐρρύησαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν. Διότι ἐνθυμηθεῖσα, ὅτι καὶ τῷ Ἰππονίκῳ τέκνα ἔτεκεν, ἀλλ', ὅτι ἀπεδίωξεν αὐτὴν ἐκείνος καὶ ὅτι ἐδέησε νὰ καταλίπῃ τὰ ἐκ τοῦ κόλπου αὐτῆς γεννηθέντα, εἶτα δ', ὅτι καὶ τῷ Περικλεῖ τέκνα ἔτεκεν, ἀλλ', ὅτι καὶ ταῦτα νῦν ᾤφειλε νὰ καταλίπῃ φεύγουσα καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ ἀκολουθοῦσα, ἤσθετο ἑαυτὴν ἄδικα πάσχουσαν καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ οὔσαν, ἅτε ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν διακομένη . . .

Ἄλλ' ἡ γνώμη, ὅτι γαμετὴ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως τέλος γίγνεται, θασίλεια! ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἰδίας φιλοδοξίας πληροῦται! ἡ εὐτυχία, ἣν ἀπολεσθεῖσαν ἐνόμιζε καὶ τέλος νῦν εὑρίσκειν! . . . Ἀληθῶς μόνῃ ἡ διακομένη γυνὴ εὑρίσκειν ἐν τούτοις ἀμοιβήν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ μήτηρ: Ἐκ τούτου, καίπερ ὡς ἀνόητος γυνὴ ὑπερηφανευομένη, ἤσθάνετο ὅμως πάντοτε τοὺς δικαίους παλμοὺς τῆς ἀδιαλλάκτου μητρικῆς ψυχῆς.

Ἄλλ', ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἡ Τελεσίπῃ μέλλουσα νὰ καταλίπῃ τὴν οἰκίαν τοῦ συμβίου αὐτῆς ἐφίλησε τὸ μέτωπον τῶν τέκνων τελευταῖον ὡς καταλείπουσα αὐτὰ διὰ παντός, κατελήφθη αἴφνης ὁ Περικλῆς ὑπὸ παραδόξου τινὸς αἰσθήματος. Κατενόησε δηλαδὴ, ὅτι δὲν δύναται τις νὰ διαρρήξῃ δεσμόν, ὃς ποτε συνέδεσεν ἀλλήλας δύο ἀνθρώπινος ψυχᾶς, ἐὰν μὴ χυθῶσι σταγόνες τινὲς τοῦ αἵματος τῆς καρδίας!

Διότι ἡ Τελεσίπη ἦτο ἡ μήτηρ τῶν τέκνων, ἅτινα τοὺς χαρακτήρας, τὰ ἴχνη τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως ἔφερον. Πῶς δύναται δὲ γυνὴ τεκοῦσα ἀνδρὶ τινι τέκνα φέροντα τοὺς χαρακτήρας τοῦ ἰδίου αὐτοῦ προσώπου νὰ μὴ εἶναι αὐτῶ πάντοτε σεβαστῆ, ἱερά; Ἀπὸ τοῦ μετώπου δὲ τῶν τέκνων τῆς Τελεσίπης ἀπέλαμπεν ἡ σφραγὶς τῆς ἀχράντου μητρικῆς τιμῆς καὶ τὴν κληρονομίαν ταύτην φεύγουσα κατέλειπεν ἐκείνη τοῖς τέκνοις καὶ τῷ ἀνδρὶ. Ὁ Περικλῆς δὲ καλῶς τοῦτο κατενόησεν, ὅτε ἡ Τελεσίπη τὴν οἰκίαν κατέλειπεν.

Καὶ πρότερον μὲν εἶχεν ἀπαλλαγεῖς αὐτῆς μετὰ ψυχρὰν καὶ σπουδαίαν δεξίωσιν, ἀλλὰ νῦν ἐδράζατο καὶ αὖθις τῆς χειρὸς τῆς γυναικός, ἢ τέκνα αὐτῶ ἔτεκε, καὶ δάκρυον κατέβρευσεν ἐπ' αὐτῆς. Καὶ ὅτε δ' ἡ Τελεσίπη πρὸ πολλοῦ ἤδη μακρὰν ἦτο, ὁ Περικλῆς ἴστατο ἔτι σύννους ἐκεῖ προσέχων τὸν νοῦν ζητήματί τινι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἡ σοφία τῶν ἀνθρώπων οὐδέποτε ἔλυσεν . . .

Διότι θαυμασίως καὶ διὰ παντὸς ἀλύτως ἐπαλλάττουσι τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δίκαια τῶν ἀνθρώπων . . .

Ὁ κύβος δ' ὁ περὶ τῶν τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ γάμου αὐτοῦ ἀνεβρίφθη.

Ἄλλ' ἡ μεταβολὴ τοῦ οἰκειακοῦ αὐτοῦ βίου διττὴν εἶχε τὴν ὄψιν, ὡς πάντα τὰ τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνοντα. Μετὰ τὴν τῆς Τελεσίπης δῆλα δὴ λυπηρὰν ἀπέλευσιν ἐπῆλθεν ἡ φαιδρὰ εἰσέλασις τῆς Ἀσπασίας. Ἡ εἰσοδος δ' αὐτῆς διεσκέδασεν ἡμέρα τὴν ἐπὶ τοῦ σύννου μετώπου τοῦ Περικλέους σκιὰν καὶ κατεσκέδασε φῶς καὶ λαμπρότητα καὶ εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς οἰκίας. Διότι μετὰ τῆς Ἀσπασίας εἰσῆλθον πάντες οἱ μειδιῶντες δαίμονες τοῦ ἔαρος καὶ μυρίπνοους ἀναψυκτικῆ αὔρα προσπνεύσασα ἐκάθηρε τὸν τέως πνιγερὸν ἀέρα τῆς οἰκίας.

Οἱ παλαιοὶ δὲ σεμνοὶ ἐφέστιοι θεοὶ ἀπῆλθον μετὰ τῆς

Τελεσίπτης και ἄλλους ἢ Ἀσπασία εἰσεκόμισε. Διότι ἐν τῷ περιτύλῳ ἔστησε τὸν χαρᾶς πρόξενον Διόνυσον και τὴν φιλομειδῆ Ἀφροδίτην και τὸν εὐδόστρυχον, λαμπρὸν πάτριον θεὸν τῶν φαειρῶν Ἰώνων, τὸν βελεσσιχαρῆ και λυρογηθῆ χορηγὸν τῆς τῶν Μουσῶν χορείας Ἀπόλλωνα. Καὶ αἱ Χάριτες δὲ νῦν παρίσταντο παρὰ τῷ βαμῷ τῆς οἰκίας, ἐν ᾧ πολὺν χρόνον ἢ προσήκουσα αὐταῖς θυσία ἀπηγορεύετο.

Τὸ ἀπανταχοῦ δὲ τῆ Ἀσπασία ἀκολουθοῦν πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ εἰσήλθε μετ' αὐτῆς και εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους και ἐντὸς βραχείος χρόνου ἢ οἰκία αὕτη μεταμορφωθείσα φαειρᾶν και χαρίεσσαν ὄψιν ἔλαβε. Διότι οὐδὲν ἄμορφον, οὐδὲν ἀνελεύθερον ἠνείχετο περὶ ἑαυτὴν ἢ Ἀσπασία. Ὅ,τι δ' οὐδενὸς ἐλέους ἐτύγγανε παρὰ τῶν τοῦ κάλλους ἐμπεύρων αὐτῆς ὀφθαλμῶν, ἔπρεπε νὰ ἐκβληθῆ, και τὸ κάλλος ἐκηρύχθη ὡς ὁ μέγιστος νόμος και ἐν τῇ οἰκιακῇ ἐστία. Τεχνιτῶν δὲ χεῖρες ἔπρεπε νὰ κοσμήσωσι τοὺς τοίχους τῶν δωματίων διὰ χαρίεσσῶν εἰκόνων και ἐκ τῶν χειρῶν τῶν καλλιτεχνῶν ἔδει νὰ προέρχεται οὐ μόνον πᾶν ὅ,τι κοσμεῖ και καλλύνει τὸν βίον, ἀλλὰ και ὅ,τι ταῖς καθ' ἡμέραν ἀνάγκαις χρήσιμον ἠδύνατο νὰ εἶναι.

Και τέως μὲν ἦσαν λιτὰ πάντα τὰ κατὰ τὸν οἶκον τοῦ Περικλέους, ἀλλ' ἢ λιτότης αὕτη ἀπῆρσκε νῦν και αὐτῷ τῷ Περικλεῖ. Διότι οὐδὲν ἀσμενέστερον τῷ ἐρῶντι τῆς, ὡς οἶόν τε, ἐπιχάριτος διακοσμήσεως τῆς διατριβῆς τῆς ἐρωμένης. Καὶ πρὸς ἴδιαν μὲν αὐτοῦ χαρὰν οὐδεὶς κοσμεῖ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ χάριν τῆς φίλης γυναικὸς και ὁ φιλάργυρος ἄσωτος ἀποδεικνύεται. Διὸ ἄσμενος συνήργει ὁ Περικλῆς τῇ φίλῃ Ἀσπασία, ἵν' ἀποδείξῃ τὴν ἔδραν τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ ναὸν τοῦ κάλλους.

Τὴν δ' ἴδιαν τῇ γυναικὶ λεπτὴν αἰσθησιν παντός, ὅ,τι εὐάρεστον τῇ ὀράσει, ὅ,τι πρέπον, ὅ,τι σύμμετρον, ἦν ἐν τῇ



περιβολῇ, ἐν τῷ καλλωπισμῷ αἱ γυναῖκες ἐπιδεικνύουσι, κατεῖχεν ἡ Ἀσπασία ἐν τοσοῦτῳ θαυμαστῷ μέτρῳ, ὥστε ὁ Περικλῆς ἠσθάνετο ἑαυτὸν ὑπὸ τὸ κράτος μαγίσσης εὕρισκόμενον καὶ ἐδεῖτο τῆς φίλης γυναικὸς νὰ μὴ μεταμορφώσῃ καὶ αὐτὸν, ὡς πάντα τὰ περὶ αὐτόν. Ἄλλ' ἀληθῶς ἦτο ἤδη μεταμεμορφωμένος. Καὶ θηλυδρίας μὲν οὐδέποτε ἀπέβη, ἀλλὰ νέα τις αἰσθησις τέως τέλεον καθεύδουσα διηγέρθη ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀπαύστως ἐργαζομένου ἀνδρός. Διότι ἡ φίλη, ἡ μᾶλλον ὁ ἔρωσ ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν ταῖς αἰσθήσεσιν ἀρεστὴν καὶ οὐχὶ ὅλως καταφρονητέαν ποιητικὴν ἀξίαν πραγμάτων τινῶν, ἧν τέως ἡμέλει. Οὕτω πρότερον μὲν οὐδεμίαν ἀξίαν ἔνεμε τοῖς μαργαρίταις καὶ ταῖς ἄλλαις πολυτίμοις λίθοις, ἀλλὰ νῦν ἐθεᾶτο ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν γλυπτὴν λίθον, ἣτις ἀπὸ χρυσοῦ τινος ψελίου ἐπὶ τῷ λειριόεντι χρωτὶ τοῦ βραχίονός τῆς ἐρωμένης ἀπῆστραπτε καὶ ἐβυθίζετο εἰς τὸ ποικίλον σπινθηροπομπὸν φῶς αὐτῆς, ὡς εἰς θαυμαστὸν τι φαινόμενον. Ὁσαύτως δὲ πρότερον μὲν οὐδεμίαν ἀξίαν ἔνεμε τοῖς εὐόσμοις μύροις καὶ ταῖς ἄλλαις εὐωδίαις, ἀλλὰ νῦν ἠσθάνετο πᾶσαν λεπτὴν εὐώδη αὔραν, ἣς ἀπὸ τῆς φίλης ἀποπνεούσης ἀσφραίνετο, καὶ πρὸς ἐκάστην εὐωδίαν ἠσθάνετο ἐν τῇ ψυχῇ ἀνάλογόν τινα νέαν ἡδεῖαν μέθην διεγειρομένην. Καὶ τῶν χρωμάτων δὲ τὴν χάριν οὐδόλως ἠσθάνετο πρότερον, ἢ ἴσως ἐνίστε μικρὰν μόνον τέρψιν, ἣς μόλις συνείδησιν ἐλάμβανεν, ἀλλὰ νῦν; Ὅποιαν ζωὴν εἶχεν, ὅποσον μαγευτικὸν ἐφαίνετο τὸ πυρρόν, τὸ φλογοειδὲς ζανθόν, τὸ θελκτικὸν κυανοῦν, τὸ ἐπίχαρι πράσινον, ὅσακις περιέκλυζον τὸ σῶμα τῆς ἐρωμένης, ἢ ὅσακις τὴν λευκότητα τοῦ ῥοδίνου καὶ ἀνθηροτάτου αὐτῆς σώματος ἐξῆλλον.

Καὶ ἀληθῶς μὲν ὁ δεσμός τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης προθυμίας δύναται μακρὸν χρόνον δύο ψυχὰς νὰ συνενώσῃ καὶ λίαν εὐδαίμονας ν' ἀποδείξῃ, ἀλλ' ὁ δεσμός, δι' οὗ ὁ

Υμέναιος αὐτὰς περιβάλλει, παρέχει αὐταῖς νέαν, ἄγνωστον τέως εὐδαιμονίαν. Καὶ ὁ γάμος δ', ὡς ὁ ἔρωσ, ἔχει ἴδιόν τινα μῆνα τοῦ μέλιτος. Καὶ ἴσως μὲν ὁ καθ' ἡμέραν φόβος τῆς ἀπωλείας καὶ ἡ ἐλπίς τῆς ἀνευρέσεως παρέχει ἰδίαν τινα χάριν τῷ μῆνι τοῦ μέλιτος τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ ἡ αἰσθησις, ὅτι ἔχει τις τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν πάντοτε παρ' ἑαυτῷ, εἶναι ἐπίφθονος. Ὁ κακίζων ἄρα τὸν γάμον δὲν ἔλαβεν ἀληθῆ αἰσθησιν τοῦ ἔρωτος.

Ἐκάστη δ' ὥρα τῆς ἡμέρας παρεῖχε νῦν τῷ Περικλεῖ ἰδίαν τινα ἡδονήν, ἰδίαν τινα λαμπρότητα, ἴδιόν τι ἄνθος. Πάντοτε δὲ τὸ πᾶν ἦτο ἡ Ἀσπασία, ἀλλ' ὅμως ἐν ἐκάστη ὥρᾳ ἐφαίνετο αὐτῷ αὕτη ἀλλοία, τῆς μὲν πρωΐας, ὡς ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἥως, τῆς δ' ἐσπέρας, ὡς ἡ Σελήνη, γλυκὺν ὕπνον εἰς τὰ βλέφαρα αὐτῷ ἐνσταλάζουσα, τὴν δ' ἡμέραν, ὡς ἡ Ἥβη ἢ προσφέρουσα αὐτῷ τὴν κύλικα τῆς ζωῆς. Ἦτο δ' ἡ Ἥρα τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἀλλ' ἡ Ἥρα αὕτη οὐδέποτε ἤρχετο εἰς ἀνάγκην νὰ δανεισθῆ τὸν χρυσοῦν κεστὸν παρὰ τῆς χρυσῆς Ἀφροδίτης. Παρὰ ταῦτα δ' ἐνίοτε ἐφαίνετο αὐτῷ σεβαστή, ὡς μήτηρ, καὶ ἄλλοτε ἐκ τοῦ ἐναντίου ἠσθάνετο τὴν στοργήν, ἣν τις πρὸς τὰ τέκνα αἰσθάνεται.

Ἄν δὲ τὰ ἄψυχα κοσμήματα, αἱ πολύτιμοι λίθοι, οἱ μαργαρίται, τὰ μύρα, τὰ λαμπρὰ χρώματα διὰ τοῦ ἔρωτος νέαν χάριν περιβάλλονται καὶ νέαν αἰσθησιν ἀνέλπιστον ἐν τῷ ἐράντι διεγείρουσιν, ὅποιαν νέαν ζωὴν, ὅποιαν γοητείαν παρέχει ἡ ποίησις, ἢ μουσικὴ τῇ ψυχῇ τῶν ἐράντων! Ὁπόσιν πληθὺν καὶ ὅποιαν ποικιλίαν χάριτος καὶ ἡδονῆς ἢ μάγισσα Ἀσπασία ἐμπείρως ἤντλει ἐκ τούτων τῶν πηγῶν καὶ προσέφερεν!

Ὅσακις δ' ἡ Ἀσπασία ἐψαλλε τῷ Περικλεῖ ἄσμα τι πρὸς τὴν λύραν, ἢ ἀνεγίνωσκε τι αὐτῷ, ὡς ἄλλοτε ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τῷ Φιλάμμονι, ἐκ τινος κυλινδρικοῦ βιβλίου, τότε

ἠγγόνει ὁ Περικλῆς, ὅτι αὐτὸν μᾶλλον κατεκίλει, ὅτε αὐτὴ φλογοφόρους τὰς παρειὰς ἔχουσα διελύετο εἰς τὸ πῦρ τῆς ἰδίας τέχνης, ἢ τῆς τοῦ ποιητοῦ, ὃν ἀνεγίγνωσκεν, ἢ ὅτε φαιδρὰ καὶ εὐτράπελος διακόπτουσα συνεχῶς τὸ ἥσμα, ἢ τὴν ἀνάγνωσιν παιδικῶς ἐστάμυλλεν, ἢ περιττὰς ἐρωτικὰς ἐρωτήσεις ἐποιεῖτο, ἢ ἐπιχαρίτως ἔπαιζεν . . .

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Ἀθηναῖοι ὡς μὴ εὐρίσκοντες ἄνεσιν καὶ διατριβὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ διέτριβον ἔξω. Ἄλλ' ὁ Περικλῆς εὕρισκεν εὐάρεστον τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ διατριβήν.

Ὅτι δ' ὁ Ξάνθιππος καὶ ὁ Πάραλος, οἱ υἱοὶ τοῦ Περικλέους, οὐχὶ τῆς Ἀσπασίας τέκνα ἦσαν, ἐκ τούτου ὠφελεῖτο ἢ ἐκ τοῦ γάμου εὐδαιμονία τοῦ Περικλέους, ὅς δὲν ἐκινδύνευε νὰ μερίζηται τὸν ἔρωτα τῆς Ἀσπασίας πρὸς αὐτούς.

Ἄν δ' ἐνελείπετο τι τῇ εὐδαιμονίᾳ τῶν δύο, τοῦτο ἦτο ἴσως ἡ παντελὴς συνείδησις αὐτῆς. Διότι οὐχὶ οἱ εὐδαιμονες αὐτοί, ἀλλ' οἱ στερούμενοι κατανοοῦσι τέλεον τὴν εὐδαιμονίαν τῶν εὐδαιμόνων. Διὰ τοῦτο δ' ἐξ εὐμενείας οἱ θεοὶ ἐγγέουσι καὶ σταγόνα τινὰ ἀφινθίου εἰς τὴν κύλικα τῆς χαρᾶς. Διότι μόνην τὴν ἀναθολουμένην, ἢ τὴν ἐπισηφαλὴ εὐδαιμονίαν αἰσθάνεται τις.

Παρεῖχε δ' ὁ ἐξ ἔρωτος γάμος τοῦ Περικλέους ἀφορμὴν πολλῶν λόγων τοῖς Ἀθηναίοις. Διότι καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν ταῖς στοαῖς καὶ ἐν ταῖς παλαίστρας καὶ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς κουρείοις τῶν Ἀθηνῶν λόγος πολὺς ἐγίγνετο περὶ τούτου, ὅτι ὁ Περικλῆς, ὁσάκις ἐξήρχετο τῆς οἰκίας, ἢ εἰσῆρχετο, ἠσπάζετο καὶ κατεφίλει τὴν Ἀσπασίαν. Ἄνθρωπος ἔρων τῆς συμβίου!

Πολλὰ δ' ἐλέγοντο καὶ περὶ τῶν λευκῶν Σικυωνίων ἵππων καὶ τοῦ λαμπροῦ ὀχήματος, ἐφ' οὗ ὄχουμένη ἢ νέα γαμετὴ τοῦ Περικλέους τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ἐνίστε διέτρεχε. Πολλὰ δ' ὠσαύτως ἐλέγοντο περὶ τῶν μεταβολῶν,

ἄς ἢ ἄλλοτε ἀπέριττος οἰκία τοῦ Περικλέους ὑπέστη. Πολλὰ δ' ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν νέων μεγαλοπρεπῶν τοιχογραφιῶν τῶν κοσμουσῶν νῦν τὴν οἰκίαν, καὶ δὴ περὶ τῆς εἰκόνας τῆς παριστάσης τὴν τῶν Ἐρώτων λεηλασίαν τοῦ Ὀλύμπου. Κεκοσμημένοι δὴλα δὴ διὰ τῆς λείας οἱ Ἐρωτες καὶ ὀλολύζοντες χαρᾷ παρίσταντο φεύγοντες καὶ ἀποκομίζοντες ὁ μὲν τὸν κεραυνὸν τοῦ Κρονίδου, ὁ δὲ τὸ τόξον τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ δὲ τὸ κράνος καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἄρεως, ὁ δὲ τὸ γογγῶδες ὄπλον τοῦ Ἡρακλέους, τὸν θύρσον τοῦ Βάχου, τὰς λαμπάδας τῆς Ἀρτέμιδος, τὰ πτερωτὰ ὑποδήματα τοῦ Ἑρμοῦ!

Ὁσαύτως δ' ἔλεγον, ὅτι ἡ Ἀσπασία συνέγραφε τοὺς λόγους, οὗς ὁ Περικλῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἔλεγεν. Ὁ δὲ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος, ὁ αἰείποτε ἐγκωμιαζόμενος ῥήτωρ, ἠνείχετο τοῦτο μειδιῶν καὶ ἀμολόγει, ὅτι τοὺς μᾶλλον ἐπιτυχεῖς λόγους τῇ ἐπιπνοίᾳ τῆς Ἀσπασίας ᾤφειλεν. Ἐκέκτητο δ' ὄντως ἡ Ἀσπασία τὴν μαγείαν εὐρύθμου, ῥέοντος καὶ εὐσυντάκτου λόγου, οἷαν τις παρὰ ταῖς γυναῖξιν ἐνίοτε εὐρίσκει, καὶ τὸν ἐπιχαριώτατον, ὡς ἀπ' ἀργύρου φθόγγον, καὶ ἐκ τούτου αἰσθησὶν παρεῖχε μεγάλου ῥήτορος, παρ' οὗ πολλά τις ἠδύνατο νὰ διδαχθῇ.

Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἔλεγον πολλοὶ καὶ δὴ τῶν τοῦ ὄχλου, ὅτι ἡ Ἀσπασία παρήγε τὸν Περικλέα πείθουσα νὰ ὀρέγηται τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς. Ἐλεγον δ', ὅτι οὐδόλως ἠβελε νὰ ὑπολειφθῇ τῆς πατριώτιδος Θαργηλίας, ἣτις εἶχε κατορθώσασα γαμετὴ βασιλέως νὰ γένηται.

Τῆς δὲ χορείας τῶν λογοποιῶν τούτων ἡγεμὼν ἐν Ἀθήναις ἦτο πάντοτε ἡ σεμνὴ Ἑλπινίκη, ἣν εὐστόχως ἠδύνατό τις ν' ἀποκαλέσῃ τὸ ζῶν καὶ κινούμενον χρονικὸν τῆς οἰκίας τοῦ Περικλέους. Ἐκ τῆς Ἑλπινίκης δ' εἶχε τὴν ἀρχὴν ὁ λόγος, ὅτι ὁ Περικλῆς ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας, ἢ εἰσερχόμενος

ἠσπάζετο τὴν γυναῖκα, αὐτὴ ἐγίγνωσκε καλῶς, ὅπως διέκειτο πρὸς τὰ τέκνα τοῦ Περικλέους ἢ Ἀσπασία καὶ πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην.

Διηγεῖτο δ', ὅτι ἡ Ἀσπασία οὐδεμίαν στοργὴν ἠσθάνετο πρὸς τὸν Πάραλον καὶ τὸν Ξάνθιππον, ὅτι οὐδαμῶς ἐπεμελεῖτο αὐτῶν, ὅτι αὐτοὺς μὲν ἐπέτρεπε τῇ φροντίδι τοῦ παιδαγωγοῦ, μόνον δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην ὡς μήτηρ ἐθεράπευε καὶ τρυφερῶς μετεχειρίζετο, καὶ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου ὑπὸ τὴν θεραπείαν αὐτῆς θηλυδρίας καὶ τι χεῖρον ἀπεδευκνύετο.

Καὶ τί θαυμαστόν, ἂν ἡ Ἀσπασία τοῦ εὐφροεστάτου τροφίμου τοῦ Περικλέους ὑπερήσπιζε κατὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, οἵτινες τὸν τύπον μὲν τοῦ πατρὸς ἐν τῷ προσώπῳ ἔφερον, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν ἀντεκμάγματα τῆς μητρὸς Τελεσίππης ἦσαν;

Παρὰ τὸν Ἀλκιβιάδην δὲ καὶ Πάραλον καὶ Ξάνθιππον ἐξετρέφετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους καὶ ἕτερόν τι παιδίον, ὅπερ δὲν κατελέγετο μὲν εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Περικλέους, ἀλλ' οὐδ' εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ. Περίεργα δ' ἦσαν τὰ κατὰ τὸ παιδίον τοῦτο, ὅπερ ὁ Περικλῆς ἐκ τοῦ κατὰ τῶν Σαμίων πολέμου εἰς Ἀθήνας μεθ' ἑαυτοῦ εἶχε κομίσας. Περὶ τοῦ γένους διῆλα δὴ αὐτοῦ οὐδὲν ἕτερον γνωστὸν ἦτο, ἢ ὅτι Θρακικοῦ τινος, ἢ Σκυθικοῦ, ἢ ἄλλου τινὸς βασιλέως λαοῦ τινος τῶν πρὸς Ἄρκτον υἱὸς ἦτο καὶ ὅτι πολέμοι ἀπαγαγόντες αὐτὸ παιδίον ἔτι ὄν ὡς δούλον ἐπώλησαν. Εὖρε δ' αὐτὸ ὁ Περικλῆς ἐν Σάμῳ καὶ συγκινηθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης καὶ τοῦ παραδόξου ἦθους ἠγόρασε καὶ ἐκόμισεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνέτρεφεν αὐτὸ μετὰ τῶν υἱῶν. Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ παιδίον Μανῆς. Καὶ ὁ μὲν τύπος τῆς μορφῆς αὐτοῦ πολὺ ὑπελείπετο τῆς λεπτότητος καὶ εὐγενείας τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, ἢ μᾶλλον ὁμοίαζε μὲν πῶς πρὸς τὸν τύπον τῶν ὁμοφύλων, τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ Σκυθικῶν μισθοφόρων, ἀλλ' ἡ ξανθὴ καλὴ κόμη, οἱ λάμποντες ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ λευκότης τοῦ χρωτὸς



διάφορον αὐτὸ ἐκείνων ἀπεδείκνυον. Ἦτο δὲ σιγηλὸν καὶ σύννουον παιδίον ὁ Μανῆς καὶ ἐφαίνετο παραδόξως διατιθέμενος ὑπὸ πολλῶν πραγμάτων.

Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐπειράτο μὲν νὰ παραγάγῃ τὸ παιδίον μεταδίδων αὐτῷ τῆς ἐρασμίας αὐτοῦ ἀκολασίας, ἀλλὰ δὲν κατάρθου τοῦτο. Διότι ὁ Μανῆς ἄσμενος μόνος ἔμενε καὶ δὲν προῦδιδε μὲν ἔκτακτόν τινα εὐφυΐαν, ἀλλὰ μετὰ ζήλου ἠσχολεῖτο περὶ πάντα τὰ μαθήματα, ἅτινα κοινῇ μετὰ τῶν τέκνων τοῦ Περικλέους ἐδιδάσκετο. Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς στοργὴν ἠσθάνετο πρὸς τὸν παῖδα, ἡ δ' Ἀσπασία ἐθεώρει αὐτὸν παράδοξον καὶ ὁ νέος Ἀλκιβιάδης αὐτοῦ ἐστοχάζετο πάντοτε σκώπτων καὶ χλευάζων.

Ὅτι δ' ἡ οἰκία τοῦ Περικλέους προσιτωτέρα νῦν τοῖς φίλοις, ἢ πρότερον ἦτο καὶ ὅτι ἡ Ἀσπασία παρὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀτθίδων ἐπίτηδες μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκοινώνει τῶν διαλόγων τῶν ἀνδρῶν, τοῦτο οὐδόλως ἐβλαπτε τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν. Διότι τῇ εὐτυχίᾳ τῶν ἐρωμένων ὡς ἄρτυμά τι τοῦτο φαίνεται, ὅταν χρόνον τινὰ ἐν ὁμιλίᾳ πρὸς ἄλλους χωρίζωνται, εἴτα δ' ἀθις τρισόλβιοι ἐπανευρίσκωσιν ἀλλήλους.

Ἐκ τῶν προτέρων δὲ φίλων τοῦ Περικλέους ὁ μὲν Ἀναξαγόρας ἡμελήθη. Παρηγκωνίσαστο δ' αὐτὸν ὁ ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας εὐνοούμενος περιφανῆς Πρωταγόρας, ὄν ἡ νέα, ἐλευθέρα προλήψεων καὶ εὐθαρσῶς προβαίνουσα περὶ τῶν ἀνθρωπίνων θεωρία ἐξαιρετον σύμμαχον τῆς Μιλησίας εἶχεν ἀποδείξασα. Λίαν δὲ σπανίως ἐφαίνετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους ὁ ποιητὴς τῆς Ἀντιγόνης, εἴτε διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῷ λεπτότητα περὶ τοὺς τρόπους, ἵνα μὴ ἀναβρίπτῃ τὴν γνωστὴν αὐτῷ ζηλοτυπίαν τοῦ φίλου, εἴτε, διότι εὕρισκεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἄκαυρόν τι αὐξανόμενον αἶσθημα, ὅπερ ὤφειλε νὰ καταπόλεμήσῃ, εἴτε διότι ἔτερα τις ἐπίχαρις γυνὴ κυριεύσασα ἀπέσπα αὐτὸν τῶν φίλων. Ἄλλ' οὐδόλως

ἀπίθανον φαίνεται, ὅτι πάντες οὗτοι οἱ λόγοι συνήρουν εἰς τοῦτο . . .

Ὅσα δὲ σπανιώτερον ἐφαίνετο ὁ φαειρὸς Σοφοκλῆς, τοσοῦτω συχνότερον ἐπεζήτει τὴν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ὁμιλίαν ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς τραγικῆς τέχνης, ὁ σκυθρωπὸς Εὐριπίδης. Μετ' αὐτοῦ δ' ἤρχετο καὶ ὁ πιστὸς παραμεινας Σακράτης. Τὸν δὲ Φειδίαν τὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἠνάγκαζον ἐνίοτε νὰ ἔρχηται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους καὶ ἡ Ἀσπασία ἔβλεπεν ἀσμένως, ὅτι δὲν ἔφευγε τὴν πρὸς αὐτὴν ὁμιλίαν. Δι' ὃ ἐπεδεικνύετο πάντοτε λίαν ἐρασμία πρὸς αὐτὸν στοχαζομένη τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἤθους καὶ πάντοτε ἐπανήρχετο εἰς τὸν περὶ τῆς Λημνίας θεοῦ λόγον. Ὁργίζετο δὲ πολλάκις κατὰ τὸν διάλογον καὶ δὴ καὶ ἐχαλέπαινεν. Ἐλεγε δὲ πάντοτε ἡ Ἀσπασία, ὅτι ὁ Φειδίας ἴστατο ἐπὶ σχιστῆς τινος ὁδοῦ καὶ ἤλπιζεν, ὅτι μεγάλην ῥοπήν θὰ εἶχε αὐτὴ πρὸς τὴν ὁδόν, ἐφ' ἣν ἐκεῖνος θὰ ἐτρέπετο. Ἐκ τούτου ἐσκοπεῖτο πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα καταπολεμήσῃ τὸ ἀμετάτρεπτον τῶν περὶ τῆς τέχνης θεωριῶν αὐτοῦ.

Συχνὰ δὲ ἐπαναλαμβάνουσα ἐμέμφετο αὐτῷ, ὅτι ἀπηζίου νὰ ἐπιτρέψῃ ὡς καλλιτέχνης τῇ χάριτι τῆς φυσικῆς θηλότητος νὰ ἐνεργῇ, ὡς ἔδει, ἐν αὐτῷ.

Καὶ ὄντως ὁ Φειδίας κατεφρόνει τῶν παραδειγμάτων. Διότι φέρων ἐν ἑαυτῷ τὰς τελείας ἰδέας πάντων τῶν καλῶν τύπων, ἔστρεφε τὸ τεχνικὸν αὐτοῦ βλέμμα πάντοτε μάλιστα ἐπὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ψυχὴν καί, ὅσα ἡ ἡλικία προῦβαινε, τοσοῦτω μᾶλλον ἐθάῤῥει τῇ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ. Ἐθεῶρει δ' ἀνάξιον ἑαυτοῦ τὴν ἄμεσον ἀλήθειαν ἀτεχνῶς εἰς τὸν λίθον, ἢ τὸν χαλκὸν νὰ μετενέγκῃ. Ἀλλὰ τοῦτο κυρίως ἀπῆτει ἡ Ἀσπασία.

Ὅς δὲ ποτε μετὰ νέον σπουδαῖον περὶ τούτου πρὸς τὸν Φειδίαν διάλογον οὗτος ἀπηλλάγη, εἶπε μειδιῶν ὁ Περικλῆς·

«Μοι φαίνεται, ὅτι διὰ πολλῆς ὀργῆς ἔχεις τὸν Φειδίαν ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἀρνεῖται νὰ μάθῃ τι ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς χαριέσσης καθ' ὑπόστασιν οὐσίας!»

«Ναί,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «διότι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὑποτυποῦται μόνον τὸ ἰδανικὸν ἀσυνειδήτου τινός, ἵνα εἶπω οὕτω, καὶ σπουδαίου κάλλους. Ἀλλὰ καιρὸς νῦν νὰ μὴ καταφρονῇ πλέον τῆς τελείας ἀληθοῦς χάριτος τῶν καθ' ὑπόστασιν ὄντων, ἀλλὰ ν' ἀντλή ἐξ αὐτῆς.»

«Ἄλλ' ἐπὶ τίνα γυναῖκα θὰ κελεύσης αὐτὸν νὰ τραπῇ;» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἴν' ἀντλήσῃ τὴν ἐντελῆ ταύτην καὶ ἐφ' ἑαυτῇ εὐφραينوμένην χάριν ἐξ αὐτῆς, ὡς τῆς εἰλικρινεστάτης πηγῆς; Ἐπειδὴ δὲ τὴν μὲν ὀμηρικὴν Ἑλένην δὲν δύναται νὰ ἀνακομίσῃ δι' ἐπαδοῦ τινος ὁ Φειδίας ἐκ τοῦ Ἰδίου, κατὰ τὴν ὁμολογίαν δὲ πάντων ἡ καλλίστη πασῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι γυναικῶν τό γε νῦν σὺ αὐτὴ εἶσαι, ἐπιθυμῶ νὰ μάθω, ὁποῖαν ἀπόκρισιν παρὰ σοῦ θὰ λάβῃ ὁ Φειδίας, ἐάν ποτε ἐρωτήσῃ ἐπὶ τίνα γυναῖκα κατὰ τὴν γνώμην σου πρέπει νὰ τραπῇ;»

«Θὰ προτρέψω αὐτόν,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «νὰ τραπῇ ἐπὶ γυναῖκά τίνα κυρίαν ἑαυτῆς.»

«Ἄλλ', ἐάν ἐπιμένων ἀξιώσῃ νὰ τραπῇ ἐπὶ τίνα μὴ κυρίαν ἑαυτῆς;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Τότε ὀφείλει,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «προσελθὼν νὰ δεηθῇ ἐκείνου, οὗτινος αὕτη εἶναι, τοῦ δεσπότου, ἂν δούλη εἶναι, ἢ τοῦ ἀνδρός, ἂν εἶναι σύμβιος Ἀθηναίου τινός.»

«Καὶ πιστεύεις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι Ἀθηναῖός τις ποτε προθύμως θὰ ἐδέχετο νὰ καταπροδῷ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα ἐκτιθεὶς αὐτὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐτέρου;»

«Διὰ τί ἐρωτᾷς ἐμέ,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία, «περὶ ζητήματος, περὶ οὗ σὺ ἀρμοδιώτερος εἶσαι νὰ κρίνης;»

«Άγε δῆ,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ἄκουσον τὴν ἀπόκρισιν. Ἀθηναῖός τις οὐδέποτε θὰ ἐκθῆ τοῖς ὄμμασιν ἐτέρου τινὸς ἀνδρὸς ἀκάλυπτον τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα. Διότι ἡ αἰδῶς τῆς γυναικὸς οὐχὶ κενὴ τις λέξις πρέπει νὰ εἶναι. Ὡς δ' ἡ παρθένος αἰδήμων ἐκ φύσεως εἶναι, οὕτω καὶ ἡ γαμετὴ ἀνδρὸς τινος ἔτι μᾶλλον αἰδήμων ὀφείλει νὰ εἶναι ἐξ ἔρωτος, διότι προδίδουσα τὴν αἰδῶ ἀτιμάζει οὐχὶ ἑαυτὴν μόνην.»

«Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι σεβαστή,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ ἀναντιρρήτως δικαία. Ἄλλ' ὁ λόγος, ὃν προβάλλεις, φαίνεται οὐχὶ τελείως εὐλογος. Διότι οὐχὶ σπανίως ὑμεῖς οἱ ἄνδρες παραδίδετε τὴν γυναῖκα τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ταῖς χερσὶ τῶν ἰατρῶν, καίπερ ποιοῦντες τοῦτο ἐπὶ παρουσίᾳ ὑμῶν αὐτῶν. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἡ αἰδῶς οὐχὶ ὁ σπουδαιότατος λόγος, ἢ ὅτι οὐχὶ πάντοτε πᾶσα ἀποκάλυψις τῆς γυναικὸς ἀνααίδης εἶναι.»

Ἐπὶ τοσοῦτον εἶχον χωρήσαντες ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐν τῇ ἐρεύνη ταύτῃ. Αἰφνης δὲ διεκόπησαν ὑπὸ τῆς ἐπισκέψεως δύο ἀνδρῶν, ἃν ἡ ὁμόχρονος εἰσοδος ἐξέπληξεν αὐτούς.

Οἱ δύο δ' οὗτοι ἄνδρες ἦσαν ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης.

«Ἴδέ! πῶς συμβαίνει τοῦτο,» ἠρώτησε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία προσαγορεύσασα πρῶτον τοὺς ἄνδρας, «ἄστε δύο ἔγκριτοι ἄνδρες, περὶ ἃν φόβος κατεῖχέ με πάντοτε ἀπὸ τοῦ συμποσίου ἐκείνου τοῦ Ἴππονίκου, μὴ τι ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλους ἴσως ἔχωσι, σήμερον τοσοῦτον εἰρηρικῶς νὰ ὁμιλῶσι πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ εἰσέρχωνται ἐν τῷ αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην;»

«Θά σοι εἶπω, ὅπως συνέβη τοῦτο,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ἂν πάντως ἀξιόσις νὰ μάθῃς τοῦτο. Ἐγώ τε καὶ ὁ

Ἀσπασία II.

12



Πρωταγόρας οὗτος συνηντήσαμεν ἀλλήλοις ἐξ ἀντιθέτου φορᾶς πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας ταύτης. Καὶ ἐγὼ μὲν ἰστάμην χρόνον τινὰ πρὸ τῆς θύρας καὶ ἄκνουν νὰ εἰσέλθω, διότι ἀκριβῶς, ὅτε ἐμελλον νὰ εἰσέλθω, ἔννοιά τις ἐνέπεσέ μοι, ἣς ἠδυνάτου ν' ἀπαλλαγῶ. Ἐν ᾧ δ' ἐγὼ ἰστάμην κάτω βλέπων, ἤρχετο ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ Πρωταγόρας. Ἀλλὰ καὶ οὗτος τὸ κατ' ἀρχὰς δέν με εἶδε. Διότι, ὡς ἐγὼ σύνγνους κάτω ἐβλεπον, οὕτω μετῆγε καὶ οὗτος τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰς νεφέλας καὶ τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ αἴρων τὴν κεφαλὴν. Ἐκ τούτου συνεκρούσθησαν τὰ σώματα ἡμῶν καὶ τότε ἀνεγνωρίσαμεν ἀλλήλους. Ὡς δ' ἐκάτερος ἡμῶν ἐνόησεν, ὅτι ὁ ἕτερος προηρεῖτο νὰ εἰσέλθῃ ἐνταῦθα, ἤθελεν ἐκάτερος ἡμῶν μεταστραφεῖς ν' ἀπέλθῃ καὶ τὸν ἕτερον ἐλεύθερον νὰ καταλίπῃ, ἵνα εἰσέλθῃ. Καὶ ἐκάτερος μὲν ἡμῶν ἔτοιμον ἑαυτὸν ἀπεδείκνυε ν' ἀπολίπῃ τὸ πεδῖον, ἀλλ' οὐδέτερος ἐδέχετο τὴν θυσίαν ταύτην. Δι' ὃ τέλος ἐνενοήσαμεν τύχῃ ἀγαθῇ νὰ εἰσέλθωμεν ἀμφοτέρωι.»

Ἐμειδίασαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ εἶπον, ὅτι εὐοιῶνιστον τὸ σημεῖον τοῦτο εὐρίσκουσι, καὶ δὴ, διότι ἐν φιλοσοφικῇ ἐρεύνη κατέλαβον αὐτοὺς οἱ ἄνδρες. Εἶπον δ', ὅτι ἠρεῦνων ζήτημά τι, εἰς οὗ τὴν λύσιν οἱ δύο ἄνδρες, καίπερ τὰ ἐναντία φρονούντες, ὅμως ἀναμφιλόγως σοφοὶ ὄντες θὰ ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν.

Ὡς δ' ὁ τε Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης ἠρώτησαν περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, οὐδαμῶς ἐδίστασεν ὁ Περικλῆς νὰ ἐξηγήσῃται αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα.

«Ἡρξάμεθα συζητοῦντες περὶ τούτου,» εἶπεν, «πότερον δύναται ἀνὴρ ἐρῶν τῆς γυναικὸς νὰ ἐπιτρέψῃ ἀκάλυπτον τὴν καλλονὴν αὐτῆς τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ καλλιτέχνου εἰς ἀπεικασίαν; Καὶ ἐγὼ μὲν ἀπηνούμην τοῦτο, ἡ δ' Ἀσπασία κατέδειξέ με, ὅτι πολλακίς ἐπιτρέπομεν τῷ ὄμματι καὶ



ταῖς χερσὶ τῶν ἰατρῶν ἀκάλυπτον τὴν γυναῖκα, καίπερ ἐπὶ παρουσίᾳ ἡμῶν αὐτῶν, ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἐνίοτε ἀναγκαζόμεθα ἄλλους λόγους παρὰ τὴν αἰδῶ ἰσχύοντας ν' ἀναγνωρίζωμεν. Ὅτι λοιπὸν ἡ συντυχία ὑμᾶς ἐνταῦθα εἰσήγαγε, θεωρῶ θεῖόν τι σημεῖον πείθον ἡμᾶς νὰ ἐπιτρέψωμεν ὑμῖν τοῖς σοφοῖς τὴν κρίσιν περὶ τοῦ πράγματος.»

«Ἀναμφιλόγως,» εἶπεν ὁ Πρωταγόρας, «ὑπάρχουσι λόγοι ἀνώτεροι τῆς αἰδοῦς καὶ ἀφορμαί, αἵτινες δύνανται νὰ συχωρήσωσι τὴν κατ' ἐπίφασιν βλάβην αὐτῆς. Καὶ ἓνα μὲν τῶν λόγων τούτων, ἡ ἀφορμῶν παρέσχεν ἡ Ἄσπασία, ἐγὼ δὲ προστίθημι τοῦτο, εἰς τί θὰ περιέστησαν αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι, ἂν τὸ καλὸν ἡρνεῖτο νὰ ἐπιδείξῃ ἑαυτὸ τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ καλλιτέχνου; Τὸ κάλλος ἔχει καθήκοντα οὐχὶ πρὸς ἑαυτὸ μόνον. Ὅτι δ' ἀφειδῶς παρέχει αὐτῷ ἡ φύσις, τούτου ὀφείλει νὰ κοινωνήσῃ καὶ ἡ τέχνη. Διότι τὸ καλὸν εἶναι ἐν λόγῳ τινὶ κτῆμα τοῦ κοινοῦ, ὅπερ δὲν παραχωρεῖ τῶν ἑαυτοῦ δικαίων. Πρὸς τούτοις δ' ἐκ φύσεως εἶναι τὸ καλὸν θνητόν τι καὶ ἐξίτηλον, ὅπερ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνοις τοῖς ὁμοχρόνοις ὑπάρχει, καὶ δὲν δύναται ἄλλως νὰ μεταδοθῇ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ ν' ἀθανατισθῇ, ἢ μόνον ὑμνούμενον ὑπὸ τῶν ποιητῶν, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ Μενελάου ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου, ἢ ἀποτυπούμενον ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου καὶ οὕτω παραδιδόμενον τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐπὶ τοῦ μαρμάρου καὶ χαλκοῦ.»

«Κατὰ τὴν σὴν ἄρα γνώμην,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καλὴ τις γυνὴ κοινὸν κτῆμα εἶναι, οὐ τῆς ἀπολύτου κτήσεως οὐδεὶς ν' ἀντιποιῆται μόνος πρέπει;»

«Μόνον τὸ κάλλος — οὐχὶ αὐτὴ αὐτῆ!» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας. «Ὡς δ' ἐπὶ πάντων τῶν γιγνομένων περὶ τούτου μόνον πρόκειται, ὅπως ἐγένοντο, περὶ τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς ἐγένοντο, οὕτω κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ ἡ ἀποκάλυψις γυναικείας τινὸς καλλονῆς εἰς προαγωγὴν

μεγάλου τινός τεχνικοῦ σκοποῦ δύναται κατὰ τρόπον τινά νά γένηται καί ἐν περιστάσεσιν, αἵτινες τὸ ὑποπτον τοῦ πράγμα-τος τέλειον διαλύουσιν.»

«Καί ὁποῖαί τινες δύνανται νά εἶναι αἱ περιστάσεις αὐ-ται;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Τοῦτο εἶναί τι,» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας, «ὄπερ δυσκό-λων δύναται τις νά διορίσῃ. Ἄλλ', ἂν, ὡς ἡ Ἄσπασία, ἐξ ἂν ἀνεκοίνωσας ἡμῖν, ὑπεδήλωσε, τὴν μὲν γυναῖκα, ἣτις ἄνευ μαρτύρων οἰκειῶς πῶς τὴν προσέγγισιν τοῦ ἐπικούρου ἰατροῦ ἐπιζητεῖ, ἀναιδῆ καὶ ἀκόλαστον συνήθως ἐκλαμβάνομεν, ἀνύποπτον δὲ πᾶσαν ἀποκάλυψιν θεωροῦμεν, ὅταν ἡ γυνή, παρόντος τοῦ ἀνδρός, ἀποκαλύπτηται, τότε διὰ τούτων τίθεται πάντως ὡς βέβαιον, ὅτι ὑπάρχει τρόπος τις, καθ' ὃν πιστεῦει τις, ὅτι δύναται ἄνευ βλάβης τῆς αἰδοῦς ν' ἀποκαλύψῃ ξένῳ τινὶ ὀφθαλμῷ τὰ θέλητρα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.»

«Ὁμολογουμένως,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἂν περιστάσεις τινές, ἡ ὑψηλὸς τις σκοπὸς ἐπιβάλλουσι τὴν τοιαύτην ἔκθεσιν τῆς γυναικὸς, μόνον κατὰ τὸν τρόπον τοῦ-τον δύναμαι νά φαντασθῶ αὐτὴν ὡς δυνατὴν. Ἴσως δὲ θὰ προσθῆς καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ γυνὴ ἐπιτρέπει τῷ καλλιτέχνῃ μόνον, ὅ,τι τοῦ καλλιτέχνου εἶναι, καὶ ὅτι ἡ αἰδώς, ἵνα οὕτως εἴπω, ὑποχωρεῖ μὲν εἰς χωρίον τι, ἀλλ', ὅτι ὑπὲρ τοῦ χωρίου τούτου μέχρι τῆς τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματος ἀμύνεται ἡ γυνή. Ἄλλ' ἐν τούτῳ ἐπελάθου τῆς ἱστορίας τοῦ ἀσιάτου ἐκείνου βασιλέως, ὃς μεμαγευμένος ὑπὸ τῶν θελητῶν τῆς γυναικὸς ἠθέλησε νά ἐπιδείξῃ αὐτὴν γυμνὴν εὐνοουμένῳ τινί. Ἄν δὲ καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ἀπώλεσεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖ-νος καὶ θρόνον καὶ γυναῖκα καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ εὐνοουμένου ἐπιβουλευθεῖς, ὃς ἀναφλεγείς ὑπὸ τῶν θελητῶν ἐκείνων οὐδεμίαν ἡσυχίαν ἔσχεν, ἕως οὗ ἐκτί-σατο, ὅ,τι αὐτὸν ἀνέφλεξεν.»

«Ἄλλὰ δι' ἀλλοίων βλέπει ὀφθαλμῶν,» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας, «ἕτερόν τι ἐν νῶ ἔχει, ἕτερόν τι αἰσθάνεται ὁ καλλιτέχνης τὴν ἀκάλυπτον εὐμορφίαν θεώμενος, ἢ ὅ,τι ὁ θηλυδρίας εὐνοῦχος ἀσιάτου τινὸς βασιλέως. Διότι ἐκεῖνος θεώμενος τὰ ἀνθηρὰ καὶ εὐμορφα μέρη τοῦ σώματος βλέπει, ὅ,τι τὸν ἔμπειρον τῆς εὐμορφίας, τὸν αἰσθητικὸν τοῦ κάλλους ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐλκύει, καὶ τοσαῦτα μαθήματα εἰσρέουσιν ἐκ τούτων εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὥστε οὐδεὶς πλέον τόπος ἐν αὐτῇ μένει πρὸς ἀκολάστους ὀρέξεις. Ἡ, ἐὰν μένη καὶ μικρὸς τις τόπος καὶ πρὸς τοῦτο, ἔμπειρος ὅμως εἶναι νὰ κρατῇ τῶν ὀρέξεων. Εἶτα δ' ἡ συνήθεια ἀμβλεῖαν κατέστησε τὴν ἀκόλαστον ὀρμὴν, ἣν ἡ γυμνότης συνήθως διεγείρει. Περὶ δὲ τοῦ σεμνοῦ γέροντος Φειδίου — εἶναι καὶ οὗτος ἀνὴρ; Οὐδαμῶς. Ὁ Φειδίας εἶναι θεόμοιρος μὲν, ἀλλ' οὐδετέρου γένους καλλιτεχνικὴ ψυχὴ, ἣτις ἔχει σῶμα καὶ χεῖρας, ἵνα δι' αὐτῶν μόνον τὸν γλύφανον κινῇ, — εἶναί τις, ὃς ἐν τοῖς ἀνθρώπινοις μορφῆν μόνην οὐχὶ δὲ καὶ ὕλην ἐνορᾷ . . .»

«Τὴν μὲν γνῶμην τοῦ Πρωταγόρου ἠκούσαμεν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἄλλ' ἀκούσωμεν, ὅ,τι καὶ ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διδάσκει. Τί περὶ τούτων φρονεῖς, ὦ Σωκράτες; Ἐπιτρέπεται τῇ γυναικὶ ν' ἀποτιθῆται τὴν αἰδῶ εἰς προαγωγὴν μεγάλου τινὸς καλλιτεχνικοῦ σκοποῦ;»

«Νομίζω,» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης, «ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τούτου, ἂν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ καλὸν κρεῖττον τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι. Ἄλλὰ τοῦτο διὴ εἶναι τὸ ζήτημα, ὡς ἐνθυμοῦμαι, περὶ οὗ τὴν λύσιν τοσοῦτον ἤδη χρόνον ἀσχολούμεθα καὶ οὗ ἡ ἔρευνα καὶ ἐν τῷ συμποσίῳ ἐκείνῳ τοῦ Ἰππονίκου πάλιν διεκόπη . . .»

«Πρὸς τῶν Ὀλυμπίων θεῶν!» ὑπέλαβεν γελῶσα ἡ Ἄσπασία, «ὑπόχρεως θά σοι γένωμαι, ὦ ἀγαθέ, ἐὰν καὶ σήμερον ἀποστῆς τῆς περαιτέρω ἐρεύνης τοῦ ζητήματος ἐκείνου καὶ

ἐάν τό γε νῦν συγχωρήσης μοι, ὅτι δέν καταμανθάνω τόν λόγον, δι' ὃν ἡ σωφροσύνη δύναται νά ὑπερέχη τοῦ κάλλους. Ἄν ὑπάρχει νόμος τις, καθ' ὃν πάντα ἐν τῷ κόσμῳ ἀγαθὰ καί σώφρονα πρέπει νά εἶναι, ὑπάρχει βεβαίως καί νόμος λέγων, ὅτι πάντα ἐν τῷ κόσμῳ πρέπει νά ὀρέγωνται τοῦ καλοῦ καί ἐν τῷ καλῷ νά εὐρίσκωσι τὸ ἄνθος τῆς ὑπάρξεως, τόν σκοπὸν τῆς διαπλάσεως. Ἄλλὰ τέλος ἐκάτερος τῶν δύο τούτων νόμων δύναται νά εἶναι ἐσωτερικός τις ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ὀριζόμενος αὐθαίρετος νόμος. Ἐχέτω λοιπὸν τοῦτο πρὸς τὸ παρὸν οὕτως.»

«Ναί!» ἀπεκρίνατο ὁ Πρωταγόρας, «ὡς ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων τοῦτο μόνον καλεῖ ἀλήθειαν, ὅτι αὐτῷ τῷ ἰδίῳ ἀληθές φαίνεται, οὕτω καλὸν κάγαθὸν εἶναι ἐκάστῳ τοῦτο μόνον, ὅτι αὐτῷ ὡς τοιοῦτον παρίσταται. Σταθερὰ δ' αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν σωφροσύνη οὐδαμῶς ὑπάρχει, ὡς οὐδεμία σταθερὰ ἀλήθεια.»

Τὸ προσηγὸς πρόσωπον τοῦ Σωκράτους προσέλαβε σκαπτικόν τι ἦθος· εἶπε δέ·

«Λέγεις πάντοτε, ὦ Πρωταγόρα, ὅτι οὐδεμία σταθερὰ ἀλήθεια ὑπάρχει, ὅμως δὲ σὺ αὐτὸς περὶ πάντων, ὅσα ἐρωτᾷ τις, εἶσαι ἰκανὸς νά διδάσκῃς λαμπρῶς καί ἀμεταπτῶτως!»

«Εἶναι προτιμότερον ν' ἀποφαίνηται τις τὴν ἑαυτοῦ γνώμην διαρρήδη,» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας, «ἢ ἐν ψευδεῖ μετριοφροσύνῃ νά ὑποκρίνηται μὲν, ὅτι οὐδὲν οἶδε, ν' ἀξιοῖ δ', ὅτι πάντα πάντων μάλιστα ἀκριβοῖ . . .»

«Ὅρέγομαι τῆς γνώσεως,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἥς στεροῦμαι. Ἄλλὰ σὺ ἕξαρνος τοῦ δυνατοῦ τῆς γνώσεως εἶσαι. Πρέπει ἄρα τὸ διανοεῖσθαι κατ' ἀνθρώπον ὡς μάταιον νά θεωρήσωμεν μόλις νῦν τούτου ἀρξάμενοι;»

«Προτιμότερον,» ἀντεῖπεν ὁ Πρωταγόρας, «ἢ νά διαταράτ-



ταμεν τὸ ἀνθηρὸν καὶ τὴν ἀρμονίαν τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων  
διὰ φροντιστικῶν καὶ ἀνιαρῶν θεωριῶν . . .»

«Καταμανθάνω νῦν,» ἀντεῖπεν ὁ Σωκράτης, «ὅτι ὑπάρ-  
χουσί τινες, οἵτινες καταφρονοῦντες τῆς τέχνης τοῦ διανο-  
εῖσθαι ἀσκοῦσι λαμπροτέραν τὴν τέχνην τοῦ λόγου. Διότι,  
ἐπειδὴ αἱ ἔννοιαι, ἅς ἐκφέρουσι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν  
τούτων οὐδεμίαν ἀπόλυτον ἀξίαν ἔχουσιν, αἱ κομπῶδεις λέξεις  
ἄρα μόναι δύνανται νὰ ἐμπούησωσι τοῖς ἀκροαταῖς τὴν τοι-  
αύτην, ἢ τοιαύτην διάθεσιν.»

«Ἐπάρχουσι καὶ τοιοῦτοι,» ὑπέλαβεν ὁ Πρωταγόρας,  
«οἵτινες ἀμελοῦσι τῆς τέχνης τοῦ λόγου, ὡς νομίζοντες, ὅτι  
ὑπὸ τὴν πλαστὴν αὐτῶν ἀφέλειαν σύνεσιν ὑποκρυπτομένην  
οἱ ἄνθρωποι εὐρίσκουσιν, ὑπὸ τὸν ψελλισμὸν σοφίαν μαν-  
τείου, καὶ ὑπὸ τὰς μετριόφρονας αὐτῶν ἐρωτήσεις τὸ εὐ-  
προσήγορον ἐξόχου τινὸς διανοίας.»

«Προτιμότερον νομίζω,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «νὰ ἐξα-  
ναγκάζῃ τις τοὺς ἄλλους νὰ διανοῶνται δι' ἐρωτήσεων, αἵ-  
τινες τὴν ῥαθυμίαν αὐτῶν ταραττοῦσιν, ἢ νὰ προάγῃ αὐτοὺς  
εἰς ἄνοιαν διὰ προχείρων ἀποκρίσεων, αἵτινες τῷ ἐρωτῶντι  
ῥασιτώνην παρέχουσιν.»

«Προτιμητέα ἡ ἄνοια,» ἀντεῖπεν ὁ Πρωταγόρας, «ἢ κατα-  
λείπων τις τὸ πεδίον τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὀχοῦμενος ἐπὶ νεφε-  
λῶν καὶ κενῶν λόγων νὰ πλανᾶται ἐν τῷ ἀπείρῳ. Εἶναι  
δ' ὅμως ἡ τοιαύτη πλάνη ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἀπείρου νεφέλης  
τῶν ἐννοιῶν πολλάκις καταληπτὴ. Διότι ὑπάρχουσί τινες,  
οἵτινες ἀναγκάζονται βίᾳ νὰ ἐξέρχωνται εἰς θήραν τῶν ἐν-  
νοιῶν ὡς στερούμενοι τοῦ θεοῦ δώρου ἐμφυχόν τι πλαστι-  
κῶς νὰ παραγάγωσιν . . .»

«Ἐπάρχουσι καὶ ἄλλοι,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «οἵτινες  
καλλωπίζονται τοῖς ψευδοληρήμασι, διότι στεροῦνται τοῦ  
δώρου τῶν καθαρῶν καὶ ἐναργῶν ἐννοιῶν . . .»



« Ἄλλ' ἐκεῖνοι δὴ οἱ σκυθρωποὶ μεριμνοφροντισταί, » ἀντεῖπεν ὁ Πρωταγόρας, « εἶναι οἱ καθιστάντες τὴν ἀρετὴν ἐπαχθῆ, διότι πάντοτε περὶ αὐτῆς λέγουσιν. »

« Ἀξιοθαυμαστότεροι εἶναι ἀληθῶς ἐκεῖνοι, » ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, « οἵτινες ἀμελοῦσιν ὅλως τῆς ἀρετῆς, ἵνα μὴ ἐξέλθωσιν ποτε τῆς χαριέσεως καὶ ἐρασμίας ἀκολασίας. »

« Ἡ χαριέσσα καὶ ἐρασμία ἀκολασία, » ἀντεῖπεν ὁ Πρωταγόρας, « εἶναι προτιμητέα τῆς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβαλλομένης προέσεως ἐκείνων, οἵτινες ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς τὰς ἀκάνθας δεινῶν δισταγμῶν θερίζουσι, διότι αὐτοὶ δὲν ἐκλήθησαν, ἵνα τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς ἀπολαύσωσιν . . . »

« Τοιοῦτος εἶμαι ἐγώ! » ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Σωκράτης ἤρεμος. « Ἀλλὰ σὺ, ὦ Πρωταγόρα, ὡς μοι φαίνεται, εἶσα ἐξ ἐκείνων, οἵτινες τὰς καθαρὰς ἰδέας θέλουσι ν' ἀποδεικνύωσι τοιαύτας, οἷοι αὐτοὶ οὔτοι εἶναι, ἤτοι δούλας τῶν αἰσθήσεων! »

« Δυποῦμαι, » ὑπολαβὼν, μεταξὺ αὐτῶν ἐριζόντων, εἶπεν ὁ Περικλῆς, « ὅτι διὰ τῶν ἐριστικῶν τούτων λόγων τὸ περὶ οὗ προὔκειτο ζήτημα οὐδαμῶς ἐκρίνατε, ἀλλ' ὀργισθέντες, ὡς μοι φαίνεται, εἰς ματαίους λόγους περιπέσετε. »

Ἄλλ' ὁ Σωκράτης εἶπεν·

« Καλῶς ἐννοῶ, ὅτι ἐνταῦθα πάντοτε ὁ ἠτητημένος ἐγὼ θά εἶμαι! »

Ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν ἤρεμος καὶ οὐδὲν ἔχνος ὀργῆς ἐκφαίνων.

Μετὰ μικρὸν δ' ἀπῆλθε μὲν καὶ ὁ Πρωταγόρας, ἀλλ' ἐξενεγκῶν πρῶτον λόγους τινὰς τῆς ἀγανακτήσεως, ὑφ' ἧς κατείχετο.

« Οἱ δύο σοφοί, » εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, « φαίνονται μοι δύο τέλεον ἰσοπαλεῖς ἀντίπαλοι. Ἐπετέθησαν δ' ἀλλήλοις, ὡς τεχνικοὶ παλαισταί, καὶ δυσχερὲς εἶναι

ν' αποφήνηται τις, όπότερος αὐτῶν τῆς τιμῆς τῆς νίκης δύναται νά ἀντιποιήσῃται.»

Ἡ δ' Ἀσπασία ἐμειδία μόνον· καί ἐπί πολὺ δὲ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Περικλέους τὸ μειδίαμα ἐκείνο ἠμρεῖτο ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτῆς. Διεῖδε δ' ἐκείνη, ὅ,τι τὴν ἔριν τῶν δύο ἀνδρῶν τοσοῦτον ὀξείαν κατέστησεν, ἐξ ἧς τινος ἀφορμῆς τοσοῦτον δηκτικούς καὶ πικρούς λόγους ὁ προσηγῆς ἄλλως Σωκράτης τοῖς λόγοις αὐτοῦ ἀνέμιξε. Διέγνω δὲ τὴν καρδίαν τοῦ μεριμνοφροντιστοῦ ἐξ ἴσου, ὡς καὶ τὴν τοῦ περιδόξου σοφιστοῦ, ὅς, πᾶν ὅ,τι ἔλεγε, βέβαιος ἦτο, ὅτι ἀρεστὸν τῇ ἀκοῇ τῆς καλῆς Μιλησίας ἦτο . . .

Ἀπὸ τῆς ἔριδος δ' ἐκείνης τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Πρωταγόραν διηγέρθη ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἀσπασίας ἀθυμία τις κατ' ἐκείνου καὶ διῆ λεληθότως ἀνεφύετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἡ ἐπιβολὴ νά καταισχύνη τὴν σοφίαν τοῦ ἀνδρός, ὃς ἐπὶ ταῖς καθαραῖς ιδέαις ἐκόμπαζε καὶ τῶν δούλων τῶν αἰσθήσεων κατεφρόνει, διὰ γυναικειᾶς πονηρίας καταισχύουσα, εἰ δυνατόν, αὐτόν.





XVI.

ΑΙ ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑΖΟΥΣΑΙ.

Τὸ ἄγαλμα τοῦτο παρίστησιν αὐτὸ τὸ καλόν!» ἀνεφώνησαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτε ὁ Φειδίας περατώσας τὸ νέον χαλκοῦν τῆς Παλλάδος ἄγαλμα, ὅπερ κατ' ἐντολὴν τῶν Δημίων εἶχε κατασκευάσας, ἀπεκάλυψεν αὐτὸ τὸ πρῶτον τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν πολιτῶν. Φωνὴ δὲ θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως διέδραμεν ἅπασαν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ, τί ἐδίωκεν ὁ Φειδίας; Ὡς τὴν θεὸν ἐν τῷ νέῳ τούτῳ ἔργῳ ἀπεικόνισεν, οὐδεὶς Ἑλλήν ἐφαντάσθη ποτὲ αὐτήν.

Ἄνευ κράνουσ καὶ ἀσπίδος παρίστατο ἡ θεός. Ἐλεύθεροι δ' ἐκύμαινον οἱ οὖλοι βόστρυχοι περὶ τὸ ὑψηλὸν μὲν, ἀλλ' ἐπιχαριτώτατα ἠγωρθωμένον πρόσωπον· θαυμαστός ἦτο ὁ τύπος

τοῦ προσώπου· ἀπαραβλήτως λεπτοφυεῖς αἱ παρεΐαι. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ἔβλεπεν αὐτάς ἐρυθραινομένας. Οἱ δὲ δύο τέλεον γυμνοὶ βραχιόνες, ὡς καὶ αἱ χεῖρες, ἦσαν παραδείγματα λεπτοτάτης καὶ εὐγενεστάτης διαπλάσεως. Καὶ ὁ μὲν ἕτερος τῶν βραχιόνων αἰρόμενος παρεῖχεν ἀκάλυπτον τὸ πλεῖστον τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς εἰς θέαν, ἡ δ' ἐσθῆς ἐλαφρὰ προσκολλημένα τῇ ὀσφύϊ ἐξέφαινε καθαράς τὰς γραμμάς καὶ αὐτῆς καὶ τοῦ ἄλλου σώματος.

Ὡς δὲ πάντες κοινῇ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνωμολόγουν τὸ ἐξάσιον κάλλος τοῦ νέου τούτου ἔργου τοῦ Φειδίου, οὕτω καὶ πάντες ἰσχυρίζοντο, ὅτι πάντως ἡ Ἀσπασία παρέστη ὡς παράδειγμα τῷ τεχνίτῃ εἰς κατασκευὴν τῆς Παλλάδος ταύτης.

Καὶ δὲν ἐπλανῶντο τέλεον ταῦτα ἰσχυρίζομενοι.

Διότι ἀληθῶς μὲν καὶ ἡ Θεοδότη αὐτῇ ἔμπειρος ἦτο ὡς τεχνικὴν ὕλην μεταχειριζομένη τὸ σῶμα νὰ παριστῇ θαυμασίως δι' αὐτοῦ τὴν μορφήν ποικίλων θηλειῶν θεῶν καὶ πάντες οἱ Ἀθηναῖοι τὴν τεχνικὴν ταύτην ἔμπειρίαν ὡμολόγουν, πάντως δ' ὅμως ἡ Ἀσπασία ἀπεδείκνυεν, ὅτι κατεῖχε τὴν τέχνην ταύτην ἐν ὑπάτῳ καὶ τελειοτάτῳ μέτρῳ. Ἀλλὰ μόνοι μάρτυρες τῆς τέχνης ταύτης ἦσαν ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Φειδίας, ὃς δὴ, καίπερ τοσοῦτον σπουδαῖος, ὅμως εἰς τοσοῦτον θαυμασμῶ περιέστη, ὥστε ἐπὶ μικρὸν ὡμολόγησεν, ὅτι ἡ φύσις δύναται ἐνίοτε νὰ πλησιάσῃ τῷ ἰδανικῷ.

Ἄλλ' ἀπεικάζων τὴν Παλλάδα τῇ Ἀσπασίᾳ ὁ Φειδίας οὐ μόνον τὴν φύσιν εἶχεν ὡς παράδειγμα, ἀλλ', ὅτι ἐν αὐτῇ αὐτὸς ἔβλεπεν, ἦτο πλάσμα τῆς μιμητικῆς τέχνης, σωματότης ἐκ τῆς διανοίας ἀναγεννηθεῖσα. Διότι, ὡς ἡ Ἀσπασία ἐνετύπου τῇ φυσικῇ ὕλῃ τοῦ ἰδίου αὐτῆς κάλλους ἰδίαν τινὰ σφραγίδα ἐξ αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ ἰδίας τῷ καλλιτέχνῃ, οὕτω καὶ ὁ Φειδίας ἐξ ἑτέρου ἐγλυφε τὸν μάρμαρον κατ' ἐσωτερικὴν τινὰ ὠρισμένην θεωρίαν καὶ πρόθεσιν.



Μεταφέρων δ' ὁ Φειδίας τὴν ζωτικὴν χάριν τῆς καλῆς ἄμα τε καὶ σοφῆς Ἀσπασίας εἰς τὸν μόνιμον χαλκόν, ἀπεδείκνυεν ἔργῳ τὴν παραίνεσιν, ἦν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Περικλέους εἶχεν ἀκούσας, ἤτοι παρίστη τὴν σοφίαν ἐν τῷ μαγευτικῷ ἀνικῆτῳ ἐνδύματι τοῦ κάλλους.

Ὡς δὲ καὶ ὁ Ἀλκαμένης καινόν τι καὶ θαυμαστὸν εἶχε παραγαγών, ὅτε ἡ Ἀσπασία ἐπέτρεψεν αὐτῷ ν' ἀντλήσῃ ἐκ τῆς ζώσης κρήνης τοῦ κάλλους, οὕτω καὶ ὁ Φειδίας τὸ αὐτὸ μὲν νῦν ἀπετέλεσεν, ἀλλ' ὡς ὁ μέγιστος, ὡς ὁ ὕπατος καὶ ἀπαράβλητος τεχνίτης.

Ὅτι δ' ὁ Φειδίας διὰ τῆς τελευταίας ταύτης Παλλάδος παρέστησεν, ἦτο ἡ Ἀσπασία μὲν αὐτή, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἐν τοσοῦτον ὑπερφυεῖ καὶ λαμπρῷ ὕψει, ὥστε ὡς ἰδανικόν τι ἐν τῷ αὐτῷ ἐφαίνετο, ὡς ἔμφυχόν τι ὄνειρον τῆς ψυχῆς τοῦ εὐγενεστάτου καλλιτέχνου.

Ὡς δ' ὁ Σωκράτης τὸ νέον τοῦτο ἔργον εἶδεν, εἶπε τοὺς σοφοὺς λόγους·

«Ἐκ τοῦ ἀγάλματος τούτου θὰ ἠδύνατο ἡ καλὴ Ἀσπασία τοσαῦτα παρὰ τοῦ διδασκάλου Φειδίου νὰ μάθῃ, ὅσα ὁ καλλιτέχνης Φειδίας παρὰ τῆς καλῆς Ἀσπασίας ἔμαθεν.»

Παράδοξον δ' ἦτο τοῦτο, ὅτι οἱ ἔπαινοι, οὐς οἱ Ἀθηναῖοι ἀφθόνως τῷ Φειδίᾳ ὑπὲρ τῆς Λημνίας Παλλάδος ἀπένεμον, ἀθυμίαν αὐτῷ παρεῖχον καὶ σκυθρωπὸν καθίστασαν. Δὲν ἔχαρε δὲ παντάπασιν ἀκούων τι περὶ τοῦ ἔργου τούτου. Ἴσως δὲ τούτου ἔνεκα ἤττον ἔστεργε τὸ ἔργον τοῦτο, διότι δὲν εἶχεν ἀντλήσας αὐτὸ ὅλως ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ ἴσως ἐκ τούτου, ὡς φαίνεται, τὸ ἐπιβληθὲν αὐτῷ ὑπ' ἄλλων τοῦτο ἔργον εἶχε κατασκευάσας μετὰ τινος ὑπολανθανούσης ἐν τῇ ψυχῇ ἀθυμίας καὶ ἐκτελῶν αὐτὸ ἐπειράτο διὰ τοῦτο ν' ἀπαλλαγῇ ταραχῆς τινος διεγερθείσης ἐν αὐτῷ ὑπὸ ξένης τινὸς γοητείας.



Ἐκ τούτου δὴ ἐφαίνετο ἤδη πειρώμενος ν' ἀνεύρη ἑαυτὸν. Σιγηλότερος δὲ καὶ σπουδαιότερος, εἴτερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε περιεφέρετο καὶ προσῆπτε τὴν ψυχὴν ὑψηλῇ τινι εἰκόνι, ἣτις τὸν μυχὸν αὐτῆς ἔφεγγε. Μετὰ μικρὸν δ' ἀνέλαβεν ὅλως τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. Ἐφευγε δὲ τὴν Ἀσπασίαν καὶ αὐτὸν τὸν Περικλέα καὶ ἡμέρα τινὶ κρυφῇ καὶ ἡσύχως κατέλιπε τὰς Ἀθήνας, ἵνα ἐν κοινῷ καὶ ἱερῷ πᾶσι τοῖς Ἑλλησι τόπω συντελέσῃ τὴν μεγίστην ἰδέαν τῆς μεγαλόφρονος αὐτοῦ ψυχῆς.

Ἀκορεστότατος δὲ καὶ ἀκαματώτατος θαυμαστής τῆς Λημνίας Παλλάδος παρέμενε πάντοτε ὁ Σωκράτης, ὃς ἐφαίνετο ὡς μεταβιάσας τὸν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἔρωτα ἐπὶ τὴν θεὸν τοῦ Φειδίου. Διότι ἡ ἀληθὴς Ἀσπασία ἐφαίνετο αὐτῷ νῦν οὐχὶ τελεία, ἐξ οὗ τὸ ὑψιστον ἰδανικὸν αὐτῆς ἐνσώματον αὐτῷ ἐν τῷ μαρμάρῳ παρέστη. Καὶ ὅμως ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τότε κατέτριβε πάντα αὐτοῦ τὸν χρόνον ὁ Σωκράτης θαυμάζων τὴν Παλλάδα ἐκείνην καὶ τὸ ἔμφυχον αὐτῆς πρότυπον. Καθ' ἐκάστην δ' ἡμέραν ἔβλεπέ τις, ὅτι εὔθυνη τὰ βήματα πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, καίπερ διακινδυνεύων ἐκάστοτε νὰ καταλάβῃ ἐκεῖ τὸν εὐγλωττον Πρωταγόραν.

Παράδοξον ἀληθῶς! Ὅσακις ὁ Σωκράτης σύννουσ καί, ὡς ἐνόμιζεν, ἄσκοπος ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ἀθηνῶν περιεπλανᾶτο, πάντοτε λεληθότως τέλος πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Περικλέους εὐρίσκετο. Ἐφαίνετο δ' αὐτῷ, ὅτι λαβύρινθόν τινα αἰσθημάτων, ὡς λαβύρινθον ὁδῶν, περιέτρεχεν οὐδὲν τέλος ἔχοντα καὶ οὐδεμίαν διέξοδον, καὶ ὅτι περικάμπτων πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εὐρίσκετο.

Εἰκὴ ἄρα τοῦτο συνέβαινε, ὅτι πρὸς τὴν οἰκίαν ἐκείνην πάντοτε ὁ Σωκράτης τὸ βῆμα εὔθυνε. Ἀλλά, τί ἔπραττεν ἐκεῖ, ὅσακις ἄκων καὶ εἰκῇ ἤρχετο; Ἐθεράπευε τὴν Ἀσπασίαν;

Ἐξεδήλου τὴν μυστικὴν φλόγα, ἣτις αὐτὸν κατεβίβρωσκεν, ἢ εἰθίζεν ἑαυτὸν ν' ἀντλή, ὡς ὁ Πρωταγόρας, τὴν σοφίαν ἐκ ξένων ὀφθαλμῶν; Οὐδαμῶς. Ἄλλ' ἤριξε πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ ἐπέσκαπτεν αὐτήν. Αὐτὸς δέ, καιροῦ προσπεσόντος, εἶπε τὸν λόγον ἐκεῖνον, παρουσίας τῆς Ἀσπασίας, τὸν πολ- λάκις ἔκτοτε ἐπαναληφθέντα, ὃν ὅμως ἡ παράδοσις τῷ Περι- κλεῖ συνήθως ἀποδίδει, ὅτι μεγάλη δόξα γυναικὸς εἶναι, ἣς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι, ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρ- σεσι κλέος ἦ. Καὶ ἄλλους δὲ τραχεῖς λόγους ἔλεγε πρὸς αὐτήν καὶ θεραπεύων αὐτήν ἐνίοτε ἐπεδείκνυε τὴν λεπτὴν ἐκείνην εἰρωνείαν, ἣτις τὸ γνῶρισμα τῆς φύσεως καὶ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἦτο.

Ἡ δ' Ἀσπασία; Αὕτη τοσοῦτῳ μᾶλλον προσηνῶς, εὐ- διαλλάκτως, ἐρασιμῶς καὶ θελκτικῶς προσεφέρετο πρὸς αὐ- τόν, ὅσῳ μᾶλλον ἐκεῖνος τὸν χαλινὸν τῆς παρρησίας ἀνε- χάλα. Καὶ τάνάπαλιν, ὅσῳ προσηνεστέρα καὶ θελκτικωτέρα ἡ Ἀσπασία ἐπεδεικνύετο, τοσοῦτῳ σκυθρωπότερον καὶ ἄλλο- κωτώτερον ὁ σοφὸς Σωκράτης ἐσχηματίζετο.

Τί δ' ἐκάτερος τῶν δύο τούτων παραδόξων ἐδίωκε; Μή τι διεξῆγον τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον παιγνιώδη ἀγῶνα τῆς σοφίας πρὸς τὸ κάλλος; Ἐπαιζον δὲ τὴν παιδιὰν ταύτην μάλιστα, ἐξ οὗ ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν Πρωταγόραν, παρόντων τοῦ Περι- κλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας, εἶχεν ἐρίσας.

Καὶ ἡ μὲν Ἀσπασία ὑπεκρίνετο τὴν πιστεύουσαν, ὅτι ὁ Σωκράτης φοιτᾷ εἰς τοῦ Περικλέους χάριν τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Ἀλκιβιάδου. Καὶ τοσοῦτον προέβαινε ἐν τῇ δηκτικῇ ταύτῃ ὑποκρίσει, ὥστε καὶ ποιήματα ἔγραφεν εἰς αὐτόν, ἐν οἷς αὐτῷ ὡς ἐρῶντι καὶ παραινέσεις ἐποιεῖτο. Ὁ δὲ Σωκράτης ἐδέχετο μειδιῶν πάντα ταῦτα οὐδὲν ἀντιλέγων, οὐδὲ πειρώ- μενος νὰ ἐξελέγξῃ ὡς ψευδομένην τὴν πονηρὰν φίλην. Ὡσαύ- τως δ' οὐδέποτε ἐφαίνετο ἐπαχθῶς πρὸς τὸν καλὸν παῖδα

διακείμενος, ὃς μετὰ τρυφερᾶς στοργῆς ἔτι αὐτῷ προσεκολλᾶτο. Πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν παῖδα προσεφέρετο ειλικρινῶς, εὐθύμως, φιλοφρόνως, οἰκείως, οὐδὲν ἴχνος ἀποδεικνύων τῆς ιδιοτροπίας καὶ εἰρωνείας ἐκείνης, ἣν ἔχαιρεν ἐπιδεικνύων τῇ χαριέντως ὑποδεχομένη αὐτὸν καλλίστη τῶν ἐν Ἑλλάδι γυναικῶν.

Ὅσαύτως δ' ἠμίλει συχνάκις καὶ πρὸς τὸν μισογύνην Εὐριπίδην ἢ Ἀσπασίαν, ὃς ὡς τραγικὸς ποιητὴς μεῖζον ἀξίωμα νῦν εἶχε. Διότι ἡ θεωρητικὴ αὐτοῦ Μοῦσα εὐδοκίμει νῦν καὶ τάχιστα ἐγένετο ὁ προσφιλεῖς ποιητὴς τῶν Ἀθηναίων τῶν χρόνων ἐκείνων, οἵτινες ἐξεληθόντες ἐκ τῆς ἀμέσου καὶ ἀφελοῦς περι τῶν ὄντων θεωρίας κατὰ μικρὸν εἰς συντηγὴν καὶ σαφῆ περι αὐτῶν ἔρευναν ἐχώρουν. Πολλὰ δ' αὐτὸς παθὼν προέχει ἄφθονα ἐκ τοῦ στόματος τὰ συμπεράσματα ἐξ ἐκείνων, ἃ ἔπαθε. Πρὸς δὲ τούτοις δριμύς ὦν καὶ οὐδὲν ἀποκρύπτων ἐξέφαινε ειλικρινῶς καὶ μετὰ παρρησίας πᾶν ὅ,τι διεννοεῖτο. Οὐδὲν δ' οὐδενὶ συνεχῶρει, οὐδ' αὐτῷ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ὃν πάντες ἐνόμιζον, ὅτι ἔπρεπε νὰ κολακεύσῃ. Ὡς δὲ ποτε ὁ δῆμος τρίμετρόν τινα, οὐ ὁ νοῦς ἀπήρεσκεν αὐτῷ, ἐξεσύριζεν, ἀναβάς ὁ Εὐριπίδης ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἀπελογήθη καί, ὡς ἐκεῖνος αὐτῆς βοῶν ἡζίου τὴν ἐξάλειψιν τοῦ τρίμέτρου, ἀπεκρίνατο ὁ ποιητὴς, ὅτι ὁ δῆμος πρέπει νὰ διδάσκηται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, οὐχὶ δ' ὁ ποιητὴς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Καὶ τὴν Ἀσπασίαν δ' αὐτὴν οὐδέποτε ἐκολάκευε καὶ οὐδεὶς ποτε θὰ ἐτόλμα, ὡς αὐτός, πρὸς αὐτὴν περι τῶν γυναικῶν νὰ διαλέγηται.

Εἶχε δ' ἀποβαλὼν τὴν πρώτην γυναῖκα καὶ ἄλλην ἀντ' ἐκείνης λαβὼν καὶ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ὡς ἤδη ἐρρήθη, πονήρως ἢ Ἀσπασία εἶχεν ἐγκωμιάσασα προβάλλουσα αὐτὴν τῷ Περικλεῖ ὡς παράδειγμα ἀνδρικῆς γνώμης.

Ἡμέρᾳ δὲ τινὶ συνέπεσε καὶ αὐτῆς λόγος περι τοῦ αὐτοῦ

ζητήματος, παρόντος τοῦ Περικλέους καὶ Σωκράτους. Ἡ δ' Ἀσπασία ἐπαινέσασα καὶ αὖθις τὸ ταχὺ τῆς γνώμης ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐκλογῆς.

«Εἶναι πᾶν τούναντίον τῆς προτέρας αὕτη,» ἀπεκρίνατο σκυθρωπῶς ὁ Εὐριπίδης, «ἀλλὰ τούτου δὴ ἕνεκα οὐχὶ καὶ βελτίων ἐκείνης, ὡς ἔχουσα τὰς ἐναντίας κακίας. Διότι σώφρων μὲν καὶ φιλία ἦτο ἐκείνη καὶ ἡγία με διὰ τοῦ κοινοῦ ἔρωτος, ἀλλ' αὕτη εἶναι ἀρεσκευτική καὶ εἰς ἀπόνοιαν περιίσησί με ἢ ῥαθυμία καὶ τὸ εὐμετάβλητον αὐτῆς. Καπνὸν φεύγων εἰς πῦρ ἐνέπεσον. Εἴμαι δ' ἀθλιώτατος καὶ οἱ θεοὶ πάντα τὰ κακὰ παρέχουσί μοι εἰς γεῦσιν.»

«Ἄλλ' ἤκουσα πολλοὺς λέγοντας,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἡ γυνὴ καλὴ καὶ ἐρασμία εἶναι.»

«Καὶ μάλα πᾶσι τοῖς ἄλλοις,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης, «ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐμοὶ τοιαύτη φαίνεται. Ἴσως δὲ καὶ ἐμοὶ τοιαύτη θὰ ἐφαίνετο, ἂν ἠδυνάμην τὰς κακίας αὐτῆς ὡς ἀρετὰς νὰ ἐκλαμβάνω.»

«Καὶ ποίας κακίας αὕτη ἐπικαλεῖς;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ἀμελεῖ μὲν τῶν περὶ τὸν οἶκον,» ἀπεκρίνατο ὁ Εὐριπίδης, «τὸ δ' ἐπὶ τοῦ ἴστοῦ λίνον κατατίλλουσιν αἱ ὄρνιθες. Ὅρχεῖται δὲ καὶ εὐωχεῖται παρὰ ταῖς φίλας καὶ ἀπρεπῶς προκύπτει τῆς θυρίδος.»

«Τοῦτο μόνον;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Οὐδαμῶς!» εἶπεν ὁ Εὐριπίδης. «Ἄλλ' εἶναι καὶ εὐμετάβολος, δύσκολος, ἄπιστος, ἀλαζών, ὑποκριτικὴ, κίβδηλος, κακοῖηθης, πανούργος, ἄδικος, ἀμύ, μνησικάκος, φθονερά, ιδιότροπος, εὐπιστος, μωρὰ, ἐπίτριπτος, λάλος, ζηλότυπος, φιλόκοσμος, ἄρεσκος, ἀσεβής, ἀσπλαγχνος, ἄφρων . . .»

«Παῦσαι!» ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἄλλ' εἶναι σοὶ εὐκόλον πάντα ταῦτα ν' ἀποδείξῃς καθ' ἓν ἕκαστον;»

«Καὶ ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα!» ἀπεκρίνατο ὁ Εὐριπίδης.



«Ίσως οὐχὶ ἰκανὴν φιλίαν ἐνδείκνυσαι αὐτῇ,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ ἐκ τούτου ἀλλοτριοῖς αὐτήν.»

«Ἀληθῶς!» ἀντεῖπεν ὁ Εὐριπίδης σαρδόνιον γελάσας. «Παρὰ τῶν τοιούτων γυναικῶν πάντοτε ἀκούει τις, ὅτι οἱ ἄνδρες ἤκιστα φιλοῦσιν αὐτάς. Εἶσαι ἄσπλαγχνος, φίλε, εἶπεν ἡ ἔχιδνα πρὸς τὸν τράγον. Ἄλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ ἐμὴ δυστυχία ἐκ τούτου προέρχεται, ὅτι τὴν γυναῖκα ταύτην μεταχειρίζομαι οὐχὶ ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὅτι ἐπιτρέπω αὐτῇ πλέον τοῦ δέοντος νὰ δύνηται παρ' ἐμοί, ὅτι ἐπέτρεψα αὐτῇ νὰ με ταλαιπωρῇ. Διότι ἡμεραι μὲν, ὡς τὰ πρόβατα, εἶναι αἱ γυναῖκες, ὅταν τις ἀσθηρῶς πρὸς αὐτάς προσφέρηται, ὕβριστικαὶ δὲ γίνονται, ὅταν τις ἐπιτρέπη αὐταῖς νὰ πιστεύωσιν, ὅτι ἀναγκαῖα εἶναι. Εἷς δὲ μόνος τρόπος ὑπάρχει, δι' οὗ δύναται τις νὰ κατέχη τὴν καρδίαν, τὸν ἔρωτα, τὴν τιμὴν, τὴν πίστιν τῆς γυνακὸς καὶ οὗτος ἐν τούτῳ ἔγκειται, ἐν τῇ ὀλιγωρίᾳ. Δυστυχῆς δ' ὁ ἀνὴρ ὁ δοὺς ἀφορμὴν τῇ γυναικὶ νὰ πιστεῦῃ, ὅτι ἀναγκαῖα αὐτῷ εἶναι! Θὰ καταπατήσῃ αὐτόν. Διότι ὁ πρὸς τὴν γυναῖκα ἔρωσ τοῦ ἀνδρὸς διεγείρει ἐν αὐτῇ τὸν κακὸν δαίμονα. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δ' ἐκείνον, ὅστις μεταχειρίζεται τὰς γυναῖκας φιλοφρόνως μὲν, ἀλλὰ ψυχρῶς καὶ ὀλιγῶρως, ὅστις ἀποδεικνύει, ὅτι δύναται νὰ στερηθῇ αὐτῶν, περιέπουσιν, ὑποκορίζονται αἱ γυναῖκες, θωπεύουσι καὶ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ στηρίζουσαι ἐρωτῶσι. Τί θέλεις, πατρίδιον, νὰ παραθῶ σοι εἰς δεῖπνον; τιμῶσιν αὐτόν ὡς ἱερὸν σωτήρα καὶ δεσπότην τῆς οἰκίας καὶ τῶν οἰκείων καὶ εὐγνώμονες χάριν ἀποδίδουσιν ἀντὶ παντὸς ψυχίου εὐνοίας, ὅπερ ὁ ἀνὴρ ἐπ' αὐτάς ῥίπτει. Ἄλλ', ἐὰν ὁ αὐτὸς ποθῶν καὶ ἐρῶν φαίνεται, τότε μετ' ὀκτῶ μὲν ἡμέρας ἀνιαρὸν αὐτὸν θεωροῦσι, μετὰ τριάκοντα δὲ βδελυρὸν καὶ μετὰ ἕνα ἐνιαυτὸν κατατρύχουσιν.»

Ἀσπασία II.



Μειδιῶντες δ' ἠκροῶντο ὁ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τῶν λόγων τούτων, οὓς σκυθρωπῶς ὁ ποιητὴς προὔφερεν. Ἄλλ' ἐκεῖνος εἶπεν αὐθις ἐπίσης σκυθρωπῶς καὶ σπουδαίως·

«Ἡ γυνὴ εἶναι ἡ Μοῖρα ἡ ἐπικλώθουσα τῷ ἀνδρὶ τὴν ἄτρακτον καὶ μέλανα, ἡ χρυσοῦν τὸν βίον αὐτοῦ ἀποδεικνύουσα.»

Καὶ ὁ Περικλῆς μὲν διαταράχθη σχεδὸν ὑπὸ τῶν λόγων τούτων, ἡ δ' Ἀσπασία ἐμειδία.

«Δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι καθ' ὄλου ὁ ἀνὴρ τοσοῦτον ὑποχείριος τῇ γυναικὶ εἶναι!»

«Θὰ γένηται, ἐὰν μὴ εἶναι,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης. «Προαισθάνομαι δ', ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ συμβῆ. Ἡ δύναμις τῆς γυναικὸς αὐξάνεται ἐπικίνδυνος. Δὲν κατανοεῖτε δ', ὅτι οἱ ποιηταὶ καὶ καλλιτέχνη οἱ πλάσαντες ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων τὴν μυθικὴν εἰκόνα τῆς Σφιγγὸς τῆς καλλιμάσθου μὲν, ἀλλὰ γαρψώνυχος αἰνιγματώδους γυναικὸς ἐβουλήθησαν νὰ παραστήσωσιν; Ἡ Σφιγὶς παρίστησι τὴν γυναικίκα. Τὸ θελκτικόν ὑπερκαλλῆς πρόσωπον καὶ τὰ ἐπαγωγὰ ἀβρὰ στήθη προβάλλει ἡμῖν ἡ γυνή, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν σῶμα εἶναι θηριῶδες ἔχον πόδας τίγρεως καὶ θανατηφόρους ὄνυχας!»

«Δὲν θ' ἀποδείξῃς οὕτω τὸ γυναικεῖον φύλον ὑπερήφανον,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «διὰ τοιούτων παραβολῶν ἀποδίδων τῷ ἦθει αὐτοῦ ὑψηλόν τι;»

«Μεγάλα κακουργήματα,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης, «ὑπὸ ἀνδρῶν μόνων ἐκτελούμενα ἐμπνέουσι θαυμασμόν, ἀλλὰ γυνὴ κακούργος εἶναι τι ἀηδές. Διότι τὰ μὲν κακουργήματα τῶν ἀνδρῶν προέρχονται ἐνίοτε ἐξ ὑπερβολῆς ὁρμῶν τινων, αἵτινες αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἐπαινεταὶ εἶναι, αἱ δὲ κακουργίαι τῶν γυναικῶν πάντοτε ἐκ μικρολόγων ὑπερβολικῶν ἀδυναμιῶν ὁρμῶνται.»

«Καὶ ὅμως βλέπομεν πολλὰς γυναῖκας θριαμβεύουσας ἀπὸ τῶν μικρολόγων τούτων ἀδυναμιῶν!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Οὐχὶ διὰ παντός!» ἀντεῖπεν ὁ Εὐριπίδης. «Διότι πάντοτε ἐπέρχεται ἡ τιμωρὸς ἡμέρα, ἣτις διὰ τῆς φλογὸς ὑγιῶς καὶ δικαίου πάθους κατασβεννύει τοὺς σπινθήρας νόσηρᾶς καὶ ἀσθενοῦς ὀρμῆς. Μόνον δ' ἐφ' ὅσον ἡμεῖς οἱ ἄνδρες ἀσθενεῖς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποδεικνύομεν, εἶναι ἰσχυραὶ αἱ γυναῖκες. Ἡ γυνὴ εἶναι ὄντως Σφίγξ! Ἄλλ' ἀρκεῖ τοῦτο μόνον, ν' ἀποκόψωμεν τοὺς μεγάλους ὄνυχας αὐτῆς, καὶ ὅλως ἀβλαβῆς τότε γίνεται. Διότι ἀπεριτμήτους μὲν ἔχουσα τοὺς ὄνυχας εἶναι ἡ γυνὴ τίγρις, ἀλλ' ἡ περιτομὴ αὐτῶν ἀποδεικνύει αὐτὴν γαλῆν. Καλῶς δὲ ποιῶντες οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐν μικρᾷ μοίρᾳ εἶχον τὰς γυναῖκας. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ νεώτεροι εἴμεθα θηλυδρία — λέγω δὲ καὶ κατ' ἑμαυτοῦ — καὶ περιορῶμεν τοὺς ὄνυχας τῆς γυναικὸς αὐξανομένους. Τοῦτο δὲν θ' ἀποβῆ εἰς καλόν . . .»

Τὸ μέτωπον δὲ τῆς Ἀσπασίας συναφρουοῦτό πως, ἐν ᾧ ὁ σκυθρωπὸς ποιητὴς τοὺς λόγους τούτους θορυβῶν ἐξέφερεν. Ὁ δὲ Σακράτης ἐννοήσας τοῦτο εἶπεν·

«Ἐνθυμοῦ, φίλε, ὅτι πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ταῦτα λέγεις!»

«Πρὸς τὴν Ἀσπασίαν,» ὑπέλαθεν ὁ Εὐριπίδης ταχέως ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, «ἀλλ' οὐχὶ περὶ τῆς Ἀσπασίας. Λέγω περὶ τῶν γυναικῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἡ Ἀσπασία γυνή, ἀλλ' αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι Ἀσπασία . . .»

Καὶ πολλάκις μὲν, ὡς εἶπομεν, ὁ Σακράτης διαλεγόμενος πρὸς τὴν γαμετὴν τοῦ Περικλέους τραχεῖς λόγους ἐξέφερεν, ἀλλ' οὐδέποτε εἶχεν ἐξοκέϊλας εἰς τὸ ὕφος τοῦ Εὐριπίδου. Ἐν τούτοις δὲ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ μὲν Εὐριπίδης διαλεγόμενος περὶ τῶν γυναικῶν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἅπαν μὲν τὸ γυναικεῖον φῦλον ἐκακηγόρει, ἀλλὰ τὴν Ἀσπασίαν αὐτὴν ἐξῆρει κοσμίως πάντοτε προσφερόμενος πρὸς

αὐτήν, ὁ δὲ Σωκράτης ἐκ τοῦ ἐναντίου μόνης τῆς Ἀσπασίας ἐστοχάζετο ἐκτοξεύων τὰ βέλη, τοῦ δὲ γυναικείου φύλου καθ' ὅλου ἄσμενος προῦμάχετο.

Ἐκ τούτου καὶ τότε ἀπελογήθη ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν μισογύνην Εὐριπίδην καὶ εἶπε ταῦτα·

«Φαίνεται μοι παράδοξον μὲν, ἀλλὰ βεβαιότατον, ὅτι ἕκαστος τῶν ἀνδρῶν περὶ τῶν γυναικῶν καθ' ὅλου λέγων τὴν ἑαυτοῦ μόνην ἐν νῶ ἔχει. Ἐκ τούτου δὲ νομίζω, ὅτι μόνοις ἐκείνοις τῶν ἀνδρῶν πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται ἢ περὶ τῶν γυναικῶν καθ' ὅλου κρίσις, ὅσοι ἄγαμοι εἶναι. Ἐκ τούτων δ' εὐχομαι, ὅτι εἶμαι καὶ ἐγώ. Καὶ εἶναι μὲν ὑπέρτερος ἐμοῦ ὁ φίλος Εὐριπίδης ἐν τῇ σοφίᾳ, ἀλλ' ἐν τοῖς περὶ τῶν γυναικῶν ἐγὼ ὡς ἄγαμος προέχω αὐτοῦ τοῦ ἐγγάμου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ. Ὡς δὲ καὶ ὁ Περικλῆς ἐγγαμος εἶναι, ἢ δ' Ἀσπασία γυνή, μόνος ἐγὼ ἐνταῦθα φαίνομαι κληθεῖς, ἴν' ἀπολογηθῶ ὑπὲρ τοῦ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου ἀτιμαζομένου φύλου. Ὡς στερούμενος δ' εὐγλωττίας ἄσμενος θὰ ἐπεκαλούμην τὸν Πρωταγόραν συνήγορον, ὃς βεβαίως θὰ ἐνεκωμίαζε τὴν γυναῖκα ὡς δότειραν τῆς ἡδίστης χαρᾶς, ὡς πρόξενον τῆς μεγίστης εὐτυχίας, ὡς φύλακα τοῦ θείου θησαυροῦ τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς κάλλους καὶ τῆς ἡδονῆς, ὡς παραμυθητικὴν τοῦ ἀνδρός, ὡς καταπαυστικὴν τῶν ταλαιπωριῶν καὶ θεραπευτικὴν τῶν ἀλγηδόνων αὐτοῦ. «Ὅποια θαυμαστὴ εἰκῶν,» θὰ ἔλεγεν, «εἶναι καλὴ τις γυνή! Ἐκάστη ἄτομος τοῦ σώματος αὐτῆς μαγεύει! Πᾶν τὸ ἐξ αὐτῆς ἀποστάζει ἡδονήν...» Τοιαῦτα θὰ ἔλεγεν ὁ Πρωταγόρας. Ἄλλ' ὁ Εὐριπίδης ἰσχυρίζεται, ὅτι αἱ γυναῖκες εἶναι Σφίγγες ἔχουσαι χαρίεν μὲν τὸ πρόσωπον καὶ ἀθρᾶ τὰ στήθη, ἀλλὰ καὶ ὄξεις τοὺς ὄνυχας. Δὲν θὰ ἦτο ἄρᾳ γε ἐπιτετραμμένον νὰ εἴπη τις ἀντιστρόφως, ὅτι αἱ γυναῖκες ὄξεις μὲν ἔχουσι τοὺς ὄνυχας, ἀλλ' ἐπίχαρι τὸ πρόσωπον; Διὰ τί νὰ μὴ ἐκτιμᾶ τις μᾶλλον

τὸ ἐν αὐταῖς ἀγαθόν, ἢ μόνον τὸ κακόν; — «Πρέπει ν' ἀποκόψωμεν τοὺς ὄνυχας αὐτῶν,» λέγει ὁ Εὐριπίδης. Ἀλλὰ τοῦτο καθιστάν αὐτὰς ἀβλαβεῖς θ' ἀφήρει ἄρα γε καὶ τὰς ἐχθρικός αὐτῶν διαθέσεις; Δὲν θὰ ἦτο λυσιτελέστερον νὰ διώξῃ τις τὴν βελτίωσιν τῶν διαθέσεων δὴ τούτων; Δὲν θὰ καθίσταντο οἱ ὄνυχες τότε ἀφ' ἐαυτῶν ἀβλαβεῖς; Ὅπως ἀρετὰς δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ἡ γυνή! Ὅποσιν εὐδαιμονίαν δύναται νὰ ἐκχέῃ οὐ μόνον, δι' ἧν παρέχει, ἢ λέγει, ἢ πράττει, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως αὐτῆς! Διότι κατὰ φύσιν πρόμαχοι τοῦ καλοῦ εἶναι αἱ γυναῖκες, ὡς δὲ πᾶν πρᾶγμα, οὐτινος ἐπιλαμβάνονται, νικηφόρον ἀποδεικνύουσιν, ὅποσον ἀφέλιμον θὰ ἦτο, ἂν ἠδυνάμεθα πείθοντες ν' ἀποδείξωμεν αὐτὰς προμάχους καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς! Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἂν τὸ φῶς τῆς σοφῆς φρονήσεως μὴ φωτίζῃ τὰς κεφαλὰς τῶν γυναικῶν, θὰ παρασύρωνται αὐταὶ ἀληθῶς ὑπὸ τῶν ὁρμῶν τῆς ἰδίας φύσεως καὶ ὤμαι καὶ φίλαυτοι θὰ εἶναι. Ἔργον τῶν ἀνδρῶν δ' ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι τοῦτο θὰ εἶναι, ν' ἀποδείξωσι τὰς γυναῖκας, αἵτινες ὑποχείριοι νῦν ταῖς σκοτειναῖς ὁρμαῖς εἶναι, συνετίζοντες αὐτὰς ἱερείας οὐ μόνον τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδανικοῦ ἀγαθοῦ!» —

«Τοῦτο μόνον ἐλλεῖπει, νὰ χορηγήσωμεν καὶ πτερὰ τοῖς ὄφρσιν!» εἶπε σκωπτικῶς γελῶν ὁ Εὐριπίδης.

«Ἀλλ' οὐδόλως θαυμαστὴ εἶναι ἡ ἐλπίς αὐτῆ περι τῆς βελτιώσεως τῆς γυναικὸς διὰ τῆς γνώσεως,» εἶπεν αὐθις, «ἄτε προερχομένη ἐξ ἀνδρός, ὃς καθ' ὅλου πᾶσαν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῆς γνώσεως καὶ τῶν καθαρῶν ἐννοιῶν προσδοκᾷ. Ἀλλ' ἐγὼ σοι λέγω, ὅτι ἡ ἀξία καὶ ἡ εὐγένεια τῆς γυναικὸς οὐχὶ ἐπὶ τῆς διαπλάσεως τῶν διανοητικῶν αὐτῆς δυνάμεων, ἀλλ' ἐπὶ τῆς διαπλάσεως τῆς ψυχῆς, τοῦ αἰσθητικοῦ στηρίζεται.»

«Τοῦτο οὕτως ἴσως ἔχει,» ἀντεῖπεν ὁ Σωκράτης· «ἀλλὰ



πρώτον ζητείται τοῦτο, πότερον ἡ ψυχὴ καὶ τὸ αἰσθητικὸν αὐτῆς δύναται νὰ μορφωθῇ ἐξ ἑαυτῆς, ἢ μὴ τι ἀναγκαῖα εἶναι πρὸς τοῦτο ἡ δύναμις τῆς μέχρι τινὸς καθαρᾶς νοήσεως;» —

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἐπῆνεσε τοὺς λόγους τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἐσίγησε καὶ ἐκ τούτου ὁ διάλογος διαταράχθη. Διότι πολλὰ μὲν, ἐξ ὧσων ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἦσαν σύμφωνα πρὸς τὴν γνώμην αὐτῆς, ἀλλ' ὅμως ἐφαίνετο αὐτῇ, ὅτι ὁ μεριμνοφροντιστῆς ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς μετριοφροσύνης ἀπετόλμα καὶ αὖτις νὰ διδάξῃ αὐτήν. Μὴ δὲν ἠμολόγει αὐτὴ αὐτῇ, ὅτι ἔπρεπε νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν διανοητικὴν ἐλευθέρωσιν, εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἤθους τοῦ γυναικείου φύλου; Δὲν προῦθετο αὐτῇ αὕτη ἀπαρακαλύπτως τοῦτο ὡς σκοπόν; Δὲν ὑπέσχετο αὐτῇ αὕτη γενομένη σύμβιος τοῦ Περικλέους ἐνώπιον πάντων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅτι πάσας ταῖς δυνάμεις εἰς τοῦτο θὰ συνεργήσῃ;

Καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἐκείνην ἐξεπλήρωσε. Διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ μόνη αὐτῆς τολμηρὰ φροντίς ἦτο ἡ ῥίζηθεν μεταβολὴ τῶν κατὰ τὸν βίον καὶ τὴν στάσιν τῶν γυναικῶν.

Ἄλλ' εἶχε κατανοήσασα, ὅτι, ἵνα διαπράξῃται τοῦτο, ἔπρεπε τὸ κατ' ἀρχὰς νὰ πειραθῇ νὰ προσαγάγηται τὰς γυναικὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ πειθομένας αὐτὰς νὰ καταστήσῃ, εἶτα δ' ὡς ζύμη αὐτῇ αὕτη χρησιμεύουσα νὰ ζυμώσῃ μὲν τὴν νωθρὰν ἐκείνην ὕλην, νὰ διαλλάξῃ δὲ τὰς ἐχθρικῶς πρὸς αὐτήν, τὴν παρείσακτον, διακειμένας καὶ ν' ἀποδείξῃ αὐτὰς ἀκολούθους, μαθητριάς, φίλας.

Ὁ Περικλῆς δ' ἐβοήθησεν αὐτῇ εἰς ἐπιτέλειαν τοῦ σκοποῦ· διότι ἐφίλει αὐτήν. Παρέσχε δ' αὐτῇ πᾶσαν εὐχαρίστησιν εἰσαγαγῶν αὐτήν, ἂν ἐπιτρέπεται οὕτω νὰ εἴπωμεν, εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ἀπεκλείοντο μὲν αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων πάσης πρὸς τοὺς ἄνδρας ὀμιλίας, ἀλλὰ πρὸς



ἀλλήλας συχνὰ ἀμίλουν αὐται καὶ τῶν ὁμιλιῶν τούτων προσποιουμένη, ὅτι οὐδὲν ἐδίωκε, μετείχε καὶ ἡ Ἀσπασία.

Τῶν καλῶν δὲ καὶ ἀληθῶς συνετῶν γυναικῶν τῶν δυναμένων νὰ δεσμεύωσι τοὺς ἄνδρας εἶναι τινες, αἵτινες πρὸς τούτοις καὶ τὴν δύναμιν ἔχουσι νὰ προσάγωνται καὶ κατακληῶσι καὶ πολλὰς τοῦ ἰδίου φύλου, καίπερ διεγείρουσαι φθόνον καὶ μῖσος καὶ ζηλοτυπίαν. Κατορθοῦσι δὲ τοῦτο οὐχὶ δι' ὑπερβολικῆς χάριτος, ἢ ἐπιδεικνύμεναι λάλον καὶ ὀχληρὰν φιλοφροσύνην, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ μετριοφροσύνης κατασβεχνύουσαι ἐκοῦσαι τὸ κινδυνῶδες φῶς τῶν ἀρετῶν αὐτῶν καὶ καταμανθάνουσαι τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀξιώσεις ἐκείνων, ἃς θέλουσι νὰ προσκολλήσωσιν ἑαυταῖς. Καὶ ἡ Ἀσπασία δ' ἐπειράτο νὰ ἐμπνεύσῃ πίστιν. Ὡς διαφέρουσα δὲ πασῶν τῶν ἄλλων ἀσυνέτων τοῦ φύλου καλῶς ἐγίγνωσκεν, ὅτι καλὴ τις γυνὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ συνετῶν, προθύμων, ἀξιοπρεπῶν καὶ σεμνῶν τρόπων ἀσφαλέστερον καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας κατακληεῖ. Πάντων λοιπὸν πρῶτον τούτου ἐστοχάσθη νὰ ἐξαναγκάσῃ τὰς γυναῖκας νὰ τιμῶσιν αὐτὴν, εἶτα δ' αὐται ἀναγκαίως φιλοφρόνως θὰ προσεφέροντο.

Ὡς δὲ διὰ τῶν τρόπων τούτων, οἵτινες οὐδὲν τὸ σοφιστικὸν καὶ πλαστὸν εἶχον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰδίας φυσικῆς γυναικείας ὀρμῆς ἐπήγαζον, τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐμελλε νὰ ἐργασθῇ προπαρασκεύασε, προσέθη εἶτα φανερῶς εἰς ἐπιτέλεσιν τοῦ σκοποῦ, τῆς ἐπιβολῆς αὐτῆς.

Ἐκ τούτου μετὰ τινα χρόνον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων ἦσαν διηρημέσαι εἰς πολλὰς μερίδας, ὧν αἱ μὲν ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τοῦ Περικλέους, αἱ δὲ κατ' αὐτῆς ἦσαν κεκηρυγμένα.

Διότι ἦσαν τινες, αἵτινες ἐμίσουν αὐτὴν καὶ ἐπολέμουσαν πρὸς αὐτὴν ἐκ τοῦ φανεροῦ, ἢ κρυφῇ πάντα γυναικεῖον τρόπον μεταχειριζόμεναι καὶ πολλαχῶς τὸ μῖσος αὐτῶν ἐπιδεικνύμεναι. Ἄλλα δ', αἵτινες εὐνοίαν μὲν τινα πρὸς αὐτὴν

ἐπεδείκνυον, ἀλλὰ τῆς γνώμης ἦσαν, ὅτι αἱ προθέσεις αὐτῆς λίαν τολμηραὶ καὶ ἀκόλαστοι ἦσαν. Καὶ ἄλλαι δ' ἦσαν, αἵτινες πρὸς αὐτὴν μὲν τὴν Ἀσπασίαν ἐπιφθόνως προσεφέροντο, ἀλλ' ὑπὸ μυστηριώδους τινὸς ὀρμῆς κατειλημμένοι ἠκολούθουν τοῖς ἴχνεσι τῶν πράξεων αὐτῆς καὶ ἐπειρῶντο ἐν πολλοῖς νὰ μιμῶνται αὐτήν. Ἦσαν δὲ καὶ τινες, αἵτινες πεισθεῖσαι κατεκληθήθησαν μὲν ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας, ἀλλὰ δὲν εἶχον πᾶσαι τὸ θάρρος νὰ συνενωθῶσι τῇ διδασκάλῳ, ἵνα φανερώσῃ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων δικαίων τῆς γυναικὸς ἀναλάβωσιν.

Τῶν ἀδιαλλάκτων δὲ καὶ ἐπικινδύνων πολέμιων τῆς Ἀσπασίας ἦσαν, ὡς εὐχερῶς δύναται τις νὰ κατανοήσῃ, ἡ ἀποδιωχθεῖσα γυνὴ τοῦ Περικλέους καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος. Αὕτη δ' ἀπεγράφετο πάντα τὰ εἰς τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις τῆς Ἀσπασίας ἀφορῶντα καὶ ἀνεζήτησε καὶ διέδιδε πᾶν ὅ,τι ἡ Ἀσπασία περὶ τῶν γυναικῶν ἔλεγεν. Οὐχὶ δὲ σπανίως οἱ λόγοι οὗτοι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διαδιδόμενοι μεταμορφοῦντο τοσοῦτον, ὥστε ἱκανοὶ ἐγίνοντο νὰ διεγείρωσι τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς γυναικὸς τοῦ Περικλέους.

Οὕτως ἡμέρα τινὶ συνέβη νὰ διαλέγηται ἡ Ἀσπασία πρὸς νεόνυμφόν τινα, παρόντος καὶ τοῦ ἀνδρός. Τὸ νέον δὲ τοῦτο ζεύγος ἤξιον νὰ μάθῃ παρ' αὐτῆς, ὅποθεν ἐξαρτᾶται ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ γάμου.

Ἡ δ' Ἀσπασία καταληφθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ λάβῃ πείραν τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους ἠρώτησε τὴν νεόνυμφον·

«Ἄν ἡ γείτων,» εἶπε πρὸς τὴν νέαν γυναῖκα, «κοιμώτεράν ἐσθῆτα τῆς σῆς ἔχει, ποτέραν θὰ προτιμήσῃς τὴν σὴν, ἢ τὴν ἐκείνης;»

«Τὴν ἐσθῆτα ἐκείνης!» ἀπεκρίνατο ἡ νεόνυμφος.

«Ἄν δὲ πολυτελέστερον τοῦ σοῦ κόσμημα ἔχει,» εἶπεν αὐθις ἡ Ἀσπασία, «πότερον θὰ προτιμήσῃς;»

«Ὅς εἰκὸς τὸ ἐκείνης!» ἀπεκρίνατο ἡ νέα γυνή.

«Ἄν δ' ἄνδρα χρηστότερον τοῦ σοῦ ἔχει, πότερον θὰ προκρίνῃς, τὸν σόν, ἢ τὸν ἐκείνης;»

Καὶ ἡ μὲν νεόνυμφος ἠρυσθρίασε τὴν ἀπροσδόκητον, τολμηρὰν καὶ παράδοξον ἐρώτησιν ἀκούσασα, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία εἶπε μειδιῶσα·

«Ὅς τὰ πράγματα κατὰ φύσιν ἔχουσι, θὰ προτιμήσῃ ἡ γυνὴ τὸν χρηστότερον ἄνδρα καὶ ὁ ἀνὴρ τὴν χρηστοτέραν γυναῖκα. Φαίνεται μοι λοιπόν, ὅτι ἡ βεβαίωσις τῆς εὐδαιμονίας ἐν τῷ ἔρωτι καὶ τῷ γάμῳ οὐχὶ ἄλλως κατορθοῦται, ἢ διὰ τούτου, ἂν ὁ τε ἀνὴρ ὡς ὁ χρηστότατος τῶν ἀνδρῶν τῇ γυναικὶ νὰ φαίνηται ὄντως πειράται καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ ὡς ἡ χρηστοτάτη πασῶν τῶν γυναικῶν. Καὶ πολλοὶ μὲν ἀπαιτοῦσι τὸν ἔρωτα, ὡς τι καθήκον, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀνόητον. Διότι πρέπει νὰ πειράται πᾶς τις ἄξιος τοῦ ἔρωτος νὰ φαίνηται καὶ νὰ σπουδάξῃ νὰ τρέφῃ αὐτόν.»

Ὅτι δ' ἡ Ἀσπασία λέγουσα ταῦτα πρὸς τὸ νέον ζεῦγος ἐδίωκεν, ἦτο βεβαίως σοφὸν καὶ δίκαιον. Ἄλλ', ὅποιαν μορφήν ἔλαβον οἱ λόγοι αὐτῆς ἐκ τοῦ στόματος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῶν ὁμοδόξων διαδιδόμενοι; Ἐπὶ πολλὰς μὲν ἡμέρας ὁ διάλογος οὗτος τῆς Ἀσπασίας πρὸς τὸ νέον ζεῦγος περιήρχето κύκλῳ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, οὐδεὶς δὲ διηγείτο, ὅτι ἡ Ἀσπασία ὡς μόνον ἐχέγγυον τῆς σταθερᾶς ἐν τῷ γάμῳ εὐδαιμονίας τοῦτο ὤρισεν, ὅτι ὁ τε ἀνὴρ τὴν γυναῖκα ὡς τὴν ἐρασμιωτάτην τῶν γυναικῶν καὶ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα ὡς τὸν χρηστότατον τῶν ἀνδρῶν νὰ θεωρῇ ὀφείλει, ἀλλὰ πάντες ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἡ Ἀσπασία παρᾶτρυνε τὴν νέαν Ἰπαρχίαν, παρόντος καὶ τοῦ ἀνδρός, ἄλλον ἄνδρα νὰ προτιμήσῃ, ἂν ἄλλος τις ἤρρεσκεν αὐτῇ.

Ἐκ τούτου ἡ Ἀσπασία διέγνω νὰ μὴ μεταχειρίζηται ἐν τῷ μέλλοντι τὸν Σωκρατικὸν τρόπον ἐν τοῖς διαλόγοις καὶ ἔτι ἐπιμελέστερον προσεῖχε τούτῳ, ὁποῖοί τινες ἦσαν ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς διελέγετο. Ἄλλ' αἱ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὴν διακείμεναι εἰς τοσοῦτον προσέβησαν, ὥστε ἐπιτηδες προσήρχοντο παρ' αὐτὴν καὶ προσποιούμεναι εὐμένειαν ἐπειρῶντο νὰ ἐκσπῶνται λόγους ἐπιτηδείους νὰ κατασχύνωσιν αὐτὴν ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων. Ἄλλ' ἡ Ἀσπασία διέβλεπεν εὐχερῶς τὰς τοιαύτας ἐπιβουλὰς καὶ ἐπιτηδείως ἐνίοτε ἐματαιοῦ τὰς προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν τούτων οὕτως, ὥστε οὐ μόνον τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ἐπετύγχανεν, ἀλλὰ καὶ ἡδονῆς τινος ἀπέλαυεν.

Οὕτως ἡμέρα τινὶ ὠστίζετο περὶ αὐτὴν Κλειταγόρα τις ὑποκρινομένη, ὅτι ἐθαύμαζεν αὐτὴν. Ἄλλ' ἡ Ἀσπασία ἐγίνωσκεν, ὅτι ἡ Κλειταγόρα ἐκ τῆς μερίδος τῆς Τελεσίπτης καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος ἦτο.

Ἡ Κλειταγόρα λοιπὸν αὐτὴ ἡρώτα τὴν Ἀσπασίαν, διὰ τίνος τέχνης δύναται γυνὴ τις τὸν σύμβιον αὐτῆς ὡς ἀσφαλέστατα νὰ δεσμεύσῃ.

« Ἡ δραστικωτάτη τῶν τεχνῶν, δι' ἧς πονηρὰ τις γυνὴ τὸν εὐήθη ἄνδρα νὰ ἐξαρτήσῃ ἐξ ἑαυτῆς καὶ τῆς οἰκιακῆς ἐστίας δύναται, » ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία μυστηριωδῶς τὸ πρόσωπον στήσασα, « εἶναι ἡ μαγειρική. Γνωρίζω δὲ γυναῖκά τινα, ἣτις ὡς θεὸς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς λατρεύεται ἐξ αἰτίας τῶν λιχνεμάτων μόνων, ἅτινα καθ' ἐκάστην ἡμέραν αὐτῷ παρατίθησι. Τὸ ἐξαιρετώτατον δ' αὐτῆς λίχνευμα εἶναι ἡ λεπτή καὶ εὐχυμος σησαμῆ, ἣν ἐκ σησαμαίου ἀλεύρου καὶ μέλιτος καὶ ἐλαίου ἐπὶ τοῦ τηγάνου παρασκευάζει. Λαμβάνει δὲ σῆσαμον, τρίβει αὐτὸν ἐν θυνίᾳ, εἶτα ἐγχει τὸ ἄλευρον εἰς ἀγγεῖον καὶ ἐπιχέουσα ἔλαιον διακυκᾷ ἀκαταπαύστως τὸν πόλτον τούτον, ἐν ᾧ βραδέως ζεῖ, ἐπιβάλλουσα ἐνίοτε



ῥωστικὸν ζωμὸν ὀρνιθείου, ἢ ἐριφείου, ἢ ἄρνείου κρέατος, προσέχει, μὴ ὑπερζέσῃ, καὶ οὕτω ζέουσιν καλῶς παρατίθῃσιν αὐτήν. Καὶ τὴν μίμαρκον δὲ καὶ τὸ ἔξ ὑπολαΐδων καὶ ἄλλων μικρῶν πτηνῶν ἀρτόκρεας ἐξαιρέτως ἀρτύει. Τίς δὲ τῶν ἀνδρῶν δύναται νὰ διαφύγῃ τὸν ἐκ τούτων πειρασμόν; Ἄλλ' εἶναι καὶ ἄνδρες, οἵτινες ἐνθουσιάζουσι περὶ τοὺς λεγομένους καππαδοκικοὺς πλακοῦντας. Μάττουσι δὲ τούτους μέλιτι μάλιστα, εἶτα δὲ διαροῦσι τὸ φύραμα εἰς λεπτὰ λαγάνια, ἅτινα μόλις προσβλέποντα τὸ τήγανον ἐνελίττονται. Οἱ κύλινδροι δ' οὗτοι ἐμβαπτίζονται εἰς τὸν οἶνον, ἀλλὰ πρέπει θερμότατοι νὰ παρατιθῶνται.»

Τοιαῦτα ἔλεγεν ἡ Ἀσπασία τοῦς κανόνας τῆς λίχνου μαγειρικῆς διδάσκουσα. Καὶ ἐθαύμαζον μὲν αἱ πολλαὶ τῶν ἀκροατῶν, ἠγανάκτουσαν δ' ἐκεῖνα, αἵτινες ἐν τοῖς λόγοις τούτοις οὐδὲν εὑρισκόν δυνάμενον νὰ ταπεινώσῃ τὴν Ἀσπασίαν ἐν τῇ γνώμῃ τῶν πολλῶν καὶ νὰ καταστήσῃ ἔμπεδον τὴν περὶ τῆς ἀκολασίας καὶ τῶν ἐπικινδύνων αὐτῆς ἀρχῶν φήμην.

Ἡ ἀνιαρὰ δ' αὕτη ἀντίστασις πρὸς τὰς ἐπιβολὰς αὐτῆς, ἦν ἐν ταῖς γυναῖξι τῶν Ἀθηναίων εὑρίσκε, προθυμοτέραν αὐτὴν ἀπέδειξε νὰ ἐπιλάβηται τῆς προσενεχθείσης εὐκαιρίας, νὰ παραλάβῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς δύο ὀρφανὰς θυγατέρας τῆς ἐν Μιλήτῳ ἀποθανούσης ἀδελφῆς. Ἐν ταύταις ταῖς τρυφεραῖς μὲν, ἀλλ' ἐπιχαριτωτάταις παρθένοις ἠλιζεν ἡ Ἀσπασία, ὅτι θὰ εὑρίσκεν εὐπλαστον ὕλην εἰς ἀπεργασίαν τῆς περὶ τῆς παιδείας τῆς ἑλληνίδος γυναικὸς ἐν διανοητικῇ καὶ πραγματικῇ ἐλευθερίᾳ γνώμης. Δροσίς καὶ Πράξιλλα δ' ἐκαλοῦντο αἱ δύο παρθένοι, ὧν ἡ μὲν μία πεντεκαίδεκάετης, ἡ δ' ἑτέρα ἐνὶ ἔτει πρεσβυτέρα ἦτο. Ἡδύνατο δὲ τις νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι αἱ παρθένοι αὗται θὰ ἐτίμων τὸ σχολεῖον, ἐξ οὗ θὰ ἐξήρχοντο, καὶ θὰ συνετέλουν ν' ἀποδείξωσι νικηφόρον τὸ



ἔργον τῆς Ἀσπασίας, ὅπερ εἰς ἅπαν τὸ γυναικεῖον φύλον ἀπέβλεπεν.

Ἐν τούτοις ἡ Ἀσπασία ἐχαλέπαινε. Καὶ ἦτο μὲν ἰκανὴ νὰ συλλαμβάνη μακρὰς ἐπιβολάς, αἵτινες κατὰ φύσιν μόνον βραδέως ἠδύναντο νὰ ὠριμάζωσιν, ἀλλὰ δὲν ἀπεστρέφετο καὶ τὰς τολμηρὰς καὶ ταχυκρισίμους ἐπιχειρήσεις.

Τοιαύτας δὲ τινὰς ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπιχειρήσεις ἐπειράθη νῦν, ἴν', εἰ δυνατόν, ἐξαρπάσῃ τὰς ἡνίας τῆς ἡγεμονίας τοῦ φύλου αὐτῆς ἐν Ἀθήναις.

Τῶν πολυαριθμῶν δῆλα δὴ ἑορτῶν τῶν Ἀθηναίων ἦτο καὶ τις τελουμένη ὑπὸ τῶν γυναικῶν μόνων, ἧς οὐδεὶς μὲν ἀνὴρ ἐπετρέπετο νὰ μετέχῃ, τῷ δὲ παραβάτῃ ζημίᾳ ἐπετίθετο. Ἡ ἑορτὴ δ' αὕτη ἦτο ἡ τῶν Θεσμοφορίων εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος τελουμένη, τῆς θεοῦ οὐ μόνον τῆς γεωργίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ γάμου διὰ τὴν συγγένειαν τῶν ἐννοιῶν τῆς σπορᾶς καὶ τῆς βλαστήσεως, τῆς συγκομιδῆς καὶ τῆς γεννήσεως.

Τὰς ἀγιστείας δὲ τῆς ἑορτῆς ταύτης ἐτέλουν οὐχὶ ἰέρεια, ἀλλὰ γυναῖκες ἐξ ἐκάστης τῶν φυλῶν ἐκάστοτε ἐκλεγόμεναι. Ὄφειλον δ' αἱ γυναῖκες χρόνον τινὰ πρὸ τῆς ἑορτῆς ἐγκρατῶς διάγουσαι νὰ προπαρασκευάζωνται εἰς μετοχὴν αὐτῆς. Δι' ὃ κατεκλίνοντο ἐπὶ χόρτων, ἅτινα, ὡς ἐνόμιζον, κατευναστικὴν τῶν ὀρμῶν τοῦ σώματος δύναμιν ἔχοντα εὐχερῆ τὴν ἐγκράτειαν καθίστασαν, οἷον ἐπ' ἄγνου καὶ εἶδους τινὸς ἀκαλήφης. Ἡ δ' ἑορτὴ συνέκειτο ἐκ πομπῆς, συλλόγων ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ καὶ πατρίων τινῶν ἐθίμων, οἷς σπουδαῖα καὶ γελοῖα παιδιαὶ καὶ σκώμματα ἀνεμιγνύοντο.

Τετραήμερος δ' ἐγίνετο ἡ ἑορτὴ. Καὶ τῇ μὲν πρώτη ἡμέρᾳ ἐγίγνετο ἡ πομπὴ εἰς τὸ ἐν Ἀλμιοῦντι Θεσμοφόριον, ἐν ᾧ μυστήριά τινα ἐτελοῦντο. Τῇ δὲ δευτέρᾳ ἐπανήρχοντο εἰς Ἀθήνας. Τὴν δὲ τρίτην διέτριβον αἱ γυναῖκες ἀπὸ τοῦ

ὄρθρου μέχρις ἑσπέρας ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ, ἐν ᾧ ἐπεύχοντο τῇ Δήμητρι καὶ τῇ Κόρῃ καὶ ἄλλοις θεοῖς καὶ ὠρχοῦντο εἰς τιμὴν αὐτῶν. Ἐκάθηντο δὲ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐπὶ τοῦ ἄγνου καὶ ἄλλων χόρτων κατὰ τὰ διαλείμματα καὶ διελέγοντο πρὸς ἀλλήλας καὶ ἔσκωπτον ἀλλήλας μεταχειριζόμενα σκώμματα, ἅτινα πάτρια αὐταῖς πρὸς τοῦτο ἦσαν. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ταύτην τῆς ἐν τῷ ναῷ διατριβῆς οὐδεμίαν τροφήν ἐλάμβανον, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς ἐγκρατείας ταύτης βλάβην ἐπηνώρθουν τῇ ὑστεραίᾳ φαειρὸν δεῖπνον μετὰ τὴν θυσίαν ποιοῦμεναι, ὅπερ τέλος ἐπετίθει τῇ ἑορτῇ.

Φαντάσθητε δ' ἀπάσας τὰς γυναῖκας τῶν Ἀθηναίων, αἵτινες συνήθως καθειρωγμέναι ἐν τῷ στενῷ χώρῳ τῆς οἰκίας ὑπὸ τοῖς ὄμμασι τῶν συμβίων ἔμενον, ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας μακρὰν τῶν αὐστηρῶς ἀποκλειομένων ἀνδρῶν ἀφέτους ἐν τῷ αὐτῷ οὔσας, πομπὰς πομπευούσας, εἶτα εἰς τὸν ναὸν συνερχομένας, περὶ ὀρχήσεις καὶ ἀγιστείας ἀσχολουμένας, εἰς ἀνάπαυλαν ἐπὶ χόρτου καθημένας καὶ φλυαρούσας ἀκόλαστως — φαντάσθητε τὸν παραχῶδη τοῦτον σύλλογον τῶν γυναικῶν καὶ θὰ κατανοήσητε, ὅποσον ἐπιτήδειος ἦτο οὐ μόνον τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ σὺν τῇ γλώσσῃ καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν τῶν δεσμῶν ἀπαλλάττων νὰ παροξύνῃ εἰς καταφρόνησιν τῶν πατριῶν δεσμῶν.

Ἡ ἑορτὴ λοιπὸν αὕτη τῶν Θεσμοφορίων ἦλθε πάλιν.

Καὶ αὖθις δ' ἐκάθηντο αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων ἀναπαύομεναι ἐκ τῆς ὀρχήσεως καὶ τῶν ὕμνων ἐπὶ τοῦ ἄγνου καὶ ἐλάλουν ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ καὶ αὖθις ἀκόλαστον τὴν γλῶσσαν ἔλυσον ποικίλα στωμύλλουσαι. Περὶ τίνων δ' ἐλάλουν αἱ κατὰ συστήματα ἐπὶ τοῦ χόρτου καθήμεναι γυναῖκες; Αἱ μὲν ἔλεγον περὶ τῶν κακῶν συνηθειῶν τῶν συμβίων, αἱ δὲ περὶ τῶν κακιῶν τῶν δούλων, ἢ περὶ τῆς ἀκολασίας καὶ τοῦ ἀχαλινώτου τῶν παιδίων τῶν χρόνων

ἐκείνων πρὸς τὰ τῶν παλαιῶν χρόνων, αἱ δ' ἤριζον περὶ τῆς ἀρίστης παρασκευῆς τῶν πλακούντων, ἄλλαι δὲ διηγούντο πολλὰ περὶ μαγευμάτων χρησίμων ταῖς λεχοῖς, ἢ ἐδίδασκον τὰς νεωτέρας τὴν παρασκευὴν φίλτρων, καὶ ἄλλαι τέλος ἐψηθύριζον πρὸς τὰς γείτονας μυστηριωδῶς, ὅπως ἠδύνατό τις νὰ ὑποκρίνηται ἐγκυμοσύνην καὶ χάριν τοῦ ἀνδρὸς νόθον παιδίον νὰ ὑποβάλῃται. Καὶ ἄλλαι δὲ διηγούντο περὶ φαρμακίδων, ἢ μύθους, ἢ τὰ ἀπόρρητα τῶν διαφόρων οικείων ταύτης, ἢ ἐκείνης τῆς συνεταίρας. Τινὲς δ' ἔλεγον καὶ περὶ τῆς Ἀσπασίας καὶ τέλος ὁ περὶ ταύτης λόγος ἐγένετο σφοδρότατος ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ.

« Ἡ Ἀσπασία ἔχει δίκαιον, » ἔλεγε νεαρά τις, εὐειδῆς γυνή, ἣς τὸ εὐθαλὲς πρόσωπον ἐκπρεπῶς διέφερε τῶν μεμαρασμένων καὶ ἐψημυθιωμένων προσώπων τῶν ἄλλων κύκλω γυναικῶν.

« Ἡ Ἀσπασία ἔχει δίκαιον. Πρέπει δὲ νὰ ἐξαναγκάσωμεν τοὺς ἄνδρας νὰ μεταχειρίζωνται ἡμᾶς οὕτως, ὡς ὁ Περικλῆς τὴν Ἀσπασίαν. »

« Ἀναμφιλόγως! » ἀνέκραζάν τινες τῶν ἀκολουθῶν τῆς Ἀσπασίας. « Πρέπει νὰ ἐξαναγκάσωμεν αὐτοὺς νὰ διατάξωσι τὸν οικειακὸν καὶ γαμικὸν βίον οὕτως, ὡς ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία. »

« Ἐγὼ ἤδη καὶ ὁ ἀνὴρ ἠρξάμεθα τῆς διαρρύθμισεως ταύτης, » εἶπε μικρά τις θαλερὰ γυνή, Χαρίκλεια τὸ ὄνομα. « Ὁ ἐμὸς Διαγόρας εἰθίσθη ἤδη νὰ με ἀσπάζηται ἐκάστοτε ἐξερχόμενος, ἢ εἰσερχόμενος, ὡς ὁ Περικλῆς τὴν Ἀσπασίαν. »

« Ἐρχονται καὶ φιλόσοφοι πρὸς ἐπίσκεψίν σου; Προβάλλεις σαυτὴν καὶ ὡς παράδειγμα τοῖς ἀγαλματοποιοῖς; » ἠρώτησε σκωπτικῶς μία τῶν γυναικῶν ἐκείνων, ἣν αἱ παρειαὶ ὡς μάλιστα μεμαρασμένα, ἢ ἐψημυθιωμένα ἦσαν.

« Διὰ τί νὰ μὴ προβάλλωσιν ἐαυτὰς ὡς παραδείγματα

καὶ ἡ Χαρίκλεια καὶ ἡ Ἀσπασία, ἐὰν οἱ ἄνδρες αὐτῶν τοῦτο ἐπιτρέπωσιν;» ἀνέκραζεν ἐτέρα. «Καὶ ἡμεῖς δεχόμεθα τοῦτο καὶ θὰ ἐξαναγκάσωμεν τοὺς ἄνδρας νὰ ἐπιτρέψωσιν ἡμῖν τοῦτο.»

«Ἄλλ' οὐχὶ πάντες οἱ ἄνδρες κερασφόροι ἐγεννήθησαν!» εἶπεν ἐκείνη ἢ πρώτη σεσηρὸς γελῶσα.

«Λέγεις,» ἐξημμένη ὑπ' ὀργῆς ἀνέκραζεν ἡ Χαρίκλεια στᾶσα πρὸ τῆς γυναικὸς ἐκείνης καὶ ἐξαγκωνίσασα, «λέγεις, ὅτι κερατίαν ἀποδεικνύω τὸν ἄνδρα;»

«Δὲν ἰσχυρίζομαι τοῦτο ἔτι περὶ σοῦ,» ἀπεκρίνατο ἐκείνη, «ἀλλ' ἡ διδάσκαλός σου Ἀσπασία ἴσως ταχέως θὰ σε διδάξῃ καὶ τοῦτο.»

Ὡς δ' οἱ ἀναδεδεῖς οὗτοι λόγοι ἐρρήθησαν, προῆλθεν ἐκ τοῦ μέσου ἐκείνων, αἵτινες αὐτήκοοι τῶν λόγων ἐγένοντο, κεκαλυμμένη τις ῥαδιῆ καὶ εὐγενῆς μορφῆ καὶ στᾶσα ἀμέσως πρὸ αὐτῆς τῆς ἀθυροστόμου προηγορούσης καὶ ἀπαγαγοῦσα τὴν καλύπτραν προσέβλεψε τὴν ἐπὶ τῶν χόρτων καθημένην πυρφόρα βλέμματα ῥίψασα.

«Ἡ Ἀσπασία!» ἀνεφώνησάν τινες καὶ ταχέως μετεδόθη τὸ ὄνομα καὶ ταραχὴ ἐγένετο, ἣτις διεδόθη καθ' ἅπαντα τὸν ναόν. Ἀνάστατον δ' ἐγένετο τὸ Θεσμοφόριον.

«Τί συμβαίνει;» ἠρώτησαν αἱ ἀπωτάτω καθήμεναι. «Μί τι ἀνὴρ τις ἐτόλμησε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν ναόν;»

«Ἡ Ἀσπασία!» ἀντήχει ὡς ἀπόκρισις, «ἡ Ἀσπασία εἶναι ἐνταῦθα!»

Ὡς δὲ τὸ ὄνομα ἤκουσαν, ὠστίζοντο πᾶσαι περὶ αὐτήν, ὥστε ἡ Ἀσπασία ταχέως κατελήφθη ἐν μέσῳ τῶν συλλόγων.

Ἦτο δ' ἡ Ἀσπασία πρὸ πολλοῦ ἐκεῖ μετὰ τῶν ἀκολούθων καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καθημένη καὶ πρὸς τούτοις



ὄλως κεκαλυμμένη ἔμενεν ἀφανῆς τέως τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ πλήθους.

Ἐπὶ τῶν ἀκολούθων δὲ τούτων ὡς ὑπὸ δορυφόρων περιεστοιχίζετο καὶ νῦν, ὅτε ὀρθὴ ἰσταμένη ὀργίλα καὶ καταφρονητικὰ βλέμματα ἔστρεφε πρὸς τὴν ἰταμὴν ἐκείνην.

Ἐν ᾧ δ' οὕτως ἡ Ἀσπασία πρὸ τῆς ἀντιπάλου ἐκείνης ἴστατο, προβάσά τις τῶν ἀκολούθων ἐξετόξευσε κατὰ τῆς αὐθάδους ἐκείνης τοὺς ὑβριστικούς τούτους λόγους·

«Δίκαια λέγεις! Οὐχὶ πάντες οἱ ἄνδρες κερατῖα ἐγεννήθησαν! Σὺ ὑπὲρ πάσαν ἄλλην γνωρίζεις τοῦτο. Γνωστὴ μοι εἶσαι. Εἶσαι ἡ Κριτύλλα, ἣν ἀπέβαλεν ὁ πρῶτος σύμβιος Ξανθίας, ὡς καταλαβὼν αὐτὴν μετὰ τοῦ ἔραστοῦ παρὰ τὴν θύραν κύβδ' ἐχομένην τῆς δάφνης τῆς σκιαζούσης τὸν βωμὸν τοῦ Ἀγυιέως Ἀπόλλωνος!»

Τὸ πρόσωπον δὲ τῆς Κριτύλλης καταπόρφυρον ἐγένετο. Ἀνεπήδησε δ' ὡς μέλλουσα νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τῆς ἀντιπάλου, ἀλλ' ἀπεώσθη ὑπὸ τῶν ἀκολούθων τῆς Ἀσπασίας, ἦτις τότε ἤρξατο λέγουσα·

«Ἡ γυνὴ αὕτη ὕβρισε τὸν ἐμὸν ἄνδρα διὰ τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἐξ ἀπάντων τῶν Ἀθηναίων ἐτίμησεν ἐν τῇ γαμετῇ τὴν ἀζίαν τῆς γυναικὸς καὶ δὲν ἐταπεινώσεν αὐτὴν ὡς δούλην. Ὅταν δ' ἄνδρες, οἷος ὁ Περικλῆς, ἐνεκα τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τιμῆς, ἦν τῇ γυναικὶ ἀπονέμουσιν, ὄνειδίζωνται καὶ διαβάλλωνται οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ γυναικείου φύλου, πῶς δύνασθε νὰ ἐλπίζητε, ὅτι οἱ ὑμέτεροι ἄνδρες θὰ φανῶσι πρόθυμοι νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ εὐγενεστάτου τῶν ἀνδρῶν;»

«Οὕτως ἔχει ἀληθῶς τὸ πρᾶγμα!» ἀνεφώνησαν κύκλῳ αἱ γυναῖκες προσβλέπουσαι ἀλλήλας. «Κακῶς ποιούσα ἡ Κριτύλλα ὕβρισε τὸν τε Περικλέα καὶ τὸν Διαγόραν. Εἴθε οἱ θεοὶ ν' ἀπεδείκνυον πάντας τοὺς ἄνδρας ὁμοίους πρὸς αὐτούς!»



«Οἱ ἄνδρες εἶναι ἄξιοι ὑμῶν!» εἶπεν αὐτῆς ἡ Ἀσπασία.  
«Ἄλλὰ πειράθητε ἅπαξ νὰ μεταχειρισθῆτε τὴν δύναμιν, τὴν ἄμαχον δύναμιν, ἣν τὸ γυναικεῖον φύλον παρὰ τῶν θεῶν ἐδέξατο. Ἠμελήσατε τούτου τέως, ν' ἀναπτύξητε τὴν δύναμιν ταύτην, ἢ μᾶλλον ἴσως οὐδ' ἔγνωτέ ποτε αὐτήν, ὡς φαίνεται. Ἡ δουλεία ὑμῶν εἶναι ἐκουσία. Ἐγκαυχᾶσθε ἐπὶ τούτῳ, ὅτι δέσποιναι τοῦ οἴκου εἴσθε, ἀλλὰ κατέχεσθε αὐστηρότερον τῶν δούλων. Διότι αἱ μὲν δούλαι τοῦλάχιστον ἐλευθέραι περιέρχονται τὴν ἀγοράν, ἢ τὰς ὁδοὺς, ὑμεῖς δ' εἴσθε δεσμώτιδες! Δὲν ἔχει ἀληθῶς οὕτως;»

«Ἀληθῶς οὕτως ἔχει!» εἶπέ τις τῶν παρισταμένων. «Ὁ ἐμὸς σύμβιος ἀποδημήσας ποτὲ ἡμέρας τινὰς ἐνέκλεισέ με ἐν τῇ γυναικωνίτιδι καὶ τῇ θύρᾳ αὐτῆς τὴν σφραγίδα ἐπέβαλεν.»

«Ὁ δ' ἐμὸς,» εἶπεν ἑτέρα τις, «προσεπόρισεν ἑαυτῷ μολοσσόν, ὅστις φυλάττει τὴν θύραν, ὡς μορμολύκειον, ἵνα μὴ μοιχὸς τις εἰσέλθῃ.»

«Οὐδὲ τὰ τοῦ οἴκου ἐπιτρέπουσιν ὑμῖν παντάπασιν!» εἶπεν αὐτῆς ἡ Ἀσπασία.

«Ἀληθέστατα!» ὑπέλαβεν αὐτῆς γυνὴ τις ἐμφαντικῶς. «Ὁ ἐμὸς ἀνὴρ φορεῖ πάντοτε κλειδίον τοῦ ταμείου λακωνικόν, κακοηθέστατον!»

«Δὲν τρέχουσιν ὄντως αὐτοὶ εἰς τὴν ἀγοράν, ἵν' ἀγοράσωσι κρέας καὶ λάχανα;» εἶπεν ἑτέρα τις.

«Ναί, καὶ ἐν καιρῷ πολέμου,» εἶπε τρίτη τις, «ὅτε οἱ ἄνδρες ἐνοπλοὶ περιφέρονται, βλέπει τις θωρακοφόρον τινὰ καὶ τὴν γοργόνωτον ἀσπίδα φέροντα ἐν τῇ ἀγορᾷ δυσανούοντα ἅψα καὶ λάχανα καὶ λέκιθον, ἢ φέροντα εἰς τὴν οἰκίαν ἐν τῷ χαλκῷ κράνει τάριχος.»

«Ὡς δ' ἐν τοῖς οἰκειακοῖς ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἔχουσιν ὑμᾶς,» εἶπεν αὐτῆς ἡ Ἀσπασία, «οὕτως οὐδὲν θαυμαστόν, ὅτι

οὐδὲ περὶ τῶν κοινῶν ἐπιτρέπουσιν ὑμῖν οἱ ἄνδρες νὰ εἴπητέ τι. Ὅταν ἔρχωνται ἐκ τῆς πυκνός, ἐν ἣ περι πολέμου καὶ εἰρήνης λόγοι γίνονται, τολμᾶτε καὶ νὰ ἐρωτήσητε μόνον, ὅ,τι ἐκεῖ ἐγένετο;»

«Οὐδαμῶς!» ἀνεβόησαν αἱ γυναῖκες. «Τί σοι μέλει ταῦτα;» ἀποκρίνονται εὐθύς. «Τὴν ἠλακᾶτην κόμιζε καὶ σίγα!»

«Ἐὰν δὲ μὴ σιγᾶτε;»

«Τότε λέγουσί τι χειρόν!»

«Ὁ ἐμὸς ἀνὴρ,» εἶπεν ἄλλη τις, «μέχρι κόρου ἐπαναλαμβάνει τὸ ἀνόητον παλαιὸν λόγιον. Γύναι, γυναιξὶ κόσμον ἢ σιγὴ φέρει!»

«Τοῦτο τὸ λόγιον μέχρι κόρου καὶ ἡμεῖς ἀκούομεν! Πάντες οἱ ἄνδρες ἐν στόματι αὐτὸ φέρουσιν,» ἀντήχησε κύκλω.

«Ἀλλά, πρὸς τί ἔχομεν τὴν γλῶσσαν;» ἠρώτησέ τις καὶ εἶτα προσέθηκεν. «Ἴσως μόνον, ἵνα φιλῶμεν καὶ γλωττίζωμεν καὶ καταγλωττίζωμεν;»

Ἀναιδῶς δ' ἐγέλασαν αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ὡς κατὰ μόνας οὔσαι.

Ἄλλ' ἢ Ἀσπασία εἶπεν αὐθις.

«Οἱ ἄνδρες εὐχονται νὰ εἴσθε ἀμβλεῖα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν, ἵνα δύνωνται νὰ ἀρχωσιν ὑμῶν. Διότι, εὐθύς ὡς ἂν ὑμεῖς συνεταιί καὶ νουνεχεῖς γένητε καὶ συνειδησιν λάβητε τῆς δυνάμεως, ἦν τὸ γυναικεῖον φύλον ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκ φύσεως ἔχει, καταλύεται ἢ τυραννία αὐτῶν. Ὑμεῖς δὲ νομίζετε, ὅτι πάντα τὰ δέοντα ποιεῖτε καθαίρουσαι καὶ καλλύνουσαι τὴν οἰκίαν, λούουσαι καὶ θηλάζουσαι τὰ παῖδια καὶ φροντίζουσαι, μὴ τι ἢ τολύπη ὑπὸ τῶν σητῶν καταβιβρώσκηται, ἢ ἡ κρόκη ὑπὸ τῶν ἀλεκτρούνων φορηῖται. Ἄν δέ τις ὑμῶν καὶ πλέον τι ποιεῖ καὶ θέλει ν' ἀρέσῃ τῷ ἀνδρὶ, νομίζει, ὅτι ἐνδυομένη τὸ κροκατὸν ἱμάτιον καὶ τὰς βαυκίδας καὶ τὸν

διαφανῆ χιτῶνα καὶ ψιμυθίου καὶ κινναβάρεως ἀνάπλευς γινομένη ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ. Ἄλλ' ἐν ταῖς χερσὶ μόνων ἐκείνων, αἵτινες εὐφυΐαν τινὰ ἔχουσιν, εἶναι τὸ κάλλος καὶ ὁ κόσμος ὄπλον ἐπικίνδυνον τοῖς ἀνδράσι. Πῶς δ' ἄλλως δύνασθε ἐκείνου, ὅπερ εὐφυΐαν ἐκάλεσα, νὰ ἐπιτύχητε, ἢ ἐλευθέρως ἀναστρεφόμενα ἐν ἀνθρώποις, ἀφ' ὧν οἱ ἄνδρες ὑμᾶς ὡς διὰ χαλκοῦ τοίχου ἀποκλείουσι; Πρέπει ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἐπιτραπῇ ὑμῖν νὰ καθαίρητε καὶ ἀναζωπυρῆτε τὰς εὐρωτιώσας ψυχὰς διὰ τοῦ εἰσορμῶντος πνεύματος τῆς ἐλευθερίας, νὰ δέχησθε ἐν ὑμῖν αὐταῖς τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐκτὸς ὑμῶν καὶ οὕτω διατιθέμενα καὶ κινούμενα ὑπὸ τῶν ἐκτὸς ὑμῶν γιγνομένων δραστήρια καὶ ὑμεῖς ν' ἀποδεικνύησθε ἐνεργοῦσαι ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐημερίας διὰ τῆς τὰ πάντα ἐξημεροῦσης ἐλευθερίας τῆς ἐξαρέτου γυναικείας διανοίας. Ἡ διάνοια τῶν γυναικῶν πρέπει ἀρμονικῶς πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν συνενουμένη νὰ ἐνεργῇ. Τότε δ' οὐ μόνον ὁ γάμος, ἀλλὰ καὶ ὁ οἰκειακὸς βίος θὰ μεταβληθῇ, τότε ἀκμαῖα αἱ τέχναι θὰ θάλλωσι καὶ θὰ ἐκλίπη καὶ πᾶν ὅ,τι ἄμὸν ἐν τοῖς ἀνθρώποις. Συμμαχήσωμεν λοιπόν, πράξωμεν εἰρηνικὴν συνωμοσίαν καὶ δῶμεν πιστά, ὅτι πάσῃ τῇ δυνάμει θὰ πολεμήσωμεν ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ ἡμετέρου φύλου, ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν ἀναγκαίων ἡμῖν εἰς ἐπιτέλεσιν ἐκείνου, πρὸς ὃ ἐκλήθημεν!»

Τοὺς λόγους τούτους τῆς Ἀσπασίας θυελλωδῶς ἐπευφημοῦσαι ἀπεδέξαντο αἱ πλεῖστα τῶν τοῦ συλλόγου. Ἄλλ' εἶτα διηγέρθη τοσοῦτον συγκεχυμένος καὶ ὀξὺς θόρυβος, ὥστε οὐδὲν πλέον ἠδύνατό τις ἐναργῶς ν' ἀκούσῃ. Διότι ἅπασαι ἐν ταῦτῳ ἤρξαντο σφοδρῶς συζητοῦσαι περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἅπασαι ἐν ταῦτῳ ἔλεγον. Ἐφαίνετο δ', ὡς εἰ ἀγέλη τερετιζόντων καὶ φθεγγομένων ἐκτοπιστικῶν πτηνῶν καταπτάσα ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ Θεσμοφορίου.

14\*

Τέλος δ' ἐφάνη τις ισχνή μὲν, ἀλλὰ δραστηρία καὶ ἐνεργὸς μορφή ὁδοποιῦσα διὰ τῶν βραχιόνων καὶ πειρωμένη νὰ εἰσδύσῃ διὰ τοῦ πυκνοῦ στίφους εἰς τὸ μέσον τοῦ συλλόγου ἐκεῖ, ἔνθα ἡ Ἀσπασία ἴστατο. Ἐπεκάλυπτε δ' ἡ περὶ τὴν κεφαλὴν λεπτὴ ὀθόνη τὸ πλεῖστον τοῦ προσώπου, ὥστε ἀδύνατον ἦτο ν' ἀναγνωρίσῃ τις αὐτὴν αὐθαρῶν. Ἀλλ', ὡς εἰσδύσα ἔστη καὶ ὀργίλως καὶ σκωπτικῶς τὴν Ἀσπασίαν προσέβλεψεν, ἀνεγνώρισαν ἅπασαι τὸν ὄζυν ἀνδρόγυνον τύπον τῆς τολμηρᾶς ἀδελφῆς τοῦ Κίμωνος.

Ἦτο δ' ἡ Ἑλπινίκη φοβερὰ τοῖς πᾶσιν ἐν Ἀθήναις, καὶ δὴ φοβερὰ ταῖς ὁμοφύλοις. Ἦρχε δὲ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς γλώσσης, διὰ τοῦ ἀνδροβούλου, διὰ τῆς πρὸς πάντας κοινωνίας καὶ ὁμιλίας. Τούτου ἕνεκα ψοφοδεῖς σιγὴ ἐπεκράτησεν, εὐθύς ὡς ἐκείνη ὀρμήσασα ἐπὶ τὴν Ἀσπασίαν ἤρξατο λέγουσα·

«Πῶς ἐπιτρέπει ἑαυτῇ ἡ ζένη νὰ λαμβάνῃ τὸν λόγον ἐνταῦθα ἐν μέσῳ τῶν ἐγχωρίων Ἀτθίδων;»

Ἡ ἐρώτησις δ' αὕτη τῆς Ἑλπινίκης κατέπληξεν εὐθέως ἅπασας καὶ πολλαὶ σφοδρῶς νεύουσαι ἐθαύμαζον, ὅτι δὲν ἐπῆλθεν αὐταῖς πρότερον ἡ γνώμη αὕτη.

Ἀλλ' ἐκείνη εἶπεν αὐθις·

«Πῶς τολμᾷ ἡ Μιλησία νὰ διδάσκῃ ἡμᾶς ἐνταῦθα; Μὴ τι αὐθαδιζομένη τολμᾷ νὰ ἐκλαμβάνῃ ἑαυτὴν ἴσην πρὸς ἡμᾶς; Μὴ τι καὶ αὐτὴ μεθ' ἡμῶν ἐξेत्रάφῃ; Μὴ τι ἐκοινώνησεν ἡμῖν τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τῶν ἱερῶν ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας; Ἡμεῖς εἴμεθα Ἀτθίδες. Καὶ ἐν ἡλικίᾳ μὲν ἑπτὰ ἐτῶν ἐφορέσαμεν τὸ ἱερὸν τῶν ἀρρήφωρων ἱμάτιον, δεκαετεῖς δὲ γενόμενα τὰς ὁλὰς κατηλέσαμεν ὡς ἀλειτρίδες ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ καὶ ἱεραὶ ἐγενόμεθα τῆς θεοῦ ταύτης ἐν τοῖς Βραυρωνίοις, ὡς ἀνθηραὶ δὲ καὶ καλαὶ παῖδες καὶ ἐκανηφορήσαμεν καὶ ἐπομπεύσαμεν τὴν πομπὴν τῶν Πανα-



θηναίων. Αὕτη δέ; Ἐκ τῆς ξένης ἦλθεν, ἄνευ θείας προστασίας, ἄνευ θείας εὐλογίας, ἀλήτης, μιᾶρά, ἐπίτριπτος καὶ νῦν ὠστίζεται περὶ ἡμᾶς, διότι κατάρθρωσε νὰ ἐξαπατήσει Ἀθηναῖόν τινα, ὃς παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ πάτρια ἦθη.»

Ἦρεμος δ', ἀλλὰ καὶ σκωπτικῶς μειδιῶσα ἀπεκρίνατο ἡ Ἀσπασία·

«Δίκαια λέγεις! Δὲν ἐξετράφην μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ πνιγρᾷ ἐρημίᾳ ἀττικῆς γυναικωνίτιδος, οὐδὲ παρεγενόμην ἐν τοῖς Βραυρωνίοις κροκωτῶν ἱμάτιον φέρουσα, οὐδ' ἐν τοῖς Παναθηναίοις ὡς κανηφόρος φέρουσα κανοῦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ὄρμαθὸν ξηρῶν ἰσχάδων περὶ τὴν δέρην, οὐδ' ἐκώκυσσα μεθ' ὑμῶν ἐπὶ τῆς στέγης ἐν τοῖς Ἀδωνίοις. Ἐνταῦθα δὲ σταῖσα ἔλαβον τὸν λόγον οὐχὶ ὡς Ἀθῆς πρὸς Ἀθίδας, ἀλλ' ὡς γυνὴ πρὸς γυναικάς!» —

«Ἄνδροφθόρε! Σύμμαχε τῶν ἀθέων!» ἀνέκραζεν ἡ Ἑλληνική δεινότερον ἐκμανεῖσα, «τολμᾶς νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸν ναὸν καὶ νὰ μιάνῃς τὰ ἱερά ἡμῶν διὰ τῆς παρουσίας σου;»

Οἱ λόγοι δ' οὗτοι σφοδρῶς ἐξηνέχθησαν καὶ ἐν ταῦτῳ αἱ ἐπὶ τοῦ ἄνω τῆς Ἑλληνικῆς χεῖλους μικραὶ τρίχες ὄρθαι ἀνέστησαν. Ἀπειλητικαὶ δὲ συνέστησαν περὶ αὐτὴν αἱ ἀκόλουθοι.

Ἀλλὰ καὶ αἱ περὶ τὴν Ἀσπασίαν ἠθροίσθησαν περὶ αὐτὴν πρόθυμοι νὰ ὑπερασπίσωσιν αὐτῆς. Οὐχὶ δὲ μικρὸς ἦτο ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, αἵτινες ἐν τῷ Θεσμοφορίῳ παρὰ τῇ γαμετῇ τοῦ Περικλέους ἴσταντο.

Ἐκ νέου δ' ὁ συγκεχυμένος θόρυβος ὀξύτερος ἐγένετο καὶ ἕρις δεινὴ συνήφθη κινδυνεύουσα νὰ ἐκριπίσῃ ἄγριον τὸν ἀγῶνα τῶν μερίδων.

Ἄλλ' αἴφνης κατάρθρωσε καὶ αὐθις ἡ ἀδελφὴ τοῦ



Κίμωνος νά τύχη ἀκροάσεως, ἵνα τὸν περὶ τῶν ὄλων κύβον ἀναρρίψῃ.

«Ἐνθυμήθητε τὴν Τελεσίππην!» εἶπεν, «ἐνθυμήθητε, ὅπως ἡ ξένη αὐτῆ ἀλήτις, ἡ Μιλησία αὐτῆ ἐταίρα, ἐξήλασεν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐστίας, ἐκ τῶν ἐγγόνων τῆς ἰδίας αὐτῆς γαστρού, ἐκ τοῦ συμβίου. Τίς ἡμῶν θεωρεῖ ἐαυτὴν ἀσφαλῆ ἀπὸ τῶν ἐταιρικῶν τεχνασμάτων τῆς γυναικὸς ταύτης, ἐάν ποτε ἐμπέσῃ αὐτῇ καὶ ἄλλων γυναικῶν τοὺς ἄνδρας νά παραγάγῃ; Πρὶν ἀκούσῃτε τὸν συριγμὸν τοῦ ὄφους τούτου, ἐνθυμήθητε, ὅτι ἰὼν ἐν τῷ στόματι κρύπτει!»

«Ἴδετε ἐκείνην ἐκεῖ,» εἶπεν αὐτῆς ἡ Ἑλληνικὴ στρέψασα τὸ βλέμμα ἐπὶ γωνίαν τινὰ τοῦ ναοῦ, «ἴδετε τὴν Τελεσίππην! — Ἴδετε αὐτὴν εἰς λύπην βεθυρισμένην! — Ἴδετε τὸ ὠχρὸν αὐτῆς πρόσωπον! — Ἴδετε τὰ δάκρυα λειβόμενα κατὰ τῶν παρεῖων ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν βλαστῶν αὐτῆς!»

Ἀπασῶν δ' αἱ κεφαλαὶ τῷ βλέμματι τῆς Ἑλληνικῆς ἀκολουθοῦσαι ἐστράφησαν πρὸς τὴν ἀποβληθεῖσαν γυναικα τοῦ Περικλέους, ἣτις μικρὸν ἀπέχουσα ἴστατο καὶ ὠχρὰ ὑπὸ τοῦ μίσους καὶ τῆς κατηφείας τὴν Ἀσπασίαν προσέβλεπεν.

Ἄλλ' ἡ Ἑλληνικὴ εἶπεν αὐτῆς·

«Γνωρίζετε, ὁποίας τινὰς ἐκλαμβάνει ἡμᾶς τὰς Ἀτθίδας; Εἶναι ἐπάναγκες νά εἴπω ὑμῖν τοῦτο; Δὲν εἶπεν αὐτῆ αὐτῆ τοῦτο πρὸ μικροῦ πρὸς ἡμᾶς; Μωρὰς καὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀπειροὺς θεωρεῖ ἡμᾶς, ἀναξίας τοῦ ἔρωτος τῶν ἀνδρῶν καὶ ἴλεως κατέρχεται ἐκ τοῦ ὕψους, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ἀσφαλῶς πεπεισμένη ἐκ τῆς ὑπερηφανίας, ὅτι οὐδέποτε ἡμεῖς θ' ἀποδειχθῶμεν τοιαῦται, οἷα αὐτῆ, ἡ ὑπερκαλλῆς, ἡ σοφῆ, ἡ ἀπαράβλητος, ἡ τοὺς πάντας κηλοῦσα Μιλησία, πρὸς ἣν οὐδ' ἡ καλλίστη ὑμῶν δύναται ποτε νά παραβληθῇ!»

Οἱ λόγοι οὗτοι τῆς Ἑλληνικῆς θαυμαστὸν ὅσον διέθεσαν πάντα τὸν σύλλογον. Μετεβλήθη δ' αἰφνης ἡ διάθεσις τῆς

ψυχῆς καὶ ἐκείνων, αἵτινες τέως τὴν γνώμην πρὸς τὴν Ἀσπασίαν εἶχον.

Ἡ δ' Ἑλληνική καὶ αὐθὺς ἔλαβε τὸν λόγον.

«Ἦκούσατε, ὅτι οἱ φίλοι αὐτῆς, οἱ περὶ τὸν Περικλέα, περὶ αὐτῆς λέγουσι, καὶ ὅτι πάντες οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς ἀλλήλους ἐπανειλημμένως ἰσχυρίζονται; Ἡ Ἀσπασία εἶναι ἡ χαριστάτη τῶν ἐν Ἀθήναις γυναικῶν — ἡ μόνη ἐπίχαρις γυνὴ τῶν Ἀθηνῶν — εἰς Μίλητον δὲ πρέπει νὰ πορευθῆ, λέγουσι, πᾶς ὁ θέλων ὑπερκαλλεῖς καὶ θελκτηρίους γυναῖκας νὰ εὕρῃ. . .»

Ἡ αἰσχύνη δ' ἡ καταλαβοῦσα τὰς γυναῖκας μετὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ ἡ ὑπὸ πανούργου κακοηθείας ἐξαφθεῖσα ἀγανάκτησις ἐξεβράγη εἰς φοβεράς φλόγας. Ἦρξαντο δ' ἅπασαι ἀγρίως κραυγάζουσαι καὶ ὀρμᾶσαι ἐπὶ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς χεῖρας εἰς προσβολὴν προτείνουσαι. Ἄλλ' ἐκείνη ἴστατο ἡρεμὸς καὶ ὀρθὴ καὶ ὠχρὰ ὑπὸ τῆς ὀργῆς. Τέλος δὲ στρέψασα βλέμμα ἀμύθητον καταφρόνησιν ἐκφαίνον εἶπεν·

«Στῆτε σπερμαγοραιολεκιθολαχανοπῶλιδες! Στῆτε ἰσχαδοπῶλιδες καὶ τυροπῶλιδες καὶ σκοροδοπανδοκεντριαρτοπῶλιδες! — Διὰ τί κραυγάζετε; Πρὸς τί ὠστιζέσθε περὶ ἐμέ; Ἴσως προτίθεσθε νὰ με ἀμύξητε καὶ νὰ δάκητε;» —

Ὁ μικρὸς δ' ἀριθμὸς τῶν εὐτόλμων ἐκείνων ἀκολουθῶν τῆς Ἀσπασίας, αἵτινες πισταὶ παρέμειναν, παρενέπεσε καὶ ἐκ τούτου ἀγριὸς θόρυβος διηέρθη καὶ σχεδὸν ἀκροχειρισμὸς τῶν γυναικῶν ἐγένετο.

Καὶ ἤδη ἐμελλόν τινες τῶν περὶ τὴν Ἑλληνικὴν νὰ ὀρμήσωσιν ἐπὶ τὴν Ἀσπασίαν, ἵνα ἐξορύξωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς διὰ τῶν ὀνόχων καὶ διὴ καὶ τινες καὶ τὰς περόνας ἐκ τῶν ἐνδυμάτων ἐξέσπασαν, ἵν' ἐπιπέσωσιν ἐπ' αὐτήν, ἀλλ' ἐκείνη σπουδῆ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Θεσμοφορίου

προστατευομένη ὑπ' ἐκείνων, αἵτινες γενναίως περὶ αὐτὴν ἴσταντο.

Τοιοῦτον δὴ τέλος ἔλαβε τό γε νῦν ἡ τῆς Ἀσπασίας διάπειρα τῆς διὰ τῆς μορφώσεως τοῦ νοῦ χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν τῶν Ἀθηναίων.





XVII.

Η ΑΡΚΑΔΙΚΗ ΠΑΙΔΙΣΚΗ.

αρηλθον ούτως ἔτη τινά,  
καθ' ἃ ἡ Ἀσπασία ἠγωνί-  
ζετο μὲν εὐψύχως, ἀλλὰ  
δὲν ἠδύνατο νὰ καυχᾶται  
ἐπὶ τῇ νίκῃ. Τὰ δ' ἐν τῷ  
Θεσμοφορίῳ γενόμενα

ἐγένοντο πανταχοῦ γνωστὰ καὶ ἡ  
Ἀσπασία ἔφερε τὴν αἰσχύνην, ἣτις ἐκά-  
στοτε τῇ ἡττῇ ἐπακολουθεῖ. Καὶ ἦτο  
μὲν ἔτι μέγας ὁ ἀριθμὸς τῶν περὶ αὐ-  
τὴν, ἀλλὰ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ γυναι-  
κείου φύλου ὑπὸ μίσους, ἢ ἐξαπάτης,  
ἢ ὑπὸ τῶν πανούργων φημῶν τῶν  
διαδιδομένων ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἦτο  
ἐξημμένον κατ' αὐτῆς.



Βαρυθυμία δ' ἐνίοτε κατελάμβανε τὸν Περικλέα. Αναμνησκόμενος δὲ τὴν λύπης ἀμιγῆ εὐδαιμονίαν, ἣς μετὰ τῆς Μιλησίας κατὰ τὴν βραχείαν μὲν, ἀλλ' ἡδίστην διαμονὴν ἐν τ' ἀκτῇ τῆς Ἰωνίας εἶχεν ἀπολαύσας, κατελαμβάνετο πολυλάκις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ν' ἀποσπάσῃ ἑαυτὸν τῶν καθ' ἡμέραν φροντίδων καὶ νὰ φύγῃ τὰς θορυβώδεις Ἀθήνας, ἔνθα ἡ ἡδίστη εὐδαιμονία ὑπὸ τοῦ πολυγλώττου καὶ ὡς διὰ βόμβου τῶν μελισσῶν τὴν κεφαλὴν περιβομβοῦντος φθόνου τῶν Ἀθηναίων ἐθολοῦτο.

Ὅς δ' ἠγγέλθη εἰς Ἀθήνας, ὅτι ὁ Φειδίας τὸ ἄριστον καὶ ὑψιστον τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὸ χρυσοῦν καὶ ἐλεφαντόδετον ἄγαλμα τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν Ἡλιδι διεπέρανεν, ἐπαγωγοτάτη ἢ ἀφορμὴ αὐτῆ ἐφάνη τῷ Περικλεῖ εἰς βραχείαν πορείαν εἰς τὴν χώραν τῶν Δαυριέων μετὰ τῆς Ἀσπασίας. Ἄλλ' ὡς δυσχερεστάτη ἐφαίνετο τῇ Ἀσπασίᾳ ἢ διὰ τῆς ὀρεινῆς χώρας τῆς Ἀργολίδος καὶ Ἀρκαδίας πορεία, καί, ὡς τὸ πρῶτον ἢ περὶ τοιαύτης τινὸς πορείας γνώμη εἰς τὸ μέσον ἐρρίφθη, ὡς χαρίεσσαν παιδιὰν αὐτὴν ἐξέλαβεν.

Ἄλλ' εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων εἶχεν εισδύσα ἢ κατὰ τῆς γαμετῆς τοῦ Περικλέους δυσμένεια ἐκείνη, πρὸς ἣν πάντοτε σχεδὸν ν' ἀγωνίζονται πέπρωτα αἱ ὑπερκαλλεῖς καὶ δυνατώταται γυναῖκες, ἃν ἡ τύχη πρὸς τὴν τύχην ἰσχυροῦ τινος συνάπτεται. Διετέλει δ' ὁ λαὸς ἀποδίδων τῇ δυνάμει αὐτῆς τὰς πολιτικὰς ἐπιβολὰς καὶ τὰ ἔργα τοῦ Περικλέους καὶ ἰσχυριζόμενος, ὅτι αὕτη παρῶρμα τὸν Περικλέα ἐπὶ τοῦτο, τύραννον τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἑαυτὸν νὰ καταστήσῃ. Καὶ οἱ ἀκόλαστοι δὲ κωμικοὶ ποιηταί, προεξάρχοντος τοῦ Κρατίνου, τοῦ φίλου τοῦ Πολυγνώτου, ὃς ἀπὸ τοῦ παρὰ τῷ Ἰαπωνίῳ συμποσίου ἐκείνου ἔτι χαλεπῶς πρὸς τὴν Μιλησίαν διέκειτο, ὀξύτερα πάντοτε τὰ κατ' αὐτῆς βέλη ἔβαλλον. Διότι ἡ Ἀττικὴ Μοῦσα ἀμφοῖαζε πρὸς τὰς μελίσσας,



αίτινες αποσταλάζουσι μὲν μέλι, ἀλλὰ καὶ ὄζυ τὸ κέντρον ἔχουσιν.

Ἐχαλέπαινε δ' ἐπὶ τούτῳ ὁ Περικλῆς καὶ ἐπειράθη νὰ συστείλῃ τὴν ἀκολασίαν τῶν κωμικῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ διάπειρα αὕτη ἀπεδόθη ὑπὸ πάντων τῇ Ἀσπασίᾳ.

«Μὴ τι θεωροῦσιν ἐμὲ ὡς λέοντα, ὅστις νωδὸς γενόμενος σιαλοχόος τελευτῶν κατέστη;» ἔλεγεν ὁ Κρατῖνος.

Ἐκ τούτου δ' ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ κωμωδία θρασέως ἐτόξευσεν ἐνώπιον πάντων τῶν Ἀθηναίων χυδαῖον ὕβριστικὸν λόγον κατὰ τῆς Ἀσπασίας.

Ὁ ὕβριστικὸς δ' οὗτος λόγος ἦτο ὑπερμέτρως ἀκόλαστος καὶ καιρίως ἔτρωσε καὶ σχεδὸν ὅλως ἠμαύρωσε τὴν αἴγλην τῆς Ἀσπασίας. Ἐκορυפוῦτο δ' εἰς αὐτὸν ἡ κακόνιοι τῶν τε ἀφανῶν καὶ τῶν φανερῶν διωκτῆρων τῆς Ἀσπασίας καὶ ὁ φιλοσκώμμων ὄχλος ἄσμενος ἐδράζατο αὐτοῦ καὶ συχνάκις ἐπανελάμβανε. Τὸ ἔδαφος ἄρα τῶν Ἀθηναίων ἤρξατο θερμαινόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Μιλησίας . . .

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης ἢ εἰς Ἥλιον πορεία τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ἦτό τι δεδογμένον. Δὲν προησθάνοντο δ', ὅτι ἐπιχειροῦντες τῇ πορείᾳ ταύτῃ δὲν ἀνέβαλλον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπετάχυνον πολλὰ πλείστου ἄζια, ἅτινα καὶ ἐκτὸς αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν προπαρεσκευάζοντο.

Ὡς δ' ἐν Ἀθήναις πολλοὶ ἦσαν οἱ κοινωνοὶ τῶν ἀρετῶν τῆς Ἀσπασίας, πολλοὶ ἐθερμαίνοντο ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς διανοίας καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς, ἠλπίζεν ὁ Περικλῆς, ὅτι ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἡσυχίᾳ τῶν ἀργολικῶν πεδίων, ἐπὶ τῶν θείαν φυσικὴν καλλονὴν περιβεβλημένων ὁρέων τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τύρβῃ τῆς Ὀλυμπίας θὰ ἠδύνατο αὕτη νὰ διάγῃ παραδεδομένη τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ εὐδαιμονίᾳ.

Ἐκ τούτου ταχέως πάντα τὰ τῆς πορείας ἔτοιμα ἐγένοντο. Ἡ δὲ τὰ πάντα ἀκριβῶς μανθάνουσα ἀδελφὴ τοῦ

Κίμωνος διηγείτο ἤδη ἐν τῇ πόλει τῶν φιλολόγων Ἀθηναίων, ὅτι ὁ Περικλῆς ἐμελλε νὰ πορευθῆ εἰς Ὀλυμπίαν καὶ ὅτι ὁ θηλυδρίας ἤρας παρελάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν προσφιλῆ Ἀσπασίαν, ἣς οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ στερηθῆ. Προσετίθει δ', ὅτι καλῶς ποιούσα ἐκείνη ἐφευγε τὴν αἰσχύνην, ἣτις κατεκάλυψεν αὐτὴν ἐν Ἀθήναις. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Ἀθηναίων ἐπέσκαπτον τὸ ἀχώριστον τοῦ ἐρωτικοῦ ζεύγους, ἀλλ' ἦσαν καὶ τινες, οἵτινες καθ' ἑαυτοὺς ἐφθόνουν αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ . . .

Κοῦφον δ' ἀμάξιον ἔφερε τοὺς δύο ἀχωρίστους εἰς τὸν Ἴσθμόν. Εἶχον δ' ἐκπέμψαντες πρότερον ὄρεικὰ ζεύγη καὶ θεράποντας εἰς Κόρινθον, οἵτινες ἐκεῖθεν ἐν τῇ διὰ τῶν δυσχερῶν ἀτραπῶν τῆς Πελοποννήσου πορείᾳ ἐμελλον νὰ ὑπηρετῶσιν αὐτοῖς.

Ὅποσον ἐλεύθεροι δ' ἀνέπνεον ἤδη οἱ δύο ἀχώριστοι καταλιπόντες τὸ ἔδαφος τῶν ἄλλως τοσοῦτον προσφιλῶν Ἀθηναίων! — Ἀσπαστότερον δὲ τοῦ καίοντος ἐδάφους τῶν Ἀθηναίων ἐφαίνετο νῦν τῇ χαλεπῶς διακειμένη Ἀσπασία τὸ τραχὺ ἔδαφος τῆς μισητῆς Χερσονήσου τοῦ Πέλοπος . . .

Πάντα δ' ἐφαίνοντο νῦν τοῖς ἐκ νέου πανολβίοις ἀξιόλογα καὶ ἀξιοθέατα, ἢ τε χῶρα καὶ ἢ θάλασσα, αἵτινες ποικίλην ἐκάστοτε καὶ μεγαλοπρεπῆ ὄψιν παρεῖχον, καὶ τὰ καθ' ὁδὸν μνημεῖα καὶ οἱ Ἑρμαῖ καὶ τὰ ἐν ταῖς τριόδοις Ἑκάτατα.

Ἦτο δ' ἡ ἱερὰ ὁδὸς ἢ εἰς Ἐλευσίνα ἄγουσα μεστὴ ὀδῶν, ὧν πολλοὶ εὐσεβεῖς καὶ φιλόφρονες κατετίθεσαν καρποὺς καὶ ἄλλα πέμματα πρὸ τῶν εἰκόνων καὶ τῶν σηκῶν τῶν ἀγνυαίων θεῶν, ἵνα δύνωνται ν' ἀναψύχωνται δι' αὐτῶν οἱ πτωχοὶ καὶ πειναλέοι ὀδίται. Καὶ καρποφόρα δὲ δένδρα ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ φυτευτὰ ἴσταντο, ὧν οἱ καρποὶ κοινὸν

κτῆμα τῶν διψώντων ἦσαν, καὶ πανδοχεῖα ἔβλεπέ τις τῆδε κάκεισε.

«Φιλαπόδημος λαὸς εἴμεθα οἱ Ἕλληνες,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. «Μεγάλη φιλοξενία καὶ εὐθυμοὶ ἑορταὶ προσέλκουσι τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ χώρας εἰς χώραν. Καὶ περὶ τῶν ὀδιτῶν δ', ὡς βλέπεις, πρόνοια ἐγένετο.»

Εὐφρόσυνα δὲ ῥυάκια ἀνέβλυζον ἐκ τῶν κρημνωδῶν πετρῶν τῶν ἀποτόμων ὁρέων κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ σκιεραὶ αἴγειροι ἐπεσκίαζον αὐτά, εἰς ὧν τοὺς κολοσσιαίους κορμούς πολλοὶ τῶν ὀδιτῶν χάριν ἀποδίδοντες ἀντὶ τῆς εὐφροσύνου ἀναπαύλης λόγιόν τι, ἢ ἔπος εἶχον ἀναγράφαντες, ἢ ἀνάθημα ἀναρτήσαντες.

Ἀκμάζουσαι δὲ πολύναοι καὶ πολύστυλοι πόλεις καὶ πόλινια παρήλαινον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Ἡ Ἐλευσίς τὸ πρῶτον, ἡ πόλις τῶν ἱερῶν μυστηρίων, ἔνθα κατ' εἰσήγησιν τοῦ Περικλέους ἀπὸ μικροῦ νέος μεγαλοπρεπῆς οἶκος εἰς τέλεισιν τῶν μυστηρίων ὑπὸ τοῦ Ἰκτινίου ἀκοδομεῖτο. Εἶτα τὰ Μέγαρα, ἡ δωρικὴ πόλις, ἧς ἡ ὄψις δυσαρέστους ἀναμνήσεις ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἀσπασίας διήγειρεν. Ἐσκυθράπασε δὲ τὸ χάριεν αὐτῆς πρόσωπον καὶ οὐδὲν μὲν εἶπεν, ἀλλ' ἡ ἄλγητος λύπη καὶ τὸ ἀναπότριπτον αἶσχος προὐκάλεσαν δάκρυα ἀγανακτήσεως. Ὁ δὲ Περικλῆς ἐννοήσας τοῦτο εἶπεν·

«Θάρρει! οἱ ἐχθροὶ σου εἶναι καὶ ἐμοί. Τὰ Μέγαρα θὰ ὑπόσχωσι ζημίαν τῶν ἀδίκων ἔργων!»

Ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν πολυάνθρωπον Κόρινθον κατέλυσεν ὁ Περικλῆς παρὰ τῷ ξένῳ Ἀμυνία, ὃς αὐτόν τε καὶ τὴν σύμβιον ὑπεδέξατο καὶ πολλὰς τιμὰς αὐτοῖς ἀπένευμεν.

Λίαν ἐπαγωγῶς δὲ ἐχαιρέτιζε τοὺς ἐπήλυδας ὁ ὑψηλός, περίοπτος Ἀκροκόρινθος, ἡ ἀκρόπολις τῆς Κορίνθου, ὁ ἀνθρώπος καὶ ποσειτρόφος πετρώδης λόφος, ὡς μάλιστα ὄρθιος νεῦων πρὸς τὴν πόλιν, εἰς τῶν προμάχων τῆς ἐλληνικῆς

χώρας. Ἐπὶ τῆς ἄκρας δ' αὐτοῦ φαινὸς ἴστατο ὁ παλαί-  
 φατος ναὸς τῆς θεοῦ τοῦ Ἔρωτος. Διότι, ὡς αἱ Ἀθηναί, ἡ  
 μητρόπολις τῆς σοφίας, τὴν πολύβουλον Παλλάδα προστά-  
 τριαν εἶχον, οὕτω καὶ ἡ πλουσία, ἐπαφροδιτοτάτη, ἐμπορία  
 Κόρινθος τὴν χαριδῶτιν Ἀφροδίτην ἐτίμα. Ὡς δ' ἡ Ἀθηναῖ  
 ἐν Ἀθήναις, οὕτως ἡ Ἀφροδίτη ἐνταῦθα ἡ δεσπότις τῆς Ἀκρο-  
 πόλεως ἦτο καὶ ἔνοπλος ἴστατο ἐν τῷ ἱερῷ. Ἀπὸ τῆς ὑψί-  
 στης δὲ πετρώδους κορυφῆς ἀπήστραπτον τὰ ἀκρωτήρια τοῦ  
 ναοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης εὐοιῶνιστα τοῖς ναυτίλοις ἐπιφαι-  
 νόμενα. Ἄπειροι δ' ἱερόδουλοι, θεράπαινα τῆς θεοῦ, χαρί-  
 εσσαὶ καὶ πρόθυμοι θυγατέρες τῆς χαρᾶς, κατὰκουν ἐν τῷ  
 περιβόλῳ τοῦ ναοῦ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἦν τὰ ἐπαφοδομη-  
 μένα δρύφακτα, αἱ στοαί, οἱ κῆποι, τὰ ἄλση, τὰ λουτρά καὶ  
 οἱ ξενῶνες εἰς παράδεισον μετεποίουν τοσοῦτῳ μᾶλλον χα-  
 ριέντα, ὅσῳ μᾶλλον πολύσκοπος ὁ τόπος ἦτο.

Ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ὀμφαλῷ λοιπὸν τῆς ἑλληνικῆς χώρας καὶ  
 θαλάσσης κορυφῆς ταύτης ἰστάμενοι κατεθεῶντο ὁ Περικλῆς  
 καὶ ἡ Ἀσπασία ἀπάσας τὰς θαυμαστάς τὸ σχῆμα καὶ ποικιλό-  
 χρους θελκτικὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων, ἐπεσκόπουν πρὸς βορρᾶν  
 τὴν νιφόβολον ἄκραν τοῦ Παρνασοῦ καὶ περατέρω πρὸς  
 ἀνατολὰς τὸν Ἐλικῶνα, ἐχαιρέτιζον τὰ ὄρη τῆς Ἀττικῆς καὶ  
 μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἔβλεπον καὶ αὐτὸν τὸν χαριέντα καὶ  
 προσφιλεῖ πετρώδη προμαχῶνα, τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν,  
 χαιρετίζοντα αὐτοὺς μακρόθεν διὰ τοῦ αἰθρίου αἰθέρος. Πρὸς  
 μεσημβρίαν δὲ μετὰγοντες τὴν ὄψιν ἐθεῶντο τὰς κορυφὰς  
 τῶν ὄρέων τῆς βορείου Ἀρκαδίας καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀπεί-  
 ρων ὄρέων καὶ κοιλάδων τοὺς μαρμαίροντας ὄρους καὶ τὰς  
 ἀκτὰς καὶ χλωάδεις, ἢ πετρώδεις καὶ ἐν καταλεύκῳ μαρμα-  
 ρυγῇ θαλασσίους νήσους, ἅπαντα ἐμβεβαπτισμένα εἰς τὴν  
 χάριν ἀπαραβλήτου φωτός.

Ἄλλ' ἐν τῇ χαριέσσει ταύτῃ θεᾶ διαταράττοντό πως ὁ



Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ιεροδούλων, αἵτινες ἐπλανῶντο περὶ τὸν ναὸν ἀνὰ τὰς στοᾶς καὶ τὰ ἄλλα.

«Παρ' ὑμῖν ἐν Ἀθήναις,» εἶπε πρὸς τὸν Περικλέα ὁ Κορίνθιος ξένος μετὰ τοῦ ζεύγους εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀναβάς προσβλέψας τὰς καλὰς ιεροδούλους, «δὲν ἐπιχωριάζει ἔτι τοιαύτη τις τῶν θεῶν θεραπεία καὶ ἴσως οὐδ' ἐννοεῖτε, ὅτι αἱ χάριν τοῦ θησαυροῦ τοῦ ναοῦ πωλοῦσαι τὸ κάλλος αὐτῶν ἱέρεια αὐταὶ ἱερὰ πρόσωπα εἶναι. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ἡ ἱερατικὴ αὕτη τάξις ἐν πολλῇ τιμῇ καὶ ἀξιώματι ἔκπαιται εἶναι. Αἱ φιλόξενοι δὲ καὶ εὐθυμοὶ αὐταὶ παιδίσκαι, αἱ τὴν Ἀφροδίτην θεραπεύουσαι καὶ πολλάκι ματέρ' ἐρώτων οὐρανίων πτάμεναι νόημα ποττᾶν Ἀφροδίταν, παρευρίσκονται ἐν ταῖς θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις ἀγιστεῖαις, μετέχουσι τῶν πομπῶν καὶ ψάλλουσιν ἐν ταῖς ἑορταῖς τὸν παιᾶνα τῆς Ἀφροδίτης. Συμπααραλαμβάνουσι δ' αὐτὰς καὶ πρὸς ἱκεσίας καὶ δέονται αὐταὶ τῆς θεοῦ, τῆς προστάτιδος τῆς πόλεως. Μειδιᾶτε; Ἴσως ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι πιστεύετε, ὅτι πλείονας χάριτας ὑμεῖς τῇ Παλλάδι ὀφείλετε. Καὶ παρ' ὑμῖν μὲν τὸ κοινὸν εὐπορεῖ, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν οἱ πολῖται εὐποροῦσι καὶ ἕκαστος ἡμῶν Κροῖσος εἶναι, ἕκαστος βασιλεὺς καθ' ἑαυτὸν καὶ ἀπολαύει τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου, ἅτινα διὰ τῆς ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας ἐκτήσατο. Ἡμεῖς δὲν ἐπιδιώκομεν ἰσχὺν καὶ πλοῦτον ἐν Ἑλλάδι, οὐδὲ δαπανῶμεν τοὺς ἡμετέρους θησαυροὺς εἰς οἰκοδομίαν τειχῶν καὶ στόλων καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ βιοτεύομεν εὐμαρῶς καὶ πιστεύομεν, ὅτι τέλος ἕκαστος ἰδίᾳ ζῆ, καὶ ὅτι τὸ κοινὸν ἐννοιά τις μόνον εἶναι. Ἀλλ' ἐχέτωσαν ταῦτα ὡς θέλουσι καὶ προσβλέπετε ὑμᾶς, ὅσον ἂν θέλητε, περιφρονητικῶς ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι! Ἀλλὰ τὴν ὁδὸν τὴν προσπελάζουσαν ὑμᾶς ἡμῖν ἐτάμετε καὶ ὑμεῖς. Στέργετε δηλαδὴ καὶ θεραπεύετε τὸ



καλόν, ᾧ ἐπακολουθεῖ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ἀπολαύσεων τοῦ βίου.»

Οἱ λόγοι δ' οὗτοι τοῦ Κορινθίου δεινῶς διέθεσαν τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους, εἰ καὶ ἤκιστα ἐφαίνετο προσέχων αὐτοῖς. Μεταγαγὼν δὲ τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου εἶπε μετὰ τινα χρόνον στραφεὶς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ ὑπομειδιῶν·

«Εἶναι ἄξιον λόγου τοῦτο, ὅτι ἐνταῦθα δὴ πρὸ τοῦ ὁδοῦ τῆς σπουδαίας καὶ αὐστηρᾶς Πελοποννήσου συναντᾷ ἡμῖν εἰκῶν τις ἐλληνικοῦ βίου, οὗ ἡ ἀνθηρότης εἰς τὴν μεγίστην ἐξίκετο ἀκμὴν. Τίς ἐρχόμενος ἐκ τῶν φαειρῶν, φιλοτέχνων, εὐβούλων Ἀθηῶν, ἢ ἰστάμενος ἐνταῦθα ἐν τῷ φιληδόνῳ Κορίνθῳ καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐπαγωγῶν ἱεροδούλων ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ναῷ τῆς Ἀφροδίτης δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι οὐχὶ μακρὰν, πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τῶν σκυθρωπῶν ὑψηκρήμων ὁρέων, ὑψοῦ ἐπὶ τῆς Ἀρκαδίας ἀδιάφορός τις λαὸς ποιμένων ἐν τῇ πρώτῃ ἀπλότῃ τοῦ βίου κατοικεῖ, ὅτι ἀντικρὺ τῆς χώρας ταύτης τῆς φιληδόνου καλῆς ἀπραγμοσύνης ἐκεῖ πέραν τῶν ὁρέων οἱ τραχεῖς Σπαρτιάται καὶ οἱ σκυθρωποὶ καὶ ἔγκοτοι Μεσσήνιοι, ὅμοιοι πρὸς λασιαύχενας λέοντας καὶ λύκους ἐν φοβεραῖς φάραγξιν, ἢ σκοτεινοῖς σπηλαίοις φοβερὰ καὶ ἄφρονικὰ ὄπλα ἀλλήλοις ἐπιφέρουσιν; Ὅποια παλαιίστρα ἀγρίας ἡρωϊκῆς ῥώμης εἶναι ἐκπαλαι ἢ πέραν τῶν ἀποτόμων ὁρέων χώρα ἐκεῖνη! Ἐξ ἀκροπόλεων, ἃς κυλίωντες πέτρας καὶ ἐπ' ἀλλήλαις συναρμύζοντες κατεσκεύασαν, ὥρμησαν οἱ τῶν Ἀργείων ἡγεμόνες ἐπὶ τὸ Ἴλιον. Τὰς ἀτραποὺς τῆς Πελοποννήσου δὲ περιήρχοντο ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Περσεὺς τοὺς ἄθλους αὐτῶν ἐκτελοῦντες, ἀπάγχοντες τοὺς λέοντας καὶ ἀγωνιζόμενοι πρὸς τὰς ὕδρας ἐν ταῖς λίμναις καὶ πρὸς τὰς φθοροποιούς ὄργιθας ἐν τῷ ἀέρι. Καὶ δὲν ἀγωνίζεται καὶ σήμερον ἔτι ἡ ἀνδρική

ρώμη ἐν τοῖς λειμῶσι τῆς Χερσονήσου τοῦ Πέλοπος, ἐν τῷ Ἴσθμῳ καὶ ἐν Νεμέᾳ καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ περὶ τῶν ἀριστείων; Δὲν πορεύονται ἐκεῖσε ἄνδρες ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος ὀρεγόμενοι τῆς δάφνης τῆς ἡρωϊκῆς ῥώμης; Σκυθρωπῆ, ἀπειλητικὴ καὶ τραχεῖα φαίνεται καὶ νῦν ἡ Πελοπόννησος αὕτη, ἥς τὰς σκυθρωπὰς ὀρεινὰς χώρας οὐχὶ μάτην περικλύζουσι τὰ ὕδατα τῆς Στυγός. Ἀλλὰ θὰ καταφρονήσωμεν τῶν φοβήτρων αὐτῆς καὶ θὰ τολμήσωμεν νὰ καταβῶμεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ λέοντος καί, ἂν ἐξεθελύνθημέν πως, θὰ πειραθῶμεν νὰ ἐπιρρώσωμεν τὸ ἡμέτερον σῶμα νέαν δύναμιν ἀντλοῦντες ἐκ τῶν τραχέων ἐκείνων πνευμάτων.»

«Ἀπὸ τίνος χρόνου,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα, «ἐγένετο ὁ Περικλῆς θαυμαστῆς καὶ ζηλωτῆς τῶν τραχέων ἐκείνων καὶ ἀπλοϊκῶν πέραν τοῦ Ἴσθμοῦ οἰκούντων ἀνθρώπων; Θάρρει, φίλε! Ἄφες αὐτοὺς νὰ παλαιῶσι καὶ νὰ μάχωνται κατὰ βούλησιν. Τὰς σκυθρωπὰς ἄκρας τῶν ὄρεων αὐτῶν δὲν φωτίζει, ὡς τὰς Ἀθήνας, τὸ νικηφόρον φῶς τῆς Παλάδος Ἀθηνᾶς!» —

Τῇ ὑστεραίᾳ δ' ἀπάραντες κατέλιπον τὴν Κόρινθον πολλοὺς ἀκολούθους ἔχοντες, ἵνα εἰσέλθωσιν εὐθυμοὶ εἰς τὴν χώραν τῶν Δωριέων διὰ τῶν ἀργολικῶν ὄρεων. Καὶ τοῦ μὲν φορείου, ὅπερ ὁ Περικλῆς μετὰ τρυφερότητος περὶ τῆς φίλης μεριμνῶν εἶχε διατάξας νὰ κατασκευάσῃ καὶ δοῦλοι, ἢ ἡμίονοι ἠδύναντο νὰ φέρωσι διὰ τῶν δυσβάτων τόπων τῶν ὄρεων, ἀπείχετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ Ἀσπασία, προὔτιμα δ' ὀχουμένη ἐφ' ἡμίονου νὰ μένη παρὰ τῷ ἀνδρὶ. Οὕτως ἐπορεύοντο οἰκειῶς διαλεγόμενοι διὰ τῶν ψιθυρῶν ὀρειῶν δασῶν κατὰ τοῦ ῥοῦ τῶν ἐπὶ τὰς χαράδρας φερομένων ῥυακίων, ἐξικνοῦντο διὰ τῶν ἀποτόμων κρημνῶν καὶ ὑλwadῶν κορυφῶν εἰς ψιλὰς πεδιάδας, εἶτα αὖθις εἰς ἀτραποὺς καὶ κοιλάδας, ἐν αἷς οἱ πολύσκιοι κλάδοι τῶν ῥοδοδαφνῶν καὶ

σχίνων και ἀχράδων συμπλεκόμενοι ἀλλήλους σκοτεινὴν τὴν ὁδὸν καθίστασαν.

Ἐν τοῖς τοιούτοις δὲ σκυθραποῖς χωρίοις μετήγε πολλάκις ἡ τολμηρὰ Ἀσπασία τὴν ὄψιν ἐπὶ τοὺς θάμνους ὡς φοβουμένη, μὴ τι ἀπεχθὴς τις ὄψις ληστοῦ τινος ἐξορμήσῃ αὐτῶν. Ἐμειδία δὲ τότε ὁ Περικλῆς και ἔλεγε προσβλέπων τοὺς εὐόπλους και ἐμπείρους τῶν ἀτραπῶν ἐκείνων ἐγχωρίους ἀνδρας, οὓς εἶχε μισθωσάμενος ὡς φύλακας κατὰ τὴν διὰ τῶν ὁρέων πορείαν.

«Μὴ φοβοῦ, Ἀσπασία! Πρὸ πολλοῦ χρόνου ἠφανίσθησαν οἱ τὰς ὁδοὺς ταύτας φυλάττοντες ἄγριοι γίγαντες και πάλαι ἄφχετο ὁ πιτυοκάμπτης Σίνις, ὁ κακόνους ἐκείνος ὠμὸς ληστής. Μόνα δὲ τὰ ἐν τοῖς ὕψει και ταῖς κοιλάσι ταύταις ὀφείδια πρέπει νὰ φυλαττώμεθα. Διότι δὲν διαφεύγει βεβαίως τὴν μνήμην σου, ὅτι ἐνταῦθα παρὰ τῷ λειμῶνι τῆς Νεμέας συνέβη, ὅτε ἡ τροφὸς κατέθηκεν ἐπὶ τῆς πόας τὸ παιδίον, ἵνα προσενέγκῃ τοῖς διερχομένοις ἐπτά ἐπὶ Θήβας ἀναψυκτικὸν ὕδωρ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν.»

Μετὰ δύσκολον δὲ πορείαν ἡμέρας ἐξίκοντο οἱ ὀδίται εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰνάχου και εἶδον ἐν μέσῳ δύο ψιλῶν ἀκιδωτῶν ὁρέων τὴν πολύφημον ἔδραν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὴν παλαιὰν φύλακα τῶν ὀρεινῶν τούτων ὁδῶν, τὴν ἀκρόπολιν τῶν Μυκηνῶν, ἣτις ἐλλοχῶσα ἐκεῖ κεῖται μυχῷ Ἄργεος κατὰ τὸ ὀμηρικὸν ἔπος. Και ἐπὶ δεξιὰ μὲν ὕψουτο τὸ ψιλὸν κωνοειδὲς ὄρος τὸ φέρον τὴν Λάρισσαν, τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους, ὅπερ κατὰ τοὺς πρόποδας εὐρύχωρον εἰς μακροτόνον πεδιάδα ἐξετείνεται ἀκμάζον ἔτι και πολὺάνδρον, ὡς αἱ Ἀθῆναι. Πέραν δὲ τῆς παραθαλασσίου μακροτόνου πεδιάδος τοῦ ἱπποβότσιο Ἄργεος ἀπήστραπτον ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ κυανοῦς κόλπος τῆς Ναυπλίας, ἀφ' ἐτέρου δ' ὄρη συνεχῆ ἐμβεβαπτισμένα εἰς τὰ ποικίλα χρώματα τοῦ

δύοντος ἡλίου, ἅτινα τῇ μὲν ὑψικέρατα ὑψοῦντο εἰς τὸν οὐρανόν, τῇ δ' εὐκαμπῇ κατέτεινον εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ πέραθεν δὲ τοῦ μαρμαίροντος κόλπου ἀνέδυνον κνεφαῖα ἀποτόμων ὀρέων κορυφαί.

Θαυμαστὸν δέ τι αἶσθημα κατέλαβε τότε τοὺς ὀδίτας, ὧν τὰ βλέμματα προσεκολλήθησαν πρὸς τὴν φαῖαν πέτραν τῶν Μυκηναίων ζητοῦντα τὰ ἴχνη τῶν βασιλείων τῶν Πελοπιδῶν καὶ τὰ ἄλλα ἀφθάρτα λείψανα τῶν κυκλωπέιων θησαυροφυλακίων καὶ τύμβων καὶ τειχῶν καὶ καμαρωτῶν οἰκημάτων τῶν πάλαι χρόνων.

Ἄλλ', ὅτε ἀφίκοντο εἰς Μυκήνας, ἦτο ἤδη σκότος. Ἰσταντο δ' ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς πέτρας, ἐφ' ἧς τὰ φαῖα ὑπὸ θρύων καὶ κισσοῦ κατεσκευασμένα καὶ ἐκ κολοσσιαίων μὲν, ἀλλ' εὐξέστων ἀνακυλινδηθειῶν πετρῶν κατεσκευασμένα τείχη ἐν τῇ κνεφαίᾳ ὥρα δυσσιωνιστὰ σχεδὸν καὶ καταπληκτικὰ ὑψοῦντο. Καὶ ὅμως ἀπηξίουσαν νὰ κατέλθωσιν εἰς τὰ οἰκήματα τῶν ὀλίγων Μυκηναίων, οἵτινες ἐν τῇ πρὸ πολλοῦ καταρρύεσι καὶ ἐρήμῳ βασιλίδι πόλει τῶν Ἀτρειδῶν κατὰκουσαν ἔτι. Διέγνωσαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία νὰ διανυκτερεύσωσι τὴν θερμὴν ἐκείνην θερινὴν νύκτα ἐν σκηνῇ παρὰ τοῖς σεμνοῖς ἐκείνοις λειψάνοις τῶν παρελθόντων χρόνων. Ἄλλ' αἴφνης ἡ σελήνη ἀνατείλασα κατεσκέδασε τὸ λευκόστολον αὐτῆς σέλας κατὰ τῶν τειχῶν καὶ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν κορυφῶν τῶν περίξ ἀργολικῶν ὀρέων καὶ τῆς μεταξὺ πεδιάδος καὶ μέχρι τοῦ ἀπατάτω κόλπου. Καίπερ δὲ κεκμηκότες, δὲν ἠδύναντο ὅμως ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία νὰ ἀντιστώσῃ τῇ μαγεῖᾳ τοῦ γοητευτικοῦ ἐκείνου σέλαος τῆς σελήνης καὶ νέαν ἦν-τλουν δύναμιν ἐκ τῶν παραδόξως τεταραγμένων ψυχῶν αὐτῶν. Διότι πρὸ ὀλίγων μὲν ἔτι ἡμερῶν περιεστοίχιζεν αὐτοὺς ὁ πολυτάραχος βίος τῶν Ἀθηνῶν, νῦν δ' ἴσταντο ἐπὶ τῶν λειψάνων τῶν Μυκηναίων σεσαγηνευμένοι ὑπὸ τῆς ἐκ τῆς



ἀστροχίτωνος νυκτὸς ἐν τῇ βαθείᾳ σιγῇ καὶ ἐρημίᾳ τῶν ἀργολικῶν ὁρέων φρίκης. Κατελήφθησαν δ' ὑπὸ ὀμηρικῶ ἐνθουσιασμοῦ. Διότι ἐν τῷ ψόφῳ τοῦ ἀνέμου, ἐν τῷ ψιθυρισμῷ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων ἐνόμιζον, ὅτι ἤκουον τὸ ἀπήχημα τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἡρωϊκῶν ἐπῶν. Ἡ δὲ τὰς κορυφὰς τῶν πέριξ ὁρέων σελαγοῦσα πανσέληνος ἐκείνη ὑπεμίμησκει αὐτοὺς τοὺς φρυκτούς, οἵτινες ἄλλοτέ ποτε ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ἄκραν τὸ φῶς μεταδίδοντες ἐκόμιζον τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἰλίου διὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὁρέων εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἔνθα ἡ μαινομένη Κλυταμήστρα ἔχουσα παρ' αὐτῇ τὸν μοιχὸν Αἰγισθὸν ἀνέμενε τὸν ἐπανερχόμενον νικηφόρον ἡγεμόνα τῶν Ἑλλήνων ὄξυν, θανατηφόρον σίδηρον ἐν χερσὶ κρατοῦσα. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἐρήμων νῦν τούτων πρὸ αὐτῶν εὐρισκομένων λειψάνων τῆς Ἀκροπόλεως ἐσπάσθη ὁ φονικὸς ἐκεῖνος σίδηρος ἐν ἡσυχῳ, σκοτεινῇ νυκτὶ καὶ ὀπισθεν τῶν τειχῶν ἐκείνων ἀντήχησεν ὁ ἐπιθάνατος μοχθισμὸς τοῦ ἐπανεληθόντος ἀνακτος ἀνδρῶν . . .

Ἐβάδιζον δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία κατὰ μῆκος τοῦ φοβεροῦ τείχους, ὅπερ ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς ἀποτόμου πέτρας πολύγωνον καὶ πολύμυχον ἄκοδομημένον ἦτο. Οὕτω δὲ πορευόμενοι ἀφίκοντο εἰς τὰς παλαιφάτους λεοντοφόρους πύλας, τὴν μεγαλοπρεπῆ εἴσοδον τῶν βασιλείων τῶν Ἀτρειδῶν, ἃς ἐπεκόσμει τὸ παλαιότατον τόρευμα τῆς οἰκουμένης. Διὰ τῆς πύλης δὲ ταύτης εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἔστησαν πρὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ τείχους, οὗ ὀπισθεν ἄλλοτε μὲν ἀπρόσβλητοι οἱ Ἀτρεῖδαι κατὰκουν, νῦν δὲ μόνη ἡ κρηπίς ἐδήλου τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὰ βασιλικά δώματα εὐρίσκοντο. Περαιτέρω δὲ χωρήσαντες ἀφίκοντο εἰς τὸ οὐχὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλ' ἐπὶ τινος ἐγκλίσεως μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀκέραιον ἔτι περιφερὲς οἰκοδόμημα, ὅπερ ὡς



θησαυροφυλάκιον ἅμα τε καὶ τάφος τῶν Πελοπιδῶν ἐχρησί-  
μευεν.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐγγὺς τοῦ περιφεροῦς  
οικοδομήματος ἐγένοντο, ἐξέπληξεν αὐτοὺς ἡ μορφή γίγαν-  
τός τινος, ὃς πρὸ τῶν πυλῶν κείμενος ἀνέστη εὐθύς, ὡς  
τοὺς ξένους εἶδεν; Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος ἀνεμίμησε τοὺς ὀμη-  
ρικούς γίγαντας, οἵτινες πέτρας ἔβαλλον ἐπ' ἀλλήλους, ἅς  
οἱ ἐπιγενόμενοι δὲν ἠδύναντο νὰ μετακινήσωσι. Προση-  
γόρευσε δ' ὁ Περικλῆς αὐτὸν καὶ μετὰ μικρὸν κατενό-  
ησεν, ὅτι εἶχε πρὸ ἑαυτοῦ ἐπαίτην ἐκ τῶν ἀνὰ τὰ ὄρη τῆς  
Ἀργολίδος διαπλανωμένων. Ὀλίγα δὲ ῥάκη ἐκάλυπτον τὸ  
σῶμα αὐτοῦ καὶ τὸ μελάγχρουν πρόσωπον ἐφαίνετο ὡς κατα-  
βεβρωμένον ὑπὸ τῶν θυελλῶν καὶ τοῦ χειμῶνος. Ἴσως τοι-  
αύτην εἶχε τὴν ὄψιν ὁ πολύτλας πλανήτης Ὀδυσσεύς, ὅτε  
μετὰ τὸ ναυάγιον ἐξῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν πολλὰς ἡμέρας  
κολυμβήσας καὶ παλαίσας πρὸς τὴν θάλασσαν, ἧς ἡ ἄλμη  
εἶχε κακώσασα τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ὁ γέρον δ' οὗτος παράδοξος καὶ γιγάντειος ἐπαίτης  
ἰσχυρίζετο, ὅτι ἐφύλαττε τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως καὶ  
ὅτι, μὴ ἐπιτρέποντος αὐτοῦ, οὐδείς ἠδύνατο νὰ προσπελάσῃ  
τοῖς προθύροις τοῦ θησαυροφυλακίου. Ἦρξατο δ' εἶτα ληρῶν  
περὶ ἀμυθῆτων χρυσῶν θησαυρῶν κεκρυμμένων ἔτι ἐν ἀδήλοις  
τόποις ἐν τῷ πετρώδει ἐκείνῳ δώματι, οἵτινες τὸν μέλλοντα  
νὰ εὖρη αὐτοὺς πλουσιώτατον πάντων καὶ ἡγεμόνα καὶ  
βασιλέα τῆς Ἑλλάδος καὶ κληρονόμον καὶ διάδοχον τοῦ  
ἡγεμόνος τῶν Ἑλλήνων Ἀγαμέμνονος θ' ἀπεδείκνυον.

Μειδιῶν δ' εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Ἀναμφιλόγως ἦτό ποτε ἡ πόλις τῶν Μυκηνῶν ὀνο-  
μαστή ὡς ἡ πολυχρυσοτάτη τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἀλλὰ  
νομίζω, ὅτι πρὸ πολλοῦ ὁ χρυσὸς τῶν Μυκηνῶν μετηνέχθη  
εἰς Ἀθήνας καὶ ὅτι περιττὸν νῦν νὰ ζητήσωμεν αὐτόν. Καὶ

ὄμως ὁ θαυμαστός οὗτος πετρώδης τάφος τῶν Ἀτρειδῶν ἀκατασχέτως ἐπάγει με.»

«Ὁδήγησον ἡμᾶς αὐθωρὸν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, ὃ φυλάττεις!» εἶπεν ὁ Περικλῆς στραφεὶς πρὸς τὸν γίγαντα. «Εἴμεθα Ἀθηναῖοι καὶ ἤλθομεν εἰς Ἄργος, ἵν' ἀποδείξωμεν τὴν τιμὴν, ἣν πρὸς τὴν τέφραν τῶν θεῶν Ἀτρειδῶν τρέφομεν!»

Ἐκέλευσε δ' εἰτά τινος τῶν ἀκολουθῶν ν' ἀνακαύσωσι δᾶδας. Ὁ δ' ἐπαίτης, ὃς ἐφαίνετο πτοηθεὶς πως ὑπὸ τοῦ Περικλέους, ἐφάνη σιγῇ πρόθυμος νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὀδηγός. Τὴν δὲ γιγάντειον ῥώμην αὐτοῦ ἔργῳ ἀποδεικνύων παρῴθησε βαρεῖα τῇ χειρὶ μέγαν πέτρον, ὅστις πρὸ τῆς εἰσόδου κείμενος τέλεον ἔφραττεν αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δύσχερὲς ἦτο νὰ διέλθῃ τις ὑπεράνω τῶν χωμάτων καὶ ἐρειπίων διὰ τῆς καταβύσεισης σχεδὸν θύρας καὶ νὰ εὕρῃ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὸ ἔνδον τοῦ βαθέως εἰς τὴν γῆν κατατείνοντος καμαρωτοῦ οἰκήματος.

Διὰ τῆς ἐκ κολοσσιᾶν τετραγώνων δὲ συγκεκλιμένης πύλης εἰσῆλθον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία εἰς τὸ βαθὺ καὶ σκυθρωπὸν καμαρωτὸν οἶκημα, οὗ οἱ τοῖχοι ἐφαίνοντο κατεσκευασμένοι οὐχὶ ὡς οἱ τῶν συνήθων καμαρωτῶν οἰκημάτων. Διότι ὡς δακτύλιοι ὁ εἰς στενότερος τῶν ἄλλων ἐπεκάθητο ἀλλήλοις οἱ λίθοι ἀπολήγοντες ἄνω εἰς κωνοειδὲς κύρτωμα. Εὖρον δ' ἐν τοῖς τοίχοις ἔχνη τῶν παλαιῶν χαλκῶν πετάλων, τοῦ προσφιλοῦς κόσμου τῶν τοίχων τῶν χρόνων ἐκείνων, οὗς ὁ Ὅμηρος μνημονεύει. Ὅπόσον θ' ἀπέλαμπον οἱ χαλκοὶ ἐκείνοι, λεῖοι καὶ στιλπνοὶ τοῖχοι τῶν ἡγεμονικῶν δωμάτων ἀπὸ τῆς ἀνταυγείας τῶν καιομένων λαμπρῶν δάδων! Ἀλλὰ βίᾳ ἀποσπασθέντα ἐφαίνοντο τὰ χαλκᾶ πέταλα καὶ ἀκόσμητοι προσέβλεπον τοὺς θεατὰς οἱ φαιοὶ κολοσσιᾶοι σεσωρευμένοι δακτύλιοι.

Διελθόντες δὲ τὸ στρογγύλον τοῦτο οικοδόμημα ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασια εἰσῆλθον διὰ στενοτέρας τινὸς πύλης εἰς πετρώδεις τι δωμάτιον, ὅπερ λαξευτὸν ὄν ἀληθινὸν τετραγώνον ἀπετέλει.

Σύννοι δ' ἔστησαν ἀμφοτέροι. Τὸ δ' ἀμυδρὸν φῶς τῶν καιομένων δάδων ἀμυδρῶς καὶ μόλις πως ἐφώτιζε τὸ σκυθρωπὸν λίθινον οἶκημα.

«Τολμηρὰ γνώμη ἐπέρχεται μοι,» εἶπε τέλος ὁ Περικλῆς, «νὰ παρασκευάσωμεν δηλαδὴ κατάλυμα ἐν τῷ ὑπὸ φρικώδους αὔρας προσπνεομένῳ λιθίνῳ τούτῳ τάφῳ!»

Ἡ δ' Ἄσπασια ἔφριξε μὲν τὸ πρῶτον πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ ταχέως συνελθοῦσα ἐμειδίασεν, οὐδ' ἠδυνήθη ν' ἀποδιώξῃ τὴν μαγείαν, ἣν αὐτῇ ἐνέπνει ἡ φρικαλέα μὲν, ἀλλ' ἐπαγωγὸς ἐκείνη γνώμη, νὰ διανυκτερεύσῃ ἐν τῷ χιλιετῆ ἐκείνῳ τάφῳ τῶν Πελοπιδῶν ἐπὶ τῆς κόνεως τοῦ Ἀτρέως καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ὄκνουν καὶ ἐσκοποῦντο περὶ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τέλος προὔβησαν εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς τολμηρᾶς γνώμης. Δι' ὃ τάπητες ἀνεπετάσθησαν ὑπὸ τῶν δούλων ἐπὶ τοῦ λιθίνου ἐδάφους τοῦ μικροῦ πετρώδους δωματίου καὶ ἐπ' αὐτῶν εὐναὶ παρεσκευάσθησαν. Καὶ ὁ μὲν γιγάντειος ἐπαίτης κατεκλίθη ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ, οἱ δὲ δούλοι ἐν τῇ εἰσόδῳ παρὰ τῇ πύλῃ.

Οὕτω παρέμειναν μόνοι ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασια ἐν τῷ φρικῶδει, ὅλως ἐν τῇ πέτρᾳ λελαξευμένῳ δωματίῳ. Τὸ ἀσταθὲς δὲ φῶς τῶν ἐπὶ τοῦ δαπέδου δάδων προσπαῖζον φασματώδεις ἀπεδείκνυε τοὺς φαιούς, ἀθυριδῶτους τοίχους τοῦ τάφου. Νεκρικὴ δὲ σιγὴ ἐπεκράτει καὶ ἀληθῆς ἡσυχία τάφου περιέβαλλεν αὐτούς.

«Κατὰ τὴν νύκτα ταύτην,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ παρίσταται μοι ἡ περιφθορᾶς καὶ σήψεως γνώμη σχεδὸν ἐνσώματος καὶ μετὰ τιτανικῆς ὀρμῆς. Ὅποσον

τρυφερά καὶ εὐμετάπτωτα καὶ φθαρτὰ φαίνονται πάντα τὰ ἔμφυχα, καὶ ὅποσον στερεὰ καὶ μόνιμα, καίπερ πάσχοντα ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ χρόνου πάντα, ὅσα ἄψυχα συνήθως καλοῦμεν! Ὁ μὲν Ἄτρεὺς καὶ Ἀγαμέμνων πρὸ πολλοῦ διεφθάρησαν καὶ ἴσως ἡμεῖς νῦν εἰσπνέοντες τὴν αὔραν ταύτην εἰσπνέομεν ἐν ταύτῳ καὶ τὰς ἀφανεῖς ἀτόμους τῆς κόνεως αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ νεκρὰ ταῦτα τεῖχη, ἅτινα οἱ ἄνθρωποι τῶν χρόνων ἐκείνων τοὺς λίθους ἐπισωρεύσαντες κατεσκεύασαν, περιβάλλουσιν ἡμᾶς καὶ σήμερον ἔτι καὶ ἴσως θὰ περιβάλλωσι καὶ ἐκείνους, οἵτινες θὰ εἰσπνεύσωσι τὰς ἀτόμους τῆς χυλιετοῦς ἡμῶν κόνεως!» —

«Δὲν συνομολογῶ σοι πάντα ταῦτα, ὦ Περικλείς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἄσπασια, «οὐδ' εὐρίσκω, ὡς σύ, ὅτι ἡ φθαρτὴ ἀνθρωπίνη ὑπαρξις ἔχει λόγον φθονερώς νὰ ἔχη πρὸς τὴν ἀδιάφθορον ὑπαρξιν τῶν ἀψύχων! Ἀληθῶς ἡ κατακρημνιζομένη πέτρα καταθάπτει τὰ ἄνθη, ἀλλὰ τὰ ἄνθη βλαστάνουσιν ἐκάστου ἔαρος καὶ περιελίττουσι τὴν πέτραν διὰ τῶν κλημάτων αὐτῶν καὶ τέλος ἡ μὲν πέτρα μετὰ τινὰς χυλιετηρίδας διαφθείρεται, τὰ δ' ἄνθη εὐθαλῆ πάντοτε ἀναφαίνονται. Οὕτως ἡ μὲν ζῶη καὶ κατατεθαμμένη εὐρίσκεται ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν πόλεων, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων ἐκείνων ἀναδύεται πάλιν λεληθότως καὶ περιπλέκει τοὺς κομπάζοντας ἐπὶ τῇ μονιμότητι λίθους καὶ οἱ ἀναβλαστάνοντες ἀεὶ κλώνες αὐτῆς διαφυόμενοι διαβόρηγνύουσι μάλιστα ἐνίοτε τὰς πέτρας καὶ οὕτω τέλος μόνον τὸ φαινόμενον φθαρτὸν καὶ θνητὸν παραμένει ἀληθῶς αἰώνιον.»

«Δίκαια λέγεις,» εἶπεν ὁ Περικλῆς· «τὰ ἔμφυχα ὄντα ταχέως θὰ ἡσθάνοντο ἑαυτὰ κεκμηκότα καὶ διακορῆ ἑαυτῶν, ἂν ἐπέπρωτο αὐτοῖς ἀμετάβολα, ὡς τὰ ἄψυχα, νὰ μένωσι. Διότι ἡ ἀφθαρσία εἶναι ὁμοία πρὸς τὸν θάνατον, μόνη δ' ἡ μεταβολὴ εἶναι ζωή.»



«Τὸ ἥρωϊκὸν φρόνημα τοῦ Ἀγαμέμνονος,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «δὲν ἀνανεοῦται ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπείρων ἄλλων ἥρώων; Καὶ ὁ ἔρωσ τοῦ Πάριδος πρὸς τὴν Ἑλένην δὲν ἀναφαίνεται αἰωνίως ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπείρων ἐρωτικῶν ζευγῶν;»

«Ἀληθῶς ἡ ζωὴ ἔρχεται καὶ παρέρχεται,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «τὰ πάντα ρέουσι καὶ ἐπανερχονται ἐν μυρίαῖς μορφαῖς αἰωνίως. Ἄλλ' εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι κατὰ τὰς αἰωνίους ταύτας μεταβολὰς δὲν ἀπόλλυται τέλος τι τῆς ἀρχεγόνου δυνάμεως; Δὲν ὁμοιάζει ἄρα πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐν τῷ κόσμῳ πρὸς τοὺς λιθίνους τούτους δακτυλίους τοὺς ἀποδεικνύοντας τὸν τάφον τοῦτον καμαρωτόν, οἵτινες ἐπαναλαμβάνονται μὲν ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἐπισωρευόμενοι, ἀλλὰ προχωροῦντες πρὸς τὰ ἄνω στενότεροι κατὰ μικρὸν γίνονται; — Τὸ ἥρωϊκὸν φρόνημα τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐπανῆλθε μὲν, ὡς φαίνεται, ὅτε τοὺς Πέρσας κατεπολεμήσαμεν, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι παραβαλλόμενοι ἡμεῖς πρὸς τοὺς ὀμηρικὸς ἥρωας ρικνοὶ πως φαινόμεθα.»

«Ἴσως τινὰ ἀσθενέστερα γίνονται ἐπανερχόμενα,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλὰ δύνασαι ν' ἀρνηθῆς, ὅτι πολλὰ ἀνανεούμενα ἐρρωμενέστερα καὶ λαμπρότερα ἐπιφαίνονται; Ἡ τέχνη ἐπὶ παραδείγματος, ἥτις συναπάλετο τοῖς ἐρειπίοις τούτοις, ἐπανῆλθε καὶ ἐπανελοῦσα ἐπλασε τὰ πολυδαίδαλα ἀκρωτήρια τοῦ Παρθενῶνος!»

«Ἄλλ', ἐάν ποτε,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «καὶ τὰ πολυδαίδαλα ἐκεῖνα ἀκρωτήρια εἰς ἐρείπια μεταβληθῶσιν — ἐὰν τὸ λαμπρὸν τέθριππον τῆς Παλλάδος καταπεσὸν ἐκ τοῦ αἰτώματος τοῦ Παρθενῶνος κατὰ τῆς ἀποκρήμνου πέτρας κατασυντριβῆ βροντωδῶς παταγήσαν, πιστεύεις ἀσφαλῶς, ὅτι τότε ἡ τέχνη λαμπρότερα θὰ ἐπανεέλθῃ, ἢ θὰ ἐπέλθῃ χρόνος τις, οὗ ἡ δόξα θὰ τρέφῃται ἐκ τοῦ ἀπαυγάσματος μόνου τῶν ἀθανάτων λειψάνων;»



«Περὶ τούτου μελέτω τοῖς ἐπιγιγνομένοις!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἄσπασια.

«Εἶπες καὶ περὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἐρασμιωτάτου ἐκείνου ζεύγους τῶν παλαιῶν χρόνων,» εἶπεν αὐτῆς ὁ Περικλῆς, «ὅτι ἀναφαίνεται ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπειρῶν ἄλλων ζευγῶν;»

«Ἀμφισβητεῖς περὶ τούτου;» εἶπεν ἡ Ἄσπασια.

«Οὐδαμῶς!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς, «καὶ πιστεύω, ὅτι μόνος ὁ ἔρωσ ἐπανέρχεται μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ὁρμῆς, πάντοτε θαλερὸς καὶ πάντοτε εὐδαιμονικός!»

«Ὁ ἔρωσ καὶ ἡ χαρά!» ὑπέλαβε μειδιῶσα ἡ Ἄσπασια.

«Πάντως οὕτως ἔχει!» εἶπεν αὐτῆς ὁ Περικλῆς. «Καὶ ἀληθῶς μὲν αἰδῶς κατέχει με πατοῦντα τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἴσως ἀνάξιος εἶμαι καὶ μίαν μόνην νύκτα νὰ διανυκτερεύσω ἐπὶ τῆς κόνεως τῶν ὀμηρικῶν ἡρώων. Ἄλλὰ, καίπερ μετὰ λύπης καὶ φθονερῶς πως ὀφείλων νὰ ἀποστῶ τῆς τιμῆς τοῦ ἥρωος Ἀχιλλέως, μετέχω ὅμως τῆς δόξης τοῦ Πάριδος ὡς κατέχων τὴν καλλίστην τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν!»

Ἄλλὰ τὸ τοῦ προσώπου σχῆμα τοῦ Περικλέους ταῦτα λέγοντος δὲν ἠμολόγει ταῦτά τοῖς λόγοις. Διότι ἐφαίνετο ἀμφισβητῶν πως περὶ τούτου, ὅτι δηλαδὴ ἀρμόζει τῷ ἀνδρὶ ν' ἀφιστῆται μὲν τῆς εὐδοξίας τοῦ Ἀχιλλέως, ν' ἀρκῆται δὲ τῇ εὐδαιμονίᾳ τοῦ Πάριδος . . .

Ἄλλὰ διὰ τῆς μαγείας τῆς καλλίστης τῶν ἑλληνίδων γυναικῶς ἡ Ἄσπασια ἐμπείρως κατεβαυκάλισε τοὺς λογισμοὺς, οἵτινες διηγείροντο ἐν τῇ ἀνδρικῇ ψυχῇ τοῦ Περικλέους. Οἱ ὀφθαλμοὶ δ' αὐτῆς διέχεον μαγικὴν λαμπρότητα εἰς τὸν σκυθρωπὸν, πετρώδη τάφον καὶ ἐκ τῶν παρειῶν αὐτῆς ἐφαίνετο ἐκχεόμενον ῥόδινον σέλας εἰς ἅπαντα τὸν χῶρον. Καὶ ἡ δᾶς δ', ἥτις πρότερον τοσοῦτω ἀμυδρὸν φῶς διέδιδε, ὅσῳ ἴσως καὶ ἡ δᾶς ἐκείνη ἡ φωτίσασά ποτε τὸν τάφον κατὰ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ Ἀγαμέμνονος, αἴφνης ἐφάνη λαμπρὸν

ἐκλάμησα, ὡς γαμήλιος δῆς. Διότι ὑπὸ τῶν εἰς τὸ σκοτεινὸν σπήλαιον προσπεσουσῶν ἀκτίνων τοῦ κάλλους ἐφάνη καὶ αὐτὸς ὁ τάφος εἰς νυμφικὴν παστάδα μεταβληθεὶς καὶ ἡ ἀθάνατος εὐθάλεια τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔρωτος ὑπερίσχυσε τῆς φρίκης τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς, τῆς χιλιετοῦς εὐρωτιώσεως κόνεως τῶν Ἀτρειδῶν. — —

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία κατέλιπον τὸ νυκτερινὸν αὐτῶν καταγώγιον καὶ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ στυγνοῦ πετρῶδους δωματίου, ἀντέλαμπεν αὐτοῖς δροσώδης ἡ πραῖα ἀπὸ τῶν πεδίων καὶ τῶν κρημνῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λαμπρῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας οὐχ ἦττον ἐρημία καὶ βαθεῖα σιγὴ ἐπεκράτει ἐν τοῖς ἐρείποις τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀτρειδῶν. Διότι γυνὴ μόνος ἐφαίνετο διὰ τοῦ ἀέρος ἀκίνητος αἰωρούμενος ὑπεράνω τῶν Μυκηναῶν ἐν τῷ γλαυκῷ αἰθέρι ἀναπεπταμένα τὰ πτερὰ ἔχων.

Ἐν ᾧ δ' οἱ ὀδῖται ἠρίστων λαμβάνοντες ἐκ τῶν τροφῶν, ἅς μεθ' ἑαυτῶν ἐκόμιζον, καὶ ἐκ τοῦ οἴνου, ὃν δοῦλός τις ἐν αἰγέῳ ἀσκῶ ἔφερεν, ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς τὴν Ἀσπασίαν, ἂν τι ὄνειρον εἶδε κατὰ τὸν νυκτερινὸν ὕπνον ἐν τῷ τάφῳ τῶν Ἀτρειδῶν.

« Ἀληθῶς, » εἶπεν ἡ Ἀσπασία, « ἐωθινόν τι ὄνειρον μετήγαγέ με εἰς τὸν θόρυβον τῶν ἠρώων τοῦ Ἰλίου. Εἶδον δὲ τὸν Ἀχιλλεῖα αὐτὸν ἐνσώματον καὶ ἡ εἰκὼν αὐτῆ καὶ νῦν ἔτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μοι παρίσταται. Μοὶ ἐπεφάνη δ' ἐν ἀγρία ἄμα τε καὶ ὑπερκαλλεῖ ἐφήβου μορφῇ, μέγας καὶ ῥαδινὸς τὸ σῶμα, ἔχων πρόσωπον μὲν φοειδὲς τὸ σχῆμα καὶ ὑπὸ μελάνων βοστρύχων περιλαμβανόμενον, μέλανα δ', ὡς ἀνθρακας, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σχεδὸν στρογγύλους. Τὸ σχῆμα δὲ τοῦτο τῶν ὀφθαλμῶν γόργειον καὶ φοβερόν τινα ἀπεδείκνυε τὸν ἄλλως εὐγενῆ τύπον τοῦ προσώπου. Τὸ δὲ στόμα θαυμαστῶς μικρὸν εἶχε καὶ τὰ χεῖλη ἰσχυρῶς προέχοντα — καὶ

καθ' ὄλου ἐφαίνετο ἔχων τὸν τύπον νεανικοῦ κάλλους καὶ τὸ ἦθος ἀγρίου σχεδὸν ὑπερανθρώπως ῥωμαλέου ἥρωος. Τοιοῦτον αὐτὸν εἶδον ἰστάμενον παρὰ τοῖς πλοίοις, σπινθήρας ἀναβάλλοντα ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ μόνης τῆς ἀλαλαγῆς τρόπον ἐμπνέοντα τοῖς ἐν τοῖς τείχεσι τοῦ Ἰλίου ἐγκεκλεισμένοις!»

«Καὶ ἐμέ,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «μετήνεγκε ὄνειρόν τι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ εἰς τὸν ὀμηρικὸν κόσμον, ἀλλὰ παραδόξως οὐχὶ εἰς τὸ μέσον τῶν ἡρώων, ἀλλὰ παρὰ τὴν Πηνελόπην. Τὸ δὲ θαυμαστότατον, ἐπεφάνη μοι αὕτη οὐχὶ τοιαύτη, οἶαν ὁ Ὅμηρος αὐτὴν παρίστησιν, ὡς τὴν πιστὴν τὸν Ὀδυσσεῦ ἀναμένουσαν γαμετὴν, ἀλλ' ὡς παρθενικὴ νύμφη ἐν τῷ φωτὶ μύθου τινός, ὅστις σοφώτερος καὶ χαριέστερός μοι φαίνεται παραβαλλόμενος πρὸς πάντα, ὅσα ὁ Ὅμηρος περὶ αὐτῆς ψάλλει. Γνωστὰ δέ σοι εἶναι βεβαίως, ὅσα περὶ τῆς μνηστείας τοῦ Ὀδυσσεῦς παραδίδονται, ὅπως δῆλα δὴ ὁ βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν Ἰκάριος ἐνεγύησε μὲν τῷ μνηστευομένῳ Ὀδυσσεὶ τὴν Πηνελόπην ἐλπίζων, ὅτι θὰ ἔπειθεν αὐτὸν νὰ κατοικήσῃ ἐν Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποτυχὼν τούτου ἐπειρᾶτο ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὴν προσφιλεστάτην θυγατέρα τοῦ μνηστῆρος καὶ δὴ, ἐν ᾧ ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν νύμφην εἰς Ἰθάκην ἀπήγεν, ἀκολουθῶν τῇ ἀμάξῃ ἰκέτευεν αὐτὴν πατρικῶς νὰ μείνῃ παρ' ἑαυτῷ· ὅπως δ' ὁ Ὀδυσσεὺς προῦκάλεσε τὴν παρθένον νὰ δηλώσῃ, ὁπότερον προηρεῖτο νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτῷ ἐκούσα, ἢ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Σπάρτην μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ὅτι τότε ἡ Πηνελόπη οὐδὲν μὲν ἀπεκρίνατο, συνεκάλυψε δ' ἐξ αἰδοῦς τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἰκάριος ἀφήκεν αὐτὴν ν' ἀπέλθῃ καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ταῦτα συνέβησαν, ἀνέστησεν εἰκόνα τῆς παρθενικῆς αἰδοῦς. Ὅποσον ἐρασμία εἶναι ἡ εἰκὼν αὕτη τῆς ἀναύδου καὶ ἐρυθραινομένης, εἶτα δ' ἐκ παρθενικῆς αἰδοῦς συγκαλυπτούσης τὴν κεφαλὴν Πηνελόπης!

Ακριβῶς δ' ἐν τῇ παρθενικῇ ταύτῃ μορφῇ εἶδον αὐτὴν τὴν νύκτα ταύτην κατ' ὄναρ!»

Οὕτω δὴ διηγοῦντο ἀλλήλοις ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὰ ὄνειρα, ἅτινα εἶχον ἰδόντες, ὅτε κατεκλίθησαν ἐπὶ τῆς κόνεως τῶν Ἀτρειδῶν, καὶ ἐσταθμῶντο παίζοντες ἅμα τε καὶ σπουδάζοντες, ἂν οἰωνός τις, σημείον τι, ἐν τοῖς ὀνείροις τούτοις ὑπελάνθανεν.

Ἦστατα δὲ προσβλέψαντες ἅπὸ τῶν ἐρειπίων τῶν Μυκηναίων τὸ πεδῖον τοῦ Ἰνάχου καὶ τὸ παλαιὸν Ἄργος ἀνέστησαν, ἵνα ὑπάγωσιν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ καταλιπόντες τὰ ἀργολικὰ ὄρη ὀρμήσωσιν ἐπὶ τὰ ἀρκαδικά.

Ἐχαιρον δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία πεζῇ ἐπὶ πολὺ βαδίζοντες καὶ οὕτω περιπατοῦντες ἐν ταῖς ἀτραποις τοῦ χλοεροῦ δρυμῶδους ὄρους διελέγοντο οἰκείως πρὸς ἀλλήλους.

Καὶ τέως μὲν ἡ Ἀσπασία ἦτο εἰθισμένη ἐπὶ στρωμάτων καὶ ταπήτων ν' ἀναπαύηται, ἀλλὰ νῦν κατέμαθεν, ὅτι ἠδύνατο καὶ ἐπὶ τῆς χλοερᾶς πόας καὶ ἐπὶ θρύων καὶ ἐπὶ χόρτων καὶ ἐπὶ τῶν βελονοειδῶν φύλλων τῶν πιτύων νὰ κατακλίνηται. Ὅσάκις δ' οὕτως ἐπὶ χαριεντός τινος τόπου κατεκλίνοντο, δούλος τις ἀπὸ νεύματος τοῦ Περικλέους ἐνεχείριζεν αὐτῷ κύλινδρον τὰ ὀμηρικὰ ἔπη περιέχοντα καὶ ἡ Ἀσπασία ἀνεγίνωσκε διάφορα χωρία ἐξ αὐτῶν κατὰ παράκλησιν τοῦ συμβίου διὰ τῆς μελωδικῆς, λαμπρᾶς αὐτῆς φωνῆς. Διότι ἐπιθυμήσαντες νὰ ἴδωσι τὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς τῶν Ἀτρειδῶν χώρας εἶχον συμπαραλαβόντες καὶ τὸν ἀοιδόν, ὃς νῦν ἀληθῶς, ἐξ οὗ τὰ ἐρείπια εἶδον, ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτοῦ ἀξίᾳ αὐτοῖς ἐπεφαίνετο.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀναγιγνώσκοντες περιέπιπτον καὶ ἐπὶ μικρὰς φιλονεικίας, ὅσάκις ὁ μὲν Περικλῆς λίαν ἐνθουσιωδῶς τοὺς πατριαρχικοὺς ἐκείνους ἥρωϊκοὺς χρόνους ἐνε-



καμιάζεν, ἢ δ' Ἀσπασία τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐν τῷ παρόντι, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι ἐξήτει.

«Παρ' Ὀμήρω,» εἶπε ποτε ὁ Περικλῆς, «νομίζω, ὅτι εὐρίσκω θαυμαστήν τινα διδασκαλίαν, ὅτι δῆλα δὴ ὁ ἄνθρωπος ἤτο ποτε ζῶον καὶ ὅτι κατὰ μικρὸν προβάς ἄνθρωπος ἐγένετο. Βλέπει δέ τις ἐν αὐτῷ, καὶ δὴ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐα, τίνι τρόπῳ ἢ μεταβολῇ αὕτη κατὰ μικρὸν ἐγένετο. Διότι πανταχοῦ ἐξαίρει τὴν νίκην τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῷ πρὸς τὸ ὤμιον, τὸ θηριῶδες ἀγῶνι, πανταχοῦ ὑμνεῖ τὸν πόλεμον τοῦτον τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὰ μὴ τέλεον ἐκλιπόντα λείψανα τοῦ θηριώδους. Οὕτως ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀγρίων Λαιστρυγόνων καὶ Κυκλάπων διηγήμασι δευκνύει ἡμῖν, ὁποῖοί τινες ἄλλοτε εἴμεθα. Σοφῶς δ' εἶτα ζωγραφεῖ τὰ εὐγενῆ ἄνθρώπινα ἦθη κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ τῶν ἀγρίων ἐκείνων ἡμιανθρώπων παραβάλλων τοὺς ἀνθρωποφάγους πρὸς τοὺς φιλοξένους Φαίακας, καί, ἴν' ἀποτρέψῃ τὸ ἀνθρώπινον τῆς ὑποστροφῆς εἰς τὸ θηριῶδες, ἐξαρτᾷ αὐτό, ὅσον τὸ δυνατόν, ἐκ τῆς θεότητος. Διότι ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ, ἡ θεὸς τῆς ἀνθρωπίνης συνέσεως, τῆς διὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἐξημερωθείσης πρακτικῆς δυνάμεως, ἀκολουθεῖ πάντοτε καὶ εὐθύνει τοὺς ἥρωας αὐτοῦ. Τὴν ἡμερότητα ἄρα διδάσκει, τὴν ἡμερότητα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ θηριῶδες. Ἐκφαίνεται δὲ παρ' αὐτῷ ὁ ἀληθὴς ἀνθρωπισμὸς ἐν εἰλικρινεῖ ποιητικῇ ἐκφάνσει καὶ ἐν καθαρῷ αἰθρίῳ αἰθέρι φέρονται παρ' αὐτῷ τὰ πάντα. Εὐγλωττότερον δ' ἢ ὑψηλὴ ἀφέλεια ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου πλὴν αὐτοῦ ἐξεφράσθη.»

Ἀλλὰ τὸ ἐγκώμιον τοῦτο διέκοψεν ἡ Ἀσπασία.

«Συγχώρησον,» εἶπε· «λόγος τις ἔφυγε τὸ ἔρκος τῶν ὀδόντων σου, ὃν ἐγὼ μὲν οὐδόλως δύναμαι νὰ ἐγκρίνω, σὺ δ' ἴσως ἄσμενος ἄρρητον αὐτὸν θ' ἀποδείξῃς. Ὁ Ὀμηρος δῆλα δὴ οὔτε ἄτεχνος οὔτε ἀφελὴς εἶναι, ἢ τοσοῦτον ἀφελὴς



τουλάχιστον, ὅσον οἱ πρὸ τοῦ Φειδίου καλλιτέχνα. Διότι, ἵνα παλαιάν τινα παραβολὴν μεταχειρισθῶ, σὺν τῷ Ὀμήρῳ ἐξεπήδησεν ἡ ποίησις ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς τελειοτάτη. Ὁ λόγος δ' αὐτοῦ εἶναι πλατὺς καὶ πλούσιος καὶ ἔμφωνος καὶ αἱ περιγραφαὶ ἐνίοτε τοσοῦτα μεγαλοπρεπεῖς, ὅσα καὶ ἐμφαντικά. Ὑπάρχουσι δὲ χωρία τινὰ ἐν τε τῇ Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσεΐα, ἃν τὴν ῥητορικὴν λαμπρότητα τοῦ λόγου οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων θὰ ὑπερβάλῃ. Περι δὲ τῆς ῥητορικῆς αὐτοῦ δεινότητος οἱ λόγοι, δι' ἃν διώκει νὰ πείσῃ τὸν μνηϊόντα Ἀχιλλεῦα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μάχην καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ Ἀχιλλέως δὲν εἶναι καλλιτεχνήματα; Καὶ οὐ μόνον ἡ δεινότης ἀποδεικνύει αὐτοὺς τοιοῦτους, ἀλλὰ καὶ ἡ τάξις καὶ ἡ ἀκαταμάχητος δύναμις τῶν ἀποδείξεων καθίστησιν αὐτοὺς παραδείγματα ἐξαρέτου ῥητορικῆς τέχνης.»

«Ὅ,τι λέγεις, εἶναι ἀληθέστατόν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἄλλὰ παρὰ ταῦτα κέκτηται ὁ Ὀμηρος καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐγὼ ὑψηλὴν ἀφέλειαν καλῶ. Ἴσως δὲ τοῦτο εἶναι τὸ μυστήριον τῆς μεγάλης τέχνης, ὅτι ἐν τῷ τελειοτάτῳ, μεγαλοπρεπεῖ χαρακτήρι τοῦ λόγου ἐκφαίνει καὶ τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἀφέλειαν συνενοῦσα τῇ τελειότητι τοῦ παρόντος τὴν ἀρχικὴν εὐθάλειαν τῆς φύσεως.»

Μετά τινων δ' ἡμερῶν συνεχῆ πορείαν ἀφίκοντο οἱ ὀδίται εἰς τὸ τραχύ, ὄρεινόν μέρος τῆς νομαδικῆς Ἀρκαδίας. Διήρχοντο δὲ τὰ ὄρη ἀκολουθούμενοι ὑπὸ ἐγχαρίων ποιμένων, οἵτινες οὐ μόνον ὡς ὀδηγοί, ἀλλὰ φέροντες καὶ ῥόπαλα καὶ βαρέα παλὰ καὶ ὡς φύλακες αὐτοῖς ἐχρησίμευον. Ἐβλεπον δ' ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῶν ὀρέων τοὺς ἀετοὺς ἐν ταῖς νεφέλαις δινουμένους, ἔβλεπον ἄλλους γαμφώνυχας καὶ ἀγκυλοχείλους οἰωνοὺς, οἵτινες ἐπὶ τῶν χαρακτῶν πετρῶν μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους ὀξέως ἔκρωζον, ἔβλεπον σμήνη γεράνων, ψαρῶν καὶ κολοιῶν διωκόμενα ὑπὸ ἱεράκων, οἵτινες ἐκ τῶν

κορυφῶν τῶν ὀρέων ἐπ' αὐτὰ ὤρμων. Τῆδε κάκεισε δ' ἀν-  
τήχει ὁ κτύπος τῆς ἀζίνης ἐκ τοῦ βάθους τοῦ δάσους καὶ  
ὁ πάταγος πολυετῶν κορμῶν ἐκ τοῦ κτύπου τοῦ ζυλοκόπου.  
Ἄλλὰ τῶν ἀμοφάγων θηρίων, ἅτινα συνήθως τῆς νυκτὸς  
μόνης ἐκ τῶν φωλεῶν αὐτῶν ἐξέρχονται, οὐδὲν συνήντησεν  
αὐτοῖς. Ὑπὸ γλαυκομμάτων δὲ μόνων χελωνῶν εὗρον τὸ  
ἔδαφος τῶν δρυμῶν τῆς Ἀρκαδίας κεκαλυμμένον, αἵτινες  
βραδεῖα ἐκυλίοντο ἐν μέσφ χόρτων καὶ λίθων, ἢ ἐθερμαί-  
νοντο ἐν τῷ ἡλίῳ.

Οὕτως ἐπορεύοντο ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία διὰ τῶν  
ἐρήμων πεδίων. Καὶ αὐτοὶ μὲν, ὅτι ξένον καὶ νέον προσέ-  
πιπτεν αὐτοῖς, ἤρεμοι ὡς τυχαῖόν τι ἀπεδέχοντο, ἀλλὰ ταῦτα  
πάντα μοιραῖαν καὶ μυστηριώδη ῥοπήν πρὸς τὸν βίον αὐτῶν  
εἶχον καὶ ὡς ἀρισμένα μέρη τῆ ἀρμονίας τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν  
προσηρμόζοντο. Οὕτω δὲ περιπατοῦντες λεληθότως ἐχώρουν  
πρὸς τὴν νέαν μετατροπὴν καὶ μεταβολὴν [καὶ κρίσιν τῆς  
τε ἐσωτερικῆς αὐτῶν ζωῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς τύχης. —

Πολλάκις δὲ πορευόμενοι οἱ ὀδῖται διὰ τῶν ὀρέων  
διέβαινον οὐρανοέσσας πεδιάδας, αἵτινες θαυμαστὴν θέαν  
παρεῖχον διαφόρων τόπων τῆς Ἑλλάδος. Διότι ἐβλεπον τὰς  
κορυφὰς χιονοσκεπῶν ὀρέων λαμπούσας ἀπὸ τῶν ἀπωτάτω  
τόπων. Ἡμέρας δὲ τινος ἀναστάντες ὀρθρου βαθέος ἐπο-  
ρεύοντο διὰ τοῦ σκοτεινοῦ ἔτι ὄρους.

« Ῥιγοῖς ὑπὸ τοῦ ἐφθινοῦ ἀνέμου; » ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς  
τὴν φρίσσουσαν Ἀσπασίαν.

« Φρίττω ὑπὸ τῆς σκοτεινῆς, δυσαρέστου ταύτης ἐρημίας  
τῶν ὀρέων! » ἀπεκρίνατο ἐκείνη. « Μοὶ φαίνεται δ', ὅτι οὐχὶ  
ἐπὶ ἐλληνικοῦ ἐδάφους περιπατοῦμεν καὶ ὅτι πάντες οἱ θεοὶ  
τῶν Ἑλλήνων προὔδοσαν ἡμᾶς! »

Ἄλλ' ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Περικλῆς εἶχε προσκολλησας  
τοὺς ὀφθαλμοὺς χρυσαυγεῖ τινι νεφέλῃ, ἥτις ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος

μακρὰν πρὸς βορρᾶν ἐπεφάνη, καὶ ἐξηνάγκασεν οὕτω καὶ τὴν Ἀσπασίαν νὰ τρέψη τὴν ὄψιν ἐπ' αὐτήν. Ἡ χρυσαυγὴς δ' ἐκείνη νεφέλη ηῤῥᾶνετο μὲν πως, ἀλλὰ παρέμενεν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἔμπροσθεν καὶ διεκρίνετο θαυμασίως ἀπὸ τῆς λοιπῆς φαῖας ὁμοχροίας τοῦ σκοτεινοῦ αἰθέρος. Κατὰ μικρὸν δ' ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς θαυμασίαν ἐνάργειαν καὶ ἀκριβέστερον σχῆμα προσελάμβανεν, ὅπερ νῦν οὐχὶ πρὸς νεφέλην ὅμοιον ἐφαίνετο, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ὄψιν χρυσοῦ ὡς ἀπωτάτω κειμένου λειμῶνος ἐλάμβανεν, ἐν ᾧ εὐδαίμονες θεοὶ περιπάτου. Καὶ ἀληθῶς, ὡς ἡ ἡμέρα ὑπέφωσκε καὶ ἡ φάλαγγ μακρὰν κειμένων συνεχῶν ὁρέων διεφαίνετο, ἡ λάμψις ἐκείνη ἐπετείνετο κατὰ βάθος καὶ οἱ ὀδῖται κατεῖδον, ὅτι οὐχὶ λαμπρὰ ἔμπροσθεν νεφέλη ἦτο, ὅτι πρότερον ἔβλεπον, ἀλλ' ἡ χιονόβλητος κορυφὴ ὄρους μακρὰν πρὸς βορρᾶν κειμένου φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ἀοράτου ἔτι ἡλίου.

«Νομίζω, ὅτι εἶναι ἡ κορυφὴ τοῦ περικοῦ Ὀλύμπου, τοῦ ἔδους τῶν θεῶν!» εἶπεν ὁ Περικλῆς εὐθύμως πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. «Βλέπεις, ὅτι οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἐγκατέλιπον ἔτι ἡμᾶς; Μακρόθεν ἐκ τοῦ ἔδους, ἐφ' οὗ ἐν αἰωνίῳ εὐδία, ὡς ἐπὶ θρόνου, κάθηνται, πέμπουσιν ἡμῖν διὰ τῆς ῥαγμῆς ἐκείνης τοῦ ὑψηλοῦ ὄρους ἀσπασμὸν εἰς τὴν ἄχαριν ταύτην ἐρημίαν.»

«Λέγουσι δὲ διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τούτου πρὸς ἡμᾶς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα. «Μὴ ἐπιλανθάνεσθε τέλεον ἡμῶν καὶ παντός, ὅτι καλὸν ἐν τῇ σκυθρωπῇ χώρᾳ τῶν Δωριέων!» —

Ἄλλὰ ταχέως διελθόντες τὰς ψιλὰς κορυφὰς οἱ ὀδοίποροι ἀφίκοντο εἰς τὴν πρὸς ἐσπέραν εὐδενδρον καὶ πολυπίδακα Ἀρκαδικὴν χώραν. Ἐνταῦθα ἀναρίθμητα μὲν μικρὰ χαριέστατα τὴν ὄψιν ποτάμια ἐξερεῦγοντο ἐκ τῶν δρυμωδῶν κλιτύων ὅτε μὲν ῥοθοῦντα, ὅτε δ' ἠσύχως ψιθυρί-

ζοντα, θαλερά δὲ καὶ ἄκαυστος καὶ κατ' αὐτὰ τὰ θερινὰ καύματα ἐβλάστανεν ἢ ἀβρὰ χλόη, ὑψιτενεῖς δ' ἔθαλλον αἰ πτελέαι, αἰ φηγοί, αἰ πλάτανοι καὶ αἰ δρύες καὶ λαμπροὺς ἀνταπέδιδον αἰ κοιλάδες τοὺς μυκηθμοὺς τῶν βουκολίων. Πάν δ' ὅ,τι ἔβλεπον οἱ ὄδοιπόροι ἐδήλου αὐτοῖς, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ τραχύποδος θεοῦ εὐρίσκοντο, οὐ τοὺς ᾠμους ἢ ὑπέρυθρος δορὰ τοῦ λυγκὸς περιέβαλλε καὶ οὐ εἰς τιμὴν πανταχοῦ τῶν κορυφῶν τούτων τὸ τῶν ἱερείων αἷμα πορφυροῦν ἔχεῖτο ἐκ τοῦ λασίου στήθους τῶν κριῶν.

Πανταχοῦ δ' ἔβλεπον ἰστάμενον τὸ ἄκομψον αὐτοῦ πτελέϊνον ζόανον, πανταχοῦ τὰ ἴχνη αὐτοῦ. Διότι ἐνταῦθα μὲν ἀχμηρὰν κάπρου δορὰν εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἐκ τινος πλατάνου κρεμαμένην ἔβλεπον, ἐκεῖ δὲ τὸ ὀδοντωτὸν κέρας ἐλάφου ὡς ἀνάθημα προσηλωμένον φηγῶ τινι. Παρὰ ταῖς πηγαῖς δ' ἔβλεπέ τις ἀγάλματα νυμφῶν ὑπὸ τῶν ποιμένων καθιδρυμένα καὶ ἐξ αὐτῶν κρεμάμενα διάφορα ἀναθήματα.

Ἐπορεύοντο δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία δι' ὑψηλῶν δρυμῶν, καθ' ὧν τὸ ἀνατέλλον καὶ δυόμενον ἄστρον τῆς ἡμέρας ποταμοὺς χρυσης μαρμαρυγῆς κατεσκεδάννυε. Τῆδε κάκεισε δὲ διὰ τῆς ῥαγάδος τῆς κορυφῆς δένδρου τινὸς ἀκτίνες τινες τοῦ ἡλίου ἔλαμπον, ὡς ἀνθράκιον σπινθηροβόλον, ὅπερ ἐνόμιζέ τις, ὅτι ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ διὰ τῶν χειρῶν. Ἦσαν δὲ πάντα ταῦτα ὅλως νέα, ὅλως θαυμαστὰ αὐτοῖς καὶ οὐδέποτε πρότερον προσέσχον τοῖς τοιούτοις.

Ἡμέρα δὲ τινι διερχόμενοι μακροτόνον δάσος ἤκουαν θαυμαστῶς ἰσχυρὸν ψόφον τῶν κλάδων.

«Ὡς ἐνθυμοῦμαι, ἤκουσά ποτε περὶ ἀρκαδικοῦ τινος δρυμῶνος,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅστις πέλαγος καλεῖται ἐκ τοῦ ὁμοίου πρὸς τὸν θαλάσσιον ῥόθον ἰσχυροῦ ψόφου τῶν ἀπειρων αὐτοῦ κορυφῶν. Ἴσως τὸ δάσος τοῦτο διερχόμεθα νῦν.»

Ἄλλ' οἱ ἀκολουθοῦντες τοῖς ὄδοιπόροις ἐγγώριοι ὀδηγοὶ



ἀπεφαίνοντο, ὅτι ὁ ῥόθος οὗτος τοῦ πυκνοῦ δάσους οὐχὶ συνήθης εἶναι καὶ ἐν ταύτῃ ἐδεικνυον τὸν οὐρανὸν ἄνω, ὅστις πρὸ μικροῦ μὲν αἰθριώτατος ἦτο, νῦν δ' ἄμαυρός, ὡς σίδηρος, ἐγένετο. Εἶπον δὲ τελευτῶντες, ὅτι θύελλα ἐπίκειται. Δι' ὃ ἐπετάχυνον τὸ βῆμα αὐτῶν οἱ ὀδίται, ἵνα πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς θύελλης ἀφίκωνται εἰς τὸν τόπον, ἐνθα ἔμελλον νὰ διανυκτερεύσωσιν. Ἀλλὰ πάραυτα ὁ ψόφος ἐκεῖνος εἰς ἄγριον ῥοῖζον μετεβλήθη καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν δένδρων ἤρξαντο παταγοῦσαι. Μικρὰ δὲ τινα μέλανα ὀμβροφόρα νέφη διαπετόμενα διὰ τοῦ ἀτμώδους φαιοῦ αἰθέρος ἐφευγον, ὡς ὑπὸ μᾶστιγος, ὑπὸ τῶν ἀνέμων διακόμενα. Ὁ πρὸ μικροῦ δ' ἔτι χρυσολαμπῆς ἥλιος θειώδης ἴστατο ὑπεράνω τῶν ὑψικαρήνων ὀρέων, ὧν αἱ κορυφαὶ ὡχρὰν τινα ἔτι λάμψην ἀπέδιδον. Ἀπὸ τῶν κορυφῶν δὲ τῶν δένδρων λαΐλαιψ κατερχομένη ἔσαιρε συστρέφουσα καὶ φύλλα καὶ ἄμμον καὶ κλαδίσκους. Καὶ ἤδη ἤρξαντο καταπίπτουσαι ψεκάδες τινὲς τὸ κατ' ἀρχᾶς καὶ μετὰ μικρὸν κατεφέρετο ὄμβρος ῥαγδαῖος καὶ χάλαζα μετὰ πατάγου. Σπουδῇ δὲ κατέφυγον οἱ ὀδοίποροι ὑπὸ τὴν εὐρείαν σκιάδα κολοσσιαίας δρυός. Ἄλλ' αἴφνης δεινὴ βροντὴ διέσεισε τὸ ὄρος καὶ μετ' αὐτὴν ἀστραπὴ διεδέχτο ἀστραπὴν καὶ βροντὴ βροντὴν, αἵτινες ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ οὐρανοῦ ἐφαίνοντο, ὅτι ἤρχοντο εἰς συνάντησιν ἐκεῖ. Αἱ ὡχραὶ δ' ἀστραπαὶ διεσταυροῦντο ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν περιφόβων ὀδοιπόρων καὶ αἱ ἄπειροι κοιλάδες καὶ τὰ ἄγκη ἀνταπέδιδον τὴν ἠχὴ τῶν βροντῶν. Ἐν τούτῳ τὰ ὕδατα ἀκαταπαύστως ἐφέροντο, ἢ καταγιγῆς ἐρρόθει, τὰ ὄρνεα ὀξὺ ἐφθέγγοντο καὶ μακρόθεν ἠκούετο ὁ ὀρυγμὸς τῶν λύκων.

Περιδεεῖς δὲ προσέβλεπον οἱ ὀδοίποροι ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὰ φύλλα τῆς δρυός ἀσύλου τὴν μαινομένην θύελλαν, ὑφ' ἧς πανταχόθεν περιστοιχίζοντο.

Αἴφνης δὲ κεραυνὸς ἐκ μελαίνης νεφέλης ὑπεράνω τῆς



ράχεως σχιστοῦ πετρώδους ὄρους κρεμαμένης ἐνέσκηψεν εἰς ἓν τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων τοῦ δάσους. Φρικώδης καὶ μεγαλοπρεπῆς δ' ἦτο ἡ ὄψις τοῦ κατακαιομένου κολοσσιαίου κορμοῦ, ὅστις παραντικά ἀπὸ τῆς ρίζης μέχρι τῆς κορυφῆς φλόγας περιβεβλημένος ἐφάνη. Ποταμοὶ δὲ τότε σπινθήρων κατεχέοντο ἐκ τῶν τριζόντων κλάδων καὶ θειώδης δυσοσμία ἐνέπληρε τὸν ἀέρα. Ἄλλ' αἱ φλόγες τῆς καιομένης δρυὸς κατεγλώττιζον τὰς κορυφὰς τῶν ἄλλων δένδρων καὶ ἐπηπείλουν καὶ αὐτῶ τῶ ἀσύλω τῶν ὄδοιπόρων. Ἐκ τούτου οἱ Ἀρκάδες ὑπέσχοντο νὰ ὀδηγήσωσι τοὺς φεύγοντας εἰς τὰς πλησίον κατοικίας, ἔνθα ἠδύναντο νὰ διανυκτερεύσωσι καὶ οὕτω σπουδῇ ἔφυγον δι' ἀβάτων χωρίων κάτω βλέποντες καὶ ἀκολουθοῦντες τοῖς ὀδηγοῖς.

Μετά τινα δὲ χρόνον ἡ μὲν ὀρμὴ τῆς βροχῆς ἐκόπασεν, ἀλλ' ἠκούετο ὁ βαρὺς ῥόθος τῶν ἐξογκωθέντων χειμάρρων, ὧν τὰ ὕδατα ἐκ τοῦ ὕψους εἰς τὰς συναγκείας καταπίπτοντα χάλικας καὶ ἄμμον καὶ τεθραυσμένους κλάδους καὶ πέτρους ἔτι ἀποσπῶντα εἰς τὴν ἄβυσσον συγκατεκρήμνιζον.

Ἐν τῶ μεταξὺ δ' ἐπεγένετο ἡ ἑσπέρα. Ἄλλ', ἐν ᾧ οἱ ὄδοιπόροι διὰ τῶν ἀβάτων δασῶν σπουδῇ ἔφυγον, ἐκόπασε τέλος ἡ θύελλα. Ταχέως δ' ὁ ἄνεμος διεσκέδασε τὰς νεφέλας καὶ ἡ σελήνη ἠρέμα ἀνέτειλεν ὑπεράνω τῶν δασῶν προφανομένη, ἐν οἷς ἡ ἀγρία πάλῃ τῶν στοιχείων ἐμαίνετο ἔτι.

Καὶ ἤδη ἀφίκοντο οἱ φυγάδες εἰς ψιλόν τι χωρίον τοῦ δάσους, ποσειτρόφον τινὰ τόπον ἐπὶ ἠρέμα κλινούσης κλιτύος ἐκτεινόμενον. Παράδοξος δὲ τις εἰκὼν μεγάλη καὶ κυκλοτερῆς παρέστη ἐνταῦθα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Ἐπὶ πολὺ δῆλα δὴ κύκλω ὑψοῦντο αἱ πετρώδεις σκοπιαὶ καὶ αἱ χαρακταὶ κορυφαὶ τῶν ὄρεων ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης σελαγούμεναι, ἥτις ὅτε μὲν διαυγεστάτη ἐν τῶ αἰθέρι ἐφαίνετο, ὅτε δ' ὑπὸ τῶν πλανωμένων νεφελῶν καλυπτομένη ἐσκο-

τούτο. Ποικίλη δὲ θεὰ ἀνεάγετο τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ὁδοιπόρων, οἵτινες κεκμηκότες ἐβάδιζον ὡς καθ' ὕπαρ φαντάσματα βλέποντες. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ῥοθοῦντα κατεφέροντο τὰ ὕδατα τῶν χειμάρρων. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ ψιλῷ τούτῳ χωρίῳ ἴσταντο ἔρημα τὸ περίφραγμα καὶ ἡ ἔπαυλις ποιμένος τινός. Ὡς δ' οἱ ὁδοιπόροι ἔμελλον ἤδη νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν, ἀπήντησεν αὐτοῖς αἴφνης ἀνὴρ τις, ὃς ἔνοπλος καὶ θηρίου δορὰν ἐνδεδυμένος καὶ παρ' ἑαυτῷ φοβερούς τινας ὑλακτικούς κύνας ἔχων ἐφύλαττεν ἀναμφιλόγως τὴν ἔπαυλιν ἀπὸ τῶν νυκτερινῶν ἐπιδρομῶν τῶν θηρίων.

Ταχέως δ' εἰς λόγους πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες οἱ ἐγχώριοι ὁδηγοὶ ἐξητήσαντο φιλοξενίαν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων ὁδοιπόρων. Ὁ δὲ φύλαξ βαλὼν λίθον καὶ ἀποσοθήσας δι' αὐτοῦ πρῶτον τοὺς κύνας εἰσήγαγε τοὺς ξένους εἰς τὸ ἔνδον τοῦ τείχους, ὅπερ ὑπὸ λευκακάνθης περιπεφραγμένον καὶ τὴν ἔπαυλιν περικλεῖον εὐρεῖάν τινα αὐλήν ἀπετέλει, ἐν ἣ μέση πυρὰ ἐκαίετο. Προσῆλθε δ' ὁ δεσπότης τῆς ἐπαύλευς, ἀφελῆς τις ποιμῆν, καὶ ἐδεξιώσατο μὲν τοὺς ξένους, ἀλλὰ δὲν ἠρώτησεν αὐτοὺς οὔτε περὶ τοῦ γένους, οὔτε περὶ τοῦ ὀνόματος, οὔτε περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς πορείας. Ἐκέλευσε δ' ἐν τῷ ἅμα νὰ σφάζωσιν ἄμνὸν καὶ ὀπτήσαντες αὐτὸν νὰ παραθῶσι τοῖς ξένοις εἰς εὐωχίαν.

Οὕτως εὐωχήσας τοὺς ξένους τοὺς μὲν δούλους ἐκέλευσε νὰ κατακλιθῶσιν ἐν τῷ σιτοβολῶνι, τῷ δὲ Περικλεῖ καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ καὶ τῆς συμβίου δωμάτιον ἐξεχώρησε καὶ ὑποστρώσας κληματίδας καὶ ἄλλα ξηρὰ χόρτα καὶ ἀναπετάσας ἐπ' αὐτῶν μαλακὰς δορὰς παρεσκεύασεν αὐτοῖς μαλακὴν εὐνήν. Ἔδωκε δ' ὡς κάλυμμα δορὰν αἰγὸς καὶ πρὸς αὐτὴ καὶ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ χλαῖναν.

Ἄλλ' αἱ παντοῖα συντυχία, οἱ μικροὶ κίνδυνοι καὶ αὐτὰ αἱ ταλαιπωρία πορείας τινὸς οὐ μόνον οὐδὲ ὄλως ἐλαττοῦσιν,

ἀλλὰ καὶ ἐπαυζάνουσι τὴν ἡδονὴν τῶν συνοδοιπόρων. Διότι ἡ συνεχὴς μεταβολὴ τῶν εἰκόνων καὶ συντυχιῶν τέρπει αὐτοὺς τέλος καὶ ὁ ἀῆρ τοῦ καθαροῦ οὐρανοῦ ἐμποιεῖ αὐτοῖς κεκμηκόσιν οὐ μόνον ἐπύρωσιν καὶ ἀναψυχὴν, ἀλλὰ καὶ εὐθυμίαν.

Οὕτω καὶ ὁ Περικλῆς οὐδέποτε ἄλλοτε εὐθυμότερον ἦσθετο ἑαυτόν, ἢ ὅσον νῦν ἐνταῦθα ἐν τῇ καλύβῃ τοῦ ποιμένος παρὰ τῇ εὐτελεστάτῃ ἐκείνῃ κλίνῃ. Καὶ ὁ ἀπ' ἀργύρου δ' ἦχος τοῦ γέλωτος τῆς Ἀσπασίας ἀναμειγνυόμενος τῷ ὡς ἐν εἰδυλλίοις μυκηθμῷ τοῦ ἐν τῇ ἀτμιζούσῃ ἐπαύλει βουκολίου ἐπηύζανε παραδόξως τὴν εὐθυμίαν αὐτοῦ . . .

«Ὅποσα θαυμαστά παρέχουσιν ἡμῖν οἱ θεοί, οἷς ἀποδημήσαντες ἐπετρέψαμεν ἡμᾶς αὐτούς!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Πρότινων ἡμερῶν ἔσχομεν ὡς κοιτῶνα παμπάλαιόν τινα βασιλικὸν τάφον, ὅστις μετήγαγεν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰλιάδα, καὶ σήμερον φαίνεται, ὅτι τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσεῶς πέπρωται νὰ ἐπίδωμεν. Τὸ πνεῦμα δὲ τοῦ Ὀμήρου φαίνεται συμπορευόμενον ἡμῖν, ἐξ οὗ τὸν Ἰσθμὸν διήλθομεν, καὶ πιστεύω, ὅτι οὕτως ὁδοιποροῦντες ὅλως θ' ἀλλοιωθῶμεν καὶ ἐπανελθόντες εἰς Ἀθήνας θὰ διαφέρωμεν τέλεον τῶν κομφῶν καὶ τρυφερῶν πως Ἀθηναίων.»

«Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐωθινοὶ ἐξεγερθέντες ὑπὸ τῆς ὑλακῆς τῶν κυνῶν καὶ τῶν παρατεταμένων μυκηθμῶν τοῦ βουκολίου ἀνέστησαν ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν εὐρύχωρον ἀλλήν, εἶδον ἀγρίους τὴν ὄψιν βουκολικοὺς δούλους εἰσερχομένους εἰς αὐτήν. Μέγας δὲ λασιόθριξ κύων ἔπαιζεν ἐν αὐτῇ πρὸς φρῦνον, ὃν ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιπύου ὑπὸ τῆς βροχῆς πῶας εἶχεν εὐράν, καὶ ὑλακτῶν καὶ πηδῶν ὅτε μὲν διὰ τοῦ ποδός, ὅτε δὲ διὰ τοῦ ρύγχους συνελάμβανε καὶ περιέσπα αὐτόν, ἕως οὗ ὑπτιος κατέπεσε νεκρός. Ἄλλος δὲ κύων ἠγωνίζετο, ἢ μᾶλλον ἔπαιζε πρὸς κριόν. Καὶ ὁ

μὲν κριὸς ἐκεράτιζεν αὐτόν, ὁ δὲ κύων ἐπέχανε τῷ γενεΐῳ καὶ ἐπειράτο νὰ δάκη αὐτόν. Παρὰ τῷ φρέατι δ' ἐκάθητο γυμνὸν παιδίον καὶ ἐρόριπτε λιθάρια κατὰ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ἐμφαινομένου δίσκου τοῦ ἡλίου.

Μετὰ μικρὸν δ' ἐξήρχοντο ἐκ τῆς αὐλῆς οἱ βόες βαρεῖ τῷ ποδι βαδίζοντες. Καὶ ἤγειτο μὲν ὁ ἐπὶ τῇ ρώμῃ γαυριῶν ταῦρος, οἱ δὲ μόσχοι ἔτρεχον πηδῶντες περὶ τὰς μητέρας αὐτῶν καὶ δύο βοσκοὶ ἠκολούθουν τῇ ἀγέλῃ κυρτὰς καλαύροπας κρατοῦντες καὶ ὑπὸ δύο κυνῶν ἀκολουθοῦμενοι. Ἦρχοντο δ' ἔπειτα αἱ μηκώμεναι αἶγες, ὧν ἐπεστάτουν δύο παῖδες. Ἦγειτο δὲ τράγος, οὗ τοῦ ἀχμηροῦ γενεΐου λαβόμενος ὁ παραγενόμενος ποιμὴν ἐθώπευε καὶ εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν Περικλέα καὶ τὴν Ἀσπασίαν·

«Ὁ χρῆστὸς οὗτος κατὰ τὰς σκοτεινὰς νύκτας καταγγέλλει τὸν λάθρα εἰς τὴν αὐλὴν εἰσέρποντα λύκον, ἢ λύγκα, ὅταν καὶ οἱ κύνες αὐτοὶ κοιμῶνται, ἢ ὀκνώσι νὰ διώξωσιν αὐτούς.»

Τὰ δὲ βληχῶμενα ἀρνία συνηθροίζοντο περὶ ζανθὴν τινα παιδίσκη, ἧς τὴν μὲν κεφαλὴν ποιμενικὸς πέτασος ἐπεσκίαζεν, αἱ δὲ χεῖρες καλαύροπα ἐκράτουν. Ἡ παιδίσκη δ' αὕτη εἶχε τι ἐν ἑαυτῇ, ὅπερ τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν διήγειρε τὴν προσοχὴν καὶ αἰσθησὶν τινα, ἧς τὴν ἀφορμὴν ἀδύνατον ἦτο νὰ εὕρη τις εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ σύνεγγυς αὐτὴν θεωρῶν καὶ προσβλέπων τὴν μορφήν καὶ τὴν εὐτελεῖ τὸ σῶμα καλύπτουσιν ἐσθῆτα ἀνεγνώριζε ποιμενικὴν τινα κόρην, ἧτις οὐδὲν ἕτερον τὸ ἰδιότροπον εἶχεν, ἢ ζανθοχρῶσους πλοκάμους καὶ θαυμασίους ὀφθαλμούς. Οἱ ὀφθαλμοὶ δῆλα δὴ οὔτοι παράδοξον σφοδρότητα τῆς ψυχῆς προῦφαινον καὶ ἰμεροδερκεῖς ἦσαν καὶ ἐφαίνοντο προσβλέποντες μετὰ παιδικοῦ τινος θαυμασμοῦ πάντα καὶ ἀπὸ τὰ λίαν γνωστὰ καὶ οἰκεῖα αὐτοῖς.



Τὰ δ' ἄρνία ὠστίζοντο βληχώμενα περὶ αὐτὴν καὶ ἀνερ-  
ρίχωντο ἐπ' αὐτήν. Ἐν τι μάλιστα αὐτῶν, τὸ νεώτατον,  
λευκόμαλλον περιέλειχε θωπευτικῶς τὴν προτεταμένην χεῖρα  
τῆς παιδίσκης.

Ὡς δ' ἡ ἀγέλη διὰ τῆς θύρας τῆς αὐλῆς ἐξῆλθεν, ἐπι-  
στατούσης τῆς κόρης, ὁ φιλόξενος ποιμὴν προσῆλθε τῷ Περικ-  
κλεῖ καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ καὶ παρ' αὐτοῦ ἔμαθον οὗτοι, ὅτι ἡ νέα  
ποιμενικὴ παιδίσκη θυγάτηρ αὐτοῦ ἦτο, τὸ μόνον αὐτοῦ τέ-  
κνον καὶ ὅτι Κόρη ἐκαλεῖτο. Εἶτα δὲ παρέθηκεν οὗτος αὐτοῖς,  
ὅτι ἐν τῷ ἀγροτικῷ αὐτοῦ ταμείῳ εἶχεν, εἰς ἄριστον, συνερ-  
γούσης πρὸς τοῦτο καὶ τῆς γυναικὸς Γλυκαίνης.

Ἡρώτησε δ' εἶτα ὁ Περικλῆς τὸν ποιμένα, ἂν ἤθελε νὰ  
ἐπιτρέψῃ αὐτῷ μίαν ἔτι ἡμέραν νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ ἐπαύλει  
μετὰ τῶν ἀκολουθῶν εἰς ἀνάπαυλαν, ἧς μεγάλως ἐδέοντο  
μετὰ τὰς ταλαιπωρίας τῆς τελευταίας πορείας.

Χαίρων δὲ συνεχώρησε τοῦτο ὁ ποιμὴν καὶ δραμῶν ἔξω  
πρὸς τὴν γυναῖκα εἶπε πρὸς αὐτὴν μυστηριωδῶς πως·

«Γλύκαινα, μοὶ φαίνεται, ὅτι οἱ δύο ἐκεῖνοι εἰς τὴν  
ἐπαυλιν ἡμῶν καταλύσαντες ξένοι δὲν εἶναι θνητοὶ τινες.  
Ἐκ τῆς ὄψεως δὲ καὶ τοῦ κάλλους τῆς μορφῆς αὐτῶν τεκμαι-  
ρόμενος εὐρίσκω αὐτοὺς ὁμοίους πρὸς μετημφιεσμένους θεοὺς.  
Πολλάκις δ' οἱ θεοὶ κατέλυσαν παρὰ πτωχοῖς ποιμέσι. Καὶ  
τῶν τροφῶν δ', ἅς αὐτοῖς παρατίθεμεν, ἐλάχιστα γεύονται.»

«Καὶ τοὺς δούλους;» εἶπεν ἡ Γλύκαινα, «θεωρεῖς καὶ  
αὐτοὺς ὡς θεοὺς;»

«Ὀὐδαμῶς,» ἀπεκρίνατο ὁ ποιμὴν, «διότι οὗτοι ἐσθίουσι  
καὶ πίνουσιν ὡς θνητοί. Ἄλλ' οἱ δύο ἐκεῖνοι — ἀδιάφορον!  
Ἐένισόν μοι αὐτούς, ὡς κάλλιστα!»

Εἶτα δ' ἐπανῆλθεν ὁ ξενοδόχος πρὸς τοὺς ξένους αὐτοῦ  
καὶ περιαγαγὼν πανταχοῦ ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς αὐλὰς καὶ  
τοὺς σιτοβολῶνας καὶ τοὺς λείους ἀμολγέας καὶ τὰ μέχρι



τοῦ χεῖλους πεπληρωμένα ὄρρου ἄγγεῖα καὶ τοὺς θρύοντας τυροῦ ταλάρους. Ὁδήγησε δ' αὐτοὺς εἶτα καὶ εἰς τὸν συμφεὸν καὶ δείξας αὐτοῖς τὰς παραμεινάσας χαυλιόδοντας γρομφάδας καὶ τὰ δελφάκια ἐνεκωμιάζε τὸ τρυφερὸν αὐτῶν κρέας, ἔπειτα δὲ καὶ ἐσίτισεν αὐτὰς πρὸ αὐτῶν παραβαλῶν βαλάνους καὶ ἐρυθρὰ κράνα. Ὁσάκις δ' ἡ Ἄσπασία ἐσχηματίζετο ὡς μέλουσα νὰ καθεσθῆ που ὡς κεκμηκυῖα, σπεύδων οὗτος ὑπεστρώννυε κατάστικτον δορὰν ὀρεινῆς αἰγὸς καὶ ἐμειδία ἐμφαντικῶς ὡς θέλων ν' ἀποδείξῃ, ὅτι καλῶς ἐγίγνωσκεν, ὁποίας θεραπείας οἱ μετημφιεσμένοι θεοὶ παρὰ τῶν θνητῶν ἠξίουσαν νὰ τυγχάνωσιν.

Δοραὶ δὲ καὶ κεφαλαὶ ἀπείρων ἀγρίων νεκρῶν θηρίων ἐκρέμαντο ἀπὸ τοῦ περιφράγματος τῆς αὐλῆς καὶ ἀπὸ τῶν δένδρων τῶν περιστοιχιζόντων αὐτήν. Καὶ ταῦτα δ' ἐπισκεψάμενοι ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασία ἐξῆλθον εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ μόνον μείναντες ἀνέπνεον τὴν ἐκ τῶν βοτανῶν τῆς κοιλάδος μυρόεσσαν αὔραν. Ἐωθινὰ δ' ἀπέλαμπον τὰ νέον θαλερὸν ἔνδυμα περιβεβλημένα καὶ λελουμένα ἐν τοῖς ὕδασιν τοῦ ὑετοῦ ὄρη, καὶ τὸ πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον τῆς ὑπὸ τῆς δρόσου διαβρόχου πόας ἀπήστραπτεν, ὡς ἠκονημένα ζῆφι. Σμῆνος δὲ κορωνῶν ἵπτατο ὑπεράνω τοῦ λειμῶνος ὡς εἰς σπουδαῖον ἔργον σπεῦδον, κατέπτη εἶτα ἐπὶ δένδρον τι ἀπομεμονωμένον καὶ αὐθις ἔπειτα ἐξέπτη σπουδῇ καὶ ἀφανὲς ἐγένετο ἐν τῷ αἰθρίῳ οὐρανῷ. Ἐπὶ τῶν κορυφῶν δὲ τῶν μακρῶν κειμένων ὀρέων ἐβλεπέ τις τοὺς βουκόλους καὶ τὰς ἀγέλας αὐτῶν, ἀλλ' αἱ ἐν τῷ μέσῳ νάπαι ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ λευκῆς ὀμίχλης καὶ ἀτμίδων κυμαινουσῶν ὡς θαλάσσια κύματα, εἰς ἃ καταδύνοντα τὰ ἐκ τῶν κορυφῶν κατερχόμενα ποίμνια ἐφαίνοντο ὡς καταποντιζόμενά. Ἄρνια δὲ καὶ βοῦς ἐβλεπέ τις πανταχοῦ θόσκοντας καὶ εὐπετεῖς αἰγὰς ἀναφρίχωμένας ἐπὶ τὰς κλιτύας τοῦ ὄρους. Τῆδε

κάκεισε δ' ἀντήχουν οἱ φθόγγοι συρίγγων καὶ ἄσμάτων, ἢ τέρψις τῶν ποιμένων ἐν τοῖς ἀγροῖς. Ἄλλ' ἐκ τινος ὠρισμένου τόπου ἤκουσαν οἱ δύο περιπατοῦντες ἤχους γλυκυτάτους καὶ ἐπαγωγολάτους ποιμενικῆς σύριγγος καὶ ὀρμήσαντες ἐπὶ τὸν τόπον ἐκείνον κατέλαβον πολλοὺς ποιμένας συνηγμένους περὶ τὸν ἄριστον συριστὴν. Εἷς δὲ τῶν παρασταμένων προελθὼν εἰς τὸ μέσον ἠτοιμάζετο εἰς ἀμίλλαν πρὸς ἐκείνον νὰ ἔλθῃ, ἀλλ', ὡς ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐγγὺς ἐγένοντο, ἐξωλίσθησεν ἡ σύριγξ ἐκ τοῦ στόματος τῶν δύο ἀμίλλωμένων καὶ μικροῦ δεῖν καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ἐκπληκτοὶ δ' ἔστησαν καὶ οὗτοι καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐκ τῆς αἰφνιδίας ἐπιφανείας τῶν ξένων. Ἄλλ', ὡς ὁ Περικλῆς προσήνως αὐτοὺς προῦκάλεσε ν' ἀναλάβωσι τὸν ἀγῶνα καὶ ἐξηγήσατο αὐτοῖς, ὅτι αὐτός τε καὶ ἡ γυνὴ Ἀθηναῖοι ἦσαν καὶ ὅτι εἰς Ἥλιν πορευόμενοι ὑπὸ θυέλλης ἀποληφθέντες εἰς τὸν τόπον ἐκείνον ἀφίκοντο, ἀνέλαβον οἱ δύο ἔντεχνοι ποιμένες μετὰ πλείονος ζήλου, ἢ πρότερον, τὸν ἀγῶνα καὶ ἐδεήθησαν τοῦ Ἀθηναίου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ὡς ἀγωνοδίκαι νὰ κρίνωσιν.

Κατεκλήθησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τῶν φιλονεικῶν φθόγγων τῶν συρίγγων καὶ ἐθαύμαζον, ὅτι ἐν μέσῳ τοιούτων, ὠμῶν καὶ ἀπαιδευτῶν ἀνθρώπων, οἷοι οἱ ὀρεινοὶ οὗτοι Ἀρκάδες ἦσαν, τοιαύτη τις τέχνη, καίπερ λιτή, εἰς τοσοῦτον ὅμως λεπτότητος καὶ ἐντελείας ἐξίκετο.

Ἡρώτησε δ' εἶτα αὐτοὺς ἡ Ἀσπασία, ἂν καὶ τοῦ ἀγῶνος τῆς μμητικῆς ὀρχήσεως ἐμπειροὶ ἦσαν. Οἱ δ' ἐνέδειξαν τῷ δακτύλῳ τὸν νεώτατον ἐν αὐτοῖς, ῥαδινόν τινα παῖδα, ὃς κατ' αἴτησιν τοῦ Περικλέους προελθὼν ὠρχήσατο γελοῖαν μὲν σχεδόν, ἀλλὰ χαρίεσσαν ἐπιχώριον ὀρχησιν, καθ' ἣν ἐμπείρως παρέστησεν ὠρισμένα τινὰ ἔργα τοῦ ἀγροίκου βίου ἐν μμητικαῖς ὀρχηστικαῖς κινήσεσιν.

«Δὲν δύνασαι καὶ τῆς κατὰ ζεῦγος ὀρχήσεως νὰ πειραθῆς;» ἠρώτησεν ἡ Ἄσπασια.

«Ἄν ἡ Κόρη ἐδέχετο!» — ἀπεκρίνατο οὗτος περίλυπος σχεδὸν καὶ ἔστρεψε μελαγχολικὸν τὸ ὄμμα εἰς τὰ πρόσω.

«Ἡ Κόρη;» ἀνεφώνησαν γελῶντες οἱ ἄλλοι ποιμένες. «Μαρόν παιδίον! Τί ληρεῖς περὶ τῆς Κόρης; Ἡ Κόρη περιφρονεῖ σε!»

Ὁ δὲ παῖς ἐστέναξε καὶ ἀπῆλθεν.

Πορρωτέρω δὲ προβάντες ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασια ἀφίκοντο εἰς τὴν νομὴν τῶν ἀρνίων, εἰς ἀποκεκρυμμένον τινὰ ὑπὸ δένδρων περιβαλλόμενον λειμῶνα. Ἐνταῦθα δὲ κατέλαβον τὴν Κόρην ἐν μέσῳ τῶν ἀρνίων, ἅν τινα, τὰ νεώτατα, λευκόμαλλα, ἐπιλαθόμενα τῆς νομῆς προὔτιμων περὶ αὐτὴν ἰστάμενα καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς στηρίζοντα ν' ἀναπαύωνται. Ἡ Κόρη δ' αὐτὴ κάτω νεύουσα ἦτο βεβυθισμένη εἰς τὴν θέαν χελώνης, ἣτις ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς καθημένη ἀντέβλεπεν αὐτὴν διὰ τῶν καλῶν καὶ συνετῶν ὀφθαλμῶν.

«Ποῦ εὔρες τὸ ζῶον τοῦτο;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς, ὃς μετὰ τῆς Ἀσπασίας ἤδη παρ' αὐτῇ ἴστατο.

Ἄλλ' ἡ παιδίσκη τοσοῦτον βεβυθισμένη ἦτο εἰς τοὺς ὄνειρώδεις αὐτῆς λογισμούς, ὥστε μόνον, ὅτε οἱ ξένοι ἐνώπιον αὐτῆς ἔστησαν, εἶδεν αὐτούς. Τότε δ' ἀναβλέψασα προσέβλεψεν αὐτούς διὰ τῶν μεγάλων στρογγύλων ὀφθαλμῶν καὶ εἶπεν·

«Ἐκ τοῦ πλησίον δάσους προσέρπουσι τὰ ζῶα ταῦτα ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς με. Μία δὲ τις αὐτῶν μάλιστα ἐπανέρχεται πάντοτε καὶ τοσοῦτον ἀπτόητος φαίνεται, ὥστε οὐ μόνον οὐδόλως ἀποκρύπτει τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον, ὅσάκις αὐτῆς ἄπτομαι, ἀλλὰ καὶ προβάλλεται αὐτά, ὅσον δύναται, καὶ ἀντιβλέπει μοι τρέπουσα ἐπ' ἐμὲ τοὺς λαμπροὺς ὀφθαλμούς. Ἡ

γραῖα δὲ Βαυβῶ διηγείται, ὅτι αὐτὸς ὁ Πάν ἐνίστε ἐν τῇ μορφῇ χελώνης ἐγκρύπτεται. Πιστεύω δ',» εἶπεν αὐθις τὸ παιδίον μικρᾷ τῇ φωνῇ, «ὅτι καὶ αὕτη ἐγκρύπτει μυστηριώδες τι ἐν ἑαυτῇ, διότι, ἐξ οὗ πρὸς με ἐκ τοῦ δάσους ἔρχεται καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν παρ' ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀρνίοις διατρίβει, ἀξάνεται καὶ προκόπτει θαυμαστῶς πως ἡ ἀγέλη.»

Ὡς δ' ἅπαξ ἤρξατο διηγουμένη, ἀσμένως μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐρωτήσεων τῆς Ἀσπασίας παραγομένη διετέλει θαυμασίως καὶ παιδικῶς στωρῦλλουσα. Χαρίεσσα δ' ἦτο ἡ διήγησις τῆς ποιμενικῆς σεμνοπροσώπου παιδίσκης περὶ τοῦ τῶν δασῶν καὶ τῶν ποιμένων θεοῦ Πανός, ὅπως ἡ ἀυλωδία αὐτοῦ μακρόθεν θαυμασία ἐκ τῶν ἐρήμων ὁρέων ἀντηχεῖ, καὶ ὅπως οὗτος ὅτε μὲν εὐμενῆς, ὅτε δὲ κακόνους προσφέρεται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Διηγείτο δὲ καὶ περὶ τῶν τραγοπόδων δρυμοχαρῶν Σατύρων, οἵτινες οὐ μόνον τὰς Νύμφας, ἀλλὰ καὶ τὰς ποιμενικὰς παιδίσκας σκώπτοντες καταδιώκουσι, καὶ ἄν τις καὶ αὐτὴν ποτε ἐδίωξεν, ἕως οὗ λαβοῦσα ἐκ τῆς πυρᾶς δαλὸν ἔμπυρον ἀπεσόβησεν αὐτόν. Καὶ περὶ τῶν Νυμφῶν δ', αἵτινες χαίρουσι διατρίβουσαι ἐν τοῖς δάσεσιν, ὡς οἱ Σάτυροι, ἔλεγεν ἡ παιδίσκη, ὅτι τῆς νυκτὸς πολλάκις ἐν τῷ σεληνόφωτι προσέρχονται τοῖς ἀνθρώποις καὶ ὅτι τοῦτο μέγα κακὸν εἶναι, διότι ὁ θλέπων Νύμφην τινὰ ἐν τῷ δάσει εἰς μανίαν ἐμπίπτει, ἐξ ἧς οὐδεὶς δύναται νὰ ἰατρεύσῃ αὐτόν.

Ἦτο δ' ἡ ψυχὴ τῆς παιδίσκης μεστὴ παραδοξοτάτων μύθων καὶ ἱστοριῶν τῆς ἀρκαδικῆς χώρας. Ἐκ τούτου διηγείτο περὶ ἀγρίων ἐλῶν καὶ φοβερῶν φαράγγων, περὶ θεομυσῶν ἐν τῷ δάσει εὐρισκομένων λιμνῶν, ἐν ἧν τοῖς ὕδασιν οὐδεὶς ἰχθὺς δύναται νὰ ζῆσῃ, περὶ σπηλαίων, ἐν οἷς κακοὶ δαίμονες ἐμφωλεύουσι καὶ περὶ θαυμαστῶν ἱερῶν ἰδρυμένων τῷ Πανὶ ἐπὶ τῶν ἐρήμων σκυθρωπῶν κορυφῶν τῶν ὁρέων. Ὅσα δὲ φοβερωτέρα ἡ διήγησις ἐγίγνετο, τοσοῦτῳ εὐρυτέ-



ρους ανέφγεν ἢ παιδίσκη τοὺς παιδικοὺς περιφόβους ὀφθαλμοῦς.

«Ἐν Στυμφάλῳ,» ἔλεγε, «κρέμανται μετέωροι ἐκ τῆς ὀροφῆς τοῦ ναοῦ αἱ νεκραὶ Στυμφαλίδες ὄρνιθες, ἅς ὁ ἦρωσ Ἡρακλῆς κατετόξευσεν. Ὁ πατήρ μου εἶδεν αὐτάς αὐτοῖς ὄμμασιν. Ὅπισθεν δὲ τοῦ ναοῦ ἴστανται μαρμάρινα ἀγάλματα πτηνοπόδων παρθένων. Αἱ Στυμφαλίδες δ' ἐκεῖναι νεκραὶ ὄρνιθες εἶχον τὸ μέγεθος τῶν γεράνων καὶ πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῶν καταπετόμεναι κατὰ τῶν ἀνθρώπων κατασυνέτριβον διὰ τοῦ ῥάμφους τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ εἶτα κατεβίβρωσκον αὐτούς. -Τὰ δὲ ῥάμφη αὐτῶν τοσοῦτον ἰσχυρὰ ἦσαν, ὥστε καὶ τὸν χαλκὸν δι' αὐτῶν ἠδύναντο νὰ διατέμνωσιν.»

Εἰπούσα δὲ τινα περὶ τῶν ἐν τῷ δάσει θεοστυγῶν λιμνῶν, ἐν αἷς οὐ μόνον οἱ ἰχθύες ἀδύνατον ἦτο νὰ τρέφωνται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὑπερπετόμενα πτηνὰ νεκρὰ κατέπιπτον, ὡς ἔλεγε, ἤρξατο διηγούμενη περὶ τῶν φοβερῶν ὑδάτων τῆς Στυγός, ἅτινα ἀπὸ τῶν ἐρήμων πετρῶν εἰς τὰς φρικώδεις φάραγγας τῆς Ἀρκαδίας καταφέρονται, εἶτα δὲ περὶ τῶν ἀγρίων θηρίων τῶν δρυμῶν καὶ ἔπειτα περὶ τῆς θήρας αὐτῶν, ἦν οἱ Ἀρκάδες ποιοῦνται. Ἄλλ', ἐν ᾧ διηγεῖτο περὶ τούτων, τὸ ὄμμα αὐτῆς ἀπέβαλε τὸ δειλὸν ἐκεῖνο καὶ παιδικὸν καὶ θαρράλεα ψυχὴ ἀπήστραπτεν ἐξ αὐτοῦ. Ἔλεγε δ', ὅπως, ὡσάκις ἀρπακτικὸν τι θηρίον διατρίβει ἐγγὺς πού τῆς αὐλῆς, πολλὰς θυελλώδεις νύκτας οἱ βουκόλοι ἐν ὑπαίθρῳ διέρχονται ἀγρυπνοῦντες, ὅπως λαμπροτάτας πυρὰς καίουσι τῆς νυκτὸς ἐν ταῖς διαφόροις αὐλαῖς, ὅπως πολλάκις μακρόθεν τὸν ἐκ βουλιμίας βρυχηθμὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμερίᾳ τῆς νυκτὸς ἀκούουσι καὶ ὅπως πάντες ἐξέρχονται, ἵνα τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἀνακαλύψωσιν, ἢ, ὅπως πολλάκις ἐνεδρεύουσιν αὐτὸ καί, ἐν ᾧ ὄρμῃ, ἵνα ὑπεράνω τοῦ περιφράγματος εἰς τὴν αὐλὴν εἰσπηδήσῃ, ἐξερχόμενοι αἴφνης οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας ὄρμῶσιν ἐπ' αὐτὸ καὶ



βάλλουσι διὰ τῶν ἀκοντίων καὶ πετρῶν καὶ δαλῶν, ἕως ἂν καταπέσῃ χειρούμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐπερχομένων.

Ἐξεπλάγησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασία ἰδόντες τὸ θαρράλεον ἦθος, ὅπερ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν χειρονομιῶν τῆς ποιμενικῆς παιδίσκης κατάδηλον ἐγίνετο, ἐν ᾧ ταῦτα διηγεῖτο. Τὴν ψυχὴν δ' αὐτῆς ἐφαίνετο, ὅτι οὐδὲν ἕτερον κατεῖχεν, ἢ ἡ ὑπὸ τῶν μύθων τῆς πατρίδος αὐτῆς τραφεῖσα δεισιδαιμονία.

«Φαίνεται, ὅτι καὶ σὺ αὐτὴ ἀσμένως θά μετεῖχες τῶν ἀγῶνων τούτων!» εἶπεν ἡ Ἄσπασία.

«Ἀσμενέστατα!» ἀπεκρίνατο ἡ παιδίσκη. «Πλὴν τοῦ κακοῦ ἐκείνου ἀκολάστου Σατύρου καὶ λύκον προτιθέμενον νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς ἀγέλης μου δις ἀπесоβήσα διὰ δαλῶν!»

«Ἡ παιδίσκη αὕτη,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἄσπασίαν, «ὡς νῦν ἐνώπιον ἡμῶν ἴσταται, ἀναμιμνήσκει με τὴν πολυύμνητον ἐκείνην θυγατέρα τῆς Ἀρκαδίας, τὴν Ἀταλάντην, ἣτις ἐκτεθεῖσα ὡς θρέφος ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπιθυμοῦντος ἄρ-  
ρὲν μόνον, οὐχὶ δὲ θῆλυ τέκνον νὰ ἔχῃ ἐτράφη μὲν ὑπὸ ἄρκτου, ἀνετράφη δ' εἶτα ὑπὸ κυνηγῶν καὶ ἔπειτα ἔζη ἐν τοῖς Ἀρκαδικοῖς ὄρεσι φέρουσα ἀκόντιον καὶ τόξον, τρόμος τῶν ἀγρίων θηρίων; θαρράλεα παρθενικὴ κυνηγέτις ὑπ' οὐδενὸς τρυφεροῦ αἰσθήματος καταλαμβανομένη.»

«Μένεις πάντοτε οὕτω μόνη παρὰ τῇ ἀγέλῃ;» ἠρώτησεν ἡ Ἄσπασία. «Δὲν ὑπάρχει τι, ὅπερ στέργεις καὶ ἀσμένως περὶ σὲ πάντοτε νὰ ἔχῃς ἐπιθυμείς;»

«Ναί!» εἶπεν ἡ Κόρη καὶ προσέβλεπε τὴν ἐρωτῶσαν στρέφουσα ἐπ' αὐτὴν τὸ παιδικὸν ἐκείνο καὶ ἐκπληξιν ἐκφαίνον ὄμμα. «Στέργω τὴν τοῦς συνετοῦς ὀφθαλμοῦς ἔχουσαν χελώνην ταύτην, ἣτις πάντοτε ἀτενίζει εἰς ἐμὲ καὶ ἴσως ποτὲ αἴφνης μεταμορφουμένη θά πειραθῆ νὰ διαλεχθῆ πρὸς ἐμέ. Διότι πολλακίς βλέπω αὐτὴν καθ' ὕπνον

καὶ τότε πάντοτε διαλέγεταί πρὸς με. Στέργω καὶ τὰ ἀρνία καὶ τὰ γνῶριμα ταῦτα κύκλω ὑψούμενα, ψοφούντα δένδρα, ἂν τὸν ψόφον πολλακίς μακρὸν χρόνον ἀκούω. Στέργω καὶ τὴν αὐγὴν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ καὶ τὸν παταγοῦντα ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν δένδρων ὑετὸν καὶ τὰς ἀστραπὰς καὶ βροντάς, αἵτινες τοσοῦτον κηλητικῶς ἐν τοῖς ὄρεσι κυλινδοῦνται. Καὶ τὰ πτηνὰ δὲ στέργω, τὰ τε μεγάλα, τὸν αἰτὸν καὶ τοὺς γεράνους τοὺς ὑπερπετομένους τὴν κεφαλὴν μου, καὶ τὰ μικρὰ τὰ κελαδοῦντα ἐπὶ τῶν κλάδων. Μάλιστα δὲ πάντων στέργω τὰ μακρὰν κείμενα ὄρη καὶ διὰ τῆς ἐσπέρας, ὅτε ῥοδόχροα ἀπαστράπτουσιν, ἢ τῆς νυκτός, ὅτε, ἐν ᾧ περίξ σιγὴ νεκρικὴ ἐπικρατεῖ, αἱ κορυφαὶ ὡς ἡρεμώταται λευκοχίτωνες ἴστανται.

Ἐρειδίων δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία.

«Φαίνεται, ὅτι καὶ αὐθις ἡμάρτομεν τῆς γνῶμης,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἐκλαβόντες τὴν ποιμενικὴν ταύτην, τοσαῦτα πράγματα στέργουςαν παιδίσκην ἀνεπίδεκτον πάσης τρυφεράς ὀρμῆς.»

Ἡ δ' Ἀσπασία ἐκκαλέσασα τὸν Περικλέα εἶπε πρὸς αὐτόν·

«Πῶς θὰ διετίθετο ἡ ἀπλὴ αὐτῆ, ἀρκαδικὴ ποιμενικὴ παιδίσκη, ἣτις καθημένη νῦν ἐκεῖ καὶ τὴν χελώνην ἐν τῷ κόλπῳ ἔχουσα ἀναμένει νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν ὀστράκων τῆς χελώνης ὁ Πάν, ἂν μετέφερε τις αὐτὴν εἰς Ἀθήνας; Ὅπόσον γελοίως θὰ ἐσχηματίζετο, ἂν παρείχον αὐτῇ ὡς συνεταίρας τὰς δύο ἐκεῖνας ἐπιτετραμμένας ἐμοὶ κόρας, ἅς ἐδεξάμην παρ' ἐμοὶ καὶ ἅς τὸ σχολεῖον τῆς Ἀσπασίας οἱ Ἀθηναῖοι καλοῦσιν!»

«Θὰ ἐφαίνετο, ὡς κόραξ ἐν μέσῳ περιστερῶν,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ νέου ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ἀμφότεροι ἐφελομένους ὑπὸ τῆς σταμυλίας τῆς παιδίσκης, ἐν ἣ παραδόξον τινα φαντασίαν καὶ οὐχ ἥττον παράξενα αἰσθήματα ἀνεκάλυπτον. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἐπειράθη ἡ Ἀσπασία νὰ μεταλ-

λάξη τὸ πρόσωπον καὶ οὕτως ἀντὶ ἀκρωμένης τότε αὐτὴ ἠ λέγουσα ἐγένετο. Ἦρξατο δὲ διηγούμενη τῇ παιδίσκῃ περὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἕως οὗ ἠγάγκασεν αὐτὴν ὁ Περικλῆς νὰ διακόψῃ τὸν λόγον προκαλέσας αὐτὴν νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὴν ὁδόν, ἐφ' ἣν ἄρμησαν. Ταχέως δ' ἀφανεῖς ἐγένοντο περιπατοῦντες ἐν τῷ δάσει. Καὶ ἤδη ἦτο μεσημβρία καὶ ὁ ἥλιος καταρρόφησας τὴν δρόσον τῆς πρωίας καὶ διαθερμάνας τοὺς θάμνους εἶχεν ἀπολύσας πᾶσαν τὴν εὐωδίαν αὐτῶν. Καὶ ἐπὶ τῶν λειμῶνων δὲ καὶ ἐν τοῖς ὑλοτομίοις ἔβαλλεν ὑψηγέννητος, ἀνθηρὰ χλόη, ἣς ἡ εὐωδία συνενουμένη τῷ ἀρώματι τῆς ῥητίνης καὶ ἀναζαυροῦσα τὴν αἴραν ἐμέθυσκε σχεδὸν αὐτοὺς. Ἔβριθε δὲ τὸ δάσος τεττίγων τερετιζόντων ὑπὸ τὸν καυστικὸν ἥλιον.

Ὡς δ' οἱ περιπατοῦντες ἐκαθέσθησαν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῶν δρυμῶν εἰς ἀνάπαυλαν, προσέρπουσαι προσήρχοντο καὶ πρὸς αὐτοὺς αἱ φίλαι τῇ Κόρῃ χελῶναι. Καὶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς δ' αὐτῶν ἐπέτοντο τὰ μεγάλα πτηνὰ καὶ τὰ μικρὰ ἐκελάδουν ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων. Καὶ ὁ ψόφος δὲ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, ὃν ἐπὶ μακρὸν ἤκουεν ἡ Κόρη, ἔβαλλε τὴν ἀκοὴν αὐτῶν καὶ ἡ φίλη τῇ Κόρῃ αὐγὴ τοῦ ἡλίου προσέπαιζεν αὐτοῖς.

«Ὁ δεινὸς οὗτος ψόφος τῶν ἀρκαδικῶν δρυμῶν,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅστις φαίνεται ὡς μακρόθεν ἐρχόμενος καὶ μακρὰν πού αὐθις ἀφανιζόμενος, ἐμποιεῖ μοι ἰδιότροπον φρίκην. Οὐδέποτε δ' ἐν τῷ βίῳ μου ἠσθόμην τοιοῦτόν τι, οὐδέποτε προσέσχον τοῖς τόνοις τοῦ δάσους καὶ αἰετοτε ψυχρῶς προσέβλεψα πᾶν ὅτι ἐφαίνετο θέλον αἴφνης νὰ μοι προσεῖπῃ τι. Ἴδὲ τὸ χρυσοῦν ἐκεῖνο καὶ λάμπον ἀπὸ τοῦ ἡλίου λεπτὸν νῆμα, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς καλάμης τοῦ αἰγίλωπος περὶ τὴν στεφάνην τῆς κυανῆς κληματίδος περιτείνεται. Προσέσχεσθε ποτὲ τῷ θαυμασίῳ λεπτῷ, ἀργυροφεγγεῖ ἰσθῷ τῆς ἀράχνης; Ἡ ἀρκαδικὴ αὕτη παιδίσκη διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι δύναται τις νὰ θαυμάζῃ καὶ νὰ στέργῃ καὶ πράγματα, ἅτινα συνήθως τις

οὐδὸλως παρατηρεῖ καὶ ἐφ' οἷς ἀσυνειδήτως τις χαίρει, οὕτως ἀγνωμόνως πως, ὡς τις τὴν αὔραν ἀναπνεῖ.»

«Ἡ ψυχὴ σου, Περίκλεις,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «κινεῖται λίαν εὐκόλως, ὡς φαίνεται, ὑπὸ πάσης νέας αἰσθήσεως. Ἴδού, ἡ ἀρκαδικὴ αὐτὴ ποιμενικὴ παιδίσκη ἐνέπνευσέ σοι νέον τινά, ἀνήκουστον ἔρωτα, ἔρωτα πρὸς τὰ δένδρα καὶ τὰ παρερχόμενα νέφη καὶ τὰ ὑψηλῆ πτηνὰ. Καὶ ἡ εὐωδία δὲ τῆς χλόης τῶν ἀρκαδικῶν ὀρέων φαίνεται σοι ἴσως εὐωδυστέρα τῆς εὐωδίας τῶν ῥοδῶνων τῆς Μιλήτου!»

«Ὁμολόγησον,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ἡ μὲν μυρίπνουσ αὐτὴ αὔρα τοῦ δάσους ἀναζαυρεῖ τὴν ψυχὴν, ἡ δὲ πνιγηρὰ ἐκείνη εὐωδία τῶν ῥόδων ἐκλύει τέλος τὰς αἰσθήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἀληθῶς δ' αἰσθάνομαι, ὅτι ἐνταῦθα ἡ αὔρα νέας ζωῆς προσπνεῖ μοι. Ὅτε ποτὲ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Πανὸς ἰστάμεθα καὶ σὺ τὸν Πᾶνα ἐμυκτήριζες, τότε δὲν προησθάνομεθα, ὅτι ὁ θεὸς οὗτος βραδύτερόν ποτε τοσοῦτον φιλοφρόνως θὰ ἐκάλει ἡμᾶς εἰς ξενίαν καὶ τοσοῦτον καλῶς θὰ ἐξένιζεν. Εἰρηνικὴ εὐδαιμονία ὄντως περιβάλλει ἡμᾶς νῦν ἐνταῦθα καί, ὁσάκις νοερῶς ἐκ τοῦ ἀρχαῖκου τούτου ἡσυχου βίου ἐπὶ τὸν θορυβώδη βίον τῶν Ἀθηναίων μετάγομαι, φαίνεται μοι ἡ ταραχώδης πολυπραγμοσύνη καὶ σπουδὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων σχεδὸν ματαία παραβαλλομένη πρὸς τὴν θεῖαν ἡσυχίαν τῶν βουκόλων τούτων ἐν τοῖς ἐρήμοις αὐτῶν ὄρεσιν.»

«Μικρὸν μόνον κοινωνῶ τῆς ἐκ τῶν ἀπολαύσεων, ἃς ἡ φιλοξενία τοῦ Πανὸς ἐνταῦθα ἡμῖν παρέχει, ἡδονῆς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι οὗτοι ἀγροῖκοι καὶ ἀπλοῖκοι φαίνονται μοι, αἱ δὲ μακρόθεν προσβλέπουσαι ἡμᾶς χιονοτρόφοι κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἐμποιοῦσί μοι φρικτὴν καὶ τὸ ὑπερκείμενον ἐνταῦθα ὄρος φόβον παρέχει μοι, μὴ καταπέση ἐπ' ἐμοῦ αὐτὸ τε καὶ αἱ κορυφαὶ αὐτοῦ. Ὁ σκυθρωπὸς δὲ

Ἀσπασία II.



καὶ μονότονος ψόφος τῶν ὑψητενῶν τούτων πιτυνῶν κορυφῶν δυσαρέστως διατίθησί με καὶ φαίνεται μοι ἐπιτήδειος μάλιστα σκυθρωπὴν τινα, σύννουν καὶ μανικὴν διάθεσιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου νὰ διεγείρη. Ἐγὼ δὲ χαίρω μὲν βλέπουσα ὑπαιθρα, προσήλια πεδία, θαλεροὺς λειμῶνας, αἰγιαλοὺς θεῶν λαμπρὰν τῆς θαλάσσης παρέχοντας, χαίρω δὲ μάλιστα τοῖς τόποις ἐκείνοις, ἐν οἷς ἡ διάνοια εὐθύμως τὰ πάντα διοικοῦσα εἰς εὐθαλῆ ἀκμὴν ἀναπτύσσεται. Καὶ σὺ μὲν ἐπιθυμεῖς, ὡς φαίνεται, νὰ παραμείνης ἐνταῦθα παρὰ τοῖς βουκόλοις, ἐγὼ δ' ἐκ τούναντίου ἐπιθυμῶ νὰ συμπαραλάβω πάντας τούτους μετ' ἐμαυτῆς, ἵν' ἀληθινοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἀποδείξω. Ἄγε δὴ μιμήθητι τὸν Ἀπόλλωνα, ὅς ποτε ἠδονὴν ἐν τούτῳ εὔρε καὶ προσωμίλησε τοῖς βουκόλοις καὶ ἐβόσκησε τὰς ἀγέλας αὐτῶν. Παράμεινον ἐνταῦθα! Δύνασαι ἐνταῦθα, ὡς ὁ τέττιξ, σοφῶς καὶ ἀλύπως καὶ ἀπόνως νὰ διαβιοῖς. Ἐὰν δὲ ποτε καὶ ἔρωσ πρὸς ἐργασίαν τινὰ καταλάβῃ σε, πλέκε δίκτυα εἰς ἄγραν τῶν τεττίγων, ἢ ἴσθι ἰξυτηρίους καλάμους ἀνὰ μέσον τῶν κλάδων τῶν δένδρων εἰς σύλληψιν πτηνῶν, ἢ ἀποσόβει ἐκσφενδονῶν λίθους τοὺς ψᾶρας καὶ τοὺς γεράνους ἀπὸ τῶν ἀρουρῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρνία τῆς Κόρης, ἣν ἐγὼ μετ' ἐμαυτῆς εἰς Ἀθήνας θὰ παραλάβω, δύνασαι νὰ βόσκης.»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐμειδία.

«Ἀληθῶς λοιπὸν σκοπεῖς,» εἶπε, «ν' ἀπαγάγῃς τὴν Κόρην;»

«Καὶ μάλα,» ἀπεκρίνατο ἡ Ἄσπασια, «ἐλπίζω δ', ὅτι θὰ μοι παράσχῃς καὶ τὴν συναίνεσίν σου πρὸς τοῦτο.»

Ὁ Περικλῆς δ' ἐξεπλάγη.

«Τὴν μὲν συναίνεσίν μου παρέχω ἄσμενος,» εἶπεν, «ἀλλὰ, τί διώκεις τοῦτο πράττουσα;»

«Παιδιὰν τινα!» ἀπεκρίνατο ἡ Ἄσπασια. «Ἡ γελοία αὕτη ἀρκαδικὴ παιδίσκη θὰ χρησιμεύσῃ εἰς τέρψιν μου. Διότι ὅσάκις



ἀντιβλέπω εἰς τοὺς μεγάλους, στρογγυλοειδεῖς, περιδεεῖς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς προάγομαι εἰς γέλωτα.»

Καὶ ἀληθῶς οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὡς ἡ Ἀσπασία ἔλεγεν. Ἦθελε δηλαδὴ παιδιὰν τινα νὰ προσπορίσῃ ἑαυτῇ, τέρψιν τινα ἑαυτῇ νὰ παράσχη. Ἦθελε νὰ ἴδῃ, ὅπως θὰ προσεφέρετο ἡ δεισιδαίμων αὐτῆ, ἄπειρος βουκολικὴ παιδίσκη μεταφερομένη αἰφνιδίως εἰς τὴν κοινωσίαν τῶν ἀστικῶν Ἀθηναίων.

Δούλου δὲ τινος νοσήσαντος, ἠναγκάσθη ὁ Περικλῆς καὶ δευτέραν ἡμέραν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν φιλοξενίαν τοῦ ποιμένος.

Καὶ τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην διέτριψε τὸ ἐξ Ἀθηνῶν ζευγὸς ἐν ὁμιλίᾳ πρὸς τὴν ποιμενικὴν παιδίσκην. Καὶ αὐθις δ' ἐστρωμύλλετο ἡ Κόρη καὶ διηγεῖτο πολλὰ περὶ τῶν ποιμένων καὶ δὴ καὶ ἔψαλλε παράξενά τινα παιδικὰ ἄσματα, ἅτινα αὐτῆ αὐτῆ εἶχε ποιήσασα, ὡς τὸ ἐξῆς·

Κατὰ πετρῶν εἰς νάπην  
Παταγωδῶς χειμάρρους  
Τοῦ θέρους καταπίπτει.  
Δορκάδας δὲ βοσκούσας  
Ἐν παρῶ λειμῶνι  
Ἢδὺ γελῶν προσβλέπει.

Τῇ δρόσῳ τᾶνθη ραίνει  
Καὶ τὸ τῶν ζῴων πάντων  
Κατασθεννύει δίψος.  
Δεινοῦ δ' ἐπερχομένου  
Χειμῶνος, κρυσταλλῶδη  
Μορφὴν ἀναλαμβάνει.

Διηγεῖτο δ' ὡσαύτως περὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ ἔρωτιῶντος Δάφνιδος, ὃν διαφθαρέντα ὑπὸ τῆς δυσθυμίας καὶ τοῦ ἔρωτος πάντα τὰ ζῶα ἐθρήνησαν. Ἄλλ' ἡ μελαγχολικὴ αὐτῆ διήγησις ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας, ἣ εἰς σκωπτικὸν μείδιον τὰ ῥόδινα χεῖλη συνέστειλε καὶ τὴν ῥίνα ἀνεσίμωσεν.

Ὅσακις δὲ περιπατοῦντες παρήρχοντό τινα ὑπὸ εὐχύλων βοτανῶν περιβαλλομένην καὶ μικρὰν κρυσταλλίνην λεκάνην ἀποτελοῦσαν πηγὴν καὶ ἡ Ἀσπασία ἤθελεν ὡς ἐν κατόπτρῳ ἑαυτὴν ἐν αὐτῇ νὰ ἴδῃ, περίφοβος ἡ Κόρη ἀπέσπα αὐτὴν καὶ ἀπέτρεπε λέγουσα, ὅτι ὁ θεώμενος ἑαυτὸν ἐν πηγῇ τινὶ βλέπει πολλάκις αἰφνης ἄλλην τινα εἰκόνα, τὴν εἰκόνα δηλαδὴ Νύμφης τινὸς ἀντιβλεπούσης αὐτῆ, καὶ τότε ἀπόλλυται.

Ὡς δ' ὁ ἥλιος μεσουράνιος ἐγένετο καὶ ἡ ἠχώ σύριγγος ἐν τῇ ἐπαστικῇ μεσημβρινῇ ἡρεμία ἠκούετο, εἶπεν ἡ Κόρη·

«Ὁ Πᾶν ἀγανακτεῖ νῦν· διότι δυσαρέστως διατίθεται, ὅταν τις αὐτὸν ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας, ὅτε ἀναπαύεται, ἐξεγείρη διὰ τῆς σύριγγος, ἢ ἄλλου τινὸς ψόφου.» —

Ἄλλ' ὁ ἦχος ἐκεῖνος προήρχετο ἐκ τῆς σύριγγος τοῦ ποιμενικοῦ ἐκείνου παιδός, ὃς τῇ προτεραιᾷ τὴν ἐπιχώριον ὄρχησιν ὠρχήσατο προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας. Καὶ καλῶς μὲν ἐγίνωσκε καὶ ὁ παῖς, ὅτι ὁ Πᾶν οὐδόλως χαίρει τῇ συρίγγει ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας, ἀλλ' ὅμως ἐσύριζε πάντοτε, ὡς ἄκις τὴν Κόρην ἐγγὺς διατρίβουσαν ἠσθάνετο, πιστεύων, ὅτι ἀρεστόν τι αὐτῇ ἐποίει. Ἄλλ' ἡ Κόρη ἐπέπληξε τῷ δυστυχεῖ παιδί. Καὶ ὅμως ἐγίνωσκον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ὅτι ἡ ψυχὴ τῆς Κόρης εὐαίσθητος ἦτο· διότι πρὸ μικροῦ αὐτὴ ἰδοῦσα τέττιγα περιπεπλεγμένον ἐν τῷ ἴσθῳ ἀράχνης ἔσωσεν αὐτὸν ἐξ οἴκτου.

Σπουδαίως δ' ἠκροῶτο τῆς Ἀσπασίας ἡ παιδίσκη, ὡς ἐκείνη περὶ Ἀθηνῶν ἠρῶατο αὐτῆς διηγουμένη αὐτῇ.

Ὀρισμένον δὲ σκοπὸν διώκουσα ἡ Ἀσπασία, ὡς ἄκις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διελέγετο πρὸς τὴν Κόρην, ἐζωγράφει δι' ἐπαγωγῶν χρωμάτων τὸν ἐν Ἀθήναις βίον. Διὰ τῶν τοιούτων δὲ λόγων διετάραξε τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς τῆς ἀπλοϊκῆς ἐκείνης φύσεως, διήγειρε δυσαρμοσίαν τινὰ ἐν τῇ ἀρμονίᾳ τῆς παιδικῆς ἐκείνης ψυχῆς. Τελευτῶσα δὲ καὶ προὔτρεψε τὴν Κόρην ν' ἀκολουθήσῃ αὐτῇ εἰς Ἀθήνας. Ἡ Κόρη δ' ἐσίγησε μὲν, ἐφαίνετο δὲ βεβυθισμένη εἰς σπουδαίους λογισμούς.

Ἄλλ' ἡ Ἀσπασία ἐλθοῦσα πρὸς τοὺς σεμνοὺς γονεάς τῆς Κόρης ἐδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι ἐπεθύμει νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτῆς τὴν Κόρην εἰς Ἀθήνας, ὅτι τὸ θυγάτριον αὐτῶν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι θὰ εὐδαιμονήσῃ ἐκεῖ.

«Εἶθε!» εἶπεν ὁ χρηστός ποιμὴν. «Εἶθε!» ἐπανέλαβεν ἡ μήτηρ. Ἄλλὰ δὲν ἐφαίνοντο συγκατενεύοντες... Καὶ πολ-  
λάκις μὲν ἡ Ἀσπασία ἠρώτησεν αὐτοῦς, ἂν συγκατανεύουσιν,  
ἀλλὰ πάντοτε ἐκεῖνοι τοῦτο μόνον ἀπεκρίνοντο· «Εἶθε!»

Κατενόει δὲ τις, ὅτι δυσχερὲς ἐφαίνετο τῇ πατρικῇ καὶ  
μητρικῇ ψυχῇ νὰ στερηθῶσι τοῦ μόνου τέκνου, καίπερ περὶ  
τῆς εὐτυχίας αὐτοῦ προκειμένου.

Ἀλλὰ τῇ ἐσπέρᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀφανῆς ἐγένετο  
αἴφνης ἡ Κόρη, ὡς τὸ ποίμνιον εἰς τὴν αὐλὴν ἀδήγησε.  
Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ἀνεζήτουν αὐτὴν ματαίως, τέλος δ' ὁ  
Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἰστάμενοι ἐγγύς που τῆς εἰσόδου  
τῆς αὐλῆς εἶδον αὐτὴν ἐρχομένην ἐκ τῶν κρημνῶν. Ἄλλ' ἡ  
ὄψις καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς ἦσαν ἀλλόκοτα· διότι δι' ἀμφο-  
τέρων τῶν ἀνατεταμένων χειρῶν ἔθλιβε στερῶς τὰ ὦτα.  
Ἰσταντο δ' ἐκεῖ που ἐγγύς τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας  
ἔξω τῆς αὐλῆς οἱ δούλοι αὐτῶν ἐν ὀμίλῳ. Ὡς δ' ἡ παιδίσκη  
ἐγγύτατα τοῦ ὀμίλου ἐκείνου ἐγένετο, ἀπέσπασεν αἴφνης  
τὰς χεῖρας ἀπὸ τῶν ὠτων καὶ ἐφάνη ὠτακουστοῦσα τοὺς  
λόγους τῶν δούλων. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ συνέστειλέ  
πως τὸ πρόσωπον, ἐπίεσε τὸ στήθος διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἔστη  
χρόνον τινὰ ὡς ἐμπεφυκυῖα ἐν τῇ γῆ.

Προσελθόντες δὲ τότε ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἠρώ-  
τησαν αὐτὴν περὶ τῆς αἰτίας τῆς ταραχῆς.

«Ἠρώτησα τὸν Πάνα, πότερον ἐπιτρέπουσιν οἱ θεοὶ νὰ  
ἔλθω μεθ' ὑμῶν εἰς Ἀθήνας, ἢ ὄχι;» ἀπεκρίνατο ἐκείνη.

«Πᾶς;» ἠρώτησαν ἀμφοτέροι.

«Ἐκεῖ ἐν τῇ συναγωγῇ,» εἶπεν ἡ παιδίσκη, «εὐρίσκεται  
ιερόν τι σπήλαιον τοῦ Πανός, ἐν οὗ τῷ मुखῷ ἴσταται τὸ ἐκ  
δρυὸς ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. Ἐκεῖσε δὲ πορεύονται πάντες οἱ  
ποιμένες, ὡσάκις θέλουσι νὰ ἐρωτήσωσι περὶ ἀπορρήτου τινός.  
Ποιοῦσι δὲ τὰ ἐξῆς. Πρῶτον μὲν ψιθυρίζουσι πρὸς τὸν θεὸν

τὴν ἐρώτησιν, εἶτα δὲ βύουσι τὰ ὤτα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἕως ἂν ἔλθωσιν ἐγγὺς ἀνθρώπων διαλεγομένων. Τότε δ' ἀποσπῶσιν αἴφνης τὰς χεῖρας ἀπὸ τῶν ὠτων καὶ ἡ πρώτη λέξις, ἣν ἀκούουσιν, εἶναι ὁ χρησμὸς τοῦ Πανός, ἡ ἀπόκρισις, ἣν ὁ θεὸς ποιεῖται περὶ τῆς ἐρωτήσεως, ἣν πρὸς αὐτὸν ἐψηθύρισαν.»

«Καὶ ποίαν λέξιν ἤκουσας τὸ πρῶτον ἐν μέσῳ τῶν δούλων ἐκείνων;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Τὴν λέξιν Ἀθηναί,» ἀπεκρίνατο ἡ Κόρη καὶ ἔτρεμεν ὑπὸ τῆς ταραχῆς. «Ὁ Πάν θέλει ἄρα νὰ ἔλθω εἰς Ἀθήνας,» εἶπεν αὐτῆς στενάζουσα.

«Σοὶ ἐπιτρέπει δὲ πρὸς τούτοις νὰ παραλάβῃς καὶ τὴν προσφιλή σοι χελώνην!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα.

Προσηλθον δὲ τότε καὶ οἱ γονεῖς τῆς Κόρης.

«Ὁ Πάν θέλει νὰ ἔλθω εἰς Ἀθήνας!» εἶπεν ἡ παιδίσκη περιλύπως μὲν, ἀλλὰ σαφεῖ τῇ φωνῇ. Ἐπανελάβε δὲ καὶ αὐτῆς, ὅπως ἀνεκοίνωσε τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας.

Ὁ ποιμὴν δὲ καὶ ἡ γυνὴ ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους προσεῖδον ἀλλήλους ἔκπληκτοι καὶ ἐπανελάβον καὶ αὐτοὶ περιλύπως, ὡς καὶ ἡ παιδίσκη, τοὺς λόγους.

«Ὁ Πάν θέλει νὰ ἔλθῃ ἡ Κόρη μετὰ τῶν ξένων εἰς Ἀθήνας!» —

Εἶτα δ' ὤρμησαν ἐπὶ τὴν κλαίουσαν παιδίσκην καὶ ἠσπάζοντο αὐτήν.

«Ἡ Κόρη πολλὰς χάριτας θ' ἀπολάβῃ ἀντὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐπειθείας!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Θὰ πέμπῃ δὲ συχνὰ ἀγγέλους κομίζοντας ἀγγελίας καὶ δῶρα, καί, ὅταν γηράσῃτε, θὰ καλέσῃ ὑμᾶς νὰ διαγάγητε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου παρ' αὐτῆ.»

«Χθὲς ἔτι οἰωνός τις ἐφάνη ἡμῖν,» εἶπε σύννους ὁ ποιμὴν. «Ὅφισ δὴλα δὴ εἰσερπύσας εἰς τὴν ὑπὸ τὸν θριγκὸν τῆς στέγης νεοττιὰν τῆς χελιδόνος ἔπεσε διὰ τῆς καπνοδόκης εἰς τὸ μέσον τῆς ἐσχάρας!»



Ἡ Ἀσπασία δ' εἶπέ τινα ἔτι παραθαφρύνουσα καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένη πρὸς τὸ ποιμενικὸν ζεῦγος, ὅπερ σιγῶν τέλος καὶ μετ' ἄλγους ἀπεδέξατο τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ.

Περίλυποι δ' ἀντήχουν μακρόθεν οἱ τόνοι τῆς σύριγγος τοῦ ἐρωτιῶντος ποιμενικοῦ παιδός, ἐν ᾧ βαθύτερον τὸ σκότος κατὰ μικρὸν κατὰ τῶν ἐρήμων ἀτραπῶν τοῦ ἀγροτικοῦ παιδίου κατεχεῖτο.

Εἰσῆλθον δὲ τότε ἅπαντες εἰς τὴν αὐλήν, ἵνα διέλθωσι τὴν νύκτα, ἣν τελευταίαν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπὶ τῶν ἀρκαδικῶν ὁρέων ἔμελλον νὰ διατρίψωσι. Διότι προὔτιθεντο ἅμα τῇ πρῶτῃ ἀπάραντες νὰ ὀρμήσωσιν ἐπὶ τὴν Ἥλιν, ἔνθα σπουδαιότερα πράγματα ἀνέμενον αὐτοὺς ἐκείνων, ὅσα ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς ποιμενικῆς χώρας ἐπεῖδον.

Τέλος τοῦ δευτέρου τόμου.







ΝΙΚΟΛΑΩ,

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΩ,

ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΖΗΛΩΤΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗ

ΑΝΘΩΝ ΕΥ ΕΠΑΘΟΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΤΑΥΤΗΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ





XVIII.

Ο ΝΕΟΣ ΘΕΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΕΡΑΥΝΟΣ.

**Ο**ὐχὶ εἰς θέαν τῶν πτερωτῶν πρὸς τὸ τέρμα φερομένων σταδιοδρόμων, ἢ τῶν ἐν τῇ ψάμμῳ κυλινδουμένων παλαιστῶν καὶ πυγμομάχων, οὐδ' εἰς ἀκρόασιν τῶν μυριοφώνων εὐφημιῶν τῶν τοὺς νικηφόρους τοῦ δρόμου καὶ τῆς πάλης καὶ τῆς πυγμῆς καὶ τοῦ ἄλματος καὶ τοῦ ἀκοντίου καὶ τοῦ ὀπλίτου δρόμου ἐπευφημούντων Ἑλλήνων ἐπορεύοντο ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία εἰς Ἥλιον, ἀλλ' εἰς συνάντησιν τοῦ φίλου Φειδίου παράρμα αὐτοὺς ἡ ψυχὴ, ὡς ἐν λαμπρᾷ καὶ δροσερᾷ

Ἀσπασίη III.

I

πρωτὰ εἰς τὸ παλαίφατον ὑπὸ τῶν ῥοθίων κυμάτων τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ διαβρεχόμενον σύνδεδρον πεδῖον τῆς Ὀλυμπίας ἀφίκοντο. Οὐ μόνον δ' ἀπάσας τὰς ἀγυῖας τὰς ἀπὸ τῶν Ἀρκαδικῶν ὄρεων, ἢ ἀπὸ μεσημβρίας τῆς Πελοποννήσου διὰ τῆς Μεσσηνίας, ἢ ἀπὸ βορρᾶ διὰ τῆς Ἀχαΐας εἰς τὴν ἠλιακὴν ἀκτὴν φερούσας καὶ δὴ τὴν κατὰ μήκος τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκτεινομένην ἱερὰν πομπικὴν καλουμένην ὁδὸν πλήρεις θεωρῶν κατέλαβον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς πλησίον δυτικῆς θαλάσσης πλήρεις στεφανηφόρων πλοίων ἔβλεπον, ἅτινα ἐκ τῆς σικελικῆς καὶ ἰταλικῆς ἀκτῆς κατέπλεον.

Κατελήφθησαν δ' οὕτως ἐν τῷ μέσῳ τῆς τύρβης τῶν εἰς τὸ Πισαῖον ἀγωνιστήριον πορευομένων θεωρῶν, οὓς ἕκαστον τῶν ἐλληνικῶν κοινῶν εἰς τοὺς μεγάλους, εἰρηνικούς, πανελληνίους ἀγῶνας εἰς Ὀλυμπίαν νὰ πέμπῃ προῦθυμειτο. Ὅθεν δ' οἱ θεωροὶ οὗτοι διήρχοντο, ἴστατο τὸ ρεῦμα τῶν ἄλλων περὶ, ἢ ἐφ' ἀμαξῶν πορευομένων ὀδιτῶν καὶ πάντες ἐθαύμαζον τοὺς τε θεωροὺς, οἵτινες ἐν μεγαλοπρεπεστάταις στολαῖς, ἐστεφανωμένοι ἐπὶ στεφανηφόρων ἀμαξῶν ἐκάθηντο, καὶ αὐτὰς τὰς ἀμάξας, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γραφικῶς κεκοσμημέναι καὶ ἐπίχρσοι καὶ διὰ ταπήτων περιπεπετασμένα ἦσαν, ὡς καὶ τὰ ἐκλαμπρα ἱερεῖα καὶ τὰ πολύτιμα πρὸς τὴν θυσίαν σκευὴ καὶ τὰς ἀπείρους πομπείας.

Οὐχὶ δὲ μακρὰν τῶν σκηνῶν καὶ τῶν ἄλλων παραπηγμάτων ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τῆς Ἄλτεως εὐρίσκετο οἴκημά τι, ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου καλούμενον. Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ δὲ τούτῳ εἰργάζετο πολλοὺς ἐνιαυτοὺς ὁ περιφανῆς Φειδίας καὶ ἐν αὐτῷ διατρίβων μετὰ τοῦ Ἀλκαμένου καὶ ἄλλων μαθητῶν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς ἠλιακῆς κοιλάδος, ἦν ἐκάστου πέμπτου ἔτους μόνου ὁ πανηγυρικὸς θόρυβος τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἐτάραττε, συνετέλεσε τὸ μέγιστον καὶ ὑψηλότερον τῶν ἔργων αὐτοῦ. Διότι καταλιπὼν τὰς φαιδράς



Ἀθήνας καὶ ἀπαλλαγεῖς παντός, ὅτι τὸ ὕψος τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ ἰδεῶν δι' ἀνθινῶν ἀλύσεων νὰ κατασπάσῃ ἐπειράτο, ἔπλασεν ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐρημίᾳ ταύτῃ προσπνεόμενος ὑπὸ τῆς αἴρας τῶν ὀρέων καὶ περιηχούμενος ὑπὸ τοῦ ῥόθου τῶν ὑδάτων τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ τὸν ὀλύμπιον αὐτοῦ Δία.

Κατὰ τὴν στιγμὴν δ' ἐκείνην τοῦ χρόνου, ἐν ἣ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία εἰς Ὀλυμπίαν ἀφικνοῦντο, ἔβλεπέ τις δύο ἄνδρας ἐξερχομένους ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου καὶ πρὸς τὰ ἄνω παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ πορευομένους.

Ἐν τῷ προσώπῳ δὲ τοῦ ἐνὸς μὲν τούτων ἀναγνωρίζομεν τὸν πυρωπὸν Ἀλκαμένην, ὁ δὲ συνοδίτης εἶναι ὁ ὀνομαστός Πολύκλειτος ὁ Ἀργεῖος, ὁ ἀμιλλώμενος μὲν πρὸς τὸν μέγαν Ἀθηναῖον διὰ τῶν χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων αὐτοῦ ἀγαλμάτων, ἀλλὰ πειρώμενος διὰ τοῦ νηφαλίου καὶ πρακτικοῦ νοῦ τῶν Πελοποννησίων τὸ ἀνθρώπινον ὡς ἀνθρώπινον καθαρῶς νὰ συλλάβῃ καὶ μάλιστα πάντων τὸ ἀνδρικόν, ὅπερ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐν τοῖς ἀνδριάσι τῶν ὀλυμπίων ἀθλητῶν ἐνσώματον παρίστη. Ὡς σχολεῖον δ' αὐτῷ ἐχρησίμευεν ἡ Ὀλυμπία, ἔνθα τὸν τε ὀφθαλμὸν καὶ τὴν ἀντίληψιν ἐγύμναζε θεώμενος ἐμφύχους τύπους ῥωμαλέας καὶ ἀρμονικῆς σωματικῆς διαπλάσεως.

Ἡ διαφορὰ δὲ τῆς τέχνης τοῦ Φειδίου πρὸς τὴν τοῦ Ἀργεῖου ἀντιπάλου ἀφορμὴ ὑπολανθανούσης τινὸς ἐχθρικῆς διαθέσεως τῶν δύο ἀνδρῶν ἦτο. Διότι ὁ μὲν Ἀθηναῖος ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ δουλική, νηφαλία τέχνη τοῦ Ἀργεῖου τεχνίτου ὑπὲρ τὸ δέον ἐτιμάτο; οὗτος δ' ἠσθάνετο κρυφῇ ἐαυτὸν ἠδικημένον, ὅτι παριδόντες αὐτόν, τὸν πελοποννήσιον τεχνίτην, οἱ Ἠλεῖοι μετεπέμψαντο τὸν Ἀθηναῖον καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, ἵνα ἐπιτελέσωσι τὸ ὕψιστον καὶ μέγιστον ἔργον ἐπὶ τῆς πελοποννησιακῆς χώρας. Ἦτο δὲ τοῦτο εἰς τῶν θριάμβων ἐκείνων τῶν Ἀθηναίων, οὗς ἡ Ἀσπασία εἶχε προεπιποῦσα, ὅτε

ποτέ ἐπειράτο ν' ἀποδείξῃ τῷ Περικλεῖ, ὅτι κοινόν τι θερα-  
πεῦον τὸ καλὸν δύναται νὰ ὑπερβάλη τοὺς ἀντιπάλους  
αὐτοῦ . . .

Ἐκ τούτου ὁ Πολύκλειτος κατὰ τὴν ἐν Ὀλυμπία δια-  
τριβὴν οὐδαμῶς προσωμίλει τῷ Φειδίᾳ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν,  
εἰ μὴ μόνον τῷ Ἀλκαμένει, ὃς ἀπλοῦς, εὐθυμος καὶ πρόθυμος  
τὸ ἦθος κατεφρόνει τῶν μικροφιλοτιμιῶν καὶ νῦν δὴ τυχαίως  
ἐντυχὼν τῷ Ἀργεῖῳ ὁμοτέχνῳ ἀφελῶς ἤρξατο διαλεγόμενος  
πρὸς αὐτόν.

Ὁ Πολύκλειτος δ' οὕτως συνετός τις καὶ φρόνιμος, ὦν  
καὶ τὴν πρὸς τὸν Φειδίαν καὶ τὸ σχολεῖον αὐτοῦ ἔχθραν οὐχὶ  
ἐμπαθῶς οὐδὲ πικρῶς ἐξεδήλου. Δι' ὃ διεπυθάνετο τὰ κατὰ  
τὸν Ἀγοράκριτον καὶ ἡρώτα, οὐτινος ἔνεκα δὲν ἦλθε καὶ  
αὐτὸς μετὰ τοῦ διδασκάλου, ἵνα καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ τῆς  
Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, συνεργήσῃ αὐτῷ εἰς ἐπιτέλεισιν τῶν  
θαυμαστῶν ἔργων.

«Δικαίως θαυμάζεις,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, «ὅτι ἐκεῖνος  
μὲν ὁ κεχαρισμένος τῷ διδασκάλῳ δὲν ἠκολούθησεν αὐτῷ,  
ἐγὼ δ', ὃς ἀπὸ τῆς νίκης ἐκείνης, ἦν διὰ τὴν Ἀφροδίτην  
ἡράμην, ἤκιστα δύναμαι νὰ καυχῶμαι ἐπὶ τῇ εὐνοίᾳ τοῦ  
διδασκάλου, ὅμως ἦλθον ἐνταῦθα μετ' αὐτοῦ καὶ διατελῶ  
συνεργῶν αὐτῷ. Ἄλλ', ὅταν τις ὀφείλῃ νὰ συζῆ καὶ νὰ συνερ-  
γάξηται τινι, τότε οὐδόλως διαφέρει τοῦτο, ἂν πλέον, ἢ  
ἔλαττον αὐτόν τις στέργει, ἀλλὰ τοῦτο μόνον, ἂν τις φιλο-  
φρόνως προσφέρεται. Καὶ ἐγὼ μὲν θὰ ἠνειχόμην πάντως  
τὴν πρὸς τὸν Ἀγοράκριτον κοινωνίαν, καίπερ βέβαιος ὦν  
περὶ τῶν ἐχθρικῶν αὐτοῦ διαθέσεων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐκεῖνος,  
ὃς, ἵνα μὴ βλέπῃ τὸ μισητὸν αὐτῷ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς  
συντελέσεως τοῦ Παρθενῶνος ἐπ' ἰδίαν ὁδὸν ἐτρέπη. Ἐν  
τούτῳ τῷ μεταξὺ ἀνέλαβε νὰ πλάσῃ εἰκόνᾳ τοῦ Διὸς κατ' ἐν-  
τολίην τῶν Κορωνέων. Ἄλλ', ὡς τότε, ὅτε τὴν Ἀφροδίτην

νά τυπώση προϋθετο, Νέμεσιν ἔπλασεν, οὕτω καὶ νῦν ὁ Ζεὺς αὐτοῦ, ὅτε τετελειωμένος ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἐξῆλθεν, ὡς θεός τις τοῦ Ἄιδου ἐξελήφθη. Οὕτως ὁσήμερα ὁ μὲν Ἄγοράκριτος σκυθρωπότερος γίγνεται, ὡς δ' ἡ ἐμὴ τέχνη ἀλλοίαν ὁδὸν ἐτράπη, περιέστημεν εἰς τοιαύτην ἀντίθεσιν, ὥστε ἀδύνατον ἤδη νὰ συνεργήσωμεν καὶ νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν τελείωσιν ὁμοίων ἔργων.»

« Ἡ δεινὴ σου εὐφυΐα, Ἀλκάμενες, » ὑπέλαβεν ὁ Πολύκλειτος, « παρορμᾷ σε ἐπὶ τοιαῦτα ἔργα, εἰς οἷα καθ' ὅλου δυσχερῶς δύνανται νὰ συνεργήσωσί σοι οἱ σοὶ ἐταῖροι.»

« Ἐνταῦθα ἡδυνάμην ἐλευθερώτερον νὰ ἐργάζωμαι, ἢ ἐν τοῖς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἔργοις, » εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης. « Διότι ἐκεῖ μὲν ἡ διάνοια τοῦ διδασκάλου συνεῖχε τὴν ἐλευθέραν πτῆσιν τῆς φαντασίας τῶν ἄλλων τεχνιτῶν ἐξαναγκάζουσα αὐτοὺς νὰ ἐργάζωνται ἐν αὐστηρᾷ ἐνότητι πρὸς τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ, ἐνταῦθα δ' ἀνέθηκε τέλος ἐμοὶ καὶ τῷ Πάϊωνίῳ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον τοῦ ναοῦ αὐτὸς τέλος βυθισθεὶς εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Ὀλυμπίου πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε.»

Ὡς δ' ὁ Ἀλκαμένης ταῦτα εἶπεν, προσηλώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ αἴφνης τόπῳ τινὶ μακρᾷ, ἐν ᾧ ἄθροοι οἱ ξένοι παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀλφειοῦ περιεπάτου. Ἐφαίνετο δ' ὡς ἀναγνωρίσας τινὰ καὶ ἤρξατο ὅλως ἀσυνήθως ταραττόμενος. Στραφεὶς δ' εἶτα πρὸς τὸν Πολύκλειτον εἶπεν·

« Βλέπεις τὸν εὐπρεπῆ τὴν ὄψιν καὶ σεμνὸν ἐκεῖνον, ὃς παρὰ τὴν καλῶς κεκαλυμμένην ῥαδιτὴν ἐκεῖνην γυναικὰ βαδίζων πειράται νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ πλήθους; Εἶναι ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς καὶ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ, ἡ περικαλλὴς Μιλησία Ασπασία.»

« Ἀληθῶς, » εἶπεν ὁ Πολύκλειτος, « ἀναγνωρίζω τὸν

Περικλέα, ὃν πρό πολλῶν ἐνιαυτῶν ἐν Ἀθήναις εἶδον. Ἄλλ' ἄγνωστος εἶναι μοι ἡ περικαλλῆς ἐκεῖνη γυνή.»

«Περικαλλῆς ὅσον καὶ ἐπικίνδυνος καὶ πονηρά!» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης. «Ἀδύνατον δ' εἶναι ἐρᾶν τις αὐτῆς νὰ μὴ μισήσῃ, ἢ μισῶν νὰ μὴ διατεθῇ ἐρωτικῶς πρὸς αὐτήν.»

Ὅς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὸν Ἀλκαμένην καὶ παρ' αὐτῶ τὸν Πολύκλειτον εἶδον καὶ ἐγγυὲς γενόμενοι φιλοφρόνως τοὺς δύο τεχνίτας προσηγόρευσαν, ἠρώτησεν εὐθύς ὁ Περικλῆς περὶ τοῦ Φειδίου.

«Ἦλθομεν χθὲς ὀψὲ τῆς ἐσπέρας,» εἶπεν, «εἰς Ὀλυμπίαν οὐχὶ εἰς τὴν τῶν ἀγῶνων θέαν, ἣτις ἐμοὶ μὲν πρό πολλοῦ οὔτε καινόν τι οὔτε τέρισιν τινὰ παρέχει, τῇ δὲ γαμετῇ μου, ὡς γυναικί, ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ τοῦ Φειδίου χάριν καὶ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, περὶ οὗ θαυμαστά τινα πάντες ἤδη διηγοῦνται. Καὶ δὴ ὀρμηθέντας νῦν εἰς ζήτησιν αὐτοῦ σύ, Ἀλκάμενες, ἀναμφιλόγως ἄσμενος ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν θὰ ὀδηγήσῃς.»

«Εὐρίσκεται ἐν τῷ ἱερῷ ἄλσει,» ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, «ἐν τῷ νεοτελεῖ ναῷ τοῦ Διός. Ἐκεῖ μετὰ συνεργῶν καὶ ἐργατῶν ἐκλείσθη καὶ οὐδενὶ ἐπιτρέπει νὰ εἰσέρχηται παρ' αὐτὸν τὸ μὲν, ἵνα μὴ ἐνοχλῆται ἐργαζόμενος, τὸ δ', ἵνα μὴ ξένος τις ὀφθαλμὸς προλαβὼν ἴδῃ τὸ ἔργον, πρὶν ἂν τελειωθῆν ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι ἐπὶ τοῦ οἰκείου τόπου σταθῇ ἐν τῷ ναῷ, ὃς μετὰ τὸ πέρας μόνον τῶν ἀγῶνων θ' ἀνοιχθῇ. Ἀλλὰ θὰ πειραθῶ νὰ εἰσδύω εἰς τὸν κεκλεισμένον ναὸν πρὸς τὸν ἀναχωρητὴν καὶ σχεδὸν μισάνθρωπον γενόμενον, καίπερ αὐστηρῶς φυλαττόμενον ἀπὸ παντὸς δυναμένου νὰ ταραξῆ αὐτόν, ἵν' εἰσαγγείλω τὴν ἔλευσιν τῶν ξένων, οὓς ἀναμφιλόγως ἄσμενος θὰ σπεύσῃ νὰ ὑποδέξῃται.»

«Ἄφες, Ἀλκάμενες!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «καὶ ὑφ' ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ ἐνοχληθῇ ὁ Φειδίας ἐν τῷ ἔργῳ. Καὶ ἡμεῖς δὲ θὰ εὐχῆται νὰ ἴδωμεν τὸ ἔργον οὐχὶ ἄλλως, ἢ ἐν ὅλῃ τῇ



λαμπρότητι, ὅταν τελειωθῆ. Καὶ θὰ ὑπομείνωμεν μὲν μικρὸν ἔτι, ἀλλὰ δὲν θ' ἀναμείνωμεν τὴν δημοσίαν ἐγκαίνισιν τοῦ ναοῦ. Διότι ἐγὼ τε καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀπολαύσωμεν τῆς θέας ἐκείνης οὐχὶ πιεζόμενοι ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὅπερ θὰ παριστῆται. Ἐλπίζω δ', ὅτι ὁ Φειδίας πρὸ μιᾶς τοῦλάχιστον ἡμέρας θὰ εἰσαγάγῃ ἡμᾶς εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἐρήμου ἔτι ναοῦ καὶ ὅτι δὲν θὰ φθονήσῃ ἡμῖν, ἐὰν θαυμάσωμεν ἦσυχον τὸ τετελειωμένον χρυσοῦν ἄγαλμα.»

«Οὕτω ποιῶν, Περικλείς,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκαμένης, «κεχαρισμένον τι ποιεῖς τῷ διδασκάλῳ. Ἐὰν θέλητε λοιπὸν τό γε νῦν νὰ καταλίπητε τὸν Φειδιαν ἦσυχον ἐν τῷ ναῷ, ἀρκέσθητε ἐμοὶ καὶ τῷ χρηστῷ τούτῳ Πολυκλείτῳ, ὃς οἰκειῶς ἔχει πρὸς τὸν τόπον τοῦτον, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὐ τὰ ἐκ μαρμάρου καὶ χαλκοῦ ἀγάλματα ἀστράπτουσιν ἐκεῖ ἐν μέσῳ τῶν φύλλων τῶν πλατάνων καὶ τῶν ἐλαιῶν τοῦ ἱεροῦ ἄλσους.»

Ἄσμενοι δ' ἀπεδέξαντο ὁ τε Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τοὺς δύο ὀνομαστοὺς καλλιτέχνας ὡς παραπομπούς.

Καὶ πρῶτον μὲν περιῆλθον τὸ ἀπειρον πλήθος τῶν βωμῶν καὶ ἀγαλμάτων, ἅτινα ἦσαν ἰδρυμένα ἐν τῷ μεγάλῳ, ὑπαίθρῳ, ἐν μέσῳ τῆς συνδένδρου ἀκτῆς τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τῆς Ἄλτεις πεδίῳ, ἐν ᾧ ὑψούτο ὁ νέος μεγαλοπρεπῆς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν μέσῳ τοῦ δάσους τῶν ἀπέιρων χαλκῶν καὶ μαρμαρίνων ἀγαλμάτων.

Παρήλθον δ' εἶτα τὸν θεηκολεῶνα, τὰ οἰκήματα δῆλα δὴ τῶν ἱερέων, θεηκόλων, καὶ τῶν νεοκόρων, τὰ πανδοκεῖα, ἅτινα οὐδαμῶς ἐζήρκουν τῷ πλήθει τῶν ξένων, τὰς ἀποθήκας τῶν ἀρμάτων καὶ τὴν αὐλήν, ἐν ἧ ὀί γενναῖοι ἵπποι καὶ οἱ ἡμίονοι ἐχρεμέτιζον. Εἶδον δὲ καὶ τὸ πλεῖστον τῶν προσελθόντων ξένων κατασκηνοῦν ἐν ταῖς ἐν ὑπαίθρῳ σκηναῖς.

Ταῦτας παρελθόντες ἀπῆντησαν πρῶτον μὲν τῇ μεγα-



λοπρεπεῖ σκηνηῖ τῶν Σικωνίων θεωρῶν, εἶτα δὲ τῇ τῶν Κορινθίων, ἔπειτα δὲ τῇ τῶν Ἀργείων καὶ Σαμίων καὶ Ῥοδίων καὶ ἄλλων, περὶ ἃς ὠστίζοντο πολλοὶ καὶ δὴ οἱ πατριῶται ἐκάστου τῶν θεωρῶν. Περαιτέρω δ' εἶδον τὴν μεγαλοπρεπῆ σκηνην τοῦ πλουσίου Χίου Περιάνδρου καὶ τοῦ πλουσίου Εὐφορίδου τοῦ Ὀρχομενίου καὶ τοῦ Παύσανος τοῦ Ἐρετριέως. Ἰσταντο δὲ παρὰ τῇ εἰσόδῳ οἱ σύσκηνοι σταμύλλοντες καὶ σφοδρῶς σχηματιζόμενοι καὶ ἐδεξιοῦντο τοὺς φίλους καὶ ἐκάλουν αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσιν ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν πορφυρῶν σκηναῶν. Ξένοι δ' ἠλιόκαυστοι νεανίαὶ προσήρχοντο κρατοῦντες τὸ ἥμισυ μέρος κατακεκλασμένων δακτυλίων, ἂν τὸ ἕτερον ἥμισυ οἱ προσφωνούμενοι ἐν χερσὶν εἶχον, καὶ προσαρμόζοντες τὰ μέρη ἐπειρῶντο ν' ἀποδείξωσι καὶ ἀναγνωρίσωσιν ἀλλήλους ἄς υἱοὺς καὶ οἰκείους πατρῶων ξένων.

Καὶ πωλητήρια δὲ παντοῖα εὐρίσκοντο ἐκεῖ τῶν ποικίλων σκηναῶν ἐχόμενα.

Ἐκύμαινε δ' ὁ ὄχλος καὶ ἤκουέ τις τὰς διαφοροὺς ἐλληνικὰς διαλέκτους φύρδην ἀντηχοῦσας καὶ κατενόει, ὅτι οὐχὶ πάντες κατεμάνθανον ἀλλήλους. Διότι παρὰ τοὺς τραχεῖς φθόγγους τῆς διαλέκτου τῶν Πελοποννησίων καὶ τοὺς πλατειάζοντας τῆς τῶν Θηβαίων καὶ τοὺς ἀκόμφους τῆς τῶν Μεγαρέων ἀντήχουν καὶ οἱ ἀπαλοὶ τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων. Ἐκπρεπεῖς δ' ἦσαν ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου ἐκεῖνου οἱ εὐγνώστοι τοῖς πᾶσι φαῖδροὶ καὶ χαροποὶ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σπουδαῖοι καὶ σκυθρωποὶ Σπαρτιάται, οὓς ἔβλεπέ τις ἐχθρικόν τι τοῦλάχιστον βλέμμα ἀνταλλάσσοντας.

Καὶ αἱ γιγαντιαῖα δὲ μορφαὶ τῶν ἀθλητῶν ἐφαίνοντο περιπατοῦσαι ἐκεῖ καὶ πάντες ἐδακτυλοδείκνουν καὶ ὠνόμαζον αὐτοὺς καὶ ἀνέφερον τὰς νίκας αὐτῶν.

Πρὸ τῆς σκηνης δὲ τῶν Χίων θεωρῶν εἶδον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία παῖδα κλαίοντα, ὃν μάτην γέρων τις, ὁ πάπ-

πος ἴσως, ἐπειρᾶτο νὰ παρηγορήσῃ. Ἐρωτήσας δ' ὁ Περικλῆς περὶ τῆς ἀφορμῆς τῶν καταχεομένων δακρύων ἔμαθεν, ὅτι ἀπεκλείσθη ὁ παῖς τῶν ἀγώνων τῶν παιδῶν ὡς τρυφηλός, διότι ἐλθὼν εἰς Ὀλυμπίαν μακρὰν ἔφερε κόμην καὶ πορφυροῦν ἱμάτιον. Ἡ δ' Ἀσπασία οὐδόλως διαταραχθεῖσα ὑπὸ τῶν δυναμένων ν' ἀκούσωσιν αὐτῆς ἔψεξε μὲν πρῶτον σαρκαστικῶς πῶς καὶ πικρῶς τὴν σκυθρωπὴν, ἀρχαϊκὴν αὐστηρότητα τῶν ἡλιακῶν Ἑλλανοδικῶν, ἐθάπευσε δ' εἶτα τοὺς μέλανας βοστρύχους τοῦ παιδὸς καὶ παραμυθουμένη εἶπεν· «Μὴ κλαῖε! Ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς θὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ σοῦ παρὰ τοῖς Ἑλλανοδίκαις!» —

Ἄλλ' ἤδη πυκνότερον ἐγίνετο τὸ πλῆθος καὶ ἐπληροῦτο ὁ εὐρὺς τόπος ἀνθρώπων, οἵτινες τῆδε κάκεισε ἴσταντο. Ἐχώρουν δ' ἐπὶ τὰ πρόσω ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ βαδίζοντες ἐνετύγχανον τοῖς ἰσταμένοις ὅτε μὲν περὶ τεχνίτην τινὰ ἐκτιθέντα ἐνταῦθα εἰς κοινὴν θεάν τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅτε δὲ περὶ ῥαψῳδόν, ἢ λαμπρόφωνόν τινα, ὅστις ἐπὶ βῆμά τι ἀναβαίνων ἀνεγίνωσκε τῶ ἀκρωμένῳ ἑλληνικῶ λαῶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ συγγραφείσαν ἱστορίαν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ νήσων, ὅτε δὲ περὶ ἐξαιρετόν τινα μουσικόν, ἢ περὶ ἀνδρας θαυμαστούς, πορφυρᾶς στολᾶς ἐνδεδυμένους, οἵτινες ὑπερηφάνως σχηματιζόμενοι παρήρχοντο τοὺς θαυμάζοντας αὐτούς, σοφιστὰς τινὰς, οἵτινες ἦλθον εἰς Ὀλυμπίαν, ἵνα ἔτι μᾶλλον περιωνύμους ἑαυτοὺς καταστήσωσι καὶ ἔτοιμοι πάντοτε ἦσαν νὰ εἴπωσι πρὸ τοῦ συνηγμένου πλῆθους πανηγυρικόν τινα περὶ οἰουδήποτε ζητήματος, ὅτε δὲ περὶ ἀφανές τι ἀνδράριον, ἀφ' οὔτινος τῆς φαλακρᾶς κεφαλῆς ἀπήστραπτεν ὁ ἀπὸ τοῦ καυστικοῦ τῆς Ἥλιδος ἡλίου ἰδρώς, ὡς ψεκάδες ἐωθινῆς δρόσου, καὶ ὅπερ πίνακα ἀστρονομικὸν κρατοῦν, ἔργον πολλῆς ἀγχινοίας καὶ ἀμέτρων ὑπολογισμῶν, εἰς κοινὴν θεάν αὐτὸν ἐξετίθει.

Γέρων δέ τις προβεβηκῶς, λευκόθριξ τις Σπαρτιάτης προσέβλεπε τοὺς κενოდόξους τούτους σκυθρωπάζων καὶ χαλεπαίνων· «Εὐλόγημένοι οἱ χρόνοι,» ἔλεγε πρὸς τὸν παρ' αὐτῶ ἰστάμενον ἑταῖρον, «καθ' οὗς ἡ Ὀλυμπία οὐδὲν πλέον ἦτο, ἢ παλαιάστρα, ἐν ἣ ἔπεδεικνύετο ἡ ῥώμη τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' οἱ νῦν καταχρώμενοι ἀπέδειξαν αὐτὴν τόπον εἰς ἐπίδειξιν γυναικείων καὶ μαλθακῶν τεχνῶν. Ὅτε παιδίον ἔτι ἡμην, οὐδὲν πλέον εὑρισκέ τις εἰς ἀγοράν, ἢ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τρόφιμα καὶ που καὶ τὰ ἀμέσως ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἑορτήν, ὡς κοσμήματα, ταινίας, στεφάνους, ἀλλὰ σήμερον βρίθουσι τὰ πωλητήρια ματαίων ῥώπων καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἑορτῆς ἀγορὰ μεγάλη ἐνταῦθα γίγνεται, ἐν ἣ οἱ κάπηλοι πασῶν τῶν ἐλληνικῶν πόλεων καὶ νήσων πάντα τὰ ἐπαγωγότατα ἄνια ἐκτίθενται. Ὅσαύτως δὲ γέμει ἡ Ὀλυμπία ὄσημέραι μᾶλλον ῥαψωδῶν καὶ μουσικῶν καὶ θεοπλαστῶν καὶ σοφιστῶν καὶ παντοίων ἄλλων τοιούτων καὶ ταχέως θὰ ἐκλίπη τέλεον ὁ μέγας σκοπὸς τῶν παλαιῶν ἱερῶν ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἀφανιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐπιδείξεω καὶ ἐνδείξεω ἀνάνδρου φιλοτιμίας, δι' ἧς οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τῆς ἠπείρου καὶ τῶν νήσων καὶ τῶν ἰωνικῶν ἀκτῶν πειρῶνται νὰ ὑπερβάλωσιν ἀλλήλους. Κενόδοξοι καὶ μωροί! Ἐκαστος αὐτῶν προθυμεῖται νὰ λάμψη, ἕκαστος θέλει αἰσθησιν νὰ ἐμποιήσῃ. Βλέπεις ἐκεῖ τοὺς Μεγαρέας ἐκείνους; Ἐγκολάπτουσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷ φλοιῷ τῶν αἰγείρων τοῦ Ἀλφειοῦ, ἵνα πράξωσι καὶ αὐτοὶ τι εἰς ἀθανασίαν ἑαυτῶν.»

«Ἄλλους δὲ τινὰς βλέπω ἐκεῖ,» ὑπέλαβεν ὁ ἑταῖρος, «ἀσχολουμένους εἰς συλλογὴν καλῶν καὶ ποικίλων ψήφων ἐκ τῆς ψάμμου τοῦ ἱεροῦ ποταμοῦ. Πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ συλλέξω τινὰς, ἵνα κομίσας αὐτοὺς πρὸς τὸν παῖδα ἐξαναγκάσω αὐτὸν πρῶϊμως νὰ ἐνθυμῆται τῆς Ὀλυμπίας.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ φίλος τοῦ Σπαρτιάτου ἀφανὴς ἐγένετο ὑπὸ τὰς παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀλφειοῦ αἰγείρους.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν τοῦ χρόνου ἀντήχησεν αὖθις ἢ τὰ πάντα ὑπερηχοῦσα φωνὴ τοῦ κήρυκος, ὃς ἐνίοτε παρερχόμενος τὰς σκηνὰς καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἐφεῖλκε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἀκοὴν συμπάντων τῶν παρόντων Ἑλλήνων ἐπὶ χρόνον τινὰ πρὸς ἑαυτόν, ὡς ὦν τὸ κοινὸν ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων στόμα. Ἐκήρυττε δὲ παντοῖα·

«Οἱ Πανορμίται καὶ οἱ Λεοντῖνοι ἀγγέλλουσι πανηγυρικῶς τοῖς Ἑλλησιν, ὅτι διαλύσαντες τὰς ἔριδας σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ἐποιήσαντο.» Καὶ αὖθις·

«Οἱ Μάγνητες γνωρίζουσι τοῖς Ἑλλησιν, ὅτι συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν πρὸς τοὺς Λαρισσαίους καὶ Δημητριάδας ἐποιήσαντο.» —

Ἄλλὰ νῦν ἀντήχησε λαμπρόφωνον τὸ κήρυγμα·

«Οἱ Λεχαῖται χάριτας δημοσίᾳ τοῖς Φλιασίοις ἀποδίδουσιν, ὅτι ἐβοήθησαν αὐτοῖς πολεμοῦσι πρὸς τοὺς ἐκ Κεγχρεῶν!»

«Τοῦτο πολλοῦ ἄξιον ἦτο!» εἶπε σαρκαστικῶς μειδιῶν εἰς τῶν παρόντων ἐκ Κεγχρεῶν. «Ἴσως νομίζουσιν οἱ Λεχαῖται, ὅτι ἐφοβήθημεν αὐτοὺς καὶ τοὺς Φλιασίους; Μὰ τὸν Ἡρακλέα, τῇ προσεχεῖ Ὀλυμπιάδι ἄλλοῖα θ' ἀνακηρύξῃ ὁ κήρυξ.»

«Καλῶς!» ἀντεῖπε σκωπτικῶς εἰς τῶν Λεχεατῶν παρίσταμενος. «Ἐχομεν ἔτι ἱκανὰ βέλη, ἵνα κατακαλύψωμεν δι' αὐτῶν ἅπασαν τὴν πόλιν τῶν Κεγχρεῶν!»

«Καὶ ἡμεῖς ἱκανὰ δόρατα,» ὑπέλαβεν ὁ ἐκ Κεγχρεῶν, «περὶ ἃ νὰ περιπειρώμεν τοὺς νεφροὺς ἀπάντων τῶν Λεχεατῶν.»

«Ἐρῶε!» ἀνέκραξεν ὁ Λεχεάτης ἐν διαπύρρῳ ὀργῇ, «ἢ



δὲν θ' ἀναγνωρίσης τὸ πρόσωπόν σου αὐριον ἐν τῷ κατόπτρῳ;»

Ταῦτα λέγων ἀνέτεινε τὴν πυγμὴν.

Ἄλλ' αἴφνης Ἀθηναῖός τις παρεμπесῶν ἐδράξατο τοῦ βραχίονος αὐτοῦ.

«Τί τοῦτο δηλοῖ; Ἄφες τὸν ἐκ Κεγχρεῶν, ἐάν μὴ θέλης πρὸς ἐμὲ νὰ ἐρίσης;»

«Ἴδε,» ἤρξατο λέγων Σάμιός τις πρὸς τοὺς θεατάς, οἵτινες ὠστίζοντο περὶ τοὺς ἐρίζοντας, «οἱ Ἀθηναῖοι θέλουσι καὶ τοὺς ἐκ Κεγχρεῶν νὰ οικειώσωνται! Ἄλλὰ καλῶς γνωρίζομεν, ὅτι διὰ τῶν θωπευμάτων τούτων καὶ τῆς ἐπιδείξεως διάκουσιν!»

«Καὶ λίαν πάντες τοῦτο γνωρίζουσιν!» ὑπολαβόντες εἶπον Σπαρτιατᾶί τινες καὶ Ἀργεῖοι.

«Ἀπό τίνος χρόνου,» εἶπεν εἰς τῶν Ἀργείων, «θαυμαστὴν σπουδὴν ποιοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τοῦτο, φίλους ἐν τῇ Χερσονήσῳ καὶ δὴ ἐν τοῖς κατὰ τὴν εἴσοδον οἰκοῦσι νὰ εὕρωσιν!»

«Ἄλλ' ἔχουσι σχολὴν πρὸς τοῦτο;» ἀνεφάνησεν εἰς τῶν Σπαρτιατῶν σαρκαστικῶς μειδιῶν. «Διεπέρανε λοιπὸν ὁ μέγας Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος, τοὺς μεγάλους πολυτελεῖς ναοὺς καὶ τὰ Προπύλαια καὶ τὰ χρυσελεφάντινα ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς; Ἡ δ' Ἥρα τοῦ Ἀθηναίου Ὀλυμπίου ἐπιθυμεῖ καὶ πέραν τῶν πιτωδῶν χωρίων τοῦ Ἴσθμοῦ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς νὰ ἐκτείνει;»

«Τοὺς φίλους καὶ προμάχους αὐτῆς προαπέστειλεν!» εἶπεν ὁ Ἀργεῖος δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου ὑπεράνω τῶν ἄσων τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ παριστάμενοι Ἀθηναῖοι ἐφαίνοντο ἥκιστα διατεθειμένοι ν' ἀποδέξωνται τὸ σκῶμμα. Δι' ὃ ἀγριωτέρα καὶ καθολικωτέρα ἐξήπτετο ἡ τῶν λόγων ἀφημαχία.

Ἄλλ' αἴφνης ἰσχυρά τις καὶ εὐφωνος ἀνδρική φωνὴ



ἀντήχησε τοσοῦτον θαυμαστῶς δεινῆ, ὥστε παραχρῆμα πάντας ἐξηνάγκασε σιγῇ αὐτῆς ν' ἀκροασθῶσιν.

«Τίνος Ἑλληνοσ εἶναι ἡ γλῶσσα,» εἶπεν ὁ δεινὸς ἀγορητής, «ἤτις σκώπτει τοὺς νέους ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Ἀθηναίων; Ὅτι εὐκλεῆς ἐν Ἀθήναις ἐγένετο, εἰς τιμὴν τοῦ ὀνόματος συμπάντων τῶν Ἑλλήνων ἐγένετο! Ἐνθυμήθητε, ὅτι ἀπ' αἰῶνων ἀείποτε εἰρηνικῶς ἀμίλουν πρὸς ἀλλήλους οἱ πρόγονοι ἡμῶν πάσης φυλῆς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν ᾧ τὰ ἱερά τοῦ Ἀλφειοῦ ὕδατα ῥοθοῦντα τὸν ῥυθμὸν σημαίνουνσι τῆς ὀλυμπιακῆς χορείας συμπάντων τῶν Ἑλλήνων. Εἰς εἰρηνικοὺς δ' ἀγῶνας συνηρχόμεθα πάντοτε ἐνταῦθα, ἱερὸν ἦτο ἡμῖν τὸ ἔδαφος καὶ εὐσεβῆς ἡσυχία ἐπεκράτει ἐνταῦθα. Ἐνθυμήθητε, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ κοινοῦ θεοῦ Διὸς συνάγει ἡμᾶς πανελλήνιος ἑορτή. Διάγετε λοιπὸν εἰρηνικῶς, ᾧ ὁμόφυλοι, ἐν τῇ Πισάτιδι χώρα! Οὐχὶ ὄπλα πρέπει νὰ συγκρούωνται πρὸς ἀλληλα, οὐδ' ὁ κτύπος τοῦ σιδήρου ν' ἀκούηται ἐνταῦθα, ἀλλ' ὁ ψόφος τῶν εἰς διάπειραν προσαρμοζομένων μερῶν τῶν δακτυλίων, ἐξ οὗ οἱ ἐκ τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν δῆμων ξένοι φίλα φρονοῦντες ἀναγνωρίζονται!»

«Ὁ Περικλῆς!» ἀνεβόησαν ἅπαντες μετὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ πανταχοῦ ἀντήχει. «Ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς! ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος!» Καὶ οἱ πατέρες αἶροντες τὰ παιδία ἐδείκνυον αὐτοῖς τὸν Περικλέα. Διότι πρότερον μὲν ὀλίγοι μόνον εἶχον ἀναγνωρίσαντες αὐτόν, νῦν δὲ μετὰ τὸν λόγον, ὅτε ἡ ὀλυμπιακὴ αὐτοῦ βροντῶδης φωνὴ ἀντήχησεν, ἀνεγνώρισαν αὐτόν πάντες καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀντήχησαν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν εὐαισθήτων καὶ εὐταράκτων Ἑλλήνων. Ἐπευφημίαι δ' ἀντήχουν καὶ πέραν τοῦ Ἀλφειοῦ, οὗ τὰ ῥοθοῦντα ὕδατα συνεπευφημοῦντα ἐφαίνοντο.

Ἐξέστη δ' ὁ Περικλῆς τοῦ πλήθους καὶ εἰσελθὼν μετὰ τῆς Ἀσπασίας καὶ τῶν φίλων εἰς τὸ ἱερὸν ἄλσος τῆς Ἀλτῆως

ἀφανῆς ἐκεῖ ἐγένετο ἐν μέσῳ τῶν ναῶν καὶ τῶν παντοίων ἱερῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ κρατήρων καὶ στηλῶν περιψιθυριζόμενος ὑπὸ τῶν φύλλων τῶν ἐλαιῶν καὶ αἰγείρων καὶ πλατάνων καὶ φοινίκων. Ἀπὸ τῆς ἄκρας δὲ τοῦ ἀετώματος τοῦ νέου ναοῦ ἀνταυγῆς ἀντέλαμπεν αὐτοῖς προσερχομένοις ἐπίχρυσος Νίκη ἰσταμένη ἐν μέσῳ δύο ἀσαύτως ἐπιχρῦσων λεβήτων. Προσελθόντες δ' ἐθεῶντο τὸ ὀπισθεν ἀέτωμα, ἐν ᾧ ἴσταντο τὰ ἔργα τοῦ Ἀλκαμένου. Εἶχε δὲ παραστήσας ὁ Ἀλκαμένης τὸν ἀγῶνα τῶν Λαπιθῶν πρὸς τοὺς Κενταύρους ἐν τῷ τοῦ Πειρίθου γάμφῳ καὶ ἐπιδείξας ἐν αὐτῷ ἐναργέστερον, ἢ ὅσον ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὅπόσον ἀγαπητῶς εἶχε πρὸς τὴν παράστασιν τῆς κινήσεως καὶ τῆς ποικιλίας τῶν στάσεων καὶ τῶν σχημάτων.

Ὁδηγούμενοι δ' ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου καὶ Ἀλκαμένου ἐπεσκέψαντο εἶτα ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία τὰ ἄλλα ἄπειρα θαυμαστὰ ἔργα τοῦ ἱεροῦ ἄλσους.

Τέλος δ' ἐνέτυχον ἀναβαθμῷ τινι, ὃς ἀπὸ τῆς Ἄλτεως πρὸς ἄρκτον εἰς κρηπίδα ἔφερεν ἐκτεινομένην κατὰ μῆκος τῆς πρὸς μεσημβρίαν ὑπαρείας τοῦ Κρόνιου ὄρους μέχρι τοῦ σταδίου. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς κρηπίδος ἦσαν οἱ θησαυροί, ἐν οἷς αἱ διάφοροι πόλεις τὰ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν πεμπόμενα ἀναθήματα κατετίθεσαν.

Ἀπὸ τῶν κατὰ νότον δὲ τοῦ Κρόνιου θησαυρῶν ἀναβαίνοντες ἐπ' αὐτὸ τὸ Κρόνιον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπεσκέψαντο τὰ κοσμοῦντα αὐτὸ ἱερά καὶ εἶτα ἐκ τῆς κορυφῆς ἐθεῶντο ἅπασαν τὴν Ὀλυμπίαν. Διότι κάτω μὲν ἔβλεπον τὸ ἱερὸν ἄλσος, τὴν Ἄλτιν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα, πέραν δὲ τῆς Ἄλτεως τὸν μεγαλοπρεπῆ Ἀλφειὸν διὰ τῆς πεδιάδος ῥέοντα, εἶτα δ' ἐπὶ δεξιᾷ μὲν τὸν Κλάδαον ἐκ τῶν πισαίων ὀρέων πηγάζοντα καὶ συμμίσγοντα τὸ ῥεῦμα αὐτοῦ τῷ τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐπ' ἀριστερὰ δὲ τὸ στάδιον

καὶ τὸν ἰππόδρομον, τὰ περὶ τῆς Ἄλτεως κείμενα πεδία τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων. Ἐπὶ δεξιὰ δὲ τοῦ Κρονίου κατὰ τὴν βόρειον πέραν τοῦ γυμνασίου ἔξοδον τῆς Ἄλτεως ἔβλεπον τὸ Πρυτανεῖον, ἐν ᾧ οἱ τῶν τῶν ἀγῶνων ἐπιμελούμενοι διέτριβον, καὶ τὸ Βουλευτήριον, ἐν ᾧ οἱ Ἑλλανοδίκαι καὶ οἱ ἀθληταὶ ᾤμνυον πρὸς τοῦ ἐν ἑκατέρᾳ τῶν χειρῶν κεραυνὸν φέροντος ἀγάλματος τοῦ Ὀρκίου Διός, οἱ μὲν, ὅτι ἐπὶ δικαίᾳ καὶ ἄνευ δῶρων θὰ ποιήσωνται τὴν κρίσιν, οἱ δ', ὅτι οὐδὲν κακοῦργημα θὰ διαπράξωσιν εἰς τὸν τῶν Ὀλυμπίων ἀγῶνα. Περαιτέρω δ' οὐδὲν ἕτερον ἠδύναντο ν' ἴδωσιν, εἰ μὴ τὸν ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τῶν προστατούντων τῆς ἱερᾶς χώρας τῆς Ὀλυμπίας σχηματιζόμενον στέφανον.

Ἄσμενοι δὲ προσέβλεπον οἱ ἄνδρες τὴν εἰκόνα ταύτην, ἀλλ' ἡ Ἀσπασία ἤρξατο μεψιμοιροῦσα, ὅτι ὁ πνιγηρὸς καύσων καὶ αἱ ἄπειροι ἐμπίδες ἠνώχλουν αὐτῇ.

«Τίνας ἔνεκεν,» εἶπεν, «οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς ἀθλητικοὺς τούτους ἀγῶνας τὴν θερινὴν ὥραν καὶ τὴν πνιγηρὰν καὶ ἐλώδη ταύτην νάπην τοῦ Ἀλφειοῦ ἐξέλεξαν;»

«Ὁ ἰδρυτὴς τῶν ἀγῶνων Ἡρακλῆς δὲν προσέσχε τοῖς κώνωψιν!» εἶπε μειδιῶν ὁ Ἀλκαμένης.

«Ἄλλ' οὐδ' ἡμεῖς οἱ ἄνδρες τέως,» προσέθηκεν ὁ Περικλῆς. «Οὐχὶ καλῶς δὲ ποιῶσα, Ἀσπασία, ἔτρεψας τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοὺς μικροὺς τούτους ἀναειδῆς αἵματος πότας!» —

Ἐπανερχόμενοι δὲ διὰ τῆς Ἄλτεως διέτριψαν ἔτι χρόνον τινὰ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία θεώμενοι τὰ ἔργα τοῦ Πολυκλείτου.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ σφοδρότερος ἐγίνετο ὁ θόρυβος καὶ μείζων ἡ κίνησις μεταξὺ τῆς Ἄλτεως καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ, προϊούσης τῆς ἡμέρας. Ἄπειρα δὲ θύματα περὶ τὴν ἐσπέραν προσηνέχθησαν εἰς θυσίαν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Ἄλτει ἄνθεσιν

ἐστεφανωμένων βαρῶν καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτῶν οἱ ἀθληταὶ κατεσκόπουν, ἵνα σημείον τι περὶ τῆς μελλούσης ἐπιτυχίας εὔρωσιν. Ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῶν θεατῶν συνηθροΐζετο περὶ τὸν παλαίφατον μέγαν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐκ τῆς τέφρας πεπονημένον βαρῶν, ἐν ᾧ ἡ μεγάλη θυσία ἔμελλε νὰ προσε- νεχθῇ.

Διετέλεσαν δὲ γιγνόμενα τὰ ἱερὰ ταῦτα ἔθιμα μέχρι βαθείας νυκτὸς ὑπὸ τοῦς τόνους τῆς μουσικῆς καὶ τὸ σέλας τῆς σελήνης, ἣτις πλήθουσα σχεδὸν ἦτο, καὶ πάντα μεγαλο- πρεπῶς ἅμα τε καὶ εὐτάκτως ἐγίνοντο ἐν σεμνῇ σιγῇ. Μόλις δὲ περὶ μέσας νύκτας ἐσβέσθησαν αἱ δᾶδες ἐν τῷ ἱερῷ ἄλσει καὶ κατέπεσον αἱ τελευταῖα φλόγες τῶν βαρῶν ἐκτυφεῖσαι. Τότε δ' ᾤρμησαν πολλοὶ εἰς τὸ στάδιον, ἵνα καταλαβόντες ἔδρας ἀναμείνωσι τὴν ὑποφώσκουσαν ἡῶ καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἀγώνων.

Τῇ δὲ πρῶτῃ ἀνέβησαν αὐθις ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπὶ τὸ Κρόνιον.

Καὶ ὁ μὲν ὀφθαλμὸς τοῦ Περικλέους προσεκολλᾶτο πρὸς τὸ ἀνθρώπων κατάμεστον καὶ μακρόθεν ὄρατὸν στάδιον μετὰ τοῦ διαφέροντος ἐκείνου, ὅπερ ἡ θεὰ τῶν ἀγώνων ἐν τῇ ψυχῇ παντὸς Ἑλληνος διήγειρε. Διότι χάριν τῆς Ἀσπασίας μόνης ἐστερήθη τῆς ἡδονῆς, ἣς ἡδύνατο ν' ἀπολαύσῃ κατερ- χόμενος καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στάδιον καὶ ἀναμυγνύμενος τοῖς ἄλλοις θεαταῖς.

Ἄλλ' οὐχὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἡδονῆς ἠτένιζε καὶ ὁ ὀφθαλ- μὸς τῆς Μιλησίας εἰς τὸ πεδῖον, ἐν ᾧ ἡ ἀνδρική ρώμη ἐν βιαίᾳ καὶ σχεδὸν φονικῇ ἀμίλλῃ ἐπὶ τῆς ψάμμου καὶ ἐν τῷ πνίγει τοῦ ἡλίου ἐπεδεκνύετο.

«Διὰ τί περιφρονητικῶς σχεδὸν προσβλέπεις τὸ φιλοθέ- αμον ἐκεῖνο πλῆθος;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Δέν σοι φαίνεται,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὡς εἰ ὁ ἐλληνικὸς



λαὸς ὁ τοσοῦτον μέγας ἐν πολλοῖς ὄντως λαμπροῖς καὶ καλοῖς τὸν στέφανον τῆς μεγίστης δόξης τοῖς ἀθληταῖς τῆς Ολυμπίας κατέλιπε; Πρέπει ἀληθῶς ἡ ῥώμη τῶν βραχιόνων καὶ ἡ εὐκίνησια τῶν ποδῶν ὡς ἡ μέγιστη ἀρετὴ νὰ νομίζηται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἑλλήνων;»

«Ἐννοῶ,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς. «Σὺ μὲν εἶσαι ἡ πρόμαχος τῆς θηλότητος καὶ παντός, ὅτι διακοσμεῖ καὶ θελτιοῖ καὶ καλλύνει τὸν βίον, ἐνταῦθα δ' ἐορτάζει θριάμβους ἢ ἡμῶν ἀνδρία.»

«Γνήσιον δωρικὸν θέαμα,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «εἶναι ὁ τοιοῦτος ἀγὼν τῆς πάλης καὶ τῆς πυγμῆς, ἐν ᾧ οἱ ἀθληταὶ μαϊνόμενοι ἐπιπίπτουσιν ἐπ' ἀλλήλους, ἕως ἂν τὸ αἷμα ἐξορμήσῃ ἐκ τοῦ στόματος. Δικαίως δὲ λέγεις, ὅτι μισῶ τοὺς ἀγῶνας τούτους· διότι, ὅταν ἡ ἀνδρία ὑπερβαίνει τὸ ὀρθὸν μέτρον, φαίνεται μοι προσπελάζουσα τῇ βαρβαρότητι. Φοβοῦμαι δέ, μὴ ἡ ἐκ τοῦ θεάματος τούτου ἡμῶν αὕτη τέρψις πλανήσασα τὴν φρόνησιν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἀγριότητα αὐτοὺς ἐπανεπέγκῃ.»

«Ἐπὶ πολὺ προβαίνεις!» εἶπε μειδιῶν ὁ Περικλῆς.

Ἄλλ' ἡ διχογνωμοσύνη αὕτη τοῦ Περικλέους καὶ τῆς φίλης αὐτῆς Ἀσπασίας ἔμελλεν ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ νέαν ἀφορμὴν ἐπιτάσεως νὰ λάβῃ ἐκ τινος θεάματος, οὗ ἐγένοντο μάρτυρες.

Ὡς δὴλα δὴ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία περὶ δειλίην ὀφίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου καὶ Ἀλκαμένους περιεπορεύοντο τὸ στάδιον καὶ ἡ Ἀσπασία ἐθεᾶτο τὸν ξένον αὐτῇ ἐκείνον τόπον, εἶτα δ' ἐπὶ λιθίνης τινὸς ἔδρας ἐκαθέσθησαν εἰς ἀνάπαυλαν, κατὰ τύχην ἀθληταὶ τινες τῶν μετασχόντων τῶν ἀγῶνων τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνέτυχον ἐτέροις ἀθληταῖς καὶ πάντες τότε ἀθροοὶ ἐπὶ τῆς χλόης καθεσθέντες ἤρξαντο σφοδρῶς περὶ τῶν γενομένων συζη-

<sup>1</sup> Ἀσπασία III.



τοῦντες. Κατὰ τὴν συζήτησιν δὲ ταύτην ἐπανεληφθήσαν ἐν λόγοις οἱ ἀγῶνες τῆς πρώτης ἡμέρας καὶ ἐκάστη νίκη αὐστηρῶς ἐξητάσθη. Διότι ἕκαστος τῶν ἠττηθέντων ἐξηγεῖτο, ὅπως κατὰ συντυχίαν τινὰ ὁ ἀντίπαλος ὑπερέβαλεν αὐτόν, ἢ ὅπως ἐκ τριχὸς ἡ νίκη ἐκρέματο, ἢ ἐμέμφετο τῷ ἀντιπάλῳ, ὅτι παρέβη τοὺς κανόνας τῶν ἀγώνων. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα μικρὸν αὐτοὺς ὠφέλουν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀφορμὴν σκωμμάτων τοῖς συνεταίροις παρεῖχον.

«Ἀδιάφορον, ἀγαθὲ Θεάγενες,» ἔλεγέ τις, «πρέπει νὰ φέρῃς τοὺς κονδύλους, οὓς ἐνέτριψέ σοι ὁ Νικόστρατος. Ἐλεεινὴν τὴν ὄψιν σου καθιστᾶσι τὰ περὶ τὴν συντετριμμένην κεφαλὴν ἐλαιοβρεχῆ ταῦτα ράκη καὶ λύχνου ὀσμήν ἀποπέμπεις.»

«Σκώπτετε!» ἀπεκρίνατο ὁ προσφωνούμενος, νεαρός τις παλαιστής καὶ πύκτης, ὃς κακῶς διέκειτο ὑπὸ τῶν πληγῶν καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐλαιοβρεχῆ ράκη περὶ τὴν κεφαλὴν ἔφερον.

«Σκώπτετε!» εἶπεν, «ἀλλ' ἐγὼ νῦν πρῶτον κατενόησα, ὅτι δύνανται νὰ ὑπομείνωσιν αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀσᾶ. Διότι ἐδεξάμην τοιοῦτους κονδύλους, οἵτινες, ὡς πιστεύω, θὰ ἠδύναντο καὶ τετράπεδον λίθον νὰ κατασυντρίψωσι. Καὶ πιστεύετε, ὅτι ἐκτὸς μικρᾶς τινοῦ φλεγμονῆς αἰσθάνομαι ἄλγος τι ἐν τῇ κεφαλῇ; Μικρά τινα ἀβλαβῆ οἰδήματα ἀνέδοσαν μόνον. Ἀλλὰ τὴν νατιαίαν ἄκανθαν ἀλγῶ ὀλίγον — ἴσως δὲ τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς βίας, μεθ' ἧς κατὰ τὴν πάλην ὕπιος κατέπεσον.»

«Φαίνεται, ὅτι ἄπειρος εἶσαι!» εἶπον οἱ ἄλλοι. «διότι ἀγνοεῖς, ὅτι ἡ μὲν κεφαλὴ τὸ ἀνασθητότατον, ἡ δὲ νατιαία ἄκανθα τὸ εὐαισθητότατον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶναι.»

«Ἡ μὲν σὴ ἄκανθα μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἰαθῇ,» εἶπεν ἕτερός τις, «ἀλλ' ἀπόβλεψον εἰς ἐμέ — πόθεν θὰ λάβω ἐγώ

πάλιν τοὺς ὀδόντας μου; Ἄν ἐξέπτουν αὐτούς, ὅτε κόνδυλον κατὰ τοῦ στόματος ὁ Μελέαγρος κατήνεγκέ μοι, τότε θὰ ὠμολόγουν τὴν ἦτταν· τούτου ἕνεκα κατέπιον αὐτούς. Ἄλλὰ δυσάρεστον εἶναι νὰ μὴ ἔχη τις τοὺς ὀδόντας ἐν τῷ στόματι, ἀλλὰ νὰ περιφέρῃ αὐτοὺς ἐν τῷ στομάχῳ.»

«Θὰ καταπέψῃς αὐτούς!» εἶπεν ὁ Βοιωτὸς Κνήμων. «Ὁ στόμαχος τῶν ἀθλητῶν καὶ ὀδόντας πρέπει νὰ καταπέτῃ.»

«Ἄλλ' ἐκ τούτου δὲν θ' ἀπολάβω τοσαύτας σάρκας, ὅσας σὺ ἔχεις!» ὑπέλαθεν ὁ Θεαγένης. — Ἦτο δ' ὁ Κνήμων οὗτος γηραιὸς τις, ὠμὸς ἐταῖρος, ὃς πολλῶν βοῶν καὶ μόσχων καὶ ἀμνῶν τὸν μυελὸν εἶχε ῥοφήσας. Καὶ τὰ μὲν ὕα αὐτοῦ κατατεθλασμένα ὑπὸ τῶν κονδύλων ἦσαν, αἱ δὲ σάρκες τοῦ εὐρέος καμαρωτοῦ στήθους καὶ τῶν ὤμων χαλκαῖ ἐφαίνοντο, αὐτὸς δ' ὅμοιος πρὸς σφυρήλατον ἀγαλμα. Τῶν βραχιόνων δ' οἱ μυῶνες ὠγκοῦντο στρογγύλοι καὶ σκληροί, ὡς οἱ ἐν τοῖς ρεῖθροις λίθοι, οὗς ἢ πλημμυρὶς ἐπὶ πολὺ κυλίσασα στρογγύλους κατέστησεν.

«Πιστεύετε,» ἀνεφώνησεν, «ὅτι ἦτταν τινὸς ὑμῶν εἶμαι, ὡς βαρὺς, καὶ ἦττον ὑμῶν ὠκύπους; Ὅμολογῶ, ὅτι ταχυδρόμος δὲν εἶμαι, ἀλλ' εἶμαι τοιοῦτος, οἷον οὐδέποτε δύναται τις ν' ἀνατρέψῃ, ὡς οὐδὲ χαλκοῦν στῦλον ἀνατρέπει τις. Καὶ ὅταν δ' ἡ γῆ αὐτὴ σειῆται — ἐγὼ μένω ἄσειστος.»

Ταῦτα εἰπὼν κατέθηκε τὸν δίσκον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ στάς ἐπ' αὐτοῦ εἶπεν αὐθις·

«Ἄγετε! Τίς ὑμῶν δύναται νὰ με ἀνατρέψῃ;»

Μάτην δ' ἐπειρῶντο οἱ ἀθληταὶ ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ν' ἀνατρέψωσιν αὐτόν. Τότε δ' ὁ Κνήμων ἀλείψας τὸν δίσκον ἐλαίῳ καὶ ὀλισθηρότατον αὐτόν καταστήσας ἔστη ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἄσειστος ἔμενεν.

Εἶτα δ' εὐθείαν τὴν χεῖρα ἐκτείνας καὶ στερῶς τοὺς προτεταμένους δακτύλους τῆς χειρὸς σφίγγας·

«Πειράθητε,» εἶπε, «ν' ἀποσπάσητε τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀπὸ τῶν ἄλλων!» —

Καὶ πολλοὶ μὲν ἐπειράθησαν, ἀλλ' ὁ δάκτυλος ἐφαίνετο ὡς κεκολλημένος πρὸς τοῖς ἄλλοις διὰ σιδήρου.

«Τοῦτο οὐδενὸς λόγου ἄξιον εἶναι!» εἶπεν ἀλαζονευόμενος ὁ Ἀργεῖος Σθένελος. «Ἐγὼ ἐν ἀνάγκῃ δύναμαι τεθρίπτου τὸν δρόμον ν' ἀναχατίσω συλλαβὰν διὰ τῆς χειρὸς τὰς κνήμας τοῦ τροχοῦ!»

«Ἐγὼ δ',» ἔλεγεν ὁ Ἥλειος Θέρμος, «ἐν Πύλῳ συνέλαβόν ποτε ἄβρυνα ἵππον τῆς χηλῆς καί, ὡς ἐκεῖνος ἀπέσπασε τὸν πόδα, ἔμεινεν ἡ χηλὴ ἐν τῇ χειρὶ μου.»

«Ταῦτα εἶναι ἔργα ῥώμης,» ἔλεγεν ὁ Θεσσαλὸς Εὐαγόρας. «Ἀλλὰ, τίς δύναται νὰ διαπράξῃ, ὅ,τι ἐγὼ ποτε ἐν Λαρίσση ἔπραξα; Ἐν ᾧ δήλα δὴ ὁ περιώνυμος σταδιοδρόμος Κρησίλας δρόμον ἐφέρετο, ἐγὼ ἀφεῖλον τῶν ποδῶν αὐτὰ τὰ σανδάλια αὐτοῦ!»

«Τί δέ!» ἀνέκραζεν ὁ Σπαρτιάτης Ἀνάκτωρ. «Τολμᾷ ὁ ἄκύπους Θεσσαλὸς νὰ κομπάζῃ ἐνώπιον ἀνδρῶν πυγμάχων; Τί ἄφελούσι σε οἱ ταχεῖς πόδες, ἐὰν ἐμπήξω νῦν τὴν κεφαλὴν σου εἰς τὸ ἔδαφος;»

«Ἡ πυγμὴ μου εἶναι ἐπίσης εὐκίνητος, ὡς καὶ οἱ πόδες μου!» ἀνεφώνησεν ὁ Θεσσαλός, «καί, ἂν ἐπιψαύσω σου μόνον, θὰ συναγάγῃς τὰ ὀστᾶ σου ἐκ τῆς ψάμμου!»

«Σίγα!» ἀνέκραζεν ὁ Σπαρτιάτης, «ἢ ἐκθλίβω τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὡς ὁ μάγειρος τοὺς τῶν σηπιῶν!»

«Περικόμματα ἐκ σοῦ θὰ κατασκευάσω!» ἀντεῖπεν ὁ Θεσσαλός, «καὶ οἱ μύρμηκες ὡς ψυχία τὰ μέρη σου θ' ἀποκομίσωσιν!»

«Μάχεσθε διὰ λόγων!» ὑπολαβὼν εἶπεν ἐν τῷ μεταξύ ὁ Βοιωτὸς Κνήμων. «Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἴδιον ἀθλητῶν. Ἄγετε! Λάβετε πείραν ἀλλήλων!»

«Τοῦτο καὶ θὰ πράξωμεν!» ἀνεφώνησαν ἀμφότεροι.

«Καλῶς!» εἶπεν ὁ πολύσαρκος Θηβαῖος. «Ἀλλά, πῶς ἀγωνιζόμενοι θὰ λάβητε πείραν ἀλλήλων; Δρόμῳ τρέχοντες, ἢ πύξ μαχόμενοι θὰ καταγωνίσησθε ἀλλήλους; Ἀμφότερα ἄριστα εἶναι. Ἀλλὰ γνωρίζετε, ὁποῖός τις εἶναι ὁ ἄριστος ἔλεγχος τῶν ἀθλητῶν καὶ τίνος πάντες πειρῶνται οἱ τε σταδιοδρόμοι καὶ οἱ πυγμαχοὶ ὡς τοῦ ἀρίστου καὶ κοινοῦ πάντων τῶν ἀθλητῶν ἐλέγχου;»

«Τίνος;» ἠρώτησαν ὁ τε Θεσσαλὸς καὶ ὁ Σπαρτιάτης.

«Ὁ ἄριστος ἔλεγχος τῶν ἀθλητῶν,» εἶπεν ὁ Βοιωτὸς ἐπιψαύων τῆς γαστροῦ, «εἶναι ἡ πεπτική δύναμις. Ἐνθυμήθητε τὸν Ἡρακλέα ὃς ἀπέπνιγε μὲν τοὺς λέοντας ἐν τοῖς ὄρεσι κατὰ δώδεκα, ἀλλ' ἅμα ἱκανὸς ἦτο βουὴν ὄλον ἐφ' ἅπαξ νὰ καταβροχθίσῃ. Ἴδου ἡ Ῥόδος, ᾧ ἄνδρες, ἰδοὺ καὶ τὸ πηδημα! Ὅπτήσατε, δὲν λέγω βουὴν — διότι οὐδεμίαν ἀξίαν θὰ εἶχε τότε ὁ Ἡρακλῆς, ἂν μὴ μόνος αὐτὸς τοῦτο ἠδύνατο — ἀλλὰ μέγαν πίονα κριὸν καὶ εἰς δύο ἴσα μέρη μερίσαντες καταβροχθίσατε αὐτὸν ἐφ' ἅπαξ. Ἐκεῖνος δ', οὐ ἂν ὁ στόμαχος ἀποκάμῃ, θὰ κηρύξῃ ἑαυτὸν ἠττημένον, διότι πάντως θὰ εἶναι ἀσθενέστερος τοῦ ἑτέρου.»

«Καλῶς!» ἀντήχησε κύκλῳ. «Ὁ Ἀνάκτωρ καὶ ὁ Εὐαγόρας πρέπει νὰ ὑποστῶσι τὸν μέγαν τοῦτον ἀθλητικὸν ἔλεγχον ἐνώπιον ἡμῶν! Αὐθωρὸν δὲ θὰ κομίσωμεν τὸν κριὸν καὶ θὰ ὀπτήσωμεν αὐτὸν πείροντες περὶ τὸν ὀβελόν.»

Προθύμους δ' ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο ἀπέδειξαν ὁ τε Ἀνάκτωρ καὶ ὁ Εὐαγόρας καὶ τινες ἐπορεύθησαν, ἵνα εὐρόντες κομίσωσι τὸν μέγιστον τῶν ὑπαρχόντων κριῶν.

Ἐπὶ τοσοῦτον εἶχον χωρήσαντα τὰ πράγματα ἐνώπιον τοῦ Περικλέους καὶ τῶν ἄλλων ἐταίρων, ὅτε ἡ Ἀσπασία ἐξαναστᾶσα ἐκ τῆς ἔδρας εἶπεν·

« Ὑπάγωμεν, Περικλείς, δὲν δύναμαι ἐπὶ πλέον νὰ βλέπω τοὺς ὀλυμπιακοὺς τούτους ἀγῶνας!»

Μειδιῶντες δ' ἀνέστησαν πάντες καὶ ὑπέστρεφον πάλιν.

« Ἡ ἐκ τῆς θέας τῶν ἀθλητῶν τούτων διάθεσις τῆς ψυχῆς τῆς Ἀσπασίας,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης, « φαίνεται μοι τοιαύτη δὴ οὖσα, οἷα ἡ διάθεσις γυναικὸς ὑγιοῦς μὲν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὑπὸ φυσικῆς τινος καὶ ὑγιοῦς ὀρμῆς παρορρωμένης. Πρὸς τί ἄρα χρησιμεύουσιν οἱ ῥωμαλέοι οὔτοι; Μὴ τι ἐν πολέμῳ κρείττονες τῶν ἄλλων εἶναι; Μὴ τι θερίζουσι φάλαγγας ὅλας τῶν πολεμίων, ὡς οἱ ὀμηρικοὶ ἥρωες; Οὐδαμῶς. Ἐκ πείρας τοῦλάχιστον γνωρίζομεν, ὅτι οὐδέποτε τοιοῦτόν τι ἀπεδείχθη. Ἡ μὴ ἐπιτήδειοι εἶναι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους; Οὐδαμῶς! Καὶ τοῦτο δὲν ἀποδεικνύεται ὑπὸ τῆς πείρας. Εἰς οὐδὲν ἄρα χρήσιμοι εἶναι, ἢ εἰς τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ σταδίῳ πρᾶττουσιν ἐπευφημούμενοι ὑπὸ τῶν θεατῶν!»

« Ἀληθῶς,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, « οὐχὶ ἐν τοῖς ἀθληταῖς αὐτοῖς φανερὰ γίγνεται ἡ ἀφέλεια τῆς τέχνης, ἣν ἀσκοῦσιν, ἀλλὰ μέγα καὶ πλείστου ἄξιον εἶναι τὸ κέρδος τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς θέας τῆς ἀμῆς ἐκείνης ῥώμης καὶ ἐκ τῆς ἀμέτρου τιμῆς τῆς ἀπονεμομένης αὐτῇ, καθ' ὅσον ὁ ἑλληνικὸς λαὸς λαμπρῶς διδάσκεται καὶ ὑπομνήσκειται, ὅτι δύναται τις καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος οὐχ ἦττον, ὡς καὶ τὰς τῆς ψυχῆς, ν' αὐξήσῃ καὶ ν' ἀναπτύξῃ. Διότι πολὺ μᾶλλον τῆς τοῦ σώματος, ἢ τῆς τῆς ψυχῆς θεραπείας ἀμελεῖ τις. Διότι πρὸς μὲν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνέργειαν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων αἰσθάνεται τις ἑαυτὸν παρορρωμένον ὑπὸ ἐσωτερικῆς τινος ὀρμῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, τὴν δ' ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος ἐπιτρέπει συνήθως τῇ φύσει, ἂν μὴ ἐξ ἄλλης ἀνάγκης εἰς τοῦτο προάγῃται.»

Ἐν ᾧ δ' ὁ Περικλῆς ταῦτα ἔλεγεν, ἀφίκοντο ἤδη περι-



πατοῦντες εἰς τὸ ἱερόν ἄλσος καὶ ἔστησαν καὶ αὖθις πρὸ τῶν ἀγαλμάτων περιωνύμων τινῶν νικητῶν, ἃ ὁ Πολύκλειτος εἶχε κατασκευάσας.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀπενίζουσα εἰς τὰ ἀγάλματα ταῦτα εἶπεν·

«Τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ Πολυκλείτου ἐπισκοπούμενη φαίνεται μοι, ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἐν τῇ ζητήσει ταύτη ταῦτά ἐμοὶ φρονεῖ. Διότι οὐχὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ῥώμης, ἢ τὴν ὑπερμετρον καὶ ὑπεραχθὴ ἀνάπτυξιν τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἔκρινεν ἄξιον νὰ ὑποτυπώσῃ, ἀλλὰ παρέστησεν ἡμῖν εἰκόνας καὶ τύπους τοῦ ὀρθοῦ μέτρου, τῆς ἀρμονικῆς, τελείας καὶ πλήρους μορφῆς. Πάντως δὲ φαίνεται μοι ὁ χρηστός Πολύκλειτος ἄξιος ἐπαίνου ἐπὶ τούτῳ, ὅτι δὲν καταφρονεῖ, ὡς ὁ Φειδίας, τῆς θνητῆς φύσεως, ἀλλ' ἀπονέμει αὐτῇ τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ ὅτι, ὡς ὁ Φειδίας, τὸ θεῖον μεγαλοπρεπέστατα παρίστησιν, οὕτως αὐτὸς τὸ ἐπιεικῶς ἀνθρώπινον ὡς ἐναργέστατα ἀπεργάζετα.»

Ὁ ἔπαινος δ' οὗτος ἦττον ἠδέας, ἢ ὅσον ἡ Ἀσπασία ἐφαντάζετο, διέθηκε τὴν ψυχὴν τοῦ Πολυκλείτου.

«Ὁ καλλιτέχνης,» εἶπεν, «ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαθέσεων καὶ ἀναγκῶν ἐκείνων, οἵτινες δέονται τῆς τέχνης αὐτοῦ. Καὶ ὅτι μόνῳ τῷ Φειδίᾳ ἐν Ἑλλάδι ἐδόθη ὑπὸ τῶν θεῶν ἀξίως τοὺς θεοὺς νὰ παριστῇ, τοῦτο φαίνονται μὲν πιστεύοντες καὶ οἱ Ἥλειοι, οἵτινες μετεπέμψαντο αὐτὸν εἰς Ὀλυμπίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἱ Ἀργεῖοι, οἵτινες διάπειραν ἐμοῦ τοῦ ἐγχαυρίου τεχνίτου νὰ λάβωσι θέλοντες ἐμοὶ ἐπέτρεψαν νὰ κατασκευάσω τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἥρας, ὅπερ ἐν τῷ ἐν Ἀργεὶ μεγάλῳ αὐτῆς ναῷ θὰ στήσωσιν.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Πολύκλειτος. Ἡ δ' Ἀσπασία δὲν κατῴρωθεσε τὴν φανεράν λύπην τοῦ τεχνίτου νὰ διασκεδάσῃ. Ἐκ τούτου ἐκεῖνος μετὰ τινα χρόνον πρόφασιν τινα εὐρῶν ἀπῆλθεν.

«Νῦν παρώρμησας καὶ τὸν Πολύκλειτον, Ἀσπασία,» εἶπεν ὁ Ἀλκαμένης μειδιῶν, «νὰ πειραθῆ παντὶ τρόπῳ νὰ πλάσῃ τὴν Ἥραν τῶν Ἀργείων ἀνταξίαν τοῦ Ὀλυμπίου Διός.»

«Δύναται ἀμιλλώμενος πρὸς τὸν Φειδίαν ἐξαιρέτῳ τὴν νὰ κατασκευάσῃ,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἄλλ', ὡς ὁ Φειδίας συγκαταβάς ἅπαζ εἰς τὴν γῆν, ἵνα πλάσῃ τὴν Λημνίαν Παλλάδα, ταχέως πάλιν ἀπέπτη εἰς τὸν Ὀλυμπον καὶ ἔκτοτε μετανοήσας ἰκέτης πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Διὸς κάθηται, οὕτως, ὡς πιστεύω, καὶ ὁ Πολύκλειτος ταχέως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὰ ἑαυτοῦ πάλιν θὰ κατέλθῃ. Καὶ ἀληθῶς μὲν τὰ ἔργα τοῦ νηφαλίου Πελοποννησίου ἐλάχιστα ἐκδηλοῦσι τὴν ταραχὴν καὶ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν τεχνιτῶν τοῦ ἀττικοῦ ἐργαστηρίου δὲν ὑπολείπεται τι, ὅπερ εὔχεται καὶ ἐλπίζει τις, ὅτι θὰ εὔρῃ; Ἐπιτρέπετέ μοι νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἐνίοτε βλέπω κατ' ὄναρ μορφάς τινας θεῶν, ἅς οὔτε ὁ Φειδίας, οὔτε ὁ Ἀλκαμένης, οὔτε ὁ Πολύκλειτος διὰ τοῦ γλυφάνου ἔργῳ παρέστησαν; Ταύτῃ τῇ νυκτὶ δ' ἔτι ἐπεφάνη μοι ὁ Ἀπόλλων, ὁ προσφιλέστατος ἐμοὶ πάντων τῶν θεῶν, ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς μουσικῆς. Ἐπεφάνη δέ μοι ἐν θαυμαστῇ, ῥαδινῇ, θαβράλέως, ἀλλὰ καὶ ἐπιχαρίτως προβαινούσῃ νικηφόρῳ, θελκτικωτάτῃ μορφῇ νεανίου. Θανατηφόρως δὲ βλήθέντες εὐθύς, ὡς ἐπεφάνη ὁ θεὸς κρατῶν τὸ τόξον ἐν τῇ προτεταμένη δεξιᾷ, συνεκάμφθησαν οἱ δράκοντες τοῦ σκότους. Τίς δὲ δύναται νὰ παραστήσῃ τὸν θεὸν οὕτως, ὡς ἐγὼ αὐτὸν κατ' ὄναρ εἶδον; Οὔτε σύ, Ἀλκάμενες! Ἄλλὰ σοὶ τῷ διαπυρωτάτῳ τῶν τεχνιτῶν καὶ πάντοτε νεανικῶς παθαινομένῳ τὴν ψυχὴν καὶ παραδιδομένῳ ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς θελγῆτροις τοῦ βίου, ἴσως ποτὲ θ' ἀποκαλύψῃ καὶ ὁ βίος τὸ μυστήριον αὐτοῦ καὶ ἴσως ἢ ἰσχυρὰ αὐτοῦ πνοὴ θὰ ἐγκολάσῃ τοῖς ἔργοις σου ζωὴν

ἐμφυχούσαν τὴν ὑπερμέτρως ἡρεμον ἐπιφάνειαν τῶν ἰδανικῶν μορφῶν.»

Ἀπήστραπτον δ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἀλκαμένους ἐνθουσιῶντος ὑπὸ τῶν λόγων τούτων.

«Τῷ φίλῳ σοι θεῶ,» εἶπεν, «ἀπὸ πολλοῦ προτίθενται νὰ ἰδρῦσωσι μέγαν ναὸν οἱ Ἀρκάδες. Προσελθόντες δ' ἐδεήθησαν τοῦ Φειδίου νὰ κοσμήσῃ τὴν ζωφόρον δι' εἰκόνων καὶ οὗτος προέτρεψεν αὐτοὺς νὰ τραπῶσιν ἐπ' ἐμέ. Ἀλλὰ λίαν περισκεμμένοι καὶ βραδεῖς εἶναι οἱ Ἀρκάδες καὶ θὰ παρέλθωσιν ἴσως ἐνιαυτοὶ τινες, ἕως ἂν αὐτὸς ὁ θεὸς διὰ τῶν θανατηφόρων ἰῶν ὑπομνήσῃ αὐτοὺς τὴν ὑπόσχεσιν. Ἀλλ', ἐάν ποτε ἐνθυμηθῶσι τῆς τε ὑπόσχεσεως καὶ ἐμοῦ, τότε θὰ μαρτυρήσωσιν αἱ εἰκόνες τῆς ζωφόρου διὰ παντὸς τοῦ χρόνου περὶ τῆς φλογός, ἣν ἐκκαύσασα σὺ ἐν τῇ ψυχῇ μου, Ἀσπασία, παρορμᾶς ν' ἀφῶ ἐλευθέραν.»

«Ἄφες σαυτὸν τῇ ἰδίᾳ σου ἐμπνεύσει!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ μὴ πείθου τοῖς λόγοις τῶν ψυχρῶν καὶ ἀστηρῶν. Τότε βεβαίως θὰ δημιουργήσῃς τι, ὅπερ καὶ αὐτοὶ οἱ φιλεπιτιμηταὶ ἐκπληκτοὶ θὰ θαυμάσωσιν.»

Ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τούτου ἔσβη καὶ ὁ τελευταῖος σπινθήρ τοῦ χόλου, ὃν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ Ἀλκαμένης κατὰ τῆς Ἀσπασίας ἔτρεφεν.

Ἐπεζήτει δ' ἤδη πάντοτε τὴν πρὸς αὐτὴν ὀμιλίαν, ἀνεκοίνου αὐτῇ περὶ τῶν ἐπιβολῶν καὶ ἐπινοιῶν αὐτοῦ, ἐνεθουσία, ἐδιδάσκετο ὑπὸ τῶν λόγων αὐτῆς. Ἡ δ' ἀσμένως παρεῖχεν αὐτῷ συμβουλὰς περὶ παντός, ὅ,τι ἐκεῖνος μετὰ ζήλου ἠρώτα.

Τῇ δ' ὕστεραῖα συνέβη, ὥστε ὁ Περικλῆς νὰ ἐξαναγκασθῇ νὰ πορευθῇ που ἄνευ τῆς Ἀσπασίας καὶ νὰ καταλίπῃ αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἀλκαμένου, τοῦ Πολυκλείτου καὶ ἄλλων τινῶν φίλων, οὓς ἐν Ὀλυμπίᾳ εἶχε καταλαβάν. Καὶ οἱ μὲν

ἄλλοι περὶ πολλῶν μεταξύ εἰπόντες ἀπῆλθον, ἔμεινε δ' ὁ Ἄλκαμένης μόνος παρὰ τῆ Ἀσπασία καὶ σπουδῆ, ὡς πάντοτε, πρὸς αὐτὴν διελέγετο.

Ἄλλ' οἱ λόγοι αὐτοῦ κατὰ μικρὸν ἐνθουσιωδέστεροι καὶ τὰ βλέμματα πυραυγέστερα ἐγίνοντο.

Οὐ μόνον δὲ πυριφλεγῆς ἐφαίνετο ὁ Ἄλκαμένης, ἐν ᾗ διελέγετο πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, ὡς μόνον ἔμειναν, ἀλλὰ καὶ ἀσυνειδήτως, ὡς φαίνεται, καὶ ἄκων προσεφέρετο πρὸς αὐτὴν καὶ πως οἰκείως. Ἐδικαίου ἄρα γε τὴν οἰκειότητα ταύτην ἢ προθυμία, ἦν ἄλλοτε ἢ ἐνθουσιῶσα ὑπὸ τῆς τέχνης Μιλησία ἐν φιλόφρονι ὁμιλίᾳ πρὸς τὸν εὐφυέστατον τῶν μαθητῶν τοῦ Φειδίου ἐπεδείκνυεν;

Καὶ ἡ μὲν Ἀσπασία ἠσθάνετο τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῆς πάσχουσαν ὑπὸ τῆς οἰκειότητος ἐκείνης. Ὁ δὲ πυριφλεγῆς Ἄλκαμένης ἤρξατο παραβάλλων τὴν νῦν ἄριμον ἀνθρωπότητα τῶν μερῶν τοῦ σώματος αὐτῆς πρὸς τὴν προτέραν νεανικὴν καὶ ἔλεγε περὶ τῶν μορφῶν τούτων, ὡς τις περὶ πραγμάτων λίαν οἰκείων καὶ γνωστῶν λέγει.

Καὶ οἱ λόγοι δ' οὗτοι χαλεπῶς διετίθεσαν τὴν ὑπερήφανον Ἀσπασίαν.

Ἄλλ' ὁ Ἄλκαμένης ἐδράξατο τῆς χειρὸς αὐτῆς καὶ ἐξετάζων αὐτὴν, ὡς ἔμπειρος τεχνίτης, ἐνεκωμίαζε τὴν χάριν καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἡ χεὶρ αὐτῆ ἦτο αὐτῷ ἀνεξάντλητος πηγὴ πολλὰ τῶν τῆς τέχνης διδάσκουσα.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀπέσπασε τὴν χεῖρα καὶ ὑπέμνησεν αὐτόν, ὅτι καὶ ἡ χεὶρ τῆς Θεοδότης οὐχ ἦτον ἀνεξάντλητος πηγὴ μαθημάτων εἶναι.

«Διάκεισαι χαλεπῶς πρὸς ἐμέ, ὅτι ἐνεκωμίασα τὴν Θεοδότην;» εἶπεν ὁ Ἄλκαμένης.

«Ἵπέδειξά σοί ποτε τοιοῦτόν τι;» ὑπέλαβε ψυχρῶς ἡ Ἀσπασία, «μὴ τι εὔρες, ὅτι κακῶς διάκειμαι πρὸς σέ, ἐξ οὗ

εἶδομεν ἀλλήλους ἐνταῦθα; Δὲν διατελῶ πάντοτε ἐλπίζουσα τοιαῦτα παρὰ σοῦ, οἷα τιμῆν σοι περιποιούσι, καὶ παρορμῶσά σε, ὡς τὸν ἰκανώτατον, εἰς διώξιν τοῦ ὑψίστου σκοποῦ τῆς τέχνης; Ἐγίγνωσκον, ὅτι με ἐμίσεις, ἀλλ' ὁ Ἄλκαμένης καὶ ἡ τέχνη τοῦ Ἄλκαμένου εἶναι ἐμοὶ δύο τινὰ διάφορα πράγματα. Οὔτε τὸν ἔρωτα δ', οὔτε τὸ μῖσος τοῦ Ἄλκαμένου ἀνταπέδωκά ποτε.»

«Συνετοὶ καὶ ψυχροί,» εἶπεν ὁ Ἄλκαμένης, «ἠχοῦσιν ἴσως οἱ λόγοι σου, ἀλλὰ πάντως φαίνονται ὄξεις καὶ πικροὶ ὡς ὀρμῶμενοι ἐξ ὑπολανθάνοντος πάθους. Ὁμολόγησον δ', ὅτι δι' ὀργῆς ἔχεις με ἐξ αἰτίας τῆς Θεοδότης! Σύγγνωθί μοι τοὺς ἀσυνέτους τρόπους μου! Διότι, ὅ,τι σὺ νῦν μῖσος καλεῖς, ἦτο ἐκδίκησις τοῦ περιφρονηθέντος ἔρωτος!»

«Πρὶν νὰ γένηταί μοι κατάδηλον τὸ μῖσός σου,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «εἶχον ἤδη εἰποῦσά σοι, ὅ,τι καὶ ἄρτι εἶπον, ὅτι δῆλα δὴ ὄριον ἀφορίζει τὴν συμπάθειαν, ἣν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου τῆς συμπαθείας, ἣν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πράγματός τινος λαμβάνει.»

«Καὶ παρὰ ταῖς γυναῖξιν;» ἠρώτησεν ὁ Ἄλκαμένης ἰταμῶς γελῶν. «Σοὶ λέγω καὶ αὐθις, ὅτι δι' ὀργῆς ἔχεις ἐμὲ ἐξ αἰτίας τῆς Θεοδότης! Ἴσως δὲ καὶ πρὸς τιμωρίαν ὑπεξέκαυσας καὶ νῦν ἐκ νέου τὴν παλαιὰν φλόγα! — Ἄλλὰ καὶ αὐθις δέομαι, συγχώρησον! Μὴ κατάκρινε νῦν τὸ ἐν ἐμοὶ πῦρ, ὅπερ σὺ αὐτῇ ἄλλως ἐγκωμιάζεις!»

Ταῦτα λέγων καὶ ὑπὸ οἰστρώδους ἐπιθυμίας ἀναφλεγόμενος ἄρμησε νὰ περιβάλῃ διὰ τῶν βραχιόνων τὴν γυναῖκα τοῦ Περικλέους.

Ἄλλ' ἡ ὑπερήφανος καλὴ ἐξετόξευσε τοιοῦτον βλέμμα κατὰ τοῦ ὕβριστοῦ, οἷον αὐτὸν ἐν τῷ ἅμα τῆς ἀφροσύνης, εἰς ἣν εἶχε περιπεσῶν, ἀπῆλλαξεν.

Τῇ αὐτῇ δὲ στιγμῇ τοῦ χρόνου προσῆλθε καὶ ὁ Περικλῆς.



Ανέγνω δ' οὗτος πάραυτα, ὅτι συνέβη, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀλκαμένους. Καὶ οὗτος μὲν τεταραγμένος προσαγορεύσας ἀμφοτέρους ἀπῆλθεν, ἀλλοῖα αἰσθήματα ἐν τῇ ψυχῇ ἐκ νέου τρέφων, κατησχυμένος καὶ μεστός χόλου κατὰ τῆς Ἀσπασίας. Ὁ δὲ Περικλῆς ὠχρίασεν.

«Δεῖται ἐξηγήσεως τὸ πρᾶγμα;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀλκαμένους ἀνέγνως . . .»

«Φαίνεται,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι ὁ Ἀλκαμένης προσηνέχθη πρὸς σέ, ὡς τις προσφέρεται πρὸς γυναῖκα, ἦν . . .»

«Παῦσαι!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

«Καλῶς γνωρίζω,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅποιον ὄριον τίθης ἐν μέσῳ τῶν χαρίτων σου καὶ σαυτῆς κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Πρωταγόρου. Ἐνθυμοῦμαι δὲ καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐκείνην, καθ' ἣν αἱ καλύπτραι τῆς γυναικὸς πρέπει συνελκόμεναι εἰς φύλλα συκῆς νὰ συστέλλωνται. Ἄλλ', ὡς βλέπεις, ὁ Ἀλκαμένης ἄλλως, ἢ ὡς σύ, φρονεῖ περὶ τοῦ ἀπροσβλήτου τοῦ φύλλου τῆς συκῆς. Καὶ σὺ μὲν λέγεις, ὅτι ἀπατάται ὁ Ἀλκαμένης, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην περὶ τοῦ πράγματος καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν σὴν ῥυθμίζει τὸν τρόπον τοῦ προσφέρεσθαι πρὸς σέ. Καλῶς γνωρίζεις τὸ οὐχὶ ἀγενὲς μὲν, ἀλλὰ βίαιον τοῦ ἦθους τοῦ ἀνδρός. Ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ θὰ διατελῇ διπλασίως παρωργισμένος κατὰ σοῦ καὶ θ' αὐξήσει τὸν ἀριθμὸν τῶν φανερῶν ἐχθρῶν σου.»

«Ἐύρισκεῖ δ', ὡς φαίνεται, ἐν τῇ ἔχθρᾳ ταύτῃ ἀπροσδοκητὸν τινα σύμμαχον!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία.

Καὶ ἄλλοι δὲ τραχεῖς λόγοι ἀντηλλάγησαν, καὶ εἶτα ὁ Περικλῆς κατέλιπε τὸ δωμάτιον τῆς Ἀσπασίας.

Ἄθυμος δ' ἡ Ἀσπασία ἐπάταξε τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ποδός.

«Τὸ ἐπάρατον τοῦτο ἔδαφος τῆς Πελοποννήσου,» εἶπε, «συμφορῶν αἴτιον γίγνεται μοι!»

Ἀλλὰ ταχέως ἀνεθάρρησε. Μικρὸν νέφος εἶναι, διελο-

γίσατο πρὸς ἑαυτήν, ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἀβλαβῆ τὸν αἴθριον οὐρανὸν τοῦ ἔρωτος παρέρχονται. Λαμπρότερα δὲ λάμπει ἡ φλόξ μετὰ τὴν νέαν θέρμανσιν, ἢ ὅσον πρὸ τῆς ἐπελθούσης ψυχρότητος ἔκαιεν.

Καὶ δὲν ἠπατάτο ἡ Ἀσπασία. — Ἄλλ' ἄρα γε δὲν ὑπολείπεται ἐν τῇ ψυχῇ κρυπτόμενον ὀπισθεν τῆς λαμπρότερον καιομένης φλογὸς δυσάρεστόν τι λείψανον τῆς προτέρας σποδοῦ; Ἐπιλανθάνεται δ' ὁ ἔρως πάντως, ὅτι συγχωρεῖ; —

Ἐξενίζοντο δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐν Ὀλυμπία παρὰ τῷ Φειδίᾳ. Εἶχε δ' οὗτος παραχωρήσας αὐτοῖς ὡς εὐμαρὲς διαιτητήριόν τινα τῶν εὐρυχώρων δωματίων τοῦ ἐργαστηρίου. Ἄλλ' αὐτὸς ἔμενεν ἀθέατος. Διότι ἀκαταπαύστως εἰργάζετο ἐν τῷ ναῷ εἰς συντέλειαν καὶ ἴδρυσιν τοῦ κολοσσαίου χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος. Καὶ ἀπέφευγε μὲν αὐτοὺς ἐπιμελῶς, εἶχε δ' ὑποσχόμενος διὰ τοῦ Ἀλκαμένους, ὅτι πρώτοις τῷ Περικλεῖ καὶ τῇ Ἀσπασίᾳ ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἔμελλε ν' ἀποκαλύψει τὸ μέγιστον ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ.

Ὁ χρόνος δ', ὃν ἑκαραδόκουν, ἐπῆλθεν.

Καυματηρᾷ δὲ τινι ἡμέρᾳ ἐπηκολούθησεν ἑσπέρα, ἣς τὸ πνίγος θύελλα προήγγελλε. Διότι νέφη μέλανα περιϋπτάμενα συνηροίζοντο ὑπεράνω τῶν ὑψητενῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. Ὡς δὲ τέλεον σκότος ἐγένετο, δοῦλός τις τοῦ Φειδίου παρελθὼν ἀνήγγειλε τῷ Περικλεῖ, ὅτι ὁ Φειδίας ἐνετείλατο αὐτῷ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτόν τε καὶ τὴν Ἀσπασίαν εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ναοῦ τοῦ Διός. Παρέλαβον δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία πορευθέντες καὶ τὴν ἀρκαδικὴν παιδίσκην μεθ' ἑαυτῶν. Ἀκολουθοῦντες δὲ τῷ δούλῳ διέβησαν τὸ ἱερὸν ἄλσος τῆς Ἄλτεως, ὅπερ ὑπὸ τὸν συννεφῆ οὐρανὸν κατάσκοτον ἦτο. Βαθεῖα δ' ἔρημια ἐπεκράτει κύκλῳ καὶ μικρὸς μόνος ψόφος τῶν φρισσοσῶν κορυφῶν τῶν δένδρων ἠκούετο.

Τέλος δ' ἀφίκοντο εἰς τὸν ναόν. Ὁ δὲ δοῦλος ἀνοίξας τὰς θύρας εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἄδυτον. Ἐκεῖ δ' ἀδήγησεν αὐτοὺς ἐφ' ὑψηλὸν τινα τόπον ἐν τῷ μυχῶ, ἐφ' οὗ ἠδύναντο νὰ καθεσθῶσι, καὶ εἶτα ἀπῆλθε κλείσας ἐκ νέου τὰς θύρας καὶ κατέλιπε τοὺς τρεῖς μόνους ἐν τῷ σκότει. Καὶ ἀμυδρὸν μὲν φῶς ἔπιπτεν ἐκ τοῦ ἔσπεριου, συννεφουῶς οὐρανοῦ διὰ τῆς στέγης, ἀλλὰ δὲν εἰσέδυνε καὶ μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ ναοῦ.

Ἄφωνοι δὲ καὶ σχεδὸν περίφοβοι ἀνέμενον ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ ἡ ποιμενικὴ παιδίσκη. Ἄλλ' αἴφνης διεσπάσθη τὸ κάλυμμα τοῦ ἐπισκοτοῦντος τοὺς ὀφθαλμοὺς σκότους καὶ ἐκπληκτοὶ ἐγένοντο ὑπὸ τῆς ἀνταυγείας τῆς αἰφνιδίου καὶ ἀπλέτου λαμπρότητος. Διότι τὸ παραπέτασμα τὸ χωρίζον τὸ ἄδυτον ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ναοῦ ἀποσπασθὲν ἀπεκάλυψε τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν τριῶν θεατῶν τὸν χρυσελεφάντινον κολοσσὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν λαμπρῷ φωτί. Ἐν ἀπαστράπτουσι δὲ πολυκοσμήτῳ θρόνῳ καθεζόμενος μὲν παρίστατο ὁ θεός, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς στέγης τοῦ ναοῦ ἀνατείνων τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην κεφαλὴν, δι' ἧς κατὰ τὸν ποιητὴν νεύσας ὁ Κρονίων ἐλέλιξε μέγαν Ὀλυμπον.

Περιέβαλλε δὲ τὸ ἐλεφάντινον σῶμα τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε χρυσοῦν ἱμάτιον καλύπτον τὸν ἀριστερὸν ὤμον καὶ θραχίονα καὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος μόνα. Ἀπῆστραπτε δὲ τὸ χρυσοῦν ἱμάτιον κάλλος θαυμαστόν, ὅπερ ἐνεποίουν αὐτῷ τὰ ποικίλα κοσμήματα, τὰ ζῶδια καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ κρίνα, ἅτινα αὐτῷ ἐμπεποιημένα ἦσαν. Ἐφερε δ' ἐπὶ μὲν τῇ εὐβοστρύχῳ κεφαλῇ ὁ Ὀλύμπιος χρυσοῦν στέφανον, ὅστις πρὸς ἐλαίας κλώνας μεμυημένος ἦτο, ἐν δὲ ταῖς χερσίν ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ σκῆπτρον διὰ πάντων τῶν μετᾶλλων τεχνικῶς διηνησμένον, λάμπρον καὶ ἡρέμα κλίνον πρὸς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηριζόμενον, ἐν δὲ

τῇ προτεταμένη δεξιᾷ τὴν Νίκην καὶ ταύτην ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, ὡς ὁ θεός, ταινίαν τινὰ ἔχουσαν καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ στέφανον. Ἐπὶ τεσσάρων δὲ ποδῶν, ὧν μεταξύ καὶ τέσσαρες ἴσοι πρὸς τοὺς πόδας κίονες ἴσταντο, ἀνυψοῦτο λαμπρὸς καὶ ποικίλος ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων καὶ ἐβέννου καὶ ἐλέφαντος ὁ θρόνος. Ὅσον δὲ τοῦ ἐδάφους ἦτο ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος, τοῦτο οὐχὶ ἐκ λευκοῦ, ἀλλ' ἐκ μέλανος ἦτο κατεσκευασμένον λίθου, ἵνα ἐξάιρηται ἡ λάμψις τοῦ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος.

Ποικίλος δ' ἄξιος λόγου κόσμος περιέβαλλε πανταχόθεν τὸν θεὸν καὶ τὸν θρόνον. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ σκίπτρου ἐκάθητο ὁ αἰετός, χρυσοὶ δὲ λέοντες ἐκόσμου τὸ θρανίον, ἐφ' οὗ οἱ πόδες τοῦ θεοῦ ἐστηρίζοντο, καὶ Σφίγγες εἶχον τὸ πρόσκλιντρον, σύμβολα τῶν ἀνεξευρενιῶν βουλῶν τοῦ Κρονίου. Ἐκατέρωθεν δ' ἦσαν ἐρύματα, ὡς τοῖχοι, ποικίλας γραφὰς τοῦ Παναίνου φέροντα, ἐν αἷς διὰ λαμπρῶν χρωμάτων οἱ ἄθλοι τοῦ εὐκλεοῦς υἱοῦ τοῦ Διὸς Ἡρακλέους ἀπεικονίζοντο. Καὶ ἄλλος δὲ κόσμος συνυπῆρχεν, ὡς καὶ ἀπεικόνισις πάντων τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων.

Ἐπὶ τοῦ βάθρου δὲ τοῦ ἀνέχοντος τὸν θρόνον Ἔρωσ εὐρίσκετο ὑποδεχόμενος τὴν ἀναδυομένην Ἀφροδίτην, τὴν ἀφρογενὴ καὶ χρυσὴν καὶ ἐρασμιωτάτην τῶν θυγατέρων τοῦ Διός.

Θεῖαν δὲ πραότητα καὶ ἡρεμίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπερίγραπτον σεμνὴν αὐστηρότητα ἐξέφαιναν ἡ ὄψις τοῦ Ὀλυμπίου καὶ θαυμαστῶς συνηνωμένη ἦτο ἡ πραότης τῇ αὐστηρᾷ δυνάμει καὶ τῇ σεμνῇ σοφίᾳ, ἀλλὰ πάντως ἐπεκράτει ἡ ἐκπλήττουσα ἔκφρασις τοῦ μεγίστου κράτους αὐτοῦ.

Ἡ Ἀσπασία δ' ἐκπλαγεῖσα σχεδὸν ἐνέκρυψε τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Περικλέους. Ἀπαισίως δὲ σχεδὸν ἔθιγε τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἡ λαμπρότης τοῦ θεοῦ ἐκείνου κράτους.

Διότι οὐδέν μὲν γυναικεῖον ἐξέφαιναν ὁ θεὸς ἐκεῖνος, ὡς ἡ μορφή τῆς παρθένου Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ἡ δ' ἀνδρική αὐστηρότης καὶ σεμνότης καὶ ἰσχὺς τοῦ θεοπάτορος ἐξεφαίνετο ἐν τῇ ὑπάτῃ αὐτῆς ἀκμῇ.

Ἦσθετο δ' ἡ Ἀσπασία, ἐν ᾧ ἐθεᾶτο τὸν θεόν, ὁξεῖάν τινα αἰφνιδίαν ἀλγηδόνα εἰσδύνουσαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῆς...

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρκαδικὴ παιδίσκη τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς δεινῶς ἐξεπλάγη, μετὰ μικρὸν δ' ὄμως συνελθοῦσα ἀνέβλεπεν εἰς τὸν θεὸν μετὰ παιδικοῦ θάρρους.

Ἄλλ' ἡμέρα καὶ κατὰ μικρὸν βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ ὕδωρ πολὺ ἐπεγίγνετο καὶ διὰ τοῦ χάσματος τοῦ ναοῦ ἔβλεπον οἱ ἐν αὐτῷ τὰς ἀστραπὰς ἀσπαιρούσας καὶ ἤκουον τὰς βροντὰς παταγούσας.

Τότε ἐπειράθη ἡ Ἀσπασία συναρπάσασα τὸν Περικλέαν' ἀπέλθῃ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμενεν ἐνεὸς καὶ θαυμάζων, ὡς ἐρρίζωμενος. Καὶ αὐτὸς δ', ὃς εἰθισμένος τέως ἦτο νὰ κηλῆται τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς τέχνης, ἔβλεπεν ἐνταῦθα τὸ ὑψηλὸν ἐν μορφῇ, οἷαν οὐδέποτε ἐφαντάσθη. Διότι ἐνυπῆρχέ τι τῷ ἀγάλματι τούτῳ, ὅπερ ὡς νέα ἀποκάλυψις αὐτῷ παρίστατο.

Ἄλλ' αἱ βρονταὶ ἐπατάγουν κατὰ μικρὸν ἐγγύτερον.

Αἴφνης δὲ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὸν ναὸν διὰ τοῦ χάσματος αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐπὶ μικρὸν μὲν ἔξω ἑαυτῶν ἐγένοντο. Ἄλλ', ὡς ἀνέλαβον ἑαυτοὺς καὶ ἡ σκοτοδινία παρήλθεν, εἶδον, ὅτι πλάζ τις ἐν τῷ ναῷ, ἐφ' ἧς ἔκτυποι οἱ δώδεκα θεοὶ παρίσταντο, τεθραυσμένη ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ καὶ μέλαινα ἦτο...

Τὸ δὲ πρόσωπον τοῦ Διὸς φοβερόν ἀνέλαμψεν ἀπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ κεραυνοῦ ἐπὶ χρόνον τινὰ καὶ ἐφάνη, ὅτι ἡ χεὶρ



αὐτοῦ τοῦ θεοῦ τὸν κεραυνὸν ἐτόξευσεν, ὃς κατασυνέτριψε τοὺς ἄλλους Ὀλυμπίους θεούς . . .

Ἄλλ' ἦδη καὶ αὖθις ἔλαμπε τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ τοσοῦτον ἤρεμον καὶ ὑψηλόν, ὥστε ἡ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου κεραυνοῦ ἐκπληξίς καταστελλομένη ἐκ τῆς θέας αὐτοῦ διελύετο. Τόσῳ δὲ μέγας παράστατο ὁ θεός, ὥστε καὶ οἱ κεραυνοὶ αὐτοὶ ὡς παγνιώδεις, ἀμυδροὶ σπινθήρες περιέβαλον αὐτόν.

«Ὁ θεὸς οὗτος τοῦ Φειδίου,» εἶπεν ὁ Περικλῆς βεβηθισμένος εἰς βαθεῖς λογισμούς, «προκύπτει τῶν ναῶν τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐπιζητῶν διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ ἄπειρον, τὸ ἀνέφικτον . . .»

Βία δ' ἀναγκαζόμενος ἠκολούθησε τέλος ὁ Περικλῆς τῇ ἐπειγομένῃ Ἀσπασίᾳ.

Ἀνεζήτουν δὲ τὸν Φειδίαν.

Ἄλλ' ἐκεῖνος τέως μὲν ἀθέατος ἐθεώρει ἀμφοτέρους, ἕως ἐκεῖνοι πρὸ τοῦ θεοῦ θεώμενοι ἴσταντο, εἶτα δ' ἀπῆλθεν ἀποφεύγων τὸν πρὸς αὐτοὺς περὶ τοῦ ἔργου λόγον καὶ ἐγένετο ἀφανής.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία σύννοι ἐπανεληθόντες οἴκαδε εἰς τὸ δωμάτιον εἰσῆλθον, ἀπεσεῖσατο αὕτη ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὴν ἐκ τῆς θέας τοῦ αὐστηροῦ καὶ ὑψηλοῦ ἔργου διάθεσιν, ὡς τὸ πτηνὸν ἀποσεῖεται τὰς σιλβούσας ὄμβριους σταγόνας ἀπὸ τῶν ἐλαφρῶν αὐτοῦ πτερυγίων.

Ἄλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ Περικλέους ἄλλως διέκειτο, καὶ ἡ Ἀσπασία οὐδεμίαν ἔσχεν ἰσυχίαν, ἕως οὐ διέλυσε τὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐστηρότητα τοῦ Ὀλυμπίου.

Τέλος δ' ἐπεσκοτήθη τὸ καταπληκτικὸν καὶ ὑψηλὸν καὶ αὐστηρὸν τοῦ θεάματος, ὅπερ ἐθεάσαντο, ἐν ᾧ ἐβρόντα καὶ ἤστραπτε, καὶ ἐπεκράτησε καὶ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὁ θαυμασμὸς μόνος τοῦ ἀπαραβλήτου θεοπλάστου.

Καὶ ἡ μὲν ἀρκαδικὴ παιδίσκη καὶ κλείουσα τοὺς ὀφθαλ-

Ἀσπασία III.

μοῦς καὶ ὑπνώττουσα ἔβλεπεν ἔτι τὴν νύκτα ἐκείνην ἑαυτὴν περικλυζομένην ὑπὸ ἀπλέτου φωτὸς θαυμασίου κράματος, τῆς λάμπειας τοῦ χρυσοῦ, τῆς στιλπνότητος τοῦ ἐλέφαντος καὶ τῆς μαρμαρυγῆς τοῦ κερανοῦ.

Ὁ δὲ Περικλῆς τεταραγμένος πολλάκις ἀφυπνίσθη τὴν νύκτα ἐκείνην. Διότι εἶδε κατ' ὄναρ τὸν καθήμενον θεὸν τοῦ Φειδίου ἀνιστάμενον ἀπὸ τοῦ θρόνου μέγαν καὶ τὴν κεφαλὴν προσκρούουσαν καὶ καταθραύουσαν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἐπίσης θαυμαστὸν ὄνειρον εἶδεν.

Ἐφάνη δῆλα δὴ αὐτῇ, ὅτι ὁ ἀετὸς τοῦ Διὸς καταπτάς ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ σκίπτρου ἐπὶ τὸ βᾶθρον ἐξέκοψε διὰ τοῦ ράμφους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν περιστερῶν τῆς χρυσοῆς, φιλομειδοῦς καὶ χαριέσσης Ἀφροδίτης . . .





XIX.

ΤΟ ΠΑΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ  
ΚΑΙ ΟΙ ΙΕΡΕΙΣ ΤΟΥ ΣΚΟΤΟΥΣ.

Θ

αυμαστῶς ἀντίθετοι πρὸς τὸν μῆνα ἐκείνον τοῦ μέλιτος, ὃν ἐν Ἰωνίᾳ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασια εἶχον διατρίψαντες ἦσαν αἱ ἀνά τὴν Πελοπόννησον αὐταὶ πορεῖαι! Διότι ἐκεῖ μὲν ἐν τῇ φαεινῇ τῆς Μιλήτου ἀκτῇ ἡ γοητεία τῆς νυκτεφύρου γυναικείας φύσεως περιβάλλουσα διὰ τῶν ἀβρῶν αὐτῆς βραχιόνων κατεκράτει τοῦ ἀθηναίου ἥρωος, ἐνταῦθα δ' ἐν μέσῳ τῶν φρικαλέων κορυφῶν τῶν ὄρεων προσέπνει τῷ Περικλεῖ

3\*

τὸ ἀνδρικὸν δαρικὸν πνεῦμα ἀκολουθοῦμενον ὑπὸ πολλῶν, ἅτινα ἐπιτήδεια ἦσαν αὐστηρῶς τὴν ψυχὴν νὰ διατιθῶσι. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ φύσις τῆς χώρας ἐνταῦθα ἐνεφύσα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ αὐστηρὰν τινα φρίκην καὶ παλαιὰ ἡρωϊκοῦ παρελθόντος λείψανα προσηγόρευον αὐτόν, πρὸς ἃ παραβάλλοντες ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς οἱ ἀπόγονοι, ὡς μαλθακὸν τι γένος. Ἐνταῦθα ἐν τόποις, ἃν οἱ μῦθοι ἀμέσως τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων εἶχοντο, ἐλατρεῦετο καὶ ἡμιλλᾶτο ἡ ἀνδρεία, ἣς ἡ λατρεία καὶ ἄμιλλα ἐπιτήδεια ἦσαν, ὡς ὀρθῶς ἡ Ἀσπασία προησθάνετο, νὰ ἐμπούσῃ καὶ καλλιεργήσῃ καὶ ἐκθρέψῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἑλλήνων φρονήματα δυνάμενα ἐν παντὶ πολὺ μᾶλλον νὰ βλάψῃσιν, ἢ νὰ προαγάγῃσιν τὴν ἰσχύϊν τοῦ κάλλους καὶ τῆς θηλότητος. Ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν ἐρήμων ὄρεινῶν ἀγρῶν τῶν ποιμένων κατεσκόπει ὁ Περικλῆς ἀπλοϊκὴν καί, ἂν θέλητε, ἀγροτικὴν τινα ζωὴν, ἣτις ἄθικτος ἔτι τοῦ πνεύματος τῆς νέας παιδείας ἐξέτρεφεν ἰδέας καὶ αἰσθήσεις καὶ ἐλπίδας, αἵτινες ἴσως μόνην τὴν δύσιν τοῦ ἀστέρος τῆς γνησίας ἑλληνικῆς διανοίας ἀνέμενον, ἴν' ἐνερίζῃσιν τὴν φαεινὴν ἑλληνικὴν φύσιν εἰς πολιὰν μονότονον ὀμίχλην. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ τέχνη τῶν Ἀθηναίων στήσασα ἐνταῦθα ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ὀλυμπίου θεοπάτορος τὸ ἕψιστον καὶ τελευταῖον ἔργον, ἐφάνη ὡς ἐπισφραγισαμένη ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων εἰς αἰεὶ τὴν τοῦ αὐστηροῦ καὶ ὑψηλοῦ νίκην κατὰ τοῦ χαρίεντος καὶ καλοῦ.

Πάντα δὲ ταῦτα ἄλλως μὲν διετίθεσαν καὶ ἐκίνουν τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους, ἄλλως δὲ τὴν ψυχὴν τῆς Ἀσπασίας. Διότι οὐχὶ τέλεον ὁμοία ἦτο ἡ φύσις τῆς ψυχῆς καὶ διαφόρως διετίθετο ἑκάτερος αὐτῶν ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν. Ἡ μὲν Ἀσπασία δὴλα δὴ ἦτο ἡ πανταχοῦ δρῶσα, δίδουσα, ἐνεργοῦσα, ὁ δὲ Περικλῆς παρὰ τὴν ἀνδρικήν αὐτοῦ ἐνέργειαν ὁ πανταχοῦθεν ἐν τῇ εἰλικρινεῖ, εὐγενεῖ ἑλληνικῇ ψυχῇ δεχόμενος,



ὑπὸ πάντων παθαινόμενος. Ὡς δ' ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, οὕτω καὶ αὐτὸς ἴστατο ἐπιδεικτικὸς ἐν μέσῳ τῶν ἀντιθέσεων καί, ὡς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἡ ἑλληνικὴ διάνοια, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀντιθέσεων διετέλει παθαινόμενος καὶ μεταβαλλόμενος μεταβολήν, ἧς ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέρμα ἀδύνατον ἦτο νὰ καταμετρηθῶσι νῦν. Ἡ δ' Ἀσπασία ἀμετάβλητος καὶ ἀμετάστατος ἔμενεν ἀκράδαντος τὴν ψυχὴν, ὡς ἡ χαριτόβρυτος πρόμαχος τῆς φαιδρότητος καὶ τοῦ κάλλους τοῦ ἑλληνικοῦ βίου.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο φόβος, μὴ τι ἢ μικρὰ αὐτῇ, τέως ὑπὸ τῶν ῥοδίνων ἀλύσεων τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς εὐδαιμονίας καλυπτομένη ἀντίθεσις θολώσῃ καὶ διαταράξῃ ποτὲ τὴν ζηλωτὴν ἁρμονίαν τοῦ ἐρωτικοῦ βίου, ὃς συνήγου καὶ εὐδαιμονέστατον ἀπεδείκνυε τὸ εὐγενὲς καὶ ἔκλαμπρον τοῦτο ζεύγος;

Ἴσως ἐπέκειτο ὁ κίνδυνος οὕτως, ἀλλὰ τὰ ῥόδα ἐκεῖνα τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἐρωτικοῦ τούτου ζεύγους ἐφαίνοντο ἀμάραντα καὶ ἀποπνέοντα ἀθάνατόν τινα, μαγευτικὴν εὐωδίαν.

Πρὸς τούτοις δὲ διετέλει πάντοτε ὁ μὲν Περικλῆς δεκτικὸς καὶ δεχόμενος, ἡ δ' Ἀσπασία νικηφόρος ἐνεργοῦσα καὶ δωρουμένη.

Καὶ πολλάκις μὲν ἐν τοῖς διαλόγοις ἤριζον πρὸς ἀλλήλους καὶ οὐχὶ σπανίως ὁ Περικλῆς ἐνόμιζεν, ὅτι κατάρθου τέλος νὰ προσχωρήσῃ ἢ προσφιλεῖς γυνὴ τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ καὶ διαθέσει, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατενόει, ὅτι αὕτη ἦτο ἡ μεταπίπτουσα, ὅτι ἀδύνατον ἦτο αὐτῶν ν' ἀνθιστῆται πρὸς τὴν ἐνεργὸν μαγεῖαν, ἧς ἡ ἀπαράβλητος αὕτη γυνὴ κάτοχος ἦτο. Δι' ὃ πάντοτε εὐκόλως καὶ ἀσμένως ἐπανεφέρετο ὑπὸ τῆς περικαλλοῦς γυναικὸς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς φαιδρᾶς, ἐλευθέρας περὶ τῶν τοῦ βίου θεωρίας καὶ ἐκ τούτου πάντοτε ἡ εὐαρμοστία τῶν δύο ψυχῶν ἀποκαθίστατο καὶ πάντοτε ἐκ



νέου ἀπεδείκνυον ἔργῳ οἱ δύο τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ βίου θαλερὸν καὶ παρεῖχον θέαμα, εἰς ὃ ἄσμενοι οἱ Ὀλύμπιοι ἄνωθεν κατέβλεπον.

Ἦτο δὲ λιαν ἔμπειρος ἡ Ἀσπασία νὰ διασκεδαννῆ τὴν δυσθυμίαν τοῦ συμβίου. Ἀλλὰ θὰ δύνηται ἄρα γε διὰ παντὸς νὰ καταπνίγη τὰ νέα θάλλοντα σπέρματα τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ζωῆς, νὰ καλύῃ τὴν πρόοδον τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως; Τό γε νῦν ἀδύνατον ἦτο νὰ προῖδη τις τοῦτο.

Βέβαιον δ' εἶναι τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ Ἀσπασία ἐμπείρως πάντοτε παρεμβάλλουσα τὰ ἄσματα τοῦ Ἀνακρέοντος ἤμβλυνε τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Περικλέους διήγειρον οἱ ἐνθουσιαστικοὶ ὕμνοι τοῦ Πινδάρου, καὶ ὅτι παρὰ τῷ ζεύγει τούτῳ ἐπεκράτει πάντοτε γνήσιον ἑλληνικὸν πνεῦμα.

Τὸ δ' ἐκ τῆς ἀφροσύνης τοῦ Ἀλκαμένους συμβὰν τῇ Ἀσπασίᾳ εἶχεν ἐπισκιάσαν πως ἐπὶ στιγμὴν χρόνου τὴν γαμικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Περικλέους. Ἐκ τούτου δὴ ἐλευθέρα ἀνέπνευσεν ἡ Ἀσπασία, ὡς μετὰ τοῦ συμβίου ἐπανερχομένη ἐξ Ὀλυμπίας εἰς Ἀθήνας κατέλιπε τὸ ἔδαφος τῆς Πελοποννήσου. Δὲν προησθάνετο δ', ὅτι ἀμέσως πρὸ τοῦ ἐπιτευχθέντος τέρατος, ἐπ' αὐτοῦ δηλαδὴ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀττικῆς, ἀνιαρότερόν τι ἐπέκειτο αὐτῇ. —

Ἐν ᾧ ὁ Φειδίας ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸν Πανελλήνιον ἐδημοῦργει Δία, ὡς πρότερον ἐν Ἀθήναις τὴν Παλλάδα Ἀθηνῶν τοῖς Ἀθηναίοις εἶχε πλάσας, ὁ ἐταῖρος καὶ φίλος Ἰκτίνος ἀκαταπαύστως εἰργάζετο ἐν τῇ ἀττικῇ τῶν μυστηρίων πόλει Ἐλευσίνι κληθεὶς ἐκεῖ, ἵνα οἰκοδομήσῃ νέον ναὸν τῆς Δήμητρος πρὸς τὴν ἑορτὴν τῶν μεγάλων μυστηρίων.

Ἦτο δ' ἤδη ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν Ἐλευσινίων ἐγγὺς καὶ ὁ Ἰππόνικος, ὃς κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐκ διαδοχῆς καὶ κατὰ γένος τὸ τοῦ δαδούχου ἀξίωμα εἶχε, διέτριβεν ἤδη ἐν Ἐλευσίνι οἰκῶν ἐν ἀγροτικῇ τινι οἰκίᾳ, ἣν, ὡς πολλοὶ

τῶν πλουσίων Ἀθηναίων, ἐν τῇ καλῶς κειμένη Ἐλευσίνῃ εἶχεν οἰκοδομήσας. Διότι ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο οὐχὶ πόρρω τῆς θαλασσίας ἀκτῆς κατ' ἀντικρὺ τοῦ εὐρίπου καὶ αὐτῆς τῆς νήσου Σαλαμῖνος. Ἦσαν δ' ἐκτισμέναι ἐπὶ λόφων αἶ τε οἰκία τῶν ἐγγχωρίων, ὡς καὶ αἱ μεγάλαι οἰκοδομαὶ τῶν ναῶν μετὰ τῶν εὐμεγέθων ἱερῶν τεμενῶν, ἐν οἷς αὐταὶ ἔκείντο.

Ὁ Περικλῆς δ' ἀφικόμενος εἰς Ἐλευσίνα κατέλυσε παρὰ τὸν Ἰππόνικον, παρ' ᾧ ἔμενε καὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖ παρέμεινε.

Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν διέτριψαν οἱ ὀδοιπόροι ἐπισκοπούμενοι τὸ νέον, μέγα, ὑπὸ τοῦ Ἰκτίνου οἰκοδομηθὲν ἱερὸν τελεστήριον, ὅπερ, ὡς ᾠρισμένον τοῖς Ἐλευσινίοις μυστηρίοις, μυστικὸν σηκὸν καὶ ὑπογείους λαβυρινθώδεις εὐρύχωροτάτας κρύπτας εἶχε, τοὺς τόπους, ἐν οἷς τὰ μυστήρια ἐκείνα ἐτελοῦντο, ἂν ἡ θεὰ μόνοις τοῖς μεμυημένοις ἐπετρέπετο.

Ἦσαν δὲ τὰ ἐλευσίνια μυστήρια νῦν ὁ σκοπός, ἐφ' ὃν ἐν τῷ ἄμα καὶ ᾠρισμένως ἡ Ἀσπασία τὰ ὀξύτατα βέλη τῆς εὐφυΐας καὶ εὐτραπείας ἔβαλλε. Διότι πᾶν ὅ,τι ἔφευγε τὸ φῶς, ὅ,τι ἐδίωκε τὸ σκότος, ὅ,τι περιεβάλλετο τὸ κάλυμμα τοῦ μυστηρίου, ἐφαίνετο αὐτῇ συναφὲς τῇ δεισιδαιμονίᾳ καὶ μανίᾳ. Ἐκ τούτου καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις τούτοις ἐνεώρα κίνδυνον ἐπαπειλοῦντα τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ εἰς τὸ φῶς προβιβαζομένη ἑλληνικῇ διανοίᾳ.

Ὅς δέ ποτε αὕτη τὸ σέβας καὶ τὴν εὐλάβειαν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰ μυστήρια ταῦτα ἔψαγεν, εἶπεν ὁ Περικλῆς·

«Ἴσως ἡ εὐλάβεια αὕτη τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ μυστηριωδῶς ὑποδηλουμένη εὐλάβεια τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καθ' ὅλου πρὸς τὰ μυστήρια, ἅτινα ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς μυχῶ ἀνεξέλικτα ἔτι καθεύδουσι. Τίς οἶδεν, ὅποσας ἀποκαλύψεις

ἔτι ἢ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου μυχοῦ θ' ἀντλήσῃ!»

«Δὲν θέλω ν' ἀκούω τι περὶ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ μέλλοντος!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία. «Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ παρόντος εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τῆς καλῆς ἀνθρωπότητος καὶ πᾶν ὅ,τι μετὰ ταῦτα θὰ ἐπέλθῃ, θὰ εἶναι μόνον μεταβολὴ τις ἐπὶ τὰ χεῖρα. Δι' ὃ δραζόμεθα τοῦ καλοῦ φαιδρῶ παρόντος ψυχῇ τε καὶ σώματι καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει τῆς φύσεως ἡμῶν!»

Δεικνύων δ' ὁ Περικλῆς τῇ Ἀσπασίᾳ τὸν δαδούχον Ἴππόνικον ἠρώτησεν αὐτήν, ἂν ὁ ἀνὴρ οὗτος, οὗ τὸ μὲν σῶμα ὀσημέραι στρογγυλότερον, τὸ δ' ἐρύθημα τῶν παρειῶν ὀσημέραι ἐκπρεπέστερον ἐγένετο, ἐπεδείκνυεν ἴχνος τι μανίας. Καὶ ὅμως ἦτο οὗτος οὐ μόνον τῶν μεμνημένων, ἀλλὰ διὶ καὶ ἐν ἀξιώματι τι ἱερατικῷ ἐν Ἐλευσίνι, εἰς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐπελαμβάνοντο τῆς μύθσεως τῶν μυστῶν.

Ἡ δ' Ἀσπασία ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐχὶ σπανίως οἱ εἰσάγοντες τοὺς ἄλλους εἰς τὴν χώραν τῆς δεισιδαιμονίας καὶ μανίας ἀπηλλαγμένοι αὐτοὶ εἶναι τῶν προλήψεων καὶ φρονημάτων, ἃ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις νὰ ἐμπούσωσιν ἐπιβάλλονται. Ἐνίστε δ', εἶπεν, οἱ προαγωγεῖς καὶ ὑπρέται ἱερῶν μυστηρίων πρὸς τὰς ἡμιόνους ὁμοιάζουσιν, αἵτινες κατὰ παλαιὸν τι ἔθος ὡς φορεῖς μὲν τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων χρησιμεύουσιν, ἀλλ' ὅμως οὐδαμῶς τῆς θείας εὐλογίας μεταλαμβάνουσιν, ἦν τοῖς ἄλλοις ἐπὶ πᾶν ὥμων αὐτῶν φέρουσι καὶ προξενούσι. Καὶ ὁ ἀγαθὸς δ' Ἴππόνικος, προσέθηκε, φαίνεται μοι ἐκ τούτων ὄν.

Ἀληθῶς δ' ὁ Ἴππόνικος μέγα μὲν ἐφρόνει ἐπὶ τῷ ἀξιώματι τοῦ δαδούχου, ὡς ὄντι ἐν μεγάλῃ τιμῇ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν, ἀλλ', ὅ,τι τῷ ἀξιώματι τούτῳ συναφὲς ἦτο καὶ ὅ,τι τοῦτο αὐτὸν ἀπῆτει, πρὸς ταῦτα ἠσθάνετο ἑαυτὸν οὐχὶ ἐκ

ψυχικῆς τινος ὀρμῆς, ἢ ἰδίας αὐτοῦ ἀγάπης ὀρμώμενον, ἀλλ' ἐκ τούτου μόνου, ὅτι ἦτο ἐκ τοῦ γένους, ἐξ οὗ συνήθως οἱ δαδοῦχοι ἐξελέγοντο, καὶ ὅτι νῦν ὁ κλῆρος ἐπ' αὐτὸν ἔπεσεν.

Ἀπελογεῖτο δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Περικλέους περὶ τῶν μυστηρίων, ὡς περὶ πράγματος, ὑπὲρ οὗ ᾧφειλε μὲν νὰ συνηγορήσῃ, ὡς τεταγμένος ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διαφέροντος αὐτῷ.

Ἄλλοτρίως δὲ διακείμενος πρὸς φιλοσοφικὰς ἐρεῦνας ἠρκέσθη τούτῳ μόνῳ, νὰ ὑποδείξῃ τῇ Ἀσπασίᾳ γραφὴν τινα, ἣτις τὸ ἐστιατόριον αὐτοῦ ἐκόσμει. Ἦτο δ' ἡ γραφὴ αὕτη ἔργον τοῦ Πολυγνώτου καὶ ἀπεικόνιζε τὴν τοῦ πολυπλάνητος Ὀδυσσεῶς ἐπίσκεψιν τῆς χώρας τῶν σκιῶν. Παρίστατο δ' ἐν αὐτῇ ὁ Ἄιδης καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ δείματα καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἄχρῶν σκιῶν ἀπτόητος κινούμενος ὁ ζῶν ἔτι ἦρωσ τῆς Ἰθάκης.

Εὐθύς δ', ὡς ὁ Περικλῆς μετὰ τῆς Ἀσπασίας τὴν γραφὴν ἐπεσκέψαντο, εἶπεν οὗτος ὡς τῶν μεμνημένων εἰς, ὅτι τὰ μέρη αὐτῆς ὡς μάλιστα συναφῇ τοῖς ἔλευσινίοις μυστηρίοις ἦσαν. Καὶ ὁ Ἰππόνικος δὲ προσμαρτυρήσας αὐτῷ τοῦτο εἶπε πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Τοῦτο μόνον ἐπιτρέπεται νὰ ἐξείπωμεν, ὅτι ἡ εἰς τὸ ἱερὸν φῶς τῆς Ἐλευσίνοσ ἀγούσα διὰ τοῦ Ἄιδου φέρει, διὰ τῶν φοβήτρων τοῦ Ἐρέβουσ. Ἀλλ' ἡ ἐν Ἄιδου τύχη τῶν μὴ μεμνημένων καὶ τῶν ἰσχυρογνωμόνας ἀπαξιούντων νὰ μνηθῶσι καταφανῶς καταδείκνυται ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ τοῖς μεμνημένοις.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἰππόνικος καὶ προέτρειψε τὴν Ἀσπασίαν σπουδαίως εἰς τοῦτο, νὰ μνηθῇ τὰ μυστήρια, ὑπομιμνήσκων αὐτὴν, ὅτι κατὰ τὴν γενικὴν τῶν Ἑλλήνων πεποίθησιν οἱ μὲν μεμνημένοι τὰ ἐν Ἐλευσίनि μυστήρια τῆς Δήμητροσ



μετὰ τὸν θάνατον εἰς τοὺς τῶν μακάρων λειμῶνας πορεύονται, τοῖς δὲ μὴ μεμνημένοις εἶναι πεπρωμένον χρόνον τινὰ νὰ κατατρήχωνται ἐν φρικαλέῳ σκότει καὶ ἐρημίᾳ.

«Ἦκουσα πολλῶν ἰσχυρίζομένων τοῦτο,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «καὶ πάντοτε οὕτω δυσαρέστως ἡ γνώμη αὐτῆ ἔβαλε τὴν ἀκοήν μου, ὡς οἱ δυσάρμοστοι τόνοι, οὓς ἐπίτηδές τις ἐκφέρει ἀπηχῆ τινὰ κηθάραν κρούων, ἢ ὕαλον δι' ὄξεος σιδήρου ἀρύττων. Εἶναι δὲ θαυμαστόν, ὅτι τοιούτοις μύθοις συνεθίζονται καὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ὄντα καὶ γνωρίζω καλῶς, ὅτι ὑπάρχουσι τινες, οἵτινες αἰσθανόμενοι, ὅτι τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἐγγύς εἶναι, μωδῶνται ταχέως τὰ μυστήρια, καὶ ἄλλοι, οἵτινες σπουδῆ τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἐν τῇ τρυφερᾷ παιδικῇ ἡλικίᾳ μεταδίδουσι τῆς σωτηρίας ταύτης.»

«Καὶ ἐγὼ αὐτός,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὡς καὶ πάντες σχεδὸν οἱ Ἀθηναῖοι, εἶμαι ἐκ τῶν μεμνημένων καὶ ἄσμενος θὰ ἐκοινώνουν σοὶ καὶ τῶν μυστηρίων τούτων, ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων.»

«Καλῶς ἐννοῶ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι τοῖς μὲν ἀμαθέσιν ἡ δεισιδαιμονία, τοῖς δ' ἔμπροσιν ἡ περιεργία ἀφορμὴ τῆς μνήσεως γίνεται. Ὡς γυνὴ δ' ἐγὼ διπλασίως δικαιῶμαι τὴν περιεργίαν ταύτην νὰ ἔχω. Τί δ' ὀφείλω νὰ πράξω, Ἰπτόνικε, ἵνα μεταλάβω τῶν μυστηρίων ἐκείνων;»

«Ἀπλοῦν εἶναι τὸ πρᾶγμα,» εἶπεν ὁ Ἰπτόνικος. «Τῷ προσεχεῖ ἔτει θ' ἀγγελίης ἐν τοῖς μικροῖς Ἑλευσινίοις, ὅτι θέλεις νὰ μνηθῆς, καὶ, εἰσηγούμενου τινὸς τῶν ἐποπτῶν, θὰ μνηθῆς τὰ μικρά. Ἐξ δὲ μηνῶν διαλιπούσα θὰ ἔλθῃς ἀκολουθοῦσα τῇ πομπῇ ἐξ Ἀθηνῶν ἐνταῦθα εἰς Ἑλευσίνα, ἐνθα θὰ εἰσαγάγῃ σε καὶ θὰ μνήσῃ τὰ μεγάλα καὶ οὕτω θὰ ἐποπτεύσῃς τὰ κυρίως μυστήρια.»

«Πᾶς!» ἀνεφάνησεν ἡ Ἀσπασία, «τοσοῦτον χρόνον πρέπει νὰ καταστειλῶ τὴν περιεργίαν; Πρέπει ν' ἀναμείνω τὰ



μικρά καὶ μετὰ ταῦτα ἐξ ἑτι μηνῶν νὰ ἴδω παρερχομένους, πρὶν ν' ἀποκαλυφθῶσί μοι τὰ μυστήρια; Δὲν εἶσαι δαδούχος, Ἰπτόνικε; Ὡς τοιοῦτος δὲ δὲν δύνασαι νὰ διαπράξης, ὥστε πρὸς χάριν σου νὰ μνηθῶ ἐνταῦθα τὰ τε μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα;»

«Ἀδύνατον!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἰπτόνικος.

«Καὶ τίς κωλύει σε;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὁ χρόνος, ἐν ᾧ πρέπει νὰ γίνηται ἡ μύησις καὶ ἡ ἐποπτεία, εἶναι ὠρισμένος ὑπὸ ἱεροῦ ἔθους,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἰπτόνικος.

«Ἀλλὰ σὺ δύνασαι νὰ με ἀπαλλάξης τοῦ ἱεροῦ τούτου ἔθους, ἂν μόνον θέλῃς!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὁ ἱεροφάντης εἶναι αὐστηρὸς τις καὶ σπουδαῖος καὶ τοιοῦτος, οἷος ὁ Διοπιέθης ἐν Ἀθήναις,» εἶπεν ὁ Ἰπτόνικος. «Θέλεις νὰ ἐπισπάσωμα τὴν ὀργὴν τοῦ ἀρχιερέως τούτου;»

Καὶ ἐπέμεινε μὲν ἡ Ἀσπασία τῇ ἀξιώσει, ἀλλ' ὁ δαδούχος ἐπανελάμβανεν, ὅτι ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα ἦτο. Διότι ἀηδῶς διέκειτο πρὸς τὰς ἀπειλητικὰς περιπλοκάς καὶ οὐδόλως ἐπεθύμει νὰ ἐξερεθίσῃ σύμπαν τὸ σύνταγμα τῶν Ἐλευσινίων ἱερέων. Πρὸς τούτοις δ' ἦτο εἰρηνικὸς καὶ ῥάθυμος.

Τῇ δ' ὑστεραία ἤλθεν ἡ πομπὴ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα. Ἐν μέσῳ δ' ἐκείνων, οἵτινες ὡς θεαταὶ ἐθεῶντο τὴν πολυἀριθμὸν διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἐρχομένην πομπήν, ἦσαν καὶ ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία καὶ ὁ Ἰπτόνικος. Ἐν ᾧ δ' ἡ Ἀσπασία ἐπὶ τὰ κομιζόμενα ἱερὰ καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν τῶν μυστῶν, τῶν ἐστεφανωμένων στεφάνοις μυρρίνοις καὶ σελινίνοις καὶ φερόντων στάχυς καὶ γεωργικὰ σκεύη ἐν χερσίν εἰς τιμὴν τῆς καρποφόρου Δήμητρος, τὴν ὄψιν μετήγευ, ἀπήντησαν αὐτῇ αἴφνης ἐκ τοῦ μέσου τῶν παντοίων προσώπων οἱ ἀμυδροὶ ὀφθαλμοὶ καὶ αἱ χαλαραὶ παρεῖαι τῆς Τελεσίπτης φανεροὶ

γενόμενοι ἐν τῷ φωτὶ τῶν καιομένων δάδων· διότι ὄψε τῆς ἐσπέρας ἢ πομπὴ ἀφίκετο.

Ἐπορεύετο δ' ὁ σύμβιος τῆς Τελεσίπτης, ὁ δυνάμει τοῦ Περικλέους ἐκ νέου ἐκλεγείς ἄρχων βασιλεύς, ὁ ἐπιμελητῆς τῶν μυστηρίων, ἐν μέσῳ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τέλει καὶ παρ' αὐτὸν ὡς βασιλεία, ὡς μέτοχος τοῦ ἱερατικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν ἱερῶν ἔργων, ὑπερήφανος καὶ ἠνωρθωμένην ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ἢ Τελεσίπτη.

Σεμνὴ δ' ἐφαίνετο ἢ γαμετὴ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ἐν τῇ εὐπρεπεὶ αὐτῆς εὐσαρκία. Ὡς δὲ γαυριῶσα καὶ τὴν ὄψιν αὐτῆς ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μετάγουσα τὸν πρότερον σύμβιον καὶ τὴν Μιλησίαν παρ' αὐτῷ εἶδεν, εὐθύς ἠνώρθωσεν ἔτι μᾶλλον τὴν κεφαλὴν καὶ περιφρονητικὸν τι μειδίωμα ἐφαίνετο ἐπικοινωνώμενον ἐπὶ τοῦ παχέος αὐτῆς κάτω χείλους. Τοσοῦτον δὲ σεμνὸν ἐφαίνετο καθ' ὅλου τὸ ἦθος αὐτῆς, ὡς εἰ ἴστατο καὶ αὐθις ἐν τοῖς Ληναίοις, ὡς ἢ μυστικὴ γυνὴ τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διονύσου ἠγουμένη τῶν ὑπηρετικῶν αὐτῆς ἱερείων, τελοῦσα τὰς μυστηριώδεις ἀγιστείας, ἃς οὐδεὶς ἀνδρικός ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ ἐπετρέπετο, καὶ περὶ ὧν, ὅτι θὰ σιγήσωσι, πανηγυρικῶς τὰς κοινωνοὺς ἐξώρκιζεν.

Ἐν τῷ ἅμα δ', ὡς ἢ Ἀσπασία εἶδε τὴν γυναῖκα ταύτην τοσοῦτον γαυριῶσαν ἐπὶ τῇ συνειδήσει τοῦ ἱερατικοῦ αὐτῆς ἀξιώματος καὶ βέλος περιφρονήσεως ἐκ τῶν φθονερῶν αὐτῆς ὀφθαλμῶν ἐκτοξεύουσαν, ἐξηγέρθη τὸ παλαιὸν μῖσος καὶ ἡ ὀξεῖα φιλοσκάμμων ὀρμὴ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἰωνιάδος.

«Ἴδε,» εἶπε μειδιῶσα πρὸς τὸν Περικλέα, «ἴδε, ὅπως βρενθύεται ἢ πολύσαρκος καὶ λιπαρὰ σεμνὴ δέσποινα Τελεσίπτη! Γενομένη πρότερον σύμβιος δύο θνητῶν, εἶναι νῦν ἢ μυστικὴ γυνὴ τοῦ θεοῦ Διονύσου! Ἀλλὰ θαυμαστὸν θὰ μοι ἐφαίνετο, ἂν μὴ ταχέως καὶ ὁ νεαρὸς θεὸς ἀποβάλλων αὐτὴν

ἐτέρῳ τινὶ ἐξεχώρει καὶ δὴ τῷ γάστρῳ ἐκείνῳ Σειληνῶ, τῷ ἀκολούθῳ αὐτοῦ. Διότι φαίνεται ὡς πλασθεῖσα χάριν αὐτοῦ.»

Τῶν ὀξέων δὲ τούτων σκαπτικῶν λόγων τινὲς ἔβαλον τὰ ὄντα τῆς Τελεσίπης. Ἄλλ' ἐναργέστερον ἤκουσαν τῶν λόγων τούτων ἢ Ἑλληνική καὶ ὁ μάντις Λάμπων, οἵτινες ὀπισθεν τῆς Τελεσίπης βαδίζοντες καὶ κατασκόπια, ὡς ἐκείνη, κύκλῳ βλέμματα στρέφοντες, ἐν ᾧ παρήρχοντο, εἶδον τὸν Περικλέα καὶ τὴν Μιλησίαν. Βλέμματα δ' ἀγανακτήσεως μόλις κατεχομένης ἐξετοξεύθησαν ἐν τῷ ἄμα κατὰ τῆς τολμηρᾶς Μιλησίας καὶ ὁ σιγηλῶς δοθεὶς ὄρκος, τὴν πρὸ πολλοῦ συνυφανθεῖσαν τιμωρίαν νὰ ἐπισπεύσωσιν, ὑπεξέκαεν ἐν τῷ αὐτῷ τρεῖς ἐξηγρωμένας ψυχάς.

Μανικῶς δ' ἀρχοῦντο τὴν νύκτα ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ κόλπου τῆς Ἐλευσίνοσ ὀί μύσται, ἡγουμένου τοῦ θεοῦ Ἰάκχου φέροντος δᾶδα. Ἐφέγγετο δ' ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ νυκτερινοῦ φωσφόρου ἀστέρος ὁ ἀνθεμόεις λειμῶν καὶ τὸν θεὸν περιέβαλλεν ὁ χορὸς ἐγκατακρούων διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἀνήθρον δάπεδον καὶ τινάσσων τὴν εὐδόστρυχον κεφαλὴν καὶ τὸν βρύοντα μύρτων πολύκαρπον μύρρινον στέφανόν. Παντοίους δ' ἐλιγμοὺς ἐποίουν ὀρχοῦμενοι καὶ σεῖοντες τὰς δᾶδας καὶ μύστης μύστη τὴν δᾶδα παρέδιδεν ἀμοιβαίως. Ἦτο δὲ τὸ μυστικὸν τοῦτο πῦρ ἱερὸν καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ ἐκθρόσκοντες σπινθήρες ἐθεωροῦντο ὡς καθαρτικοὶ τῶν ψυχῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐδέχοντο αὐτοὺς καταλίποντας.

Ὡς δ' ἡ ἐσπέρα ἦλθεν, ἐν ἣ τὰ προτέλεια πέρας ἐλάμβανον καὶ μεθ' ἣν τὰ κυρίως μυστήρια ἐν τῷ τελεστηρίῳ ἐγίνοντο, προπαρασκευάζοντο ἤδη οἱ μύσται πρὸς ταῦτα τελοῦντες καθαρμοὺς καὶ σπονδὰς καὶ θυσίας καὶ ἄλλα ἱερὰ νόμιμα.

Ἐν τούτῳ· πολλάκις μὲν ἐκ νέου ἐξεδήλου τῷ Ἰπτονίκῳ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἢ Ἀσπασία καὶ παρῶρμα αὐτὸν νὰ εἰσα-

γάγη αὐτήν εἰς τὰ μυστήρια. Ἄλλ' ὁ Ἴππονίκος ἀνεμίμησκεν αὐτήν, ὅτι τῆς ἑορτῆς τῶν Ἐλευσινίων ἐπιμελητῆς ὁ ἄρχων βασιλεὺς ἦτο, ὁ σύμβιος τῆς Τελεσίπης, καὶ ὅτι, ὡς ὁ ἄρχων βασιλεὺς τῶν Ἐλευσινίων ἱερέων προῖστατο, οὕτως ἡ σύμβιος αὐτοῦ ἐν τῇ ἑορτῇ ἐπεστάτει τῶν ἱερείων ὡς βασίλεια.

Ἄλλὰ ταῦτα πάντα ἐφαίνοντο ἔτι μᾶλλον κεντοῦντα τὴν ἰδιοτροπίαν τῆς Ἀσπασίας. Καὶ ὅμως δὲν θὰ κατώρθου βεβαίως νὰ καταβάλη τὴν ἀντίστασιν τοῦ Ἴππονίκου, ἂν μὴ συνέβαινε καὶ αὐτῷ, ὅτι εἶχε παθῶν ὁ Ἀλκαμένης ἐν Ὀλυμπία. Διότι οὐχὶ μάτην ἔτρεφεν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὸν δαλὸν ἐκείνον, ὅστις καὶ πρότερόν ποτε εἶχεν ἐπικαύσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Καὶ ἐν ἄλλῃ μὲν ὥρᾳ ἡ Ἀσπασία ἀναμνησκομένη τοῦ παθήματος ἐκείνου τοῦ Ἀλκαμένους θὰ ἐφυλάττετο, ὅπως μὴ ἀναβρίψῃ ἐκ νέου τὴν φλόγα ἐκείνην, καὶ θὰ ἐφοβεῖτο, μὴ προκαλέσῃ κίνδυνον, ὅστις ὀλέθριος αὐτῇ ἐξ αἰτίας τοῦ Περικλέους ἐφαίνετο ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι τοῦτο μόνον ἐσκοπεῖτο, ὅπως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξερευνήσῃ ἐκείνο, ὅπερ ἔμελλε νὰ καταπολεμήσῃ, ἵνα ὡς σκοπιμώτατα αὐτὸ καὶ ἐπιτυχέστατα ἐκπολεμήσῃ. Δι' ὃ ἀσμένως ἔβλεπεν ἀναφλεγομένην τὴν φλόγα τῆς ψυχῆς τοῦ Ἴππονίκου, ὃν ἄλλως περιεφρόνει· διότι ἡ φλόξ δὴ αὐτῇ ὑπισχνεῖτο αὐτῇ, ὅτι ἀληθῶς θὰ πληρώσῃ οὗτος τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς.

Καὶ ὄντως οὕτως ἐγένετο. Ὁ δαδούχος δὴλα δὴ ἐπέισθη νὰ μῆσῃ αὐτὴν τότε εὐθὺς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα μυστήρια, ἅτινα ἡ Ἀσπασία πρὸ ἑξ μηνῶν ἐν Ἀθήναις ἔπρεπε νὰ μνηθῇ. Κατώρθωσε δὲ πρὸς τοῦτο νὰ παραγάγῃ τὸν δὴ λεγόμενον μυσταγωγόν, οὗ κυρίως ἔργον τοῦτο ἦτο, νὰ εἰσάγῃ ταῦς νεήλυδας εἰς τὰ μυστήρια καὶ νὰ μῆσῃ αὐτοὺς αὐτὰ ἐν τοῖς μικροῖς ἐν Ἀθήναις Ἐλευσινίοις.



Καὶ ὁ μὲν δαδούχος τελέσας καθαρτικὰς τινὰς ἀγιστείας ἐκέλευσε τὴν Ἀσπασίαν νὰ ἐπιβῆ τοῦ δέρματος ἀμνοῦ, ὃν τῷ Διῖ ἔθυσεν, ὁ δὲ μυσταγωγὸς ἐμύησε μὲν αὐτὴν νόμιμα τινὰ καὶ ἀπόρρητα, ἃν εἶχεν ἀνάγκην, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι τῶν μεμνημένων ἦτο, ἵνα μὴ ἀπαγορευθῆ αὐτῇ ἢ μετὰ τῶν μυστῶν εἰς τὸν ναὸν εἴσοδος, ἐξώρκισε δ' εἶτα αὐτὴν, ὅτι θὰ σιγήσῃ βεβαίως πάντοτε περὶ πάντων τῶν ἐν τῷ τελεστηρίῳ τῶν μεγάλων μυστηρίων τελουμένων.

Ὡς δ' αἱ ἡμέραι τῶν μυστηρίων ἤλθον, εἰσῆγοντο οἱ μύσται οὐχὶ σύμπαντες ἐν τῷ ἅμα, ἀλλὰ κατ' ὀλίγους.

Ἐκ τῶν πρώτων δ' εἰσαχθέντων ἦσαν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία.

Μειδίαμα ἐπαγωγὸν δ' ἐμειδία ἡ Ἀσπασία, ὅτε μετὰ τῶν ἄλλων μυστῶν ὀδηγουμένη ὑπὸ τοῦ μυσταγωγοῦ εἶδεν εἰσελθούσα εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ τὸν ἱεροφάντην καὶ πάντας τοὺς ἀρχιερέας καὶ βοηθοὺς, τοὺς μεγάλους τὸ σῶμα καὶ σεμνοὺς τὴν ὄψιν γέροντας ἐκείνους, περιβεβλημένους μὲν λαμπρὰ ἐμφαντικὰ ἐνδύματα, φέροντας δ' ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς μὲν, ἃν οἱ βόστρυχοι περὶ τοὺς ἄμους περικεχυμένοι ἦσαν, διαδήματα, ἐν χερσὶ δὲ μυστηριώδεις εἰκόνας, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν δαδούχον κρατοῦντα δᾶδα.

Ἐπαγωγότερον δ' ἐμειδία ἡ ὑπερκαλλῆς Μιλησία, ὅτε ὁ ἱεροκῆρυξ τέλος ἄρας τὴν φωνὴν εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν μυστῶν πρώτον μὲν ἐκέλευσε ν' ἀπέλθῃ πᾶς ὁ μὴ δεξάμενος τὰ μυστήρια, ὡς καὶ πᾶς ἐναγῆς καὶ πᾶς μὴ δεόντως προπαρεσκευσμένος, ἵνα ἴδῃ τὸ ἱερόν φῶς ἐν Ἐλευσίνι, εἶτα δ' ἐξώρκισε πανηγυρικῶς ἐκ νέου πάντας, ὅτι θὰ σιγήσωσι περὶ πάντων, ὅσα ἐμελλον νὰ ἴδωσι καὶ ν' ἀκούσωσι, καὶ τέλος ἐψηθύρισε πρὸς τὸ οὖς ἐνὸς ἐκάστου ἐρώτησίν τινα, πρὸς ἣν οἱ μεμνημένοι μόνον ἠδύναντο ν' ἀποκρίνονται καὶ ἦν σιγῇ εἰς τὸ οὖς τοῦ ἐρωτῶντος ἐψηθύριζον ἀποκρινόμενοι,



ἐν ᾧ ἀθέατος ὁ χορὸς ἔμελλε τὸν εἰς τιμὴν τῶν θεῶν τῆς Ἐλευσίνος σεμνὸν ὕμνον.

Διετέλει δὲ τὸ λεπτὸν μειδιάμα περιπετόμενον τὰ πνευματοκίνητα χεῖλη τῆς Ἀσπασίας καὶ ὅτε οἱ μύσται εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ τελεστηρίου εἰσήχθησαν, ἐν ᾧ ἱερά τινα πράγματα αὐτοῖς ὁ ἱεροφάντης τὸ μὲν πρῶτον ἔδειξεν, εἶτα δ' ᾠρεξεν εἰς ἀσπασμὸν καὶ διὰ μυστικῶν, σεμνῶν λόγων ἐξηγήσατο. Ἦσαν δὲ ταῦτα λειψανά τινα τῶν παλαιοτάτων χρόνων, μυστηριώδη σύμβολα τῆς εὐλογίας καὶ λατρείας τῶν ἐλευσινίων θεῶν.

Μετὰ τοῦ αὐτοῦ δ' αὖθις μειδιάματος ἔθεᾶτο ἡ Ἀσπασία τὰς μιμητικὰς παραστάσεις τῶν ἱερῶν μύθων, αἵτινες ὑπὸ τοὺς τόνους τῆς καθάρως καὶ τῶν αὐλῶν καὶ τῆς ψῆδης ἔμφυχοι καὶ δεινὰ ἐφαίνοντο ἐν τῷ μυστηριώδει ἐκείνῳ λυκόφωτι τοῦ ναοῦ.

Ἄλλ' ἤδη ἦγετο ὁ ὄμιλος τῶν μυστῶν διὰ κλίμακός τινος κάτω εἰς ὑπογείους τινὰς κρύπτας καὶ στοάς, ἐν αἷς ταχέως ὑπὸ τελείου σκότους πάντες κατελήφθησαν. Τότε δ' ἤρξαντο αἱ πλάναι καὶ μακρὸς, πολύμοχθος, ἀπέραντος περίπατος ἐν τῷ νυκτερινῷ σκότει. Ἐν τῇ σκοτεινῇ δ' ἐκείνῃ λαβυρινθῶδει πλάνῃ μόνῃ ἢ φωνῇ τοῦ ἱεροφάντου σπουδαίως καὶ σεμνοῖς τοῖς φθόγγοις ἐμφαντικὰ λόγια καὶ παραινέσεις ἀπαγγέλλοντος ἐχρησίμευεν ὡς ὁδηγός.

Αἴφνης δὲ δεινὸς βρόμος ἠκούσθη, ὡς εἰ ἐσειόντο τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, καὶ ὄρυγμοὶ καὶ κωκυτοὶ καὶ ῥόθος ὑδάτων καὶ πάταγος θροντῆς. Τῇ προτέρᾳ δ' ἡμεραία θεὰ ἠκολούθησε νῦν περιδεὴς ἐκπληξίς καὶ φρίκη καὶ τρόμος· ἰδρῶς δὲ περιέρρει τὰ μέτωπα τῶν μυστῶν.

Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἠὺξάνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν δειμάτων. Διότι ἐν τῷ φωτὶ τῶν δίκην ἀστραπῆς φεγγουσῶν φλογῶν, αἵτινες ἐκ τῆς γῆς διαδοχικῶς ἐξετοξεύοντο ἐρυθραὶ τὸ χρῶμα,

κυαναί, λευκαί, ἢ πελιτναί καὶ φρικώδεις, ἔβλεπέ τις φοβερά μορμολύκεια, βδελυρὰ τοῦ Ἄιδου τέρατα ἐλαφρῶς φεγγόμενα, οἷον Γοργόνας φοβεράς κεφαλὰς ἐχούσας, ἐχίδνας ὀφιόποδας προσερπούσας, τερατώδεις χμαιράς σῶμα λέοντος καὶ χμαιράς καὶ ὄφως συνενούσας, σεσηρυίας τὰς παρειάς καὶ τερατοπροσώπους Ἄρπυϊας, ὤχρολεύκους καὶ αἱματορόφους Ἐμπούσας, κυνοκεφάλους δεινὸν λασκούσας Σκύλλας καὶ τὴν φρικώδη μορφήν τῆς Ἐκάτης . . .

Ἀλλὰ δεινότερα ἐκ νέου ἐφαίνοντο φάσματα. Τέλος δ' ἐφάνη ἐν τῷ πελιτνῷ φωτὶ ὁ θάνατος, ὁ θεὸς τοῦ θανάτου, ἐπὶ ὀστέων νεκρῶν ὡς ἐπὶ θρόνου καθήμενος, νυκτηρεφές ἱμάτιον ἐνδεδυμένος, τὸ μέτωπον ἀσφοδέλω ἐστεφανωμένος, δᾶδα ἀνεστραμμένην κρατῶν καὶ παρ' αὐτῷ ζανθὸν ἵππον ἔχων, ἐφ' οὗ ὀχούμενος ἀπείρονα γαίαν περιπετόμενος κατανύει.

Κύκλω δ' αὐτοῦ ἔκειντο οἱ πιστοὶ θεράποντες, ὁ Εὐρύνομος, ὁ δαίμων τῆς σήψεως, εἰς τῶν ἐν Ἄιδου δαιμόνων ἔργον ἔχων νὰ περιεσθίη τὰς σάρκας μέχρι τῶν ὀστέων. Ἐκάθητο δ' οὗτος ἐπὶ νεκρῶν σαρκῶν, ὡς κόραξ, ἢ γύψ, καὶ κατέκοπτε πειναλέος διὰ τῶν ὀδόντων τὸ σαπρὸν κρέας.

Μετὰ τοῦτον δ' ἔβλεπέ τις περὶ τὸν θάνατον τὸν Δοιμὸν καὶ τὸν ὤχρον καὶ κατεσκληρότα Λιμὸν καὶ τὴν Ἐρινὺν τοῦ πολέμου τὴν πτολίπορθον Ἐνυῶ καὶ τὸν νοσηρὸν καρδιόδηκτον μανικὸν Ἔρωτα καὶ τὴν Ἄτην, τὴν λυσσαλέαν δαίμονα τῆς ἀφροσύνης καὶ ἐξαπάτης καὶ βλάβης.

Καὶ ἐμειδία μὲν ἔτι ἡ Ἀσπασία, ἀλλὰ τὸ μὲν μειδιάμα οὐχὶ χαρίεν, τὸ δὲ πρόσωπον ὤχρολεύκον ἦτο . . .

Ἐν ᾧ δ' ὁ μὲν δαδούχος, νεύσαντος τοῦ ἱεροφάντου, ἀνῆπτε τὴν δᾶδα ἐκ τινος τῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀναθρῶσκουσῶν πελιτνῶν φλογῶν, φρικωδέστεραι δὲ κατὰ μικρὸν

ἀντήχουν αἱ μελωδίαί τῶν αὐλῶν καὶ ἀοράτων χορῶν, εἰσηλ-  
θεν ἡ χορεία τῶν ἐποπτῶν εἰς σκυθρωπὴν πλήρη μυδαλέων  
ἀτμῶν ὑπόγειον κρύπτην. Βαρὺς δὲ ῥόθος, ὡς χειμάρρου,  
ἀντήχει ἐν αὐτῷ μακρόθεν καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὀξείαι ὑλακαί,  
ὡς ἐκ τοῦ λάρυγγος τρικεφάλου κυνός.

Διελθόντες δ' οἱ ἐπόπται τὴν μακράν, φρικαλέαν ταύτην  
κρύπτην, εἶδον αἴφνης ἐνώπιον αὐτῶν, ὡς ἐν ὄνειρῳ, εὐρύν  
τινα, αὐτοειδῆ, σκυθρωπὸν, ναρκωτικὰ ὑγρά ἀποσταλάζοντα  
τόπον ὑπὸ στυγνῶν κυμαινομένων ποταμίων περιζωννυό-  
μενον.

Ἐκεῖ ὁ μὲν ἱεροκῆρυξ, ὡς δι' ἐπαφῆς, ὑψώσας τὸ σκῆ-  
πτρον κατέστειλε τὴν ὑλακὴν τοῦ τρικεφάλου καταχθονίου  
κυνός, οἱ δ' ἐπόπται εἶδον ἐκφαινόμενον τὸ τῶν νεκρῶν  
ἄλσος τῆς Περσεφόνης, ἐν ᾧ ἐν τῷ πελιτνῷ φωτὶ λαμπροὶ  
λειμῶνες ἐξετείνοντο καὶ λευκόφαιοι ἀκίνητοι λεῦκαι ὑψοῦντο  
σκυθρωποὺς ἀνειμένους κλάδους ἔχουσαι.

Εἶδον δ' εἶτα τὸν ἀσφοδελὸν λειμῶνα θρύοντα τῶν  
λυπηρῶν τούτων ἀνθῶν τοῦ θανάτου, ἃν ἡ ἀχρὰ ἄνθη  
ἐσείετο ὡς ὄνειρώττουσα περὶ τοὺς μακροὺς μίσχους.

Ἐπερὰν δὲ τοῦ λειμῶνος τούτου ἤμωρον αἱ σκιαί,  
αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν, ἄνω καὶ κάτω, ὡς ἀμυδρὰ εἶδωλα,  
ἢ ὡς καπνός, ἄληπτα μὲν καὶ ἄφωνα, πληροῦντα δὲ τὸ εὐρύ-  
χωρον Ἔρεβος διὰ μικροῦ αὐτοειδοῦς βόμβου. Ἦσαν δ' αἱ  
ψυχαὶ σχεδὸν ἀναίσθητοι καὶ ὡς εἰς ἡμίπνον βεβυθισμένα,  
ἐξ οὗ ὑπὸ τοῦ ἀτμίζοντος ἔτι χλοεροῦ τῶν προσφερομένων  
θυράτων αἵματος μόνου ἠδύναντο νὰ ἐξεγερθῶσιν.

Καὶ νυκτερινὰ δὲ πτηνὰ ἐπέτοντο τρίζοντα ἐν τῷ ἀέρι  
καὶ ταῦτα οὐχ ἦττον σκιοειδῆ καὶ φασματώδη. Σκιοειδεῖς δὲ  
καὶ διαφανεῖς ὠλίσθαινον ἡμέρα καὶ οἱ ἰχθύες νωθροὶ καὶ  
ἄφωνοι ἐν τοῖς ὕδασι τῶν ὑποχθονίων ποταμῶν. Ἦσαν δ' οἱ  
περιζωννύοντες τὸ Ἔρεβος ποταμοὶ ὁ Ἀχέρων, ὁ ποταμὸς

τῶν αἰωνίων ἀλγηδόνων, ὁ δακρυπετῆς Κωκυτός, ὁ πύρινος Πυριφλεγέθων καὶ ὁ κυανόχροα ὕδατα ἔχων Στύγιος.

Ἐν τῷ λυκόφωτι δὲ τῶν αἰωρουμένων καὶ περιφερομένων σκιῶν τῶν νεκρῶν ἐβάδιζον οἱ ἐπόπται ὡς ἐν ὄνειρῳ περιπατοῦντες, ἡγουμένου τοῦ ἱεροκήρυκος, ἕως οὐ αἴφνης δεινῆ, ὡς θροντή, ψοφήσασα χαλκόδετος τις πύλη ἀνεφύγη ἐνάπιον αὐτῶν.

Τὸν χαλκόδετον δ' ὁδὸν διελθόντες εἰσήλθον εἰς τὸν Τάρταρον, τὸν τόπον τῆς διατριβῆς τῶν ψυχῶν ἐκείνων, αἷς δὲν ἐπετρέπετο ἄλυποι καὶ ἀνάδουνοι ὑπὲρ τοῦ ἀσφοδελοῦ λειμῶνος νὰ αἰωρῶνται ἡμίπνοι, ἀλλ' αἵτινες ὑπὸ τῶν τιμωρῶν Ἐρινύων εἰς τὴν μυχαιάτην καὶ ταλαιπωροτάτην ἄβυσσον τοῦ Ἄιδου κατακεκρημνισμένα ἦσαν.

Ὅποιον δ' ἦτο τὸ πεπρωμένον πάντων ἐκείνων, οὓς ἡ χορεία τῶν ἐποπτῶν ἐν τῷ πολυαδύνῳ ἐκείνῳ τόπῳ μετὰ φρίκης ἔβλεπον; Ὁ μὲν ἐκεῖ ἔκειτο ἀφθαρτος καὶ δεδεμένος ἀπὸ τοῦ αἰωνίως στρεφομένου τροχοῦ, ὁ δ' ἔβλεπε τὴν ἀπειλητικῶς σειομένην πέτραν ὑπερκρεμαμένην, ὁ δ' ὤρεγε τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς πάντοτε ὑπεκχωροῦντας καρποὺς αἰωνίως ἄσβεστον πείναν αἰσθανόμενος, ὁ δ' ὤθει ἄνω πρὸς τὸν λόφον τὸν αἰωνίως κατακυλινδούμενον πέτρον ματαίως πονῶν καὶ ἰδρῶν, ὁ δ' ἦντλει διὰ τοῦ τετρημένου πίθου τὸ πάλιν ἐκχεόμενον ὑγρὸν ἀπεγνακώτως κάμνων, ὁ δὲ παρείχε τὰ αἰωνίως ἀνανεούμενα σπλάγχνα τροφὴν τῷ γυπὶ καὶ τὸ σῶμα τῆ ὀφειάδει μάλιστα τῶν Ἐρινύων, ὁ δὲ παίγιον ἦτο ἐν ταῖς χερσὶ τῶν στυγερῶν ἐκείνων φασμάτων.

Ἀναρίθμητοι δ' ἦσαν αἱ εἰκόνες ἐκεῖναι τῶν ἐν Ἄιδου ταλαιπωριῶν καὶ δεινῶν καὶ διὰ αἱ εἰκόνες τῆς ματαίας, αἰωνίου, καματηρᾶς πάλης καὶ τῶν ὁρμῶν τῶν ἀνθρώπων. — —

Οὕτω διήλθον περιδεεῖς τὴν ψυχὴν οἱ μύσται διὰ τῶν



δειμάτων τοῦ Ἄιδου, τῶν ταλαιπωριῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ τρόμου τοῦ θανάτου.

Σερνή δ' ἀντήχει διὰ πάντων τούτων τῶν φαντασμάτων καὶ δειμάτων ἢ φωνὴ τοῦ ἱεροφάντου ἐξηγουμένη πάντα καὶ νοθετοῦσα.

Ἐν τούτῳ δὲ καταπληκτικώτερον κατὰ μικρὸν ἐγίγνετο τὸ σκότος καὶ ὀξύτεροι οἱ ὀλόφυρμοι καὶ ὁ ψόφος τῶν κολαζομένων. — Καὶ οἱ ὑποχθόνιοι δὲ ποταμοὶ ἤρξαντο ῥοθοῦντες καὶ σύμπαν τὸ βασίλειον τῆς νυκτὸς ἐφαίνετο στενάζον ἐπιθανάτους στεναγμοὺς κατασπαράσσοντας τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τῶν ὑπὲρ γῆς φύσις ἐφαίνετο συνοδουρομένη καὶ αἱ φωναὶ ἀπάντων τῶν πλασμάτων συνουόμεναι εἰς ἓν ἄπειρον, ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων καὶ μόχθων προκαλούμενον, Ὡμοὶ! . . .

Ἄλλ' αἴφνης θαυμαστὸν φῶς ἐξώρμησεν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ βαθυτάτου σκότους.

Φαιδραὶ δ' ἐν τῷ αὐτῷ χῶρῳ ἐπεφάνθησαν αὐτοῖς, λευκῶνες ὑπὸ χρυσῶν ἀνθῶν κατεστρωμένοι, καὶ χαρίεσσαι φωναὶ ἀντήχησαν καὶ εὐδαίμονες χοροὶ ἐχόρευον αἰωρούμενοι ὑπὲρ τῶν χαριέντων πεδίων.

Ἐνταῦθα προσένευον αὐτοῖς τὰ βασίλεια τῆς Περσεφόνης ἀπολάμποντα λαμπροῦ φωτός. Ἰστατο δ' ἐν τῷ τῶν βασιλείων ὁδῷ ἔχων τὴν λύραν ἐπ' ἀγκάλαις ὁ Ὀρφεύς, ὁ ἀρχαιότατος καὶ ἱερώτατος αἰοῖδος τῶν μυστηρίων, οὗ τὸ ἤχηεν στόμα μυστηριώδη τινὰ ἐξήγγελλεν.

Ὅπισθεν δ' αὐτοῦ προσένευε τοῖς μύσταις ἐκ τῆς καθαρτηρίου φλογὸς τοῦ πυρός, ἐν ᾧ αὐτὸ ἡ θεία τροφὸς ἔκρυπτεν εἰς ἐκπληξιν τῆς θνητῆς ἀφράδμονος μητρός, σφον καὶ μειδιῶν τὸ παιδίον Δημοφῶν.

Ἄλλ' ὑπεράνω τῆς χρυσεῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἠωρεῖτο λάμπων καὶ ὑπὸ λαμπροτάτων ἀκτίνων φεγγόμενον τὸ σύμβολον τῆς



πτερωτῆς Ψυχῆς οὐχὶ ὡς ἀμυδρὸν εἶδωλον ἐννεοττεῦον ἐν τῷ Ἄιδῃ, ἀλλ' ἄνω φερόμενον ὑπεράνω τοῦ ἀσφοδελοῦ λειμῶνος καὶ τοῦ Ταρτάρου καὶ τοῦ Ἑλυσίου πεδίου εἰς τὸν σύγγενῆ θεῖον αἰθέρα . . .

Διὰ τῆς πύλης δὲ ταύτης εἰσῆχθησαν οἱ ὑποχθόνιοι ὁδοί- πόροι, ἵνα ἤδη ἀληθεῖς θεαταὶ γένωνται. Διότι ἐνταῦθα ἀπεκαλύφθησαν αὐτοῖς τὰ λοιπὰ ἀπόρρητα τῶν μυστηρίων, ἐνταῦθα ἐξέλαμψεν αὐτοῖς τὸ τέλειον, ἱερὸν φῶς τῆς Ἐλευσίνος καταληπτὸν ἐκάστω κατὰ λόγον τῆς ὀπτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως. — —

Τῇ δ' ὑστεραία τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν βαδίζουσα παρὰ τὸν σύμβιον Περικλέα μετὰ πολλῶν μυστῶν εἰς τὰ ἔλευσίνια μυστήρια εἰσῆχθη, διέκειτο ἡ Ἄσπασια τεταραγμένη καὶ ιδιοτρόπως μεταβεβλημένη. Διότι ταραχὴ τις πυρετώδης σχεδὸν εἶχε καταλαβοῦσα αὐτήν. Δι' ὃ ἐν σφοδρῷ πρὸς τὸν Περικλέα διαλόγῳ, περὶ ὧσων μετ' αὐτοῦ εἶχεν ἰδοῦσα καὶ ἀκούσασα, ἐπειράτο νὰ ἐπανανέγκῃ τὴν διαταραχθεῖσαν ἀρμονίαν τῆς ψυχῆς. Διότι, ὡς πολλῶν νυκτεροβίων ὀρνίθων καὶ ἄλλων νυκτεροβίων ὄντων ὁ ὀφθαλμὸς τὸ μὲν σκότος στέργει, τὴν δὲ λαμπρὰν αὐγὴν τοῦ φωτός οὐδαμῶς ἀνέχεται, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ παιδία τοῦ φωτός, ἅτινα ἐν τῷ χρυσαυγῆ συγγενεῖ καὶ οἰκείῳ στοιχείῳ μόνῳ εὐπραγοῦσι, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῶν ἀδυνατεῖ ν' ἀντιβλέψῃ εἰς τὰς σκοτεινὰς ἀβύσσους τῆς νυκτός. Ἐκ τούτων ἦτο καὶ ἡ Ἄσπασια. Ἐκ τούτου δὲ παρέστη αὐτῇ ἡ πορεία ἐκείνη ὡς ἐπίσκεψις τοῦ σκότους, ὡς θεὰ τῆς μελαίνης νυκτός, καὶ τὸ λεγόμενον φῶς τῆς Ἐλευσίνος οὐχὶ ὡς φῶς ἐπεφάνη αὐτῇ, ἀλλ' ὡς ἀλλοῖόν τι σκότος. Διότι σκυθρωπὸν ἦτο καὶ εἰς σκυθρωποὺς λογισμοὺς τοὺς θεατὰς μετῆγεν. Αὐτῆς δὲ τῇ διανοίᾳ παρίστατο τὸ φῶς φαδρὸν καὶ τοῦτο μόνον ἐθεάρεϊ φῶς, ὅτι ἐφώτιζεν ἅμα τε καὶ ἐφαίδρυνε τὴν ψυχὴν. Τὸ δὲ πελιτνόν,

ψυχρὸν καὶ τὸ μὲν πρῶτον φασματωδῶς κνεφαῖον, εἶτα δ' ἐκτυφλοῦν τὴν ὄψιν ὀξὺ φῶς, ὅπερ ὁ ἔλευσίνιος ἱεροφάντης κατέχεεν, ἵνα φωτίσῃ τὰ κρυπτὰ τῆς ζωῆς, ἐφαίνετο αὐτῇ, ὡς χλευαστικὴ ἀντίθεσις τοῦ ἀληθινοῦ, ῥοδίνου φωτός. Δι' ὁ γοητείαν καὶ ἀγυρτικὴν παιδιὰν ἀπεκάλει τὰς φανταστικὰς καὶ μαγικὰς σχεδὸν παραστάσεις τῶν ἔλευσινίων ἱερέων.

Ἐκ τούτου, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, ἠσθάνετο νῦν ἑαυτὴν τεταραγμένην καὶ ὑπὸ δεινῶν φροντίδων κατεχομένην καὶ εἰς ἀντιλογίας παρορρωμένην.

Ἐν τούτῳ οὐδένα τῶν ξένων καὶ πολυαρίθμων ἐν Ἐλευσίνι Ἀθηναίων διέλαθε τοῦτο, ὅτι ἡ Ἀσπασία εἰσελθοῦσα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐμυήθη τὰ μυστήρια. Ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν μύησιν αὐτὴν ἔμαθον ταχέως ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τοῦ ὀξέος ὀφθαλμοῦ τοῦ φθόνου κατεσκόπουν τὰς πράξεις τῆς Μιλησίας. Διότι αἱ ἀσπονδότεραι τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς διέτριβον ἐν Ἐλευσίνι καὶ αὐταὶ ἐκ τούτου νέαν ἠσθοντο ἀγανάκτησιν καὶ ἐκ νέου εἰς τιμωρίαν παρωρμήθησαν. Ἦτο δὲ καὶ ὁ Λάμπων ἐκεῖ, ὁ πολυπράγμων Λάμπων, ὃς ἐμπείρως κατάρθωσεν ἀξιοπιστότερος καὶ προσφιλέστατος τῇ Τελεσοσίπῃ νὰ γένηται, ἐξ οὗ αὐτὴ γαμετὴ τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν ἱερῶν, τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ἐγένετο, καὶ ἐξαιρέτως ἐπιτήδειον ὄργανον ἐφαίνετο τῆς μνησικάκου γυναικὸς καὶ τῆς μηχανορράφου αὐτῆς φίλης. Εἶχε δὲ κατορθώσας ὁ Λάμπων νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν ἄκακον μυσταγωγὸν καὶ ν' ἀποσπάσῃ ἐξ αὐτοῦ τὸ μυστικὸν τοῦ τολμηροῦ καὶ τῶν ἱερῶν ἐθίμων καταφρονητικοῦ τρόπου, ᾧ τὴν μύησιν ἡ Ἀσπασία ὤφειλε, καὶ ὑπ' αὐτοῦ μετεδόθη ἡ ἀγγελία καὶ τοῖς ἄλλοις δυσμενῶς πρὸς αὐτὴν διακειμένοις.

Ἐκ τούτου ταχέως ἀνεκοινώθη ἡ ἀσεβὴς πράξις τῷ ἄρχοντι βασιλεῖ, ὡς τῷ ἐπιμελητῇ τῶν ἱερῶν νόμων, καὶ φοβερὰ καταγιγίς συνηγέρθη ἐπαπειλοῦσα ταῖς κεφαλαῖς τῆς Ἀσπασίας

καὶ τοῦ συμμάχου Ἰππονίκου, ὃς παρὰ τὰ νόμιμα συνέπραξεν αὐτῇ τὴν μύησιν.

Οὐδὲν τούτων δ' ἐγνώριζεν ἔτι ἡ Ἀσπασία, οὐδὲν περὶ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτῇ. Ἀλλά, πρὶν νὰ μάθῃ τι περὶ τῶν γιγνομένων, ἐπέκειτο αὐτῇ ἕτερόν τι, ἀλλοῖόν τι πάθημα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δαδούχου.

Ἡμέρα δὴλα δὴ τινα ἡρίστων ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία παρὰ τῷ φιλοξένῳ Ἰππονίκῳ. Καὶ τὰ μὲν ἱερὰ νόμιμα ἐπέταττον ἐν τῷ χρόνῳ τῶν μυστηρίων ἐγκράτειάν τινα φαγητοῦ καὶ ποτοῦ, ἀλλὰ τούτου δὴ ἔνεκα ἀσμένως ἡ Ἀσπασία παράρμα ἔτι μᾶλλον διὰ παιδρῶν παροινίων καὶ σκολίων τὸν περιφανῆ γάστρωνα εἰς λατρείαν τοῦ ἔνθου θεοῦ Ἰάκχου μᾶλλον, ἢ τῆς αὐστηρᾶς Περσεφόνης. Οὗτος δ' ἐπεσκόπει ἐπιμελῶς τὸ ποτήριον καὶ κατὰ μικρὸν πυραυγέστεροι ἐγίνοντο οἱ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἡ χαρίεσσα γυνὴ ἐπεξεληθοῦσα ἀπεφαίνετο κατὰ τῆς σκυθρωπῆς αὐστηρότητος τῶν μυστηρίων καὶ καθ' ὅλου κατὰ παντὸς σκυθρωποῦ ἔθους καὶ κατ' αὐτῆς τῆς σκυθρωπῆς ἐννοίας τοῦ καθήκοντος, πρὸς ὃ ἀντιπαρέτατε τὸ φαιδρὸν δίκαιον τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς.

Μετὰ μικρὸν δ' ὁ μὲν Περικλῆς ἐξῆλθεν εἰς ἐπίσκεψιν συνάρχοντός τινος ἐπιδημοῦντος ἐν Ἐλευσίνῃ, ἡ δ' Ἀσπασία ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἑαυτῆς δωμάτιον.

Ἄλλ' αἴφνης παρέστη ὁ πάροιχος Ἰππόνικος καὶ ἤρξατο μεμφόμενος αὐτήν.

«Γύναι,» εἶπε ψελλίζων, «τὸ ὄνομά σου εἶναι, Ἀχαριστία! Δὲν ἀπὴλλαξά σε ἐν Μεγάρῳ δεινῶν περιπλοκῶν; Τίνα χάριν ἀντὶ τούτου ἀπέλαβον; Καὶ νῦν δὲν ἐνέβαλον ἑμαυτὸν εἰς μέγιστον κίνδυνον παρειαγαγών σε παρὰ τὰ ἱερὰ νόμιμα εἰς τὰ μεγάλα μυστήρια; Καὶ ἀντὶ τούτου οὐδεμίαν χάριν θ' ἀπολάβω, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην; Ἄλλ', ἂν τοσοῦτον ἔλευθέρα τὸ φρόνημα εἶσαι, διὰ τί τοσοῦτον θαυκῆ

ἐπιδείκνυσαι πρὸς ἐμέ; Κατέχει σε φόβος τοῦ ἀνδρός; Ἄλλ' οὐ-  
τος ἀπὼν τυγχάνει. Κωλύει σε ἡ σκυθρωπὴ ἔννοια τοῦ  
καθήκοντος; Ἀλλὰ ταύτην πρὸ μικροῦ καταγέλαστον ἀπέ-  
δειξας. Ἴσως οὐχὶ ἰκανῶς νέος καὶ εὐμορφος εἶμαι; Ἄλλ' ἰδοῦ,  
λάβε τὸν δακτύλιον τοῦτον τὸν τὰς πολυτίμους λίθους φέ-  
ροντα! Δύο ταλάντων τιμὴν ἔχει! — Πιστεύεις, ὅτι πάντοτε  
θὰ ἐρᾷ σοῦ ὁ Περικλῆς; Δὲν πιστεύεις, ὅτι δύναται ν' ἀπο-  
βάλλῃ καὶ σέ ποτε, ὡς τὴν Τελεσσίπην; Τὰ πάντα μεταβάλ-  
λονται καὶ περιστρέφονται ἐν τῇ γῇ! Μὴ πιστεὺε μηδενί!  
Ἄγε δὴ λάβε τὸν δακτύλιον, καλὸν γύναιον! Λάβε τὸν  
δακτύλιον τὸν τὰς πολυτίμους λίθους φέροντα καὶ δύο τα-  
λάντων τιμώμενον! Τίς οἶδεν, ἐφ' ὅποσον χρόνον ἔτι θὰ  
εἶσαι χαρίεσσα! Νῦν ἀληθῶς εἶσαι χαριεστάτη, ἀλλὰ ταχέως  
θὰ ἔλθῃ ὁ χρόνος, καθ' ὃν γραῖα καὶ δύσμορφος θὰ εἶσαι!  
— Λάβε τὸν δακτύλιον, καλὴ γύναι, καὶ δὸς ἐν φίλημα  
ἀντ' αὐτοῦ!»

Ἐπὶ στιγμὴν δέ τινα χρόνον ὑπεχώρησεν ὁ οἰνόφυλξ  
βληθεὶς ὑπὸ τῶν ὀργῆν διάπυρον ἐκτοξευόντων ὀφθαλμῶν τῆς  
Ἀσπασίας. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἐξαγριαθεὶς αὐθις ἐψέλλισεν·

«Ἀλλὰ, τίς εἶσαι σύ; Τίς ἀληθῶς εἶσαι; Ἐταιρίδιον ἐκ  
Μιλήτου, μὰ τὴν Δήμητρα! Ἐταιρίς ἐκ Μιλήτου! Ἀπὸ τίνος  
δὲ χρόνου ἤρξατο ἡ ἑταιρίς γινομένη Σπαρτιατὶς, σώφρων  
δέσποινα; — ὦ σὺ βαυκὴ, ἡ παραστᾶσά ποτε τῷ νέῳ Ἀλκα-  
μένει ἄνευ ἀκκισμῶν ὡς παράδειγμα!»

Δεινὸν σπασμὸν δ' ἤσθετο καὶ ἀχρίασεν ὑπὸ τῆς ἀγα-  
νακτῆσεως ἡ Ἀσπασία, ὡς τοὺς λόγους τοῦ παροίνου, βδελυ-  
ροῦ ὕβριστοῦ ἤκουσεν. Ἀπέκρουσε δ' αὐθις τὸν παράφορον,  
ἀνέλαβε ταχέως τὸ ἱμάτιον καὶ ἄρμησεν ἔξω εἰς ἀναζήτησιν  
τοῦ συμβίου Περικλέους.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ὁ εὐπειθὴς φίλος τοῦ Διοπείθους,  
ὁ μάντις Λάμπων εἰσήλθεν εἰς τοῦ Ἴππονίκου.



Ἦρχετο δ' ἐκ τοῦ Διοπείθους, ὃς ἀπὸ τῆς προτεραιίας ἐπεδίημι ἐν Ἐλευσίῃ.

Ὡς δὴλα δὴ τὸ πρῶτον ἔμαθον τὴν παράνομον μῆσιν τῆς Ἀσπασίας οἱ ὑπ' ἀγρίου μίσους κατ' αὐτῆς καὶ τοῦ Περικλέους κατεχόμενοι, εὐθὺς διέγνωσαν νὰ εἰσαγάγωσιν ὡς ἀσεβεῖς εἰς τὸ δικαστήριον τῆς ἱερᾶς γερουσίας καὶ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὸν δαδούχον. Ἐχαρον δ' οἱ πολλοί, ὅτι ἠδύναντο οὕτως οὐ μόνον τὴν μισητὴν γυναῖκα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἐπίφθονον Ἰππόνικον νὰ διαφθείρωσιν.

Ἄλλ' ἄλλα ἐφρόνει ὁ Διοπείθης, ὁ κύριος ἀρχηγὸς τῆς ἐχθρικῆς ταύτης μερίδος. Διότι οὗτος ἐσοφίσατό τι, ὅπερ μεγάλην τιμὴν τῇ πάνουργίᾳ αὐτοῦ περιποίει. Καὶ ἄσμενος μὲν καὶ οὗτος θὰ ἐπέτρεπε τὴν κατὰ τοῦ Ἰππονίκου μῆνυσιν καὶ θ' ἀπεδέχετο τὴν καταγνωστικὴν κρίσιν, ἀλλὰ τὸ γε νῦν διαλογιζόμενος εὕρισκεν, ὅτι μὴ μηνυόμενος καὶ μὴ κολαζόμενος ὁ Ἰππόνικος ὠφελιμώτερος ἠδύνατο ν' ἀποδειχθῇ τῇ μερίδι, ἢ μηνυόμενος καὶ καταδικαζόμενος.

«Ἐὰν νῦν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ αὐτοῦ καταμηνύσωμεν,» εἶπε, «βεβαίως ὁ ἰσχυρὸς Περικλῆς πᾶσαν τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ μεταχειριζόμενος θὰ παραστῇ αὐτῷ καὶ τότε ἢ ὅλως θ' ἀπαλλαγῇ πάσης ζημίας, ἢ εἰς ἐλάσσονα, ἢ ὅσιν ἡμεῖς εὐχόμεθα, ζημίαν θὰ ὑποπέσῃ. Διότι ἴσως εἰς χρηματικὴν ζημίαν μετρίαν πρὸς τὸν πλουσιώτατον τῶν Ἀθηναίων θὰ περιπέσῃ καὶ τότε ἐκτίνας αὐτὴν θὰ διατελῇ πάντοτε ὁ αὐτὸς ἄν. Ἄλλ' ἄλλως θὰ ἔχωσι τὰ πράγματα, ἐὰν μὴ νῦν ἐν τῷ ἅμα λόγον περὶ τῆς πράξεως παρ' αὐτοῦ αἰτήσωμεν, ἀλλὰ τὴν μῆνυσιν τὸ γε νῦν ὡς ἀσφαλῆ ἀπειλὴν νὰ αἰωρῆται ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἀφῶμεν. Θὰ γνωρίσωμεν δ' αὐτῷ τὸ γε νῦν, ὅτι καλῶς τὰ γενόμενα γνωρίζομεν, καὶ ὅτι ἐν ἡμῖν εἶναι νὰ διαφθείρωμεν αὐτόν, ὅπουταν θελήσωμεν. Τοῦτο θὰ καταστήσῃ αὐτόν ἐν παντὶ πειθήνιον καὶ μόνος ὁ φόβος θὰ ἐπαρ-



κέση, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν ὄργανον τῶν ἐπιβολῶν ἡμῶν. Διότι τοιοῦτός τις εἶναι, οἷος τὴν ἡδονὴν καὶ ῥαθυμίαν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο στέργων πᾶσαν δαπάνην καὶ τὴν ὑψίστην θὰ ὑποστῇ, ἵν' ἀπαλλαγῇ πάσης ἀδημονίας καὶ περιπλοκῆς. Ἡ ἰσχὺς δ', ἣν ἐν Ἀθήναις ἔχει καὶ ἡ δύναμις τοῦ πλοῦτου εἶναι μεγάλη, ἀλλ' ὠφελιμώτερον θ' ἀποβῇ τὸ ρεῦμα τοῦτο εἰς τὸν ἡμέτερον τροχὸν προχεόμενον, ἢ εἰς τὸν τῶν ἐναντίων.» —

Ταῦτα εἶπεν ὁ πονηρός, μηχανορῳφός ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως πρὸς τοὺς ἐταίρους καὶ ἔπεμψε τὸν Λάμπωνα εἰς τοῦ Ἴππονίκου.

Κατέλαβε δ' ὁ μάντις τὸν δαδοῦχον ἐν παραδόξῳ τινὶ καταστάσει. Διότι καὶ μεμεθυμένον εὔρεν αὐτὸν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἐν διαπύρῳ ὀργῇ, εἰς ἣν εἶχε περιστῆσαν αὐτόν, ὅτι πρὸ μικροῦ ἐξ αἰτίας τῆς γαμετῆς τοῦ Περικλέους συνέβη.

Ἐν τούτοις ὁ Λάμπων ἤρξατο διαλεγόμενος σπουδαίως πρὸς αὐτὸν καὶ οὕτω διακείμενον καὶ ἐξεῖπεν αὐτῷ, ὅτι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ἐγένετο, ὅτι εἰσήγαγε τὴν γαμετὴν τοῦ Περικλέους διὰ τρόπου προσκρούοντος τοῖς ἱεροῖς νομίμοις εἰς τὰ μυστήρια.

Ἐκ τούτων τῶν λόγων τοσοῦτον διαταράχῃ ὁ πάροινος Ἴππόνικος, ὥστε σχεδὸν νηφάλιος ἐγένετο. Ἄλλ' ὀρμητικωτέρα ἐκ τούτου ἐξερράγη ἡ ὀργὴ αὐτοῦ κατὰ τῆς Μιλησίας καὶ ἤρξατο ὀδυρόμενος καὶ καταρώμενος αὐτῇ ὡς ἀπατηλῇ καὶ λυμεῶνι.

«Δράξασθε αὐτῆς!» ἀνεφώνησε, «τροχίσσατε, ἀνασκολοπίσατε, διαπεύρατε αὐτήν, μεταχειρίσθητε αὐτήν, ὡς θέλετε, διότι παντὸς ἀξία εἶναι!» —

Ἄσμενος δ' ἔβλεπεν ὁ Λάμπων τὴν ἔκρηξιν ταύτην τῆς κατὰ τῆς Ἀσπασίας ὀργῆς, ἄσμενος ἤκουε τοὺς λόγους τοῦ

παρωργισμένου Ἴππονίκου καὶ πονήρως εἰς τὸ ἔσχατον ἐπιτείνας τὸν χόλον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸν φόβον τῆς ὀλεθρίας μὴνύσεως ἤρξατο εἶτα ὑποδεκνύων, ὅτι οἱ προτιθέμενοι νὰ καταμηνύσωσιν αὐτοῦ πρόθυμοι εἶναι νὰ ἔλθωσιν εἰς λόγους συμβιβαστικούς πρὸς αὐτόν. Ἠρώτησε δ' ἔπειτα αὐτόν, ἂν ἐδέχετο τὴν πρόσκλησιν, ἣν πρὸς αὐτόν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι πέμπουσιν εἰς μυστικὴν ἔντευξιν αὐτόν καλοῦντες. Ὁ δ' Ἴππόνικος ἀνέπνευσεν ἐλεύθερος καὶ ὑπσχνεῖτο ἐκ τῶν προτέρων, πάντα ὅτι θὰ συγχωρήσῃ, ὅσα ἂν ἀπαιτήσωσιν. Ἐκ τούτου ὤρισαν αὐτὸς τε καὶ ὁ Λάμπων τὴν ὥραν καὶ τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως.

Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦτα ὁ Λάμπων καὶ ὁ Ἴππόνικος πρὸς ἀλλήλους διελέγοντο, διέτρεχεν ἡ Ἀσπασία τὰς ἀγυῖας τῆς Ἐλευσίνος. Ἀλλὰ ταχέως τὸ πλῆθος ἐξηνάγκασεν αὐτὴν νὰ ἐπίσχη τὸ ταχὺ βῆμα. Ὡς εἰκὸς δέ, πολλοὶ εἶδόν τε καὶ ἀνεγνώρισαν αὐτὴν. Ἐκ τούτου ἤσθετο, ὅτι πάντες ἐθεώρουν αὐτὴν μετὰ προσοχῆς καὶ τοῦτο ἀναγκαίως εἰς ταραχὴν καὶ ἀδημονίαν αὐτὴν περίεστησεν.

Εἶχον δ' ἐξερθείσαντες καὶ δυσμενῶς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν διαθέντες τὸ ἐν Ἐλευσίνι συρρέυσαν πλῆθος διὰ παντοίων τρόπων οἱ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες οἱ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὴν διακείμενοι. Πρὸς τοῦτο δὲ συνετέλεσαν τὰ τῆς παρανόμου μύθεως, ἅτινα ἀπὸ στόματος εἰς στόμα τοῖς πᾶσι μετὰ μικρὸν μετεδόθησαν. Ἦσαν δὲ καὶ τινες, οἵτινες θρασυνόμενοι ἔλεγον φανερῶς, ὅτι ἡ Ἀσπασία ἐταίρα τις ἦτο πρότερον καὶ ἐν Μιλήτῳ καὶ ἐν Μεγάροις, ὅθεν δὴ κακῶς ἔχουσα καὶ ἐξυβρισθεῖσα ἐξεδιόχθη, καὶ ὅτι τούτου δι' ἕνεκα ὕβρις ἦτο εἰς τοὺς θεοὺς ἡ μύθισις αὐτῆς. Ὡς δὲ συνήθως ἐν τοῖς τοιοῦτοις συμβαίνει, ὑπερβολικοὶ λόγοι καὶ μῦθοι μαρώτατοι διαδιδόμενοι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διήγειραν περιφρόνησιν καὶ δι' αἰγανάκτησιν.

Οὕτω διέκειτο καὶ τοιαῦτα ἐφρόνει τὸ πλῆθος, εἰς ὃ σπεύδουσα ἢ γαμετὴ τοῦ Περικλέους περιδεῶς ὠστίζετο.

Ἦσαν δὲ καὶ τινες ἰαμοί, οἵτινες περιεργοὶ ἠκολούθουν αὐτῇ καὶ δὴ ὀπισθεν πορευόμενοι ὑβριστικούς λόγους ἐξετόξενον, οἵτινες ἀναγκάως ἐμελλον νὰ πληῖξωσι τὴν ἀκοὴν καὶ ἀνίας αὐτῇ πρόξενον νὰ γένωνται.

«Τί καινὸν λέγεται ἐν Ἀθήναις;»

«Οὐδὲν ἕτερον, ἢ ὅτι γυνὴ τις ἐκεῖ δόρου καὶ ἀσπίδα φέρει καὶ ὅτι οἱ ἄνδρες γυναικῶδεις ἐγένοντο . . .»

«Ἀληθῶς γυνὴ τις τὸ κράτος ἐν Ἀθήναις ἔχει . . .»

«Λέγεις περὶ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς;»

«Ὅχι, ἀλλὰ περὶ Μιλησίας τινὸς ἐταίρας. Λέγεται πρὸς τούτοις, ὅτι ταχέως ὁ Περικλῆς θὰ στήσῃ αὐτὴν χρυσὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.»

«Ὁ δυστυχὴς Περικλῆς! Οὐδέποτε ἠδυνήθη ν' ἀντιστῆ πρὸς τὰς γυναῖκας. Καὶ τῆς Ἑλπνίκης δ' ἐραστὴς ἐγένετο καὶ πάντες καλῶς γνωρίζουσιν, ὅτι γραῖα ἤδη διὰ τῶν γεγηρακιῶν αὐτῆς χαρίτων προσεῖλκυσε αὐτὸν ἐκείνη . . .»

«Δὲν εἶναι ἡ Μιλησία αὐτὴ αὐτὴ ἐκείνη, μεθ' ἧς περιήρητο ποτε τὴν ἐλάσσονα Ἀσίαν;»

«Καὶ μάλα! Καὶ δὴ λέγεται, ὅτι ἐπορεύθη μετ' αὐτῆς εἰς προσκύνησιν τοῦ χιτῶνος τῆς ἠρωκρατείας Ὀμφάλης, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ ἐν Ἐφέσῳ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος κρέματα . . .»

«Ἀλλὰ, πῶς ἐνέπεσε αὐτῷ ν' ἀγάγῃ νῦν τὴν αὐτὴν γυναῖκα μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν τραχεῖαν Πελοπόννησον, ἣν ἀδύνατον ν' ἀγαπήσῃ αὐτὴ, ὡς οἰκείαν χώραν; Αἱ γαλαῖ, λέγει παροιμία τις, μαλακῶς καθεύδουσιν . . .»

«Ἀληθῶς λέγεται, ὅτι ἤδη αἱ ἐμπίδες τῆς Ἥλιδος λίαν ὀχληραὶ αὐτῇ ἐγένοντο. Πιστεύω δ', ὅτι καὶ οἱ οἰστροὶ τῆς Ἐλευσίνος ἤττον ἀρεστοὶ αὐτῇ θὰ φανῶσιν.»

« Ἀληθῶς ὁ βόμβος αὐτῶν φαίνεται ἡκιστα αὐτῆ ἀρέσκων! »

« Ἀλλά, τί ζητοῦσιν ἐν τῇ ἀγωνιστικῇ Ὀλυμπίᾳ, ἢ ἐν τῇ σεμνῇ Ἐλευσίνι αἱ ἐκ τῆς νεοττιᾶς τῆς Παφίας τρυφεραὶ αὐταί, ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐπὶ πορφυρῶν κροκῦδων εἰθισμέναι νὰ κατακλίνωνται ὄρνιθες, αἱ τακερὸν βλέπουσαι, καλλιπῆχεις, ἀνόστειοι, μαλθακαὶ καὶ γοήτιδες αὐταὶ Ἰωνιάδες; »

Τοιοῦτοι ὕβριστικοὶ λόγοι ἐκ κακόνου διαθέσεως προερχόμενοι ἔβαλλον τὴν ἀκοὴν τῆς διὰ τοῦ κατὰ μικρὸν αὐξανομένου πλήθους πορευομένης Ἀσπασίας!

Ὡς δὲ τοῦτο ἐπὶ μακρὸν ἐγένετο, ἔστη αἴφνης ἐκ σταθερᾶς καὶ ταχείας διαγνώμης ἡ Ἀσπασία, ἀπεκαλύψατο τὴν κεφαλὴν οὕτως, ὥστε ἐλεύθερον τὸ πρόσωπον τελείως ὀρατὸν νὰ γένηται καὶ στρέψασα ἤρεμος τοὺς πυριλαμπεῖς αὐτῆς ὀφθαλμοὺς προσέβλεψε τοὺς περὶ αὐτήν.

Εἶτα δ' ἀνοίξασα τὸ ρόδινον στόμα εἶπε τὰ ἐξῆς πρὸς τοὺς περιστοιχίζοντας καὶ κεχηνότως ἀτενίζοντας εἰς αὐτήν·

« Πολλοὶ ἐνιαυτοὶ παρήλθον, ἐξ οὗ ποτε ἐν ἀμηχανίᾳ ἰστάμην ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Μεγαρέων περιστοιχιζομένη ὑπὸ τοῦ ὄχλου καὶ ἀναιτίως ὕβριζομένη, ἀναιτίως διὰ λόγων καὶ βλεμμάτων καταδιωκομένη. Ὡς σκοπὸς δέ, καθ' οὗ βλέμματα διαπύρου μίσους καὶ λόγοι ὕβριστικοὶ ἐξετοξεύοντο, ἐθεωρούμην· διότι Δωριεῖς ἦσαν οἱ περιστοιχίζοντές με ἐχθροί. Ὑβριστικοὺς δὲ λόγους ἐκπέμποντες ἔσκωπτὸν με ἀδίκως καὶ ἀναιδεῖς χεῖρας ἐπέβαλλόν μοι· διότι οἱ διωκτῆρές μου ἦσαν ἄμωός, ἄγριος δωρικὸς ὄχλος. Καὶ σήμερον δὲ περιστοιχίζομαι ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς Ἐλευσίως, ἀλλ' ἤρεμος καὶ θαρράλεα ἐπαίρω τὴν κεφαλὴν· διότι Ἀθηναῖοι εἶναι, ὡς μοι φαίνεται, οἱ πλεῖστοι τῶν περιστοιχίζόντων με, οὐχὶ Δωριεῖς, ἀλλ' Ἴωνες, ὧν ὀξύτατον βέλος κατὰ τὴν γνῶμην μου τὸ θρασὺ βλέμμα εἶναι καὶ ὁ



ἄφρων λόγος, ὃς ἔτοιμος πάντοτε ἐκ τῆς ὀξείας αὐτῶν γλώσσης ἐκπέμπεται. Ἄλλὰ, πρὸς τί περιστοιχίζετέ με; Διὰ τί ἐμβλέπετε εἰς ἐμέ; Παρανόμως εἰσέδυν εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίως, λέγετε; Ἄλλὰ μὴ εἰσθε μικρολόγοι, μεγαλόφρονες Ἀθηναῖοι! Μὴ πείθεσθε εὐκόλως τοῖς νεύμασι καὶ τοῖς λόγοις ἐκείνων, οἵτινες τὸ μὲν φῶς μισοῦσι, στέργουσι δὲ τὸ σκότος καὶ οἵτινες πωλοῦσιν ὑμῖν ἀντὶ φωτὸς τὸ σκότος! Ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ τιμᾶτε τοσοῦτον τὸ σκυθρωπὸν ζεῦγος τῶν θεῶν τῆς Ἐλευσίως καὶ μὴ ἀμνημονεῖτε τῆς πατρίου Παλλάδος Ἀθηνᾶς, τῆς φαεινῆς θεοῦ, τῆς ἀληθινῆς καὶ σεμνῆς Πολιάδος τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀττικῆς, ἧς τὸ ἄγαλμα ἐν ἰλαρᾷ λαμπρότητι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὑψοῦται ἀποσοβοῦν τὰ τοῦ σκότους λοχεύματα!»

Ταῦτα εἶπεν ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους θαρράλεον καὶ ἄφοβον ἐγείρουσα τὸ λάμπρον πρόσωπον πρὸς τὸ περι αὐτὴν συνηθροισμένον καὶ ἀστιζόμενον πλῆθος, οἱ δ' ἄνδρες ἀντέβλεπον ἀλλήλοις καὶ ἔλεγον·

«Πρὸς τῶν θεῶν! ὑπερκαλλῆς εἶναι ἡ Μιλησία αὕτη Ἀσπασία καὶ πολλὰ πρέπει νὰ συγχωρήσῃ τις αὐτῇ!»

Τοιαῦτα ἔλεγον καὶ παραχωρήσαντες μικρὸν τῆς ὁδοῦ ἀφῆκαν αὐτὴν νὰ προχωρήσῃ ἀνενόχλητος. —

Ἄλλ' οἱ ἑταῖροι τοῦ Διοπίθους, ὧν πολλοὶ ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου ἐκείνου ἦσαν, χαλεπώτερον νῦν διετέθησαν καὶ σπουδῇ πορευθέντες πρὸς τὸν ἱερέα τοῦ Ἐρεχθέως ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὅτι ἡ Ἀσπασία θρασὺ τὸ μέτωπον ἄρασα ἐνώπιον τοῦ συνηγμένου πλῆθους περιφρονητικῶς ἠγόρευσε περὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν σεμνῶν θεῶν τῆς Ἐλευσίως.

Ἦτο δ' ἤδη ὥρα τῆς ἐντεύξεως, εἰς ἣν εἶχον καλέσαντες τὸν Ἴππόνικον.

Ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν σκυθρωπῶν, κεκρηυγμένων πολεμίων τοῦ Περικλέους ἦσαν συνηθροισμένοι παρὰ τῷ ἱερεῖ.



Ὁ δὲ τρέμων δαδούχος πρὸς πάντα μεγίστην προθυμίαν ἐπεδείκνυεν. Ἐπερειδόμενος δ' ἐπὶ τοὺς λόγους καὶ τὴν ἔκρηξιν ἐκείνην τῆς κατὰ τῆς Ἀσπασίας ὀργῆς, περὶ ᾧ ὁ μάντις Λάμπων ἐμαρτύρει, κατέλεγεν ἤδη αὐτὸν ὁ Διοπέιθης εἰς τοὺς συμμάχους καὶ συμβοηθούς.

Χάριν αὐτοῦ, οὕτως ἔλεγεν, ἐμελλον ν' ἀναβάλωσι καὶ τὴν κατὰ τῆς Ἀσπασίας ἐκείνην λίαν βαρεῖαν κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων μὴνυσιν ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον ἂν αὐτὸς ἄξιος τῆς συγγνώμης φαίνηται. Ἴνα δὲ διαφθείρωσι τὴν γαμετὴν τοῦ Περικλέους, ἔλεγον οἱ συνωμῶται, ἐξήρκουν οἱ ἀθάδεις ἐκεῖνοι καὶ ἀσεβεῖς λόγοι, οὓς ἐνάπιον τοῦ συνηγμένου πλήθους περὶ τῶν ἐλευσινίων θεῶν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ. Ὅποταν θέλωσιν, ἔλεγον, ἠδύναντο ἐκ τούτου μόνου νὰ εἰσαγάγωσιν αὐτὴν εἰς τὸ δικαστήριον ἀσεβείας καὶ καταφρονήσεως τῶν ἱερῶν.

Ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐν αὐτοῖς, οἵτινες ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἔπρεπε περαιτέρω νὰ χωρήσῃσι, νὰ μὴ ἀρκεσθῶσι τούτῳ μόνῳ, τῇ κατὰ τῆς Μιλησίας μὴνύσει, ἢ πάντως γυνὴ εἶναι, ἀλλὰ νὰ ἐπιχειρήσωσιν αὐτῷ τῷ Περικλεῖ. Ὑπηνίττοντο δὲ καὶ τὴν ὀλεθρίαν μεταβολὴν τῆς πολιτείας, ἧς αὐτὸς αἴτιος ἦτο, τὴν ἄμετρον ὀχλοκρατίαν, ἧτις διὰ τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ ἐπεκράτει καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου ἐχαλινούτο, ἢ ὑπὸ τῆς ἰδίας τοῦ δημοτικοῦ στρατηγοῦ ἰσχύος. Τῇ ἀθαιρέτῳ γνώμῃ ἐνὸς ἀνδρὸς ἄρα, ἔλεγον, ἐπιτρέπονται τὰ τῶν Ἀθηναίων. — Τινὲς δ' αὐτῶν ἔλεγον, ὅτι ἄνδρες, οἷοι ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Σωκράτης καὶ οἱ σοφισταί, εἶναι ἡ κυρία ρίζα τοῦ ἐν τῇ πόλει κακοῦ. Διότι οὗτοι διδάσκουσι τοὺς Ἀθηναίους νὰ παρόρησιάζωνται καὶ ἀθθαδῶς νὰ λέγωσι περὶ θεῶν καὶ τῶν θείων, ὥστε τούτοις μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθῶσιν. Ἦσαν δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἐχθροὶ καὶ ζηλωταὶ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ ἐν τοῖς



συνεταίροις τοῦ Διοπείθους, οἵτινες εὐχόντο νά ἴδωσι καί τούτον καταδιωκόμενον.

Ἀπήστραπτον δ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Διοπείθους, ἐν ᾧ τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀπηγγέλλοντο· διότι πάντες οὗτοι οἱ ἄνδρες ἦσαν ἐξ ἴσου μισητοὶ αὐτῷ.

«Θὰ κατορθώσωμεν πάντας τούτους νά διαφείρωμεν,» εἶπε, «τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ἢ πάντας ὁμοῦ ἐφ' ἀπαξ, ἀλλὰ φυλάζωμεν πονήρως τὸν καιρόν, ἀναμείνωμεν, ἕως οὗ εὖνους πρὸς τὰς ἐπιβουλάς ἡμῶν τοὺς Ἀθηναίους καταλάβωμεν. Τό γε νῦν δ' ὅμως προπαρασκευάσωμεν πάντα κρυφῇ πρὸς διαφθοράν πάντων τούτων τῶν ἀσεβῶν πάντα ἀκριβῶς ἐπινοοῦντες.»

Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως. Περὶ πολλῶν δ' εἶτα ἐσκέψαντο, πολλὰ ἐχάλκευσαν οἱ εἰς τοῦ Διοπείθους συνελθόντες ἄνδρες.

Ἡ δ' Ἀσπασία τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τοῦ Ἴππονίκου. Τῇ δ' ὑστεραία μικρὸν πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς Ἐλευσίνας ἦλθεν ὁ Περικλῆς μόνος πρὸς τὸν δαδούχον.

Ἡξίου δ' ὁ Περικλῆς λόγον νά λάβῃ παρ' αὐτοῦ περὶ τῶν δεινῶν εἰς τὴν Ἀσπασίαν ὑβρεων, ἀλλ' ὁ Ἴππόνικος προὔφασίζετο τὴν μέθην, ἣς ἐν μέρει αἰτία ἡ Ἀσπασία αὐτῇ ἦτο, ὡς παροξύνασα αὐτὸν διὰ τῶν σκολίων τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ δι' ἐπιχαρίτων λόγων κατὰ τὸ εὐθυμον ἄριστον καὶ παρορμήσασα εἰς διονυσιακὴν ἐλευθερίαν. Εἶτα δ' ᾠδύρετο πικρῶς ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ καὶ τῷ κινδύνῳ, εἰς ὃν εἶχε περιπεσῶν ὡς παρανόμως εἰσαγαγὼν τὴν Ἀσπασίαν εἰς τὰ μυστήρια καὶ ἡτιῶτο καὶ αὐτὸν τὸν Περικλέα περὶ τούτου.

Ἠλέησε δ' ὁ Περικλῆς αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀμηχανίᾳ ταύτῃ καὶ ὑπέσχετο, ὅτι θὰ προστατεύσῃ αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Ἴππόνικος οὐδαμῶς κατεπραῖνετο.

Ὡς δ' ὁ Περικλῆς σείσας τοὺς ὤμους ἀπηλλάττετο, ἤκο-

λούθησεν αὐτῷ ὁ δαδοῦχος μέχρι τῆς θύρας. Ἐκεῖ δὲ πολ-  
λάκις μεταστραφείς ἐψηθύρισε τέλος πρὸς τὸ οὖς τοῦ παλαιοῦ  
φίλου τὰ ἐξῆς·

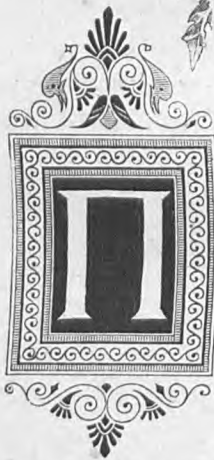
«Φυλάττου, Περικλείς! Παρὰ τῷ Διοπίθει χθές ἐν κνε-  
φαία ἄρα φοβερά τινα ἐχαλκεύθησαν. Καὶ ἐγὼ δ' ἤμην  
παρ' αὐτῷ — ἐξ ἀνάγκης — διότι ἐκινδύνευον περὶ τοῦ  
βίου. — Φυλάττου τὸν Διοπίθην καὶ κατάστησον αὐτὸν  
ἀβλαβῆ, ἐάν δύνῃσαι. Θέλουσι νὰ διάφθειρωσι τὴν Ἀσπασίαν  
καὶ τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὸν Φειδίαν καὶ σὲ αὐτόν. Ἐμοῦ  
δ' εἶναι κύριοι οἱ ἄμοι ἐκεῖνοι — ἄφειλον νὰ κατανεύω  
οὔτω καὶ ν' ἀποδέχωμαι πάντα, ὅσα προὔτεινοντο — ἀλλ' εἶθε  
οἱ κύνες καὶ οἱ κόρακες νὰ κατασπαράξωσι τὸν ἱερέα ἐκεῖ-  
νον τοῦ Ἐρεχθέως καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτόν.» —





XX.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΣΠΑΣΙΑΣ.



ολλά ἔτη παρήλθον, ἐξ οὗ ὁ παῖς Ἀλκιβιάδης  
βαλὼν τὸν δίσκον εἶχε τρώσας τὸν συνή-  
λικα ἐν τῷ Λυκείῳ.

Ἄνθρὸς νεανίας δ' ἦτο νῦν ὁ παῖς καὶ  
ἐνήλικος· διότι ὀκτωκαίδεκτης ἦτο νῦν.  
Ὡς δ' ἐν Ἀθήναις ἔθος ἦτο, συνεστάθη τότε  
μετὰ τῶν ἄλλων νεανιῶν, οἵτινες ἐν τῷ  
αὐτῷ χρόνῳ ἐνήλικοι ἐγένοντο, τοῖς δημόταις καὶ δόρυ  
καὶ ἀσπίδα παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν εἰσήχθη εἰς τὸ  
παρὰ τῇ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπαρῆα τῆς Ἀγραύλου ἱερόν,  
ἐν ᾧ πανηγυρικῶς τὸν ὄρκον ᾤμοσεν, ὃν ἕκαστος Ἀθηναῖος  
πολίτης γιγνόμενος ὁμνύων καθιέρου ἑαυτὸν τῇ πατρίδι.



Ὁμοσε δὲ τὸν ἐξῆς ὄρκον· Δὲν θὰ κατασχύνω τὰ ἱερὰ ὄπλα, οὐδὲ θὰ ἐγκαταλίπω τὸν παραστάτην ἐν κινδύνῳ, θὰ ὑπερασπίσω δὲ τῶν ἱερῶν καὶ ὀσίων καὶ τὴν πατρίδα οὐχὶ ἐλάττονα, ἀλλὰ μείζονα τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν τοῖς ἐπιγιγνομένοις θὰ παραδῶ· θὰ πείθωμαι δὲ τοῖς νόμοις, οὐς τὸ πλῆθος ἰδρῶσατο καὶ οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψω τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν οὐδὲ τὴν ἀπειθειαν πρὸς αὐτούς.

Ἄλλ' ἢ πατρίς, ἢ τὸν ὄρκον τοῦτον τῆς πίστεως ὁ Ἄλκιβιάδης ᾤμοσε, μικρά τινα τό γε νῦν παρ' αὐτοῦ ἡξίου καὶ μετρίαν πείραν τοῦ ζήλου καὶ τῆς σπουδῆς αὐτοῦ ἐλάμβανε· διότι ὡς περίπολοι τό γε νῦν μόνον οἱ ἐνήλικοι ἀποδειχθέντες νεανία ᾤφειλον νὰ ὑπηρετῶσι τῇ πατρίδι. Ἄλλ' ἢ περιπολία αὕτη συνέκειτο ἐκ μικρῶν πορειῶν πρὸς φυλακὴν τῆς χώρας τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰς τοιαύτας ὡς τέρψιν μᾶλλον, ἢ ὡς βᾶρος τι ἐθεώρουν οἱ ἔφηβοι.

Ἡ πόλις ἄρα παρεῖχε τῷ νεαρῷ υἱῷ τοῦ Κλεινίου πολλὴν σχολὴν καὶ ἡδύνατο οὕτως ν' ἀπολαύῃ τῆς χρυσεῆς αὐτοῦ νεότητος. Συνέφηβοι δ' αὐτοῦ ἦσαν ὁ νέος Καλλίας, ὃς τὸν πατέρα Ἰπτόνικον γνίφωνα ἀπεκάλει, καὶ ὁ νέος Δῆμος, ὁ ὀνομαστὸς ἐπὶ κάλλει υἱὸς τοῦ Πυριλάμπους, ὃς ὡσαύτως τῆς γνῶμης ἦτο, ὅτι ὁ πατὴρ Πυριλάμπης οὐδεμίαν ἐμπειρίαν εἶχεν ὀρθῶς τὸν πλοῦτον νὰ μεταχειρίζηται. Ἦσαν δ' ἀχώριστοι ὁ Ἄλκιβιάδης, ὁ Καλλίας καὶ ὁ Δῆμος. Καὶ τὸν Ξάνθιππον δὲ καὶ Πάραλον, οἷς ἤκιστα συνεχάρει τὸ τῶν ἐναρέτων ὄνομα, παράγων ἐνίοτε ὁ εὐτράπελος Ἄλκιβιάδης καθίστη μὲν κοινωνοὺς τῶν παρατόλμων αὐτοῦ ἐπιβολῶν, ἀλλ' οὗτοι ᾤφειλον πάντοτε ν' ἀρκῶνται τῷ τοῦ δευτεραγωνιστοῦ προσώπῳ τὸ μὲν, διότι ἐστεροῦντο οἱ γόνοι τῆς Τελεσίπτης εὐφυΐας καὶ εὐτραπείας, τὸ δέ, διότι ὁ θύλακος αὐτῶν πενιχρὸς ἦτο πρὸς τὸν χρυσόβρυτον θύλακον τῶν υἱῶν ἐκείνων τῶν πλουσιωτάτων ἀνδρῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ δὴ πρὸς τὸν τοῦ



Αλκιβιάδου, ὃς ἐνήλικος γενόμενος ἐλεύθερος τὴν πατρικὴν κληρονομίαν διεχειρίζεν.

Παραδόξως δὲ διέκειτο ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τὸν νέον Μανθῆν, τὸν ξένον ἐκείνον παῖδα, ὃν ὁ Περικλῆς ἐκ Σάμου μετὰ τὸν πόλεμον εἶχε συμπαραλαβὼν καὶ ὃν μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ υἱῶν καὶ τοῦ τοῦ Κλεινίου κοινῇ ἀνέτρεφεν. Ἄλλ' ἢ σπουδὴ τούτου νὰ ἐπισπᾶσθαι καὶ οἰκειῶς διαθῆ πρὸς τοὺς εὐθύμους συμπαίστορας τὸν ὄνειροπόλον, σιγηλὸν καὶ πῶς δύσκολον νεανίαν ἀπετύγγανεν ἐκάστοτε.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ παράδοξός τις νόσος καταλαβοῦσα τὸν νεανίαν τούτον ἀφορμὴ ἐγένετο νὰ προσέχωσι πάντες αὐτῷ καὶ πῶς ἀνοικείως νὰ διατεθῶσι. Διότι ἀνεφάνη ἐν αὐτῷ τὸ αἰνιγματώδες ἐκείνο πάθος τῶν περιπορευομένων τῆς νυκτός, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀσυνειδήτου ὑπνοβασίας. Ἐν βαθείᾳ νυκτὶ δῆλα δὴ, ἐν ᾧ πάντες ἐκάθευδον, ἀνιστάμενος οὗτος ἐκ τῆς κλίνης πρῶτον μὲν περιπορεύετο τὸ σελαυγῆς περίστυλον κεκλεισμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, εἶτα δ' ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπίπεδον στέγην τῆς οἰκίας, περιπορεύετο καὶ ἐκεῖ χρόνον τινὰ μετὰ κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν καὶ ἔπειτα ἐπανήρχετο τέλος εἰς τὴν κλίνην ἄσφαιτως ἀσυνειδήτως, ὡς καὶ ὅτε ἀνίστατο. Ἐμαθον δὲ πάντες οἱ Ἀθηναῖοι τὸ πάθος τοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους νυκτιπόλου νεανίου καὶ ἐκ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἤρξαντο ἤδη πάντες θεωροῦντες αὐτὸν μετὰ τινος φόβου, ὡς τινα ὑπὸ δαιμονίων κατεχόμενον.

Ὡς δ' ὁ Ἀλκιβιάδης παῖς ὢν εἶχεν ἐπισπασάμενος τὴν προσοχὴν πάντων τῶν Ἀθηναίων, οὕτω νῦν, ὡς εἰκός, ὁ τὸ γένειον τραχὺ ἐκ τοῦ τρυφεροῦ τῆς ἡβῆς οὖλου ἄνθους ἔχων ἀφορμὴ πολλῶν λόγων ἐγίγνετο. Ἐκ τούτου ἀνά πᾶσαν ἡμέραν λόγος πολλὸς ἐγίγνετο περὶ τῶν ἀκολάστων αὐτοῦ ἐπινοιῶν καὶ αὐτὸς πρωίμως μαθῶν, ὀπόσῃν χάριν καὶ

μαγειάν τὸ ὄνομα τοῦ χαρίεντος ὀλέθρου αὐτῷ περιποιεῖ, οὐ μόνον οὐδόλως συνεστέλλετο, ἀλλὰ καὶ μετ' ἀκόλαστον τινα πρᾶξιν, ἐφ' ἣ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν κεφαλὴν ἔσειον, ἑτέραν ἀκολαστοτέραν διέπραττεν ἐξαναγκάζουσαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐπιλανθάνωνται τῆς προτέρας. Διότι καλῶς ἐγνώριζεν, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ φιλεπιτιμηταὶ κρυφῆ ἑθαύμαζον αὐτόν. Πολλάκις δ' ἐφαίνετο ὡς μέλλων νὰ πειραθῆ νὰ πράξῃ τι, ἂν θὰ ἠδύνατο, ἐφ' ᾧ σπουδαίως οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ὀργισθῶσιν. Ἀλλὰ μάτην! Διότι ἢ μὲν πρᾶξις ἠδύνατο ἀκολαστοτάτη νὰ φανῆ, αὐτὸς δ' ἔμενε πάντοτε ἐράσμιος.

Καὶ ὁ μὲν Ἰπρόνικος διετέλει φρονῶν, ὅτι ἡ καλλίστη τῶν ἐν Ἑλλάδι παρθένων, τὸ θυγάτριον Ἰππαρέτη, πρὸς τὸν κάλλιστον τῶν ἐν Ἑλλάδι νεανιῶν μόνον ἔπρεπε νὰ συναφθῆ εἰς γάμον. Δι' ὃ προσφιλῶς, ὅσον ἠδύνατο, προσεφέρετο πρὸς αὐτόν καὶ εἰστία πολλάκις καὶ μετεχειρίζετο αὐτόν μετὰ πατρικῆς τρυφερότητος. Ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης κατεγέλα καὶ αὐτοῦ, ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων, καὶ ἐπέσκωπτε καὶ ἐχλεύαζεν αὐτόν.

Οὕτως ἡμέρα τινὶ ὁ Ἰπρόνικος ἐπεμψεν αὐτῷ ἐπὶ χρυσοῦ τρυβλίου ἰχθῦς ἡδιστα καὶ πολυτελέστατα ἠρτυμένους. Ἀλλ' ὁ Ἀλκιβιάδης κατασχὼν καὶ τὸ τρυβλίον εὐχαρίστησεν αὐτῷ ἐπειπῶν· «Φιλοφρονέστατος εἶσαι, ὅτι πρὸς τῷ τρυβλίῳ καὶ ἐξαιρέτους ἰχθῦς ἐπ' αὐτοῦ προσέπεμψάς μοι.» — Ὁ δὲ γάστρων Ἰπρόνικος ἐγέλασε τοσοῦτον, ὥστε ἐσειίσθη ἡ κοιλία αὐτοῦ καὶ ἐνεκωμίαζεν ἐνώπιον πάντων τὸ εὐτράπελον τοῦ μέλλοντος γαμβροῦ.

Καὶ αὕτη δ' ἡ χαρίεσσα Ἰππαρέτη πολλάκις παρὰ τοῦ πατρὸς ἀκούουσα, ὅτι ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης ἦτο ὁ μέλλων σύμβιος, ἀνεφλέγη κρυφῆ ὑπ' ἔρωτος πρὸς τὸν χαρίεντα νεανίαν, ὃν ἐν ταῖς δημοσίαις ἑορταῖς πολλάκις εἶχεν ἰδοῦσα. Ἀλλ' οὗτος κατεγέλα τῆς σώφρονος παρθένου καὶ προσεκολ-

λάτο τό γε νῦν ταῖς καλάϊς καί ἀστείας ἐταίραις, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐν Ἀθήναις ὀσημέραι ηῤῥάνατο.

Ἐμύει δ' ἰδίᾳ τὸν νεανίαν τὰ μυστήρια τῆς φαιδροτάτης ἐρωτικῆς ἀπολαύσεως ἡ Θεοδότῃ. Ἦτο δ' αὐτῇ νῦν οὐχὶ μὲν ἡ ἀνθηροτάτῃ, διότι δεκάδα ὄλων ἐνιαυτῶν εἶχε διανύσασα ἐν Ἀθήναις, ἐξ οὗ αὐτὴν ὑπερκαλλῆ ὁ Ἀλκαμένης ὡς ἄμολογημένον μισθὸν παρὰ τοῦ πλουσίου Κορινθίου ἀντι τοῦ ἐξόχου τορνεύματος ἐδέξατο, πάντως δ' ὄμως ἡ ἐξοχωτάτῃ τῶν ἐταρῶν.

Ἦτο δ' ἡ Θεοδότῃ ἡ ἐστία μὲν, περὶ ἣν ἠθορίζετο ἡ ἀκόλαστος καὶ σφριγῶσα, διαψιλῶς τῆς νεότητος καὶ τοῦ βίου ἀπολαύουσα νεολαία, ἀλλ' ἡ ἐστία μόνον, διότι ὁ περὶ αὐτὴν κύκλος ὀσημέραι μείζων ἐγίγνετο.

Ἐχαρε δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ ἔτριβε τὰς χεῖρας ὁ Διοπέιθης, ὃς ἔλεγε· «Τὸν πολυήρατον τρόφιμον τοῦ Περικλέους τέλεον, ὡς εὐχόμεθα, διαφθείρει ἡ Θεοδότῃ!»

Ἄλλ' ἀληθινὴ ὑγίεια, ἀληθινὴ ῥώμη, ἀληθινὸν κάλλος εἶναι, ὡς φαίνεται, πολλάκις ἀδιάφθορα. Ἐκ τούτου καὶ ὁ ἀκόλαστος Ἀλκιβιάδης ἔθαλλεν, ὡς ῥόδον ἐν τῇ ἐωθινῇ δρόσῳ. Διότι εἶχε τὰς ἀνθηρὰς ἐκεῖνας παρειάς, ἅς οἱ ἠθολογοὶ εὐμενῶς κρίνοντες τῶν σωφρόνων μόνων ἰδίας νομίζουσιν. Ἄλλ' οἱ σώφρονες δὴ οὐχὶ σπανίως πελιτνάς τὰς παρειάς ἔχουσι καὶ ἀμαυροὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἷους οἱ ἠθολογοὶ τοῖς ἀκόλαστοις συνήθως ἀποδίδουσιν, ὡσάκις διὰ καυστικῶν λόγων τὴν φοβερὰν αὐτῶν εἰκόνα ζαφραφοῦσιν.

Καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Θεοδότῃ ἐπετέλει τὸ πρὸς τὸν διψῶντα τῶν ἡδονῶν νεανίαν ἔργον φαιδρὰ καὶ πρόθυμος, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἤρξατο διεγειρομένη ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἡ ὀρμὴ βιαίου πάθους. Ἦ δυστυχῆς! Διότι ἀξιοζηλωτοτάτῃ καὶ εὐδαιμονεστάτῃ μὲν ἦτο ἡ ἐρωμένη ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, δυστυχεστάτῃ δὲ καὶ ἀζία οἴκτου ἡ ἐράσα αὐτοῦ! —

Ἐκρηύχθη δ' ἐνήλικος ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης μικρὸν μετὰ τὴν ἐκ τῆς εἰς Ἴηλιν πορείας ἐπάνοδοι τοῦ Περικλέους καὶ τῆς γαμετῆς αὐτοῦ. Καὶ ἐπαύσατο μὲν ἐκ τοῦτου τοῦ χρόνου ὢν σύνοικος τοῦ Περικλέους ὁ κύριος τῆς πατρικῆς οὐσίας νῦν γενόμενος νεανίας, ἀλλ' ἡ συνήθεια καὶ ἡ στοργὴ καὶ τὸ ἀμήχανον κάλλος τῆς Ἀσπασίας, ὑφ' οὗ ἀναγκαιῶς καὶ αὐτὸς κατεκλειτο, ἐξηνάγκαζον αὐτὸν νὰ ἐπανέρχεται συχνάκις εἰς τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας, ἐν ἣ ἀνετράφη.

Εἶναι δ' ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν Χαρίτων φιλούμενος παράβολος νεανίας ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποτολμᾷ νὰ προσφέρηται καὶ πρὸς τὸ νικηφόρον ἔτι κάλλος τῆς γαμετῆς τοῦ Περικλέους οὕτω θεραπευτικῶς, ὡς εἶχε μαθῶν ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς Θεοδότης; Ἀλλ' ἡ καλὴ Μιλησία ἦτο νεωτέρα ἔτι, ἢ ὥστε νὰ ἐπάγηται ὑπὸ τῆς ἀνεξελίκτου ἔτι ἀνδρικῆς ἀνθηρότητος, καὶ σωφρονεστέρα, ἢ ὥστε καθ' ὅλου νὰ ἐπιθυμῇ αὐτῆς, καὶ μεγαλοφρονεστέρα, ἢ ὥστε νὰ ὑποζεύξη ἑαυτὴν εἰς τὸ θριαμβικὸν ἄρμα τοῦ μόλις γενειῶντος γυναικομανοῦς ἥρωος, καὶ εἰ πλείονος προσοχῆς ἀξίαν τὴν θαυμαστὴν καλλονὴν τοῦ νεανίου εὔρισκεν. Εἶχε δὲ κατανοήσασα αὕτη, ὅτι οὐδεμία γυνή, οὐδ' αὐτὴ αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ καταδαμάσῃ καὶ νὰ δεσμεύσῃ καὶ ὑποχείριον νὰ ποιήσῃται τὸν πτερωτὸν ἐκείνον γόητα. Καὶ ἡ μὲν ἀμφίβολος ἠδονή, ἦν θὰ ἠσθάνετο αὐξάνουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν γυναικείων καρδιῶν, ἃς ἐκεῖνος κατεκτᾶτο, οὐδόλως ἐπαγωγὸς αὐτῇ ἐφαίνετο, μᾶλλον δ' ἐκέντει αὐτὴν ἡ γνώμη νὰ λάβῃ τιμωρίαν παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ φύλου καὶ νὰ κολάσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀσταθείᾳ, ἧς πείραν νὰ λάβῃ ἐν αὐτῇ οὐδεμίαν εὐκαιρίαν ἔδωκεν αὐτῇ. Ἐκ τούτου οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ γνώμη νὰ προσφέρηται πρὸς τὸν νεανίαν μετὰ τοῦ μητρικοῦ καὶ τρυφεροῦ ἐκείνου ὑπὸ τῆς ἡλικίας δῆθεν ὑπαγορευομένου τρόπου, ὑφ' ὃν πολλακίς αἱ ἐρῶσαι παρηβάσκου-



σαι γυναῖκες τὸν ἔρωτα αὐτῶν κρύπτουσιν, ἢ νὰ ὑποδύηται τὸ πρόσωπον τῆς πιστῆς φίλης. Ἄλλ' ἀδιαφορίαν μὲν ἐπεδείκνυε πρὸς τοὺς φιλόφρονας τρόπους τοῦ νεανίου, προσεφέρετο δὲ πρὸς αὐτὸν οὐχὶ μετὰ μητρικῆς τρυφερότητος, ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ μητρικῆς αὐστηρότητος. Τοῦτο δ' ἐξέπληρτε καὶ διετάρατε τὸν βέβαιον περὶ τῆς νίκης διατεθρυμμένον ἔρωτοπλάνον καὶ ἠγανάκτει μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, τὸ δὲ σέβας, ὅπερ πρὸς τὴν Μιλησίαν ἔνεμεν, οὐδαμῶς ἐμειοῦτο ἐκ τούτου, ἀλλὰ μᾶλλον ηὔξανετο ἀνεπαισθήτως. Ἐκ τούτου ἠσθάνετο ἑαυτὸν πάντοτε ἐφελκόμενον ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας καὶ βίᾳ ἐξηνάκαζεν αὐτὴν ν' ἀποδέξηται τὸ πρόσωπον τῆς πιστῆς φίλης, ὅπερ ἐκείνη οὐδαμῶς ἐπεζήτει.

Ἡμέρᾳ δὲ τινὶ διεθρυλεῖτο ἐν Ἀθήναις νέον τι ἐπιβούλευμα τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅπερ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, ἐπιτήδειον ἦτο νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ ὀξύνῃ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Ἐλέγετο δηλαδὴ, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης ἐν ἐκδρομῇ τινὶ εἰς Μέγαρα μετὰ τῶν ἐκκριτωτάτων συνεταιρίων περιήλθεν εἰς ἔριδας καὶ ἀρπάσας ἀπήγαγε τέλος νεάνιδά τινα, ἣν παρ' ἑαυτῷ ἐν Ἀθήναις νῦν ὡς αἰχμάλωτον ἐφύλαττε. Προσετίθεσαν δ' οἱ ταῦτα λέγοντες, ὅτι μεγάλη εἶναι ἐκ τούτου ἡ ἀγανάκτησις τῶν καὶ ἄλλως ἐχθρικῶς πάντοτε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένων Μεγαρέων.

Ἐκ τούτου πολλοὶ ἤδη ἔλεγον περὶ πολέμου τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς γείτονος δωρικῆς πόλεως, ὅστις βεβαίως ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ ἐξ αἰτίας τοῦ ἐπιβουλεύματος τούτου τῶν ἀθηναίων νεανιῶν.

Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης διερωτώμενος οὐδόλως ἠρνεῖτο τοῦτο καὶ τέλος διηγῆσατο διεξοδικῶς καὶ μετὰ τινος ἡδονῆς τὰ γενόμενα τῇ μητρικῇ φίλῃ Ἀσπασίᾳ.

«Διετελοῦμεν κεκμηκότες,» ἔλεγεν, «ὑπὸ τῆς ἀνιαρᾶς



ἀνά τοὺς δῆμους τῆς Ἀττικῆς περιπολίας, εἰ καὶ οὐχὶ σπανίως εἰς ἀποφυγὴν τῆς μονοτονίας συνεπίνομεν τοῖς λησταῖς καὶ ἀλήταις, οὗς νὰ συλλάβωμεν ὠφείλομεν, καὶ ἐθηρεύομεν ἀσμενέστερον ἀντὶ τούτων θρακικὴν τινα παιδίσκην ἐν τοῖς θάμνοις τῶν τοῦ Φελλέως καλουμένων πεδίων, ἢ ῥωμαλέαν τινὰ γυναῖκα ἐξ Ἀχαρνῶν.

Ἐκ τούτου διέγνων νὰ ποιήσω ἐκδρομὴν τινα κατὰ θάλασσαν ἐπὶ ἡμέρας τινὰς μετὰ τῶν φίλων μου Καλλίου καὶ Δήμου. Εἶχομεν δὲ κατασκευάσαντες πρὸ πολλοῦ κοινῇ δαπάνῃ εὐκοσμόν τι, εὐρύχωρον πλοιάριον, ὅπερ καὶ εἰς ἀλιεῖαν ἐνίστε μετεχειρίζομεθα. Τοῦ πλοιαρίου τούτου λοιπὸν ἐπέβημεν συμπαραλαβόντες καὶ τρεῖς νεαρὰς Ἰωνιάδας, αἵτινες οὐ μόνον περικαλλεῖς, ἀλλὰ καὶ ἔμπειροι καὶ τῆς ᾠδικῆς καὶ τῆς κρουστικῆς μουσικῆς ἦσαν, ὡς καὶ κυνηγετικοὺς κύνας καὶ θήρατρα καὶ ἀκόντια ὡς μέλλοντες παράκτιοι νὰ πλέωμεν καὶ νὰ ἀποβαίνομεν ἐνίστε πρὸς θήραν. Διεπλέομεν δὲ τὸν εὐριπὸν τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἡ Βακχίς — οὕτω δ' ἐκαλεῖτο τὸ πλοιάριον — φαιδρῶς ὄρχουμένη διεπέρα τὰ κύματα, ἐν ᾧ ἡ ποικιλόχρους, τὸν ἐπίχρυσον πάνθηρα φέρουσα πρῶρα, ἐφ' οὗ Βάκχη τις ὤχεϊτο, ἀπήστραπτεν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Καὶ τὸν ἰστὸν δὲ τοῦ πλοίου εἶχομεν ἐπικοσμήσαντες, ὡς θύρσον, διὰ κισσοῦ καὶ ἀνθῶν, ὡς καὶ τὸν βυθὸν αὐτοῦ καταστρώσαντες τάπητας καὶ μαλακὰ προσκεφάλαια. Οὕτως ἡμεῖς μὲν ἐστρωμυλλόμεθα καὶ ἐχαριεντιζόμεθα καὶ ἐψάλλομεν, τῶν δ' ὑπερκαλλῶν φίλων ἡ μὲν ἠῦλει, ἡ δ' ἐκίθαρῖzen, ἡ δ' ἔκρουε τὸ κύμβαλον, ὥστε συνήχει ἡ θάλασσα ἀντανακλώσα τοὺς τόνους τῶν ᾠσμάτων καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τὴν φαιδρὰν εὐθυμίαν καὶ ἡμιλλῶντο τρέχοντες περὶ τὸ πλοιάριον οἱ δελφῖνες οὗς πατάσσοντες τὰς κεφαλὰς διὰ τῶν κωπῶν ἡμεῖς ἔπρεπε νὰ ἐκδιώκωμεν, ἵνα μὴ συντρίψωσι καὶ ἀνατρέψωσι τὸ πλοιάριον.

Παράκτιοι δὲ πλέοντες παρεπορευόμεθα πολλοὺς ἀγρο-  
 τικοὺς οἴκους. Πρὸ τινος δ' αὐτῶν ἐπισχόντες ἐκωμάζομεν  
 ἐπὶ καλὴν τινα, ἥτις ἐν αὐτῷ κατῴκει. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐψάλ-  
 λομεν καὶ ἐκρούομεν τὰ ὄργανα, ἡ δὲ καλὴ ἀκούουσα τῶν  
 ἐκ τῆς θαλάσσης προερχομένων μουσικῶν τόνων ἔχαιρε  
 καὶ κατέβλεπεν εἰς τοὺς εὐστεφάνους νεανικοὺς κωμαστὰς.  
 Καὶ μειδιῶσα μὲν ἴστατο ἐκείνη ἐν τῷ ὑπεράφῃ καὶ ἐθεᾶτο  
 ἡμᾶς, ἡμεῖς δ' ἐστέλλομεν πρὸς αὐτὴν καὶ στεφάνους καὶ  
 ἐπιστολιμαῖα φιλήματα. Μετὰ ταῦτα ἐχωρήσαμεν ἐπὶ τὰ  
 πρόσω. Ἐκαίε δ' ἡμᾶς ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐμπείρωσ  
 τὰς καυστικὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας ἀπεφεύγομεν. Διότι περιτεί-  
 ναντες τὰ ἡμέτερα ἱμάτια καὶ τὰ τῶν φίλων ὑπὲρ τῶν  
 κεφαλῶν ἐφυλαττόμεθα αὐτὰς. Οὕτως ἰστιοπεποιημένον  
 καὶ κεκοσμημένον τὸ πλοῖάριον ἦτο ὑπερκαλλὲς τὴν ὄψιν  
 καὶ πορφυροβαφῆ καθίστη τὰ κύματα ἡ πορφύρα ἀντανακλω-  
 μένη τῇ θαλάσσει. Ἐνόμιζέ δέ τις, ὅτι θὰ ἤκουεν αἴφνης  
 τὸν λαμπρὸν κωδωνόκροτον γέλωτα σειρήνός τινος. Ἦσαν  
 δ' αἱ ἀλκυονίδες εὐδιδεῖναι ἡμέραι, ἐν αἷς αἱ ἀλκυόνες ἐκ-  
 βάλλουσι τοὺς νεοττοὺς. Ἄλλ' ἤδη παραπλεύσαντες εἶχομεν  
 τὸν μὲν σαλαμίνιον εὐριπον ὀπισθεν, τὴν δὲ μεγαρικὴν  
 ἀκτὴν ἐνώπιον ἡμῶν ἐπὶ δεξιά. Ἐρημος δὲ καὶ αὐτοειδὴς  
 ἐφαίνετο ἡ ἀκτὴ αὕτη καὶ μόνον ἐνίοτε οἱ φθόγγοι ποιμενι-  
 κῆς τινος σύριγγος ἀπὸ τῶν ὀρέων ἀντηχοῦντες ἐτάραττον  
 τὴν ἡσυχίαν, ἢ ὁ τῶν κωδῶνων ἦχος τῶν βοῶν καὶ ἀρνῶν  
 καὶ αἰγῶν, οὓς νεμομένους ἐβλέπομεν. Ἐκ τούτου προσορ-  
 μιζόμενοι ἐνίοτε παντοιοτρόπως διετρίβομεν τὸν χρόνον ἐν  
 εὐφροσύνῃ, ὅτε μὲν ἀγρεύοντες ἰχθῦς δι' ἀγκίστρων, ἅτινα  
 ἀπὸ τῶν πετρῶν τῆς ἀκτῆς διὰ μακρῶν μηνίθων κατεβυθί-  
 ζομεν, ὅτε δὲ θηρεύοντες ἀγρίους χῆνας καὶ νήσσας καὶ  
 αὐτίδας.

Ὡς δ' ἐπιβάντες τοῦ πλοίου ἐμέλλομεν νὰ πλεύσωμεν

πρὸς τὰ Μέγαρα, συνήντησεν ἡμῖν αἴφνης ἕτερον πλοιαρίον οὐχ ἦττον τοῦ ἡμετέρου κομψὸν καὶ ἀβροδιαίτως κεκοσμημένον. Ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ δὲ τούτῳ ἀκατίῳ ἐκάθητο ἀνὴρ τις προβεηκυίας ἡλικίας ἔχων παρ' ἑαυτῷ χαριεστάτην καὶ ὑπερκαλλῆ νεάνίδα, ἧς ἡ θεὰ ἐξέφλεξε τὴν ψυχὴν μου. Ἄλλ' ἡ συνάντησις ἦτο ἀκαριαία· διότι ταχέως παρῆλθον ἄλληλα τὰ δύο ὀχήματα καὶ ὁ μεγαρικὸς ἀβροδιαίτος πλωτὴρ παρακάμψας ἐν τῷ ἅμα πετρῶδές τι ἀκρωτήριον ἀφανῆς ἐγένετο.

Καὶ αὖθις δὲ προσωρμίσθημεν μετ' ὀλίγον πρὸς τόπον τινά, ὃς ἐπαγωγότατος ἡμῖν ἐφάνη. Ἦτο δ' ἐκεῖ μικρὸς τις δρυμὸς, ὃν οἱ κύνες εὐθὺς ἰχνηλατήσαντες δύχνευσαν λαγῶν τινα. Ἀναλαβόντες δ' ἡμεῖς τὰ θήρατρα καὶ τὰ ἀκόντια ἐδιώκομεν ἐλπίζοντες, ὅτι θὰ συλλάβωμεν αὐτόν, καὶ κατελίπομεν τὰς φίλας παρὰ τῷ πλοιαρίῳ. Καὶ ὁ μὲν λαγῶς διωκόμενος ὑπὸ τῶν κυνῶν ἔτρεχεν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς καὶ τὰς νομάς, ἀλλ' αἱ ὀξεῖαι ὑλακαὶ τῶν διωκόντων κυνῶν ἐνέβαλον εἰς ταραχὴν καὶ τοὺς ποιμένας καὶ τὰς ἀγέλας. Κατὰ συντυχίαν δ' οἱ κύνες εἰσορμήσαντες κατὰ τὸν διωγμὸν εἰς ἀγέλην τινὰ διεσκέδασαν τὰς αἴγας, αἵτινες διαταραχθεῖσαι μέχρι τῆς θαλάσσης φεύγουσαι διεσπάρησαν. Ὅργισθεις δ' ἐκ τῆς ταραχῆς ταύτης τῆς ἀγέλης ὁ αἰγιόβτης ἤρπασεν ὁ ὄλεθρος ὄξυν τινα λίθον, ὃν πρόχειρον εὔρεν, καὶ ἐκσφενδονήσας αὐτόν κατὰ τινος τῶν κυνῶν ἔτρωσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ θανασίμας. Ἦτο δ' ὁ τρωθεὶς ὁ πιστὸς Φύλαξ, ὃς πάσας τὰς ἀρετὰς ἐξαιρέτου κυνηγετικοῦ κυνὸς κατεῖχεν.

Ταῦτα ἰδόντες ἡμεῖς μακρόθεν κατελίπομεν τὸν λαγῶν καὶ ἀρμήσαμεν σπουδῇ διάπυροι ὑπ' ὀργῆς ἐπὶ τὸν αἰγιόβτην. Ἄλλ' οὗτος ἐν τῷ μεταξύ ἐπεκαλέσατο βοηθοὺς καὶ ἄλλους ποιμένας, ὥστε ἀφικόμενοι ἡμεῖς εὔρομεν ἀντιμέτωπον ἀπει-

λητικὸν ὄμιλον ἐχθρῶν. Ἐν τούτοις προσεποιούμεθα, ὅτι ἐμέλλομεν νὰ ἐπιπέσωμεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου δοῦλός τις ἐκ τοῦ πλησίον ἀγροτικοῦ οἴκου ἐλθὼν δρομαῖος διεπυνθάνετο κατ' ἐντολὴν τοῦ δεσπότη, ὅ,τι ἢ ταραχὴ αὐτῇ ἐσήμαιεν. Ὡς δ' ἡμεῖς ἐμάθομεν, ὅτι ὁ αἰγιώτης δοῦλος τοῦ δεσπότη τοῦ οἴκου ἐκείνου ἦτο, εὐθύς ἐδηλώσαμεν, ὅτι ἠξιοῦμεν ἐλθόντες παρὰ τὸν δεσπότην νὰ λάβωμεν παρ' αὐτοῦ τιμωρίαν ὑπὲρ τοῦ τραθέντος ζῆου. Ἠκολούθησαμεν δὲ τῷ δούλῳ καί, ὡς ἐγγὺς ἐγενόμεθα τῆς οἰκίας, ἥς ἢ κομφύτης ἐδήλου, ὅτι πλουσίῳ τινὸς κτήμα ἦτο, εὐθύς ἐκπληκτοὶ ἔστημεν· διότι ἐν τινὶ παρὰ τῷ οἰκίσκῳ κήπῳ εἶδομεν περιπατοῦντας τὸν γέροντα ἐκείνον καὶ τὴν περικαλλῆ ἐκείνην νεάνίδα, οἷς ὀλίγῳ πρότερον ἐν τῇ θαλάσῃ συνητήσαμεν. Ἐξηγησάμεθα δὲ τῷ γέροντι τὰ συμβάντα καὶ ἠξιοῦμεν νὰ λάβωμεν δίκην παρὰ τοῦ ποιμένου. Ἄλλ' ὁ γέρον, ὡς Μεγαρεὺς καὶ ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀπεκρίνατο ἀπροσηγώρως. Ἐν τούτῳ καὶ οἱ ποιμένες, ὧν πολλοὶ ἠκολούθησαν ἡμῖν, προσελθόντες ἠτιῶντο ἡμᾶς ὀξέως βοῶντες καὶ κραυγάζοντες τὴν δῆωσιν τῶν ἀγρῶν καὶ τὴν διασπορὰν τῶν ποιμνίων. Οὕτως ἐνωθέντες ὁ δεσπότης καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ νεύματος αὐτοῦ παραθαβρυνθέντες δοῦλοι ἄρμησαν ἐφ' ἡμᾶς ὑβρίζοντες τοὺς ὑπερφιάλους Ἀθηναίους, καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ πλήθους βίᾳ ἀναγκασθέντες ὑπεχωρήσαμεν καὶ ἀπῆλθομεν οὐδεμίαν δίκην λαβόντες.

Καίπερ δὲ λιαν ἐξημμένος ὑπὸ τῶν συμβαινόντων οὐδὲν ἡμέλησα ὅμως νὰ προσβλέψω τὴν νεανικὴν περικαλλῆ μορφήν, ἥτις ἀπὸ τοῦ κήπου οὐχὶ ἄνευ περιεργίας τινὸς καὶ φόβου ἐθεᾶτο τὰ συμβαίοντα. Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ τῶν ἐταίρων ἀνεκοίνωσα αὐτοῖς εὐθύς, ὅπως διέγνων νὰ τιμωρήσωμαι τὸν φαῦλον Μεγαρέα. Ἐκλαβὼν δὴλα δὴ τὴν καλὴν νεάνίδα ὡς ἀργυρώνητον δούλην ἐπεβούλευσα



κρυβείς που πλησίον μετά τῶν ἐταίρων νὰ προσκαρτερήσω τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ἀγροτικὸς οἶκος ἀφρούρητος, ἡ δὲ νεᾶνις μόνη ἐν τῷ κήπῳ θὰ περιεπάτει, καὶ ὀρμήσας ν' ἀπαγάγω αὐτήν.

Θᾶττον δ', ἡ ὅσον ἠλπίζομεν, ἐπῆλθεν ὁ ποθούμενος καιρὸς. Διότι τῇ ὑστεραίᾳ πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου κατασκοπεύσαντες συνελάβομεν τὴν κόρην καὶ βύσαντες τὸ στόμα αὐτῆς διὰ ταινίας, ἵνα μὴ βοῶσα καὶ κραυγάζουσα διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τινος, σπεύδοντες πτερωτοὶ κατηγάγομεν αὐτὴν εἰς τὸ ὑπὸ πέτραν τινὰ κεκρυμμένον πλοιάριον.

Ἄμα δὲ τῇ ἐσπέρᾳ ἐν σκέπη ὄντες ἔνεκα τοῦ ἐπελθόντος σκότους κατελίπομεν μετὰ τοῦ χαρίεντος λαφύρου τὴν μεγαρικὴν ἀκτὴν σπουδῇ κωπηλατοῦντες.»

«Καὶ ἡ νεᾶνις;» ἠρώτησεν ἡ Ἄσπασια.

«Στέργει τὰ γενόμενα,» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκιβιάδης. «Δὲν εἶναι δὲ δούλη ἀργυρώνητος, ὡς ὑπεθέμεθα, ἀλλ' ἐλευθέρα, ἀδελφιδῆ τοῦ ἐπαράτου Μεγαρέως. Καλεῖται δὲ Σιμαίθα καὶ θεωρῶ αὐτὴν ὡς τὴν χαριεστάτην τῶν ἐλληνίδων — δὲν λέγω τῶν ἐλληνίδων γυναικῶν, ἀλλὰ θεβαίως τῶν ἐλληνίδων παρθένων!»

Μέγαρα! Ἡ λέξις αὕτη παραδόξως ἤχει, ὡσάκις ἔβαλλε τὸ οὖς τῆς Ἀσπασίας. Δι' ὃ μετὰ φανεροῦ διαφέροντος ἤκροατο αὕτη τῆς διηγήσεως τοῦ παραβόλου νεανίου.

Εἶτα δὲ διεπυθάνετο τὰ κατὰ τὴν νεάνίδα καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐξωγράφησεν αὐτὴν μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ κατ' αὐτὴν ἐξαιρών.

Ἐκ τούτου ἡ μὲν Ἀσπασία ἠξίου νὰ ἴδῃ τὴν Σιμαίθαν, ὁ δ' ἄρπάζ προθύμως τὴν ἀξίωσιν ταύτην ἀπεδέξατο καὶ ᾤδηγησε πρὸς αὐτὴν τὴν νεάνίδα. Ἦτο δ' ἡ Σιμαίθα τοσοῦτον ἐξόχως καλή, ὥστε καὶ ἡ Ἀσπασία αὐτὴ ἐξεπλάγη. Ἄλλ' ἡ καλλονὴ αὕτη ὠμοιάζε πρὸς ἀθηκτον πολύτιμον λίθον. Κατὰ



φύσιν δ' ἦτο τοῦτο, διότι ἐν Μεγάρους ἀνετράφη. Ἐν καιρῷ δ' ἀπήχθη, διότι ἄλλως ἢ μαργαρίτις αὕτη θά ἡμαυροῦτο καὶ θά διεφθείρετο ἐν τῷ κρυπτῷ.

Εἶχε δὲ παραλαβὼν αὐτὴν τρυφερὸν ἔτι παιδίον ὁ πλούσιος Μεγαρεὺς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Καὶ ἀνέτρεφε μὲν αὐτὴν κάλλιον, ἢ κατὰ δούλην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς θυγατέρα.

Διότι ἀποβλέπων εἰς τὴν ἔξοχον αὐτῆς καλλονὴν ἐφαίνετο θέλων νὰ παιδεύσῃ αὐτὴν οὕτως, ὥστε αὐτόματον ὄργανον πρὸς ἡδονὴν αὐτὴν νὰ καταστήσῃ. Οὐδόλως δ' ὠμοίαζεν ὁ γέρον Μεγαρεὺς πρὸς τὸν λαμπρὸν ἐκείνον ἐκ Μιλήτου γέροντα, τὸν Φιλάμμωνα ἐκείνον, ὃν μετὰ τοσοῦτου ἐνθουσιασμοῦ εἶχεν ἐγκωμιάσασα ἡ Ἀσπασία, ὅτε τὰ τῆς νεότητος αὐτῆς τῷ Περικλεῖ διηγεῖτο. Δι' ὃ ἐμίσει αὐτὸν ἡ Σιμαίθα καὶ διαφρήδην νῦν ἐδήλωσεν, ὅτι προηρεῖτο ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον, ἢ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μισητοῦ τροφέως.

Διεῖδε δ' ὁ ὄξυς ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσπασίας τὰ σπέρματα γυναικείων ἐξόχων προτερημάτων ἐν τῇ φύσει τῆς νεάνιδος, ἢ μόλις εἶχεν ὑπερβάσασα τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας. Διότι ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς ἐξήστραπτε τοσαύτη εὐφυΐα, ὅσον κάλλος τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐξέφαινον. Ἐφλέγετο δ' ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ καλλιεργήσῃ τὰ σπέρματα ταῦτα. Δι' ὃ ταχέως διαγνοῦσα, ὅτι ἄφειλε νὰ πράξῃ, εἶπε πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην·

« Ἡ νεάνις εἶναι σὴ, οὐ μόνον, διότι ἀπήγαγες αὐτὴν, ἀλλὰ, διότι αὕτη αὕτη ἐλευθέρα διέγνω νὰ μὴ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μεγαρέως. Ἀλλὰ δὲν εἶσα ἔτι ἄξιος αὐτῆς. Σοὶ καὶ τοῖς ὁμοίοις σου εἶναι τοιαῦτα ἀνθηραὶ παρθένοι, ὡς καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἄβρον θυγάτριον τοῦ Ἴππονίκου, λίαν ἄωροι. Ὑπάρχουσι δὲ γυναῖκες τοῦ εἴδους τῆς Θεοδότης ἀρμόζουσαι σοὶ τε καὶ τοῖς σοῖς ἐταίροις καὶ παρ' ἐκείνας δύνασθε νὰ

ἐπιδείξῃτε τὴν ὑπέρμετρον ἀκολασίαν. Παρὰ τοῦτο δὲν θὰ ἔχαρες πολὺ ἐπὶ τῇ κατοχῇ τῆς Σιμαίθας, ὡς νῦν αὕτη ἔχει, καὶ ταχέως διάκορος αὐτῆς θὰ ἐγένου, διότι ἀνέλκτοι ἐπιπνύωσιν ἐν αὐτῇ αἱ ἀρεταὶ ἐκεῖναι, αἵτινες ἀναγκαῖαι εἶναι, ἵνα μὴ ὁ κόρος κυριεύσῃ τέλος τοῦ ἔρωτος. Δι' ὅ αἴφες παρ' ἐμοὶ τὴν παῖδα χρόνον τινά. Κατάθου παρ' ἐμοὶ τὸν θησαυρόν, ὃν λείαν συνήγαγες, δάνεισον αὐτὸν ἐμοὶ ἐπὶ τόκῳ καὶ ἐν καιρῷ θ' ἀναλάβῃς αὐτὸν δεκαπλάσιον τὴν ἀξίαν ἐκ τῶν ἐμῶν χειρῶν.»

Ἦτο δ' ὁ Ἀλκιβιάδης λίαν νέος καὶ λίαν ἄστατος, ἢ ὥστε βαρέως νὰ φέρῃ τοῦτο, τὴν ἐπὶ τινὰ χρόνον δῆλα διηκτάθου τῆς λείας παρὰ τῇ Ἀσπασίᾳ.

«Πρόθυμος εἶμαι,» εἶπε, «νὰ καταθῶ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐπὶ τόκῳ παρὰ σοὶ τὸν πολυτίμὸν μου θησαυρόν. Καλῶς δὲ γνωρίζω, ὅτι οἱ τόκοι οὗτοι ἰκανῶς θ' ἀμείψωσι τὴν βραχεῖαν στέρησιν, ἣτις βεβαίως δὲν θὰ εἶναι καὶ τελεία. Διότι ἐλπίζω, ὅτι θὰ μοι ἐπιτρέψῃς νὰ βλέπω αὐτὴν ἐνίοτε παρὰ σοί.»

«Βεβαίως!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «δύνασαι νὰ μένης πάντοτε ἀσφαλῆς μάρτυς τῆς προόδου.»

Οὕτω μετακίσθη ἡ Σιμαίθα εἰς τῆς Ἀσπασίας. Ὁ δὲ Περικλῆς τὸ μὲν πρῶτον ἠρνεῖτο, οὐδ' ἠθέλε νὰ ἐπιτρέψῃ τοῦτο, ἀλλ' ἡ τῆ ψυχῇ αὐτοῦ ἐμφῶσα θαυμαστὴ πραότης καὶ αἱ λιπαραὶ δεήσεις τῆς Ἀσπασίας ἐξηνάγκασαν αὐτὸν τέλος νὰ ἐπιτρέψῃ μὲν τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον χρόνον νὰ διατρίψῃ ἢ νεᾶνις ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἕως ἂν ἄρισμένως διαγνώσιν οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς παραδόσεως, ἢ μὴ παραδόσεως αὐτῆς. Ἄν δὲ μὴ τοσοῦτον μισητοὶ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ Μεγαρεῖς ἦσαν, πολλὰ θὰ ἐλογοποιούντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἢ ὅσον ἀληθῶς ἐλογοποιήσαντο κατὰ τοῦ Περικλέους, ὃς ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καταφυγὴν παρέσχε ἐν τῇ ἑαυτοῦ οἰκίᾳ τῇ ἀρπαγείᾳ νεάνιδι.

Ἀπὸ πολλοῦ δ' ἤδη πολὺς λόγος ἐγίγνετο ἐν Ἀθήναις περὶ σχολείου τινὸς τῆς Ἀσπασίας, ἀλλ', εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, νῦν μάλιστα δίκαιον τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο.

Ἦσαν δ' ἀληθῶς νῦν τέσσαρες αἱ ἐν τῇ πρώτῃ τῆς ἡβῆς ἄνθη ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιμέλειαν αὐτῆς τῆς Μιλησίας ζῶσαι παρθένοι. Διότι ταῖς δύο ἀπὸ πολλοῦ ἤδη παρ' αὐτῇ διατριβούσας Μιλησίας ἀδελφιδαῖς καὶ τῇ ἐκ τῆς εἰς Ἴηλιν πορείας κομισθείσῃ ἀρκαδικῇ Κόρῃ προσετέθη νῦν καὶ ἡ ἐκ Μεγάρων νεᾶνις.

Ἦρμοξε δὲ τὸ ὄνομα τοῦ σχολείου πρὸς τὴν ἀληθῆ πρόθεσιν τῆς Ἀσπασίας. Διότι ἡ μὲν περὶ τὴν μεταβολὴν τῶν κατὰ τὸ γυναικεῖον φύλον διὰ τῆς παιδείας καὶ ἐλευθερώσεως σπουδὴ αὐτῆς λίαν ἀμφίβολον ἦτο, ἂν κατάρθωσέ τι, ὡς δ' ἡ σφοδρὰ τῆς ψυχῆς ὀρμὴ οὐδεμίαν ἡσυχίαν αὐτῇ παρεῖχε, πεισθεῖσα ἤδη, ὡς φαίνεται, ὅτι ἡ διάπειρα τῆς ἀναπλάσεως τῆς ἀκμαίας καὶ τελείας γυναικὸς μάταιόν τι ἦτο, διέγνω νὰ ἐπιλάβηται τῆς διαπλάσεως τῆς ἐν τῷ κάλυκι ἔτι διατελούσης ἡλικίας.

Οὐχὶ δ' ἑταίρας ἐβούλετο νὰ διαπλάσῃ, ἀλλὰ προμάχους καὶ βοηθοὺς ἐπιτηδεῖους νὰ ἐνεργήσωσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ κάλλους πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καί, ὡς αὐτῇ, μέγα νὰ δύνωνται. Ἐν τῷ σχολείῳ δ', ὅπερ ἴδρυσεν, ἔμελλον αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς ζωπυρούμεναι νὰ παραμένωσι πάντοτε καὶ ἐκεῖθεν νὰ διαδίδωνται ἀπανταχοῦ. Οὕτω δὲ συνεργουσῶν πολλῶν δυνάμεων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι ἔμελλον νὰ σαλευθῶσιν αἱ ἐσφαλμένα δόξαι καὶ ν' ἀσφαλισθῇ τέλεον ἡ νίκη τῆς διανοίας, τοῦ κάλλους καὶ τῆς θηλότητος.

Καὶ οὐχὶ μὲν κυρία, ἀλλ' οὐδὲ ξένη τοῖς λογισμοῖς τῆς μεγαλεπιβόλου καὶ ἀταράκτως ὑπολογιζομένης Μιλησίας ἦτο ἡ γνώμη, ὅτι καὶ ἄλλοῖα πλεονεκτήματα ἠδύναντο νὰ προ-

έλθωσιν ἐκ τούτου τοῦ σχολείου. Διότι αἱ μαθήτρια συνα-  
πτόμεναι εἰς γάμον πρὸς ἰσχυροὺς καὶ προκρίτους ἄνδρας  
ἠδύνατο νὰ συντελέσωσιν εἰς ἀσφάλισιν καὶ βεβαίωσιν τῆς  
ἀρχῆς τοῦ Περικλέους καὶ οὕτω διὰ τῆς ἰσχύος αὐτῶν νὰ  
καταπολεμήσωσι τοὺς ἐναντίους.

☞☞☞ Συναθροίζουσα δὲ περὶ ἑαυτὴν τοσαύτας νεανικὰς χαρι-  
έσσας παρθένους δὲν ἐφοβεῖτο ἢ γαμετὴ τοῦ Περικλέους περὶ  
τοῦ ἀνδρός, ὃς διηνεκῶς ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀνεστρέφετο; Ἀλλὰ  
μεγαλοφρονεστέρα ἦτο ἢ ὑπερήφανος, παράτολμος καὶ μεγα-  
λεπίβολος αὐτῆ ψυχῆ, ἢ ὥστε ν' ἀποβλέπη εἰς ἀγενῆ καὶ  
μικροπρεπῆ αἰσθήματα καὶ νὰ κωλύηται ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς  
ὑπ' αὐτῶν. Διότι οὐδαμῶς ἠρκεῖτο, ὡς κοινὴ τις γυνή, τοῖς ἰδίοις  
αὐτῆς θριάμβοις, ἀλλ' ἔζη καὶ ἐνήργει εἰς συντέλεσιν μεγά-  
λων ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν. Πρὸς τούτοις καλῶς ἐγνώριζεν, ὅτι  
κατεῖχεν ἔτι τὸν κεστὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὅτι οὗτος ἐν τῇ χειρὶ  
αὐτῆς οὐδὲν τῶν θεληγῆτρων εἶχεν ἀποβαλῶν. Ἔτι δ' ἐγνώ-  
ριζε καλῶς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ μακρὸν ἔτι θὰ ἔμενεν αὐτῆ  
διδάσκαλος τῶν μαθητριῶν καὶ ὅτι αὐταὶ ἔπρεπε πρῶτον νὰ  
διαπλάσθωσιν, ἵνα γένωνται, ὅ,τι αὐτῆ ἤδη ἦτο. Περὶ δὲ  
τοῦ Περικλέους ἰδίᾳ ἐπίστευεν, ὅτι οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων  
ἠδύνατο νὰ θραύσῃ, ἢ νὰ μειώσῃ τὴν δύναμιν τῆς γοητείας,  
ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἶχε περιβαλοῦσα καὶ ἦτις ἐκ τῆς συνη-  
θείας ὀσημέραι μείζων ἐγένετο.

Καὶ ἰδιοτροπία μὲν τις τῆς τύχης εἶχε στερήσασα τὴν  
Ἀσπασίαν τῆς μητρικῆς χαρᾶς καὶ ἔφερον αὐτὴ μετὰ καρτε-  
ρίας τὴν στέρησιν. Ἄλλ', ἂν μὴ ἦτο δεδομένον αὐτῇ νὰ  
διαπλάσῃ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἑαυτῆς θήλεις γόνους  
τῆς ἰδίας αὐτῆς γαστρος, ἀπέστειλε δ' ὅμως αὐτῇ ἢ εἰμαρμένῃ  
τάς εὐέλπιδας, ἀνθηρὰς ἐκεῖνας παρθένους, ὡς παραμύθιον,  
ἐν αἷς ἠδύνατο κατὰ βούλησιν νὰ λάβῃ πείραν τῆς μαγικῆς  
δυνάμεως τῆς ἐξόχου πλαστικῆς αὐτῆς τέχνης.

Ἀσπασία III.

6



Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι αἱ Μοῦσαι καὶ αἱ Χάριτες κατελθούσαι ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἶχον μισθώσασαί ἐαυτάς ὡς διδασκάλους ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Ἀσπασίας. Ἐδιδάσκετο δ' ἐν αὐτῷ τὸ ὑψηλὸν μάθημα, ὅπως ἡ μὲν ἐξ ἀρχῆς φύσις ἀποκαθαιρομένη παντός, ὅτι ἄμορφον, ὡς εὐγενὴς τέχνη ἢ δὲ τέχνη ὡς ὁμοιότατῃ τῇ φύσει ν' ἀποδειχθῆ πρέπει. Ὡσαύτως δ' αὐτόθι ἡρμηνεύετο καὶ ἔργῳ ἀπεδεικνύετο ἡ ἐνότης τοῦ καλοῦ καὶ ἡ μὲν μουσικὴ ὡς ὄρχησις τῆς ψυχῆς παρίστατο, ἡ δ' ὄρχησις ὡς μουσικὴ τῶν μερῶν τοῦ σώματος, τὸ κάλλος ὡς ποίησις καὶ ἡ ποίησις ὡς χαρίεν κάλλος.

Κύριον δὲ μέλημα τῆς Ἀσπασίας ἦτο νὰ διαπλάσῃ μὲν ἀφυπνίζουσα τὸν νοῦν τῶν μαθητριῶν διὰ τοῦ καλοῦ καὶ χάριν τοῦ καλοῦ, τὸν δ' ἀφυπνισθέντα ἐλεύθερον ν' ἀποδείξῃ.

Ὡς μορφωτικὸν τοῦ νοῦ δ' ἐχρησίμευεν αὐτῇ οὐ μόνον πᾶσα καλὴ τέχνη, ἀλλὰ καὶ πολλὰ σοφὰ μαθήματα διαπλάττοντα τὸ νοητικόν, πολλοὶ καρποὶ τῆς γνώσεως, οἵτινες ὡς καρποφόρα σπέρματα ἐπὶ τῶν πτερῶν τῶν Ἐρώτων εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ἀσπασίας ἐφέροντο. Μόνον δὲ τὸ αὐστηρόν, σπουδαῖον καὶ σκυθρωπὸν ἀπεκλείετο· διότι ἡ φαιδρότης ἐκηρύττετο ὡς ὁ ὕπατος νόμος τοῦ κάλλους καὶ τῆς ζωῆς.

Ὅτι δ' ἡ Ἀσπασία πρῶτον πάντων τὰς μαθητριάς ἐδίδασκεν, ἦτο τοῦτο, ὅποσον δηλαδὴ μαρὸν θὰ ἦτο ν' ἀναμένωσι πᾶσαν ἐπιτυχίαν ἐκ τῶν σωματικῶν θελημάτων. Δι' ὃ ἀπεδείκνυεν αὐταῖς, ὅτι ταῦτα μόνον οὐχὶ τὸ ἀξιεραστότατον εἶναι. Ἐλεγε δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ κάλλος ἀρετὴ τις εἶναι, ἣν πρέπει ν' ἀσκῶσι καὶ τελείαν νὰ πειρῶνται ν' ἀποδεικνύωσιν, ὡς πᾶσαν ἄλλην ἀρετὴν, καὶ ἐπειρᾶτο νὰ καταστήσῃ αὐταῖς φανερόν, ὅτι ὁ νοῦς μόνος εἶναι τὸ μόνον ἐπιτήδειον ἄρτυμα, ὅπερ μιγνυόμενον τῷ κάλλει διαφυλάττει αὐτὸ ἀνθηρόν. «Κάλλος ἀμβλὺν ταχέως γηράσκει,» ἔλεγε, «καὶ ταχέως μαραίνεται καὶ ἡ χάρις, ἣν ἡ ἀπειροκαλία ὡς



θολερὸν τέλμα περιβάλλει. Οὐδὲν διαφθείρει θάπτον τὸ ἄνθος τοῦ κάλλους, ἢ ὅσον ἀπαθὴς καὶ ἀναίσθητος διαγωγή τοῦ βίου ἐν ἀμούσῳ κοινῇ καὶ συνήθει κοινωνίᾳ. Τὸ νὰ εἶναι τις καλός,» ἔλεγεν, «δὲν εἶναι κατάστασις τις, ἀλλὰ δρᾶσις καὶ ἐνέργεια. Τὸ κάλλος ἄρα εἶναι ἡ μεγίστη ἐνέργεια, ἣς ἡ δρᾶσις ἐκδηλοῦται ἐν τῇ ἁρμονίᾳ ἀπασῶν τῶν εὐγενεστάτων ἐνεργειῶν — ἐν τῇ χαριέσει καὶ ἁρμονικῇ ἐνεργείᾳ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Τὸ κάλλος εἶναι οὐχὶ νεκρὸν τι ἐπίδειγμα, οὐχὶ ἀργὸν τι φῶς, ἀλλ', ὡς ὁ τροχὸς τοῦ ἡλίου, ἔμφυχος παιδιὰ φαεινῶν ἀκτίνων, σπινθηροπομπὸς δύναμις.»

«Δὲν δύναται τις ν' ἀποφαίνη ἑαυτὸν πάντοτε καλόν,» ἔλεγεν ὡσαύτως συνήθως, «ἀλλὰ πάντως δύναται νὰ καταπνίγη πάντοτε καὶ ν' ἀμβλύνη καὶ νὰ μειοῖ πᾶν, ὅ,τι αἰσχρόν. Ἐκ τούτου συχνότερον, ἢ ὅσον δύνασθε, πρέπει νὰ ἐνοπτρίζησθε, οὐχὶ ἵνα θαυμάζητε τὸ ὑμέτερον κάλλος, ἀλλ' ἵνα καταφωρᾶται ἐν ὑμῖν αὐταῖς τὸ αἰσχρόν. Τότε δὲ θὰ κατανοήσητε, ὅτι οὔτε πάντοτε καλός, οὔτε πάντοτε αἰσχρὸς εἶναι τις, — ὅτι τὸ ἄνθος πάσης καλλονῆς ἀπειράκις τῆς ἡμέρας μεταλλάσσει μορφήν καὶ χρῶμα — ὅτι κάλλος ἄφετον εἶναι ἀσταθὲς καὶ ἀβέβαιον, ὅτι κάλλος, ὅπερ πεποιοθὲς ἑαυτῷ ἀργὸν μένει, ὄνειρον τῶν μαρῶν εἶναι καὶ ὅτι τὸ νὰ εἶναι τις καλὴ εἶναι τέχνη τις χαλεπωτάτη καὶ αὐταῖς ταῖς περικαλλεστάταις. Μὴ ἐπιτρέπετε δὲ νὰ πλησιάσῃ ὑμῖν τὸ αἰσχρόν ἐν οἰαδήποτε μορφῇ! Διότι παντοδαπὸν καὶ πολύμορφον εἶναι τὸ αἰσχρόν καὶ δαίμων τις, πρὸς ὃν διὰ παντὸς τοῦ βίου πρέπει ν' ἀγωνιζόμεθα, ἵνα μὴ λεληθότως χειρώσῃται ἡμᾶς. Στρέφει δ' οὗτος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ θανατηφόρα αὐτοῦ βέλη κατὰ τοῦ ἀνθηροῦ σώματος ἐκ τῆς ψυχῆς κρυπτόμενος ὡς ἐν ἐνέδρᾳ ἐν αὐτῇ.»

Οὐ μόνον δὲ διὰ νοουθετικῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ

6\*

ἐβοήθει ἡ Ἀσπασία ταῖς μαθητρίαις ἐν τῷ κατὰ τοῦ πονηροῦ ἐκείνου καὶ φοβεροῦ δαίμονος ἀγῶνι καταδιώκουσα τὰ σπέρματα καὶ τὰ ἴχνη τῆς δυσμορφίας, ὡς ὁ δῆμιος τὸν κλέπτῃν. Ὡς δ' ὁ διδάσκαλος τὴν μάστιγα, ἢ τὴν βακτηρίαν, ἔφερε καὶ αὐτὴ ἐν χερσὶ μικρὸν τι ἀργυροῦν κάτοπτρον, ὅπερ προὐβάλλε πάντοτε τοῖς ὀφθαλμοῖς πάσης ἀδικούσης, ἀφ' ἧς τοῦ προσώπου σπινθήρ τις σωματικῆς, ἢ ψυχικῆς δυσμορφίας ἀπήστραπτεν. Οὕτως ἐδίδασκε τὰς ἀνθηρὰς ἐκείνας παρθένους τὴν ἐγκράτειαν, τὴν καταχείρωσιν παντὸς πάθους καὶ πάσης δυσμορφίας λυμαιομένης τὸ κάλλος, τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς, τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν εὐγενῆ εὐρυθμίαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς.

Ἐκ τῶν δύο δ' ἀδελφιδῶν τῆς Ἀσπασίας ἡ μὲν Δροσίς ἐξέφαινε θαυμαστὴν εὐφυΐαν πρὸς τὴν μιμητικὴν ὄρχησιν, ἡ δὲ Πράξιλλα ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπρώτευσεν τῶν ἄλλων εἰς τὴν περὶ τὴν ᾠδικὴν καὶ καθαριστικὴν δεξιότητα. Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία οὐδαμῶς οὐδεμιᾷ ἐπέτρεπε νὰ ἐπιμελῆται μόνης τῆς διαπλάσεως ἰδίας τινὸς δεξιότητος. Ἡζίου δὲ νὰ ἐπιζητῇ ἐκάστη ν' ἀρέσκη οὐχὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως ἀρισμένης τινὸς τέχνης, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τοῦ ἀρμονικῶς πεπαιδευμένου ὄλου ἤθους. «Μονομερῆς τις ἄσκησις τέχνης τινός,» ἔλεγε, «γίνεται πρόξενος τῆς ὀλιγωρίας τοῦ ὄλου ἤθους καὶ τῆς ἀρμονικῆς αὐτοῦ διαπλάσεως.»

Ἦτο δ' ἡ μὲν Δροσίς ἐκ φύσεως θελκτριωτάτη καὶ χαριεστάτη. Διότι ῥαδινὴν καὶ κομψὴν τὴν μορφήν ἔχουσα ἦτο τοσοῦτον αἰθερία καὶ μετέωρος, ὥστε ἐφαίνετο, ὡς νύμφη τις, ἥτις ἀδύνατος ἦτο νὰ κατακλάσῃ κάλαμόν τινα, ἢ ἄνθος τρέχουσα διὰ τῶν ἀγρῶν. Τὰ μέλη δ' αὐτῆς εἶχον τὸ ῥαδινὸν ἐκεῖνο, τὴν νεανικὴν ἐκείνην λεπτότητα καὶ χαριεσσαν τρυφερότητα, ἥτις πολὺ μᾶλλον τῆς ἀκόμψου ἀβρότητος ταράσσει τὰς αἰσθήσεις.

Ἡ δὲ Πράξιλλα ἦτο μὲν ὁμοία αὐτῇ τὸ κάλλος, ἀλλ' ἐπλεονέκτει κατὰ τοὺς ὡς ἀπ' ἀργύρου φθόγγους τῆς φωνῆς, δι' ἧς ψάλλουσα τὰ ἄσματα τῆς Σαπφοῦς ὑπὸ κροῦσιν τῆς κιθάρας κατεκίλει τὴν ἀκοὴν πάντων. Ὑπάρχει δὲ καθ' ὅλου ἡδιόν τι τοῦ φθόγγου τῆς φωνῆς ἐκκαϊδεκέτιδος παρθένου; Ἡ δὲ φωνὴ τῆς Πραξιλλῆς εἰς τὴν χάριν, τὸ τακερὸν καὶ τὸ ἡδὺ φλογηφόρον πῦρ ὑπερέβαλλε καὶ τὴν φωνὴν τῶν ἀηδόνων.

Ἄλλ' ἢ τε χαρίεσσα Δροσίς καὶ ἡ πυρωπὴ Πράξιλλα ἐπεσκιόσθησαν ὑπὸ τῆς κατὰ μικρὸν ἀναπτυσσομένης ἐξόχου ἄνθης τῆς Σιμαίθας. Διότι ἐν τῷ σώματι τῆς Σιμαίθας, ἐν τῷ τύπῳ τῆς μορφῆς αὐτῆς ἐξεδηλώθη ἐνσώματος ἡ εὐγενεστάτη καὶ μαγευτικωτάτη χάρις τῆς καθαρῶς ἑλληνικῆς μορφῆς. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ ἄριστοι τῶν τεχνιτῶν οὐδέποτε εἶχον ὄνειροπολήσαντες τύπον μορφῆς τοσοῦτον θαυμαστῶς καθαρῶς γραμμᾶς ἔχοντα. Κατεῖχε δ' ἡ Σιμαίθα τὴν ἀνέκφραστον ἐκείνην διαύγειαν, τὸ λαμπρότατον μὲν, ἀλλ' ὑπὸ ὄνειροπόλου πῶς πνοῆς προσπνεόμενον θαλερὸν ἐκεῖνο ὄμμα, ὅπερ ἐνίοτε ἐν παρθένοις ἐν τῇ τρυφερωτάτῃ νεανικῇ εὐθαλείᾳ ἐπαγωγότατον καὶ κηλητικώτατον ἐκφαίνεται. Οὐ μόνον δὲ τὴν εὐμορφίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν ἐφαίνετο ἡ Σιμαίθα ὡς ὁμοιωτάτῃ τῇ διδασκάλῳ Ἀσπασίᾳ. Διότι, ὅσα μᾶλλον ἀνεπτύσσετο, τοσοῦτω ὁμοιώτατα αὐτῇ ἐφαίνετο καὶ διανοουμένη καὶ αἰσθανομένη. Δι' ὃ οὐχ ἦττον τῆς Μιλησίας παρεῖχεν ἐλπίδας, ὅτι θ' ἀπεδεικνύετο ὡς ἡ ἐμφύχωσις τῆς ἀληθοῦς, εὐαίσθητου καὶ καλλικάρπου ἑλληνικῆς διανοίας. Μετὰ διαπύρου δ' ἐνθουσιασμοῦ συνελάμβανε τὰς ἰδέας τῆς Ἀσπασίας καὶ πολὺ ὑπερεῖχε τῇ συνέσει τῶν συμμαθητριῶν. Ἔστεργε δὲ πάσας μὲν τὰς καλὰς τέχνας, ἀλλὰ μάλιστα ἐφαίνετο ἔχουσα τὸν ἀπαραβλήτως εὐαίσθητον καὶ ἔμπειρον περὶ τὰ ἔργα τῆς πλαστικῆς ὀφθαλμὸν τῆς Ἀσπασίας.

Καὶ ἐν τούτῳ δ' ὁμοίᾳζε πρὸς τὴν διδάσκαλον, ὅτι οὐχὶ τὴν μονομερῆ διάπλασιν δεξιότητός τινος περὶ μίαν τινὰ τέχνην ἐπεδίωκεν, ἀλλ' ἀπασῶν τῶν δυνάμεων τὴν ἁρμονικὴν μόρφωσιν. Ἐκ τούτου ἦτο ἡ μαργαρίτις τοῦ σχολείου τῆς Ἀσπασίας, ἢ μετὰ μητρικῆς στοργῆς αὐτὴν ἐφίλει καὶ εἰς αὐτὴν ὡς εἰς τὴν μάλιστα εὐέλπιδα ἀπέβλεπεν.

Ἡ δὲ Κόρη, ἡ ἀρκαδικὴ παιδίσκη; Δυσχερὲς ἦτο νὰ εἴπη τις, ἂν καὶ αὐτὴ ἔπρεπε νὰ καταλέγηται εἰς τὰς μαθητριάς τῆς Ἀσπασίας. Καὶ ὄντως μὲν ἡ ἀκαμψία τῆς φύσεως τῆς ἀρκαδικῆς ταύτης παρθένου εἶχε παρορμήσασα τὴν Ἀσπασίαν ν' ἀπαγάγῃ αὐτήν, ἵνα λάβῃ διάπειραν τῆς πλαστικῆς καὶ παιδευτικῆς αὐτῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἡ ἀκαμψία δὴ αὐτὴ ἀπεδείχθη ταχέως μείζων τῆς παιδευτικῆς καὶ πλαστικῆς ἐμπειρίας τῆς Ἀσπασίας. Καὶ αἱ μὲν συμπαίτριαι ἔσκωπτον τὴν Κόρην καὶ ταπεινοῦσαι μετεχειρίζοντο αὐτὴν ὅλως ὡς δούλην, ἀλλ' ἡ ἀρκαδικὴ αὐτὴ παιδίσκη εἶχε τι ἐν τῷ ἦθει, ὅπερ οὐδὲ ὅλως ἐταπείνου, οὐδ' ἀπεδείκνυεν αὐτὴν δούλην. Καὶ δὲν ἦτο μὲν χαρίεσσα, οὐδ' εὐμορφος, οὐδὲ φαειρόνους, ἀλλὰ σπουδαία καὶ σύννους καὶ ὅ,τι ἰδιόρρυθμον ἐν ἑαυτῇ εἶχεν, ὅτε εἰς Ἀθήνας ἦλθε, παρέμενε ἀμετάβλητον. Ἀλλὰ πολλὰκις ἐξέπληττε τοὺς περὶ αὐτὴν ἐκπέμπουσα ἕκ τε τῆς διανοίας καὶ τῆς ψυχῆς ἀστραπᾶς καὶ σπινθήρας, οἵτινες ἔχοντές τι τὸ πρωτότυπον καὶ ἀσύνηθες διήγειρον ἐν ταῖς ψυχαῖς πάντων παράδοξόν τινα συμπάθειαν ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐφαίνετο δὲ καθ' ὅλου ὡς ζένον τι ὄν ἐξ ἀγνώστου τινὸς τέως χώρας.

Ἐκρινε δ' ἡ Ἀσπασία ἀφέλιμον νὰ ὁμιλῶσιν αἱ τροφίμοι παρὰ τὴν νεανικὴν αὐτῶν ἡλικίαν καὶ τὰ ἦθη τῶν Ἀθηναίων πρὸς πάντας ἐλευθέρως, ἵνα παιδεύωνται ἕκ τῆς πρὸς τοὺς ἄνδρας κοινωνίας. Ἐκ τούτου καὶ νῦν, ὡς πρότερον, ἐφοίτων παρ' αὐτὴν ἄνδρες ἐξοχώτατοι τὴν διάνοιαν. Ἐκ τῆς μετὰ τοιούτων δὲ διατριβῆς πρωΐμως αἱ ψυχαὶ τῶν



παρθένων απέβαλον τοὺς ἀκόμψους καὶ ἀγοραίους τρόπους. Ἄλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὰς γυναῖκας ὁμιλία οὐδαμῶς ἀπεκλείετο. Δι' ὅ, ἂν τις τῶν ἐξόχων ἐκείνων ἀνδρῶν προηρεῖτο νὰ εἰσαγάγη καλὴν τινα φίλην εἰς τῆς Ἀσπασίας, ἀσμένως αὐτὴ ἐπέτρεπε τοῦτο. Ἐξ ἐκείνων δ', οἵτινες χρῆσιν τῆς ἀδείας ταύτης ἐποιήσαντο, ἦτο ὁ νέος ἀγαματοποιὸς καὶ ἀρχιτέκτων Καλλιμάχος, ὃς ὀρφανὴν τινα ἐκπρεποῦς καλλονῆς νεάνίδα, Φιλάνδραν καλουμένην, παραλαβὼν ἐκ Κορίνθου ἤγαγεν εἰς Ἀθήνας. Ἐφίλει δὲ τρυφερῶς τὴν ὀρφανὴν ὁ Καλλιμάχος καὶ ἐφαίνετο μέλλων νὰ λάβῃ αὐτὴν γυναῖκα. Ἄλλ' ἡ Φιλάνδρα ἐκ πτωχῶν γονέων τὸ γένος καὶ ἐν τῇ τρυφερᾷ ἡλικίᾳ ἔτι οὐσα ἐστερεῖτο παιδείας ἀξίας τοῦ φίλου αὐτῆς. Πῶς δ' ἠδύνατο αὐτὴ κάλλιον ν' ἀπολαύσῃ, ὅ,τι ἐστερεῖτο, ἢ ὁμιλοῦσα πρὸς τὴν Ἀσπασίαν καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν; Δὲν ἀπηξίου δ' ἡ Ἀσπασία νὰ εὐρύνη τὸ σχολεῖον αὐτῆς καὶ πέραν τῆς οἰκίας τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς αὐτοῦ ἐκπέμπουσα.

Ἦτο δ' ἡ Φιλάνδρα ἀβρὰ μὲν, ἀλλ' εὐμορφος καὶ προῦφαινε θερμὸν καὶ σφοδρὸν ἦθος. Τὸ εὐσταλὲς δὲ σῶμα ἀπεδείκνυεν αὐτὴν ὠραιότεραν τοῦ ἀληθοῦς.

Οὕτω λοιπὸν συνέστη γυναικεῖός τις Ὀλύμπος, ἴν' οὕτως εἴπωμεν, ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας, ὅστις κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον ἀνεμίμησκε τὴν κατοικίαν τῶν θεῶν, καθ' ὅσον ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκάστην τῶν παρθένων τῷ ὀνόματι μιᾶς τῶν θεῶν ἀνόμαζε, πρὸς ἣν ἐκάστη ὡς ὁμοιοτάτη ἦτο. Καὶ ἐνεθουσίων μὲν οἱ καλλιτέχναι ἐν τῷ Ὀλύμπῳ τούτῳ καὶ κάλλιστα ἔργα ἐδημιούργουν, ἐνεθουσίων δ' οἱ ποιηταὶ καὶ ἐπιχαριτώτατα ποιήματα ἐποίουν. Ἄλλ' ἡ ἀκολασία καὶ πᾶν τὸ ἀγενὲς ἀπεκλείετο ὅλως ἐκ τῆς κοινωνίας ἐκείνης. Διότι ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσπασίας ἐμπείρως ἐχαλίνου καὶ αὐτὸν τὸν παράτολμον καὶ ὑπερφίαλον Ἀλκιβιάδην καὶ ἡ ἰέρεια αὐτῆ τοῦ κάλλους ἐκράτει πάντοτε καὶ τὰς ἡγίας τῆς εὐαρμοστίας



ἐν ταῖς χερσὶ καὶ οὐδόλως ἐπελανθάνετο, ὅ,τι τῇ τιμῇ τῆς οἰκίας, τῷ ἀξιώματι τοῦ συμβίου ᾤφειλεν. Ὡσαύτως δ' ἐμπείρως ἐφυλάττετο, μὴ τι οἱ περὶ τοῦ σχολείου ἐνδοιασμοὶ τοῦ Περικλέους ἀποξένωσιν, ἢ καὶ παραχῆν τινα προκαλέσωσιν.

Ἡμέρα δέ τι ἐκάλεσεν ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς μαθητρίας εἰς θαλασσίαν τινα ἐκδρομὴν ἐπὶ τοῦ πλοιαρίου. Ἀπεδέξατο δ' ἡ Ἀσπασία τὴν πρόσκλησιν τοῦ νεανίου, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω μὴδένα τῶν ὑπερφιάλων ἡλικιωτῶν ὡς συμπλωτῆρα νὰ συμπαραλάβῃ . . .

Οὕτως ἐν θερινῇ τινὶ δροσερᾷ καὶ λαμπρᾷ πρωΐᾳ ἐπέβη ἡ Ἀσπασία συμπαραλαβοῦσα τὴν Δροσίδα καὶ Πράξιλλαν καὶ Σμαιθάν καὶ Κόρην τοῦ πλοιαρίου τοῦ νεαροῦ Ἀλκιβιάδου. Ἠκολούθησε δ' αὐταῖς καὶ ὁ Καλλίμαχος μετὰ τῆς Φιλάνδρας, ἣτις εἶχε συμπαραλαβοῦσα καὶ φίλην τινα, Πασιφάνην τὸ ὄνομα, ἣτις πρότερον εἰσαχθεῖσα, ὡς ἡ Φιλάνδρα, εἰς τῆς Ἀσπασίας ἀξία ὑπ' αὐτῆς ἐκρίθη νὰ καταλεγῇ εἰς τὰς συμπαικτρίας τῶν μαθητριῶν. Παρὰ τούτους δὲ καὶ τοὺς κωπηλάτας οὐδεὶς ἄλλος ἦτο ἐν τῷ πλοιαρίῳ.

Ἐπλεον δὲ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν αὐτὸν καὶ ταχέως ἀφίκοντο εἰς τὸν εὐκόλπον εὐριπον τῆς Σαλαμῖνος. Ἐνταῦθα πλέοντες εἶχον ἐπ' ἀριστερὰ μὲν τὴν εὐθαλῆ καὶ ἐκ τῆς πρωϊνῆς δρόσου ἀπαστράπτουσαν νῆσον, ἐπὶ δεξιὰ δὲ τὴν ἀττικὴν ἀκτὴν, εἰς ἣν τὸ Αἰγάλεων ὄρος κατέτεινε.

Οὐδὲν ἕτερον δὲ δύναται νὰ διαθῇ τὴν ψυχὴν ἥδιον καὶ ἀρμονικώτερον θαλασσίας πορείας ἐν εὐηλίῳ, κυανῇ θαλάσῃ. Ὑπάρχει δὲ που λαμπροτέρα τις κυανῆ θάλασσα τῆς ἐν τῷ εὐρίπῳ τῆς Σαλαμῖνος; Ἐκ τούτου καὶ οἱ ἐν τῷ πλοιαρίῳ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς κηλητικώτατα αἰωρουμένους ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης καὶ τῆς χαρᾶς. Ἐχοντες δ' ὑπεράνω μὲν τῶν κεφαλῶν τὸν γλαυκὸν αἰθέρα, ὑπὸ τοὺς πόδας δὲ τὴν αἰθερίαν γλαυκὴν θάλασσαν ἐκολύμβων ἐν

μέσω δύο οὐρανῶν αἰωρούμενοι ἐν εὐδαιμονικῇ γλαυκότητι. Ὅπότερον δὲ θελκτηριώτερον ἦτο ὁ γλαυκὸς αἰθήρ, ἢ ἡ γλαυκὴ θάλασσα, οὔτε ἠδύναντο νὰ εἴπωσιν, ἀλλ' οὐδ' ἠρώτων. Ἐβλεπον δὲ μόνον, ὅπως ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἐνίοτε τὰ πτηνὰ ἐκ τοῦ γλαυκοῦ αἰθέρος εἰς τὴν γλαυκὴν θάλασσαν κατεδύοντο, ὡς ἴν' ἀπογεύσωνται τῆς χάριτος αὐτῆς, καὶ ὅπως ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ ἰχθύες ἐκ τῆς γλαυκῆς θαλάσσης φαιδροὶ ἐξεπήδων ἐπὶ στιγμὴν χρόνου εἰς τὸν γλαυκὸν αἰθέρα, ὡς ἵνα καταρρόφησων ἠδονὴν τινα ἀκαριαίαν.

Καὶ οἱ ἐν τῷ πλοιαρίῳ δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀμοίαιζον πρὸς τοὺς φαιδρούς τούτους ὑπὸ τῆς θελκτικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ θελκτικοῦ αἰθέρος ψυχαγωγούμενοι ἰχθύς καὶ τὰ πτηνὰ· διότι καὶ αὐτοί, ὡς οἱ ἰχθύες καὶ τὰ πτηνὰ, ἐξεμύζων μὲν πᾶν τὸ ἠδονικόν, οὐδὲν δὲ διελογίζοντο. Προσέβλεπον δ' αἰ νεανικαὶ χαρίεσσα συμπαίκτρια τῆς Ἀσπασίας ἀπὸ τοῦ χεῖλους τοῦ πλοιαρίου τὰ περικαλλῆ γλαυκὰ κύματα, ἀλλ' ἔπραττον τοῦτο, ἵνα ἴδωσιν ἐν αὐτοῖς, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τὰ χαρίεντα αὐτῶν πρόσωπα. Μόνη δ' ἡ Κόρη καταβλέπουσα εἰς τὴν θάλασσαν οὐχὶ τὸ ἑαυτῆς πρόσωπον, ἀλλὰ τὴν θάλασσαν αὐτὴν ἐπεσκόπει. Διότι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς μόνης ἐνεψυχοῦτο καὶ ἐλάμβανε συνείδησιν ἑαυτῆς ἢ χάρις τῆς θαλάσσης.

Οὕτως αἱ μὲν ἄλλαι παρθέναι καταπτρίζοντο ἐν τῇ θαλάσσει, ἡ δὲ θάλασσα ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Κόρης καταπτρίζετο.

Κατεπλάγη δὲ σχεδὸν τὴν ψυχὴν αὐτῆ. Διότι τέλος ἤρξατο περιδεῶς πως προσέχουσα τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης καὶ ἐπακρωμένῃ. Ὅτε δ' ἠρώτησαν μειδῶσαι αὐτὴν, ἂν ἤκουε τῆς φωνῆς ἐπαγωγῶν Σειρήνων ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης, κατένευσεν, ἐφ' ᾧ λαμπρὸς γέλως τῶν συμπαικτριῶν καταγελοῦσῶν αὐτῆς ἀντήχησε καὶ πέραν τῆς θαλάσσης.

Ἰπὸ τῶν μελωδικῶν δὲ τούτων ἐπαγωγῶν γελῶτων

ἴσως κατακληθῆεις δελφίς τις ἠκολούθει τῷ πλοιαρίῳ ὅλως ἐπὶ τῆς ἐξωτάτῳ ἐπιφανείας τῶν κυμάτων πλέων καὶ μικρόν τι πτηνὸν παραπλαγχθὲν τῆς ζηρᾶς ἐκαθέσθη ὡς εἰς ἀνάπαυλαν ἐπὶ τῶν νῶτων αὐτοῦ ἀνυπόπτου.

Ἄλλ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ὁ λαμπρὸς γέλως ἐκ τοῦ πλοιαρίου τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀντήχει, παρέπλει τοῦτο μέγα τι φορτηγὸν πλοῖον. Ὡς δ' ἡ φορτὶς ἐγγυτάτῳ τοῦ πλοίου παρέπλει ἠδυνήθησαν οἱ ἐν αὐτῷ ναυτίλοι καὶ οἱ ἐν τῷ τοῦ Ἀλκιβιάδου πλοιαρίῳ νὰ κατοπτεύσωσιν ἀλλήλους. Εἶχον δ' οἱ ἐν τῇ φορτίδι ὠμὴν καὶ ἀγρίαν τὴν ὄψιν, δασείας τὰς ὀφρῦς καὶ προσέβλεπον σκυθρωποὶ, σχεδόν τι ἀπειλητικοί, ὡς ἰέρακες, τὰς ἐν τῷ πλοιαρίῳ περιστεράς. Ἄλλ', ὡς οἱ ἐν τῇ φορτίδι ἰσχυρότερον ἐκωπηλάτου, ταχέως κατέλιπον μακρὰν τὸ πλοιαρίον καὶ οἱ φαῖδροι συμπλωτῆρες οὐδεμιᾶς πλέον προσοχῆς αὐτοὺς ἤξιωσαν. Ἦτο δὲ τὸ φορτηγὸν πλοῖον μεγαρικόν, ὡς ὁ Καλλίμαχος ἰσχυρίζετο.

Προσωρμίσθη δὲ τὸ πλοιαρίον τοῦ Ἀλκιβιάδου εἰς μικρόν τινα ὄρμον καὶ οἱ ἐν αὐτῷ διέγνωσαν ν' ἀποβῶσιν εἰς τὴν γῆν, ἵνα διατρίψωσι χρόνον τινὰ ἐν εὐφροσύνῃ ἐπὶ τῆς χαριέσεως, ἐπαγωγῆς ἀκτῆς. Ἦτο δ' ἀκριβῶς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐπὶ κλιτύος τινὸς τοῦ Αἰγάλεω ἐναντίον τῆς Σαλαμίνοσ τὸν πέτρινον θρόνον τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ξέρξου ἐδείκνυον, τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον ὄχθον ἄγχι πελαγίης ἀλός, ὃν ὁ μέγας βασιλεύς, ὅτε τὸν μέγαν αὐτοῦ στόλον εἰς μάχην παρέταζεν ὡς εὐαγῆ ἔδραν λαβῶν καὶ καθεσθεις ἐπάπτεινε τὴν τε παράταξιν καὶ τὴν μάχην, τὸ μὲν πρῶτον μετὰ βεβαιότητος περὶ τῆς νίκης, εἶτα δὲ μετὰ φρίκης κατὰ μικρὸν αὐξανομένης.

Εἰς τὴν πέτρινον λοιπὸν ταύτην ἔδραν ἀδήγησαν ὁ Καλλίμαχος καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὰς νεάνιδας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἤξιωσε νὰ καθεσθῆ ἐπ' αὐτῆς ἡ Ἀσπα-

σία, ὡς δικαιοτάτον. Ὑπήκουσε δ' ἡ Ἄσπασία. Καὶ παρ' αὐτῇ μὲν ἐκαθέσθη ὁ Καλλιμαχος, αἱ δὲ νεάνιδες καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης κατεκλίθησαν περὶ αὐτὴν ἐν ἐπιχαριτωτάτῳ συμπλέγματι.

Φάκελοι δὲ φυκῶν καὶ θάμνοι μύρρινοι κατάμεστοι κυανῶν καὶ γλαυκῶν ῥαγῶν ἔθαλλον ἐν μέσῳ τῶν πετρῶν.

Θαυμαστὴ δὲ γαλήνη καὶ ἡρεμία ἐπεκράτει ἐν τε τῇ εὐηλίῳ ξηρᾷ καὶ ἀνὰ τὴν μαρμαίρουσαν θάλασσαν καὶ ἐρασμιωτάτῃ ἐφαίνετο ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου τόπου ἡ ἀντικρὺ κειμένη Σαλαμὶς καὶ διὰ μέσου τῆς ἡπείρου καὶ τῆς νήσου ἡ ἀτάρακτος γλαυκὴ θάλασσα, ἧς τὴν γλαυκότητα ἐνίστε ἀργυροφεγγεῖς, μαρμαίρουσαι ζῶναι, ὡς μαρμαίρουσαι γέφυραι, ἠδ' ἀκίζον. Οὐδεμία δὲ φανὴ ἠκούετο καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, εἰ μὴ μόνον ὁ ἐλαφρὸς ῥόθος καὶ ψόφος τῶν εὐρέων ἐν ῥυθμῷ ἡσύχως κυλινδουμένων καὶ αὐθις ὑποχωρούντων κάτω παρὰ τὴν ἀκτὴν κυμάτων καὶ ἐνίστε ἡ κραυγὴ λάρου τινὸς ἀμφιπεριτρίζοντος.

«Πρὸς τῶν Νηρηϊδῶν!» ἔλεγεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «τοιαύτη γαλήνη, τοιαύτη ἀγροτικὴ ἡρεμία ἐπικρατεῖ καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τῇ σικελικῇ ἀκτῇ. Νομίζει δὲ τις, ὅτι ἐνταῦθά που πλησίον κάθηται ὁ ἐρωτομανὴς Κύκλωψ Πολύφημος ἀπενῶς προσβλέπων τὴν θάλασσαν, ἐν ἧς τοῖς ὕδασιν ἡ εἰκὼν τῆς Γαλατείας διαπορευομένης ἐνοπτρίζεται. Καὶ ὁ μὲν κύων τοῦ ἀγροικοῦ ποιμένος τρέχει ὑλακτῶν πρὸς τὴν ἀκτὴν εἰς ὑπάντησιν αὐτῆς, ἡ δὲ Νύμφη ῥαίνει μειδιῶσα τὸν ἐρωτικὸν ἄγγελον, καὶ κυλίζει ἀφρόεν κύμα κατ' αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ κνυζόμενος ἐπανερχεται . . .»

Ἀληθῶς δ' ἐπεκράτει ἡδονικὴ ἡρεμία, περὶ ἧς οὔτε ὅτι διεκόπη ποτέ, οὔτε ὅτι ἡδύνατό ποτε νὰ διακοπῇ ἐφαντάζετό τις.

Ἐκ τῆς πετρίνης δ' ἔδρας στρέψασα τὸ βλέμμα ἐπὶ τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου ἡ Ἄσπασία εἶπεν:

«Ἄν ποτε εἶναι δυνατὸν ν' ἀποσεῖσω ἀπὸ τῆς ψυχῆς



μου πᾶν, ὅτι σκυθρωπὸν καὶ ἀνιαρὸν πέραν τῶν ὁρέων ἐκείνων εἶδον καὶ ἔπαθον, βεβαίως ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ μόνῃ τοῦ χρόνου εἶναι τοῦτο δυνατόν. Διότι ἢ τε θάλασσα ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ καὶ ὁ αἰθὴρ ὑπεράνω εἶναι τοσοῦτον φαεινός, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐπικρατήσῃ τῆς ψυχῆς μου τὸ σκυθρωπὸν ἐκεῖνο, ὡς ἐκεῖ πέραν τῶν ὁρέων. Δι' ὃ θαρράλεα προκαλῶ σε εἰς ἀγῶνα, ὦμῃ Πελοπόννησος!»

«Καὶ ἐγὼ μετὰ σοῦ!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ συναγαγὼν τὴν πυγμὴν ἔσειεν αὐτὴν ἀπειλητικῶς προσβλέπων τὰ ὄρη τῆς Ἀργολίδος.

«Καὶ ἡμεῖς πᾶσαι!» ἀνέκραζαν γελῶσαι αἱ νεάνιδες.

Ἐν τῇ στιγμῇ δὲ ταύτῃ τοῦ χρόνου ἡ Ἀσπασία μετὰγούσα περὶ τὴν ὄψιν προσέβλεψε τὴν μεγαρικὴν φορτίδα, ἣτις ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως μικρὰ ἐφαίνετο. Ἐφάνη δ' αὐτῇ, ὅτι ἴστατο τὸ πλοῖον. Ἀλλὰ τὸ ὑπερήφανον καὶ περιφρονητικὸν σχεδὸν βλέμμα ἐστράφη ταχέως ἀλλαχοῦ. Ἀπέλαμπε δ' ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῆς νῦν τὴν ὑπερηφανίαν ἐκείνην, ἣς πλήρης ἡ ψυχὴ τοῦ Ξέρξου ἦτο, ὅτε ἐπὶ τοῦ πετρίνου ἐκείνου θρόνου ἐκάθητο.

Νεύσαντος δὲ τότε τοῦ Ἀλκιβιάδου, δουλὸς τις ἐκόμισεν ἀσκὸν ἐξαιρετὰ ἀναψυκτικὰ περιέχοντα, καὶ μετ' ὀλίγον ἀντήχει ὁ κρότος τῶν κυλίκων καὶ τὰ μεγαλοφάνως ψαλλόμενα σκόλια. Χαριέστατα δ' ἤχουν τὰ εὐθυμα ἄσματα ἐν τῇ μαγευτικῇ ἡρεμίᾳ τῆς θαλάσσης καὶ μακρὰν ἀντήχει ὁ γαλήνιος ὄρμος.

Ἐπὶ τῆς διονυσιακῆς δὲ δρόσου παρορμηθεῖσαι διεσκορπίσθησαν αἱ νεάνιδες αἱ μὲν ἐπὶ τὸν ὄστρεῶδη αἰγιαλόν, αἱ δ' ἀνά τὰς κλιτύας, ἔνθα εὐώδης πῶα ἐν μέσασ ταῖς πέτραις ἔθαλλεν. Ὁμοιάζον δὲ πρὸς γοητευτικὰς χρυσαλλίδας, ἅς ἐτάθαιζε καὶ ἐπειράτο νὰ συλλάβῃ ὁ Ἀλκιβιάδης.

Καὶ ὅτε μὲν ἔτρεχον κραυγάζουσαι, ἵνα ἴδωσιν νεκρὸν



τι θαλάσσιον ζῷον, πολύπουν τινά, ἢ καὶ δελφίνα, ὅστις πρότερον μὲν διώκων τὰ ἄλμυρὰ νάματα ἐφόβει μὲν τὰ θαλάσσια θρέμματα, ἔφερε δ' ἐπὶ τῶν νῶτων τὰς θυγατέρας τοῦ Νηρέως, νῦν δ' ὑπ' ἀφρόεντός τινος κύματος ἐν ὥρᾳ χειμῶνος προσαραχθεὶς πρὸς τὴν πετρώδη ἀκτὴν καὶ ἐκβρασθεὶς ἔκειτο ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Ὅτ' ἐκάθητο, ἴν' ἀκούσῃσι τῶν τερατωδῶν κυνηγετικῶν διηγημάτων τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅτι δηλαδὴ ποτε πολύπουν καὶ λαγῶν διὰ μίας εἶχε συλλαβῶν πρῶτον μὲν ἀγκιστρεύσας τὸν πολύπουν, εἶτα δ' ἐκσφενδονήσας αὐτὸν ἐπὶ τινι λαγῶν, ὅστις ἐν τοῖς φυκίοις καθεύδων κεκρυμμένος ἔκειτο καὶ οὕτως εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ ἐκατόμποδος ζῴου ἐνέπεσεν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Καλλίμαχος διελέγετο πρὸς τὴν Ἀσπασίαν.

Ἄλλοκότως δὲ διέκειτο ὁ Καλλίμαχος πρὸς τὴν καλὴν σύμβιον τοῦ Περικλέους. Συνήθης δηλαδὴ καὶ φίλτατος τοῦ Ἀλκαμένους ὢν εἶχε μαθῶν παρ' αὐτοῦ, ὅτι ποτὲ τῷ ἀντιτέχνῳ τοῦ Ἀγορακρίτου καὶ τῇ καλῇ Μιλησίᾳ συνέβη, καὶ ἐκ τούτου ἐκ Κορίνθου ἔτι, ὅθεν ἦλθεν, οὐ μόνον δυσμενῶς πρὸς αὐτὴν διέκειτο, ἀλλὰ καὶ χόλον τινὰ ἐν τῇ ψυχῇ ἔτρεφε. Διότι μετὰ τὰ γενόμενα ἐν Ὀλυμπίᾳ, μετὰ τὸν σφοδρὸν ἐκείνῳ διάλογον καὶ τὸν ὑβριστικὸν τοῦ Ἀλκαμένους τρόπον πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, ἃ πάντα ἀκριβῶς ὁ Καλλίμαχος εἶχε μαθῶν, εἶχε συνομόσας τῷ φίλῳ δίκην τινὰ παρὰ τῆς Μιλησίας νὰ λάβῃ. Ἄλλ' ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας καὶ προσομιλήσας τῇ Μιλησίᾳ ἐπὶ τοσοῦτον κατεκληθήθη ὑπὸ τῆς χάριτος αὐτῆς, ὥστε ἐπελάθετο ἐπὶ μικρὸν, ἀλλ' ἐπὶ μικρὸν μόνον, τοῦ περι τιμωρίας ὅρκου.

Περὶ τοῦ Ἀλκαμένους δ' αὐτοῦ ἐποιεῖτο σήμερον λόγον αὐτὴ ἡ Ἀσπασία καὶ ἐπῆναι τὴν ὑψίδρομον αὐτοῦ φανταστικὴν δύναμιν.

«Καλῶς ποιῶν,» εἶπε, «διάκεισαι εὐνοϊκῶς πρὸς τὸν ἄνδρα τούτου. Ὡς δέ μοι φαίνεται καὶ ὁμοίότης τις τῆς ψυχῆς συνδεῖ ὑμᾶς. Διότι, ὡς αὐτόν, οὕτω καὶ σὲ δύναμις τις φαίνεται παρορμῶσα νέαν τινὰ ὁδὸν νὰ τάμης ἐν τῇ τέχνῃ.»

Ταῦτα λέγουσα ἡ Ἄσπασια ὑπηνίττετο τοῦτο, ὅτι οὐδόλως ἐπῆρκει νῦν τῷ Καλλιμάχῳ ὁ γλύφανος· διότι ἀληθῶς νῦν οὗτος μᾶλλον διὰ τοῦ κολαπτήρος εἰργάζετο, ἢ διὰ τοῦ γλυφάνου καὶ μετὰ τοσοῦτον θαυμαστῆς δεξιότητος ἐξείργαζε τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὅσῃν ἐν οὐδενὸς τῶν προτέρων τεχνιτῶν τοῖς ἔργοις εὑρισκέ τις.

«Ὡς ὁμολογεῖται,» εἶπεν ὁ Καλλιμαχος, «ὅτι ἐπιμελῶς μεταχειριζόμενος τὸν κολαπτήρα προὔθιβασα τὴν πλαστικὴν, οὕτως ἐπεθύμουν καὶ τῇ ἀδελφῇ τέχνῃ, τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, ὠφελείας πρόξενος νὰ γένωμαι. Ἀπὸ πολλοῦ δ' ἀσχολοῦμαι περὶ τι, ὅπερ φαίνεται μὲν εὐχερὲς καὶ ἀπλοῦν, πράγματι δέ — ἀλλὰ μὴ μειδιάσης ἀκούσασα περὶ τούτου — δὲν δύναμαι ἔτι νὰ κατορθώσω. Ἡ ὁσημέραι προκόπτουσα τέχνη δηλαδὴ φαίνεται μοι ἀξιούσα νὰ ἴδῃ τοὺς κίονας πολυτελέστερόν τινα κόσμον περιβαλλομένους. Καὶ ἡ μὲν ἰωνικὴ ἔλιξ εἶναι ὁ μέγιστος κόσμος, οὗ ἐπετύχομεν, καὶ αἰῶνας ὅλους ἤδη ἀρκούμεθα τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καιρὸς διὰ τολμηροῦ τινος ἄλματος νὰ ἐπιτύχωμεν καλλιόνος τινος;»

«Ἐν ταῖς ἀσιατικαῖς χώραις,» ὑπέλαβεν ἡ Ἄσπασια, «εἶδον, ὅτι μεταχειρίζονται φύλλα καὶ ἄνθη εἰς κόσμον τῶν κιονοκράνων ἐπιδεξίως καὶ μετὰ λεπτῆς τέχνης αὐτὰ συναρμόζοντες. Ἄλλ' ἡμεῖς, ὡς ὀρθῶς λέγεις, εὐλαβῶς πρὸς τὰ ἀρχαιότροπα προσφερόμεθα. Διὰ τί δὲ δὲν ἐπιχειρεῖς νὰ δημιουργήσης, ὅτι πάντως ἀναγκαῖόν ἐκλαμβάνεις;»

«Πιστεύεις,» ὑπέλαβεν ὁ Καλλιμαχος, «ὅτι πολλοὺς

ἐνιαυτοὺς ἤδη ἡ ψυχὴ μου κατατρώχεται τούτου διὲν ἕνεκα; Μυρίας δὲ μορφὰς ἐξεύρον, ἀλλ' οὐδεμία ἐπῆρκεσέ μοι τέλειον!»

«Ἀλλὰ, διὰ τί θέλεις νὰ ἐξεύρης καὶ σοφιζόμενος νὰ παραγάγῃς καὶ ἐκ τῆς ψυχῆς σου ν' ἀντλήσῃς, ὅ,τι ζητεῖς;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία. «Δὲν εἶναι ἡ φύσις ἡ μεγίστη τῶν διδασκάλων; Ἐξ αὐτῆς πρέπει ὁ πλάστης ν' ἀρύηται, ὅ,τι καλόν. Ἄνοιζον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ θὰ προσπέσῃ αὐτοῖς, ὅ,τι ζητεῖς. Τότε δὲ σύλλαβε καλῶς καὶ πειράθητι ἐπιδεξίως νὰ παραστήσῃς αὐτὸ τέλειον.»

Ἄλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου παρηνωχλήθησαν ὁ Καλλίμαχος καὶ ἡ Ἀσπασία ὑπὸ τῶν νεανίδων, αἵτινες προσδραμοῦσαι διηγοῦντο, ὅτι ἐν τινι ἀποκρύφῳ χαρισιστάτῳ τόπῳ τῆς ἀκτῆς ἀνεύρον μικρόν τι μνήμα τάφου καὶ ὅτι ἤθελον νὰ ἐπιδείξωσιν αὐτὸ τῇ Ἀσπασίᾳ.

Ἐπῆκουσαν δ' ὁ τε Καλλίμαχος καὶ ἡ Ἀσπασία καί, ἡγουμένων τῶν νεανίδων, ἦλθον εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸ μικρόν μνήμα εὕρισκετο. Ἐκεῖτο δὲ τοῦτο ἐν ταῖς παρακτίαις πέτραις κεκρυμμένον καὶ ἦτο σχεδὸν κεκαλυμμένον ὑπὸ τῶν ἐπικειμένων πέτρων. Συνίστατο δ' ἐξ ἀπλῆς στενῆς πλακός, ἐφ' ἧς μικρόν τι ἐπίγραμμα ἐγκεκολλημένον ἦτο καὶ κομψόν τι κάνιστρον κατάμεστον μεμαρασμένων ἀνθῶν καὶ στεφάνων ἴστατο. Καὶ ἐπειράθη μὲν ἡ Ἀσπασία ν' ἀναγνῶ τὴν ἐπιγραφὴν καὶ ὄντως κατάρθωσε νὰ διασαφηνίσῃ ὄνομά τι γυναικεῖον, ἀλλὰ δυσχερῆς ἀπέβη αὐτῇ ἡ ἀνάγνωσις· διότι ἡ ἄφθονος φυλλομανῆς ἄκανθος εἶχε κατακαλύψασα σχεδὸν τέλειον διὰ τῶν μεγάλων εὐμόρφων φύλλων οὐ μόνον τὸ μνήμα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ κάνιστρον περιελίξασα αὐτὸ διὰ τῶν κλημάτων. Ἐμφανῶς δὲ διέφερε τὸ χλοερὸν ἐναργῆς αὐτῆς χρῶμα τῶν μεμαρασμένων πενθίμων ἀνθῶν, αἵτινα ἐν τῷ κάνιστρῳ ἦσαν.

Ἐξεπλάγησαν δ' ἢ τε Ἀσπασία καὶ αἱ νεάνιδες, ὅτι μνήμα τάφου ἐνταῦθα εὕρισκετο, ἀλλ' ὁ Καλλίμαχος εἶπεν·

«Γνωστόν μοι ἦτο, ὅτι ὑπῆρχε τὸ μνήμα τοῦτο ἐνταῦθα.»

Ὡς δὲ περίεργοι αἱ νεάνιδες μετὰ ταῦτα διεπυνθάνοντο τὰ τοῦ μνήματος, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Καλλίμαχος·

«Ὁ κατασκευάσας τὸ μνήμα τοῦτο καὶ στήσας τὸ κἀνίστρον ἦτο φίλος μου καὶ ἐγὼ εἶμαι ἐκ τῶν ὀλίγων, οἷς τὴν ἱστορίαν τοῦ μνήματος ἐπίστευσεν.»

«Ὁ φίλος, περὶ οὗ λέγω,» εἶπε λαβὼν αὖθις τὸν λόγον, «ἦτο χρηστός τις νεανίας ἐξ Ἀθηνῶν, ὃς τὰ τοῦ βίου ἐπορίζετο ὑπογράφων ἀγγεῖα καὶ ὑδρίας μετὰ πολλῆς δεξιότητος. Ἐπιδημῶν δὲ ποτε οὗτος ἐν Κορίνθῳ συναντᾷ τῇ ἐπιχαριωτάτῃ τῶν αὐτόθι ἀνθοπωλίδων καὶ ἐρπίπτει εἰς ἐμμανῆ πρὸς αὐτὴν ἔρωτα. Ἀλλὰ καὶ νέος τις Σπαρτιάτης ἐπιδημῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μετὰ τινων τῶν φίλων ἐν Κορίνθῳ ἐρᾷ τῆς ἀνθοπώλιδος καὶ διὰ παντὸς τρόπου ἐπιθυμῶν νὰ τύχη τῆς εὐνοίας αὐτῆς κατορθοῖ δι' ἀπειλῶν καὶ διὰ τῆς βίας νὰ ἐμβάλῃ αὐτῇ φόβον. Ἐμελλε δ' ἤδη ν' ἀπαγάγῃ αὐτήν, ἀλλ' ὁ Ἀθηναῖος ὑπὸ διαπύρου ὀργῆς καταληφθεὶς ἀντεπεξέρχεται καὶ μονομαχήσας φονεῦει τὸν ἀντέραστήν. Μετὰ τοῦτο φεύγων τὴν τιμωρίαν τῶν φίλων τοῦ φονευθέντος παραλαμβάνει τὴν ἐκουσίως ἀκολουθοῦσαν αὐτῷ καὶ ἀντερῶσαν αὐτοῦ παρθένου, ἐπιβαίνει ἀμελλητὶ λέμβου καὶ διαδιδράσκων φεύγει εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Φαιδρὸν δὲ παραπλεῖ τὸ ἐρωτικὸν ζεῦγος τὸν αἰγιαλὸν πλήρης εὐδαιμονίας εἶναι ἢ ψυχὴ τοῦ νεανίου καὶ ἡ παρθένος ἀκτινοβολεῖ ἐν τῷ ἄνθει τῆς νυμφικῆς νεότητος καὶ καλλονῆς. Ἐν δὲ μόνον κτῆμα ἔχει ἡ νεάνις ὡς προῖκα πλὴν τῆς καλλονῆς, τὸ ἀνθοδόκον κἀνίστρον κατὰμεστον χλοερῶν



ἀνθῶν, ὡς αὐτὸ ἐν χερσίν ἔφερεν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Κορίνθου, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ ἐρώμενος ἀπήγαγεν αὐτήν. Καὶ οἱ μὲν θαλάσσιοι μαργαρίται διασπειρόμενοι περὶ τὸν λέμβον βραίνουσι τὰ ἐν τῷ κανίστρῳ ῥόδα, ἀλλ', ἐν ᾧ ὁ νεανίας φλογερὸν φίλημα τοῖς χεῖλεσι τῆς νεάνιδος ἐνστίζει, ὀλισθήσαν τὸ κάνιστρον πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν. Σπουδῇ δὲ κύπτει ἡ νεανίς, ἵνα συναρπάσῃ αὐτό, ἀλλ', ὡς μακρὰν τὴν χεῖρα ἐκτείνει, σαλεύει αἴφνης ὁ λέμβος καὶ ἡ ἀνύποπτος νεανίς καταφέρεται ἐκ τοῦ ἡμισαλεύτου λέμβου εἰς τὴν θάλασσαν κατόπισθεν τοῦ κανίστρου. Κραυγὴν δ' ἀπογνώσεως ἐκπέμψας ὁ νεανίας ῥίπτεται εἰς τὰ κύματα, συλλαμβάνει παλαιὰς χρόνον τινὰ πρὸς αὐτὰ τὴν νεάνίδα καὶ σπεύδει κολυμβῶν πρὸς τὴν ἐγγὺς ἀκτὴν. Ἐκεῖ δ' ἀναρρίχεται ἐπιπόνως πρὸς τὰς πέτρας στερόνως κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ σῶμα τῆς φίλης καὶ κατακλίνει αὐτήν εἴτα ἐπὶ ἐπιπέδου τινὸς χωρίου τῆς ἀκτῆς. Ἄλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς εἶναι κεκλεισμένοι, τὸ πρόσωπον ὄχρον καὶ μάτην ψιθυρίζει πρὸς τὸ οὖς μυρίους ἐρωτικὸς λόγους. Εἶχεν ἄρα σώσας νεκρὸν μόνον σῶμα.

Ἀκίνητος τότε προσβλέπει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὴν ἄψυχον καὶ τέλος ἐτοιμάζεται νὰ θάψῃ αὐτήν. Ἐκεῖ δ', ὅπου εἶχεν ἐκβιάσας αὐτήν, κοιλαίνει τὸν τάφον. Ἀλλά, τί βλέπει αἴφνης ἐν μέσῳ τῶν πετρῶν; Τὸ κάνιστρον τῆς κόρης πλέον ἐπὶ τῶν κυμάτων ἦτο ἐκβεβρασμένον ἐκεῖ ἀκριβῶς ἐν τῇ ἀκτῇ καὶ ἔκειτο κρατούμενον ὑπὸ τῶν πετρῶν. Καταβαίνει δὲ καὶ στενάζων πένθιμα λαμβάνει τὸ κομψὸν κατάμεστον ἔτι τῶν χλοερῶν ἀνθῶν κάνιστρον καὶ κατατίθεισιν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ τάφου δροσίσας πρῶτον διὰ τῶν δακρῶν. Ἔρχεται δ' εἴτα εἰς Ἀθήνας καὶ πορίσας ἑαυτῷ τὴν εὐτελεῆ ταύτην πλάκα ἐπανέρχεται εἰς τὸν κρυπτόν καὶ ὑπὸ τῆς θαλάσσης προσκλυζόμενον τάφον. Ἐκεῖ ἰδρύει αὐτήν καὶ ἐπ' αὐτῆς

<sup>1</sup> Ἀσπασία III.



κατατίθησιν αὖθις τὸ μεστὸν μεμαρασμένων ἀνθῶν κάνιστρον. Τὸ ἀφανὲς δὲ τοῦ τόπου φυλάττει αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν χειρῶν καὶ ἡ ἄκανθος, ὡς βλέπετε, ἀνεδέξατο νὰ διασώζη καλύπτουσα διὰ τῶν κλημάτων τοῦ λαμπροῦ αὐτῆς φυλλώματος καὶ τὴν πλάκα καὶ τὸ κάνιστρον.»

Μετὰ προσοχῆς δ' ἤκροῶντο αἱ νεάνιδες τῆς διηγήσεως τοῦ Καλλιμάχου καὶ φανερώς κατάρκτειρον τὴν ἀθλίαν τύχην τοῦ νεανικοῦ ζεύγους.

Ἄλλ' ἡ Ἀσπασία μετὰ μικρὸν εἶπεν·

«Ἰσχυρῶς μὲν προάγει εἰς οἶκτον τὴν ψυχὴν μου ἡ διηγήσις σου, Καλλιμάχε, ἀλλὰ δὲν δύναμαι ν' ἀποκλείσω αὐτῆς τὴν αἴσθησιν, ἣν ἐμποιεῖ ἐμοὶ τε καὶ θεθαίως πᾶσι τοῖς προσβλέπουσιν αὐτὸ ἡ εὐτελὴς αὐτῆ ἐπίτεδος πλάξ, τὸ μνημα τοῦτο, ὅπερ ἡ φύσις πολὺ πλέον ἐκόσμησε τῆς τέχνης. Ὅποσον χαριέντως περιελίσσεται τὸ ἐκ τῆς γῆς ἀναφυόμενον κλῆμα τῆς ἀκάνθου περὶ τὸ χαρίεν κατάμεστον μεμαρασμένων ἀνθῶν κάνιστρον καὶ τὴν λευκὴν μαρμαρίνην πλάκα! Δὲν εἶναι τοῦτο ἐκ τῶν μορφῶν ἐκείνων, ἃς ἡ μὲν φύσις παίζουσα εἰς φῶς φέρει, οὐδεὶς δὲ ποτε τεχνίτης τοσοῦτον χαριέσσας νὰ ἐξεύρη θὰ ἠδύνατο;»

Ἄλλ' ὁ Καλλιμάχος οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἔλεγε. Κατείχετο δ' ὑπὸ λογισμοῦ τινος, ὅστις ὡς ἀστραπὴ εἶχε διασείσας τὸν νοῦν αὐτοῦ.

Καὶ χρόνον μὲν τινα ἠτένιζεν εἰς τὸ φυλλόσκεπον κάνιστρον, εἶτα δ' εἶπε στραφεὶς πρὸς τὴν Μιλησίαν·

«Ἀληθῶς, Ἀσπασία, τὸ ἐπίχαρι τοῦτο φυλλόστρωτον κάνιστρον εἶναι ἐκ τῶν πλασμάτων ἐκείνων, ὧν χάριν, ὡς πρότερον ἔλεγες, ὁ καλλιτέχνης τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτοὺς νὰ ἔχη πάντοτε ὀφείλει, διότι πολλὰ πρὸς αὐτῶν δύναται νὰ διδάσκηται . . .»

«Καὶ διότι ἴσως δύναται νὰ εὔρη ἐν αὐτοῖς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα, «ὅ,τι ἐπὶ πολὺ ματαίως πονῶν ἐζήτει.»

Ἐνθουσιῶν δ' ἐξηγεῖτο ὁ Καλλιμάχος μετὰ τοῦτο, ὅ,τι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κατεῖχεν.

Ἄλλ', ἐν ᾧ ὁ Καλλιμάχος συνεζήτει τῇ Ἀσπασίᾳ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διεγερθείσης ιδέας τοῦ νέου κόσμου τῶν κιονοκράνων, ὃς ἀληθῶς προωρισμένος ἦτο νικηφόρος νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν χώραν τοῦ καλοῦ καὶ οὐ ἡ δόξα εἰς αἰὶ συναφῆς τῷ ὀνόματι τοῦ Καλλιμάχου μένει, αἱ νεάνιδες ἀφανεῖς γενόμεναι συνέλεγον ἄνθη, ἵνα κοσμήσασι δι' αὐτῶν τὸν τάφον τῆς νέας Κορινθίας.

Ἐκ τούτου καὶ αὐτὸς διεπλανῶντο ἀνὰ τὴν ἀκτὴν φαειραὶ καὶ ὅμοιαι πρὸς τὰς Νύμφας τῆς θαλάσσης, ἅς καὶ αὐτὸς ὁ Τρίτων Ἀλκιβιάδης ἐτάθαιζε καὶ ἐδίωκεν.

Ἐν τούτῳ κατὰ μικρὸν ἡ ἀκαμψία καὶ ἡ αἰσχυνηλία τῆς ἐν ἐρήμῳ τινὶ τόπῳ τῆς ἀκτῆς ἀπολειφθείσης Κόρης ἤρξαντο τέρπουσαι τὸν ἀκόλαστον νεανίαν πλέον τῆς φαειρότητος τῶν συμπακτριῶν.

Ὅτι δ' ὁ Ἀλκιβιάδης ἐχαριεντίζετο, ὅτι ἐπεζήτει τὴν ὁμιλίαν αὐτῆς καὶ εὐφραίνετο παίζων πρὸς αὐτὴν καίπερ ἄκουσαν, ἔβλεπε μὲν ἡ χαρίεσσα Σιμαίθα, ἀλλ' οὐδεμίαν ζηλοτυπίαν ἐν τῇ ψυχῇ ἠσθάνετο. Διότι καὶ ἐν τούτῳ ἦτο ἡ εἰκὼν τῆς διδασκάλου, ὅτι πρὸς τοιαῦτα πάθη οὐδένα τόπον ἐν τῇ ὑπερηφάνῳ αὐτῆς ψυχῇ εἶχε. Καὶ αὕτη δ', ὡς ἡ διδάσκαλος, ἐφαίνετο αἰσθανομένη ἐκεῖνον μόνον τὸν ἔρωτα, ὃς οὐδόλως διαταράττει τὴν φαειρὰν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ὅποσον περιφρονητέα ἀντίζηλος ἦτο ἡ ποιμενικὴ νεάνις παραβαλλομένη πρὸς τὴν λαμπρὰν μαργαρίτιν τοῦ σχολείου τῆς Ἀσπασίας! —

Μακρὰν τῆς τύρβης τῶν ἀνθρώπων λοιπὸν ἀπέλαυον

πάντες οί περι τήν Ἀσπασίαν τῆς ἡδονικῆς εἰρήνης τοῦ ὄρμου ἐκείνου, ἦτις, ὡς ἐφαίνετο, ὑπ' οὐδενός ἡδύνατο νά ἐνοχληθῆ.

Καί ὅμως δυσμενῆ, κατασκόπια βλέμματα ἐστρέφοντο μακρόθεν ἐπὶ τοῦς ἐλευθέρως παίζοντας φαιδρούς συμπαίκτας.

Ὅτε δῆλα δὴ ἡ μεγαρικὴ φορτίς παρέπλει τὸν λέμβον τοῦ Ἀλκιβιάδου, οἱ ἐν αὐτῷ ἄνδρες κατασκόπιον εἶχον μεταγαγόντες τὴν ὄψιν πρὸς τοῦς ἐν αὐτῷ.

Ὅς δὲ μικρὸν προὔβησαν, εἶπέ τις εὐθύς τῶν ἐν τῇ φορτίδι τεταραγμένος καὶ ὀργίλος πρὸς τοῦς συνεταίρους·

«Εἶδετε τὸν Ἀθηναῖον νεανίαν τὸν πλανώμενον ἀνά τὴν θάλασσαν μετὰ τῶν νεαρῶν ἐκείνων παρθένων; Οὗτος δὴ εἶναι ὁ αὐθάδης ἐκείνος ὄλεθρος, ὁ ἄρπαξ Ἀλκιβιάδης! Ἀναγνωρίζω αὐτόν. Πολλάκις εἶδον αὐτόν ἐν Ἀθήναις. Μετὰ τῶν νεανίδων δ' ἐκείνων ἦτο καὶ ἡ Σιμαίθα — ἡ ἀρπαγεῖσα Σιμαίθα!»

«Πῶς!» ἀνεφώνησαν οἱ Μεγαρεῖς διάπυροι ὑπ' ὀργῆς. «Πῶς! οὗτος εἶναι ὁ παράτολμος ἐκείνος ὁ ἀπαγαγὼν τὴν νεάνίδα ἐκ τοῦ ἀγροτικοῦ οἴκου τοῦ Ψαύμιος, ὃς ἀποινεὶ ἀπολαύει ἔτι τῆς καλῆς λείας;»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ὁ πρῶτος, «ἀποινεὶ ἔτι ἀπολαύει τῆς λείας, διότι ἰσχυρός τις προστατεῖ αὐτοῦ. Ματαία ἀπέβη, ὡς καλῶς γνωρίζετε, πᾶσα σπουδὴ τοῦ Ψαύμιος καὶ τῶν δημοτῶν, οἵτινες ἤξιοι ν' ἀποδώσιν οἱ ὕβρισται Ἀθηναῖοι τὴν νεάνίδα. Δὲν νομίζουσιν ἐκπαλαί οἱ κυναλώπεκες οὗτοι Ἀθηναῖοι, ὅτι δύνανται νά καταγελάσωσι τοῦ κοινοῦ τῶν Μεγαρέων; Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ ποτὲ καιρὸς ν' ἀποδείξωμεν αὐτοῖς, ὅτι οὐχὶ καλῶς ποιοῦντες καταφρονοῦσι τῆς μεθορίας δωρικῆς πόλεως. Τό γε νῦν, ὦ φίλοι, ὀφείλομεν νά λάβωμεν τὴν ὑπὲρ τῆς Σιμαίθας δίκην, ἣν ὁ καιρὸς ἡμῖν παρέχει. Διότι ἐν τῷ πλοι-

αρίφ ἐκείνῳ παρὰ τὸν ἀγένειον ἔτι ἄρπαγα καὶ ἕτερόν τινα ἄοπλον καὶ τοὺς ὀλίγους κωπηλάτας γυναῖκες μόναι εὐρίσκονται, ἡμεῖς δ' ἱκανοὶ εἴμεθα σύμπαν τὸ πλοῖον νὰ συλλάβωμεν προσβάλλοντες, ἢ τοῦλάχιστον ν' ἀρπάσωμεν τὴν Σιμαίθαν καὶ ν' ἀπαγάγωμεν αὐτὴν εἰς Μέγαρα.»

Ἀπεδέξαντο δ' οἱ Μεγαρεῖς τὴν ἐπιβολὴν ταύτην. Ἄλλ', ἐν ᾧ οὗτοι συνεβουλεύοντο, ὅπως θὰ προσβάλλωσι τῷ πλοίῳ, ἐξέβησαν οἱ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην εἰς τὴν γῆν. Δὲν ἔλαθε δὲ τοῦτο τοὺς Μεγαρέας.

«Κάλλιον οὕτως!» εἶπεν ὁ ναύκληρος. «Θὰ κατακρύψωμεν ἐνταῦθά που ἐν τῇ ἀκτῇ τὸ πλοῖον καὶ θὰ θηρεύσωμεν τὴν λείαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Δι' ὃ τινες ἡμῶν ἀποβάντες εἰς τὴν γῆν πρέπει νὰ προέλθωσι λάθρα ὡς ἐγγύτατα εἶτα δὲ σύνδυο νὰ κρυβῶσιν ἐν τῇ πολυσκοπέλῳ ἀκτῇ εἰς ἐνέδραν ἐκεῖ, ἐνθα οὗτοι διεσπαρμένοι περιπατοῦσιν. Οὐχὶ δυσχερὲς δὲ θ' ἀποβῇ ἡμῖν νὰ συλλάβωμεν ἐπιπεσόντες ἐν καιρῷ τὴν παρθένον, εἰς ἣν ἀποβλέπομεν, πρὶν ἂν δυνηθῶσιν οἱ δύο νεανία καὶ οἱ ἐρέται νὰ κωλύσωσιν ἡμᾶς καὶ ἴσως πρὶν ἂν ἴδωσιν ἡμᾶς. Διότι ἐπιτηροῦντες τὸν καιρὸν, ὅτε ἡ μὲν Σιμαίθα μόνη μακρὰν τῶν συμπαικτριῶν, ἡ δὲ προσοχὴ τῶν ἀνδρῶν ἐφ' ἕτερόν τι ἐστραμμένη θὰ εἶναι, ἴσως θὰ δυνηθῶμεν ὅλως ἀπαρατήρητοι ν' ἀπαγάγωμεν τὴν νεάνίδα καὶ τότε ἐν ἀσφαλεῖ εἴμεθα παντὸς διωγμοῦ. Διότι ἐκεῖνοι μὲν θ' ἀγνοῶσιν, ὅπου ἡ κόρη εὐρίσκεται, ἡμεῖς δ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐν ἀσφαλεῖ τὴν λείαν κατατίθεμεν. Ἄν δὲ θελήσωμεν βίαν νὰ μεταχειρισθῶμεν, τότε ὑπάρχει φόβος, μὴ τι οἱ νεανία βοηθούμενοι ὑπὸ τινος τυχαίως ἴσως παραπλέοντος ἄπτικοῦ πλοίου ἐξαρπάσωσιν ἡμῖν τὴν λείαν, πρὶν νὰ ἐπιβῶμεν τῆς φορτίδος, ἢ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκ τῆς φορτίδος. Δι' ὃ ἄγετε πεφυλαγμένως ἐπιχειρήσωμεν τῷ ἔργῳ καὶ ἐπιτηρήσωμεν τὸν καιρὸν.»



Ταῦτα εἶπεν ὁ ναύκληρος τοῦ μεγαρικοῦ πλοίου καὶ οἱ ἄνδρες ἔπραξαν, ὡς αὐτὸς ἐπέταξεν. Ἐκρύβησαν δ' ἕκαστος μόνος, ἢ σύνδυο ἐν τῇ ἀκτῇ καὶ ταῖς πέτραις καὶ ὀξέως ἐπιτηροῦντες ἐνήδρευον τοὺς ἀνυπόπτως πλανωμένους.

Καὶ ἐπὶ μακρὸν μὲν ὁ ποθούμενος καιρὸς ὑστέρει, ἀλλὰ τέλος κατὰ συντυχίαν ἡ Σιμαίθα, ἡ Δροσις καὶ ἡ Πράξιλλα δρέπουσαι ἄνθη ἤλθον ἐγγύτατα λοχμῶδους τινὸς πέτρας, ἧς ὀπισθὲν τινες τῶν Μεγαρέων κεκρυμμένοι ἦσαν, ἐν ᾧ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης μακρὰν πού περι τὴν Κόρην ἤσχολεῖτο, ὁ δὲ Καλλίμαχος ἔμενεν ἔτι μετὰ τῆς Ἀσπασίας παρὰ τῷ μνήματι τῆς κορινθίας ἀνθοπώλιδος.

Καὶ οἱ μὲν Μεγαρεῖς ἐξορμήσαντες ἐμελλον νὰ ἐπιπέσωσι τῇ Σιμαίθᾳ, ἀλλ' αὐτὴ ἰδοῦσα τοὺς αἰφνης ἐπ' αὐτὴν ὀρμώντας ἀγρίους τὴν ὄψιν ἄνδρας ἔφυγε σπουδῇ δεινῶς ὀλολύζουσα. Ἦκολούθησαν δ' ἡ Δροσις καὶ ἡ Πράξιλλα οὐχ ἦτον αὐτῆς πληροῦσαι τὸν ἀέρα κραυγῶν.

Ἄλλ' ἡ Σιμαίθα προηγεῖτο πολὺ τῶν συμπακτριῶν φεύγουσα καὶ ἤδη ἐξίκετο εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὁ Ἀλκιβιάδης παρέμενεν. Οὗτος δ', ὡς καὶ ὁ Καλλίμαχος καὶ οἱ κωπηλάται ἐκ τοῦ πλοιαρίου ἀκούσαντες τὰς κραυγὰς καὶ τοὺς ὀλολυγμοὺς τῶν παρθένων ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν. Καὶ ὁ μὲν Ἀλκιβιάδης ἐσπάσατο τὸ ἐγχειρίδιον, ὅπερ πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερεν, οἱ δὲ κωπηλάται ἔλαβον τὰς κώπας καὶ οὕτως ἀπλισμένοι ἄρμησαν πάντες ἐπὶ τοὺς ληστής.

Ἄλλ' οὗτοι κατανοήσαντες μὲν, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ συλλάβωσι τὴν Σιμαίθᾳ, θέλοντες δὲ νὰ μὴ ἀναχωρήσωσιν ἄνευ λείας τινὸς ἄρμησαν καὶ συγέλαβον τὰς συμπακτρίας αὐτῆς, τὴν Δροσίδα καὶ Πράξιλλαν, αἰτίνες ὑπὸ δέους καταληφθεῖσαι, ὡς ἐπισημέναι περιστεραί, δὲν ἠδυνήθησαν ἀσφαλῶς τὴν ὁδὸν τῆς καταφυγῆς νὰ εὕρωσιν.



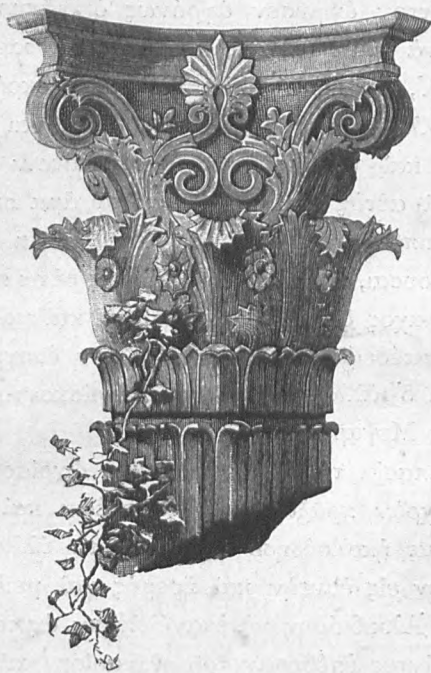
Κατανοοῦντες δ', ὅτι ἡ βραδύτης συνεπήγετο κίνδυνον καί, δι' ὅσα πρότερον εἶπομεν, ἀποφεύγοντες ἐν τῷ φανερῷ νὰ ἐρίσωσι πρὸς τοὺς ἐπερχομένους συνήρπασαν οἱ Μεγαρεῖς τὴν Δροσίδα καὶ Πράξιλλαν καὶ ὁρμήσαντες ἐπὶ τὴν ἀκτὴν ἐπέβησαν σπουδῇ τοῦ πλοίου φέροντες καὶ τὰς δύο νεάνιδας καὶ δρόμῳ ἐφέροντο πρὸς τὸν μεγαρικὸν κόλπον, πρὶν νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιβῇ τοῦ λέμβου ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τῶν ἑαυτοῦ εἰς καταδιώξιν αὐτῶν.

Οὐδὲν ἤττον ὥρμησεν ἀφρόνως ὁ διάπυρος ὑπ' ὀργῆς Ἀλκιβιάδης νὰ ἐπιβῇ τοῦ πλοιαρίου, ἵνα καταδιώξῃ τοὺς ληστάς. Ἄλλ', ὡς ἤδη ἔμελλε νὰ ἐπιβῇ, ἐκρήξασαι δεινὴν κραυγὴν αἱ ἄλλαι νεάνιδες ὠδύροντο, ὅτι μόναι κατελείποντο ἐν τῇ ἀκτῇ καὶ ἄλλοις ἴσως ἐνεδρεύουσιν ἐκεῖ ἐχθροῖς ἀφίεντο. Καὶ αὐτὸς μὲν διέγνω ἐν τῷ ἅμα συμπαραλαβὼν πάσας νὰ ἐπιπέσῃ τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλ' αὐταὶ περιδεεῖς ἀντέστησαν λέγουσαι, ὅτι λεία τοῖς λησταῖς οὕτω προσεφέροντο. Καὶ ὁ Καλλίμαχος δὲ καὶ οἱ κωπηλάται καὶ μάλιστα πάντων ἡ Ἀσπασία κατέδειξαν αὐτῷ, ὅτι ὁ μὲν διωγμὸς ἀδύνατος ἦτο, παντοῖοι δ' ἄλλοι τρόποι θὰ ἐξευρίσκοντο εἰς τιμωρίαν τῶν ἀθάδων Μεγαρέων.

Ἡ δ' Ἀσπασία τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ὠχρίασεν, εὐθὺς ὡς εἶδε τὴν αἰσχρὰν πράξιν τῶν Μεγαρέων καὶ μετὰ μικρὸν ὀργῆς ἐρύθημα ἠκολούθησε τῇ ὠχρότητι, ἀλλὰ νῦν πρώτη αὐτὴ συνῆλθεν εἰς ἑαυτὴν καὶ ἤρεμος καὶ μειδιῶσα σχεδὸν ἐκέλευσε τὸν Ἀλκιβιάδην νὰ ἐπανεέλθωσιν ὡς τάχιστα οἴκαδε. Σπουδῇ δὲ πάντες ἐπέβησαν τοῦ πλοιαρίου καὶ ὥρμησαν εἰς Ἀθήνας.

«Ἐκδίκησις!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ἐν τῷ ἅμα ὀρθὸς ἐκ τοῦ πλοιαρίου ἐλάσας αὐτὸ ἐξετόξευσε κύλικα κατὰ τῆς ὀξείας πετρώδους ἄκρας λέγων·

«Ὡς ἡ κύλιξ αὐτὴ ἐπὶ τῆς πέτρας, οὕτω καὶ ἡ νηπιώδης ὑπεροψία τῶν Μεγαρέων καὶ τὸ θράσος συμπάντων τῶν ὁμοφύλων αὐτοῖς θὰ συντριβῶσιν αἰσχρῶς προσκόπτοντά τῷ πετρίνῳ μετώπῳ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν!»





XXI.

### Η ΗΜΙΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΙΚΡΑΤΟΥΣ.

**Ε**ὐχερὲς ἐγένετο τῷ Περικλεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικουρίαν τῆς συμβίου καὶ ν' ἀπαίτησῃ τοὺς Μεγαρέας τὰς δύο ἀρπαγείσας νεάνιδας. Διότι πολλῶν ἔνεκα λόγων τὸ σύνθημα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐν Ἀθήναις ἦτο ἡ τιμαρμία τῶν Μεγαρέων.

Ἄλλ' οἱ Μεγαρεῖς ἀπεκρίναντο, ὅτι πρόθυμοι μὲν ἦσαν νὰ παραδώσι τὴν Δροσίδα καὶ τὴν Πράξιλλαν, αἵτινες τῇ φυλακῇ ἐπιφανοῦς τινος τῶν πολιτῶν ἐπιτετραμμέναι ἦσαν, ἠξίουσαν δ' ὅμως ν' ἀποδώσι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ὑπὸ τῶν

Ἀθηναίων νεανιῶν ἀρπαγεῖσαν Σιμαίθαν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀνθίστατο ἰκετεύουσα λιπαρῶς αὐτὴ ἡ Σιμαίθα ἔχουσα καὶ ἰσχυρὰν προστάτιν τὴν Ἀσπασίαν, ἧς φιλάτη ἡ μεγαρική παρθένος ἦτο.

Ἦσαν δ' οἱ Μεγαρεῖς τοσοῦτον μισητοὶ τοῖς Ἀθηναίοις, ὅσον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Μεγαρεῦσι. Δι' ὃ ἐκ πολλῶν ἀφορμῶν ὁ Περικλῆς διεπράξατο τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων ψήφισμα, ὅπερ ἀπέκλειεν αὐτοὺς τῶν λιμένων τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ἕως ἂν μὴ μόνον τὰς ἀρπαγεῖσας ἀποδώσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἄλλων πολλῶν τὴν προσήκουσαν δίκην τοῖς Ἀθηναίοις δῶσιν.

Καιρίως δ' ἐπληξε τοὺς Μεγαρέας ἡ ἀπόκλεισις αὐτῆ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων καὶ πάντες ἐκ τούτου ἐπίστευον, ὅτι οὐχὶ ἐπὶ μακρὸν οὗτοι θ' ἀντιστάσιν.

Ἄλλ', ὡς φόβος ἦτο, μὴ τι οἱ Μεγαρεῖς κρυφῆ δεηθῶσι τῶν Σπαρτιατῶν νὰ βοηθήσωσιν αὐτοῖς, καὶ ὡς πρὸς τούτῳ ἔνεκα τῶν πρὸς τοὺς Κορινθίους σπουδαίων διαφορῶν καὶ τῆς ἀποστασίας τῆς Ποτιδαίας ταραχὴ τις τοὺς Ἀθηναίους κατεῖχεν, οἱ ἐχθροὶ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ἐκκαρπούμενοι ταῦτα παρῶζυνον ἐπ' αὐτοὺς τὸν δῆμον. Ἐλεγόν δ', ὅτι ἡ ἀφροσύνη τῆς ξένης γυναικὸς καὶ ἡ ἀκολασία τῶν φίλων αὐτῆς καὶ αὐτῇ τῇ εἰρήνῃ ἐπαπειλοῦσι καὶ ὅτι χάριν δύο ἀρπαγεῖσάν λαικαστριῶν ὁ Περικλῆς ἀνακυκᾷ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκτοξεύει τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων ψήφισμα, ὡς δαλόν, κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ εἶναι μὲν ἴδιον τῶν μεγάλων καὶ εὐδοκμοῦντων πολιτικῶν νὰ μὴ ἀνθιστῶνται πάντοτε τοῖς δημοτικοῖς ψηφίσμασι καὶ θελήσεσιν ἐκ πεποιθήσεως, ὅτι ὁ δῆμος τέλος ἐκ τυφλῆς πίστεως θὰ ὑποταγῇ αὐτοῖς καὶ ὅτι αὐτοὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἰσχύος θ' ἀποτρέπωσι τοὺς ἐκ τῶν ψηφισμάτων ἐκείνων καὶ θελήσεων κινδύνους ἐπὶ τοσοῦτον τούλάχιστον,



ἐφ' ὅσον ἂν αὐτοὶ τὰ τῆς πόλεως ἰθύνωσιν. Ἄλλ' οἱ περιδεεῖς τῶν πολιτικῶν διερωτῶνται, ὅτι θὰ συμβῆ, ὅταν ποτὲ οἱ ἔξοχοι ἐκεῖνοι μετακαλούμενοι ὑπὸ τοῦ θανάτου παύσωνται κρατοῦντες ἐν ταῖς ἰσχυραῖς αὐτῶν χερσὶ τὰς ἡνίας τοῦ κοινοῦ. Ἐξ ἑτέρου δ' οἱ δημοτικοί, οἱ σπουδάζοντες, ὅπως φυλάξωσι τὴν ἀρχὴν τοῦ δήμου, ἐν ταύτῃ δὴ τῇ δουλικῇ ὑποταγῇ τῆς τοῦ κοινοῦ θελήσεως τῇ θελήσει καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς τοῦ ἐνὸς ἐξόχου ἀνδρὸς ἐνοραῖσι τὸν μέγιστον κίνδυνον τῆς ἐλευθερίας. Ἐκ τούτου ἄρα ὁ παντοδύναμος Περικλῆς ἔβλεπεν ἀντιπράττοντας αὐτῷ κρυφῇ οὐ μόνον τοὺς ὀλιγαρχικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπερμάχους τῆς ἀπολύτου ἀρχῆς τοῦ δήμου.

Οὕτως ὁ θυροδοέψης Κλέων καὶ ὁ προβατοπώλης Λυσικλῆς καὶ ὁ ἀλλαντοπώλης Πάμφιλος ἦσαν τῆς γνώμης, ὅτι ἡ σοφία ἐνὸς μόνου ἀνδρὸς μᾶλλον ἐπικίνδυνος τῇ πόλει εἶναι τῆς ἀφροσύνης τοῦ ὄχλου καὶ ἐκ τούτου, ὡσάκις ἠδύναντο, παρήγουν τοῖς δημόταις νὰ φυλάττωνται τὸν νέον Πεισίστρατον.

Οἱ ὅμοιοι δὲ πρὸς τὸν θυροδοέψην ἐκείνον Κλέωνα καὶ τὸν προβατοπώλην Λυσικλέα καὶ τὸν ἀλλαντοπώλην Πάμφιλον ἀπετόλμων ἐνίοτε καὶ ν' ἀντεπεξέρχωνται, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου τῷ ἀξιώματι τοῦ Περικλέους ἀσχημονοῦντες καὶ κραυγάζοντες.

Οὐχὶ δ' ὀλιγώρως ἀπέβλεπεν ὁ Περικλῆς εἰς τὰς ἀπορίας, εἰς ἃς αὐτὸν τινες τῶν πράξεων τῆς Ἀσπασίας καὶ μάλιστα πάντων ἡ ἀκολασία τοῦ Ἀλκιβιάδου καθίστασαν. Ἄλλ' ἡ μὲν Ἀσπασία ἦτο ἀπρόσβλητος τὴν φύσιν· διότι ἡ θύελλα δύναται μὲν νὰ ἐκπρεμνίζῃ τὰς δρυς, δὲν ἐπακλᾷ δὲ τὰ ἄνθη. Τῷ δ' Ἀλκιβιάδῃ σπουδαίως φνείδιζεν ὁ Περικλῆς τὴν ἀκολασίαν, ἣτις ἐν μέρει ἀφορμὴ τῶν δυσαρέστων ἐκείνων μεγαρικῶν περιπλοκῶν ἐγένετο. Παρήγει δ' αὐτῷ νὰ μιμῆται τοὺς προγόνους παρέχων ἑαυτὸν χρήσιμον τῇ πόλει



καὶ ν' ἀμιλλᾶται περὶ τῆς τιμῆς, ἦν ἔνδοξοι πράξεις περιποιούσιν.

«Τοῦτο καὶ θέλω,» ὑπέλαβεν ὁ νεανικὸς Ἀλκιβιάδης καὶ παίζων καὶ σπουδάζων. «Ἀλλά, τίς ἄλλος πλὴν σοῦ τὴν αἰτίαν ὑπέχει, Περικλείς, ὅτι οὐδεμία ἀφορμὴ δίδεται μοι ν' ἀριστεύσω ἐν ἀθλοῖς; Πόσον χρόνον ἔτι θὰ διάγωμεν ἐν ἀπράγμονι εἰρήνῃ; Δὸς μοι τὸν στόλον καὶ ἐν μικρῷ θὰ γένωμαι κύριος τῆς τε Καρχηδόνας καὶ τῆς Σικελίας! Ἀλλὰ καὶ τὰς ὀλίγας φαύλας τριήρεις, τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀθλιῶν Μεγαρέων ἀπελευθέρωσιν τῶν δύο χαροπῶν νεανίδων, τῆς Δροσίδος καὶ Πραξιλλῆς, ἀπηνήθης μοι. Οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται μοι ἄρα, ἐὰν θέλω νὰ παράσχω ἑμαυτὸν ὠφέλιμον τῇ πατρίδι, ἢ πορευθεὶς εἰς Σπάρτην νὰ διαφθείρω τὴν γυναῖκα ἐνὸς τῶν βασιλέων τῶν Σπαρτιατῶν, ἵνα νοθεύσω τὸ δαρικὸν αἷμα μινύων αὐτὸ τῷ ἰωνικῷ πρὸς χάριν τῶν Ἀθηναίων! Ἀληθῶς, Περικλείς, δὲν στεροῦμαι φιλοπραγμοσύνης . . .»

«Μεγάλη φιλοπραγμοσύνη ἑλλείπουσα σπουδαίου καὶ μεγάλου φρονήματος,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «οὐδέποτε ὠφέλιμος γίνεταί, ἀλλὰ πάντοτε ἐπιβλαβὴς ἀποδεικνύεται. Αἱ ἀρεταὶ σου, φίλε Ἀλκιβιάδη, οὐχὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας παρέχουσιν, ἀλλὰ κινδύνων πρόξενοι τῇ πατρίδι θὰ γίνωνται, ἕως ἂν συνηνωμέναι κακίας, οἷα αἱ σοί, μένωσιν.»

«Εἶναι κακόν,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ἡ ἀπόλαυσις τοῦ ἔρωτος; Καὶ δὲν εἶναι ἡ νεότης ὁ ἀριστος χρόνος πρὸς ἀπόλαυσιν;»

«Πλάνη!» ὑπέλαβεν σπουδαίως ὁ Περικλῆς. «Ἡ νεότης δὲν εἶναι χρόνος ἀπολαύσεως, ἀλλὰ χρόνος, ἐν ᾧ πρέπει νὰ προπαρασκευάζῃ τις καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν εἰς τὴν ἀληθῆ ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς. Εἶναι ὁ χρόνος, ἐν ᾧ πρέπει νὰ διαπλάσῃ τις τὴν ἰκανότητα τοῦ ἀπολαβεῖν καὶ οὐχὶ

ν' ἀμβλύνη αὐτήν. Ὑποτίθης μὲν, ὅτι ἀπολαύεις, νεανικὲ νιῆ τοῦ Κλεινίου, ἀλλὰ προγευόμενος τῆς κύλικος πάσης χαρᾶς ἀκολασταίνεις παιδικῶς καὶ παίζεις ἀφρόνως!»

«Οἱ θεοὶ μίαν μόνην ζωὴν εἰς ἀπόλαυσιν παρέχουσιν,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης.

«Ἄλλὰ τούτου δὴ ἔνεκα,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «πρέπει νὰ μὴ διασπαθῶμεν αὐτήν, ἀλλὰ μάλιστα νὰ σκοπώμεθα, ὅπως θὰ φυλάξωμεν!» —

Τοιαῦτα διελέγετο ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν νεανίαν νοουθετῶν αὐτόν.

Ἄλλ' οὗτος ἀπαλλαγεὶς τοῦ Περικλέους ἦλθεν εἰς τῆς φίλης Θεοδότης καὶ διηγούμενος αὐτῇ μετὰ μειδιάματος, ὅσα ὁ Περικλῆς εἶπε, προσέθηκεν·

«Νῦν κατανοῶ, ὅτι ὁ γέρων φίλος μου, ὁ προσφιλεῖς Σωκράτης ὄντως σοφώτερος τοῦ Περικλέους καὶ πάντων τῶν ἐν Ἀθήναις σοφῶν εἶναι. Διότι ὁ Σωκράτης οὗτος μόνος ἐκ πάντων πρὸ πολλοῦ τέλεον κατενόησεν, ὅτι αἱ τοιαῦτα νοουθεσίαι μάταιόν τι καὶ κενὸν εἶναι καὶ οὐδὲν δύνανται παρὰ τῷ νίῳ τοῦ Κλεινίου! . . .»

Πολὺς μὲν χρόνος μεταξὺ ἐγένετο, ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία ἐκ τῆς ἀνά τὴν Ἥλιον πορείας πάλιν εἰς Ἀθήνας εἶχον ἐλθόντες, ὁ δ' ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθης εἶχε συνομόσας κρυφῇ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ εὐγενοῦς ζεύγους. Ἄλλ' οὐχὶ ἀνωφέλητος παρήλθεν ὁ χρόνος οὗτος τῷ Διοπείθει.

Πολὺ δὲ πρότερον ἤδη εἶχε χαλκεύσας τὸ ὄπλον τῆς πρώτης προσβολῆς ὁ Διοπείθης. Οὗτος δὴλα δὴ ἐκκαρπούμενος τὴν ἐν Σάμφ ἀποδημίαν τοῦ Περικλέους παρέλθων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἔγραψε νόμον κατὰ τῶν μὴ νομιζόντων τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως καὶ κατὰ τῶν φιλοσόφων, ὧν ἡ διδασκαλία ἐναντία ἦτο τῇ περὶ θεῶν δόξῃ, ἣν

παρά τῶν πατέρων οἱ Ἀθηναῖοι διεδέξαντο. Ἐχων δὲ τὴν ὄψιν ἀνδρὸς ἔνθου προήλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τοσοῦτον μανικῶς καὶ διαπύρως ἠγόρευσεν ἐνυφαίνων τῷ λόγῳ ἀπειλὰς καὶ δυσοιωνιστοὺς χρησμούς, ὥστε ὄντως κατάρθωσε νὰ διαθῆ ἑννοικῶς ὑπὲρ τοῦ νόμου τὴν πλειονοψηφίαν τῆς ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας δ' ἐκείνης τὸ ζῆφος τοῦ Δαμοκλέους ἐπεκρέματο τῇ κεφαλῇ τοῦ γέροντος Ἀναξαγόρου. Καὶ αὐτοῦ μὲν ἐστοχάζετο τὸ πρῶτον βέλος τοῦ Διοπίθους, ἀλλ' ἐπεβούλευεν οὗτος καὶ ἄλλοις. Διότι κρυφῇ συνέλεγε συμμάχους καὶ βοηθοὺς καὶ ἐπειρᾶτο νὰ συνενώσῃ τοὺς παντοίους ἐχθροὺς τοῦ Περικλέους.

Τὸ δ' ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ μῖσος ἐκάστης ἡμέρας νέαν τροφήν ἐλάμβανε. Διότι ἐνάπιον αὐτοῦ περιεφέρετο ἔτι ἐν μέσῳ τῶν ἀπέιρων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐργατῶν ὁ μισητὸς ἐκεῖνος Καλλικράτης μετὰ τῆς αὐτῆς σπουδῆς προσιβάζων κατὰ τὴν ἐξάαιρετον ὑφήγησιν τοῦ Μνησικλέους τὰ μεγαλοπρεπῆ Προπύλαια, μεθ' ἧς πρότερον τὸν πομπικὸν οἶκον τῆς Παλλάδος. Μυσαρὸς δ' ἦτο τῷ ἱερεῖ ὁ Καλλικράτης, μυσαροὶ καὶ οἱ συνεργάται, οἵτινες τῆς μὲν ἡμέρας τὸ μισητὸν αὐτῶν ἔργον ἐπετέλουν, τῆς δὲ νυκτὸς ἀγεληδὸν ἐπὶ τῶν λίθων, ἢ τῶν σωρῶν τῆς ψάμμου κατεκλίνοντο εἰς ὕπνον, μυσαρὸν καὶ τὸ ζῶον ἐκεῖνο, ἢ προβηκυῖα ἐκείνη ἡμίονος ἢ ἀδυνατοῦσα μὲν, ὡς ἦδη ἐρρήθη, ν' ἀνέχεται τὴν ἐκ τῆς ἡλικίας ἐπιβαλλομένην αὐτῇ σχολήν, κατὰ τὴν παλαιὰν δὲ συνήθειαν περιερχομένη τὴν Ἀκρόπολιν, ἢ ἢ χάρις ἐδόθη νὰ λιχνεύῃ καὶ νὰ βόσκη πανταχοῦ ἐλευθέρα, τὴν δὲ βλάβην, ἦν ἐκ τούτου ζένω τινὶ κτήματι προὔξενει, ν' ἀποτίνῃ τὸ κοινόν.

«Ἄλλ' ἐκ μικρῶν ἀφορμῶν μεγάλα κακὰ γίνονται,» λέγει παροιμία τις.

Υβριστική γενομένη δήλα δὴ ὑπὸ τῆς φανεράς εὐνοίας, ἦν αὐτῇ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐπεδείκνυεν, ἡ ἡμίονος τοῦ Καλλικράτους διετελεῖ περιφερομένη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐμμένουσα τοῖς ἀχαλινώτοις αὐτῆς τρόποις, οἵτινες πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχον περιστήσαντες εἰς τὴν ἐσχάτην ἀγανάκτησιν τὸν Διοπίθην. Ἐτόλμα δ' ἀσεβῶς νὰ πλησιάζῃ τοῖς ἱεροῖς τοῦ Ἐρεχθέως καὶ ἐφαίνετο οὐδὲν εὐχυλότερον εὐρίσκουσα τῶν βοτανῶν, αἵτινες ἐβλάστανον ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἐρεχθείου. Οὔτε τὰ ἰοβόλα δὲ βλέμματα, ἅτινα ὁ Διοπίθης κατ' αὐτῆς ἐξετόξευεν, ἐφοβεῖτο, οὔτε τοὺς ἐχθρικοὺς κονδύλους, δι' ὧν οἱ ὑπηρέται τοῦ ναοῦ αὐτὴν νὰ ἐκδιώξωσιν ἐπειρῶντο. Ἄλλ' ἄσφραίνετο καὶ νῦν, ὡς καὶ πρότερον, ἐνίοτε τῶν περμάτων, ἅτινα ἐπὶ τοῦ πρὸ τοῦ Ἐρεχθείου ὑπαίθρου βωμοῦ τοῦ Διὸς οἱ εὐσεβεῖς ὡς θυσίαν κατετίθεσαν. Ὅσάκις δ' ὁ Διοπίθης ᾠδύρετο πρὸς τὸν Καλλικράτην περὶ τῆς ἀσεβείας τῆς ἡμίονου, οὗτος κινῶν τοὺς ᾠμούς ἀνεφέρετο εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου δοθείσας τῷ ζῶφῳ προνομίας καὶ εἰς τὴν προθυμίαν τοῦ ταμίου τῶν δημοσίων χρημάτων νὰ ἐπανορθοῖ τὴν ὑπὸ τοῦ ζῶφου προσγιγνομένην ζημίαν. Οὕτως οὐδὲν κατορθῶν διὰ τῶν ὀδυρμῶν πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχεν ὁμόσας ὁ ἱερεὺς νὰ τιμωρήσῃται τὸ ζῶφον.

Τοῦτο δὲ δρόμα ἐπὶ τὸν ὄλεθρον φερόμενον καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀσεβείας ἀφρόνως συμπληροῦν ἀπετόλμησεν ἡμέρα τινὶ νὰ ὑπεισδύῃ διὰ τῆς ἀνοικτῆς καὶ ἀφυλάκτου κατὰ συντυχίαν πύλης εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τῆς πολιάδος Ἀθηνᾶς, ἐνθα αὐτὸ οἱ ἐκπεπληγμένοι νεωκόροι κατέλαβον γευόμενον διὰ τοῦ παρατόλμου ῥύγχους χλοεροῦ τινος στεφάνου, δι' οὗ τῇ πρωΐᾳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τὸ παλαιὸν ζῶανον τῆς θεοῦ εἶχον κοσμήσαντες.

Ἐκ τούτου τῇ ὑστεραίᾳ κρυφῇ προσαγαγόμενος ὁ Διο-



πειθῆς τὴν ἡμίονον τοῦ Καλλικράτους παρέβαλεν αὐτῇ πλακοῦντά τινα.

Τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ περὶ τὴν δείλιν εὔρον τὸ ζῶον νεκρὸν κατακείμενον ἐπὶ τοῦ ἀναβαθμοῦ τοῦ Παρθενῶνος.

Ἄλλ' εἰς τῶν ἐργατῶν τοῦ Καλλικράτους εἶχεν ἰδὼν μακρόθεν, ὅτι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως εἶχε παραβαλὼν τὴν ζῶον, καὶ ἐκ τούτου πάντες ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι τὸ ἀτυχὲς ζῶον θύμα τῆς ὀργῆς τοῦ Διοπείθους ἐγένετο.

Ὁμοσαν δὲ τότε πολλοί, ὅτι θὰ τιμωρήσωνται τὸν ἱερέα ἀντὶ τούτου καὶ ἐλθόντες ἔστησαν πρὸ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ ὕβριζον αὐτὸν ἐκ τοῦ φανεροῦ. Κακῶς δὲ θ' ἀπήλλαττεν ὁ Διοπείθης περιπεσὼν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐργατῶν τοῦ Καλλικράτους, ἂν μὴ ἐπήρχετο ἐπίκουρος ὁ Μνησικλῆς ἐν καιρῷ ἐπιφανείς.

Ἄλλ' ἤδη ὑπερεπληρώθη τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς, ἣν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως ἐν τῇ ψυχῇ ἔτρεφεν. Ἐπρεπε δ' ἤδη νὰ ἐκφήνη αὐτήν, οὐδ' ἠδύνατο ἐπὶ πλείονα χρόνον ν' ἀμελήσῃ τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς ἀπὸ πολλοῦ μελετωμένης τιμωρίας.

Ἐν χειμερινῇ λοιπὸν νυκτί, ἐν νυκτί τινι, καθ' ἣν ὁ οὐρανὸς σκοτόεις ἦτο καὶ ζοφερά νέφη τὴν σελήνην περιεπέτοντο, συνήλθον ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐρήμῳ σπηλαίῳ τῶν Εὐμενίδων τρεῖς ἄνδρες εἰς κρυφίαν ἐντευζίν.

Καὶ ὁ μὲν εἰς τῶν ἀνδρῶν τούτων ἦτο ὁ Διοπείθης, ὃς αὐτὸς εἶχε καλέσας καὶ τοὺς ἄλλους νὰ συνέλθωσιν ἐκεῖ. Διότι ἐκτεθειμένος ὢν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῷ κατασκοπίῳ ὀφθαλμῷ τοῦ Καλλικράτους δὲν ἠθέλεν ἐκεῖ νὰ συνέλθῃ εἰς λόγους πρὸς τοὺς κρυφίους συνωμώτας.

Ὁ δ' ἕτερος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν συνελθόντων εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου σπήλαιον τῶν Εὐμενίδων ἦτο ὁ



ὑπὸ τοῦ Περικλέους καθαιρεθεὶς ὀλιγαρχικός Θουκυδίδης. Ἦλθε δ' οὗτος πρῶτος εἰς τὸ σπῆλαιον καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Διοπεΐθης. Ἄλλ' ἤδη προσήρχετο καὶ ὁ τρίτος ἐγκεκαλυμμένος καὶ ὅμοιος πρὸς νυκτερινὸν τυμβωρύχον καὶ καττύματα περιδεδεμένος.

Μετὰ περιεργίας δέ τινος ἠτένιζεν ὁ ὀλιγαρχικός εἰς τὸν προσερχόμενον· διότι ὁ Διοπεΐθης δὲν εἶχεν ὀνομάσας αὐτόν. Ἄλλ', ὡς ὁ ἐπηλυς προσελθὼν ἔστη ἀντικρὺ τῶν δύο ἄλλων ἐν τῷ κρυπτῷ σπηλαίῳ καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φανερόν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ προσπεσόντος φωτὸς τῆς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ χρόνου κατὰ τύχην ἀποκαλυφθείσης σελήνης, αἴφνης συνεταράχθη καὶ δεινῶς ἐμόρφασεν ὁ ὀλιγαρχικός. Ἐν ταῦτῳ δὲ καὶ μειδίαμα ἀγανακτήσεως καὶ περιφρονήσεως περιεπέτετο τὰ χεῖλη αὐτοῦ. Διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐπήλυδος εἶχεν ἀναγνωρίσας τὸν ἄγροικον τύπον τῆς μορφῆς τοῦ θυρσοδέψου Κλέωνος, τοῦ αὐτῷ τε καὶ σύμπασι τοῖς ὀλιγαρχικοῖς πολυμισοῦς δημαγωγοῦ, ὃς βάνασος καὶ σφοδρὸς διὰ τῶν θορυβωδῶν ἐπὶ τῆς πυκνῆς λόγων ἐπειράτο ἀχαλίνωτον νὰ καταστήσῃ τὴν δημοκρατίαν, ἦν αὐτὸς μὲν ὁ Περικλῆς εἶχεν ἐμπεδώσας, ἀλλὰ διὰ τῆς συνέσεως ἐχαλίνου πάντοτε καὶ εὐθύνεν.

Ἐκπληκτος δὲ καὶ κατηφῆς στραφεὶς πρὸς τὸν Διοπεΐθην ὁ ὀλιγαρχικός·

«Πρὸς τίνα ἄνδρα,» εἶπε, «συνάγεις ἐμὲ εἰς ταῦτὸ ἐνταῦθα;»

Ἄλλὰ καὶ ὁ Κλέων ἐκπληξιν ἐκφαίνων καὶ σαρκαστικῶς μειδιῶν ἐστράφη πρὸς τὸν ἱερέα τοῦ Ἐρεχθέως καὶ εἶπεν·

«Θαυμάσιον σύμμαχον παρέχεις, Διοπεΐθης, τῷ δημοτικῷ Κλέωνι!»

«Δὲν προσεκάλεσα ὑμᾶς ἐνταῦθα,» εἶπεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως, «ἵνα κρίνητε ἀγωνιζόμενοι τὸν ἀγῶνα τῆς ὀλι-

γαρχίας καὶ τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ παρεκάλεσα ὑμᾶς εἰς κοινὸν ἀγῶνα κατὰ κοινῶν ἐχθρῶν.»

«Πρέπει νὰ καταπολεμήσω ἐχθρούς,» εἶπεν ὁ ὀλιγαρχικός, «εἰς ὠφέλειαν ἀνδρῶς πονηροτέρου ἐκείνων;»

«Πρέπει νὰ διαφθείρω τοὺς ἐναντίους,» εἶπεν ὁ Κλέων, «ἔχων ἐπικούρον ἐκείνον ἐκ τῶν ἐναντίων τούτων, ὃς μισητότατός μοι εἶναι.»

Τοιαῦτα ἀνεβῶν οἱ δύο ἄνδρες, ὡς τὸ πρῶτον ἀλλήλοις συνήντησαν.

Ἀλλὰ μετὰ τινα μυστηριώδη διάλογον, καθ' ὃν ὁ πονηρὸς καὶ κακόνους ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως μάλιστα τὸν λόγον εἶχε, θὰ ἐβλεπε κατασκόπιός τις ὀφθαλμός, ἂν τοιοῦτος ἐγγρηγορῶς ἦτο κατὰ τὴν ἔρημον ἐκείνην νύκτα ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοὺς δύο ἐκείνους ἄνδρας ἐξερχομένους ὁμοῦ ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ βία μὲν καὶ ἄνευ φιλοφροσύνης, πάντως δ' ὁμως ὀρέγοντας ἀλλήλοις τὰς χεῖρας.

Ἐφαίνετο δ' ὁ Διοπίθης ὅλως ἀπεχόμενος τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκ τούτου εὐνοϊκῶς διέκειτο καὶ πρὸς τὸν ἀκόλαστον δημαγωγὸν Κλέωνα καὶ πρὸς τὸν ὀλιγαρχικὸν Θεουκιδίδην. Ἐπειδὴ δ', ὡς ἔλεγεν, ὑπὲρ τοῦ ἀξιώματος μόνου τῶν θεῶν τῆς χώρας καὶ τῶν ἱερῶν αὐτῶν ἠγωνίζετο, οὔτε ὁ δημαγωγὸς Κλέων, οὔτε ὁ ὀλιγαρχικὸς Θεουκιδίδης ἐνεδοίαζον νὰ βοηθήσωσιν αὐτᾶ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ πιστεύοντες ἐκάτερος, ὅτι οὕτως ἐβεβαιοῦντο σύμμαχον οὐχὶ ἀξιοκαταφρόνητον εἰς ἐπιδιώξιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπιβουλῶν. Ἄλλ' ἀληθῶς ἀμφοτέροι ἦσαν ὄργανα ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ πολὺ πονηροτέρου ἱερέως, οὗ ὁ μόνος σκοπὸς ἦτο τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἐχθρούς νὰ διαφθείρη καὶ διὴ τὸν Ἀναξαγόραν πρῶτον πάντων καὶ τὸν Φειδίαν καὶ τὴν Ἀσπασίαν.

Ἄλλ', ἵνα διαφθείρη πάντας τούτους, ἔπρεπε νὰ περιστήσῃ αὐτοὺς εἰς κινδυνώδεις δίκας. Καὶ εἶχε μὲν κατορ-

θάσας πρότερον ν' ἀποδέξῃται ὁ δῆμος τὸν νόμον ἐκεῖνον, ὃν αὐτὸς ἐξ ἐπιβουλῆς, ἵνα δύνῃται νῦν νὰ εἰσαγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστήριον, εἶχε γράψας, ἀλλ', ἵνα καταγινωσθῇ αὐτῶν θάνατος, ἔπρεπε νὰ εἶναι βέβαιος περὶ τῆς ψήφου τοῦ δήμου.

Ἐπρεπεν ἄρα νὰ πειραθῇ νὰ βεβαιώσῃται τὰς ψήφους τοῦ πλήθους καὶ πρὸς τοῦτο ἐδεῖτο βοηθῶν καὶ συμμαχῶν.

Ἐντεῦθεν αἱ οἰκειώσεις, αἱ μυστικαὶ ἐκεῖναι ὀμιλίαι πρὸς ἀνθρώπους ὅλως ἀνομοιωτάτους. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐπιβουλή, ἣν ἤδη προπαρασκευασμένην εἶχεν, ἔτεινεν εἰς τὸν Ἀναξαγόραν, εἶτα δ' εἶχεν ἐν νῷ καιρίως νὰ πλήξῃ τὴν Ἀσπασίαν καὶ νὰ συμπλήξῃ οὕτω καὶ τὸν Περικλέα, ἔπειτα δὲ νὰ πειραθῇ καὶ τοῦ δυσχερεστάτου, τοῦ ἀδυνάτου φαινομένου, καὶ συνενῶν ἀπάσας τὰς δυνάμεις νὰ καταφύγῃ τὸν τοῖς πολλοῖς τῶν Ἀθηναίων κεχαρισμένον Περικλέα.

Ἐκ τούτου ῥινηλατῶν ἐξεύρισκε πάντα τοὺς ἐν Ἀθήναις ἐχθροὺς τῆς Ἀσπασίας καὶ ἤθροιζεν αὐτοὺς περὶ εαυτὸν. Ἦγε δὲ καὶ ἔφερεν αὐτοὺς καὶ εὐθύνεν, ὡς εὐσύντακτον στρατόν, μεταχειριζόμενος ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἐν τοῖς οἰκείοις, ὡς πρόμαχον καὶ ἄγγελον.

Διὰ τῆς πειθηνίου δ' ἱερείας τῆς Πολιάδος ἦτο ἐν ἀμέσῳ κοινωνία πρὸς τὸ γυναικεῖον φῶλον τῶν Ἀθηναίων, τὴν Τελεσίπην μάλιστα καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Κίμωνος. Ὅσαύτως δὲ συνεταίρισατο καὶ τὸν σκυθρωπὸν Ἀγοράκριτον καὶ ἐγένετο σύμμαχος καὶ τοῦ Κρατίνου, τοῦ Ἐρμίππου καὶ τῶν ἄλλων κωμωδοδιδασκάλων, οἵτινες χαλεπώτατα πρὸς τὴν Ἀσπασίαν διέκειντο, ἐξ οὗ τέλος ὑπὸ τῶν αἰτιάσεων αὐτῆς παρορμηθεὶς ὁ Περικλῆς διέγνώ νὰ συστείλῃ τὸ ἀκόλαστον τῆς κωμωδίας. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν μανικὸν Μένωνα προσεταιρίσατο, τὸν δοῦλον, τὸν τοῖς πᾶσι γνωστὸν καὶ τῷ ὄχλῳ προσφιλεῖ ἀλλόκοτον ἄνδρα, ὃς πρόθυμον πρὸς πάντα δόλον εαυτὸν ἀπο-

δεικνύων ἄσμενος ἀπεδέξατο νὰ παροξύνῃ διὰ κακόνων καὶ σαρκαστικῶν ἐπινοιῶν καὶ διὰ βαναύσων σκαυμάτων καὶ ἁμῶν σοφισμάτων τὸν ὄχλον τῶν ἀγυιῶν ἐπὶ τε τοὺς φιλοσόφους καὶ τὴν γαμετὴν τοῦ Περικλέους.

Μόλις δὲ τριάκοντα ἡμέραι παρήλθον ἀπὸ τῆς ἐν τῷ παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ σπηλαίῳ μυστικῆς ἐντεύξεως τῶν τριῶν ἐκείνων ἀνδρῶν καὶ ἤδη τὸ πλεῖστον τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων κατείχετο ὑπὸ ἐχθρικῆς τινος κατὰ τῆς Ἀσπασίας καὶ τῶν χρηστοτάτων φίλων τοῦ Περικλέους ταραχῆς.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ Ἀναξαγόρου πάντες ἤδη ἠμολόγουν, ὅτι ἄθεός τις ἦτο, οὐδ' ἦτό τις, ὅστις δὲν ἀνεμυμήσκετο τολμηρὸν τινα λόγον, ὃν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ ἐν τῷ Λυκείῳ, ἢ ἄλλοθί ποῦ τῶν δημοσίων τόπων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ φιλοσόφου εἶχεν ἀκούσας. Ἐκεῖνα δ', οἷς πρότερον μόλις προσεῖχον, ἢ μᾶλλον, ἅτινα ἐπικροτοῦντες ἀπεδέχοντο, εὗρισκε νῦν αἴφνης ὁ ἀγχίστροφα βουλευόμενος ὄχλος ὑπόπτα, ἐξ οὗ δυσμενῶς διετέθη καὶ τὸν κατὰ τοῦ φιλοσόφου τοῦ μίσους σπῆρον, ὃν ὁ μυστικὸς σύμμαχος τοῦ Διοπίθου Κλέων ἐσπειρεν, ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἐδέξατο.

Βαθείας δὲ τινος ἐσπέρας, ὅτε αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν κεναὶ ἀνθρώπων ἦσαν, ἐπορεύετό τις σπουδῇ καὶ λάθρα συχνὰ μεταστρεφόμενος ἐκ φόβου, μὴ τις αὐτὸν ἴδῃ, καὶ φανερώς ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ἐκ τοῦ νεφελώδους οὐρανοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν σκότους ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν Τριπόδων πρὸς τὸν Ἰλισσόν.

Ἐπορεύετο δ' ἄνευ τῆς συνοδίας τοῦ συνήθως τοῖς ἐξερχομένοις τῆς νυκτὸς ἀκολουθοῦντος λαμπτηροφόρου δούλου. Ἀφικόμενος δ' εἰς τὸν Ἰλισσὸν διέβη αὐτὸν καὶ ἐχώρησε πορρωτέρω μέχρι τῶν Ἰτωνίων πυλῶν, ἔνθα ὀλίγα τινὲς ταπειναὶ οἰκίαι εὕρισκοντο.

Ἐκρυσσε δὲ τὴν θύραν μᾶς τῶν ἀφανῶν τούτων οἰκιῶν.



Καὶ ὁ μὲν δοῦλος ὑπήκουσεν, οὗτος δ' εἶπε μικρᾷ τῇ φωνῇ λόγους τινὰς πρὸς αὐτόν.

Μετὰ ταῦτα ᾠδήγησεν ὁ δοῦλος αὐτόν εἰς τὸν κοιτῶνα γέροντός τινος. Πενιχρὸν δ' ἦτο τὸ δωμάτιον καὶ ἐπὶ πενιχρᾶς κλίνης ἔκειτο ὁ γέρων.

Ἦτο δ' ὁ μὲν γέρων ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ δὲ τῆς νυκτός εἰς ἐπίσκεψιν ἐλθὼν ὁ Περικλῆς.

Ἐκπληκτος δὲ πως προσέβλεπεν ὁ γέρων τὸν φίλον· διότι πολὺς χρόνος ἦτο, ἐξ οὗ οὐδαμῶς εἶχεν ἰδὼν αὐτόν καὶ ἐκ τούτου ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀμελοῦμενον.

«Οὐχὶ εὐφρόσυνος ἀγγελία,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «παρώρμησέ με νὰ διαταράξω τὸν νυκτερινὸν ὕπνον σου, ἀλλ', ὅτι ἐγὼ αὐτὸς ὁ κομιστὴς τῆς ἀγγελίας εἶμαι, τοῦτο ἔστω σοι παρήγορος οἰωνός. Οὐ μόνον δ' ὡς ἄγγελος, ἀλλὰ καὶ ὡς σύμβουλος καὶ βοηθὸς παρίσταμαι ἐνταῦθα.»

«Ἄν μόναι αἱ κακαὶ ἀγγελίαι νῦν,» ὑπέλαβεν ὁ γέρων, «ἀγούσι τὸν Περικλέα εἰς τὸν ἀρχαῖον φίλον Ἀναξαγόραν, εὐπρόσδεκτοι καὶ αὐταὶ εἶναι. Ἄλλ' εἰπέ ἀτεχνῶς καὶ ἀπροκαλύπτως, ὅ,τι νὰ εἴπῃς ἔχεις!»

«Ὁ φιλόδοξος καί, ὡς καλῶς γνωρίζω, παρὰ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως κρυφῇ δωροδοκῆσας Κλέων,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ἀπήνεγκε γραφὴν ἀσεβείας κατὰ σοῦ σήμερον πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα.»

«Τίμημα δὲ τῆς ἀσεβείας,» εἶπεν ἤρεμος ὁ Ἀναξαγόρας, «εἶναι, ὡς ἐνθυμοῦμαι, κατὰ τὸν νόμον τοῦ Διοπίθους ὁ θάνατος. Ἀληθῶς ἐπιεικὴς ζημία πρὸς γέροντα!»

«Ἡ σεβασμία κεφαλὴ γέροντος ἀπειλουμένη,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «διεγείρει ἐν ταῖς ψυχαῖς πλείονα οἶκτον, ἢ ὅσον ἡ κεφαλὴ νεανίου. Ἐν τούτοις θὰ ἡγγυώμην τὴν κεφαλὴν σου, θὰ παρηχόμην ἐγὼ ὡς συνήγορός σου καὶ θὰ παρεβαλλόμην τὴν κεφαλὴν μου ἐν ἀνάγκῃ. Ἄλλ', ὅ,τι ἀδύ-



νατον εἶναι νὰ κωλύσω, εἶναι τοῦτο, ὅτι μέχρι τῆς δίκης εἰς τὸ δεσπωτήριον θὰ ἐγκλείσωσί σε καὶ μακρὸν χρόνον δυνατὸν νὰ μένης ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀνουκτίρμονι εἰρκτῇ.»

«Ἄφες αὐτοὺς νὰ με καθεῖρξωσιν,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀναξαγόρας. «Τί ὠφελεῖ με ἐλεύθερον νὰ περιφέρω τὸν πόδα, ἂν μὴ ἐλεύθερος εἶναι ὁ λόγος;»

«Τοῦτο θὰ παρέλθῃ!» ἀπεκρίνατο ὁ Περικλῆς. «Καὶ τῷ λόγῳ σου δὲ θ' ἀποδοθῇ αὐθις ἡ ἐλευθερία καὶ λεία τῶν τρακτικῶν μυῶν θὰ γένηται ὁ νόμος, ὃν πανούργως ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως διεπράξατο παρὰ τοῦ καταπεπληγμένου δήμου, ὅτε μακρὰν τῶν Ἀθηναίων διέτριβον καὶ δὲν ἠδυνάμην κύριον τὸν λόγον εἰς τὴν πλάστιγγα νὰ θῶ. Ἄλλὰ τό γε νῦν ὑποχώρησον τῇ ἀνάγκῃ. Ἀνάστα καὶ ὑποδὺς τὰς ἐμβάδας κατάλιπε ἀμελλητὶ καὶ κρυφῇ τὰς Ἀθήνας χρόνον τινά! Εἶναι δὲ πάντα παρεσκευασμένα πρὸς τὴν φυγὴν σου. Ἐκεῖ ἐν τῷ ἐρήμῳ φαληρικῷ ὄρμῳ ἴσταται πλοῖον ἑτοιμον νὰ διαπεραιώσῃ σε, ὅπου ἂν σὺ θέλῃς. Μετὰ τοῦ φίλου δὲ Κεφάλου συνεσκεψάμεθα περὶ πάντων καὶ πάντα προελογισάμεθα. Αὐτὸς δὲ θὰ παραστῇ σοι σύνοδος ἐν τῇ φυγῇ, ἕως ἂν ἔλθῃς εἰς τὸ ἄσυλον, ὅπερ θὰ ἐκλέξῃς. Δυσχερὲς δ' ἦτό μοι τοῦτο προσελθῶν εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς γέροντος νὰ εἶπω αὐτῷ· «Ἀνάστα καὶ ἀπελθε!» Ἄλλ' ὠφείλον τοῦτο. Ἐν τῷ ἐχεμύθῳ δὲ σκότει τῆς νυκτὸς ταύτης θὰ ὀδηγήσω ἐγὼ αὐτὸς σε εἰς τὸν φαληρικὸν ὄρμον, ἔνθα ἀναμένει σε ὁ Κεφάλος.»

«Οὐδὲν ἐξαναγκάζει με ν' ἀπέλθω,» εἶπεν ὁ Ἀναξαγόρας, «ἀλλ' οὐδὲν ἦττον οὐδὲ νὰ μείνω λόγον ἔχω, διότι γέρων εἶμαι καὶ πᾶσα ὁδὸς φέρει με εἰς τὴν ἐν Ἄιδου ἐσχάτην ἡσυχίαν. Ἄν δ' ἐν Φαλήρῳ ἀναμένει με ὁ ναύκληρος καὶ τὸ πλοῖον, διὰ τί ν' ἀναμένωσι μάτην; Διαπεραιώσατέ με εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Μυσίας, εἰς Λάμφακον! Ἐκεῖ οἰκοῦσι

φίλοι τινές ἄνδρες, ἐλπίζω, ὅτι οἵτινες θά με κηδεύσωσιν ἐκεῖ καὶ θά ἐπιγράψωσιν εἰς τὸν τάφον τὴν λέξιν, Ἀλήθεια. Οἱ δ' ἀπόγονοι τῶν Ἀθηναίων θ' ἀναγινώσκωσι τοῦτο ἐρχόμενοι εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Λαμψάκου καὶ θά βλέπωσιν, ὅτι ἐν τῷ αἰγιαλῷ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐγγύς τῆς χώρας τῶν βαρβάρων ἐδαρήθη τῇ ἀληθείᾳ καὶ θνήσκοντί τινα γέροντι, ὃς αὐτὴν ἐκήρυττε, τόπος εἰς αἰώνιον ἀνάπαυσιν. Κάλεσον, Περικλείς, τὸν γέροντα δούλόν μου, ἵνα ὑποδύσῃ με καὶ συσκευάσῃ τὸν ἕτερον τῶν χιτῶνων μου καὶ τοὺς ὀλίγους κυλίνδρους καὶ συμπορευθῆ εἰς τὸν λιμένα καὶ περαιτέρω, ἂν θέλῃ.»

Βοηθούμενος δ' ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἀνέστη ὁ γέρων ἐκ τῆς κλίνης, ὑπεδύθη τὰς ἐμβάδας, ἐνεδύθη τὸν χιτῶνα καὶ μετὰ μικρὸν ἔτοιμος εἰς ἀποδημίαν ἦτο.

Ἐπορευθήσαν δ' εἶτα οἱ δύο ἄνδρες ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ δούλου σιγῇ ἐν τῇ βαθείᾳ, σκοτεινῇ νυκτί διὰ τῶν Ἰωνίων πυλῶν τὴν ἔρημον ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν φαληρικὴν ἀκτὴν παραπλεύρως τῶν μακρῶν τειχῶν.

Καὶ ἤδη ἀφίκοντο εἰς τὸν ὄρμον καὶ κατέλαβον τὸν Κέφαλον ἀναμένοντα ἐν περιπέτρῳ τόπῳ, ὃν ἡ θάλασσα ἡσύχως, ὡς ἐν ὄνειρῳ, περιέκλυζε. Σιγῇ δ' ἐδεξιώσαντο ἀλλήλους οἱ ἄνδρες.

Ἐμελλε δ' ἤδη ὁ Ἀναξαγόρας ἀπαλαττόμενος τοῦ Περικλέους νὰ ἐπιβῆ τοῦ πλοίου.

Ὅτε δ' ἐδεξιόουντο ἀλλήλους, προσέβλεψεν ἐλεεινὸς ὁ Περικλῆς τὸν γέροντα, ὃς ἐν νυκτερινῇ ᾠρᾷ ἐξεβάλλετο ἐκ τῆς χώρας καὶ ἐξωθεῖτο εἰς τὴν ξένην καὶ εἰς τὴν κυμαίνουσαν θάλασσαν.

«Διὰ τί κατοικτεῖρεις ἐμέ;» εἶπεν ὁ γέρων. «Οὐδὲν καταλαμβάνει με ἀπαράσκευον. Διότι ἐν τῷ μακρῷ μου βίῳ κατέπνιξα κατὰ μικρὸν πᾶν, ὅ,τι ἐν ἡμῖν δύναται νὰ πάσχῃ.

Ὡς πυρίφλεκτος νεανίας πολὺ ἔπασχον καθορῶν, ὁπόσον ἐπαγωγὸς ὁ βίος, ἀλλὰ καὶ ὁπόσον μάταιος καὶ βραχύς. Ἐκ τούτου κατὰ μικρὸν ἀπειθέμην πάντα καὶ ἐβυθίζομην βαθμηθὸν βαθύτερον εἰς τὸν ἥσυχον βυθὸν τῆς οὐδὲν ποθοῦσης θεωρίας. Οὕτω τὸ μὲν σῶμα ἐγήρασε καὶ σαθρὸν ἐγένετο, ἀλλ' ὁ βέβαιος στῦλος ὁ βαστάζων τὴν ἀφθαρτον εἰρήνην ἴσταται ἀμετακίνητος καὶ ἀσφαλῆς ἐν τῇ ψυχῇ μου. Ἐκ τούτου ὑμεῖς μὲν οἱ Ἀθηναῖοι νομίζετε, ὅτι ἐμὲ μὲν ἐξωθεῖτε εἰς τὴν σαλεύουσαν θάλασσαν, ὑμεῖς δὲ μένετε ἐπὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἡπείρου, ἀλλ' ἐγὼ ἀληθῶς βλέπω ἀπὸ τῆς ἀσφαλοῦς ἀκτῆς ὑμᾶς σαλευομένους ἐν τοῖς ἀγρίοις σαλευτοῖς κύμασι τῆς ζωῆς! — Ἡ σὴ δὲ τύχη, ᾧ φίλε, ἀλλοῖα ἦτο. Σὺ ἐθήρευσας τὸ καλόν, τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν εὐζωΐαν, τὴν ἡδονήν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν εὐδοξίαν. Προσεκολλήθης δ' ὑπερκαλλεῖ τινι γυναικί, ἣ κατέδησε τὰς αἰσθήσεις σου, γυναικί, ἣ ἰκανῶς καλὴ εἶναι, ὥστε εὐδαίμονα νὰ σε ἀποδείξη. Ἐκ τούτου εὐδαίμονα μὲν ἀποκαλῶ σε, ἀλλὰ δύναμαι καὶ εὐτυχῇ νὰ σε ἀποκαλέσω; Εὐδαίμων εἶναι ὁ ἀπολαύων, ἀλλ' εὐτυχῆς μόνος ὁ οὐδὲν ἔχων ν' ἀπολέσῃ καί, οὐ τὰς ἐλπίδας ἢ ζωὴ ἀδυνατεῖ νὰ διαψεύσῃ ὡς οὐδὲν ἐλπίζοντος καὶ οὐδὲν παρ' αὐτῆς ἀξιούντος νὰ λάβῃ.»

«Πεπρωμένον ἐκάστοις τῶν θνητῶν εἶναι διαφόρους ὁδοὺς νὰ πορεύονται,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς. «Ἐγὼ δὲ πολλὰ μὲν ἐπεδίωξα, τινῶν δ' ἐπέτυχον, ἀλλὰ μόνον τὸ τέλος συντελεῖ τοὺς λογισμοὺς καὶ μόνος ὁ θάνατος ἐπισφραγίζεται τὸ σύνολον τῆς ζωῆς. Ἐξαρτῶμαι δ' ἐκ γυναικός, ὡς λέγεις, καὶ ἀληθῶς νέον τινὰ γάμον ἐπὶ νέων ἀρχῶν συνῆψα πρὸς αὐτήν, ἵν' ἀξιοπρεπῶς, ἐλευθέρως καὶ εὐγενῶς τοῦ βίου ἀπολαύσω. Ἀληθῶς δὲ συνεδέθημεν, ἵνα πειραθῶμεν νέου τινός, ἀλλ', ὅπως θ' ἀποβῇ ἢ διάπειρα αὕτη, ἀδηλον μένει τῇ διανοίᾳ μου. Ἐνίοτε ἐπισυμβαίνουσι ταρακτικά

τινα, πικρά τις σταγῶν ἐπίπτει εἰς τὴν κύλικα τῆς χαρᾶς καὶ ταραχὴ τις οὐχὶ σπανίως εἰσδύνει εἰς τὴν ψυχὴν μου. Ἐπίστευσα ἴσως πλέον τοῦ δέοντος τῷ κάλλει καὶ τῇ ζωῇ καὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ καὶ ταῖς λαμπραῖς αὐτῶν ἐπαγγελίαις; Ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν ἀναμένη με, ὁ κύβος ἐβρίφη καὶ τὴν τύχην ἀνδρικῶς πρέπει τις νὰ φέρῃ.» —

Τοιαῦτα λέγοντες πρὸς ἀλλήλους ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἐν τῇ ἡσύχῳ νυκτὶ παρὰ τῇ κυμαινούσῃ θαλάσῃ, ὡς ἀλλήλων ἀπηλλάσσοντο, ἐξέφαινον, ὅ,τι τὰ μυχαίτατα τῆς ψυχῆς ἑκατέρου ἐκίνει.

Ἐνεθυμήθησαν δ' εἶτα τῆς εἰκοσιτετραετοῦς ἀληθινῆς φιλίας καὶ ἐνηγκαλίσαντο καὶ ἐφίλησαν ἀλλήλους.

Ὁ δ' Ἀναξαγόρας μεταγαγὼν καὶ αὐθις τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν ὑποφαίνουσαν πόλιν εἶπεν·

«Χαῖρε, πόλι τῆς Παλλάδος Ἀθηᾶς! Χαῖρε, ἀττικὴ χώρα, ἢ ἐπὶ μακρὸν φιλοξενήσασά με! Παρέσχες ἀγρὸν εὐφορον τῷ σπόρῳ, ὃν ἔσπειρα. Καὶ ὅ,τι μὲν αἱ χεῖρες τῶν θνητῶν σπείρουσι, παράγει καὶ ἀγαθὰ καὶ κακά, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν μόνον μένει ἀθάνατον. Ἥρεμος καὶ εὐλογίας πέμπων ἐπιβαίνω ἀπερχόμενος τοῦ σαλεύοντος πλοίου καὶ θαρρῶ, ὡς γέρων, τῷ αὐτῷ κύματι, ὅπερ διεπεραίωσέ με ἀκμαῖον ἄνδρα εἰς τὴν σὴν ἀκτὴν!»

Ταῦτα εἰπὼν ἐπέβη τοῦ πλοίου ὁ ἐκ Κλαζομενῶν σοφός.

Καὶ αὐθις δὲ προσένευσε τῷ Περικλεῖ κατασεῖων τὴν χεῖρα καὶ εἶτα ἀντήχησεν ὁ κτύπος τῶν κωπῶν καὶ μικρὸν κάχλασμα τῶν κυμάτων· ἤσυχον δὲ καὶ ταχὺ ὤρμησε τὸ πλοῖον ὑπεράνω τοῦ φοβεροῦ κατόπτρου τῶν κυμάτων εἰς τὸ περίσκιον ἀνουκτὸν πέλαγος.

Ἰπὸ τοῦ καχλάσματος δὲ τῶν κυμάτων καὶ τοῦ κτύπου τῶν κωπῶν ἐξεγερόντα θαλάσσιά τινα πτηνὰ ἐννεοττεύοντα



ἐν ταῖς σιραγγώδεσι πέτραις τῆς ἀκτῆς ἔφριζαν μικρὸν τὰς πτέρυγας καὶ κατεκοιμήθησαν αὐθις.

Ἐμεινε δ' ὁ Περικλῆς μακρὸν ἔτι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀκτῇ καὶ ἐθεώρει τὸ πετόμενον πλοῖον.

Εἶτα δ' εἰς βαθεῖς λογισμοὺς βεβυθισμένος ἄρμησεν ἐπὶ τὴν πόλιν προσπνεόμενος ὑπὸ τῆς δρόσερας φρικώδους αὔρας τῆς ὑποφωσκούσης πρωΐας.

Ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν ἀγορὰν εἶδεν αἴφνης, ὅτι πολὺς ἤδη ὄχλος ὠστίζετο εἰς τὴν βασιλεῖον καλουμένην στοᾶν, εἰ καὶ ὄρθρος ἔτι βαθὺς ἦτο.

Ὁ ὄχλος δ' ἐκεῖνος ἴστατο πρὸ λευκώματός τινος, ἐφ' οὗ ἦτό τι ἀναγεγραμμένον, ὅπερ ὁ ἄρχων βασιλεὺς εἰς τὸ κοινὸν παρέδιδεν. Ἦτο δὲ τοῦτο ἀντίγραφον γραφῆς.

Ὡς δὲ τὸ μὲν συνωστιζόμενον πλῆθος πολὺ ἦτο, οἱ δ' ὀπισθεν ἰστάμενοι ἐχαλέπαινον ὡς ἀδυνατοῦντες ν' ἀναγνώσι τὰ γεγραμμένα, μεγαλοσώματός τις στεντορόφωνος ἀνὴρ ἀνεγίγνωσκε τὴν γραφήν, ἣτις ἀπὸ τῆς πρὸ τῆς ἔδρας τοῦ ἄρχοντος βασιλέως ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ σανίδος ἐκρέματο.

Ἀνεγίγνωσκε δὲ τὰ ἑξῆς·

«Τάδε ἐγράψατο καὶ ἀντωμόσατο Ἐρμῖππος ὁ Λύσιδος Ἀσπασία Ἀξιόχου τῇ Μιλησίᾳ. Ἄδικεῖ μὲν ἡ Ἀσπασία, ὅτι, οὐδὲ ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐδὲ ὁλως νομίζει, ὅτι ἀσεβῶς περὶ τῶν ἱερῶν ἐθίμων τῶν Ἀθηναίων ἠγόρευσε καὶ ὅτι ἀποδέχεται τὰς ἐρεύνας καὶ γνώμας ἀθέων φιλοσόφων. Ἄδικεῖ δὲ καὶ ὅτι διὰ κινδυνωδῶν λόγων παράγει καὶ διαφθείρει τὴν νεολαίαν καὶ ἀποδεχομένη τῷ Περικλεῖ οὐ μόνον νεάνιδας, ἀλλὰ παρ' ἑαυτῇ τρέφει, ἀλλὰ καὶ ἐλευθέρας γυναῖκας παράγει αὐτάς εἰς ἀκολασίαν καὶ διαφθοράν. Τίμημα θάνατος.»

Σαφῶς δ' ἀντήχουν αἱ λέξεις αὐταὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅτε ὁ



Περικλῆς ἀθέατος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν βασιλείον στοὰν ἐστραμμένου πλήθους παρήχθετο. Ὁχρίασε δ' ὁ Περικλῆς . . .

«Ἰού!» ἀνεφώνησέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου, «ὡς κεραυνὸς εἰς περιστερεῶνα ἐπίπτει ἡ γραφὴ αὕτη εἰς τὴν γαμικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Περικλέους.»

«Καὶ ὁ Ἑρμιππος εἶναι ὁ διάκων!» ἀνεφώνησεν ἕτερός τις, «ὁ Ἑρμιππος, ὁ κωμωδοδιδάσκαλος!»

«Ὡς εἰκόσ!» ὑπέλαβε τρίτος τις. «Ἐγὼ αὐτὸς ἤκουσα περὶ τούτου παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἑρμίππου, ἀφ' οὗ ὁ Περικλῆς ὀρμηθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας περιέκοψε τὰ πτερά τῆς κωμωδίας. Ἄγετε! ἔλεγε, κλείουσι μὲν τὸ στόμα ἡμῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ θ' ἀνοίξωμεν αὐτὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ!» —

Οὐδέποτε σχεδὸν γραφὴ τις εἶχε διαταράξασα τοσοῦτον τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων! Οὐδέποτε τέως ἀνεφλέγη ἡ ἔρις τῶν ἀντιφρονούντων τοσοῦτον, ὅσον ὑπὸ τῆς κατὰ τῆς γαμετῆς τοῦ Περικλέους γραφῆς. Μετὰ μεγίστης δ' ἀδημονίας ἀνέμενον πάντες τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγῶνος ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐνώπιον τῶν ἡλιαστῶν.

Ἐν τῷ δὲ ταῦτα ἐν Ἀθήναις ἐγίνοντο, ἦλθε καὶ ὁ Φειδίας πάλιν ἐξ Ὀλυμπίας καὶ ὁ Διοπεΐθης οὐχ ἦττον ἐχάλεπαινε αὐθις βλέπων τὸν ἔχθιστον αὐτῷ περιφερόμενον μὲν ἄνω καὶ κάτω ἐν τῇ Ἀκροπόλει, διαλεγόμενον δὲ πρὸς τὸν Μνησικλέα καὶ Καλλικράτην, προάγοντα δὲ διὰ συμβουλῶν τὸ ἔργον τῶν Προπυλαίων.

Ἡμέρᾳ δέ τινα ὁ Διοπεΐθης ἰστάμενος ὀπισθεν τῶν κίωνων τοῦ Ἐρεχθείου εἶδε τὸν Φειδίαν καὶ τὸν κεχαρισμένον αὐτῷ ποτε Ἀγοράκριτον. Οἱ δύο δ' ἄνδρες χρόνον μὲν τινα περιπάτου διαλεγόμενοι ἐν τῷ ἐν μέσῳ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου χώρῳ, εἶτα δ' ἐγγὺς μαρμάρου τινὸς γενόμενοι, ὅστις πλησιαίτατα τοῦ κεκρυμμένου Διοπεΐθους ἔκειτο, ἐκαθέσθησαν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ ἀναπαυόμενοι διε-

τέλουν και αὐθις διαλεγόμενοι. Εὐχερὲς δ' ἦτο τῷ Διοσίτῃ  
νὰ ἐπακροῦται τῶν λόγων τῶν δύο ἀνδρῶν.

«Θαυμαστὴν ὁδόν,» ἔλεγεν ὁ Ἀγοράκριτος, «ἄρχεται  
τέμνουσα ἢ πλαστικὴ τέχνη τῶν Ἀθηναίων. Ἔργα δ' ἰδιό-  
τροπα εὐρίσκω ἐπανελθῶν μετὰ τινὰς πλάνας εἰς Ἀθήνας  
ἐκτεθειμένα ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν νεωτέρων ἀντιτέχνων.  
Τὶ δ' ἐγένετο τὸ παλαιὸν ὕψος καὶ ἡ σεμνότης; Εἶδες τὸν  
σπλαγχνόπτην τοῦ Στύππακος; Ἡμεῖς μὲν κατεβάλλομεν  
πᾶσαν τέχνην εἰς παράστασιν θεῶν καὶ ἡρώων, νῦν δ' ἰδρύ-  
εται ἐκεῖ πάση τέχνῃ φαῦλός τις δοῦλος, ὃς ὀπτῶν σπλάγχνα  
ἐκτριπίζει τὸ πῦρ φυσῶν τὰς γνάθους. Ὁ δὲ νέος Στρογγυ-  
λίων πειράται τῆς διὰ τῆς τέχνης παραστάσεως ἀθλίου τινὸς  
ἔργου χωνεῦσαν χαλκοῦν τὸν ἵππον τοῦ Ἰλίου. Εἶδον δὲ  
καὶ ἔργον τι τοῦ Δημητρίου, προγάστορά τινα γέροντα, φα-  
λακρόν, σφριγῶσας τὰς φλέβας ἔχοντα καὶ πάγωννα, ἐξ οὗ  
τρίχες τινὲς ὡς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειόμεναι ἐξέχουσι τῶν ἄλλων.»

«Οἱ τεχνῖται δὲν θὰ ἐδημιούργουν τοιαῦτα ἔργα,» ἔλεγεν  
ὁ Φειδίας, «ἂν μὴ ἠρέσκοντο οἱ Ἀθηναῖοι τοῖς τοιοῦτοις.  
Ἀλλά, τίνα λανθάνει, ὅτι ἡ διαφθορὰ ὑπεισέρχεται τὴν ψυχὴν  
καὶ τὸ αἷμα τῶν Ἀθηναίων; Ὡς δ' ἐν τῇ τέχνῃ τὸ αἰσχρὸν  
ἄρχεται παριστάμενον τῷ καλῷ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πυκνὸς  
πρὸς τῷ ὀλυμπιακῷ θρονῷ δει λόγῳ τοῦ εὐγενοῦς Περικλέους  
ὄσημέραι ὀξύτεραι ἀκούονται καὶ αἱ ἀκόλαστοι κραυγαὶ ἀν-  
δρῶν, οἷος ὁ Κλέων. Καὶ πρότερον μὲν εἶχομεν ἓνα μόνον  
Ἰππόνικον καὶ ἓνα Πυριλάμπην, νῦν δ' ἔχομεν πολλοὺς  
τοιούτους.»

«Ἡ τρυφή καὶ ἡ ἡδυπάθεια ἐπιπολάζει,» ἔλεγεν ὁ Ἀγο-  
ράκριτος. «Τίς δ' ἐκήρυξε τὸ πρῶτον τὸ εὐαγγέλιον τῆς  
τρυφῆς καὶ τῆς ἡδυπαθείας; Ἐξ οὗ ἡ φίλη τοῦ Περικλέους  
ἐξήρπασέ ποτε τοῦ ἔργου μου, καὶ ἴσως δύναμαι νὰ εἴπω  
τοῦ ἔργου σου, τὸ ἀριστεῖον καὶ ἀπένεμμεν αὐτὸ τῷ αὐθάδει

Ἄλκαμένει, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου δὲν ἔσθη ἔτι ἢ ἐν τῇ ψυχῇ μου κατὰ τῆς γοητευτικῆς ἐκείνης ἴγυναϊκῶς ὀργῆ. Ὅτε δὲ χλευαστικῶς τὴν ἐμὴν Ἀφροδίτην Νέμεσιν ἀπεκάλεσε, τότε ἐνέπεσέ μοι ἡ γνώμη· Νέμεσις θ' ἀποβῆ σοὶ ἢ ἐμῇ Ἀφροδίτῃ! Θὰ καταλάβῃ σε ἡ δύναμις τῆς τιμωροῦ θεοῦ! Καὶ ὄντως βραδεῖ μὲν, ἀλλ' ἀσφαλεῖ καὶ ἀπαρατρέπτω τῷ ποδὶ προσέρχεται ἡ τιμωρὸς θεός.»

«Ὅρθῶς καὶ δικαίως θὰ κρίνωσιν οἱ θεοί!» ὑπέλαβε σπουδαίως ὁ Φειδίας. «Καί, ὡς κατασβεννύουσι τὴν μειδιῶσαν μεγαλαυχίαν τῆς Μιλησίας, οὕτω θὰ τιμωρήσωνται ἐν τῷ αὐτῷ καὶ τὴν κρυφίαν πανουργίαν τοῦ Διοπίθου ἐκείνου, οὗ σύμμαχον ὁ ἀλάστωρ δαίμων ἀπέδειξέ σε. Καὶ ἔχομεν μὲν πολλὰ ἴσως νὰ μεμφώμεθα τῇ γαμετῇ τοῦ Περικλέους καὶ ὑπὲρ πολλῶν πρέπει νὰ λάβωμεν δίκην παρ' αὐτῆς, ἀλλὰ μὴ ἐπιλανθάνου, ὅτι αὐτῆς μὲν ἦτο ὁ τολμηρὸς καὶ ψυχοτρόφος λόγος ὁ κατορθώσας νὰ ὑψῶνται ἐνταῦθα συντετελεσμένα τὰ ἀκρωτήρια τοῦ Παρθενῶνος, οὐδένα δὲ χαλεπώτερον πολέμιον τοῦ ἔργου τούτου ἔσχομεν τοῦ πονηροῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως!»

«Ἐγένου λοιπὸν φίλος καὶ προστάτης τῆς Μιλησίας;» εἶπεν ὁ Ἀγοράκριτος.

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ὁ Φειδίας. «Στέργω τὴν Ἀσπασίαν τοσοῦτον, ὅσον καὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἐρεχθέως καὶ φεύγων ἀμφοτέρους ἐπανέρχομαι ὡς τάχιστα εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, ἥτις ἀληθῶς προσφιλῆς μοι ἐγένετο· διότι εὕρισκω τοὺς Ἥλειους εὐγνωμονεστέρους τῶν Ἀθηναίων. Ἰκανὰ δὲ νομίζω ὅτι ἔπραξα ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν καὶ θέλω νὰ ἀφιερῶσά τὸ λοιπὸν τοῦ βίου μου τῷ μεγαλείῳ τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Παραδίδω δὲ τὰς Ἀθήνας ταῖς Ἀσπασίαις, τοῖς δημαγωγοῖς, τοῖς ἀβροδαίτοις καὶ τῷ μηχανορράφῳ, μνησικᾶκῳ, φαυλοτάτῳ ἱερεῖ τοῦ Ἐρεχθέως!»

«Δικαίως,» εἶπεν ὁ Ἀγοράκριτος, «ἐπιστρέφεις τὰ νῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, διότι ἴσως καὶ τὴν σὴν τέχνην θὰ ἐξεθή-  
λυνον καὶ διέφθειρον, καὶ ἴσως, ἴν' ἀρέσκεις αὐτοῖς, θὰ ἄφει-  
λες Πριάπους νὰ γλύφῃς καὶ οὐχὶ ὀλυμπίους θεοὺς . . .»

«Ἡ ἴσως τοῦ ἐπαίτου τούτου τὴν ἀηδῆ δυσμορφίαν, ὅς ἐπὶ τῆς εἰλικρινοῦς ταύτης ἄκρας, ὡς ἀσκάλαβος ἐξολισθήσας τοῦ ἔλους, ἠλιάζεται!» εἶπεν ὁ Φειδίας δεικνύων τὸν γνω-  
στὸν ἀνάπηρον, ὅς ἀκριβῶς τότε κατέκειτο ἐν τῷ ἡλίῳ ἐν μέσῳ τῶν κίωνων.

Ὁ δ' ἐπαίτης ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ Φειδίου ἐμειδίασε σεσηρός, συνήγαγε τὴν πυγμὴν καὶ ἐξετόξευσε ὀπισθεν ἀρὰν κατ' αὐτοῦ.

Ἀνέστησαν δ' ὁ Φειδίας καὶ ὁ Ἀγοράκριτος καὶ χωρή-  
σαντες μικρὸν τι πρὸς τὸ Ἐρέχθειον εἶδον τὸν Διοπείθην ἰστάμενον ἔτι ὀπισθεν τῶν κίωνων.

«Ἴδε, ὅπόσον γρηγοροῦσιν αἱ γλαῦκες τοῦ Ἐρεχθείου!» εἶπεν ὁ Φειδίας.

Σκυθρωπὸν δὲ καὶ μεστὸν μίσους βλέμμα στρέψας ὁ κατησχυμμένος ἄτακουστής ἐπὶ τὸν καλλιτέχνην·

«Ἄλλ' ὄξεα τὰ ράμφη καὶ ὄξεις τοὺς ὄνυχας ἔχουσιν αἱ γλαῦκες τοῦ Ἐρεχθείου,» ἀνεφώνησε. «Πρόσεχε, μὴ τι παρακαίρας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου συναντήσῃς!»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Διοπείθης. Ἄλλ' ὁ ἀγαλματοποιὸς ἐπανέ-  
λαβε καὶ νῦν αὖθις τοὺς ὀμηρικοὺς ἐκείνους λόγους·

«Τρεῖν μ' οὐκ ἐῷ Παλλὰς Ἀθήνη!»

«Ἄγε δὴ!» ἐψιθύριζε μόνος ὁ Διοπείθης, ὅτε ἐκείνοι ἤδη μακρὰν ἦσαν. «Θάρρει σὺ τῇ σκέπῃ τῆς σῆς Παλλάδος, ἐγὼ δὲ πιστεύω τῇ ἰσχύϊ τῆς ἐμῆς! Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη μελετᾶται ὁ κρίσιμος ἀγὼν τοῦ χρυσελεφαντίνου ψευδοῦς ἔργου πρὸς τὸ γνήσιον παλαιὸν ἐκεῖνο ἐν τῷ ἱερῷ τόπῳ τοῦ Ἐρεχθείου Ἰόανον.»



Ἐμελλε δ' ἤδη ν' ἀπέλθῃ, ὅτε ὁ παράφορος Μένων ὑβρίζων ἔτι καθ' ἑαυτὸν εἰς τὸν Φειδίαν ἐπάταξε διὰ τῆς βακτηρίας λείον, μαρμαίροντά τινα κίονα τοσοῦτον ἐμβριθῶς, ὥστε μικρὸς σχίδαξ ἀπεκόπη.

Τοῦτο ἰδὼν ὁ Διοπεΐθης προσήλθεν ἐγγυτέρω τοῦ Μένωνος. Ἀντέβλεψαν δ' ἀλλήλοις ὁ μανικὸς ἐπαίτης καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως. Γνώριμοι δ' ἦσαν.

Ὡς δ' εἶπομεν ἤδη, ὁ Μένων ἐβασανίσθη ποτὲ μετὰ τῶν ἄλλων δούλων τοῦ εἰς δίκην εἰσαχθέντος δεσπότη· διότι βασανιζόμενοι ἀνεκρίνοντο οἱ δούλοι τῶν Ἑλλήνων. Βασανιζόμενος ἄρα ὠμολόγησεν ὁ Μένων, ὅτι γνωστὸν αὐτῷ ἦτο, καὶ ἡ ὁμολογία αὕτη ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς ἀπολύσεως τοῦ Ἀθηναίου. Ἄλλ' ἐκ τοῦ χρόνου τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἐν βασάνοις ἀνακρίσεως παρέμεινεν αὐτῷ διαστροφή τις τῶν μερῶν τοῦ σώματος καὶ οὕτως ἐγένετο ἀνάπηρος. Ἐλεήσας δ' ὁ δεσπότης ἀφήκεν αὐτὸν ἐλεύθερον καὶ μετὰ τὸν θάνατον κατέλιπεν αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα. Ἄλλ' ὁ ἡμιμανὴς Μένων τὰ μὲν χρήματα, ὧν ἐκληρονόμησεν, ἐρρίψεν εἰς τὸ ὄρυγμα, τὸ Βάραθρον, προὔτιμησε δὲ νὰ περιφέρηται ὡς ἀργὸς ἐπαίτης ἐν Ἀθήναις. Καὶ ἐτρέφετο μὲν ἐκ τῶν βρωμάτων, ἅτινα τοῖς νεκροῖς ἐπὶ τῶν τάφων κατετίθεσαν, ἐθέρμαινε δὲ τὰ ἀρθριτικὰ αὐτοῦ μέρη, ὡσάκις τοῦ χειμῶνος ἐρρίγιου, καθήμενος πλησίον τῶν θερμαστῶν τῶν χαλκῶν, ἢ τῶν λουτρῶν, διέτριβε δ' ἀσμενέστατα ἐν ἀποτροπαίῳ μὲν, κεχαρισμένῳ δ' αὐτῷ χωρίῳ ἐν τῷ δήμῳ τῆς Μελίτης, ἐνθα τὰ πτώματα τῶν κακούργων καὶ τοὺς βρόχους καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν αὐτοχείρων ἐρρίπτον, συνέλεγε δὲ τοὺς βρόχους ἐκάστης ἡμέρας καὶ ἠρίθμει αὐτούς. Κύων δὲ τις ψωραλέος γενόμενος καὶ ἐκδιωχθεὶς ἐκ τούτου ὑπὸ τοῦ δεσπότη κατέφυγε παρ' αὐτὸν καὶ ἀχώριστος ἔκτοτε ἑταῖρος ἐγένετο. Ἦτο δ' ὁ Μένων κακόνους καὶ πονηρὸς τὴν φύσιν καὶ ἐφαίνετο



τούτω μάλιστα χαίρων, ἂν εἰς ἔριδας, ἢ ἄλλο τι κακὸν ἠδύνατο νὰ ἐμβάλλῃ τοὺς ἄλλους. Ἐφαίνεται δ' εἴπερ τις καὶ ἄλλος, κατεχόμενος ὑπὸ κρυφίας τινὸς μνησικακίας καί, πᾶν ὅ,τι ἔπραττεν, εἰς τοῦτο ἐφαίνεται ἀποβλέπον, τιμωρίαν νὰ λαμβάνῃ ὑπὲρ τῶν δούλων παρὰ τῶν ἐλευθέρων τυράννων, τῶν δεσποτῶν. Ἐκουσίως δὲ προσεποιεῖτο, ὅτι ἦτ ομανικώτερος τοῦ ἀληθοῦς ὁ ὑπὸ τῶν βασάνων ἀνάπηρος γενόμενος δούλος, ἵνα δύνηται νὰ ἐκτοξεύῃ ἀδεῶς ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων τὰς πικροτάτας ἀληθείας καὶ νὰ τολμᾷ πᾶν, ὅ,τι τις τῷ ὑγιῶς ἔχοντι οὐδέποτε θά συνεχώρει. Διέτριβε δὲ πάντοτε ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις δημοσίοις τόποις καὶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ, ἐν μέσῳ τῶν ἐργατῶν περιεφέρετο. Διότι ἔχαιρεν εὕρισκόμενος ἐν τόποις μεστοῖς ἀνθρώπων, ἔνθα ἠδύνατο νὰ ὑποκρίνηται τὸ πονηρὸν πρόσωπον.

Ἐχαιρε δὲ μάλιστα διατρίβων ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἐξ οὗ κατενόησεν, ὅτι ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως Διοπείθης καὶ ὁ ἀρχιτέκτων Καλλικράτης δεινῶς πρὸς ἀλλήλους ἤριζον. Διότι ἐφαίνεται ὡς καθῆκον ἑαυτοῦ ἐκλαμβάνων νὰ ἐξερεθίσῃ τοὺς νεωκόρους τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἐρεχθέως καὶ τοὺς ἐργάτας τοῦ Καλλικράτους ἐπ' ἀλλήλους. Ἄσμενος δὲ παρεῖχεν ἑαυτὸν καὶ ὡς μηνυτὴν καὶ κατάσκοπον καὶ ἐκατέρᾳ μὲν τῶν μερίδων ὑπηρετεῖ, ἐξ ἴσου δ' ἀμφοτέρας ἐμίσει, ὡς καὶ πάντας καθ' ὅλου τοὺς ἐλευθέρους Ἀθηναίους.

Ὁ Διοπείθης δ' ἐνίοτε διελέγετο πρὸς αὐτὸν καὶ εἶχε ταχέως κατανοήσας, ὅτι χρήσιμον ὄργανον ἦτο, τὸ μὲν, διότι ἀνεστρέφετο πάντοτε ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου καὶ κατεσκόπει καὶ ἀνίχνευε τὰ πάντα, τὸ δέ, διότι οὐδεὶς ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποκρύπτῃ τι τὸν ἠλίθιον, τὸ δέ, διότι τὸ δηκτικὸν τῆς ὀξείας αὐτοῦ γλώσσης σκῶμμα ἀπεδεικνυεν αὐτὸν τοῖς ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ταῖς ἀγυαῖς διατρίβουσι καὶ ἀγαπητὸν καὶ φοβερόν.

Ὁ Μένων λοιπὸν καὶ ὁ Διοπίθης καὶ γινώριμοι ἀλλήλοις ἦσαν καὶ ὁμόφρονες. Ὁ δὲ κρύφιος χόλος, ὃν ἑκάτερος κατὰ φύσιν ἔτρεφε, καὶ ἡ μνησικακία ἀπεδείκνυον τὸν ἀνάπτηρον ἐπαίτην καὶ τὸν ἱερέα πιστοὺς συμμάχους.

«Δι' ὀργῆς ἔχεις τὸν Φειδιάν;» ἤρξατο λέγων ὁ Διοπίθης.

«Εἶθε νὰ κατασπαράξῃ αὐτὸν ὁ Κέρβερος διὰ τῶν ἑκατὸν ἐν ταυτῷ αὐτοῦ ῥυγχῶν! — Ὁ μέγαλαυχος ὄλεθρος! Ὅσακις ἔβλεπεν, ὅτι ἐθερμαινόμεν καθήμενος παρὰ τῆ καμίνῳ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἐξέβαλλέ με καὶ ἐτερθρεύετο περὶ τῆς ἀσχημίας μου. — Εἶσαι τέρας, Μένων, ἔλεγε, βδέλυγμα! — Ἦθελε μόνους τοὺς ὀλυμπίους θεοὺς περὶ αὐτὸν νὰ βλέπῃ, ἄ, ἄ, ἄ. — Εἶθε ὁ κεραυνὸς νὰ κεραυνώσῃ αὐτὸν — καὶ αὐτὸν καὶ σύμπαντας τοὺς Ἀθηναίους!»

«Ἐφοίτας λοιπὸν πολλάκις εἰς τὸ ἐργαστήριον;» ἠρώτησεν ὁ Διοπίθης.

«Αὐτὸς μὲν δέν με ἔβλεπε πάντοτε — ἀλλ' ἐγὼ ἔβλεπον αὐτὸν — ὁ Μένων εἶναι ἔμπειρος νὰ ὑποπτήσῃ ἐν γωνία τινί — ἔβλεπον αὐτὸν ἀσκοῦντα τὸ μάταιον ὑποκριτικὸν ἔργον — Ἔβλεπον αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἐργάτας διαχειρίζοντας τὸν λευκὸν μάρμαρον καὶ τὸν ἐλέφαντα καὶ τὸν στιλπνὸν χρυσόν . . .»

«Εἶδες αὐτὸν διαχειρίζοντα τὸν χρυσόν;» ἠρώτησεν ὁ Διοπίθης, ἐν ταυτῷ δὲ παράξενον φῶς ἤρξατο παῖζον πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ χεῖλη τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως.

«Εἶδες αὐτὸν διαχειρίζοντα τὸν χρυσόν, Μένων;» ἐπανελάβε δυσιωνιστῶς σκαρδαμύττων, «τὸν στιλπνὸν χρυσόν, ὃν οἱ Ἀθηναῖοι παρέδωκαν αὐτῷ, ἵν' ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐλέφαντος τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν τῆς Ἀκροπόλεως κατασκευάσῃ;»

«Καὶ μάλα, καὶ μάλα — τὸν στιλπνὸν χρυσόν τῶν

Ἄσπασία III.

Ἀθηναίων — ἔβλεπον αὐτὸν ἀνασκαλεύοντα θησαυροὺς ὅλους χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος. — Ὅπόσον ἐμάρμαυεν, ὅπόσον ἐσπινθήριζεν ὁ θησαυρός! . . .»

«Ἐχεῖτο ἄρα γε ὁ στυλινὸς χρυσὸς τῶν Ἀθηναίων πάντοτε ὅλος εἰς τὴν κάμνον, Μένων; Μὴ τι ἐνίστε προσεκολλᾶτό, τι ἐξ [αὐτοῦ τοῖς δακτύλοις τῶν διαχειριζόντων αὐτόν;»

Τὴν πονηρὰν ἰδὲ ταύτην ἐρώτησιν ἀκούσας ὁ ἐπαίτης προσέβλεψε σεσηρὸς μειδιῶν τὸν ἱερέα. Αἴφνης δὲ δαιμόνιως συνεσπάσθη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

«Ἄ, ἄ, ἄ!» ἐγέλα — «Ὁ Μένων εἶναι ἔμπειρος νὰ ὑποπτήσῃ, νὰ κατασκοπῇ — ἔβλεπον αὐτὸν διαχειρίζοντα τὸν χρυσόν, καὶ ὁσάκις ἐκεῖνος μόνον ἑαυτὸν ἐνόμιζεν — ἔβλεπον αὐτὸν ἀνοίγοντα λάθρα κιβώτια, ἐν οἷς τὰ κεκρυμμένα ἤστραπτον — ἄ, ἄ, ἄ, — ὁ λαμπρὸς χρυσὸς — ὁ χρυσὸς τῶν Ἀθηναίων — ἀνέωγε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς θησαυροφύλαξ γρύψ — συνήραζεν αὐτόν, ὡς δι' ὀνύχων — οὕτως — ἀφροῦ ἐπληρώθησαν τὰ χεῖλη αὐτοῦ, ὡς ἐμὲ εἶδεν — ἐξέβαλέ με — δὲν ἐπέτρεψε νὰ θερμαίνωμαι — περίμενε, ὄλεθρε — ἄστραπτε τοῖς ὀφθαλμοῖς — γηραιέ, φαῖε γρύψ! . . .»

Καὶ αὐθις δ' ἦρε τὴν βακτηρίαν ἀπειλητικῶς ὁ ἐπαίτης κατὰ τοῦ Παρθενώνος ὡς θέλων εἰς τιμωρίαν τοῦ τεχνίτου αὐτόν νὰ κατασκάψῃ.

Μικρὸν δ' ἐπίσχῶν ὁ ἱερεὺς προσῆλθεν ἐγγυτέρω καὶ ἐψηθύρισεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ·

«Ἄκουσον, Μένων! Ὅ,τι νῦν εἶπες, δύνασαι νὰ εἶπῃς ἐν τῇ ἀγορᾷ — εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν Ἀθηναίων;»

«Εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν Ἀθηναίων — εἰς ἐπήκοον ἀπάντων τῶν δισμυρίων πονηρῶν ἀνθρώπων, τῶν Ἀθηναίων! Εἶθε ὁ λοιμὸς νὰ συναρπάσῃ αὐτούς!»

Ἀπὸ τοῦ χρόγου δὲ τούτου μετὰ τὸν διάλογον τούτον

ἐθρυλεῖτο ἐν Ἀθήναις, ὅτι σκληροὺς, ὑβριστικούς, δηκτικούς λόγους κατὰ τῶν ὁμοτέχνων καὶ σύμπαντος τοῦ δήμου ἐξήνεγκεν ὁ Φειδίας. Ἐθρυλεῖτο δ' ἔτι, ὅτι ἐκακολόγει τὴν δημοκρατίαν καὶ καταφρονῶν τῆς πόλεως ἐνεκωμίαζε τοὺς Ἥλείους, ὅτι ἐμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ νῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι τέλος ἄμωσεν, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι μόνοις τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι τὴν τέχνην αὐτοῦ θ' ἀφιερῶσιν. Ἐν τῷ αὐτῷ δ' ἐπιθυρίζετό τι καὶ περὶ τοῦ χρυσοῦ, ὃν ἡ πόλις εἶχε χορηγήσασα αὐτῷ, ὅτι δηλαδὴ οὐχὶ καθαρός, οὐδ' ὄλος ἐτάκη ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ ἐργαστηρίου . . .

Ὡς κακὸς δὲ σπόρος διασπαρέντες εἰς τὸν λαὸν οἱ λόγοι οὗτοι ἀνέφυσαν δηλητηριώδεις καρποὺς ἀγανακτήσεως καὶ δυσμενείας καὶ κατὰ τοῦ εὐγενοῦς, ἀθορύβως ἐργαζομένου δημιουργοῦ τοῦ Παρθενῶνος. —

Ἦλθε δ' ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ γένηται ὁ ἀγὼν τῆς κατὰ τῆς Ἀσπασίας δίκης ἐνώπιον τῶν ἡλιαστῶν, ἐπιστατοῦντος τοῦ ἄρχοντος βασιλέως, ἐν τινὶ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ δικαστηρίων.

Ἀπὸ πρωΐας δ' ἤδη περιέκλυζεν ὁ ὄχλος τὸ δικαστήριον.

Ἦρμος δὲ καὶ θαρράλεα ἦτο τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μόνῃ ἐκ πάντων τῶν Ἀθηναίων ἡ Ἀσπασία. Ἰστατο δ' ἐν τῷ ὑπεράφ τῆς οἰκίας καὶ ἐκ τινος θυρίδος πρὸς τὴν ὁδὸν βλεπούσης κατέβλεπεν ἄνωθεν εἰς τὸν ὠστιζόμενον εἰς τὴν ἀγορὰν ὄχλον.

Καὶ ἦτο μὲν ἄχρᾳ πως τὴν ὄψιν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ φόβου· διότι περιφρονητικὸν μείδιωμα περιεπέτετο τὰ χεῖλη αὐτῆς.

Ἐλθὼν δ' ὁ Περικλῆς ἔστη παρ' αὐτῇ.

Ἦτο δ' οὗτος ἀχρότερος τῆς Ἀσπασίας καὶ λίαν αὐστηρὰν καὶ σπουδαίαν εἶχε τὴν ὄψιν. Σιγῶν δ' ἔστρεψε τὸ βλέμμα ἐπὶ τὸν νεφελώδη οὐρανόν. Σκυθρωπῆ δὲ καὶ συννεφίς ἦτο ἡ ἡμέρα καὶ σμήνη γεράνων κατήρχοντο ἐκ



τοῦ πρὸς ἄρκτον Στρυμόνος πρὸς τὴν Ἀττικὴν, ὧν οἱ κρωγμοὶ ἐφαίνοντο προκαλοῦντες τὸν ὑετόν.

Καὶ ἤδη διέβαινε διὰ τῆς ὁδοῦ μακρὸς στοῖχος προβεβηκότων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνδρῶν. Ἦτο δὲ τὸ δικαστήριον τῶν ἡλιαστῶν, ὅπερ ἰρίσθη νὰ κρίνη τὴν κατὰ τῆς Ἀσπασίας δίκην. Ἦσαν οἱ δικασταί, ὧν ἐνώπιον ὤφειλε νὰ στή ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους, οἵτινες ἔμελλον νὰ κρίνωσι περὶ αὐτῆς.

«Ἴδε τοὺς μεираκιευομένους γέροντας!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα καὶ δεικνύουσα τοὺς ἡλιαστάς. «Οἱ ἡμίσεις αὐτῶν φέρουσι ῥυπαροὺς τρίβωνας, ἔχουσι πειναλέαν τὴν ὄψιν καὶ στηρίζονται βαδίζοντες ἐπὶ τῆς μακρᾶς, ἀηδοῦς ἀττικῆς βακτηρίας, ἥς οὐδ' ὁ Φειδίας αὐτὸς ἀπήλλαξε τὸν ὀφθαλμὸν τῶν φίλων τοῦ καλοῦ παραστήσας αὐτὴν ἐν τῇ ζαφώρῳ τοῦ Παρθενῶνος. Εἶναι δὲ τινες ἐν αὐτοῖς, οἵτινες μασῶνται σκόροδα καὶ φέρουσι τοὺς ῥυπαροὺς ὀβολοὺς, οὓς ἄρτι ὡς δικαστικὸν μισθὸν ἔλαβον, ἐπ' ἄκρου τοῦ χεῖλους . . .»

«Εἶναι δημόται,» εἶπεν ὁ Περικλῆς κινῶν τοὺς ὤμους, «ἄνδρες τοῦ δήμου ἐκείνου τῶν Ἀθηναίων, ὃς ἄλλοτε κεχαρισμένος σοι ἦτο, οὗ ἐξ ἔρωτος, ὡς ποτε διηγῆσω μοι, κατέλιπες τὴν περσικὴν αὐλὴν καὶ τὴν εὐκτιστον Μίλητον καὶ ὑφ' οὗ τοῦ πόθου παρορρωμένη διεπεραιώθης ἐνταῦθα, ἵνα ἴδῃς αὐτὸν καὶ διέλθῃς τὸν βίον ἐν μέσῳ αὐτοῦ . . .»

Ἦ δ' Ἀσπασία οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνετο.

«Οἱ τὸ σκόροδον μασῶμενοι, τὴν μακρὰν βακτηρίαν φέροντες καὶ τοὺς ὀβολοὺς ἐπ' ἄκρου τοῦ χεῖλους ἔχοντες δημόται,» εἶπεν αὖθις ὁ Περικλῆς, «εἶναι οἱ Ἀθηναῖοι ἐκείνοι, ὧν ἡ εὐμορφία τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀνυπόκριτος εὐπρέπεια ἀξιοθαύμαστά σοι ἐφαίνοντο, οὗ ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ κατέκλα τὴν ψυχὴν σου, οὗ ἡ φιλότεχνος ψυχὴ οὐ μόνον ἐν τοῖς ἔργοις τῶν δημιουργούντων τεχνιτῶν καὶ ποιητῶν



ἀπαράβλητος ἐφαίνετο, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ καὶ τῇ εὐαισθησίᾳ τῶν θεωμένων καὶ ἀκρωμένων καὶ ἀπολαυόντων . . .»

«Ἄλλ' ἤδη κατέμαθον,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ὁ πολυύμνητος, εὐαίσθητος λαὸς τῆς Ἀττικῆς ἐνέχει ἔτι λείψανόν τι ἀμότητος, ἢ μᾶλλον βαρβαρότητος . . .»

«Οὐδὲν τέλειον ὑπάρχει ὑπὸ τὸν ἥλιον,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «καὶ τῷ φωτεινοτάτῳ φωτὶ συμπαρακολουθοῦσι μείζονες σκιαί! Ἀναμινήσκομαι δὲ νῦν, ὅτι οὐχὶ πρὸ πολλοῦ εἶδον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ καλλιτέχνου τινὸς παράξενόν τι τόννευμα, ἀγαλμά τι φέρον πτερὰ ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἔχον πόδας τράγου. Πρὸς τὴν σύμμικτον δὲ ταύτην μορφήν φαίνεται μοι ὁμοῖος ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων. Διότι φέρει μὲν τὰ μέγιστα πτερὰ καὶ ἵπταται ὑψηλά, ἀλλὰ καὶ περιπατεῖ ἐπὶ ποδῶν τράγου. Τὰ δ' ἄλλα ἐνθυμοῦ, ὅτι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τὰς μὲν ἀρετὰς ἰδίας ἔχει, τὰς δὲ κακίας κοινὰς πρὸς ἄλλους. Ὡς δὲ καὶ ἡ καλλίστη γυνὴ πάντοτε γυνή, οὕτω καὶ ὁ εὐφυέστατος τῶν δήμων πάντοτε δῆμος μένει ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰς κακίας καὶ ὀρμὰς ἐκείνου, ὅπερ ὄχλος, πλῆθος, ἢ συρφετὸς καλεῖται.»

«Ἄλλ', εἴπερ τις καὶ ἄλλος,» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία ὀρητικῶς, «εἶναι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἀγνώμων, ἀγχίστροφος, ὑπὸ παντὸς πνεύματος σαλευτὸς, κοῦφος . . .»

«Ἄλλ' ἐράσμιος!» εἶπεν ὁ Περικλῆς εἰρωνικῶς πῶς, «καὶ φιλήδονος καὶ φαιδρὸς καὶ ἐνθους φίλος καὶ θεράπων τοῦ καλοῦ . . . Τί πλέον ἀπαιτεῖς, Ἀσπασία; — Δὲν κατεγέλας καὶ δὲν ἔσκαπτες σὺ αὐτὴ πολλάκις τὸν δυστυχή μεριμνοφροντιστὴν Σωκράτην, ὅτι ἐφαίνετο καὶ ἄλλας ἀρετὰς ἀξίων νὰ ἔχη ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, οὐχὶ δὲ μόνως ταύτας, ἅς πρὸ μικροῦ ὠνόμασα;»

Ἵπερηφάνως δ' ἡ Ἄσπασία ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ὡς ἀχθεσθεῖσα.

«Καιρός,» εἶπε μικρὸν ἐπισχῶν ὁ Περικλῆς, «νὰ ὑπάγωμεν καὶ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ δικαστήριον, ἔνθα οἱ ἠλιασταὶ ἀναμένουσί σε. Δὲν κατέχει σε φόβος, Ἄσπασία; Τὸ τοῦ προσώπου ἦθος οὐδόλως προδίδει τοῦτο. Θέλεις ἐγὼ μόνος νὰ φέρω τὴν ἀδημονίαν καὶ τὸν φόβον;»

«Φοβοῦμαι πολὺ μᾶλλον τὴν ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ δυσοσμίαν τοῦ σκοροδου,» ὑπέλαβεν ἡ Ἄσπασία, «ἢ τὴν κρίσιν, ἣτις ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων δύναται νὰ ἐκτοξευθῆ κατ' ἐμοῦ. Αἰσθάνομαι δ' ἔτι ἐμαυτὴν κατεχομένην ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου θάρρους, ὅπερ ἐξέφλεγε τὴν ψυχὴν μου, ὅτε ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου τῶν Μεγαρέων καὶ ἐν τῷ συρφετῷ τῶν ἀγυιῶν τῆς Ἐλευσίνας κατελήφθην.»

Ἐν ᾧ δ' οὗτοι τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους διελέγοντο, ἦλθον ἤδη οἱ ἠλιασταὶ εἰς τὸ παρὰ τῇ ἀγορᾷ δικαστήριον. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ παρεγένετο καὶ ὁ ἄρχων βασιλεὺς μετὰ τινων τῶν ὑποτεταγμένων τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν δημοσίων γραμματέων καὶ τῶν κληθέντων μαρτύρων τοῦ τε διώκοντος καὶ τῆς φευγούσης.

Πρὸ τοῦ δικαστηρίου δὲ συνωστίζετο τὸ τετραγμένον πλῆθος. Περιεβόμβουν δ' ἀντιστρατευόμενοι παντοῖοι λόγοι, γνάμια, εὐχαί, μαντεύματα καὶ ἠδύνατό τις ν' ἀκούη καὶ τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν φίλων τῆς κατηγορουμένης καὶ τῶν ὀρθῆν καὶ δικαίαν τὴν κρίσιν ποιουμένων.

«Θέλετε νὰ μάθητε, τίνος ἔνεκα τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὴν Ἄσπasian εἰσήγαγον εἰς τὸ δικαστήριον;» ἀνεφώνει τις. «Διότι θέλουσι δεινῶς νὰ λυπήσωσι τὸν Περικλέα καὶ δὲν τολμᾶσι νὰ κατηγορήσωσιν αὐτοῦ τούτου. Οὐδεὶς ὑπάρχει ἐν Ἀθήναις, ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ προσβάλλῃ δημοσίᾳ τὴν χεῖρα αὐτῷ τῷ Περικλεῖ . . .»

«Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο δυνατόν;» ἀντεῖπεν ἐπίτριπτόν τι ἀνθρώπιον παρερχόμενον καὶ κατασκόπιον βλέμμα στρέφον. «Δὲν εἶναι τοῦτο δυνατόν; Δὲν δύναται τις ν' ἀπαιτήσῃ τὸν Περικλέα μετὰ τὴν πολυχρόνιον διοίκησιν τῶν κοινῶν ἀκριβέστερον καὶ πληρέστερον λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἢ ὅσον τέως ἔδωκε; Δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἀπολογισμοῖς αὐτοῦ χρέη οὕτω μόνον αἰτιολογούμενα· ἐς δέον; Τί τοῦτο δηλοῖ, εἶπετέ μοι, τὸ ἐς δέον! Δύναται τις αὐθαδέστερον νὰ φενაკίσῃ τὸν δῆμον; Ἀκούετε, ἐς δέον . . .»

Ταῦτα ἐκραύγαζε τὸ ἀνθρώπιον καὶ περιήρχετο τὸ πλῆθος καὶ ἠρώτα πάντας, ὅ,τι τοῦτο ἐδήλου, τὸ ἐς δέον!»

«Ταῦτα εἶναι τὰ δέκα τάλαντα,» ἔλεγε τις αὐτῷ μυστηριωδῶς, «ἀτίνα ὁ Περικλῆς ἔδαπάνησεν εἰς διαφθορὰν τῶν ἐν Πελοποννήσῃ ἰσχυρῶν, ἵνα σιγῶσι καὶ μηδὲν κακὸν κατὰ τῶν Ἀθηναίων μηχανῶνται . . .»

«Ἴνα μὴ καλύσωσιν αὐτὸν νὰ γένηται τύραννος τῶν Ἀθηναίων!» ὑπολαβὼν εἶπε σεσηρὸς μειδιῶν ὁ πονηρὸς, ἐπίτριπτος, τοὺς κατασκοπίους ἔχων ὀφθαλμοὺς ἀνθρωπίσκος. «Διότι, ἂν φαντάζεσθε, ὅτι ὁ σοφὸς Περικλῆς, ὡς ἂν κάθηται μετὰ τῶν φίλων ψιθυρίζων, τὰ τῶν ψυλλῶν πηρήματα διαμετρεῖ, ἢ τὸ ὀρόπυγιον τῶν ἐμπίδων, πλανᾶσθε! Διότι πρὸ πολλοῦ ἤδη τερθρεύεται περὶ τῆς ἐνότητος συμπάντων τῶν Ἑλλήνων — θέλει, ἵνα διαβρήδῃν τοῦτο εἶπω, ν' ἀποδειχθῇ τύραννος ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δὲ γαμετή, ἡ Μιλησία, εἶναι ἡ ἐμφυσήσασα εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ τὴν τερηδόνα ταύτην, ἣτις κατασεῖσασα τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ εἰς μανίαν αὐτὸν νῦν περιέστησιν. Οὐχὶ μικροῦ τινος, ἀλλὰ βασιλικοῦ διαδήματος ἀντιποιεῖται ἢ ἐταῖρα αὐτῆ, εὐχεται βασιλεία νὰ κληθῇ — βασιλεία τῆς Ἑλλάδος — τὰ τρόπαια τῆς πατριώτιδος οὐδεμίαν ἡσυχίαν παρέχουσιν αὐτῇ.»

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ ὄξειαν τὴν γλῶσσαν ἔχων καὶ τῆς

τυραννίδος ὀσφραϊνόμενος. Ἄλλ' ἐν τῷ παρὰ τῆ ἀγορᾷ δικαστηρίῳ ἐκάθητο ἤδη οἱ ἡλιασταὶ ἐπὶ τῶν ζυλίνων ὑπὸ ψιαθίων κεκαλυμμένων ἐδρῶν ἀναμένοντες τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος. Ἐπεσάται δ' ὁ ἄρχων βασιλεὺς περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν γραμματέων καὶ ὑπηρετῶν.

Περιεβάλλετο δὲ τὸ δικαστήριον ὑπὸ δρυφάκτου καὶ ὑπηρεταὶ προσεῖχον μὲν, ὅπως μηδεὶς ἀνεπὸπτευτος προσέλθῃ, μόνοις δὲ τοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως καλουμένοις ἐπέτρεπον τὴν διὰ τῶν κιγκλίδων εἴσοδον.

Ἐξῶθεν δὲ τῶν κιγκλίδων ὠστίζετο τὸ πλῆθος, ὅσον ὁ χῶρος περιελάμβανεν, ἵνα ἀκροάσωνται τῆς δίκης.

Ἀντικρὺ δὲ τῶν ἐδρῶν τῶν ἡλιαστῶν ὑψοῦντο δύο βήματα, τὸ τοῦ διώκοντος καὶ τοῦ φεύγοντος, ἐφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου, ὅθεν καὶ ἡ μορφή πανταχόθεν ὀρατὴ καὶ ἡ φωνὴ αὐτῶν καὶ μακρὰν ἀκουστὴ ἐγίνετο.

Ἐφ' ἐνὸς δὲ τῶν ὑψηλῶν τούτων τόπων ἐκάθητο ὁ Ἐρμιππος, ἀποτρόπαιός τις ἀνὴρ, οὗ ὁ ὄξυς ὀφθαλμὸς μετέωρος μετήγετο κύκλῳ.

Ἐπὶ τοῦ ἐτέρου δὲ βήματος ἐκάθητο ἡ Ἀσπασία παρὰ τῷ Περικλεῖ. Διότι, ὡς γυνή, καὶ ἔτι μᾶλλον ὡς ἀλλοδαπή, ἔπρεπε νὰ ἔχη ὡς συνήγορον ἐγχώριόν τινα πολίτην.

Ἦτο δὲ τὸ θέαμα τοιοῦτον, οἷον νὰ κατακλᾷ τὴν ψυχὴν πολλῶν. Ἡ καλλίστη καὶ πολυύμνητος γυνὴ τῶν χρόνων ἐκείνων, ἡ γαμετὴ τοῦ μεγάλου Περικλέους, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ βήματος τῶν φευγόντων.

Ὅτι δ' ὁ Περικλῆς παρ' αὐτῆ ἐκάθητο ἐν ταῦτῳ ὡς συγκατηγορούμενος, τοῦτο ἐπηύξανε τὴν σπουδαιότητα καὶ τὸ συγκινητικὸν τῆς στιγμῆς τοῦ χρόνου ἐκείνου.

Ἐβρηνθύνοντο δ' οἱ δικασταὶ καὶ τὸ πολὺ τοῦ ὄχλου καὶ ὑπτάιζοντο ὡς ἔνορῶντες, ὅτι καὶ οἱ ἰσχυρότατοι ᾤφειλον



πρὸ τῆς δικαστικῆς αὐτῶν ἔδρας νὰ προσέλθωσι, νὰ ὑποκύψωσι τοῖς παντοδυνάμοις νόμοις τοῦ δήμου.

Κακόνουν δὲ μετήγε τὴν ὄψιν ὁ Ἑρμῆπος ἐπὶ τὴν περικαλλῆ γυναικα, ἐφ' ἧς τοῦ προσώπου ἐπεκάθητο μικρὰ ὠχρότης, ἣτις ἀσθενεστέρα ἐν τούτοις ἦτο, ἢ ὥστε νὰ μειώσῃ τὸ ἄκαμπτον ἦθος, ὅπερ ἐξ αὐτοῦ ἀπέλαμπεν.

Ἄλλ' ἤδη εἰσήγεν ὁ ἄρχων βασιλεὺς τὴν δίκην. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκέλευσε τὸν κατήγορον νὰ προομόσῃ, ὅτι χάριν τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης τὴν γραφὴν ἔγραψε. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ δικασταὶ εἶχον ὁμόσαντες, εὐθύς ὡς ἐκκληρώθησαν, ὅτι κατὰ τοὺς νόμους καὶ γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ νὰ δικάσωσιν ἔμελλον.

Εἶτα δ' ἐκέλευσε τὸν δημόσιον γραμματέα ν' ἀναγνῶ πρῶτον μὲν τὴν γραφὴν, εἶτα δὲ τὴν ἀντιγραφὴν.

Ἐπειτα δ' ἐκέλευσε τὸν κατήγορον νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐκ στόματος καὶ ν' ἀποδείξῃ τὰ ἐν τῇ γραφῇ περιλαμβανόμενα.

Ἀνέστη δ' ὁ Ἑρμῆπος. Ἦτο δ' ὁ λόγος αὐτοῦ τοσοῦτον σαρκαστικός, ὥστε ἐνόμιζέ τις, ὅτι ἐν τῷ θεάτρῳ κατὰ τὴν διδασκαλίαν κωμωδίας τινὸς εὕρισκετο. Ἐξήλεγξε δὲ δριμεῖς καὶ σαρκαστικούς λόγους μεταχειριζόμενος τὰ ἔργα, ἐφ' ἧν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἢ κατὰ τῆς Ἀσπασίας γραφῆς ἐστηρίζετο, ὅπως δηλαδὴ ἐν Ἐλευσίνι εἰς ἐπήκοον ἀσεβεῖς λόγους περὶ τῶν ἐλευσινίων θεῶν καὶ τῶν ἱερῶν ἐθίμων τῆς χώρας αὕτη ἐξήνεγκεν· ὅπως ἀμίλει πρὸς σοφιστάς, πρὸς τὸν Ἀναξαγόραν, πρὸς τὸν Σωκράτην καὶ διηπρὸς τὸν εὐγλωττον ἐκείνον ἐνθουν Πρωταγόραν, ὃς χρόνον μὲν τινα ἐν Ἀθήναις παρέμεινε, νῦν δ' ἐπλανᾶτο ἀνὰ τὰς ἐλληνικὰς πόλεις διδάσκων δόξας ψευδεῖς καὶ διαφθείρων τοὺς νέους· ὅπως πάσῃ δυνάμει ἐπειρᾶτο νὰ παροξύνῃ τὰς Ἀτθίδας εἰς περιφρόνησιν τῶν ἡθῶν τῆς χώρας καὶ δὴ, ὅτι ποτὲ ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις παρελθοῦσα ἐνώπιον ἀπασῶν τῶν Ἀτθίδων συνωμοσίαν ἐπει-



ῥᾶτο νὰ ποιήσῃται εἰς ἀνατροπὴν τῶν σεμνῶν ἐκείνων νόμων, οἵτινες καθιεροῦσι τὸν γάμον καὶ τὸν οἰκειακὸν βίον τῶν Ἀθηναίων· ὅπως γυναῖκας ἐλευθέρως προσαγομένη ἐπειράτο ν' ἀποδείξῃ αὐτὰς μοιχαλίδας καὶ ἐταίρας καὶ ὅπως τέλος εἰς τοῦτο περιέστη, ὥστε νὰ τρέφῃ παρ' ἐαυτῇ παρθένους προφανῶς πρὸς οὐδένα ἄλλον σκοπὸν, ἢ, ἵνα παιδεύσῃ αὐτὰς ὡς ἐταίρας καὶ μαστροπέυση πρὸς ἐπιφανεῖς Ἀθηναίους.

Ὡς μάρτυρας δὲ παρείχετο ὁ Ἑρμιππος πολλοὺς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐν Ἐλευσίνι τοὺς δημοσίᾳ ἐξενεχθέντας λόγους ἤκουσαν, ὧν τινων τὴν ἐγγραφὸν μαρτυρίαν κατ' αἰτησίαν αὐτοῦ ὁ γραμματεὺς ἀνέγνω. Ἴνα δ' ἀποδείξῃ, ὅτι παράξυνεν αὐτὴ τὰς γυναῖκας εἰς ἀνατροπὴν τῶν νόμων, ἐπεκαλέσατο ὡς μάρτυρας πολλὰς τῶν μετασχουσῶν τῶν Θεσμοφορίων γυναικῶν. Τὴν δὲ παραγωγὴν τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν εἰς ἀκολασίαν ἐπιστάσασα τῇ ὑπὸ τοῦ γραμματέως ἀναγνωσθείσῃ ἐγγράφῳ μαρτυρίᾳ τῆς γυναικὸς Ξενοφῶντός τινος, ἦν εἰς τὴν ὁμολογίαν ταύτην βία ἢ Τελεσίπη καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κίμωνος εἶχον ἐξαναγκάσασα. Περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Ἀσπασίας τρεφομένων νέων παρθένων ἀνεφέρετο, εἰς ὅ,τι πάντες οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τούτου ἐγίνωσκον, οὐδὲ παρέλιπε καὶ τοῦτο νὰ ἐξάρῃ, ὅτι τούτων διὴ τῶν παρθένων ἕνεκα ἡ πόλις τὸ τελευταῖον εἰς πράγματα περιέστη πρὸς τε τὰ Μέγαρα καὶ τοὺς συμμάχους τῆς δυσμενῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διακειμένης δωρικῆς ταύτης γείτονος πόλεως.

Τελευτῶν δ' ἀπέδειξεν, ὅτι τριττῶς ἡ Ἀσπασία ἠδίκησε τὴν πόλιν, ὡς ἐξαμαρτήσασα εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὴν λατρείαν τῆς χώρας, τὴν πολιτείαν καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη. Ἐκέλευσε δὲ τὸν γραμματέα ν' ἀναγνῶ νόμους τινὰς καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων πάντα ταῦτα ἔνοχον αὐτὴν ἀπεδείκνυον, καὶ ὅτι τοῖς πλείστοις τῶν ἀδικημάτων τούτων ὁ

θάνατος ὡς τίμημα ὑπὸ τοῦ νόμου ἀρίζετο· ὅτι ἄρα ἡ Ἀσπασία ἐξελεγχθεῖσα ὡς τοιαῦτα ἀδικήσασα ἔνοχος τοῖς ἐκ τῶν νόμων ἐπιτιμίαις ἐγένετο. Καταλύων δὲ τὸν λόγον ἐδεήθη σφοδρῶς καὶ παθητικῶς τῶν Ἀθηναίων προνοοῦντες ἐκείνων, ὅσα ἱερώτατα ἐκάστω κοινῶ εἶναι, νὰ κολάσωσι τὴν τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἡθῶν, ὅσα παρὰ τῶν πατέρων ἐδέξαντο, στοχαζομένην ξένην, καὶ νὰ μὴ παρίδωσι τὴν θεοφιλῆ καὶ θεοφύλακτον τεῶς πολιτείας τῶν Ἀθηναίων καταλυομένην ἐν τῷ σχολεῖν τῆς ἀκολασίας, τῆς καταφρονήσεως τῶν νόμων καὶ τῆς ἀθείας.

Ὁ σφοδρὸς δ' οὗτος λόγος τοῦ Ἑρμίππου δεινῶς διέθηκε τὰς ψυχὰς τῶν δικαστῶν καὶ ἐνέδου αὐταῖς, διότι οἱ πλείστοι αὐτῶν προβεηκότες καὶ ἐκ τοῦ ὄχλου ἦσαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος, ὅπερ ἐντεῦθεν τοῦ δρυφάκτου ἄφωνον τοῦ λόγου ἠκροάσατο, ἤρξατο θορυβοῦν καὶ ψιθυρίζον·

«Ὁ Ἑρμιππος λαμπρῶς ἠγόρευσεν — αἱ ἀποδείξεις ἦσαν ἀκριβεῖς καὶ πειστικαὶ — ἔχει τοὺς νόμους παραστάτας — ἡ Μιλησία εἶναι ἔνοχος θανάτῳ.»

Ὡς δ' ὁ Ἑρμιππος καταβάς ἐκάθεσθη, ἀνέστη ὁ Περικλῆς.

Σιγὴ δὲ βαθεῖα ἐπεκράτησε παραυτίκα καὶ πάντες ἐνέτεινον τὰς ἀκοάς, ἵνα ἐπακροάσωνται τῶν πρώτων ἐκ τοῦ στόματος τοῦ συμβίου τῆς Ἀσπασίας φθόγγων.

Ἐφαίνετο δ' ὁ Περικλῆς μεταβεβλημένος τὸ ἦθος. Διότι οὐχὶ τοιοῦτος ἐπεφάνη, οἷος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῆς πυκνός, ὁσάκις ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ βῆμα ἤρεμος καὶ πιστεύων τῇ ἐπιτυχίᾳ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐξέφαινε. Τὸ πρῶτον δὲ νῦν ἐφαίνετο ἡ ἠρεμία, ἣν ἐπεδείκνυε, προσποιητὴ καὶ ἡ φωνὴ κατάδηλος ἦτο, ὅτι ἔτρεμεν, ὡς τὸ πρῶτον ἤρξατο λέγων.

Ἀπηρεῖτο δὲ τὰ ἐγκλήματα καὶ ἐπειράτο ἕκαστον αὐτῶν ἰδίᾳ ἀναιρῶν νὰ καταδείξη, ὅτι μόνη ἡ μυσαρὰ ὑπερβολὴ



τῶν ἐναντίων κατάρθωσε παρεξηγουμένη τοὺς τρόπους καὶ τὴν διάθεσιν τῆς Ἀσπασίας ἐγκλημα ἄξιον θανάτου αὐτὰ ν' ἀποδείξῃ. Ἐν οἷς δ' ἀδύνατον αὐτῷ ἦτο ν' ἀρνηθῆ, ὅτι αὐτὸ τὸ γράμμα τοῦ νόμου κατεμαρτύρει τῆς Ἀσπασίας, ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀνεφέρετο εἰς τὸν εὐγενῆ σκοπὸν, ὃν ἐκείνη ἐδίωκε, καὶ ἐπειρᾶτο νὰ καταδείξῃ, ὅτι εὐγενῆς τις σκοπὸς οὐδέποτε δύναται καὶ παράνομος νὰ εἶναι.

Ἄλλ' αἱ ἀποδείξεις τοῦ περιφανοῦς ῥήτορος, ὃς Ὀλύμπιος ἀπεκαλεῖτο, εἶχον νῦν τι τὸ ἐπισημάλει. Ἐκ τούτου πάντες κατενόουν, ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀσθενεῖς τοῖς ἀκροαταῖς ἐφαίνοντο. Ἦτο ἴσως ἡ μεγάλη ταραχὴ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἡ παραλύσασα καὶ τὸν νοῦν; —

Τελευτῶν δὲ κατέφυγε καὶ ὁ Περικλῆς εἰς ἐκεῖνο, εἰς ὃ καὶ ὁ Ἑρμῖππος εἶχε καταφυγῶν. Καταλύων δὴλα δὴ τὸν λόγον ἐστράφη πρὸς τοὺς δικαστὰς καὶ εἶπε τοὺς ἐξῆς λόγους, οἵτινες ἐκ τῆς ψυχῆς προερχόμενοι τῇ ψυχῇ ἐνεδύοντο.

«Ἡ γυνὴ αὕτη,» εἶπεν, «εἶναι ἡ ἐμὴ γαμετή. Ἄν δ' ὄντως αὕτη ὑπαίτιος εἶναι τῶν ἐγκλημάτων, ἅτινα ὑπ' ἐκείνου κατηγορεῖται, τότε συναίτιος εἶμαι καὶ ἐγώ. Κατηγορεῖ δ' ἡμῶν ὁ Ἑρμῖππος τοῦτο, ὅτι ὑβρίζομεν τοὺς θεοὺς, λυμαινόμεθα τὸ ἀζίωμα τῆς πόλεως καὶ βλάπτομεν τὴν σωφροσύνην καὶ τὰ χρηστὰ ἦθη. Ὁ ἄνδρες Ἀθηναῖοι! Ἄν δύναμαι νὰ καυχῶμαι ἐπὶ τούτῳ, ὅτι μετέχω καὶ ἐγὼ τῆς δόξης, ἣν ὑμῖν αὐτοῖς περιποιήσασθε, δι' ὅσων τῇ ἐμῇ ἐπιμελεῖ συνεργία διεπράξατε, οὐδόλως ἐμείωσα τὸ ἀζίωμα τῶν θεῶν τῆς χώρας, ἀλλὰ περιβλεπτον αὐτὸ ἐποίησα, ὅσον οὐδεὶς πρότερον, ἀνεγείρας μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς καὶ ἔξοχα καλλιτεχνήματα ἐπὶ τε τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐν Ἐλευσίνι. Τὴν δὲ πόλιν οὐδαμῶς ἐλυμηνάμην, ἀλλ' ἐπολέμησα μὲν ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ τῶν πολεμίων, κατεπολέμησα δὲ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς, ἀπέδωκα δὲ τῷ δήμῳ τὴν ἐλευθερίαν. Τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ τὰ ἦθη οὐ μόνον

οὐδόλως ἔβλαψα, ἀλλὰ καὶ προήγαγον πειραθεῖς ν' ἀποδείξω ὑμᾶς θεράποντας τοῦ ὑψηλοῦ καὶ καλοῦ, τῶν πολεμίων τούτων παντός, ὅτι ἄμὸν καὶ κοινόν. Ἐν τῇ τοιαύτῃ δὲ σπουδῇ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἢ γυνὴ αὐτῆ, ἢ ἐκ Μιλήτου Ἀσπασία, οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐκώλυέ με, ἀλλὰ δὴ συνήργει ἐμοὶ καὶ παρῶρμα. Μάλιστα δ' ἔργον αὐτῆς εἶναι, ὅτι τὸν δῆμον καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων διὰ παντός ἴσως ἐλάμπρυνεν! Οὐχὶ δὲ τῇ παρακμῇ τοῦ κοινοῦ τούτου, ἀλλὰ τῇ εὐθαλεστάτῃ ἀκμῇ καὶ ἰσχύϊ καὶ λαμπρότητι θά συνάπτηται ἢ μνήμη τοῦ ὀνόματος αὐτῆς! — Ταῦτα τὰ ἀληθῆ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἡμεῖς μὲν νομίζομεν ἀμφότεροι, ὅτι ἀγαθῶν πρόξενοι ἐγενόμεθα καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῇ πόλει τῶν Ἀθηναίων, ὁ δ' Ἐρμιππος ἐκεῖνος παρερχόμενος καὶ παρακελεύόμενος ὑμᾶς λέγει· Ἀποσπάσατε τὴν ἔκκριτον γυναῖκα, τὴν γαμετὴν ἀπὸ τῶν κόλπων τοῦ Περικλέους καὶ ἀπαγάγετε αὐτὴν ἐνώπιον αὐτοῦ εἰς θάνατον!»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Περικλῆς, δάκρυον δ' ἀνέβλυσεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ.

Δάκρυον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἡρέμου, σεμνοῦ Περικλέους! Δάκρυον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ Ὀλυμπίου! Ἐφάνη δ' ὡς τι ἀδύνατον κατὰ τοὺς συνήθεις φυσικοὺς νόμους καὶ κατέπληξε τοὺς Ἀθηναίους, ὡς θαῦμά τι, ὡς οὐράνιον τι φῶς, ὡς θεῖον τι σημεῖον πεμφθὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ . . .

Οἱ δ' ἰδόντες αὐτοῖς ὄμμασιν, ὅπως τὸ δάκρυον χρόνον μὲν τινα ἀπέλαμπεν ἐκ τοῦ ἀνδρικοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ Περικλέους, εἶτα δὲ ταχέως συνθλιβὲν ἠφανίσθη, προσέβλεψαν ἀλλήλους σπουδαῖοι τὸ ἦθος.

Ἐψιθύριζον δ' εἰς τὸ οὐς ἀλλήλων·

Ο Περικλῆς ἐδάκρυσεν!

Ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου δὲ διεδόθησαν εἰς τὴν ἀγορὰν οἱ λόγοι·

Ὁ Περικλῆς ἐδάκρυσεν!

Ἀπὸ δὲ τῆς ἀγορᾶς ἐν βραχεῖ ἐθρυλεῖτο ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν.

Ὁ Περικλῆς ἐδύκρυσεν!

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἄγγελος ἐλθὼν ἀνήγγειλε τὴν ἐν Συβότοις ναυμαχίαν, ἐν ἣ ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων βοηθήσας τοῖς Κερκυραίοις κατὰ τῶν Κορινθίων ἐνίκησεν. Ἄλλ' οὐδεὶς προσεῖχε τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ — πάντες δ' ἔλεγον περὶ τοῦ δακρύου τοῦ Περικλέους.

Καὶ τῷ μὲν λόγῳ τοῦ Ἐρμίππου πέρασ ἔθηκεν ἡ κλειψύδρα, τῷ δὲ λόγῳ τοῦ Περικλέους τὸ ἀναβλύσαν δάκρυον.

Νεύσαντος δὲ τότε τοῦ βασιλέως, δουλὸς τις παρελθὼν διένειμε τοῖς δικασταῖς τὰς ψήφους δούς ἐκάστῳ αὐτῶν ἐν τῷ φανερῷ λευκὴν καὶ μέλαιναν ψήφον, τὴν σώζουσαν καὶ τὴν καθαιροῦσαν.

Ἀνίσταντο δ' εἶτα οἱ ἡλιασταὶ καὶ προσερχόμενοι ἕκαστος ἐρρίπτουν εἰς μὲν τὸν χαλκοῦν καδίσκον τὴν ἐτέραν τῶν ψήφων, τὴν λευκὴν, ἢ τὴν μέλαιναν, τὴν δ' ἐτέραν εἰς ἕτερον ζύλινον κάδον.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη διαψήφισις τῶν ἡλιαστῶν ἐγένετο περὶ τῆς σωτηρίας, ἢ καθαιρέσεως τοῦ κατηγορουμένου, ἡ δὲ δευτέρα περὶ τοῦ τιμήματος, ἂν ἡ καθαιροῦσα κυρία ἦτο.

Παρέδοσαν δ' ἤδη τὰς ψήφους πάντες οἱ ἡλιασταὶ καί, ἐποπτεύοντος τοῦ ἄρχοντος, ἠριθμοῦντο αἶ τε λευκαὶ καὶ αἶ μέλαινα.

Μετέωροι δὲ τὴν ψυχὴν προσέβλεπον πάντες τὰς ἐκ τῶν καδίσκων προκυλινδουμένας λευκάς καὶ μελαίνας ψήφους.

Ἄλλ' ἴδε! Οἱ λευκοί, σωτήριοι κληροὶ πολλαπλάσιοι ἐξέρχονται καὶ νικηφόροι διὰ τῆς λαμπρότητος αὐτῶν ὑπερσκοτοῦσι τοὺς μέλανας.

Ἡ γαμετὴ τοῦ Περικλέους ἄρα ἀπελύθη τῆς αἰτίας. Διότι



εις τὴν πλάστιγγα τῆς Θέμιδος βαρύσταθμον ἔπεσε τὸ δάκρυον τοῦ ἥρωος.

Ἀπὸ τοῦ στόματος δὲ τοῦ ἄρχοντος ἀντήχησεν ἡ κρίσις καὶ πτερωτή, ἀκαριαία μετεδόθη εἰς τὴν ἀγοράν.

Ἀνέστη δ' ἡ Ἀσπασία, ἥς τὸ πρόσωπον μικρὸν ἐρύθημα ἐπεκάλυψε. Καὶ πρῶτον μὲν μετήγαγε λαμπρὰν ἐπὶ μικρὸν τὴν ὄψιν ἐπὶ τὰς σεμνὰς κεφαλὰς τῶν ἡλιαστῶν, εἶτα δ' ὤρεξε σιγῶσα τὴν χεῖρα τῷ Περικλεῖ, ὃς ἀπήγαγεν αὐτήν. Ἐν ᾧ δὲ παρήρχετο τὸ πλῆθος καλύπτρα ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπον αὐτῆς.

Ὡς δ' ἐπεφάνη ὁ Περικλῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ, μυριόφωνοι ἐπιφωνήσεις ὑπεδέξαντο καὶ συνώδευον αὐτῷ.

Ἐν ταῖς ἀγυαῖς δέ, δι' ἧν ὁ εἰς τὴν οἰκίαν πορευόμενος Περικλῆς μετὰ τῆς κεκαλυμμένης συμβίου διήρχετο, ἴστατο τὸ πλῆθος καὶ προσβλέπον τὴν Ἀσπασίαν πολλὰ καὶ παντοῖα ἀνεβόα, ἣ ἐπιθύριζεν, ὡς ἕκαστος εἶχε γνώμης. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐπιφώνημα πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐπανελαμβάνετο. Τὸ δ' ἐπιφώνημα τοῦτο ἦτο·

«Ὅποσον χαρίεσσα εἶναι ἔτι ἡ Ἀσπασία!»

Καὶ τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο ἐπεκράτησε τέλος πάντων τῶν ἄλλων· μόνος δ' ὁ μανικὸς Μένων ἐξετόξευσεν ἀθάδη τινὰ ὕβριν, ὡς ἡ Ἀσπασία παρήρχετο.

Αἴφνης δ' ἔστη πρὸ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ὁ Σωκράτης προκύψας ἐκ τοῦ πλήθους.

«Συγχαίρω σοι, Ἀσπασία!» εἶπε προσομιλήσας αὐτοῖς, «αἱ τελευταῖαι αὐτὰ ἄραι ἦσαν ἄραι ἀγωνίας τοῖς φίλοις σου!»

«Καὶ ποῦ ἦσο;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία, «ὄτε ἡ κρίσις ἐγίνετο;»

«Ὡς πάντοτε, ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους;» ἀπεκρίνατο ὁ Σωκράτης.

«Καὶ τί ἤκουσας ἐκεῖ ἐν τῷ πλήθει κατὰ τὸν μακρὸν τοῦτον χρόνον;» ἠρώτησεν αὖθις ἡ Ἀσπασία.

«Πολλὰ καὶ παντοῖα,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «ἀλλὰ

τέλος δύο μόνοι λόγοι υπελείφθησαν και από στόματος εις στόμα μετεδίδοντο.»

«Και οί λόγοι οὔτοι ἦσαν;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Ὁ Περικλῆς ἐδάκρυσεν!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «καὶ ὅποσον περικαλλῆς εἶναι ἔτι ἡ Ἀσπασία!»

«Παράδοξος συντυχία!» εἶπεν αὐθις ὁ Σωκράτης φροντιστικῶς καὶ ἀλλοκότως, ὡς πάντοτε. «Ἡ περικαλλεστάτη γυνὴ εἶναι ἡ Ἀσπασία καὶ τῆς περικαλλεστάτης γυναικὸς ὁ εὐδαίμων σύμβιος ἐδάκρυσεν! — Πρόσεχε, Ἀσπασία. Τὸ δάκρυν τοῦτο τοῦ Περικλέους ἔστω τὸ τελευταῖον! Διότι μόνον τὸ πρῶτον δάκρυν τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ὑψηλόν, τὸ δὲ δεύτερον θ' ἀπεδεικνύετο γελοῖον. Τὸ πρῶτον δὲ μόνον κατακλιᾷ καὶ ἐκπλήττει τὴν ψυχὴν — τὸ δὲ δεύτερον θὰ ἀπεδεικνύετο μάταιον. Ὁ Περικλῆς νὰ μὴ δακρύσῃ δεύτερον! Ἀκούεις, Ἀσπασία, νὰ μὴ δακρύσῃ ποτὲ ὁ Περικλῆς!»

«Μὴ τι ἐγὼ προκαλῶ τὰ δάκρυα τοῦ Περικλέους;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία διηχθεῖσα τὴν ψυχὴν.

«Οὐδὲν λέγω, ἢ τοῦτο μόνον, ὅτι ὁ Περικλῆς οὐδέποτε πρέπει νὰ δακρύσῃ τὸ δεύτερον!» εἶπεν ὁ Σωκράτης καὶ ἐγένετο ἀφανής.

Ἐταράχθη δὲ τὴν ψυχὴν ἡ Ἀσπασία. Παράδοξον! Ὁ ἐχθρικῶς διακείμενος δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἀπέλυσεν αὐτὴν σήμερον τῆς αἰτίας καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν διαλλαγέντων ἐχθρῶν προῦκνυσεν εἰς τῶν φίλων, ἵνα κατηγορήσῃ αὐτῆς διὰ μικροπρεπῶν, δυσσιωνιστῶν λόγων!

«Καλῶς γνωρίζεις, ὅποσον παράδοξος ὁ ἀνὴρ!» εἶπεν ὁ Περικλῆς. «Ἐσο ἐπιεικής! Φίλα φρονεῖ ἡμῖν, ὡς γνωρίζεις!»

Ἄλλ' ἡ Ἀσπασία ἐχαλέπαινε. Ἐκ τούτου λογισμὸς τις, ὄν ἀπὸ πολλοῦ ἔτρεφε, νὰ τιμωρήσῃται δῆλα διὰ τὴν παράξενον καὶ πάντοτε τολμηρὰν παρῆρσιαν τοῦ ἀλλοκότου ἀνδρὸς ἐξηγέρθη αὐθις ἰσχυρότερος ἐν τῇ ψυχῇ τῆς μεγαλό-

φρονος γυναικός, ἐν ᾧ υπερήφανος ἐπὶ τῇ νίκῃ παρὰ τὸν σύμβιον ἐβάδιζεν. —

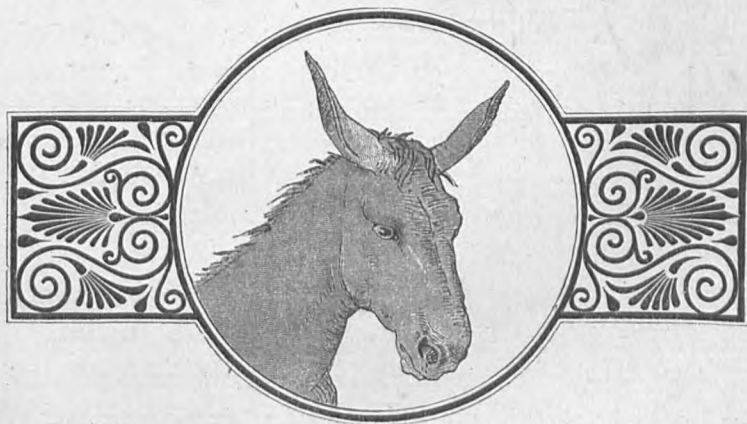
Δύο δ' ἄνδρες ἠκολούθουν διὰ πολλοῦ καὶ κατασκόπια ἔστρεφον βλέματα ἐπ' αὐτούς. Ἐν ᾧ δ' ἐψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους, χλευαστικὸν μειδίαμα περιπέτετο τὰ χεῖλη αὐτῶν.

Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Διοπείθης καὶ ὁ Θουκυδίδης.

«Ἡ γυνὴ διέφυγεν ἡμᾶς!» ἔλεγε σκυθρωπῶς ἐμβλέπων ὁ ὀλιγαρχικός.

«Τοῦτο ὀλεθριώτερον αὐτοῖς θ' ἀποβῆ!» ὑπέλαβεν ὁ ἱερεὺς. «Γνωρίζεις καλῶς τὸν ὄχλον. Ἄν μὲν κατεδίκάζον αὐτῆς οἱ ἠλιασταὶ θάνατον, θὰ ᾤκτειρε μὲν αὐτήν, θὰ συνήχθητο δὲ τῷ Περικλεῖ, νῦν δέ, σωθείσης αὐτῆς, ταχέως θὰ εἴπῃ, ὅτι ἐπιεικῶς ἔκριναν καὶ ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ Περικλέους ἐπικινδυνότερα ὁσημέραι γίγνεται, ἐπειδὴ πρὸς χάριν αὐτοῦ ἀπολύονται καὶ οἱ ἀδικοῦντες!»

«Θριάμβευε σήμερον ἔτι!» εἶπεν αὐθις ὁ Διοπείθης συνάγων μακρόθεν τὴν πυγμὴν καὶ ἐπιδεικνύων αὐτὴν τῷ συμβίῳ τῆς Ἀσπασίας. «Τὰ βέλη, ἅτινα ἀπέστρεψας τῆς κεφαλῆς τῆς γαμετῆς σου, ἀσφαλέστερον θὰ τύχῃσι τῆς σῆς!»



Ἀσπασία III.



XXII.

ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΝΙΚΑΙ.

Εφθινός τῇ ὑστεραία ἤρχετο ὁ Περικλῆς μετὰ τοῦ φίλου Σοφοκλέους εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ ὁ σκυθρῶπις Εὐριπίδης ἐν συνοδίᾳ τοῦ ζητητοῦ τῆς ἀληθείας τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐβάδιζον. Ἐκπλαγέντες δὲ πως ἐκ τῆς θέας τῶν σκευοφόρων δούλων, οἵτινες αὐτῶ ἠκολούθουν, ἐπέσχον ἐκεῖνοι καὶ ἠρώτων τὸν ὄψιν εἰς ἀποδημίαν παρεσκευασμένον, ὅτι τοῦτο ἐσήμαινε καὶ ὅπου ἔμελλε νὰ ἐκπλεύσῃ.

«Διαπλέω εἰς Σαλαμίνα,» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης. «Ἐλπίζω δ', ὅτι τέλος θὰ εὕρω ἐν τῇ ἡσύχῳ νήσῳ τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν εἰρήνην, ἧν δέομαι. Ἐκεῖ ἐν τῷ παρακτίῳ σπηλαίῳ, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον τὸ φῶς τοῦ κόσμου εἶδον, ὡς ἐν κεχαρισμένῳ

ἀναπαυστηρίῳ ἐν τῷ μέλλοντι θά κατοικήσω καὶ ἀνενόχλητος  
θά διατελῶ μεριμνῶν.»

«Ἄλλὰ δὲν παρέχει σοὶ ὁ ἀγροτικὸς οἶκος ἰκανὴν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Παύσασθε λέγοντες περὶ τοῦ ἀγροτικοῦ οἴκου!» ὑπέλαβεν ἔγκοτος ὁ ποιητής. «Ὅλως ἀηδῆ κατέστησάν μοι τὴν ἐκεῖ δίαίταν ἢ πλησμονὴ τοῦ γόνου τῶν βατράχων, οἵτινες τῆς νυκτὸς ἐν τοῖς ἐγγύς τέλμασι κραυγάζουσι, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ σμήνη τῶν τεττίγων, οἵτινες διὰ τῶν ἀπαύστων τερετισμῶν νυκτὸς τε καὶ ἡμέρας ταράττουσί με καὶ λογιζόμενον καὶ ποιοῦντα. Καὶ ὁ μὲν γέρων λάλος Ἀνακρέων ἐζύμνησεν αὐτοὺς τοὺς θέρεος γλυκεῖς προφήτας, ἀλλ' ἐγὼ ἐπαρῶμαι αὐτοῖς ἐξώλειαν! Ἐλκώδης ἐγένετο ἡ κεφαλὴ μου καὶ σχεδὸν ἔκφρων ἐγενόμην ὑπὸ τῶν ὀξύχηαν κραυγῶν τῶν ἀλαστόρων τούτων, τῶν τερετιζόντων τούτων κακῶν δαιμόνων! Μάτην δὲ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Σακράτους ἡμέρας ὅλας ἐθήρευον ἐν ταῖς ὀπαῖς καὶ ἐξηφάνιζον αὐτούς... Μειδιάς, ἐπεικὲς Σοφοκλείς. Ἀληθῶς εἰσαὶ ἐπιτήδειος παραχρῆμα ἔνθους νὰ ἐγκωμιάσῃς τοὺς βατράχους καὶ τέττιγας!»

«Καὶ μάλα!» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς μειδιῶν. «Διότι πᾶσα ἢ φύσις φθέγγεται καὶ ψάλλει. Ψάλλουσι τὰ κύματα· ψάλλουσιν οἱ ἄνεμοι καὶ αὐταὶ αἱ πίτυες· ψάλλει καὶ ὁ λίθος, ὁσάκις παρωθεῖται ὑπὸ τοῦ ποδὸς τοῦ ὀδοιπόρου. Τοσοῦτον δ' ἄσμενος ἀκούει καὶ ὁ ἦχος ἑαυτὸν, ὥστε καὶ αὐτός, ὡς ὁ Νάρκισσος, ἐρωτικῶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα βλέπει ἐν τῷ κατόπτρῳ τῆς ἠχοῦς. Δι' ὅ, χρηστὲ Εὐριπίδη, ἄφες ἐγκωμιάσωμεν τοὺς . . .»

«Εὐρήκαμεν!» ὑφαρπάσας εἶπεν ὁ Εὐριπίδης. «Ὁ τῶν καλλιρρήμωνων, τῶν εὐδαιμόνων, τῶν καλοβίων, καὶ ὡς ἄλλως θέλουσι νὰ ὀνομάζωνται, οἵτινες πάντα καὶ αὐτὰ τὰ ἐπαρατώτατα ἐμπείρως ἐν καλοῖς ῥηματίοις περιπέττουσιν



ἀπαξιούντες σπουδαίως ν' ἀντιβλέψωσιν εἰς τὰς χαλεπότητας τοῦ βίου! Ἄλλ' οἱ τέττιγες, λέγω, πάντοτε ἀηδῆς συρφετὸς θὰ εἶναι μεθ' ὅλας τὰς ποιητικὰς φληναφίας τοῦ γέροντος Ἀνακρέοντος καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν εὐσεβοῦς Σοφοκλέους. Ἄλλ' οὐ μόνον οἱ τέττιγες καὶ οἱ βάτραχοι, ὡς καλῶς γνωρίζετε, ἀηδῆ καθιστᾶσί μοι τὴν ἐν τῇ ἀττικῇ ἠλείρῳ διατριβήν. Ἀποστέργω καὶ τὰς Ἀθήνας. Διότι δὲν δύναται τις χάριν δραπέτιδός τινος γυνακὸς ν' ἀνέχηται τὰ σκώμματα τῶν παιδῶν τῶν τριόδων, καὶ εἰ διὰ πλείονος ἀττικοῦ ἄλατος εἶναι ἠρτυμένα. Ὁ ἀκόλαστος οὗτος βίος οὐδὲν ἄρεσκεῖ μοι. Παρὰ τοῦτο δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀπειλητικὰ ἐπικρέμανται. Πρὸς τί δ' ἐγενόμεθα καὶ λεγόμεθα μᾶλλον πεπαιδευμένοι, ἐὰν τὰ ἦθη χαλαρῶνται; — Χαίρετε! Ὑπάγω τό γε νῦν εἰς Σαλαμίνα . . .»

«Ἄλλὰ, πρέπει νὰ ἐξαρτᾶται ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν ἐκ τοῦ τόπου;» ὑπέλαβεν ὁ Σοφοκλῆς. «Ὀφείλει νὰ παραμένῃ τις ἐν τῇ τάξει. Τοῦ Ἑλληνος δὲ τὸ ἐγκαύχημα, ὡς νομίζω, πρέπει νὰ εἶναι τοῦτο, ἐν τοῖς παρεμπύπτουσι δεινοῖς καὶ ταῖς ἐναντιότησιν αὐτὸς ἀμετάβλητος νὰ μένῃ καὶ νὰ διάγῃ τὸν βίον ἐν ἀλύτῳ εὐθυμίᾳ ἀπολαύων τοῦ καλοῦ, ὡς τις, ὅς τὸ ὑψιστον καὶ κάλλιστον τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως ἔργῳ ἀποδεικνύει ἐν τῇ ἀρμονικῇ διαθέσει τῆς ἰδίας ψυχῆς καὶ ὑπ' οὐδενὸς ταράττεται ἐν τῇ εὐγενεῖ ἀπολαύσει τῆς ὑπάρξεως.» —

«Τί δέ; ὅταν τὸ γῆρας προσέλθῃ σοι καὶ αὐτὸς γονύκροτος ὑπ' αὐτοῦ κατασταθῆς;» ὑπέλαβεν ὁ Εὐριπίδης, «καὶ κατασβῶσιν αἱ πηγαὶ τῆς ἡδονῆς;»

«Τότε θ' ἀποστῶ τῆς ἡδονῆς, ἥς ἡ πηγὴ κατέσβη;» ἀντεῖπεν ὁ Σοφοκλῆς, «ἀλλὰ μόνον, ἵν' ἀνταλλάξω τὴν τοῦ ἀνδρὸς εὐθυμον, ὑπὸ ταραχῆς τινος πάντοτε ἀκολουθουμένην ἀπόλαυσιν τοῦ βίου ἀντὶ τῆς ἀπαραβλήτως καλλίονος, ἀληθῶς

θείας ἡρεμίας καὶ φαιδρότητος, τῆς ἀλκυονίου, ὑπὸ τοῦ κάλλους τέλεον φαιδρυνθείσης εἰρήνης τοῦ γέροντος.»

«Οἱ λόγοι οὗτοι ἀποδεικνύουσί σε γνήσιον τέκνον τῶν ἐνδόξων παλαιῶν χρόνων,» εἶπεν ὁ Εὐριπίδης, «ἀλλὰ καὶ ἐπιλήσιμονα τούτου, ὅτι ἐν τῷ μεταξύ ἐγενόμεθα φροντιστικότεροι, ἢ ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ διάγωμεν τὸν βίον ἐν ἀγροτικῇ καλῇ εὐθυμίᾳ.»

«Τὸ ἐπ' ἐμοί,» ἤρξατο τότε σπουδαίως λέγων ὁ Σακράτης, «εὐρίσκω, ὅτι θαυμαστὸν εἶναι τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους, ὅτι πρέπει νὰ διαφυλάττωμεν τὴν καλὴν ἀρμονίαν τῆς ἰδίας ἡμῶν ψυχῆς. Ἄλλ' ἐπεθύμουν νὰ μάθω καὶ βίᾳ ἀναγκάζομαι νὰ ἐρωτήσω διαβόρηδην τὸν ἡμέτερον Σοφοκλέα, πότερον περὶ τῆς καλῆς ἀρμονίας λέγων τὴν σωφροσύνην ἐν νῷ ἔχει, ἢ οὕτως τὴν ἀρμονίαν καλὴν ἐννοεῖ, ὡς τις ἐπὶ παραδείγματος προκειμένου περὶ γυναικός τινος, ἢ περὶ τορευμάτων καλὰ καὶ ἡδέα καὶ εὐάρεστα τῇ ὄψει αὐτὰ καλεῖ; Ἡ, ἵνα ἄλλως εἶπω, πότερον τὸ ἀγαθὸν κύριον καὶ μέγιστον θεωρεῖ, ἢ τὸ συνήθως καλὸν λεγόμενον; Οὕτω δὲ περιερχόμεθα καὶ αὐθις εἰς τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο ζήτημα, ὅπερ πολλάκις μὲν εἰς μέσον προηγέγομεν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐλύσαμεν, ἂν δῆλα δὴ τὸ καλὸν προτιμητέον εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ τοῦναντίον τοῦτο προέχει ἐκεῖνου.»

Μετέωρος δὲ τὴν ψυχὴν προσέβλεπεν ὁ ζητητῆς τῆς ἀληθείας τὸν ποιητὴν μετὰ τοὺς λόγους τούτους παραδοκῶν τὴν ἀπόκρισιν.

Ἄλλ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ θόρυβος καὶ ταραχὴ ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὴν ἀγορὰν συνελθόντος πλήθους. Διότι, τοῦ τῆς ἐκκλησίας σημείου φανέντος, ἅπαντες ὤρμησαν ἐπὶ τὴν πύκνα.

Μειδιῶν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἐτοιμαζόμενος καὶ αὐτὸς νὰ ὀρμήσῃ ἐκεῖσε εἶπεν·

«Καὶ σήμερον, ἐριτιμότετε υἱὲ τοῦ Σωφρονίσκου, δὲν θὰ λύσωμεν τὸ προσφιλέσ σοι ζήτημα. Διότι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων συνέρχεται ἤδη εἰς τὴν πύκνα καὶ σπουδαιότερα προτείνονται ἡμῖν εἰς λύσιν ἐκεῖ . . .»

Σιγηλὸς δὲ καὶ ἐκπληκτος ἔμενεν ἐκεῖ ὁ Σωκράτης, ὡς τις, οὐ τὸν λόγον ἐκ νέου ὅλως ἀκαίρως καί, ἵνα οὕτως εἴπωμεν, μόλις ἐξερχόμενον τοῦ στόματος ἀπέκοψαν.

«Μυρμηκίδη,» ἔλεγεν ἐν τῇ σαιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου Ἀθηναῖός τις πρὸς τὸν γείτονα ὀρμώμενος καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἀγορᾶς μετὰ τοῦ λοιποῦ τεταραγμένου πλήθους ἐπὶ τὴν πύκνα, «ὅτι δῆποτε ἂν διαγνώμεν σήμερον ἐκεῖ ἐπὶ τῆς πυκνός, προαισθάνομαι κακά, κακά ἐνσκήπτοντα εἰς τὴν Ἑλλάδα. — Χρησμοὶ — χρησμοὶ κακὰ προμηνύοντες θρυλοῦνται καὶ δὴ καὶ τοῦ Βάκιδος χρησμοὶ φέρονται, οἵτινες νῦν αἰφνιδίως καταληπτοὶ εἶναι. Τὸ δὲ φοβερώτατον πάντων, καλῶς γνωρίζεις, ὅτι ἡ Δῆλος, ἡ ἱερὰ Δῆλος, ἡ νῆσος τοῦ ἀρχηγέτου τῆς ἰωνικῆς φυλῆς θεοῦ Ἀπόλλωνος οὐδέποτε πρότερον ἐκινήθη ὑπὸ σεισμοῦ . . .»

«Οὐδέποτε!» ὑπέλαβεν ὁ Μυρμηκίδης. «Καὶ οἱ παῖδες ἐκ πρώτης ἡλικίας μανθάνουσιν, ὅτι ἡ ἱερὰ Δῆλος, ὡς διὰ σιδηρῶν ἀλύσεων πεπηγμένη πρὸς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, ἔμπεδος ἴσταται, οὐδὲ δύναται νὰ σεισθῆ ὑπὸ τῶν ὑποχθόνιων δυνάμεων, ὡς αἱ ἄλλαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους.»

«Οὕτως ἐνόμιζον πάντες τέως,» εἶπεν αὐθις ὁ Κυνογένης, «ἀλλὰ χθὲς ἠγγέλθη, ὅτι ἰσχυρότατον σεισμόν οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἤσθοντο καὶ ὅτι βαρεῖαι καὶ ἀπειλητικαὶ αἱ ὑποχθόνιοι θύελλαι ἐκίνησαν αὐτήν.»

«Ἡ Δῆλος ἐσεισθη!» ἀνεφώνησεν ὁ Μυρμηκίδης. «Τότε οὐδὲν ἔμπεδον μένει ἐν Ἑλλάδι!»

Καὶ ἄλλοι δὲ προσελθόντες διελέγοντο πρὸς τὸν Μυρμηκίδη καὶ Κυνογένην. Ἄλλὰ ταχέως ἠνωχλήθησαν καὶ

ἐξηναγκάσθησαν νὰ μεταστραφῶσιν ὑπὸ ἰσχυροῦ θορύβου, ὃς ὄπισθεν αὐτῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορᾷ διηγέρθη.

«Κυνόφρων Μεγαρεύς!» διεθρυλεῖτο πανταχόθεν, «κυνόφρων Μεγαρεύς! — Ἀποκτεínaτε, λιθοβολήσατε αὐτόν!»

Μέγα δὲ πλήθος κραυγάζον συνηθροίσθη ταχέως περὶ τινα, ὃς ὑπὸ τινων διαπύρων ὑπ' ὀργῆς Ἀθηναίων κυκλωθεὶς συνελήφθη.

Οὐχὶ δὲ νῦν τὸ πρῶτον Μεγαρεύς τις περιῦστατο εἰς πράγματα ἐν Ἀθήναις. Διότι καὶ πρότερον, ἐν ᾧ ἔτι δὲν ἦτο ἀποκεκλεισμένη ἡ γείτων δωρική πόλις τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμένων τῶν Ἀθηνῶν, πολλοὶ αὐτῶν φέροντες σιτευτοὺς δέλφακας, ἢ ἄλλο τι εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν εἰς πώλησιν ἐπονειδίστως ἐπεσκώπτοντο καὶ ἐξυβρίζοντο καὶ κατετίλλοντο.

Ἄλλ' ἡ κατὰ τῶν Μεγαρέων ἔχθρα τῶν Ἀθηναίων ἐπετάθη εἰς λύσσαν, ἐξ οὗ ἐκεῖνοι μετὰ βαρβαρικῆς ἀμότητος ἐτόλμησαν νὰ φονεῦσωσι τὸν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Μέγαρον πεμφθέντα κήρυκα. Διότι ἐκ τοῦ χρόνου δὴ τούτου εἶχον ὁμόσαντες οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι θὰ λιθοβολῶσι παραχρῆμα πάντα Μεγαρέα, ὃν ἐν Ἀθήναις θὰ κατελάβανον.

Ἰκετεύων δ' ὁ συλληφθεὶς νῦν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ᾤμνυε πάντας τοὺς ἐπουρανίους, ὅτι δὲν ἦτο Μεγαρεύς, ἀλλ' ὅτι ἐξ Ἐλευσίνος ἦρχετο.

«Μὴ πιστεύετε!» ἐκραύγαζεν ὁ πρῶτος συλλαβῶν, ὃς ὡς διὰ σιδηρᾶς χειρὸς αὐτὸν ἔτι ἐκράτει. «Μὴ πιστεύετε, γνώριμος εἶναί μοι! Κυνόφρων Μεγαρεύς εἶναι — κυνόφρων Μεγαρεύς.»

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ τινες τῶν ἀρχόντων παρερχόμενοι διεπνυθάνοντο τὰ συμβαίνοντα καὶ διεκάλυψαν μὲν τοὺς ἄνδρας τοῦ φόνου, καλέσαντες δὲ τινὰς τῶν Σκυθοτοξοτῶν ἐκέλευσαν ν' ἀπαγάγῃσι τὸν ξένον εἰς τὸ δεσμοτήριον.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἐν τῇ πυκνῇ ὀλίγον τι μακρὰν τῆς ἐκκλησίας τρεῖς ἄνδρες διελέγοντο μικρᾶ μὲν τῇ φωνῇ, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς. Ἦσαν δ' οὗτοι ὁ βυρσοδέψης Κλέων, ὁ προβατοπώλης Λυσικλῆς καὶ ὁ ἀλλαντοπώλης Πάμφιλος καὶ ἐφαίνοντο οὐχὶ ὁμογνωμοῦντες.

Ἄλλ' ἤδη ἀνέβαινον τὴν εἰς τὴν πύκνα ἄγουσαν οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, ἵνα προσέλθωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. Ἦλθον δ' οὗτοι ἀξιούντες νὰ λάβωσι δίκην ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων καὶ συμμάχων Μεγαρέων. Ἐκ τούτου ἐχθρικῶς ἀντέβλεψαν ἀλλήλοις οἱ Σπαρτιάται οὗτοι καὶ οἱ πολλοὶ τῶν περὶ αὐτοὺς Ἀθηναίων.

Ἀλλὰ τις τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐπιθύρισεν εἰς τὸ οὖς ἐτέρου τινός·

«Πρέπει νὰ εὐχηθῶμεν τὴν εἰρήνην, ἢ τὸν πόλεμον;»

«Ἴσως λυσιτελέστερον θὰ ἦτο,» ὑπέλαβεν ὁ ἕτερος, «ἂν ἤρχοντο οἱ Πελοποννήσιοι, ἵνα εὐθετίσωσι πως τὰ ἐν τῇ χῶρᾳ . . .»

Μᾶλλον δὲ τεταραγμένος, ἢ ὅσον κατὰ τὴν εἰς τὴν πύκνα ἄνοδον ἦτο, κατέβαιναν ἐκεῖθεν ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων μετὰ τινὰς ἄρας καὶ πολλοὶ ὄμιλοι συνήγοντο νῦν εἰς τὴν ἀγοράν.

«Νομίζω, ὅτι οὐδέποτε δεινότερον ἠγόρευσεν ὁ Περικλῆς!» ἀνεφώνει ὁ Μυρμηκίδης. «ὦ τῆς λεοντοπροσώπου ἀλάπεκος! Ὅπόσον μετρίως προσεφέρετο, ὅπόσον ἤρεμος ἐπεδεικνύετο, ὅπόσον πρᾶος ἐφαίνετο! Ἐνόμιζέ τις, ὅτι πᾶν τὸ δυνατὸν ἐμελλε νὰ συγχωρήσῃ! Ὅμως δὲ τοιαῦτα ἀντηζίου, οἷα, ὅτι οὐδέποτε θὰ συνεχώρουν οἱ πρέσβεις, ἀσφαλῶς ἐγνώριζεν! Ὅπόσον θαυμαστὸν δ' ἦτο τὸ τέχνασμα, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἄσμενοι θ' ἀποδώσι τὴν ἐλευθερίαν τοῖς συμμάχοις, ἐὰν πρότερον τὸ αὐτὸ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι πράξωσιν!»



«Ὁσφραίνομαι πίσης, ἀκούω τὸν ψόφον τῶν κωπῶν καὶ τὰς κραυγὰς τῶν τριηράρχων, βλέπω τὰς ἐπιχρυσώσεις τῶν εἰκόνων τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Πειραιεῖ» — ἔλεγεν ὁ κουρεὺς Σποργίλος. —

«Καὶ διὰ τί ὄχι, λαγῶε;» ἀνεφώνησαν οἱ ἄλλοι. «Δὲν ποθεῖς εὐθυμόν τινα θαλασσίαν στρατείαν;»

«Ἄλλ' ἢ θάλασσα εἶναι τι πάντοτε ἀλμυρὸν καὶ πικρὸν!» ἀντεῖπεν ὁ Σποργίλος.

«Φάγε σκόροδον!» ἀντήχησε πανταχόθεν, «φάγε σκόροδον, δειλέ, ὡς οἱ εἰς ἀγῶνας τρεφόμενοι ἀλεκτρούνες, ἴνα θερμότερος ἀποδειχθῆς καὶ φρόνημα λάβῃς!» —

Ἄλλ' ἤδη ἠκούετο ἡ φωνὴ τοῦ Κλέωνος, ἡ φωνὴ τοῦ διαβοήτου βυρσοδέψου Κλέωνος ἔκ τινος ἄλλου πυκνοῦ ὀμίλου.

«Προαιροῦμαι πόλεμον, ἀλλ' ἄνευ τοῦ Περικλέους!» ἐκραύγαζεν. «Δὲν πρέπει ὁ πόλεμος ν' αὐξήσῃ μείζονα τὴν ἰσχὴν τοῦ Περικλέους. Πῶς θ' ἀπαιτήσωμεν αὐτὸν εὐθύνας, πῶς θὰ ἐπιτεθῶμεν αὐτῷ, ἐὰν ἠγήται στρατοῦ, ἢ στόλου; Ἐρρέτω λοιπὸν ὁ Περικλῆς! Τὴν ἀξίωσιν τῶν Σπαρτιατῶν νὰ ἐξορίσωμεν τὸν Περικλέα, ὡς Ἀλκμεωνίδην, ταύτην τοῦλάχιστον μόνην ἔπρεπε ν' ἀποδεξώμεθα! Ἐξορισθήτω ὁ Περικλῆς! Ἐξορισθήτω ὁ Περικλῆς!»

Ταῦτα ἐκραύγαζεν ὁ Κλέων σφοδρῶς καὶ βαναύσως σχηματίζομενος καὶ τὸ σῶμα ριπτάζων καὶ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἐν τῷ αὐτῷ παραμένων.

«Πόλεμον ἄνευ τοῦ Περικλέους!» ἐπανελάμβανεν ἀκαταπαύστως.

Τῆς αὐτῆς δὲ γνώμης ἦτο καὶ ὁ Πάμφιλος, ὃς ὅμως προσετίθει κραυγάζων ἐν ἀμίλλῃ, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐξορίσωσι τὸν Περικλέα, ἀλλὰ ν' ἀπαιτήσωσιν αὐτὸν εὐθύνας τῆς πολιτείας καὶ νὰ καθεύρωσιν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ προσήλθε καὶ ὁ γέρον Κρατῖνος μετὰ τοῦ Ἑρμίππου καὶ τρίτου τινός, νεανίου τινός, ὃς ἐν μείζονι βαθμῷ τὸ ἀττικὸν βλέμμα κατεῖχεν, ἢ οἱ ἄλλοι δύο, καὶ περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι ἐν τοῖς Ληναίοις κωμωδίαν ἔμελλε νὰ διδάξῃ.

«Φέρεις τὴν ψῆφον ὑπὲρ τοῦ πολέμου, ἢ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης σύ, γηραιὲ Σάτυρε;» εἶπέ τις τοῦ πλήθους πρὸς τὸν γηραιὸν κυπελλοχάρωνα!

«Ἐγώ,» ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, «τίθεμαι τὴν ψῆφον ὑπὲρ τῶν ὀπτῶν λαγαῶν, ὑπὲρ τοῦ ἐν τοῖς ἀμφορεῦσιν οἴνου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τοῖς κιβωτίοις ἀργυρίου, ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς ταμείοις σύκων, ὑπὲρ τῶν ἐστεφανωμένων τράγων, ὑπὲρ τῶν βληχομένων ἀμνῶν, ὑπὲρ τῶν Διονυσίων, ὑπὲρ τοῦ νέου γλεύκου, ὑπὲρ τῶν ἀνατετραμμένων χοῶν, ὑπὲρ τῶν εὐστροφῶν ὑψιζῶνων ὀρχηστρίδων . . .»

«Ἄρα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης!» εἶπέ τις.

«Καὶ μάλα,» ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, «καὶ κατὰ τοῦ ψηφίσματος τοῦ ἀποκλείοντος τοὺς Μεγαρέας τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηναίων. Σωφρονίσθητε, ὦ ἰστέφανοι Ἀθηναῖοι! Παύσασθε ὑπολαμβάνοντες ἐκάστην ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπιφαινομένην γραΐαν ὡς ἄνδρα καὶ μετημφισμένον Μεγαρέα! Διότι, ἐξ οὗ ἀπεκλείσατε τοὺς Μεγαρέας τῆς ἀγορᾶς, δὲν δύναται τις νὰ πορίσῃ ἑαυτῷ ὀπτὸν σιτευτὸν δέλφακα, οἶον οἱ Μαραθωνομάχοι ἀξιοῦσι νὰ φάγωσι, καὶ ταχέως εἰς τοῦτο θὰ περιστώμεν, νὰ καταβροχθίζωμεν ὀπτοὺς τέττιγας. Πρὸς τί δ' ἐρίζετε ὑμεῖς περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης; Μή τι οἱ Σπαρτιάται ἀπήλθον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου ἀλλοίαν ἀπόκρισιν φέροντες, ἢ ἐκείνην, ἣν ὁ Περικλῆς εἰσήνεγκεν; Ἄφετε νὰ διοικῇ τὸ κοινὸν ὁ Περικλῆς καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ, οἱ δημοτικοί, οἱ βυρσοδέψαι καὶ προβατοπῶλαι καὶ ἀλλαντοπῶλαι, οἱ καταψῶντες τὸν πῶγωνα ὑμῶν, οἱ σαίνοντες τὴν κέρκον, οἱ ἀποσοβοῦντες

τάς μίας τῶν κεφαλῶν ὑμῶν, οἱ ἀπομάττοντες τῶν ὑποδημάτων τὸν κονιορτὸν καὶ ἀποτίλλοντες τὰς κροκύδας τῶν ἱματίων . . .»

Τὰ σκώμματα δὲ ταῦτα περιήγαγον τὸ αἷμα τοῦ Κλέωνος εἰς ἀναβρασμόν.

«Ἐν τούτῳ,» ἀνεφώνησε, «δίκαια ὁ Περικλῆς ἔπραξε πειραθεὶς νὰ κημῶσῃ τοὺς δικτηρίους, ἀκολάστους τούτους κωμωδοποιούς — τοὺς μολοσσοὺς τούτους τοὺς δάκνοντας τὰς κνήμας πάντων . . .»

«Ἴδε, ὁ Κλέων!» ἀνεφώνησεν ὁ Κρατῖνος, «ὁ Κλέων, ὁ φοβερός! Δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ἔλθω ἐνταῦθα, ἂν ἐγνώριζον, ὅτι ὁ ἀγκυλοχειλῆς, ὁ ὤμος, ὁ περιφερεὶς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνταῦθα εὐρίσκεται. Ἄλλ' ἢ τῆς βύρσης καὶ πόρρωθεν ὀσφραντὴ ὀσμὴ ἔπρεπε νὰ μοι ὑποδείξῃ τοῦτο.»

Καὶ ὁ μὲν Κλέων ἐξαγριωθείς ἔμελλε νὰ ὀρμήσῃ ἐπὶ τὸν κωμικόν, ἀλλ' ὁ Μυρμηκίδης κατέσχευεν αὐτόν. Ὁ δὲ Κρατῖνος εἶπεν αὖθις·

«Ἀκολάστους ἀποκαλεῖς ἡμᾶς, ὅτι τὸ ξίφος πάλλομεν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν οὐδόλως στοχαζόμενοι, τίνος θὰ τύχη; Ἀλλά, καὶ ἐὰν μὴ βάλλωμεν τὸν ἄνδρα, οὐ στοχαζόμεθα, ἴσως τυγχάνομεν τοῦ δικαίου πράγματος. Ἐρωτᾷ ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς, τίνα βάλλει, ὅταν ἀφῆ τοὺς κεραυνούς; Ἄρκεῖ αὐτῷ μόνον, ὅτι καθαίρει τὸν ἀέρα.»

«Γηραιὴ σιαλοπάλλαγε!» ἀνεφώνησεν ὁ Κλέων. «Δὲν εἶσαι σὺ ὁ περὶ οὗ λέγεται, ὅτι τὸν ποιητικὸν οἶστρον ἐκ τοῦ πίθου ἀντλεῖς;»

«Καὶ σὺ;» ὑπέλαβεν ὁ Κρατῖνος, «δὲν εἶσαι ὁ φαρμακός, περὶ οὗ λέγεται, ὅτι ὄφις ἔδακέ σε καὶ — διερράγη. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν δηλοῖ. Δὲν φοβούμεθα ἡμεῖς, ἀλλὰ θαρράλεοι διαμαχόμεθα πρὸς τὴν δυσσομίαν τοῦ σκύτους τῆς φώκης, πρὸς τοὺς ὀργίλους, περιφερεῖς, γλαμυροὺς ὀφθαλμούς, πρὸς

τάς ἑκατὸν ἐρυθρόχρους κεφαλὰς τοῦ Κερβέρου! "Ὅταν δέ ποτε ἀπαλλαγῶμεν τοῦ θηλυμανοῦς Περικλέους, τότε πιστεύω ἐγώ τε καὶ σύμπαντες οἱ ἰοστέφανοι Ἀθηναῖοι, ὅτι τῶν κοβάλων τούτων, τῶν ἀλλαντοπωλῶν καὶ προβατοπωλῶν καὶ βυρσοδεψῶν εὐχερέστατα ἡμίμπνοι θ' ἀπαλλαγῶμεν!"

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ὁ Κρατῖνος ἔλεγεν, αἴφνης ὄξυς κατά- γελως ἠκούσθη προερχόμενος ἐκ τῶν ὀπισθεν κίονός τινος. Πάντες δὲ μετεστράφησαν καὶ εἶδον τὸν μανικὸν Μένωνα ὑποπτήσσοντα ὀπισθεν τοῦ κίονος.

«Ἴδε, ὁ Μένων!» ἀνεφώνησεν ὁ νεώτατος τῶν τριῶν καμφοδοπιῶν. «Ἐχει δὲ τοσοῦτον ἐσπαραγμένην καὶ ῥυπαρὰν τὴν ὄψιν ὁ κακοδαίμων, ὥστε ἀναμφιλόγως ταχέως ὁ Εὐριπίδης θ' ἀποδείξῃ αὐτὸν ἥρωα τραγικοῦ τινος ἔργου.»

Ἐγέλων δ' οἱ Ἀθηναῖοι. Ἄλλ' ὁ Μένων σαίρων τοὺς ὀδόντας ἐκραύγαζεν·

«Πονηρὰ ἀνθρώπια, ἰοστέφανοι ὄλεθροι!»

Καὶ οἱ μὲν παριστάμενοι ἤθελον νὰ δείρωσιν αὐτόν, αὐτὸς δὲ παρῶρμα τὸν κύνα ἐπ' αὐτοῦς.

Καὶ ἤδη πολλοὶ δραζάμενοι λίθων ἠτοιμάζοντο νὰ ρίψωσιν αὐτοὺς κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ παράφρονος, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ στιγμῇ τοῦ χρόνου παρερχόμενος ὁ Σωκράτης ᾤκτειρε καὶ ἀπήγαγε τὸν ἄνδρα.

Τότε τὸ πλῆθος διεσκορπίσθη, ὁ δὲ Πάμφιλος διάπυρος ἔτι ὑπ' ὀργῆς εἶδε τὸν Περικλέα ἀπερχόμενον καὶ παρακολουθήσας κατεδίωκεν αὐτόν ὄλην τὴν ἡμέραν λοιδορῶν, ὡσάκις κατελάμβανεν αὐτόν.

Οὕτω καὶ αὐθις τῆς ἐσπέρας ἠκολούθει αὐτῷ·

«Εἶσαι τύραννος, ὡς ὁ Πεισίστρατος!» ἔλεγεν. «Λόγω μὲν σώζεις τὴν δημοκρατίαν, ἔργῳ δὲ σὺ μόνος ἔχεις τὰς ἡνίας τῆς πόλεως ἐν χερσίν!»

Ἄλλ' ὁ Περικλῆς ὑπέμεινε σιωπῇ.

« Ἐμβάλλεις τοὺς Ἀθηναίους εἰς πόλεμον, » ἔλεγεν αὐθις ὁ Πάμφιλος, « ἵνα κύριος μένης τῆς πόλεως καὶ ἵνα μὴ δῶς εὐθύνας! »

Ὁ δὲ Περικλῆς ἐσιώπα.

« Δὲν ἐπιτρέπεις ν' ἀποδειχθῇ ἡ ἀξία ἀνδρῶν οὐχ ἦττον σοῦ δεινῶν ῥητόρων καὶ φύσει ἀρχικῶν τοῦ δήμου! » ἔλεγε σπουδῇ ὁ Πάμφιλος.

Ἄλλ' ὁ Περικλῆς ὑπέμεινε σιωπῶν.

« Ὅμιλῶν τοῖς σοφισταῖς καὶ ταῖς ἐταίραις ἔμαθες τὴν ἀρχικὴν τέχνην! — Κατέπνιξας τὴν ῥώμην τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων ἀποδείξας αὐτὸν ἀβρὸν καὶ τρυφηλόν! »

Ἐν τῷ μεταξύ ἦλθεν ὁ Περικλῆς εἰς τὴν οἰκίαν. Ἦτο δὲ σκότος βαθύ καὶ ἐκ τούτου ἠκολούθει αὐτῷ κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων δούλος φέρων ἀνημμένην δᾶδα.

Καὶ ὁ μὲν δούλος ἔκοψε τὴν θύραν, ὁ δὲ θυρωρὸς ὑπήκουσεν, ἀλλ' ὁ Πάμφιλος παρέμενεν ἔτι.

« Παράπεμπσον τὸν ἄνδρα τοῦτον φέρων φῶς· διότι σκότος εἶναι βαθύ! » προσέταξεν ὁ Περικλῆς τῷ δούλῳ καὶ εἰσῆλθεν ἤρεμος εἰς τὴν οἰκίαν. —

Ὁ δὲ Σωκράτης προσεφοῖτα ἔτι πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους, ὅτε μὲν μετὰ τοῦ φίλου Εὐριπίδου, ὅτε δὲ μόνος. Ἦρχετο δ' ἔτι εἰς τῆς Ἀσπασίας καὶ ἔχαιρε διαλεγόμενος πρὸς αὐτήν. Ἄλλ' οἱ λόγοι ὁσημέραι ἀσαφέστεροι καὶ ἀνιγματοδέστεροι καὶ ὡς χρησμοὶ ἤχουν.

Ἡμέρα δὲ τι μετὰ τὴν σπουδαίαν ἐκείνην ἐπὶ τῆς πυκνὸς σύνοδον ἦλθεν αὐθις ὁ Σωκράτης εἰς τῆς Ἀσπασίας καὶ παραντίκα ἤρξατο σπουδῇ πρὸς αὐτήν διαλεγόμενος. Εὐθύμος δ' ἡ Ἀσπασία ἔλεγε περὶ τοῦ ἐπικειμένου κατὰ τῶν Δωριέων πολέμου, ἀλλ' ἐν ταῦτῳ μετ' ἀγανακτήσεως καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ στάσεων, τῶν ἐχθρικῶν ἐπιβολῶν



τοῦ ἱερέως τοῦ Ἐρεχθέως, τῶν ταραχῶν τῶν φιλολακάνων καὶ τῆς φρόνητος τῶν δημαγωγῶν.

«Ἐξ αἰτίας τῶν ἰσχυρῶν τούτων!» ἔλεγεν, «ἴσως ἐπίκειται ἡ παρακμὴ τῆς Ἑλλάδος!»

«Ἡ παρακμὴ τῆς Ἑλλάδος!» ἀνεφώνησεν ὁ Σωκράτης. «Εἶναι τοῦτο δυνατόν; Δὲν εἶναι τοῦτο βεβαίως πλάνη; Διότι οὐχὶ πολὺς χρόνος παρήλθεν, ἐξ οὗ ἔλεγετο, ὅτι ἡ Ἑλλὰς πλησιάζει τῇ τελείᾳ ἀκμῇ. Ἐκ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου, ὅτε εὐθυμοὶ ἐκ τῆς ἐορτῆς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως πρὸ τοῦ τελειωθέντος Παρθενῶνος ἰστάμεθα, καὶ ἐγὼ μὲν ἐνόμιζον, ὅτι ὁ χρόνος τῆς λαμπροτάτης ἀκμῆς ἦλθεν ἤδη, σὺ δ' ἔλεγες, ὅτι σχεδὸν μὲν τι θεῖα ἢ τέχνη ἡμῶν ἐγένετο, ἀλλ' ὅτι ἐνέλειπεν ἔτι τι τὸ δυνάμενον καὶ τὸν βίον ἡμῶν ὄλως καὶ ἐν παντὶ καλὸν ν' ἀποδείξει, ἐκ τοῦ χρόνου ἐκείνου, λέγω, μετέωρος τὴν ψυχὴν ἀνέμενον τὴν μέλλουσαν ἔτι στιγμὴν τοῦ χρόνου τῆς τελείας ἀκμῆς καὶ ἐκαραδόκουν αὐτήν. Ἐπειδὴ δ' εἶχον ἀκούσας, ὅτι τινὰ τῶν ἀνατολικῶν ἀνθρώπων ἐν μιᾷ μόνῃ νυκτὶ καταλαμπόμενα λάθρα ὑπὸ τῆς αὐγῆς τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Διὸς τὴν θαυμασίαν αὐτῶν κάλυκα ἀναπτύσσουσι, σκοπούμενος, ὅτι καὶ ἡ ἀκμὴ τῶν θνητῶν ὁμοίᾳ τῇ ἀκμῇ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἴσως εἶναι, οὐδεμίαν ἡσυχίαν εἶχον καὶ νυκτὸς φοβούμενος, μὴ τι κοιμώμενον καταλάβῃ με τὸ καλὸν τοῦτο. Ἴδία δὲ προσεῖχον τὸν νοῦν τῷ ὄλως νέῳ ἐκείνῳ, θαυμαστῷ ἐρωτικῷ καὶ γαμικῷ δεσμῷ, ὃν ὁ Περικλῆς καὶ σὺ πρὸ τοῦ ἀγάλματος τῶν Χαρίτων ἐκείνων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως συνήψατε. Διότι ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ αὐτοῦ δὴ τούτου ἐφαίνετό μοι ἡ καλλίστη ἀκμὴ τοῦ ἑλληνικοῦ βίου ἐπισφραγιζομένη. Ὡς δ' ἡμᾶς τοὺς παρεστῶτας τότε διαρρήδην ὡς μάρτυρας ἐπεκαλεῖσθε, πιστῶς ἐγὼ τὸ τοῦ μάρτυρος ἔργον διετέλουν ἐπιτελῶν. Διότι καὶ τοὺς λόγους ἐκείνους σπουδαίους ἐξελάμβανον καὶ ἐμαυτὸν ὡς κληθέντα οὐ μόνον ἐπὶ στιγμὴν τινα χρόνου, ἀλλὰ διὰ παντὸς

προσεκτικὸς μάρτυς τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου δεσμοῦ νὰ γέ-  
 νωμα. Ὡς δ' ἐν κήπῳ τινὶ ὄλως σπάνιον τι καὶ καρποφόρον  
 δενδρῶφιον ἐκάστης ἡμέρας τις ἐπισκοπεῖται φοβούμενος, μὴ  
 τί ποτε αὐτὸ κατακεκλασμένον ὑπ' ὤμῃς τινος χειρός, ἢ  
 ἀποκεκαυμένον ὑπὸ τοῦ παγετοῦ, ἢ ἀπομεμαρασμένον κατα-  
 λάβῃ, ἐκάστοτε δ' ἐκ νέου χαίρει βλέπων αὐτὸ ἀβλαβὲς καὶ  
 ἀκμαῖον, οὕτω προσφοιτῶ καὶ ἐγὼ πρὸς σέ, οὐχὶ ἴν' ἀκούσω,  
 ὡς ἄλλοτε ποτε, ἀλλ' ἵνα ἴδω, ὅ,τι ὁ ἔρωσ εἶναι, καὶ ὅπως  
 ἀναπτύσσεται καὶ ἐκ τίνος προέρχεται καὶ εἰς ποῖον τέλος  
 ἄγει. Καὶ σπουδαῖον μὲν τι εἶναι ἀληθῶς ὁ κρίσιμος ἀγών,  
 πρὸς ὃν οἱ Ἰωνες καὶ οἱ Δωριεῖς προπαρασκευάζονται, ἀλλὰ  
 σπουδαιότερα εἶναι μοι τὰ τοῦ ἐρωτικοῦ ὑμῶν δεσμοῦ καὶ ἡ  
 τελεία κρίσις τοῦ ἀγῶνος, ὃν ὑμεῖς ἐν ὑμῖν αὐτοῖς καὶ ἐκτὸς  
 ὑμῶν αὐτῶν ἀγωνίζεσθε. Διότι οἱ μὲν λαοὶ εἶναι ἀθάνατοι,  
 ἢ τοῦλάχιστον μακρόβιοι καὶ αἱ τύχαι αὐτῶν δύνανται αὐθις  
 νὰ μεταβληθῶσι καὶ ἀνορθωθῶσιν, ἡ δὲ τύχη τοῦ ἀνθρώπου  
 περιστρέφεται ἐν στενοτάτῳ, καί, ὡς ἀπαξ ἀποβαίνει, οὕτω  
 καὶ μένει ἐπεσφραγισμένη· διότι εἰς ἀνακαίνισιν καὶ ἐπανόρ-  
 θωσιν οὐδένα χρόνον παρέχει αὐτῇ ἡ Μοῖρα. Δι' ὃ ἀκολουθῶ  
 προσεκτικῶς τῷ ἐν ὑμῖν αὐτοῖς καὶ ἐκτὸς ὑμῶν αὐτῶν εἰς  
 τὸ πρόσω χωροῦντι ἐξελιγμῷ τοῦ θαυμαστοῦ, ἐπὶ τῆς ἐλευ-  
 θερίας στηριζομένου ἔρωτος ὑμῶν. Καὶ βραδεῖ μὲν βήματι  
 προβαίνει, ἀλλ' αἰσθάνομαι αὐτόν, διότι αἱ αἰσθήσεις μου  
 οὐχὶ λίαν ἀμβλεῖαι εἶναι.»

«Ἐξ ἐρῶντος ἄρα,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ἐγένου θεατῆς  
 καὶ μάρτυς τοῦ ἔρωτος ἄλλων;»

«Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐν τῷ Λυκείῳ σπουδῇ φεύγουσά με  
 παρήνεσας νὰ θύσω ταῖς Χάρισιν,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης,  
 «θύω ταῖς Χάρισιν, ἀλλ', ὡς φαίνεται, μάτην. Διότι οὔτε τὰ  
 χεῖλη μου λεπτότερα, οὔτε ὁ τύπος τῆς μορφῆς χαριέστερος  
 ἐγένετο. Ἐκ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου κατέμαθον, ὅτι σπανίως,

ἢ μᾶλλον οὐδέποτε ἐδόθη ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ θνητῷ ἢ τε διὰ τῆς διανοίας κατάληψις τοῦ κάλλους καὶ ἐν ταύτῳ ἢ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀπόλαυσις αὐτοῦ.»

Ἄλλ' ἡ Ἀσπασία ἠμφισβήτη, ὅτι ἀπέσθη τέλεον ἢ φλόξ ἐκείνη, ἣτις τότε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ νέου μεριμνοφροντιστοῦ ἐπὶ στιγμὴν χρόνου ἄμετρος εἶχεν ἀναλάμψασα. Δι' ὃ ἐφάνη αὐτῇ, ὅτι νῦν καιρὸς ἦτο νὰ λάβῃ τὴν τιμαρίαν, ἦν ἀπὸ πολλοῦ ἠῦχετο ταπεινοῦσα καὶ κατασχύνουσα ἐκ νέου τὸν φιλόσοφον.

Ἐκ τούτου ἤρξατο πονήρως λέγουσα:

«Τὰ ἐν τῷ Λυκείῳ τότε συμβάντα, ὧν μετὰ μακρὸν χρόνον νῦν ἀνεμνήσθης, οὐδέποτε ὑπεξέβρευσαν καὶ ἐκ τῆς ἐμῆς μνήμης. Ὁμολογῶ δέ σοι εἰλικρινῶς, ὅτι βαρέως τοῦτο ἐνίοτε φέρω ἐν ἐμαυτῇ, ὅτι εἰκῆ τότε καὶ ἐκ ψευδοῦς ὑποθέσεως ὀρμηθεῖσα ἐλύπησά σε φυγοῦσα οὕτω καὶ κελεύσασα νὰ θύσῃς ταῖς Χάρισιν, ὅπερ σὺ οὕτως ἠρμήνευσας, ὡς εἰ διὰ τῶν λόγων ἐκείνων ἤθελον νὰ εἶπω, ὅτι, ἵνα τύχῃς τοῦ ἔρωτος γυναικὸς τίνος, ἄφειλες πρῶτον νὰ πειραθῆς νὰ περιποιήσῃς σαυτῷ τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, αἵτινες τὸν ἄνδρα ἀξίεραστον ἀποδεικνύουσιν. Ἄλλ' ἔπρεπε τότε νὰ ἐνθυμηθῶ, ὅτι σοφὸς τις εἶσαι, ᾧ ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐμπέσῃ ποτὲ σπουδαίως ἢ ἐπιθυμία τοῦ ἔρωτός μου. Ἐκ τοῦ χρόνου δ' ἐκείνου, ὧ Σώκρατες, διανοοῦμαι ἀδιαλείπτως, ὅτι ἴσως ἄφειλόν σοι ἐπανόρθωσιν τινα τοῦ κακοῦ ἐκείνου.»

«Σὺ ἐμοί;» εἶπεν ὁ Σωκράτης πικρῶς μειδιῶν. «Οὐχί, οὐδεμίαν ἐπανόρθωσιν ἠξίου νὰ λάβω παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἐνόμιζον ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου, ὅτι ἐγὼ αὐτὸς ἄφειλον ἐμαυτῷ τὴν ἐπανόρθωσιν ταύτην . . .»

«Ἦμην μωρὰ τότε!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Ἀλλὰ σήμερον ἀνύποπτος θὰ ἐκλινον τὴν κεφαλὴν μου πρὸς τὸ στήθός σου, διότι νῦν καλῶς γνωρίζω σε . . .»

Ἐκάθητο δ' ἡ Ἀσπασία μετὰ τοῦ Σωκράτους ἐν τινι δωματίῳ λίαν ἡδυπαθῶς καὶ κοιμηθῶς κεκοσμημένῳ καὶ ἀποπνέοντι λεπτὰς μεθυστικὰς εὐωδίας, αἵτινες ἐκ τῆς Ἀσπασίας αὐτῆς ἀπορρέουσαι ἐφαίνοντο. Διότι, ὡς οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἦτο καὶ αὕτη περίβρυτος ὑπὸ τινος θείας εὐωδίας. Ἀπήστραπτε δ' ἀμάραντα, θαλερὰ θέλγητρα, μαγευτικὴ φαιδρότης περιπέτετο τὴν μορφὴν αὐτῆς καὶ ἐφαίνετο ἐν ἐξαιρέτῳ διαθέσει τῆς ψυχῆς διακειμένη, ἂν τοιοῦτόν τι, οἶον ἢ διαθέσεις, ὑφίστατο καθ' ὅλου, προκειμένου περὶ τῆς Ἀσπασίας.

Περὶστέρᾳ δέ τις ἐπέτετο ἄνω καὶ κάτω ἐν τῷ δωματίῳ. Ἦτο δ' αὕτη ὁ πτερωτὸς φίλος τῆς Ἀσπασίας, χαριέστατον πτηνὸν λευκαυγὲς πτέρωμα ἔχον καὶ θελκτικώτατον καὶ κυαναυγὴ δακτύλιον περὶ τὴν δέσρην.

Οὐχὶ σπανίως δ' ἐπεκάθητο ἢ περιστέρᾳ αὕτη ἐπὶ τοῦ ὄμου τῆς Ἀσπασίας καὶ ἐζήτει ἐν μέσοις τοῖς χεῖλεσι τῆς καλῆς τὸ σύνηθες λίχνευμα. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σωκράτους κατεπέτετο ἐνίοτε καὶ τοσοῦτον ἐπιμόνως ἐκάθητο ἐπ' αὐτῆς, ὥστε ἡ Ἀσπασία πολλάκις ἐξηναγκάζετο ν' ἀπαλλάσσει αὐτὴ τὸν ξένον τοῦ φορτικοῦ πτηνοῦ καὶ τότε ἀναγκαίως ὡς ἐγγύτατα αὐτοῦ ἀμέσως ἤρχετο.

Ὅσάκις δ' ἐπιπόνως κατάρθου ν' ἀποσοβήσῃ τὸ ζῶον ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς κεφαλῆς τοῦ Σωκράτους, ἐξεπέτετο τοῦτο καὶ ἐκαθέζετο ἄλλοθι που γογγύζον πρότερον ἐπανειλημμένης.

«Ἄν μὴ πάντες κοινῇ ὠμολόγουν, ὅτι ὁ γογγυσμὸς τῶν περιστερῶν λεπτὸς καὶ ἡδὺς εἶναι,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἐγὼ ἐν τῇ ἀμουσίᾳ μου θὰ ἐξελάμβανον αὐτὸν ὡς ἀηδῆ, θὰ ἀπεκάλουν αὐτὸν ἀμβλὺν χρεμετισμόν.»

«Πῶς!» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «ὕβριζεις τὸ πτηνὸν τῆς Ἀφροδίτης; Πρόσεχε, μὴ τι τὸ πτηνόν, ἦ ἢ θεὸς αὐτὴ τιμωρίαν λάβῃ παρὰ σοῦ!»

Ἀσπασία III.

«Ἐτυχον ἤδη τῆς τιμωρίας!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης.

«Ἀκατανόητοι εἶναι οἱ θεοί,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία· «διότι ὅτε μὲν φθονεροὶ φαίνονται καὶ γλίσχροι, ὅτε δ' εὐνοϊκῶς διακεῖμενοι παρέχουσιν ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ, ὧν πρότερον ἐστέρουσαν τινά. Ἰδιοτροπιωτάτη δὲ πασῶν τῶν θεῶν εἶναι ἡ Ἀφροδίτη, ἣτις παντάπασιν ἀξιοῖ ν' ἀναμένῃ πᾶς ὁ ἐπιθυμῶν νὰ τύχῃ εὐνοίας τινὸς τὸν εὐθետον καιρὸν καὶ τὴν εὐκαιρον διάθεσιν καὶ πολλάκις νὰ ἐπανέρχῃται. Μαυρὸς δ' εἶναι ὁ ἄπαξ μόνον πειρώμενος νὰ εὐδοκιμήσῃ παρ' αὐτῇ. Ἄγνοεῖς τοῦτο, Σώκρατες; Καὶ δὲν προσφέρονται καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ ἴσως ὁμοίως, ὡς αἱ θεοί;»

«Ἄγνοῶ τοῦτο,» εἶπεν ὁ Σωκράτης· «διότι οὐδέποτε ἔλαβον πείραν αὐτοῦ.»

«Ἐν τούτῳ ἄδικα πράττεις!» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Σὺ αὐτὸς λοιπὸν τὴν αἰτίαν ὑπέχεις, ὅτι ἀγνοεῖς, ὀπότερον εὖνοι, ἢ κακόνοι εἶναι σοι ἡ Ἀφροδίτη καὶ αἱ γυναῖκες.»

Τοιοῦτους καὶ ἄλλους ὁμοίους παραδόξους καὶ σκαπτικὸς λόγους ἔλεγεν ἡ Ἀσπασία. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἐθάπυε καὶ ἐφίλει τὴν περιστεράν, ἣτις ἀντεφίλει αὐτήν. Οὐδέποτε δ', ὅσον ἐνεθυμεῖτο, εἶδεν αὐτήν ὁ Σωκράτης τοσοῦτον μέχρις ἀκολασίας σχεδὸν εὐθυμον. Ἄλλ', ὅσῳ εὐθυμοτέρα ἐκείνη ἐγίγνετο, τοσοῦτω σιγηλότερος, συννούστερος καὶ σπουδαιότερος ἐπεδευκνύετο οὗτος.

Καὶ αὖθις δ' ἔπη ἡ περιστερὰ γογγύσασα νῦν γογγυσμὸν ὅμοιον πρὸς κιχλισμὸν καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σωκράτους. Ἀλλὰ νῦν ἐνεπλάκη ὁ μικρὸς ὄνυξ τοῦ ποδὸς αὐτῆς τοσοῦτον στερόβως εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τοῦ σοφοῦ, ὥστε ἀδύνατον ἦτο αὐτῇ ν' ἀπαλλαγῇ. Δι' ὃ ἔσπευσεν ἡ Ἀσπασία εἰς βοήθειαν αὐτῆς, ἵν' ἀπαλλάξῃ τὸν ὄνυχα τῆς κόμης. Ἐν τούτῳ ἠσθάνετο ὁ Σωκράτης τὸν δάκτυλον αὐτῆς ψαύοντα τῶν τριχῶν. Ἐκ τῆς ἀμέσου δὲ



ταύτης προσεγγίσεως τοῦ εὐώδους, θερμοῦ, χαριέντος γυναικείου σώματος διέρρει ὁ σοφός. Ἐκύμαινε δ' ὁ κόλπος τῆς ὑπερκαλλοῦς γυναικὸς ὡς ἐγγύτατα τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ὡς ἐγγύτατα τῶν χειλέων αὐτοῦ — καὶ μικρὰν κίνησιν ἂν ἐποίει, τὰ χεῖλη θὰ ἔψαυον τοῦ χαριέντως κυμαίνοντος κύματος. Οὐδὲν κύμα δὲ κυμαίνει τοσοῦτον πανούργον, παρέχει τοσοῦτον κίνδυνον βεβαίας καταδύσεως, ὅσον ὁ κόλπος γυναικός.

Τοσοῦτον δ' ἐγγύς ἦσαν τὰ χεῖλη τοῦ Σωκράτους τοῦ χαριέντος τούτου κύματος, ὅσον ἄλλοτε ἐγγύς τῶν χειλέων τῆς ὑπερκαλλοῦς γυναικὸς ἐγένοντο, ὅτε ὁ μεριμνοφροντιστῆς οικειῶς διαλεγόμενος πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἐν τῇ ἐρημοτάτῃ στοῦ τοῦ Λυκείου ἐκάθητο.

Ἐλαχίστην δὲ κίνησιν ἂν ἐποίει ὁ ἐκ νέου ἀναφλεγείς Σωκράτης, θ' ἀπεκόμιζεν αὐθις νέαν κατασχύνην, πικροτέραν ἐκείνης τῆς ἐν τῷ Λυκείῳ, θὰ συνεπλήρου διὰ νέας ἀλογιστίας τῆς ψυχῆς καὶ τῶν αἰσθήσεων τὸν θρίαμβον τῆς πανούργου καλῆς, τῆς κρυφίας ἐχθρᾶς.

Τί δ' ἐγίγνετο ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Σωκράτους ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου; . . .

Ἄλλ' ἤρεμος καὶ σπουδαῖος ἀνέστη καὶ εἶπεν·

«Ἄφες τὴν περιστεράν, Ἀσπασία! Νομίζω δ', ὅτι οὐχὶ πολλοῦ ἐξαγοράζω τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ ἐκδικητικοῦ πτηνοῦ καταλείπων ὡς μόνην τιμὴν βόστρυχον τῆς κόμης μου τοῖς ὄνυξιν αὐτοῦ . . .»

«Ἐννοᾶ,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία ἀλλοσίῳ τι, ὑπερήφανον, σκωπτικόν πως ἦθος ἀναλαβοῦσα. «Ἐννοᾶ, ὅτι οὐδένα φόβον ἔχεις τῆς φαλακρότητος. Εἶναι δ' ἡ φαλακρότης συναφῆς τῇ σοφίᾳ καὶ ἤδη ἐγένου τέλειος σοφός! Τοσοῦτον δ' ἄμεμπτος καὶ σοφός ἐγένου, ὥστε ἄξιός εἶσαι νὰ κατατιλθῆς μέχρι τῆς ἐσχάτης τριχὸς ὑπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ ἀφροδισίου πτηνοῦ, ὥστε ὅλως φαλακρὸς ν' ἀποδειχθῆς.»

« Η φαλακρότης ἴσως ἀρμόζει τῷ σοφῷ,» εἶπεν ὁ Σωκράτης, «ἀλλὰ μάθε, ὅτι ἀπέστην παντὸς καὶ αὐτῆς τῆς εὐδοξίας τοῦ σοφοῦ, καὶ ὅτι τό γε νῦν τοῦτο μόνον σκοποῦμαι, ὅπως θὰ ἐκπληρώσω τὸ τοῦ πολίτου καθῆκον. Αὐριον δ' ἀπέρχομαι μετ' ἄλλων πολιτῶν, οἵτινες ἔλαχον στρατιῶται, εἰς τὸ πρὸ τῆς Ποτιδαίας στρατόπεδον. Καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης δὲ συναπέρχεται.»

«Τούτου ὅμως, ὡς φαίνεται, οὐδόλως ἀπέστης!» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «καίπερ λέγων, ὅτι παντὸς ἀπέστης.»

«Ὑπακούομεν ἐν τῷ αὐτῷ τῇ φωνῇ τῆς πατρίδος!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης. «Ἀποδοκιμάζεις ἴσως τοῦτο; Δὲν πρόκειται νὰ πολεμήσωμεν πρὸς τοὺς Δαυριάς;»

«Μέλλεις νὰ πολεμήσης πρὸς τοὺς Δαυριάς;» ἀνεφώνησεν ἡ Ἀσπασία, «ἀλλὰ σὺ αὐτὸς ἐγένου Δαυριεύς.»

«Οὐδαμῶς!» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ πιστεύω, ὅτι εἶμαι γνήσιον τέκνον τῆς σύννου Παλλάδος Ἀθηνᾶς.»

«Ἀληθῶς,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία μειδιῶσα, «ἀποστρέψας τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ Ἔρωτος καὶ τῶν Χαρίτων ἐτράπης ὅλος πρὸς τὴν ψυχρὰν ἀνδρόγυνον Ἀθηνᾶν. Τί δ' ἐγένετο τὸ πῦρ τὸ διακαῖον τὴν ψυχὴν σου, ὅτε ἐν τῷ Λυκείῳ τὸ ὕστατον περὶ τῆς φύσεως τοῦ Ἔρωτος ἠρώτας;»

«Τῷ ἔρωτί μου, Ἀσπασία,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «συνέβη τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ τῇ καλλονῇ σου, ἐξ οὗ ὁ Φειδίας τὴν εἰκόνα σου ἀπεθέωσε Λημνίαν Ἀφροδίτην αὐτὴν ἀποδείξας. Ὡς δῆλα δὴ ἡ σὴ χάρις ἐν τῷ ἔργῳ ἐκείνῳ ἐξθειάσθη ὑπεράνω τοῦ γῆινου καὶ θνητοῦ ἀρθεῖσα, οὕτω καὶ ὁ ἐμὸς ἔρωσ ὠραῖος γενόμενος ἀπεθεώθη καὶ σχεδὸν δύναμαι νὰ εἶπω ἀπελιθώθη. Ὁ ἔμπυρος ἀνθραξ ἐγένετο ἀστὴρ . . .»

Ἐν τῇ στιγμῇ δὲ ταύτῃ τοῦ χρόνου ἡ περιύπταμένη περιστερὰ ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς Ἀσπασίας.

Ἄλλά, τίς δαίμων, τίς ἀκόλαστος Ἔρωσ ἐλάνθανε κρυπτόμενος ἐν τῇ μορφῇ τῆς περιστεράς;

Διότι ὁ ὄνυξ νῦν ἐνεπλάκη εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἔνθα πόρπη τις συνείχε τὰς δύο στενάς ἄκρας τοῦ χιτῶνος.

Ἀσχημόνως δὲ νῦν ἐκίνει τὸ πτηγὸν τὸν πόδα, ἴν' ἀπαλλάξῃ αὐτόν, ἕως οὔ ἢ μὲν πόρπη ἀπεσπᾶσθη, τὸ δ' ἄκρον τοῦ ἱματίου καταπεσὸν ἀπεκάλυψε τὸν λάμποντα ὦμον.

«Θῦσον τὸ πτηγὸν τοῦτο ταῖς Χάρισιν!» εἶπεν ὁ Σωκράτης, ἐκάλυψε τὸν γυμνωθέντα ὦμον τῆς περικαλλοῦς γυναικὸς διὰ τοῦ ἰδίου ἱματίου καὶ ἐξῆλθεν.

Ὁχρίασε δ' ἡ ὑπερήφανος Μιλησία καὶ τεταραγμένη ἐδράξατο διὰ τῆς τρεμούσης χειρὸς ἀργυροῦ κατόπτρου. Ἐξεπλάγη δ' ἰδοῦσα μικρὰν δυσμορφίαν, ἣτις νῦν τὸ πρῶτον τὸ πρόσωπον αὐτῆς παρεμόρφου.

Δὲν ἦτο ἄρα τὸ κάλλος ἀνίκητον; Ὑπῆρχε δέ τι, δυνάμενον ν' ἀνθιστῆται αὐτῷ;

Μικρὰ φρίκη διέδραμεν ἐκ τούτου τὸ σῶμα αὐτῆς. —

Ὁ νεαρὸς δ' Ἀλκιβιάδης ὑπερέχαιρεν, ὅτι ἡ ἐπιθυμία ἐκείνη, ἣν φανεράν ποτε τῷ Περικλεῖ εἶχε ποιήσας, νὰ ὀρμήσῃ δηλαδὴ εἰς τὸ πεδῖον τῆς ἐν τῷ πολέμῳ τιμῆς, ἐξεπληροῦτο τέλος. Διότι καὶ αὐτόν, ὡς καὶ τὸν Σωκράτην, εἶχε τάξας ὁ κλῆρος ἐν ἐκείνοις τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἐκπεμφθῶσιν εἰς πολιορκίαν τῆς ἀποστάσης ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων συμμάχου Ποτιδαίας.

Μέχρις ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου διητᾶτο ὁ Ἀλκιβιάδης μαρικῶς, ὡς συνήθως, παρέχων πάντοτε τοῖς Ἀθηναίοις ἀφορμὴν εἰς ἀδολεσχίαν.

Οὕτως εἶχε καταστήσας τὴν ἐταιρείαν τῶν Ἰθυφάλλων, εἰς ἣν οἱ ὑβριστικώτατοι καὶ ἀκολαστότατοι νεανῖαι συνήρχοντο, ἵνα παραδίδωνται κοινῇ τῇ ἀκολαστοτάτῃ εὐθυμῖα,

οἶαν ἀνέμενέ τις παρ' ἑταιρείας καλουμένης ἀπὸ τοῦ ῥυπαροῦ δαίμονος Ἰθυφάλλου. Καὶ αὐτὴ δ' ἡ τελετὴ τῆς μύθσεως τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν ἑταιρείαν ἦτο ὡς μάλιστα εὐθυμος καὶ γελοία τῷ θεωμένῳ. Ἐκεῖνοι δὲ μόνοι εἰσήγοντο εἰς τὴν ἑταιρείαν, ὅσοι ἐνόμιζον, ὅτι ἠδύναντο ὡς μάλιστα νὰ κομπάζωσιν ἐπὶ τῇ εὐνοίᾳ τοῦ δαίμονος ἐκεῖνου.

Ἴνα δὲ καταγελάσῃ τοῦ ἔθους, ὅπερ ἀπηγόρευε τοῖς Ἀθηναίοις τὸν πότον ἐν πρωϊνῇ ὥρᾳ, συνῆγεν ἐωθινοὺς τοὺς συμπότας ὁ Ἀλκιβιάδης. Τὴν δ' ἀκολασίαν αὐτοῦ ἐκφαίνων ἐξηνάγκασεν ἐξαιρετὸν τινα ζωγράφον νὰ ζωγραφίῃ αὐτὸν καθήμενον ἐν ταῖς ἀγκάλαις νεαρᾶς ἑταίρας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συνέτρεχον, ἵνα ἴδωσι τὴν εἰκόνα. Ἐχων δὲ κύνα, ὃν ὑπερβαλλόντως ἐφίλει, ἀπεκάλεσεν αὐτὸν Δαιμόνιον καὶ ἦτο λίαν γελοῖον ν' ἀκούῃ τις αὐτοῦ λέγοντος περὶ τοῦ Δαιμονίου, ὡς ὁ Σωκράτης.

Ἡ ὑπέρμετρος δὲ θρασύτης τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεινίου ἐφαίνετο μὲν στοχαζομένη καὶ αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον τοῦτο οὐδόλως ἐκάλυεν αὐτὸν νὰ τιμᾷ τὸν ἄνδρα ὑπὲρ πάντας καὶ ἐνώπιον πάντων ὡς τὸν προσφιλέστατον καὶ ἄριστον τῶν φίλων. Καὶ διέκειτο μὲν εὐνοϊκῶς πάντοτε πρὸς τὸν μεριμνοφροντιστὴν καὶ ζητητὴν τῆς ἀληθείας καὶ προσεφέρετο πρὸς αὐτὸν μετ' αἰνιγματώδους τινὸς στοργῆς, ἀλλ' ὄντως, ὡς ἐφαίνετο, οὐδόλως ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ ἔχῃ ῥοπήν τινα εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ πράξεις.

Καὶ κατὰ τὴν εἰς Ποτίδαιαν δὲ στρατείαν συνέβησάν τινα πάρεργα, ἅτινα ἀφορμὴν λόγων παρέσχον. Διότι καὶ τὰ ἄλλα ὄπλα ἐξαιρετὰ καὶ ἀσπίδα χρυσελεφάντινον κατεσκεύασεν, ἐφ' ἧς ὡς σύμβολον τὸν Ἔρωτα φέροντα τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς ἔφερεν.

Ἔρως κεραυνοφόρος! Ἐξαιρετὸν ὄντως ἐξεύρημα, ἄξιον τῆς ἐλληνικῆς διανοίας. Καὶ ἀληθῶς ἐν τοῖς χρόνοις

ἐκείνοις ἐφαίνετο, ὅτι ὁ κεραυνὸς τοῦ Διὸς ἐμελλε νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πτερωτοῦ παιδός . . .

Καὶ τῶν ἐταίρων δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου τινὲς μέλλοντες νὰ συστρατεύσασιν αὐτῷ ἐπειράθησαν, ὡς θέλοντες ἴσοι πρὸς αὐτὸν νὰ φανῶσι, πολυτίμους καὶ ἰδιοτρόπους πανοπλίας νὰ κατασκευάσασιν. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματος ὁ νεαρὸς Καλλίας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰππονίκου, ἐστράτευσεν, ὡς ἐλέγετο, φέρων θώρακα ἐκ δορᾶς λέοντος.

Ἐν τούτοις ἦτο γυνὴ τις ἐν Ἀθήναις, ἣτις λίαν δυσθύμως διέκειτο, ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν πόλιν νὰ καταλίπῃ ἐμελλε, γυνὴ τις, ἣτις ἐπὶ πολὺ καὶ τὴν λύπην καὶ τὸν ἔρωτα, ὅ,τι ἦσαν, ἠγνόει, ἣτις οὐ μόνον τοῦ δεσμοῦ τοῦ Ὑμεναίου κατεφρόνει, ἀλλὰ καὶ τοῦ δεσμοῦ αὐτοῦ τοῦ Ἐρωτος, γυνὴ, ἣτις περὶ ἑαυτῆς τοὺς λόγους εἶχεν εἰποῦσα· Εἶμαι, ἰέρεια οὐχὶ τοῦ Ἐρωτος, ἀλλὰ τῆς χαρᾶς.

Ἡ δὲ γυνὴ αὕτη ἦτο ἡ Θεοδότη. Αὕτη ἦτο ἐκείνη, ἣν, ὡς εἶπομεν, ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης ὡς διδάσκαλον ἐθεώρει, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐβρίβη εἰς τὸν στρόβιλον τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς νεανικῆς ἀκολασίας. Ἡ ματαιότης δ' ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ θέλῃ αὐτὸς μόνος νὰ κατέχῃ ὡς ἰδίαν τὴν καλλίστην καὶ ὀνομαστοτάτην τῶν ἐν Ἀθήναις ἐταίρων, τὴν Θεοδότην ἐκείνην, ἣ τότε οὐχὶ μὲν ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ κάλλους, πάντως δ' ὅμως ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δόξης ἴστατο. Ἀλλὰ καὶ ἡ Θεοδότη ἐκόμπαζεν ἐπὶ τῇ κτήσει τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ἡ κατοχὴ αὐτῆ οὐχ ἦττον ἐπηύζανε τὴν λαμπρότητα τῆς φήμης αὐτῆς.

Καὶ χρόνον μὲν τινα ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην γυναῖκα ἀσμενέστερον ὠμίλει, ἢ πρὸς τὴν μελανόφθαλμον Κορινθίαν. Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Θεοδότης δὲ μάλιστα συνῆγεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς ἐταίρους εἰς εὐθυμα, ἀκόλαστα συμπόσια καὶ ἡ εὐθυμία ταύτης, ὡς καὶ τὰ θέλγητρα



ἦσαν τὸ ἄρτυμα ἐν ταῖς κύλιξι τῆς ὑπεραφριζούσης νεανικῆς χαρᾶς τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἡ Θεοδότη δὲν διετέλει οὔσα τοσοῦτον εὐθυμος, ὅσον κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην ὀμιλίας. Διότι ὁ νεανίας ἦτο τοσοῦτον ὑπερκαλλῆς, ὥστε ἀδύνατον ἦτο γυναικεία τις ψυχῆ, καὶ ἡ οὐδέποτε φιλήσασά τινα καὶ ἡ ἐξομόσασα τὸν Ἔρωτα, νὰ μὴ ἐξαγοράσῃ ἐπὶ τέλος τὴν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ὀμιλίας ἡδονὴν ἀντὶ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς οὐδόλως ἐλυπεῖτο αὕτη, ὁσάκις καὶ ἄλλαις ἐταίραις καὶ γυναιξὶ παρ' αὐτὴν ὁ νεαρὸς φίλος προσεμειδία, καὶ δὴ αὕτη αὕτη συνήγγεν εἰς τὴν οἰκίαν νεαρὰς καὶ χαριέσσας φίλας, ὁσάκις ὁ Ἀλκιβιάδης μετὰ τοῦ Καλλίου καὶ Δήμου εἰς συμπόσιον παρ' αὐτῇ συνήρχοντο.

Ἄλλὰ μετὰ μικρὸν μετὰ λύπης κατενόησεν ὁ νεαρὸς ἡγεμῶν τῶν Ἴθυφάλλων, ὅτι ἡ Κορινθία ὁσημέραι μετεβάλλετο. Διότι σύννους καὶ σπουδαία ἐφαίνετο καὶ πολλακίς ἐστέναζε καὶ ἡ εὐθυμος αὐτῆς τρυφερότης ἐφαίνετο μεταβαλλομένη ἐν ταῦτῳ εἰς νοσηρὸν τι πάθος, εἰς οἰστρώδη τινὰ μανίαν, ἐξ ἧς καταλαμβανομένη τοσοῦτον σπασμωδῶς ἐνηγκαλίζετο τὸν κεχαρισμένον αὐτῇ, ὡς εἰ ἤθελε νὰ δεσμεύσῃ αὐτὸν διὰ παντός. Καὶ δάκρυα δ' ἐνίοτε κυλινδούμενα συνεμγνύοντο τοῖς φιλήμασι καί, ἂν ποτε νῦν ὁ Ἀλκιβιάδης προσεμειδία ἄλλη τινὶ ἐνώπιον αὐτῆς, ἢ ἐθώπευεν, ὡχρία αὕτη καὶ τὰ χεῖλη σπασμωδῶς συνεσπῶντο ὑπὸ ζηλοτυπίας.

Ἡ μεταβολὴ δ' αὕτη τῆς Θεοδότης ἀπήρεσκε τῷ ἀκολάστῳ νεανίᾳ, ὃς πανταχοῦ πλήρη τὴν κύλικα τῆς χαρᾶς ἐνέχει, ἐξέπινε καὶ ἀπήρχετο.

Ἐκ τούτου ἐμαράνθησαν τὰ θέλγητρα τῆς Θεοδότης, ἠφανίσθη ἡ μαγεία καὶ ταλαίπωροι ἐφαίνοντο οἱ τρόποι αὐτῆς τῷ νεανίᾳ.

Ὁσάκις δ' αὐτὴ κατελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ζηλοτυπίας, διήγειρε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. Ἄλλ' ἀσμενέστερον συνεχώρει αὐτῇ τὴν ἔκρηξιν ταύτην τῆς ζηλοτυπίας, ἢ τὴν ὑπέρμετρον ἐκείνην, ὄνειροπόλον, διὰ δακρῶν ἀρτυνομένην τρυφερότητα, δι' ἣν ὄχληρά αὐτῷ ἐγίγνετο.

Καὶ ἡ μὲν Θεοδότῃ ᾤμνυεν, ὅτι αὐτοῦ μόνου θὰ ἔρα, αὐτοῦ μόνου θὰ εἶναι, ἀλλὰ περὶ τούτου οὔτος οὐδὲν εἰσέφροντιζε. Διότι ἡ τελεία κτῆσις μιᾶς μόνης γυναικός, ὅπερ ἡ ψυχὴ τελείου τινὸς ἀνδρὸς ποθεῖ, εἶναι τι οὐδενὸς ἄξιον καὶ ὄχληρὸν νεανικῶ τι γυναικομανεῖ.

Ἔλεγε δ' ὁ Ἀλκιβιάδης πρὸς τὴν Θεοδότην·

«Ἐξ οὗ κατατρυχεῖς με διὰ τῶν δακρυγόνων τούτων ἐρωτικῶν ὄδυσμῶν, φορτικὴν καὶ ἐπαχθὴ εὐρίσκω σε! Ἄγνοεῖς ἴσως, ὅποσον ἀσχήμων γυνὴ τις γίνεται, ἥτις παύεται μὲν καταθέλγουσα διὰ τῆς ἀκτινοβόλου εὐθυμίας καὶ τῆς μειδιώσεως χάριτος, ὀλιγωρεῖ δὲ τοῦ προσώπου αὐτῆς, ὅπερ ἡ ζηλοτυπία δύσμορφον ποιεῖ, κατακλύζει δὲ διὰ θερμῶν καὶ ἀλμυρῶν δακρῶν τὰς ἰδίας αὐτῆς παρειάς, ἢ ἐνίοτε καὶ τὰς τοῦ ἐρωμένου καί, ὡς Μαινᾶς, παραδίδεται μανικοῖς ὄδυσμοῖς. Ἐπαύσω ψυχαγωγούσά με, Θεοδότῃ! Ἀνιᾶς με νῦν! Πλανᾶ σε δ' ἡ γνώμη, ὅτι δι' ἀνιαρῶν ὄδυσμῶν καὶ οἰστράδους μανίας θὰ δυνηθῆς νὰ με δεσμεύσης. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ διὰ τῶν τοιούτων ἐπαυζάνεις καὶ χεῖρον ποιεῖς, ὅτι ἀπαρέσκει μοι! Θέλεις νὰ εἶμαι, οἷος ἦμην, ἔσο καὶ σύ, οἷα ἄλλοτε ἦσο!» —

Καὶ ἐπειρᾶτο μὲν ἡ ταλαίπωρος νὰ φαίνηται εὐθυμος, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπετύγχανε τούτου. Ὁσάκις δ' ἐκ τούτου ὁ Ἀλκιβιάδης ὀργιζόμενος κατέλειπεν αὐτήν, τότε ἐταπεινοῦτο, ἔπεμπεν ἀπείρους ἀγγέλους καὶ ἐπιστολάς, ἔτρεχε πρὸς αὐτόν, ἰκέτευεν, ἐπέτρεπε τῷ ὕβριστῇ νὰ αἰκίζηται αὐτήν...

Ἡμέρα δέ τι ἐρχόμενος ὁ Σωκράτης εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ νεαροῦ φίλου εἶδε τὴν ταλαίπωρον κειμένην πρὸ τοῦ ὁδοῦ τοῦ ἀκάμπτου νεανίου καὶ ἐκρέουσαν ἐκ τῶν δακρῶν.

Προσέβλεψε δ' αὐτὸν ἡ Θεοδότῃ καὶ ἀνεγνώρισε τὸν ἄνδρα, ὅς ποτε διὰ τοσοῦτω παραδόξων λόγων τὴν ἐκουσίως θυσιάζουσαν ἑαυτὴν ἐνεκωμίασεν. Ἀλλὰ νῦν δὲν ἦτο ἰκανὴ νὰ θυσιάσῃ οὕτως ἑαυτήν. Νῦν ἐπεθύμει ἐκείνου, ὅπερ τότε ἀσμένως περιεφρόνει. Νῦν ἦρα καὶ ἤθελε ν' ἀντεράται. Δι' ὃ ὀλοφυρομένη καὶ στενάζουσα διηγείτο τῷ Σωκράτει τὸ κακόν, ὅπερ ἔπασχεν. Οἰκτείρας δ' οὗτος παρηγόρησε καὶ ἀπήγαγεν αὐτήν.

Ἦθελε δ' εἶτα νὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἵνα δεηθῇ ὑπὲρ αὐτῆς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐβυθίσθη εἰς λογισμούς, ὥστε ἐλθὼν εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας αὐτοῦ δὲν εἰσῆλθεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἐκεῖ σύννους καὶ φροντιστικὸς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐξελθὼν αἴφνης εὔρεν αὐτὸν ἰστάμενον πρὸ τοῦ ὁδοῦ.

«Τί μελετᾷς;» ἠρώτησεν οὗτος.

«Ἄρτι νῦν,» ὑπέλαβεν ὁ Σωκράτης, «ἐνόμιζον αὖθις, ὅτι ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ καὶ εὔρον, ὅ,τι ἔρωσ εἶναι. Ἐνόμισα δῆλα δὴ ἐπὶ τινα στιγμὴν χρόνου, ὅτι εὔρον, ὅτι ἔρωσ τοῦτο εἶναι, νὰ ἐκχέῃ τις δάκρυα, ἢ νὰ καταναγκάζῃ ἄλλον νὰ ἐκχέῃ δάκρυα — νὰ αἰκίζηται τινα, ἢ νὰ ὑβρίζηται ὑπὸ τινος — νὰ καταπατῇ τινα, ἢ νὰ καταπατῆται ὑπὸ τινος — ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀμφισβητήσιμον αὖθις τὸ πρᾶγμα ἐφάνη μοι . . .»

Ὡς δ' ὁ Ἀλκιβιάδης εἰς τὸ ἐν Ποτιδαίᾳ στρατόπεδον ἀπῆλθεν, ὠμολόγει χάριτας τοῖς θεοῖς, ὅτι ἐσώθη ἐκ τοῦ ἔρωτος τῆς γυνακός, ἢ ἐξ αἰτίας τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ ὀδυρομένη κατέτιλλε τὴν κόμην.

Χρόνον δέ τινα διαλιπὼν ἔγραψεν ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκ τοῦ πρὸ τῆς Ποτιδαίας στρατοπέδου τὰ ἐξῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν·

«Θέλεις νὰ μάθης παρ' ἐμοῦ, ὁποῖός τις φαίνεται ὁ Σωκράτης τὰ τοῦ στρατιώτου ἐπιτηδεύων; Μάθε λοιπόν, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἐν Ποτιδαίᾳ στρατοπέδῳ εἶναι τοιοῦτος, οἷος πρὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου. Ὅτε μὲν δῆλα δὴ πολλῇ τῇ σπουδῇ τὸ καθήκον ἐπιτελεῖ, ὅτε δὲ κεκυφῶς θυθίζεται εἰς φροντιστικούς λογισμούς. Κατὰ τὰς φαινὰς δ' ἀστροχίτωνας νύκτας, ἐν ᾗ πάντες κοιμῶνται, περιφέρεται ὁ Σωκράτης ἄνω καὶ κάτω καὶ γρηγορεῖ καὶ διαλογίζεται καὶ ἐρωτᾷ — καὶ ἐρευνᾷ, ἀλλὰ πάντοτε μάτην. Καὶ θέλει μὲν ν' ἀποστή τῶν γνώσεων, ἀλλὰ καὶ αὖθις παρορμᾶται εἰς νέους λογισμούς καὶ ἐρεῦνας καὶ ἐρωτήσεις.

Ἄλλοτε δὲ ποτε, ὅτε ἐγὼ μὲν παῖς ἔτι ἤμην, σὺ δ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν νεανίας Σπαρτιάτης καὶ ὡς τοιοῦτος εἰς τοῦ Περικλέους ἡλθες, ἔλεγές μοι περὶ τῆς φιλίας τῶν νέων Σπαρτιατῶν, περὶ φιλίας, ἣτις συνάπτει τοὺς νεωτέρους πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἀποδεικνύουσα αὐτοὺς ἀχωρίστους συμμάχους. Τοιαύτη τις ἀδιάλυτος φιλία συνάπτει με πρὸς τὸν Σωκράτην. Καὶ ἀληθῶς ὁ χρηστὸς ἀνὴρ πολλὰ πράγματα ἔχει, ἵν' ἀποδείξῃ ἑαυτὸν ὡς φίλον μου. Διότι συχνὰ ἐρίζω πρὸς τοὺς παρασκηνούοντας, οἵτινες οὐδόλως ἀνέχονται με πίνοντα καὶ ἄδοντα μετὰ τῶν συσκήνων ἐν τῇ σκηνῇ μου τῆς νυκτός, ὡς διαταράττοντα αὐτοὺς, ὡς λέγουσι, κοιμωμένους. Καὶ τῆς ἡμέρας δ' ἀγανακτοῦσιν οἱ μικροπολιταὶ οὗτοι, ὅτι εὐθυμοὶ εἴμεθα καὶ κατεξανίστανται καὶ μυκτηρίζουσιν, ὡς ἄκως μετὰ τὸ ἄριστον πίνομεν καὶ θορυβοῦμεν. Κατηγοροῦσι δ' ἡμῶν ἐκ τούτου πρὸς τοὺς στρατηγούς καὶ ταξίαρχους, ὅτι δῆθεν μεθύοντες ἀκολασταίνομεν καὶ ἐφυβρίζομεν εἰς τοὺς δούλους καὶ εἰς αὐτοὺς τούτους. Ἐκ τούτου πολλακίς ἐρίζομεν καὶ ἐνίοτε καὶ εἰς χεῖρας συνερχόμεθα. Ἐν τοῖς τριούτοις δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι ἀδυνατοῦσι νὰ πράξωσι τι καὶ μόναι αἱ δεήσεις τοῦ

Σωκράτους σώζουσι πολλοὺς ἐκ τοῦ κινδύνου νὰ ἐκταθῶσιν ἐπὶ τῆς ψάμμου, ἢ νὰ ἐκδαρῶσι κατὰ πάντας τοὺς κανόνας τοῦ γυμνασίου.

Ἀρέσκει δέ μοι ὁ Σωκράτης οὗτος, ὅτι δὲν εἶναι ἰταμὸς τὸ ἦθος, ἐξ οὗ ἤκιστα ἀνεκτοὶ εἶναι μοι οἱ ἄλλοι σοφισταὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ ἠθολόγοι. Κατέχει δ' εὐγένειάν τινα τῆς ψυχῆς καὶ γαλήνιόν τινα χρηστότητα, ἧς οὐδεὶς ἕτερος ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι τοσοῦτον ἀπέχει, ὅσον ἐγὼ αὐτός. Ἄλλὰ συνήθως θαυμάζει τις, ὅ,τι αὐτὸς στερεῖται, καὶ δὴ ἡ ἐναντιότης αὕτη, ὡς φαίνεται, ἔλκει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους. Ἐνίοτε δ' ἀπορρεῖ τι ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἄλλως ἀφανοῦς, ὡς κεραυνὸς ἐκ τινος θείου ὄντος, καὶ τοῦτο, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἰσχυρότερον πάντοτε ἐν αὐτῷ γίγνεται. Πολλάκις δ' εἰδόντινας τῶν πληγέντων ὑπὸ τῶν κεραυνῶν τούτων, ὅτι ἐν ταύτῳ διέλαμψαν καὶ διεθερμάνθησαν, ὅτι ἠρυθρίασαν, ὅτι τὸ αἷμα αὐτῶν ἀνέζεσεν ὁμοίως, ὡς εἰ ἴσταντο ἐνώπιον χαρῆς τινὸς γυμνακῆς.

Νεωστὶ δὲ συνεφωνήσαμεν μετὰ τοῦ νεαροῦ Καλλίου νεανικόν τι ἐπιβούλευμα νὰ ἐκτελέσωμεν. Ἐμπεσοῦσα δὴλα δὴ ἡμῖν ἡ λαμπρὰ ἐκείνη ὀμηρικὴ ῥαψωδία τῆς νυκτερινῆς ἐξόδου τοῦ Διομήδους καὶ Ὀδυσσεῶς εἰς ἀρπαγὴν τῶν ἵππων τοῦ Ῥήσου παρώρμησεν ἡμᾶς ἰδίᾳ γνώμῃ νὰ πραξικοπήσωμεν τοὺς πολεμίους. Καὶ ὅτι μὲν ἀδύνατον ἦτο νὰ εὐρωμεν παρὰ τοῖς Ποτιδαιάταις ἵππους ὁμοίους τοῖς τοῦ Ῥήσου εἰς ἀρπαγὴν, περὶ τούτου πεπεισμένοι ἤμεθα, ὅμως δὲ μαθόντες, ὅτι νυκτερινὰ φυλακαὶ τῶν Ποτιδαιατῶν νύκτωρ περιεφέροντο εἰς φυλακὴν τοῦ τείχους, ἐπεβαλόμεθα νὰ ἐπιτεθῶμεν ἐξ ἀπροσδοκίτου καὶ νὰ κατασφάζωμεν τοὺς φύλακας καὶ νὰ λάβωμεν ὡς λάφυρα τὴν πανοπλίαν αὐτῶν. Κρυφῇ λοιπὸν καταλιπόντες περὶ μέσας νύκτας τὸ στρατόπεδον ἤλθομεν ἐγγὺς τοῦ τείχους τῆς Ποτιδαίας καὶ ἐκεῖ ἀληθῶς ἐνε-



τύχομεν ὀπλίταις τισίν, οἵτινες περιεφέροντο φυλάττοντες τὸ τεῖχος. Ὁρμήσαντες δ' ἐπ' αὐτοὺς ἀπεσφάζαμεν τινὰς αὐτῶν, ἀλλ' οἱ ἄλλοι φοβηθέντες ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν κραυγάζοντες καὶ εἰς βοήθειαν ἄλλους ἐπικαλούμενοι. Ὡς δὲ πολλοὶ τῶν ἄλλων εἰς βοήθειαν ἔσπευσαν, στραφέντες ὤρμησαν καὶ αὐθις ἐφ' ἡμᾶς ἰσχυροὶ ἤδη γενόμενοι. Καὶ γενναίως μὲν ἀντέστημεν, ἀλλ' ἀγνοῶ, ὅπως θ' ἀπηλλάττομεν ἀπὸ τοσοῦτων πολεμίων, ἂν μὴ τις αἴφνης ὡς ἀναδὺς τῆς γῆς ἐπήρχετο εἰς βοήθειαν ἡμῶν. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος τοσοῦτον γενναίως καὶ τοσοῦτον ὀρμητικῶς ἔπαιε διὰ τοῦ ξίφους, ὥστε φονεύσας τοὺς ἀρίστους αὐτῶν ἐξηνάγκασε τοὺς ἄλλους νὰ κατανοήσωσιν, ὅτι λυσιτελέστερον αὐτοῖς ἦτο ν' ἀποστρέψωσι καὶ αὐθις τὸ πρόσωπον ἀφ' ἡμῶν καὶ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ τεῖχος. Ὁ δ' ἀπροσδόκητος ἐκεῖνος ἐπίκουρος οὐδεὶς ἕτερος ἦτο, ἢ ὁ Σωκράτης αὐτός, ὃν τυχαίως ἢ ἀστροχίτων νύξ εἶχεν ἐξαναγκάσασα νὰ ἐξέλθῃ αὐθις οὐχὶ εἰς κινδύνεμά τι, ἀλλὰ πάντως εἰς θήραν ἐννοιῶν, καὶ ὃς ἔξω τοῦ στρατοπέδου περιπλανώμενος καὶ ἀκούσας τὸν κρότον τῶν ὄπλων ἔσπευσεν εἰς βοήθειαν καὶ ἐν καιρῷ ἐπίκουρος ἡμῖν ἐγένετο. Ἐν τούτῳ δὲ κατέμαθον αὐθις, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ, ἂν τὴν ἀρχὴν πολεμικὸς ἦτο καὶ οὐχὶ ἐν ταύτῳ καὶ σοφός. Διότι ἔπαιε τοὺς Ποτιδαιάτας οὕτως, ὡς ἄλλοτε διὰ τοῦ γλυφάνου τοὺς μαρμάρους τοῦ Φειδίου, καί, ὡς ἄλλοτε, ὅτε λιθοζόος ἔτι ἦτο, οἱ μάρμαροι τιμωρίαν ὑπέιχον, ὡσάκισ ἢ ἔρευνα τοῦ ζητήματος, περὶ ὃ ἡσχολεῖτο, πράγματα αὐτῷ παρεῖχεν, οὕτω νῦν ἐν τῇ ἀστροχίτωνι ἐκείνῃ νυκτὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν Ποτιδαιατῶν ἔπρεπε νὰ πάθωσι κακὰ, ὅτι μάτην ὁ Σωκράτης ἐσπούδαζε πρὸς λύσιν τῶν αἰνιγμάτων τοῦ σύμπαντος. Εἶναι δ' ἰκανὸς ἐν τῇ ὀρμῇ τῆς μάχης ἐπιλανθανόμενος πάντων νὰ ἐπακροῶται τῆς ᾠδῆς πτηνῶν πετομένων ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ,

ἢ, ὅταν ποτὲ εἰς φυλακὴν τάττηται, νὰ προσέχη οὐχὶ ταῖς κινήσεσι τῶν Ποτιδιαϊατῶν, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἄστρον. Καὶ νῦν δὲ διατελεῖ σκοπούμενος καὶ θεωρῶν φροντιστικῶς τὰ καθ' ἡμέραν συμβαίνοντα καὶ ἐρωτώμενος, οὐτινος ἕνεκα τοῦτο πράττει, ἀποκρίνεται, ὅτι τὰ ὄντα φαίνονται αὐτῷ ὡς εἶδωλα, διότι ἀκατάληπτα αὐτῷ εἶναι καὶ δὲν θέλουσι ν' ἀποκαλύψωσιν αὐτῷ τὴν ἐαυτῶν οὐσίαν.

Τό γε νῦν δὲ φροντίζει τοῦτο, ὅπως θὰ ἰδύναντο ν' ἀπαλλαγῶσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ πολέμου καί, ὡς ἰσχυρῶς αὐτὸς δὲν μάχεται κατ' ἀνάγκην πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐξηγεῖται ἡμῖν, ὅποσον βδελυρὰ εἶναι ἡ ἀλληλοκτονία αὕτη καὶ ὅτι ποτὲ οἱ ἐπιγιγνώμενοι οὐχὶ ἄλλως περὶ ἡμῶν τῶν ἀλληλοκτονούντων ἐν τοῖς πολέμοις θ' ἀποφαίνονται, ἢ, ὡς ἡμεῖς νῦν περὶ τῶν ἀνθρωποφάγων, καὶ ὅτι θὰ ἔλθῃ ποτὲ καιρὸς, ὅτε ἀκατάληπτον τοῦτο θὰ φαίνεται, ὅτι ὑπῆρξέ ποτε γένος τι ἀνθρώπων τοσοῦτον ἄγριον καὶ τοσοῦτον ἄμῳν. Λέγει δ', ὅτι πρέπει νὰ ἐνωθῶσι πάντες οἱ λαοὶ καὶ ν' ἀποδείξωσιν ἐν κοινὸν δικαστήριον, ὑφ' οὗ νὰ διαλύωνται πᾶσαι αἱ διαφοραὶ καὶ ἐριδες. Νομίζει δ', ὅτι δυνατὸν τοῦτο θὰ ἦτο, ἂν μία τις πόλις, ἢ πολλαὶ ἤθελον δημοσίᾳ ν' ἀνακηρύξωσιν, ὅτι τούνηθεν ἐν παντὶ πολέμῳ θὰ παριστῶνται τῷ προσβαλλομένῳ, ἢ ἀδικουμένῳ. Ὀνειροπολίαι ἄξια ἀλλοκότου ἀνδρός! Διότι δὲν πρέπει ν' ἀποκλείσῃ τις διὰ δεσμοῦ τὰ πτερὰ τῆς φιλοπραγμοσύνης τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ βίος ἄνευ μίσους καὶ ἐρίδων καὶ πολέμων θὰ ἦτο τοσοῦτον ἀνιαρὸς, ὅσον καὶ ἄνευ ἔρωτος.

Περὶ δ' ἐμοῦ, φαίνεται, ὅτι ἡ πολεμικὴ αὕτη ἀσχολία ὠφελεῖ με. Ἐγενόμην δ', ὡς πιστεύω, ἐν πολλοῖς χρηστότερος. Διότι τοσοῦτον μετρίως ἐν πᾶσι νῦν διάγω, ὥστε πολὺν χρόνον ἤδη κοινὴν μετὰ τοῦ φίλου Ἀξιόχου τὴν ἐρωμένην ἔχω.

Ἄλλὰ ταῦτα ἀνιώσι σε βεβαίως. Δι' ὃ χαίρε, Ἀσπασία, καὶ ἀγγειλον καὶ σὺ ἐμοί, ὅπως τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως ἄνευ τοῦ Ἀλκιβιάδου διάγει.» — —

Μικρὸν τι κοινὸν οὐδέποτε μὲν δύναται νὰ ἔχη πολὺν κατὰ ξηρὰν στρατόν, εὐχερέστερον δὲ πορίζεται μέγαν στόλον. Οὕτω καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἑστεροῦντο μεγάλου στρατοῦ, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμος ἡγούμενος ἕξ μυριάδων Πελοποννησίων εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν· διότι καὶ αἱ σύμμαχοι πόλεις κατὰ θάλασσαν μόνον ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσιν αὐτοῖς.

Ἐν ᾧ δ' ὁ στόλος ἡτοιμάζετο, οἱ ἐν τοῖς διαφόροις δήμοις, οὓς κατέκλυσεν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀρχιδάμου, οἰκούντες δημότῳ κατέφυγον εἰς τὴν πόλιν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν παρὰ τοῖς φίλοις κατέφυγον, ἢ εἰς τὰ πανδοκεῖα κατέλυσαν, οἱ δὲ πολλοὶ κατεσκήνωσαν ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ διῆ ἐν μέσῳ τῶν μακρῶν τειχῶν, ὡς κάλλιστα ἠδύναντο. Ἐβριθὸν δὲ τὰ μακρὰ τείχη ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ Πειραιῶς τῶν ξένων τούτων καὶ κατὰ μικρὸν νέα πόλις ἐκεῖ ἐγένετο, ἐν ἣ ὑπὸ τῆ σκέπη τῶν τειχῶν σκηναὶ στήσαντες οἱ πολλοὶ κατώκουν. Καὶ ἐν πίθοις δὲ κολοσσιαίοις, οἳ ἐν Ἀθήναις ἐν χρήσει ἦσαν, εὖρον πολλοὶ τῶν πενήτων καταφύγιον. Καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν μὲν τῆς πόλεως ἠδύνατό τις νὰ βλέπῃ τὰ πυρὰ τῶν Πελοποννησίων, οἵτινες ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ταῖς ἀμπέλοις ἐστρατοπεδευμένοι ἦσαν, ἀλλ' ἢ πόλις, ἦν ἡ μέριμνα τοῦ Περικλέους πρὸ πολλοῦ εἶχε καλῶς ὀχυρώσασα, ἐν ἀσφαλεῖ πάσης ἐπιδρομῆς ἦτο. Πιστὸς δὲ τῇ πρώτῃ ἐπιβολῇ, ἀφ' ἧς οὐδ' ἡ σφοδροτάτη χαλεπότης τῶν Ἀθηναίων κατάρθωσε ν' ἀποτρέψῃ αὐτόν, ἔπεμψεν ἡρεμὸς ὁ Περικλῆς τοὺς ἰπτεᾶς μόνους ἔξω τῆς πόλεως, ἵνα περιτρέχοντες τὴν χώραν φυλάττωσιν αὐτήν.

Ὅς δ' ὁ Ἀρχίδαμος ἐκ τῶν ὑψηλῶν χωρίων τῆς Ἀττικῆς

τὸν ὑπερήφανον ἐξ ἑκατὸν τριήρων συγκείμενον στόλον ἐκ Πειραιῶς ἀπαίροντα καὶ πρὸς τὴν Πελοπόννησον πλέοντα εἶδε, συνέβη, ὅτι ὁ Περικλῆς εἶχε προιδῶν, ἐπιβουλεύσας. Διότι οἱ Πελοποννήσιοι βλέποντες μὲν ἑαυτοὺς ἀπρακτοῦντας πρὸ τῆς ἀλήπτου πόλεως, κατανοοῦντες δ' ἐν ταύτῳ, ὅτι λεία τοῦ ἰσχυροῦ στόλου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐξαιρέτου στρατοῦ ἔμελλον νὰ γένωνται αἱ ἀφροῦρητοι, ἀτείχιστοι πόλεις τῆς πατρίδος χώρας, ἀπάραντες ἀπῆλθον τῆς Ἀττικῆς καὶ διέβησαν τὸν Ἴσθμόν, ἵνα ἔλθωσιν εἰς ἄμυναν τῆς χώρας.

Καὶ τῆς μὲν ἡγεμονίας τοῦ ἐκπεμφθέντος στόλου ἦτο ἐξηναγκασμένος ὁ Περικλῆς ν' ἀποστή· διότι ἀναγκαϊότατος ἦτο ἐν Ἀθήναις, ἕως οἱ Πελοποννήσιοι ἐν τῇ Ἀττικῇ παρέμενον.

Ἄλλ', ὡς οὗτοι ἀπῆλθον, πρώτη αὐτοῦ ἐπιχείρησις ἦτο νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ τοὺς Μεγαρέας λαβὼν μικρὸν μὲν, ἀλλ' ἄριστα παρεσκευασμένον στρατόν. Διότι ἐπιτακτικῶς ἀπήτει ὁ διάπυρος δῆμος τὴν τιμωρίαν τῆς μισητῆς πόλεως.

Ἄλλ' ἡ ἐξ Ἀθηνῶν ἀποδημία τοῦ Περικλέους ἦτο πολλοῖς λίαν ποθεινὴ.

Ἐκ τούτου εὐθὺς αἱ ἐν τοῖς καταφυγίοις αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως γλαῦκες ἐξηγέρθησαν καὶ ἐπτερόγισαν.

Τὸν Μένωνα δὲ μετεχειρίσθη ὁ Διοπίθης εἰς διαφθορὰν τοῦ Φειδίου καὶ διψαλέος ὥρμησεν εἰς ἐπιτέλεισιν τῆς πρὸ πολλοῦ χαλκευθείσης κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβουλῆς.

Παρῆλθε δ' ὡς κατήγορος κατ' εἰσῆγησιν τοῦ Διοπίθους Στεφανίσκος τις, διαβόητός τις συκοφάντης, περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι συνάψας γάμον πρὸς ἐταίραν τινὰ αὐτῇ μὲν ἐπέτρεπε καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ νὰ ἐμμένῃ τῷ ἐπαγγέλματι, αὐτὸς δ' ὡς συκοφάντης τὰ τοῦ βίου ἐπορίζετο. Ὁ Στεφανίσκος δ' οὗτος ἐν τῇ κατὰ τοῦ Φειδίου γραφῇ ἰσχυρίζετο ἀθάδῶς, ὅτι ὁ Φειδίας ὑπεξέκλειψε μέρος τοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως εἰς κατα-

σκευὴν τοῦ χρυσοῦ ἀγάλματος τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς χορηγηθέντος χρυσοῦ, ὅπερ καὶ ἰδιοποιήσατο. Πρὸς τούτοις δ' ἀνείδιζεν αὐτῷ, ὅτι ἐπιδειζόμενος ματαιότητα ἀπάδουσαν τῇ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ ἱερὰ εὐσεβεία, ὅτε τὴν πρὸς Ἀμαζόνας μάχην ἐν τῇ ἀσπίδι ἐποίησεν, ἐνετύπωσε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα καὶ ἐνέθηκε καὶ εἰκόνα παγκάλην τοῦ Περικλέους. Προσήγετο δ' ὡς μάρτυρα τῆς κλοπῆς τοῦ χρυσοῦ τὸν Μένωνα· διότι οὗτος χρόνον τινὰ προσερχόμενος εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου ἐπετέλει ἐκεῖ ἀντὶ μικρῶν δῶρων, οἷα τοῖς ἐπαίταις δίδονται, μικρὰ τινα ἔργα. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ, ὡς ἔλεγεν, ὁ Μένων κεκρυμμένος ἐν κρύπτῃ τινὶ καὶ κατασκοπῶν εἶδεν, ὅτι ὁ Φειδίας πιστεύων, ὅτι μόνος ἦτο, ὑπεξέκλειψε μέρος τι τοῦ ὑπὸ τῆς πόλεως πρὸς κατασκευὴν τῆς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Παρθένου χορηγηθέντος χρυσοῦ φανερῶς, ἵνα ἰδιοποιήσῃται αὐτόν.

Ἐπειδὴ δὲ θαλερὸς εἶχε βλαστήσας ὁ ὑπὸ τῶν ἀκολουθῶν τοῦ Διοπέθους πρὸ πολλοῦ σπαρεῖς σπόρος τῆς διαβολῆς, εὔρεν ὁ κατήγορος Στεφανίσκος ἐν τῷ δήμῳ τὸ ἔδαφος κάλλιστα προπαρασκευασμένον.

Ἐπιδημῶν δὲ τότε ἐν Ἀθήναις ὁ σεπτὸς ἀγαλματοποιὸς ἀπήχθη εἰς τὸ δεσμωτήριον ἕνεκα τῆς γραφῆς ἐκείνης.

Οὕτως ὁ ἰδρυτὴς τοῦ καλλίστου ἐκείνου μνημείου, ὅπερ, ὡς ὁ Περικλῆς εἶπεν, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐστησεν ἑαυτῷ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, αἰσχυρῶς διαβληθεὶς ἐρρίπτετο εἰς τὸ δεσμωτήριον.

Ὡς δ' ὁ Διοπέθης ἐξεκαρπούτο τὴν ἀποδημίαν τοῦ Περικλέους, οὕτως ἐπειρῶντο καὶ οἱ φαῦλοι, κενόδοξοι νεωτερισταί, ἐν ᾧ ἐκεῖνος, ὃς μόνος ἠδύνατο νὰ χαλιναγωγῇ αὐτούς, μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν ἦτο, πλείονα ἰσχὺν ἐν τῷ δήμῳ νὰ περιποιήσωσιν ἑαυτοῖς.

Οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν δ' εἰς τὴν πόλιν κατὰ τὴν πρώτην



εισβολὴν τῶν Πελοποννησίων μετοικήσαντες εἶχον ἐπαυξήσαντες πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν δημοτῶν ἐν Ἀθήναις. Τὸ πλῆθος δὲ τοῦτο εἰθίσθη νῦν πρὸς τούτοις εἰς τὸν ἀπράγμονα βίον καὶ πολλοὶ ἔμειναν καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἀρχιδάμου ἐν τῷ ἄστει, ὡς δηωθέντων τῶν ἀγρῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων. Δι' ὃ ἐσχηματίσθη κατὰ μικρὸν ὅτι ὄχλος καλεῖται διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπόρων πολιτῶν. Ἄλλ' οἱ πειναλέοι δὴ οὔτοι συνέρρεον ἐπιμελῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὡς λαμβάνοντες ἐκεῖ τοὺς δύο ὀβολοὺς ὡς μισθὸν προχείρωσ. Ἐκ τούτου πολυπληθέσταται καὶ θορυβωδέσταται, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, νῦν αἱ ἐκκλησίαι ἐν τῇ πυκνῇ ἦσαν καὶ ὁ μὲν Κλέων, Πάμφιλος καὶ Λυσικλῆς ἀπετόλμων νῦν ἀδεέστερον ν' ἀναβαίνωσιν ἐπὶ τὸ βῆμα, ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων εἰθίζετο κατὰ μικρὸν νὰ βλέπη τοιοῦτους ἄνδρας ἀναβαίνοντας ἐπ' αὐτό.

Ἐκ τῶν τριῶν δὲ τούτων ὁ Πάμφιλος ὑπὲρ πάντας ἦτο τῆς γνώμης, ὅτι ἔπρεπε νὰ πειραθῶσι ν' ἀνατρέψωσι τὸν Περικλέα. Δι' ὃ ἡμέρα τινὶ ἰστάμενος ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ πολλῶν δημοτῶν ἐξηγεῖτο αὐτοῖς, ὅπως ἠδύναντο νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ δικαστήριον τὸν Περικλέα. Ἀπεκάλει δ' αὐτὸν δειλὸν ὡς ἐπιτρέψαντα μὲν τοῖς πολεμίοις νὰ δηώσωσι τὴν χώραν, ἐπιτάξαντα δὲ τυραννικῶς τοῖς πολίταις τὸν τρόπον τῆς ἀμύνης, ἀρνηθέντα δὲ νὰ συναγάγη τὴν ἐκκλησίαν εἰς τὴν πύκνα καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον, καθ' ὃν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπὶ τῆς ἀττικῆς χώρας παρέμενον, ἵνα δύνηται νὰ διοικῇ αὐτὸς αὐθαιρέτως τὰ κοινά.

Πολλοὶ δ' ἐν τῷ ὄχλῳ ἦσαν οἱ τὴν γνώμην τοῦ Παμφίλου ἐπιδιοκιμάζοντες καὶ δὴ προελθὼν εἰς αὐτῶν, Χρεμύλος τις, ἐπειράτο μὲν νὰ ὑπερβάλῃ τὸν ἀλλαντοπώλην κραυγάζων ἀκολαστότερον κατὰ τοῦ Περικλέους, ἀπεδείκνυε δ', ὅποσον ἐπάναναγκες ἦτο νὰ καταστήσωσιν εἰς δίκην τὸν στρατηγόν.

Ἄλλ' αἴφνης ἔρχεται δρομαῖος ὁ κουρεὺς Σποργίλος·

«Ἄγαθαὶ ἀγγελίαι!» ἀνεφώνει μακρόθεν. «Δότε ὄρμαθὸν ἰσχάδων τῷ κομιστῇ τῶν ἀγαθῶν ἀγγελιῶν! — Ὁ Περικλῆς ἐπανερχεται ἐκ Μεγάρων! Εἶναι ἤδη ἐν Ἐλευσίνῃ μετὰ τοῦ στρατοῦ! Ἐκόλασε κατ' ἀζίαν τοὺς Μεγαρέας καὶ σήμερον ἀφικνεῖται εἰς Ἀθήνας!»

Πελιτνὸς δ' ἐγένετο ὁ Πάμφιλος ἐξ ὀργῆς·

«Ὅρμαθὸν ἰσχάδων ἀπατεῖς;» ὑπέλαβεν ὑποκόφως. «Τὴν γλῶσσάν σου πρέπει ν' ἀποκόψωμεν διὰ τὴν τοιαύτην ἀγγελίαν, κυνοκέφαλε!»

Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συνωμότας κατέπληξεν ἡ ἀγγελία. Καὶ ὁ μὲν Πάμφιλος ἐπειρᾶτο νὰ ἐξερεθίσῃ αὐτοὺς καὶ αὐτίς, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ λάθρα ἀπήρχοντο διαλογιζόμενοι, ὅτι δυσχερέστατον ἦτο νῦν νὰ διαπράξωσι τι εἰσάγοντες τὸν νικηφόρον Περικλέα εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὅτι ἔπρεπε εἰς ἄλλον καιρὸν ν' ἀναβάλωσι τοῦτο.

Ὡς δὲ καὶ ὁ Χρεμύλος σείων τοὺς ἄμους ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ, ὁ Πάμφιλος λαβόμενος αὐτὸν τῆς χειρός·

«Δειλέ!» ἀνεφώνησεν. «Ρίψασπι! ὅποιον αἰσχρὸς! Ἀκούων τὸ ὁ Περικλῆς ἦλθε μόνον φεύγει αἰσχροῦς ὁ συκομάρμας! — Ἀλλὰ πρόσβλεψον ἐμέ. Οὐδόλωσ ὀκνῶ ν' ἀντιπαρατάξω ἐμαυτὸν τῷ Περικλεῖ! Ἔχω θάρρος! Ἐγεννήθην τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης!»

«Ἄλλ' οὐχὶ καὶ ἐγώ!» ὑπέλαβεν ὁ Χρεμύλος. «Διότι ἐγὼ ἤμην ἐξ ἐκείνων τῶν παιδιῶν, ἅτινα ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις θεάτρῳ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ τρόμου ὑπὸ τῶν ὠδῶν καταληφθεισῶν μητέρων πρῶτα ἐγεννήθησαν, ὅτε αἱ Εὐμενίδες τοῦ Αἰσχύλου ἐδιδάσκοντο!»

Τοιαύτην πρόφασιν κατασκευάσας ὁ Χρεμύλος ἀπέσπασε τὸ ἱμάτιον ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Παμφίλου καὶ ἔφυγε δρομαῖος.

«Ἀπῆλθον!» ἀνεφώνησε σαίρων τοὺς ὀδόντας ὁ δημα-

γωγός. «Ἀπῆλθον οἱ μίαιοι ὄλεθροι — διεσκεδάσθησαν, ὡς εἰ ἐξήντησέ τις κατὰ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν πλυνὸν ὄλον πλήρη πλύματος!» —

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ προσελθὼν ὁ μανικὸς Μένων ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς ἀγανακτικῆσεως.

Ὁ δ' ᾠδύρετο πρὸς αὐτόν.

«Μωρέ,» εἶπεν ὁ Μένων σεσηρὸς μειδιῶν. «Θέλων νὰ κατασκάψης τεῖχος ἐρείδεις τοὺς ἄμους πρὸς αὐτό; Κατακλίθητι παρ' αὐτῷ καὶ κοιμήθητι, ἐν καιρῷ δὲ θὰ καταρρέουσι ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου!» —





XXIII.

ΤΑ ΔΙΟΝΥΣΙΑ.

ετὰ διπλασίας λαμπρότητος,  
μετὰ διπλασίας σπουδῆς  
ἤγοντο μετὰ τὴν ἐκ τῆς βα-  
ρειάς τοῦ πολέμου ἀνάγκης  
ἀνακούφισιν αἱ χειμεριναὶ  
ἐορταὶ ἐν Ἀθήναις.

Ἀλλὰ τέλεον ἀπηλλάγη νῦν τῶν δεσμῶν ἡ φαειρὰ χαρὰ,  
ἐξ οὗ μαλακωτέρα ἢ αὔρα τῆς θαλάσσης προσπνεῖ καὶ ἡ  
μεγίστη τῶν τοῦ Βάκχου ἐορτῶν, ὁ χρόνος τῶν μεγάλων, ἡ  
ἀστικῶν Διονυσίων ἤρξατο ὑποφάσκων. Διότι ἐν μὲν τοῖς  
δρομοῖς ἐπιφαίνονται οἱ γῦπες, εὐθυμοὶ δὲ τερετίζουσιν ἐν τῇ



παραλία αἱ ἀλκυόνες καὶ φαῖδραὶ λαλοῦσιν ἐπὶ τῶν στεγῶν αἱ χελιδόνες, ἐαρίζουσι δ' οἱ ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ Πεντελικοῦ καὶ Λυκαβηττοῦ θάμνοι, ἐαρίζονται δ' οἱ λειμῶνες ἴοις καὶ ἀνεμώναις καὶ ἡρανθέμοις καὶ κρόκοις, καὶ ἡ τῆς ἐσπέρας ἐν τῷ λειμῶνι καταλειπομένη καλαῦροψ καλύπτεται μέχρι τῆς πρωΐας ὑπὸ τῶν βλαστανουσῶν βοτανῶν καὶ τῆς πόας.

Καὶ οἱ ἐν τῷ λιμένι δὲ ναυτίλοι ἀνασπῶνται μὲν τὰς ἀγκύρας, λύουσι δὲ τὰ ἀπόγεια, ἐπαίρουσι δὲ τοὺς ἰστούς, παραδίδουσι δὲ τὰ ἰστία τοῖς ἀνέμοις. Ὡσαύτως δ' ἐπὶ τῶν κυμάτων τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου νέα κίνησις φαίνεται· διότι οἱ θεωροὶ τῶν συμμάχων πόλεων καὶ νήσων ἔρχονται εἰς Ἀθήνας ἐν καιρῷ τῆς ἑορτῆς ταύτης κομίζοντες τοὺς φόρους.

Ἐκ τούτου θρίθουσι μὲν τὰ πανδοκεῖα, θρίθουσι δ' αἱ οἰκίαι τῶν Ἀθηναίων τῶν μακρόθεν ἐρχομένων ξένων. Στεφάνοις δ' ἐστεφανωμένοι καὶ ἑορτασίμως ἐνδεδυμένοι περιφέρονται ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπὸ πρωΐας πλήθος ἐγχωρίων καὶ ξένων, διὰ στεφάνων κοσμοῦνται καὶ οἱ ὑπαίθριοι βαμοὶ καὶ οἱ Ἑρμαῖ, καὶ παμμεγέθεις κρατῆρες ἴστανται παρ' αὐτοῖς μεστοὶ τοῦ δάρου τοῦ Βάκχου, ὑπὸ τῶν πλουσίων παρεχόμενοι καὶ προσφερόμενοι εἰς ἐλευθέραν χρῆσιν τοῖς ἀπόροις. Αὐθις δὲ προσφέρει ὁ Ἰππόνικος ἐν τῷ Κεραμεικῷ ξένοις τε καὶ ἐγχωρίοις ποτὰ καλῶν παρ' ἑαυτὸν πάντας τοὺς βουλομένους καὶ εὐωχῶν αὐτοὺς ἐν ὑπαίθρῳ ἐπὶ τῶν κισσοέντων στραυμάτων.

Λίθη δ' ἔλαβε πάντας τῶν ταλαιπωριῶν τοῦ πολέμου καὶ αἱ ἔριδες τῶν μερίδων ἀνακωχὴν ἄγουσιν, ὡς καὶ αἱ ἄλλως ἀκαταπαύστως προκόπτουσαι ἐπιβουλαὶ τοῦ Διοπίθου ἡσυχίαν χρόνον τινὰ ἔχουσι. Χαρὰ δὲ καὶ εἰρήνη πανταχοῦ ἐπικρατεῖ. Καὶ ἀντηχοῦσι μὲν πανταχοῦ φαῖδραὶ παιδία καὶ εὐθυμοὺς γέλωσ καὶ ὀξύτερον ἐκσφενδονίζεται τὸ σκῆμμα καὶ



εὐτραπέλωτέρα φαίνεται ἡ γλῶσσα τῶν Ἀθηναίων, κακῶς δ' ὅμως ἔπασχεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ὁ βίαιόν τι ἐργαζόμενος, ὁ ἐπιβουλευὼν κακόν τι πολίτην ἢ Ἀθηναίῳ. Διότι ὁ τοιοῦτος οὐδὲ τὴν μέθην προφασιζόμενος ἠδύνατο νὰ σωθῆ καὶ πάντως ἐκινδύνευε περὶ τῆς ψυχῆς.

Ἄλλὰ, διὰ τί βλέπει τις τοσαύτας χαριέσσας γυναῖκας περιφερομένας ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ἀθηνῶν; Τίνες εἶναι αἱ χαροπαί, πολύκοσμοι, ἐπαγωγοὶ καὶ περικαλλεῖς γυναῖκες; Εἶναι ἱερόδουλοι ἐκ τοῦ ἐν Κορίνθῳ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἄλλαι ὅμοια ἱέρεια τῆς χαρᾶς, αἵτινες ἔλθοῦσαι ἐκ πασῶν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἵνα συνεορτάσῃ τὴν φαιδρῶτάτην καὶ ἀκολαστοτάτην τῶν ἑορτῶν τῶν Ἀθηναίων, ἐπήρξισαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐγχωρίων ἑταίρων.

Ἄλλ' ἴδε! Ὅποιον κῆρυγμα ξένων, πλανήτων προσεῖλκυσεν ἢ φαιδρά, πολυάνθρωπος διονυσιακὴ ἑορτή! Ἴδετε τοὺς πολυπλάγκτους γόητας καὶ θαυματοποιούς, τοὺς ἡλιοκαεῖς ἐκείνους καὶ μελάγχρωτας τὴν ὄψιν! Ἴδετε, ὅπως ἐπ' ὀφθαλμῶν ἀπάντων τὰ ζῆφι καταπίνουσιν, ἢ φλόγας πυρίνους ἐκ τοῦ στόματος ἐξερεύγονται! Ἴδετε τὰς Θεσσαλίδας ἐκείνας τὸν ζιφισμόν ὀρχουμένας ἐν μέσῳ τοῦ χάσκοντος ὄχλου! Οὐδὲν τῶν θαυμάτων ἐλλεῖπει, οὐδ' αὐτὰ τὰ κινούμενα νευρόσπαστα, ἢ ἔκπαλαι χαρὰ τῶν παίδων, οὐδ' ὁ ποικιλόστολος πυρρίχιστὴς πίθηκος.

Καὶ κάπηλοι δ' ἐκ τῶν ἐγγύς καὶ μακρόθεν ἐλθόντες ἔπηξαν τὰς σκηνὰς αὐτῶν ἐν μέσῃ τῇ πληθούσῃ ἀγορᾷ καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ παρὰ τῷ Ἰλισσῷ.

Καὶ ἀγροτῶν δὲ θίασοι συμμειγνύμενοι τοῖς ἀστοῖς κωνοῦσιν αὐτοῖς τῆς ἐκ τῆς ἑορτῆς χαρᾶς, συναθροίζονται περὶ τοὺς κεχαρισμένους αὐτοῖς θηβαίους ἀγλητάς, οἵτινες συνήθως ἀβλοῦντες περιέρχονται τοὺς δῆμους, ἢ μεταφέρουσι καὶ εἰς τὴν πόλιν τὴν κεχαρισμένην αὐτοῖς κατὰ τὰ κατ' ἀγροῦς

Διονύσια παιδιάν, τὰ ἀσκάλια, ἐν οἷς ἤλλοντο γυμνόποδες ἐφ' ἐνὸς σκέλους ἐπάνω ἀσκῶν ἀηλιμμένων καὶ πεφυσημένων καὶ ἐπειρῶντο μὲν νὰ μὴ καταπέσωσι, καταφρόντες δὲ πολὺν γέλωτα ἐκίνουν.

Ἔτι μᾶλλον δ' ἀνειμένη χαρὰ ἐπικρατεῖ ἐν ταῖς ἀγυαῖς ἅμα τῇ νυκτὶ ἐπερχομένη. Διότι τότε κωμάζουσιν οἱ κωμασταὶ φέροντες μὲν κρόταλα καὶ δᾶδας ἐν χερσίν, ἐστεφανωμένοι δὲ στεφάνοις, αἱ τε γυναῖκες ἀνδρικῶς ἐνδεδυμένοι καὶ οἱ ἄνδρες γυναικεῖα ἐνδύματα φέροντες, κροτοῦντες δὲ τὰς χεῖρας, κροτοῦντες δὲ τὰ κρόταλα καὶ διὰ τούτων σημαίνοντες τὸν ρυθμὸν ὡς καὶ διὰ τῶν βαρυταρβῶν τυμπάνων, καὶ ψάλλοντες.

Πολλοὶ δ' ἦσαν οἱ μετημφιεσμένοι, ὧν τινες μὲν εἶχον ἀλείψαντες μόνῃ τῇ τρυγί τὸ πρόσωπον, ἢ μίλην, ἢ ἄλλως ἐνσκευάσαντες ἑαυτοῖς φύλλα, ἢ φλοιοὺς δένδρων, τινὲς δὲ ποικίλα προσωπεῖα ἔφερον εἴτε σεμνά, εἴτε γελοῖα. Ἐνταῦθα μὲν περιφέρεται ὁ κερασφόρος Ἀκταίων, ἐκεῖ δ' ὁ πολυόφθαλμος Ἄργος, περαιτέρω δ' ἢ εἰς ἵππον ὑπαλλαττομένη Εὐίπη. Γίγαντες δὲ καὶ Τιτᾶνες καὶ Κένταυροι πατάσσουσι τὸ ἔδαφος, ἢ Μέθη παραφόρως βαδίζει, ἢ Πειθῶ σαίνει τοὺς διαβάτας, ἢ Ἀπάτη παράγει αὐτοῦς, ἢ Ὕβρις μαινεται καὶ ἄλλα μορμολύκεια ἀναμιγνύονται τῷ θιάσῳ.

Πυκνότατοι δ', ἢ μᾶλλον ἄπειροι περιφέρονται ἀνὰ τὰς ἀγυαῖς οἱ τραγόποδες Σάτυροι καὶ οἱ ἀναφαλαντία Σειληνοί, οἱ πολιοὶ οὗτοι, ἀλλ' αἰείποτε εὐθυμοὶ πάπποι Σάτυροι φέροντες ἀειθαλεῖς κισσίνους στεφάνους. Καὶ Βακχευταὶ δὲ βακχεύουσι φέροντες, ὡς θύρσον, ὄσχον κισσόδετον.

Ἀκόλαστος δ' εὐθυμία καὶ δὴ μέθη πανήμερος καὶ πάνυχος θεωρεῖται ὡς εὐσεβὲς πρὸς τὸν θεὸν καθῆκον ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις.

Ὁ δὲ θεὸς αὐτὸς ἀποδεικνύει ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, ὅτι

δικαίως φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ἐλευθερέως· διότι καὶ οἱ δεσμῶνται αὐτοὶ ἀπολύονται τῶν εἰρκτῶν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς καὶ τοῖς νεκροῖς αὐτοῖς χοὰς ἐπάγουσιν, ἵνα καταπραῦνωσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, αἵτινες οὐχὶ ἀφθόνως τὴν χαρὰν τῶν ζώντων προσβλέπουσι. Διότι, ὡς οἱ εὐλαβεῖς αὐτῶν νομίζουσιν, ἀνέρχονται αἱ ψυχαὶ τῶν τελευτησάντων ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις καὶ ἀναμιγνύονται κρυφῆ τῇ χορείᾳ τῶν θιασωτῶν καὶ ἐκ τούτου πολλὰ προσωπεῖα ἐγκρύπτουσιν ἀσάρκου νεκρῶν κεφαλᾶς . . .

Ἡ δὲ δέσποινα Τελεσίπη μασᾶται ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις φύλλα παλιούρου καὶ περιχρῖει τὰς θύρας πίσσι, ἵνα οὕτως ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, ὅπερ ἐπαπειλοῦσι τοῖς ζῶσιν ἐν τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις αἱ φθονεραὶ σκιαὶ τῶν νεκρῶν.

Ἀληθῶς δ' ἀποτρόπαιος σχεδὸν ἦτο ἡ θέα τῶν τῆδε κάκεισε τῆς νυκτὸς ἐν ταῖς σκοτειναῖς ἀγυιαῖς ἐπιφανομένων λαμπρῶν δάδων καὶ τῶν φανταστικῶν θιάσων, οἵτινες τῆδε κάκεισε ἐπιφανόμενοι καὶ μανικῶς θορυβοῦντες παρήλαυνον.

Ἄλλ' ἤδη μέγας θιάσος παρελαύνει τὰς ὁδοὺς, αἵτινες ἀπὸ τοῦ Ληναίου εἰς τὸ θέατρον ἄγουσι. Προπέμπουσι δ' οἱ θιασῶται τὴν εἰκόνα τοῦ Διονύσου ἐκ τοῦ ἐν τῷ Ληναίῳ ἱεροῦ εἰς τὸ θέατρον, ἵνα στήσωσιν αὐτὴν ἐν μέσῳ τοῦ ἑορτάζοντος πλήθους παρὰ τὴν θυμέλην. Εἶναι δ' ἡ εἰκὼν αὕτη, ἣν νῦν φέρουσι, νέον τι ἔργον, ἔργον τῶν χειρῶν τοῦ πυρωποῦ Ἀλκαμένους. Ὡς δ' ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὁ Φειδίας τὸ νέον αὐτοῦ λαμπρὸν ἔργον παρὰ τῷ παλαιῷ ζοᾶνφ τῆς Ἀθηνᾶς ἔστησεν, οὕτω νῦν ἴσταται καὶ ἐν Ληναίῳ παρὰ τῷ παλαιῷ, σεμνῷ καὶ ἀπερίττῳ ἀγάλματι τοῦ Διονύσου τὸ νέον λαμπρὸν ἔργον τοῦ Ἀλκαμένους. Τοῦτο δὲ φέρουσι νῦν ἐν πομπῇ μετὰ φωτὸς εἰς τὸ μέγα θέατρον τοῦ Διονύσου. Περιστοιχίζουσι δ' αὐτὸ θίασοι Βακχευτῶν, ἡγουμένου μανικοῦ τινὸς θιάσου, ὃς φαλλὸν φέρει καὶ ἄσματα εἰς τιμὴν

τοῦ Πριάπου ἄδει, τοῦ θιάσου τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῶν Ἴθυφάλλων.

Ἴσταται δ' ἡ πομπὴ ἐν ταῖς σχισταῖς ὁδοῖς καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ἵνα σπονδὰς ποιήσῃται, ἢ θυσίας προσενέγκῃ.

Βρίθουσι δ' αἱ ὡς ζυστοὶ κατεσκευασμένα στέγαι τῶν οἰκιῶν θεατῶν, ὧν πολλοὶ δᾶδας καὶ λύχνους ἐν χερσὶν ἔχουσι. Καὶ γυναῖκες δὲ παρίστανται ὡς θεαταί. Αἱ δὲ παιδιὰ καὶ τὰ σκώμματα τῶν ἐπὶ τῶν ζυστῶν ἀναμιγνύονται τῇ ἀκολασίᾳ τοῦ ἐν ταῖς ἀγυαῖς ὄχλου.

Ὁ δὲ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης φαίνεται ἐλθὼν ἐπ' ἄκρον τῆς μανικῆς ἀκολασίας καὶ ἠγούμενος τοῦ θιάσου αὐτὸς ἑαυτοῦ ἀκολαστότατος ἐγένετο.

«Ἐνθυμείσθε,» ἔλεγε μεγάλη τῇ φωνῇ πρὸς τοὺς Ἴθυφάλλους, «ὅτι ἡμεῖς οἱ ἀείποτε βακχεύοντες καὶ μαινόμενοι σήμερον ἐν τοῖς Διονυσίοις καθῆκον ἔχομεν διπλασίως νὰ βακχεύωμεν καὶ νὰ μαινώμεθα, ἐὰν μὴ θέλωμεν νὰ ὑστερήσωμεν καὶ ἤττονες νὰ φανῶμεν τῶν νηφαλιωτάτων τούτων μικροπολιτῶν Ἀθηναίων!»

Τοιαῦτα δὲ λέγων ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ παρορμῶν τοὺς ἐταίρους παρήλαυσε τοὺς ἄλλους θιάσους πάντας τοὺς Ἀθηναίους γνωρίζων καὶ τοῖς πᾶσι γνώριμος.

Ὡς δ' ἡ νύξ ἐπῆλθε, κελεύσας νὰ προπορευθῶσιν οἱ λαμπτηροφόροι, ἀδήγησε τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν θορυβῶδει πομπῇ, ἠγουμένης τῆς μουσικῆς, πρὸ τῶν οἰκιῶν καλῶν παρθένων καὶ παίδων, ἵνα κωμάσῃ ἐπ' αὐτούς. Οἱ δὲ μουσικοὶ ἦσαν αὐλητρίδες καὶ κιθαρίστρια ἐνδεδυμένα, ὡς Μαινάδες. Ὡς δὲ καὶ οἱ συναντῶμενοι ἠκολούθουν τῇ πομπῇ, ἐλάμβανεν αὕτη κατὰ μικρὸν τὴν ὄψιν θιάσου Βακχευτῶν συνηθροισμένων περὶ τὸν Διόνυσον.

Τέλος δ' ὁ ἀκόλαστος, πάροις Ἀλκιβιάδης συλλαμβάνει νεανικὴν τινα ἐταίραν, Βακχίδα καλουμένην, ἣ διαπλανώ-



μενος συνήντησε, καὶ ἐξαναγκάζει αὐτὴν ν' ἀκολουθήσῃ τῇ πομπῇ ἀποκαλῶν αὐτὴν μὲν Ἀριάδνην, ἑαυτὸν δὲ Βάκχον.

Ἐλθὼν δὲ πρὸ τῆς οἰκίας τῆς Θεοδότης πρῶτον μὲν ἐκάμασεν καὶ ἐπ' αὐτήν, εἶτα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ πάντων τῶν θιασωτῶν.

Ἡ δὲ Θεοδότη ἀπὸ πολλοῦ μὲν ἤδη οὐδόλως εἶχεν ἰδοῦσα τὸν Ἀλκιβιάδην παρ' ἑαυτῇ καὶ ἐκ τούτου σφοδρότερος ὁ ἔρωσ αὐτῆς ἐγένετο· νῦν δ' ἔβλεπε μὲν τὸν ἐράμενον νεανίαν αὐθις ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ', ὅποσον ἀλγεινὴ, ὅποσον δυσάρεστος ἦτο τῇ ψυχῇ αὐτῆς ἢ ἐπίσκεψις αὐτῆ! Διότι μεμεθυσμένος ἤρχετο ἠγούμενος μανικοῦ θιάσου. Καὶ τοῦτο μὲν θὰ ἰδύνατο νὰ συγχωρήσῃ αὐτῷ, ἀλλὰ παρὰ τοῦτο ἤγε καὶ νεανικὴν ἀνθηρὰν ἑταιρίδα μεθ' ἑαυτοῦ, ἦν εὐθὺς ἅμα εἰσελθὼν ὡς τὴν ἑαυτοῦ Ἀριάδνην αὐτῇ συνέστησε καὶ ἦς τὰ θέλγητρα δαφιλέστατα ἤρξατο ἐγκωμιάζων.

Μετὰ τοῦτο παρεσκευάζετο συμπόσιον ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς χαλεπαινούσης Θεοδότης, ἣτις φανερώς μὲν οὐδόλως ἀντέτεινε πρὸς τοῦτο, κρυφῇ δ' ἠσθάνετο τὴν καρδίαν διαβόη-  
 γυνομένην ὑπὸ τοῦ ἄλγους. Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης προτρέπων αὐτὴν εἰς εὐθυμίαν καὶ ἀκολασίαν ἤρξατο διηγούμενος ἐν τῇ μέθῃ περὶ μανικῶν τινων πράξεων, ἃς αὐτῇ ταύτῃ τῇ νυκτὶ εἶχε διαπράξας, ἔκαυχάτο, ὅτι σώφρονά τινα παρθένον ἐν μέσῳ τῷ Ληναίῳ ἐν τῇ τύρβῃ τῶν ἑορταζόντων εἶχε φιλήσας, καὶ ἐνεκωμιάζε τὸ ἔθος τὸ ἀπαλλάττον τῶν δεσμῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις τοῦλάχιστον τὰς Ἀτθίδας. Διηγεῖτο δὲ καὶ περὶ τῆς Ἰππαρέτης, τῆς χαριεστάτης θυγατρὸς τοῦ Ἰππονίκου, ὅτι φλέγεται ὑπ' ἔρωτος πρὸς αὐτὸν καὶ ὅπως ἐρυθριᾷ, ὡσάκις αὐτὸν προσβλέπει, ἀλλ' ἐν ταύτῳ καὶ κατεγέλα τῶν θρυπτικῶν ἅμα τε καὶ αἰδημόνων καὶ παρθενοικῶν αὐτῆς τρόπων. Ἐλεγε δὲ καὶ περὶ τῆς Κόρης, τῆς ἐξ Ἀρκαδίας εἰς Ἀθήνας μετοικισθείσης ποιμενικῆς παιδίσκης, τοῦ καταγελαστοτάτου



καὶ βαυκοτάτου πλάσματος τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον, οὐπὲρ ἀντὶ πάσης τιμῆς ἔπρεπε νὰ γένηται κύριος, καὶ προσετίθει, ὅτι ἄσμενος μὲν θὰ προὔριδε τὴν λαμπρὰν Σιμαίθαν, τὸν νέον τοῦτον θαυμαστὸν ἀστέρα τοῦ κάλλους, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ ἀφίστατο τῆς δυσπειθοῦς ἀρκαδικῆς παιδίσκης.

Μετὰ ταῦτα ἐμέμφετο τῇ Θεοδότῃ ὁ πάροινος νεανίας τὸ σιγηλὸν καὶ ταλαίπωρον ἦθος.

«Θεοδότη,» ἀνεφώνησεν, «αἰσχροπρόσωπος ἐγένου! Ἡ κλαυθμώδης αὐτῆ ὄψις δύσμορφον ἀποδεικνύει τὸ πρόσωπόν σου. Οὕτως ὑποδέχονται ἀρχαῖον φίλον, ὡς ἐμέ; Τί κατηγορεῖς ἐμοῦ; Ἀκολασίαν; Ἀλλὰ δὲν ἐδίδαξάς με σὺ αὐτὴ τὴν ἀκολασίαν ταύτην; Ἐπελάθου τῶν εὐθύμων ἐκείνων ἡμερῶν καὶ νυκτῶν, ἐν αἷς ἐδίδασκés με πάντα τὰ τῆς φαιδράς, ἀκολάστου ἀπολαύσεως; Καὶ σήμερον; Τί δηλοῖ τὸ σκυθρωπὸν τοῦτο ἦθος; Διὰ τί νῦν ἀλλοῖος νὰ φαίνομαι, ἢ οἷος τότε ἦμην, ὅτε ὡς μάλιστα ἀλλήλους ἐστέργομεν καὶ εὐθυμοτάτας μετ' ἀλλήλων ὥρας διήγομεν; Ἔσο συνετή, Θεοδότη! Ἐνθυμοῦ τοὺς ἐρωτομανεῖς, ὧν ἡ ἀνιαρὰ μανία τοσοῦτον ὀχληρὰ ἀλλοτέ σοι ἦτο καὶ ὧν ἀνηλεῶς καταγελάσσα ἀλλοτε ἐξεδίωκες τῆς οἰκίας σου. Πῶς; Σὺ αὐτῆ νῦν ἐρωτομανῆς ἐγένου; Δύναται τις τοσοῦτον αἰσχροῦς νὰ καταπροδῶ τὰ ἀριστα τῶν αὐτοῦ ἀξιωμάτων, τὸ ἐρασμώτατον ἑαυτοῦ ἦθος; Ἔσο αὖθις φαιδρὰ καὶ ἀνειμένη, Θεοδότη! Χάρισα ἡμῖν μίαν τῶν ἀρίστων μιμητικῶν ὀρχήσεων! Ἄγε! Ἐγὼ τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀπαιτοῦμεν τοῦτο. Ἄφες θαυμάσωμέν σε αὖθις ἐν ὄλῃ σου τῇ λαμπρότητι!»

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Ἀλκιβιάδης. Ἀλλ' ἡ Θεοδότη ἠδυνάτει νὰ κατάρχη ἔτι τὰ δάκρυα. Δι' ὃ ἀποκρινομένη σφοδρῶς ἔψεγεν αὐτὸν καὶ ἐλοιδορεῖ, ὑβριστὴν καὶ ἄπιστον καὶ μιαρὸν καὶ ἀνοικτίρμονα ἀποκαλοῦσα.

«Τί ἐγκαλεῖς ἐμοί,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὅτι σὺ

αὐτὴ ἡλλοιώθης, ὅτι πρεσβυτέρα ἐγένου καὶ ὅτι ἀπάλεσας τὴν φαιδρότητα τῆς νεότητος; Μέμφου κάλλιον τῷ χρόνῳ, ὃς πάντας ἡμᾶς μεταβάλλει. Καὶ ἐγὼ εὐκόλως ὑπομένω τοῦτο, ὅτι ἐκ νέου Σατύρου ἐν τῷ μεταξύ γηραιός, φαλακρός Σειληνός ἐγενόμην. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν καὶ ὡς φάλανθος Σειληνός εἶμαι πάντοτε φαιδρός, σὺ δὲ χαλεπῶς τοῦτο φέρεις καὶ λυσσῶσα ὑβρίζεις καὶ ψέγεις ἐμέ τε καὶ τὸ πεπρωμένον, ὅτι δὲν εἶσαι ἔτι χαρίεσσα, ἀνθηρά, φαιδρὰ γεᾶνις, ὡς ἡ Ἰπαρέτη, ἡ ἡ Σμαιθα, ἡ ἡ Βακχίς αὕτη. Ἐὰν θέλῃς πάντως εἰς νεαρὰν παρθένον νὰ μεταβληθῆς, ὕπαγε εἰς Ἄργος. Διότι ἐκεῖ, ὡς λέγεται, ὑπάρχει ἱερόν τι καὶ ἐν αὐτῷ πηγὴ τις, ἐν ἣ λουσαμένη αὖθις ὡς παρθένος θὰ ἐξέλθῃς. Καὶ ἡ Ἡρα δ' αὐτὴ, ὡς οἱ ποιηταὶ διηγοῦνται, λούεται ἐνίστε ἐν τῇ πηγῇ ταύτῃ, ἵν' ἀρεστὴ αὖθις φαίνεται τῷ πατρὶ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Ἐὰν δ' αὐτὸς ὁ γηραιὸς θεοπάτωρ χαίρῃ ἔτι τοῖς τοιούτοις, διὰ τί νὰ μὴ χαίρω καὶ ἐγὼ τοῖς τοιούτοις, ὁ θαλερὸς νεανίας, ὁ Ἰθύφαλλος;»

Οὕτω διετέλει χαριεντιζόμενος ὁ πάροις Ἀλκιβιάδης. Ἄλλ' ἡ Θεοδότῃ ἐξηγητωμένη ἐκ τῶν χαριεντισμῶν τούτων ἀδύρετο καὶ ἐθρήνει καὶ διη καὶ εἰς μανιώδεις ἐξερράγη ὕδρεις κατὰ τῆς νεαρᾶς Βακχίδος, ὥστε ὁμοία πρὸς μαινομένην ἐφαίνετο.

«Ἴδε τὸν χρηστὸν ἐταῖρον Καλλίαν,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὃς ταύτην ἀρχὴν ἔχει, ἅπαξ μόνον, οὐδέποτε δις εἰς ἐπίσκεψιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γυναικὸς νὰ ἔρχηται. Ἄλλ' ἐγὼ — δὲν ἐπανηρχόμην ἱκανὸν χρόνον εἰς τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας σου; Πρὸς τοῦ χαριέντος Ἔρωτος, δὲν ἦλθον πολλάκις τῆς ἐσπέρας εἴτε μόνος εἴτε μετὰ πολλῶν φίλων χρυσόμηλα μὲν τοῦ Διονύσου ἐν τῷ κόλπῳ φέρων, τὸν λεύκινον δὲ στέφανον τοῦ Ἡρακλέους πορφυραῖς ταινίαις διαπεποικιλμένον ἐπὶ τῆς κόμης; Ἀλλὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐν τῷ μέλλοντι

θά ἐπαναλάβω. Διότι οὐδέποτε θά ἐπανεέλθω ἐνταῦθα οὔτε μόνος, οὔτε μετ' ἄλλων! Ὑπάγωμεν φίλοι! Ἄνιάρὰ εἶναι μοι ἡ ἐνταῦθα διατριβή! Χαῖρε, Θεοδότη!»

Ταραχθεῖσα δ' ὑπὸ τῆς ἀπειλῆς ταύτης ἡ Θεοδότη ἐκώλυσε τὸν χαλεπαίνοντα νὰ μὴ ἀπέλθῃ καὶ ὑπισχνεῖτο κατέχουσα τὰ δάκρυα, ὅτι θά προσενεχθῆ, ὅπως αὐτὸς ἤθελεν.

«Ἄγε δὴ!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «τέλεσον, ὅτι πρότερον ἀπήτησα! Ἐπίδειξον τὴν ἐγκωμαζομένην τέχνην σου ἅπαξ ἔτι!»

«Τί θέλεις νὰ παραστήσω ὀρχουμένην;» ἠρώτησεν ἡ Θεοδότη.

«Πρὸ μικροῦ ἔτι παρορρωμένη ὑπὸ τοῦ κέντρου τοῦ μανικοῦ πάθους,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὡς ὁμοιοτάτη ἦσο πρὸς τὴν Ἰώ, ἥτις ὑπὸ τινος ὑπὸ τῆς Ἥρας πεμφθέντος οἴστρου οἰστρουμένη ἀπονενοημένη διέτρεχε πάσας τὰς χώρας. Ἐπίδειξον ἡμῖν λοιπόν, ἐὰν θέλῃς, τεχνικῶς καὶ καλῶς, ὅτι πρότερον ἐν ἀπαρέστῳ, ἀγρία ἀληθεῖα παρέστησας!»

Σιγῶσα δ' ἤρξατο ἡ Θεοδότη μιμητικῶς ὀρχουμένη τὴν Ἰώ.

Ὁρχεῖτο δὲ πρὸς τὸν αὐλὸν τὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰνάχου, ὅπως δῆλα δὴ ἐρασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διὸς κατεδιώκετο ὑπὸ τῆς Ἥρας, ὅπως τῇ διαταγῇ ταύτης δεδευμένη ἐφυλάττετο ὑπὸ τοῦ πολυφθάλμου Ἄργου καὶ ὅπως τέλος, φονευθέντος τοῦ φύλακος, οἰστρήλατος, ὑπὸ τῆς ἀδιαλλάκτου Ἥρας καταδικασμένη πάσας τὰς χώρας περιήρχετο.

Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς μόλις κρατοῦσα ἑαυτῆς ἡ Θεοδότη ἐδέξατο τὴν πρόκλησιν χαλεπαίνουσα. Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐφαίνετο, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῆς διεκαίετο καὶ ὅλη διεχεῖτο, εἰς ὅτι παρίστη. Ἐκ τούτου τοσοῦτον θαυμαστῶς τεχνικῇ καὶ τοσοῦτον διάπυρος ἐφάνη κατὰ τὴν μιμητικὴν ταύτην ὀρχησιν, ὥστε πάντες οἱ θεαταὶ κατεκηλίθησαν.

Ἄλλ', ὡς ἤδη ἤρξατο μιμουμένη τὰς ταλαιπώρους πλάνας τῆς Ἰοῦς καὶ ἐκφαίνουσα τὸν ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς Ἥρας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῆς πεμφθέντος οἰστροφόρου ζώου φόβον καὶ ἐν ταύτῃ ἀγρίως καὶ μανικῶς σχηματιζομένη, ὡς τῷ φόβῳ τῆς φευγούσης καὶ ἡ λύπη ἐπὶ τῇ ἀπολεσθείσῃ ἐρωτικῇ εὐδαιμονίᾳ ἐφαίνετο μιγνυομένη, τότε κατὰ μικρὸν ἡ ὄψις καὶ τὸ ὄλον ἦθος τῆς Θεοδότης φοβερὸν καὶ καταπληκτικὸν σχεδὸν ἐγένετο. Διότι ὑπεκρίνετο τὴν μαινομένην, οἰστρηλατουμένην, ἀπονενοημένην ὡς φυσικώτατα.

Ἄλλὰ μετὰ μικρὸν δὲν ὑπεκρίνετο μόνον· διότι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς βλοσυροὶ γενόμενοι περιεδινούντο φρικωδῶς ἐν τοῖς κοιλώμασι, τὸ στήθος ἐκύμαινε καὶ τὰ σεσηρότα χεῖλη ἐκάλυπτεν ἀφρός.

Τοσοῦτον δ' ἄγρια καὶ σφοδραὶ ἐγένοντο τέλος αἱ κινήσεις αὐτῆς, ὥστε ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ οἱ ἐταῖροι ἐκπλαγέντες ἄρμησαν ἐπ' αὐτήν, ἵνα κατάσχωσι καὶ περιστείλωσι τὴν ἀχαλίνωτον μανίαν.

Καὶ ἤδη ἤρξατο καταπραῖνομένη πως ἡ τὴν Ἰὼ ὑποκρινόμενη Θεοδότη. Περιέβλεπε δ' ἀμβλυοπῶς πάντας κύκλω, ἐμειδία, ὡς παράφρων, προσεφάνει πάντας κύκλω ἀλλοκότοις ὀνόμασιν. Οὕτω τὸν μὲν Ἀλκιβιάδην αὐτὸν ὡς Δία ἐξελάμβανε, τὸν δ' ὡς Σειληνὸν ἐσκεύασμένον Καλλίαν ὡς τὸν πατέρα Ἰναχον, τὸν δὲ νέον Δῆμον ὡς τὸν πολυὸφθαλμον Ἄργον. Ἄλλ' αἴφνης ἀτενίσασα εἰς τὴν Βακχίδα ἐζεφλέγη καὶ αὖθις καὶ ἐξεμάνη. Ἐπαρωμένη δὲ τῇ πονηρᾷ Ἥρᾳ ἤθελε νὰ ὀρμήσῃ ἐπ' αὐτήν . . .

Ἄλλ' ἤδη ἦτο παράφρων . . .

Ἀπειρηκυῖα δὲ κατέπεσε τότε κλαυθμηρίζουσα καὶ πεφυρμένως καὶ ἀνοήτως λαλοῦσα.

Καὶ ἐφριζαν μὲν πως ὁ τε Ἀλκιβιάδης καὶ οἱ ἐταῖροι, ἀλλὰ μεμεθυσμένοι ὄντες τὴν μὲν Θεοδότην κατέλιπον τῇ



θεραπεία τῶν δούλων, αὐτοὶ δ' ὄρησαν παραφόρως ἔξω, ἔνθα ὁ ἕλιγγος τῆς θορυβάδου βακχικῆς χαρᾶς παρέσυρεν αὐτούς.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ νέα διονυσιακὴ πομπὴ ἤγετο. Προὔπεμπον δ' οἱ πομπεῖς νῦν τὸ παλαιότατον ἐξ Ἐλευθερῶν εἰς Ἀθήνας κομισθέν ζῶανον τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου ἐκ τοῦ Ληναίου εἰς μικρὸν τι ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τῇ Ἀκαδημείᾳ κείμενον ἱερὸν, ἐν ᾧ ἐν παλαιότατοις χρόνοις ἡ εἰκὼν αὐτῆ τοῦ θεοῦ ἰδρυμένη ἦτο. Ἐφερον δ' ἐκάστου ἔτους ἐν τοῖς μεγάλοις Διονυσίοις ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὴν εἰκόνα ἐπὶ μικρὸν χρόνον εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἔδραν.

Ἐπέμπετο δὲ νῦν ἡ πομπὴ διὰ αὐτῆ.

Ἦσαν δ' οἱ προπέμποντες νῦν τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ πολυάριθμοι καὶ μεγαλοπρεπεστάτη, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, ἡ πομπὴ παρὰ τὸν τέως ἐν συνηθείᾳ ἀπλοῦν τρόπον τῶν πατέρων. Ἐβριθον δ' αἱ ὁδοί, δι' ἧν ἡ πομπὴ διήρχετο, καὶ πάντες οἱ ζυστοί, ἀφ' ἧν τοὺς παρερχομένους νὰ ἴδωσιν ἠδύναντο, θεατῶν, οἵτινες καὶ αὐτοὶ κεκοσμημένοι δι' ἰοδέτων στεφάνων ἑορταστικὴν τὴν ὄψιν παρεῖχον.

Ἦγούντο δὲ τῆς πομπῆς θίασοι Σατύρων καὶ Σεληνῶν ἐρυθρὰ ἱμάτια ἐνδεδυμένων καὶ κισσίνοισι στεφάνοις περιβεβλημένων.

Εἶτα δ' ἐφέρετο ἐστεφαναμένος θαμὸς περιστοιχιζόμενος ὑπὸ πορφυροσχημόνων παίδων, οἵτινες ἐν χρυσοῖς τρυβλίοις λιθωντῶν καὶ σμύρναν καὶ κρόκον ἔφερον.

Ἦκολούθουν δ' ἔπειτα πολλοὶ συμβολικὰ προσωπεῖα φέροντες, πρῶτον μὲν γέρων τις διπρόσωπον προσωπεῖον φέρων τὸν χρόνον παριστάν, εἶτα δ' αἱ νεαρά, εὐθαλεῖς Ὠραι καρποὺς φέρουσα ἐκάστη τῆς ἑαυτῆς ἄρας, ἔπειτα δὲ μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένη γυνή, τὰ σύμβολα τῆς διονυσιακῆς ἑορτῆς περιβεβλημένη, καὶ τέλος περικαλλῆς νεανίας, οὗ τὸ προσωπεῖον τὸν εὐθυμον Διθύραμβον παρίσθη.



Τούτοις δ' ἠκολούθει ὄμιλος τριάκοντα καθαριστῶν χρυσοῦς στεφάνους ἐπὶ τῇ κεφαλῇ φερόντων καὶ χρυσᾶς λύρας κρουόντων.

Ἄλλ' ἤδη ἤρχετο μεγαλοπρεπῆς τετράκυκλος ἄμαξα, ἐφ' ἧς ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἐφέρετο. Αὐτὸς δ' ὁ θεὸς κροκωτὸν χιτῶνα περιβεβλημένος καὶ ἐπ' αὐτῷ χρυσόστικτον πορφυροβαφὲς ἱμάτιον ἐκράτει ἐν τῇ προτεταμένη δεξιᾷ κύλικα πλήρη μαρμαρυγᾶδος οἴνου. Καὶ παρ' αὐτῷ μὲν ἴστατο κολοσσιαῖος χρυσοῦς κρατήρ, ὑπεράνω δ' αὐτοῦ ἦτο ἐκπεπταμένον σκιαδεῖον, ὡς στέγη, ἐξ οὗ τὰ φύλλα τοῦ κισσοῦ καὶ τῆς ἀμπέλου ἐκ πολλῶν χλοερῶν κλημάτων ἐκρέμαντο. Ἡ δ' ἄμαξα αὐτῇ περιεβάλλετο ὑπὸ στεφάνων καὶ περίρξ ἐκοσμεῖτο διὰ τραγικῶν καὶ κωμικῶν προσωπειῶν, ὧν τὰ μὲν σεμνὰ καὶ σπουδαῖα, τὰ δὲ γελοῖα καὶ σεσηρότα τοὺς περίρξ προσέβλεπον.

Ἦσαν δὲ περὶ τὸν θεὸν Βακχευταὶ καὶ Βάκχαι λελυμένην τὴν κόμην ἔχουσαι, ἐστεφανωμένοι κληματίσιν ἀμπέλου, ἢ κισσοῦ, ἢ κυκλαμίνου.

Τῇ δ' ἀμάξῃ ταύτῃ εἶπετο ἄλλη, ἐφ' ἧς ἐπίχρυσος ληνὸς ἦτο. Καὶ ἡ μὲν ληνὸς μεστὴ ἐντέχνως κατεσκευασμένων σταφυλῶν ἦτο, τριάκοντα δὲ Σάτυροι ἰστάμενοι περὶ αὐτὴν ἐν τῇ ἀμάξῃ προσεποιοῦντο, ὅτι ἐπάτουν ἐν τῇ ληνῷ τὰς σταφυλὰς καὶ ἦδον φαδρὸν ἐπιλήνιον ἄσμα πρὸς αὐλόν. Ἐρρεῖ δὲ τὸ εὐᾶδες ὑγρὸν καθ' ἅπασαν τὴν ὁδὸν εἰς ἄσκον ἐκ δορᾶς πάνθηρος κατεσκευασμένον καὶ τὸν ἄσκον τοῦτον περιέκλυζον Σάτυροι καὶ Σειληνοί, οἵτινες πίνοντες καὶ θορυβοῦντες ἐδέχοντο τὸν οἶνον εἰς τὰς ὑποβαλλομένας κύλικας.

Τρίτῃ δ' ἄμαξα εἶπετο, ἐφ' ἧς μαρμαῖρον, κισσοστεφὲς ἐκ λαμπροῦ λίθου κατεσκευασμένον σπήλαιον εὐρίσκετο, ἐξ οὗ πάντων τῶν ἐλληνικῶν οἴνων πηγαὶ ἀνέβλυζον. Καὶ ἐστεφανωμένα μὲν Νύμφαι ἐκάθηντο μειδιῶσα περὶ τὰς

πηγὰς ταύτας, περισσότερα δὲ περιπέτοντο τὸ σπήλαιον καὶ ἐξεπέτοντο καὶ εἰσεπέτοντο καὶ ἐφίλουν ἀλλήλας καθήμενα ἐπὶ τῶν θαλαρῶν κλάδων τοῦ κισσοῦ. Σάτυροι δὲ καὶ Σειληνοὶ ἐπειρῶντο νὰ συλλάβωσιν αὐτὰς καταφευγούσας εἰς τὸν κελπὸν τῶν Νυμφῶν.

Ἐκολούθουν δὲ χοροὶ παιδῶν ἀδόντων καὶ τούτοις οἱ εὐγενεῖς Ἀθηναῖοι ὀχούμενοι ἐπὶ γαῦρων ἵππων καὶ ὀπισθεν αὐτῶν νεανία φέροντες χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ πομπικὰ σκευὴ τῇ λατρείᾳ τοῦ Διονύσου ἀφιερωμένα.

Μανόμενοι δὲ θίασοι εἶποντο τούτοις, Βακχευταὶ καὶ ἄλλοι προσωπεῖα φέροντες, οἵτινες ἐν ἀκολάστῳ διαθέσει τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς πομπῆς γελοίως ἐμμοῦντο.

Ἔστι δ' ἡ πομπὴ ἐν τῇ ἀγορᾷ παρὰ τῷ βωμῷ τῶν δώδεκα ὀλυμπίων θεῶν, καὶ ἐκεῖ χοροὶ ἀνδρῶν καὶ παιδῶν ἤρξαντο ψάλλοντες τὸν διθύραμβον καὶ χορευόντες ἐν ρυθμικαῖς ὀρχηστικαῖς κινήσεσι περὶ τὸν βωμόν.

Ὅτε δὲ τὰ μὲν ἄσματα ἐκόπασαν, ἡ δὲ διονυσιακὴ χορεία κατέλιπε τὴν ἀγορὰν, παράξενόν τι καὶ λίαν θαυμαστὸν θέαμα ἐπεσπάσατο τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων.

Ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις δῆλα δὴ ἤρξαντο ἐπιπολάζοντες καὶ πραγματευόμενοι ἐν Ἀθήναις πλανῆταί τινες ἱερεῖς τῆς Κυβέλης, οὓς συνήθως Μητραγύρτας ἐκάλουν, καὶ ἱερεῖς σαβάζιοι, ἀπόστολοι τοῦ ἀρχικῶς μὲν ὁμοίου τὴν φύσιν τῷ Διονύσῳ, ἀλλὰ πολὺ τὸ μυστηριώδες ἔχοντος θεοῦ Σαβαζίου, ὡς καὶ ἄλλοι ἐνθουσιασταί, οἵτινες ἐπειρῶντο ν' ἀνορθώσωσι καὶ ἀνακαινίσωσι τὴν μυστικὴν σοφίαν τοῦ Ὀρφέως.

Οἱ Σαβάζιοι δ' οὗτοι ἐκήρυττον καὶ ἐσέμνυνον ἰσχυρόν τινα σωτήρα τοῦ κόσμου, ὃς ἐμελλε νὰ λύσῃ τοὺς ἀνθρώπους πάντων τῶν κακῶν, καὶ δι' οὗ οἱ θνητοὶ πάσης ποθεινῆς σωτηρίας ἐμελλον νὰ κοινωνήσωσιν, αὐτὸν δὲ τὸν Σαβάζιον. Περιέτρεχον δὲ τὰς ὁδοὺς αὐτοὶ τε καὶ οἱ Μητραγύρται

φέροντες τὴν εἰκόνα τοῦ θεοῦ, ἢ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν καὶ ὀρχούμενοι πρὸς τὰ κύμβαλα καὶ τὰ ἀσιατικά τύμπανα μανίαν, ὡς οἱ Κορύβαντες, προσποιούμενοι. Ἐμαστιγοῦντο δὲ καὶ ἠκρωτηριάζοντο, ὡς οἱ ἐπὶ τοῦ Τρώλου ἱερεῖς τῆς Κυβέλης, καὶ ταῦτα καὶ τοῖς μουυμένοις συγίστασαν. Οὕτω περιεπορεύοντο τὰς χώρας ἐπαιτοῦντες καὶ φέροντες τὰ ἱερά ἐπὶ ὄνων ἐπῶλουν μυστικά καθαρτήρια καὶ ἐπηγγέλλοντο, ὅτι καὶ τὴν μῆνιν τῶν θεῶν ἠδύναντο ἀντὶ χρημάτων νὰ λύσωσι καὶ διη καὶ αὐτοὺς τοὺς τετελευτηκότας νὰ ἀγνίσωσιν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ν' ἀπαλλάξωσι τῶν ταλαιπωριῶν τοῦ Ταρτάρου. Ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ ἀπεδείκνυον ἑαυτοὺς πωλητὰς καὶ μεσίτας τῆς θείας ἀντιλήψεως.

Διέκειντο δὲ νῦν οἱ Ἕλληνες οὐχὶ λίαν χαλεπῶς πρὸς τοιαύτας μυστηριώδεις λατρείας καὶ ἐκ τούτου ἤρξατο αὕτη τῆδε κάκεισε ῥιζοβολοῦσα ἐν ταῖς ψυχαῖς τινων.

Πρὸς τὴν τοιαύτην δὲ διάπειραν τῆς μεταφυτεύσεως τῆς σκυθρωπῆς καὶ μυστηριώδους ταύτης λατρείας ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν φαειρὰν Ἑλλάδα, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, μάλιστα ἡ Ἀσπασία χαλεπῶς διέκειτο καὶ διὰ παντὸς δυνατοῦ τρόπου κατεπολέμει αὐτὴν ἔχουσα τολμηρὸν σύμμαχον κατὰ τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων ἀγυρτῶν καὶ γοήτων τὸν εὐθυμον, νεαρὸν Ἀλκιβιάδην, ὃς οὐ μόνον ἀκατάληπτα τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ μυσαρὰ ἐθεώρει.

Ἐν τῇ ἑορτῇ λοιπὸν τῶν Διονυσίων οἱ πλανῆται οὔτοι Μητραγύρται καὶ Σαβάζιοι πιστεύοντες, ὅτι καιρὸς παρείχετο νέους μύστας καὶ λάτρεις τοῦ θεοῦ καὶ σωτήρος Σαβαζίου καὶ τῆς μανικῆς καὶ τρομερᾶς αὐτοῦ λατρείας νὰ προσελκύσωσι, περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς ἐστεφανωμένοι, ὡς συνήθως, φύλλοις αἰγίρου καὶ μαράθρου καὶ κρατοῦντες ὄφεις ἐν χερσίν, οὗς ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἐτίνασσον, ἄρχοῦντο πρὸς τὸν κόρυβαντιῶντα πάταγον τῶν κυμβάλων καὶ τυμπάνων τὴν

μανικὴν ὄρχησιν, τὴν σίκιννιν, μαστιγούμενοι καὶ καθαίματούμενοι ἐνώπιον τοῦ περιστοιχίζοντος αὐτοὺς ὄχλου.

Εἷς δὲ τῶν Μητραγυρτῶν τούτων συναθροίσας ἐν τούτῳ ὄχλῳ πολὺν περὶ ἑαυτὸν ἐδίδασκε δεινῶς σχηματιζόμενος καὶ κραυγάζων τὸν λόγον τοῦ θεοῦ σωτῆρος Σαβαζίου. Ἔλεγε δὲ περὶ μυστηριωδῶν τελετῶν καὶ δὴ περὶ τῆς ὑψίστης καὶ τῷ θεῷ ὡς μάλιστα κεχαρισμένης συνηθείας τῆς λατρείας τοῦ Σαβαζίου, περὶ τοῦ ἐκουσίου ἀκρωτηριασμοῦ.

Ἐν ᾧ δὲ τὸ πλῆθος ἐπεκροῶτο τῆς διδασκαλίας καὶ τινες συγκεκνημένοι πως περὶ τὸν Μητραγύρτην ὠσιζόντο, αἴφνης προσέρχεται ὁ θίασος τῶν μανικῶν, παροίωνων Ἰθυφάλλων καὶ οἱ θιασῶται ἤκουσαν τοῦ ξένου ἀγύρτου περὶ τῆς λατρείας τοῦ Σαβαζίου καὶ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ λέγοντος.

«Πῶς;» ἀνέκραζεν ὁ ἀκόλαστος ἡγεμὼν τῶν Ἰθυφάλλων, «περὶ ἀκρωτηριασμοῦ τολμῶσι νὰ λέγῳσιν ἐνταῦθα ἐν μέσῳ τῆς ἀμέτρου βακχικῆς χαρᾶς! Οὐδέποτε! Τοιοῦτοι λόγοι δὲν πρέπει νὰ θρυλῶνται ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους, ἐφ' ὅσον ἂν Ἰθυφάλλοι ὑπάρχωσιν.»

Ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ θίασος τῶν παροίωνων καὶ ἀκολάστων νεανιῶν ὤρμησεν ἐπὶ τὸν Μητραγύρτην καὶ παρέσυρε καὶ ἐρύψεν αὐτὸν εἰς τὸ οὐχὶ μακρὰν κείμενον ὄρυγμα, τὸ βάραθρον, ἐνθυμούμενος τὴν τιμωρίαν, ἣν πρὸ πολλοῦ εἶχεν ὁμόσας ὅτι θὰ λάβῃ παρὰ τῶν τοιούτων. — —

Ἐν ταῖς περικωμαζούσαις δὲ Βάκχαις εὐρίσκοντο καὶ αἱ μαθήτρια τῆς Ἀσπασίας.

Διότι πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἀπολαύσῳσι τῆς ἐλευθερίας αἱ ἐλευθέρως παιδευθεῖσαι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, ἐν αἷς καὶ αὐταὶ αἱ μὴ ἐλευθέρως παιδευθεῖσαι πάντα δεσμὸν ἐρρήγνυον καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἐπήδων;

Καὶ ἡ ἀρκαδικὴ δὲ ποιμενικὴ παιδίσκη, καίπερ ἄκουσα



ένεσκευασμένη προσωπεῖον Βάκχης, παρεσύρθη ὑπὸ τῆς ἀχαλινώτου χορείας.

Πρὸς τοῦτο δ' εἶχε συνεργήσας πολὺ, ὡς φαίνεται, ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης, ἵνα ἔλθῃ μετὰ τῶν ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Ἀσπασίας Βακχῶν καὶ ἡ Κόρη.

Καὶ ἐμειονέκτει μὲν ἡ Κόρη τῶν συμπακτριῶν ἐν τῷ κάλλει, ἀλλ' ἄκαμπτος καὶ θαυμαστῶς σπουδαία οὔσα ἐπέθηγε τὴν ἀκολασίαν τοῦ νεανίου καὶ ἐξέφλεγεν αὐτὸν τοσοῦτον, ὥστε προπετὴς νὰ φαίνηται.

Χάριν τῆς Κόρης λοιπὸν ἠκολούθει μετὰ τῶν ἐταίρων ταῖς μαθητρίαις τῆς Ἀσπασίας δυσγνώριστος γενόμενος ὑπὸ τοῦ προσωπεῖου τοῦ Σάτυρου, ὅπερ ἔφερεν. Εἶχε δ' ἐν νῷ οὐχὶ μικρὸν τι, ἀλλ' ἦ ν' ἀποσπάσῃ τὴν ἄκαμπτον Ἀρκάδα ἀπὸ τῶν συμπακτριῶν, ἢ, ἂν ἤστόχει τούτου, βία ν' ἀναρπάσῃ αὐτὴν καὶ ν' ἀπαγάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν.

Παίζοντες λοιπὸν καὶ σκώπτοντες οἱ μὲν ἄλλοι Σάτυροι ἠκολούθουν ταῖς ἄλλαις Βάκχαις, ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐβάδιζε παρὰ τὴν Κόρην· ἀλλ' αὕτη ἀνυπότακτος, ὡς πάντοτε, ἦτο.

Ἄλλ' αἴφνης ἐν ἐρήμῳ τινί, ἐπιτηδεῖα εἰς ἐπιτέλεσιν τῆς ἐπιβολῆς ὁδῶ, νεύσαντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, οἱ τε ἐταῖροι καὶ αὐτὸς ὁρμῶσιν ἐπὶ τὴν παιδίσκη, ἵν' ἀπαγάγῳσιν αὐτήν, ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες νῦν ἔνεκα τοῦ ἐπελθόντος σκότους.

Ἄλλ' ἐν τῇ ψυχῇ τῆς Ἀρκάδος ἐξηγέρθη τὸ αὐτὸ θάρρος, δι' οὗ ἄλλοτέ ποτε εἶχε τρέψασα εἰς φυγὴν τὸν προσβαλόντα Σάτυρον. Ὡς δὲ τότε δαλὸν ἐκ τῆς ἐν τῷ δάσει πυρᾶς ἀπέσπασε καὶ δι' αὐτοῦ τὸν αὐθάδη εἰς φυγὴν ἔτρεψεν, οὕτω καὶ νῦν ἀρπάσασα τὴν καιομένην λαμπάδα ἐκ τῆς χειρὸς μᾶς τῶν φίλων ἐπάταξε δι' αὐτῆς τὸ πρόσωπον τοῦ συγκεκριμένου ἐχθροῦ Ἀλκιβιάδου οὕτως, ὥστε τὸ μὲν προσωπεῖον αὐτοῦ ἀναφθὲν αὐθωρὸν λαμπρὰν φλόγα ἀνέπεμψεν, αὐτὸς δὲ τεταραγμένος ὑπεχώρησε. Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον



ἐκκαρπουμένη ἡ Κόρη ἔφυγε σπουδῇ μετὰ τῆς εὐκίνησιος τῆς φευγούσης δορκάδος καὶ ἐν βραχεὶ ἀφανῆς ἐγένετο οὐδὲν ἵχνος τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν διακτῆρων καταλιπούσα.

Ἄπνευστι δὲ καὶ μετὰ παλλομένης καρδίας διέδραμε τὰς ὁδοὺς, ἕως οὗ ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας.

Ὅτι δ' ἡ Κόρη τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν ταῖς Βάκχαις ἦτο, τοῦτο ἦτο καὶ ὁ νέος Μανθῆς, ὁ τρόφιμος τοῦ Περικλέους, ἐν τοῖς Σατύροις.

Καὶ οὗτος δὲ βία μὲν ἠναγκάσθη νὰ φορέσῃ τὸ προσωπεῖον, ἄκων δ' ἠκολούθησε τῷ Ξανθίπῳ καὶ Παράλῳ, ἵνα μετὰσχῃ τῆς μανικῆς παιδιᾶς. Ἄλλ' ἀηδῆς καὶ δὴ φοβερὰ ἐφαίνετο αὐτῷ ἡ περὶ αὐτὸν τύρβη καὶ ἡ εὐθυμία τῶν ἑορταζόντων, ἡτις νῦν ὅλως ἀκόλαστος ἀπέβη. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ μανικὸς Μένων προσεφέρετο νῦν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοσοῦτον ἀναιδῶς, ὅσον καὶ ὁ κύων αὐτοῦ. Τέλος δὲ κατείδεν ὁ Μανθῆς, ὅτι πάντων τὰ σκώμματα αὐτοῦ ἐστοχάζοντο, ἀλλ' ἄπορος ὦν δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκρίνηται πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τοὺς παιγνιάδεις λόγους, οὓς κατ' αὐτοῦ ἐξετόξευον.

«Προσέχετε!» ἔλεγόν τινες κύκλω, «ὁ σκυθρωπὸς οὗτος Σάτυρος εἶναι ὑποπτος! Πολλάκις ἐν τοῖς Διονυσίοις αἰφθονεραὶ σκικαὶ τοῦ Ἄιδου, ἢ καὶ ὁ Θάνατος αὐτός, ἢ ὁ Δοιμὸς εἰσέρπυσαν εἰς τοὺς ζῶντας προσωπεῖα λαβόντες. — Ἀποσπάσατε τὸ προσωπεῖον αὐτοῦ! Τίς οἶδεν, ὅποιον φρικαλέον πρόσωπον θὰ ἴδωμεν!»

Ταῦτα ἀκούσας ὁ νεανίας ἐταράχθη καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦσαν ἠσθάνετο. Δι' ὃ παρωθήσας διὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ βραχιόνων τὸ πλῆθος ἐτράπη ἐπὶ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν φέρουσαν.

Ἐλθὼν δ' εἰς τὴν οἰκίαν εἰσέρπυσε κρυφῇ εἰς τὸν ζυστόν, ὃς ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου ὅλως ἔρημος ἦτο. Ἐκεῖ

δὲ καθεσθεις ἐπὶ λιθίνης τινὸς ἔδρας ἀπέσπασε τὸ προσωπεῖον, ἔθηκεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῶ καὶ ἐβυθίσθη εἰς λογισμούς.

Μεγάλην δὲ δυσθυμίαν προῦφαινε τὸ τοῦ προσώπου ἦθος καὶ κρύφιον ἄλγος ἐφαίνετο κατέχον τὸ στήθος αὐτοῦ. Διότι ἀφιστάμενος τῆς θορυβώδους χαρᾶς τῆς διονυσιακῆς ἐορτῆς ἔπραττε τοῦτο ἴσως οὐ μόνον ἐξ ἀπεχθείας καθ' ὅλου πρὸς τὰς τοιαύτας ἀπολαύσεις, ἀλλὰ καὶ ἐκ ταραχῆς τινος, ἣτις ἐκ τινος βαθείας καὶ ἰσχυρᾶς λύπης ἐκράτει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον.

Ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον ἐκάθητο ὁ Μανῆς ἐκεῖ σύννουσ καὶ περιαλγῆς βλέπων τὰ πρὸ τῶν ποδῶν καὶ ἔχων τὸ προσωπεῖον παρ' ἑαυτῶ, ὅτε αἴφνης παρέστη ἡ Ἀσπασία.

Ἐκπληκτος δ' ἀνέβλεψε. Σιγηλὴ δ' ἡ δέσποινα τοῦ οἴκου προσέβλεψε χρόνον τινὰ τὴν δύσθυμον καὶ σκυθρωπὴν ὄψιν τοῦ νεανίου καὶ εἶτα ἤρξατο λέγουσα φιλοφρόνως·

«Διὰ τί, Μανῆ, περιφρονεῖς τοσοῦτον τὰς ἡδονὰς τῶν ὀμηλικῶν σου; Δὲν καταλαμβάνει σε ἡ αἰσθησις ἐκεῖνη, ἣτις τοὺς ἄλλους εἰς ἀπόλαυσιν τῆς ἀνθηρᾶς, βραχείας, οὐδέποτε ἐπανερχομένης νεότητος παρορμᾷ;»

Ἄλλ' ὁ Μανῆς ἐκπληκτος ἠτένιζεν εἰς τὸ ἔδαφος καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνετο.

«Καρατρύχει τὴν ψυχὴν σου ἴσως ἄλγος τι;» εἶπεν αὖθις ἡ Ἀσπασία. «Ἴσως δυσαρέστως μένεις ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ καὶ προτιμᾷς παρ' ἄλλοις νὰ διάγῃς τὸν βίον; Ἴσως κρυφῆ δι' ὀργῆς ἔχεις τὸν Περικλέα, ὅτι ἀπήγαγέ σε ἐκ Σάμου καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ ὡς ἴδιον υἱὸν παιδεύει;»

Τοὺς λόγους τούτους τῆς Ἀσπασίας ἀκούσας ὁ νεανίας ἀνέστη αὐτομάτως ἐκ τῆς ἔδρας καὶ σφοδρῶς μορφάσας ἀπέκρουσε πᾶσαν τοιαύτην ὑπόνοιαν διὰ τῶν ἀποτρεπτικῶν μορφασμῶν ἅμα τε καὶ τοῦ δακρύου, ὅπερ ἐν τῷ αὐτῷ ἐκβλύσαν τοὺς ὀφθαλμούς ἐνέπλησεν.

Καὶ ἡ μὲν Ἀσπασία ἐξηρεῦνα αὐτῆς τὴν ἀφορμὴν τῆς δυσθυμίας ἐκείνης, ὁ δὲ Μανῆς, ὅτε μὲν ἐξέπεμπε στεναγμόν, ὃς τοῦ στήθους αὐτοῦ ἄκοντος ἐξέφευγεν, ὅτε δ' ἠρυθρία. Ἐτρεμε δ' ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐν ταῦτῳ καὶ δὲν ἐτόλμα μὲν ν' ἀναβλέψῃ, ἀλλ', ἂν ποτε τοῦτο ἐποίει, οἱ μέλανες αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἐξέφαινον ἄλγος τι ἐπικλῶν τὴν ψυχὴν.

Καὶ ἦτο μὲν καθ' ὅλου τὸ ἦθος τοῦ νεανίου λίαν ἄκομψον καὶ ἄκαμπτον, ἀλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου εἶχε τι τὸ μαλθακὸν καὶ ἴσως ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ τὸ παρθενικόν.

Προσέβλεπε δ' αὐτὸν ἡ Ἀσπασία μετὰ τινος περιέργου συμπαθείας, ἣν διεγείρει τὸ ἀσύνηθες, τὸ ἀλλόκοτον, τὸ αἰνιγματώδες.

Ἄλλ' ὅσῳ μᾶλλον αὐτὸν ἐθεώρει, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐνεπεδοῦτο ἐν αὐτῇ ἡ γνώμη, ὅτι κρύφιόν τι ἄλγος κατέτρυχε τὴν ψυχὴν τοῦ νεανίου.

Ἦτο ἴσως ἔρωσ ὁ τὸ ἄλγος προξενῶν; Ἄλλ' εἰς τίνα ἠδύνατο νὰ τείνῃ ὁ μυστηριώδης οὗτος ἔρωσ; Ἦσως εἰς τίνα τῶν νεανικῶν συμπαικτριῶν; Ἀλλὰ τούτων ἀπείχετο ὁ πάντοτε αἰδήμων καὶ αἰσχυνηλὸς Μανῆς. Δὲν ἐπειράθησαν σπουδῇ πολλάκις αἱ νεάνιδες νὰ ἐλκύσωσιν αὐτὸν εἰς τὸν εὐθυμον κύκλον καὶ δὲν ἀπέβη πάντοτε ματαία ἡ διάπειρα;

Αἴφνης δὲ γνώμη τις ἐνέπεσε τῇ Ἀσπασίᾳ. Ἄλλ' ἡ γνώμη αὕτη ἐνεῖχε τι τὸ γελοῖον καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς παρείχεν αὐτῇ εὐθυμίαν . . .

Ἄλλ', ὡσάκις ὁ νεανίας ἤρε τὸ ἔμψυχον αὐτοῦ βλέμμα ἐπ' αὐτήν, ἦττον γελοία ἡ γνώμη ἐκείνη ἐφαίνετο καὶ ἡ Ἀσπασία ἠσθάνετο ἑαυτὴν κατεχομένην ὑπὸ σφοδροῦ τινος οἴκτου, ὃς ξένος σχεδὸν τῇ φύσει αὐτῆς ἦτο.

Δι' ὃ οὐδόλως ἐπαύετο ψέγουσα διὰ προσηνῶν λόγων

τὴν ἄνανδρον δυσθυμίαν τοῦ σιγηλοῦ νεανίου καὶ παρορμῶσα αὐτὸν εἰς τὴν τῆ νεότητι ἀρμόζουσαν φαιδρότητα.

Ἐν ᾧ δ' ἡ Ἀσπασία οὕτω περὶ τὸν νεανίαν ἡσχολεῖτο, ἐκάθητο ἡ Κόρη μόνη ἐν τῷ ἐρήμῳ περιστύλῳ τῆς οἰκίας. Ἐπανελθοῦσα δὴλα δὴ ἐκ τῆς ἀγρίας δίνης τῆς διονυσιακῆς χαρᾶς ἐκαθέσθη ἡσυχος ἐκεῖ καὶ ἀποσπάσασα τὸ προσωπεῖον τῆς Βάκχης κατέθηκεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῆς. Οὕτως ἐκάθητο ἔτι ἐκεῖ σύννους καὶ φροντιστική, ὅτε ὁ Περικλῆς τυχαίως ἐπανερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν διήρχετο τὸ περίστυλον.

Ἐξεπλάγη δ' ὁ Περικλῆς ἰδὼν τὴν Κόρην οὕτω μόνην καὶ σύννουν παρὰ τῷ κατακειμένῳ προσωπεῖῳ καθημένην.

Ἦλθε δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ ἠρώτησε περὶ τῆς ἀφορμῆς τῆς ἐσπευσμένης ἐπανόδου καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν συμπαικτριῶν, μεθ' ὧν πρότερον ἐξῆλθεν.

Ἄλλ' ἡ Κόρη ἐσίγα. Ἐχουσα δ' ἔτι τὸν στέφανον ἐν τῷ κόλπῳ, ὃν ὡς Βάκχη ἐφόρει, ἔπαιζεν ἀσυνειδήτως τοῖς ἄνθεσιν αὐτοῦ, ὧν τὰ πέταλα οἱ δάκτυλοι ἀπέσπων. Ἐκ τούτου τὸ ἔδαφος περὶ αὐτὴν κεκαλυμμένον ἦτο ὑπὸ τῶν ἐκδρεπομένων πετάλων τῶν ἀνθῶν.

Ἀλλόκοτον δ' ὄψιν παρεῖχεν ἡ παρθένος ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου. Διότι ἡ στάσις τοῦ σώματος, ὡς ἐκεῖ ἐκάθητο καὶ ὡς ἔπαιζε τῷ στεφάνῳ, τὸ αὐστηρὸν τοῦ ἄχρου προσώπου, ἡ σκευὴ καὶ τὰ σύμβολα τῆς Βάκχης, ἅτινα ἐφ' ἑαυτῆς καὶ παρ' ἑαυτῆς εἶχεν, ἀπετέλουν ἐναντίωσίν τινα προκαλοῦσαν σχεδὸν τὸ μειδιάμα.

Εἶπε δ' αὖθις ὁ Περικλῆς προσβλέπων αὐτήν·

«Οὐδέποτε, ὅσον ἐνθυμοῦμαι, εἶδον Βάκχην τοσοῦτον σκυθρωπὸν βλέπουσαν. Μοὶ φαίνεται δ', ὦ Κόρη, ὅτι ἀσμένως θὰ μετήλλαττες τὸν θύρσον ἀντὶ τῆς καλαύροπος. — Δὲν ἔχει οὕτω; — Δὲν χαίρεις διαιωμένη ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ;



Ποθεῖς ἴσως τὰ οἰκεῖα ὀρεῖνὰ δάση, τοὺς ἀμνοὺς καὶ τὰς χελώνας;»

Ἡ δὲ Κόρη ἀνέβλεψε χρόνον τινὰ εἰς τὸν Περικλέα στρέψασα ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμούς, οἵτινες πρὸς τὰς τῆς δορκάδος ἠδύναντο νὰ παραβληθῶσι, καὶ εἶτα προσέβλεψεν αὐτὸν λυπηρότερον μὲν, ἢ ὅσον πρότερον, ἀλλ' ἐν ταύτῳ διὰ βλέμματος ἀκάκου καὶ παιδικοῦ, ἐν ᾧ ἐξεφαίνετο ἡ ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς ἐξερχομένη συγκατάθεσις.

«Θέλεις νὰ σε ἐκπέμψωμεν εἰς τὴν πατρίδα;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς οἰκειῶς καὶ προσηνῶς. «Εἰπὲ φανερῶς, παιδίον, καὶ θὰ πράξω πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα ἐπαναγάγω σε εἰς τὴν φίλην πατρίδα, ἔνθα ἡ ἀληθῆς εὐδαιμονία σου εἶναι. Θέλεις νὰ καταλίπῃς τὴν οἰκίαν ταύτην, Κόρη; Εἰπέ!»

Θαυμαστώσ δ' ἐνήργησαν οἱ λόγοι οὗτοι ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἀρκαδικῆς παιδίσκης. Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἀκτίς τις, ὡς ἀκτίς χαρᾶς, ἐξέλαμψεν ἐκ τοῦ προσώπου αὐτῆς, ἀλλ' αἰφνης ὡς ὑπὸ νέας τινὸς γνώμης καταληφθεῖσα ἠτένισεν αὐθις σύν- νους τὰ πρὸ τῶν ποδῶν, ὡχρίασε καὶ ἐν ταύτῳ τὸ μὲν στήθος ἤρξατο κυμαῖνον, δάκρυον δ' ἐκβλύσαν περιέκλυσε ὑποτρέ- μον τὰς βλεφαρίδας.

«Εἰπὲ φανερῶς,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ὅ,τι ἐπιθυμεῖς, καὶ ὅ,τι ἐλλεῖπει σε, ἵνα εὐθυμος διάγῃς ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ. Ὑπάρχει τι ἀληθῶς, ὅπερ ἐλλεῖπει σε!»

Εἶπε δὲ ταῦτα ὁ Περικλῆς ἐντόνως πως καὶ ἐν ταύτῳ προσέβλεπε τὴν παιδίσκην προσδοκᾶν τὴν ἀπόκρισιν.

«Θέλεις ν' ἀπέλθῃς ἐκ τῆς οἰκίας ταύτης;» εἶπεν αὐθις.

Ἡ δὲ Κόρη ἔσεισεν ἀναυδος καὶ περίλυπος τὴν κεφαλὴν.

«Ἡ δυσθυμία σου λοιπὸν φαίνεται οὐδένα λόγον ἔχουσα,» εἶπεν αὐθις ὁ Περικλῆς, «ὡς μελαγχολία τις, ἦτις, ὡς νόσος, καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν. Καταπόλεμησον αὐτήν, τέκνον μου! Μὴ παράδιδε σαυτὴν τῇ ἰσχυρί αὐτῆς, ἀλλ' ἀπόκρουε



αὐτήν! Ἴδε, καὶ ἐμοῦ ἐνίστε θέλει νὰ κρατήσῃ ὁ δαίμων τῆς δυσθυμίας, ἀλλὰ παλαίῳ πρὸς αὐτόν. Ὁ βίος εὐθυμος πρέπει νὰ εἶναι ἡμῖν καὶ χαρᾶς πρόξενος. Διότι ἄλλως θὰ ἔπρεπε νὰ ζηλώμεν τοὺς νεκρούς. Δὲν βλέπεις δ', ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι θέλουσι νὰ εἶναι εὐθυμοὶ καὶ εὐτυχεῖς καὶ φαιδροί, ν' ἀπολαύσῃ μετ' ἀλλήλων τῆς ζωῆς; Διὰ τί σὺ ἐπιζητεῖς τὴν ἐρημίαν; Δὲν θέλεις καὶ σὺ εὐθυμος καὶ εὐτυχὴς νὰ εἶσαι;»

Καὶ αὖθις δ' ἀνέβλεψεν ἡ Κόρη ἀκάκως εἰς τὸν Περικλέα καὶ εἶπε μικρὸν ἐπισχοῦσα·

«Εἶμαι εὐτυχὴς, ὅσακις εἶμαι μόνη!»

«Παράδοξον παιδίον!» ἀνεφώνησεν ὁ Περικλῆς.

Προσέβλεψε δὲ καὶ αὖθις τὴν Κόρην σιγηλὸς καὶ σύννομος. Καὶ δὲν ἦτο μὲν ἡ Κόρη καλὴ, καὶ ἡ παρθενικὴ αὐτῆς χάρις οὐδόλως ἡδύνατο νὰ κατακηλήσῃ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ παρθενικῇ δὴ ἐκείνῃ χάριτι, ἐν τῇ παιδικῇ ἐκείνῃ ἀφελείᾳ, ἐν τῷ παραδόξῳ ἐκείνῳ τρόπῳ τοῦ αἰσθάνεσθαι ὑπῆρχέ τι, ὅπερ ἰδίαν τινὰ συμπάθειαν ἡδύνατο νὰ διεγείρῃ ἐν εὐγενεῖ τινι ψυχῇ.

Καὶ εἶχε μὲν εὐράν ὁ Περικλῆς ἐν τῇ Ἀσπασίᾳ ἐνσώματον πᾶν ὅ,τι περὶ γυναικειᾶς χάριτος καὶ ἀρετῆς ἡδύνατο νὰ φαντασθῇ, ἀλλὰ νῦν παρέστη αὐτῷ αἴφνης ἀλλοῖα τις θηλύτης ἐν ὅλῳς νέᾳ, ἀνεπίστῳ μορφῇ. Διότι, ὅ,τι ἐνσώματον νῦν ἐν τῇ Κόρῃ εὗρισκεν, ἦτο διάφορον παντός, ὅ,τι τῶς εἶχεν ἰδών, θαυμάσας, στέρξας.

Οὐχὶ ἐρασμῖα δ', οὐδὲ χαρίεσσα ἐπεφάνη νῦν αὐτῷ ἡ θηλύτης αὐτῆ, οὐδὲν ἦττον δ' ὅμως ταραχὴ τις κατέλαβεν αὐτόν οὐχ ἦττον νέα καὶ παράδοξος, ὅσον καὶ τὸ προκαλέσαν αὐτὴν ἦτο. Δι' ὃ ἐπιθεῖς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀρκάδος τὴν χεῖρα συνέστησε τὴν νοσοῦσαν αὐτῆς ψυχὴν τῇ κρατερᾷ προστασίᾳ τῶν ἐπουρανίων καὶ εἶτα εἶπεν·

«Δὲν θέλεις νὰ ἔλθωμεν εἰς ἀναζήτησιν τῆς Ἀσπασίας;»

Ὡς δ' ἔμαθε παρά τινος τῶν δούλων, ὅτι ἡ Ἀσπασία ἐν τῷ ζυστῷ εὐρίσκετο, ἐλάβετο φιλοφρόνως τῆς χειρὸς τὴν παιδίσκην, ἵνα προσαγάγῃ αὐτὴν τῇ οἰκοδεσποίνῃ.

Παράδοξος συντυχία! Ἐν ᾧ δηλαδὴ χρόνῳ ὁ Περικλῆς ἐν τῷ περιστύλῳ τῆς οἰκίας ὑπὸ σπουδαίας τινὸς ταραχῆς κατειλημμένος τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς δυσθύμου ποιμενικῆς παιδίσκης ἐπετίθει, ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐπέκειτο ἡ χεὶρ τῆς Ἀσπασίας, ὡς ὁ πρὸς τὸν Μανῆν διάλογος ἔληξεν, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ περιαλγοῦς ἐκ βορῆᾶ νεανίου!

Καὶ ἐφαίνετο μὲν, ὡς εἰ ἡ χεὶρ αὐτῆς αὐτὴ μετὰ μητρικῆς σχεδὸν τρυφερότητος τῶν μελάνων αὐτοῦ βοστρύχων ἐπέψαυεν, ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῆς θαλπνὸς προσηλοῦτο τῷ προσώπῳ τοῦ ἀλλοκότου νεανίου, οὐδὲν ἦττον ὅμως φαιδρότης καὶ ἀταραξία ἐπεκοιτάζετο ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου, ὑπερηφάνου μετώπου καὶ ἤρεμος καὶ μειδιῶσα προσηγόρευσε τὸν Περικλέα, ὅτε οὗτος προσάγων τὴν Κόρην προσῆλθεν.

«Προσάγω σοὶ τὴν δύσθυμον Κόρην,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν· «διότι οὐχ ἦττον τοῦ Μανῆ φαίνεται μοὶ καὶ αὕτη δεομένη φιλόφρονος παρηγορίας.»

Ἄλλ' ὁ Περικλῆς προσερχόμενος εἶχε συλλαβὸν τὸ θαλπνὸν βλέμμα, ὅπερ ἡ Ἀσπασία ἐπὶ τοῦ νεανίου ἔστρεφε. Δι' ὃ προκαλέσας διὰ μικροῦ νεύματος ὠδήγησεν αὐτὴν εἰς τόπον τινὰ μακρὰν που ἐπὶ τοῦ ζυστοῦ κείμενον, ἐν ᾧ ἀναπαυστήριόν τι εὐρίσκετο ὑπὸ τὰς ἀνθηρὰς κληματίδας.

Ἐνταῦθα διηγῆσατο μὲν ἡ Ἀσπασία τῷ Περικλεῖ τὸν πρὸς τὸν Μανῆν διάλογον, διηγῆσατο δ' ὁ Περικλῆς, ὅτι πρὸς τὴν ἀρκαδικὴν παιδίσκην διελέχθη.

Τέλος δ' εἶπεν ὁ Περικλῆς ἤρεμος καὶ σπουδαῖος·

«Μετὰ θερμῶν βλεμμάτων καὶ δὴ καὶ θαυπευτικοῦ ἤθους

ἐφαίνου πειραμένη ν' ἀπαιθριάσης τὴν ἐπισκοτισθεῖσαν ψυχὴν τοῦ νεανίου!»

«Καὶ τοῦτο ἄγει σε εἰς τὴν δόξαν, ὅτι ἴσως προσφιλῆς μοι εἶναι;» εἶπεν ἡ Ἀσπασία. «Οὐδαμῶς» εἶπεν αὐτῆς, ἐπειδὴ ὁ Περικλῆς ἐσίγα, «οὐδαμῶς στέργω αὐτόν, διότι δυσειδῆς σχεδὸν εἶναι καὶ ἡ ἀκομψος αὐτοῦ γνάθος προσκρούει τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. Ἄλλ' ἀκαριαία τις ταραχὴ παράδοξος ὅλως κατέλαβέ με. Ἴσως ἦτο οἶκτος.»

«Γνωρίζεις ἀκριβῶς ὅλως ὅ,τι ἔρωσ εἶναι καὶ ὅ,τι δὲν εἶναι ἔρωσ;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Τί εἶναι ἔρωσ;» ἀνεφώνησε μειδιῶσα ἡ Ἀσπασία. «Ἴσως καὶ σὺ ἐν νῶ ἔχεις νὰ με κατατρύχῃς διὰ τῆς ἀνοήτου ταύτης ἐρωτήσεως; — Ἐρωσ εἶναί τι, ὅπερ ἀδύνατον ν' ἀποτρέψῃ τις ἐρχόμενον, ἀλλὰ καὶ νὰ κρατήσῃ ἀπερχόμενον . . .»

«Καὶ οὐδὲν πλεόν ἔχεις περὶ αὐτοῦ νὰ εἴπῃς;» ἠρώτησεν ὁ Περικλῆς.

«Οὐδέν, ἢ ὅ,τι πολλάκις ἤδη εἶπον,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι δηλαδὴ αἰσθησίς τις εἶναι, ἣτις ἐξισταμένη τῆς φύσεως τύραννος καθίσταται, ὅταν πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ τὸν ἐρώμενον αὐτόματον ὄργανον. Ἀλλὰ τὴν πρὸς τὴν μεταλλαγὴν ταύτην ὀρμὴν πρέπει ἐμπείρωσ νὰ καταπνίγῃ ὁ ἔρωσ καὶ ν' ἀποδεικνύηται πάντοτε φιλικὸς δεσμὸς ἐλευθέρως κινῶν τὰς ψυχὰς καὶ ἐλευθέρως πάντοτε διατηρούμενος.»

«Ὅσάκις τοῦτο ἐπανελάμβανες,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἐφαίνετό μοι πάντοτε ἀναμφισβήτητον. Ἡ δὲ ψυχὴ μου ἤρεμος σκοπούμενη εἶναι τοσοῦτον πεπεισμένη καὶ νῦν ἔτι περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων τούτων, ὅσον καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἣ τὸν φιλικὸν τοῦτον δεσμὸν τῶν ψυχῶν ἐλευθέρως συνεθέμεθα. Ὁ ἔρωσ ὄντως πρέπει νὰ καταπνίξῃ τὴν τυραννικὴν ὀρμὴν τὴν παρορμῶσαν αὐτόν εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐρωμένου, ἀλλ' ἄλυτος περιπέτεται τὴν

ψυχὴν μου ἢ ἐρώτησις· Δύναται τοῦτο ὁ ἔρωσ; Εἶναι ἱκανὸς ὁ ἔρωσ νὰ κατανικήσῃ τὴν ὄρμην ταύτην;»

«Δύναται» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «διότι πρέπει νὰ δύνηται!»

«Δὲν δύναται τις νὰ κρατήσῃ τὸν ἔρωτα ἀπερχόμενον ἔλεγγες!» εἶπεν αὐτῆς σύννους ὁ Περικλῆς μικρὸν ἐπισχών. «Τί δὲ θὰ πάθωμεν, Ἀσπασία, εἰάν ποτε τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ πῦρ κατασβῆ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν;»

«Τότε θὰ εἴπωμεν,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ὅτι ἀπελαύσαμεν τὸ ὑψιστὸν τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν! Οὐχὶ ματαίως παρήλθεν ὁ βίος ἡμῶν! Διότι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν ἐκενώσαμεν τὴν κύλικα τῆς χαρᾶς ἀπολαύσαντες τῆς εὐγενεστάτης ζωῆς καὶ τοῦ ὑψίστου ἔρωτος!»

«Ἐκενώσαμεν — Ἐκενώσαμεν» — ἐπανελάμβανεν ὁ Περικλῆς βαρεῖά τῇ φωνῇ τὴν λέξιν ἐκφέρων. «Μοὶ λέγετε λέξιν τινά, ἥτις φρίκην ἐμποιεῖ μοι.» —

«Τοῦτο εἶναι τὸ πεπρωμένον τῶν κυλικῶν νὰ κενῶνται,» εἶπεν ἡ Ἀσπασία, «ὡς καὶ τὸ πεπρωμένον τῶν ἀνθῶν νὰ μαραίνωνται καὶ τὸ πεπρωμένον πάσης ζωῆς νὰ φαίνεται μὲν, ὅτι ἀποφθίνει, ἔργῳ δὲ ν' ἀνανεῶται αἰωνίως μεταβαλλομένη. Ἄλλ' ἔργον τῶν θνητῶν εἶναι ἐν τῇ μεταβολῇ καὶ μεταλλαγῇ ταύτῃ ν' ἀποβλέπωσιν εἰς αὐτὴν μετὰ τῆς φαιδρᾶς ἡρεμίας τῆς ἀληθοῦς σοφίας. Μαυρὸν δὲ θὰ ἦτο νὰ διώκῃ τις κατὰ πόδας τὸ φεῦγον. Διότι πάντως θὰ ἔλθῃ ὁ χρόνος, ἐν ᾧ πρέπει τις θαρράλεος νὰ ἐκσφενδονήσῃ εἰς τὴν ἄβυσσον τὴν κύλικα, ἐξ ἧς τὸ εὐδαιμονικὸν κύμα ἐξήφριζε. Πάντα δ' εἰς τὴν ἀκμὴν τείνουσιν, ἵνα κατακυλισθῶσιν εἴτα κατὰ τῆς κλίμακος τῆς ζωῆς εἰς τὴν φθοράν. Τὰ πάντα ρεῖ.» — —

Μετὰ τοὺς ἀμοιβαίους δὲ τούτους λόγους ἀνέστησαν ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία, ἵνα καταβῶσιν ἐκ' τοῦ ζυστοῦ.



Ἄλλ', ὡς ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ τόπου, ἔνθα πρότερον τὴν Κόρην καὶ τὸν Μαντῆν εἶχον καταλιπόντες, εἶδον αὐτοὺς διαλεγομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ ὄλως περὶ τὸν διάλογον ὄντας.

Ἦτο δ' ὁ ἐπὶ τῆς στέγης ζυστὸς μεταβεβλημένος ὑπὸ τῆς Ἀσπασίας εἰς κῆπον. Διότι καὶ φυλλάδες σκέπτην παρέχουσαι τοῦ ἡλίου καὶ μεγάλοι θάλλοντες θάμνοι ἐν ἀγγείοις πεπληρωμένοις χάρματος ἐμπεφυκότες εὐρίσκοντο ἐκεῖ.

Εἰς τῶν θάμνων τούτων δ' ἀποκρύπτων τὸν Περικλέα καὶ τὴν Ἀσπασίαν, ὡς ἐγγὺς ἐγένοντο, ἀφανεῖς αὐτοὺς ἐποίηε τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ νεανίου καὶ τῆς παρθένου, οἵτινες παρὰ τοῦτο τοσοῦτον παραδεδομένοι τῷ διαλόγῳ ἦσαν, ὥστε ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι καὶ ἄλλοι ἐκεῖ παρίσταντο.

Ἔστησαν δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία χρόνον τινα ἀκουσίως, ὡς ἐκπλαγέντες ὑπὸ τῆς θεᾶς. Οὐδέποτε τοῦλάχιστον πρότερον εἶχον ἰδόντες αὐτοὺς οὔτε διαλεγομένους πρὸς ἀλλήλους, οὔτε ἐπιζητοῦντας τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίαν. Διότι σιγηλῶς καὶ δυσεντεύκτως διέκειντο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς ἀλλήλους.

Ἦτο δ' αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ θεὰ τοῦ περιαλγοῦς Σατύρου καὶ τῆς δυσθύμου Βάκχης διαλεγομένων πρὸς ἀλλήλους θαυμαστὴ καὶ ἰκανὴ νὰ ἐπισπάσῃται τὴν προσοχὴν παντὸς ἀνθρώπου.

Διηγεῖτο δ' ἡ Κόρη τῷ νεανίᾳ περὶ τῆς πατρίδος Ἀρκადίας, περὶ τῶν περικαλλῶν ὄρεινῶν δασῶν, περὶ τῶν χελωνῶν, περὶ τοῦ θεοῦ Πανός, τῶν στυμφαλίδων ὀρνίθων καὶ τῆς θήρας τῶν θηρίων.

Μετέωρος δὲ τὴν ψυχὴν ἠκροῶτο ὁ Μαντῆς καὶ εἶτα εἶπεν·

«Εὐδαίμων σύ, ὦ Κόρη, ἡ διασώζουσα τοσοῦτον ἐναργῶς



πάντα ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ σου καὶ δυναμένη ἐκάστοτε ν' ἀνακαλῆς αὐτὰ εἰς τὴν μνήμην σου. Ἄλλ' ἐγὼ ἐγρηγορῶς μὲν οὐδεμίαν μνήμην ἔχω τῶν τῆς πατρίδος καὶ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ὄνειρώττων δ' ἐνίοτε μεταφέρομαι εἰς πυκνοὺς δρυμούς, ἢ βλέπω ὤμους ἀνδρας ἐνδεδυμένους λασιότριχας δοράς, ὄχουμένους ἐπὶ γαύρων ἵππων καὶ τρέχοντας διὰ τῶν πεδίων. Ὅσαίς δὲ τοιαῦτα ἐν ὄνειρῳ βλέπω, περίλυπος διατελῶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νοσῶ ποθῶν τὴν πατρίδα, καίπερ στερούμενος τοιαύτης καὶ ἀγνοῶν, ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ τραπῶ, ἂν ποτε ἤθελον ν' ἀναζητήσω τὴν πατρίδα μου. Τοῦτο μόνον παρίσταται μοι ταῦτα σκοπούμενα, ὅτι πρὸς βορρᾶν πρέπει νὰ τραπῶ, πάντοτε πρὸς βορρᾶν καὶ συχνὰ ἐν ὄνειρῳ βλέπω, ὅτι πρὸς βορρᾶν πορεύομαι, πάντοτε πρὸς βορρᾶν εἰς τινὰ ἀπωτάτῳ κειμένην χώραν. Σὺ δὲ διπλασίως ἀλγεῖς, Κόρη, ἐπὶ τούτῳ, ὅτι δὲν δύνασαι νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα· διότι καὶ αὐτὴν καλῶς γνωρίζεις καὶ τοὺς γονέας σου καὶ εὐχερῶς θὰ ἠδύνασο ν' ἀνεύρῃς αὐτοὺς. Ἄλλ', εἰπέ μοι, Κόρη, ἂν θέλεις νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα σου, καὶ ἐγὼ εὐθὺς θὰ σε ὀδηγήσω κρυφῇ ἐκεῖσε καὶ θὰ παραμείνω καὶ ἐγὼ ἐκεῖ. Διότι νέος ὢν καὶ ἰσχυρὸς διὰ τί δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ζήσω μετὰ τῶν Ἀρκάδων καὶ νὰ θηρεύω μετ' αὐτῶν τὰ θηρία;»

«Ὁχι, Μανῆ,» ἔλεγεν ἡ νεᾶνις, «δὲν πρέπει νὰ ἔλθῃς εἰς Ἀρκαδίαν, διότι ποθεῖς τὸν βορρᾶν. Οὐχί, δὲν θέλω νὰ ἔλθῃς εἰς Ἀρκαδίαν, διότι θὰ ποθῆς πάντοτε τὴν πατρίδα σου. Πρέπει νὰ πορευθῆς πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ εἶτα πρὸς βορρᾶν πάντοτε καὶ ἴσως τότε θὰ εὕρῃς τὴν πατρίδα σου καὶ μίαν βασιλείαν . . .»

«Ἄσμενος θὰ ἐπορευόμην πρὸς βορρᾶν,» εἶπεν ὁ Μανῆς, «ἀλλὰ θὰ ἐλυπούμην ἐκεῖ ἐνθυμούμενος, ὅτι ἐνταῦθα εἶσαι καὶ μάτην ποθεῖς τὴν πατρίδα Ἀρκαδίαν!»

Ἡ δὲ Κόρη ἐπὶ μικρὸν μὲν ἠτένιζε σύννους κάτω, εἶτα δ' εἶπεν·

«Ἄγνοῶ, Μανῆ, ὅπως τοῦτο συμβαίνει, ἀλλ' αἰσθάνομαι, ὅτι οὐχ ἦττον ἀσμένως καὶ πρὸς βορρᾶν θὰ ἐπορευόμην, ὅσον καὶ εἰς τὴν πατρίδα, ἂν ὁμοῦ ἐπορευόμεθα. Διότι νομίζω, ὅτι ἀπανταχοῦ, ὅπου ἂν ὁμοῦ πορευθῶμεν, τὴν Ἄρκαδιαν θὰ εὕρωμεν . . .»

Τοὺς λόγους δὲ τούτους ἀκούσας ὁ Μανῆς ἠρυθρίασε καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἔτρεμεν, ὡς πάντοτε, ὡςάκις ἠσθάνετο ἑαυτὸν καταλαμβανόμενον ὑπὸ μεγάλης καὶ ἐν ταῦτῳ εὐλαβοῦς τῆς ψυχῆς ταραχῆς. Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς οὐδὲν ἀπεκρίνετο, εἶτα δὲ μετὰ μικρὸν εἶπεν·

«Ἀλλὰ θεβαίως πολὺ ἀσμενέστερον θὰ ἐπανεέλθης εἰς Ἄρκαδιαν, Κόρη, πρὸς τοὺς οἰκείους σου! Ἐγὼ δ' ἄσμενος θ' ἀκολουθήσω σοι καὶ θὰ γένωμαι ποιμῆν. Καὶ ἐμοὶ δὲ φαίνεται, ὅτι πανταχοῦ, ὅπου ἂν σὺ ὑπάγῃς, θὰ εὕρισκω τὴν πατρίδα μου καὶ δὴ καὶ βασιλείαν . . .»

Ταῦτα εἰπὼν ἐπέσχε καὶ ἠρυθρίασεν αὐθις. Ἄλλ' αἶφνης ταραχώδης θόρυβος παρερχομένου θιάσου Βακχευτῶν ἀντήχησε. Καὶ ἐν μὲν τῇ ὁδῷ κάτω λαμπάδες ἀνέλαμπον, ἄσματα χαρᾶς λαμπρῶς ἀντήχουν, ἀπολελυμένη παντὸς δεσμοῦ ἀλόλυζεν ἡ χαρὰ — ἐνταῦθα δ' ἄνω ἴσταντο ἀντιμέτωποι ὁ νεανίας καὶ ἡ παρθένος ὠχροὶ καὶ ἄφωνοι καὶ αἰδήμονες, οὐδ' ἐτόλμα ὁ ἕτερος τῆς χειρὸς τὸν ἕτερον νὰ λάβῃται καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς δ' εὐλαβοῦμενοι ἀλλήλους ἐπήρειδον τῷ ἐδάφει — ὁ Σάτυρος καὶ ἡ Βάκχη! —

«Ἐρῶσιν ἀλλήλων!» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν. «Ἐρῶσιν ἀλλήλων οἱ δύο οὗτοι, ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἀλλόκοτον ἔρωτα αἰσθάνονται. Νομίζει τις, ὅτι αἱ ψυχαὶ μόναι ἐρῶσιν ἀλλήλων. — Λέγουσι δὲ περὶ χαρισμάτων, ἅτινα ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ νὰ χαρίσῃται ἐπεθύμει . . .»

<sup>1</sup> Ἀσπασία III.

«Ἀληθῶς,» ὑπέλαβεν ἡ Ἄσπασία, «ἐρῶσιν ἀλλήλων οἱ δύο οὔτοι, ἀλλ' αἰσθάνονται ἔρωτά τινα, οἷον ὁ Μανῆς καὶ ἡ Κόρη μόνου νὰ ἐξεύρωσιν ἠδύναντο. Ἐρῶντες δὴλα διῆ ἀλλήλων ἀπέβαλον τὴν εὐθυμίαν, ἐγένοντο ἄχροι καὶ νοσηροὶ καὶ περίλυποι καί, καίπερ καλῶς γνωρίζοντες, ὅτι ἀντερῶνται, ὅμως οὐδόλως ἀπολαύουσι τοῦ ἀμοιβαίου ἔρωτος· διότι οὔτε τὰς χεῖρας τολμῶσι νὰ ὀρέξωσιν ἀλλήλοις, πολὺ δ' ἦττον νὰ φιλήσωσιν ἀλλήλους.»

«Εἶναι αἰσχυνηλὸς τις ἔρωτος,» εἶπεν ὁ Περικλῆς, «ἀγνός, ἀλγεινός, ἀφίλαυτος, ἀφεκτικός, χαριστικός. Ἴσως δ' ὁ ἔρωτος οὗτος διὰ τῆς σταθερότητος καὶ τῆς εὐρυθμίας ἀναπληροῖ τὴν ἠδύνουσαν θεῖαν ἀπόλαυσιν. Ἴσως δ' ἦκιστα ἀρμόζει αὐτῷ, ὅτι πρότερον περὶ τοῦ ἔρωτος εἶπες, ὅτι δὴλα διῆ ὑπόκειται τῇ τυφλῇ φυσικῇ ῥοῇ . . .»

«Νόσος τις εἶναι ὁ ἀνιαρὸς οὔτος ἔρωτος!» ἀνεφάνησεν ἡ Ἄσπασία τεταραγμένη. «Ἐπάρατος δ' ἡ ἡμέρα, ἐν ἧ ὁ ἔρωτος οὗτος ἐξευρέθη! Οὐχὶ ἐκ τῆς ἠριγενεοῦς θαλάσσης, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρκαδικῶν στυγίων ναμάτων ἀνέδου ἡ νέα αὕτη, λευκοστεφής, λευκοπάρειος Ἀφροδίτη! Ὁ ὀδυνηρὸς οὔτος, μανικὸς ἔρωτος εἶναι τοσοῦτον ὀλέθριος τοῖς ἀνθρώποις, ὅσον καὶ ὁ πόλεμος, ὁ λοιμὸς καὶ ὁ λιμὸς. Εἶδον δὲ τὸν Ἐρωτα τοῦτον ἐν Ἐλευσίνι ἐν τοῖς μετὰ τοῦ Θανάτου καὶ τοῦτο μόνον, ἐξ ὧσαν ἐν ταῖς μυστηριακαῖς κρύπταις τῶν Ἐλευσινίων εἶδον, ἤρεσέ μοι! . . .»

Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον ἐκ τῆς κρύπτῆς ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἄσπασία, καὶ αὕτη παραλαβοῦσα τὴν ἀρκαδικὴν παιδίσκην κατέβη εἰς τὴν οἰκίαν.

Τῇ ἐσπέρᾳ δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας συμπόσιον παρείχετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους, ὡς καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις πάντων τῶν Ἀθηναίων. Διότι ἔθος ἦτο τοῦτο ἐν τοῖς Διονυσίοις. Ἦλθον

δέ τινες ξένοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Καλλιμάχος μετὰ τῆς Φιλάνδρας καὶ τῆς Πασιφάης.

Συνήλθον δ' οἱ ξένοι σήμερον οὐχὶ εἰς τὸ σύνηθες ἐστιατόριον, ἀλλ' ἐν τῷ ψυχρινῷ καὶ εὐρυχώρῳ περιστύλῳ, ὅπερ ἐπιπνεόμενον ὑπὸ τῆς αὔρας τῆς ὑποθέρμου ἐαρινῆς νυκτὸς τερπνοτέραν τὴν διατριβὴν παρεῖχεν.

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς, ὡς συνήθως, πρῶτῳς ἀνεχώρησεν.

Ἄλλ' αἴφνης ἦλθεν ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης μετὰ τινων τῶν ἐταίρων, ὃς ἐν ἀνειμένη διαθέσει μικροῦ δεῖν ἀνέτρεψε τὴν θύραν τῆς οἰκίας εἰσελθὼν ὀρμητικῶς καὶ ἐκαθέσθη πάραυτα μετὰ τῶν συνεταίρων ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων ἐκεῖ παρακαθημένων.

Ἄλλ' εὐθύς, ὡς οὗτος εἰσῆλθεν, ἡ μὲν Κόρη ὑπεκφυγοῦσα ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γυναικωνίτιν, ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐννοήσας τοῦτο καὶ ἐπανορθούμενος τὴν βλάβην ἠθέλησε νὰ καθεσθῆ παρὰ τῇ Σιμαίθᾳ. Ἄλλ' αὕτη ἀπεδιώξεν αὐτὸν ὑπερηφάνως· διότι κατεφρόνει αὐτοῦ, ἐξ οὗ ἀνάξια ἑαυτοῦ ἔπραξε πειραθεὶς βίᾳ νὰ ἐξαρπάσῃ τὴν ἀρκαδικὴν παιδίσκην ἐν μανικῇ ἐρωτικῇ διαθέσει. Καὶ αἱ ἄλλαι δὲ παρθένοι καταφρονητικῶς πρὸς αὐτὸν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον προσεφέροντο. Καὶ ἐπὶ μακρὸν μὲν οὗτος ἐπειρᾶτο νὰ μεταπέσῃ τὰς ὑπ' ἀγανακτήσεως κατελιημμένας, ἀλλὰ μάτην. Τέλος δέ·

«Πῶς;» ἀνεφώνησεν, «ἡ Κόρη δραπετεύει παρ' ἐμοῦ τραχεῖα, ὡς ἄκανθα, ἦν τὸ καυματηρὸν θέρος κατάξηρον ἀποδεικνύει — ἡ Σιμαίθα ἐπιστρέφει μοι τὰ νῶτα — σύμπασαι αἱ μαθήτριά τῆς Ἀσπασίας σπουδαῖον ὑποβλέπουσι καὶ συσπῶσι τὰς ὄφρυς, ὡς ὁ γέρων Ἀναξαγόρας — Ἄγετε δὴ, ἂν πᾶσαι ὑμεῖς ἀπωθεῖτέ με, τότε θὰ τραπῶ ἐπὶ τὴν χαρίεσσαν Ἰππαρέτην, τὸ σάφρον, αἰδήμον, θελκτικόν, θαλερὸν θυγάτριον τοῦ Ἴππονίκου!»

«Οὐδεὶς φθόνος!» εἶπεν ἡ Σιμαίθα.



«Θὰ πράζω τοῦτο!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης. «Οὐχὶ μάτην προῦκάλεσάς με, Σιμαίθα! Ὁ Ἀλκιβιάδης δὲν ἀνέχεται τὰ σκώμματα! Αὔριον ὄρθρου βαθέος πορεύομαι εἰς τοῦ Ἰππονίκου καὶ αἰτοῦμαι τὴν Ἰπαρέτην. Οὕτω λαμβάνω γυναῖκα, γίγνομαι δάφρων, παραιτοῦμαι τὰς μανικὰς ἡδονὰς καὶ διατρίβω τὸν χρόνον γιγνόμενος κύριος τῆς Σικελίας καὶ ἐξαναγκάζων τοὺς Ἀθηναίους νὰ ὑπακούωσιν ἐμοί!»

«Ὁ Ἰππόνικος δὲν δίδει σοὶ τὴν θυγατέρα εἰς γάμον!» ἀνεφώνησεν ὁ νέος Καλλίας. «Διότι ὑπολαμβάνει σε μέγαν ὄλεθρον!»

Γελῶντες δ' ἠμολόγησαν τοῦτο πάντες καὶ ἐπανελάβον·

«Ὁ Ἰππόνικος δὲν δίδει σοὶ τὸ θυγάτριον εἰς γάμον· διότι ἐπικίνδυνος ὄλεθρος εἶσαι!»

«Ὁ Ἰππόνικος ἄσμενος θὰ μοι ἐκδώ τὸ θυγάτριον,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης ἐντόνως, «καὶ ἂν πρότερον κόνδυλον αὐτῷ ἐντρίψω. Συντιθέμεθα τοῦτο; Ἀναδέχομαι, ὅτι πρότερον θὰ ἐντρίψω κόνδυλον τῷ Ἰππονίκῳ καὶ εἶτα θὰ αἰτήσωμαι τὸ θυγάτριον εἰς γάμον. Καὶ θὰ λάβω αὐτὴν γυναῖκα!»

«Εἶσαι κομπαστής!» ἀνεφώνησαν οἱ συμπόται.

«Ἀποδέχεσθε τὴν ῥήτραν;» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης. «Χιλίας δραχμὰς ἐγγυᾶμαι, ἐὰν θέλητε!»

«Δεχόμεθα,» ἀνεφώνησαν ὁ τε Καλλίας καὶ ὁ Δῆμος.

Ἔδωκε δὲ καὶ ἔλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν δεξιάν καὶ ἐγένετο ἡ ῥήτρα ἐπὶ χιλίας δραχμῶν.

«Διὰ τί νὰ μὴ γένωμαι ἔννους καὶ δάφρων,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὅτε τοσαῦτα ἀνιαρὰ καὶ θαυμαστὰ περὶ ἐμὲ συμβαίνουσι; Δὲν ἐπάρκει δέ μοι τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν Κόρη ἐκφεύγει με, ἡ δὲ Σιμαίθα ἀποκηρύττει με, ἡ δὲ Θεοδότη ἐκφρων ἐγένετο, ἀλλ' ἐπέπρωτό μοι ν' ἀπολέσω καὶ

τὸν πρεσβύτατον καὶ ἄριστον τῶν φίλων! Διότι καὶ οὗτος ἠθέτησε τὴν πίστιν καὶ ἔλαβε γυναῖκα.»

«Περὶ τίνος λέγεις;» ἠρώτησάν τινες.

«Περὶ οὐδενὸς ἄλλου, ἢ τοῦ Σωκράτους αὐτοῦ!» ὑπέλαβεν ὁ Ἀλκιβιάδης.

«Πῶς, ὁ Σωκράτης ἔλαβε γυναῖκα;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Οὕτως ἔχει!» ἀπεκρίνατο ὁ Ἀλκιβιάδης. «Σιγῇ καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ἔλαβε γυναῖκα ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Ἀπόστητε νῦν αὐτοῦ. — Οὐδέποτε θὰ ἴδητε αὐτόν!»

«Ἀλλά, πῶς τοῦτο συνέβη;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία. «Οὐδὲν περὶ τούτου ἔμαθον.»

«Δέκα καὶ πέντε ἴσως παρήλθον ἡμέραι,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «ἐξ οὗ ἡμέρα τινὶ ἰστάμενος ἐν τινὶ τῶν ἐρημοτάτων ὁδῶν ἐκεῖ πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ διελεγόμην πρὸς τινα τῶν φίλων, ᾧ ἐκεῖ ἐνέτυχον. Αἴφνης δ' ἀνοίγεται ἡ ἀνθοκόμος θύρα οἰκίας τινὸς καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξέρχονται αὐληταὶ καὶ αἰδοὶ λαμπαδηφοροῦντες καὶ ἐστεφανωμένοι, οἷς εἶπετο κεκαλυμμένη τις νύμφη βαδίζουσα παρὰ τὸν νυμφίον καὶ τὸν νυμφαγωγόν. Οἱ τρεῖς δ' οὗτοι ἐπέβησαν ἀπῆνης κατὰ τὴν συναρίδα ἡμιόνους ἀνθ' ἵππων ἐχούσης καὶ ἐκαθέσθησαν ἐν αὐτῇ. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ἐξέρχεται καὶ ἡ μήτηρ τῆς νύμφης φέρουσα τὴν ἐκ τῆς ἐστίας τῆς νυμφικῆς οἰκίας ἀνημμένην λαμπάδα καὶ μετ' αὐτὴν καὶ οἱ ἄλλοι ἀκόλουθοι λευκόστολοι καὶ λαμπαδηφοροῦντες καὶ ἐστεφανωμένοι καὶ οὕτω πάντες κινηθέντες κατέρχονται τὴν ὁδὸν καὶ ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου ᾄδοντες πρὸς αὐλὸν καὶ ὀλολύζοντες χαρᾷ καὶ πηδῶντες. Καὶ ὁ μὲν νυμφίος ἦτο οὐδεὶς ἄλλος, ἢ ὁ Σωκράτης, ὁ φίλος τῆς Ἀσπασίας, ὁ δὲ νυμφαγωγὸς ὁ μισογύνης Εὐριπίδης.»

«Ἡ δὲ νύμφη;» ἠρώτησαν πολλοί.

«Ἀπλοϊκοῦ τινος ἀνδρὸς ἀπλοϊκὸν τέκνον,» ὑπέλαβεν

ὁ Ἀλκιβιάδης, «ὅπερ ὅμως παραχρῆμα ἔλαβε τὰς ἡγίας τῶν τοῦ οἴκου ἐν ταῖς σιδηραῖς χερσὶ καὶ ἐμπειρότατον τῆς οἰκονομικῆς τέχνης ἀπεδείχθη ὡς διοικοῦν τὰ τοῦ οἴκου διὰ τῶν ὀλίγων, ὅσα ὁ Σωκράτης ἐκ τῆς πατρικῆς κληρονομίας κατέχει ἔτι. Ὁ Σωκράτης ἔγγαμος! Ὁ δυστυχῆς ζήτητῆς τῆς ἀληθείας! Τὴν ἀλήθειαν ἐζήτει, καὶ εὔρε . . . γυναῖκα! Καὶ αὐθις λέγω ὑμῖν, ὅτι διοσημίαι καὶ θαύματα γίνονται καὶ ὁ παλαιὸς κόσμος ἐξῆλθε τῆς τροχιάς. Ὁ Σωκράτης ἔγγαμος! — Ἡ εὐθυμος Θεοδότη παράφρων! — Πρόσθετε τούτοις, ὅτι ἐν Αἰγίνη καὶ Ἐλευσίνι, ὡς λέγουσι, καὶ λοιμοῦ σημεῖα ἐπιφαίνονται, ὅς πρὸ πολλοῦ ἤδη τὴν αἰγυπτιακὴν ἀκτὴν λυμαίνεται καὶ ὅτι σήμερον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὑποπτὸν τι σατυρικὸν προσωπεῖον εὔρεθη, ὑφ' ὃ, ὡς λέγεται, ὁ Θάνατος, ἢ ὁ Λοιμὸς, ἢ τοιοῦτόν τι φρικῶδες ἐκρύπτετο — σκέψασθε πάντα ταῦτα καὶ θὰ ὁμολογήσητε, ὅτι ἀνιαρὸς ὁ βίος ἐν Ἀθήναις κινδυνεύει νὰ καταστῇ. Ἐὰν δὲ καὶ αὐτὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰππονίκου εἰς γάμον ἀγάγω, τότε φαιοχίτων, ὡς σποδός, θ' ἀποδειχθῇ ὁ ἑλληνικὸς οὐρανός. Ἀλλὰ σήμερον ἔστε εὐθυμοὶ, πρὸς τοῦ κεραυνοφόρου Ἐρωτος! Μὴ ἀγανακτεῖτε πλέον, ᾧ νεάνιδες! Ἄγετε ἀρξώμεθα ἡδυμανοὺς πολέμου κατὰ τῶν ἐπαπειλούντων ἡμῖν ταλαιπώρων δαιμόνων! Ἄγετε σκιμαλίσωμεν πάσας τὰς διοσημίας καὶ τὰ θαύματα! Διότι, καὶ ἂν ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος ἐξηφανίζετο ἡ εὐθυμος χαρὰ, ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ πρέπει νὰ εὑρίσκηται. Δὲν λέγω δίκαια, Ἀσπασία;»

«Δίκαια λέγεις,» ὑπέλαβεν ἡ Ἀσπασία, «ἐν τῷ κατὰ παντὸς τοῦ σκυθρωποῦ ἀγῶνι εἴμεθα σύμμαχοι.»

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀσπασία καὶ ἐκέλευσε νέας κύλικας νὰ προσενέγκωσιν. Ἐξήφριζον δ' αὐθις τὰ πολύτιμα νάματα ἐν τῷ κρατῆρι καὶ ἐκενοῦντο καὶ αὐθις ἐκενοῦντο αἱ σιλιπναὶ κύλικες. Γέλωτες δὲ καὶ παιδιαὶ καὶ ἄσματα χαρᾶς

ἐπλήρουν λαμπρῶν ἤχων τὸ περίστυλον καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης διέσπειρε σπινθήρας διονυσιακῆς ἀγχινοίας.

Οὕτω μέσα νύκτες ἐγένοντο. Αἴφνης δ' ἀνοίγεται θύρα τις ἐν τῷ μυθῷ εἰς τὸ περίστυλον ἐμβάλλουσα. Ἐκ τῆς θύρας δ' ἐκείνης προβαίνει βραδύς, ὡς φάσμα, ὁ Μανῆς κεκλεισμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς — ὁ Μανῆς, ὁ νυκτιπόλος! — Διότι οὗτος ἀποστάς τοῦ συμποσίου πρὸ πολλοῦ μὲν ἐκάθευδεν ἐν τῇ ἡσυχῇ κλίνῃ, ἀλλὰ νῦν καταληφθεὶς ὑπὸ τῆς δυσσοιανιστῆς νόσου ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ στρώματος, ἐφ' οὗ ἡσυχος κατέκειτο.

Ἐν τῇ θεᾷ δὲ τοῦ μετὰ κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν περιπλανωμένου τὸ περίστυλον νυκτιπόλου ἄφωνοι ἐγένοντο οἱ εὐθυμοῦντες καὶ πάντες ὑπὸ φρίκης καταληφθέντες προσέβλεπον ἄναυδοὶ τὸν φασματώδη νυκτιδρόμον. —

Οὗτος δὲ διελθὼν τὸ περίστυλον ἐτράπη ἐπὶ τὴν κλίμακα, ἣτις εἰς τὴν εὐρείαν στέγην τῆς οἰκίας ἔφερεν. Ἀναβὰς δὲ στερρόν τῷ ποδὶ τὴν κλίμακα ταχέως ἄφαντος ἐγένετο τοῖς συμποσιάζουσιν. Ἐκ τούτου οἱ πλείστοι τῶν συμποτῶν κρατήσαντες τῆς τὸ πρῶτον καταλαβούσης αὐτοὺς φρίκης διέγνωσαν ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ.

«Οὕτω τιμωρεῖται ὁ Διόνυσος ἐκείνους,» εἶπεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «οἵτινες ἀντιτάττονται πρὸς τὴν εὐθυμον αὐτοῦ λατρείαν. Ἀλλὰ πειραθῶμεν νὰ μεταπείσωμεν τὸν περιφρονητὴν τοῦ θεοῦ! Ἐλθετε! Ἐξεγείρωμεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ εἶτα ἀναγκάσωμεν αὐτὸν βίᾳ νὰ συμμετάσχη τοῦ συμποσίου!» —

Μετὰ ταῦτα ἐκινήθησαν οἱ πλείστοι τῶν συμποτῶν καὶ ὄρμησαν ἐπὶ τὸν ζυστόν.

Ἄλλ', ὡς ἀνέβησαν ἐκεῖ, παρέστη αὐτοῖς θεάμα τι, ὅπερ καὶ αὐθις φρίκην αὐτοῖς ἐνεποίησεν.

Ὁ Μανῆς δὴλα δὴ ἐβάδιζεν ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ἀποτόμου



προβλήματος τῆς στέγης καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ ὄξυτάτου ὀλισθηροῦ χείλους αὐτοῦ τοῦ προβλήματος ἐπὶ τόπου, ἔνθα μόνον νυκτιπόλος τις ἰδύνατο νὰ περιπατῆ κεκλεισμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, πᾶς δ' ἐγρηγορῶς ἱλιγγιῶν θὰ κατέπιπτεν ἐκεῖθεν.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ καὶ οἱ ἄλλοι σύννοκοι ἀκούσαντες, ὅτι ὁ Μανῆς περιπορεύεται, ἔσπευσαν νὰ ἴδωσιν αὐτόν.

Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Περικλῆς.

Ἐφριζε δὲ καὶ αὐτὸς ἰδὼν τὸν νεανίαν καὶ εἶπεν·

« Ἐὰν ἐξεγερθῆ ἐκ τοῦ ὕπνου νῦν θὰ καταπέση ἀνήκεστος. Ἀλλὰ νὰ πλησιάσῃ τις, ἵνα βοηθήσῃ αὐτῷ ἐκεῖ, εἶναι ἀδύνατον! »

Ἐν ᾧ δ' ὁ Περικλῆς ταῦτα ἔλεγεν, ἦλθε καὶ ἡ Κόρη.

Ἐκπληκτος, πελιτνὴ, διανοίγουσα τοὺς μεγάλους στρογγύλους ὀφθαλμούς, τὸ πρόσωπον περιόρυτον ἔχουσα ὑπὸ τῶν λευμένων βοστρύχων τῆς κεφαλῆς ἠτένιζε ταυρηδὸν ἡ Κόρη εἰς τὸν νυκτιπόλον. Ὡς δ' ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους, τὸ μὲν πρῶτον χρόνον τινὰ φρικιώσα ἦσπαρεν, εἶτα δ' ὤρμησε περωτὴ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ὁ Μανῆς περιεπάτει, ἀνεπήδησεν ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν πρόβλημα, ἐχώρησε στερβῶ τῷ βήματι πρὸς τὰ κάτω διὰ τῆς ἀποτόμου κινδυνώδους ὁδοῦ καὶ ἀτάρακτος ἐλάβετο τῆς χειρὸς τὸν νεανίαν καὶ ἀπέσπασεν αὐτόν ἀπὸ τοῦ ὄξυτάτου χείλους ἐλκύσασα αὐτόν μέχρι τοῦ τόπου, ἔνθα ἀσφαλῆς τὸ ἔδαφος ὑπὸ τὸν πόδα ἠσθάνετο.

Ὡς δ' ὁ Μανῆς σώος κατῆλθε, τότε τὸ πρῶτον κατέλαβεν αὐτὴν ἱλιγγος καὶ κατέπεσε λιποθυμήσασα.

Ἀλλ' ἤδη ὁ Μανῆς ἐξεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς περιέβαλε περιδεῆς τὴν παιδικὴν διὰ τῶν βραχιόνων καὶ ἔφερεν αὐτὴν ἐπ' ἀγκάλαις, ἕως οὗ συνῆλθεν εἰς ἑαυτήν, καὶ εἶτα ἐκπληκτος καὶ κατησχυμμένος ἔφυγε ταχέως ἐρυθριάσας.

Ἐκθαμβοὶ δ' ἔβλεπον τὰ γιγνόμενα οἱ συμπόται. Ἄλλ' εἶτα κύκλῳ περιβαλόντες τὸν Μανῆν κατεβίβασαν αὐτὸν ἐκθύμως ἐπιφωνοῦντες καὶ παραθαρρύνοντες εἰς τὸ περίστυλον.

Μόνοι δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Ἀσπασία παρέμειναν χρόνον τινὰ ἐτι ἐπὶ τοῦ ζυστοῦ.

• «Ὅπόσον λυποῦμαι,» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν Ἀσπασίαν, «ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐγένετο μάρτυς τῶν συμβάντων!»

«Καὶ διὰ τί λυπεῖ σε τοῦτο;» ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία.

«Διότι θὰ ἐπίστευε τέλος,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς, «ὅτι εὗρεν, ὅ,τι εἶναι ἔρωσ . . .»

Ἡ δ' Ἀσπασία βραχὺν μὲν τινα χρόνον σιγῶσα ἐθεώρει τὸν Περικλέα ὡς πειραμένη νὰ ἐξευρενήσῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, εἶτα δ' εἶπεν·

«Καὶ σύ;»

Ὁ δὲ Περικλῆς ὑπέλαβεν·

• «Ἐμὲ κατασχύνει πως καὶ εἰς ταραχὴν ἐμβάλλει τὸ ἐρωτικὸν τοῦτο ζεῦγος. Μοὶ φαίνεται δ', ὅτι θέλει νὰ εἴπῃ· Ἐκχωρήσατε ἐκ τῆς σκηνῆς ὑμεῖς καὶ παραχωρήσατε αὐτὴν ἡμῖν!» —

Καὶ αὐθις δὲ χρόνον μὲν τινα ἠτένιζεν ἡ Ἀσπασία εἰς τὸ σύννουν καὶ σπουδαῖον πρόσωπον τοῦ ἀνδρός, εἶτα δ' εἶπεν·

«Ἐπαύσω ὦν Ἕλληνας!»

Καὶ ὀλίγοι μὲν ἦσαν οἱ ἀμειφθέντες ἐκεῖ λόγοι, ἀλλ' ἦσαν πολυσήμαντοι καὶ βαρυσταθμοὶ ἔπεσον εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς εἰμαρμένης.

Διότι εὐθύς, ἅμα ῥηθέντων τῶν λόγων τούτων, ἐγένετο τι ὡς κρύφιον ῥήγμα κινδυνεῦον νὰ χωρίσῃ δύο εὐγενεῖς, τοσοῦτον ἑναρμονίως καὶ οἰκειῶς συνδεδεμένης ψυχᾶς.

Ἡ δὲ πρὸ πολλοῦ προπαρασκευαζομένη εἴσοδος νέων, σκοτεινῶν, σκυθρωπῶν δυνάμεων, τῆς ἀπιστίας, τῆς διαστάσεως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Περικλέους συνετελέσθη ἤδη . . .

Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων λόγων συνετελέσθη ἡσύχως καὶ ἀθουρύτως ἡ σύβραξις μεγάλου, ὑψηλοῦ καὶ λαμπροῦ τινος ἔργου . . .

Τοὺς λόγους· ἐπαύσω ὦν Ἑλλην, εἰπούσα ἡ Ἀσπασία ἀπεστράφη τοῦ Περικλέους προσβλέψασα αὐτὸν τελευταῖον μετ' ὀργῆς τε καὶ οἴκτου.

Κατέβησαν δ' ἀμφοτέροι· καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ἀπεχώρησεν εἰς τὸν κοιτῶνα, ἡ δ' Ἀσπασία ἦλθε πάλιν πρὸς τοὺς ζένους.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ μάτην ἐπειράθησαν οἱ συμπόται νὰ κρατήσωσι τὸν Μανῆν ἐν τῷ συμποσίῳ καὶ νὰ μεταλλάξωσι τὴν γνώμην αὐτοῦ πείθοντες νὰ θεραπεύσῃ προσηκόντως τὸν θεὸν τῆς χαρᾶς. Διότι οὗτος ἀπαλλαγεῖς αὐτῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μυχαίτατα δωμάτια τῆς οἰκίας.

Μετὰ τοῦτο χρόνον μὲν τινα μακρὸν κατέτειναν τὸν λόγον περὶ τῆς Κόρης θαυμάζοντες τὸ θάρρος αὐτῆς, ἢ μᾶλλον τὴν θαυμαστὴν δύναμιν τῆς αἰσθήσεως, τῆς διαθέσεως, τοῦ πάθους, ὑφ' ὧν ὀρμηθεῖσα ἐγήγησεν, ὑφ' ὧν τυφλῶς καὶ αὐτομάτως κατελήφθη, ἅτινα τὸν τύπον ἀλύτου αἰνίγματος εἶχον.

Εἶτα δ' ἤρξατο καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκφαίνων τὴν λύπην, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν παρέστη μάρτυς τοῦ θαύματος ἐκείνου.

Ἄ'Οποία εὐαχία θὰ παρείχετο τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ μεριμνοφροντιστοῦ καὶ ζητητοῦ τῆς ἀληθείας, ὅς περὶ πάντων μὲν τῶν καθ' ἡμέραν συμβαινόντων εἰς βαθείας θεωρίας βυθίζεται, νῦν δὲ μάλιστα οὐδεμίαν ἡσυχίαν θὰ εἶχε καὶ σπουδαίως θὰ ἐξηρεύνα, ὅ,τι τὸ περίεργον τοῦτο συμβάν σημαίνει. Εἶναι δὲ καὶ αὐτὸς νυκτιπόλος τις, σεληνιακὸς τις φιλόσοφος, ὅς κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα κάλλιον σκοπῆται, καὶ ἐν τούτῳ περιπλανᾶται ἐν τῷ ὕψει, ἐν ᾧ σκοτοδινία τινὰ καταλαμβάνει. Ἄλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπιφαίνεται καὶ αὐτῷ Κόρη τις δυναμένη ν' ἀποσπάσῃ αὐτὸν μαλακῇ τῇ χειρὶ ἐκ τῆς ἀβύσσου τῶν

έννοιῶν, εἰς ἣν καταφέρεται. Ἀλλὰ πορευθὺς εἰς αὐτὸν θ' ἀγγεῖλω πάντα τὰ γενόμενα, εἰ καὶ κινδυνῶδες σχεδὸν εἶναι ν' ἀναζητῆ τις τὸν Σωκράτην ἐν τῇ οἰκίᾳ. Διότι ἡ γεὰρὰ δέσποινα Ξανθίππη φοβεῖται, μὴ τι παραγάγῃ τὸν σύμβιον καὶ κατ' ὅλου ἐπιφθόνως προσβλέπει με. Ὅτε δὲ πρό τινος ἐπεσκεψάμην τοὺς νεονύμφους μετὰ τινων τῶν ἐταίρων, εἰς δεινὴν ἀπορίαν περιεστήσαμεν τὸ γύναιον, ὅπερ ἤρξατο κραυγάζον καὶ ὀδυρόμενον, ὅτι τοσοῦτον εὐγενεῖς ξένους, οἳοι ἡμεῖς, οὐχὶ κατ' ἀξίαν ἠδύνατο νὰ εὐωχῆσθαι. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ὑπολαβὼν εἶπε τότε· «Μὴ χαλέπαινε· διότι, ἂν μὲν ἡμέτεροι εἶναι οἱ εἰς ἐπίσκεψιν ἐλθόντες καὶ οὕτως ἀγαπητῶς ἔχουσιν, ἂν δ' ἀλλότριοι, οὐδὲν ἡμῖν μέλει περὶ αὐτῶν!» — Ἀλλὰ διὰ τῶν τοιούτων λόγων ἐξοργίζει αὐτὴν ἔτι μᾶλλον. Κατανοήσας δ' ἐν τῷ αὐτῷ, ὅτι αὐτὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἄρχει, παίζων ἠρξάμην ὡς μάλιστα ἐλευθέρως νὰ διαλέγωμαι πρὸς τὸν σύμβιον καὶ νὰ κατακλύζω αὐτὸν διὰ φιλοφρόνων ὑποκορισμῶν. Ἐκ τοῦ χρόνου δὲ τούτου μαίνεται κατ' ἐμοῦ καί, ὅτε πρὸ μικροῦ ἐπεμψα τῷ Σωκράτει ἡδιστον πλακοῦντα εἰς τὴν οἰκίαν, εἰς τοσοῦτον προέβη, ὥστε ἀρπάσασα ἐκ τοῦ καλάθου ἔρριψεν αὐτὸν κατὰ γῆς καὶ κατεπάτησεν. Ὁ δὲ Σωκράτης; Οὗτος ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ τοῦτο μόνον· «Τί ἐκ τούτου ἐκέρδανας; Ἄν μὴ κατεπάτεις, θὰ ἠδύνασο νὰ φάγῃς νῦν αὐτόν!» Οἴμοι! Φαίνεται, ὅτι καὶ οἱ σοφώτατοι τῶν ἀνθρώπων νῦν ἐν Ἀθήναις ἀγνοοῦσιν, ὅπως πρέπει νὰ μεταχειρίζονται τὰς γυναῖκας.»

«Πρὸς τοῦ δαιμονίου μου!» εἶπεν αὐθις ὁ Ἀλκιβιάδης κενώσας τὴν κύλικα. «Ἐπαναλαμβάνω τοῦτο, ὅτι ὁ κόσμος ἐξῆλθεν ἐκ τῆς τροχιάς! Ἡ Δῆλος ἐσείσθη, ἡ Θεοδότῃ ἐγένετο ἔκφρων, οἱ φιλόσοφοι κατατίλλονται ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἐγὼ αὐτὸς μνηστεύομαι τὸ θυγάτριον τοῦ Ἴππονίκου, Σαβάζιοι περιτρέχουσι τὰς ὁδοὺς, νυκτιπόλοι ἐπὶ τῶν στεγῶν, ἡ Πελο-



πόννησος ἔνοπλος, ἐν Δήμῳ καὶ ἐν τῇ γείτονι Αἰγίνῃ ὁ  
λοιμός . . .»

«Μὴ ἐπιλανθάνου καὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου,» ὑπο-  
λαβὼν εἶπεν ὁ Δῆμος, «καὶ τοῦτο δ' ἐνθυμοῦ, ὅτι, ὡς λέ-  
γεται, φάσμα περιφέρεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἴππονίκου . . .»

«Εἶναι τοῦτο ἀληθές;» ἠρώτησαν πολλοὶ τὸν παριστά-  
μενον Καλλιάν, τὸν υἱὸν τοῦ Ἴππονίκου.

«Ἀληθῶς οὕτως ἔχει,» ὑπέλαβεν οὗτος καὶ διηγεῖτο, ὅτι  
ὄντως φάσμα ἐπιφαινόμενον περιφέρεται ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅτι ἐκ  
τούτου ὁ πατὴρ Ἴππόνικος σύννους καὶ ἀχρὸς καὶ ἰσχνὸς τὸ  
σῶμα ἐγένετο, ὅτι καὶ τῷ ἡδίστῳ τῶν περμάτων ἤκιστα χαίρει  
καὶ ὅτι τῆς νυκτὸς ὁ ἐφιάλτης ἐπικάθηται αὐτῷ.

«Τοῦτο ἐκεῖνο,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης — «καὶ ἐκ-  
λείψεις ἡλίου λοιπὸν καὶ φάσματα ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πα-  
λαιῶν φαιδρῶν ἀβροδιαίτων. Εἰς κόρακας λοιπὸν ἐφρέτωσαν  
πάντα, ἂν οὕτω σκοτοῦνται. Καὶ αὖθις, ὦ φίλοι, ἄγετε πολε-  
μήσωμεν πρὸς τοὺς σκυθρωποὺς χρόνους, οἵτινες ἐπάπειλοσιν  
ἡμῖν ὑποφώσκοντες!»

«Καὶ δεόμεθα προτροπῆς;» ἀνεφώνησεν ὁ νέος Καλλίας.  
«Πρὸς τοῦ Ἡρακλέους! Δὲν ἐπράξαμεν κατὰ τὴν ἐορτὴν  
ταύτην πλέον τοῦ καθήκοντος, ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε; Δὲν  
κατεφύψαμεν τὸν Μητραγύρτην εἰς τὸ βάραθρον; Δὲν προση-  
νέχθημεν οὕτως, ὡς πάντες παρὰ τῶν εὐθύμων Ἰθυφάλλων  
ἠδύναντο νὰ προσδοκῶσι; Δὲν ἠκολούθει ἡμῖν σύμπασα ἡ  
νεολαία τῶν Ἀθηναίων; Ἐωρτάσθησάν ποτε ἀκολαστότερον  
τὰ Διονύσια ἐν Ἀθήναις, ἢ ὅσον νῦν; Εἶδετέ ποτε πρότερον  
τὸν δῆμον τοσοῦτον εὐθυμον, τοσοῦτον μανικόν; Ἐφρέυσέ  
ποτε δαψιλέστερον ὁ οἶνος; Παρήχθησάν ποτε πρότερον  
πλείονες παρθένοι ἐν τῷ ὠθισμῷ; Ἐβριθόν ποτε αἱ Ἀθηναί-  
οι τοσοῦτον προθύμων ἱερειῶν τῆς χαρᾶς; Καὶ ἐπεζητοῦντό  
ποτε αὐταί, ὡς νῦν; Τί ληρεῖς περὶ δυστυχῶν χρόνων,

Ἄλκιβιάδῃ; Εὐθυμοὶ χρόνοι εἶναι, λέγω. Πάντες δ' οἱ ἀνθρώποι χωροῦσιν ἐν εὐθυμίᾳ ἐπὶ τὰ πρόσω, οὐχὶ ἐπὶ τὰ ὀπίσω, ὡς σὺ νομίζεις, καί, ὅ,τι ἀν συμβῆ, εὐθυμότεροι πάντοτε θά γίγνωνται. Οὕτω δὲ καὶ πρέπει. Χαιρέτω μέγα ἡ ἡδονή!»

«Χαιρέτω μέγα ἡ ἡδονή!» ἀντήχει πανταχόθεν καὶ αἱ κύλικες συνεφθέγγοντο.

«Καλλία, χρηστὲ νεανία, ἐλθέ, περιπτυζώμεθα ἀλλήλους!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἄλκιβιάδης καὶ κατησπάζετο τὸν φίλον. «Τοιαῦτα θέλω ν' ἀκούω παρὰ σοῦ καὶ παρ' ὑμῶν πάντων! Χαιρέτω μέγα ἡ ἡδονή! Ἴνᾳ δὲ διατελῆ χαίρουσα καὶ αὐξανομένη καὶ προκόπτουσα ἐν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, πρέπει οἱ Ἰθυφάλλοι ἐν ὁμοιοῖα νὰ διάγωσι καὶ νὰ φρονῶσι τὰ τοῦ σχολείου τῆς Ἀσπασίας. Διότι ἐπὶ τῶν Ἰθυφάλλων καὶ τοῦ σχολείου τῆς Ἀσπασίας στηρίζεται ἡ ὀχυρὰ Ἀκρόπολις τῆς εὐθυμίας καὶ πάσης χαριέσσης χαρᾶς καὶ πάσης εὐθύμου παιδίας. Τούτου ἕνεκα μὴ ἀγανάκτει, Σιμαίθα, μὴ καταφρόνει ἡμῶν, Πράξιλλα, μὴ διαρύλλαινε, Δροσί! Μειδία αὐθις, Σιμαίθα! Οὐδέποτε ἐφάνης τοσοῦτον χαριέσσα, ὅσον σήμερον! Πρὸς τοῦ Διός, ἀντὶ τοῦ ὅλου, τελείου, χαριέντος μειδιάματος τοῦ στόματός σου, ἄσμενος στεροῦμαι τῶν χιλίων δραχμῶν, ἐφ' αἷς τὴν ῥήτραν συνεθέμην, καὶ ἀπέχομαι χρόνον τινὰ ἔτι τοῦ θυγατρίου τοῦ Ἰππονίκου.»

Τότε πάντες στραφέντες πρὸς τὴν Σιμαίθαν προὔτρεπον αὐτὴν νὰ διαλλαγῆ πρὸς τὸν Ἄλκιβιάδην.

Καὶ ἡ Ἀσπασία δ' αὐτὴ μεταλαβομένη τοῦ πράγματος εἶπεν·

«Παῦσαι χαλεπαίνουσα τῷ Ἄλκιβιάδῃ! Λέγων δ' οὗτος, ὅτι τὸ σχολεῖον τῆς Ἀσπασίας οἰκειῶς πρέπει νὰ ἔχη πρὸς τὴν ἑταιρείαν τῶν Ἰθυφάλλων, ἴσως δίκαια λέγει, ἀν βεβαίως τοῦτο μόνον ἐννοεῖ, ὅτι ἡ ἀκολασία τῶν Ἰθυφάλλων πρέπει νὰ χαλινῶται καὶ νὰ τιθασεύηται ὑπὸ τῶν χαριεσσῶν χειρῶν

τῶν γυναικῶν. Πρέπει νὰ λάβωμεν πρόνοιαν τῶν Ἰθυφάλλων τούτων, ἵνα ἐμβάλωμεν αὐτοῖς τὸν χαλινὸν τοῦ ὀρθοῦ καὶ καλοῦ μέτρου, ὅπως μὴ διαφθαρή ἢ εὐθυμος βασιλεία τῆς χαρᾶς μεταπίπτουσα εἰς ἀκρασίαν καὶ ὠμότητα.»

«Ἐποταπτόμεθα ὑμῖν!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης. «Ἐκ τούτου ἐκλέγομεν τὴν Σμαίθαν βασιλείαν αὐτοκράτορα τῆς βασιλείας τῆς χαρᾶς . . .»

«Ἄσμενοι!» ἀντήχει πανταχόθεν. «Διὰ τί νὰ μὴ χαλιναθῶσιν οἱ Ἰθυφαλλοὶ ὑπὸ τοσοῦτον χαριεσσῶν χειρῶν;»

Ἐν καταδίῳ δ' εὐθυμία ἐκηρύχθη ἢ μειδιῶσα, χαριτόβρυτος Σμαίθα βασιλεία τοῦ συμποσίου καὶ νικηφόρος δεσπότης τῆς βασιλείας τῆς χαρᾶς.

Αὐθωρὸν δὲ κατεσκεύασαν λαμπρὸν δι' ἀνθῶν πλουσίως κεκοσμημένον βασιλεῖον θρόνον, περιέβαλον αὐτὴν πορφύραν, ἐπέθεσαν χρυσοῦν διάδημα ἐπὶ τῶν βοστρύχων καὶ κατεκάλυψαν τὸ σῶμα αὐτῆς διὰ ῥοδοδέτων καὶ ἰοδέτων στεφάνων.

Τελεία δ', ἀπαράβλητος χάρις τῆς νεότητος καὶ τοῦ κάλλους ἀπελάμπετο — ἦτο ἀληθὴς βασιλεία. Καὶ αὐτῆς δὲ τῆς Ἀσπασίας οἱ ὀφθαλμοὶ προσεκολλήθησαν αὐτῇ πλήρεις θαυμασμοῦ.

«Ἡ Ἀσπασία ἦρχε τοῦ παρόντος,» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης, «σὸν δ' εἶναι τὸ μέλλον, Σμαίθα!»

Ἐπληρώθησαν δ' εἶτα αἱ κύλικες μεθυστικοῦ ποτοῦ καὶ ἐκενώθησαν εἰς τιμὴν τῆς χαριτοβρύτου βασιλείας τῆς χαρᾶς.

«Ἐπὶ τοιαύτης βασιλείας διοικουμένη,» ἀνεφώνησαν οἱ νεανία, «ἡ βασιλεία τῆς χαρᾶς καὶ πέραν τῆς γῆς θὰ ἐπικρατήσῃ.»

«Καλλία καὶ Δῆμε, δέξασθε τὰς χιλίας δραχμὰς!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλκιβιάδης. «Ὁμολογῶ τὴν ἡτταν. Δὲν θὰ ἔλθω αἰῶριον εἰς τοῦ Ἰππονίκου. Ὁ ἡγεμῶν τῶν Ἰθυφάλλων

συνάπτει νέον δεσμὸν σήμερον πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ κάλλους καὶ τῆς χαρᾶς! — Ὁμολογήσωμεν χάριτας τοῖς θεοῖς! Μειδιᾷ αὖθις καὶ ἐν ταῦτῳ οἱ ὀδόντες ἀστράπτουσιν, ὡς ὁ στοῖχος τῶν μαρμαρίνων κιόνων τοῦ Παρθενῶνος!»

Ταῦτα εἰπὼν ἐπλησίασεν ὁ ἐστεφανωμένος καὶ ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ τῆς ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας μεμεθυμένος, παράφορος νεανίας τῇ βασιλικῶς κεκοσμημένῃ χαριτοστέπτῳ παρθένῳ, περιέβαλεν αὐτῇ τὴν χεῖρα, ὀλολυζόντων τῶν ἐταίρων, καὶ ἤθελε νὰ ἐπισφραγίσῃται τὸν συναφθέντα δεσμὸν διὰ φιλήματος.

Ἄλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου παράδοξον ἐφάνη πᾶσι τοῖς προσβλέπουσι τὴν Σιμαίθαν σφοδρὸν τι ἐρύθημα κατακλύσαν τὸ πρόσωπον αὐτῆς.

Αὕτη δ' ἀπέτρεψε μὲν τὸν πλησιάζοντα ἐκτείνασα τὴν χεῖρα, ἔλεγε δ', ὅτι θέρμη κατέλαβεν αἰφνιδίως τὴν κεφαλὴν.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τὰ ὑπὸ τῆς φλογώσεως ζηρανθέντα χεῖλη ἐδίψων ἀναψυκτικοῦ ὕδατος.

Προσῆνεγκον δ' αὐτῇ παρατύκα κύλικα πλήρη οἴνου, ἀλλ' ἐκείνη ἀπέκρουσε τὸν οἶνον καὶ ἤτει ἀναψυκτικὸν ὕδωρ. — Κατερόρροει δὲ κύλικας πλήρεις τοῦ ἀναψυκτικοῦ νάματος, ἀλλ' ἐνόμιζέ τις, ὅτι μικραὶ ρανίδες ὕδατος ἐπὶ καιομένου χαλκοῦ ἔπιπτον.

Αἴφνης δ' εἶδον οἱ παριστάμενοι, ὅτι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ ἐγένοντο ἐκ τοῦ κατακλύσαντος αὐτοὺς αἵματος.

Ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα βαρεῖα καὶ ἡ φωνὴ τραχεῖα καὶ βραγχώδης ἐγένετο καὶ ᾠδύρετο, ὅτι καὶ ἡ φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα αἱματώδεις ἐγένοντο.

Ἐν ταῦτῳ δὲ καὶ ἀθυμία τις κατέλαβεν αὐτὴν καὶ βῆξ ἰσχυρὸς καὶ λυγρὴ κενὴ ἐνδίδουσα σπασμὸν καὶ παράλυσις τῶν ἄκρων. Ἐτρεμε δὲ τὸ σῶμα ὅλον καὶ ψυχρὸς ἰδρῶς περιέρρει αὐτό.



Καὶ οἱ μὲν παριστάμενοι ἤθελον νὰ μετενέγκωσιν αὐτὴν εἰς τὸ δωμάτιον, εἰς τὴν κλίνην, ἀλλ' αὕτη, ὡς συνεχόμενη ὑπὸ τῆς ἀπαύστου δίψης, ἤθελε νὰ ρίψῃ ἑαυτὴν εἰς φρέαρ τι, εἰς βαθύ τι ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ ἐξώρμα νὰ φύγῃ, ὡς Μαινάς, — καὶ διὰ τῆς βίας μόνον κατάρθουν νὰ κρατήσωσιν αὐτήν.

Αὐθωρὸν δὲ προσεκάλεσαν τὸν Περικλέα.

Ἦλθε δ' ὁ Περικλῆς καὶ ἰδὼν τὴν παρθένον ὠχρίασεν.

«Ἀπόστητε!» εἶπε πρὸς τοὺς συμπότας.

Ἄλλ' οὗτοι ἐπεσκοτισμένοι ἔτι ὑπὸ τῆς βακχικῆς μέθης ἀνεφώνησαν·

«Διὰ τί φοβεῖ σε τοσοῦτον ἡ κατάστασις τῆς νεάνιδος; Ἐὰν ἀναγνωρίζῃς, ὅτι δεινὸν τι κατέλαβεν αὐτήν, εἰπέ!»

«Ἀπόστητε!» ἐπανέλαβεν ὁ Περικλῆς.

«Τί σημαίνει; Τί ἐπῆλθεν;» ἀνέκραζεν ὁ Ἀλκιβιάδης.

«Ὁ λοιμός!» εἶπεν ὁ Περικλῆς βαρεῖα καὶ μικρᾶ τῆ φωνῇ.

Καὶ ἡσύχως μὲν ἐβρόθή ἡ λέξις, ἀλλ', ὡς κεραυνός, ἐνέσκηψεν εἰς τὸ συμπόσιον.

Πάντες δ' ἄναυδοι ἔμειναν, ὠχρίασαν, ἐσκορπίσθησαν.

Καὶ αἱ μὲν νεάνιδες ἤρξαντο ὀλοφυρόμεναι — ἡ δ' Ἀσπασία ὠχρά, ὡς νεκρά, ἐγένετο καὶ ἐσπούδαζε τρέμουσα ν' ἀνακουφίσῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν προσφιλῆ φίλην.

Καὶ τὴν μὲν νοσοῦσαν μετεκόμισαν εἰς τὸ δωμάτιον, οἱ δὲ συμπόται καταπεπληγμένοι καὶ ἄναυδοι ἀνεχώρησαν.

Μόνος δ' ὁ Ἀλκιβιάδης ἀνέλαβεν ἑαυτὸν αὖθις, αὐτός, ὁ παροινότατος πάντων.

«Οὕτως ὀφείλομεν νὰ κηρύζωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς νικηθέντας ὑπὸ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων;» ἀνεφώνησε δραττόμενος νέας κύλικος. «Μάταιος ἦτο λοιπὸν ὁ ἀγὼν, ὃν ἀνελάβομεν; — Διὰ τί σκορπίζεσθε, ὦ φίλοι; Δειλοί! Ἀλλά, καὶ

ἂν πάντες ἀπογινώσκετε καὶ αἰσχροῶς παραδίδεσθε ὡς ἡττημένοι, ἐγὼ δὲν παραδίδομαι. Θαρράλεως ἀντιβλέπω καὶ εἰς τὸν λοιπὸν καὶ εἰς πάντα τὰ δαίματα τοῦ Ἄιδου.»

Τοιαῦτα διετέλει ἔτι λέγων, ἕως οὗ κατενόησεν, ὅτι μόνος αὐτὸς ἔμεινεν ἐν τῷ ἐρήμῳ περιστύλῳ ἐν μέσῳ τῶν ἐσκορπισμένων στεφάνων καὶ τῶν ἡμικένων, ἢ ἀνατέτραμμένων κυλίκων.

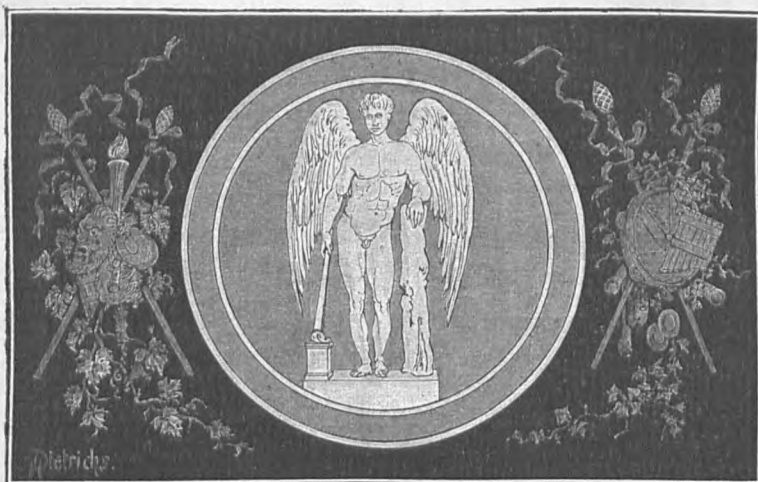
Μετήγαγε δὲ καὶ αὖθις κύκλῳ τοὺς ἀλαμπεῖς ὀφθαλμούς.

«Ὡ οὔτοι! ποῦ εἴσθε,» ἀνεφώνησεν, «εὐθυμοὶ Ἰούφαλλοι;»

«Μόνος,» εἶπεν αὖθις — «κατὰ μόνας! Πάντες προὔδοσάν με! — Πάντες! Ἡ βασιλεία τῆς χαρᾶς ἡρημάθη — αἱ σκυθραπαὶ δυνάμεις νικῶσιν.» —

«Ἔστω!» εἶπε τέλος ἐκσφενδονίζων τὴν κύλικα. «Χαῖρε, ποθεινὴ χαρὰ τῆς νεότητος! Πορεύομαι εἰς τοῦ Ἰπνονίκου.»





XXIV.

#### Ο ΣΑΤΥΡΟΣ ΚΑΙ Η ΒΑΚΧΗ.



Ἐν τῇ πολυκύμονι ἐκείνῃ νυκτί, ἐν ἣ ἡ μὲν Σιμαίθα βασίλεια τῆς χαρᾶς ἀπεδείχθη ἐν τῷ εὐθύμῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους συναχθέντι συμποσίῳ, ἐφέγγοντο δ' ἅπασαι αἱ ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ φωτός τῶν λαμπάδων τῶν μαινομένων Βακχευτῶν, ἐν τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ νυκτὶ ἐκάθητο ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἡσύχῳ Ἀκροπόλει ἐπὶ τοῦ συσκίου θριγκοῦ τοῦ Παρθενῶνος κακὸς τις οἰωνός, σκυθρωπὴ τις γλαυζὴ καὶ ἐπανειλημμένως ἐξέπερπε τὸν νυκτερινόν, φρικαλέον καὶ κακὰ προμηνύοντα γοῶδι αὐτῆς ἤχον.

Πνικτὸς δ' ἐφέρετο ἐκ τῶν ἀγνιῶν τῆς πόλεως ὁ θόρυβος τῆς χαρᾶς ἐκεῖσε καὶ ἀλλοκότως συνανεμγνύετο τοῦτῳ τὸ νυκτερινὸν ὄσμα τῆς ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ τοῦ Παρθενῶνος γλαυκός.

Ἀντήχει δ' ἀπὸ τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Παρθενῶνος μακρὰν μέχρι τῆς σκοτεινῆς πεδιάδος τὸ νυκτερινὸν θρηνώδες ἄσμα, ὡς ἀγγελία θανάτου.

Καὶ ὄντως ἀγγελία θανάτου ἦτο.

Διότι, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ νεαρὸς Ἀλκιβιάδης καὶ οἱ ἑταῖροι ἐν ὑπερβαλλούσῃ εὐθυμίᾳ αἶροντες τὰς κύλικας φιλοτησίαν προὔπινον τῇ χαριτοβρύτῳ βασιλείᾳ τῆς χαρᾶς ἐν τῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους συμποσίῳ, — ἀπέθνησκεν ὁ Φειδίας ἐν τῷ δεσμητηρίῳ — ὁ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τηκεδόνος κατελλημμένος ἀθάνατος δημιουργὸς τοῦ Παρθενῶνος ἐξέπνει μόνος ἐν τῷ δεσμητηρίῳ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ψυχὴν.

Ἐν τῷ αὐτῷ δ' ἐκείνῳ χρόνῳ, ἐν ᾧ ἡ μὲν ὑψηλοτάτη ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἡ ἐστία τῶν ἐνδοξοτάτων τῶν Ἀθηναίων δημιουργημάτων ἐν τῷ σκοτεινῷ δεσμητηρίῳ ἀπεσβεννύετο, ἡ δ' Ἀσπασία πρὸς τὸν Περικλέα τοὺς λόγους ἐκείνους:

- «Ἐπαύσω ὦν Ἑλληνί!» ἔλεγεν — ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ἐνόμιζέ τις, ὅτι ῥήγμά τι ἐγίγνετο οὐ μόνον ἐν τῷ ἐρωτικῷ δεσμῷ τῷ συνενοῦντι τὸν Περικλέα τῇ Ἀσπασίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σύμπαντος τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅτι ἡμαυροῦτο ὁ ἀστήρ αὐτοῦ καὶ ὅτι σὺν τῇ νικηφόρῳ κραυγῇ τῆς ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος γλαυκὸς καὶ χαιρέκακόν τι κίχλισμα πονηρῶν δαιμόνων ἐν τῷ αἰθέρι ὑπεράνω τῆς Ἀκροπόλεως ἀντήχει.

Ἐξηγέρθη δὲ τοῦ ὕπνου ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως ὑπὸ τῆς κραυγῆς ἐκείνης τῆς γλαυκὸς καὶ ἐνόμισεν, ὅτι ἡ γλαυξ ἐκείνη ἔλεγε πρὸς αὐτόν: Ἐγέρθητι ἐπέστη ὁ χρόνος!

Καὶ οἱ δαίμονες δ' ἐψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους: «Νῦν ἐδόθη ἡμῖν ἡ ἄδεια νὰ ἐξαναστῶμεν. — Ἄγετε κατασκήψωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν Ἑλλάδα.»

Ἦγοῦντο δὲ τῆς χορείας τῶν φθοροποιῶν ἐκείνων δαιμόνων ἡ Ἔρις καὶ ὁ Λοιμὸς.

Οὗτος μάλιστα πάντων ἀναπτύξας τὰ μέλανα αὐτοῦ



περὰ προύπορεύετο τῶν ἄλλων ἐπιπετόμενος ἐπὶ τὴν ἐπίσκιον μὲν νῦν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ βακχικοῦ θοροῦ βου διηχουμένην πόλιν τῶν Ἀθηναίων.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατώπτευεν, ὅπου ἡ χαρὰ λαμπροτάτη ἐφαίνετο, εἶτα δ' εὐρών τὸν τόπον ἐκεῖνον ὠρμησεν, ὡς γύψ, ἐπὶ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους χαριτόβρυτον νεαρὰν βασιλείαν τῆς χαρᾶς . . .

Τὸ πρῶτον ἄρα λάφυρον τοῦ φθοροποιῦ δαίμονος ἦτο ἡ ὡς κάλλιστα ἐξανθοῦσα ἐν Ἑλλάδι νεαρὰ γυνή, ἡ κατὰ τὴν γνάμην τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔμελλε ν' ἀρχῆ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐπάρχουσι δὲ καιροὶ τινες, ἐν οἷς τῇ διαφθορᾷ τῶν ψυχῶν, τῇ μεταβολῇ τῶν χρηστῶν ἠθῶν, τῇ συγχύσει καὶ ἐξαλλαγῇ τῶν τρόπων καὶ φυσικὰ κακὰ ἀκολουθοῦσιν, ἐν οἷς ἡ ἄρμονία καὶ τάξις τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ζωῆς ἐν τῷ αὐτῷ διαταράττεται.

Τοιοῦτος καιρὸς ἐνέσκηψε νῦν εἰς Ἀθήνας, εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Διότι τῇ ὑπόυλῳ τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν εἰσερχομένη διαφθορᾷ, ἦν βραδέως καὶ κατὰ μικρὸν προπαρεσκεύασεν ἡ ὀσημέραι αὐξανομένη τρυφή καὶ φιληδονία, ἡ ἐπικράτησις τῶν ἀγρίων δημαγωγῶν καὶ μάλιστα πάντων ἡ φύσις αὐτῆ τῶν ἀνθρωπίνων, ἅτινα ἀναγκαίως ἀκμάσαντα ἅπαξ εἰς παρακμὴν καὶ διαφθορὰν τείνουσι — τῇ ἠθικῇ ταύτῃ διαφθορᾷ ἐπηκολούθησαν οἱ αἱματηροὶ τῶν διαφόρων ἐλληνικῶν φύλων ἀγῶνες, ἐξ ὧν τέλος οὐδεὶς μὲν νικητῆς ἐξῆλθεν, ἡ δ' εὐπραγία καὶ ἐλευθερία πάντων κοινῇ ἀπώλετο, ὡς καὶ τὰ δεινὰ τοῦ λοιμοῦ, τῆς ἀνθρωποκτόνου νόσου.

Ἐκ τούτου ἐσαλεύθη ἡ ἐλληνικὴ καλοκάγαθία — καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο νὰ καυχῶνται ἔτι ἐπὶ τῇ σοφῇ ἀρχῇ: «Νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ.»

Ἡ ἀγγελία δὲ τοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Περικλέους ἐν-

σκήψαντος λοιμοῦ ταχέως διέδραμε σύμπασαν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐν τῷ ἅμα τὴν ἀκόλαστον βακχικὴν χαρὰν διεδέξατο ὁ ὠχρὸς φόβος, ἡ ναρκωτικὴ ἀγωνία.

Καὶ ἄλλα δὲ θανατηφόρα βέλη τοῦ φονικοῦ δαίμονος ἐπηκολούθησαν τῷ πρώτῳ καὶ ἐν βραχεῖ ἤκμαζεν ἡ φθοροποιὸς νόσος συνεπαγομένη πάντα τὰ δεινά.

Ὅς δ' ἐν τῇ Σιμαίθᾳ, οὕτω συνήθως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐξεδηλοῦτο ἡ νόσος, μετὰ θερμῆς δηλαδὴ ἰσχυρᾶς τῆς κεφαλῆς καὶ ἐν ταύτῳ μετὰ φλογώσεως τῆς φάρυγγος, αἷς ἐπηκολούθουν αἱμάτωσις τῆς τε φάρυγγος καὶ τοῦ οὐρανίσκου καὶ αὐτῆς τῆς γλώσσης. Εἶτα δὲ κατέβαιναν εἰς τὰ στήθη ὁ πόνος μετὰ βηχῶς ἰσχυροῦ, ὃς πρόξενος πνεύματος ἀτόπου καὶ δυσώδους καὶ λεπτοῦ σιάλου ἐγίγνετο. Ἐβόμβουν δ' ἐν ταύτῳ τὰ ὦτα καὶ σπασμὸς τῶν χειρῶν ἐπεγίγνετο καὶ τρόμος σύμπαντος τοῦ σώματος καὶ ἀθυμία καὶ ἀγωνία καὶ ἀγρυπνία εἰς παραφροσύνην ἄγουσα. Καὶ ἄπαυστος δὲ διψᾷ ἐπηκολούθει καὶ πολλῶν τοσοῦτον τὰ ἐντὸς ἐκαίοντο, ὥστε μῆτε τῶν ἱματίων καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολάς, μίδ' ἄλλο τι ν' ἀνέχωνται καὶ ἥδιστα θὰ ἔρριπτον ἑαυτοὺς εἰς τὰ ὕδατα. Ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὸν στόμαχον ὁ πόνος κατέβαινε καὶ ἀνέστρεφεν αὐτὸν καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς προῦκάλει. Καὶ τῷ μὲν ἔξωθεν ἀπτομένῳ τοῦ σώματος οὔτε θερμὸν ἐφαίνετο, οὔτε χλωρόν, ἀλλ' ὑπέρυθρον καὶ ἐνίοτε πελιτόν, φλύκταιναι δὲ μικραὶ καὶ ἔλκη ἐξήνθουν εἰς αὐτό. Ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ τῷ λοιμῷ, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, περὶ ὧν ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος παραδίδεται, φαίνεται, ὅτι ἐνέλειπον τὰ οἰδήματα ἐκεῖνα, ἅτινα τὸ κύριον γνώρισμα τοῦ ἀσιατικοῦ λοιμοῦ εἶναι, τῆς μάλιστα ταύτης τῶν ἐθνῶν ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις.

Μέχρι τῆς ὀγδόης δ' ἡμέρας παρετείνετο ἡ νόσος, ἑνᾶταϊοι δ', ἢ καὶ ἑβδομαῖοι ἀπέθνησκον οἱ πλείστοι καὶ τότε κοῖλοι μὲν ἐγίνοντο οἱ ὀφθαλμοί, ὄξεϊα δ' ἡ ρίς καὶ ψυχρὸν

καὶ τραχὺ τὸ σῶμα τῷ ἀπομένῳ. Οὐχὶ μικρὰ δ' ἔπασχον καὶ οἱ διαφεύγοντες τὴν νόσον. Διότι διὰ παντὸς τοῦ σώματος διεξήρχετο ἀρξάμενον ἀνωθεν τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἰδρυθὲν κακὸν καὶ διέφθειρε καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ τὰ ἄλλα ἄκρα καταλαμβάνον αὐτά. Οὐ μόνον τούτων δ' ἐστεροῦντο πολλοὶ τῶν σωζομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ λήθη κατελάμβανεν αὐτοὺς ἀναστάντας τῶν πάντων καὶ ἠγνόουν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδεῖους.

Οὔτε οἱ ἰατροὶ δ' ἐπήρκουν, οἵτινες τὸ πρῶτον ἀγνοῖα θεραπεύοντες αὐτοὶ πρῶτον ἐθνησκον, οὔτε φάρμακα ὠφέλουν, οὔτ' ἄλλη ἀνθρωπεῖα τέχνη. Κατὰ συμβουλήν δὲ τοῦ Ἴπποκράτους ἀνήπτον μεγάλας πυράς· διότι ἐφαίνετο, ὅτι οἱ παρὰ τῷ πυρὶ πάντοτε ἐργαζόμενοι χαλκεῖς σπανίως ἐνόσουν.

Ἄλλὰ τὸ κακὸν ὁσημέραι ηὔξανετο. Ὡς δ' ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἀδύνατος ἀπεδείχθη, κατέφευγον πάντες εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν. Δι' ὃ οὐδέποτε ἄλλοτε ἐγένετο μείζων χρῆσις τῶν παντοίων τρόπων τῶν καθαρμῶν καὶ ἰλασμῶν καὶ ἐπαρδῶν καὶ πάντων τῶν ἄλλων, ὅσα ἡ εὐσέβεια αὐτοῖς παρεῖχεν.

Καὶ τὰς μὲν πρῶτας ἡμέρας ἀντήχουν πανταχοῦ τῆς πόλεως θρήνοι καὶ ὄλοφυρμοὶ καὶ ἔβλεπέ τις πανταχοῦ ἐκφορὰς τῶν ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ διαφθειρομένων εἰς ταφὴν ἐν τοῖς τάφοις, ἢ εἰς καῦσιν ἐπὶ τῶν πυρῶν. Ἄλλ', ὡς ὁ θάνατος ἐπεπόλασε καὶ ὁ πλησιασμὸς τῶν νοσοῦντων, ἢ τῶν νεκρῶν φόβον καὶ τρόμον ἐνέπνει ὡς μεταδίδων τὴν νόσον, πολλοὶ δ' ἐγκαταλειμμένοι καὶ μόνοι ἐν ἐρήμιας οἰκίας, ἢ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπέθνησκον, τότε πάντες οἱ περὶ τὰς ταφὰς νόμοι συνεταράχθησαν. Διότι οὔτε τὸν ὀβολόν, τὸν τοῦ ὑποχθονίου πορθμέως μισθόν, εἰς τὸ στόμα τῶν οικείων κατέτιθεσαν, οὔτε ἡ μελιτοῦτα εἰς πρᾶϋνσιν τοῦ καταχθονίου

Κερβέρου ἐδίδετο αὐτοῖς, οὐτ' ἔλουον ἐπιμελῶς, οὐτ' ἔχριον αὐτοὺς εὐόσμοις μύροις, οὐτ' ἐνέδυνον λαμπρῶς, οὐτ' ἐστεφάνουν ἀραιαῖς ἄνθεσιν, ἢ σελίνῳ, οὔτε προὔτιθεσαν αὐτοὺς ἐν τῷ περιστύλῳ τῆς οἰκίας τετραμμένους ἀνά τὰ πρόθυρα, οὔτε θρηνηδοὶ παρέπεμπον αὐτούς, οὔτε τιμὴν ἐπιδεικνύμενοι παρέπεμπον αὐτοὺς πρὸς ταφὴν, οὔτε δι' ἐναγισμάτων, οὔτε διὰ χοῶν, οὔτε διὰ περιδείπνων, οὔτε διὰ πενήθμων ἐνδυμάτων ἐτίμων αὐτοὺς οἱ ζῶντες. Σπουδῇ δὲ καὶ σιγῇ· καὶ σχεδὸν ἄνευ παραπομπῆς ἐξέφερον τοὺς ἀπείρους νεκροὺς καὶ κατάρυσσον αὐτοὺς εἰς τοὺς τάφους, ἢ ἔκαιον ἐπὶ τῶν πυρῶν. Τελευτῶντες δὲ καὶ τοῦ καθήκοντος τούτου καὶ τῆς τιμῆς, ἦν ὡς ἱερωτάτην ἔκπαλαι οἱ Ἕλληγες ἐθεώρουν, ἐστέρουν τοὺς νεκροὺς. Διότι καὶ ἐν ταῖς ἐρημωθείσαις οἰκίαις ἄταροι ἔμενον οἱ τελευταῖοι νεκροὶ καὶ ἐσήποντο, καὶ τὰ ἱερά, εἰς ἃ πολλοὶ ἔρποντες κατέφευγον, ἵνα τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν ἐπικαλέσωνται, πλήρη νεκρῶν ἦσαν καὶ περὶ τὰς κρήνας ἀπάσας, ἐνθα ἐκυλινδοῦντο ὡς κατατρυχόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος, ἵν' ἀναψύξωσι τὰ κεκαυμένα χεῖλη, πολλοὺς εὕρισκον καὶ τὸ φρικωδέστατον, καὶ ἐν τοῖς φρέασιν αὐτοῖς, εἰς ἃ οἱ λυσσῶντες ἐκ τῆς δίψης καὶ τοῦ καύματος κατέβριπτον ἑαυτοὺς. Ἐκ τούτου ταχέως μεθ' ὑποψίας καὶ φρίκης ἐθεώρουν τὸ ἀναψυκτικὸν νᾶμα τῶν φρεάτων ὡς φοβούμενοι, μὴ τι μεμολυσμένον ὑπὸ τῶν σαπρῶν νεκρῶν ἦτο . . .

Ἐβριθον δὲ καὶ αἱ ὁδοὶ νεκρῶν εἴτ' ἐκ τῶν ἀποθνησκόντων αὐτόθι, εἴτ' ἐξ ἐκείνων, οὓς ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐκφέροντες κρυφῇ καὶ σπουδῇ ἐκεῖ κατέλειπον, ἢ ἐκ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν ἐξετόζευον, ἵνα ταχέως αὐτῶν ἀπαλλαγῶσιν.

Ἄν δέ ποτε συνήθροιζον τοὺς νεκροὺς τούτους, ἵνα καύσωσιν αὐτοὺς, τότε ὁ ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῶν νεκρῶν φόβος τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ὑποψία τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου τόσοῦτον



ετάραττε τὰς ψυχὰς, ὥστε σπουδῇ καὶ τυφλῶς ἐρρίπτοντο οἱ θνήσκοντες μετὰ τῶν νεκρῶν, οἱ λιπόθυμοι μετὰ τῶν σεσηπῶτων.

Ὅσακις δὲ πυρὰ τις εἰς καῦσιν τῶν συγγενῶν ἀνῆπτετο ὑπὸ τινος, σπουδῇ ἄλλοι συνήρχοντο καὶ ἐπειρῶντο νὰ ἐπιθῶσι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς εἰς αὐτήν καὶ ἐκ τῆς πληθύος τῶν ῥιπτομένων νεκρῶν ἐσβεννύετο τὸ πῦρ, ἐξ οὗ καὶ ἄγρια ἐριδες πολλάκις περὶ τὰς πυρὰς ἐγίνοντο.

Ὅποσον δὲ φοβερὸν τὸ εἶδος τῆς νόσου ἦτο καὶ τοῦτο ἐδήλου, ὅτι τὰ ὄρνεα καὶ τὰ τετράποδα, ὅσα ἄπτονται τῶν ἀτάφων νεκρῶν, νῦν ἀπείχοντο τῶν ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ φθειρομένων, ἢ, ἂν ἐγεύοντο αὐτῶν, διεφθείροντο καὶ αὐτὰ ταχέως ὑπὸ τῆς νόσου. Τοῦτο δ' ἔπασχον συνήθως καὶ οἱ κύνες.

Ἀπηλλοτριώσε δ' ὁ φόβος τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου τοὺς ἀνθρώπους ἀλλήλων. Ἐρημος δ' ἦτο ἡ ἀγορά, ἔρημα τὰ γυμνάσια καὶ αἱ παλαίστραι καὶ ὁ δῆμος οὐδόλως ἐτόλμα νὰ συνέλθῃ εἰς ἐκκλησίαν εἰς τὴν πύκνα. Καὶ αἱ θύραι δὲ τῶν οἰκιῶν ἢ στερῶς κεκλεισμένα ἦσαν, διότι οἱ ἐν αὐταῖς πᾶσαν κοινωνίαν ἔφευγον, ἢ ἴσταντο ὅλως ἀνοικταί, διότι ἡρημασμένοι παντάπασιν ἦσαν ὑπὸ τοῦ θανάτου. Καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς συγγενικοὺς δεσμοὺς διέστησεν ὁ φόβος καὶ ὑπὸ τῆς ἀσπλαγχνίας τῶν δούλων πολλοὶ ἔπασχον πολλά· διότι οὔτοι τιμωρούμενοι νῦν τοὺς δεσπότας, ἀνθ' ἃν πρότερον κακῶς ἔπασχον, ἀπειθῶς καὶ ἀνθαδῶς προσεφέροντο, ἡρνοῦντο τὴν αἰτουμένην βοήθειαν, ἔκλεπτον, διήρπαζον τὴν οὐσίαν αὐτῶν.

Ἐκ τούτου ἀγανάκτησις, ἢ ἀνασθησία κατελάμβανε πάντας. Ἦσαν δὲ καὶ πολλοί, οἵτινες παρωρμῶντο ἐπὶ τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἀχαλινώτων ἡδονῶν ὡς ζητοῦντες θάρρος, ἢ λήθην ἐν τῇ ἐκ τῶν ἡδονῶν μέθῃ.

Ἀτάρακτος δὲ περιφρονητῆς τοῦ κινδύνου καὶ κατάγελας αὐτοῦ παρέστη ὁ παράφρων Μένων μόνος. Διότι οὗτος

πανταχοῦ ἐφαίνετο, ὅπου φρικαλέος ὁ λοιμὸς ἐθέριζε καὶ ἀσμενέστατα διέτριβεν ἐν μέσῳ νεκρῶν. Ἐβλεπον δ' αὐτὸν ἐνίοτε καθήμενον ἐπὶ λόφου νεκρῶν καὶ χαίροντα ἐπὶ τῷ κακῷ καὶ καταγελῶντα τοῦ δειλοῦ ὄχλου, ὅστις ἐφευγε τοὺς τε νεκροὺς καὶ αὐτὸν ἄς ὑπὸ λοιμοῦ κατειλημμένον. Ὡς δὲ πολλοὶ ἔβλεπον, ὅτι αὐτὸς δὴ ὁ μετ' ἀθαρθείας προκαλῶν τὸν κίνδυνον κραυγαλῶν οὐδὲν κακὸν ἔπασχεν, ἐμμοῦντο αὐτὸν καὶ οὕτως ἠξάνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν περιφρονητῶν τοῦ κινδύνου. Ἐκ τούτου ταχέως ἔβριθον αἱ ὁδοὶ καὶ οἱ δημόσιοι τόποι παροίωνων ἀλητῶν, οἵτινες προῦπνον φιλοτησίας τῷ βασιλεῖ Λοιμῷ καὶ γελῶντες κατεφρόνουν τῶν δειμάτων αὐτοῦ. Οὗτοι δ' ἦσαν οἱ ἀντὶ χρυσοῦ ἀναλαμβάνοντες νὰ ἐκφέρωσι τοὺς νεκρούς, ἢ νὰ συναθροίζωσιν αὐτοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν, ἵνα θάψωσιν, ἢ καύσωσι, καὶ ἐπετέλουν τὸ μυσαρὸν ἔργον μετ' ἀμῆς θράσύτητος, ἄς ἄνθρωποι, οἵτινες οὐχὶ μάτην ἤθελον νὰ διακινδυνεύωσι τὰς ἑαυτῶν ψυχάς. Ἀπίθουν δὲ καὶ ἐλάμβανον, ὅτι ἤθελον καὶ παρὰ τοῦτο ἐδήουν καὶ πᾶν βίαιον διέπραττον ἐν ταῖς οἰκίαις, εἰς ἄς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοὺς εἰσήγεν. Ἐξέλιπε δὲ παντάπασιν ὁ φόβος τῶν νόμων· διότι τὰ μὲν δικαστήρια πρὸ πολλοῦ ἤργουν, ἕκαστος δὲ τῶν κακούργων τούτων διελογίζετο, ὅτι ὁ λοιμὸς ταχέως ἢ τὸν δυνάμενον νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον θὰ συνήρπαζεν, ἢ αὐτὸν τούτον θ' ἀπήλλαττε τῆς ἀνάγκης τῆς εὐθύνης.

Οὐ μόνον δ' οἱ πένητες καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄχλου παρεδίδοντο τῇ ἀκολασίᾳ, ἀλλὰ καὶ οἱ πλούσιοι καὶ δὴ οἱ νέοι, οἵτινες τοιοῦτῳ τῷ τρόπῳ ἐπειρῶντο νὰ καταπολεμῶσι τὸν φόβον τῆς περιστοιχιζούσης αὐτοὺς φρίκης. Διότι, ἄς πολλοὶ αὐτῶν ἔβλεπον ἑαυτοὺς αἰφνης πλουσιωτάτους γενομένους ἄς κληρονομήσαντας τῆς οὐσίας τῶν γονέων, τῶν ἀδελφῶν, τῶν συγγενῶν, φοβοῦμενοι, μὴ τι ταχέως ταῦτ' ἐκείνοις, ἄν

ἐκλήρονόμησαν, πάθωσιν, ἐπειρῶντο ν' ἀπολαύσωσιν ὡς μάλιστα τῶν προσγενομένων αὐτοῖς ἀγαθῶν καὶ διεσπάθων αὐτὰ εἰς ἀγρίας, μεθυστικὰς ἀπολαύσεις. Τοῦτους δὲ τοὺς αἰφνιδίως πλουσίους γενομένους βλέποντες οἱ ἄλλοι ἠσθάνοντο ῥίζοβολοῦσαν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τύχῃσι τῶν αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης προήγγοντο εἰς ἀσεβεῖς ἐλπίδας καὶ εὐχάς.

Οὕτω πάντες οἱ ἠθικοὶ δεσμοὶ συνεταράχθησαν κατὰ μικρὸν καὶ οἱ σωζόμενοι ἔχαρον ἀπολαύοντες τῶν ἐκ τοῦ θανάτου τῶν ἄλλων προσγενομένων αὐτοῖς πλεονεκτημάτων.

Ἄλλ', ὡς ὁ λοιμὸς καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ κακὰ ἐν πολλοῖς τὴν πρὸς τὰς ἡδονὰς ὀρμὴν πυρετωδῶς τρέφοντες ἐφαίνοντο, οὕτω καὶ ἐν τούτῳ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις, ἀπεδείχθη κύριος ὁ νόμος, ὅτι αἱ ἐναντιότητες παρ' ἀλλήλας βαίνουσιν, ἢ ἡ ἑτέρα μεταπίπτει εἰς τὴν ἑτέραν. Διότι σὺν τῇ ἀκολασίᾳ καὶ τῇ διαφθορᾷ πάντων τῶν δεσμῶν ἐπετείνεται καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς δεισιδαιμονίας. Ἐκ τούτου ἐκεῖνοι, οἵτινες νῦν τέως εἰς τὴν ἀγρίαν μέθην καὶ ἀκολασίαν κατέφευγον, μετὰ μικρὸν νέαν σκέπην καὶ νέαν παραμυθίαν ἐζήτουν ἐν τῇ ὑπερβολικῇ ἐπιμελείᾳ τῶν θεῶν, ἐν τῇ δεισιδαίμονι θεραπείᾳ τῶν θεῶν.

Ἐν τούτῳ δὲ παρήλθον καὶ τινες, ὡς ὁ Διοπέιθης, οἵτινες παρίστασαν τὴν μαστίζουσαν τὰς Ἀθήνας νόσον ὡς τιμωρίαν πεμφθεῖσαν ὑπὸ τῶν θεῶν διὰ τὴν προτέραν καταφρόνησιν αὐτῶν. Ἐκ τούτου ὁ ὄχλος ἠγανάκτει καὶ ὁ χόλος αὐτοῦ ἐτρέπετο ἐπ' ἐκείνους, οὗς ὁ Διοπέιθης καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῶ ὡς τοὺς κυρίου αἰτίους τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν καταδείκνυον.

Ἐν τῷ αὐτῷ δ' ἀνεμνήσθησαν αὐτὸς καὶ τῆς μυστικῆς ἐκείνης λατρείας τοῦ Σαβαζίου καὶ λόγος ἐγίνετο πολὺς περὶ τοῦ Μητραγύρτου ἐκείνου, ὃν οἱ ὑπερφίαλοι, πάρονοι Ἰθύφαλλοι εἰς τὸ ὄρυγμα, τὸ βάραθρον, εἶχον κατακρημνίσαντες. Ἦσαν δὲ πολλοὶ νῦν οἱ νομίζοντες, ὅτι κακῶς

ποιήσαντες κατεφρόνησαν τοῦ θεοῦ ἐκείνου Σαβαζίου, τοῦ σωτήρος πάντων τῶν κακῶν, καὶ ἰσχυρίζομενοι, ὅτι ἡ ἀσεβὴς ἐκείνη πρᾶξις, ἦν εἰς τὸν ἀθῶνον Μητραγύρτην ἡμαρτον, ἡ κυρία αἰτία τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν ἦτο καὶ τῆς τιμωρίας, ἦν ὁ ὑβρισθεὶς Σαβάζιος ἐλάμβανεν. "Ἐλεγον δ', ὅτι πρῶτον καθήκον αὐτῶν νῦν ἦτο νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν θεὸν καὶ ὅτι ἡ ἐξιλέωσις αὕτη τὸ μόνον φάρμακον τῆς ἀνθρωποφθόρου νόσου ἦτο. Ὡς δὲ καὶ ξένη τις ἐν Ἀθήναις, Νίνος τὸ ὄνομα, γυνὴ τις ἔμπειρος πάσης μαγείας καὶ πάντων τῶν μυστηρίων, προελθοῦσα ὡς ἰέρειαν καὶ ἀπόστολον τοῦ Σαβαζίου ἐαυτὴν ἀνεκήρυττε, ταχέως ὡς τὸ μόνον φάρμακον καὶ ἡ μόνη σωτηρία ἐξελαμβάνετο ὑπὸ πάντων ἡ μύησις τῆς λατρείας τοῦ θεοῦ τούτου. Μετ' ἀλλοκότου καὶ δεισιδαίμονος τελετῆς δ' ἐγίνετο ἡ μύησις· διότι δορκάδειον δορὰν ἐπετίθεσαν τοῖς μουμένοις, ἱερὸν τι ποτὸν ἔδιδον αὐτοῖς εἰς πόσιν, ἤλειπον εἶτα αὐτοὺς πηλῶ καὶ πιτύροις καὶ ὄφιν περιείλιττον περὶ τὰ στήθη αὐτῶν. Ἐν ᾧ δὲ πάντα ταῦτα ἐγίνοντο, ἐκάθητο οὗτοι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἶτα ἀναβοῶντες· "Ἐφυγον κακόν, εὖρον ἄμεινον, ἀνεγείροντο καὶ ἡ μύησις πέρας ἐλάμβανε. Ταύτη δ' ἐπηκολούθει νυκτερινὴ τις ἑορτή, ἐν ἣ σκυθρωπά τινα νόμιμα καὶ ὄργια ἐγίνοντο. Οὕτως ἡ ἀκολασία καὶ ἡ δεισιδαιμονία, εἰς ἃς παρώρμα τὰς ψυχὰς τῶν πεπλανημένων ὁ τῆς φθοροποιουῦ μάλιστα τῆς χώρας φόβος, συνηνοῦντο ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Σαβαζίου. Ἐβλεπε δὲ τις πολλὰς πομπὰς τελουμένας εἰς τιμὴν τῆς Κυβέλης καὶ τοῦ Σαβαζίου καὶ τῶν πομπῶν πολλοὶ μιμούμενοι τοὺς Μητραγύρτας ὤρχοντο τὴν σίκιννιν καὶ ἐν ταύτῳ ἐμαστιγοῦντο καὶ ἐπιτρώσκοντο. Παρὰ τοῦτο δ' ἐπηγγέλλοντο οἱ λάτραι τῶν φρυγίων θεῶν, ὅτι καὶ τὸν λοιμὸν ἐθεράπευον. Καθίζοντες δὲ πρὸς τοῦτο τὸν νοσοῦντα ἐπὶ ἔδρας ὤρχοντο περὶ αὐτὸν μετ' ἀγρίων κραυγῶν. Μετεῖχον δὲ πολλοὶ τῆς χορείας



ταύτης, ὡς νομίζοντες, ὅτι ἡ μετοχή αὐτῆ ἄριστον ἀλεξιφάρμακον τῆς νόσου ἦτο.

Εἰς τοῦτο περιέστη ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων.

Ὅτι δ' ἡ Ἀσπασία ἐφοβεῖτο καὶ ἐνόμιζεν, ὅτι θὰ δυνηθῆν' ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, τοῦτο καὶ συνέβη. Ξένον τι καὶ σκυθραπὸν δῆλα δὴ εἰσέβαλεν εἰς τὸν εὐθυμον καὶ καλὸν ἐλληνικὸν βίον, ὅπερ, καίπερ οὐπω νικηφόρον ἀποδειχθὲν ἐν τῷ ἅμα, ὅμως προπαρεσκεύασε καὶ προῦσήμανεν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἡ Ἑλλάς, ὡς λαμπρὸς ἀστήρ ἐν τῇ θαλερᾷ νεφέλῃ, νὰ κατασβῆ ἔμελλεν.

Ἐν ᾧ δ' ἐν Ἀθήναις ὁ φοβερός λοιμὸς φοβερᾶς μὲν ἀπογνώσεως καὶ δοξῶν ταρακτικῶν τῶν ψυχῶν πρόξενος ἐγίγνετο, τὰς δὲ θύρας ἀνέφυγε ξένη τινὶ δεισιδαιμονία, ἣτις οὐχὶ ἄκακος ἦτο, ὡς ἡ ἐπιχώριος καὶ ἐγγενής, ἀλλὰ τὰς ρίζας ὑγιῶς βίου περιέτρωγεν, ἀλλοῖα δεινὰ ἐπέκειντο τῇ χώρᾳ τῆς Ἀττικῆς.

Διότι καὶ αὐθις ἐξερράγη ὁ πόλεμος καὶ αὐθις ὁ πελοποννησιακὸς ὄχλος εἰσέβαλεν εἰς τοὺς δήμους τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐξηνάγκαζε τοὺς δημότας νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὸ ἄστυ, καὶ αὐθις ἐξέπλευσε νέος στόλος, ἡγουμένου αὐτοῦ τοῦ Περικλέους, καὶ αὐθις αἱ νῆκαι, ἃς ἐν ταῖς παραθαλασσίαις πόλεσιν ἦρην ὁ στόλος, ἐξηνάγκασαν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης σπουδῇ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα. Ἄλλ' ἡ Ποτιδαία ἀντίστατο ἔτι, ἡ Κόρινθος ἔδει νὰ πολιορκηθῆ καὶ τῆδε κάκεισε ἐν ταῖς ἀποικίαις καὶ ταῖς συμμάχοις πόλεσιν ἡ φλόξ τῆς στάσεως σφοδρὰ ἀνέλαμπεν.

Ἴνα δὲ συναρπάσῃ τὴν Ἀσπασίαν καὶ τοὺς δύο υἱούς, τὸν Πάραλον καὶ Ξάνθιπον, ἐκ τῆς χώρας τοῦ μεγίστου κινδύνου ὁ Περικλῆς ἀπέδειξεν αὐτοῖς ὡς τόπον διαμονῆς κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ τὸν ἀγροτικὸν οἶκον. Καὶ ἐκεῖσε μὲν ἀπῆλθεν ἡ Ἀσπασία μετὰ πάντων τῶν οἰκειῶν, ἀλλὰ τὸ

κακὸν ἠκολούθησεν αὐτοῖς καὶ ἐκ τοῦ φυτωρίου τῆς πνευματοκινήτου χάριτος ἀφηρηπάγη οὐ μόνον ἡ Σιμαίθα, ἀλλὰ καὶ ἡ Δροσίς καὶ ἡ Πράξιλλα, αἵτινες ἠλευθερώθησαν ἐκ τῆς ἐν Μεγάροις αἰχμαλωσίας ὑπὸ τοῦ νικηφόρου Περικλέους, ἵνα διαφθαρώσιν ἐν τῇ νεανικῇ ἀνθρωπότητι ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ φθοροποιῦ δαίμονος τοῦ λοιμοῦ.

Καὶ πάντες δ' οἱ δυνάμενοι ἐφευγον, ὡς ἡ Ἀσπασία, τὴν λοιμώττουσαν πόλιν καὶ κατέφευγον εἰς τοὺς δήμους, ἢ τὰς πλησίον νήσους, ἐνθα ὁ κίνδυνος ἐλάσσων ἐφαίνετο.

Διεσπάσθησαν δ' ἤδη καὶ οἱ περιστοιχίζοντες τὴν Ἀσπασίαν φίλοι. Καὶ ὁ μὲν Εὐριπίδης πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχε καταλιπὼν τὰς Ἀθήνας. Διότι μισάνθρωπος γενόμενος ἔζη ὄλως ἐν ἀφανείᾳ καὶ ἐρημίᾳ ἐν Σαλαμῖνι διατρίβων ὡς μάλιστα ἐν τῷ παρὰ τῇ ἀκτῇ σπηλαίῳ, ὅπου ποτὲ ἐν ὥρᾳ τῆς ἀγρίας πολεμικῆς θυέλλης τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὸ πρῶτον εἶχεν ἰδῶν.

Ἐνταῦθα ἐκάθητο μόνος καὶ παρεδίκετο ταῖς ἰδίαις θεωρίαις καὶ λογισμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν θάλασσαν τετραμμένους ἔχων καὶ οὐδὲν ἕτερον ποθῶν ν' ἀκούσῃ περὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἢ ὅτι αὐτῶ ἴσως τὰ κύματα ἐψηθύριζον, αἵτινα ἐκεῖθεν ἐρχόμενα πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐξηφροῦντο.

Ὁ δὲ Σοφοκλῆς καὶ νῦν, ὡς πρότερον, ἔζη μεμονωμένος παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Κηφισοῦ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κεχαρισμένου τοῖς θεοῖς ἔμεινεν ἄθικτος ὑπὸ τῆς μάστιγος, ἣν ἡ εἰμαρμένη ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν Ἀθηναίων ἔσειε. Παρέμεινε δ' αὐτῶ πιστὴ ἡ φαειρὰ σοφία, ἣτις ἐδίδαξεν αὐτὸν νὰ φυλάττηται μὲν τὴν τύχην τοῦ Περικλέους, νὰ μὴ ἐπιτρέπη δὲ νὰ γίγνηται αὐτῶ τι τῶν ἀνθρωπίνων λίαν προσφιλές, μηδὲ νὰ δύνωνται πολὺ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ αἱ χαλεπότητες τοῦ βίου.

Καὶ τῆς κεφαλῆς δὲ τοῦ Σωκράτους, καίπερ οὐδέποτε καταλείποντος τὴν ἐστίαν τοῦ μαινομένου λοιμοῦ καὶ ἀφόβως τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν περιερχομένου καὶ τοῖς πᾶσι πλησιά-

ζοντος καὶ πανταχοῦ, ὅπου ἰδύνατο, ὡς ἀρωγῶν προσερχομένου, ἐφείσατο ἢ μάστιγι.

Ὁ δ' Ἀλκιβιάδης ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ εἶχε λαβὼν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰππονίκου, τὴν ῥοδίνην Ἰπαρέτην, ὡς γυναῖκα.

Καὶ αὐτὸς δὲ μεγαλόψυχος, ὡς πάντοτε, κατεφρόνει τοῦ λοιμοῦ, καίπερ καθορῶν, ὅτι ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν ἤκιστα ἐφείδετο καὶ τῶν Ἰθυφάλλων· διότι ὁ λοιμὸς εἶχεν ἀφαρπάσας τὸν προσφιλέστατον τῶν ἐταίρων, τὸν νεαρὸν Δῆμον, τὸν υἱὸν τοῦ Πυριλάμπου. Ὡς δὲ κατὰ τὴν νέαν τοῦ Περικλέους εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβολὴν ἠκολούθησεν αὐτῷ ὁ Ἀλκιβιάδης, οἱ Σαβάζιοι ἐλεύθεροι ἰδύναντο νὰ πραγματεύωνται καὶ οὐδόλως ἐφοβοῦντο νῦν τὸν μανικὸν Ἰθυφάλλον καὶ τὸ βάραθρον.

Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ὁ λοιμὸς παρήκμασέ πως, τοσοῦτον τοῦλάχιστον, ὥστε νὰ δύνωνται οἱ πολῖται νὰ σκοπῶνται περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἀπηλλαγμένοι πως τῶν κακῶν, ὑφ' ὧν ἐγγύθεν ἐταλαιπωροῦντο, νὰ τρέψωσι τὴν προσοχὴν ἐπ' ἐκεῖνα, ἅτινα μακρόθεν αὐτοῖς ἐπηπεῖλουν. Ἀλλὰ τὰ ἀνανεούμενα δεινὰ τοῦ πολέμου κατέλαβον τὰς ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων ἀθύρους καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευσίμων ἠλαττώθη ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ, ὃς καὶ ἐν τῷ στόλῳ καὶ ἐν τῷ πρὸ τῆς Ποτιδαίας στρατοπέδῳ ἐπεκράτει. Καὶ νικηφόρος μὲν ὁ Περικλῆς μετὰ τοῦ στόλου ἐδίημι καὶ νῦν τὰ ἐπιθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ, τί ἀφέλουν αἱ νίκαι αὐταί, ἐξ οὗ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς στασίασασα εἰς σύγχυσιν περιέπεσε καὶ ἐνταῦθα μὲν ἐσβεννύετο ἡ ἔρις, ἀλλάχου δ' ἐκ νέου ἀγριωτέρα ἐξεβόρηγγυετο, πανταχοῦ δ' οὐ μόνον οἱ δύο ἀντίπαλοι συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν, οἵτινες καὶ συνεχῶς ἐταλαντεύοντο καὶ μετήλλασσον; Καὶ τὴν ἡγεμονίαν δ' ἦτο ἀδύνατον νῦν εἰς καὶ μόνος νὰ ἔχη καί, ὅτι ἐνταῦθα ἐκερδαίνετο, κατεστρέφετο ἀλλάχου που μακρὰν καὶ ὁ πολέμος

οὐδαμοῦ ἀντιπαρετάττετο εἰς κρίσιμον μάχην, ἐν ἀπείροις δ' ἀψιμαχίας κατεσχίζετο ὁ μέγας τῶν Ἑλλήνων πόλεμος.

Ὡς δ' ἠγγέλθη τῷ Περικλεῖ, ὅτι ὁ ἄθυμος δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐπεμψε πρέσβεις εἰς Σπάρτην περὶ εἰρήνης, ἐπέσπευσε τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον, ἵνα παραθαρόβνη τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἀδεεστέρους καταστήσῃ τοὺς καταπεπληγμένους. Ἄλλ' οὗτοι κατάπονοι καὶ καταπεπληγμένοι ὑπὸ τῶν ἀπροσδοκῆτων μοιραίων κακῶν, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, εὐνοϊκώτερον νῦν διέκειντο πρὸς τὰς μυστικὰς ἐπιβολὰς τῶν δημαγωγῶν καὶ τοῦ Διοπίθους.

Ὁ δ' ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως προσβλήθεις ὑπὸ τῆς νόσου καὶ σωθῆς μανικωτέραν καὶ ἀγριωτέραν προθυμίαν νῦν ἐπεδείκνυεν, ὡς θεῖόν τι σημεῖον τὴν ἐκ τοῦ φανεροῦ θανάτου σωτηρίαν κηρύττων.

Ἡμέρᾳ δέ τινα πολῖται τινες συνελθόντες εἰς τὴν ἀγορὰν περὶ τινα ἄνδρα ἴσταντο καὶ ἐπηκροῶντο τῶν λόγων αὐτοῦ. Διότι κατὰ μικρὸν νῦν ἀπετόλμων οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες πρὸ μικροῦ ἔτι ἔφευγον ἀλλήλους, ὡς τὸν λοιμόν, νὰ ὀμιλῶσιν αὐθις πρὸς ἀλλήλους.

Ὁ δ' ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὃς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει τῶν ἀκροατῶν ἴστατο, ἦτό τις τῶν ἐλευθέρων καὶ μεγαλοψύχων, ὧν ἤδη ἐνίστε ἡ γλῶσσα ἐλευθέρα αὐθις ἐκινεῖτο. Ἀπετόλμησε δ' οὗτος οὐ μόνον ἐκ τοῦ φανεροῦ δεινῶς τοῖς δημαγωγοῖς νὰ προσβάλῃ καὶ πολλὰ ὑπὲρ τοῦ Περικλέους νὰ εἴπῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ καταδικάσῃ τῶν Ἀθηναίων δεισιδαιμονίαν, ἧς βορὰ ἐγένοντο. Ἄλλ', ὡς ἐν τοῖς παρισταμένοις ἀκροαταῖς πολλοὶ τῶν ἐταίρων τοῦ Διοπίθους καὶ τοῦ Κλέωνος ἦσαν, δεινὴ ἔρις ἐξήφθη καὶ τελευτῶν ὁ μεγαλόφρων ἐκεῖνος συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἐκακοῦτο.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ προσήλθε καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως μετὰ τιναν τῶν ἐταίρων καὶ ἐπιτηδείων.



Ὡς δ' ἔμαθεν, ὅτι ὁ πολίτης ἐκεῖνος ὑπερήσπισε μὲν τοῦ Περικλέους, τὴν δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν τῶν Ἀθηναίων ὡς μικρόψυχον δεισιδαιμονίαν ἐψέξεν, ἡ μορφή αὐτοῦ αἴφνης ἀπαίσιον, σκυθρωπὴν ταραχὴν ἐξέφηνεν.

Ἐκ τούτου χρόνον μὲν τίνα ἠτένιζεν εἰς τὰ ἄνω ὡς ὀμιλῶν ἀμέσως διανοητικῶς πρὸς τοὺς ἐπουρανίους, εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τοὺς παρεστώτας ἤρξατο λέγων·

«Ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. Ταῦτη τῇ νυκτὶ ὄνειρον ἔπεμψάν μοι οἱ θεοί, οἵτινες ἐν καιρῷ καὶ νῦν ἠγαγόν με ἐνταῦθα. Πολλὰ ἐξήμαρτεν ἡ πόλις πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτούς. Διότι καὶ σοφισταὶ καὶ ἄθεοι παρήγαγον ὑμᾶς καὶ ἐταῖραι ἐδέσποσαν ὑμῶν καὶ ναοὶ καὶ ἀγάλματα ἰδρῶθησαν οὐχὶ εἰς τιμὴν τῶν θεῶν, ἀλλ' εἰς κενὸν κόσμον καὶ εἰς διαφθορὰν τῶν ἀπλοϊκῶν τρόπων καὶ εὐσεβῶν ἠθῶν, ἅτινα παρὰ τῶν πατέρων διεδέξασθε. Ὅτι λοιπὸν νῦν πάσχετε, οἱ θεοὶ ὑμῖν πέμπουσι τιμωρούμενοι διὰ τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν τρυφήν. Οὐχὶ δὲ νῦν τὸ πρῶτον ἐπέδειξαν τοῖς Ἕλλησιν οἱ θεοὶ τὴν ὀργὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ καλῶς γνωρίζετε, ὅπως συνήθως τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν ἐν τοῖς παλαιωτάτοις χρόνοις οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξιλιάσκοντο, καὶ ἐμάθετε, ὅτι οἱ θεοὶ ἐνίοτε διὰ μόνης τῆς μεγίστης θυσίας, δι' ἀνθρωποθυσίας, καταπραῦνονται. Ἄγετε δὴ συλλάβετε τὸν ἄθεον τοῦτον, ὃς ἀσεβῶς τοὺς θεοὺς ἐξαρνούμενος κατὰ τὸν νόμον ἄξιος θανάτου ἐγένετο, ὡς κακοῦργος ἔνοχος θανάτου ἐγένετο. Οὐχὶ δ' ἡ χεὶρ τοῦ δημίου πρέπει νὰ ἐπιβάλη αὐτῷ τὴν ποινὴν, ἀλλὰ κατὰ τὰ παλαιότατα, ἡμελημένα νόμιμα ἐξίλαστήριος θυσία πρέπει νὰ προσενεχθῇ τοῖς θεοῖς καὶ ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνοις ὀδηγούμενος διὰ τῆς πόλεως νὰ κατακαῖ καὶ εἰς τέφραν μεταβληθεὶς νὰ διασκεδασθῇ εἰς τοὺς ἀνέμους!»

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ὁ ἱερεὺς ἔλεγε συνηθοῖζετο κατὰ μικρὸν πολλὸς ὄχλος. Ἐν τούτῳ δ' ἦτο καὶ ὁ Πάμφιλος, ὃς

ἀκούσας, ὅτι προὔτιθεντο νὰ θύσῃσι τὸν φίλον καὶ συνήγορον τοῦ Περικλέους πρόθυμος τὴν διαγνώμην ἀπεδέξατο.

«Πέραν τῆς ὄχθης τοῦ Ἰλισσοῦ,» εἶπε, «καίονται νυκτός τε καὶ ἡμέρας πυραὶ, ἐν αἷς οἱ ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ διαφθειρόμενοι κατακαίονται. Ἐπί τινος τῶν φαιδρῶς σπινθηροβολουσῶν ἐκείνων πυρῶν θὰ εὐρωμεν τόπον εἰς καῦσιν καὶ τούτου!»

Ταῦτα εἰπὼν αὐτὸς πρῶτος ἐδράξατο τοῦ ἀδικήσαντος καὶ μετ' αὐτὸν πολλοὶ τῶν ἐξηγηριωμένων αὐτοῦ ἐταίρων ἠτοιμάζοντο συλλαβόντες ν' ἀπαγάγῃσι τὸν δυστυχή.

Ἄλλ' ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τοῦ χρόνου ὁ Περικλῆς πορευόμενος εἰς τὸ βουλευτήριον ἦλθεν εἰς τὴν ἀγοράν. Οὗτος ἰδὼν τὸν τεταραγμένον ὄχλον διεπυνθάνετο τὴν αἰτίαν τῆς ταραχῆς.

Ὅξειαι δ' ἀντήχουν αἱ κραυγαὶ τοῦ ἐξηγηριωμένου ὄχλου, ὅτι οἱ θεοὶ μειλίχια ἀπήτουν καὶ ὅτι ἐμελλον ἤδη ὡς μειλίχια νὰ θύσῃσι τὸν ἀσεβῆ καὶ ἄθεον ἐκείνον Μέγιλλον.

Καὶ ὁ μὲν Περικλῆς ὠστίζετο εἰς τὸ μέσον ἀποτρέπων τοὺς πολίτας, ἀλλ' ὁ Διοπεΐθης αἴφνης ἀντιπαρέταξεν αὐτῷ ἑαυτόν.

Καὶ νῦν τὸ πρῶτον ἤδη ἴσταντο ἀντιμέτωποι ὡς ἐπὶ μονομαχίαν οἱ δύο ἄνδρες, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ ἀρχὴ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, ὃν πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτοὺς ἐν Ἀθήναις ἠγωνίζοντο, καὶ οὗ ἡ κρίσις μετὰ μικρὸν ἐπέκειτο.

«Ἐρῶε, Ἀλκμεωνίδη!» ἀνεφώνησεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως. «Θέλεις καὶ νῦν αὖθις ν' ἀποστερήσῃς τοὺς θεοὺς ἐκείνου, ὅπερ αὐτοῖς προσήκει καὶ αὐτοὶ ἐπιτακτικῶς ἀπαιτοῦσι; Θέλεις νὰ κωλύσῃς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων νὰ ζητήσῃ τὴν μειλίχιον θυσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τέλος ἐκ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν οὐδεὶς ἕτερος, ἢ σὺ αὐτὸς αὐτὸν ἐκρήμνισας; Δὲν κατενόησας ἔτι, ὅπου ἢ σὴ ἐξαπάτη τὸν τέως ἀρεστὸν τοῖς θεοῖς λαὸν τοῦτον ἤγαγε; Διότι σὺ τὴν αἰτίαν ὑπέχεις, ὅτι ἀπηλλοτριώθησαν μὲν τῶν παλαιῶν εὐσεβῶν τρόπων, ὀρέγονται δὲ τοῦ πλοῦτου, τῆς ἡδυπαθείας καὶ τοῦ κενοῦ

κόμπου, ἀκολουθοῦσι δὲ ψευδεῖ τιμι φωτί, προσέχουσι δὲ τοῖς λόγοις τῶν ἀθέων οἱ Ἀθηναῖοι!»

«Σὺ δέ, Διόπειθες,» ὑπέλαθεν ὁ Περικλῆς σπουδαίως μὲν καὶ ἡρέμα, ἀλλ' ἐμφαντικῶς, «ποῦ προτίθεσαι νὰ ὀδηγήσης σὺ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων; Εἰς τὴν μανικὴν ἀλληλοφονίαν — εἰς ἀνανέωσιν τῆς ὤμῃς, ἀπανθρώπου μυσαρίας, ἀφ' ἧς ἡ ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων ἐν εὐγενεστέροις ἤθεσι τραφεῖσα πρὸ πολλῶν αἰῶνων μετὰ φρίκης ἀπέστρεψεν ἐαυτήν;»

«Ὁμολόγησον χάριτας τοῖς θεοῖς, Περικλείς,» ἀνεφώνησεν ὁ Διοπείθης, «ὅτι τοῦτον παρέδωσαν ἡμῖν — ἀπόδος αὐτοῖς χάριτας, ὅτι τό γε νῦν ἀρκοῦνται τῷ αἵματι τούτου τοῦ ἀνδρός. Διότι, ἂν οἱ θεοὶ ἀπήτουν ἡμᾶς τὸν κύριον ὑπαίτιον, τὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον Ἀθηναῖον αἴτιον, ἐννοεῖς, τίνα ἔπρεπε νὰ συλλάβωμεν καὶ νὰ παραδῶμεν τῷ πυρί; Ὡς ἄλλοτε ποτε ὁ μάντις Τειρεσίας πρὸς τὸν ὑπερμέτρως μεγαλαυχοῦντα Οἰδίποδα, οὕτως ἔπρεπε καὶ ἡμεῖς ν' ἀναφωνήσωμεν· Ἀλκμεωνίδη, σὺ εἶσαι ὁ ὑπαίτιος, σὺ ὁ αἴτιος τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν· ἐπάρατον εἶναι τὸ γένος σου! Ἐξ αἰτίας σοῦ καὶ τῶν σῶν φίλων καὶ ἐπιτηδείων ἐγένοντο ἄθεοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐξ αἰτίας σοῦ ἐπεγένοντο τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου καὶ ἡ φοβερὰ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν θεῶν μάστιξ, ὁ λοιμός, ἔπρεπε ν' ἀποσοβῆθῃ ἐξίλασκόμενος τέλεον διὰ τοῦ αἵματος οὐχὶ ἐτέρου τινός, ἀλλὰ τοῦ σοῦ! . . .»

«Ἄν οὕτως ἔχει, ὡς λέγεις,» ἀπεκρίνατο ἡρεμὸς ὁ Περικλῆς, «τότε ἄφετε τοῦτον τὸν ἄνδρα καὶ θύσατε ἐκείνον, ὅς ἡμῖν ὡς ὁ αἰτιώτατος πάντων φαίνεται.»

Ταῦτα εἰπὼν ἀπήλλαξε τὸν εἰς θάνατον ἀπαγόμενον τῶν χειρῶν τοῦ Παμφίλου. Οὗτος δὲ σεσηρότως γελῶν ἐκ χαρᾶς ἀφῆκε μὲν τὸ πρότερον θῦμα, ἀλλ' εὐθὺς χαίρων ἐπὶ τῇ μεταλλαγῇ ἐπέβαλε χεῖρα τῷ μισητῷ, ἐκουσίως προσφερομένῳ στρατηγῷ.

«Τί μέλλετε;» εἶπεν ὁ Περικλῆς πρὸς τοὺς ἐκπεληγμένους, ἀναύδους καὶ ἀκινήτους Ἀθηναίους. «Νομίζετε ἴσως, ὅτι προσήνεγκον ἑμαυτὸν πιστεύων, ὅτι φείδεσθε ἐμοῦ; Πιστεύσατε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐδὲν μέλει μοι, ἐάν τε ἀπαλλάξητέ με τοῦ θανάτου, ἐάν τε ἀπαγάγητέ με εἰς θάνατον! Διότι ἐνόμιζον μὲν τέως, ὅτι ἦγον τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, εἰς λαμπρότητα εὐκλειαν αὐταῖς παρέχουσαν, εἰς τὸ τέλειον φῶς τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ νῦν κατανοῶ, ὅτι μοιραία τις μεταβολή — ἢ εἶναι ἴσως κατάρα τις, ἢ τις ἐξ ἀρχῆς τῆ φυσικῆ πορεία τῶν ὄντων ἀκολουθεῖ; — καταλαμβάνει ἡμᾶς αὐθις καὶ ἐπανάγει εἰς τὸ σκότος καὶ τὸ χάος, ὅτι οὐ μόνον ἔξωθεν κακὰ ἐνσκήπτουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐπικρατοῦσιν αἱ σκοτειναὶ δυνάμεις τῶν φωτεινῶν! Χάριτας δ' ὁμολογῶ τοῖς θεοῖς, ὅτι δὲν θά ἐπιζήσω τῇ λαμπρότητι καὶ τῇ ἀκμῇ τῆς πατρίδος. — Φονεύσατέ με.»

Ἄναυδοι δὲ καὶ ἀκίνητοι ἴσταντο ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐκ τούτου ἐχαλέπαιναν ὁ Πάμφιλος.

Ἄλλ' ἤδη προῆλθεν εἰς τὸ πρόσθεν ἀνὴρ τις τοῦ πλήθους, ὃς προσποιούμενος, ὅτι ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ, εἶπεν·

«Ἐάν θέλητε νὰ φονεύσητε τὸν Περικλέα, πράξατε τοῦτο ἄνευ ἐμοῦ. Δὲν θέλω νὰ ἴδω τοῦτο. Διότι ἐμέ ποτε ἐν Θράκῃ βαρέως τραθέντα διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν ἀπεκόμισεν, ἐν ᾧ πάντες οἱ ἄλλοι ἔφευγον τοὺς πολυπληθεῖς πολεμίους καὶ κατέλειπον ἐμέ αὐτοῖς θῦμα!»

«Καὶ ἐγὼ ἀπέροχα!» ἀνεφώνησε δευτέρως τις. «Διότι ἐν τῷ κατὰ τῶν Σαμίων πολέμῳ συγγνώμης ἔτυχον παρ' αὐτοῦ, ὅτε οἱ ἄλλοι ἐχθρικῶς πρὸς με διακείμενοι στρατηγῶν διὰ μικρὰν ἀδικίαν θάνατον νὰ μου καταδικάσωσιν ἠθέλον.»

«Καὶ ἐγὼ δὲν θέλω νὰ μετάσχω τοῦ πράγματος,» εἶπε τρίτος τις. «Διότι καὶ ἐμοὶ ἀγαθὸν πρόξενος ἐγένετο ὁ



Περικλῆς, ὅτε συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν δικαίων μου, ὧν πάντες οἱ ἄρχοντες ἐστέρουν με!»

«Καὶ ἐμοί! Καὶ ἐμοί!» ἀντήχει πανταχόθεν καὶ κατὰ μικρὸν μείζων ἐγένετο ὁ ἀριθμὸς τῶν χωριζομένων τοῦ πλήθους.

«Οὐδεὶς τῶν Ἀθηναίων περιεβάλετο μέλαν ἱμάτιον διὰ τὸν Περικλέα!» ἀντήχει πανταχόθεν. Ἄλλ' ὁ Πάμφιλος σπασμαδῶς ἔτι ἐκράτει τὸ θῦμα, ὅπερ ἐκινδύνευε νὰ ἐκφύγῃ αὐτόν.

«Ἄφες τὸν Περικλέα, Πάμφιλε!» ἀνεφώνησάν τινες. Ἐἶτα δὲ πλείονες ἐπανέλαβον τὸ αὐτὸ καὶ τέλος ἀντήχει μεγαλοφώνως πανταχόθεν·

«Ἄφες τὸν Περικλέα, Πάμφιλε!»

Πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον οὐδ' ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῶν χαλεπότῃ ἠδύναντο νὰ προσενεχθῶσι βιαίως οἱ Ἀθηναῖοι.

«Καὶ αὖθις ἐνίκησας!» ἀνεφώνησε σαρκαστικῶς ὁ Διοπείθης πρὸς τὸν ἀπαλλαγέντα. «Ἄλλ' ἴσως ὁ θρίαμβος οὗτος εἶναι ὁ ὕστατος. Ἐπὶ τὴν κεφαλὴν σου τρέπω τὴν αἰτίαν, ὅτι οἱ θεοὶ δὲν ἐξιλεώθησαν καὶ ἡ μᾶστιξ τῆς ὀργῆς αὐτῶν ἐκραίνεται εἰς ἡμᾶς.» —

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ γενόμενα οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Περικλέους, ὁ Πάραλος καὶ ὁ Ξάνθιππος, καταληφθέντες ὑπὸ τῆς νόσου ἀπέθανον.

Περιχαρῆς δ' ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐρεχθέως ἐκήρυττεν, ὅτι φανερὰ ἐγένετο ἡ κατὰρα τῶν θεῶν, ἧτις τέλος ἐξηφάνιζε τὸ γένος τῶν Ἀλκμεωνιδῶν.

Ἐκ νέου δ' ἤρξατο ἀκμάζουσα ἡ νόσος καὶ ὁ Διοπείθης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀκαταπαύστως ἀνεμίμησκον τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἀμεληθέντα διὰ τὸν Περικλέα μελίχια. Ἐπείθοντο δ' οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ περὶ τῆς ὀργῆς τῶν θεῶν μετὰ τὴν δυστυχίαν, ἣν οἱ ἐπουράνιοι ἐφαίνοντο ἐπιπέμφαντες αὐτῷ.

Ἐκ τούτου, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, νῦν ἐταράχθησαν αἱ ψυχαὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸ πεδίον ἔμεινεν ἐλεύθερον τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Περικλέους.

Διότι μετὰ τοσαύτας συμφορὰς καὶ διὴ ὑπὸ τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τῶν γόνων αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς ἀπωλείας τῶν οἰκείων διασεισθεὶς ὁ Περικλῆς μετὰ μεγάλης ἀδιαφορίας προσέβλεπε τὰ γιγνόμενα καὶ οὐδόλως ἐπειρᾶτο νὰ κωλύσῃ αὐτά. Ἐκ τούτου ἐπῆλθεν ἡ στιγμή τοῦ χρόνου, ἐν ᾗ ἔμελλον νὰ ἐπιτελέσωσιν οἱ ἐναντίοι, ὅσα ἀπὸ πολλοῦ ἐμηχανῶντο.

Ἐν ἐκκλησίᾳ δ', ἐν ἣ ὀλίγοι παρῆσαν, μετὰ βδελυρᾶς μοχθηρίας ἐγράφη ἡ κατάλυσις τῆς στρατηγίας καὶ πάντων τῶν ἀξιωμάτων τοῦ Περικλέους καὶ ἐν βλακικῇ συγχύσει ἐγένετο ἡ πρότασις ἀποδεκτῆ.

Ἐμελλεν ἄρα ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος, μετ' εὐκλεᾶ διοικῆσιν τῶν κοινῶν ἐπὶ δεκαετίας τινὰς ἀπλοῦς πολίτης νὰ γένηται; Ἐμελλεν ὁ Διοπεΐθης τέλεον νὰ νικήσῃ; —

Ἄγετε δὴ, ὦ ἄνδρες, ὑμεῖς οἱ δυνάμενοι νῦν ἐν τῷ δήμῳ, Κλέων καὶ Λυσίκλεις καὶ Πάμφιλε, εὐγλωττοὶ ῥήτορες καὶ σύμβουλοι τοῦ δήμου ἐν τῇ πυκνί — ἀποδείχθητε ἡγεμόνες τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ! Ἀναλάβετε τὰς ἡνίας, ἅς βιά ἐξεῖλον τῶν χειρῶν τοῦ Περικλέους! —

Ἀληθῶς δ' ἐν τῇ ἀγορᾷ ὁ ἀκάματος Πάμφιλος συναγαγὼν περὶ ἑαυτὸν τινὰς τοῦ ὄχλου περᾶται αὐθις νὰ καταδείξῃ αὐτοῖς σαφῶς τὸ ἀρχικὸν τοῦ Κλέωνος καὶ ἐγκωμιάζει τὸ θάρρος, τὸ φρόνημα καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς αὐτοῦ.

Ἐν ᾗ δὲ πολλὰ ἐμφαντικῶς πρὸς ἀλλήλους οἱ παρεστῶτες διελέγοντο, αἰφνης προσέρχεται εὐτελής τις, ἀλλόκοτος καὶ ἀγριωπὸς σχεδὸν ἀνὴρ, ὃς ἄρχεται σπουδῆ λέγων πρὸ τοῦ πλήθους·

«Δημόται, κατελύσαμεν τὸν Περικλέα, ἡμεῖς, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων. Καλῶς ποιήσαντες. Διότι ὁ Περικλῆς δύνα-

ται νὰ κατανοήσῃ ἐκ τούτου, ὅτι ἡμεῖς, ὁ δῆμος, ἔτι τὴν ἀρχὴν ἐνταῦθα ἐν Ἀθήναις ἔχομεν. Ἐπὶ τοσοῦτον μόνον, λέγω, καλῶς ποιήσαντες κατελύσαμεν αὐτόν, τὰ δ' ἄλλα πάντως ἀπευκτόν τι καὶ ἀλλόκοτον εἶναι ν' ἀποπρίῃ τις τὴν ἑτέραν κνήμην, ἐν ᾧ χρόνῳ μέλλει εἰς ἀγῶνα νὰ κατέλθῃ ἐν Ὀλυμπίᾳ — καὶ ἀφ' οὗ καπνὸν φεύγοντες εἰς πῦρ ἐνεπέσομεν καὶ ἀφ' ἵππων εἰς ὄνους . . .»

«Ὅτινες λάξ θὰ σε πατήσωσιν, ὄλεθρε!» ὑπολαβὼν ἀνεφώνησέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου ἐξηγηρωμένος. «Δὲν θὰ σιγήσῃς;»

«Οὐδέποτε!» ὑπέλαβεν ὁ ἀγριαπὸς ἐκεῖνος. «Εἶμαι πολίτης, ὡς καὶ ὑμεῖς, καὶ οὐδένα φοβοῦμαι. Εἶμαι Ἀλιμούσιος. Ταισιοπώλης ἤμην καὶ διήλθον εὐτυχῆ βίον ἄλλοτε, ἀλλ', ἐξ οὗ ἡ γυνὴ καὶ τὸ παιδίον ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἀπέθανον καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ νεκρῶν κείμενος μόλις πῶς ἐσώθην καὶ ἀνέστην ἐκ τῆς κλίνης, κατέλιπον πάντα, ὡς εἶχον, καὶ ἐμίσθωσα ἑμαυτὸν ὡς νεκροφόρον, ἢ μᾶλλον συνεκφέρω καὶ συγκατακαίω τοὺς ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἀποθνήσκοντας.»

Ὡς δὲ τοῦτο ἤκουσαν, ὑπεχώρησαν πάντες περιδεεῖς καὶ ἴσταντο ὡς μάλιστα μακρὰν αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὁ ἄλλοτε Ἀλιμούσιος ταισιοπώλης οὐδαμῶς ἐταράχθη ἐκ τούτου καὶ εἶπεν αὖθις·

«Ἐγκαυχῶμαι ἐγώ, ὃν βλέπετε, ὅτι πείραν ἔχω τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Εἶμαι δ' ἐξ ἐκείνων, οἵτινες — δέκα καὶ πέντε δὲ παρήλθον ἐκ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἐνιαυτοὶ — ἐν τῇ πυκνῇ ἐψηφίσαντο τὴν ἴδρυσιν τοῦ Παρθενῶνος καὶ συνεχάρησαν τὸν δικαστικὸν μισθὸν καὶ τὰ θεωρικά. Πάντοτε δ' ἐξεπλήρωσα τὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος μόνου φροντίζων καὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι οὔτε βόες, οὔτε πρόβατα εἶναι, ὥστε νὰ ἐπιτρέψωσι τῷ θυρσοδέψῃ Κλέωνι νὰ δειρῇ οὕτω τὴν δорάν αὐτῶν. Ἐπὶ τούτῳ δ', ὅτι οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Περικλέους ἀπέ-

θανον ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ, ἔπρεπεν ἀκριβεῖ τῷ λόγῳ νὰ κατοικτεῖρωσι τὸν δυστυχῆ, τὸν ἄπαιδα γενόμενον πατέρα, οὐχὶ δὲ τούτου δι᾽ ἕνεκα καὶ νὰ ὑβρίσωσιν αὐτὸν ὡς κατάρατον καὶ θεομισῆ καὶ νὰ καταδιώξωσιν!» —

«Παῦσαι λέγων περὶ τοῦ Περικλέους,» ἀνεφώνησεν αὐθις ὁ κεκράκτης Πάμφιλος ἐπιταμῶν τὸν ταινιοπῶλην λέγοντα. «Δὲν θέλομεν ν' ἀκούσωμέν τι πλέον περὶ τοῦ Περικλέους. Πρὸς οὐδὲν εἶναι νῦν ἐπιτήδειος! Ὑπονοσεῖ δ', ὡς λέγουσιν. Εἰς τί δὲ θὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν ἐπίνοσός τις;»

«Πρόσεχε, Πάμφιλε!» ἀνεφώνησεν ὁ ἕτερος, «ἢ κάμηλος καὶ ψωριῶσα, ὡς ἡ παροιμία λέγει, πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία.»

«Θέλεις νὰ με λοιδορήσῃς;» ἀνεφώνησεν ὁ ἀλλαντοπῶλης καὶ τὸν πόδα ἀνατείνας ἐμελλε λάξ νὰ πατήσῃ αὐτόν.

«Πρόσελθε!» ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλιμούσιος, «βυρσοδειψήσας τὸ δέρμα σου πορφυρίδα αὐτὸ θ' ἀποδείξω! — Θὰ ἐκτάμω σου τὸν πρηγορῶνα καὶ θὰ καταβροχθίσω τὴν χόλικά σου!»

Περίφορος δ' ὁ Πάμφιλος ἀνεχώρησεν, ἵνα μὴ ἐφάφηται αὐτοῦ ὁ νεκροφόρος.

«Ἐρῶ εἰς κόρακας!» ἀνεφώνησεν. «Ἀπελθε! Μὴ τολμήσῃς νὰ ἐπιβάλῃς τὴν λοιμικὴν χεῖρά σου Ἀθηναίῳ τινί! Ἀπελθε, ὀλεθρε, ἄθλιε, πάντων ἀθλιώτατε τῶν θνητῶν!» —

«Διὰ τί;» ἀνεφώνησε σεσηρὸς μειδιῶν ὁ νεκροφόρος. «Ἀλλὰ θὰ ἐξαναγκασθῆς ἴσως νὰ ὑπομείνῃς τὴν προσέγγισίν μου. Ἐλπίζω δ', ὅτι τοιούτους ὀλέθρους, οἷος σύ, πολλοὺς ἔτι θὰ παραλάβω ἐν τῇ νεκροφόρῳ ἀμάξῃ μου! Τὰ δ' ἄλλα, ἐπαναλαμβάνω σοι, ὅτι καλῶς μὲν ποιήσαντες κατελύσαμεν τὸν Περικλέα, ἵνα κατίδη, ὅτι δυνάμεθα ν' ἀπολύωμεν αὐτόν, ὅταν θέλωμεν, ἀλλ', ὡς ἤδη κατέμαθε τοῦτο, καλὸν ν' ἀποδείξωμεν αὐτόν καὶ αὐθις στρατηγὸν καὶ νὰ πιστεύσωμεν αὐτῷ ἐκ νέου τὸν στόλον· διότι δὲν δυνάμεθα νὰ



στερηθῶμεν αὐτοῦ, λέγω — οὐδένα ἕτερον ὅμοιον πρὸς αὐτὸν ἔχομεν καὶ οὐχὶ πᾶς ῥοπαλοφόρος Ἡρακλῆς εἶναι . . .»

Ἀληθῶς δ' οἱ προαιρούμενοι τὴν ἀνανέωσιν τοῦ πολέμου ἐν Ἀθήναις ἀναγκαίως προηροῦντο καὶ τὸν Περικλέα. Ὡς δ' ἡ Ποτίδαια τέλος παρεδόθη, ἐκ νέου ἀνεπτερώθησαν πρὸς τὴν ἐλπίδα, καίπερ ἀσθενῆ πτερὰ ἔχοντες, καὶ ταχέως μετεβλήθη ἡ διάθεσις τῶν εὐταράκτων Ἀθηναίων!

Τῇ δ' ὑστεραία ὠσιάζοντο καὶ αὖθις οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πύκνα καὶ ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Περικλῆς, ᾧ ἑαυτοὺς καὶ αὖθις ἐπίστευσαν, ὁ αὐτὸς ἦτο. Ἄλλ' ἐπλανῶντο . . .

Ὁ Σοφοκλῆς δὲ πρῶτος ἀνήγγειλε τῷ φίλῳ τὸ νέον ψήφισμα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων.

«Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδοσάν σοι αὖθις τὰ πάντα!» ἔλεγε συγχαίρων αὐτῷ ὁ τραγικός.

«Τὰ πάντα,» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς πικρὸν μειδιῶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν πίστιν. Διότι οὔτε αὐτοῖς θαρρῶ, οὔτε τῇ τύχῃ τῶν Ἀθηναίων, οὐτ' ἐμοὶ αὐτῷ! . . .»

«Οὐδὲν ἦρτον ὁ Διοπείθης θριαμβεῦει!» εἶπεν αὖθις. «Διότι φαίνεται μὲν, ὅτι αὐτὸς τελευτῶν ἠτήθη, ἀλλ' ἀληθῶς ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἠττημένοι ἐν Ἀθήναις. Καὶ δὲν ἐπέτυχε μὲν τοῦ κυρίου σκοποῦ ὁ Διοπείθης, ἀλλ', ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν διέπραξαν καὶ προπαρασκεύασαν, τοῦτο οὐδόλως ἀπώλετο ἐν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων.»

«Ἐκβαλε τὰ σκυθροπὰ ταῦτα οἰωνίσματα ἐκ τῆς ψυχῆς σου!» ἔλεγε παραθαρρύνων αὐτὸν ὁ Σοφοκλῆς. «Αἱ Ἀθηναῖαι καὶ ἡ Ἑλλάς ἀκραῖαι ἴστανται ἔτι καὶ πολλὰ ἐκλαμπρα θὰ παραγάγωσιν ἐν καιρῷ καὶ πολλὰς εὐκλεεῖς δάφνας θὰ δρέψωσιν ἔτι. Οὐδόλως δ' ἀρμόζει νὰ ὀδυράμεθα ἡμεῖς, οἷς ἐδόθη νὰ ἴδωμεν ἀναπτυσσόμενον τὸ εὐγενέστατον ἄνθος . . .»

«Ἄλλὰ καὶ τὸν σκῶληκα τὸν ἐμπεφυκότα τῷ εὐγενεστάτῳ τούτῳ ἄνθει!» ὑπέλαβεν ὁ Περικλῆς. «Δὲν ἐπῆλθε

μὲν ἔτι ὁ προμηνυόμενος χρόνος, ἀλλὰ σκοτεινόν τι μέλλον προλαβὸν προβάλλει τὴν σκιάν. Ὁρεγόμεθα τῆς ἄκρας τῆς εὐθύμου ἐλευθερίας, τοῦ κάλλους καὶ τῆς γνώσεως, ἀλλ' ἐκ πάντων τούτων τῶν ὀνείρων μόνον τὸ ὄνειρον τοῦ κάλλους ἀπεδείχθη ἀληθές — τὰ δ' ἄλλα διαλύονται ἐν τῷ σκότει, ἐν τῷ χάει. Βραχὺ δ', ὡς φαίνεται, εἶναι τὸ ἔαρ τοῦ βίου τῶν ἐθνῶν καὶ τὰ ἄνθη αὐτῶν μαραίνονται, πρὶν ν' ἀνθήσῃσι τέλειον!»

Ταῦτα ἔλεγε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ Περικλῆς πρὸς τὸν εὐγενέστατον τῶν φίλων. —

Καὶ αὖθις δ' ἤρξατο ἀκμάζουσα ἡ φθοροποιὸς νόσος.

Παρερχομένων δὲ τῶν ἡμερῶν, ἐπῆλθε σκοτεινὴ τις νύξ, θυελλώδης τις νύξ. Ψυχρὸς δὲ προσέπνει ὁ ἄνεμος τῇ ἀττικῇ χώρᾳ ἐκ τῶν φαραγγῶν καὶ τῶν χαρακτῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου· φοβερὰ προσέκλυζον πρὸς τὴν πειραιϊκὴν προκυμῖαν τὰ κύματα· ἰσχυρῶς ἐσάλευον τὰ πλοῖα· δεινῶς ἐπατάγουν αἱ δοκοί, ἐψόφουν οἱ κοντοί. Ἐν ταῖς ἐρήμοις δ' ὁδοῖς τῶν Ἀθηνῶν περιεφέροντο οἱ ἄνεμοι, ὡς φαντάσματα, προσπαίζοντες ταῖς ἀνοικταῖς θύραις ἐρήμων οἰκιῶν, περιβοηοῦντες τὰ ἔρημα περίστυλα. Ἦγνῶει δὲ τις ἐνίοτε, ὀπότερον ὁ πάταγος καὶ τὸ μινύρισμα τῶν ἀνέμων ἔβαλλε τὰ ἄτα αὐτοῦ, ἢ οἱ ὄδυρμοὶ καὶ ὀλοφυρμοὶ τῶν θρηγουσῶν μητέρων. Μέλανα δὲ νέφη περιπέτοντο τὰ ἀκρωτήρια, τὰ ἀετώματα καὶ τὰ μαρμάρινα ἀγάλματα τοῦ Παρθενῶνος· παταγωδῶς ἐπληττον τὰ ἐπιστύλια αἱ ἐξ αὐτῶν ὡς ἀναθήματα κρεμάμεναι ἀσπίδες· νυκτερινὰ πτηνὰ ἐκρωζον καὶ τὸ κολοσσαῖον ἄγαλμα τῆς δόρυ καὶ κράνος φερούσης Προμάχου ἐσεῖετο ἐπὶ τοῦ πετρίνου βήθρου.

Ἐν τῇ σκοτεινῇ δὲ ταύτῃ, ἀνεμοθρόφῳ νυκτί, ἐν ἣ πάντες εἰς τὸν μυχὸν τῶν οἰκιῶν κατέφευγον καὶ αἱ ὁδοὶ νεοκάθαρτοι ἐφαίνοντο, ἀνὴρ τις ἐπλανᾶτο ὑπὸ παραδόξου τινὸς

ταραχῆς οἰσθηλατούμενος. Ὁ ἀνὴρ δ' οὗτος ἦτο ὁ Σωκράτης, ὃς καὶ νῦν πολλάκις τῆς νυκτὸς κατὰ τὴν παλαιὰν συνθήθειαν ἐξήρχετο εἰς μανικὴν τῶν ιδεῶν θήραν, αὐτὸς μᾶλλον θήραμα τῶν ιδεῶν ἢ θηρέων αὐτάς. Οὕτω καὶ τῇ νυκτὶ ταύτῃ περιέτρεχεν ἀσκόπως ὡς ἐπὶ ἄγνωστόν τι τέρμα ὀρμώμενος.

Ἀφίκετο δ' εἰς τὴν ἔρημον ὄχθην τοῦ Ἰλισσοῦ, ἔνθα κατακεκαυμένα πυραὶ εὐρίσκοντο, ἐφ' ἧν τῆς τέφρας καὶ τῶν τυφουμένων ἀνθράκων ὁ παράφρων Μένων ἐκάθητο. Ἐμειδία δὲ σεσηρὸς ὁ παράφρων καὶ ἀναβρίπιζων διὰ τῆς ἰδίας πνοῆς τὸ πῦρ ἐθερμαίνεται ἐπιβρόφῶν ἐνίοτε τοῦ εὐγενοῦς οἴνοπος χίου, ὃν εἶχεν ἐκκλέψας ἐκ τινος ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ ἐρημωθείσης οἰκίας, ἧς τὰ ὑπάρχοντα λεία τῶν ἀλητῶν ἐγένοντο.

Τῆδε κάκεισε δὲ προσέκρουεν ἐν τῷ σκότει τὸν πόδα ὁ σπουδῆ πορευόμενος ἡμικαύτω τινί, ἀπνηθρακωμένῳ ἄκρω νεκροῦ τινος.

Καὶ αὖθις δ' ἐχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω ἀσκόπως πλανώμενος. Ἄλλ' αἶφνης ἤσθετο ἑαυτὸν ἐπισπώμενον ὑπὸ εὐωδίας ἴων. Προσελθὼν δὲ προσέκρουσε κρήνην τινὶ ἐστεφανωμένῃ ἴοις κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων. Παραδόξως δ' εὐωδιάζον τὰ ἄνθη. Ἴνα δ' ἀναψύξη τὸ καυματηρὸν μέτωπον κατακύπτει ὁ Σωκράτης καὶ τὰ ἀύχηρὰ αὐτοῦ χεῖλη ἐπιζητοῦσι τὸ ἀναψυκτικὸν ὑγρὸν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα σεσηρότως προσμειδιᾷ αὐτῷ ὁ θάνατος καὶ ταχέως κατανοεῖ, ὅποθεν προέρχεται τὸ παράδοξον ἐκεῖνο κρᾶμα τῆς εὐωδίας τῶν ἴων. Νεκρὸν δὴλα δὴ ἐνέκρυπτεν ἢ μιὰ πηγὴ, ἕνα τῶν δυστυχῶν ἐκείνων, οὗς ἡ φοβερὰ δίψα τοῦ ἀναψυκτικοῦ ὑγροῦ ἐν ἄρα ἀγωνίας εἰς τὴν πηγὴν ἔφερε. Φρίττων δ' ἐξέστη ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ ταχέως ἐν αὐτῷ γενόμενος ἔδρεψεν ἐν τῶν ἴων καὶ ἐπὶ μακρὸν θεωρήσας αὐτὸ σύννουσ εἶπε τέλος·

«ὦ ἴα τῆς Ἀττικῆς, τίς ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἐγκωμιάσῃ

ὕμᾱς καὶ τοὺς ἰοστεφάνους Ἀθηναίους, ἂν ἡ πολυῦμνητος  
εὐαδία ὑμᾶν τοσοῦτον μεμιγμένη τῷ εὐράτι εἶναι;» —

Ὁρμησε δὲ καὶ αὐθὶς ἐπὶ τὰ ὀπίσω, ἐπὶ τὰς ἐρήμους  
ὁδοὺς, ἐνθα αἱ θύραι τῶν ἐρήμων οἰκιῶν ἐπατάγουν. Στρέψας  
δὲ τὴν ὄψιν ἐπὶ τὴν Ἀκρόπολιν εἶδε τὸ μέλαν, καθειμένον,  
διεσπασμένον νέφος, ὅπερ μετὰ τῶν κλαζόντων νυκτεροβίων  
πτηνῶν ὅμοιον πρὸς τοὺς φθοροποιούς δαίμονας περιεπέτετο  
τὸ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς . . .

Ὡς εἰ ἤσθάνετο δ', ὅτι οἱ φθοροποιοὶ ἐκεῖνοι δαίμονες,  
οὓς ἐνόμιζεν, ὅτι ἔβλεπεν ἐκεῖ περιπετομένους, καταπτάντες  
ἐπ' αὐτοῦ ἐκαθέσθησαν καὶ ὡς καταδιωκόμενος καὶ κεντού-  
μενος ὑπ' αὐτῶν περιεπλανᾶτο ὁ Σωκράτης. Ἄλλ' αἴφνης  
ἀφικόμενος πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Περικλέους ἔστη. Ὅποσάκις  
διῆλθε τὸν ὁδὸν τῆς οἰκίας ταύτης! Ὅπόσος χρόνος παρήλ-  
θεν, ἐξ οὗ οὐδὲ ὅλως ἐπάτησε τὸν ὁδὸν ἐκεῖνον! Ἀκουσίως  
καὶ αὐτομάτως δ' ἐπλησίασε τῇ θύρᾳ καὶ κατεῖδεν, ὅτι ἀνε-  
φγμένη ἦτο, ὡς ἡμελημένη, ἐγκαταλελειμμένη, ἄνευ θυρωροῦ.  
Εἰσελθὼν δ' εὗρε τὸ προστώον ἔρημον καὶ οὐδεμίᾳ φωνῇ  
ἐκ τῶν ἐνδον τῆς οἰκίας ἔβαλλε τὰ ὦτα αὐτοῦ. Φρικαλέα  
δ' ἦτο ἡ περιβάλλουσα αὐτὸν ἡρεμία. Αἴφνης δ' ἐκ τοῦ  
περιστύλου ἀντέλαμψεν αὐτῷ τὸ φῶς ἀμυδρᾶς σπινθηριζου-  
σῶν λαμπάδων καὶ φρίκη ἀκατανόητος ἐπέδραμε τὸ σῶμα  
αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐν ταῦτ' ἄγνωστός τις δύναμις παρῴθει αὐτὸν  
ἐπὶ τὰ πρόσω.

Τότε εἶδεν ἐν μέσῳ τοῦ περιστύλου κλίνην μετὰ πορφυ-  
ρῶν στρωμάτων καὶ ἐπ' αὐτῆς νεκρόν, οὗ τὸ μὲν σῶμα περι-  
βαλλε λαμπρὸν λευκὸν ἱμάτιον, τὸ δὲ μέτωπον ἐστεφανωμέ-  
νον ἦτο χλοεραῖς σελινίναϊς κληματίσι. Παρὰ τῇ προκειμένῃ  
δὲ νεκρικῇ κλίνῃ ἐκάθητο γυνή τις κάτω νεύουσα, ὠχρὰ καὶ  
ἀναυδος, ὡς μαρμάρινον ἄγαλμα.

Ἔστη δ' ὁ Σωκράτης ἐν τῷ μυχῷ τοῦ περιστύλου καὶ



ἔσθη, ὡς καταδεδεμένος, ἀτενῶς ἐρείδων τὴν ὡς ἔκφρονος ὄψιν τῷ νεκρῷ καὶ τῇ παρ' αὐτῷ καθημένη γυναικί.

Ἡ ὠχρὰ δ', ὡς μάρμαρος, ἀκίνητος ἐκείνη γυνὴ ἦτο ἡ Ἀσπασία καὶ ὁ σελίνῳ ἐστεφανωμένος ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης νεκρὸς ὁ Περικλῆς, ὁ Ὀλύμπιος.

Νεκρὸς ἔκειτο ὁ Ἀλκμεωνίδης, ὁ κορυφαῖος τῆς ἀθανάτου ἐκείνης χορείας τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, οἵτινες εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐλάμπρυναν τὴν Ἑλλάδα — ὁ ἦρωας τοῦ χρυσοῦ ἐκείνου αἰῶνος τῆς ἀνθρωπότητος, ὃς καὶ νῦν ἔτι τῷ ὄνοματι αὐτοῦ ὀνομάζεται, εἰς ὃν αὐτὸς ἀνεβίβασε τὴν Ἑλλάδα καὶ μεθ' οὗ τῆς παρακμῆς καὶ αὐτὸς ἐτελεύτησεν.

Μεῖζον δὲ καὶ ἐκπρεπέστερον ἐφαίνετο νῦν τὸ σῶμα τοῦ ὑπὸ τοῦ βέλους τοῦ φθοροποιοῦ δαίμονος πληγέντος ἦρωας. Ἄλλ' ἢ πραότης ἐπεκοιτάζετο ἐπὶ τοῦ ἀβρένωτοῦ αὐτοῦ προσώπου, ὡς καὶ ὅτε ἐν τοῖς ζῶσιν ἔτι ἦτο. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ λοιμὸς οὐδόλως ἠδυνήθη νὰ παραμορφώσῃ τὸν εὐγενῆ ἐκείνον τύπον τῆς μορφῆς. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι ὁ θάνατος οὐ μόνον οὐδόλως κατέβαλε καὶ διέφθειρε τὸν Ὀλύμπιον, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου ἠνώρθωσε καὶ εἰς τελείαν ἀκμὴν προήγαγε τὸν κατακεκλασμένον τὴν ψυχὴν. Διότι ὡς ἀνανεωθείσα ἐξέλαμπεν αὐθις ἐκ τοῦ τύπου τῆς μορφῆς τοῦ νεκροῦ ἡ φαιδρὰ ἐκείνη ἡρεμία, ἣν τέλος ζῶν ἔτι εἶχεν ἀπολέσας, καὶ διαλλαγεῖσα ἐφαίνετο ἡ διάστασις ἐκείνη, ἣτις εἰσέδου τέλος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ συμβίου τῆς Ἀσπασίας . . .

Τί δὲ διελογίζετο ἡ ὠχρὰ Ἀσπασία καθημένη παρὰ τῇ νεκρικῇ κλίνῃ τοῦ Περικλέους;

Τὴν ψυχὴν αὐτῆς παρήλαυνε λαμπρὰ τις χορεία καλῶν, μεγάλων, χαριεστάτων ἀναμνήσεων.

Ἐνεθυμεῖτο τὴν στιγμὴν τοῦ χρόνου, ὅτε ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου ὁ πυράδης ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἀντέβλεψε τὸ πρῶτον εἰς τὸν ἴδιον αὐτῆς ὀφθαλμόν, ὅτε

μετ' ἀνδρικὴν σπουδαίαν πάλιν ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς  
ισχύος τῶν Ἀθηναίων τὸ κάλλος περιέβαλλεν αὐτὸν δεσμοῖς.

Εἶτα δὲ παρίστατο αὐτῇ ὅτε μὲν, ὅπως ἐν τῇ πυκνῇ  
ιστάμενος ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν δῆμον συνήραζεν, ὅτε  
δ', ὅπως πλήρης φρονήματος καὶ ἐνθουσιασμοῦ περιπατῶν  
μετ' αὐτῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἔχαιρεν ἐπὶ τοῖς λαμπροῖς ἔργοις,  
ἅτινα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐδημιουργοῦντο, ὅτε δ', ὅπως  
ὑπὸ φιλοπραγμοσύνης καταλαμβανόμενος νέας δάφνας πρὸ  
τῆς Σάμου ἐν ταῖς μάχαις ἔδρεπεν, ὅτε δ', ὅπως ἐνθους τὸν  
κάλλιστον προορισμὸν τῶν ἀνθρώπων ἐκπληρῶν ἐν τῇ ἀνθηρᾷ  
ἀκμῇ τοῦ βίου τὴν μεθυστικὴν κύλικα τῆς χαρᾶς ἐν Μιλήτῳ  
μετ' αὐτῆς ἐκένου, ὅτε δ', ὅπως ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐνώπιον  
τῶν ἄρτι τετελειωμένων, ἀθανάτων δημιουργημάτων τὸν νέον  
δεσμὸν πρὸς αὐτὴν συνῆπτε πλήρης ὑψηλῶν ιδεῶν καὶ ἐλπίδων..

Ἐν τῷ εὐγενεῖ δ' αὐτοῦ μεγαλείῳ παρίστατο αὐτῇ, ἐν τῇ  
ἀνικίτῳ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἰσχύϊ, ἐν τῇ εὐαισθησίᾳ  
καὶ τῷ ἐνθουσιασμῷ, ἐν τῇ σεμνῇ αὐτοῦ ἀνδρίᾳ, πᾶος καὶ  
σώφρων, ἀλλ' ἐν ταῦτῳ καὶ ἤρωσ — ὡς τὸ πρότυπον τοῦ  
γενεσίου Ἑλληνοσ, μεγαλοφρονέστερος καὶ εὐαισθητότερος, ἢ  
ὥστε νὰ περιπίπτῃ τῇ ἡρωϊκῇ ὀμότητι, καὶ τούναντίον μεγαλο-  
φρονέστερος καὶ δραστηριώτερος, ἢ ὥστε νὰ ἐξαρκῇ αὐτῷ ἢ  
ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τῆς γυναικὸς ἡδονῆ, ἢ μαγεῖα τοῦ κάλ-  
λους καὶ τοῦ ἔρωτος.

Εἶτα δὲ παρίστατο αὐτῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, ὅπως παρ' αὐτὴν  
βαδίζων περιήρχετο τοὺς λειμῶνας τῆς Πελοποννήσου, ὅπως  
κατὰ μικρὸν ἢ σπουδαιότης περιεπέτετο τὸ μέτωπον αὐτοῦ  
ἐπικαλύπτουσα διὰ μικρᾶς σκιᾶς αὐτό, ὅπως κατανοήσας τὴν  
μυστικὴν πορείαν τοῦ βίου τῆς προοδευούσης ἐποχῆς καὶ  
προαισθόμενος τὸ προσπνέον πνεῦμα νέου, σπουδαιότερου,  
σκυθρωποῦ μέλλοντος, σιγηλὸς ἐνέκρυπτε τὴν βαθεῖαν αἴσθη-  
σιν, ἣν αὐτῷ ταῦτα ἐνεποιοῦν, ἕως οὐ ἐπαύσατο ὢν Ἑλληνα

τοιούτος, οἷον τὸν Ἑλληνα ἢ διάνοια καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ὑπερκαλλοῦς γυναικὸς ἐφαντάζετο, μεθ' ἧς εἶχε συνάψας τὸν φαιδρὸν, χαροποιὸν δεσμὸν τοῦ ἔρωτος, καὶ ἕως οὗ ἐπιδῶν τὴν πόρειαν τῆς ἀναπτύξεως τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑαυτοῦ ψυχῇ καὶ καταληφθεὶς ὑπ' ἀνηκέστων, θολερῶν προαισθήσεων κατεθραύσθη μετὰ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος.

Ὡς δ' ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Ἀσπασίας ἀτενῶς προσέβλεπε τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ Περικλέους, οὕτως ἠρείδeto ἀκίνητος ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Σωκράτους τῷ ὄχρῳ προσώπῳ τῆς γυναικὸς.

Παρίστατο δ' αὐτῷ ἡ Ἀσπασία ὡς ἡ ἐνσώματος Ἑλλάς, ἢ πενθοῦσα ἐκάθητο παρὰ τῷ φερέτρῳ τοῦ εὐγενεστάτου τῶν ἑαυτῆς τέκνων.

Ὅποσιν δ' ὄχρότητα καὶ σπουδαιότητα ἐξέφαιναν ὁ τύπος τῆς μορφῆς τῆς ὑπερκαλλοῦς γυναικὸς, τῆς τοσοῦτον φαιδρᾶς τέως Ἑλλάδος ταύτης!

Ἄλλ' αἰφνης ἀνέτεινε τὰ ὄμματα ἡ Ἀσπασία καὶ τὸ βλέμμα αὐτῆς ἀντέβλεψεν εἰς τὸ τοῦ Σωκράτους. Ἐπὶ μακρὸν, μακρὸν δ' ἀντέβλεψαν ἀλλήλοις ὁ Σωκράτης καὶ ἡ Ἀσπασία.

Ἐπὶ μακρὸν καὶ σπουδαίως ἀντέβλεψαν ἀλλήλοις καὶ οὐδεὶς λόγος δύναται πάντα νὰ ἐξηγήσῃται, ὅσα τὸ μακρὸν ἐκεῖνα βλέμμα ὑπὴνίττετο.

Καὶ οὐδὲν μὲν εἶπον, μόνον δὲ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο μετήλλαζαν οἱ δύο.

Εἶτα δ' ἀφανῆς ἐγένετο ὁ Σωκράτης. Ὡς δ' ὡς φασματάδης σκιὰ ἀνέδυσεν πρὸ τῆς γυναικὸς, — οὕτως ἀναυδος ἀπῆλθε. Μόνῃ δ' ἐκάθητο αὐθὶς παρὰ τῷ φερέτρῳ τοῦ μεγάλου Ἑλληνοῦ ἀκίνητος καὶ ὄχρᾳ, ὡς μάρμαρος, ἡ Ἀσπασία. —

Καὶ αὐθὶς δ' ὄρμησεν ἐπὶ τὴν νυκτερινὴν πορείαν ὁ Σωκράτης. Εἰκῆ δὲ καὶ ἀσκόπως ἐπορεύετο σπουδῇ διὰ τῶν ὁδῶν πολλὸν χρόνον ὅλως τεταραγμένος τὴν ψυχὴν.

Ἐκόπασε δ' ἡ ὄρμη τῆς μινυριζούσης καὶ ψοφούσης λαί-

λαπος καὶ μείζων ἡσυχία καὶ ἔρημία περιέβαλλε τὸν νυκτερινὸν ὄδοιπόρον νῦν, ἢ πρότερον. Πρὸ πολλοῦ δὲ παρήλθον αἱ μέσαι νύκτες καὶ ἡ ἡὺς μακρόθεν ἐξ ἀνατολῶν ὑπεφαίνετο περιβεβλημένη ἀφανῆ τινα, σχεδὸν φαῖαν ζώνην. Ἄλλ' ἔτι σκότος, βαθὺ σκότος ἐπεκάλυπτε τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ διὰ τῶν ῥηγμάτων τῶν νεφελῶν ἐφαίνετο μόνη ἡ μαρμαρυγὴ τῶν δυομένων ἀστέρων.

Αἴφνης δὲ προῦκυψεν ἀνὴρ τις παρεσκευασμένος ὡς εἰς πορείαν καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ δούλου. Ἦτο δ' ὁ ἀνὴρ οὗτος αὐστηρὸς τὴν ὄψιν, σπουδαῖος, σχεδὸν σκυθρῶπος. Ὡς δ' εἶδε τὸν Σακράτην, ἐθεώρει αὐτόν.

Ἀναβλέψας δὲ καὶ ὁ Σακράτης, ὡς ἐκεῖνος ἐμποδῶν ἔστη αὐτῶ, ἀνεγνώρισε τὸν Ἀγοράκριτον.

«Ποῦ δὴ ἐν τῇ σκοτεινῇ νυκτί;» ἠρώτησε τὸν μεριμνοφροντιστὴν ὁ ἄλλοτε ἀντίτεχνος αὐτοῦ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Φειδίου.

Ὡς δ' ὁ Σακράτης ἐσίγα ἔτι, εἶπεν αὖθις ὁ Ἀγοράκριτος·

«Σπουδαῖόν τι ἔργον ἐκάλεσέ με εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ σπεύδω ν' ἀπέλθω ἐκ τῆς λοιμωττοῦσης πόλεως. Πορεύομαι δ' εἰς Ῥαμνοῦντα, ἵνα τέλος ἐκτελέσω, ὅτι πολλοὺς ἤδη ἐνιαυτοὺς ἐμὲ ἀπαιτοῦσιν, ἵνα προσθῶ τῷ ἰδρυμένῳ ἐκεῖ ἔργῳ μου τὰ ἐξωτερικὰ ἐκεῖνα σύμβολα, ἅτινα ἐμφανῶς τὴν Ἀφροδίτην ἐκείνην Νέμεσιν θ' ἀποδείξωσι. Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ᾤκησα — ἀλλὰ νῦν ἡ ψυχὴ παρορμᾷ με νὰ ὑπακούσω. Διότι οὐδαμῶς πρέπει ν' ἀμφισβητῶσιν ἔτι οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ οἰκοῦντες, ὅτι ὄντως ἡ Νέμεσις ἀντὶ τῆς φιλομειδοῦς Ἀφροδίτης ἐν αὐτοῖς διατρίβει. Παρὰ ταῦτα δὲ καὶ χάριτας ὀφείλω τῇ θραδεῖ μὲν, ἀλλὰ σταθερῶ τῷ ποδὶ χωρούση θεῶ ἐκείνη. Δὲν ἔλαβε τιμαρίαν παρὰ τῆς γυναίκος, ἦν τοσοῦτον μισῶ; Δὲν κατέλυσεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας ἡ τιμαρὸς θεός; Καὶ νῦν ἔμαθον τέλος, ὅτι ὁ λοιμὸς



καὶ αὐτῷ τῷ Περικλεῖ πρό τινων ἡμερῶν προσέβαλεν, ὅς νῦν νοσῶν κεῖται.»

Ἀνέβλεψε δ' ὁ Σωκράτης καὶ προσβλέψας αὐτὸν χρόνον τινὰ εἶπεν·

«Ὁ Περικλῆς ἀπέθανεν!»

Ἐσίγησε δ' ὁ Ἀγοράκριτος, ὡς καταπεληγμένος.

Ἐβάδισαν δ' εἶτα βραχὺ τι παρ' ἀλλήλους σιγῶντες.

«Ἀπέθανεν;» ἠρώτησεν εἶτα ὁ Ἀγοράκριτος.

«Ἐγὼ αὐτὸς εἶδον αὐτὸν νεκρόν!» ἀπεκρίνατο ὑποκώφως ὁ Σωκράτης.

Καὶ αὖθις δὲ χρόνον τινὰ ἐσίγων.

Εἶτα δ' ἤρξατο λέγων ὁ Ἀγοράκριτος.

«Σὺ μὲν εἶδες νεκρὸν τὸν Περικλέα, ἐγὼ δ' ἔλαχον νὰ ἴδω τὸν Φειδίαν θνήσκοντα ἐν τῷ δεσμητηρίῳ αὐτοῖς ὄμμασιν. Ἥμην δὲ παρ' αὐτῷ ἐν τῇ τελευταίᾳ ὥρᾳ. Διότι, ὡς ἔμαθον, ὅτι θαρέως ἐνόσει, ἦλθον σπουδῇ παρ' αὐτόν. Ἐλεγον δέ μοι οἱ φύλακες, ὅτι πᾶν φάρμακον καὶ πᾶσαν βοήθειαν περιφρονεῖ. Καὶ ἀληθῶς, ὅτε ὁ Περικλῆς ἔπεμψε παρ' αὐτόν τὸν Ἴπποκράτην, ἤρξατο διαλεγόμενος πρὸς τὸν φυσιολόγον περὶ τῆς συμμετρίας τῆς μορφῆς καὶ τῶν γραμμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Διότι καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ κλίνῃ, ἐν ἣ νοσῶν ἔκειτο, προσεῖχε τὸν νοῦν ἐκείνοις, περὶ ὧν καὶ πρότερον ἐφροντιζεν.

Ὅς δ' ἦλθον, διηγούντό μοι οἱ περὶ αὐτὸν ἐν τῷ δεσμητηρίῳ ὄντες, ὅτι πολλάκις πυρέσσων παρέλεγε καὶ ὅτι σπανίως ἀνεγνώριζε τινα. Εἰσελθὼν δὲ κατέλαβον αὐτὸν θνήσκοντα. Καὶ τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἀνεγνώρισέ με πως, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν συνεχέοντο αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἐν τῷ πυρετῷ. Ἐλεγε δ' ἔτι περὶ μεγάλων ναῶν καὶ νέων εἰκόνων, περὶ χρυσελεφαντίνων ἀγαλμάτων καὶ μαρμαρίνων ζωφφῶρων — ἐνουθέτει τοὺς μαθητάς, ὡς εἰ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἦτο, παρῶρμα αὐτοῦς

εἰς τὰ ἔργα, ἔψευγε τοὺς ὀκνηροὺς καὶ ἀκριβῶς διώριζεν, ὅπως τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο νὰ διαπεράνωσιν ἔπρεπε, καὶ ἐθυμοῦτο αὐτοῖς, ἂν τι μὴ, ὡς αὐτὸς ἐβούλετο, ἐξειργάζοντο. Ἐνίοτε δ' ὠνόμαζε διαβόρηδην ἐμέ, ἢ τὸν Ἀλκαμένην. Ἀλλὰ τελευτῶν ἐφαίνετο ὅλως κατὰ μόνας ἂν μετὰ τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ ἔργων καὶ ἐπεφάνησαν αὐτῷ οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεοί, οὓς ἐδημιούργησεν, ἡ Παλλὰς Ἀθηναῖα καὶ ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς. Ἐνόμιζε δέ τις, ὅτι οἱ Ὀλύμπιοι καταβάντες ἔστησαν παρὰ τῇ κλίνῃ αὐτοῦ αὐτῷ μόνῳ ὀρατοί, ἐν ᾧ ἐξέπνει τὴν ψυχὴν· διότι φαειρὸς τὸ πρόσωπον περιέβλεπε κύκλῳ καὶ προσηγόρευεν αὐτοὺς καὶ ὠνόμαζεν ἕκαστον αὐτῶν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι. Τέλος δ' ἐφαίνετο, ὡς εἰ ἡ Παλλὰς μόνῃ ἔμεινε παρ' αὐτῷ καὶ ἔνευεν αὐτῷ, διότι αἴφνης εἶπεν· Ποῖ με ἄγεις; Ἐρχομαι! Εἶτα δ' ἠνωρθώθη μικρὸν ὡς μέλλων ν' ἀναστῆ, ἵνα συναπέλθῃ τῇ νεουούσῃ αὐτῷ, ἀλλ' ἀνέπεσε καὶ ἡ ψυχὴ ἀπέπτη.

Ἀπέθανε δ' ἐν μέσῳ φανταστικῶν ὀνείρων. Ἀπέθανε καλῶς, ὡς οὐδεὶς Ἕλληνα, ἐν ᾧ ἅπαζ ἔτι ὑπὸ τοῦ λαμπροτάτου φωτὸς τῆς Ἑλλάδος περιελάμπετο καὶ οἱ θεοὶ αὐτὸν ἐν ταῦτῳ ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸν Ὀλυμπον παρ' ἑαυτοὺς ἀνῆρπαζον, ἐν τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ χρόνῳ, ὅτε τῆς νυκτὸς τὸ κακὸν εἰς Ἀθήνας ἐνέσκηψεν, ὥστε οὐδὲν μὲν περὶ τούτου ἔμαθε, φαειρᾶ δὲ τῇ ψυχῇ ἀπῆλθεν.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέγα ἐπὶ τούτῳ ἐλυπήθην, ὡς εἶδον, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ἔκειτο ἐπιθάνατος ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἐπὶ τῆς κλίνης· διότι στήσας τὴν Πρόμαχον Ἀθηναῖαν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ αὐτὸν τὸν Παρθενῶνα καὶ τὴν Παρθένον Ἀθηναῖαν καὶ τὸν Ὀλύμπιον Δία δημιουργήσας καὶ τοσαῦτα ἄλλα ὑψίστης τέχνης ἔργα, ἅτινα οὐδεὶς ὑπερέβαλεν, οὐδὲ θὰ ὑπερβάλῃ ποτὲ καὶ ἅτινα ἐλάμπρυναν τὴν Ἑλλάδα ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, τοιοῦτον μισθὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπέλαβεν, ἄτιμος δῆλα δὴ καὶ ἔρημος ἐν τῷ σκοτεινῷ δεσμοτηρίῳ ἀπέθανεν.

Ἄλλ', ὡς εἶδον αὐτὸν θνήσκοντα, ἠσθόμην ταραχὴν τινα ἐν τῇ ψυχῇ, ἣτις παραμυθητικὴ ἦτο, καὶ συναρμόσας πρῶτον τὰ βλέφαρα τοῦ διδασκάλου καὶ φιλήσας τὸ μέτωπον ἀπῆλθον ἠσύχως κατοικτείων νῦν τὴν Ἑλλάδα καὶ πάντας ἡμᾶς τοὺς καταλειπομένους ἔτι μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀρίστων καὶ μεγίστων.» —

Μετὰ τὴν διήγησιν δὲ ταύτην τοῦ Ἀγορακρίτου ἐβάδισαν βραχὺ τι παρ' ἀλλήλους ἔτι οἱ δύο ἄνδρες καὶ εἶτα ἀπηλλάγησαν.

Καὶ ὁ μὲν ἐπορεύθη πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τὸν Ῥαμνοῦντα, ὁ δὲ Σωκράτης ὑπὸ τῆς αὐτῆς ταραχῆς παρορμώμενος ἐπλανᾶτο ἔτι καί, ὡς βραχὺ τι ἐπορεύθη, προσέκρουσε ἀνημμένην τινὶ πυρᾷ. Ἐπὶ τῆς πυρᾶς δὲ ταύτης πολλοὺς νεκροὺς εἶδε σεσαρευμένους καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ τὸν Μένωνα.

Διότι οἱ νεκροφόροι καταλαβόντες αὐτὸν βαθέως κοιμώμενον ἐν μέσῳ νεκρῶν ὡς μεμεθυσμένον μέχρις ἀναισθησίας ἔβρηναν ὡς νεκρὸν εἰς τὴν πυρᾶν, ἣς αἱ φλόγες ταχέως αὐτὸν περιέβαλον.

Κύων δὲ τις ἄρνούμενος περιεφέρετο κύκλῳ περὶ τὴν πυρᾶν.

Ἄλλ' ἤδη τὸ πῦρ ἤψατο τοῦ παράφρονος καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ ὁ κίων εἰσώρμησεν εἰς τὴν πυρᾶν καὶ ἐκάη μετὰ τοῦ δεσπότη.

Παράδοξος δ' αἰσθησις κατέλαβε τὸν Σωκράτην.

«Νῦν εἶσαι ἐλεύθερος, Μένων!» εἶπεν.

«Νῦν εἶσαι ἐλεύθερος!» ἐπανέλαβε πολλάκις, ἐν ᾧ περαιτέρω ἐχώρει ἔμπυρον ἔχων τὸ μέτωπον. «Θὰ ἔλθῃ ἄρα γε ἡ ὥρα, καθ' ἣν πάντες οἱ δοῦλοι ἐλεύθεροι θὰ γένωνται;» διελογίζετο περαιτέρω θαίνων — «ἢ πάντες οἱ ἐλεύθεροι δοῦλοι;» προσέθηκε μετὰ μικρὸν πρὸς ἑαυτὸν σκοπούμενος. —

Ἐπορεύετο δὲ νῦν δι' ἐρήμων ὁδῶν ἐκτὸς τῆς πόλεως

πρὸς τὴν περιοικίδα, ἔνθα τῇ μὲν οἱ ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι καὶ οἱ κῆποι, τῇ δ' οἱ ἀγροὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπεφαίνοντο.

Χελιδῶν δὲ τις τὰ πτερὰ ὡς κώπας μεταχειριζομένη περιεπέτετο προαγγέλλουσα τὴν ὑποφανομένην ἡμέραν.

Αἴφνης δ' ὁ ὡς ὑπὸ τοῦ δαιμονίου αὐτοῦ ἀγόμενος Σωκράτης ἀφίκετο εἰς τινα οἰκίαν, ἐν ἣ κίνησις τις ἐπεκράτει· διότι πολλοὶ εἰσῆρχοντο καὶ ἐξῆρχοντο.

Ἦτο δ' ἡ οἰκία τοῦ Ἀρίστωνος, πλουσίου τινὸς Ἀθηναίου καὶ ὁ Σωκράτης ἐπιστὰς ἔμαθε παρὰ τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων, ὅτι τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ υἱὸς τῷ Ἀρίστωνι ἐγεννήθη. Μετὰ τοσαύτας εἰκόνας νεκρῶν καὶ εἰς τοκετὸς καὶ νέα ζωὴ . . .

Καὶ αὖθις δ' αἰνιγματώδης τις ὀρμὴ ἐτάραττε τὸ στήθος τοῦ Σωκράτους καὶ ἐκ τούτου εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου ἀνδρός.

Ἐκεῖτο δὲ τὸ νεογενὲς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ἐν τῷ περι-  
στύλῳ καθημένης τιτῆς καὶ γέρων τις, ὅμοιος πρὸς μάντιν,  
ἢ ἱερέα κλίνας τὴν χιονόχρουν κεφαλὴν ἐθεώρει αὐτὸ μετὰ  
προσοχῆς. Καὶ ὁ Σωκράτης δ' ἐθεώρει τὸ παιδίον, ὅπερ εὐρὸν  
καὶ καλὸν τὸ μέτωπον εἶχε, μέτωπον σοφοῦ, καὶ οὐ τὸ πρόσω-  
πον ἐφαίνετο ἤδη περικλυζόμενον ὑπὸ πραείας, ὑψηλῆς, μεί-  
ζονος, ἢ κατὰ παιδίον σπουδαιότητος.

Αἴφνης δὲ μέλισσα προσπέτεται — μέλισσα ἐκ τοῦ γεί-  
τονος Ἵμηττοῦ — μέλισσα ἐκ τῶν πολυμνήτων ἀττικῶν  
μελισσῶν — προσπέτεται καὶ περιβομβεῖ τὸ παιδίον καὶ θα-  
πεύει ἐπὶ στιγμὴν χρόνου τὰ χεῖλη αὐτοῦ ἐλαφρῶς καὶ ἀδό-  
λως καὶ φιλεῖ αὐτὰ καὶ εἶτα ἀποπέτεται.

Ταῦτα ἰδὼν ὁ γέρων μάντις λέγει·

«Θεῖος οἰωνὸς εἶναι τὸ φίλημα τῆς μελίσης τοῦ Ἵμητ-  
τοῦ. Ἐκ τῶν χειλέων τοῦ παιδίου τούτου ἐπαγωγότατος,  
ὡς τὸ μέλι, θὰ ῥέῃ ποτὲ ὁ λόγος.»



Παραδόξως δὲ διέθηκε τὸν Σωκράτην ἢ θεὰ τοῦ παιδίου. Καὶ δὲν δύναται μὲν νῦν νὰ ἐξηγήσῃται τὴν καταλαβοῦσαν αὐτὸν αἴσθησιν, ἀλλὰ τὸ μέλλον θὰ ἐρμηνεύσῃ, ὅ,τι ἡ αἴσθησις αὕτη προῦσίμαινεν.

Διότι τὸ παιδίον, ὅπερ κεῖται ἐνώπιον τοῦ ἀνηρεμήτου, τοῦ ζητητοῦ τῆς ἀληθείας νέον εὐαγγέλιον θὰ κηρύξῃ νεα-  
νίας γενόμενον. —

Τὰ χεῖλη δ' αὐτοῦ ὑμήτιον μὲν μέλι θὰ σταλάζωσιν, ἀλλὰ μετὰ τῆς γλυκυτάτης αὐδῆς θὰ κηρύξῃ τὴν πικροτάτην τῶν διδασκαλιῶν!

Διότι θὰ διδάξῃ μὲν, ὅτι τὸ σῶμα εἰρκτὴ τῆς ψυχῆς εἶναι καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ χωριζομένη αὐτοῦ ἄνω νὰ μετεωρίζεται πρέπει, ἐνθα τὸ τῶν θεῶν γένος οἰκεῖ, θὰ διδάξῃ δ', ὅτι ὁ ἔρωσ πρέπει νὰ καταφρονῇ τῶν ἐπιγείων καὶ νὰ τείνῃ εἰς τὸ εὐδίων βασιλεῖον τῶν αἰωνίων, ἐν ἀμεταβλήτῳ κάλλει λαμπουσῶν ἰδεῶν . . .

Καὶ ἡ διδασκαλία αὕτη θὰ εὖρη ἠχῶ ἐν ταῖς πλησίον καὶ μακρὰν χώρας καὶ θ' ἀποδειχθῇ τὸ σύνθημα νέας ἐποχῆς καὶ ἐξερχομένη ὡς ἀντήχησις ἀπὸ τοῦ στόματος Γαλιλαίου τινὸς θὰ κυριεύσῃ συμπάντων τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλὰ σὺν αὐτῷ θὰ θριαμβεύσῃ ὑπὸ διάφορον ὑπόνοιαν καὶ ὁ λόγος τῶν Σαβαζίων καὶ Μητραγυρτῶν, ὁ σκυθρωπὸς λόγος τῆς κολάσεως καὶ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ . . .

Ἀπῆλθε δὲ σύννους ὁ Σωκράτης ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρίστωνος καὶ ἀφίκετο εἰς ὑψηλὸν τινα τόπον, ὅθεν τὴν ἀττικὴν χώραν καὶ τὴν θάλασσαν ἐν τῷ ἑωθινῷ λυκόφωτι ἔβλεπεν.

Εἶδε δ' ἐπὶ τῆς θαλάσσης περὶ τὸ Σούνιον μικρὸν τι πλοιάριον σαλευόμενον καὶ βεθυθισμένον εἰς λογισμοὺς αὐτομάτως προσέβλεπεν αὐτὸ ἀτενῶς.

Τὸ πλοιάριον δ' ἐκεῖνο ἔφερε τὸν Σάτυρον καὶ τὴν

Βάκχην, τὸν Μανῆν καὶ τὴν Κόρην πρὸς βορρᾶν εἰς νέαν τινὰ πατρίδα.

Ἀπῆρχοντο δὲ φέροντες ἐν τῷ στήθει τὰ σπέρματα νέου μέλλοντος, ὅπερ προωρισμένον ἦτο νὰ πειραθῆ νὰ ιδρύσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ ἀγαθοῦ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ καλοῦ.

Ἀπῆρχοντο μακάριοι ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῶν ἔρωτος.

Ἐκ τοῦ μυχοῦ δὲ τοῦ κόλλου μετάγοντες ὀπίσω τὴν ὄψιν ἐθεάρουν ἀπαλλασσόμενοι διὰ παντὸς τὸ ὕστατον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων.

Μικρὸν δὲ λευκὸν νέφος μετεωρίζετο οὐχὶ μακρὰν τῆς Ἀκροπόλεως ἀναβαῖνον ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸν καθαρὸν, εὐδίων ἐωθινὸν ἀέρα. Προήρχετο δ' ἐκ τῆς πυρᾶς, ἣτις ἐν ἱερᾷ φλογὶ κατέκαυσε τὸν νεκρὸν Περικλέα.

Τὸ νέφος δὲ τοῦτο εἰς ὕψος αἰρόμενον ἐπηρεῖτο ὑπὲρ τῆς Ἀκροπόλεως.

Συμπαρέπεμπον δ' αὐτῷ τὴν ὄψιν ὁ Μανῆς καὶ ἡ Κόρη καὶ εἶδον, ὅπως περιέβαλε τὸ λευκὸν μαρμάρινον μέτωπον τῆς ἱερᾶς Ἀκροπόλεως τῆς Παλλάδος.

Ἀλλὰ τὸ νέφος διελύθη καὶ λαμπρὰ καὶ θαυμαστὰ ἔλαμπον ἐν τῷ εὐδίῳ φωτὶ τὰ ἀκρωτήρια καὶ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν νεωστὶ τελειωθέντων Προπυλαίων.

Ὑψηλὸς δ' ἀνέτεινεν ὑπεράνω τοῦ βορβοροῦ καὶ τῆς τύρβης τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν οἰζυρῶν βροτῶν ὁ ἀθάνατος στέφανος τοῦ ὄρου.

Ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ φθαροῦ ἤρето μέγα ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἑλλήνων ἀθάνατόν τι νικηφόρον ἐν αἰωνία εὐδία.

Καὶ τὸ ἀθάνατον τοῦτο ἐφαίνετο λέγον· «Καθυπέρτερον εἶμαι τῆς μεταβλητῆς τύχης τῶν θνητῶν καὶ τῆς μικρολόγου αὐτῶν δυστυχίας. Λάμπω δ' αἰωνίως καὶ ἴσταμαι πάντοτε ἐνταῦθα ὡς τὸ μαγικὸν φῶς τὸ φωτίζει τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ αἰώνιος μαρμαρυγὴ τῶν ὑδάτων τῶν κόλλων αὐτῆς...»

Τοῦ ἀγαθοῦ καὶ καλοῦ ὀρέγονται οἱ λαοί. Καὶ ἀνθρώ-  
πινον μὲν καὶ εὐγενές εἶναι τὸ ἀγαθὸν — ἀλλὰ θεῖον καὶ  
ἀθάνατον τὸ καλόν. —



Τέλος.

265

## ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

	Σελ.
XVIII. Ὁ νέος θεός καὶ ὁ κεραυνός . . . . .	1
XIX. Τὸ παιδίον τοῦ φωτός καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ σκότους . . . . .	35
XX. Τὸ σχολεῖον τῆς Ἀσπασίας . . . . .	66
XXI. Ἡ ἡμίονος τοῦ Καλλικράτους . . . . .	105
XXII. Ἀγῶνες καὶ νῖκαι . . . . .	146
XXIII. Τὰ Διονύσια . . . . .	181
XXIV. Ὁ Σάτυρος καὶ ἡ Βάκχη . . . . .	226







Τύποις· Γ. Δρουγουλίνου ἐν Λειψία.





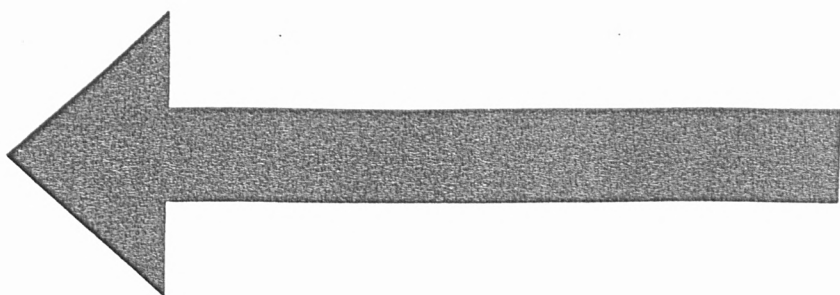








# ΤΕΛΟΣ



Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Ζαγοράς

Authorized licensed use limited to: 172.21.0.5.

Downloaded on 18/05/2024 07:03:48 UTC from Psifiako Apothetirio Dimosias Istorikis Vivliothikis Zagoras.

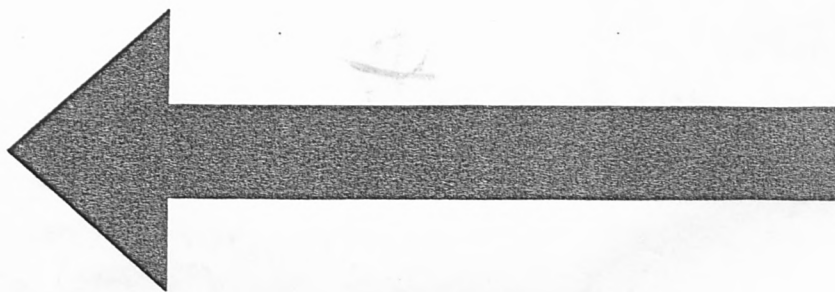
Restrictions apply.







# ΤΕΛΟΣ



Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Ζαγοράς

Authorized licensed use limited to: 172.21.0.5.

Downloaded on 18/05/2024 07:03:48 UTC from Psifiako Apothetirio Dimosias Istorikis Vivliothikis Zagoras.

Restrictions apply.

# ΑΡΧΗ



Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Ζαγοράς

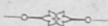
Authorized licensed use limited to: 172.21.0.5.

Downloaded on 18/05/2024 07:03:48 UTC from Psifiako Apothetirio Dimosias Istorikis Vivliothikis Zagoras.

Restrictions apply.

# ΑΣΠΑΣΙΑ

ΒΙΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΩΣ  
ΕΝ ΤΗ ΠΑΛΑΙ ΕΛΛΑΔΙ



ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΡΟΒΕΡΤΟΥ ΧΑΜΕΡΛΙΓΓΙΟΥ

Ἐξελληνισθεῖσα ἐκ τῆς τρίτης ἐκδόσεως  
ἀδεία τοῦ συγγραφέως

ὑπό

Λ. Γ. Χ. ΚΩΝΣΤΑ

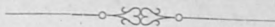
Δ. Φ.

Μετὰ 50 ξυλογραφημάτων

ὑπό

ΕΡΜΑΝΝΟΥ ΔΕΙΤΡΙΧΙΟΥ

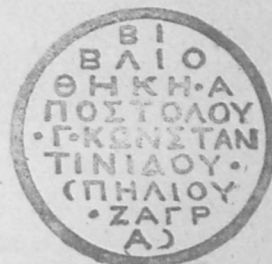
ΤΟΜΟΣ Β΄.



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΒΙΑΜΠΕΡΓ

1888.



263

## ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ

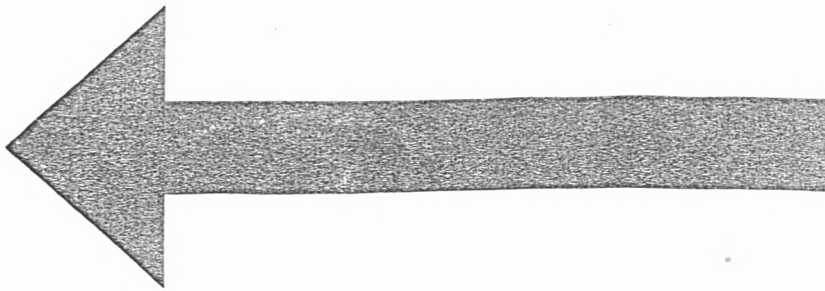
	Σελ.
X. Ἡ συμποσίαρχος . . . . .	1
XI. Ἡ Σάμος . . . . .	34
XII. Μῆν τοῦ μέλιτος ἐν Ἰωνίᾳ . . . . .	68
XIII. Ὁ Διοπίθης καὶ ἡ Ἰππαρέτη . . . . .	94
XIV. Τὰ Παναθήναια . . . . .	126
XV. Γλαῦκες ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως . . . . .	157
XVI. Αἱ θεσμοφοριάζουσαι . . . . .	186
XVII. Ἡ ἀρκαδικὴ παιδίσκη . . . . .	217



Τύποις· Γ. Δρουγουλίνου ἐν Λειψία.



# ΤΕΛΟΣ



Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Ζαγοράς

Authorized licensed use limited to: 172.21.0.5.

Downloaded on 18/05/2024 07:03:48 UTC from Psifiako Apothetirio Dimosias Istorikis Vivliothikis Zagoras.

Restrictions apply.

# ΑΡΧΗ



Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Ζαγοράς

Authorized licensed use limited to: 172.21.0.5.

Downloaded on 18/05/2024 07:03:48 UTC from Psifiako Apothetirio Dimosias Istorikis Vivliothikis Zagoras.

Restrictions apply.